ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΑΡΧΕΙΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΑΡΧΕΙΟ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ & ΚΕΙΜΕΝΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΙΔΡΥΜΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΚΚ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:
Γεώργιος Α. Χριστόπουλος, Ἰωάννης Κ. Μπαστιᾶς

Ἐκδοτική ἐπιμέλεια: Δώρα Κομίνη-Διαλέτη
Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Ἀγγέλα Σίμου
Σχεδιασμός τίτλου: Σπύρος Καραχρῆστος
Ἐπιλογή φωτογραφιῶν: Τατιάνα Σουμαλεύρη-Φίλη
Διορθώσεις κειμένων: Δώρα Κομίνη-Διαλέτη
Σελιδοποίηση: Μαίρη Ἀντωνοπούλου, Σούλα Ἀλεξανδράτου
Στοιχειοθεσία: Φ. Παναγόπουλος καί Σία Ο.Ε.
Ἀναπαραγωγή φωτογραφιῶν: Σ. Παπαδόπουλος — Κ. Ἀλεξανδρῆς Ε.Π.Ε.
Ἐκτύπωση: Γραφικές Τέχνες Λεωνίδας Καρυδάκης
Βιβλιοδεσία: Ἐμμ. καί Ἰωάν. Ζερβίνης Ο.Ε.

ISBN 960-213-265-5 (set)
ISBN 960-213-266-3

Copyright © 1992
ΙΔΡΥΜΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

IKK

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ γεννήθηκε στίς 8 Μαρτίου 1907 στήν κωμόπολη Πρώτη —παλαιότερη όνομασία Κιούπκιοϊ— τῆς περιφερείας Σερρῶν. Πατέρας του ὁ Γεώργιος Καραμανλῆς, μαχητής σ' ὅλες τίς φάσεις τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας.

1913-1924: Μαθητής στά σχολεῖα, διαδοχικά, τῆς Πρώτης, τῆς Νέας Ζίχνης, τῶν Σερρῶν καί τελικά, στήν Ἀθήνα.

1925-1929: Φοιτητής στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

1930-1935: Μετά τήν ἐκπλήρωση τῶν στρατιωτικῶν του ὑποχρεώσεων, δικηγόρος στήν πόλη τῶν Σερρῶν.

1935: Πρώτη ἐκλογή ὡς βουλευτῆ Σερρῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

1936: Ἐπανεκλογή στήν πρώτη θέση τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Ἄρνηση συνεργασίας μέ τό καθεστώς τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἐπάνοδος στό δικηγορικό λειτούργημα.

1941: Ἐγκατάσταση καί προσωρινή ἄσκηση τῆς δικηγορίας στήν Ἀθήνα.

1944: Ἰούλιος, διαφυγή στή Μέση Ἀνατολή. Ἐπάνοδος στήν ἀπελευθερωμένη Ἀθήνα.

1946: Ἐκλογή ὡς βουλευτῆ Σερρῶν στίς πρῶτες μεταπελευθερωτικές ἐκλογές.
Μετάβαση γιά λόγους ὑγείας στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Συμμετοχή σέ ἐπίσημη ἀποστολή ἐνημερώσεως τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως γιά τίς οἰκονομικές ἀνάγκες τῆς Ἑλλάδος.

1946-1947: Νοέμβριος/Φεβρουάριος, ὑπουργός Ἐργασίας στίς Κυβερνήσεις, διαδοχικά, Κ. Τσαλδάρη καί Δ. Μαξίμου.

1948: Μάιος/Ὀκτώβριος, ὑπουργός Μεταφορῶν. Συμβολή στήν ἀποκατάσταση καί ἐπέκταση τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου καί τοῦ δικτύου ἠλεκτροδοτήσεως. Διένεξη μέ τήν Ἠλεκτρική Ἑταιρεία Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, ὑπό βρετανικό ἔλεγχο, χάριν τῆς προασπίσεως τοῦ δημοσίου συμφέροντος.

1948-1950: Νοέμβριος/Ἰανουάριος, ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἐπιτέλεση σημαντικοῦ ἔργου μέ ἐπίκεντρο τήν περίθαλψη, τόν ἐπαναπατρισμό καί τήν παραγωγική ἐπαναδραστηριοποίηση πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀγροτῶν προσφύγων, θυμάτων τοῦ ἀνταρτοπολέμου. Σύνταξη καί ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία».

1950: Μάρτιος, ἐπανεκλογή ὡς βουλευτῆ Σερρῶν. Σεπτέμβριος/Νοέμβριος, ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης στή βραχύβια Κυβέρνηση συνασπισμοῦ Σ. Βενιζέλου—Κ. Τσαλδάρη.

1951: Ἐνεργή συμμετοχή στό κοινοβουλευτικό ἔργο ἀπό τό χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Συμβολή στήν ἀναζήτηση νέου σχήματος ἱκανοῦ νά συμβάλει στήν ἀποκατάσταση πολιτικῆς σταθερότητας καί στήν ἀνανέωση τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Προσχώρηση στόν Ἑλληνικό Συναγερμό, ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου. Ἐκλογή του στίς νέες γενικές ἐκλογές, τό Σεπτέμβριο.

1952-1955: Νοέμβριος/Ὀκτώβριος, ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων στήν Κυβέρνηση Α. Παπάγου· ἀπό τό Δεκέμβριο 1954, καί Συγκοινωνιῶν. Σχεδιασμός καί ἐκτέλεση ἐκτεταμένου προγράμματος ἔργων βραχυπρόθεσμης καί μακροπρόθεσμης ἀποδόσεως, ἀποφασιστικῆς σημασίας γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας: δίκτυο ὁδικῶν ἀρτηριῶν, ὕδρευση, ἀποχέτευση, ἐξωραϊσμός εὐρύτερης περιοχῆς Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης· ἐξηλεκτρισμός ὑπαίθρου, ἀποξηραντικά καί ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα· κατασκευή, ἐπισκευή καί ἐπέκταση λιμένων καί ἀεροδρομίων, ἀπαρχή προγράμματος τουριστικῆς ἀναπτύξεως.

1955: Ὀκτώβριος, ἀνάληψη τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως μετά τό θάνατο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου. Υἱοθέτηση τῆς πρωτοβουλίας τοῦ βασιλέως ἀπό τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ. Σύσταση, τρεῖς μῆνες ἀργότερα, τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως, μέ σκοπό τή δημιουργία κομματικοῦ σχηματισμοῦ ἱκανοῦ νά ὑπερκεράσει τίς ἀνεδαφικές ἀντιλήψεις καί προκαταλήψεις τοῦ παρελθόντος πού ἀνέστελλαν τή ριζική ἀντιμετώπιση τῶν σύγχρονων προβλημάτων.

1956-1963: Πρωθυπουργός, μετά τήν ἐξασφάλιση

ἀπόλυτης κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας σέ τρεῖς διαδοχικές ἐκλογικές ἀναμετρήσεις (1956, 1958, 1961).
Κύριες παράμετροι τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου: ραγδαία οἰκονομική ἀνάκαμψη καί παραγωγική δραστηριοποίηση, βασισμένη στή σταθεροποίηση τοῦ νομίσματος, τήν ἀναζωογόνηση καί τό διπλασιασμό τῆς γεωργικῆς καί βιομηχανικῆς παραγωγῆς, τήν ἀνάπτυξη τῆς ναυτιλίας καί τοῦ τουρισμοῦ, τήν προσέλκυση ξένων ἐπενδύσεων καί τή βελτίωση τῆς συναλλαγματικῆς θέσεως τῆς χώρας, μέ ἀποτέλεσμα τήν αὔξηση τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμό 6,25% καί τοῦ κατά κεφαλήν εἰσοδήματος ἀπό 305 σέ 565 δολλάρια, μέ πληθωριστική πίεση 2%· χρηματοδότηση σημαντικῶν ἔργων ὑποδομῆς, προώθηση τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ, ὁλοκλήρωση τῆς κατασκευῆς συγχρόνου ὁδικοῦ δικτύου καί τοῦ προγράμματος ὑδρεύσεως, ἀποχετεύσεως καί ἀναμορφώσεως τῶν δύο μεγάλων ἀστικῶν κέντρων τῆς χώρας, ἐκτέλεση πλήθους κοινωφελῶν ἔργων στήν ἐπαρχία, ραγδαία ἀνάπτυξη τοῦ τουριστικοῦ τομέα· σημαντική αὔξηση τῶν δαπανῶν γιά τήν ὑγεία καί τήν κοινωνική πρόνοια, μέ καίριο σταθμό καθιέρωση τῆς δωρεάν ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως τῶν ἀγροτῶν (1956) καί τήν ἵδρυση τοῦ Ὀργανισμοῦ Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων (1961).
Στό πεδίο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, παράλληλα μέ τήν ἀδιάπτωτη φροντίδα γιά τήν κατοχύρωση τῶν ἀμυντικῶν συμφερόντων τῆς χώρας, ἐξασφάλιση τῆς συμμετοχῆς στή διαδικασία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἑνοποιήσεως μέ τή σύναψη τῆς συμφωνίας συνδέσεως μέ τήν ΕΟΚ (Ἰούλιος 1961)· παράλληλα, ἐξασφάλιση, μετά ἀπό μακρό καί ἐπίπονο διπλωματικό ἀγώνα, τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου (1959).

1963: Ἰούνιος, παραίτηση ἀπό τήν πρωθυπουργία, μετά ἀπό διαφωνία μέ τό βασιλέα Παῦλο, καί τετράμηνη ἀποδημία του στό ἐξωτερικό.
Νοέμβριος, ἀπώλεια τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας στίς γενικές ἐκλογές καί ὁριστική ἀναχώρηση γιά τό ἐξωτερικό μετά τή διαπίστωση ὅτι δέν προσφέρονται οἱ συνθῆκες γιά τή συνέχιση τοῦ ἔργου του.

1963-1974: Παραμονή στό Παρίσι.
Διατήρηση ἀδιάπτωτου ἐνδιαφέροντος γιά τά ἑλληνικά πράγματα, ἀλλά καί τῆς ἐπιθυμίας νά ἀποφύγει κάθε ἐνεργό ἀνάμιξη στήν τριβή τῶν ἐξελίξεων πού σηματοδοτοῦσαν τήν πορεία πρός τήν ἀποσύνθεση καί τελικά τήν ἀναστολή τῶν δημοκρατικῶν λειτουργιῶν.
Καίρια γεγονότα, μέ ἄμεση ἀναφορά στόν Κ. Καραμανλῆ: ἡ συκοφαντική ἐκστρατεία καί ἡ παραπομπή του ἀπό τήν κοινοβουλευτική πλειοψηφία ΕΚ—ΕΔΑ στό Εἰδικό Δικαστήριο γιά δῆθεν εὐθύνες σέ διαχειριστικές ἀνωμαλίες τῆς ΔΕΗ· ἡ διατύπωση ἐντόνων ἀνησυχιῶν γιά τίς πολιτικές ἐξελίξεις στήν Ἑλλάδα καί τά συμπτώματα φθορᾶς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος· ἡ σθεναρή ἀντίδρασή του κατά τοῦ «τυραννικοῦ καί νόθου» καθεστῶτος τῆς 21ης Ἀπριλίου καί ἡ καταγγελία του στήν ἑλληνική καί τή διεθνῆ κοινή γνώμη, μέ βαρυσήμαντες δηλώσεις τό Νοέμβριο 1967, τό Σεπτέμβριο 1969 καί τόν Ἀπρίλιο 1973· ἡ βαθμιαία ἐπικέντρωση στό πρόσωπό του τῶν προσδοκιῶν πού συνέχονταν μέ τήν ἀποκατάσταση καί τή λειτουργία μιᾶς ὑγιοῦς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα.

1974: Ἰούλιος, δήλωσή του, μετά τήν ἀποκορύφωση τῆς ἐθνικῆς κρίσεως μέ ἐπίκεντρο τήν Κύπρο, ὅτι «*διά τήν προσπάθειαν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλότητος καί τῆς ἐθνικῆς συμφιλιώσεως*» τίθεται στή διάθεση τῆς χώρας· θριαμβική ἐπάνοδος στήν Ἀθήνα καί συγκρότηση, ὑπό τήν προεδρία του, Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητος μέ ἀποστολή τήν ἄμεση ἀντιμετώπιση τῆς κυπριακῆς κρίσεως καί τήν ἀποκατάσταση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.
Αὔγουστος/Ὀκτώβριος, ἐξουδετέρωση τῶν ἐστιῶν ἀντιδράσεως κατά τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί διασφάλιση, μέσα σέ κλίμα ἀποφασιστικότητας ἀλλά καί μετριοπάθειας, τῶν προϋποθέσεων γιά τήν ἀποκατάσταση συνθηκῶν ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου· σύσταση τῆς Νέας Δημοκρατίας, κόμματος «*πέρα ἀπό τίς παραπλανητικές ἐτικέτες τῆς Δεξιᾶς, τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς, ἀποφασισμένου νά ἀντιμετωπίσει τά προβλήματα τοῦ τόπου μέ μοναδικό κριτήριο τό συμφέρον τοῦ ἔθνους καί τοῦ λαοῦ*».
Νοέμβριος/Δεκέμβριος, διαμόρφωση νέου πολιτικοῦ καί πολιτειακοῦ πλαισίου μέ τήν ἀδιάβλητη διεξαγωγή γενικῶν ἐκλογῶν καί, στή συνέχεια, δημοψηφίσματος, πού ἀπολήγει στήν ἐγκαθίδρυ-

ση τοῦ καθεστῶτος τῆς ἀβασίλευτης δημοκρατίας, τερματίζοντας τή μόνιμη ἐσωτερική διένεξη γύρω ἀπό τό πολιτειακό ζήτημα· τελικό στάδιο στή διαμόρφωση τοῦ πλαισίου γιά τή δημοκρατική ἐξέλιξη καί τήν οἰκονομική καί κοινωνική πρόοδο τῆς χώρας, ἡ ἐκπόνηση καί ψήφιση, ἕξι μῆνες ἀργότερα, νέου συντάγματος προεδρευομένης κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, προσαρμοσμένου στίς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς.

1974-1980: Νοέμβριος/Ἀπρίλιος, πρωθυπουργός, μετά τήν ἐπικράτησή του σέ δύο διαδοχικές ἐκλογικές ἀναμετρήσεις (1974, 1977). Κύριος στρατηγικός προσανατολισμός του, ἡ παγίωση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, σέ συνδυασμό μέ τή θωράκιση τῆς ἀμυντικῆς ἀσφάλειας καί τήν ἐνίσχυση τῆς διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας, μέσω ἰδιαίτερα τῆς ἐντάξεώς της στήν ὑπό διαμόρφωση ἑνιαία Εὐρώπη. Καίριες παράμετροι τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς: στό οἰκονομικό πεδίο, ἡ ἀναδιανομή τοῦ εἰσοδήματος καί ἡ αὐξημένη χρηματοδότηση τῆς οἰκονομίας, μέ ἀπόληξη σέ ἱκανοποιητικούς ρυθμούς αὐξήσεως τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος (μέση ἐτήσια τιμή 4,8%), τοῦ κατά κεφαλή (92,3%) καί τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (26,5%), καθώς καί τῶν παγίων ἐπενδύσεων (33%), σέ συνδυασμό μέ τή θετική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς ἀπασχολήσεως, ἔστω καί ὑπό τό κράτος τῆς ἀνασταλτικῆς διεμβολῆς τῆς διεθνοῦς ἐνεργειακῆς κρίσεως καί τῆς ἐντάσεως τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων· ἀξιόλογο ἔργο στούς τομεῖς τῆς παιδείας —καθιέρωση δημοτικῆς, ἀναθεώρηση προγραμμάτων, ἀναβάθμιση τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως— καί τοῦ ἀθλητισμοῦ— κατασκευή ἰδίως σύγχρονων ἐγκαταστάσεων, μέ κορυφαῖες τό Ὀλυμπιακό Στάδιο καί τό Στάδιο τοῦ Φαλήρου· σύντονες προσπάθειες γιά τή βελτίωση τῆς ποιότητας ζωῆς καί τήν προστασία τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιᾶς —διάσωση μνημείων Ἀκροπόλεως καί Ἁγίου Ὄρους, ἐντατικό πρόγραμμα ἀνασκαφῶν στή Μακεδονία καί τή Θράκη, Εὐρωπαϊκό Κέντρο Δελφῶν, ἀπόφαση δημιουργίας Πολιτιστικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν· ἐνίσχυση τῆς ἀμυντικῆς ἑτοιμότητας —ὑπερτριπλασιαμός τῶν ἐξοπλιστικῶν δαπανῶν καί δημιουργία ἐγχώριας πολεμικῆς βιομηχανίας. Σειρά σημαντικῶν πρωτοβουλιῶν σηματοδότησε νέα πορεία καί στό πεδίο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς: ρηξικέλευθα «ἀνοίγματα» πρός τόν ἀραβικό κόσμο καί τήν ἀνατολική Εὐρώπη (πρώτη ἐπίσκεψη Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ στήν Ε.Σ.Σ.Δ.), μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν περιφερειακή ζώνη τῶν Βαλκανίων σέ ἐπίπεδο διμερές (διεύρυνση συνεργασίας μέ βόρειους γείτονες, προσέγγιση ἰδίως μέ Βουλγαρία) ἢ πολυμερές (Διαβαλκανική Διάσκεψη Ἀθηνῶν, 1976)· οὐσιαστική ἐμβάθυνση ὀργανικῶν δεσμῶν στούς κόλπους τοῦ Δυτικοῦ κόσμου μέ τήν ἔνταξη στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες, ἡ ὁποία καί θά ἀποτελέσει τή νέα μεγάλη στρατηγική ἐπιλογή τῆς χώρας: ἐπιστέγασμα τῶν ἐπίμονων καί ἐπίπονων προσπαθειῶν τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ ὑπογραφή τῆς Συνθήκης Ἐντάξεως στό Ζάππειο, στίς 28 Μαΐου 1979.

1980-1985: Μάιος/Μάρτιος, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἀποφασιστική συμβολή στήν ἐξύψωση τοῦ κύρους τοῦ θεσμοῦ, στή διασφάλιση τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος, τήν προαγωγή τῆς ἐθνικῆς ὁμοψυχίας καί τήν ἐνίσχυση τῆς διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας· γενική ἀναγνώριση τῆς αὐστηρῆς τηρήσεως καί τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τῶν συνταγματικῶν κανόνων, καθώς καί τῆς σταθερῆς προσηλώσεως στήν ὑπερκομματική του ἀποστολή.

1985: Μάρτιος, πρόωρη παραίτηση ἀπό τό προεδρικό ἀξίωμα, μετά τήν αἰφνιδιαστική ὑπαναχώρηση τοῦ τότε πρωθυπουργοῦ ἀπό τήν ἀρχική πρόταση γιά ἐπανεκλογή του ὡς Προέδρου τῆς Δημοκρατίας.

1985-1990: Ἀποχή ἀπό κάθε ἐνεργή ἀνάμειξη στό δημόσιο βίο.

1990: Μάιος, ἐπανεκλογή τοῦ Κ. Καραμανλῆ ὡς Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, 55 χρόνια μετά τήν εἴσοδό του στήν πολιτική ζωή, ἀφοῦ διετέλεσε ὀκτώ χρόνια ὑπουργός, δεκατέσσερα πρωθυπουργός καί πέντε, ἤδη, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τό Ἀρχεῖο Καραμανλῆ ἀποτελεῖ τήν τελευταία καί ὄχι λιγώτερο σημαντική προσφορά τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τό Ἔθνος· σημαντική γιά τόν ἱστοριοδίφη τῆς σύγχρονης Ἱστορίας μας καί χρήσιμη γιά τίς πολλές γενιές Ἑλλήνων πού θά θέλουν νά φωτισθοῦν γιά τήν ἱστορία τῆς πατρίδας των κατά τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Τό Ἀρχεῖο δέν εἶναι ἱστορία. Εἶναι μιά συστηματική κατά βάσιν (χρονολογικά καί ἐνίοτε θεματικά) κατάταξη ὅλου τοῦ γραπτοῦ ὑλικοῦ πού ἀφορᾶ τή δράση τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί κατ' ἐπέκταση τήν πολιτική ζωή πού, κατά τό πλεῖστον, αὐτόν εἶχε ὡς ἐπίκεντρο.

Ἄν ἔλειπε αὐτός ὁ ἄξονας, τό Ἀρχεῖο μοιραῖα θά ἐπεκτεινόταν σέ ὅλο τό ἀρχειακό ὑλικό αὐτῆς τῆς περιόδου καί θά ἦταν τέτοιες οἱ διαστάσεις του ὥστε θά ἀποτελοῦσαν ἕνα ἄχρηστο χάος. Ἀντίθετα, συνθέμενο μέ αὐτήν τήν προκαθωρισμένη ὀπτική γωνία παίρνει μιά λογική ἔκταση πού ἐλέγχεται.

Τά σπουδαιότερα πολιτικά γεγονότα τῆς περιόδου ἀπό τό 1955 μέχρι σήμερα συνδέονται μέ τό πρόσωπο τοῦ Καραμανλῆ. Σέ ὅλη αὐτή τήν περίοδο αὐτός πρωταγωνιστοῦσε καί ὅταν ἀκόμη δέν ἦταν πρωθυπουργός. Αὐτός ἔβαλε τή σφραγίδα τῆς προσωπικότητάς του σέ ὅλη αὐτή τήν περίοδο. Εἶναι φυσικό λοιπόν τά προσωπικά του πεπραγμένα νά συνδέονται, σχεδόν νά συμπίπτουν, μέ τά πιό σημαντικά γεγονότα αὐτῆς τῆς περιόδου.

Τό Ἀρχεῖο τοῦτο τό ὁραματίσθηκαν μερικοί συνεργάτες του πρίν ἀπό 10 χρόνια. Ξεκίνησαν ἀφενός μέ τή σκέψη νά συγκεντρωθεῖ τό πρωτογενές ὑλικό καί συγχρόνως νά συμπυκνώσουν τό ὑλικό αὐτό σέ ἕνα συνεχές κείμενο, ὅπου θά περιλαμβάνεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ πρωτογενοῦς ὑλικοῦ, συντεταγμένου κατά βάσιν μέν χρονολογικά καί σέ εὐδιάκριτες περιόδους, ἀλλά κατά περίστασιν καί θεματικά. Ἔτσι, μετά δέκα χρόνια, χωρισμένο σέ περιόδους καί κεφάλαια σχηματίσθηκε ἕνα ἐνιαῖο ἔργο, τό ὁποῖο θά ἐκδοθεῖ σέ τόμους. Τό ἔργο αὐτό ἔχει ἀρχειακή μορφή, ἐφόσον δέν περιέχει κρίσεις ἱστορικές, ἀλλά μόνο γεγονότα, τά ὁποῖα καί παραδίδονται συντεταγμένα στήν κρίση τοῦ ἀναγνώστη.

Ἐξάλλου, ὅταν ὁλοκληρωθοῦν οἱ κατάλληλες τεχνολογικές ἐγκαταστάσεις στό κτίριο τοῦ Ἱδρύματος Καραμανλῆ, τότε θά καταστεῖ δυνατή καί ἡ ἀσφαλής ἐγκατάσταση τῶν πρωτογενῶν πηγῶν τοῦ Ἀρχείου, δηλαδή ὁλόκληρο τό ὑλικό, τό καθαυτό Ἀρχεῖο, τηρουμένων ὡρισμένων κανόνων καλῆς λειτουργίας καί ἐξαιρουμένων τῶν ἀπορρήτων ἐγγράφων, ὁπότε καί θά εὑρίσκεται στή διάθεση τῶν μελετητῶν, καί ἔτσι θά ἐκπληρωθεῖ ὁ σκοπός τῆς συντάξεώς του.

Τό Ἀρχεῖο Καραμανλῆ δέν παρουσιάζει ἐνδιαφέρον μόνον γιά τίς περιόδους 1955-1963, 1974-1980 καί 1980-1985, ὁπότε κατεῖχε τά ἀνώτατα ἀξιώματα, ἀλλά καί γιά τήν περίοδο 1963-1974, ὅπου τό Ἀρχεῖο θά περιλαμβάνει, ἐκτός ἀπό λίγες δημόσιες δηλώσεις, συνεντεύξεις, σημειώματά του, καί τήν ἀλληλογραφία του μέ τούς ἐν Ἑλλάδι φίλους του, πού ὑπερβαίνουν τίς δύο χιλιάδες δακτυλογραφημένες σελίδες. Στά κείμενα αὐτά ὄχι μόνο ἀποκαλύπτονται οἱ σκέψεις του κατά τήν πε-

ρίοδο αὐτή, ἀλλά καί τό γενικώτερο κλίμα τῆς ἐποχῆς κατά τρόπο ἄμεσο καί ζωντανό.

Γύρω ἀπό τούς δημόσιους ἄνδρες, εἴτε μέ τή θέλησή τους, εἴτε ἄθελά τους, πλέκεται ἕνας μύθος πού ὑποκαθιστᾶ τήν ἀλήθεια ἤ, ἄν θέλετε, τήν ἀλλοιώνει, καί μέ τό χρόνο ἀποκρυσταλλώνεται σέ ἱστορική μορφή.

Τοῦτο τό ἔργο φιλοδοξεῖ νά ὑψωθεῖ σάν προμαχώνας πού θά ἀντισταθεῖ σέ αὐτή τήν ἐπικίνδυνη διαδικασία τῆς ἀλλοίωσης, προβάλλοντας ὠμά τά γεγονότα, χωρίς σχολιασμούς, ἀπογυμνωμένα ἀπό τά μυθολογήματα πού προσθέτουν θεληματικά ἤ ἀθέλητα διάφορα πρόσωπα μέ ποικίλες προθέσεις καί σκοπιμότητες.

Ἰδίως στόν μέλλοντα ἱστορικό ἀνήκει νά ἀντλήσει ἀπό αὐτό τό ἀρχειακό ἔργο τά ἔγκυρα στοιχεῖα πού τοῦ χρειάζονται γιά τή δική του προσωπική σύνθεση. Ἀπό πολλές ἄλλες πηγές μπορεῖ κατά τήν κρίση του νά ἀντλήσει στοιχεῖα γιά τή διαμόρφωση τῆς δικῆς του ἱστορίας, ἄν καί δέν νομίζω ὅτι θά βρεῖ ἄλλες πηγές, ἄλλο ἀρχειακό ὑλικό πλουσιώτερο, προσιτώτερο καί ἀκριβέστερο ἀπό αὐτό πού φιλοδοξοῦν νά προσφέρουν τά Ἀρχεῖα Καραμανλῆ.

Οἱ ἱστορικοί, ὅσον ἀντικειμενικοί καί ἄν εἶναι, ἔχουν τήν προσωπική τους τοποθέτηση, τή δική τους ἀξιολόγηση. Συχνά τοῦτο εἶναι τό δημιουργικό στοιχεῖο τοῦ ἱστοριοδίφη: νά φωτίζει ὅσα αὐτός θέλει νά ἐξάρει. Ἀλλά ἕνα Ἀρχεῖο πού δέν παίρνει θέση, ἀφήνει τά πράγματα νά μιλήσουν καί τόν προσεκτικό ἀναγνώστη νά συναγάγει τά συμπεράσματά του, ἔχοντας μπροστά του ὅλο τό ἀνεπεξέργαστο ὑλικό, τήν ἁπλή πραγματικότητα. Ἀπάνω σέ αὐτά τά στοιχεῖα στηριγμένος θά ἀποκτήσει τήν ἐποπτεία τῶν συνόλων, θά συνειδητοποιήσει τήν ἐσωτερική ἀλληλουχία ὅπως ἀπό τά πράγματα ἀναδύεται.

Οἱ συντάκτες τοῦ Ἀρχείου ξέρουν πώς, ἄν καί κύριο ἔργο τους εἶναι ἡ δημοσίευση ἐγγράφων μαρτυριῶν, ἡ δράση τῶν προσώπων πού σέ αὐτό ἀναφέρονται, τοῦ Καραμανλῆ καί ἄλλων, δέν ἐκφράζεται μόνο μέ θετικές πράξεις, ἀλλά καί μέ ἀποχές, μέ ἀρνητική συμπεριφορά καί συχνά μέ τή σιωπή.

Γι' αὐτό καί φροντίζουν καί ἡ ἀρνητική αὐτή πλευρά τῆς συμπεριφορᾶς των νά προβάλλεται, διότι μπορεῖ νά ἔχει ἴση ἀξία μέ τή θετική. Οἱ ἐνδιάμεσες σιωπές ἀποτελοῦν συχνά τόν ἀπαραίτητο κρίκο μεταξύ δύο λόγων ἤ δύο πράξεων.

Ἔτσι τό Ἀρχεῖο Κ. Καραμανλῆ ἀποτελεῖ καί ἕνα εἶδος λογοδοσίας ἑνός ἀνθρώπου πού ὑπηρέτησε ἐπί πενήντα χρόνια τόν τόπο, ὡς κυβερνήτης ἐπί δεκατέσσερα χρόνια, ἤδη ὡς πρόεδρος ἄλλα πέντε, καί ὡς ὑπουργός καί βουλευτής ἐπί σαράντα σχεδόν χρόνια. Εἶναι φυσικό ἡ λογοδοσία αὐτή, στηριγμένη μόνο σέ κείμενα, νά ἐπιτρέπει στόν ἱστορικό τοῦ μέλλοντος νά σταθμίζει τό ἔργο του ἀρτιώτερα καί νά βοηθάει στήν ὀρθή ἀνάπλαση τῆς προσωπικότητάς του. Παραδίνοντας τό Ἀρχεῖο του ὁ Κ. Καραμανλῆς δίνει λόγο τῶν ἔργων του καί δηλοῖ πῶς ὑπῆρξε ὡς πρωταγωνιστής στό δεύτερο ἥμισυ τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ
Μάρτιος 1987

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ μελέτη τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς νεώτερης Ἑλλάδος δέν ἔχει παρά σποραδικά καί μόνο ἀποδώσει τούς ἐπιθυμητούς γόνιμους καρπούς στό πεδίο τῆς συστηματικῆς ἔρευνας. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ φαινομένου συνέχεται, κατά πρῶτο λόγο, μέ τήν ἀνεπάρκεια τῶν πρωτογενῶν πηγῶν πού προσφέρθηκαν γιά νά συμβάλουν στήν ἀποκατάσταση μιᾶς ὁλοκληρωμένης καί ἀντικειμενικῆς εἰκόνας. Ἡ καθυστέρηση στήν ὀργάνωση καί τή λειτουργία τῶν δημοσίων ἀρχείων δέν ἐπέτρεψε οὔτε τή συγκέντρωση ὅλων τῶν ἀναγκαίων ἀρχειακῶν στοιχείων, ἀλλ' οὔτε καί τή συστηματική ἀξιοποίηση ὅσων ἔχουν ἤδη περισυλλεγεῖ. Στό χῶρο τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν, ἡ εἰκόνα εἶναι ἀκόμη περισσότερο ρευστή: μέ μεμονωμένες ἐξαιρέσεις, τά ἀτομικά ἀρχεῖα τῶν προσωπικοτήτων πού διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στό δημόσιο βίο τῆς χώρας εἴτε εἶναι δύσκολο — ἤ καί ἀδύνατο— νά ἐντοπισθοῦν, εἴτε ἔχουν τμηματικά μόνο περισωθεῖ, εἴτε φυλάσσονται ἀπό ἰδιῶτες μέ τρόπο πού δέν ἀνταποκρίνεται στούς ὀρθούς κανόνες γιά τήν ἀσφάλεια καί τή συντήρησή τους, εἴτε ἀνήκουν σέ ἱδρύματα πού δέν ἔχουν κατορθώσει νά προαγάγουν τό ἔργο τῆς ταξινομήσεως καί τῆς ἀποδώσεώς τους στήν ἐπιστημονική ἔρευνα. Ὁπωσδήποτε, στήν ἔλλειψη παραδόσεως στή διαφύλαξη καί τήν ὀργάνωση τῶν ἀρχείων, ἔκδηλη στό μειωμένο ἐνδιαφέρον τοῦ Κράτους ἀλλά καί στή στάση τῶν ἰδιωτῶν, ἔχουν προστεθεῖ καί οἱ ἐπώδυνες ἐθνικές περιπέτειες, μέ ἀποκορύφωμα τό Διχασμό καί τήν ἐχθρική Κατοχή, πού ὁδήγησαν στήν ἀπώλεια ἤ τήν καταστροφή πολύτιμου πρωτογενοῦς ὑλικοῦ. Θά ἦταν ἐντούτοις ἄδικο νά μήν ἐξαρθοῦν, στό σημεῖο αὐτό, οἱ γόνιμες πρωτοβουλίες πού ἔχουν, σέ ἐντεινόμενο βαθμό στά τελευταῖα χρόνια, ἀναληφθεῖ ἀπό ἰδιωτικούς φορεῖς καί ἱδρύματα καί πού τείνουν νά περιστείλουν τήν ἔκταση τῶν δυσάρεστων αὐτῶν συμπτωμάτων.

Χωρίς νά ἀποτελεῖ τή μοναδική αἰτία, ἡ δυσχέρεια στήν πρόσβαση τῶν πρωτογενῶν πηγῶν εἶναι ἄμεσα συναρτημένη μέ τήν καθυστέρηση τῆς συστηματικῆς μελέτης τῆς πολιτικῆς ζωῆς στή νεώτερη Ἑλλάδα. Τό κενό ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τό μειωμένο ἀριθμό τῶν συστηματικῶν μονογραφιῶν, ἐνῶ χαρακτηριστική εἶναι καί ἡ ἔλλειψη βιογραφιῶν, βασισμένων στήν ἀναδίφηση τῶν πρωτογενῶν πηγῶν. Ἡ εἰδικότερη περίπτωση τοῦ Χαρίλαου Τρικούπη καί τῆς ἐποχῆς του, πού μετά τήν πάροδο ἑνός καί πλέον ἤδη αἰώνα τείνει μόλις νά ἀποτελέσει τό ἀντικείμενο συστηματικῆς ἔρευνας καί μελέτης, ἀρκεῖ γιά νά ἐξεικονίσει χαρακτηριστικά τό φαινόμενο. Ἡ σημασία τῆς ἀνεπάρκειας τῶν προσιτῶν πηγῶν ἐπιβεβαιώνεται, καί ἀντίστροφα, ἀπό τή σύνταξη ἀξιοσημείωτου ἀριθμοῦ μονογραφιῶν πάνω σέ θέματα διπλωματικῆς ἱστορίας, μέ τή συμβολή τοῦ πλούσιου ὑλικοῦ πού προσφέρουν κυρίως τά ἀρχεῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Ὅπως εἶναι εὐνόητο, ἡ εἰκόνα τῆς ἱστοριογραφίας πού ἐπικεντρώνεται στήν πολιτική ζωή τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀκόμη περισσότερο πενιχρή. Τό γεγονός ὅτι ἡ πρώτη διδακτορική διατριβή μέ θέμα πού ἐντασσόταν χρονικά στόν 20όν αἰώνα ὑποβλήθηκε σέ ἑλληνικό πανεπιστήμιο μόλις στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '70, ἀποτελεῖ εὔγλωττη μαρτυρία γιά τή καθυστέρηση πού γίνεται ἀμεσότερα αἰσθητή στό

πεδίο τῶν ἐρευνῶν πού ἀφοροῦν τήν τελευταία τεσσαρακονταετία. Θά ἦταν μάλιστα εὔλογο νά ὑποστηριχτεῖ ὅτι, στήν περίπτωση αὐτή, ἡ εἰκόνα εἶναι περισσότερο ἀρνητική, στό μέτρο πού οἱ ἴδιες ἐγγενεῖς ἀδυναμίες συνάπτονται ὄχι μόνο μέ τίς ἐπιβιώσεις ἀπό παλαιότερες, ἀλλά καί μέ τίς ἐπιπτώσεις ἀπό χρονικά ἐγγύτερες πολιτικές ἀντιπαραθέσεις. Μία ἐνθαρρυντική προοπτική θά ἦταν εὔλογο νά ἀναζητηθεῖ στήν ὑπόθεση ὅτι οἱ πολιτικοϊδεολογικές τάσεις πού εἶχαν στρέψει ἐκβιαστικά τήν ἀνάλυση τῶν ἱστορικῶν γεγονότων πρός κατευθύνσεις προκαθορισμένες καί ἑρμηνεῖες διαστρεβλωτικές, ἔχουν διαδοχικά ἀποδυναμωθεῖ. Ἡ ψύχραιμη θεώρηση τῶν ἱστορικῶν ἐξελίξεων καί ἡ ἔντιμη ἀντιπαράθεση τῶν ἀπόψεων προσφέρονται γιά νά καταστήσουν δυνατή τήν προσέγγιση τῆς ἀλήθειας καί, παράλληλα, νά ἐνίσχύσουν τήν ἐθνική μας αὐτογνωσία.

Ἡ συστηματική συγκρότηση τοῦ προσωπικοῦ ἀρχείου τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, σέ συνδυασμό καί μέ τή μερική δημοσίευσή του, πού σήμερα ἐπιχειρεῖται, φιλοδοξεῖ νά συμβάλει στήν ἐξυπηρέτηση τῆς γενικότερης αὐτῆς ἀνάγκης. Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐνεργό μέλος τοῦ Κοινοβουλίου γιά πέντε δεκαετίες, ὀκτώ χρόνια ὑπουργός, δεκατέσσερα πρωθυπουργός καί ὀκτώ ἤδη Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, δέσποσε στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας σ᾽ ὁλόκληρη οὐσιαστικά τή διάρκεια τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου. Τό ἔργο του ὁριοθετεῖ τή μετάβαση τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό στάδιο τῆς διπλωματικῆς ἀδυναμίας, τῆς θεσμικῆς καί τῆς πολιτικῆς ἀστάθειας, τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς κοινωνικῆς δυσπραγίας, στήν ἐνισχυμένη διεθνῆ παρουσία, τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί τήν οἰκονομική καί κοινωνική πρόοδο. Κάθε σοβαρή προσπάθεια μέ στόχο τή μελέτη τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ἱστορίας συνέχεται ἀναπόφευκτα μέ τήν ἀναφορά στή ζωή καί τό ἔργο αὐτό. Ἡ πρόσβαση στό πρωτογενές ὑλικό ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση γιά τή συστηματική προσέγγισή του.

Ἡ συνείδηση τῆς ἄμεσης αὐτῆς συναρτήσεως ὤθησε τόν Κ. Καραμανλῆ νά ἀνταποκριθεῖ θετικά στήν ἀνάγκη γιά τήν παροχή στούς εἰδικούς μελετητές κάθε δυνατότητας νά ἀντλήσουν στοιχεῖα ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο του. Ὅταν, πρίν ἀπό δέκα περίπου χρόνια, διατυπώθηκε, ἀπό τόν Κωνσταντῖνο Τσάτσο, τόν Κωνσταντῖνο Τρυπάνη καί τόν ὑποφαινόμενο, ἡ πρόταση γιά τή σύσταση ἱδρύματος προορισμένου νά στεγάσει τό ἀτομικό του ἀρχεῖο καί νά συμβάλει στήν πληρέστερη μελέτη τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ἱστορίας στό εὐρύτερο πλαίσιο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ γίγνεσθαι, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέν δίστασε νά προσφέρει ὅλο τό πολύτιμο πρωτογενές ὑλικό πού εἶχε περισώσει. Ἡ σύσταση ἔκτοτε καί ἡ ὀργάνωση τοῦ Ἱδρύματος «Κωνσταντῖνος Γ. Καραμανλῆς» ἔχει ἤδη διασφαλίσει τίς καλύτερες προϋποθέσεις γιά τήν ἀξιοποίηση τῆς πολύτιμης αὐτῆς ἱστορικῆς παρακαταθήκης. Παράλληλα, ἡ ἐπιλεκτική δημοσίευση πρωτογενῶν μαρτυριῶν πού περιέχονται στό προσωπικό του ἀρχεῖο ἀνοίγει τό δρόμο στήν πληροφόρηση καί τοῦ εὐρύτερου, πέρα ἀπό τούς εἰδικούς, ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ πού εἶναι εὔλογο νά ἐνδιαφέρεται γιά τή μεταπολεμική ἑλληνική ἱστορία.

Τό προσωπικό ἀρχεῖο τοῦ Κ. Καραμανλῆ καλύπτει τήν εὐρύτερη περίοδο τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητας, ἀπό τήν ἀνάληψη τῆς πρωθυπουργίας, τόν Ὀκτώ-

βριο τοῦ 1955, ὡς σήμερα. Στίς προγενέστερες φάσεις τῆς σταδιοδρομίας του ἀναφέρονται ὁρισμένα, καί μόνο σποραδικά, γραπτά κείμενα. Ἀπό ἄλλη ἄποψη, οἱ μαρτυρίες εἶναι αἰσθητά πλουσιότερες γιά τήν περίοδο τῆς ἑξαετίας 1974-1980, σέ σχέση μέ τήν ὀκταετία 1955-1963, ἐνῶ ἡ ἐνδιάμεση χρονική φάση, 1963-1974, καλύπτεται ἀπό πλούσια ἀλληλογραφία. Τό ἀρχειακό, τέλος, ὑλικό πού ἀναφέρεται στήν προεδρική θητεία του ἀγγίζει τήν πληρότητα. Ἡ σύναψη, ἀκόμη, τῆς δραστηριότητας τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ συγκεκριμένα θεματικά ἀντικείμενα, ἐπικαλύπτεται διαχρονικά μέ πρόχειρα σημειώματα πού ὑπαγόρευσε ὁ ἴδιος, κατά τήν παραμονή του στό Παρίσι, στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60, μέ τόν ἀπώτερο σκοπό νά συγγράψει ἀπομνημονεύματα —πρόθεση πού τελικά ἐγκατέλειψε, μή τρέφοντας, ὅπως παρατήρησε, ἐκτίμηση σ' αὐτό «τό εἶδος τῆς ἱστορίας».

Τά ἰδιαίτερα γνωρίσματα τοῦ προσωπικοῦ ἀρχείου τοῦ Κ. Καραμανλῆ προσδιόρισαν καίρια τή μορφή καί τό περιεχόμενο τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς. Συγκεκριμένα, προκειμένου νά ἐπιτευχθεῖ ἕνα πληρέστερο συνολικό ἀποτέλεσμα, παράλληλα μέ τή δημοσίευση τοῦ ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ, ἀξιοποιήθηκαν καί πρωτογενεῖς πηγές διαφορετικῆς ὑφῆς — κυρίως ὁ ἡμερήσιος τύπος καί τά πρακτικά τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς. Μέ τόν τρόπο αὐτό συμπληρώθηκαν τά ἀναπόφευκτα κενά τῶν ἐγγράφων μαρτυριῶν, ἰδιαίτερα τῆς πρώτης περιόδου, καί ἀποκαταστάθηκε ἡ διαδοχή τῶν γεγονότων πού σηματοδοτοῦν, σέ καθημερινή βάση, τήν παρουσία τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή δημόσια ζωή, ἀδιάπτωτα ἀπό τό 1946 ὡς σήμερα.

Ἡ ἀναφορά στήν ἀφετηρία καθιστᾶ περισσότερο κατανοητή καί τήν ὁριοθέτηση τῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐκδοτικῆς αὐτῆς προσπάθειας. Τό ἔργο, δημοσίευση πρωτογενῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν καί καταγραφή γεγονότων, ἀπαλλαγμένο ἀπό κάθε ὑποκειμενικό χαρακτηρισμό, δέν ἀποβλέπει σέ μιά ὁλοκληρωμένη συγγραφική σύνθεση. Ἡ συμβολή του ἐπικεντρώνεται στήν παροχή τῶν ἱστορικῶν τεκμηρίων πού θά ἐπιτρέψουν τόσο στόν εἰδικό ἐρευνητή ὅσο καί στόν ἁπλό ἀναγνώστη νά διαμορφώσει ἀβίαστα τά συμπεράσματά του, θεμελιωμένα σέ ἀντικειμενικά δεδομένα, ἤ νά ἀντλήσει ὑλικό γιά τήν ὁποια ἀναζήτησή του. Ὁ βασικός αὐτός προσανατολισμός καθόρισε τή σύνταξη τοῦ κειμένου, ὡς τίς λεπτομέρειές της. Συγκεκριμένα, ἀποφεύχθηκε ἡ παράθεση σχολίων, ἡ ἑρμηνεία γεγονότων καί, γενικά, ἡ ἀναφορά σέ θέματα πού δέν ἐντάσσονται στό πεδίο πρωτοβουλίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Ἡ ἁπλή ὑποδήλωση ἤ ὑπόμνησή τους δέν ἀποβλέπει σέ μία ἰσόρροπη ἀναφορά στούς καθοριστικούς παράγοντες τῶν ἐξελίξεων· ἀποτελεῖ ἀναγκαία μόνο νύξη, πρόσφορη νά ἐπιτρέψει στόν ἀναγνώστη νά συνδέσει τή στάση του Κ. Καραμανλῆ μέ ὁρισμένες συγκεκριμένες καταστάσεις ἤ καί νά παρακινηθεῖ στήν ἀναζήτηση μιᾶς πληρέστερης πληροφόρησεως πάνω στίς συνθῆκες πού προσδιόρισαν τή στάση αὐτή. Πέρα ἀπό κάθε πρόθεση ἑρμηνείας ἤ συνθέσεως τῶν ἱστορικῶν τεκμηρίων, οἱ μαρτυρίες πού δημοσιεύονται καί τά κείμενα πού τίς συνοδεύουν ἀποβλέπουν στήν τεκμηρίωση τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἴδιου τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή δυναμική διαμόρφωση τῶν γεγονότων.

Κ.Σ.

1

Η ΑΝΟΔΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ
1946-1956

ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1946-1956 23

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 25

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ 43

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ 71

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ 119

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ 153

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ 259

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ 337

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 389

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 393

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1946-1956

Η δεκαετία πού μεσολαβεῖ ἀπό τίς βουλευτικές ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1946 ὡς τίς ἀντίστοιχες τοῦ Φεβρουαρίου 1956 σηματοδοτεῖ καίρια τήν πορεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τήν κορυφή τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Μετά τήν ἀναγκαστική ἀποχή του ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική στή δεκαετία πού εἶχε προηγηθεῖ, θά ἐπανεκλεγεῖ βουλευτής στό πρῶτο μεταπολεμικό Κοινοβούλιο καί, στή διάρκεια τοῦ ἴδιου ἔτους, θά ἀναλάβει γιά πρώτη φορά κυβερνητικά καθήκοντα, ὡς ὑπουργός Ἐργασίας. Ἔκτοτε, μέσα ἀπό διαδοχικές κυβερνητικές μεταβολές, θά ἀσκήσει ὡς τά τέλη τοῦ 1952 τό ὑπουργικό λειτούργημα σέ τρεῖς ἀκόμη τομεῖς — Μεταφορές, Κοινωνική Πρόνοια, Ἐθνική Ἄμυνα — ἀφήνοντας ἀνεξίτηλο τό στίγμα τῆς δυναμικῆς παρουσίας του.

Η εἴσοδος τῆς χώρας σέ μακρά περίοδο κυβερνητικῆς σταθερότητας θά προσφέρει στόν Κ. Καραμανλῆ τή δυνατότητα νά ἀποδώσει τό περισσότερο ὁλοκληρωμένο ὡς τότε ἔργο του, ὡς ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων. Η ἀνάληψη τῆς πρωθυπουργίας, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1955, θά ἀποτελέσει τό ἐπιστέγασμα μιᾶς ἀδιάπτωτα ἀνοδικῆς πορείας.

Στήν ἐκπνοή τῆς δεκαετίας, οἱ ἐκλογές τοῦ Φεβρουαρίου 1956 ἀποτελοῦν τήν ἀφετηρία μιᾶς νέας περιόδου στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας. Η ἐπικράτησή του ἐπικεφαλῆς τοῦ νέου σχηματισμοῦ πού μόλις εἶχε συγκροτήσει, καθιέρωνε τήν ἡγετική παρουσία τοῦ Κ. Καραμανλῆ στόν εὐρύτερο πολιτικό χῶρο πού ὁριοθετοῦσε ἡ προσήλωση στίς ἀρχές τοῦ φιλελευθερισμοῦ, στίς παραδοσιακές ἐθνικές ἀξίες, ἀλλά καί στίς ἐπιταγές τῶν νέων καιρῶν. Η προοπτική τῆς ἀναπτύξεως καί τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀναγόταν ἤδη σέ καθοριστική συνισταμένη τῶν προσπαθειῶν καί τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ εἴσοδος στό δημόσιο βίο

Ὁ Κ. Καραμανλῆς γεννήθηκε στίς 8 Μαρτίου 1907 στήν ὕπαιθρο τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἡ γενέτειρά του, τό χωριό Κιούπκιοϊ —ἡ σημερινή Πρώτη— ἀπέχει 50 χιλιόμετρα ἀπό τίς Σέρρες καί βρίσκεται στό μέσο τῆς ὁδοῦ πού ὁδηγεῖ ἀπό τούς Φιλίππους στήν Ἀμφίπολη. Ἑστία πολιτιστικῆς ἀκτινοβολίας στούς ἀρχαίους χρόνους, ἡ περιοχή αὐτή, κάτω ἀπό τό πέλμα τοῦ Ὀθωμανοῦ κατακτητῆ, εἶχε μεταβληθεῖ στά χρόνια πού ὁ Κ. Καραμανλῆς γνώριζε τόν κόσμο σέ θέατρο ἀδυσώπητου φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀνάμεσα σέ Ἕλληνες καί Βούλγαρους. Ὁ Μακεδονικός Ἀγώνας, οἱ πιέσεις τοῦ νεοτουρκικοῦ κομιτάτου, οἱ βαλκανικοί πόλεμοι καί, τέλος, ὁ Παγκόσμιος Πόλεμος καί ἡ ἐφιαλτική βουλγαρική κατοχή, συνθέτουν τίς πρῶτες εἰκόνες πού ἀποτυπώθηκαν στή μνήμη τοῦ μελλοντικοῦ πολιτικοῦ ἡγέτη. Στό χῶρο τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἀνδρώθηκε, ἡ βίαιη ἀντιπαράθεση εἶχε ἀναχθεῖ σέ κανόνα ζωῆς καί σέ μέσο ἐπιβιώσεως, ἀτομικῆς καί ἐθνικῆς.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς γνώρισε τίς σκληρές ἐπιπτώσεις ἀπό τήν καταπίεση καί τή βία στούς κόλπους τῆς ἴδιας τῆς οἰκογένειάς του. Ὁ πατέρας του, Γεώργιος, γηγενής Μακεδόνας, ὅπως καί ἡ μητέρα του Φωτεινή, εἶχε ἐνεργά συμμετάσχει στούς ἐθνικούς ἀγῶνες πού διαδραματίστηκαν μέ ἐπίκεντρο τήν περιοχή τοῦ Παγγαίου. Στέλεχος «πρώτης τάξεως», ὡς μέλος τῆς ἀντιστάσεως κατά τῶν Σλάβων κομιτατζήδων, ἀπολύθηκε, μέ ἀπόφαση τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν, ἀπό τή θέση τοῦ δασκάλου στήν περιοχή τῶν Κερδυλίων, ἤδη ἀπό τό 1904. Σέ ἀναζήτηση νέων βιοποριστικῶν μέσων ἀσχολήθηκε ἔκτοτε ἀποδοτικά μέ τήν καπνοκαλλιέργεια χωρίς καί νά ἀναστείλει τήν πατριωτική δραστηριότητά του. Ἀκατάβλητος μαχητής, θά διωχτεῖ ἐπανειλημμένα καί θά φυλακιστεῖ τόσο ἀπό τούς Βουλγάρους ὅσο καί ἀπό τούς Τούρκους. Ὁ στρατηγός Νταῆς, γνωστός ὡς καπετάν Τσιάρας, ἀρχηγός τῶν ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῆς περιοχῆς, σέ μεταγενέστερη ἐπιστολή του σέ ἀθηναϊκή ἐφημερίδα, σκιαγραφεῖ τόν Γ. Καραμανλῆ μέ τά ἀκόλουθα λόγια:

«Ὁ Γεώργιος Καραμανλῆς, δημοδιδάσκαλος καί καπνέμπορος μετέπειτα, ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἐξόχων Ἑλλήνων πατριωτῶν τῆς περιφερείας του. Ἔχων πληροφορίας περί τῆς ἐντιμότητος, τοῦ κύρους, τῆς μορφώσεως, τῶν πατριωτικῶν αὐτοῦ φρονημάτων καί τῆς πίστεώς του πρός τόν ἀπελευθερωτικόν μας ἀγῶνα, ἀπετάθην εἰς αὐτόν καί ἐπρότεινα νά ἀναλάβῃ τήν προεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς περιφερείας του. Ὁ Γεώργιος Καραμανλῆς, μολονότι ἦτο εἰς θέσιν νά γνωρίζῃ τούς σοβαρούς κινδύνους οὓς διέτρεχεν αὐτός καί ἡ οἰκογένειά του, ἀνέλαβεν ἀδιστάκτως τήν προεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ἣν καί διηύθυνε μετά ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας, καταστάς ἡ ψυχή τῆς ὅλης κινήσεώς μας εἰς τήν περιφέρειάν του. Λόγω τῆς γενναίας καί ἀπροκαλύπτου δράσεως αὐτοῦ, καταστάς ὕποπτος εἰς τούς Τούρκους, κατ' ἐπανάληψιν συνελήφθη ὑπό τούτων, ἐφυλακίσθη καί ἐβασανίσθη ἀγρίως, πλήν ὅμως παρά ταῦτα, παρέμεινεν ἀκλόνητος εἰς τόν ἀγῶνα μας».

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ πρόχειρες ἰδιόγραφες βιογραφικές σημειώσεις του, ἀναφέρεται στά πρῶτα παιδικά του βιώματα:

«Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ὁ Μακεδονικός Ἀγών εὑρίσκετο εἰς τό ἀποκορύφωμά του. Ὁ πατέρας μου ἦτο ἐνεργῶς ἀναμεμιγμένος εἰς τόν ἀγῶνα, γι' αὐτό καί ἦτο ὁ στόχος τῶν Τούρκων καί τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμα τά ὅπλα, τά ὁποῖα ἦσαν ἀποθηκευμένα σέ μία ὑπόγειο κρύπτη τοῦ σπιτιοῦ μας καί τά ὁποῖα ὁ πατέρας μου διοχέτευε πρός τούς Ἕλληνας ἀντάρτας. Τό βράδυ μάλιστα τῆς γεννήσεώς μου συνέβη νά φιλοξενῆται στό σπίτι μου ὁ ἀρχηγός τῆς ὁμάδος Παγγαίου, καπετάν Δούκας, μέ μερικά παλικάρια του. Ὅταν τούς ἀνηγγέλθη ἡ γέννησίς μου, τήν ἑόρτασαν μέ πυροβολισμούς, τῶν ὁποίων τά ἴχνη στήν ὀροφήν διετηρήθησαν ἔκτοτε κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός μου. Τά πρῶτα μου χρόνια ἔζησα μέσα σ' αὐτό τό κλίμα τῆς ἐθνικῆς ἐξάρσεως καί, ὅταν μέ ρωτοῦσαν τί θά γίνῃς ἅμα μεγαλώσῃς, ἀπαντοῦσα, Καπετάνιος. Γι' αὐτό καί στίς φωτογραφίες μου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμφανίζομαι ὁπλισμένος σάν ἀστακός».

Ἡ κατάλυση τοῦ καθεστῶτος τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας δέν θά σημάνει καί τήν ὁριστική ἀπαλλαγή τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἀπό τά δεινά τῆς ἔνοπλης βίας. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ Γ. Καραμανλῆς θά συλληφθεῖ ἀπό τούς Βούλγαρους εἰσβολεῖς καί θά ἐκτοπιστεῖ στή Βουλγαρία, ὡς ὅμηρος, γιά δεκαοκτώ μῆνες. Ἡ ἐπιστροφή στή γενέτειρά του, μετά τή λήξη τοῦ πολέμου, θά συμπέ-

σει μέ τήν ὁριστική ἀποκατάσταση τῆς ἑλληνικῆς κυριαρχίας καί θά ἀποτελέσει τήν ἀφετηρία γιά τή γόνιμη ἐπίδοσή του καί σέ ἔργα εἰρηνικά. Φιλοπρόοδος καί δημιουργικός, θά ἐξελιχθεῖ σέ εὐκατάστατο καπνοπαραγωγό καί ἔμπορο, ἱκανό νά ἐξασφαλίσει πολύ καλές συνθῆκες ζωῆς στά μέλη τῆς οἰκογένειάς του που εἶχε, στό μεταξύ, σημαντικά ἐπαυξηθεῖ μέ τήν ἀπόκτηση τριῶν ἀκόμη γιῶν καί τεσσάρων θυγατέρων.

Ἡ ἀνάμνηση τῶν δοκιμασιῶν καί τῶν κακουχιῶν πού γνώρισε στό ἄμεσο περιβάλλον του, ζωντανή πάντοτε στή σκέψη τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ, ἦταν ἀλληλένδετη μέ τόν παλμό τῶν ἐπικῶν ἐθνικῶν ἀγώνων τῆς πρώτης εἰκοσαετίας τοῦ αἰώνα, ὅπως ἀναδινόταν στήν ἴδια τήν οἰκογενειακή ἑστία του. Σέ προφορική ἀφήγησή του —πού ἀναδημοσιεύεται ἀπό τόν Μωρίς Ζενεβουά—, ἔχει ἀποδώσει παραστατικά τήν εἰκόνα τῶν γεγονότων πού σημάδεψαν βαθιά τά παιδικά του χρόνια:

«Θά ξαναβλέπω πάντοτε τίς πρῶτες σκηνές τοῦ πολέμου πού μπορῶ νά πῶ ὅτι τίς ἔζησα. Ἦταν στά 1913, κατά τόν δεύτερο Βαλκανικό Πόλεμο. Ἤμουν ἕξι χρονῶν. Οἱ Βούλγαροι προχωροῦσαν γιά νά καταλάβουν τό Παγγαῖο. Οἱ ἰσχνές τακτικές ἑλληνικές μονάδες, περιπλεγμένες σέ σκληρή ἀμυντική μάχη στόν ποταμό Ἀγγίτη, ζήτησαν ἐνίσχυσι ἀπό τούς χωρικούς τῆς περιοχῆς. Καί ξαναβλέπω τόν πατέρα μου νά κατεβαίνη πρός τήν πεδιάδα ἐπικεφαλῆς μιᾶς ἑκατοντάδος δικῶν μας. Κατά τό μεσημέρι, οἱ ἑλληνικές δυνάμεις ὑποχώρησαν ὡς ἀσθενέστερες. Οἱ Βούλγαροι πλησίασαν στό χωριό. Ὁπότε ὁ πατέρας μου μοῦ εἶπε: "Πρέπει νά πᾶμε πέρ' ἀπό τόν Στρυμόνα. Οἱ στρατιῶτες μας ἐκεῖ κάτω κρατοῦν τήν περιοχή. Μονάχα ἔτσι θά ἀποφύγουμε τήν αἰχμαλωσία".

»Φύγαμε, λοιπόν. Στά μισά τοῦ δρόμου, στό Ροδολεῖβος, ἄσχημες εἰδήσεις: οἱ Βούλγαροι εἶχαν προχωρήσει, ἔκοψαν τόν δρόμο πρός τόν Στρυμόνα! Τί νά κάνουμε; Ἔπεφτε ἡ νύχτα. Εἴχαμε στό χωριό φίλους· μᾶς δέχτηκαν γιά τό βράδυ. Τί ὥρες! Γύρω στά μεσάνυχτα, ἀκούστηκαν πολύ κοντά πυροβολισμοί, ἔπειτα κραυγές, χτυπήματα βημάτων: οἱ Βούλγαροι εἰσέβαλαν στό χωριό μέ μιά τρομαχτική βοή.

»Μάλιστα, τά ξαναβλέπω ὅλα αὐτά: τόν πατέρα μου, τέσσερις ἤ πέντε ἀνθρώπους συσπειρωμένους γύρω του, μέ τό ὅπλο στό χέρι, ἀποφασισμένους νά ὑπερασπισθοῦν τόν ἑαυτό τους, ἄν οἱ στρατιῶτες ἐπιτίθεντο στό σπίτι. Τήν ἀγωνία στά μάτια τῶν γυναικῶν καί τό πατάρι ὅπου μᾶς ἀνέβασαν. Φάνηκε ἡ αὐγή. Μιά φωνή ἀντήχησε στό δρόμο. Ἦταν ὁ δημόσιος τελάλης. Κατά διαταγή τῶν Βουλγάρων συνέστησε στούς πρόσφυγες τῶν γειτονικῶν χωριῶν νά ξαναγυρίσουν στά σπίτια τους. Λίγο πρίν τό μεσημέρι, ὅσοι ἀπ' τό Κιούπκιοϊ, ἔπαιρναν τό δρόμο: τρεῖς οἰκογένειες, ἀνάμεσά τους ἡ δική μας, ὁ πατέρας μου, ἡ μητέρα μου καί οἱ δυό μικρότερες ἀδελφές μου.

»Ὑπάρχουν στή ζωή πολλές παράξενες συμπτώσεις. Κείνη πού μᾶς πρόσμενε θά μποροῦσε νά γίνη τραγική. Ἕνα βουλγαρικό ἀπόσπασμα μᾶς ἔκοψε τό δρόμο. "Ἄλτ!", διέταξε ὁ ἀξιωματικός. "Ἔλεγχος". Εἶδα τόν πατέρα μου νά ἀνασκιρτᾶ. Τά μάτια του εἶχαν διασταυρωθῆ μέ τά μάτια τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἀποσπάσματος. Ἐκεῖνος, ἐκεῖ, χωρίς νά τόν ἀφήση μέ τό βλέμμα, ἔκαμε ἀπότομα ἕνα βῆμα πρός αὐτόν. Ἕνα ἀόριστο χαμόγελο γλίστρησε στό πλακουτσωτό πρόσωπό του.

»Πάγωσα ὁλόκληρος. Τό μίσος, ἡ κακία, ἡ εἰρωνία, μιά δειλή καί θριαμβεύουσα εὐχαρίστησις, ὅλ' αὐτά ὑπῆρχαν μέσα στά μάτια πού παρατηροῦσαν τόν πατέρα μου. Ἕνα ἐξάχρονο παιδί παρατηρεῖ τά πράγματα αὐτά πολύ καλά, εἶναι ἕνα μέντιουμ. Ἄρχισα νά τρέμω πάνω στή σέλλα τοῦ μουλαριοῦ, ὅπου μέ εἶχαν ἀνεβάσει γιά τόν δρόμο. Ὅλα συνέβηκαν πολύ γρήγορα. Μερικές λέξεις πού βγῆκαν μέσ' ἀπ' τά δόντια: "Ξαναβρισκόμαστε, δάσκαλε!". Ἕνα χέρι πού σηκώθηκε καί σκαμπίλισε τόν πατέρα μου, μιά διαταγή σχεδόν σά γαύγισμα: "Φύγετε, σεῖς οἱ ἄλλοι... Τοῦτον ἐδῶ τόν κρατῶ!" Εἶχα κιόλας πηδήσει ἀπό τό ζῶο, ἀγκαλιάζοντας τά πόδια τοῦ πατέρα μου. Τίποτε δέν θά μποροῦσε νά μέ κάνη νά τ' ἀφήσω. Καί τελικά, σχεδόν ξαφνικά, μιά χαλάρωσις, μιά ἐπιστροφή στή ζωή... Ἦταν ἀσφαλῶς ὁ ἴδιος ὁ πατέρας μου πού ξέσφιξε τά μικρά μου μπράτσα. Ξανάπαιρνε τή θέσι τοῦ ἐπικεφαλῆς μας, ξαναφεύγουμε· οἱ Βούλγαροι ἀπομακρύνονταν...

»Τί εἶχε συμβεῖ; Κατά τόν πρῶτο Βαλκανικό Πόλεμο, αὐτός ὁ ἴδιος ἀξιωματικός εἶχε ἔλθει μιά μέρα στήν Πρώτη. Εἴμαστε τότε "σύμμαχοι" κατά τῶν Τούρκων. Ὅμως αὐτός ὁ Βούλγαρος στή Μακεδονία... Αὐταρχικός, αὐθάδης, εἶχε διατάξει τόν πατέρα μου νά διαβιβάση στούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ διαταγές στά βουλγαρικά. Ὁ πατέρας μου ἀρνήθηκε κατηγορηματικά: "Ἐδῶ εἴμαστε σ' ἔδαφος ἑλληνικό". Ἡ σύγκρουσις ἦταν σκληρή, ὁ χωρισμός τους ἄγριος, ἡ ἀνάμνησις ἀρκετά δριμεῖα γιά νά ξανανάψη ἡ φωτιά ὕστερα ἀπό τόσους μῆνες... Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ἐχθρός, εἶχε διατηρήσει αἰσθήματα ἀνθρώπινα. Ἡ ὁρμή μου τόν εἶχε συγκινήσει. Εἶχε παιδιά. Τό εἶπε: "Ἔχω κι ἐγώ παιδιά. Μπορεῖς νά εὐχαριστήσης τό ἀγόρι σου".

»Τότε ἔμαθα τί σημαίνει τό αἴσθημα τῆς θυσίας. Αὐτό ἐκφράζεται μέ λίγα λόγια. Ἀλλά οἱ ἴδιες λέξεις σπάνια ἔχουν τό ἴδιο νόημα: εἶναι ἡ ζωή πού τίς χρωματίζει, πού τούς δίνει σάρκα καί βάρος. Ἔνιωθα νά γίνομαι σκληρός, τρομερά σκληρός καί βίαιος.

Μιά ἄλλη ὅμως ἐμπειρία, ἐπίσης τρομερή, ἀκόμη πιό τρομερή, μέ παραφύλαγε. Στούς χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως, ὕστερ' ἀπό τόν δεύτερο αὐτό Βαλ-

Μέ τόν πατέρα του Γεώργιο Καραμανλῆ.

κανικό Πόλεμο, εἶδα νά σκοτώνουν μέσα στό Κιούπκιοϊ, Τούρκους. Εἶδα τότε τή φλόγα τῆς ἀγριότητας νά καίη στά πρόσωπα, στά μάτια τῶν συγχωριανῶν μας, τῶν γειτόνων μας. Ἔσφαξαν μερικούς Τούρκους, πεντέξι. Σάν τό ἀναθυμηθῶ σήμερα, σφίγγεται ἀμέσως τό στῆθος μου. Μερικοί ἄλλοι ἔσωσαν τή ζωή τους, ἐπειδή διέφυγαν ἤ δέχτηκαν νά βαπτιστοῦν. Ὑπῆρχαν ἐπίσης καί γυναῖκες. Μιά ἀπ' αὐτές, ἐπίσης βαφτισμένη, ἔγινε ὑπηρέτριά μας. Ἔζησε μέ τή θέλησί της κοντά μας χρόνια...».

Ἡ πρώτη γνωριμία τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τά ἐγκύκλια γράμματα ἔγινε στό μικρό δημοτικό σχολεῖο τῆς γενέτειράς του. Τό 1919, σέ ἡλικία 12 ἐτῶν, θά σταλεῖ ἀπό τόν πατέρα του σέ οἰκογενειακούς φίλους στή Νέα Ζίχνη, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Φυλλίδος, ὅπου λειτουργοῦσε διτάξιο ἡμιγυμνάσιο. Τό ἑπόμενο ὅμως ἔτος μετακόμισε στίς Σέρρες, προκειμένου νά φοιτήσει στό καλύτερο γυμνάσιο τῆς περιοχῆς. Μολοντοῦτο, ὁ Γεώργιος Καραμανλῆς ἀποφάσισε, μετά τά τέσσερα πρῶτα γυμνασιακά χρόνια, νά ἐξασφαλίσει στόν πρωτότοκο γιό του τίς καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις γιά τή συνέχιση τῶν σπουδῶν του στό Πανεπιστήμιο. Τό ἔτος 1923 θά ἐγκαταστήσει τόν Κωνσταντῖνο, μαζί μέ τό νεώτερο ἀδελφό του Ἀλέκο, στήν Ἀθήνα, ὡς οἰκοτρόφους στό ἰδιωτικό Λύκειο Μεγαρέως. Ἕνα χρόνο ἀργότερα ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐγγραφεῖ στό 8ο γυμνάσιο τῆς Κυψέλης, ἀπό τό ὁποῖο καί θά ἀποφοιτήσει τό 1925.

Στό Πανεπιστήμιο, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέν δίστασε πολύ γιά νά ἐπιλέξει τό νομικό κλάδο. Πρός τήν κατεύθυνση αὐτή τόν ὠθοῦσε, πέρα ἀπό τά ἰδιαίτερα χαρακτηρολογικά καί πνευματικά του γνωρίσματα, τό πρώιμο ἐνδιαφέρον γιά τήν πολιτική. Στά τέσσερα χρόνια τῆς φοιτήσεώς του, ὥς τήν ἀπόκτηση τοῦ πτυχίου, τό Δεκέμβριο τοῦ 1929, εἶχε τήν εὐκαιρία νά εὐρύνει τίς γνώσεις καί τίς ἐμπειρίες του πάνω στό πολυδιάστατο φαινόμενο τοῦ δημόσιου βίου. Παράλληλα μέ τή μελέτη τῶν πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων, δέν παρέλειπε νά παρακολουθεῖ τακτικά τίς συζητήσεις στό Κοινοβούλιο καί νά ἐνημερώνεται γύρω ἀπό τίς ἐξελίξεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἡ εὐκαιριακή, ἀκόμη, ἐπαγγελματική ἐνασχόλησή του, στά χρόνια 1928-1929, ὅταν τά οἰκονομικά τῆς οἰκογενείας του εἶχαν πάρει δυσάρεστη τροπή, τόν ὅπλισε μέ πρόσθετες χρήσιμες ἐμπειρίες. Ὡς ἀντιπρόσωπος ἰδιωτικῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας δέν ἔδωσε μόνο τό μέτρο τῆς δραστηριότητας καί τῆς ἀποδοτικότητάς του, κερδίζοντας σέ διάστημα δύο ἐτῶν ὅσα χρήματα ἀπαιτοῦνταν γιά τήν ἐξόφληση ἐκκρεμῶν οἰκονομικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πατέρα του, τίς δαπάνες γιά τή μόρφωση τῶν μικρότερων ἀδελφῶν του καί τά ἔξοδα γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν σπουδῶν του· περιοδεύοντας, ἀκόμη, μέ τήν ἰδιότητα τοῦ ἀσφαλιστικοῦ πράκτορα εἶχε τήν εὐκαιρία νά γνωρίσει γιά πρώτη φορά ἀπ' ἄκρο σ' ἄκρο τήν ἐπαρχία Σερρῶν καί νά ἐπικοινωνήσει ἄμεσα μέ τούς κατοίκους καί μέ τά προβλήματά τους.

Ὁ ἴδιος περιγράφει παραστατικά τίς ἀντίξοες συνθῆκες πού ἀντιμετώπισε:

«Ἐν τῷ μεταξύ ἡ οἰκογένεια μεγάλωσε, τά οἰκονομικά της ἐπεδεινώθησαν λόγω τῆς καπνικῆς κρίσεως καί αἱ δυσκολίαι ἐπολλαπλασιάσθησαν. Διήνυα τό δεύτερον ἔτος τοῦ Πανεπιστημίου, ὅταν ὁ πατέρας μου μοῦ ἔγραψε ὅτι ἀδυνατεῖ νά χρηματοδοτήση περαιτέρω τάς σπουδάς μου. Ἐνθυμοῦμαι τήν θλίψιν πού ἐξέφραζε στό γράμμα του καί διότι θά διέκοπτα τάς σπουδάς μου, ἀλλά καί διότι ὁ συνεταιρισμός τοῦ χωριοῦ τοῦ ἠρνήθη δάνειον, μέ τήν δήλωσιν ὅτι "δέν εἶναι ἀνάγκη νά σπουδάζη τά παιδιά του, ὅπως δέν σπουδάζουν καί τά δικά μας". Τά ἀνθρώπινα πάθη στίς μικρές κοινωνίες ἐκδηλώνονται πιό ἔντονα παρά στίς μεγάλες. Καί εἶναι φυσικόν αὐτό, δεδομένου ὅτι ὁ φθόνος πού εὑρίσκεται στήν ρίζα ὅλων τῶν παθῶν δέν ἀναπτύσσεται παρά μεταξύ γνωστῶν καί ὁμοίων. Τότε εὑρέθηκα στήν ἀνάγκην νά ἐργασθῶ καί γιά νά συνεχίσω τίς σπουδές μου. Ἀνέλαβα τήν ἀντιπροσωπείαν μιᾶς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας καί περιερχόμην εἰς τά χωριά τῆς Μακεδονίας, κάνοντας ἀσφαλιστικά συμβόλαια. Εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν ἐπέτυχα πέραν πάσης προσδοκίας καί ἐκέρδιζα τόσα χρήματα, ὥστε ὄχι μόνον νά καλύπτω τά δικά μου ἔξοδα, ἀλλά νά σπουδάζω καί τόν δεύτερον ἀδελφόν μου καί νά ἐξοφλῶ καί τοκογλυφικά χρέη τοῦ πατρός μου. Ἐνθυμοῦμαι δέ τήν βαθεῖαν ἱκανοποίησιν πού αἰσθάνθηκα, ὅταν, ἀφοῦ συνεκέντρωσα ἀξιόλογον ποσόν, ἐπῆγα στό χωριό μέ δῶρα διά τά ἀδέλφια μου καί παρήγγειλα στόν μπακάλη μιά σημαντική ποσότητα τροφίμων διά τίς ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ, πού πράγματι ὑπέφερε. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἐτελείωσα τάς σπουδάς μου χωρίς τακτικήν φοίτησιν εἰς τό πανεπιστήμιον. Ἐδῶ πρέπει νά σημειώσω ὅτι οὔτε ὡς μαθητής, οὔτε ὡς φοιτητής ὑπῆρξα ὑπόδειγμα ἐπιμελείας καί εὐταξίας».

Ἡ πολιτική σκέψη καί οἱ πρῶτες πολιτικές ἀναζητήσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἔκδηλες ἀπό τά φοιτητικά του χρόνια, ἦταν ἀναπόφευκτο νά διαμορφωθοῦν σέ στενή συνάρτηση μέ τίς σκληρές ἐμπειρίες τοῦ ἐθνικοῦ Διχασμοῦ.

Ἡ ἀδυναμία στή διαμόρφωση κοινῆς στάσης ἀπό τούς δύο κύριους παράγοντες τοῦ πολιτεύματος ἀπέναντι στό ὀξύ πρόβλημα τῆς συμμετοχῆς στόν πόλεμο ἀποτέλεσε τήν ἀφετηρία γιά τήν ἐκδήλωση τῆς βαθύτερης ἐσωτερικῆς ρήξης στούς κόλπους τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας. Πράγματι, ἡ διάσταση μεταξύ Κωνσταντίνου καί Βενιζέλου, μέ ἀντικείμενο τό διπλωματικό προσανατολισμό τῆς χώρας, θά ἦταν δύ-

Μαθητής στό γυμνάσιο Σερρῶν.

σκολο νά ἑρμηνευθεῖ ὡς ἐπιφαινόμενο τῆς βαθύτερης ἀντιθέσεως δύο ριζικά διάφορων πολιτικοκοινωνικῶν μερίδων, τῶν ἀνδρούμενων φιλελευθέρων ἀστῶν καί τοῦ παλαιοῦ «συντηρητικοῦ κατεστημένου». Ἔστω καί ἄν ἡ στάση τῶν δύο κυρίων φορέων τῆς διαμάχης ἦταν συναρτημένη μέ τή συναισθηματική κλίση ἤ τήν ἰδεολογική συγγένεια πρός τή μία ἤ τήν ἄλλη ἀπό τίς ἐμπόλεμες παρατάξεις, τό βασικό κίνητρο στήν ἐπιλογή τους ὑπῆρξε ἡ καλύτερη ἀνταπόκριση στίς ἐπιταγές τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, ὅπως διαγραφόταν μέσα ἀπό τήν εἰδικότερη ἀντίληψή τους γιά τή βαθύτερη σημασία καί τήν πιθανή ἔκβαση τῆς παγκόσμιας διαμάχης. Ἡ νέα ἀποφασιστική ἀντιπαράταξη τῶν κυρίως φιλελεύθερων καί ριζοσπαστικῶν πρός τά περισσότερο συντηρητικά κοινωνικά στοιχεῖα, τῶν ὁποίων ἡ καθοριστική παρουσία στά πλαίσια τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς εἶχε σημαντικά ὑποβαθμιστεῖ μετά τήν κατίσχυση τοῦ κινήματος τοῦ 1909 καί τήν ἄνοδο τοῦ Βενιζέλου στήν ἐξουσία, ἔμελλε νά προσδώσει δραματικό περιεχόμενο καί εὐρύτερες προεκτάσεις στήν ἐξέλιξη τῆς κρίσης, ὡς ἐπακολούθημα τῆς ἀρχικῆς διαστάσεως. Ἡ πόλωση τῶν πολιτικῶν δυνάμεων καί τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος θά ἀποτελέσει συνάρτηση τῆς προσφυγῆς τῶν ἀντίπαλων μερῶν σέ ἐνέργειες καί πρωτοβουλίες ἀκραῖες, ὅπως ἡ ἄρνηση τοῦ Κωνσταντίνου νά ἐφαρμόσει τήν πολιτική τοῦ ὑπεύθυνου πρωθυπουργοῦ, ἡ συνακόλουθη προσβολή τῆς, ἔστω καί σοβαρά κλονισμένης, ἐθνικῆς ἑνότητας καί τῆς ἔννομης τάξης ἀπό τό Βενιζέλο, ἡ ἐκβιαστική ἀνάμιξη τῶν ξένων Δυνάμεων στήν ἐσωτερική ζωή τῆς χώρας. Κάτω ἀπό τή δυσβάστακτη αὐτή ὑποθήκη, ἡ δικαίωση τοῦ ἡγέτη τῶν Φιλελευθέρων στό διπλωματικό πεδίο θά ἀποδειχτεῖ ἀνίσχυρη νά ἐξουδετερώσει τίς δευτερογενεῖς πολιτικές ἀντιδράσεις καί ν' ἀναγάγει τό κριτήριο τῆς εὐοδώσεως τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων σέ μοχλό ἱκανό νά ἐξασφαλίσει τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐθνικῆς ὁμοψυχίας.

Ὁ ἀντίκτυπος τῶν γεγονότων πού συνέχονται μέ τό φαινόμενο τοῦ ἐθνικοῦ Διχασμοῦ θά ξεπεράσει αἰσθητά τά χρονικά πλαίσια τοῦ πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Τήν ἐπαύριο τῆς εἰρήνης, ὅταν ἀκριβῶς ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐρχόταν σέ πρώτη ἐπαφή μέ τήν πολιτική πραγματικότητα, ἀδυσώπητοι ἐσωτερικοί ἀνταγωνισμοί καί ἀγεφύρωτες ἀντιθέσεις ὑπονόμευαν ἐξακολουθητικά τήν ὁμαλή λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, ἀνέστελλαν τήν ἀποκατάσταση κλίματος ἐθνικῆς ὁμοψυχίας καί τελικά ὑποθήκευαν τό ἐθνικό μέλλον τῆς χώρας. Ἀλληλένδετη μέ τήν ἐσωτερική διαμάχη, ἡ ἐπώδυνη ἥττα στό Μικρασιατικό μέτωπο καί ὁ ξερριζωμός τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπό τίς προπατορικές του ἑστίες στή Μικρά Ἀσία, τήν ἀνατολική Θράκη καί τόν Πόντο, εἶχαν προσδώσει στήν κρίση τίς διαστάσεις τῆς ἐθνικῆς τραγωδίας. Στό ἐσωτερικό πεδίο, ἡ ἀπορρύθμιση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἐξεικονιζόταν στή διαδοχή στρατιωτικῶν πραξικοπημάτων καί ἐκβιαστικῶν πολιτικῶν πρωτοβουλιῶν πού ἐπέτειναν τό γενικότερο κλίμα τῆς ἀβεβαιότητας καί τῆς ἀστάθειας. Ὕστατες, ἔστω καί χωρίς νά εἶναι σοβαρότερες, οἱ ἐπιπτώσεις ἀπό τή συρροή ἐνάμισυ ἑκατομμυρίου προσφύγων ἐπιβάρυναν τήν καθημαγμένη Ἑλλάδα μέ μιά σοβαρή ὑποθήκη στό κοινωνικό πεδίο. Ἀδύναμη ἐσωτερικά, κάτω ἀπό τήν πίεση ἀντίξοων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν συνθηκῶν, ἡ Ἑλλάδα εἶχε ἐπιπρόσθετα νά ἀντιμετωπίσει καί τά ἐπακόλουθα τῆς μοιραίας ὑποβαθμίσεώς της στό πεδίο τῆς διεθνοῦς ζωῆς. Οἱ ἑλληνικές Κυβερνήσεις θά ἐπιζητήσουν μάταια, τουλάχιστον ὥς τό 1928, νά ἐξασφαλίσουν τά διπλωματικά ἐρείσματα πού θά προσφέρονταν νά συμβάλουν στήν ἐνίσχυση τῶν προϋποθέσεων γιά τήν ἀμυντική κάλυψη τῆς χώρας ἀπέναντι σέ ἔκδηλες ἤ λανθάνουσες ἀπειλές σέ βάρος τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας καί τῆς ἀνεξαρτησίας της.

Ἡ πολιτική σκέψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ διαμορφώθηκε σέ συνάρτηση μέ τίς ἀπτές πραγματικότητες τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἡ λειτουργία τοῦ Κράτους θά ὄφειλε νά ἑδράζεται στίς προϋποθέσεις τῆς σταθερότητας καί τῆς συνέχειας, ἐνῶ, παράλληλα, ἡ ἀνοχή καί ὁ ὀρθός λόγος θά ἔπρεπε νά ἐπιδροῦν καθοριστικά στή διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς συμπεριφορᾶς τῶν δημόσιων ἀνδρῶν. Ἡ κοινοβουλευτική διαδικασία ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση καί τόν ὅρο γιά τήν ἀνάπτυξη καί τή λειτουργία τοῦ πολιτικοῦ διαλόγου καί τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν. Χωρίς νά εἶναι δυνατό νά καθοριστεῖ μέ ἀσφάλεια πότε ἀκριβῶς συνέλαβε τήν ἔννοια τοῦ «πολιτικοῦ ἤθους», στήν εὐρύτερη διάσταση πού θά τῆς προσδώσει στήν πράξη, θά ἦταν εὔλογο νά ὑποστηριχτεῖ ὅτι ἡ αἴσθηση τῆς ἰδιαίτερης σχέσης τοῦ πολίτη μέ τήν πολιτεία καί ὁ λειτουργικός ρόλος τοῦ πρώτου ἤ τῆς δεύτερης, αὐτόνομα ἤ σέ συνάρτηση μεταξύ τους, ἀντλεῖ τήν πρώτη ἔμπνευσή της στίς νεανικές παραστάσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Σέ συνδυασμό μέ τίς γενικές αὐτές ἀρχές, ἀπότοκες τῆς πρώτης γνωριμίας του μέ τήν ἑλληνική πολιτική πραγματικότητα, ὁ Κ. Καραμανλῆς διαμόρφωσε καί ἕνα πρακτικό δόγμα πού ἀπορρέει ἀπό τή βίωση τῆς πικρῆς ἐμπειρίας τοῦ ἐθνικοῦ Διχασμοῦ: οἱ πολιτικές ἀντιπαραθέσεις δέν θά ὄφειλαν, σέ ὁποιαδήποτε περίπτωση καί στό ὄνομα ὁποιασδήποτε σκοπιμότητας, νά ὁδηγήσουν στήν ὑπέρβαση τῶν ὁρίων τῆς κοινοβουλευτικῆς νομιμότητας. Ἡ ἀφομοίωση τῶν κομματικῶν ἀντιθέσεων στά πλαίσια τῆς λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ὀφείλει νά ἀποτελεῖ σταθερό κανόνα στή διαμόρφωση τῆς δημόσιας ζωῆς. Οἱ καταλυτικές ἐπιπτώσεις ἀπό τή διάρρηξη τῆς

ἐθνικῆς ὁμοψυχίας δέν εἶναι δυνατό νά ἀντισταθμιστοῦν μέ ὁποιοδήποτε πρόσκαιρο πολιτικό ὄφελος... Οἱ σκέψεις αὐτές εἶχαν νωρίς ἀναχθεῖ ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ σέ καθοριστικό γνώμονα τῆς πολιτικῆς συμπεριφορᾶς του. Ἡ ἄμβλυνση τῆς ὀξύτητας καί ἡ πλήρωση τοῦ χάσματος πού εἶχε φθάσει νά χωρίζει τά στελέχη καί τούς ὀπαδούς τῶν δύο μεγαλύτερων πολιτικῶν παρατάξεων τῆς χώρας θά ἀποτελέσουν μόνιμο μέλημα καί σταθερή ἐπιδίωξή του. Ἄξιο ἰδιαίτερης ὑπογραμμίσεως εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἀνάληψη σειρᾶς πολιτικῶν πρωτοβουλιῶν του συνυφάνθηκε μέ τήν ἄμεση ἤ ἔμμεση ἀναζήτηση ἑνός εὐρύτερου πλαισίου συνεργασίας, πρόσφορου νά περιλάβει ἀντιπροσωπευτικές δυνάμεις ἀπό τά ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, τῶν Λαϊκῶν καί τῶν Φιλελευθέρων. Πολύ περισσότερο ἀπό ἰδεατή, ἡ ἐπιδίωξη αὐτή ἀποτελεῖ καθοριστικό ὅρο τῆς στρατηγικῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἰδιαίτερα στή φάση τῶν πιό κρίσιμων πολιτικῶν ἐπιλογῶν του.

Ἡ ροπή τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τήν ἀνάμιξη στά κοινά καλλιεργήθηκε ἐνεργότερα σέ συνδυασμό καί μέ τήν ἄσκηση τοῦ δικηγορικοῦ λειτουργήματος, ἀπό τό 1930 ὡς τό 1935. Εὐθύς μετά τήν ἀπόλυσή του ἀπό τό στρατό, ἐγκαινίασε τή δικηγορική του θητεία, στίς Σέρρες, μετά ἀπό ἕνα σύντομο στάδιο στήν Ἀθήνα. Ἀφοῦ σύντομα ξεπέρασε τίς ἀρχικές ἀντιξοότητες, δέν ἄργησε νά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις γιά μιά καρποφόρα σταδιοδρομία. Ἡ ἐπαγγελματική ἐντούτοις ἐπιτυχία ὄχι μόνο δέν ἀποπροσανατόλισε, ἀλλ' ἀντίθετα ἔστρεψε ἀποφασιστικότερα τόν Κ. Καραμανλῆ στήν κονίστρα τῆς πολιτικῆς. Τήν ἀκατανίκητη αὐτή ἕλξη δέν στάθηκε ἱκανή νά ἀναστείλει οὔτε καί ἡ παρέμβαση τοῦ πατέρα του. Σέ μιά κρίσιμη συνάντησή τους στήν Πρώτη, ὁ Γεώργιος Καραμανλῆς, γνώστης τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ πρωτότοκου γιοῦ του, ἀφοῦ ἐξῆρε τήν ἀνάγκη νά ἀφιερωθεῖ στή δουλειά του καί νά μείνει μακριά ἀπό τίς «παγίδες» τῆς πολιτικῆς, εἶχε χαρακτηριστικά παρατηρήσει: «Δέν εἶσαι καμωμένος γι' αὐτό τό ἐπάγγελμα... Ἤ θά συμβιβασθεῖς, θά δεχθεῖς συναλλαγές, κομπίνες, ὑποκρισίες· ἤ θά κρατήσεις τήν ἀκαμψία σου καί θά ἀποτύχεις. Ὅπως καί νά εἶναι, θά ὑποφέρεις, σέ ξέρω». Σέ ἀπάντηση ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε μιά ἀντίληψη πού ἔμελλε ἔκτοτε νά μετουσιώσει σέ «αἵρεση βίου».

«Ἐάν περιμένης νά νοικοκυρευτῶ καί νά ζήσω μιά συνήθη ζωή, πρέπει νά σοῦ πῶ ὅτι ποτέ δέν θά λογικευθῶ κατ' αὐτόν τόν τρόπο. Ἄν ἔχω φιλοδοξίες, εἶναι γιατί μ' ἐνδιαφέρουν ἄλλα πράγματα πολύ σημαντικότερα ἀπό μένα τόν ἴδιον. Ἠμπορεῖ αὐτό νά εἶναι ἀφελές. Πιστεύω ὅμως ὅτι δέν δικαιώνεται ἡ παρουσία μας σ' αὐτόν τόν κόσμο μέ τό νά καλλιεργοῦμε τή μικρή προσωπική μας εὐτυχία. Καθένας προσφέρει τόν ἑαυτό του κατά τό δικό του τρόπο, ἀνάλογα μέ τήν εὐκαιρία καί τίς περιστάσεις. Ἐγώ θέλω νά ἀφιερωθῶ στό λαό μου· θέλω νά δικαιώσω τό πέρασμά μου ἀπό τόν κόσμο αὐτό, ὑπηρετώντας αὐτούς τούς ἀνθρώπους».

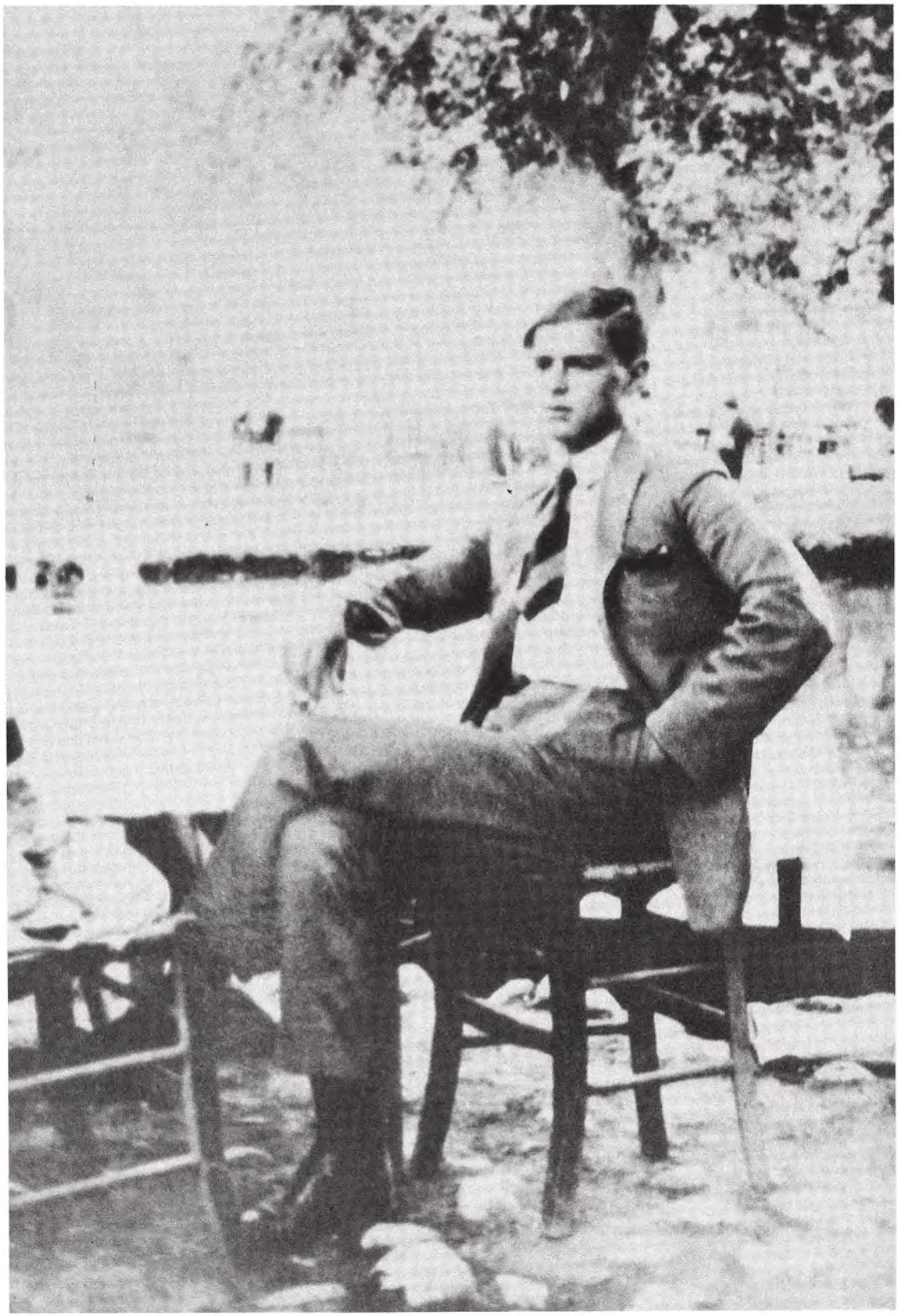
Καί ὁ Κ. Καραμανλῆς συγκεφαλαιώνει τίς σχετικές ἀναμνήσεις του:

«Ὁ πατέρας μου ἐξεδήλωσε τήν ἐκτίμησίν του διά τήν φιλοσοφίαν μου αὐτή, ἀλλά προσέθεσε: "Στό χωριό μας ἔχουμε μιά παροιμία πού λέει: ἄλλα λένε τά γράμματα καί ἄλλα λένε τά πράγματα", ἐννοῶν μέ αὐτό, ὅτι ἄλλο θεωρία καί ἄλλο πρᾶξις. Ἐπιμείναμε καί οἱ δύο στίς ἀπόψεις μας, μέ ἀποτέλεσμα νά χωρίσουμεν ψυχραμένοι. Καί τόν ἐπανῆδα μετά δύο μῆνας, ὀλίγον πρό τοῦ θανάτου του. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὀλίγον πρίν πεθάνη, ἐζήτησε μέ νεῦμα ἀπό τήν μητέραν μου νά μᾶς συγκεντρώση γύρω του. Μᾶς ἔβλεπε θλιμμένα καί περιέφερε τήν ματιά του ἀπό μένα στά παιδιά καί ἀντιστρόφως, σάν νά μέ ρωτοῦσε μέ ἀγωνία ἐάν θά τά προστατεύσω. Ἡ ματιά αὐτή μέ παρηκολούθησε σ' ὅλη μου τήν ζωή καί ἐνέπνευσε τίς θυσίες πού ἔκαμα διά τήν οἰκογένειά μου. Ἔχω δέ τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπέθανε μέ τό αἴσθημα ὅτι ὁ γυιός του ἐπιδοθείς εἰς τήν πολιτικήν δέν ἠκολούθησε τόν ὀρθόν δρόμον. Κατά τήν διάρκειαν τῆς σταδιοδρομίας μου εἶχα πολλές φορές τήν εὐκαιρία νά ἐνθυμηθῶ τάς συμβουλάς του καί νά διερωτηθῶ ἄν ἔκαμα καλά νά τάς ἀγνοήσω.

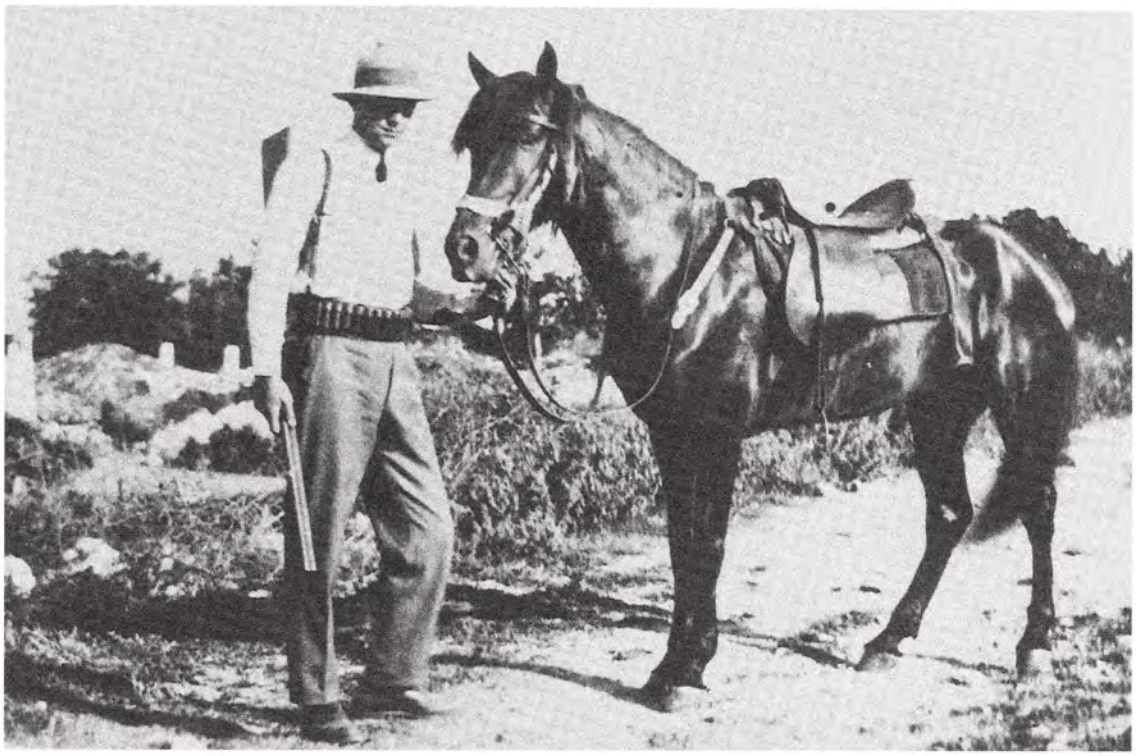
»Ὁ διάλογος αὐτός, τόν ὁποῖον εἶχα μέ τόν πατέρα μου, φωτίζει ἴσως τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἤσκησα τήν πολιτικήν καί ἐτερμάτισα τήν σταδιοδρομίαν μου, διότι κίνητρον εἰς τάς πράξεις μου δέν ἦτο ἡ κατάκτησις καί διατήρησις τῆς ἐξουσίας, ἀλλά ἡ ἱκανοποίησις τοῦ αἰσθήματος ὅτι ἐκπληρῶ ἀποστολήν. Αὐτό ἀκριβῶς μέ κατέστησεν ἱκανόν νά ἀποφεύγω τούς εὐτελεῖς συμβιβασμούς πού εἶναι τόσον συνήθεις εἰς τήν πολιτικήν καί ἰδίως ἐν Ἑλλάδι.

»Ἐν τῷ μεταξύ εἰς τάς Σέρρας ἀπεκορυφώθη ἡ διένεξις μεταξύ τῶν δύο συνδυασμῶν, οἱ ὁποῖοι τελικῶς διεξεδίκουν ἀμφότεροι τήν συμμετοχήν μου. Ἀφοῦ ἔκαμα μίαν προσπάθειαν συνδιαλαγῆς, ἡ ὁποία μάλιστα μ' ἔφερε εἰς ζωηράν ἀντίθεσιν μέ τόν ἀρχηγόν τοῦ ἐπισήμου συνδυασμοῦ Ἀργυρόν, διακεκριμένον καί ἔντιμον πράγματι πολιτικόν, ἀπεφάσισα νά μήν μετάσχω τῆς ἐκλογῆς τοῦ 1932. Πάντως ἡ ἀξιοπρεπής αὐτή συμπεριφορά καί ἡ ἔκδηλος συμπάθεια τῆς κοινῆς γνώμης, μέ καθιέρωσαν ἔκτοτε ὡς σοβαρόν πολιτικόν παράγοντα τῆς περιοχῆς μας.

»Μετά τόν θάνατον τοῦ πατρός μου, ἐπισυμβάντα τόν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους, εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀναλάβω πλήρως τήν προστασίαν τῆς οἰκογενείας μου, ἡ ὁποία, ἐκτός τῆς μητρός μου, περιελάμβανεν τρεῖς ἀδελφάς καί τρεῖς ἀδελφούς, ὁ μι-

Μαθητής Γυμνασίου στήν 'Αθήνα.

Κυνηγετική ἐκδρομή ἔξω ἀπό τήν Πρώτη.

Σέ δρόμο τῆς 'Αθήνας, τήν ἐποχή πού ἀσκοῦσε τή δικηγορία.

κρότερος τῶν ὁποίων, 'Αχιλλεύς, ἦτο τότε δύο μόλις ἐτῶν. 'Υπό τάς συνθήκας αὐτάς ἦτο φυσικόν νά μήν κάμω σκέψιν περί συμμετοχῆς μου εἰς τάς ἐκλογάς τοῦ 1933, αἵτινες ἔφεραν εἰς τήν ἐξουσίαν τό Λαϊκό κόμμα».

'Από τήν ἐπάνοδο τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος στήν ἐξουσία ὡς τήν πρώτη εἴσοδο τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Βουλή μεσολαβοῦν κρίσιμα γεγονότα, δηλωτικά τῆς βαθμιαίας ὑποτροπῆς τοῦ ἐθνικοῦ Διχασμοῦ, μέ ἀποκορύφωμα τό ἀποτυχημένο βενιζελικό κίνημα τοῦ Μαρτίου 1935.

«Κατά τήν διάρκειαν τοῦ κινήματος ἐκείνου, εἶχα καί ἐγώ τήν προσωπικήν μου περιπέτεια. Εἰς τάς Σέρρας εἶχαν ἐπικρατήσει οἱ κινηματίαι καί μέ συνέλαβαν μαζί μέ ἄλλους πολιτικούς των ἀντιπάλους καί μᾶς ἐνέκλεισαν εἰς τάς φυλακάς. Μετά τινάς ἡμέρας τό κίνημα κατέρρευσεν καί ὁ διευθυντής τῶν φυλακῶν, διά νά προλάβη τήν ἀπαγωγήν μου, ὡς ὁμήρου, διευκόλυνεν τήν δραπέτευσίν μου. Νύχτα κατευθύνθημεν μ' ἕναν συνάδελφόν μου πρός τόν Στρυμόνα καί ἀφοῦ διαφύγαμε τούς πυροβολισμούς πού ἐρρίφθησαν ἐναντίον μας, συναντήσαμεν, ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, τάς κυβερνητικάς δυνάμεις μέ ἐπικεφαλῆς τόν στρατηγόν Κονδύλην, ὁ ὁποῖος ἀπό θαυμαστής τοῦ Βενιζέλου εἶχε μεταβληθῆ εἰς θανάσιμον ἐχθρόν του. Τό κίνημα αὐτό τό ὁποῖον εἶχεν πάρει τήν μορφήν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἄφησε, ὅπως καί τό ἐπεισόδιον τοῦ 1928, βαθύτατα ἴχνη εἰς τήν ψυχήν μου καί ἐπηρέασεν ἀργότερα καί τήν πολιτικήν μου συμπεριφοράν καί τάς τελευταίας ἀποφάσεις τῆς σταδιοδρομίας μου».

Τόν 'Ιούνιο τοῦ 1935, σέ ἡλικία μόλις ἀκόμη 28 ἐτῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκλέγεται βουλευτής τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος στό νομό Σερρῶν. 'Η πρώτη, ἐντούτοις, εἴσοδός του στή Βουλή ἦταν μοιραῖο νά συμπέσει μέ γεγονότα πού προορίζονταν νά ὁδηγήσουν τήν κατάλυση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. 'Η ἀποχή τῶν Φιλελευθέρων καί τῶν ἄλλων ὀπαδῶν τῆς ἀβασίλευτης δημοκρατίας ἀπό τίς ἐκλογές, ἕνα ἀπό τά συμπτώματα τῆς ἀπορρυθμίσεως τῆς λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, προοριζόταν, ἐπιπρόσθετα, νά εὐνοήσει τή διαδικασία γιά τήν παλινόρθωση τῆς δυναστείας μέ ψῆφο τῆς μονόπλευρης Ε΄ 'Εθνικῆς Συνελεύσεως· καί ἡ πολιτική κρίση κατέληγε νά πάρει πρόσθετες ἐπιβαρυντικές διαστάσεις μετά τήν πραξικοπηματική ἀνατροπή τῆς Κυβερνήσεως Τσαλδάρη, τήν ἐπικράτηση τῶν ἀκραίων φιλοβασιλικῶν στοιχείων καί τήν ἐπικύρωση τῆς ἀρχικῆς ἀποφάσεως τοῦ Κοινοβουλίου μέ τό δημοψήφισμα τῆς 3ης Νοεμβρίου, ἡ διεξαγωγή τοῦ ὁποίου ἔδωσε λαβή σέ ζωηρές ἀμφισβητήσεις. Στό ἐνδιάμεσο διάστημα, ἀπό τίς ἀλλεπάλληλες προσβολές τῆς κοινοβουλευτικῆς τάξης ὡς τήν τελική ἐπιβολή τοῦ καθεστῶτος τῆς 4ης Αὐγούστου, σέ μιά τελευταία προσπάθεια γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατικῆς ὁμαλότητας, θά διεξαχθοῦν, στίς 16 'Ιανουαρίου 1936, νέες γενικές ἐκλογές μέ τή συμμετοχή ὅλων τῶν παρατάξεων. Τά δύο κύρια πολιτικά μέτωπα οὐσιαστικά θά ἰσοψηφίσουν· εἰδικότερα ὅμως στήν ἐκλογική περιφέρεια τῶν Σερρῶν, μολονότι ἡ δύναμη τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος θά συρρικνωθεῖ ἀνησυχητικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐπανεκλεγεῖ βουλευτής, τή φορά αὐτή στήν πρώτη θέση.

'Η πρώιμη καταξίωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στόν πολιτικό στίβο ἦταν μοιραῖο, κάτω ἀπό τίς ἀντίξοες συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, νά μείνει, βραχυπρόθεσμα, χωρίς ἐπαύριο. Τό δημοκρατικό καθεστώς καταλυόταν προτοῦ νά δοθεῖ στό νεαρό βουλευτή ἡ εὐκαιρία νά δικαιώσει ἀπό τά κοινοβουλευτικά ἕδρανα τίς προσδοκίες πού εἶχε δημιουργήσει μέ τήν ἀξιοπρέπεια καί τήν εὐθύτητα, τή σταθερή καί ὀρθολογική τοποθέτησή του ἀπέναντι στά πράγματα, τήν ἐπιβλητική παρουσία του. 'Η βαθμιαία ἀποσύνθεση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βίου εἶχε ἀποδυναμώσει τίς προϋποθέσεις γιά τήν προάσπιση τοῦ πολιτεύματος. 'Ανίσχυρες νά συνειδητοποιήσουν ἤ νά ἀντιδράσουν ἀποτελεσματικά στήν ἀπειλή πού διαγραφόταν ὁλοένα καί καθαρότερα, οἱ δύο ἡγετικές κομματικές παρατάξεις, ἀπό σφάλμα σέ σφάλμα, κατέληγαν νά ἐκχωρήσουν τήν ἐξουσία στόν ἐπίδοξο δικτάτορα, προτοῦ ἐπιχειρήσει ὁ ἴδιος τήν ἐκτροπή ἀπό τήν κοινοβουλευτική τάξη. 'Η πλήρης ἀποδυνάμωση καί αὐτῶν τῶν κομματικῶν μηχανισμῶν, ἔσχατο ἐπακόλουθο τῆς γενικῆς ἀπορρυθμίσεως τῶν δημοκρατικῶν λειτουργιῶν, θά συμβάλει στήν περιστολή καί κάθε ὀργανωμένης ἀντιδράσεως ἀπέναντι στό καθεστώς τῆς 4ης Αὐγούστου. 'Ο Κ. Καραμανλῆς ἀπό τήν ἰδιαίτερη περιφέρειά του, ὅπου θά ἀποσυρθεῖ γιά νά ἀσκήσει καί πάλι τό δικηγορικό ἐπάγγελμα, δέν θά παύσει νά ἀναζητεῖ τόν τρόπο γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν. Σέ ἀποκαλυπτική ἐπιστολή του πρός τόν Κωνσταντῖνο Τσαλδάρη, τό Μάιο τοῦ 1937, ἐπισημαίνει:

«Τί γίνεται μέ τήν κατάστασιν; Εἰς τάς 'Αθήνας ἐπληροφορήθην τά περί πρωτοκόλλου τῶν κομμάτων κ.λ.π. Στό ἀδιέξοδο πού μᾶς ὡδήγησε ἡ ἄστοχος πολιτική τοῦ κ. Μεταξᾶ εἶναι κι αὐτό κάτι. Ἕνα σημεῖο πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ.

»Δέν γνωρίζω τάς τελευταίας ἀπόψεις σας. Πάντως, ὅπως διεμορφώθη ἐσχάτως ἡ κατάστασις τῆς χώρας δέν μπορεῖ παρά νά ἐμπνέη ἀνησυχίας. 'Η ἐχθρότης τοῦ λαοῦ, οὐ μόνον ἀλλά καί τοῦ στρατοῦ ἤδη, κατά τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος ὁλονέν ἐντείνεται.

»Εἶναι εὐνόητον, ἀνεξαρτήτως ὅλων τῶν ἄλλων, ὅτι καί μόνη ἡ ἀνωτέρω ἀντίθεσις λαοῦ καί Κυβερνή-

Πρώτη προεκλογική ἐκστρατεία.

σεως εἶναι ἱκανή νά ὁδηγήση τόν τόπον εἰς ἀνεπανορθώτους συμφοράς. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ὁ πολιτικός κόσμος πρέπει ἤδη νά ἀντιμετωπίση ἀποφασιστικότερα τήν κατάστασιν, ἐάν θέλη νά εὑρίσκεται εἰς τήν ἀποστολήν του. Καί ἐάν μέν δέχεται ὅτι δέν δύναται νά δώση αὐτός εἰς τόν τόπον καλυτέραν τῆς σημερινῆς Κυβέρνησιν, ἄς κάμη χρῆσιν τῆς ἐπιρροῆς του ἐπί τοῦ λαοῦ διαλύων τήν δυσφορίαν του, ἥτις δύναται νά ἀποβῆ ἡφαίστειον τοῦ κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος. Ἐάν ἀντιθέτως δέχεται ὅτι ἡ σημερινή κατάστασις δημιουργεῖ κινδύνους διά τήν χώραν, ὅπως πιστεύω ἐγώ τουλάχιστον, ἔχει ἐπιτακτικήν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τοῦ λαοῦ, τόν ὁποῖον αὐτός ὡδήγησε εἰς τήν σημερινήν ἀθλιότητα, ν' ἀναλάβη ἀγῶνα σκληρόν, ἀγῶνα μέχρι πεζοδρομίου κατά τῆς Κυβερνήσεως. Ἐγκαίρως δέ, διότι φοβοῦμαι ὅτι ἐάν ἀργοπορήσωμεν εἰς τόν ἀγῶνα αὐτόν, τόν ὁποῖον ἡ νοοτροπία τοῦ κυβερνῶντος τήν χώραν καθιστᾶ ἀναπόφευκτον, θ' ἀναγκαθῶμεν ἀργότερον ὑπό τήν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης ν' ἀγωνισθῶμεν καί κατά τοῦ βασιλέως ἤ νά προσφερθῶμεν θύματά του διά μίαν εἰσέτι φοράν.

»Δέν γράφω περισσότερα διότι αἱ ἀπόψεις μου σᾶς εἶναι γνωσταί στό σύνολό τους ἀπό τό παρελθόν. Σᾶς καθιστῶ γνωστόν μόνον ὅτι οἱ πολιτευόμενοι τῆς Βορείου Ἑλλάδος εἶναι ὥριμοι δι' οἱανδήποτε κίνησιν. Ὅπως σᾶς ἔγραψα καί στήν προηγουμένην μου ἐπιστολήν θά ἠδυνάμην ν' ἀναλάβω ἐδῶ ἐπάνω οἱανδήποτε σχετικήν πρωτοβουλίαν».

Ἡ κήρυξη του ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου θά κορυφώσει τίς δοκιμασίες τοῦ ἔθνους. *«Ἦτο ἡ στιγμή τῆς ἐξάρσεως τοῦ ἔθνους»*, ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος σέ πρόχειρες σημειώσεις του:

«Ἕνας Ρωμαῖος ἱστορικός εἶπε ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖο χαρακτηρίζει τούς Ἕλληνες εἶναι "τό πρόσκαιρον καί τό ὑπερβολικόν". Καί πράγματι αἱ κατά καιρούς ψυχικαί καί πνευματικαί ἐξάρσεις των φθάνουν σέ ὕψη ἀπροσπέλαστα, ἀλλά δέν μένουν ἐκεῖ, παρά μονάχα γιά μιά στιγμή. Καί τήν στιγμήν ὅμως αὐτήν δίδουν στόν κόσμο ἰδέες καί φωτεινά παραδείγματα, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ξαναπέφτουν στό σκοτάδι. Αὐτό συνέβη πολλές φορές στήν ἱστορία μας καί ἐπανελήφθη καί κατά τόν τελευταῖον Παγκόσμιον Πόλεμον. Τήν ἔξαρσιν τοῦ 1940, τήν διεδέχθη ἡ ἀθλιότης τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέ ὅλας τάς συνεπείας του. Ὅπως διεδέχθη ὁ ἐμφύλιος διχασμός τάς νίκας τοῦ 1912-13 καί ὅπως διεδέχθη ἡ ἐθνική συμφορά τοῦ 1922 τόν θρίαμβον τῶν Σεβρῶν.

»Καί ἔτσι ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ μύθος τοῦ Σισύφου δέν ὑπῆρξεν αὐθαίρετο δημιούργημα φαντασίας, ἀλλά συμβολισμός καί ἀπεικόνισις τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Μέ μίαν ὅμως διαφοράν, ὅτι ὁ μέν Σίσυφος ὑφίστατο τό μαρτύριόν του ἐκτελῶν καταδίκην τῶν Θεῶν, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες τό δημιουργοῦν οἱ ἴδιοι ὑποκύπτοντες εἰς μίαν ἀνεξήγητον, ἀλλά καί ἀκατανίκητον τάσιν αὐτοκαταστροφῆς. Τήν τάσιν αὐτήν πολλοί ἱστορικοί τήν ἐπεσήμαναν καί τήν ὤκτιραν. Πολύ χαρακτηριστική ἐν προκειμένῳ εἶναι μιά ἀναφορά τοῦ Δεριγνύ, εἰς τήν ὁποίαν, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἔγραφε: "Οἱ Ἕλληνες ἐπιδίδονται εἰς τόν ἀλληλοσπαραγμόν ὅταν ἀκριβῶς ἡ τύχη τούς μειδιάση"».

Εὐθύς μετά τήν ἀναγγελία τῆς φασιστικῆς εἰσβολῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔσπευσε νά καταταγεῖ στό στράτευμα, ἀλλά δέν ἔγινε δεκτός ὡς μάχιμος, ἐξαιτίας τῶν συμπτωμάτων βαρυκοΐας πού εἶχαν ἐπιταθεῖ σέ ἀνησυχητικό βαθμό. Ἤδη, οἱ εἰδικοί πού εἶχε συμβουλευθεῖ στή Γερμανία, δύο χρόνια νωρίτερα, εἶχαν διαγνώσει προϊούσα ὠτοσκλήρυνση, ἀθεράπευτη μέ τά μέσα τῆς ἐποχῆς. Οἱ ἐλπίδες τους περιορίζονταν στήν ἁπλή ἐπιβράδυνση τῆς ἐπιδεινώσεως τῶν συμπτωμάτων, μέ ἀποτέλεσμα νά διαγράφεται στή σκέψη τοῦ νέου πολιτικοῦ ἡ ἀπειλή τῆς μελλοντικῆς ἀποχωρήσεώς του ἀπό τόν ἐνεργό δημόσιο βίο. Ἡ ἀναγκαστική ἀποχή του ἀπό τό μέτωπο τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐξηγεῖ πιθανότατα καί τήν ἀπόφαση νά κλείσει τό δικηγορικό γραφεῖο του στίς Σέρρες καί νά οἰκήσει στήν Ἀθήνα. Ἡ ἐγκατάστασή του στήν πρωτεύουσα ἔμελλε νά συμπέσει μέ τήν ἀσθένεια καί τό θάνατο τῆς μητέρας του —μετά ἀπό χειρουργική ἐπέμβαση στόν «Εὐαγγελισμό». *«Μία ἀπό τίς ὀδυνηρότερες στιγμές τῆς ζωῆς μου»* —σημειώνει— *«ἦταν ὅταν ἐπῆγα στό χωριό καί ἀνεκοίνωσα στά ὀρφανά ἀδέλφια μου τόν θάνατον τῆς μητρός των, τήν ὁποίαν εἶχα ἐνταφιάσει στήν Ἀθήνα».* Μόνος οὐσιαστικά ὑπεύθυνος γιά τήν τύχη τῆς οἰκογένειας, ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά τήν ἐπιβολή τῆς γερμανοβουλγαρικῆς κατοχῆς στήν ἀνατολική Μακεδονία, μετέφερε τά νεώτερα ἀδέλφια του στήν πρωτεύουσα, γιά νά ὑποχρεωθεῖ, λίγο ἀργότερα, νά ἐπαναφέρει στή Νιγρίτα, ὅπου ἡ συντήρηση ἦταν εὐχερέστερη. Ἡ σοβαρή, πράγματι, ἐπιβάρυνσή του μέ εὐθύνες καί ὑποχρεώσεις εἶχε συμπέσει μέ τή συρρίκνωση τῶν οἰκονομικῶν του δυνατοτήτων. Ὁπωσδήποτε, μετά τή μετακίνησή του ἀπό τίς Σέρρες, ἐγγράφηκε στό Δικηγορικό Σύλλογο Ἀθηνῶν, χωρίς ὅμως νά κατορθώσει νά ἀσκήσει ἐνεργά τή δικηγορία παρά μόνο γιά λίγους μῆνες. Ἡ ἐπίταξη τοῦ Μεγάρου Ἀφθονίδου, ὅπου στεγαζόταν τό γραφεῖο του, τόν ὤθησε στήν ἀπόφαση νά ἀναστείλει οὐσιαστικά τήν ἐπαγγελματική του δραστηριότητα. Μακριά, ἐξάλλου, ἀπό κάθε ἐπικοινωνία μέ τίς ἀρχές κατοχῆς, ἀπέρριψε τίς προτάσεις γιά τήν ἀνάθεση Γενικῆς Γραμματείας ἤ Νομαρχίας, μέ ἀποτέλεσμα νά διατηρήσει, παρά τήν ὑλική ἀνέχεια, ἀκέραιη τήν αὐτοτέλεια καί τήν ἀνεξαρτησία του.

Ἀντίθετος ἀπό ἰδιοσυγκρασία σέ κάθε μορφή πολυπραγμοσύνης ἤ καιροσκοπικοῦ αὐτοσχεδια-

σμοῦ, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀντιμετωπίσει μέ σκεπτικισμό τίς ρευστές καί περιστασιακές πολιτικές συσσωματώσεις πού θά κυοφορηθοῦν στό χῶρο τῆς κατεχόμενης Ἑλλάδας. *«Κανένα κίνημα τῆς περιόδου ἐκείνης δέν ἐξέφραζε τίς δικές μου πολιτικές ἰδέες»*, θά παρατηρήσει ἀργότερα ὑποδηλώνοντας τή βαθύτερη προσήλωσή του στήν ἀναζήτηση ἑνός εὐρύτερου στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ, ἱκανοῦ νά ἀποβλέψει στή μακροπρόθεσμη ἀντιμετώπιση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ προβλήματος. Ὡς μόνη ἴσως ἐξαίρεση θά ἦταν δυνατό νά θεωρηθεῖ ἡ ἔνταξή του, τό ἔτος 1942, ἀπό κοινοῦ μέ τόν Κωνσταντῖνο Τσάτσο, τόν Ξενοφῶντα Ζολώτα, τό Γεώργιο Μαῦρο, τόν Πέτρο Γαρουφαλιᾶ καί τόν Ἄγγελο Ἀγγελόπουλο, σέ μία ὁμάδα φιλελεύθερων πολιτικῶν διανοουμένων μέ ἀνανεωτικές τάσεις. Ἡ προσπάθεια αὐτή δέν θά ἀπολήξει ἐντούτοις στή διαμόρφωση ἑνός συγκεκριμένου πολιτικοῦ σχήματος, ὅπως εἶχε ἐπίμονα συστήσει ὁ Κ. Καραμανλῆς. *«Προσεπάθησα νά πείσω τήν ὁμάδα νά ἀναλάβη δρᾶσιν»*, παρατηρεῖ στίς σημειώσεις του, *«θέτουσα τέρμα εἰς τάς ἀκαδημαϊκάς συζητήσεις. Ἔλειπαν ὅμως τόσον ἡ πεῖρα καί ὁ ρεαλισμός, ὥστε ἀναγκάσθηκα νά ἀποχωρήσω ἀπό τήν ὁμάδα, ἡ ὁποία ἄλλωστε μετά τινα χρόνον διελύθη»*.

Ἄν ἀναζητηθεῖ, στήν εὐρύτερη διάρκεια τῆς δεκάχρονης ἀποχῆς τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική, ἡ ἀνάληψη μιᾶς δραστικῆς πολιτικῆς πρωτοβουλίας, θά ὄφειλε ἴσως ἡ τελευταία αὐτή νά ἐντοπιστεῖ στή διαφυγή του στή Μέση Ἀνατολή μετά τήν ἐξαγγελία τῆς Διασκέψεως τοῦ Λιβάνου γιά τή συγκρότηση Κυβερνήσεως εὐρύτερης συνεργασίας ὑπό τόν Γεώργιο Παπανδρέου. Ἰδιαίτερα ἀνήσυχος γιά τή διάσπαση τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου σέ περίοδο δραματικῆς ἐθνικῆς δοκιμασίας, ἔκρινε ἐπιβεβλημένο νά συμβάλει μέ τίς δυνάμεις του στήν ὁμαλή ἐξέλιξη τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Τό παρακινδυνευμένο ἐντούτοις ἐγχείρημα τῆς μυστικῆς διαφυγῆς μέ μικρό ἱστιοφόρο πού θά διέπλεε τό Αἰγαῖο καί ἡ συνέχιση τῆς πορείας του ἀπό τά τουρκικά παράλια ὥς τό Κάιρο ἔμελλε νά ἐπιφυλάξει στόν Κ. Καραμανλῆ ἀπρόβλεπτες ταλαιπωρίες καί νά ματαιώσει τήν ἔγκαιρη ἄφιξη στόν τελικό προορισμό του. Ἀρχικά, εὐθύς μετά τόν ἀπόπλου ἀπό τήν Ἀνάβυσσο, τό πλοιάριο πού τόν μετέφερε χρειάστηκε νά ἀγκυροβολήσει σέ ὁρμίσκο τῆς Τήνου, ὅπου καί ὑποχρεώθηκε νά παραμείνει σαράντα περίπου ἡμέρες, κρατούμενος τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ, μέχρις ὅτου ἀποδράσει μέ ἄλλο καΐκι γιά νά φθάσει, μόλις στίς 26 Αὐγούστου, στίς μικρασιατικές ἀκτές. Μετά ἀπό ὀλιγοήμερη παραμονή στό Τσεσμέ καί στή Σμύρνη, ἐπιβιβάστηκε, μέ τή συνδρομή τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, στό τραῖνο γιά τή Συρία. Στό Χαλέπι ὅμως ὑποχρεώθηκε ἀπό τούς Βρετανούς νά παραμείνει σαράντα περίπου ἡμέρες σέ στρατόπεδο, προτοῦ νά τοῦ δοθεῖ ἡ ἄδεια μεταβάσεως στό Κάιρο, ὅπου ἡ ἄφιξή του θά συμπέσει μέ τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἀθήνας ἀπό τή γερμανική κατοχή. Στίς 26 Ὀκτωβρίου, μετά ἀπό τετράμηνη περιπλάνηση, θά ἐπιστρέψει στήν Ἑλλάδα μέ βρετανικό στρατιωτικό ἀεροσκάφος.

Ἰδιαίτερα διαφωτιστική εἶναι ἡ ἀναφορά στά δραματικά αὐτά γεγονότα ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, σέ μεταγενέστερα ὑπαγορευμένες σημειώσεις του.

«Τήν ἄνοιξιν τοῦ 1943 καί μετά τήν ἀναχώρησιν τοῦ κ. Παπανδρέου διά τήν Αἴγυπτον εἶχαν ὀργανωθῆ ἀποστολαί πολιτικῶν προσώπων διά τήν Μέσην Ἀνατολήν, ὅπου ἡ κατάστασις ἐνεφανίζετο ἀπελπιστική μετά τά σημειωθέντα στρατιωτικά κινήματα. Εἰς τήν δευτέραν ἀποστολήν, τῆς ὁποίας μετεῖχον οἱ κ.κ. Τσαλδάρης, Χέλμης, Τσάτσος, Παπαθανάσης καί δύο τρεῖς ἀξιωματικοί, συμπεριελήφθην καί ἐγώ. Μᾶς ὡδήγησαν νύχτα εἰς τόν Πόρτο Ράφτη, ἀπ' ὅπου θά ἐπεβιβαζόμεθα εἰδικοῦ ἱστιοφόρου. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως τό ἱστιοφόρον συνελήφθη ἀπό τούς Γερμανούς καί ἐπεστρέψαμεν κακήν κακῶς καί πεζοί εἰς τάς Ἀθήνας. Ἐν συνεχείᾳ μετέσχον ἄλλων δύο ἀποστολῶν, εἰς μίαν ἐκ τῶν ὁποίων παρ' ὀλίγον νά συλληφθῶ ἀπό τούς Γερμανούς, καί αἱ ὁποῖαι ἐπίσης ἀπέτυχον. Περί τάς ἀρχάς τοῦ θέρους ὀργανώθηκε νέα ἀποστολή καί ἐπεβιβάσθημεν, εἰς τήν Ἀνάβυσσον, ἑνός μικροῦ ἱστιοφόρου, τό ὁποῖον μετά πολλάς περιπετείας ἔφθασεν εἰς τό στενόν μεταξύ Ἄνδρου καί Τήνου. Ἐπειδή ὅμως ὑπῆρχεν ἰσχυρό μελτέμι δέν μπορέσαμε νά συνεχίσουμε τόν πλοῦν καί ἀναγκασθήκαμε νά καταφύγωμεν εἰς μίαν σπηλιάν μέχρις ὅτου πέσει ὁ καιρός. Στήν περιπέτειαν αὐτήν μέ συνόδευαν δύο ἀξιωματικοί τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ. Τήν τρίτην ἡμέραν, κατά τήν αὐγήν, μᾶς συνέλαβαν οἱ ἀντάρται τοῦ κλιμακίου, τό ὁποῖον εἶχε ἐγκαταστήσει ὁ ΕΛΑΣ εἰς τήν νῆσον, μᾶς ὡδήγησαν εἰς τήν Πάνορμον καί μᾶς ἐνέκλεισαν εἰς τό ἐκεῖ παλαιόν τελωνεῖον. Μεταξύ τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν, ἐάν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, οἱ ἀξιωματικοί: Παπαθανασιάδης, Γεννηματᾶς καί Νάτσινας. Ἡ ἐντολή ἦτο νά μᾶς μεταφέρουν εἰς τήν Εὔβοιαν καί νά μᾶς παραδώσουν εἰς τό ἐκεῖ στρατηγεῖον τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐπειδή ὅμως τό μελτέμι ἐσυνεχίζετο δέν καθίστατο δυνατή ἡ μεταφορά μας ἐπί ἑβδομάδας. Ἡ ζωή μας ἐκεῖ ἦτο ἀφόρητος, διότι δέν εἴχαμε οὔτε τροφή οὔτε νερό. Συντηρούμεθα μέ λίγο ψωμί, μέ σῦκα καί μέ νερό λιμνάζον. Μιά μέρα παρεκάλεσα τόν ἐπικεφαλῆς τοῦ κλιμακίου καί μέ ὡδήγησεν εἰς τό παραπλεύρως χωριό διά νά μπαλώσω τά παπούτσια μου πού εἶχαν ξηλωθῆ. Ἐκεῖ εὑρῆκα τήν εὐκαιρίαν καί εἶπα εἰς τόν τσαγγάρη τήν περιπέτειά μου καί τόν παρεκάλεσα, ἄν μποροῦσε, νά μέ βοηθήση νά ἀποδράσω. Αὐτός μέ ἔφερε εἰς ἐπαφήν μέ ἕνα ναυτικόν, ὀνόματι Ζέρβα, ὁ

Βουλευτής τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος στό νομό Σερρῶν.

ὁποῖος ἦτο σύνδεσμος τῶν Ἄγγλων εἰς τό νησί. Ἦτο πληροφορημένος καί ὅπως μοῦ εἶπε εἶχε ἐντολήν νά μέ βοηθήση. Κατεστρώσαμε λοιπόν ἐν τάχει τό σχέδιον καί συμφωνήσαμε νά μέ περιμένη κατά τά μεσάνυχτα σ' ἕναν κάβο, δύο χιλιόμετρα περίπου ἀπό τήν Πάνορμον. Πράγματι, κατά τά μεσάνυχτα ἐπήδησα ἀπό τό παράθυρο τοῦ τελωνείου πού ἦταν ἀπό τήν πίσω πλευρά καί μέ μεγάλον κίνδυνον καί προφυλάξεις ἔφθασα εἰς τήν βάρκα. Περιπλέαμε τήν ἀκτή, καί κατά τήν αὐγή, συναντήσαμεν ἕνα ἱστιοφόρον, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον φυγάδες πρός τήν Μέσην Ἀνατολήν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐνθυμοῦμαι τούς στρατηγούς Τσαταλόν, Βέλλιον καί τόν καλλιτέχνην Βολονίνην. Ἐπεβιβάσθην τοῦ ἱστιοφόρου τό ὁποῖον ἠναγκάσθη, λόγω τῆς παρουσίας γερμανικοῦ περιπολικοῦ, νά ἀλλάξη πορείαν καί νά κατευθυνθῆ πρός τήν ἀκατοίκητον τήν ἐποχήν ἐκείνην νῆσον Γιούρα. Μετά διήμερον ἀγωνιώδη παραμονήν κατευθυνθήκαμε πρός τόν Τσεσμέ, ὅπου ἐφθάσαμε κατά τά ξημερώματα. Ἐκεῖ μᾶς παρέλαβον αἱ τουρκικαί ἀρχαί καί μᾶς ὡδήγησαν εἰς τήν Σμύρνην. Ἀπό τήν Σμύρνην ἐπεκοινώνησα μέ τήν ἐν Καΐρῳ ἑλληνικήν Κυβέρνησιν καί ἐζήτησα νά μοῦ στείλουν διαβατήριον καί τά μέσα διά νά συνεχίσω πρός Αἴγυπτον. Ἡ Κυβέρνησις Παπανδρέου μοῦ ἠρνήθη διαβατήριον, μολονότι τήν προηγουμένην εἶχε χορηγήσει εἰς τούς Ζολώταν καί Γαρουφαλιάν, τούς ὁποίους εὑρῆκα ἐκεῖ καί οἱ ὁποῖοι, δέν γνωρίζω γιατί, μοῦ ἀπέκρυψαν τό γεγονός τῆς ἀναχωρήσεώς τους κατά τήν ἐπομένην. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἐχαρακτηρίσθην πρόσφυξ καί προωθήθηκα μαζί μέ μίαν μεγάλην ὁμάδα εἰς τό Χαλέπι, ὅπου μέ ἐκράτησαν αἱ ἀγγλικαί ἀρχαί ἐπί ἕνα περίπου μῆνα...

»... Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀναχωροῦσα διά τήν Νεάπολιν μοῦ ἔστειλε διαβατήριον καί προωθήθην, μέσω Βυρητοῦ καί Πόρτ Σάιντ, εἰς Κάιρον. Ἔφθασα εἰς τό Κάιρον εἰς ἐλεεινήν κατάστασιν καί κατηυθύνθην εἰς τήν ἐκεῖ Ἑλληνικήν Λέσχην, εἰς τήν ὁποίαν δέν μοῦ ἐπετράπη ἡ εἴσοδος λόγω τῆς ἀθλίας περιβολῆς μου. Μή γνωρίζων ποῦ νά κατευθυνθῶ καί μή διαθέτων χρήματα ἐπέμεινα ἐξηγῶν εἰς τόν θυρωρόν τήν ἀνάγκην νά μοῦ ἐπιτρέψη τήν εἴσοδον. Τήν στιγμήν ἐκείνην ἐξήρχετο ὁ στρατηγός καί πολιτευτής Φλωρίνης Μπινόπουλος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ μετά δυσκολίας μέ ἀνεγνώρισε, μέ ὡδήγησε εἰς τό ξενοδοχεῖον του, ὅπου καί διανυκτέρευσα. Τήν πρωίαν τῆς ἐπομένης μοῦ ἔδωσεν ὀλίγα χρήματα διά νά μεταβῶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐπρόκειτο νά συναντήσω τόν ἀξιωματικόν τοῦ Ναυτικοῦ Λιβανόν. Καί εἶχα ἀνάγκη νά τόν συναντήσω, διότι, ὅταν ἔφυγα ἀπό τάς Ἀθήνας, μοῦ εἶχεν δώσει ὁ ἀδελφός του Γιάννης Λιβανός, ἕνας λαμπρός ἄνθρωπος, μίαν ἀναγνώρισιν διακοσίων λιρῶν Αἰγύπτου.

»Εἰς τήν Ἀλεξάνδρειαν παρέμεινα ἐπί τριήμερον, φιλοξενούμενος τοῦ Λιβανοῦ, ὁ ὁποῖος μοῦ κατέβαλε καί τά χρήματα τῆς ἀναγνωρίσεως, μολονότι τό κείμενον αὐτῆς ἦτο ἀδύνατον νά ἀναγνωσθῆ λόγω τῶν φθορῶν πού ὑπέστη κατά τήν διάρκειαν τῆς μακρᾶς περιπετείας μου.

»Τό πρωί τῆς τρίτης ἡμέρας, ἀπό τό μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου μου ἀντίκρυσα πλῆθος ἑλληνικῶν σημαιῶν εἰς τόν κεντρικόν δρόμον. Ὅταν ἠρώτησα περί τίνος ἐπρόκειτο καί ἐπληροφορήθην ὅτι κατά τήν διάρκειαν τῆς νυκτός ἐλευθερώθηκε ἡ Ἀθήνα, κατελήφθην ἀπό λυγμούς. Τήν αὐτήν ἡμέραν ἐπανῆλθα εἰς τό Κάιρον, ὅπου συνήντησα μερικούς ἀπό τούς ἐναπομείναντας ἐκεῖ Ἕλληνας πολιτικούς, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Τσαλδάρης, Σοφιανόπουλος, Ρέντης κ.λ.π. Τήν ἐπομένην, μέ τό πρῶτο στρατιωτικό ἀεροπλάνο, ὡδηγήθημεν μέσω Τομπρούκ εἰς Ἀθήνας.

»Ἡ περιπέτεια αὐτή, ἡ ὁποία διήρκησε ἐπί πεντάμηνον περίπου, μοῦ ἐπέτρεψε νά γνωρίσω ὀλίγους καλούς καί πολλούς κακούς ἀνθρώπους. Καί μοῦ ἐπέτρεψε νά ἀντιληφθῶ πόσον σκληρός, σχεδόν ἄγριος, γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν κυριαρχῆται ἀπό τό ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ἀλλά προπαντός μοῦ ἐπέτρεψε νά ἀντιληφθῶ διατί στήν Μέσην Ἀνατολήν μέ τήν ἀνισόρροπη συμπεριφορά μας ἐχάσαμε τούς τίτλους τοῦ 1940 καί καταστήσαμε διά ἄλλην μιάν φοράν ματαίας τάς θυσίας τοῦ ἔθνους.

»Στήν ἱστορίαν ὑπάρχουν περιπτώσεις πού καί εὐγενεῖς ἰδέες προκαλοῦν εἰς τήν πρᾶξιν συμφοράς. Εἶναι αἱ περιπτώσεις κατά τάς ὁποίας οἱ ἰδέες διαστρέφονται ἐπιτηδείως καί χρησιμοποιοῦνται ἀπό τήν πολιτικήν διά ἀνομολόγητους σκοπούς.

»Αὐτή ὑπῆρξε κατά τήν γνώμην μου καί ἡ περίπτωσις τοῦ ΕΑΜ καί ΕΛΑΣ. Κατά τήν κατοχήν ἡ ἰδέα τῆς ἀντιστάσεως βρῆκε πρόσφορον ἔδαφος καί προσήλκυσε πλῆθος Ἑλλήνων, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἐμπνέοντο ἀπό αἰσθήματα πατριωτικά. Τόν πυρῆνα ὅμως τοῦ κινήματος τόν συνεκρότησε τό Κομμουνιστικόν κόμμα, τό ὁποῖον, διαθέτον τόν κατάλληλον πρός τοῦτο μηχανισμόν, ἔθεσε σταδιακῶς τό ὅλον κίνημα ὑπό τόν ἔλεγχόν του. Ἀπό τήν στιγμήν ἐκείνην τό κίνημα ἀπό ἐθνικόν μετεβλήθη εἰς πολιτικόν καί ἡ ἀντίστασις κατά τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἐπιχείρησιν καταλήψεως τῆς ἐξουσίας. Οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐπαγιδεύθησαν εἰς τό ΕΑΜ καί ΕΛΑΣ ἔγιναν ἀνεπιγνώτως ὄργανα αὐτῶν τῶν ἐπιδιώξεων. Διαπαιδαγωγηθέντες δέ καταλλήλως καί φανατισθέντες, ἐπίστευαν ὅτι, σκοτώνοντας τούς ἀντιτιθεμένους εἰς τάς ἐπιδιώξεις των, ἐξυπηρετοῦν ἰδανικά, ὅπως οἱ Μωαμεθανοί ἐπίστευαν ὅτι ἡ θέσις των εἰς τόν Παράδεισον θά εἶναι ἀνάλογος μέ τόν ἀριθμό τῶν ἀπίστων πού θά σκοτώσουν. Ὁ πολιτικά φανατισμένος ἄνθρωπος γίνεται πιό ἐπικίνδυνος καί ἀπό τόν ἐγκληματία. Διότι, ἐνῶ ὁ τελευταῖος διατηρῶν τό λογικόν του γνωρίζει ὅτι ἀδικεῖ, ὁ πρῶτος ἐγκληματεῖ μέ τήν

συνείδησιν ὅτι ὑπηρετεῖ σκοπούς ἀνωτέρους.

»Τό ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, διά νά φθάση στό σκοπό του ἔπρεπε νά ἐκμηδενίση ὅλας τάς δυνάμεις ἐκείνας, αἵτινες θά ἠμποροῦσαν κατά τήν ἡμέραν τῆς ἀπελευθερώσεως νά παρεμποδίσουν τήν ἀπό μέρους του κατάληψιν τῆς ἐξουσίας. Πρός τοῦτο ἐξαπέλυσε ἐπιθέσεις καί προσεπάθησε νά διαλύση ὅλας τάς ἄλλας ἐθνικάς ὁμάδας, μέ ἀποτέλεσμα νά παραλύση τήν ἀντίστασιν κατά τοῦ ἐχθροῦ καί νά δημιουργήση τό κλίμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

»Ἡ προσπάθεια αὐτή, ἐπεκταθεῖσα καί εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, προεκάλεσε ἀλλεπαλλήλους στάσεις εἰς τάς ἐκεῖ ἐνόπλους δυνάμεις. Τόν Φεβρουάριον τοῦ 1943 οἱ κομμουνισταί, μέ τήν ἀνοχήν καί ἐνίοτε τήν ἐνθάρρυνσιν τῶν ἀποτάκτων ἀξιωματικῶν τοῦ κινήματος τοῦ 1935, ἐπαναστατοῦν, θέτουν ὑπό τόν ἔλεγχόν των τήν πρώτην καί τήν δευτέρα ταξιαρχίαν, ἀπευθύνουν πρός τήν Κυβέρνησιν τοῦ Καΐρου τελεσίγραφον καί τήν ὑποχρεώνουν ὄχι μόνον νά ἀπομακρύνη ἀπό τό στράτευμα τούς ἐθνικόφρονας ἀξιωματικούς, ἀλλά καί νά περιλάβη ὑπό τήν πίεσιν τῶν Ἄγγλων κατά τόν ἀνασχηματισμόν της δύο μέλη τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς.

»Αἱ ὑποχωρήσεις αὐταί τῆς Κυβερνήσεως ὡδήγησαν εἰς τό πλέον ἐκτεταμένο κίνημα, τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1944, τό ὁποῖον ἀπό τόν στρατόν ἐπεξετάθη καί εἰς τό Ναυτικόν καί εἰς τήν Ἀεροπορίαν καί τό ὁποῖον κατεστάλη μέ πραγματικάς πολεμικάς ἐπιχειρήσεις τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων.

»Ἦτο τόσον θλιβερά ἡ ἐντύπωσις τήν ὁποίαν ἐπροξένησε τό κίνημα αὐτό, ὥστε νά μεταβάλη εἰς οἰκτον τόν θαυμασμόν τοῦ κόσμου διά τήν Ἑλλάδα καί νά ἀναγκάση τόν μέν Τσῶρτσιλ νά εἴπη ὅτι "ἡ λάμψις τῆς Ἑλλάδος μεταξύ τῶν Ἐθνῶν ἔχει ἀμαυρωθῆ", τόν δέ Ροῦσβελτ ὅτι "ἡ Ἑλλάς ἐξῆλθεν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου".

»Τό ἀποκορύφωμα τῆς προσπαθείας αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀνταρσία τοῦ 1944, ἀπροκάλυπτος σκοπός τῆς ὁποίας ἦτο ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας. Ἀνταρσία ἡ ὁποία ἐστέρησε τούς Ἕλληνας τῆς χαρᾶς τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἐβύθισεν τήν χώραν εἰς ἀπέραντον πένθος. Αἱ πρωτοφανεῖς ἀγριότητες πού διεπράχθησαν κατά τήν διάρκειαν τῆς ἀνταρσίας ἐκείνης, κατεβίβασαν τήν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἐθεμελίωσε τόν ἑλληνοχριστιανικόν πολιτισμόν, εἰς τό χαμηλότερον ἐπίπεδον τῆς βαρβαρότητος.

»Δέν ὑπάρχει χειρότερη κατάρα ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο ποῦ μεταβάλλει τούς ἀνθρώπους σέ θηρία. Στόν συνήθη πόλεμο οἱ ἄνθρωποι ἐμπνέονται ἀπό τήν ἰδέαν τῆς νίκης καί σκοτώνουν τούς ἀγνώστους ἀντιπάλους των χωρίς νά τούς μισοῦν. Εἰς τόν ἐμφύλιο ἐμπνέονται ἀπό ἄγρια πάθη πού ὁδηγοῦν σέ ἐγκλήματα πρωτοφανῆ καί ἀφήνουν ἐπί μακρόν τά ἴχνη των εἰς τήν ζωήν τοῦ ἔθνους».

Μέσα στήν ἐφιαλτική δίνη τῆς ἐμφύλιας συρράξεως, τό Δεκέμβριο τοῦ 1944, θά ἦταν δύσκολο νά ἐντοπιστοῦν κάποιες ἀπτές ἀντιδράσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Χωρίς νά διατηρεῖ ἄμεσο ὀργανικό δεσμό μέ τήν ὑπεύθυνη Κυβέρνηση ἤ τούς φορεῖς τῆς ἔνοπλης διαμάχης, θά ἀντιμετωπίσει μέ βαθιά ἀγωνία τά δραματικά γεγονότα, ἀνίσχυρος νά ἐπηρεάσει τήν πορεία τους. Στή μακρόχρονη διένεξη μεταξύ βενιζελικῶν καί ἀντιβενιζελικῶν ἐρχόταν νά προστεθεῖ νέο βαθύ σχίσμα, προορισμένο νά ἀναστείλει τήν ἀνασυγκρότηση καί τήν ἀνανέωση τοῦ πνεύματος καί τῶν μεθόδων πού θεσπίζουν τό δημόσιο βίο, ὅπως εἶχε ὁραματιστεῖ ἀπό τά πρῶτα βήματά του στό στίβο τῆς πολιτικῆς. Ἀλλά καί βραχυπρόθεσμα, ἡ καταστολή τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας δέν προοριζόταν νά ἀρκέσει γιά τήν αὐτόματη ἐπαναφορά στήν ὁμαλή κοινοβουλευτική τροχιά. Στό ἐνδιάμεσο μεταβατικό στάδιο, ὡς τήν προσφυγή στίς κάλπες, τό Μάρτιο τοῦ 1946, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀποφύγει συνειδητά νά μετάσχει στίς ἐξωκοινοβουλευτικές ζυμώσεις πού ἀπέληξαν στή συγκρότηση βραχύβιων κυβερνητικῶν σχημάτων. Ἡ θεληματική αὐτή ἀποχή ὑποδήλωνε, καί πάλι, τήν ἀπροθυμία του νά ἐνταχθεῖ σέ κινήσεις πού δέν πρόσφεραν τά ἐχέγγυα γιά τήν ἀνάληψη πρωτοβουλιῶν προορισμένων νά ἀνταποκριθοῦν στίς μονιμότερες πεποιθήσεις ἤ ἀναζητήσεις του. Παράλληλα ὅμως ἀντικατόπτριζε καί τή σταθερή πεποίθηση ὅτι ἡ ἐνεργή συμμετοχή του στή δημόσια ζωή δέν εἶναι νοητή παρά μόνο σέ συνάρτηση μέ τήν ὁμαλή λειτουργία τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας.

Τό καλοκαίρι τοῦ 1945, ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποίησε τό πρῶτο μεταπολεμικό ταξίδι του στό ἐξωτερικό. Ἐπισκέφθηκε τήν Μ. Βρετανία, ὅπου παρέμεινε γιά δύο μῆνες, μέ κύριο σκοπό νά βελτιώσει τή γνώση τῆς ἀγγλικῆς. Ἀπό τό Καίμπριτζ θά ἀπευθύνει σέ οἰκογενειακό φίλο ἐπιστολή, ὅπου καί θά διατυπώσει τίς σκέψεις του γιά τήν πολιτική ζωή στήν Ἑλλάδα:

«Θέλεις νά ἔχης τίς σκέψεις μου γιά τά πολιτικά μας πράγματα; Τά βρίσκω ἀποκαρδιωτικά. Τόσο ἀποκαρδιωτικά πού μοῦ κάνει κακό καί νά τά κρίνω ἀκόμα. Ὅπως σοῦ εἶπα καί ἄλλοτε, ὁ τόπος μας πάσχει ἀπό ἀθεράπευτη πολιτική ἀνεπάρκεια. Θά μέ καταλάβαινες ἴσως καλύτερα ἄν ἤξερες πόσο ἁπλά εἶναι αὐτά τά προβλήματα πού τά καθιστοῦμε πολύπλοκα ἀπό ἠλιθιότητα καί κακή πίστι. Καί εἶναι τόσο ἀληθινό αὐτό, πού φτάνει κανείς νά πῆ ὅτι, ἀφοῦ δέν μποροῦμε νά κάνωμε καλύτερη πολιτική, ὁ μόνος τρόπος γιά νά σωθῆ ὁ τόπος εἶναι νά μήν κάνωμε καμμιά πολιτική. Ἀλλά μήπως χρειάζεται κι ἄλλη ἀπόδειξι ἀπό τό σημερινό μας κατάντημα; Ἡ ἡγεσία μας ἔχασε σέ τέτοια ἔκτασι τό αἴσθημα τοῦ καθήκον-

τος, ὥστε νά θεωρῆται ἐπικίνδυνη γιά τό μέλλον τοῦ τόπου, ἐνῶ ὁ λαός μας, ἕνας λαός πού ἀντιμετώπισε πάντοτε μέ νοσηρό συναισθηματισμό τά πολιτικά του προβλήματα, κατατρύχεται ἤδη ἀπό ψυχώσεις. Εἶμαι βέβαιος πώς οὔτε ἡ Δεξιά οὔτε ἡ Ἀριστερά —τί παρεξήγησις ἀλήθεια στόν τόπο μας καί μ' αὐτούς τούς ὅρους— θά ἤθελαν νά εἶναι ἐκεῖ πού βρίσκονται, ἄν μποροῦσαν νά καθορίσουν λογικά τή θέσι τους. Ἀλλά ποῦ νά τήν βρῆς τή λογική στόν εὐλογημένο αὐτόν τόπο; Ἤ κι ἄν τήν βρῆς καμμιά φορά, θά τήν βρῆς χωρίς τό γενναῖο ἐκεῖνο αἴσθημα πού τήν καθιστᾶ δημιουργική. Καθώς ὅμως σοῦ εἶπα καί ἄλλοτε, χωρίς γενναῖο αἴσθημα δέν γίνεται τίποτε τό σημαντικό στή ζωή καί πρό παντός στήν πολιτική, πού ἀποτελεῖ τήν πληρέστερη ἔκφρασί της.

»Εἶναι ἀνάγκη συνεπῶς, γιά νά σωθῆ καί νά προαχθῆ αὐτός ὁ τόπος, νά γίνη κάποια βαθειά μεταβολή στήν πολιτική του ζωή. Πότε ὅμως; Τίς ἀπόψεις μου πού ἐνισχύονται κάθε μέρα πού περνᾶ καί περισσότερο, τίς ξέρεις.

»Ὁ πολύς κόσμος πιστεύει πώς κερδίζοντας τίς ἐκλογές καί τό δημοψήφισμα σώζει τήν ὑπόθεσί του. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ὁλότελα ἀληθές. Γιατί δέν εἶναι ἀρκετό νά κερδίσωμε τίς ἐκλογές. Πρέπει νά τίς κερδίσωμε κατά τρόπον ὥστε νά γίνουμε ἱκανοί ν' ἀντιμετωπίσωμε τή μετεκλογική περίοδο πού θἄναι ἴσως δυσκολώτερη ἀπό τή σημερινή. Χθές χρησιμοποιήσαμε κατά τῶν κομμουνιστῶν τό ἔγκλημα τοῦ Δεκεμβρίου καί σήμερα τήν ἀντεθνική τους πολιτική. Ὅταν ὅμως θἄχη σβήσει ἡ ἐντύπωση ἀπό τά Δεκεμβριανά καί θἄχη τερματισθῆ ἡ ἐθνική μας κρίση, τί εἶναι ἐκεῖνο πού θά μᾶς συνδέση μέ τή λαϊκή ψυχή;

. . . . . .

»Πρέπει συνεπῶς μέ τήν εὐκαιρία τῆς προσεχοῦς ἐκλογῆς νά δημιουργήσωμε τίς προϋποθέσεις μιᾶς ὑγιοῦς ἐξελίξεως τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς· ἐξελίξεως πού θά ὁδηγήση στή δημιουργία καταστάσεων ἱκανῶν νά ἀπαλλάξουν τόν κόσμο ἀπό τήν ἀνάγκη τοῦ ν' ἀκολουθῆ κόμματα πού δέν τόν ἐμπνέουν καί ν' ἀφαιρέσουν ἀπό τό πεζοδρόμιο τό μονοπώλιο τοῦ νέου καί προοδευτικοῦ. Μ' ἄλλα λόγια πρέπει νά πολιτευθοῦμε, μέ τήν προοπτική νά καταστήσουμε μετεκλογικῶς τήν πολιτική μας ζωή φυσιολογική καί νά τήν ἀπαλλάξουμε ἀπό τά παλιά της συμπλέγματα. Δέν πρέπει ν' ἀφεθῆ ἀκίνδυνα ὁ κόσμος νά κάνη καί στό μέλλον τίς ἐπιλογές του μέ τόν τρόπο πού παίρνει τό καθαρτικό του.

. . . . . .

»Πῶς ὅμως θά φθάσωμε ἐκεῖ; Μέ τό νά μάθωμε νά κάνωμε πολιτική. Ξέρεις ποιά εἶναι ἡ ἔννοια τῆς πολιτικῆς γιά μένα; Ἡ θέλησι καί ἡ ἱκανότης νά θυσιάζεσαι γιά τόν τόπο σου. Ὅταν κατέχης αὐτή τήν δύναμι ἠμπορεῖ νά εἶσαι χρήσιμος στόν τόπο σου καί στήν ἐποχή σου. Φαίνεται ὅμως πώς αὐτή ἡ ἀρετή λείπει χαρακτηριστικά ἀπό τή ζωή μας. Λέμε πολλές φορές ὅτι μᾶς λείπουν τά πρόσωπα. Αὐτό ὅμως, ὅσο κι ἄν εἶναι ἀληθές, δέν δίνει τήν ἐξήγησι τῆς πολιτικῆς μας κακοδαιμονίας.

»Κατά τή γνώμη μου τό κακό βρίσκεται στήν ἀδυναμία τοῦ λαοῦ μας νά συνταχθῆ πολιτικά. Ἀδυναμία πού τόν παρακολουθεῖ σ' ὅλη τή μακραίωνη ἱστορία του. Ὅπως βλέπεις, ὁ Ἑλληνισμός ἔζησε πάντα μέσα στό πρόσκαιρο καί τό ὑπερβολικό. Μπορεῖ νά κάμη θαύματα γιά μιά στιγμή, μά δέν μπορεῖ νά κάμη καμμιά προσπάθεια διαρκείας· ἀλλά ἡ πολιτική εἶναι κατ' ἐξοχήν προσπάθεια διαρκείας.

»Ὁ λαός μας, πού εἶναι νοήμων λαός καί συνεπῶς ἱκανός νά βρῆ τό ὀρθό, εἶναι ἀνίκανος νά τό πραγματοποιήση ἀπό ψυχική ἀδυναμία. Κανένας μας δέν συγχωρεῖ στόν ἑαυτό του τό νά γίνη ἀφορμή νά προαχθῆ κάποιος ἄλλος. Καί κοντά σ' αὐτό ὑπάρχει καί ἡ πατροπαράδοτη φτώχεια μας πού ὁδηγεῖ στόν πολιτικό ὠφελιμισμό.

»Ποῦ νά τά βροῦμε λοιπόν τά πρόσωπα; Πολιτική δέν εἶναι ποίησι γιά νά μπορῆς νά τήν κάμης μακριά ἀπό τόν κόσμο. Ὁ πολιτικός ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή δύναμι πού τοῦ δίνει ἡ πίστις τοῦ κόσμου. Μά ἐμεῖς δέν πιστεύουμε σέ τίποτα καί σέ κανέναν...».

Εἶχαν διαρρεύσει περισσότερα ἀπό δέκα ταραγμένα χρόνια, ἀφότου ὁ ἐπίδοξος πολιτευτής εἶχε προδιαγράψει στό διάλογο μέ τόν πατέρα του, τό νόημα πού ἀπέδιδε στήν ἐνασχόλησή του μέ τά κοινά. Ἤδη, ἡ ἴδια ἔννοια τῆς ἀποστολῆς, ἔχοντας ζυμωθεῖ μέ τίς ἀπτές πραγματικότητες τοῦ δημόσιου βίου, εἶχε συζευχθεῖ μέ τά γνωρίσματα τῆς συνέπειας καί τοῦ ὀρθολογισμοῦ πού προορίζονταν ἔκτοτε νά σφραγίσουν τήν παρουσία του στό προσκήνιο τῆς πολιτικῆς ζωῆς.

Ἡ διενέργεια γενικῶν ἐκλογῶν στίς 31 Μαρτίου 1946 ἀποτέλεσε τή νέα ἀφετηρία γιά τήν ἀκαταμάχητη ἄνοδο τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό πολιτικό στερέωμα. Ἡ δεκάχρονη ἀναστολή τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, πέρα ἀπό ἄλλες ἀρνητικές ἐπιπτώσεις, εἶχε κληροδοτήσει τή βαριά ὑποθήκη νέων ἐσωτερικῶν ρηγμάτων, χωρίς νά ἔχει συμβάλει οὐσιαστικά στήν ἐξάλειψη τῶν προηγουμένων. Οἱ νέοι ἄνδρες πού ἀναδύονταν στό πολιτικό προσκήνιο, μετά καί τή σχεδόν καθολική ἔκλειψη τῶν ἡγετικῶν ἐκπροσώπων τῆς προπολεμικῆς γενεᾶς, εἶχαν νά ἀντιπαλαίσουν μέ δυσχέρειες, πού ἔτειναν νά ἀναστείλουν τή ριζική ἀνανέωση, τήν ἀνασυγκρότηση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά ἀπό δέκα χρόνια ἀναδιπλώσεως καί σιωπῆς, ἐμποτισμένος ἀπό πικρές ἐμπειρίες καί γόνιμες ἀνησυχίες, ἔμελλε νά δώσει σύντομα τό μέτρο μιᾶς ἰδιόμορφης δυναμικῆς προσεγγίσεως τῶν δυσεπίλυπτων πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν προβλημάτων τοῦ ἔθνους.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

Οἱ ἐκλογές τῆς 31ης Μαρτίου 1946 σηματοδότησαν τήν ἐπάνοδο τῆς χώρας στήν κοινοβουλευτική τροχιά. Οἱ πολιτικές ὅμως δυνάμεις πού θά δεσπόσουν στήν πρώτη μεταπολεμική Βουλή, μετά τή δεκάχρονη ἀναστολή τῶν δημοκρατικῶν λειτουργιῶν καί τήν ἐπέλευση δεινῶν ἐθνικῶν δοκιμασιῶν, δέν θά ἐκφράσουν τό ἀνανεωτικό πνεῦμα στό βαθμό πού ἀπαιτοῦσαν οἱ ριζικά νέες ἐσωτερικές καί διεθνεῖς συγκυρίες. Ὁ διπολισμός πού εἶχε χαρακτηρίσει τόν πολιτικό βίο στήν εὐρύτερη διάρκεια τῆς προπολεμικῆς περιόδου, ἔμελλε νά προσδιορίσει, σέ σημαντικό βαθμό, τίς ἐξελίξεις καί στή νέα φάση τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Ὁ συνασπισμός τῆς Ἡνωμένης Παρατάξεως Ἐθνικοφρόνων, μέ βάση τό Λαϊκό κόμμα, θά κατισχύσει ἀποφασιστικά ἀπέναντι στήν παράταξη τῶν πρώην Φιλελευθέρων, κατατμημένη σέ πέντε κομματικούς σχηματισμούς. Ἕξι μῆνες ἀργότερα, ἡ διεξαγωγή τοῦ δημοψηφίσματος καί ἡ ἐπάνοδος τοῦ Γεωργίου Β΄ θά ὁλοκληρώσει τή διαδικασία τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ καθεστῶτος τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας, χωρίς ὅμως καί νά διασφαλιστοῦν τελικά οἱ προϋποθέσεις γιά τήν ὑπέρβαση τῶν ἐπιβιώσεων τοῦ παρελθόντος καί τήν ἄμεση ἀποτελεσματική ἀντιμετώπιση τῶν κρίσιμων ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν προβλημάτων πού εἶχαν ἀπειλητικά συσσωρευτεῖ.

Ἡ πορεία, πράγματι, πρός τήν ἐμπέδωση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καί τῆς συνταγματικῆς τάξεως θά συμπέσει χρονικά μέ τήν προσπάθεια γιά τήν προαγωγή τῶν ἀνεκπλήρωτων ἐθνικῶν ἐπιδιώξεων καί τήν κατοχύρωση τῆς ἀσφάλειας τῆς χώρας· καί, παράλληλα, θά συνυφανθεῖ μοιραῖα μέ τήν ἀναρρίπιση τῆς ἀμείλικτης διαμάχης ἀνάμεσα στό σύνολο τῶν φιλελεύθερων πολιτικῶν δυνάμεων, ἀπό τή μιά πλευρά, καί τό φιλοκομμουνιστικό μέτωπο, ἀπό τήν ἄλλη. Ἡ σύρραξη θά κλιμακωθεῖ μετά τήν ἀποχή τῆς πρώην ἐαμικῆς Ἀριστερᾶς ἀπό τίς γενικές ἐκλογές καί τήν ἐπαναπροσφυγή της στήν ἔνοπλη ἀνταρσία. Ἡ ἄσκηση τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας θά συναρτηθεῖ ἄμεσα μέ τήν ἐπιτακτική ἀνάγκη γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἔκτακτης αὐτῆς συγκυρίας. Ὁ Κ. Τσαλδάρης, ἐπικεφαλῆς τῆς συντριπτικῆς κοινοβουλευτικῆς πλειοψηφίας πού εἶχε ἐξασφαλίσει στίς ἐκλογές, θά διατηρήσει τήν ἀρχή ὡς τόν Ἰανουάριο μόνο τοῦ 1947, ὁπότε καί θά ἐκχωρήσει τήν πρωθυπουργία στούς ἐκπροσώπους τῶν κομμάτων τῆς μειοψηφίας, μέ σκοπό τή σύμπηξη ἑνιαίου μετώπου ἀπέναντι στούς κομμουνιστές ἀντάρτες. Θά ἐναλλαγοῦν ἔκτοτε στήν ἐξουσία, ὡς τήν ἐκπνοή τῆς τετραετοῦς θητείας τῆς Βουλῆς, ἑπτά διαδοχικά κυβερνήσεις ὑπό τούς Δ. Μάξιμο, Κ. Τσαλδάρη, γιά μία ἑβδομάδα, Θ. Σοφούλη καί Α. Διομήδη, στούς κόλπους τῶν ὁποίων θά ἀντιπροσωπευτοῦν ὅλες οἱ πολιτικές τάσεις τοῦ Κοινοβουλίου.

Στό συγκεκριμένο αὐτό πλαίσιο, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀσκήσει γιά πρώτη φορά κυβερνητικό λειτούργημα, ὡς ὑπουργός Ἐργασίας, μεταξύ Νοεμβρίου 1946 καί Φεβρουαρίου 1947, καί ὑπουργός Μεταφορῶν, μεταξύ Μαΐου καί Νοεμβρίου 1948. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, θά καταστήσει τήν παρουσία του ἰδιαίτερα αἰσθητή, ἐπιτελώντας κάτω ἀπό ἀντίξοες συνθῆκες ἔργο γόνιμο καί ἐπιδεικνύοντας ἱκανότητες καί ἀρετές πού προδιέγραφαν ἕνα ἐλπιδοφόρο πολιτικό μέλλον. Μή διστάζοντας μάλιστα νά ἔρθει σέ σύγκρουση μέ τήν πανίσχυρη Ἡλεκτρική Ἑταιρεία Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, καί ἔμμεσα μέ αὐτή τή βρετανική κυβέρνηση, θά δώσει, γιά πρώτη φορά, τό μέτρο τῆς προσηλώσεώς του στίς ἐπιταγές τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Σέ μία φάση τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ὅπου ἡ ἀνασφάλεια τῶν θεσμῶν, ἡ κυβερνητική ἀστάθεια, ἡ οἰκονομική ἔνδεια, ἡ κοινωνική δυσπραγία, συνδυάζονταν μέ τήν ἔσχατη ἀποδυνάμωση τῆς διεθνοῦς θέσεως τῆς χώρας καί τή μοιραία ἐξάρτησή της ἀπό ἐξωγενεῖς παράγοντες, οἱ ἐλπίδες καί οἱ προοπτικές γιά μία γόνιμη ἐθνική πορεία ἀναδύονταν μέσα ἀπό τό δυναμισμό ὁμάδων καί ἀτόμων προσανατολισμένων σέ ριζικά ἀνανεωμένες πολιτικές ἰδέες καί μεθόδους.

31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1946

Κατά τίς ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη τῆς Δ΄ Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκλέγεται, γιά τρίτη φορά, βουλευτής στό νομό Σερρῶν, στήν πρώτη θέση μεταξύ τῶν ὑποψηφίων τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

Οἱ πρῶτες μεταπολεμικές βουλευτικές ἐκλογές ἔγιναν ἀπό τήν Κυβέρνηση τοῦ Θ. Σοφούλη μέ τό σύστημα τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς καί ἀπέφεραν αὐτοδύναμη πλειοψηφία τῆς Ἡνωμένης Παρατάξεως Ἐθνικοφρόνων, συνασπισμοῦ μέ βάση τό Λαϊκό κόμμα, μέ ποσοστό ψήφων 55,12% καί 206 βουλευτικές ἕδρες σέ σύνολο 354.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σ' ἕνα ἀπό τά κείμενα πού ὑπαγόρευσε κατά τή διαμονή του στό Παρίσι, τό 1968[1], ἀναφέρεται συνοπτικά στίς ἐκλογές τοῦ 1946:

«Τόν Μάρτιον τοῦ 1946 διεξήχθησαν ἐκλογαί, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἀπωλέσθησαν, ὅπως συνήθως, αἱ ἐθνικαί εὐκαιρίαι ἐξ αἰτίας τῶν πολιτικῶν καί πολιτειακῶν διενέξεων πού ἐκάλυψαν τόν χρόνον μεταξύ ἀπελευθερώσεως καί ἐκλογῶν. Ὁ πολιτικός κόσμος τῆς χώρας, ὅπως καί οἱ Βουρβόνοι, οὔτε ἐλησμόνησε οὔτε ἐδιδάχθη ἀπό τήν δικτατορίαν, τήν κατοχήν καί τό δράμα τοῦ Δεκεμβρίου. Διετήρησεν τήν νοοτροπίαν καί τά σχήματα τοῦ 1936, μέ ἀποτέλεσμα νά καταστῆ ἀνίκανος ὅπως ἀποτρέψη τήν τραγωδίαν πού ἐπηκολούθησεν καί νά ἀξιοποιήση τάς θυσίας τοῦ ἔθνους. Ἀρκεῖ νά σημειωθῆ ὅτι μεταξύ 1944-46 ἐνηλλάγησαν εἰς τήν ἐξουσίαν ἕξι Κυβερνήσεις, καί μάλιστα μέ μειωτικάς διά τήν χώραν παρεμβάσεις τῶν Ἄγγλων.

»Διά νά ἐκτιμηθῆ τό κλίμα πού ἐδημιούργησαν οἱ κομματικοί ἀνταγωνισμοί, θά πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ἡ Ἑλλάς ὑπεβλήθη εἰς τήν ταπείνωσιν νά διεξαγάγη τάς ἐκλογάς ἐκείνας ὑπό τήν ἐπίβλεψιν διεθνοῦς ἀποστολῆς παρατηρητῶν. Εἰς τήν ἀποστολήν δέν μετέσχε ἡ Ρωσσία, διότι, προτιθεμένη νά δημιουργήση ἀργότερα ζητήματα εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, ἤθελε νά εἶναι ἀδέσμευτος.

»Κατά τάς ἐκλογάς αὐτάς ἐπλειοψήφισεν ἡ ἐθνικόφρων παράταξις μέ ἐπικεφαλῆς τό Λαϊκόν κόμμα. Τό Φιλελεύθερον κόμμα πού ἀπετέλει τόν ἕτερον πόλον τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς ὑπέστη πανωλεθρίαν, λαβόν 48 μόνον ἕδρας ἐπί 354.

»Ἡ ὑπερψήφισις τῆς ἐθνικῆς παρατάξεως ἀνταναικλοῦσε τόν φόβον καί τάς ἀνησυχίας πού προκαλοῦσε στόν λαόν ὁ κομμουνιστικός κίνδυνος καί τήν ἐπιθυμίαν του ὡς ἐκ τούτου νά κυβερνηθῆ ἀπό κόμματα σαφῶς διαχωριζόμενα ἀπό τήν Ἀριστεράν. Ἡ ἐπαμφοτερίζουσα στάσις τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων προκαλοῦσε δυσπιστίαν καί φόβον.

»Οἱ ἐπίγονοι τοῦ Βενιζέλου, λόγω προσωπικῶν φιλοδοξιῶν, εἶχαν κατακερματίσει τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, τό ὁποῖον εἶχεν κυριαρχήσει τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς ἐπί μίαν 30ετίαν. Καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά καί τό ἐξέτρεψαν τῆς αὐστηρῶς ἐθνικῆς γραμμῆς, τήν ὁποίαν τοῦ εἶχεν χαράξει ὁ ἱδρυτής του. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των νά φθάσουν στήν ἐξουσίαν ἔκαμαν κατ' ἐπανάληψιν ἀνοίγματα πρός τήν Ἀριστεράν, τά ὁποῖα ὅμως, ἐκτός τῶν κινδύνων εἰς τούς ὁποίους ἐξέθεταν τήν χώραν, ἔβλαπταν καί αὐτούς τούς ἰδίους, δεδομένου ὅτι ἕνα μέρος τῶν ὀπαδῶν των, περισσότερον εὐαίσθητον στόν κίνδυνον τοῦ κομμουνισμοῦ, συνετάσσετο μέ τούς ἐκ παραδόσεως ἀντιπάλους των καί τούς ἔδιδε τήν νίκην. Αὐτό συνέβη τό 1946, τό 1952 καί τό 1956...»[2].

Σχετικά μέ τό γενικό κλίμα πού χαρακτήρισε τή δραματική περίοδο πού θά συμπέσει μέ τή διάρκεια τῆς νέας Βουλῆς, ἀφηγεῖται ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Ὁ βίος τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τό 1946 ὑπῆρξεν ταραχώδης. Τά πάθη καί οἱ κομματικοί ἀνταγωνισμοί ὄχι μόνον δέν τῆς ἐπέτρεψαν νά πραγματοποιήση τό ἀναθεωρητικόν της ἔργον, ἀλλά προεκάλεσαν καί ἀλλεπαλλήλους κυβερνητικάς κρίσεις πού ἐνίσχυον τούς συμμορίτας ψυχολογικῶς. Ἀρκεῖ νά σημειωθῆ ὅτι ἐνηλλάγησαν τότε εἰς τήν ἐξουσίαν ὀκτώ Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι προστιθέμεναι εἰς τάς ἕξι αἵτινες ἐσχηματίσθησαν μεταξύ ἀπελευθερώσεως καί ἐκλογῶν, δίδουν τήν εἰκόνα τοῦ πολιτικοῦ χάους πού ἐπεκράτει εἰς τήν Ἑλλάδα, εἰς μίαν ἀπό τάς πλέον κρισίμους περιόδους τῆς ἱστορίας της. Χαρακτηριστικόν τοῦ ἐπικρατοῦντος πνεύματος εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνησις Μαξίμου, διά νά ἱκανοποιήση τάς ἀξιώσεις τῶν μετεχόντων αὐτῆς κομμάτων, περιέλαβε τριάντα ἑπτά ὑπουργούς. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι εὑρισκόμην εἰς τό γραφεῖον τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅταν μῆνας μετά τήν ὁρκωμοσίαν τῆς Κυβερνήσεως προσῆλθεν ἕνας ὑπουργός καί τοῦ παρέδωσεν μίαν ἔκθεσιν. Ὁ πρωθυπουργός, μή ἀναγνωρίσας τόν ὑπουργόν του, μέ ἠρώτησε μετά τήν ἀποχώρησίν του: "Ποῖος ἦταν αὐτός;" Τοῦ ἀπήντησα, "ὑπουργός σας". "Ἄαα! καί ποιός ὑπουργός;"

»Ἡ οἰκονομία τῆς χώρας εὑρίσκετο ἐξηρθρωμένη, ὁ συμμοριτοπόλεμος ἐμένετο, καί εἰς τήν Διάσκεψιν τῶν Παρισίων ἐκρίνετο ἡ τύχη τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων. Καί ὅμως ἐμεῖς, ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν εἴχαμε τοποθετήσει τό πολιτικό μας παιχνίδι, πού εἶναι ἡ βασική ἀδυναμία τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατίας καί ἡ μόνιμος πληγή τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς.

»Αἱ ἐθνικαί διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν μετριοπαθεῖς καί δίκαιαι. Ἐζητήσαμεν τήν προσάρτησιν τῆς Β. Ἠπείρου, ἡ ὁποία, καίτοι ἑλληνική, κατήχετο ἀπό τήν Ἀλβανίαν, τήν Δωδεκάνησον, ἡ ὁποία κατήχετο ἀπό τούς Ἰταλούς, καί τήν διαρρύ-

θμισιν τῶν βορείων συνόρων μας διά λόγους ἀσφαλείας. Ἐξ αὐτῶν δέν μᾶς ἐδόθη παρά μόνον ἡ Δωδεκάνησος. Οἱ τίτλοι τοῦ 1940 καί ἡ συμβολή μας εἰς τήν νίκην τοῦ ἐλευθέρου κόσμου εἶχαν λησμονηθῆ. Εἰς τά σφάλματα τά ἰδικά μας προσετίθετο καί ὁ κυνισμός τῶν Μεγάλων, ὁ ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα —ἡ Ρωσσία— ἐτόλμησε νά φέρη καί θέμα βουλγαρικῆς διεκδικήσεως εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δέ Ἀγγλία ἠρνεῖτο ἀνοήτως οἱανδήποτε συζήτησιν περί τῆς Κύπρου, μολονότι κατ' ἐπανάληψιν στό παρελθόν ἐνεθάρρυνε τάς ἑλληνικάς ἐλπίδας.

»Ὅταν ἀναλογισθῆ κανείς τούς λόγους διά τούς ὁποίους ἐπολέμησαν οἱ λαοί καί τά ἀποτελέσματα τῆς νίκης των, ἀμφιβάλλει καί διά τήν ὀρθοφροσύνην, ἀλλά καί διά τήν ἐντιμότητα τῶν Μεγάλων. Ὁ πόλεμος ἐγένετο διά νά συντριβῆ ὁ φασισμός καί νά κυριαρχήσουν στόν κόσμο ἡ ἐλευθερία καί ἡ δημοκρατία. Ἀλλά, τό ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τῆς δημοκρατίας ὑπῆρξε νά παραδοθῆ τό ἥμισυ τῆς ἀνθρωπότητος στόν πιό ἀπάνθρωπο ὁλοκληρωτισμό.

»Ἀτυχῶς, ἡ πολιτική σκέψις καί ἡ πολιτική συμπεριφορά τοῦ ἀνθρώπου δέν παρηκολούθησε τήν τεχνικήν του πρόοδον. Παρέμεινε στάσιμος, σχεδόν πρωτόγονος. Δέν ἔχει παρά νά μελετήση κανείς τόν Θουκυδίδην, διά νά διαπιστώση ὅτι τά σύγχρονα πολιτικά προβλήματα, ἐσωτερικά καί διεθνῆ, ὄχι μόνον εἶναι ταυτόσημα μέ τά πολιτικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλά ἀντιμετωπίζονται καί μέ τάς αὐτάς μεθόδους. Αἱ ἀρχαί ὑποκύπτουν εἰς τήν δύναμιν καί ἡ δικαιοσύνη εἰς τό συμφέρον. Ἡ πλεονεξία καί ἡ ἀμοιβαία δυσπιστία κρατοῦν τούς ἀνθρώπους καί τούς λαούς ἀντιμέτωπους καί τούς ὁδηγοῦν εἰς μαθηματικῶς ἐπαναλαμβανομένας συμφοράς.

»Διά νά ἀντιληφθῆ κανείς τόν παραλογισμόν τῆς ἀνθρωπότητος δέν ἔχει παρά νά σκεφθῆ ὅτι τά δύο μεγάλα προβλήματα τῆς συγχρόνου ζωῆς, δηλαδή τό πρόβλημα τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων λαῶν, θά ἦτο δυνατόν νά λυθοῦν μέ μίαν ἁπλῆν ἀλλά γενναίαν ἀπόφασιν. Μονοπώλησις τῶν ἀτομικῶν ὅπλων ἀπό τόν ΟΗΕ, κατάργησις τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν καί διάθεσις τῶν 200 δισεκ. δολλαρίων διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν καθυστερημένων. Βεβαίως ἡ πρότασις εἶναι τόσον ἁπλῆ, ὥστε νά θεωρῆται ἀφελής. Εἶναι γνωστόν ὅμως ὅτι κατ' ἐξοχήν τά μεγάλα προβλήματα εἶναι ἐπιδεκτικά ἁπλῶν καί πρακτικῶν λύσεων.

»Ἀλλά, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, ἡ πολιτική σκέψις παρέμεινε διά μέσου τῶν αἰώνων στάσιμος. Καί παρέμεινε στάσιμος διότι παραμένει ἀμετάβλητος καί ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου πού εἶναι τό ὑποκείμενον καί τό ἀντικείμενον τῆς πολιτικῆς....»[3].

Κατά τήν Α΄ Σύνοδο τῆς νέας Βουλῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς διετέλεσε μέλος τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἁρμοδιότητας τῶν ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν, Ἀεροπορίας καί Οἰκονομικῶν.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1946

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὅπου καί ὑποβάλλεται σέ εἰδική θεραπεία γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀκοῆς του.

Σέ ἀπόσπασμα κειμένου πού ὑπαγόρευσε μεταγενέστερα, παρατηρεῖ:

«Κατά τάς ἐκλογάς ἐκείνας ἐξελέγην καί πάλιν πρῶτος βουλευτής Σερρῶν, ἐν συνεχείᾳ δέ ἀνεχώρησα διά τήν Ἀμερικήν πληροφορηθείς ὅτι εἶχε τεθῆ εἰς ἐφαρμογήν μία θεραπευτική μέθοδος τῆς ὠτοσκληρύνσεως. Εἶχεν δέ ἐπιδεινωθῆ τόσον ἡ κατάστασις τῆς ἀκοῆς μου, ὥστε μετέβην εἰς τήν Ἀμερικήν ἀποφασισμένος νά ἀποσυρθῶ καί ἀπό τήν πολιτικήν καί ἀπό τήν δικηγορίαν, ἐάν δέν ἐπανεύρισκα τήν ἀκοήν μου. Εὐτυχῶς ἡ ἐγχείρισις τήν ὁποίαν ὑπέστην ἐπέτυχε καί μοῦ ἐπέτρεψε νά συνεχίσω τήν σταδιοδρομίαν μου»[4].

Ἐκτενέστερα ἀναφέρεται στό ἴδιο θέμα, μέ τήν εὐκαιρία μεταγενέστερης συνεντεύξεώς του πρός τό Β. Βασιλείου:

«Ἐν τῷ μεταξύ, ἀπό τό 1938, ἡ κατάσταση τῆς ἀκοῆς μου εἶχε ἐπιδεινωθεῖ τόσο, ὥστε νά ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι δέν θά μποροῦσα πλέον νά συνεχίσω οὔτε δικηγορία, οὔτε τήν πολιτική.

»Εἶχα μιά ὠτοσκλήρυνση κληρονομική ἀπό τόν παππού μου. Μετά τίς ἐκλογές ὁ Τσαλδάρης θέλησε νά μέ χρησιμοποιήσει στήν Κυβέρνηση. Ἐγώ ἀρνήθηκα, λέγοντάς του ὅτι: "Θά πάω στήν Ἀμερική γιά νά κάνω μιά ἐγχείριση". Εἶχα μάθει τότε ὅτι στήν Ἀμερική κάποιος γιατρός ὀνόματι Λέμπερτ εἶχε βρεῖ μιά νέα μέθοδο θεραπείας τῆς ὠτοσκληρύνσεως. Τό 1938 εἶχα πάει γι' αὐτή τήν πάθηση στή Γερμανία καί στήν Αὐστρία. Μοῦ εἶπαν τότε ὅτι εἶναι ἀθεράπευτος καί ὅτι "τό μόνο πού μπορεῖς νά κάνεις εἶναι ὁρισμένα μέτρα, γιά νά ἐπιβραδύνεις τήν ἐξέλιξη", θεραπεία ὅμως δέν ὑπῆρχε.

» Μόλις λοιπόν ἔμαθα γιά τήν μέθοδο Λέμπερτ εἶπα στόν Τσαλδάρη: "Δέν θέλω οὔτε ὑπουργεῖο, οὔτε τίποτα· θά πάω στήν Ἀμερική καί ἐάν μέν ἡ ἐγχείριση μοῦ ἀποδώσει τήν ἀκοή μου, εἶμαι στή διάθεσή σας. Ἐάν δέν μοῦ τήν ἀποδώσει, θά παραιτηθῶ καί ἀπό βουλευτής καί ἀπό δικηγόρος καί θά πάω στό σπίτι μου".

»Ἔφυγα λοιπόν στήν Ἀμερική, ἔκανα αὐτή τήν ἐγχείριση καί ἀπεκατεστάθη ἡ ἀκοή μου»[5].

25 ΙΟΥΛΙΟΥ-20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1946

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, στή διάρκεια τῆς παραμονῆς

του στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὁρίζεται, ἀπό κοινοῦ μέ τούς Σ. Βενιζέλο, Μ. Αἰλιανό καί Α. Μπακάλμπαση, μέλος τετραμελοῦς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἐπιφορτισμένης νά ἐνημερώσει τήν ἀμερικανική Κυβέρνηση πάνω στίς οἰκονομικές ἀνάγκες τῆς Ἑλλάδος καί νά διεξαγάγει ἀνεπίσημες συνομιλίες γιά παροχή ἀμερικανικῆς βοήθειας.

Στό περιεχόμενο τῆς ἀποστολῆς ἀναφέρεται, σέ ἀναλυτικό μνημόνιο, ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπείας, Σοφοκλῆς Βενιζέλος:

«Ἐπειδή ἡ ὑπό τήν προεδρείαν μου εἰς Ἀμερικήν ἀποστολή ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεως καί ἐνεργείας αὐτῆς ἔθιξε ζητήματα, ἐφ' ὧν κατ' ἀνάγκην ὀφείλουν νά ἐπακολουθήσουν ἑλληνικαί κυβερνητικαί ἐνέργειαι, ἤ νά ληφθοῦν μέτρα κρινόμενα παρά τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὡς ἐνδεδειγμένα δι' οὐσιαστικήν ἀμερικανικήν συνδρομήν εἰς τό ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ὡς ἐκ τούτου θεωρῶ ἀναγκαῖον νά προβῶ εἰς λεπτομερῆ ἀπολογισμόν τῶν διαβημάτων καί ἐνεργειῶν τῆς ἀποστολῆς πρός πλήρη κατατοπισμόν τῶν ἁρμοδίων.

»Κατ' ἀρχήν δέον νά τονισθῆ ὅτι ἡ ὑπ' ἐμέ ἀποστολή εἰς Ἀμερικήν δέν εἶχε, οὔτε δέ καί ἠδύνατο νά ἔχῃ, ἄλλην ἐπιδίωξιν εἰ μή ἐνημέρωσιν ὅσον τό δυνατόν πληρεστέραν τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως περί τῆς ἐν Ἑλλάδι γενικῆς καταστάσεως. Ὡς τοιοῦτος δέ προδιεγράφη ὁ ρόλος της κατά τήν συζήτησιν τήν ὁποίαν ὁ Πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶχε ἐν Παρισίοις μετά τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ.

»Πρέπει μάλιστα νά προστεθῆ ὅτι καί αὐτός ἀκόμη ὁ χαρακτήρ ἐνημερώσεως μέ τόν ὁποῖον περιεβλήθη ἡ ἀποστολή, δέν υἱοθετήθη ἀμέσως παρά τοῦ κυρίου Μπέρνς, ὅστις ἐπεφυλάχθη νά δώσῃ τελικήν ἀπάντησιν εἰς τόν Κων. Τσαλδάρην, διά τοῦ ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς, ἀφοῦ προηγουμένως θά συνεννοεῖτο μέ τό State Department.

»Ὄντως, κατόπιν μάλιστα καί σχετικῆς ὀχλήσεως τοῦ κυρίου πρωθυπουργοῦ πρός τόν κύριον Χάρριμαν, πρεσβευτήν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Λονδίνῳ, ὁ τελευταῖος οὗτος δι' ἐπιστολῆς του ὑπό ἡμερομηνίαν 15 Ἰουλίου, προδιέγραφε ὡς κατωτέρω τήν ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, περί τῆς ἁρμοδιότητος μεθ' ἧς ἔδει νά ἐπιφορτισθῆ ἡ ἀποστολή. Ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου Χάρριμαν ἐπισυνάπτω, διότι ἐξ αὐτῆς ἐμφαίνονται αἱ δυσχέρειαι, τάς ὁποίας εἴχομεν νά ἀντιμετωπίσωμεν μεταβαίνοντες εἰς Ἀμερικήν.

»Διά τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπεκλείετο εἰς ἡμᾶς ἡ αἴτησις δανείου, ἤ ἄλλης τινός οἰκονομικῆς βοηθείας ἀπό τήν Import-Export Bank ἤ ἀπό ἄλλην κυβερνητικήν πηγήν. Μᾶς ἐγνωστοποιεῖτο δέ ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι θά ἐδέχοντο τήν ἀποστολήν διά μίαν πληροφοριακήν συζήτησιν ἐπί τῶν οἰκονομικῶν καί δημοσιονομικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν σχέσει μέ τήν ἀνασυγκρότησίν της, θά ἐκανονίζοντο δέ ἐπαφαί τῶν μελῶν τῆς ἀποστολῆς μετά τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διά τήν ἐνημέρωσίν των ἐπί τῆς γενικῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι καί εἰδικῶς διά τό ἰσοζύγιον πληρωμῶν, εἰσαγωγικόν καί ἐξαγωγικόν ἐμπόριον καί σχέδια ἐπισιτισμοῦ τῆς χώρας, μετά τόν ἐπικείμενον τερματισμόν τοῦ ἔργου τῆς ΟΥΝΡΡΑ.

»Ἡ Ἐπιτροπή, καταρτισθεῖσα ὑπό τήν προεδρείαν μου, μέ συμμετοχήν εἰς αὐτήν τοῦ ὑφυπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ κ. Μιχ. Αἰλιανοῦ, καί τοῦ βουλευτοῦ Ροδόπης κ. Ἀναστ. Μπακάλμπαση, εἰδικῶς ἐπιφορτισμένου μέ τήν διαχείρισιν τοῦ καπνικοῦ προβλήματος, ἐπεκοινώνησε μέ τόν ἐν Λονδίνῳ Ἀμερικανόν πρεσβευτήν κ. Χάρριμαν, διεβεβαίωσε αὐτόν ὅτι θέλει συμμορφωθῆ μέ τό πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς του, ἐνεργοῦσα ὅμως συμφώνως πρός τήν προδιαγραφεῖσαν ἁρμοδιότητα αὐτῆς, δέν θά παραλείψῃ νά τονίσῃ τήν ἀνάγκην τῆς ταχυτέρας ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλλάδος, καί τήν 18ην Ἰουλίου ἐπιβιβασθεῖσα ἐπί τοῦ "Queen Mary" ἀνεχώρησε διά Νέαν Ὑόρκην, ὅπου καί ἀφίχθη τήν 25ην ἰδίου μηνός. Ἅμα τῇ ἀφίξει μας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, μοῦ ἐπεδόθη τηλεγράφημα τοῦ πρωθυπουργοῦ, διά τοῦ ὁποίου μοῦ ἐγνώριζε ὅτι ὡρίζετο ὡς τέταρτον μέλος τῆς ἀποστολῆς ὁ ἤδη ἐν Ἀμερικῇ εὑρισκόμενος βουλευτής Σερρῶν κ. Κων. Καραμανλῆς.

»Ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀφίξεως τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Διαμαντοπούλου εἰς Οὐάσιγκτων παρεμείναμεν ἐπί ὁλόκληρον εἰς Νέαν Ὑόρκην. Κατά τό διάστημα αὐτό ὠργανώσαμεν συγκέντρωσιν τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἀμερικανικοῦ τύπου, εἰς τούς ὁποίους ἐξηγήσαμεν τούς σκοπούς τῆς ἀποστολῆς μας, καί τούς ἐνημερώσαμεν ἐφ' ὅλων τῶν φλεγόντων προβλημάτων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ὑποδοχή τῆς ἀποστολῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀμερικανικοῦ τύπου ὑπῆρξεν εὐμενεστάτη, τοῦτο δέ κατά πολύ ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι αὕτη ἀπετελέσθη ἀπό ἀντιπροσώπους συμπολιτεύσεως καί ἀντιπολιτεύσεως, διά νά ἐμφανίσῃ τήν ἐθνικήν ἑνότητα, ἐπί τῶν ἐθνικῶν δικαίων καί οἰκονομικῶν ἀξιώσεων, αἵτινες ἐκρίθησαν ὡς ὑπερκομματικαί.

»Τήν 1ην Αὐγούστου ἐφθάσαμεν εἰς Οὐάσιγκτων, ὅπου μᾶς ἐδέχθη ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τοῦ State Department. Ὁ πρεσβευτής εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ καθορίσει τάς μετά τῶν ἁρμοδίων συναντήσεις μας.

»Πέραν τῶν συναντήσεων τούτων, καί περί τῶν ὁποίων θά ὁμιλήσω κατωτέρω, ἐπεδίωξα ἐπαφάς καί μέ προσωπικότητας τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς Ἀμερικῆς, τῶν ὁποίων ἐζήτησα τήν συνδρομήν, διά τήν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς μας.

»Καί κατά πρῶτον ἐπεσκέφθην ἅμα τῇ ἀφίξει μου εἰς Οὐάσιγκτων τόν πρόεδρον τῆς ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπιτροπῆς τοῦ Κογκρέσου κ. Σ. Μπλούμ. Ὡς ἦτο φυσικόν ἡ συζήτησις περιεστράφη εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς, καί εἰς παράκλησιν ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ἔργου ἡμῶν. Ὁ κύριος Σ. Μπλούμ μοῦ ἐδήλωσε ὅτι δέν πρέπει νά διστάσωμεν νά θέσωμεν ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μέ θάρρος τά προβλήματα τῆς Ἑλλάδος, καί ὅτι παρ' αὐτοῦ θά τύχωμεν ἀμερίστου ὑποστηρίξεως. Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθην εἰς τό Καπιτώλιον τούς γερουσιαστάς Πέππερ καί Νόρμπλαντ, ἀμφότεροι τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος, πρός τούς ὁποίους ἐξέφρασα τήν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διά τήν ἐκ μέρους των ὑπεράσπισιν τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, καί ἐζήτησα περαιτέρω τήν συνδρομήν πρός εὐόδωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀποστολῆς μας. Ἀμφότεροι ἐξεφράσθησαν ἐνθουσιωδῶς ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος καί ἐδήλωσαν ὅτι δυνάμεθα νά ὑπολογίζωμεν πάντοτε εἰς τήν φιλίαν καί τήν ὑποστήριξίν των. Ὁλί-

γας ήμέρας βραδύτερον ἐπεσκέφθην μέ τόν κ. Αἰλιανόν τόν πρόεδρον τῆς ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπιτροπῆς τῆς Γερουσίας κύριον Κόνναλλυ, ὁ ὁποῖος ἐπρωτοστάτησε εἰς τό ψήφισμα τῆς Ἀμερικανικῆς Γερουσίας διά τήν ἀπόδοσιν τῆς Β. Ἠπείρου εἰς τήν Ἑλλάδα. Καί κατά τήν ἐπίσκεψιν ταύτην διεπιστώθη πόσον συμπαθής εἶναι ἡ ἑλληνική ὑπόθεσις εἰς τήν ἀμερικανικήν κοινήν γνώμην.

»Ἡ πρώτη μας ἐπίσκεψις, σχέσιν ἔχουσα μέ τό κύριον ἔργον τῆς ἀποστολῆς μας, ἐγένετο εἰς τήν Import-Export Bank. Κατά τήν συνάντησιν ταύτην παρίσταντο, πλήν τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Τραπέζης, καί ἀρκετά μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ἀφοῦ ἐξήγησα δι' ὀλίγον τόν σκοπόν τῆς ἀποστολῆς μας, καί ἐζήτησα ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περαιτέρω πιστώσεις διά τήν ἔναρξιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας, ἔδωσα τόν λόγον εἰς τόν κ. Αἰλιανόν, ὅστις ὡμίλησε διά μακρῶν δώσας πλήρη εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καί δημοσιονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, καί κατέληξεν ὅτι ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην ἀμέσου βοηθείας, διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας της. Τελευταῖος ὡμίλησεν ὁ κύριος Μπακάλμπασης, ἐξηγήσας τό καπνικόν ζήτημα τῆς Ἑλλάδος.

»Χωρίς νά διαταραχθῆ ἡ φιλική ἀτμόσφαιρα τῆς ὅλης συζητήσεως, ἐκ μέρους τῆς Τραπέζης μᾶς διετυπώθη σαφῶς ἡ μομφή διά τήν μή χρησιμοποίησιν εἰσέτι τῆς πιστώσεως τῶν 25 ἑκ. δολλαρίων, τήν ὁποίαν ἡ Τράπεζα ἔθεσεν εἰς τήν διάθεσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπό τοῦ Δεκεμβρίου 1945. Ἡ μή χρησιμοποίησις μέχρι σήμερον τῆς πιστώσεως ταύτης, ὡς θά ἀντιληφθῆτε ἐκ τῶν κατωτέρω, θά ἀποτελέση τοῦ λοιποῦ, καθ' ὅλον τό διάστημα τῶν συζητήσεών μας, τό κύριον ἐπιχείρημα πρός ἄρνησιν ἀμέσου χορηγήσεως νέων πιστώσεων. Ἡ Ἐπιτροπή ἠναγκάσθη νά ὑπεραμυνθῆ τῆς κρατικῆς ἀβελτηρίας, διά τήν ἀδικαιολόγητον καθυστέρησιν, ἡ ὁποία μᾶς ἐκθέτει καί ἐμφανίζει τόν κρατικόν μας ὁπλισμόν εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἐξαρθρώσεως, ὥστε νά μή δύνανται νά στηριχθοῦν ἐπ' αὐτοῦ ἐλπίδες πραγματώσεως τοῦ σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως.

»Παρ' ὅλα ταῦτα δέν ἐδιστάσαμεν ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς νά ζητήσωμεν πιστώσεις 150 ἑκ. διά τήν ἔναρξιν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως καί ἕτερα 25 ἑκ. δι' ἐφόδια, ἅτινα πωλούμενα διά λογαριασμόν τῆς Κυβερνήσεως, θά ἐχρησιμοποιοῦντο διά τήν πληρωμήν τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἔργων.

»Ἡ Διοίκησις τῆς Τραπέζης ἀπεδέχθη τήν περαιτέρω συζήτησιν, ἀλλ' ὑπό τόν ὅρον ὅτι θά ὑπεβάλλοντο ἐγκαίρως στοιχεῖα, καί ὅσον ἀφορᾶ τήν σπουδαιότητα τῶν ἔργων καί ὅσον ἀφορᾶ τήν σειράν προτεραιότητος.

»Ὑπεσχέθημεν ὅτι θά συμμορφωθῶμεν πρός τάς ὑποδείξεις των, καί ὅτι ἐντός 5 τό πολύ ἡμερῶν θά ὑποβάλωμεν πλήρεις μελέτας καί σχέδια, τῶν ὁποίων ἡ κατάστρωσις ἐγένετο παρά τῶν ἐν Οὐασιγκτῶνι εὑρισκομένων τεχνικῶν. Πρέπει νά τονίσω ὅτι ἡ θετικότης μεθ' ἧς ὁ κ. Αἰλιανός ἀντιμετώπισε πρός τόν σκοπόν τοῦτον τήν ὀργάνωσιν τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, συνετέλεσε ὥστε ἐντός τῆς ταχθείσης προθεσμίας νά ὑποβληθῆ πλήρης μελέτη ἔργων, διά τήν πραγματοποίησιν τῶν ὁποίων ἐδικαιολογεῖτο τό παρ' ἡμῶν ζητηθέν ποσόν τῶν 150 ἑκ. Ὀφείλω ἐπίσης νά ἐξάρω τήν προθυμίαν τήν ὁποίαν ἐπέδειξαν ὅλα τά μέλη τῆς ὑπό τόν κ. Πίπαν τεχνικῆς ἐπιτροπῆς, καί ἡ ὁποία εἶναι ἀξία παντός ἐπαίνου, κατορθώσασα διά μιᾶς ἀόκνου καί ἐντατικῆς ἐργασίας εἰς διάστημα 10 ἡμερῶν νά παρουσιάση ἀρτίαν μελέτην τῶν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας. Τήν ἰδίαν ἡμέραν τό ἀπόγευμα ἐπεσκέφθημεν τόν κύριον Οὐίλκοξ, διευθυντήν τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ State Department. Ὡμιλήσαμεν ὑπό τό αὐτό πνεῦμα ἐφ' ὅλων τῶν οἰκονομικῶν καί δημοσιονομικῶν προβλημάτων τῆς Ἑλλάδος, τά ὁποῖα περιελαμβάνοντο εἰς τό ὑποβληθέν ὑπόμνημά μας, εἰς τήν Διεύθυνσιν ταύτην, καί δι' αὐτῆς εἰς ὅλα τά ἐνδιαφερόμενα ἐπί τῶν ἑλληνικῶν ζητημάτων ὑπουργεῖα.

»Τήν 5ην Αὐγούστου ἡ ἐπιτροπή ἐπεσκέφθη τόν ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν κύριον Ἄτσεσον, πρός τόν ὁποῖον ἐξεθέσαμεν τούς λόγους καί τούς σκοπούς τῆς ἀποστολῆς. Ὁ κύριος Ἄτσεσον μᾶς ὑπεσχέθη τήν ὑποστήριξίν του, ἀλλά μᾶς παρέπεμψε διά τάς περαιτέρω συζητήσεις εἰς τόν Διευθυντήν τῶν Ἀνατολικῶν Ὑποθέσεων τοῦ State Department κ. Χέντερσον.

»Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἐν γνώσει τῆς ὅλης συνομιλίας μας εἰς τήν Import-Export Bank, μᾶς ὑπέδειξε τρόπον τινά ὅτι, συμφώνως πρός τήν ἐπιστολήν τοῦ κ. Χάρριμαν, δέν ἔπρεπε ἐπί τοῦ παρόντος νά κάμωμεν λόγον περί περαιτέρω δανείου, καί προσέθεσεν ὅτι λυπεῖται ὅτι εὑρίσκεται εἰς τήν δυσάρεστον θέσιν νά μᾶς τό ὑπενθυμίση. Ἀπήντησα εἰς τόν κ. Χέντερσον ὅτι ἡ παρατήρησίς του ἦτο ὀρθή, ἀλλ' ὡς ὑπεύθυνος ἀρχηγός κόμματος, καί ἐπικεφαλῆς τῆς ἀποστολῆς ἀνέλαβον τήν εὐθύνην τῆς παρεκκλίσεως ταύτης. Ἐθεώρησα ὅτι τό καθῆκον μου ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μοῦ ἐπέβαλε νά πράξω πᾶν τό δυνατόν ὅπως πείσω τήν ἀμερικανικήν Κυβέρνησιν νά βοηθήση τό ταχύτερον τήν χώραν μας, εἰς τήν ἀνασυγκρότησίν της. Ἐτελείωσα, ὅτι ἐάν καί αὐτήν τήν φοράν ἀπογοητευθῆ ὁ ἑλληνικός λαός καί ἡ Ἑλλάς δέν τύχη ἀμέσου καί σοβαρᾶς ἐνισχύσεως, δέν διστάζω νά δηλώσω ὅτι εἶμαι ἀνήσυχος καί διά αὐτό ἀκόμη τό κοινωνικόν μας καθεστώς.

»Ὁ κύριος Χέντερσον μέ ἠρώτησε τότε ἐάν τάς γνώμας μου αὐτάς ἀνέπτυξα καί εἰς τόν κύριον Ἄτσεσον. Ἀπήντησα ὅτι δέν ὑπῆρξε τοιαύτη περίπτωσις, διότι ὁ κύριος ὑφυπουργός δέν μοῦ ὡμίλησε μέ τόσην ἀπαισιοδοξίαν, καί συγχρόνως τόν παρεκάλεσα ὅπως τά λόγια μου αὐτά περιέλθουν εἰς γνῶσιν τοῦ κυρίου Ἄτσεσον, πρός τόν ὁποῖον τήν ἰδίαν ἐσπέραν ἀπηύθυνα καί ἐπιστολήν ὑπό τό αὐτό πνεῦμα.

»Τό ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔλαβε χώραν εἰς τό State Department σύσκεψις, εἰς τήν ὁποίαν παρέστησαν ὅλοι οἱ προϊστάμενοι τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀνωτέρω ὑπουργείου, κατόπιν ἐθίγησαν ὅλα τά σημεῖα τά περιλαμβανόμενα εἰς τό ὑποβληθέν ὑπόμνημά μας. Ὁ κύριος Αἰλιανός διεξήγαγε μέ πειστικότητα τήν συζήτησιν, ὅταν ὁ προεδρεύων τῆς συσκέψεως κύριος Φέττερ ἠθέλησε νά ἀποκλείση τήν συζήτησιν περί περαιτέρω δανείου, χρησιμοποιῶν τά αὐτά ἐπιχειρήματα τοῦ κυρίου Χέντερσον. Παρεμβαίνων τοῦ ἐδήλωσα ὅτι ὑπό τοιαύτας συνθήκας δέν γνωρίζω ἐάν θά μπορέσωμε νά ἐπανέλθωμεν πλέον εἰς τόν τόπον μας. Ἡ συζήτησις ἐσυνεχίσθη ἐπί τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας, τοῦ καπνοῦ, τῶν στρατιωτικῶν εἰδῶν κ.τ.λ.

»Τήν ἐπομένην, 6ην Αὐγούστου, ἡ ὑπό τόν κύριον Μπακάλμπασην καπνική ὑποεπιτροπή ὑπέβαλε τό ὑπόμνημά της ἐπί τοῦ καπνικοῦ ζητήματος, ἐπί τοῦ ὁποίου καί διεξήχθη διεξοδική συζήτησις εἰς τό ὑπουργεῖον Ἐμπορί-

ρίου. Ὁ κ. Μπακάλμπασης ὑπεστήριξε ὅτι ἡ ἀμερικανική καπνοβιομηχανία ἔχει κάθε συμφέρον νά τονώση τήν ἑλληνικήν καπνοπαραγωγήν, διότι μόνον αὐτή θά κατορθώση ν' ἀποκτήση καί ἐξασφαλίση τήν κανονικήν λειτουργίαν τοῦ καπνεμπορίου της, ἔναντι ἐκβιασμῶν προερχομένων ἀπό χώρας, αἵτινες μέχρις ἐσχάτων, λόγω τοῦ πολέμου, ἐπωφελοῦντο τῆς μονοπωλιακῆς σχεδόν διαθέσεως εἰς τήν ἀμερικανικήν ἀγοράν τῶν καπνῶν των.

»Ὁ κύριος Μπακάλμπασης ἐζήτησε ἐπί πλέον τήν διατήρησιν τοῦ ποσοστοῦ 5% διά τά ἑλληνικά καπνά, τό ὁποῖον ἐχρησιμοποιεῖτο καί προπολεμικῶς εἰς τό ἀμερικανικόν σιγαρέττον, πρᾶγμα τό ὁποῖον μέ τόν διπλασιασμόν σχεδόν τῆς καταναλώσεως καπνοῦ ἐν Ἀμερικῇ θά ἔφθανε τό ποσόν τῶν 50.000 τόννων, καί οὕτω θ' ἀντιμετωπίζετο ἐν μέρει ἡ ἔλλειψις τῆς γερμανικῆς ἀγορᾶς.

»Συμπέρασμα τῆς ὅλης συζητήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἀποδοχή τῶν ἑλληνικῶν ἀπόψεων παρά τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν, καί δήλωσις ὅτι ἡ ἑλληνική ἀποστολή θά ἔχη ἐπί τοῦ προκειμένου πᾶσαν δυνατήν ἐνίσχυσιν ἀπό τό ὑπουργεῖον Ἐμπορίου.

»Ἡ ἐπιτροπή ἐζήτησε ἐπιπροσθέτως διευκόλυνσιν τοῦ ἑλληνικοῦ καπνεμπορίου πρός διείσδυσιν εἰς τήν ὑπό τῶν Ἀμερικανῶν κατεχομένην γερμανικήν ζώνην, καί τήν ἀπόδοσιν τῶν ὑπό τῶν Βουλγάρων διαρπαγέντων ἑλληνικῶν καπνῶν κατά τό διάστημα τῆς Κατοχῆς. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ζητημάτων τό ὑπουργεῖον Ἐμπορίου ὑπεσχέθη εὐνοϊκήν λύσιν.

»Τήν 8ην Αὐγούστου ἡ Ἐπιτροπή ἐγένετο δεκτή ὑπό τοῦ Προέδρου Τροῦμαν. Ἔλαβον τόν λόγον καί εἶπον ὅτι ἡ Ἑλλάς εὑρίσκεται εἰς μίαν δύσκολον γεωγραφικήν θέσιν λόγω τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δημιουργηθεισῶν διεθνῶν συνθηκῶν. Ὅτι ἡ Ἑλλάς περιβάλλεται ἀπό ἐχθρικάς χώρας συνεπείᾳ τῶν ἀντιδημοκρατικῶν καθεστώτων πού ἐπεβλήθησαν εἰς τάς χώρας ταύτας, καί ὅτι αἱ χῶραι αὗται τυγχάνουν τῆς ἀμερίστου ὑποστηρίξεως τῆς Ρωσσίας. Ὅτι ἡ Ἑλλάς καί εἰς τούς δύο παγκοσμίους πολέμους εὑρέθη εἰς τό πλευρόν τῶν Δυτικῶν Δημοκρατιῶν, καί ὅτι οἱ πολιτικοί ἀρχηγοί τῶν ἐν τῇ Βουλῇ ἐκπροσωπουμένων κομμάτων εἶναι ἀποφασισμένοι μέ σταθερότητα νά συνεχίσουν τήν πολιτικήν αὐτήν. Καί ὅτι, τέλος, τά πολιτικά κόμματα αἰσθάνονται τόσον πολύ τόν κίνδυνον πού ἀπειλεῖ τήν χώραν των, ὥστε εἰς σύσκεψιν ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως, τά ζητήματα ἔχοντα σχέσιν μέ τάς ἐθνικάς καί οἰκονομικάς διεκδικήσεις νά τά θεωρήσουν ὡς ὑπερκομματικά, διά τοῦτο καί ἡ παροῦσα ἀποστολή ἀποτελεῖται ἀπό πρόσωπα τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ἀντιπολιτεύσεως, καί ἐγώ, καίτοι ἀνήκων εἰς τήν ἀντιπολίτευσιν, ἡγοῦμαι τῆς ἀποστολῆς ταύτης. Ἐν τέλει ἐζήτησα τήν συνδρομήν τοῦ Προέδρου, διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς Ἑλλάδος, καί ἐδήλωσα ὅτι ἡ παροῦσα ἀποστολή ἀποτελεῖ τήν τελευταίαν ἐλπίδα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κατόπιν ὡμίλησεν ὁ κ. Αἰλιανός, ὁ ὁποῖος ὑπό τό κράτος ζωηρᾶς συγκινήσεως ἔκαμεν ἔκκλησιν εἰς τόν Πρόεδρον νά μή ἐγκαταλείψη κατά τήν κρίσιμον ταύτην στιγμήν τόν ἑλληνικόν λαόν, ὅστις ἀγωνίζεται ἐν τῷ μέσῳ τόσων δυσκολιῶν. Ὁ Πρόεδρος ἀπήντησεν ὅτι ἡ Ἀμερική εἶναι πρόθυμος νά ὑποστηρίζη ὅλους τούς συμμάχους της εἰς τήν προσπάθειαν τῆς ἀνασυγκροτήσεως, μεταξύ τῶν ὁποίων προέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ Ἑλλάς. Μᾶς παρετήρησεν ὅτι ἡ χορηγηθεῖσα πίστωσις τῶν 25 ἑκ. δέν ἔχει μέχρι σήμερον χρησιμοποιηθῆ καί κατέληξεν ὅτι ὅλοι οἱ συνεργάται οἵτινες εὑρίσκονται εἰς ἐπαφήν μαζί μας, τυγχάνουν τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης των καί ὅτι ἐλπίζει ἀπό τάς διεξαγομένας συνεννοήσεις κάτι καλόν θά προκύψη διά τήν Ἑλλάδα, καί ἐτελείωσε λέγων ὅτι πρέπει ὅμως καί οἱ Ἕλληνες διά τῶν ἰδικῶν των δυνάμεων νά βοηθήσουν εἰς τήν προσπάθειαν ταύτην.

»Τήν ἰδίαν ἡμέραν ἐδόθη πρόγευμα πρός τιμήν τῆς ἀποστολῆς ἐκ μέρους τοῦ State Department, τήν δέ ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐδόθη παρά φίλου μας στενοῦ γεῦμα, εἰς τό ὁποῖον παρεκάθησεν ὁ ὑπουργός τοῦ Ἐμπορίου κ. Οὐάλλας, ὁ ὑπουργός τῶν Τ.Τ.Τ. κ. Χάννεγκαν, ὅστις τυγχάνει καί πρόεδρος τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος, καί ὁ ἐκ τῶν διευθυντῶν τῆς Import-Export Bank κ. Γκαστόν. Ἡ συζήτησις διεξήχθη ἐν μέσῳ φιλικῆς ἀτμοσφαίρας, οἱ δέ δύο ὑπουργοί ἀνεπιφυλάκτως ἐτόνισαν εἰς τόν ἐκπρόσωπον τῆς Τραπέζης τήν ἀνάγκην νά βοηθηθῆ ἡ Ἑλλάς.

»Τήν 8ην Αὐγούστου ἐπεσκέφθημεν τόν ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σνάιντερ καί ἐν συνεχείᾳ τόν διευθυντήν τοῦ ὑπουργείου κ. Ταίηλορ. Κατά τήν συνάντησιν ταύτην μᾶς ἐζητήθησαν διάφοροι πληροφορίαι οἰκονομικῆς φύσεως, εἰς τάς ὁποίας ἀπήντησεν ὁ κ. Αἰλιανός καί περί τό τέλος τῆς πρωίας, ὁλόκληρος ἡ ἀποστολή μεταβᾶσα εἰς τό Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου κατέθεσε δάφνινον στέφανον.

»Τήν 9ην Αὐγούστου ἐπεσκέφθημεν τόν κ. Οὐάλλας εἰς τό ὑπουργεῖον Ἐμπορίου, ὅπου καί αὖθις μᾶς ὑπεσχέθη τήν ὑποστήριξίν του. Τό δέ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐγένοντο μακραί συσκέψεις εἰς τά ὑπουργεῖα Οἰκονομικῶν καί Ἐξωτερικῶν, κατά τάς ὁποίας ὁ κ. Αἰλιανός παρέσχεν ὅλα τά ζητηθέντα στοιχεῖα ἐκ μέρους τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Εἰς τό ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν εἶχε προσέλθει ἀπό ἐνωρίς καί ἡ ἐπί τοῦ καπνικοῦ ἐπιτροπή, ἥτις ἐνημέρωσε πλήρως τάς ὑπηρεσίας τοῦ State Department ἐπί τῆς σοβαρότητος τοῦ καπνικοῦ προβλήματος, τό ὁποῖον διά τήν Ἑλλάδα προσλαμβάνει κοινωνικήν μορφήν.

»Ἐγώ δέ μετέβην εἰς τό ὑφυπουργεῖον Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, ὅπου συνηντήθην μέ τόν ναύαρχον Σμίθ, εἰς τόν ὁποῖον ἐξήγησα τήν σημασίαν πού παίζει ἡ ναυτιλία εἰς τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν καί ἐζήτησα τήν παραχώρησιν εἰς Ἕλληνας ἐφοπλιστάς 100 πλοίων Liberty καί Victory, μέ τήν παράκλησιν ὅπως δοθῆ εἰς τούς Ἕλληνας προτεραιότης ἐπιλογῆς μεταξύ τῶν δεμένων πλοίων. Ὁ ναύαρχος ἔδειξε ἐξαιρετικόν ἐνδιαφέρον καί μοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι πρόθυμος νά ἱκανοποιήση τάς αἰτήσεις μας ἐν ὅλῃ των τῇ ἐκτάσει, ἀρκεῖ ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις νά ἐγγυηθῆ διά τά 3/4 τοῦ ποσοῦ, τά ὁποῖα πρόκειται νά ἐξοφληθοῦν τοκοχρεωλυτικῶς ἐντός 17 ἐτῶν, ἀφοῦ οἱ ἐφοπλισταί καταβάλουν ἀμέσως τό 1/4 τῆς ἀξίας τῶν πλοίων.

»Σημειωτέον ὅτι τά πλοῖα ἐστοίχισαν εἰς τήν ἀμερικανικήν Κυβέρνησιν περί τά 2 ἑκ. δολλάρια καί πωλοῦνται εἰς 520 χιλ. δολλάρια, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τό 1/4 καταβάλλεται.

. . . . . .

»Τήν 14ην Αὐγούστου ἐγένετο ἡ τελευταία σύσκεψις εἰς τήν Import-Export Bank, ὅπου μᾶς ἐξήγησαν τόν τρόπον κατά τόν ὁποῖον πρέπει νά ὑποβληθοῦν εἰς τό μέλλον

τά σχέδια ἔργων πλήρους μελέτης διά περαιτέρω πιστώσεις. Ὁ κ. Αἰλιανός ἠρώτησε τότε τόν κύριον Γκαστόν ἐάν συνεπῶς σταματοῦν αἱ διεξαγόμεναι συνεννοήσεις μετά τοῦ κυρίου Ἀργυροπούλου διά πρόσθετον δάνειον ἐξ 75 ἑκ. δολλαρίων, ὁ κ. Γκαστόν ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει περί τοιούτου ποσοῦ, καί ὅτι ἀσφαλῶς θά πρόκειται περί παρανοήσεως.

»Τήν 16ην Αὐγούστου ἀφίκετο ἐκ Παρισίων ὁ ὑφυπουργός τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ State Department κ. Κλαίητον, ὅστις μᾶς ἐκάλεσε εἰς ἐπίσημον πρόγευμα, εἰς ὃ μετέσχον οἱ προϊστάμενοι ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν, μεθ' ὧν ἤλθομεν εἰς ἐπαφήν.

»Ἡ διεξαχθεῖσα συζήτησις ἐπεξετάθη ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων καί τό ἐπιδειχθέν ἐνδιαφέρον του μᾶς ἔδωσε τό θάρρος νά ζητήσωμεν παρ' αὐτοῦ νά βοηθήσῃ διά τήν ἀποδοχήν τῶν προτάσεών μας, μέ βάσιν ὄχι μόνον τά ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς στοιχεῖα, ἀλλά καί τά ἐξ ἀμερικανικῆς τοιαῦτα, δεδομένου ὅτι ὁ πρό ὀλίγων μόλις μηνῶν ἐπιστρέψας ἐξ Ἑλλάδος συνταγματάρχης Τζιλλέτ εἶχεν ὑποβάλει λεπτομερῆ μελέτην ἐπί τοῦ συγκοινωνιακοῦ μας προβλήματος, μετά ἐξάμηνον παραμονήν εἰς Ἑλλάδα, ἐπί τούτῳ σταλείς ὑπό τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

»Ὁ κύριος Κλαίητον ὑπεσχέθη ὄχι μόνον νά λάβῃ γνῶσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης καί νά ὑποβοηθήσῃ τήν προσπάθειάν μας, ἀλλ' ἤκουσε πρός τούτοις μετά προσοχῆς τό καπνικόν ζήτημα, καί ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωσιν νά μελετήσῃ τό ζήτημα τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν, διά νά μή ἀναγκασθῇ ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις νά προβαίνῃ εἰς τήν ἔκδοσιν χαρτονομίσματος, καί συνεπῶς νά δημιουργῇ πληθωρισμόν.

»Τήν 20ήν Αὐγούστου, προσέφερα ἀποχαιρετιστήριον πρόγευμα πρός τιμήν τοῦ κ. Κλαίητον, εἰς ὃ ἐκλήθησαν πάντες οἱ ἀσχοληθέντες μέ τά ἑλληνικά προβλήματα κατά τό διάστημα τῆς ἐν Ἀμερικῇ παραμονῆς μας.

»Μετά τό πρόγευμα ὁ κύριος Κλαίητον ἀνεκοίνωσε τά ἀκόλουθα πρός τήν ἀποστολήν. "Ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν θά λησμονηθῇ, ἀλλά διά τήν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐνδιαφέροντος πρέπει ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νά ἔχῃ δείγματα τῆς παρά τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως προσπαθείας ἐνάρξεως τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως", καί προέτεινε τά ἀκόλουθα μέτρα:

1. Ἐφαρμογή φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως, μέ βαρείας ἀμέσους φορολογίας
2. Λῆψιν μέτρων διά τήν μή διαρροήν συναλλάγματος
3. Φορολογία πλουτησάντων κατά τόν πόλεμον
4. Χρησιμοποίησιν τῶν ἑλληνικῶν καταθέσεων τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

»Ὁ κύριος Αἰλιανός ἀπήντησεν ἀναλυτικῶς εἰς ὅλα τά προτεινόμενα μέτρα. Κατόπιν ἔλαβον τόν λόγον διά νά προτείνω τήν ἀνάγκην ἀποστολῆς ἐμπειρογνωμόνων ἐκ μέρους τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, διά νά μελετήσουν τήν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις εἶναι ἰδιότυπος, ἐπηρεαζομένη ἀπό πολλούς ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς παράγοντας. Ὅτι καί οἱ Ἄγγλοι ἀπεπειράθησαν νά μᾶς δώσουν συμβουλάς, ἀλλ' ὅταν οἱ ἐμπειρογνώμονές των ἔφθασαν ἐπί τόπου, δέν γνωρίζουν κατά ποῖον τρόπον δέον ν' ἀντιμετωπισθῇ ἡ κατάστασις.

»Κατόπιν διεξοδικῆς συζητήσεως ἐπῆλθε συμφωνία, ὅπως ὑπό μορφήν memorandum μᾶς γνωρίσουν τάς ἀντιλήψεις των ἐπί τῶν ληπτέων μέτρων, ταὐτοχρόνως δέ στείλουν ἀποστολήν ἀποτελουμένην ἀπό οἰκονομικάς καί τεχνικάς προσωπικότητας, αἵτινες, ἀφοῦ μελετήσουν τήν κατάστασιν, θά λάβουν τά τελικά μέτρα θεραπείας.

»Πλέον αὐτῶν ἡ ἀποστολή ἐπέτυχε τήν παραχώρησιν 5 ἑκ. τετραγωνικῶν ὑαρδῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, καί σημαντικήν ποσότητα δερμάτων. Αὐτός ἐν συντόμῳ εἶναι ὁ ἀπολογισμός τοῦ ἔργου τῆς ἀποστολῆς»[6].

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ μεταγενέστερο κείμενο πού ὑπαγόρευσε κατά τήν παραμονή του στό Παρίσι ἀφηγεῖται σχετικά:

«Εὑρισκόμενος εἰς τήν Ἀμερικήν, ὡρίσθην μέλος τῆς ὑπό τόν Βενιζέλον πρώτης ἀποστολῆς εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἡ ἀποστολή μας παρέμεινε πλέον τοῦ μηνός εἰς τήν Οὐάσιγκτων καί ἐγένετο δεκτή ἀπό τόν Τροῦμαν, τόν Ἄτσεσον, τόν Οὐάλλας κ.λ.π. Ἐπέτυχε δέ τότε καί τήν παραχώρησιν πρός τήν Ἑλλάδα τῶν ἑκατό λίμπερτυ, διά τήν διαχείρισιν τῶν ὁποίων παρεκλήθην ὅπως παρατείνω τήν παραμονήν μου εἰς τήν Ἀμερικήν.

»Ἠρνήθην νά ἀναλάβω τήν εὐθύνην καί συνέστησα ὅπως τήν ὅλην ὑπόθεσιν διαχειρισθοῦν οἱ ἐν Ἀθήναις ἁρμόδιοι, οἱ ὁποῖοι εἶχαν καί τά στοιχεῖα ἀλλά καί τήν γνῶσιν τοῦ θέματος. Ἀτυχῶς δέν εἰσηκούσθην καί ἐστάλη μετά τινα χρόνον εἰς Ἀμερικήν ὁ τότε ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Ἀβραάμ μέ τάς γνωστάς θλιβεράς συνεπείας.

»Χαρακτηριστικόν τοῦ πνεύματος πού ἐπεκράτει τήν ἐποχήν ἐκείνην εἰς τήν Ἀμερικήν εἶναι ὅτι δέν τολμοῦσε νά ὁμιλήσῃ κανείς κατά τῆς Ρωσσίας. Ἡ κοινή γνώμη, ἐπηρεασμένη καί ἀπό τήν πολιτικήν τοῦ Ροῦσβελτ, διέκειτο συμπαθέστερα πρός τούς Ρώσσους παρά πρός τούς ἀποικιοκράτας Εὐρωπαίους. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὅταν ἀποχαιρετήσαμε τόν Ἄτσεσον, εἰς τόν ὁποῖον εἶχα τονίσει τόν διαγραφόμενον τήν ἐποχήν ἐκείνην κομμουνιστικόν κίνδυνον, οὗτος μοῦ εἶπεν: "Δέν διαφωνῶ μέ τάς ἀπόψεις σας, ἀλλά σοῦ συνιστῶ νά μήν τάς ἐπαναλάβητε εἰς ἄλλους ὑπουργούς καί προπαντός εἰς τόν Οὐάλλας".

»Κατά τάς τελευταίας ἡμέρας τῆς παραμονῆς μου εἰς Ἀμερικήν παρηκολούθησα εἰς τόν ΟΗΕ τάς συζητήσεις ἐπί τοῦ ἑλληνικοῦ θέματος. Ὁ κομμουνιστικός συνασπισμός, διά νά παρασκευάσῃ ψυχολογικῶς τόν ἐπακολουθήσαντα συμμοριτοπόλεμον, κατηγοροῦσε τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν ὡς καταδυναστεύουσαν τούς δημοκρατικούς πολίτας καί ἀπειλοῦσαν τήν εἰρήνην τῆς Βαλκανικῆς. Ἀνησύχησα δέ ζωηρῶς, ὅταν εἶδα τάς ἀσθενεῖς ἀντιδράσεις τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν καί ὅταν ἄκουσα τούς κατηγόρους τῆς Ἑλλάδος νά ἐπικαλοῦνται πρός ἀπόδειξιν τῶν ἰσχυρισμῶν των τάς δηλώσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀν-

τιπολιτεύσεως καί ἰδίως τοῦ Σοφούλη. Ἤμουν τόσο ἐπηρεασμένος ἀπ' ὅλα αὐτά, ὥστε, ὅταν ἐπέρασα ἀπ' τό Παρίσι καί συνήντησα τόν κ. Τσαλδάρη, νά τοῦ κάνω τόν πρῶτον ὑπαινιγμόν ὅπως συνθηκολογήση μέ τόν κ. Σοφούλη. Ὁ κ. Τσαλδάρης μέ ἐκοίταξε μελαγχολικά καί μέ ἠρώτησε: "Πιστεύεις καί ἐσύ ὅτι πρέπει νά ὑποκύψω εἰς τόν ἐκβιασμόν;" Τοῦ εἶπα "ναί, ἐάν δι' αὐτοῦ πρόκειται νά ἀποτρέψης ἕνα μεγαλύτερο κακό". Διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ Σοφούλης στήν περίπτωσιν αὐτήν ἐξεβίαζε. Ἐπίστευε ὅμως ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐκβιασμοῦ του θά ἐπέβαινε ἐθνικῶς ὠφέλιμος, δεδομένου ὅτι θά μποροῦσε νά κτυπήση ὁ ἴδιος ἀδιάβλητα τούς κομμουνιστάς, ὅπως καί ἐγένετο. Καί ἐπεβεβαιώθη καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἡ θεωρία τοῦ Βίσμαρκ, κατά τήν ὁποίαν, τά μέν αὐστηρά μέτρα πρέπει νά λαμβάνωνται ἀπό φιλελεύθερα κόμματα, τά δέ ἐπιεικῆ ἀπό τά συντηρητικά. Διότι καί στίς δύο περιπτώσεις ὑπάρχει τό ἀδιάβλητον καί τηρεῖται τό μέτρον.

»Εὑρισκόμην εἰσέτι εἰς τήν Ἀμερικήν, ὅταν κατά τόν Σεπτέμβριον διεξήχθη τό πολιτειακόν δημοψήφισμα, τό ὁποῖον ἀπέβη ὑπέρ τοῦ βασιλέως διά τούς ἰδίους ἀκριβῶς λόγους πού ἔδωσαν τήν νίκην στήν ἐθνικήν παράταξιν κατά τάς προηγηθεῖσας ἐκλογάς. Τό κίνημα τοῦ Δεκεμβρίου, ἡ ἀσυνάρτητος πολιτική τῶν κομμάτων καί ἡ ἀνησυχία διά τό μέλλον, ἔκαμαν τόν ἑλληνικόν λαόν νά λησμονήση τάς εὐθύνας διά τήν δικτατορίαν τοῦ 1936 καί νά συσπειρωθῆ περί τόν βασιλέα. Διότι εἶναι βέβαιον, ὅτι ἄν τό πολιτειακόν ἐκρίνετο τότε ὑπό ὁμαλάς συνθήκας ἡ βασιλεία ὡς θεσμός θά εἶχε καταδικασθῆ. Ἡ ἐπιβίωσίς του ὀφείλεται περισσότερον εἰς τά σφάλματα τῶν ἀντιπάλων της παρά εἰς τό ἔρεισμά της τό λαϊκόν. Ὁ βασιλεύς Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ἦτο συνετός ἄνθρωπος καί τόν ὁποῖον αἱ ἀλλεπάλληλοι δοκιμασίαι εἶχον καταστήσει σχεδόν ἀσκητικόν, ἀπέθανε τόν Ἀπρίλιον τοῦ 1947, ἀφήσας ὡς διάδοχον τόν ἀδελφόν του Παῦλον»[7].

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1946

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναλαμβάνει γιά πρώτη φορά ὑπουργικό χαρτοφυλάκιο, ὡς ὑπουργός Ἐργασίας στήν Κυβέρνηση Τσαλδάρη. Τά καθήκοντά του θά διατηρήσει καί μετά τήν παραίτηση τῆς Κυβερνήσεως, στίς 24 Ἰανουαρίου 1947, καί τό σχηματισμό Κυβερνήσεως συνασπισμοῦ ὑπό τόν Δ. Μάξιμο.

Τό ἔργο τοῦ ὑπουργοῦ Ἐργασίας ἦταν, κάτω ἀπό τίς εἰδικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, ἐξαιρετικά δύσκολο. Πῶς θά ἦταν, πράγματι, δυνατό μέ οἰκονομία κατεστραμμένη νά ἀντιμετωπιστοῦν τά ἄμεσα προβλήματα τῆς ἀνεργίας, τῆς βελτιώσεως τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐργαζομένων, τῆς συνταξιοδοτήσεως τῶν ἀπομάχων τῆς ἐργασίας —γιά νά ἀναφερθοῦν ὁρισμένα ἀπό αὐ-

Κυβέρνηση Τσαλδάρη. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπουργός Ἐργασίας.

τά—, ὅταν μάλιστα ἦταν ἀνοικτό καί τό «συνδικαλιστικό» θέμα πού ἔτεινε νά ἀποτελέσει ὄχι μόνο πηγή συκοφαντήσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στό ἐξωτερικό, ἀλλά καί ἀφετηρία γιά τήν πρόκληση σοβαρῆς ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς;

Ὡς ὑπουργός Ἐργασίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπασχολήθηκε ἐπανειλημμένα μέ δύο βασικά θέματα: τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας καί τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως, προσανατολισμένος στήν κατάργηση τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀνώτατου μισθοῦ καί τοῦ Νόμου 28/1944, καθώς καί στήν ἐπαναφορά τοῦ θεσμοῦ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων καί τήν καθιέρωση ἑνιαίου φορέα Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως. Ἐξεδήλωσε ἀκόμη τό ἐνδιαφέρον του γιά τήν ἐργατική τάξη καί ἰδιαίτερα γιά τά προβλήματα τῶν καπνεργατῶν καί τήν καλύτερη ἐπιδότηση τῶν ἀνέργων.

Στή διάρκεια τῆς ὑπουργίας του, ἀποφασίστηκε γιά πρώτη φορά, ὅτι οἱ συνταξιοῦχοι καί οἱ βοηθηματοῦχοι πού ὑπάγονταν στόν ἔλεγχο τοῦ ὑπουργείου Ἐργασίας θά εἰσέπρατταν μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν ποσό ἴσο μέ τίς ἀποδοχές ἑνός μηνός, ἐνῶ ἀπό τήν 1 Ἰανουαρίου 1947 αὐξάνονταν οἱ συντάξεις κατά 25%[8]. Κατέθεσε ἀκόμη στή Βουλή σχέδιο νόμου «περί συστάσεως Κλάδου Ἀσφαλίσεως κατά τῆς ἀσθενείας παρά τῷ Ταμείῳ Συντάξεως ΗΕΑΠ (Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν-Πειραιῶς) καί ΕΗΕ (Ἑλληνικῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας)»[9]. Ὡς ὑπουργός Ἐργασίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε συστηματικά ἀποβλέψει στήν ἐξυγίανση τοῦ ἀσφαλιστικοῦ φορέα ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί εἶχε ὑπόψη νά προχωρήσει στήν ἀναδιοργάνωση ὅλων τῶν κλαδικῶν Ἀσφαλιστικῶν Ὀργανισμῶν καί στήν ἀναδιάρθρωση τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων. Εἶχε τέλος ἀποφασίσει νά συντάξει καί νά καταθέσει στή Βουλή νομοσχέδιο «περί ἀσφαλίσεως κατά τῆς ἀνεργίας». Σχετικά, εἶχε δηλώσει στή Βουλή, στίς 29 Νοεμβρίου, ὅτι ὁ εἰδικός νόμος 424/41 εἶχε μερικά καταργηθεῖ τό 1944 ἐπί ὑπουργίας Πορφυρογένη καί ἡ κατάργησή του νομιμοποιήθηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση Ν. Πλαστήρα μέ τό Ν.Δ. 118 τοῦ 1945· συνεπῶς, ὅταν ἐκδόθηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση Τσαλδάρη τό Ν.Δ. «περί ἀσφαλίσεως κατά τῆς ἀνεργίας», ὁ νόμος 424 οὐσιαστικά δέν ὑπῆρχε καί ἐπομένως ὁ ἔλεγχος σέ βάρος του ἦταν ἄδικος. Καί ἀφοῦ πληροφόρησε τό Σῶμα ὅτι σύντομα θά κατατεθεῖ εἰδικό νομοσχέδιο γιά τή ριζική ρύθμιση τοῦ ὅλου θέματος κατέληξε ὑπογραμμίζοντας: *«Μίαν δήλωσιν ὅμως ἔχω νά σᾶς κάμω, τήν ὁποίαν παρακαλῶ νά λάβετε ὑπ' ὄψιν σας σοβαρῶς. Δέν εἶμαι φίλος τῆς κεφαλαιοκρατίας, εἶμαι φίλος τῶν ἐργατῶν»*[10].

Κατά τό δεύτερο 15θήμερο τοῦ Δεκεμβρίου 1946, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τή Βόρειο Ἑλλάδα μέ κύριους σταθμούς τή Θεσσαλονίκη, τίς Σέρρες καί τήν Καβάλα, ἀσχολήθηκε μέ τήν ἐπίλυση διάφορων ἐργατικῶν προβλημάτων καί συνέβαλε στήν ἐμψύχωση τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου πού ἀντιμετώπιζαν τήν πίεση τῶν ἀνταρτῶν. Κατά τήν ἐπάνοδό του στήν Ἀθήνα, στίς 30 Δεκεμβρίου, ἀφοῦ ὑπογράμμισε τή σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, παρατήρησε: *«Τό φρόνημα τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ τό κυριώτερον καί ἀσφαλέστερον ὅπλον πού θά ἠδυνάμεθα ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας νά διαθέσωμεν καί ὀφείλομεν νά τό ἐνισχύσωμεν μέ ὅλα τά ἠθικά καί ὑλικά μέσα».*

Σέ σημείωμα πού συντάχθηκε σέ ἀπάντηση σχετικοῦ ἐρωτήματος πού ὑποβλήθηκε στόν ἴδιο τόν Κ. Καραμανλῆ, σκιαγραφεῖται ὁ γενικός ἀπολογισμός τῆς σύντομης θητείας του στό ὑπουργεῖο Ἐργασίας:

«Τό ὑπουργεῖον Ἐργασίας ἀνέλαβεν ὁ Κ. Καραμανλῆς τήν 24.11.46 ἕως 24.1.47, ὁπότε παρητήθη ἡ Κυβέρνησις. Μετά τρεῖς ἡμέρας, εἰς τήν νέαν Κυβέρνησιν πού ἐσχηματίσθη ἀνέλαβεν ὁ Κ. Καραμανλῆς καί πάλιν τό αὐτό ὑπουργεῖον, ἤτοι τήν 27.1.47 μέχρι 17.2.47.

»Ὡς ἐκ τῶν κρατουσῶν τότε γενικωτέρων πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν συνθηκῶν, τό ἔργον τοῦ ὑπουργείου τούτου ἦτο δυσχερέστατον, διότι μέ οἰκονομίαν σχεδόν κατεστραμμένην καί οὐσιαστικῶς ἀνύπαρκτον ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθοῦν ἄμεσα προβλήματα καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας διά τῆς δημιουργίας εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως εὐρυτάτων μαζῶν τοῦ λαοῦ, βελτιώσεως τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐργαζομένων, ἐξασφαλίσεως τῆς συνταξιοδοτήσεως τῶν ἀπομάχων τῆς ἐργασίας κ.λ.π., πέραν δέ αὐτῶν τῶν προβλημάτων ὑπάρξεως τῆς χώρας μας καί τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ αὐτῆς, νά καλύψη τόν ἀδίστακτο καί ὀξύτατο πολιτικόν ἀγῶνα τοῦ ΚΚΕ καί τῶν σύν αὐτῷ, εἰς τό «Συνδικαλιστικόν» ἀποκαλούμενο θέμα, ὅπερ ἀπετέλει ὄχι μόνον πηγήν κατασυκοφαντήσεως τῆς χώρας εἰς τό Ἐξωτερικόν, ἀλλά καί πρόφασιν καί δικαιολογίαν συνεχοῦς ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς. Ὑπό αὐτάς τάς συνθήκας ἀναλαβών ὁ Κ. Καραμανλῆς τό ὑπουργεῖον, εἶχε, πλέον τῶν ἀνωτέρω, νά ἀντιμετωπίση καί τήν ἐφαρμογήν τῆς κατά τήν 12.11.1946 ἀνακοινωθείσης συμφωνίας "Τσαλδάρη-Μπρέιν". Εἰδικώτερον, ὅταν εἰς τάς ἀρχάς Μαρτίου 1946 συνεκλήθη τό 8ον Πανεργατικόν Πανελλαδικόν Συνέδριον, ἐξελέγη κομμουνιστική διοίκησις. Μετά τετράμηνον περίπου αἱ ἐκλογαί ἐκεῖναι ἠκυρώθησαν ἀπό τό Συμβούλιον Ἐπικρατείας ὡς μή νομοτύπου θεωρηθείσης τῆς ἐπιτροπῆς ἡ ὁποία ὀργάνωσε τό Συνέδριον.

»Τοῦτο ἐπροκάλεσε θόρυβον —ἐσωτερικῶς καί διεθνῶς— μέ ἀποτέλεσμα νά ἀποσταλῆ ἀπό τήν ἀγγλικήν Κυβέρνησιν (τότε ἡ Ἀγγλία κατηύθυνε τά ἑλληνικά πράγματα) ὁ Μπρέιν, ὁ ὁποῖος κατόπιν συζητήσεως μέ τήν Κυβέρνησιν Τσαλδάρη κατέληξεν εἰς συμφωνίαν, βάσει τῆς ὁποίας ἔδει 1) νά ἐπαναφερθῶσιν, ἐφ' ὅσον οἱ "Ἕλληνες συνδικαλισταί συμφωνήσουν, αἱ προηγούμεναι διοικήσεις τῆς ΓΣΕΕ καί τῶν Ἐργατικῶν Κέντρων καί νά συμπληρωθοῦν μέ 5 ἐκπροσώπους τῆς Ρεφορμιστικῆς τάσεως (δηλαδή Μακρῆ, Πασατζῆ κ.λ.π.), 2) νά βοηθηθῆ ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐπίτευξις συνεργασίας τῶν συνδικαλιστικῶν τάσεων καί 3) νά ἀπολυθῶσιν οἱ ὑπό περιορισμόν συν-

δικαλιστικοί ἠγέται, πλήν τῶν περιπτώσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς κατηγορίας φόνου. Ἡ ἐφαρμογή τῆς συμφωνίας ταύτης ἐντόνως προωθήθη κατά τό διάστημα τῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Καραμανλῆ καί ἐπετεύχθη, ἐκ τῶν 162 κρατουμένων, ν' ἀπολυθοῦν οἱ 121, ἤτοι ἅπαντες οἱ μή ἀναφερόμενοι εἰς κατηγορίαν φόνου.

»Ἐπίσης διά τῆς πρεσβείας μας τοῦ Λονδίνου ἐζητήθη εἰδικός Βρεττανός ἐμπειρογνώμων, ὡς σύμβουλος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διά τήν ἀναθεώρησιν τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας. Ἐπί τῶν λοιπῶν σημείων τῆς συμφωνίας Τσαλδάρη-Μπρέιν οὐδέν ἐπετεύχθη, λόγω ἀντιθέσεων τῶν συνδικαλιστικῶν παραγόντων, ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ὁποίων εἶχε ἐξαρτηθῆ ἡ ἐφαρμογή των.

»Ἐπί τῶν βασικῶν θεμάτων α) τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας καί β) τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως καί τῆς Ἀσφαλίσεως τῆς Ἀνεργίας εἶχε ὁ Κ.Κ. κατ' ἐπανάληψιν ἀπασχοληθῆ προσανατολιζόμενος εἰς τήν κατάργησιν τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀνωτάτου μισθοῦ καί τοῦ Νόμου 28/1944 καί τήν ἐπαναφοράν τοῦ θεσμοῦ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ὡς καί τήν καθιέρωσιν τοῦ ἐνιαίου φορέως Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως»[11].

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1947

Στό πλαίσιο ριζικῆς κυβερνητικῆς ἀνασυνθέσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποβάλλει τήν παραίτησή του, ἀπό κοινοῦ μέ εἰκοσιπέντε ἀκόμη μέλη τῆς Κυβερνήσεως.

28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1947

Στό πλαίσιο τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν τῆς Βουλῆς, ὁ Κ.Καραμανλῆς ὁρίζεται μέλος τῆς σχετικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

20 ΜΑΪΟΥ 1947

Σέ ἀπάντηση συκοφαντικῶν ἰσχυρισμῶν βουλευτῆ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, περί εὐνοϊκῆς μεταχειρίσεως τῶν βιομηχάνων στή διάρκεια τῆς πρόσφατης ὑπουργίας του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέστειλε στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε Διευθυντά,

»Νοσηλευόμενος εἰς νοσοκομεῖον, δέν ἔλαβον γνῶσιν εἰ μή μόνον σήμερον ἀναδημοσιεύσεώς σας ἀπό ἐπαρχιακήν ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης πληροφοριῶν πού ἀπέδιδαν κρίσεις τοῦ βουλευτοῦ Θεσσαλονίκης κ. Θεοχαρίδου ἐπί τῆς πολιτικῆς, τήν ὁποίαν ἠκολούθησα ὡς ὑπουργός τῆς Ἐργασίας. Καί ὅσον ἀφορᾶ μέν τόν ἐπικριτήν μου δέν πρόκειται νά ἀσχοληθῶ μέ αὐτόν, ἐφόσον ἀσχολοῦνται ἤδη μαζί του διάφοροι ἀνακριταί καί εἰσαγγελεῖς καί ἐφόσον δέν τόν θεωρῶ σοβαρόν ἄνθρωπον. Ἐπειδή ὅμως ὁ τίτλος τῆς ἀναδημοσιεύσεώς σας ἀφήνει τήν ἐντύπωσιν ὅτι διά τῆς ἐπικρινομένης ἀποφάσεώς μου ἠύνόησα τούς βιομηχάνους μειώσας τήν πρός τό Ταμεῖον Ἀνεργίας εἰσφοράν των, ὀφείλω νά παράσχω τάς κάτωθι πληροφορίας, αἵτινες ἀποδεικνύουν ἐντελῶς τό ἀντίθετον.

»Τό Συμβούλιον τοῦ Ταμείου Ἀνεργίας, οὗτινος μετέχουν καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν, διά τῆς ἀπό 20 Ἰανουαρίου 1947 ἀποφάσεώς του, ἐπρότεινε τήν μείωσιν τῆς εἰσφορᾶς ὅλων ἐν γένει τῶν ἐργοδοτῶν, καί τῶν βιομηχάνων συμπεριλαμβανομένων, δοθέντος ὅτι τό Ταμεῖον ἐσχημάτισεν ἐντός ἔτους τό τεράστιον ἀποθεματικόν τῶν 12 ἑκατ. δραχμῶν. Διά τῆς ὑπ' ἀριθμόν 2320 ἀποφάσεώς μου ἐξήρεσα τούς βιομηχάνους τοῦ μέτρου τούτου, καί ἐδέχθην τήν μείωσιν τῆς εἰσφορᾶς τῶν βιοτεχνῶν καί ἐπαγγελματιῶν μόνον, οἱ ὁποῖοι καί ἰδίως οἱ τῶν ἐπαρχιῶν, ὑπέρ τῶν ὁποίων καθώρισα ποσοστόν μικρότερον, ἀντιμετωπίζουν δυσκόλους περιστάσεις ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου ἀπασχολοῦν μικρόν ἀριθμόν ὑπαλλήλων. Ἤδη, μετά τήν ἐφαρμογήν τοῦ μέτρου, τό Ταμεῖον, τό ὁποῖον κινδυνεύει δῆθεν, ἀνεβίβασε τό ἀποθεματικόν του εἰς τό ποσόν τῶν 16 ἑκατ. δραχμῶν».

Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας συνόδευσε τή δημοσίευση τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πρώην ὑπουργοῦ Ἐργασίας μέ τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Δημοσιεύοντες πρό ἡμερῶν κατά καθῆκον δημοσιογραφικάς πληροφορίας ἐκ Θεσσαλονίκης, πού περιελάμβανον λόγον τοῦ Λαϊκοῦ βουλευτοῦ κ. Θεοχαρίδη, ὁ ὁποῖος ἔθιγε τήν πολιτείαν τοῦ συναδέλφου του τέως ὑπουργοῦ τῆς Ἐργασίας κ. Καραμανλῆ, φιλοξενοῦμεν σήμερον ἐπιστολήν τοῦ κ. Καραμανλῆ διασαφηνίζουσαν περί τίνος ἀκριβῶς πρόκειται καί ἀφήνουσαν νά διαφαίνεται εἰς τί ὀφείλεται τό μένος τοῦ κ. Θεοχαρίδη ἐναντίον του. Λυπούμεθα πολύ διότι ἐθίγετο ὁ κ. Καραμανλῆς, ἀλλά δέν ἐφανταζόμεθα ὅτι ἄλλος βουλευτής, τοῦ ἰδίου ἄλλωστε κόμματος, ἠτο δυνατόν νά συκοφαντῆ κατά τοιοῦτον τρόπον συνάδελφόν του[12].

23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1947

Σέ ἀπάντηση σχετικῆς ἐρωτήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ, οἱ ὑπουργοί Συντονισμοῦ καί Γεωργίας πληροφοροῦν τή Βουλή ὅτι ἡ Κυβέρνηση μελετᾶ τά πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό καπνικό ζήτημα καί ὅτι θά εἶναι σύντομα σέ θέση νά ἀνακοινώσει τά πορίσματά της[13].

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1947

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁρίζεται μέλος τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἁρμοδιότητας τῶν ὑπουργείων Ἀνοικοδομήσεως, καθώς καί Ἐξωτερικῶν καί Τύπου.

7 ΜΑΪΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁρκίζεται ὑπουργός Μεταφορῶν τῆς Κυβερνήσεως Θ. Σοφούλη, μέ ἀντιπρόεδρο

Τά μέλη τῆς Κυβερνήσεως Τσαλδάρη κατά τή δοξολογία στή Μητρόπολη 'Αθηνῶν.

καί ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν τόν Κ. Τσαλδάρη. Σημειωτέον, ὅτι ἀρχικά εἶχαν δημοσιευθεῖ πληροφορίες γιά τήν ἀνάθεση στόν Κ. Καραμανλῆ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Βορείου Ἑλλάδος.

Στήν κατάσταση πού χρειάστηκε ἄμεσα νά ἀντιμετωπίσει ὡς ὑπουργός Μεταφορῶν, ἀναφέρεται ἐπιγραμματικά ὁ ἴδιος μεταγενέστερα:

«Τόν Μάιο τοῦ 1947 ἀνέλαβα τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν, τό ὁποῖον ἐθεωρεῖτο τό πλέον φαῦλον ὑπουργεῖον, ἐξ αἰτίας τῶν ἀρμοδιοτήτων του, πού ἐπέτρεπαν ποικίλας παροχάς. Εὐθύς ἀμέσως ἔλαβα ἐκεῖνα τά μέτρα πού ἐπέβαλαν οἱ περιστάσεις καί μετ' ὀλίγον χρόνον εἶχε ἀλλάξει τό κλίμα τοῦ ὑπουργείου»[14].

29 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1948

Μέ ἐντολή τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν Κ. Καραμανλῆ, ἀνακαλοῦνται οἱ ἀποσπασμένοι σέ ἄλλες ὑπηρεσίες ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου, ἐνῶ οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ὑπηρεσίας Ἐκμεταλλεύσεως Κρατικῶν Αὐτοκινήτων (ΥΕΚΑ) ὀφείλουν σέ διάστημα πέντε ἡμερῶν νά παρουσιαστοῦν στίς ὑπηρεσίες τους, ἄλλως θά θεωρηθοῦν ὡς ἀπολυμένοι. Παράλληλα, καταρτίζεται ἐπιτροπή γιά τήν ἐξυγίανση τῆς ΥΕΚΑ.

2 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Ἐνόψει τῆς ἀνάγκης περιορισμοῦ τῶν καυσίμων, ἡ ποσότητα γιά χρήση τῶν ὁποίων ἔχει σημαντικά μειωθεῖ ἐξαιτίας καί τοῦ πολέμου στήν Παλαιστίνη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τή διακοπή στή χορήγηση προσωρινῶν ἀδειῶν γιά τήν κυκλοφορία αὐτοκινήτων. Ἤδη, ἐξάλλου, στίς 18 Μαΐου, εἶχε ἐπακριβῶς προσδιορίσει τά ἀπαραίτητα δικαιολογητικά πού ἀπαιτοῦνται γιά τή χορήγηση ἀδειῶν σέ ἐπαγγελματίες ὁδηγούς αὐτοκινήτων.

4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς, ἀπορρίπτει αἴτηση τῆς Ἑταιρείας Μεταφορῶν γιά τήν ἐφαρμογή τῆς συμβάσεως σχετικά μέ τό ποσοστό τῶν ἰδιωτικῶν λεωφορείων. Τό σχετικό ἔγγραφο ἀναφέρεται στήν πρωτοφανῆ κατάσταση πού δημιούργησε ὁ πόλεμος στίς συγκοινωνίες τῆς πρωτεύουσας, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμός διπλασιάστηκε σέ ἀντίθεση μέ τά μέσα τῆς Ἑταιρείας πού ἐλαττώθηκαν στό ἥμισυ, διαπιστώνει τήν ἀνεπάρκεια τῆς Ἑταιρείας καί τονίζει ὅτι, κάτω ἀπό τίς συνθῆκες αὐτές, τό Κράτος ὀφείλει, στήν ἄσκηση τῆς κυριαρχικῆς του ἐξουσίας καί σέ ἐκπλήρωση τῶν ὑποχρεώσεών του πρός τούς πολίτες, νά ἐπιδιώξει μέ κάθε πρόσφορο μέσο τήν ἀνακούφιση τοῦ κοινοῦ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε, καταλήγοντας, ὅτι ὀφείλουν ν' ἀναζητηθοῦν ἀπό κοινοῦ λύσεις προ-

σαρμοσμένες στή μεταπολεμική πραγματικότητα, ἱκανές νά συμβάλουν στή διευθέτηση τῆς διαφορᾶς καί νά ἀποτρέψουν τή δημιουργία παρόμοιων ζητημάτων στό μέλλον.

Ἡ ὁλομέλεια τοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Αὐτοκινητιστῶν εὐχαριστεῖ τόν Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ταχεία ἐπίλυση ἐκκρεμῶν προβλημάτων τοῦ κλάδου καί τή ματαίωση σχεδίων πού θά ἀπέβαιναν σέ βάρος τους.

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν δίνει τήν ἐντολή νά ἐφαρμοστεῖ αὐστηρά τό πρόγραμμα δρομολογίων τῶν λεωφορείων. Σέ ἀντίθετη περίπτωση, θά ἐπιβάλλονται αὐστηρές ποινές στούς παραβάτες.

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Μέ ἀφορμή σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα», γιά διορισμούς μέ κομματικά κριτήρια στήν Ὑπηρεσία Ἐκμεταλλεύσεως Κρατικῶν Αὐτοκινήτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς δημοσίευσε, στήν ἴδια ἐφημερίδα, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὑπό σημερινήν ἡμερομηνίαν "σημειώματός" σας, σχετικῶς μέ τήν ΥΕΚΑ, σᾶς γνωρίζω ὅτι ἀφ' ἧς ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον Μεταφορῶν οὐδείς διορισμός ἤ ἀπόλυσις ἐγένετο εἰς τήν ἐν λόγῳ ὑπηρεσίαν. Ἀντιθέτως, εἶναι γνωστόν ὅτι πρό δεκαημέρου ἀνεκάλεσα ὅλους τούς εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας ἀπεσπασμένους ὑπαλλήλους της, διέταξα δέ συγχρόνως τά διάφορα ἀνά τήν Ἑλλάδα τμήματα τῆς ΥΕΚΑ ὅπως ὑποβάλουν στοιχεῖα, προκειμένου νά ἐπιληφθῶ τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς ἐν λόγῳ ὑπηρεσίας.

»Πρέπει συνεπῶς νά δεχθῶ ὅτι ὑπῆρξαν ἐσφαλμέναι αἱ πληροφορίαι, ἐπί τῶν ὁποίων ἐστηρίξατε τήν ἄδικον κατ' ἐμοῦ κριτικήν σας».

Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας συνόδευσε τή δημοσίευση τῆς ἐπιστολῆς μέ τήν ἀκόλουθη διευκρινιστική σημείωση:

Θά ὁμολογήσωμεν εἰλικρινῶς ὅτι ἡ ἐπίκρισίς μας διά τά «καμώματα» εἰς τήν ὑπηρεσίαν ΥΕΚΑ δέν ἐστρέφετο κατά τοῦ σημερινοῦ ὑπουργοῦ, ἀλλά κατά τοῦ προκατόχου του. Χαίρομεν μάλιστα διά τήν παρεχομένην πληροφορίαν, ὅτι ὁ σημερινός ὑπουργός ἐζήτησεν ἐπισήμως στοιχεῖα διά τήν ἐξυγίανσιν τῆς ΥΕΚΑ. Θ' ἀναμείνωμεν τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης του διά νά ἐπανέλθωμεν ἐπί τοῦ ζητήματος.

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς, ὑπογράφει ἀπόφαση, μέ τήν ὁποία καθορίζονται οἱ τιμές διαθέσεως τῶν φορτηγῶν αὐτοκινήτων ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ὁμίλου Μποδοσάκη κατά προτεραιότητα σέ αὐτοκινητιστές πληγέντες ἀπό τόν πόλεμο.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ μεταγενέστερη ἀφήγησή του, ἀναφέρει τό περιστατικό ὡς ἕνα τῶν περισσότερο χαρακτηριστικῶν τῆς κακῆς καταστάσεως πού κληρονόμησε στό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν. Εἰδικότερα, ἐπισημαίνει:

«Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ὁ ἐπιχειρηματίας Μποδοσάκης εἶχε εἰσαγάγει 2000 φορτηγά αὐτοκίνητα, τά ὁποῖα ἐπωλοῦσε εἰς διπλασίαν καί τριπλασίαν τοῦ κόστους τιμήν, καθ' ἥν στιγμήν ἀπηγορεύετο ἡ εἰσαγωγή αὐτοκινήτων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οἱ ἐπαγγελματίαι αὐτοκινητισταί παρεπονοῦντο, ὄχι μόνον διότι ἐγίνοντο ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως, ἀλλά καί διότι τά αὐτοκίνητα δέν ἐδίδοντο εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶχον δικαιώματα ἐκ τοῦ πολέμου καί ἀνάγκην, ἀλλά σέ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν τά περισσότερα. Ἀντιληφθείς τό ἄτοπον, ἀπεφάσισα ἀφ' ἑνός μέν νά διατιμήσω τά αὐτοκίνητα ἀφ' ἑτέρου δέ νά καθορίσω κατηγορίαν δικαιούχων. Ὡς εἶναι εὐνόητον, ὁ ἐπιχειρηματίας ἀντέδρασε, καί μαζί του οἱ ὑπουργοί, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νά συμπράξουν εἰς τήν ἐπιβολήν τῶν μέτρων τά ὁποῖα ἐπρότεινα. Παρέστη ἀνάγκη νά ἀπειλήσω παραίτησιν διά νά ἐπιβάλω τά μέτρα. Καί, ὅταν ἐν συνεχείᾳ ἐπληροφορήθην ὅτι ἐγένετο παραβίασις τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως, παρέπεμψα τόν Γενικόν Διευθυντήν τῆς Ἑταιρείας εἰς τήν Δικαιοσύνην. Τό ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε νά προστατευθοῦν χιλιάδες οἰκογενειάρχαι καί νά γίνῃ τό καλύτερον διά τάς συγκοινωνίας τῆς χώρας»[15].

19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Τό Ὑπουργικό Συμβούλιο ἀποφασίζει τήν ὑπαγωγή τῆς διαχειρίσεως τῶν ὑγρῶν καυσίμων ἐξ ὁλοκλήρου στό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν.

Πρώτιστη φροντίδα τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό συγκεκριμένο τομέα, ἦταν ὁ περιορισμός τῆς καταναλώσεως ἐνόψει τῶν δυσχερειῶν στήν προμήθειά τους ἀπό τό ἐξωτερικό.

25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

Σέ ἀπάντηση τοῦ βουλευτῆ Ε. Γονῆ, ὁ Κ. Καραμανλῆς πληροφορεῖ τή Βουλή ὅτι, μετά τήν ἐπίσκεψη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Σιδηροδρομικῶν, τήν ὁποία συνόδευσε ὁ συντάκτης τῆς σχετικῆς ἐπερωτήσεως, ἔδωσε ἐντολή νά ἐπισπευσθεῖ ἡ ἐργασία γιά τή σύνταξη τοῦ Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν ἀτμηλάτων σιδηροδρόμων. Ἤδη ὁ κανονισμός, ὑπογράμμισε, εἶναι ἕτοιμος.

Σ' ὅ,τι ἀφορᾶ, ἐξάλλου, τό θέμα τῆς καταβολῆς ὑπερωριῶν στούς σιδηροδρομικούς πού ὑπερβαίνουν σέ ἐργασία τό 8ωρο, ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν παρατηρεῖ ὅτι, μολονότι τό ζήτημα εἶναι οἰκονομικό καί ἀδυνατεῖ νά τό ἐπιλύσει μέ ἀπόφασή του, θά κάμει

ὅ,τι εἶναι δυνατό *«διά νά διευκολυνθοῦν οἱ σιδηροδρομικοί, οἱ ὁποῖοι πράγματι προσφέρουν ὑψίστας ὑπηρεσίας»*[16].

[Μέ ἀναφορά στόν ἴδιο ἐπαγγελματικό κλάδο, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά καταθέσει στή Βουλή σχέδιο νόμου «περί ἀναγνωρίσεως τῆς ἐν τῷ στρατεύματι ὑπηρεσίας τῶν Σιδηροδρομικῶν καί Τροχιοδρομικῶν τῶν κλάσεων 1941-45»][17].

26 ΙΟΥΝΙΟΥ - 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη, ὅπου σέ σύσκεψη μέ τόν ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος, Κ. Κορόζο, καί ἁρμόδιους παράγοντες, λαμβάνει σειρά ἀποφάσεων πάνω σέ ἐκκρεμῆ προβλήματα τῶν αὐτοκινητιστῶν καί ἐξετάζει, ἐκ τοῦ σύνεγγυς, τό θέμα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως.

Μετά τή Θεσσαλονίκη, ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν περιόδευσε στήν Ἀνατολική Μακεδονία μέ κύριους σταθμούς τίς Σέρρες, τή Δράμα καί τήν Καβάλα, ὅπου καί ἀσχολήθηκε μέ τήν ἐπίλυση θεμάτων τῆς ἁρμοδιότητάς του.

17 ΙΟΥΛΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς καλεῖ τό διευθυντή τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας, Κέμπ, καί τοῦ συνιστᾶ νά ἐπιταχύνει τά ἀναγκαῖα ἔργα ἐπισκευῆς καί, ἀκόμη, νά δημοσιεύσει στόν ἡμερήσιο τύπο τό πρόγραμμα τῶν ἐπικείμενων διακοπῶν ρεύματος.

21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει τή γενική ἀπογραφή τῶν αὐτοκινήτων, μέ σκοπό τή συγκέντρωση στοιχείων γιά τήν ἀποδοτικότερη ἄσκηση τῆς σχετικῆς πολιτικῆς τοῦ ὑπουργείου.

Ἀπευθυνόμενος στήν ἀμερικανική ἀποστολή, ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν θέτει τό ζήτημα τῆς δημιουργίας εἰδικοῦ ὀργανισμοῦ μέ ἀποστολή τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ μεταφορικοῦ τομέα τῆς χώρας καί τήν ἔνταξή του στό πλαίσιο τῆς ἄμεσης ἁρμοδιότητάς του.

3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν Κ. Καραμανλῆ συγκροτεῖται μακρά σύσκεψη μέ τή συμμετοχή καί τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας, καθώς καί ἁρμοδίων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων τοῦ ὑπουργείου. Στή διάρκεια τῆς συσκέψεως ἐξετάστηκε ἐκτενῶς τό ὅλο ζήτημα τῶν ἠλεκτρικῶν ἐργοστασίων Ἁγίου Γεωργίου Κερατσινίου καί Φαλήρου καί τά ἐπιβεβλημένα μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς πλημμελοῦς λειτουργίας τους.

Σχετικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε πρός τούς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Ἡ κακοδαιμονία τῆς πόλεως ἀπό ἀπόψεως ρεύματος ὀφείλεται κυρίως εἰς τό γεγονός ὅτι μέ ἀνεπαρκεῖς καί ἐφθαρμένας κατ' ἀρχήν ἐγκαταστάσεις ὀφείλομεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν διπλασίαν σχεδόν ζήτησιν ἐν σχέσει πρός τήν προπολεμικήν. Ἐνῶ κατά τό 1939 τό μέγιστον φορτίον ἐκυμαίνετο μεταξύ 40-45.000 χιλιοβάτ, ἤδη ἀνῆλθεν εἰς 72.000, χωρίς νά ἱκανοποιῆται πλήρως ἡ ζήτησις, ἥτις προβλέπεται ὅτι θά ὑπερβῆ τόν χειμῶνα τά 85.000 χιλιοβάτ.

»Ἡ ἰσχύς τήν ὁποίαν διαθέτει σήμερον ἡ ἑταιρεία εἶναι 73.000 χιλιοβάτ καί διατίθεται σχεδόν ἐξ ὁλοκλήρου ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης ἐφεδρείας, γεγονός εἰς τό ὁποῖον ὀφείλονται αἱ διακοπαί εἰς ἑκάστην παρουσιαζομένην βλάβην.

»Ὁμολογουμένως, ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἡ κατάστασις εἶναι κακή καί εἶναι ἐνδεχόμενον νά ἀποβῆ τραγική εἰς τό μέλλον, ἐάν δέν ληφθοῦν ἐγκαίρως μέτρα ἐνισχύσεως τῶν ἐγκαταστάσεων. Γίνεται φανερόν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἑταιρεία ἀδυνατεῖ νά ἐκπληρώση τάς ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεις της ὡς πρός τήν παροχήν ρεύματος καί εἶναι γνωστόν ὅτι διά τοῦ ἀπό 23 Ἰουλίου ἐ.ἔ. ἐγγράφου μου ἐκάλεσα τήν ἑταιρείαν νά συμμορφωθῆ πρός τάς ὑποχρεώσεις της καί νά δηλώση ἐγγράφως τά μέτρα, τά ὁποῖα προτίθεται νά λάβη διά τήν θεραπείαν τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία προκαλεῖ μεγίστας ζημίας εἰς τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν καί εὔλογον τήν δυσφορίαν τῆς κοινῆς γνώμης.

»Ὁ διευθύνων σύμβουλος τῆς ἑταιρείας, κ. Κέμπ, ὁ ὁποῖος ἐκόμισε τό ὡς ἄνω ἔγγραφόν μου εἰς Λονδῖνον, ἐπανελθών σήμερον μοί ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐνημέρωσε τούς ἐν Λονδίνῳ συμβούλους τῆς ἑταιρείας καί ὅτι εὑρίσκεται ἐν ἀναμονῇ τῆς ἀπαντήσεως.

»Κατά τήν ἐπακολουθήσασαν σύσκεψιν ἐζήτησα ὡς πρῶτον μέτρον τήν ἄμεσον παραγγελίαν μιᾶς μονάδος 30.000 χιλιοβάτ, ἡ ὁποία θά μᾶς ἐπέτρεπε νά ἀντιμετωπίσωμεν μετ' ἀσφαλείας τήν σημερινήν κατάστασιν μέχρι τῆς πλήρους ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος, ἥτις θά ἐπιτευχθῆ διά τῆς ἐγκαταστάσεως μιᾶς εἰσέτι στροβιλογεννητρίας 30.000 χιλιοβάτ ἐν συνδυασμῷ μέ τάς ὑδροηλεκτρικάς ἐγκαταστάσεις.

»Ὁ διευθυντής τῆς ἑταιρείας, κ. Κέμπ, συμφωνήσας μέ τήν ἀποψίν μου ταύτην, ἐτηλεγράφησεν εἰς τό Λονδῖνον σχετικῶς. Ἤδη ἀναμένω ἐκ Λονδίνου τόσον τήν ἀπάντησιν ἐπί τοῦ προμνησθέντος ἐγγράφου μου ὅσον καί ἐπί τῆς σημερινῆς προτάσεώς μου. Εἶμαι ἀποφασισμένος ὅπως, ἐν περιπτώσει μή ἱκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως, φέρω τό ζήτημα εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον καί εἰσηγηθῶ τάς ἐνδεικνυομένας ἐπί τοῦ προκειμένου λύσεις».

Ἡ δραστική παρέμβαση τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφο-

ρῶν σημειώθηκε μετά τήν ἐκδήλωση σειρᾶς διακοπῶν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας, μέ ἀποτέλεσμα νά ταλαιπωρεῖται τό κοινό ἀλλά καί νά παρακωλύεται σοβαρά ἡ παραγωγική δραστηριότητα στό βιομηχανικό τομέα. Ἡ διακοπή, ὅπως εἶχε ἀναγγελθεῖ, θά ἐντοπιζόταν σέ συγκεκριμένες ἡμέρες καί ὧρες, κατά περιοχές, προκειμένου νά γίνουν οἱ ἐπιβεβλημένες ἐπισκευές στόν Κεντρικό Ἠλεκτρικό Σταθμό πρίν ἀπό τήν ἔλευση τοῦ χειμώνα. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἀρχικά ἀνακοινώσει ὅτι καταβάλλεται κάθε προσπάθεια γιά τήν ταχεία ἐπισκευή τῶν στροβίλων τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἐργοστασίου καί ὅτι, ὁ ἴδιος, περιμένει τήν ἐπιστροφή τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τῆς Ἑταιρείας ἀπό τό Λονδίνο, προκειμένου νά ἐξευρεθεῖ τρόπος βελτιώσεως τῆς λειτουργίας τοῦ συστήματος παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Χαρακτηριστικό τοῦ κλίματος πού εἶχε δημιουργηθεῖ στούς κόλπους τῆς εὐρύτερης κοινῆς γνώμης σέ σχέση μέ τήν ἀπόδοση τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας καί τήν μέχρι τότε στάση ἀπέναντί της τῶν ὑπευθύνων κυβερνητικῶν φορέων, εἶναι σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Το Βῆμα»:

Ἡ ἀλληλεγγύη μεταξύ ὑπουργείου Μεταφορῶν καί Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Παραγωγῆς ὅμως εἶναι τόσο μεγάλη καί τόσον στενή, ὥστε νά μή κατορθώσωμεν ποτέ μέ ἀκρίβειαν καί ἀντικειμενικότητα νά μάθωμεν ποῖος ἀπό τούς δύο, ὁ ἐλέγχων ἤ ὁ ἐλεγχόμενος, φέρει τήν μεγαλυτέραν καί βαρυτέραν εὐθύνην, διότι κατά τά τέσσερα αὐτά ἔτη δέν κατεβλήθη καμμία σοβαρά φροντίς καί δέν ἔγινε καμμία ἐκμετάλλευσις ἀπό τάς πολλάς παρουσιασθείσας εὐκαιρίας, διά νά ἀποκατασταθῆ καί νά ἀναπτυχθῆ ἡ παραγωγή τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἀντίθετα δέ, καί ἀπό τάς δύο πλευράς, ἀκόμη καί τήν ὥραν αὐτήν, δέν ἀκοῦμεν παρά μισόλογα, τά ὁποῖα δέν ἀποκαλύπτουν τίποτε, δέν ἐξηγοῦν τίποτε καί δέν ὑπόσχονται τίποτε. Δέν μποροῦμε νά καταλάβωμε ποῖος ἔχει συμφέρον νά κρατῆ τά μεγαλύτερα βιομηχανικά καί τά πολυπληθέστερα ἀστικά κέντρα τῆς Ἑλλάδος χωρίς ἠλεκτρικόν ρεῦμα, ἀλλά διαφορετικά δέν μπορεῖ νά ἑρμηνευθῆ ἡ ἀπόλυτη αὐτή ἀπό ὅλας τάς ὑπευθύνους καί ἐνδιαφερομένας πλευράς ἀδιαφορία. Τέσσαρα χρόνια ὁμιλοῦμε περί οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως καί κατηναλώσαμεν ἑκατοντάδας καί ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων δολλαρίων εἰς χρῆμα καί ἀγαθά καί ὅμως ἔχομεν ἀκόμη τό ἠλεκτρικόν ρεῦμα τῆς Κατοχῆς, ἄν ὄχι μειωμένον, πάντως ὅμως περισσότερον ἀνώμαλα χορηγούμενον[18].

Ἀκόμη καί μετά τή σύγκληση τῆς συσκέψεως ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, στίς 3 Αὐγούστου, καί τίς ἀνακοινώσεις πού ἀκολούθησαν, ἐξακολούθησαν νά διατυπώνονται ἀμφιβολίες γιά τή βούληση τῆς Κυβερνήσεως νά ἀντιμετωπίσει ἀποτελεσματικά τήν κατάσταση:

Προφανῶς ἡ Ἑταιρεία δέν αἰσθάνεται ὅτι ἔχει καθῆκον ἤ συμφέρον νά ἀναδιοργανώση καί νά ἀναπτύξη τό ἐργοστάσιον καί νά ἐξασφαλίση εἰς τό συγκρότημα τῶν πόλεων Ἀθηνῶν καί Πειραιῶς ποσότητα καί ποιότητα ρεύματος ἀρκετοῦ νά ἱκανοποιήση τάς ἀνάγκας καί τοῦ πληθυσμοῦ καί τῆς βιομηχανίας. Τό ἐρώτημα δέ τώρα, καί μάλιστα τό ἀγωνιῶδες ἐρώτημα, εἶναι, τί πρέπει νά γίνη καί τί ἡ Κυβέρνησις, ὑπόλογος ἀπέναντι τοῦ λαοῦ καί τοῦ οἰκονομικοῦ μέλλοντος τῆς χώρας, εἶναι ὑποχρεωμένη νά κάμη μετά τήν διαπίστωσιν τῆς ἀδυναμίας ἤ τῆς ἀδιαφορίας τῆς Ἑταιρείας νά ἐκτελέση τόν προορισμόν της εἰς τήν ἑλληνικήν πρωτεύουσαν[19].

5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Σέ σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως, Κ. Τσαλδάρη, καί μέ τή συμμετοχή τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὑπουργοῦ Μεταφορῶν, καθώς καί τοῦ δημάρχου καί ἐκπροσώπων τῶν παραγωγικῶν τάξεων τῆς Θεσσαλονίκης, συζητεῖται τό θέμα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως.

Τά ἀποτελέσματα τῆς συσκέψεως, ὅπως ἀνακοινώθηκαν ἀπό τόν Κ. Τσαλδάρη, περιέχονται στό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

Ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. Τσαλδάρης, κατά τήν ὡς ἄνω σύσκεψιν ἐλήφθη κατ' ἀρχάς ἀπόφασις ὅπως συσταθῆ ὀργανισμός μέ χαρακτῆρα Ἑταιρείας, τῇ συμμετοχῇ τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης καί βιομηχάνων, ὁ ὁποῖος θ' ἀναλάβη τήν ἐπί νέων βάσεων ὀργάνωσιν τῆς παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς εὐρεῖαν κλίμακα δι' ἠλεκτροφωτισμόν καί ἠλεκτροκίνησιν. Ὁ ὡς ἄνω ὀργανισμός θά χρηματοδοτηθῆ κατ' ἀρχήν ὑπό ὁμίλου βιομηχάνων καί ἀκολούθως θά περιληφθῆ εἰς τό πρόγραμμα τῆς γενικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας. Ἐξ ἄλλου θά ληφθῆ πρόνοια ὅπως διά τοῦ κονδυλίου τοῦ σχεδίου Μάρσαλ ἐνισχυθῆ ὁ ὡς ἄνω ὀργανισμός, ἵνα ἀνταποκριθῆ πλήρως πρός τάς ἀνάγκας τῆς μακεδονικῆς πρωτευούσης. Θά ἐπιδιωχθῆ δέ ὅπως δώση ὥθησιν πρός τήν ἤδη καί ἐξ ἄλλων αἰτίων χειμαζομένην ἐκεῖ βιομηχανίαν. Ἐν συνεχείᾳ θά καταβληθῆ προσπάθεια ὅπως τό ἠλεκτρικόν ρεῦμα, ὡς εἶδος πρώτης ἀνάγκης καί παραγωγικότητος, κατέλθη εἰς ὅσον τό δυνατόν χαμηλήν τιμήν. Πρός τοῦτο θά ἀκολουθηθῆ σχέδιον ἀμέσου καί ἀπωτέρας ἐκτελέσεως τεχνικῶν ἔργων. Τό πρῶτον στάδιον τῶν καταβληθησομένων ἐνεργειῶν θά προβλέπη τήν ἀφαίρεσιν καί μόνιμον ἐγκατάστασιν τῶν μηχανῶν τῶν πλωτῶν ἠλεκτρικῶν σταθμῶν Θεσσαλονίκης καθώς καί τήν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐργοστασίου διά νέων μηχανημάτων.

Ἡ ἐκπόνησις τοῦ ὅλου σχεδίου ἀνετέθη εἰς τόν ὑπουργόν τῶν Μεταφορῶν, ὅστις, ἀφοῦ καταλήξη εἰς ὡρισμένα συμπεράσματα, ἐν συνεννοήσει μετά τοῦ δημάρχου καί τοῦ ὁμίλου βιομηχάνων, θά εἰσηγηθῆ σχετικῶς πρός τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον πρός λῆψιν ἀποφάσεων[20].

Τήν ἑπομένη, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε νέα συνεργασία μέ τό δήμαρχο καί μέ βουλευτές τῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης, στή διάρκεια τῆς ὁποίας συζητήθηκε ἐκτενῶς τό θέμα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς

Υπουργός Μεταφορῶν.

πόλεως μέ βάση τό νέο πρόγραμμα πού θά καταρτιστεῖ γιά τήν ὀργάνωση ἠλεκτροπαραγωγικοῦ ἐργοστασίου.

Ἤδη, ἐξάλλου, στίς 31 Ἰουλίου, εἶχε ὑποβληθεῖ στόν ὑπουργό Μεταφορῶν ὑπόμνημα μέ τίς ἀπό κοινοῦ διατυπωμένες ἀπόψεις τῶν ἐκπροσώπων «τοῦ Δήμου, τῶν Πολιτευτῶν καί τῶν Ὀργανώσεων τῆς Θεσσαλονίκης». Στό κείμενο τοῦ ὑπομνήματος ὑπογραμμιζόταν «τό θερμόν καί ἔντονον ἐνδιαφέρον πρός ἄμεσον λύσιν τοῦ ζητήματος», τό ὁποῖο εἶχε ἐκδηλώσει ὁ Κ. Καραμανλῆς καί τό ὁποῖο «μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐχαιρετίσθη ἀπό σύμπασαν τήν πόλιν μας»[21].

Μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή ὁ Ν. 763 «περί διατάξεων τινῶν ἀφορωσῶν τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἀκτοπλοϊκῶν συγκοινωνιῶν». Σύμφωνα μέ τίς νέες διατάξεις, πέρα ἀπό τή ρύθμιση σειρᾶς θεμάτων πού ἀφοροῦν τόν καθορισμό δρομολογίων καί ναύλων, τή ρύθμιση ἐργασιακῶν ἐκκρεμοτήτων καί, γενικότερα, τό διακανονισμό τῶν σχέσεων τοῦ Κράτους μέ τόν ἰδιωτικό τομέα γιά τήν καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν συγκοινωνιακῶν καί ἐπικοινωνιακῶν ἀναγκῶν.

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως Κ. Τσαλδάρη, καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων, Ἀεροπορίας, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, καθώς καί τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆ, συνέρχεται στήν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος σύσκεψη ἀπό κοινοῦ μέ τούς ἁρμόδιους ἐκπροσώπους τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς. Τό κύριο ἀντικείμενο τῆς συσκέψεως ἐντοπίστηκε στή μελέτη τοῦ ζητήματος τῆς ἐνιαίας ἀσκήσεως τῆς πολιτικῆς τῶν μεταφορῶν, ὥστε ὅλα τά μεταφορικά μέσα νά ἀλληλοσυμπληρώνονται στά πλαίσια ἑνός προγράμματος ὀρθολογιστικῆς ἀποδόσεως.

Στά πλαίσια τῶν συζητήσεων πού θά ἐπακολουθήσουν, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά εἰσηγηθεῖ, γιά πρώτη φορά, τήν ἀπόσπαση τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας ἀπό τό ὑπουργεῖο Ἀεροπορίας καί τήν ὑπαγωγή της στό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν, καθώς καί τή δημιουργία συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς γιά τή ρύθμιση τῶν θαλάσσιων μεταφορῶν.

7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς, συμμετέχει σέ σύσκεψη πού συνέρχεται στό ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν μέ θέμα τά ἐλλείμματα τῶν σιδηροδρόμων, τά ὁποῖα καί ἀποφασίζεται νά καλυφθοῦν. Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἐλλειμμάτων, ὡς θέμα διαχειρίσεως, διαχωρίζεται ἀπό τίς ἀνάγκες γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῶν σιδηροδρόμων. Ἡ τελευταία αὐτή θά βασιστεῖ στά σχετικά κονδύλια τοῦ σχεδίου Μάρσαλ καί ὄχι, ὅπως γινόταν στό παρελθόν, στούς πόρους ἀπό τίς εἰσπράξεις κινήσεως. Ἐξάλλου, στό νέο προϋπολογισμό θά ἀναγραφεῖ εἰδικό κονδύλιο γιά τήν ἐνίσχυση τῆς λειτουργίας τῶν σιδηροδρόμων καί, παράλληλα, τήν ἀντιμετώπιση τῆς δαπάνης πού προκύπτει ἀπό τά μέτρα γιά τή βελτίωση τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τοῦ προσωπικοῦ.

25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Στό πλαίσιο τῶν διαβουλεύσεων γιά τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ μεταφορικοῦ συστήματος, ὁ Ἀμερικανός ἀντιπρόσωπος ἐπί τῶν Μεταφορῶν εἰσηγεῖται τήν κατάργηση τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Πελοποννήσου (ΣΠΑΠ), ὡς ἀντιοικονομικῶν καί ἀσυμβίβαστων μέ τά γενικά συμφέροντα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Στήν ἄποψή του ἀντιτάχθηκε κατηγορηματικά ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς.

Ἡ στάση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔγινε δεκτή μέ ἱκανοποίηση τόσο ἀπό τό προσωπικό του Ὀργανισμοῦ Σιδηροδρόμων, ὅσο καί ἀπό ἀντιπροσωπευτικά ὄργανα τῆς κοινῆς γνώμης.

Χαίρομεν —παρατηρεῖ ἡ «Ἑστία»— διά τήν δημοσιευθεῖσαν χθές πληροφορίαν, κατά τήν ὁποίαν τό ἁρμόδιον ἑλληνικόν ὑπουργεῖον δέν συμφωνεῖ μέ τήν συμπεριλαμβανομένην εἰς τήν πρόσφατον ἔκθεσιν τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐμπειρογνώμονος Κάλβερτ, περί ἀνασυγκροτήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ μεταφορικοῦ συστήματος, πρότασιν περί καταργήσεως τῶν σιδηροδρόμων Πελοποννήσου. Τό ζήτημα, τό ὁποῖον ἄλλωστε δέν τίθεται διά πρώτην φοράν ἐκ μέρους τῶν ξένων, εἶναι μεγίστης διά τήν Ἑλλάδα σημασίας καί χρειάζεται διά τήν ὑποστήριξιν τῆς ἑλληνικῆς ἀπόψεως ἡ ἀνάπτυξις συγκεκριμένων οἰκονομικῶν καί ἄλλων γενικωτέρων ἐπιχειρημάτων στηριζομένων εἰς ἀριθμούς καί γεγονότα, τά ὁποῖα ἐλπίζομεν νά ἠμπορέσωμεν νά παράσχωμεν ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν εἰς τούς ἀναγνώστες μας. Ἀλλ' εἶναι εὐχάριστον τό γεγονός ὅτι καί τό ἁρμόδιον ἑλληνικόν ὑπουργεῖον ἔχει ὁπωσδήποτε ἀντιληφθῆ τήν σοβαρότητα τοῦ θέματος καί δέν προτίθεται νά παρασυρθῆ εἰς μίαν πρόχειρον συγκατάθεσιν, πρίν ἤ τό θέμα αὐτό ἐξετασθῆ μέ ὅλην τήν ἀπαιτουμένην προσοχήν καί δυνατότητα συμμετοχῆς ὅλων τῶν ἁρμοδίων εἰς τήν συζήτησιν[22].

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, δίνοντας συνέχεια στό θέμα τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῆς ἠλεκτροδοτήσεως τῆς πρωτεύουσας, χαράζει ἀποφασιστική τομή στή γενικότερη τοποθέτηση τῆς Κυβερνήσεως σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν προστασία τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου, ὅταν διακυβεύονται ἀπό συμβατικές ὑποχρεώσεις χρονικά παρωχημένες καί ἀμφίβολης ἀποδοτικότητας. Συγκεκριμένα, εἰσηγεῖται καταρχήν στό

Ὑπουργικό Συμβούλιο τήν ψήφιση νόμου *«ἐπί τῇ βάσει τοῦ ὁποίου τό Κράτος θά δικαιοῦται νά ἐπιδιώξῃ τήν ἀναπροσαρμογήν ὅλων ἐν γένει τῶν συμβάσεων, αἵτινες συνήφθησαν μεταξύ αὐτοῦ καί τρίτων, πρό τοῦ πολέμου καί διά τῶν ὁποίων παραχωρεῖται ἡ προνομιακή ἐκμετάλλευσις δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἤ ἔργων κοινῆς ὠφελείας».*

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο καθορίζει τό εἰδικότερο περιεχόμενο τῆς εἰσηγήσεώς του ὡς ἐξῆς:

Ὁ νόμος προβλέπει καταγγελίαν τῆς συμβάσεως διά τήν περίπτωσιν ἀσυμφωνίας, διαγράφει δέ διαδικασίαν, ἥτις παρέχει ἐγγυήσεις εἰς τούς ἀναδόχους, ὅτι δέν θά παροραθοῦν τά δίκαια συμφέροντά των. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. ὑπουργός ἀνέπτυξε τό ζήτημα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς Πρωτευούσης καί ἐπέστησε τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῶν κινδύνων τούς ὁποίους δημιουργεῖ ἡ παροῦσα κατάστασις διά τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν. Ἀνέφερε δέ χαρακτηριστικῶς ὅτι αἱ ζημίαι τῆς παραγωγῆς κατά τάς ἀπό μηνός σημειωθείσας ἐκτάκτους διακοπάς τοῦ ρεύματος ὑπερέβησαν τά 10 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ὡς μέτρα θεραπείας τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπρότεινε τήν ἀντί πάσης θυσίας προμήθειαν μιᾶς μονάδας τῶν 30.000 ΧΒ καί τήν βελτίωσιν τοῦ δικτύου καί τῶν ὑποσταθμῶν, ἅτινα θά ἀπαιτήσουν δαπάνην 7.500.000 δολλαρίων. Τήν πραγματοποίησιν τῶν μέτρων ὅμως τούτων συνέδεσε μέ τήν ἔγκρισιν τοῦ ὑποβληθέντος σχεδίου νόμου περί ἀναπροσαρμογῆς τῶν συμβάσεων, καθ' ὅσον ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τῆς Ἑταιρείας ὅπως ὑποβληθῇ, ὡς ἔχει ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρέωσιν, εἰς τήν ἀνωτέρω δαπάνην, τό Κράτος ὀφείλει νά διαθέσῃ ταύτην ἐκ τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως εἰς βάρος ἄλλων προφανῶς ἔργων, ὁπότε ὅμως, ὑποκαθιστάμενον εἰς τάς ὑποχρεώσεις τῆς Ἑταιρείας, ἀποκτᾶ νόμιμον ἀξίωσιν πρός ἀναπροσαρμογήν τῆς συμβάσεως. Ἐπρότεινεν ἐπίσης ὅπως, τροποποιουμένου τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως διά νέων προτάσεων, ἀναγραφῇ πίστωσις ἐκ 3.000.000 δολλαρίων διά τήν ἐνίσχυσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἠλεκτροφωτισμοῦ Θεσσαλονίκης. Τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον υἱοθέτησε τάς προτάσεις τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῶν Μεταφορῶν, ἔκρινεν ὅμως ὅπως ὁ νόμος περί ἀναπροσαρμογῆς τῶν συμβάσεων ψηφισθῇ, λόγω τῆς σοβαρότητάς του, ὑπό τῆς Βουλῆς, καί ἀνέθεσεν εἰς τόν ὑπουργόν Συντονισμοῦ τήν μέριμναν διά τήν ἀναγραφήν τῶν αἰτουμένων κονδυλίων εἰς τό πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως (σχέδιον Μάρσαλ).

Ὁ ὑπουργός τῶν Μεταφορῶν ἐδήλωσεν ὅτι ἡ μετά τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας σύμβασις ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει προβλέπει καταγγελίαν αὐτῆς, καί τό μόνον μέσον πειθοῦς τό ὁποῖον θέτει εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Κράτους, ἔναντι σειρᾶς πλεονεκτημάτων, εἶναι τό δικαίωμα τῆς ἐπιβολῆς προστίμου μέχρις 100 λιρῶν καί τούτου εἰσπρακτέου μετά διαιτησίαν[23].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε συνοδεύσει τήν κατάθεση τοῦ νόμου μέ τήν ὑποβολή, τήν 1η Σεπτεμβρίου, ὑπομνήματος πρός τό Ὑπουργικό Συμβούλιο «περί τῶν εἰς ἠλεκτρικόν ρεῦμα ἀναγκῶν τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν-Πειραιῶς-Περιχώρων καί τῶν ληπτέων μέτρων πρός ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως»:

«Ἔχω τήν τιμήν νά εἰσηγηθῶ Ὑμῖν τό ζήτημα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας δημιουργοῦνται αἱ γνωσταί ἀνωμαλίαι ἐκ τῶν συχνῶν διακοπῶν παροχῆς ρεύματος καί νά προτείνω τά ληπτέα μέτρα πρός ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως.

»Εἶναι γνωσταί αἱ συνθῆκαι ὑπό τάς ὁποίας ὑπεγράφη ἡ Σύμβασις περί παροχῆς ἠλεκτρισμοῦ καί μεταφορῶν τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1925. Ἔναντι τῶν δικαιωμάτων καί σειρᾶς ὅλως πλεονεκτημάτων, ἅτινα παρεχωρήθησαν ὑπό τῆς Συμβάσεως εἰς τούς ἀναδόχους, ἐλάχιστα δικαιώματα ἐδόθησαν εἰς τό Κράτος, ὅπως ἐπιβάλῃ εἰς αὐτούς τήν τήρησιν τῶν ὑποχρεώσεών των.

»Ἔκπτωσις τῶν ἀναδόχων ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει προβλέπεται ἐν τῇ Συμβάσει. Μόνον εἰς περίπτωσιν πτωχεύσεως ἡ παραχώρησις ὑπόκειται εἰς ἀνάκλησιν.

»Ἐκ τῆς Συμβάσεως ὅθεν ἐλάχιστα μέσα πειθοῦς τίθενται εἰς τήν διάθεσιν ἡμῶν πρός ἐξαναγκασμόν τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Α.Π. ὅπως συμβάλῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τήν λύσιν τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἐδημιουργήθησαν μεταπολεμικῶς, ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς παροχῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

α΄. Ὑφιστάμεναι ἐγκαταστάσεις τῆς ΗΕΑΠ

»Ἡ σημερινή συνολική ἰσχύς τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν Πειραιῶς (συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ὑπό ἐκτέλεσιν σήμερον ἐπαυξήσεων μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1948) ἀνέρχεται εἰς 82.000 ΧΒ περίπου.

»Τό φορτίον κατά τόν προσεχῆ Ὀκτώβριον ὑπολογίζεται εἰς 80.000 ΧΒ.

»Αἱ ἐγκαταστάσεις εἶναι πεπαλαιωμέναι, αἱ κυριώτεραι δέ τούτων ἐφ' ὧν βασίζεται ἡ λειτουργία τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἔχουσιν ὑπερβῆ τά προβλεπόμενα ἔτη ζωῆς καί δέν παρουσιάζουσιν ἀσφάλειαν λειτουργίας.

»Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι εἰς οἱανδήποτε μικροβλάβην μηχανήματος ἀντιμετωπίζεται μερική διακοπή παροχῆς ρεύματος καί εἶναι ἐνδεχόμενον τά πεπαλαιωμένα μηχανήματα νά ὑποστοῦν γενικωτέραν βλάβην, ὁπότε αἱ συνέπειαι θά εἶναι ἐξαιρετικῶς δυσάρεστοι.

β΄. Ἐνίσχυσις τῶν ἐγκαταστάσεων

»Τά ὑπό τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας προβλεπόμενα μέτρα διά τήν ἐνίσχυσιν τῶν ἐγκαταστάσεων καί ἅτινα πρόκειται νά συμπληρωθοῦν μέχρι τέλους 1949, ἐξασφαλίζουσιν αὔξησιν τῆς ἐγκατεστημένης

ἰσχύος κατά 12.000 ΧΒ, ὁπότε τό σύνολον τῆς ἐγκατεστημένης ἰσχύος θ' ἀνέλθη εἰς 94.000 ΧΒ.

»Ἡ ἐνίσχυσις αὐτή ἀποτελεῖται ἀπό ἕναν στρόβιλον ὑψηλῆς πιέσεως ἰσχύος 4.300 ΧΒ καί ἕναν στρόβιλον ἰσχύος 16.000 ΧΒ, ὅστις δύναται ν' ἀποδώση μόνον 8.000 ΧΒ, ἐλλείψει ἀτμοῦ. Τά μηχανήματα ταῦτα ἔχουσι παραγγελθῆ ἤδη, καί τό ἀπαιτούμενον συνάλλαγμα εἰς δολλάρια ἐχορήγησε τό Κράτος, ἐνῶ τό ἀντίτιμον εἰς δραχμάς κατέβαλεν ἡ Ἠλεκτρική Ἑταιρεία, ἐνισχυθεῖσα διά δανείου εἰς δραχμάς ὑπό τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ ἐπαύξησις αὕτη, λόγω τῶν γενομένων ἐν τῷ μεταξύ αὐξήσεων τῆς καταναλώσεως καί τῶν εἰδικῶν δυσμενῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῶν μηχανημάτων τῆς ΗΕΑΠ, ἔχει ἐξουδετερωθῆ.

»Εἶναι ὅθεν ἀπόλυτος ἀνάγκη νά ἐνισχυθῶσιν αἱ ἐγκαταστάσεις διά μιᾶς νέας στροβιλογεννητρίας ἰσχύος 30.000 ΧΒ μετά τῶν ἀντιστοίχων ἀτμολεβήτων κ.λ.π., ἵνα ἀφ' ἑνός μέν δημιουργηθῆ ἡ ἀπαιτουμένη ἐφεδρεία, ἥτις εἰς πᾶσαν ἠλεκτρικήν ἐπιχείρησιν εἶναι ἀπαραίτητος, ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τήν παροῦσαν περίπτωσιν, λόγω τῆς παλαιότητος τῶν μηχανημάτων, καί τῆς ὁποίας ἡ ἰσχύς ὑπό ὁμαλάς συνθήκας ὑπολογίζεται ὅτι πρέπει νά εἶναι 25.000 ΧΒ, καί ἀφ' ἑτέρου καταστῆ δυνατή ἡ χορήγησις ρεύματος εἰς μικράν κλίμακα καί εἰς ἐξαιρετικάς περιπτώσεις.

γ'. Ἀπαιτηθησομένη δαπάνη καί σκοπιμότης ἐκτελέσεως ἐπεκτάσεων

»Ἡ ἀπαιτηθησομένη δαπάνη διά τήν ἐγκατάστασιν τῆς ὡς ἄνω ἀναφερομένης στροβιλογεννητρίας τῶν 30.000 ΧΒ ὑπολογίζεται εἰς 5.000.000 δολλάρια, περίπου.

»Ἐπί πλέον, διά συμπληρωματικάς ἐνισχύσεις δικτύου καί βοηθητικά μηχανήματα, ὑπολογίζεται ποσόν 2.500.000 δολλαρίων. Ἤτοι σύνολον 7.500.000 δολλάρια περίπου.

»Εἰς τήν ὡς ἄνω δαπάνην εἰς συνάλλαγμα δέν συμπεριλαμβάνεται καί ἡ εἰς δραχμάς ἀξία τῶν κτιρίων καί θεμελιώσεων τῶν μηχανημάτων.

»Διευκρινίζεται καί πάλιν ὅτι διά τῆς ὡς ἄνω δαπάνης δέν πρόκειται νά χορηγηθῆ ἐλευθερία παροχῆς ρεύματος, ἀλλά θά καταστῆ δυνατή ἡ ἀσφάλεια τῆς λειτουργίας τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ΗΕΑΠ ἄνευ διακοπῶν.

»Τό ζήτημα τοῦτο ἐνέχει ἐξαιρετικήν σημασίαν διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν καί θ' ἀπαλλάξη τήν Βιομηχανίαν ἀπό τάς σημαντικάς ἐπιβαρύνσεις καί ζημίας, ἃς ὑφίσταται ὄχι μόνον ἐκ τῆς καταβολῆς ἡμερομισθίων διά μή παρεχομένην ἐργασίαν, αἵτινες μόνον διά τάς ἐσχάτως ἐπισυμβάσας διακοπάς ὑπολογίζονται, ἐπί τῇ βάσει στοιχείων ὑποβληθέντων ὑπό τῶν παραγωγικῶν τάξεων, εἰς ἄνω τῶν 10 δισεκατομμυρίων δραχμῶν, ἀλλ' ἐπί πλέον παρεμποδίζει τήν αὔξησιν τῆς ἀποδόσεως τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς.

»Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἀνωτέρω, ἰδιαιτέρως ἐπίσης τονίζομεν ὅτι ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας θά καθυστερήση ἡ λειτουργία βιομηχανιῶν ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος διά τήν ἐθνικήν ἡμῶν οἰκονομίαν.

δ'. Ἐνδεικνυόμενα μέτρα

»Ἡ προσθήκη μιᾶς νέας στροβιλογεννητρίας ἰσχύος 30.000 ΧΒ, ὡς ἀνωτέρω εἰς τά προηγούμενα Κεφάλαια ἐξετέθη, καί δι' ἣν θά ἀπαιτηθῆ εἰς συνάλλαγμα ποσόν 5.000.000 δολλαρίων καί 2.500.000 δολλαρίων διά μικρᾶς ἐνισχύσεως τοῦ δικτύου κ.λ.π.

»Ἡ ὑποχρέωσις πρός ἐξεύρεσιν τοῦ ἀπαιτηθησομένου ὡς ἄνω κεφαλαίου ἀνήκει βεβαίως εἰς τήν ἀνάδοχον Ἠλεκτρικήν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, ἥτις ὅμως, καίτοι ὀχληθεῖσα, δέν ἐπέδειξε προθυμίαν ὅπως συμμορφωθῆ πρός τάς ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεις της, διά τήν κανονικήν παροχήν ρεύματος μή ἀπαντήσασα μέχρι σήμερον εἰς σχετικήν ἔγγραφον πρόσκλησίν μου ἀπευθυνθεῖσαν εἰς αὐτήν ἀπό ἱκανοῦ χρόνου.

»Οὕτως ὅμως τό Κράτος, ἐν τῇ γενικωτέρᾳ μερίμνῃ αὐτοῦ, ὀφείλει ὅπως ἐξεύρῃ τό ὡς ἄνω ποσόν συναλλάγματος εἰς δολλάρια, εἴτε ἐξοικονομῶν τοῦτο ἐκ τοῦ μικροῦ ἀποθέματός του, εἴτε ἐπιδιῶκον τήν ἐξεύρεσιν τούτου ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, ἔστω καί ἐπί θυσίᾳ ἄλλων ἔργων ἀνασυγκροτήσεως ἥσσονος σημασίας καί εἰσηγούμεθα ὅπως ὁ ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ ἐν τῇ ἁρμοδιότητί του ἐνεργήση καί περιληφθῆ εἰς τό σχέδιον Μάρσαλ κονδύλιον ἐξ 7.500.000 δολλαρίων πρός ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῶν ὑφισταμένων ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων καί ἀντιμετώπισιν τῶν μέχρι σήμερον ἀναγκῶν.

»Ἡ κατά τόν ἀνωτέρω ὅμως τρόπον ὑποκατάστασις τοῦ Κράτους εἰς τάς ἐκ τῆς Συμβάσεως παραχωρήσεως ὑποχρεώσεις τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, ἀποτελεῖ πρόσθετον λόγον ὅπως υἱοθετηθῆ τό ὑφ' ἡμῶν συνταχθέν καί ὑποβληθέν σχέδιον Νόμου "περί ἀναπροσαρμογῆς τῶν μετά τοῦ Δημοσίου Συμβάσεων παραχωρήσεως κλπ.", οὗτινος ἔχομεν τήν τιμήν νά εἰσηγηθῶμεν τήν υἱοθέτησιν»[24].

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ διευθυντής τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, Κέμπ, ὑπό τήν πίεση ἤδη τῶν σύντονων ἐνεργειῶν τοῦ ὑπουργείου Μεταφορῶν, προβαίνει σέ διασαφηνίσεις γιά τίς συνθῆκες ἐργασίας καί τή λειτουργία τῶν ἐργοστασίων ἠλεκτροπαραγωγῆς καί ἀνακοινώνει τή λειτουργία, ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν, τετάρτου στροβίλου στό ἐργοστάσιο Κερατσινίου, μέ ἀπόδοση 15.000 κιλοβάτ τήν ὥρα.

19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Μέ ἐπιστολή του στίς ἀθηναϊκές ἐφημερίδες, ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν δίνει ἐπεξηγήσεις γιά τούς περιορισμούς στήν κατανάλωση ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τῶν ὁποίων καί προαγγέλλει τήν ἄρση ἀπό τή στιγμή πού θά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐφαρμογή τῶν ριζικῶν λύσεων πού ἔχει ἤδη εἰσηγηθεῖ.

22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ἀναγγέλλεται ὅτι ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν κατάρτισε νομοσχέδιο, μέ βάση τό ὁποῖο προβλέπεται ἡ ἀναθεώρηση ὅλων τῶν ἀδειῶν κυκλοφορίας αὐτοκινήτων. Παράλληλα, καθιερώνεται ἡ ἵδρυση ταμείων, ὅπου θά συγκεντρώνονται οἱ εἰσπράξεις τῶν λεωφορείων, προκειμένου νά κατανέμονται ἀναλογικά καί κατά τή χιλιομετρική ἀπόσταση πού διανύουν.

Ἐξαγγέλλεται ἀκόμη ἡ κωδικοποίηση, μέ εἰδική νομοθετική ρύθμιση, τῆς ὅλης νομοθεσίας περί αὐτοκινήτων, ἡ ἀναθεώρηση τῶν ἀδειῶν κυκλοφορίας, ἡ ἵδρυση συντονιστικῶν γραφείων στίς διάφορες πόλεις καί διανομή τῶν κερδῶν ἐξίσου κατά λεωφορεῖο, ὥστε νά μήν ὑπάρχουν στό ἑξῆς προνομιοῦχες καί ἄγονες γραμμές.

2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ἀναγγέλλεται ἀπό τόν ὑπουργό Μεταφορῶν ἡ λήψη διαδοχικῶν μέτρων, μέ σκοπό τήν ἀποσυμφόρηση τῶν κεντρικῶν πλατειῶν καί ὁδῶν τῆς Ἀθήνας. Συγκεκριμένα, ἀποφασίζεται νά ἀπαγορευθεῖ ἡ στάθμευση τῶν λεωφορείων στίς κεντρικές ἀρτηρίες τῆς πόλεως.

Παράλληλα, ἐνόψει τοῦ ἐπερχόμενου χειμώνα, ἐξαγγέλλονται νέα μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσεως ἀπό τήν πλημμελῆ λειτουργία τοῦ συστήματος ἠλεκτροδοτήσεως. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» ἐκφράζει τήν ἀνησυχία της γιά τή συνέχεια πού ἡ κοινή γνώμη περιμένει νά δοθεῖ στήν πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή ριζική ἀντιμετώπιση τοῦ ὅλου θέματος:

Ἡ προσπάθεια εἶναι ὀρθή καί κάθε ἐνέργεια πρέπει νά γίνει ὅπως οἱ εἰς βάρος τῆς οἰκονομίας καί τοῦ πληθυσμοῦ περιορισμοί εἶναι ὅσο τό δυνατόν μικρότεροι. Ὅμως ὁ ἀθηναϊκός λαός ἤλπιζεν ὅτι, παραλλήλως μέ τά μέτρα αὐτά, θά ἤκουε καί περί ἄλλων ἐνεργειῶν ἀναφερομένων εἰς τήν διόρθωσιν καί τήν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἠλεκτρικοῦ Ἐργοστασίου. Ἀλλά περί αὐτῶν δέν γίνεται πλέον λόγος. Μία φευγαλέα στιγμή φαίνεται ὅτι ἦτο ἐκείνη, κατά τήν ὁποίαν ἤστραψε καί ἐβρόντησε ὁ κ. ὑπουργός τῶν Μεταφορῶν καί κατόπιν ἐκοιμήθη ἐπί τοῦ Ὀλύμπου τῶν δαφνῶν του[25].

9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὑπουργός Μεταφορῶν, συνομολογεῖ μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς σειρά συμβάσεων μέ σκοπό τήν ἀνασυγκρότηση τῶν ἑλληνικῶν σιδηροδρόμων.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό κείμενο ἐπεξηγεῖ:

Πρός τόν σκοπόν αὐτόν διετέθησαν αἱ κάτωθι πιστώσεις: Διά τήν προμήθειαν 16 ἀτμομηχανῶν καί 6 ρυμουλκουμένων ὀχημάτων τῶν ΣΕΚ καί 7 αὐτοκινηταμαξῶν καί 5 ρυμουλκουμένων τοῦ δικτύου τῶν ΣΠΑΠ 4.000.000 δολλάρια, κατακυρωθεισῶν ἤδη τῶν σχετικῶν δημοπρασιῶν εἰς τούς Οἴκους Φίατ καί Ντάβενπορτ. Διά τήν προμήθειαν ὑλικῶν ἐπιδομῆς 2.680.000 δολλαρίων, τροχιῶν, στρωτήρων καί μικροῦ ὑλικοῦ γραμμῆς, παραδοτέων μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1949 εἰς ἀντικατάστασιν παλαιοῦ ἐφθαρμένου ὑλικοῦ τῶν ΣΕΚ, ἰδίως ἐν Μακεδονίᾳ. Διά τήν κατασκευήν μεγάλου ἐργοστασίου βαγονίων τῶν ΣΕΚ ἐν Θεσσαλονίκῃ, τοῦ ὁποίου ἤρχισαν αἱ σχετικαί ἐργασίαι, καί οὗτινος ἡ ἀποπεράτωσις προβλέπεται ἐντός χρονικοῦ διαστήματος ἑνός καί ἡμίσεος ἔτους, καί διά τήν συμπλήρωσιν τοῦ νέου ἐπιβατικοῦ Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ Θεσσαλονίκης, αἵτινες ἤρχισαν ἐσχάτως καί τῶν ὁποίων προβλέπεται ἡ ἀποπεράτωσις ἐντός τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος.

Ὁ ὑπουργός τῶν Μεταφορῶν εἰς μακράς του ἀνακοινώσεις ἀναφέρει ὅτι, σύν τῇ ἐξομαλύνσει τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως, θά εἶναι δυνατόν ἡ χορηγηθησομένη ἐνίσχυσις ἐκ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ νά ἀποβῇ ἀποτελεσματική καί προβλέπεται ὅτι ἐντός τό πολύ ὀκτώ μηνῶν νά ἀποκατασταθῇ ἡ σιδηροδρομική συγκοινωνία μεταξύ Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης, συμπληρουμένων ἐν συνεχείᾳ τῶν διαφόρων ἄλλων σιδηροδρομικῶν ἐγκαταστάσεων. Ὡς γνωστόν, διά τήν πλήρη ἀποπεράτωσιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης ἀπαιτεῖται ἡ ἀποπεράτωσις τῶν δυσκολοτέρων τεχνικῶς ἔργων, τῶν γεφυρῶν Μανδρίτσα - Ἀσωποῦ καί Παπαδιᾶς καί τῆς σήραγγος Μπράλλου, τά ὁποῖα ἤδη βρίσκονται ὑπό ἐκτέλεσιν. Τό ποσόν τό ὁποῖον ἔχει ἤδη δαπανηθῇ διά τήν ἀνασυγκρότησιν μέχρι σήμερον, προσέθεσεν, ἀνέρχεται εἰς 13.552.157 δολλάρια, ἤδη δέ ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐζήτησεν ἐλάχιστον ἀπαραίτητον διά τήν συμπλήρωσιν τῆς ἀποκαταστάσεως καί διά νά θέση εἰς λειτουργίαν τάς σιδηροδρομικάς συγκοινωνίας ἐν γένει τό ποσόν τῶν 90.262.280 δολλαρίων. Ἐνδεικτικῶς ἄς σημειωθῇ ὅτι 71.633.000 δολλάρια ἐζητήθησαν διά τήν ἀποκατάστασιν τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων ΣΕΚ, ΣΠΑΠ καί ΣΒΔΕ καί τήν κατασκευήν νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀμφιπόλεως καί 12.629.280 διά τάς σιδηροδρομικάς ἐπιχειρήσεις ὑπό μορφήν δανείου ἐπιστρεπτέου εἰς τό ἑλληνικόν Κράτος[26].

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, μέ ἀφορμή τή στάση ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς ΗΕΜ, μέ κύριο αἴτημα τή βελτίωση τῶν ἀποδοχῶν τους κατά 30%, δηλώνει ὅτι ἀντιμετωπίζει εὐμενῶς τίς οἰκονομικές διεκδικήσεις του καί, ἐφόσον ἐξακριβωθεῖ ὅτι ἡ Ἑταιρεία δέν εἶναι σέ θέση νά ἀντιμετωπίσει τή σχετική δαπάνη, θά ἐξετάσει τό ἐνδεχόμενο τῆς μικρῆς αὐξήσεως τῶν εἰσιτηρίων, σέ ὁρισμένες μόνο γραμμές.

Ἐνόψει τῆς ἐπαναλήψεως τῶν στάσεων ἐργασίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκφράζει, στίς 30 Ὀκτωβρίου, τή λύπη του *«διότι οἱ τροχιοδρομικοί δέν ἐπείσθησαν ὅτι ἡ τακτική τήν ὁποία ἐξέλεξαν βλάπτει ἀντί νά προάγη τά ζητήματά των»* καί δηλώνει ὅτι τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν ἔλαβε μέτρα ὥστε ἡ ἀπεργία νά μή γίνει αἰσθητή στό κοινό.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράφει ἀπόφαση γιά τήν ὑποχρεωτική —σέ διάστημα 3-9 μηνῶν— ἀντικατάσταση τῶν 360 «πεπαλαιωμένων λεωφορείων» τῆς ἀστικῆς περιοχῆς τῆς πρωτεύουσας καί τήν προσθήκη 88 νέων, μέ τήν πρόβλεψη νά ἐξασφαλιστεῖ, ὥς τό καλοκαίρι τοῦ 1949, ἐπαρκής καί συγχρονισμένη λεωφορειακή συγκοινωνία. Ὅπως ἀναφέρεται σέ νεώτερη ἀνακοίνωση, στίς 21 Ὀκτωβρίου, μέ τά νέα αὐτοκίνητα πού θά κυκλοφορήσουν καί ὅσα ἀντικαταστήσουν τά παλαιά, ὁ συνολικός ἀριθμός τους στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας θά φτάσει τά 1095, μέ 46.000 θέσεις ἐπιβατῶν ἔναντι 38.250 πού ἤδη ὑπάρχουν, ἄν ὑπολογιστεῖ καί ὁ ἀριθμός ἐπιβατῶν στά λεωφορεῖα τῆς ΗΕΜ.

Παράλληλα, προβλέφθηκε ἡ παροχή διευκολύνσεων στούς αὐτοκινητιστές πού πρόκειται νά ἀντικαταστήσουν τά λεωφορεῖα τους ἤ πού εἶχαν πληγεῖ στήν περίοδο τῆς κατοχῆς, ὥστε νά ἐκλείψουν καί τά αἴτια πού τυχόν τούς παρεμπόδιζαν νά ἐκπληρώσουν τίς ὑποχρεώσεις τους πρός τό ἐπιβατικό κοινό.

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς, καταθέτει στή Βουλή νομοσχέδιο «περί ἀναπροσαρμογῆς τῶν μεταξύ Κράτους καί τρίτων συμβάσεων παραχωρήσεως προνομίου ἐκμεταλλεύσεως δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἤ ἔργων κοινῆς ὠφελείας». Ἡ οὐσιαστική ἀναφορά τοῦ νομοσχεδίου στήν Ἠλεκτρική Ἑταιρεία εἶναι φανερή.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο περιγράφει τό περιεχόμενο τοῦ νομοσχεδίου ὡς ἑξῆς:

Τοῦ νομοσχεδίου προηγεῖται μακρά αἰτιολογική ἔκθεσις, εἰς τήν ὁποίαν, μεταξύ ἄλλων, ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἀπρόοπτος μεταβολή τῶν συνθηκῶν, ὑπό τάς ὁποίας συνωμολογήθη σύμβασίς τις ἐπενεγκοῦσα ἀνισότητα εἰς τάς ἑκατέρωθεν παροχάς, παρέχει τό δικαίωμα εἰς τόν ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ζημιούμενον νά ζητήση τήν ὑπό τοῦ Δικαστηρίου εἰς τό προσῆκον μέτρον προσαρμογήν τῶν παροχῶν. Ἐν συνεχείᾳ τονίζεται ὅτι ἡ φιλελευθέρα ἀντίληψις τῆς ἰσότητος καί τοῦ δικαίου δέν ἀνέχεται τήν διατήρησιν μιᾶς ἀδίκου καταστάσεως ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν συμβατικῶν ὑποχρεώσεων. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς αὐτῆς καθίσταται περισσότερον ἐπιτακτική, ὡς εἶναι εὐνόητον, εἰς πιστωτικάς συμβάσεις πολυχρονίου διαρκείας. Ἐνῶ εἶναι δυνατή, ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐκθέσει, ἡ ἀναπροσαρμογή (τῆς) οἱασδήποτε συμβάσεως, ἐν τούτοις (καθίσταται) ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἅς τό Κράτος, συμβληθέν πρός τρίτα φυσικά ἤ νομικά πρόσωπα παρεχώρησε διά μακράν σειράν ἐτῶν τήν προνομιακήν ἐκμετάλλευσιν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἤ ἔργων κοινῆς ὠφελείας, χωρίς νά δύναται λόγω τῆς δι' εἰδικῶν νόμων κυρώσεως τῶν συμβάσεων παραχωρήσεως, παρά τήν ἐπελθοῦσαν εἰς τεραστίαν ἔκτασιν μεταβολήν τῶν συνθηκῶν, ὑπό τάς ὁποίας συνωμολογήθησαν αἱ συμβάσεις αὐταί, νά δύναται νά ζητήση τήν ἀναπροσαρμογήν αὐτῶν. Εἶτα προστίθεται, ὅτι ὁ πόλεμος καί ἡ ἐχθρική κατοχή τῆς χώρας ἐκρήμνισαν τάς βασικάς προϋποθέσεις, ἐπί τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη πᾶσα προπολεμικῶς συναφθεῖσα μακροχρόνιος σύμβασις παραχωρήσεως τῆς προνομιακῆς ἐκμεταλλεύσεως δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἤ ἔργων κοινῆς ὠφελείας, εἰς τρόπον ὥστε εἰς πλείστας περιπτώσεις ὅροι τινές τῶν συμβάσεων τούτων νά ἀποβαίνουν εἰς τήν πραγματικότητα ἀνεφάρμοστοι, ἐνῶ οἱ ἀνάδοχοι νά ἀξιοῦν τήν ἐφαρμογήν αὐτῶν. Ἡ ἐμμονή εἰς τά συμπεφωνημένα ἐπί τῶν περιπτώσεων αὐτῶν θά ἐδημιούργει σοβαρωτάτην κατάστασιν εἰς τήν χώραν, τήν ὁποίαν τό Κράτος ὀφείλει νά ἀντιμετωπίση, ὄχι πλέον βάσει τῶν ὅρων τῶν ὑφισταμένων συμβάσεων, ἀλλά διά μέτρων τά ὁποῖα θά ἀντλήση ἐκ τῆς κυριαρχικῆς του ἐξουσίας, πρός ἀποτροπήν κινδύνων διασαλεύσεως τῆς δημοσίας τάξεως καί προστασίαν τῆς δημοσίας οἰκονομίας.

Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ κ. ὑπουργός, ἐπιθυμῶν νά ὁπλίση τό Κράτος μέ τόν ἀνωτέρω νόμον, εἶναι ἀποφασισμένος, παρά τάς τυχόν ἐκδηλωθησομένας ἀντιδράσεις, νά ἐπιμείνη εἰς τήν ψήφισίν του[27].

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ βουλευτής Κ. Καλλίας ζητεῖ ἀπό τή Βουλή νά πληροφορηθεῖ σχετικά μέ τήν παραλαβή ἤ μή τοῦ ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας τῆς γερμανικῆς πόλεως Βρέμης, τό ὁποῖο ἐπιδικάστηκε στήν Ἑλλάδα ὡς πολεμική ἀποζημίωση. Ὅπως παρατήρησε, «ἐνῶ ἡ παράδοσις τοῦ ἐργοστασίου εἰς τήν Ἑλλάδα εἶχε ἤδη ἀποφασισθῆ διά τόν Ὀκτώβριον 1946, καθώς καί ἡ ἐγκατάστασίς του εἰς τήν λιγνιτοχῶρον περιοχήν Ἀλιβερίου-Εὐβοίας, ἐν τούτοις ἡ παραλαβή του καθυστερεῖ παρά τήν ἔλλειψιν παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισήμανε ὅτι *«διά τό θέμα αὐτό ὑπάρχουν τρεῖς ἐπερωτήσεις καί ἰσάριθμοι ἐρωτήσεις, καί θά ἦτο σκόπιμον νά ἐνωθοῦν καί νά ὁρισθῆ μιά ἡμέρα πρός συζήτησιν τοῦ σοβαροῦ τούτου θέματος, τό ὁποῖον ἀπασχολεῖ ζωηρῶς τήν κοινήν γνώμην»*, ἀλλά τελικά, μετά ἀπό παράκληση τοῦ Κ. Καλλία, συγκατένευσε *«ὅπως μή ἀναβληθῆ ἡ παροχή τῶν αἰτουμένων σχετικῶν πληροφοριῶν»*, καί διευκρίνησε:

«Τό Ἐργοστάσιον τῆς Βρέμης κατεκυρώθη, ὡς γνωστόν, εἰς τήν Ἑλλάδα ἀπό τήν Διασυμμαχικήν Ἐπιτροπήν κατά τό θέρος τοῦ 1946. Τό δέ Ὑπουργικόν Συμβούλιον, διά πράξεώς του, ἀπεφάσισεν ἔκτοτε τήν παραλαβήν

'Επίσκεψη Μάρσαλ στήν 'Αθήνα. 'Ο Θ. Σοφούλης πρωθυπουργός, ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ὁ Στ. Στεφανόπουλος μέλη τῆς Κυβερνήσεως.

του. Ὅτε ὅμως κατά Μάιον ἔ.ἔ. ἀνέλαβα τό ὑπουργεῖον Μεταφορῶν, ἐπληροφορήθην ὅτι τό ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, ἀπεφάσισε, καθ' ὅ ἁρμόδιον διά τάς ἐπανορθώσεις, τήν ἐγκατάλειψίν του, ἥτις ἐγνωστοποιήθη εἰς τό ὑπουργεῖον μου ἐγγράφως».

Ἐπακολούθησε διάλογος μεταξύ τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν καί τοῦ βουλευτῆ Α. Βαμβέτσου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε στήν ἀρχικά ἀντίθετη ἄποψη τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, καί σέ ἀνταπάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὅτι μέ νεώτερο ἔγγραφό της συνέστησε τήν ἐγκατάλειψη τοῦ ἐργοστασίου, παρατήρησε ὅτι 24 μῆνες μετά τήν ἐπιδίκασή του τό ἐργοστάσιο θά ἦταν δυνατό νά εἶχε ἐπισκευαστεῖ. Στό σημεῖο αὐτό, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρατήρησε:

«Ὅτε ὅμως προέκυψεν ἀνάγκη, συνεπείᾳ τῶν ἀνωμαλιῶν, αἵτινες παρετηρήθησαν εἰς τήν ἠλεκτρικήν παραγωγήν, νά εἰσηγηθῶ εἰς τήν Κυβέρνησιν μέτρα διά τήν θεραπείαν τῆς καταστάσεως, ἐθεώρησα ὅτι ἔχω καθῆκον νά ἐξετάσω ἐκ νέου τό ζήτημα τοῦτο.

»Πρός τοῦτο, ἐγένετο σύσκεψις, τῆς ὁποίας μετέσχον οἱ Οἰκονομικοί ὑπουργοί, ὁ κ. Κλέυ καί διάφοροι τεχνικοί. Παρεκάλεσα δέ τόν κ. Κλέυ, ὅπως ζητήσῃ τήν γνώμην εἰδικοῦ Ἀμερικανοῦ, εὑρισκομένου εἰς Βρυξέλλας. Συγχρόνως δέ ἐζήτησα πληροφορίας ἀπό τόν ἐν Βρυξέλλαις εὑρισκόμενον διευθυντήν κ. Σίνανα. Ἀμφότεροι ἀπήντησαν ὅτι θεωροῦν ἀντιοικονομικήν καί συνεπῶς ἀσύμφορον τήν πρόσκτησιν τοῦ ἐργοστασίου τούτου. Κατόπιν τούτου, δέν ὑπῆρχε δυνατότης δι' ἐμέ, ὅπως ζητήσω τήν ἀναθεώρησιν τῆς ἀποφάσεως περί ἐγκαταλείψεώς του».

Στή διάρκεια τῆς ἴδιας συνεδριάσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε τήν εὐκαιρία νά ἀναφερθεῖ, σέ ἀπάντηση σχετικοῦ ἐρωτήματος, στήν ἀντιμετώπιση τῆς δυσάρεστης καταστάσεως πού ἔχει προκληθεῖ ἐξαιτίας τῆς πλημμελοῦς ἠλεκτροδοτήσεως τῆς πρωτεύουσας:

«Ὡς γνωστόν, ἀπό τῆς ἀνακοινώσεώς μου εἰς τήν Βουλήν, ἐκάλεσα πρό διμήνου τήν Ἑταιρείαν ὅπως χρηματοδοτήσῃ τήν ἐκμετάλλευσιν καί ἐνισχύσῃ τάς ἐγκαταστάσεις, δοθέντος ὅτι ὄχι μόνον διά τῆς σημερινῆς παραγωγῆς δέν ἱκανοποιεῖ τάς ἀνάγκας τῆς πρωτευούσης, ἀλλά ὑπάρχει κίνδυνος, δι' ἔλλειψιν ἐφεδρικῆς δυνάμεως, νά ἀντιμετωπίσωμεν ἐνδεχομένως ἀνωμαλίας ἐν περιπτώσει βλάβης τῶν μηχανημάτων της, μέ τάς γνωστάς ἐπιβλαβεῖς συνεπείας διά τήν οἰκονομίαν τοῦ τόπου.

»Ἡ Ἑταιρεία, μέ καθυστέρησιν ἑνός μηνός, ἀπήντησεν ὅτι ἀδυνατεῖ νά ἐξεύρῃ κεφάλαιον, μολονότι καταβάλλει πρός τοῦτο προσπάθειαν. Ἐφ' ὅσον δέ ἡ Ἑταιρεία ἠρνήθη νά θεραπεύσῃ τήν κατάστασιν, τό δέ Κράτος μή διαθέτον ἐκ τῆς συμβάσεως μέσα ὅπως τήν ἐξαναγκάσῃ πρός τοῦτο, εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην, διά νά μήν ἐγκαταλείψω τό ζήτημα εἰς τήν τύχην του, νά στραφῶ πρός ἄλλην κατεύθυνσιν πρός ἐπίλυσίν του.

»Εἰσηγήθην εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον, ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν τήν κατάστασιν διά τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως καί ἐνεγράφη κονδύλιον διά τοῦτο».

Α. Βαμβέτσος: Τί ποσόν ἐνεγράφη;

Κ. Καραμανλῆς: *Διά τό πρῶτον ἔτος 6 ἑκατ. δολλάρια, ταυτοχρόνως δέ εἰσηγήθην τήν ἔγκρισιν περί ἀναπροσαρμογῆς τῆς συμβάσεως, εἰς τρόπον ὥστε ἐφ' ὅσον τό Κράτος ὑποκαθιστᾶ τήν Ἑταιρείαν εἰς τάς ὑποχρεώσεις της, νά ἔχῃ τό δικαίωμα τῆς ἀντιπαροχῆς. Ὡς γνωστόν, ὁ νόμος οὗτος κατετέθη ἤδη εἰς τήν Βουλήν καί ἀναμένω τήν ψήφισίν του.*

»Κύριοι συνάδελφοι, τό πρόβλημα τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, δέν ἦτο δυνατόν νά λυθῇ ἀπό τῆς μιᾶς ἑβδομάδος εἰς τήν ἄλλην. Προϋποθέτει πολλά κεφάλαια καί χρόνον παραλαβῆς τῶν σχετικῶν μηχανημάτων.

»Νομίζω ὅτι δύναμαι νά εἴπω ὅτι διά τῶν μέτρων πού ἔλαβον τίθεται ἡ ἀρχή καί ἡ βάσις τῆς ἐπιλύσεως τοῦ μεγάλου καί δυσχεροῦς προβλήματος. Πληροφορῶ τήν Βουλήν ὅτι ἤδη, κατόπιν προτάσεώς μου, ἐνεγράφη διά τό πρῶτον ἔτος κονδύλιον 6 ἑκατ. δολλαρίων καί ὅτι ὁ νόμος, τόν ὁποῖον θέτω ὡς προϋπόθεσιν διά τήν τοιαύτην χρηματοδότησιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως, κατετέθη εἰς τήν Βουλήν»[28].

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν μειώνεται ἀπό τήν 1η Νοεμβρίου ἡ τιμή τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος γιά τή Θεσσαλονίκη: τοῦ φωτιστικοῦ ρεύματος ἀπό 2.101 δρχ. ἀνά ΩΧΒ σέ 1.900 δρχ., τοῦ ρεύματος Τ3 (οἰκιακή χρῆσις) ἀπό 2.100 ἀνά ΩΧΒ σέ 700 καί μέχρι 1.600 κατά κλίμακα, ἀνάλογα μέ τήν κατανάλωση, τοῦ ρεύματος κινήσεως ἀπό 1.557 ἀνά ΩΧΒ σέ 700 δρχ. καί μέχρι 1.415 στήν ἴδια ἀναλογία.

Παράλληλα, διαγράφεται ἡ προοπτική γιά παραπέρα ἐλάττωση τῶν τιμῶν μέ τήν προβλεπόμενη μείωσή τους στό φόρο καταναλώσεως τοῦ Δημοσίου ἀπό 15% σέ 5%.

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Μεταφορῶν ἐξουσιοδοτοῦνται οἱ κατά τόπους νομαρχίες νά ὑποβάλουν προτάσεις γιά τήν αὔξηση τῆς τιμῆς τῶν εἰσιτηρίων τῶν λεωφορείων τῶν ὑπεραστικῶν γραμμῶν τῆς περιφέρειάς τους, ὡς 20%, ἐφόσον καί μόνο ἐπιβάλλεται ἀπό τήν κακή κατάσταση τῶν ὁδῶν. Ἡ αὔξηση ἐγκρίνεται ἤδη γιά τά ὑπεραστικά λεωφορεῖα πού κυκλοφοροῦν μέ συνοδεία φαλάγγων.

21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Σύμφωνα μέ σχετικές πληροφορίες, τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν διεξάγει συνεννοήσεις μέ τήν Ἠλεκτρική Ἑταιρεία καί τούς Ἠλεκτρικούς Σιδηροδρόμους γιά τήν ἐπέκταση τῶν ἠλεκτρικῶν σιδηροδρόμων Ἀθηνῶν-Πειραιῶς ὡς τήν Ἀττική καί, ἀκολούθως, ὡς τή Νέα Ἰωνία. Μεσοπρόθεσμα, τό πρόγραμμα τῆς ἐπεκτάσεως τῶν Ἠλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων

προβλέπει τόν τερματισμό τῆς γραμμῆς στήν Κηφισιά. Τό ὅλο ζήτημα πρόκειται σύντομα νά ὑποβληθεῖ στό 'Υπουργικό Συμβούλιο.

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

Οἱ ὑπουργοί Μεταφορῶν καί Συντονισμοῦ, Κ. Καραμανλῆς καί Σ. Στεφανόπουλος, καταθέτουν στή Βουλή σχέδιο νόμου «περί συστάσεως Νομικοῦ Προσώπου» μέ τήν ἐπωνυμία «'Εκμετάλλευσις Τροχιοδρόμων καί 'Ηλεκτροφωτισμοῦ Θεσσαλονίκης», στό ὁποῖο καί ἐκχωρεῖται γιά 50 χρόνια τό δικαίωμα τῆς προνομιακῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν τροχιοδρόμων καί τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως, καθώς καί οἱ ὑπάρχουσες ἐγκαταστάσεις κρατικῆς ἐκμεταλλεύσεως. 'Ο νέος ὀργανισμός θά διοικεῖται ἀπό ἐννεαμελές συμβούλιο μέ ἀντιπροσώπους τοῦ Δήμου, τοῦ 'Επιμελητηρίου, τοῦ 'Εργατικοῦ Κέντρου Θεσσαλονίκης καί δύο ἐκπροσώπους τοῦ Δημοσίου, καί τό κεφάλαιο θά καταβληθεῖ ὑπό τύπο ἀναγκαστικῆς εἰσφορᾶς, στή διάρκεια ἑξαετίας, ἀπό τούς καταναλωτές ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας, τούς βιομήχανους καί βιοτέχνες, καθώς καί τούς ἰδιοκτῆτες ἀκινήτων. Μέ τή σύσταση τοῦ νέου ὀργανισμοῦ, ἐπιδιώκεται ἡ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καί ἡ δημιουργία προϋποθέσεων γιά τήν ἀναθέρμανση τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητας στή Βόρειο 'Ελλάδα[29].

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

'Ο ὑπουργός Μεταφορῶν, Κ. Καραμανλῆς, μετά τή γνωστοποίηση τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐνσήμου ὑπέρ τοῦ Ταμείου Συντάξεων Αὐτοκινητιστῶν, τήν ἀξία τοῦ ὁποίου ὑποχρεώνονται νά καταβάλουν ὅσοι ὁδηγοί αὐτοκινήτων ἐφοδιάζονται μέ ἐπαγγελματική ἄδεια, δήλωσε ὅτι ἀγνοεῖ τή σχετική αὔξηση, ἡ ὁποία καί ἀποφασίστηκε ἀπό τούς ἁρμόδιους ὑπουργούς 'Εργασίας καί Οἰκονομικῶν. Πάντως, διευκρίνησε, εὐθύς μετά τήν ἐπάνοδό του στήν 'Αθήνα, θά ἐνεργήσει γιά τή μείωση τῆς σχετικῆς ἐπιβαρύνσεως.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948

'Ο Κ. Καραμανλῆς κηρύσσει στή Θεσσαλονίκη τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ 11ου Πανελλήνιου Αὐτοκινητιστικοῦ Συνεδρίου. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἀπευθυνόμενος στούς ὑπερδιακόσιους ἀντιπροσώπους τῶν αὐτοκινητιστῶν ὅλης τῆς χώρας, τόνισε τήν ἀνάγκη *«ὅπως κατά τάς συζητήσεις καί πρό τῶν συμπερασμάτων πρυτανεύση τό ἐθνικόν συμφέρον»*, καί ἀφοῦ ἐξῆρε τή δραστηριότητα τῶν μελῶν τῆς τάξεως τῶν αὐτοκινητιστῶν, ὑπογράμμισε, παράλληλα, καί τή σημασία τῆς πειθαρχίας πού πρέπει νά τούς διακρίνει στίς μεταξύ τους σχέσεις.

Εἰδικότερα, σύμφωνα μέ σχετικό εἰδησεογραφικό κείμενο, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶπε:

«Λυποῦμαι διότι δέν δύναμαι νά ὁμιλήσω κατά τρόπον ὥστε νά γίνω εὐχάριστος. 'Ακολουθῶ τήν ἀρχήν, κατά τήν ὁποίαν ὁ πολιτικός ὀφείλει νά εἶναι περισσότερον χρήσιμος καί ὀλιγώτερον εὐχάριστος.

»Γνωρίζω τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τήν τάξιν σας καί ἀγωνίζομαι διά τήν ἐπίλυσίν των· ὀφείλω νά σᾶς ὑπομνήσω ὅτι ἡ παροῦσα ὥρα εἶναι θυσιῶν καί ὄχι ἐπιμόνων διεκδικήσεων.

»Οὐδεμία τάξις δικαιοῦται νά διεκδικήση τήν ἄνεσιν εἰς ἐποχήν καθολικῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἔθνους. Τό Κράτος ὀφείλει βεβαίως νά προστατεύση καί νά ἀναπτύξη τό αὐτοκίνητον, πού εἶναι βασικός παράγων διά τήν οἰκονομίαν καί τόν πολιτισμόν μιᾶς χώρας.

»'Οφείλουν ὅμως καί οἱ αὐτοκινητισταί νά ἀποκτήσουν τό αἴσθημα ὅτι δέν ἀσκοῦν ἐπάγγελμα ἀλλά λειτούργημα, τό ὁποῖον συνεπάγεται ὑποχρεώσεις.

»Οὐδείς δύναται νά ἀρνηθῆ εἰς τήν τάξιν σας θυσίας καί ἀρετάς· φοβοῦμαι μάλιστα ὅτι κατέχετε τήν ἀρετήν τῆς δραστηριότητας καί εὐφυΐας εἰς τοιαύτην ἔκτασιν, ὥστε νά καταντᾶ ἐλάττωμα, καθ' ὅ μέτρον παρεμποδίζει τήν πειθαρχημένην ὀργάνωσίν σας».

Καί τό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει ἀκόμη:

Συνεχίζων ὁ κ. ὑπουργός ἐτόνισεν ὅτι θά τοῦ ἦτο ἀντιπαθές νά μνημονεύση ὅ,τι ἐγένετο διά τό αὐτοκίνητον κατά τό βραχύ διάστημα τῆς ὑπουργίας του. Θεωρεῖ ὅμως καθῆκον του νά ἐκθέση τά μέτρα, τά ὁποῖα ἔχει ὑπό μελέτην καί τά ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τά βασικά συγκοινωνιακά μας προβλήματα.

Εἰδικώτερον, διά τό ζήτημα τῆς σχέσεως αὐτοκινήτου καί σιδηροδρόμου, ἐτόνισεν ὅτι τοῦτο μελετᾶται ἐπειγόντως καί ὅτι ἐζήτησεν ἐπ' αὐτοῦ καί τάς ἀπόψεις τῆς τάξεως τῶν αὐτοκινητιστῶν, ἐδήλωσε δέ ὅτι ἡ λύσις θά δοθῆ ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ συντονισμοῦ τῶν χερσαίων συγκοινωνιῶν καί ὄχι τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὅστις ἀντενδείκνυται διά χώρας μέ πτωχήν οἰκονομίαν.

Διά τήν ὀργάνωσιν τῆς ὑπεραστικῆς καί φορτηγοῦ συγκοινωνίας ἐδήλωσεν ὅτι ἑτοιμάζει νόμον, ὅστις ἀπηλλαγμένος τῶν ἀτελειῶν καί τῶν ἀντιφάσεων τοῦ νόμου 1086 θά ἀποδειχθῆ πληρέστερος καί ἀποτελεσματικώτερος διά τούς ἐν λόγω κλάδους.

'Επίσης, ὅτι προσεχῶς θά συμπτυχθοῦν τά κοινά ταμεῖα καί θά ἱδρυθοῦν γενικά τοιαῦτα διά τήν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀνισότητας, τήν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ ὕπαρξις γονίμων καί ἀγόνων γραμμῶν.

'Επίσης, ὅτι ἐπιδιώκει τήν ἐνοποίησιν τῶν διαφόρων φόρων πού βαρύνουν τό αὐτοκίνητον καί τήν ἔμμεσον διάθεσιν τῶν ὑπέρ αὐτοῦ, διά βελτιώσεως καί συντηρήσεως τοῦ ὁδικοῦ μας δικτύου. 'Επληροφόρησε δέ τούς κ.κ. συνέδρους ὅτι διά τῆς πραγματοποιήσεως τῆς πολιτικῆς του ἐπί τοῦ αὐτοκινήτου ἐξησφάλισε διά τοῦ σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως 66.000.000 δολλάρια, ποσόν τό ὁποῖον θά ἐπιτρέψη

τόν πλήρη συγχρονισμόν τῆς διά τοῦ αὐτοκινήτου συγκοινωνίας μας.

Ὁ κ. ὑπουργός, τερματίζων τήν ὁμιλίαν του, ἐξέφρασεν τήν εὐχήν, ὅπως τά πορίσματα τοῦ συνεδρίου ἀποδείξουν ὅτι οἱ αὐτοκινητισταί τῆς χώρας κατέχονται ἀπό πνεῦμα προοπτικόν καί ἀπό τήν συναίσθησιν τῶν ὑποχρεώσεών των ἔναντι τῆς κοινωνίας.

Καταλήγων λέγει ὅτι ἔχει πλήρη συνείδησιν τῆς καταστάσεως τῶν αὐτοκινητιστῶν, καί ἀνακοινοῖ τά ὑπέρ αὐτῶν μέτρα, τά ὁποῖα ἔχει ὑπ' ὄψιν του:

Συγχώνευσιν τῶν κοινῶν ταμείων Ἀθηνῶν.
Σύστασιν γενικῶν κοινῶν ταμείων διανομῆς εἰσπράξεων.
Χορήγησιν ἀδειῶν νέων αὐτοκινήτων μετ' ἀπογραφήν τῶν κυκλοφορούντων τύπων κ.λ.π.
Καθορισμόν ἀριθμοῦ αὐτοκινήτων κατά περιφερείας.
Ἀνασύστασιν τοπικῶν συμβουλίων.
Σύστασιν ἐν Θεσσαλονίκη περιφερειακοῦ συμβουλίου.
Λῆψιν μέτρων ὑπέρ τῶν πληγέντων αὐτοκινητιστῶν.
Ἀναδιοργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν.
Ἐνίσχυσιν δι' ἀνανέωσιν τῶν αὐτοκινήτων.
Ἐνοποίησιν τῶν φορολογιῶν.
Ρύθμισιν σχέσεων αὐτοκινήτου-σιδηροδρόμου.
Μέριμνα διά τά ὑπεραστικά καί φορτηγά[30].

ΑΡΧΕΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Κορυφώνεται ἡ ἔνταση στίς σχέσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τήν Ἠλεκτρική Ἑταιρεία ὑπό ἀγγλικό ἔλεγχο, μέ τελικό ἀποτέλεσμα τή μετακίνησή του ἀπό τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν στό ὑπουργεῖο Προνοίας.

Τά γεγονότα πού σηματοδοτοῦν τήν κρίση, ἀθέατα ἀπό τήν κοινή γνώμη καί τά μέσα ἐνημερώσεως, περιγράφονται σέ μεταγενέστερο ἰδιόγραφο σημείωμα τοῦ ἴδιου τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἡ ἀγγλική Ἠλεκτρική Ἑταιρεία Πάουερ εὑρίσκετο εἰς ἀδυναμίαν νά ἱκανοποιήση τάς ἀνάγκας τῆς πρωτευούσης εἰς ἠλεκτρικήν ἐνέργειαν. Ὄχι μόνον δέν ἦτο εἰς θέσιν νά χορηγήση βιομηχανικόν ρεῦμα πού ἦτο ἀπαραίτητον γιά τήν παραγωγικήν προσπάθειαν τῆς χώρας, ἀλλά καί τό φωτιστικόν τό ἐχορήγει μέ ἐνοχλητικούς περιορισμούς. Ἐκάλεσα τήν Διεύθυνσιν τῆς Ἑταιρείας καί τῆς ἐζήτησα νά ἐνισχύση τάς ἐγκαταστάσεις της, διά νά εἶναι εἰς θέσιν νά ἐκπληρώση τάς ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεις της. Ἡ Διεύθυνσις ἔφερε τό θέμα εἰς τό Συμβούλιον τοῦ Λονδίνου, τό ὁποῖον μετά ἕνα μῆνα περίπου μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἡ Ἑταιρεία λυπεῖται, διότι δέν εἶναι εἰς θέσιν νά διαθέση τά πρός τοῦτο κεφάλαια καί ἐζήτει ὅπως ταῦτα καλυφθοῦν ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς, ἔφερα τό θέμα εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον καί εἰσηγήθην ὅπως συνδυάσωμεν τήν χρηματοδότησιν πρός τήν Ἑταιρείαν μέ τήν ἀναθεώρησιν τῆς συμβάσεως. Ἡ θέσις αὐτή ἦτο ἰσχυρά διά τούς κάτωθι λόγους: Πρῶτον διότι, ἀντί νά διαθέση, ὡς ὤφειλε, ἡ Ἑταιρεία δικά της κεφάλαια, θά ἐχρησιμοποίει κεφάλαια τῆς βοηθείας, τά ὁποῖα θά ἀφαιροῦντο ἀπό ἄλλους τομεῖς τῆς οἰκονομίας· καί δεύτερον διότι ἡ σύμβασις, οὖσα ἐπαχθής ἐξ ἀρχῆς καθίστατο δυσεφάρμοστος μέ τάς νέας μεταπολεμικάς συνθήκας. Ἡ Ἑταιρεία ἀντέδρασεν ἐντόνως καί ἐπεκαλέσθη τήν ἐπέμβασιν τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Τήν αὐτήν ἡμέραν ἔκαμε διάβημα ὁ Ἄγγλος ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν πρός τόν ἐν Λονδίνῳ εὑρισκόμενον Κ. Τσαλδάρην καί ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄγγλος πρεσβευτής πρός τόν Σοφούλην. Ἀμφότεροι ἀνησυχήσαντες μέ παρεκάλεσαν νά ἐγκαταλείψω ἢ τουλάχιστον νά ἀναβάλω τό θέμα. Εἶπα στόν Σοφούλη ὅτι εἶναι τόσον δικαία ἡ θέσις μας, ὥστε εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἂν ἀναπτυχθῆ εἰς τήν ἀγγλικήν Κυβέρνησιν, θά ἀπεδέχετο τήν πρότασίν μου. Πράγματι, μέ πρωτοβουλίαν τοῦ Σοφούλη ἐγένετο συνάντησις μεταξύ ἐμοῦ καί τοῦ Ἄγγλου πρεσβευτοῦ Νόρτον. Ἐπεχείρησα νά τοῦ ἐξηγήσω διατί ἡ ἀναθεώρησις τῆς συμβάσεως ἦτο ὄχι μόνον ἀναγκαία ἀλλά καί συμφέρουσα εἰς τήν Ἑταιρείαν, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς συνεχεῖς διενέξεις μέ τήν Κυβέρνησιν, λόγω τῶν ἀναχρονιστικῶν διατάξεων τῆς συμβάσεως. Οὗτος ἠρνήθη νά εἰσέλθη εἰς τήν οὐσίαν τοῦ θέματος, δηλώσας ὅτι διά τήν Κυβέρνησίν του εἶναι θέμα ἀρχῆς νά μή θιγῆ ἡ σύμβασις. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι δέν ἀντιλαμβάνομαι τήν θέσιν αὐτήν, δεδομένου ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς Ἑταιρείας νά ἐκπληρώση τάς ὑποχρεώσεις της καί ἡ αἴτησίς της ὅπως χρησιμοποιήση χρήματα τῆς βοηθείας ἐπέβαλον τήν συζήτησιν. Οὗτος ἐπέμενεν εἰς τήν θέσιν του καί προσέθεσε κατά τρόπον προκλητικόν ὅτι δέν ἔπρεπε νά λησμονῆται τό γεγονός ὅτι ἡ ἀγγλική Κυβέρνησις συμπαρίσταται στήν Ἑλλάδα κατά τάς δυσκόλους ἐκείνας στιγμάς. Ἠγανάκτησα μέ τήν στάσιν του καί ἐγερθείς ἀποτόμως ἐτερμάτισα τήν συζήτησιν, μέ τήν παρατήρησιν ὅτι εὑρίσκεται ἐν πλάνῃ, ἐάν πιστεύῃ ὅτι ἡ χώρα του ἠμπορεῖ νά μεταχειρίζεται ὡς ἀποικίαν τήν Ἑλλάδα.

»Εἰς τό Λονδῖνον ἀνέμεναν ἀπό τήν συνάντησιν αὐτήν τήν διευθέτησιν τοῦ θέματος. Ἀντί τούτου ἔλαβον τηλεγράφημα τοῦ Ἄγγλου πρεσβευτοῦ, ὁ ὁποῖος, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἀνέφερεν ὅτι τόν μετεχειρίσθην σκαιῶς. Ὁ Κ. Τσαλδάρης ἀνάστατος μέ ἐπῆρε στό τηλέφωνο ἀπό τό Λονδῖνον καί μοῦ ἔκαμε ἔκκλησιν νά σώσω τήν κατάστασιν. Παραλλήλως μέ ἐκάλει ὁ Σοφούλης, διά νά τοῦ ἐξηγήσω τά τοῦ ἐπεισοδίου. Ὅταν τοῦ ἐξέθεσα πῶς διεξήχθη ἡ συζήτησις, ὁ πρωθυπουργός μοῦ ἐδήλωσε "καλά τοῦ ἔκανες, ἀλλά ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ πρέπει νά βροῦμε ἕναν τρόπον νά διευθετήσωμεν τό θέμα, διότι ὑφιστάμεθα μεγάλην πίεσιν". Τοῦ ἀπήντησα ὅτι τόσον διά λόγους οὐσίας ὅσον καί διά λόγους φιλοτιμίας, δέν δύναμαι νά παραιτηθῶ τῶν ἀπόψεών μου, διότι, ὅμως, κατα-

νοῶ τήν δυσχερῆ θέσιν τῆς Κυβερνήσεως, θά ὑποβάλω τήν παραίτησίν μου πρός διευκόλυνσίν της. Ὁ Σοφούλης, ὁ ὁποῖος μέ περιέβαλλε μέ ἰδιαιτέραν συμπάθειαν, ἀντέδρασε καί μοῦ εἶπε: "Ἄς περιμένωμεν λίγες μέρες καί τά ξαναλέμε".

»Εἰς τό τέλος τῆς ἑβδομάδος ἐκείνης ἐγένετο μερικός ἀνασχηματισμός τῆς Κυβερνήσεως καί παρεκλήθην νά ἀναλάβω τό ὑπουργεῖον Προνοίας, μέ δήλωσιν τοῦ προέδρου καί ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἡ παρουσία μου εἰς τόν τομέα αὐτόν ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος, λόγω τοῦ ὀξυτάτου προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἀπεδέχθην, μέ τήν παράκλησιν νά μήν ἐγκαταλειφθῆ ἡ πολιτική τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς συμβάσεως, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον εἶχεν υἱοθετηθῆ καί ἀπό τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον. Καί μοῦ ἐδόθη μέν ἡ διαβεβαίωσις ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις θά προωθηθοῦν διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, ἀλλά ἡ ὑπόθεσις καθ' ὁδόν καί μέ τόν χρόνον ἐγκατελείφθη»[31].

Στή διάρκεια τῆς σύντομης θητείας τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν, πέρα ἀπό τήν εἰσαγωγή γιά ψήφιση γενικότερης σημασίας νομοσχεδίων, ἐκδόθηκε καί ἀριθμός Β.Δ., μέ σημαντικότερα:

1. «Περί ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 512/1948 Α.Ν. καί τρόπου ἐκτελέσεως τοῦ ἄρθρου 1 αὐτοῦ κ.λ.π.».

2. «Περί συμπληρώσεως καί τροποποιήσεως ἄρθρων τινῶν τοῦ κανονισμοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοηθείας τοῦ κυρωθέντος διά τοῦ ἀπό 17.12.1930 Δ/τος».

3. «Περί ἐπεκτάσεως τῆς ἰσχύος τῶν 8,9 κ.λ.π. ἄρθρων εἰς τό Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας».

4. «Περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ ἀπό 30.1.37 Δ/τος «περί ἐπιβλέψεως τῆς λειτουργίας καί συντηρήσεως κινητηρίων μηχανῶν καί ἀτμολεβήτων».

5. «Περί τροποποιήσεως τοῦ ἀπό 31.5.48 Δ/τος περί ἀποζημιώσεως ἀπολυομένων, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 512/1948 Α.Ν. κ.λ.π.».

6. «Περί τροποποιήσεως ἐνίων διατάξεων τοῦ ἀπό 17.2.48 Β.Δ. περί ἐπιβλέψεως τῆς λειτουργίας καί συντηρήσεως κινητηρίων μηχανῶν καί ἀτμολεβήτων».

7. «Περί ἐπεκτάσεως τῶν ἄρθρων 1,2 κ.λ.π. τοῦ Α.Ν. 1057/1946 εἰς τό Ταμεῖον Προσωπικοῦ Σ.Β.Δ.Ε. (Σιδηροδρόμων Β.Δ. Ἑλλάδος)».

8. «Περί τροποποιήσεως χρηματικῶν ὁρίων καθοριζομένων ὑπό Δ/των ἐκμεταλλεύσεως Ἠλεκτροφωτισμοῦ Ἀλεξανδρουπόλεως, Ἡρακλείου, Ξάνθης καί Καβάλλας, προκειμένου περί προμηθείας ὑλικοῦ καί μηχανημάτων ἀναγκαιούντων εἰς αὐτάς»[32].

Παράλληλα, τέλος, καί παρά τίς δραματικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκδήλωσε, ὡς ὑπουργός Μεταφορῶν, ζωηρό ἐνδιαφέρον γιά τήν ἠλεκτροδότηση τῶν μικρῶν πόλεων καί κωμοπόλεων τῆς χώρας.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ἡ μετακίνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀπό τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν στό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας συνέπεσε μέ τήν κορύφωση τῆς ἐντάσεως τῆς ἐμφύλιας διαμάχης. Ὑπό τό κράτος τῆς ἐκτεταμένης ἀνταρτικῆς δραστηριότητας στήν ὕπαιθρο — ἰδιαίτερα τῶν εὐαίσθητων βόρειων ἐπαρχιῶν— εἶχε μόλις ἐπεκταθεῖ ὁ στρατιωτικός νόμος σ' ὁλόκληρη τήν ἐπικράτεια. Ἤδη, ἡ διεξαγωγή τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων διασταυρωνόταν, στό ἐπίπεδο τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, μέ τήν ἀνάγκη νά ἀντιμετωπιστοῦν δραστικά οἱ συνέπειες τῶν ἐκτεταμένων καταστροφῶν καί τῆς μαζικῆς ἐξόδου χιλιάδων ἀγροτῶν πρός τά ἀστικά κέντρα τῆς χώρας. Ἡ ἀνάληψη τῆς ἀρχιστρατηγίας ἀπό τόν Ἀλέξανδρο Παπάγο, τόν Ἰανουάριο τοῦ 1949, θά σημάνει τήν ἀρχή τοῦ τέλους τῆς ἕνοπλης ἀνταρσίας. Ἀλλά καί μετά τήν ὁριστική συντριβή τῶν στασιαστῶν, τόν Αὔγουστο τοῦ 1949, ἡ ἐπούλωση τῶν κοινωνικῶν πληγῶν πού ἔμεναν ἀνοιχτές θά ἀπαιτήσει τήν ἐξακολουθητική κυβερνητική φροντίδα.

Στή διάρκεια τῆς θητείας του, ὡς ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, ἀπό τό Νοέμβριο 1948 ὡς τόν Ἰανουάριο 1950, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐπικεντρώσει τή δράση του στήν περίθαλψη, τόν ἐπαναπατρισμό καί, ἀκόμη, τήν παραγωγική ἐπαναδραστηριοποίηση τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων, κυρίως ἀγροτῶν, θυμάτων τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου. Μέσα ἀπό ἀδιάπτωτη ἐπικοινωνία καί ἐπιτόπια ἐνημέρωση, θά εἰσηγηθεῖ καί θά ἐφαρμόσει σύντονα μέτρα πού ἐντάσσονταν στά πλαίσια ἑνός εὐρύτερου σχεδιασμοῦ γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἔκτακτων περιστάσεων. Ἡ σύνταξη τοῦ προγράμματος «Πρόνοια - Ἐργασία», σέ συνδυασμό μέ τή δημιουργία κέντρων Ἀσφαλείας στήν ὕπαιθρο, καί ἡ ψήφιση τοῦ νόμου «περί συντονισμοῦ τῶν μέτρων γιά τήν θεραπεία πάσης φύσεως ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων», συνέβαλαν στήν ἐντυπωσιακή ἐπίσπευση τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων καί στήν ἀναζωογόνηση τῆς δοκιμασμένης ὑπαίθρου.

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Στό πλαίσιο μερικοῦ ἀνασχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεως Σοφούλη, ὁ Κ. Καραμανλῆς μετακινεῖται ἀπό τό ὑπουργεῖο Μεταφορῶν στό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἡ ἔκταση τῶν δυσχερειῶν πού εἶχε ὁ Κ. Καραμανλῆς νά ἀντιμετωπίσει ὡς ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας διαγράφεται σέ ἄρθρο πού δημοσίευσε «Τό Βῆμα» δύο ἡμέρες μετά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, μέ τόν τίτλο «Μία ἔρευνα εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα. Νέα κύματα ἀνταρτοπλήκτων κατακλύζουν ὁλοένα τάς πόλεις»:

Τό δυσκολώτερον ἔργον ἀπό ὅλους τούς ὑπουργούς καί τούς ὑφυπουργούς τῆς νέας Κυβερνήσεως εἶναι ἐκεῖνο πού ἀναμένει, χωρίς ἀμφιβολίαν, τόν ὑπουργόν τῆς Προνοίας. Ὁ ἀριθμός τῶν προσφύγων τοῦ συμμοριτικοῦ πολέμου ὄχι μόνον δέν ἐμειώθη, ἀλλά καί ηὐξήθη μέ τήν διάλυσιν τῶν στασιαστικῶν δυνάμεων εἰς μικροτέρας, ἀλλά καί περισσοτέρας κατ' ἀριθμόν συμμορίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κατασπαρεῖ πρός διαχείμανσιν εἰς τάς ὀρεινάς περιοχάς. Παρουσιάζεται οὕτω μιά ἐπέκτασις κατά χῶρον τῆς συμμοριτικῆς δράσεως, ἡ ὁποία ὄχι μόνον εἰς τούς παλαιούς πρόσφυγας δέν ἐπέτρεψε νά ἐπανέλθουν εἰς τάς ἑστίας των, ἀλλά καί ἀναγκάζει τούς νέους νά κατέλθουν πρός τάς πεδινάς περιοχάς καί τά ἀστικά κέντρα, ὅπου ἀναζητοῦν τήν ἀσφάλειαν.

Ὅλαι, ὅμως, αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώπων ἔχουν ἀνάγκην τακτικῆς καί συστηματικῆς περιθάλψεως, χωρίς τό Κράτος νά διαθέτη ἀρκετά μέσα ὅπως ἀντιμετωπίση τάς πλέον ἐπειγούσας καί στοιχειώδεις ἀνάγκας των. Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ θέσις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας δέν εἶναι μόνον δύσκολη, ἀλλά καί αὐτόχρημα τραγική. Ὑποθέτομεν, ὅμως, ὅτι ἀνέλαβε τό δύσκολον καί τραγικόν ὑπουργεῖον ὄχι διά νά ὑποστῆ τήν μοῖραν τῆς ἀδυναμίας

του νά κάμη ὅ,τι χρειάζεται, ἀλλ' ἀκριβῶς διά νά φροντίζη καί πολλαπλασιάση τούς πόρους του καί νά τονώση τάς ὑπηρεσίας του εἰς τήν ἐκτέλεσιν ἑνός καθήκοντος πού εἰς τήν ἐποχήν αὐτήν παρουσιάζεται ὡς ἕνα ἀπό τά πρωτεύοντα. Ἀπό τήν διαχείρισιν τοῦ προβλήματος τῶν προσφύγων δέν θά κριθῆ μόνον ἡ προσωπικότης τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ἀλλά καί ἡ ἐπάρκεια ὁλοκλήρου τῆς Κυβερνήσεως[33].

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ ἀπόσπασμα τῶν ἰδιόγραφων σημειωμάτων του, ἀναφέρεται στήν κατάσταση πού χρειάστηκε νά ἀντιμετωπίσει μόλις ἀνέλαβε τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας:

«Ἀναλαβών τό ὑπουργεῖον Προνοίας, ἀντιμετώπισα μίαν δραματικήν κατάστασιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκτάσεως καί τῆς μορφῆς πού εἶχε λάβει τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων, οἱ ὁποῖοι ὑπερέβησαν τάς 700.000.

»Μετά βραχεῖαν μελέτην τοῦ θέματος, ὑπέβαλα ὑπόμνημα εἰς τήν Κυβέρνησιν καί ἐπρότεινα: πρῶτον, τόν συντονισμόν ἀπό μέρους μου καί τῶν ὑπουργείων Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως καί Ἐφοδιασμοῦ· δεύτερον, τήν καθιέρωσιν τοῦ προγράμματος Πρόνοια-Ἐργασία· καί τρίτον, τήν διάθεσιν 60.000 ὅπλων διά τήν δημιουργίαν κέντρων Ἀσφαλείας εἰς τήν ὕπαιθρον. Ἡ πρότασίς μου αὐτή προεκάλεσε ποικίλας ἀντιδράσεις τόσον ἀπό μέρους μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ὅσον καί τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς. Συνεκλήθη τό μικρόν Ὑπουργικόν Συμβούλιον, κατά τό ὁποῖον διετυπώθησαν ἐπιφυλάξεις ἐπί τοῦ θέματος τῶν κέντρων Ἀσφαλείας. Ἐνθυμοῦμαι, μάλιστα, ὅτι ὁ Βενιζέλος μέ ἠρώτησε: "Δέν φοβᾶσαι μήπως οἱ χωρικοί πού θά πάρουν τά ὅπλα τά στρέψουν ἐναντίον μας;"· καί τοῦ ἀπήντησα: "Ἐάν δεχθῶμεν ὅτι δέν ὑπάρχουν πλέον 60.000 Ἕλληνες, εἰς τούς ὁποίους νά ἠμπορῆ ἡ πατρίς νά ἐμπιστευθῆ, δέν ἔχομεν παρά νά καλέσωμεν τόν Μάρκον καί νά τοῦ παραδώσωμεν τήν ἐξουσίαν". Ὁ Μαρκεζίνης πού ἦτο μέλος τοῦ Συμβουλίου συνεφώνησε μέ τήν ἄποψίν μου καί ἐν συνεχείᾳ τήν ὑπεστήριξεν.

»Ἀλλά εἴχαμε καί τίς ἀντιδράσεις τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς καί τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας, διά νά ἐκθέσω τά πλεονεκτήματα τοῦ σχεδίου. Τούς ἐξήγησα ὅτι ὁ συμμοριτοπόλεμος παρουσιάζει τάς ἑξῆς ἰδιοτυπίας: πρῶτον, ἐφ' ὅσον ὅλη ἡ ὕπαιθρος εἶναι ὑπό τόν ἔλεγχον τῶν συμμοριτῶν, οὗτοι ἔχουν τήν εὐκαιρίαν νά ἐφοδιάζωνται ἀπό τά χωριά καί νά ἀνανεώνουν τάς ἀπωλείας των· δεύτερον, ἐπιχειροῦν ἀνέτως ἐπιθέσεις κατά τῶν ἀστικῶν κέντρων, διότι γνωρίζουν ὅτι μποροῦν νά ἐπανέλθουν εἰς τά ὁρμητήριά των ἀνεμποδίστως· καί τρίτον, ὅτι ἂν συνεχισθῆ καί ἐνταθῆ ἡ κάθοδος τῶν προσφύγων, θά ἠττηθῶμεν τελικῶς καί μόνον ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ.

»Μετά μακράν συζήτησιν υἱοθετήθησαν αἱ προτάσεις μου καί ἐλήφθη ἀπόφασις νά τεθοῦν ἀμέσως εἰς ἐφαρμογήν. Ἀπεδείχθη δέ εἰς τήν πρᾶξιν ὅτι αἱ προτάσεις ὑπῆρξαν ὀρθαί καί συνέβαλον πολύ εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῆς δραματικῆς καταστάσεως πού εἶχε δημιουργήσει ὁ συμμοριτοπόλεμος. Διότι χάρις εἰς τά μέτρα αὐτά, ὄχι μόνον ἀνεκόπη ἡ περαιτέρω κάθοδος τῶν χωρικῶν, ἀλλά καί ἐπραγματοποιήθη ἐντός ἑξαμήνου ὁ ἐπαναπατρισμός 700.000, ἔργον διά τό ὁποῖον ἡ ἀμερικανική ἀποστολή εἶχε προτείνει σχέδιον πενταετές.

»Εἰς τό ὑπουργεῖον Προνοίας ἀνέπτυξα ἐξαιρετικήν δραστηριότητα, ταξιδεύων συνεχῶς ἀπό περιφέρειαν εἰς περιφέρειαν, ἐπισκεπτόμενος ἀμέσως κάθε πλησσομένην περιοχήν, λαμβάνων ἐπί τόπου μέτρα σκληρά πολλάκις, ἀλλά σωστικά, καί διακινδυνεύων ἀκόμη τήν ζωήν μου. Πιστεύω ὅτι τό ἔργον, τό ὁποῖον ἐπετέλεσα εἰς τόν τομέα αὐτόν, ὑπῆρξε σημαντικώτερον τοῦ ἔργου πού ἐπετέλεσα εἰς ἄλλους τομεῖς καί πολλάκις λυποῦμαι, διότι ἐπέρασε σχεδόν ἀπαρατήρητον».

23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Μέ πρωτοβουλία τοῦ νέου ὑπουργοῦ Προνοίας, Κ. Καραμανλῆ, ἀποφασίζεται ἡ διενέργεια ἀπογραφῆς τῶν ἀνταρτοπλήκτων προσφύγων σ' ὁλόκληρη τή χώρα καί ἡ βελτίωση τῆς περιθάλψεώς τους.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

Εἰς τό ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ ἐγένετο χθές μεγάλη σύσκεψις διά τήν λῆψιν ἀποφάσεων σχετικῶν μέ τήν περίθαλψιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Εἰσηγουμένου τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας, ἀπεφασίσθη ὅπως ἐνεργηθῆ λεπτομερής καί ἐπιμελημένη ἀπογραφή τῶν συμμοριοπλήκτων ἀπάσης τῆς χώρας. Ἡ ἀπογραφή δέον νά ἔχη περατωθῆ μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, δεδομένου ὅτι τά ὑπάρχοντα στοιχεῖα, ἐπί τῇ βάσει τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμός τῶν προσφύγων ἀνέρχεται εἰς 670.000, δέν εἶναι ἀκριβῆ. Ἐξ ἄλλου, ἀπεφασίσθη ὅπως, διά τήν περίθαλψιν τῶν συμμοριοπλήκτων κατά τόν μῆνα Δεκέμβριον, διατεθοῦν τά ἑξῆς ποσά: 23 δισεκ. δραχμῶν διά τήν ἐπιδότησιν τῶν πληγέντων, ἀντί τῶν 13 δισεκ. τά ὁποῖα προβλέπονται διά τοῦ προϋπολογισμοῦ. 4 δισεκ. διά τήν διατροφήν τῶν ζώων τῶν συμμοριοπλήκτων. 17½ δισεκ. διά τήν κατασκευήν στεγάστρων ἀντί τῶν 5 δισεκ. τά ὁποῖα ἔχουν προβλεφθῆ. Ἀπεφασίσθη ὡσαύτως ἡ ἀποστολή, ἀρχομένης ἀπό σήμερον τμηματικῶς, 3.000 σκηνῶν, διά τῶν ὁποίων θά ἐξασφαλισθῆ ἡ προσωρινή στέγασις 60.000 ἀτόμων, εὑρισκομένων ἤδη εἰς τό ὕπαιθρον. Κατόπιν τῆς αὐξήσεως τῶν διατεθειμένων πιστώσεων, τό ἐπίδομα τῶν ἀνταρτοπλήκτων γίνεται 1.000 δραχμαί ἡμερησίως δι' ἕκαστον καί δι' ὅλον τόν μῆνα.

Ἐξ ἄλλου κατά τήν ὡς ἄνω σύσκεψιν ἐξητάσθη καί ἡ δυνατότης τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν δυναμένων ἐκ τῶν ἀνταρτοπλήκτων νά ἐργασθοῦν πρός ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματος «Πρόνοια διά τῆς ἐργασίας» καί τό ὁποῖον χρηματοδοτεῖται διά 40 δισεκ. ἐκ τῶν ὑπολοίπων τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς βοηθείας καί διά 90 δισεκ. ἐκ τῶν δραχμῶν τοῦ σχεδίου Μάρσαλ.

Τῆς συσκέψεως μετέσχον οἱ ὑπουργοί κ.κ. Καραμανλῆς, Στεφανόπουλος καί Χέλμης, ὁ κ. Κλέυ καί οἱ ἁρμόδιοι ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. Ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐρωτηθείς σχετικῶς, ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐντός τῶν ἡμερῶν θά παρασχεθοῦν εἰς τό ὑπουργεῖον του τά ἀπαραίτητα ἐφόδια διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ σοβαρωτάτου ζητήματος τῆς περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων. Τό σχετικόν πρόγραμμα ἐφαρμογῆς τῆς περιθάλψεως εἶναι ἤδη ἕτοιμον[34].

24-26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τά Ἰωάννινα μέ σκοπό τή λήψη μέτρων ἄμεσης ἐφαρμογῆς γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς στεγάσεως καί περιθάλψεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς Ἠπείρου.

Μετά τήν πρώτη γενική ἐνημέρωση καί ἐπιθεώρηση τῶν πρόχειρων κατασκηνώσεων τῆς περιοχῆς, ὁ ὑπουργός Προνοίας ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἔχω ἤδη ἀποφασίσει τήν αὔξησιν τοῦ καταβαλλομένου μηνιαίου ἐπιδόματος ἀπό 23 χιλιάδας εἰς 45 χιλιάδας διά τόν ἀρχηγόν τῆς οἰκογενείας καί 30 χιλιάδας διά τά ὑπόλοιπα μέλη. Ἐπίσης, ἀνάλογοι πιστώσεις διετέθησαν διά τήν προμήθειαν ζωοτροφῶν. Ἐντός 15θημέρου τό βραδύτερον ὅλοι σας θά εἶσθε καλύτερα. Θά πάρετε καί θά φορῆτε ἀπό μίαν καινούριαν ἐνδυμασίαν. Θά φροντίσω διά τά παιδιά σας νά τά συγκεντρώσω εἰς παιδουπόλεις».

Στό σημεῖο αὐτό στράφηκε πρός τό Γενικό Διοικητή Ἠπείρου:

«Ἐάν, στρατηγέ μου, δέν εἰσακουσθοῦν αἱ πρακτικαί λύσεις πού θά προτείνω διά τήν ἐπούλωσιν τοῦ δράματος τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀποχωρήσω τῆς Κυβερνήσεως».

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, ἀφοῦ ἐπισκέφθηκε τό μητροπολίτη Σπυρίδωνα καί προήδρευσε σέ σύσκεψη μέ θέμα τήν περίθαλψη τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ἀπάντησε σέ ἐρωτήσεις τῶν δημοσιογράφων:

«Τό ζήτημα τῆς στεγάσεως τῶν προσφύγων, τό κυριώτερον, πιστεύω ὅτι θά ἀντιμετωπισθῆ εὐμενῶς. Ἤδη ἐξουσιοδοτήθη ὁ κ. Ρέππας, ὅπως μεριμνήση παντί τρόπῳ διά τήν ἐξεύρεσιν χώρου πρός στέγασιν ἐντός τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ὀκτώ χιλιάδων προσφύγων. Διά τῆς ἰδίας ἐντολῆς ὁ κ. Ρέππας ἐξουσιοδοτεῖται καί διά τήν στέγασιν τῶν συμμοριοπλήκτων τῶν ἄλλων νομῶν. Ἀπό αὐτούς, ἀρκετός ἀριθμός θά στεγασθῆ εἰς τά ὑπό κατασκευήν λυόμενα οἰκήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀποπεράτωσις θά πραγματοποιηθῆ τό συντομώτερον.

»Κατόπιν ἐπικοινωνίας μου μετά τοῦ μοιράρχου Κ. Μπαλοδήμου ἐπέτυχαν τήν ἀπελευθέρωσιν τινῶν ὑπό κατασκευήν λυομένων οἰκημάτων, ἵνα ἐκεῖ ἐγκαταστήσωμε προσωρινῶς τούς ἀπό αὔριον μεταφερομένους ἐνταῦθα συμμοριοπλήκτους τῆς Λάκκας. Ἐκ παραλλήλου, διέταξα τήν φόρτωσιν 30 ἐπί πλέον λυομένων οἰκημάτων ἐκ Θεσσαλονίκης. Ὡς πρός τό ζήτημα τοῦ καταβαλλομένου μηνιαίου ἐπιδόματος, ὑπέγραψα ἤδη διαταγήν, διά τῆς ὁποίας οἱ ἀρχηγοί οἰκογενείας θά λαμβάνωσιν 45 χιλιάδας καί τά ὑπ' αὐτῶν προστατευόμενα μέλη 30 χιλιάδας. Ἐπίσης, αἱ σχετικαί πιστώσεις ἐξεδόθησαν διά τήν προμήθειαν ζωοτροφῶν».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποσχέθηκε ἀκόμη ὅτι, μόλις ἐπιστρέψει στήν Ἀθήνα, θά προκαλέσει συνεδρίαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί θά ἀπαιτήσει τήν ψήφιση Α.Ν. γιά τήν κατάργηση τῆς Ἐπιτροπῆς Στεγάσεως, καθώς καί τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου στήν πόλη τῶν Ἰωαννίνων, ὥστε ὁ Γενικός Διοικητής Ἠπείρου νά κατορθώσει νά ἐφαρμόσει πλήρως τίς σχετικές ἀποφάσεις. Σέ ἐρώτηση, τέλος, τῶν δημοσιογράφων, γιά τά ἔκτακτα μέτρα ὑπέρ τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ἀπάντησε:

«Εὑρεθείς εἰς τήν ἀνάγκην, ὅπως ἀντιμετωπίσω μίαν ἐκτάκτως δραματικήν κατάστασιν, παραμέρισα τούς τύπους καί ἔλαβα τά ἐπιβαλλόμενα ἐκ τῶν περιστάσεων μέτρα.

»Ἐλπίζω ὅτι ὁ ἠπειρωτικός λαός, μέ τήν αὐταπάρνησιν, τόν πατριωτισμόν καί τά ἀνθρωπιστικά αἰσθήματα πού τόν χαρακτηρίζουν θά κατανοήση τήν ὑπερτάτην ἀνάγκην πού ὑπαγόρευσε τάς ἀποφάσεις μας, θά τά ἀποδεχθῆ καί θά συντρέξη εἰς τήν ἐφαρμογήν των»[35].

Σύμφωνα μέ τίς πρῶτες ἀνταποκρίσεις ἀπό τήν ἠπειρωτική πρωτεύουσα, ὁ ὑπουργός Προνοίας, μέ σκοπό τήν ἀντιμετώπιση τοῦ δράματος 15 περίπου χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων, οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ὁποίους διαβιώνουν σέ σκηνές ὑπαίθριες κάτω ἀπό συνθῆκες πρωτοφανοῦς κακοκαιρίας καί ψύχους, ἀποφάσισε νά ἐπιτάξει τίς αἴθουσες τῶν κινηματογράφων, τῶν καφενείων, τῶν σχολείων καί τῶν ἄλλων κοινόχρηστων χώρων, καθώς καί οἰκιῶν· καί κάλεσε τόν ἠπειρωτικό λαό νά κατανοήσει τήν ὑπέρτατη ἀνάγκη πού ὑπαγορεύει τίς ἀποφάσεις του. Ἐπίσης, διέταξε νά ἐπισπευσθεῖ ἡ κατασκευή νέων καί μόνιμων ἐγκαταστάσεων καί ἀποφάσισε νά δεσμεύσει ὅλη τήν ξυλεία πού βρισκόταν στά Ἰωάννινα, προκειμένου νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἀποπεράτωση τῶν στεγάστρων τῶν λυομένων, καθώς καί ἡ κατασκευή ἄλλων, ἡμιμόνιμων οἰκημάτων. Μέ βάση τά παραπάνω μέτρα προβλέπεται ὅτι, σέ διάστημα 15θημέρου, θά ἐξασφαλιστεῖ στέγη γιά 7-8 χιλιάδες συμμοριοπλήκτους.

Μετά ἀπό ἀλλεπάλληλες συσκέψεις, ὑπό τήν προεδρία του, ὁ Κ. Καραμανλῆς προχώρησε στή λήψη σειρᾶς εἰδικῶν μέτρων. Συγκεκριμένα, διέταξε τήν ἄμεση μεταφορά καί στέγαση στίς πόλεις τῶν

ἀνταρτοπλήκτων παιδιῶν τῆς Λάκκας Σουλίου· κάλεσε τούς ἐντεταλμένους γιά τή στέγαση δημοδιδασκάλους καί τούς ἔδωσε ὁδηγίες σχετικές γιά τήν ἐξοικονόμηση στεγαστικῶν χώρων· ἀπαίτησε ἀπό τήν Ἐπιτροπή τοῦ Ἱδρύματος «Ἀπόστολος Παῦλος» νά διαμορφωθεῖ τό κτίριο τοῦ Ἱδρύματος σέ παιδούπολη· ὑπέγραψε ἔνταλμα 26 ἑκατ. γιά τήν ἀγορά καύσιμης ὕλης καί διέθεσε πίστωση 600 ἑκατ. δραχμῶν καί σημαντικές ποσότητες τροφίμων γιά τίς ἄμεσες ἀνάγκες τῶν ἀνταρτοπλήκτων· διέταξε τόν ἐπαναπατρισμό τῶν ἀνταρτοπλήκτων στά χωριά πού εἶναι ἀσφαλῆ καί, εἰδικότερα, ἐξέτασε τή δυνατότητα ἐπαναπατρισμοῦ στίς περιοχές Πωγωνίου καί Κόνιτσας, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξασφαλιστεῖ ἡ σταθερή ἐγκατάσταση φρουρῶν. Κάθε ἀντίδραση στά ἀποφασισμένα μέτρα ἐξήγγειλε ὅτι θά παταχθεῖ καί οἱ ὑπεύθυνοι θά παραπεμφθοῦν στό Στρατοδικεῖο[36].

Ἡ μετάβαση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας στήν ἠπειρωτική πρωτεύουσα, εὐθύς μετά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, καί τά δραστικά μέτρα πού ἀποφάσισε νά λάβει, ἔγιναν δεκτά μέ αἴσθημα ἱκανοποιήσεως καί ἀνακουφίσεως ἀπό τίς τοπικές ἐφημερίδες, καθώς καί ἀπό τόν ἡμερήσιο ἀθηναϊκό τύπο.

Κατά τήν ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς του στά Ἰωάννινα, ἡ τοπική ἐφημερίδα «Ἐθνικός Ἀγών», σέ κύριο ἄρθρο ἐπεσήμανε:

Τόν Κ. Καραμανλῆ, τόν ὑπουργόν τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, τόν ὑποδεχόμεθα μέ ἐγκαρδιότητα. Παραμερίζομεν καί λησμονοῦμεν ὅτι εἶναι ὑπουργός μιᾶς κακοῦ παρελθόντος Κυβερνήσεως... Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶναι νέος, μέ ἐνθουσιασμούς ὡραίους, μέ φιλοδοξίας εὐγενικάς καί πρό παντός ὑγιής ἀπό τήν ἀσθένειαν τοῦ παλαιοκομματισμοῦ πού δέρρει ἀπό πολλοῦ. Τέτοιος ὤν, δέν ἠμπορεῖ παρά νά βλέπη μέ διαύγειαν καί νά συναισθάνεται μέ εἰλικρίνειαν. Θά ἐκτιμήσουν οἱ εἰς τραγικήν περιπέτειαν εὑρισκόμενοι Ἠπειρῶται οἱανδήποτε θετικήν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντός του[37].

Ἐπίσης, ἡ ἐφημερίδα «Ἐθνική Ἀντίστασις» ὑπογράμμισε:

Ἂν καί τό πρόβλημα τῶν ἀνταρτοπλήκτων στήν Ἤπειρο εἶχε φθάσει στό ζενίθ τῆς ὀξύτητός του καί συνεπῶς δέν χωροῦσε πιά καμμιά ἄλλη ἀναβολή στήν ἐπίλυσή του, ὅμως εἶναι ἄξια ἐξάρσεως ἡ ταχύτης μέ τήν ὁποία συνέλαβε τό ὅλο ζήτημα ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας, Καραμανλῆς καί ἡ ἀποφασιστικότητα διά τῆς λήψεως τῶν ριζικῶν πραγματικά μέτρων πού ἀνακοινώθηκαν. Καί τονίζουμε αὐτό, διότι μᾶς ἐπεσκέφθησαν κατά καιρούς καί ἄλλοι ὑπουργοί. Πέρασαν ἀπό τούς συμμοριοπλήκτους, εἶδαν τό δράμα τους, ἔκαμαν ὡραῖες δηλώσεις, μᾶς ὑπεσχέθησαν πολλά καί ἀπῆλθον. Στήν οὐσία, ὅμως, δέν γινόταν τίποτα. Ἡ κατάστασις μέρα μέ τή μέρα βάδιζε στό χειρότερο. Καί ὁ Γόρδιος δεσμός περιεπλέκετο ἀκόμη περισσότερο. Ἂν τά ἀποφασισθέντα ὑπό τοῦ Καραμανλῆ μέτρα θά παίξουν τόν ρόλο τῆς σπάθης τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦτο θά μᾶς τό δείξη ἡ πραγματοποίησή τους, πού πρέπει νά γίνη στό συντομώτερο χρονικό διάστημα[38].

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἴδια ἐφημερίδα δημοσίευσε ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Ἐπαινετή προσπάθεια»:

Ἡ ἄφιξις τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας κ. Καραμανλῆ ἐνταῦθα καί αἱ σύντονοι ἐνέργειαι τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καί τῆς νομαρχίας Ἰωαννίνων, ὅπως στεγάσωσιν ὅλους ἀνεξαιρέτως τούς συμμοριοπλήκτους, οἵτινες διέμενον εἰς ὕπαιθρον καί τάς σκηνάς, ἐντός τῶν οἰκιῶν ὑπεραρίθμως, τῶν λυομένων οἰκιῶν, τῶν διαφόρων δημοσίων καταστημάτων καί τῶν ἐκκλησιῶν ἀκόμη, εἶναι μία ἀξιόλογος καί ἐπαινετή προσπάθεια ἥτις εὗρε πραγματικήν ἀπήχησιν εἰς τάς χιλιάδας τῶν δυστυχῶν συμμοριοπλήκτων. Δικαίως λοιπόν ἀξίζει κάθε ἔπαινος εἰς τούς ἀναλαβόντας τήν πρωτοβουλίαν ταύτην καί παρέχει τήν ἐλπίδα ὅτι λίαν συντόμως θά ἀπαλλαγῶμεν ἀπό τό ὅραμα αὐτό τῆς ὑπαίθρου[39].

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, χαρακτηριστικό ἦταν σχόλιο τοῦ «Βήματος»:

Τό δράμα τῶν ἀνταρτοπλήκτων προσφύγων, τό ὁποῖον ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας Κ. Καραμανλῆς ἀντίκρυσε κατά τήν ἐπίσκεψίν του εἰς Ἰωάννινα ἔδωκε καί εἰς αὐτόν καί εἰς τούς ἐκπροσώπους τῆς ὑπηρεσίας του μίαν εἰκόνα πού δέν περιορίζεται μόνον εἰς τήν Ἤπειρον, ἀλλά εἶναι κοινή εἰς ὅλα τά κέντρα τῆς Ἑλλάδος, τά ὁποῖα ἐδέχθησαν τά κύματα τῆς νέας ταύτης προσφυγικῆς θεομηνίας. Ὁ κ. ὑπουργός ἔκαμε ὅ,τι προχείρως τοῦ ἦτο δυνατόν διά νά φέρη κάποιαν ἀνακούφισιν εἰς τήν μεγάλην αὐτήν δυστυχίαν, πού μέ τήν πρώιμην ἔλευσιν βαρυτάτου χειμῶνος ἐπεδείνωσε τήν κατάστασιν. Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἔκανε καί ὁ προκάτοχός του. Δυστυχῶς ὅμως μέ αὐτόν τόν τρόπον οὔτε ἀντιμετωπίζονται ἱκανοποιητικῶς, οὔτε λύνονται προβλήματα μεγίστης ἐκτάσεως καί ἐντάσεως, ὅπως ἡ ἑλληνική προσφυγική τραγωδία, πού ἀφορᾶ πληθυσμόν πολύ μεγαλύτερον τοῦ μισοῦ ἑκατομμυρίου.

Ὑπῆρξεν λάθος ὅτι τό προσφυγικόν ζήτημα τῶν ἀνταρτοπλήκτων τό ἐξελάβαμεν ὡς ἐντελῶς προσωρινόν, ὡς μή δυνάμενον νά παραταθῆ πέρα ἀπό μερικούς μῆνας, καί ὅτι κατά συνέπειαν δέν κατεστρώθη μία μακροτέρας πνοῆς καί συστηματική πολιτική πού νά ἐπιχειρῆ νά δώση εἰς τούς πρόσφυγας κάτι περισσότερον ἀπό τήν προσωρινήν στέγην καί τήν τροφήν. Ὁ κ. Καραμανλῆς πού ἀντίκρυσε διά πρώτην φοράν τό δράμα τους εἰς τά Ἰωάννινα, ἂς λάβη τά μέτρα του ἂν θέλη νά μήν μείνη στείρα καί ἡ ἰδική του διάβασις ἀπό τό ὑπουργεῖον Προνοίας[40].

Μετά τήν ἐπάνοδό του στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἰσήγαγε ἐπειγόντως στό Ὑπουργικό Συμβούλιο τό θέμα τῆς ἄμεσης λήψεως μέτρων γιά τήν περίθαλψη τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς Ἠπείρου. Τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ὄχι μόνον ἐνέκρινε τίς ἀποφάσεις πού ἔλαβε ὁ ὑπουργός Προνοίας κατά τήν ἐπίσκεψή του στά Ἰωάννινα, ἀλλά καί τόν ἐξουσιοδότησε νά ἐφαρμόσει ἀνάλογα ριζικά μέτρα σέ ὅλη τήν ἐπικράτεια.

Σχετική μέ τό θέμα ὑπῆρξε καί ἡ ἀκόλουθη δήλωση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, στίς 29 Νοεμβρίου:

«Ὁ σεβασμός πρός τήν ἰδιοκτησία ἀτονεῖ πρό τῆς ἀνάγκης σωτηρίας χιλιάδων ὑπάρξεων πού κινδυνεύουν νά ἀφανισθοῦν. Εἶναι ἀνάγκη, ὅσοι ζοῦν ἐν ἀφθονίᾳ νά συντρέξουν τό Κράτος εἰς τήν ἀγωνιώδη προσπάθειαν νά στεγάση καί περιθάλψη τά τραγικά θύματα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος. Πάντες ὀφείλομεν νά ἀντιληφθῶμεν ὅτι λόγοι ὑψίστης ἐθνικῆς σκοπιμότητος καί ὄχι ἁπλῆς φιλανθρωπίας ἐπιβάλλουν τάς θυσίας αὐτάς. Διότι, ἄν καμφθῇ ἡ ἀντίστασις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου, κινδυνεύει νά ἀποβῇ ἀτελεσφόρητος ὁ ἀγών τοῦ μαχομένου στρατοῦ».

Στίς 9 Δεκεμβρίου, ὁ νομάρχης Ἰωαννίνων θά δώσει τή διαβεβαίωση ὅτι ἡ στέγαση ὅλων τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς περιοχῆς θά ἔχει ὁλοκληρωθεῖ ἐντός ἡμερῶν καί ὅτι τά πρόσφατα μέτρα ἐκτελέστηκαν καί τελεσφόρησαν[41].

28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Σύμφωνα μέ κυβερνητική ἀνακοίνωση ἐγκρίθηκε πίστωση 17½ δισεκατομμυρίων δρχ. γιά τήν προσωρινή στέγαση τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ἀπό τήν ὁποία διατέθηκαν ἤδη 8 δισεκατομμύρια. Ἐξάλλου, κατασκευάζονται ἤδη 3.000 τεμάχια σκηνῶν, προκειμένου νά διατεθοῦν ἀπό τό ὑπουργεῖο Προνοίας γιά τή στέγαση τῶν προσφύγων.

29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Μέ ὑπόδειξη τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ Ἐπιτροπή Ἐράνου Βασιλίσσης ἀποφάσισε τήν ἵδρυση ἄλλων τριῶν παιδουπόλεων. Ἡ πρώτη καί ἡ δεύτερη θά συσταθοῦν στήν Κέρκυρα καί τή Λαμία καί θά ὑποδεχτοῦν ὀκτακόσια παιδιά ἀπό τήν Ἤπειρο, ἐνῶ ἡ τρίτη, στή Ρόδο, θά στεγάσει τριακόσια παιδιά ἀπό τή Δυτική Μακεδονία.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τηλεγράφημα πρός τίς κοινοτικές ἀρχές, καθορίζει τούς ὅρους γιά τήν ἀπογραφή τῶν ἀνταρτοπλήκτων ὅλης τῆς χώρας. Κάθε ἀνταρτόπληκτος, προκειμένου νά εἰσπράξει τό ἐπίδομα τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου 1948, θά πρέπει νά ὑπογράψει ὑπεύθυνη δήλωση, μέ βάση ὁρισμένα στοιχεῖα. Οἱ ψευδεῖς δηλώσεις θά ἐπιφέρουν αὐστηρές κυρώσεις, ἐνῶ προβλέπεται ἔλεγχος τῶν δηλώσεων ἀπό τίς ἐνοριακές ἐπιτροπές.

Παράλληλα, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας διατάσσει νά διανεμηθοῦν στούς ἀνταρτοπλήκτους ὅλα τά ἐφόδια σέ τρόφιμα καί ἱματισμό πού βρίσκονται στίς κρατικές ἀποθῆκες: ρουχισμός γιά 200.000 παιδιά καί 180.000 ζεύγη σολόδερμα, 850.000 κονσέρβες κρέατος καί ἰχθύων. Τέλος, ὁρίζει ὅτι μέχρι τέλους τοῦ ἔτους θά διατεθοῦν 23 δισεκ. δραχμές γιά τήν παροχή ἐπιδόματος στούς ἀνταρτοπλήκτους.

Ἡ διαδικασία ἀπογραφῆς τῶν ἀνταρτοπλήκτων τέθηκε σέ ἐφαρμογή, σύμφωνα μέ ἐπίσημη κυβερνητική ἀνακοίνωση, στή διάρκεια τῶν ἀμέσως ἑπόμενων ἡμερῶν.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Τό προεδρεῖο τῆς Ἀνώτατης Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῶν Ἀγώνων Ἠπείρου ἐπισκέφθηκε τούς ὑπουργούς Προνοίας, Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως καί Γεωργίας καί ἐξέθεσε τήν κατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς Ἠπείρου. Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε στό προεδρεῖο ὅτι ἔλαβε ὅλα τά ἐνδεδειγμένα μέτρα γιά τήν ἄμεση περίθαλψή τους.

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς συνεχάρη τόν ὑπουργό Προνοίας γιά τίς ἄμεσες καί σύντονες ἐνέργειές του.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, ἐπισκέπτεται τήν Κοζάνη καί ἀσχολεῖται μέ τήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῶν ἀνταρτοπλήκτων τοῦ νομοῦ. Ἡ στέγασή τους, μέ βάση τίς ἀποφάσεις καί τίς ἐντολές τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας πρός τό νομάρχη, θά ἔχει ἐξασφαλιστεῖ ὡς τά τέλη Δεκεμβρίου.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀσχολήθηκε καί μέ τούς πρόσφυγες ἀπό τά Γρεβενά. Σχετικά, ἐξουσιοδότησε τό νομάρχη νά προβαίνει σέ ἐπιτάξεις κενῶν χώρων γιά τή στέγασή τους καί ἀποφάσισε τή δημιουργία εἰδικῶν κέντρων στήν πόλη τῶν Γρεβενῶν, σέ συνεννόηση καί μέ τίς στρατιωτικές ἀρχές.

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ κοινή σύσκεψη μέ τόν ἀρχηγό τοῦ ΓΕΣ, Θ. Τσακαλῶτο, ἀποφάσισε τή συγκρότηση πυρήνων ἀσφαλείας μέ τήν τοποθέτηση μονίμων τμημάτων στρατοῦ στήν περιοχή Γρεβενῶν, ὥστε νά ἀποσυμφορηθεῖ ἡ πόλη ἀπό τούς 12.000 ἀνταρτόπληκτους πρόσφυγες.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Μεταξύ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς στήν Ἑλλάδα συνομολογεῖται συμφωνία γιά τή χορήγηση, κατά τό μήνα Δεκέμβριο, 10 δισεκ. ἐπιπλέον, προορισμένων νά διατεθοῦν σέ ἐπιδόματα τῶν ἀνταρτοπλήκτων (3.400 ἑκατ. γιά ἀρτοδότηση, 600 ἑκατ. γιά ἰατρική περίθαλψη καί 2 δισεκ. γιά ἐκτέλεση ἔργων ἐξυγιάνσεως στούς καταυλισμούς), ἐνῶ τό ὑπουργεῖο Παιδείας δι-

αθέτει 4 δισεκ. γιά τήν ἀνοικοδόμηση κατεστραμμένων οἰκιῶν.

2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὑπογράφεται καί κοινοποιεῖται τηλεγραφικά σ' ὅλες τίς διοικητικές ἀρχές τοῦ Κράτους ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας πού καθορίζει τή διαδικασία ἀπογραφῆς τῶν ἀνταρτοπλήκτων προσφύγων σ' ὁλόκληρη τήν ἐπικράτεια.

Σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἀποστολή ἱματισμοῦ καί ἄλλων ἐφοδίων, αὐξήθηκαν τά συνεργεῖα συσκευασίας, προκειμένου στή διάρκεια τοῦ Δεκεμβρίου καί πρίν ἀπό τίς ἑορτές νά ἔχουν διανεμηθεῖ τά εἴδη πού βρίσκονται, περισσότερο ἀπό ἕνα χρόνο, στίς ἀποθῆκες τοῦ ὑπουργείου. Σέ πρώτη φάση διατάχτηκε ἡ φόρτωση τῶν ποσοτήτων πού προορίζονταν γιά τήν Ἤπειρο καί τή Δυτική Μακεδονία. Γιά τήν ἀποφυγή καταχρήσεων καί μεροληψίας στή διανομή, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέστησε ἐπιτροπές μέ συμμετοχή ἐκπροσώπων τοῦ Πατριωτικοῦ Ἱδρύματος καί τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς συνόδου, στή Θεσσαλονίκη, τοῦ Β΄ Συνεδρίου νομαρχῶν Βορείου Ἑλλάδος, ὑπό τήν προεδρία τῶν ὑπουργῶν Κοινωνικῆς Προνοίας καί Βορείου Ἑλλάδος, ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ ὁμιλία του μέ θέμα τό πρόβλημα τῶν ἀνταρτοπλήκτων τόνισε ὅτι *«τά πορίσματα τῆς συσκέψεως αὐτῆς θά ἀποτελέσουν τήν βάσιν πρός κατάρτισιν ἑνός προγράμματος θετικῆς ἐργασίας διά τά περαιτέρω»*. Στή συνέχεια, ζήτησε ἀπό τούς νομάρχες νά διατυπώσουν σέ διάστημα 8ημέρου τίς ἀπόψεις τους γραπτῶς πάνω σέ συγκεκριμένα ἐρωτήματα πού τούς ὑπέβαλε, προκειμένου νά εἰσηγηθεῖ στήν Κυβέρνηση πρόγραμμα γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ ὅλου προβλήματος. Τό σχετικό ἐρωτηματολόγιο ἐπικεντρώνεται στά ἀκόλουθα σημεῖα:

Κατά ποῖον τρόπον θά δημιουργηθοῦν ζῶνες ἀσφαλείας, πῶς δύναται νά λειτουργήση εὐρέως τό πρόγραμμα «Πρόνοια καί Ἐργασία», πῶς πρέπει νά διαμορφωθῆ τελικῶς καί ἐπιτυχῶς ἡ διαδικασία τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων, κατά ποῖον τρόπον γίνεται ἡ προσωρινή στέγασις τῶν συμμοριοπλήκτων ἀπό τό ὑπουργεῖον Ἀνοικοδομήσεως καί τί ἀπαιτεῖται διά νά γίνη μέ τά πλέον εὐνοϊκά ἀποτελέσματα, πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπισθῆ τό πρόβλημα τῆς περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων.

Παράλληλα, ὁ ὑπουργός Προνοίας δήλωσε ὅτι διέθεσε ποσόν 11 δισεκ. δραχμῶν γιά τήν περίθαλψη τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι καί ἀνέρχονται σέ 312.000, περίπου.

Κατά τή διαμονή του στή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε μακρά συνεργασία μέ τόν ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος, Κ. Κορόζο, μέ σκοπό τή λήψη μέτρων γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἀσφάλειας τῶν περιοχῶν, τήν περίθαλψη τῶν προσφύγων καί γενικά τοῦ μετακινούμενου πληθυσμοῦ, καθώς καί γιά τήν παλινόστηση στίς ἰδιαίτερες περιφέρειές του.

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, κατά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τή Βόρειο Ἑλλάδα, ὅπου πραγματοποίησε περιοδεία γιά νά μελετήσει τά προβλήματα τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἐπανερχόμενος ἐκ Βορείου Ἑλλάδος, ὅπου ἐξήτασα ἐν συσκέψει μετά τῶν νομαρχῶν καί τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων ἀπό ὅλας του τάς πλευράς, ὀφείλω νά ἐνημερώσω τήν κοινήν γνώμην ἐπ' αὐτοῦ καί νά εἰσηγηθῶ εἰς τήν Κυβέρνησιν σύνολον μέτρων πρός ἀντιμετώπισίν του.

»Τό θέμα εἶναι ἰδιότυπον καί περισσότερον πολυσύνθετον ἀπό ὅ,τι συνήθως ἐμφανίζεται. Ἀπό τήν ἔγκαιρον καί ὀρθήν ἀντιμετώπισίν του θά ἐξαρτηθῆ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνος πού διεξάγει τό ἔθνος. Οἱ συμμορῖται, ὡς γνωστόν, ἀποφεύγουν τάς μάχας, ἐπιδιώκοντες τήν κατάρρευσιν διά τῆς ἐρημώσεως τῆς ὑπαίθρου καί τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ ἠθικοῦ τῶν πληθυσμῶν της. Συνεπῶς, τό θέμα εἶναι περισσότερον θέμα πολέμου παρά θέμα κοινωνικῆς πολιτικῆς, καί ὡς τοιοῦτον ὀφείλομεν νά τό ἀντιμετωπίσωμεν, κινητοποιοῦντες εἰς τόν τομέα αὐτόν ὅλας τάς ὑλικάς καί ἠθικάς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν ὀφείλουν τά ἀστικά κέντρα νά μετάσχουν ἐνεργότερον, κατανοοῦντα τό δράμα τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου.

»Ἀλλά τό πρόβλημα εἶναι τοιαύτης ἐκτάσεως καί σημασίας, ὥστε νά μή δύναται ν' ἀντιμετωπισθῆ παρά μέ ἄμεσα καί τολμηρά μέτρα.

»Ἤδη πρόκειται νά εἰσηγηθῶ εἰς τό πρῶτον Ὑπουργικόν Συμβούλιον ὡρισμένα μέτρα, τά ὁποῖα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἶναι τά ἀκόλουθα:

α. Δημιουργία, δι' ὡρισμένων συνδυασμῶν, κέντρων Ἀσφαλείας εἰς τήν ὕπαιθρον, εἰς τρόπον ὥστε, διά τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν κατοίκων των καί τῆς συμπτύξεως εἰς αὐτά γειτονικῶν χωρίων, νά περιορισθῆ ὁ ἀριθμός τῶν συμμοριοπλήκτων. Διά τοῦ μέτρου αὐτοῦ, ἐκτός τῆς ἀσφαλείας, θά παρασχεθῆ ἡ δυνατότης ἀπασχολήσεως τῶν χωρικῶν εἰς τούς ἀγρούς των καί πρό παντός θά παρεμποδισθῆ ἡ ἀνανέωσις τῶν συμμοριτῶν διά τῆς βιαίας στρατολογίας.

β. Ἡ ἐκτέλεσις ἔργων εἰς εὐρεῖαν κλίμακα διά τῆς βελτιώσεως τοῦ συστήματος "Πρόνοια καί Ἐργασία" εἰς τρόπον ὥστε, σημαντικός ἀριθμός συμμο-

ριοπλήκτων νά συντηρηθῆ καί ν' ἀποβῆ ἐν ταυτῷ παραγωγικός.

γ. Καθιέρωσις πρακτικοῦ καί εὐκίνητου συστήματος περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων, ἀνταποκρινομένου εἰς τήν φύσιν τοῦ προβλήματος.

δ. Συγκέντρωσις ὅλων τῶν ἁρμοδιοτήτων, πού ἀφοροῦν τό θέμα τῶν συμμοριοπλήκτων εἰς ἕναν ὑπεύθυνον ὑπουργόν, ὅστις, ἀποδεσμευόμενος ἀπό τήν διαδικασίαν τῶν καθιερωμένων τύπων, νά δύναται ν' ἀναπτύσση πρωτοβουλίαν καί νά δίδη ἀμέσως λύσεις εἰς ζητήματα, τά ὁποῖα ἐμφανίζονται ἀπροσδόκητα καί ἔχουν τήν μορφήν τῆς καταστάσεως ἀνάγκης.

»Δύναμαι νά βεβαιώσω ὅτι τ' ἀνωτέρω μέτρα εἶναι ἐντός τῶν ἑλληνικῶν δυνατοτήτων καί ὅτι ἡ ἐπιτυχής ἐφαρμογή των, συμπληρώνουσα τό ἔργον τοῦ στρατοῦ, θά ἐπιταχύνη τήν κατάρρευσιν τοῦ συμμοριτισμοῦ».

12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Τό ὑπουργεῖο Προνοίας, προκειμένου νά ἐξακριβώσει τόν πραγματικό ἀριθμό τῶν ἄπορων ἀνταρτοπλήκτων, διέταξε τήν διενέργεια ἀπογραφῆς σ' ὁλόκληρη τή χώρα. Ἡ ἀπογραφή θά διενεργηθεῖ ἀπό τίς ἐνοριακές ἐπιτροπές καί τό Κέντρο Προνοίας τοῦ ὑπουργείου. Κάθε ἀνταρτόπληκτος θά συμπληρώσει εἰδικό ἔντυπο δελτίο ἀπογραφῆς, τό ὁποῖο θά καταθέσει στήν ἐνοριακή ἐπιτροπή, ὅπου ὑπάγεται ἡ κατοικία του. Στή συνέχεια, ὑποχρεώνεται νά παρουσιαστεῖ αὐτοπροσώπως, μέ τά μέλη τῆς οἰκογενείας του, στόν ἁρμόδιο ὑπάλληλο γιά τίς πληρωμές τῶν ἐπιδομάτων. Τονίζεται ὅτι κανείς δέν θά λάβει τό σχετικό ἐπίδομα τοῦ Δεκεμβρίου ἤ ἄλλη βοήθεια ἄν δέν ὑπογράψει τό εἰδικό δελτίο γιά τήν ἀπογραφή.

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἰσηγεῖται στό Ὑπουργικό Συμβούλιο τή ριζική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων μέ τήν ὑποβολή ὁλοκληρωμένων προτάσεων καί συγκεκριμένου προγράμματος.

Τό πλῆρες κείμενο τῆς εἰσηγήσεως τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Ἐπισκεφθείς προσφάτως τήν Ἤπειρον καί τήν Μακεδονίαν, ὅπου ἐμφανίζεται σοβαρώτερον τό ζήτημα τῶν συμμοριοπλήκτων, προσεπάθησα, ἐρευνῶν τό θέμα ἀπό ὅλας του τάς πλευράς, νά συλλάβω τήν φύσιν καί τήν ἔκτασίν του καί νά εἰσηγηθῶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τήν Κυβέρνησιν τά προσφορώτερα πρός ἀντιμετώπισίν του μέτρα.

»Ὀφείλω ὅμως, πρίν ἤ εἰσέλθω εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν μέτρων τούτων, νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῆς σοβαρότητος τοῦ προβλήματος καί τῶν κινδύνων, οἵτινες δύνανται νά προέλθουν ἀπό τήν μή ἔγκαιρον καί ὀρθήν ἀντιμετώπισίν του.

»Ἡ ὀρθή ὅμως ἀντιμετώπισίς του προϋποθέτει, προπαντός, τήν ὀρθήν τοποθέτησίν του. Ἐτοποθετήσαμεν τό θέμα εἰς τόν τομέα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἐνῶ εἶναι φανερόν ὅτι εὑρίσκεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τόν τομέα τοῦ πολέμου.

»Τό πρόβλημα, τό ὁποῖον καλούμεθα ν' ἀντιμετωπίσωμεν, δέν εἶναι πρόβλημα πού θά ἠδύνατο νά ὑπαχθῆ εἰς τήν περίπτωσιν τῶν στερεοτύπων προσφυγικῶν προβλημάτων τά ὁποῖα ἔρχονται ὡς ἀποτέλεσμα ἑνός ἀτυχοῦς πολέμου. Εἶναι αὐτός οὗτος ὁ πόλεμος, ἐφ' ὅσον τό Κομμουνιστικόν κόμμα, ἀποφεῦγον τήν ἐκ παρατάξεως μάχην, χρησιμοποιεῖ ὡς μέσον διά τήν ἐπικράτησίν του τήν ἐρήμωσιν καί τήν ἀπαθλίωσιν τῆς ὑπαίθρου. Εἶναι δέ γνωστή ἡ θέσις, τήν ὁποίαν κατέχει ἡ ὕπαιθρος εἰς τήν ἐθνικήν μας ζωήν. Οἱ πληθυσμοί της ἀποτελοῦν τήν ψυχήν καί τήν δύναμιν τοῦ ἔθνους. Ἐάν ἡ δύναμις αὕτη καμφθῆ περαιτέρω, θά παρασύρη μοιραίως καί τόν στρατόν, ὁ ὁποῖος προέρχεται κατά τό πλεῖστον ἐκ τῆς ὑπαίθρου καί μετ' αὐτοῦ θά παρασύρη καί τό ἔθνος.

»Ἤδη 700.000 χωρικῶν ἐγκατέλειψαν τάς ἑστίας των καί περιφέρουν τήν ἀθλιότητά των, ἀλλά καί τόν πανικόν των, εἰς τά ἀστικά κέντρα. Ἐνδεχομένη αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ των —καί ὀφείλω νά εἴπω ὅτι ὑφίσταται τοιοῦτος κίνδυνος— θά δημιουργήση ἀδυναμίαν ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος καί θέλει ἀποβεῖ τραγικῶς ἀποφασιστική εἰς τήν ὅλην ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγῶνος.

»Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον αὐτή εἶναι ἡ φύσις τοῦ προβλήματος, ὀφείλομεν καί εἰς τόν τομέα αὐτόν νά διεξαγάγωμεν πόλεμον, χρησιμοποιοῦντες ὅμως ἰδιότυπα καί ἀνάλογα πρός τήν φύσιν τοῦ πολέμου αὐτοῦ μέσα.

»Ἡ πολιτική τῆς περιθάλψεως, ἀνεπαρκής καθ' ἑαυτήν, δέν δίδει τήν λύσιν τοῦ προβλήματος, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τό μέτρον τοῦτο δέν ἀντιδρᾶ εἰς τόν ὑπό τῶν συμμοριτῶν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν τῆς καταρρεύσεως τῆς οἰκονομίας μας καί τοῦ ἠθικοῦ τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου. Ἡ πολιτική αὕτη, βελτιωμένη ὅμως, θά πρέπει νά ἔρχεται ὡς συμπλήρωμα ἄλλων μέτρων τά ὁποῖα θ' ἀποβλέπουν εἰς τήν ἀποφασιστικήν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος.

»Καί ὡς τοιαῦτα μέτρα προτείνομεν:

Ι. Τήν δημιουργίαν κέντρων Ἀσφαλείας εἰς τήν ὕπαιθρον.

»Εἰς τά κέντρα αὐτά θά ὑποχρεωθῶσιν ὅπως ἐπανέλθωσιν οἱ κάτοικοί των καθώς καί οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωρίων. Εἰς τούς οὕτω ἐπαναπατριζομένους δέον νά ἐξασφαλισθῆ στέγη, νά χορηγηθῶσιν τ' ἀναγκαῖα ἐφόδια διά τήν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν

των καί νά συνεχισθῆ ἡ ἐπιδότησίς των, μέχρι τῆς προσεχοῦς συγκομιδῆς, ἁρμοδίως βεβαιωμένης.

»Τά κέντρα Ἀσφαλείας θά δημιουργηθῶσιν διά τοῦ ἐξοπλισμοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ χωρικῶν, πλαισιωμένων μέ μικράν στρατιωτικήν δύναμιν, μέ ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικόν διά τήν καλυτέραν ὀργάνωσιν καί πειθαρχίαν των. Ὑπολογίζεται ὅτι διά τήν πλήρη ὀργάνωσιν τοῦ συστήματος τούτου εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα θ' ἀπαιτηθῶσιν 20.000 περίπου ὅπλα μέ ἀνάλογα πολεμοφόδια καί ἀριθμόν αὐτομάτων. Ἐξ αὐτῶν 7-8.000 ὅπλα δέον νά φέρωσιν μισθοδοτούμενοι ἐθελονταί κατά τό σύστημα τῶν δημοσυντηρήτων ταγμάτων, τά δέ ὑπόλοιπα, χωρικοί ἐπιμελῶς ἐπιλεγόμενοι καί καταλλήλως ὀργανούμενοι. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνωτέρω ὁπλισμοῦ ὑπολογίζεται περίπου εἰς 8 δισεκατομμύρια δραχμάς, ἡ δέ δαπάνη τῆς συντηρήσεως τῶν συγκροτηθησομένων ὡς ἄνω μονάδων θ' ἀνέλθη εἰς 4 περίπου δισεκατομμύρια μηνιαίως.

»Διά τοῦ μέτρου αὐτοῦ, τό ὁποῖον θεωρῶ βασικόν διά τήν ὅλην ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος, θά ἐπιτύχωμεν τά ἑξῆς εὐεργετικά ἀποτελέσματα:

α. Θά περιορισθῆ εἰς τό κατώτατον ὅριον ὁ ἀριθμός τῶν συμμοριοπλήκτων, ἐπανερχομένων ἐξ αὐτῶν εἰς τάς ἑστίας των ἄνω τῶν 250.000.

β. Θ' ἀναπτερωθῆ τό ἠθικόν τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου πού ἀποτελεῖ βασικόν παράγοντα εἰς τήν διεξαγωγήν τοῦ παρόντος πολέμου.

γ. Θά καταστῶσιν οἱ ἐπανερχόμενοι παραγωγικοί ἐπ' ὠφελείᾳ ἑαυτῶν καί τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

δ. Θά ἀποδεσμευθῆ ὁ στρατός τῆς ἀνάγκης τῆς προστασίας τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ καί θά ἐπιδοθῆ ἀπερίσπαστος εἰς τήν ἀδιάκοπον καταδίωξιν τῶν συμμοριτῶν.

ε. Ἀλλά πρό παντός, διά τοῦ μέτρου αὐτοῦ, θά καταφερθῆ καίριον πλῆγμα κατά τῶν συμμοριτῶν, κλειομένης τῆς θύρας τῆς ἀνανεώσεως τῶν δυνάμεών των διά τῆς βιαίας στρατολογίας. Ἤδη ἡ ὅπλος ὕπαιθρος ἀποτελεῖ τήν ἀνεξάντλητον δεξαμενήν τῆς ἀπεριορίστου ἀνανεώσεως τῶν δυνάμεών των. Ὑπολογίζεται ὅτι τά 70% περίπου ὡρισμένων συμμοριακῶν συγκροτημάτων ἀποτελοῦνται ἀπό ἐθνικόφρονας βιαίως στρατολογηθέντας.

»Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι οἱ πληθυσμοί τῆς Βορείου Ἑλλάδος διατηροῦν εἰσέτι τήν ἀγωνιστικήν των διάθεσιν, ζητοῦντες ἐπιμόνως, ἀντί περιθάλψεως, ὅπλα, καί θά ἦτο θανάσιμον σφάλμα ἐάν δέν ἐσπεύδαμεν νά ἀξιοποιήσωμεν τό ταχύτερον τήν πολύτιμον αὐτήν ἠθικήν δύναμιν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὑπάρχει κίνδυνος, παρατεινομένης τῆς σημερινῆς καταστάσεως, ν' ἀπωλεσθῆ αὕτη ἐπί μεγίστῃ ζημίᾳ τοῦ ἔθνους.

2. Τήν ἀναμόρφωσιν τοῦ σχεδίου "Πρόνοια καί Ἐργασία".

»Τό σχέδιον τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἀποβλέπει εἰς τήν ἀπασχόλησιν τῶν συμμοριοπλήκτων διά τῆς ἐκτελέσεως ἔργων. Πρός τοῦτο διετέθη πίστωσις δραχ. 140 δισεκατομμυρίων, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως μέχρι σήμερον δέν ἐχρησιμοποιήθη εἰμή ποσόν 4 δισεκατομμυρίων περίπου, καίτοι τό σχέδιον τοῦτο ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον ἀπό ἐξαμήνου.

»Οὕτω, ἐνῶ τό σχέδιον παρέχει τήν δυνατότητα τῆς ἀπασχολήσεως πλέον τῶν 30.000 ἐργατῶν ἐπί ἔν περίπου ἔτος, σήμερον δέν ἀπασχολοῦνται δι' αὐτοῦ εἰμή μόνον 1200 περίπου ἐργάται.

»Ἡ καθυστέρησις αὕτη ὀφείλεται εἰς τήν κακήν ὀργάνωσιν καί λειτουργίαν τοῦ συστήματος, τά αἴτια δέ τῆς μέχρι τοῦδε ἀποτυχίας του ὀφείλονται εἰς τάς ἀκολούθους αἰτίας:

α. Τό χαμηλόν ἡμερομίσθιον, ὅπερ ἀνέρχεται εἰς 9.300 δραχμάς διά τούς ἄρρενας καί 5.900 διά τάς γυναίκας καί συνεπάγεται διακοπήν τῆς περιθάλψεως τοῦ ἐργαζομένου καί ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του.

β. Εἰς τήν ἔλλειψιν μηχανικῶν, ἀπαραιτήτων διά τήν σύνταξιν τῶν μελετῶν τῶν ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργων.

γ. Εἰς τό πολύπλοκον τῆς διαδικασίας τῆς ἐγκρίσεως τῶν μελετῶν αὐτῶν.

»Καθ' ἡμᾶς, διά νά ἐπιτευχθῆ ἡ πλήρης ἀξιοποίησις τοῦ σχεδίου τούτου ἐπιβάλλεται ὅπως:

α. Αὐξηθοῦν τά ἡμερομίσθια εἰς 14.000 δραχμάς διά τούς ἄρρενας καί 10.000 δραχμάς διά τάς γυναίκας, συνεχισθῆ δέ ἡ χορήγησις εἰς αὐτούς καί τοῦ ἀλεύρου, τό ὁποῖον λαμβάνουν ὡς συμμοριόπληκτοι, εἰς τρόπον ὥστε νά δημιουργῆται διαφορισμός τις μεταξύ τῶν ἐργαζομένων καί μή ἐργαζομένων συμμοριοπλήκτων.

β. Χρησιμοποιηθῶσιν οἱ μηχανικοί ὅλων τῶν ὑπουργείων, οἱ στρατιωτικοί τοιοῦτοι καθώς καί οἱ ἰδιῶται μηχανικοί, ἐπιστρατευόμενοι διά μικρόν χρονικόν διάστημα, πρός σύνταξιν τῶν μελετῶν ἑκάστης περιφερείας.

γ. Ἁπλουστευθῆ ἡ διαδικασία τῆς ἐγκρίσεως τῶν μελετῶν. Πρός τοῦτο δέον ὅπως αἱ μελέται, ἐλεγχόμενοι ὑπό τοῦ νομομηχανικοῦ καί θεωρούμεναι ὑπό τοῦ οἰκείου νομάρχου, ὑποβάλλωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τό ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, τό ὁποῖον, ἐν συνεργασίᾳ μετά τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς θά ἐγκρίνῃ τάς μελέτας καί θά ἀποστέλλῃ τάς ἀπαιτουμένας διά τήν ἐκτέλεσίν των πιστώσεις.

»Κρίνω περιττόν νά τονίσω τήν μεγάλην σπουδαιότητα, τήν ὁποίαν ἐνέχει ἡ πλήρης ἐπιτυχία τοῦ σχεδίου αὐτοῦ, τόσον διά τήν οἰκονομίαν τῆς χώρας ὅσον καί διά τήν θετικήν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων. Περιορίζομαι μόνον νά σημειώσω ὅτι, ἐκτός τῆς ἀπασχολήσεως 30.000 ἐργατῶν συντηρούντων περί τούς 150.000 συμμοριο-

πλήκτους, θά ἐκτελεσθῶσιν δι' αὐτοῦ καθ' ὅλην τήν χώραν ἔργα κοινῆς ὠφελείας, τά ὁποῖα ἐκ τῆς φύσεώς των θά ἦτο ἀδύνατον νά ἐκτελεσθῶσιν ἄλλως.

3. Τήν περίθαλψιν τῶν συμμοριοπλήκτων.

»Αὕτη δέον νά ἔρχεται ὡς συμπλήρωμα τῶν ἀνωτέρω μέτρων καί νά ἀσκῆται κατά τρόπον πρακτικόν καί ἁπλούστερον.

»Ἡ παρεχομένη σήμερον περίθαλψις, ἀνεπαρκής αὐτή καθ' ἑαυτήν, παρέχεται μέ τόσον βραδύν ρυθμόν, ὥστε εἰς πολλά μέρη τῆς χώρας νά χορηγῆται σήμερον τό ἐπίδομα τοῦ Σεπτεμβρίου καί Ὀκτωβρίου.

»Ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου δύναται νά ἐπιτευχθῆ ἐφ' ἑξῆς ἀφ' ἑνός μέν διά τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ συστήματος τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τῆς ἐγγραφῆς σταθερῶν καί ἐπαρκῶν πιστώσεων τάς ὁποίας ὑπολογίζομεν ὡς κάτωθι, μέ βάσιν τόν σημερινόν ἀριθμόν συμμοριοπλήκτων, καί μόνον ὅσον ἀφορᾶ τήν ἁρμοδιότητα τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας. Πρός τοῦτο, μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους θά ἀπαιτηθῆ πίστωσις διά τάς πάσης φύσεως δαπάνας περιθάλψεως δραχμῶν 260 δισεκατομμυρίων, ἔναντι τῶν ἀναγραφομένων διά τό ὡς ἄνω χρονικόν διάστημα 68 δισεκατομμυρίων, ἤτοι αὔξησις τῶν πιστώσεων κατά 172 δισεκατομμύρια.

»Ἡ ἀπορρόφησις ἤ μή ὁλοκλήρου τῆς ὡς ἄνω πιστώσεως θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τήν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογήν τῶν προτεινομένων ὡς ἀνωτέρω μέτρων. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι δέον νά χορηγηθῶσιν ἀνάλογοι πιστώσεις καί εἰς τά ὑπουργεῖα Ἀνοικοδομήσεως, Γεωργίας καί Ὑγιεινῆς, τά ὁποῖα ἀσχολοῦνται μέ εἰδικά θέματα τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων.

4. Τήν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν ἁρμοδιοτήτων.

»Ὅλαι αἱ ἁρμοδιότητες, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τό θέμα τῶν συμμοριοπλήκτων, νά συγκεντρωθοῦν εἰς τόν ὑπεύθυνον ὑπουργόν τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, ὅστις, ἀποδεσμευόμενος ἀπό τήν διαδικασίαν τῶν καθιερωμένων τύπων, νά δύναται νά ἀναπτύσσῃ πρωτοβουλίαν καί νά δίδῃ ἀμέσους λύσεις εἰς ζητήματα τά ὁποῖα ἐμφανίζονται ἀπροσδόκητα καί ἔχουν τήν μορφήν τῆς καταστάσεως ἀνάγκης.

»Ἤδη, μέ τό θέμα τοῦτο ἀσχολοῦνται, ἐκτός τοῦ ὑπουργείου τῆς Προνοίας, τά ὑπουργεῖα Συντονισμοῦ, Ἀνοικοδομήσεως, Ἐφοδιασμοῦ καί Γεωργίας, ἡ ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐξ ὑπουργῶν Ἐπιτροπή, τό ἐν τῷ ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ, Συντονιστικόν Συμβούλιον, ἕτερον Συντονιστικόν Συμβούλιον ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ἐκτελεστικαί ἐπιτροπαί τῶν ἀνωτέρω Συμβουλίων, ὁ ἔρανος τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, ἡ Εἰδική Ὑπηρεσία Περιθάλψεως Ἑλληνοπαίδων, ὁ Ἑλληνικός Ἐρυθρός Σταυρός, τό ΠΙΚΠΑ καί ἀπειράριθμοι ἰδιωτικαί ὀργανώσεις.

»Θά ἦτο ἀδύνατον νά συλλάβῃ τις περισσότερον δαιδαλώδη ὀργανισμόν πρός ἀντιμετώπισιν προβλήματος ἰδιοτύπου, πολυσυνθέτου καί ἐπείγοντος ὡς τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων. Εἶναι προφανές ὅτι ἐπιβάλλεται τό ταχύτερον ἡ ἑνοποίησις τῆς κρατικῆς προσπαθείας πρός ταχείαν καί συντονισμένην ἀντιμετώπισιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος τοῦ ἀπειλοῦντος τήν ὑπόστασιν τοῦ ἔθνους.

»Ἡ ἑνοποίησις καί ἡ ἐνίσχυσις τῆς προσπαθείας ταύτης θά ἐπιτευχθῆ:

α. Διά τῆς συγκεντρώσεως ἁπασῶν τῶν πιστώσεων τῶν ἀφορωσῶν τό θέμα τῶν συμμοριοπλήκτων εἰς τόν προϋπολογισμόν τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. Ἡ διάθεσις πιστώσεων δι' ἔργα, μέ τήν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων θά εἶναι ἐπιφορτισμένα ἄλλα ὑπουργεῖα, θά γίνεται διά κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας καί τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ.

β. Διά τῆς παροχῆς εἰς τόν ὑπουργόν Προνοίας τοῦ δικαιώματος ὅπως παρακολουθῆ τήν ἐφαρμογήν τῶν ἀποφασιζομένων καί ἐκτελουμένων παρ' ἄλλων ὑπουργείων μέτρων.

»Πρός τοῦτο, δέον ὅπως συσταθῆ παρά τῷ ὑπουργείῳ Προνοίας Συντονιστικόν Συμβούλιον, εἰς ὅ θά μετέχωσιν ἀντιπρόσωποι τῶν ὑπουργείων Ἀνοικοδομήσεως, Γεωργίας, Ὑγιεινῆς καί Ἐφοδιασμοῦ, διοριζόμενοι ὑπό τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ὡς καί ἀνώτατος ἀξιωματικός ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ΓΕΣ. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι θά ἐπιμελῶνται τῆς πιστῆς καί ταχείας ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφασιζομένων ὡς σύνδεσμοι τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας καί τῶν ὑπουργείων, εἰς ἃ ἀνήκουσιν.

γ. Νά παρασχεθῆ ὡσαύτως εἰς τόν ὑπουργόν τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας τό δικαίωμα ὅπως προσλαμβάνῃ προσωρινόν προσωπικόν ἐπί ἑξαμήνῳ θητείᾳ πρός ἐνίσχυσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀσχολουμένων μέ τήν περίθαλψιν τῶν συμμοριοπλήκτων καί ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων περιπτώσεων.

δ. Νά ἀνατεθῆ εἰς τόν ὑπουργόν τῆς Προνοίας ὅπως συντάσσῃ ἐρανικούς καταλόγους εἰς τούς ὁποίους νά ἐγγράφωνται ἅπαντες οἱ δυνάμενοι νά συνεισφέρουν Ἕλληνες. Τό σύστημα τῶν προαιρετικῶν καί ποικίλων ἐράνων δέον ν' ἀντικατασταθῆ διά τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰσφορᾶς. Διότι ὁσαδήποτε καί ἄν προσφέρουσι οἱ ζῶντες ἐν ἀσφαλείᾳ καί ἀνέσει θά ὑστερῶσιν πάντοτε ἐκείνων, οἵτινες, ἐκτός τῆς ἀνέσεώς των, πολλάκις προσφέρουν καί τήν ζωήν των χάριν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.

»Τ' ἀνωτέρω μέτρα ἐξέρχονται βεβαίως τῶν συνήθων πλαισίων, ἐντός τῶν ὁποίων κινεῖται ἡ κρατική μηχανή. Ἀλλά καί τό θέμα, χάριν τοῦ ὁποίου προτείνονται, δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀντιμετωπισθῆ μέ τά συνήθη μέσα τῆς ἐν εἰρήνῃ ὀργανωμένης πολιτείας.

Οἱ συμμοριόπληκτοι ἀποτελοῦν σήμερον ἓν ἐκ τῶν φοβερωτέρων ὅπλων, τά ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ὁ κομμουνισμός διά νά καταβάλη τήν ἀντίστασιν τοῦ ἔθνους. Τό ὅπλον αὐτό ὀφείλομεν νά ἐξουδετερώσωμεν καί νά τό στρέψωμεν ἐν τέλει ἐναντίον τῶν ἐπινοητῶν του, χρησιμοποιοῦντες πρός τοῦτο πᾶν πρόσφορον μέσον»[42].

Τό σχετικό μέ τήν εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας εἰδησεογραφικό δελτίο, καταλήγει ὡς ἑξῆς:

Μετά τήν ἐκ μέρους τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεώς του, διεξήχθη συζήτησις καί ἀπεφασίσθη ὅπως καταρτισθῆ Ἐπιτροπή ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Οἰκονομικῶν καί τῆς Προνοίας, Κ. Ρέντη, Δ. Χέλμη καί Κ. Καραμανλῆ, ἡ ὁποία νά μελετήση τά προτεινόμενα μέτρα καί εἰσηγηθῆ τό ταχύτερον εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον. Παραλλήλως, ἀπεφασίσθη ὅπως, πρός ἐνιαίαν διαχείρισιν τῆς περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων, συσταθῆ ὑπό τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας Ἐπιτροπή, εἰς τήν ὁποίαν θά μετάσχουν ἀντιπρόσωποι τῶν ὑπουργείων Ἀνοικοδομήσεως, Ἐφοδιασμοῦ, Ὑγιεινῆς καί Ἐργασίας. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπή θά ἀποφασίση ἐπί τῶν θεμάτων τῶν ἀνωτέρω ὑπουργείων[43].

Οἱ εἰσηγήσεις τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας πρός τό Ὑπουργικό Συμβούλιο ἔγιναν δεκτές ἀπό τά ἐγκυρότερα ὄργανα τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου μέ ἀπόλυτα θετικό τρόπο. Ἡ «Καθημερινή» ἀναφέρει σχετικά:

Αἱ προτάσεις τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας δέν περιέχουν προχείρους λύσεις. Ἀποβλέπουν εἰς μίαν ριζικωτέραν καί τολμηροτέραν λύσιν τοῦ μεγίστου τούτου ζητήματος. Καί ἄν ἀκόμη ἀποδειχθοῦν αἰσιόδοξοι, πάλιν διατηροῦν τήν ἀξίαν των, ὡς τό πρῶτον σοβαρόν σχέδιον διά τήν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἐκεῖνο, ὅμως, πού προέχει εἶναι ὁ συντονισμός ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν καί ὀργανώσεων πού ἀσχολοῦνται μέ τούς συμμοριοπλήκτους, καί ἔτι πλέον ἡ ὑπαγωγή των ὑπό ἐνιαίαν διοίκησιν. Εἰς αὐτό πρέπει νά ἐπικροτηθῆ ἀνεπιφυλάκτως ἡ εἰσήγησις τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας. Χωρίς αὐτό τό μέτρον θά ἐξακολουθήση ἡ ἀταξία καί ἡ βραδύτης[44].

Ἰδιαίτερα θετική ἦταν ἡ ἀποτίμηση καί τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα»:

Εἰς τό τελευταῖον Ὑπουργικόν Συμβούλιον, ὁ ὑπουργός Προνοίας κ. Καραμανλῆς ἀνέπτυξεν ἕνα πρόγραμμα ἀντιμετωπίσεως τοῦ μεγάλου προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων πληθυσμῶν, ὁ ἀριθμός τῶν ὁποίων ὑπολογίζεται εἰς 700.000 ψυχῶν. Κατά πόσον τό πρόγραμμα αὐτό εἶναι πράγματι δυνατόν νά ἐφαρμοσθῆ καί νά ἀποδώση τά βασιζόμενα ἐπί τῆς ἐκτελέσεώς του ἀποτελέσματα, δέν εἴμεθα οἱ ἁρμόδιοι νά ἀποφανθῶμεν.

Πάντως, νομίζομεν, αὐτή πώς εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατά τήν ὁποίαν τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων καταβάλλεται προσπάθεια νά ἀντιμετωπισθῆ κατά τρόπον συστηματικόν καί ἐν τῷ συνόλῳ του.

Ἕως τώρα ἡ στέγασις τῶν θυμάτων τούτων τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί ἡ περίθαλψίς των ἐγένετο κατά τρόπον συμπτωματικόν καί πρόχειρον, χωρίς κατεύθυνσιν καί χωρίς θετικήν σκέψιν εἴτε διά τόν ἐπαναπατρισμόν των, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐπαναπατρισμός θά ἦτο δυνατός, εἴτε διά τήν χρησιμοποίησίν των εἰς παραγωγικήν ἐργασίαν. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι τό καταρτισθέν πρόγραμμα θά γίνη δυνατόν νά ἐφαρμοσθῆ, καί πρό παντός ὅτι θά ἐξευρεθοῦν αἱ δαπάναι διά τήν ἐκτέλεσίν του, ἤ ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νά παρατηρήσωμεν ὅτι δέν ὑπῆρξε πάντοτε τό ὁρισθέν διά τούς συμμοριοπλήκτους μικρόν ἡμερομίσθιον τό ἐμπόδιον εἰς τό ὁποῖον προσέκρουσεν ἕως τώρα ἡ παραγωγική χρησιμοποίησις τῶν δυναμένων νά ἐργασθοῦν ἐξ αὐτῶν. Εἶναι μᾶλλον ἡ ἔλλειψις προνοίας πρός μεταφοράν καί ἐγκατάστασιν τῶν δυναμένων νά ἐργασθοῦν εἰς τούς τόπους ἐκείνους, ὅπου πράγματι προσεφέρετο ἐργασία[45].

Τέλος, ἡ ἐφημερίδα «Ἑστία» ἐξέφρασε σέ σχόλιό της τήν ἐλπίδα ὅτι τό Ὑπουργικό Συμβούλιο θά ἐννοήσει ὅτι:

Ἡ ταχεῖα καί ἀποτελεσματική λύσις τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων δέν ἀποτελεῖ μόνον ὑποχρέωσιν πρός αὐτήν ταύτην τήν ὑπόστασιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλά καί βασικήν προϋπόθεσιν διά τήν νίκην εἰς τόν τραχύν ἀγῶνα τόν ὁποῖον διεξάγει ἡ Ἑλλάς[46].

Τό θέμα τῆς ἀσφάλειας τῆς ὑπαίθρου, μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ἐξετάστηκε καί σέ νέα μακρά σύσκεψη πού συγκροτήθηκε στίς 29 Δεκεμβρίου ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Τσαλδάρη καί μέ τή συμμετοχή, ἐκτός τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, τῶν ὑπουργῶν Κ. Ρέντη, Δ. Χέλμη καί Κ. Ροδοπούλου, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ καί τῶν Σωματαρχῶν, ἀντιστρατήγων Τσακαλώτου, Γρηγοροπούλου καί Καλογεροπούλου. Κατά τή σύσκεψη ἐπιβεβαιώθηκε ὅτι, γιά τή συγκρότηση κέντρων Ἀσφαλείας, ἐπανδρωμένων ἀπό ἐξοπλισμένους χωρικούς, θά ἀπαιτηθεῖ ἡ ἀγορά εἴκοσι χιλιάδων ὅπλων, κόστους δέκα δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Ἐξάλλου, ὅπως ὑπολογίστηκε, γιά τή συντήρηση τῶν ἀνδρῶν πού θά ἐξοπλιστοῦν ἀπαιτεῖται ποσό 30 δισεκατομμυρίων στό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1949. Οἱ δαπάνες αὐτές θά καλυφθοῦν μέ ὑπάρχοντα ἔσοδα ἀπό τή φορολογία, ὑποχρεωτικούς ἐράνους κ.λ.π. Τό μικρό ἔλλειμμα πού θά προκύψει θά καλυφθεῖ, ὅπως δήλωσε ὁ ὑπουργός Προνοίας, ἀπό τό κονδύλιο περιθάλψεως πού ἔχει στή διάθεσή του. Μέ 20 χιλιάδες ἐξοπλισμένους ἄνδρες θά δημιουργηθοῦν κέντρα Ἀσφαλείας στήν ὕπαιθρο τῆς Μακεδονίας καί τῆς Ἠπείρου καί, παράλληλα, θά ἀπασχοληθεῖ ἀριθμός ἱκανός ἀνταρτοπλήκτων χωρικῶν καί θά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀποσυμφόρηση τῶν ἐπαρχιακῶν ἀστικῶν κέντρων.

Ἡ μελέτη τοῦ τρόπου ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων ἀνατέθηκε στόν ὑπουργό Προνοίας καί στό διοικητή τοῦ Γ΄ Σώματος, Θ. Γρηγορόπουλο, ὥστε ἡ ἔναρξη ἐκτελέσεώς τους νά γίνει σέ ἕνα μήνα, τό βραδύτερο. Εἰδικότερα, μέ σκοπό τήν πληρέστε-

ρη καί καλύτερη ἐξέταση τοῦ θέματος, προβλέπεται ὡς πιθανή ἡ μετάβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Θεσσαλονίκη, ὅπου θά ἔχει συνεργασία μέ τίς ἁρμόδιες στρατιωτικές καί διοικητικές ἀρχές τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

15-16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό ἀνώτερους ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, ἐπισκέπτεται τή Λάρισα, τά Τρίκαλα καί, ἰδιαίτερα, τήν Καρδίτσα, μετά τήν πρόσφατη ἐπίθεση ἀπό σώματα ἀνταρτῶν. Συγκεκριμένα, ὅπως ἀνακοίνωσε μετά τήν ἐπιστροφή του στήν πρωτεύουσα, διέταξε νά διανεμηθοῦν στούς κατοίκους τῆς τελευταίας κουβέρτες, τρόφιμα καί ὑγειονομικό ὑλικό. Παράλληλα, ἀποφασίστηκε ἡ ἄμεση ἀποστολή ἀπό τήν Ἀθήνα 100 μεγάλων σκηνῶν καί ἐνδυμάτων, ἡ ἐπίταξη κάθε κενοῦ χώρου γιά τή στέγαση τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί ἡ ἔναρξη ἐργασιῶν γιά τήν ἀνέγερση 800 ξύλινων στεγάστρων.

Δύο ἡμέρες, ἐξάλλου, ἀργότερα, ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή σύμφωνη γνώμη καί τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δεσμεύει ἱματισμό ἀξίας 20 δισεκατομμυρίων δραχμῶν, ἀποθηκευμένο στίς ἀποθῆκες τοῦ ΟΔΙΣΥ, προκειμένου νά διατεθεῖ γιά τούς ἀνταρτοπλήκτους τῆς Καρδίτσας.

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά ἀπό ἐπίσκεψή του στά Ἰωάννινα, ἀνακοινώνει:

«Ἡ νέα ἐπίσκεψίς μου εἰς Ἰωάννινα ὀφείλεται εἰς τήν ἐπιθυμίαν μου νά ὁλοκληρώσω τήν προσπάθειαν πού ἀνέλαβον πρός ἀνακούφισιν τῶν προσφύγων τῆς ἠπειρωτικῆς ὑπαίθρου. Εἶμαι εὐτυχής, διότι διεπίστωσα σημαντικήν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως. Ἐλπίζω ὅτι μέ τά νέα μέτρα, τά ὁποῖα προτίθεμαι νά λάβω, θά ὑπάρξη περαιτέρω βελτίωσις».

Χαρακτηριστικά, ἡ τοπική ἐφημερίδα «Ἐθνικός Ἀγών», σέ ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Ὁ ὑπουργός πού δείχνει ὅτι μᾶς πονεῖ», χαιρετίζει τή μετάβασή του ὡς ἀπόδειξη τῆς ἐπιθυμίας του νά διαπιστώσει ἄν πραγματοποιήθηκαν οἱ ὑποσχέσεις πού ἔδωσε στήν πρώτη ἐπίσκεψή του[47].

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, κατά τή δεύτερη μετάβαση στήν ἠπειρωτική πρωτεύουσα, διέταξε νά χορηγηθοῦν πρόσθετα εἴδη τροφίμων καί ἱματισμοῦ στούς ἀνταρτόπληκτους.

22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, συνεργάζεται μέ τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως, Κ. Τσαλδάρη, τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν, τόν ὑφυπουργό Στρατιωτικῶν καί τό Γενικό Διοικητή Βορείου Ἑλλάδος, γιά τό συντονισμό ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν περιθάλψεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ἀποφασίζεται ἡ διάθεση πόρων ἀπό τόν Ἔρανο τῆς Βασιλίσσης γιά τή βοήθεια ὀρφανῶν καί ἄπορων παιδιῶν ἀπό τή Βόρειο Ἑλλάδα. Συγκεκριμένα, γιά τό σκοπό αὐτό, ἐγκρίθηκε ἡ ἵδρυση παιδουπόλεων στή Ρόδο, τήν Κέρκυρα, τήν Τῆνο, τή Λαμία, τά Ἰωάννινα καί τή Μυτιλήνη, συνολικῆς δυνάμεως 2500 προσφυγοπαίδων, ἡ ἐπέκταση ὅσων ἤδη λειτουργοῦν μέ τή χρησιμοποίηση διπλῶν κλινῶν, ἐγκαταστάσεων κ.λ.π., ὁ διπλασιασμός τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σιτιζομένων στίς ἑστίες τοῦ ἐράνου καί ἡ διανομή πλήρους ἀτομικοῦ ἱματισμοῦ σέ 2000 παιδιά ἀπό τήν Ἤπειρο. Οἱ παιδουπόλεις καί παιδικοί σταθμοί πού λειτουργοῦν ἀπό τόν ἔρανο ἀνέρχονται σέ 36 καί στεγάζονται σ' αὐτές 1250 περίπου παιδιά πού στή διάρκεια τοῦ Δεκεμβρίου 1948 θά αὐξηθοῦν σέ 5.000. Γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ παραπάνω προγράμματος θά ἀπαιτηθεῖ μηνιαία δαπάνη 4.000.000.000 πού θά καλυφθεῖ ἀπό ἐρανικές προσφορές, διάθεση γραμματίων ἀπό τά δημόσια θεάματα κ.λ.π.

Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Ἐράνου μελέτησε ἀπό κοινοῦ μέ τίς ἁρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας τόν τρόπο γιά τήν παροχή βοήθειας σέ 10.000 προσφυγόπαιδες πού θά στεγαστοῦν σέ οἰκογένειες, μέ ἀνάλογη χρηματική ἀρωγή ἀπό τόν ἔρανο.

Μετά ἀπό αἴτηση, ἐξάλλου, τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, ἡ Ἐπιτροπή Ἐράνου διέθεσε πίστωση 50.000.000 δραχμῶν γιά τή βελτίωση τῶν ὅρων διαβιώσεως 900 προσφυγοπαίδων πού ἔχουν στεγαστεῖ ἀπό τό ὑπουργεῖο στήν Κοζάνη καί τήν Ἔδεσσα.

3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Τό Συντονιστικό Κυβερνητικό Συμβούλιο, σέ συνεδρίαση ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Τσαλδάρη, ἐγκρίνει ἀναγκαστικό Νόμο γιά τόν ὁρισμό τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας ὡς συντονιστή ὅλων τῶν δημόσιων ὑπηρεσιῶν καί ὀργανισμῶν πού ἀσχολοῦνται μέ τό θέμα τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Μέ σκοπό τήν ταχεία καί ἀποτελεσματική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος, συνιστῶνται στήν ἔδρα κάθε νομοῦ συμβούλια πού ὑπάγονται ἀπευθείας στό ὑπουργεῖο Προνοίας καί ἀποτελοῦνται ἀπό τό νομάρχη καί τούς προϊστάμενους τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπουργείων Προνοίας, Γεωργίας, Ἀνοικοδομήσεως καί Δημοσίων Ἔργων. Οἱ ἁρμοδιότητες καί ἡ λειτουργία τῶν συμβουλίων αὐτῶν θά καθοριστοῦν μέ ἀπόφαση τοῦ

ὑπουργοῦ Προνοίας. Προβλέπεται ἀκόμη ὁ διορισμός ὀκτώ ἐπιθεωρητῶν πού θά ἐποπτεύουν, ὡς σύνδεσμοι μεταξύ ὑπουργοῦ καί τοπικῶν συμβουλίων, τήν ἐκτέλεση τῆς ὅλης πολιτικῆς τῆς περιθάλψεως.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας ἀνεκοίνωσε ὅτι ἀποφασίστηκε, ἀπό κοινοῦ μέ τήν ἀμερικανική ἀποστολή καί μέ σκοπό τήν ἀποδοτικότερη λειτουργία τῶν σχεδίων «Πρόνοια καί Ἐργασία», νά τεθοῦν ἀπό τίς Ἀρχές στή διάθεση κάθε τοπικοῦ συμβουλίου πιστώσεις γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων σέ εὐρεία κλίμακα. Μέ τό μηχανισμό αὐτό θά εἶναι δυνατό νά ἀπασχοληθοῦν 30 χιλιάδες περίπου ἐργάτες, οἱ ὁποῖοι καί θά καλύψουν τίς ἀνάγκες 150 χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων.

4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί σέ κοινή σύσκεψη μέ τούς ἐπικεφαλῆς τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν πού ἐδρεύουν στήν πόλη προτείνει τή λήψη μέτρων γιά τήν παλιννόστηση τῶν προσφύγων, ὅπου εἶναι δυνατή. Ἰδιαίτερα ἐξετάστηκε ἡ δυνατότητα σχηματισμοῦ «ζωνῶν ἀσφαλείας».

Τήν ἑπομένη, 5 Ἰανουαρίου, ἡ σύσκεψη ἐπαναλήφθηκε.

14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή συνοδεία τοῦ Γενικοῦ Διοικητῆ Μακεδονίας, ἐπισκέπτεται τή Βέροια καί, στή συνέχεια, τό «μεθοριακό σταθμό» τῆς Νάουσας, ὅπου ἐξετάζει σειρά ζητημάτων τῆς ἄμεσης ἀρμοδιότητάς του.

Λίγες ἡμέρες πρίν ἀπό τήν ἐπίσκεψή του, ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα», σέ σχετικό σημείωμά της, διεκτραγωδοῦσε τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν πόλη τῆς Νάουσας: στή διάρκεια τῆς κατοχῆς καί τοῦ ἀνταρτοπόλεμου ἔχουν καταστραφεῖ σχεδόν ὁλοκληρωτικά 367 οἰκίες καί παραμένουν οὐσιαστικά ἄστεγες 775 οἰκογένειες· μολοντοῦτο, δέν ἔχει σταλεῖ οὔτε ἕνα ἀπό τά λυόμενα σπίτια τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, δέν ἔχουν ἀνεγερθεῖ παραπήγματα καί οἱ ἄστεγοι δέν ἔχουν ἐξασφαλίσει ὁποιαδήποτε βοήθεια.

Εὐθύς μετά τήν ἐπάνοδό του στήν πρωτεύουσα, μέσω Θεσσαλονίκης, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε εἰδικά τόν πρωθυπουργό Θ. Σοφούλη, καθώς καί τούς ὑπουργούς τῶν Στρατιωτικῶν καί Ὑγιεινῆς, καί τούς ἀνέπτυξε τήν ἄποψή του ὅτι ἡ περίπτωση τῆς Νάουσας δημιουργεῖ ζήτημα εὐθυνῶν καί ἐπιβάλλει τήν ἄμεση διενέργεια αὐστηρῶν ἀνακρίσεων. Ἀνέφερε ἀκόμη ὅτι στή Βέροια συγκεντρώθηκαν ἀρκετά ἐφόδια, εἴδη ἱματισμοῦ καί τροφίμων γιά τήν περίθαλψη τῶν κατοίκων τῆς Νάουσας καί καταρτίστηκαν εἰδικά συνεργεῖα ἐπιφορτισμένα νά ἐπιληφθοῦν τοῦ ἔργου μόλις ἐκδιωχθοῦν οἱ ἀντάρτες.

Ὁ ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν, Κ. Ρέντης, μετά τίς καταγγελίες τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας γιά τήν ὕπαρξη εὐθυνῶν, ἀφοῦ συνεννοήθηκε σχετικά μέ τόν Ἀρχηγό τοῦ ΓΕΣ, κάλεσε, στίς 17 Ἰανουαρίου, τό Διοικητή τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων, ἀντιστράτηγο Παπαδόπουλο, καί τοῦ ἀνέθεσε νά μεταβεῖ στή Θεσσαλονίκη καί τή Νάουσα γιά νά διενεργήσει ἐπιτόπιες ἀνακρίσεις.

Παράλληλα, διατάχθηκε ἀπό τό ὑπουργεῖο Προνοίας ἡ ἄμεση ἀποστολή στούς κατοίκους τῆς Νάουσας 200 σκηνῶν, 10 χιλιάδων κλινοσκεπασμάτων καί 30 χιλιάδων τεμαχίων ἱματισμοῦ. Μέ σκοπό τήν ἀνακούφισή τους, ζητήθηκε ἀκόμη ἡ μεταφορά ἑνός δισεκατομμυρίου δραχμῶν ἀπό ἄλλες πιστώσεις. Ὁ γενικός γραμματέας τοῦ ὑπουργείου Προνοίας ἀναχώρησε γιά τήν ἀκριτική πόλη, ἐπιφορτισμένος μέ τήν παρακολούθηση τοῦ ἔργου τῆς περιθάλψεως καί τήν ἐπιτόπια λήψη τῶν ἐνδεδειγμένων μέτρων. Σέ σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση, στίς 18 Ἰανουαρίου, ἐπιβεβαιώθηκε ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν ἐνισχύσεως καί περιθάλψεως τῶν κατοίκων της.

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Στό πλαίσιο ἀνασχηματισμοῦ τῆς Κυβερνήσεως Θ. Σοφούλη, ὁ Κ. Τσαλδάρης παραιτεῖται τῆς ἀντιπροεδρίας καί διατηρεῖ τό ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐνῶ ὁ Α. Διομήδης ὁρκίζεται ἀντιπρόεδρος. Ὁ Κ. Καραμανλῆς διατηρεῖ τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἡ ἀρχιστρατηγία, ἀνατίθεται στόν Ἀλέξανδρο Παπάγο.

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Μετά τήν πρόσφατη ἐπίθεση τῶν ἀνταρτῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιλήφθηκε ἄμεσα τοῦ θέματος τῆς περιθάλψεως τῶν κατοίκων τοῦ Καρπενησίου. Ἀφοῦ ἐπικοινώνησε τηλεφωνικά μέ τό νομάρχη, διέταξε νά συγκροτηθοῦν τρία συνεργεῖα —δύο γιά τήν περίθαλψη καί ἕνα γιά τή διαπίστωση τῶν ζημιῶν— καί νά ἀναχωρήσουν γιά τό Καρπενήσι τό ταχύτερο δυνατό. Προέβλεψε ἀκόμη τήν ἐξασφάλιση τῆς παραγωγῆς ἄρτου καί τήν ἀποστολή κλινοσκεπασμάτων, ἱματισμοῦ καί τροφίμων.

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποβάλλει στόν πρωθυπουργό ἐκτενές ὑπόμνημα μέ τίς ἀπόψεις του γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων σέ συνάρτηση μέ τήν ἐξέταση τῆς ὅλης πορείας τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα στή Μακεδονία:

«Ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων, ἐν συνδυασμῷ μέ τήν πεῖραν τήν ὁποίαν ἀπεκόμισα παρακολουθῶν ἐπί διετίαν τήν ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος ἐν Μακεδονίᾳ, μέ ἤγαγον εἰς τό ἀσφαλές συμπέρασμα ὅτι, διά τήν νικηφόρον διεξαγωγήν τοῦ ἀγῶνος, ἐπιβάλλεται ὅπως ἀκολουθήσωμεν τακτικήν προσιδιάζουσαν πρός τήν φύσιν τοῦ παρόντος πολέμου.

»Τό γεγονός ὅτι δέν κατέστημεν ἱκανοί νά καταστείλωμεν εἰσέτι τήν ἀνταρσίαν, παρ' ὅλον ὅτι εἴμεθα πολλαπλάσιοι τῶν συμμοριτῶν καί διαθέτομεν πολλαπλάσια οἰκονομικά καί τεχνικά μέσα ἐκείνων, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἀντιμετωπίσαμεν μέχρι τοῦδε τήν κατάστασιν ὑπῆρξε τοὐλάχιστον ἀτυχής.

»Εἰς ἕναν κυριολεκτικῶς ὁλοκληρωτικόν πόλεμον, εἰς τόν ὁποῖον ὁ κομμουνισμός χρησιμοποιεῖ καί τάς πλέον ἀπιθάνους δυνάμεις του, ἀφήσαμε ἀναξιοποίητον, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί τό ζωτικώτερον τμῆμα τοῦ ἔθνους, ὅπως εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου. Καί ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλά κατέστη ἡ ὕπαιθρος μέ τάς μυριάδας τῶν προσφύγων της τεράστιον βάρος τοῦ ἔθνους καί, τό τραγικότερον, ἡ ἀνεξάντλητος δεξαμενή ἀπό τήν ὁποίαν ὁ συμμοριτισμός ἀντλεῖ τάς δυνάμεις του.

»Ὑπετιμήσαμεν τήν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιστάσεως τῆς ὑπαίθρου, διότι δέν ἀντελήφθημεν ἐγκαίρως τήν ἰδιότυπον φύσιν τοῦ παρόντος πολέμου, καί περιωρίσθημεν εἰς τό νά παρέχωμεν περίθαλψιν εἰς τά θύματα τοῦ συμμοριτισμοῦ, ἀντί νά παράσχωμεν εἰς αὐτούς τά μέσα τῆς ἀμύνης. Ἐτοποθετήσαμεν δηλαδή τό θέμα τοῦτο εἰς τόν τομέα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἐνῶ —ὅπως τονίζω καί εἰς τήν πρός τήν Κυβέρνησιν εἰσήγησίν μου— εἶναι φανερόν ὅτι τοῦτο εὑρίσκεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τόν τομέα τοῦ πολέμου.

»Τό πρόβλημα, τό ὁποῖον καλούμεθα νά ἀντιμετωπίσωμεν, δέν εἶναι πρόβλημα πού θά ἠδύνατο νά ὑπαχθῇ εἰς τήν περίπτωσιν τῶν στερεοτύπων προσφυγικῶν προβλημάτων, τά ὁποῖα ἔρχονται ὡς ἀποτέλεσμα ἑνός ἀτυχοῦς πολέμου. Εἶναι αὐτός οὗτος ὁ πόλεμος, ἐφ' ὅσον τό Κομμουνιστικόν κόμμα, ἀποφεῦγον τήν ἐκ παρατάξεως μάχην, χρησιμοποιεῖ ὡς μέσον διά τήν ἐπικράτησίν του τήν ἐρήμωσιν καί τήν ἀπαθλίωσιν τῆς ὑπαίθρου. Εἶναι δέ γνωστή ἡ θέσις τήν ὁποίαν κατέχει ἡ ὕπαιθρος εἰς τήν ἐθνικήν μας ζωήν. Οἱ πληθυσμοί της ἀποτελοῦν τήν ψυχήν καί τήν δύναμιν τοῦ ἔθνους. Ἐάν ἡ δύναμις αὕτη καμφθῇ περαιτέρω, θά παρασύρῃ μοιραίως καί τόν στρατόν, ὁ ὁποῖος προέρχεται κατά τό πλεῖστον ἐκ τῆς ὑπαίθρου καί μετ' αὐτοῦ θά παρασύρῃ καί τό ἔθνος.

»Ἤδη, δι' ἔλλειψιν ἀσφαλείας, 700.000 καί πλέον χωρικῶν ἐγκατέλειψαν τάς ἑστίας των καί περιφέρουν τήν ἀθλιότητά των ἀλλά καί τόν πανικόν των εἰς τά ἀστικά κέντρα. Ἐνδεχομένη αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ των θά δημιουργήσῃ ἀδυναμίαν ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος καί θέλει ἀποβῇ τραγικῶς ἀποφασιστική εἰς τήν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ κίνδυνος οὗτος καθίσταται πλέον ἔκδηλος, δοθέντος ὅτι, μετά τά θλιβερά γεγονότα τῆς Καρδίτσης καί τῆς Ναούσης, θεωρητικῶς τοὐλάχιστον, εἰς οὐδένα χωρικόν, μή ἐπιθυμοῦντα νά συνθηκολογήσῃ μέ τόν κομμουνισμόν, δυνάμεθα νά ἀρνηθῶμεν τό δικαίωμα ὅπως ἐγκαταλείψῃ τό χωρίον του καί καταφύγῃ εἰς τά ἀστικά κέντρα ὡς συμμοριόπληκτος.

»Γίνεται φανερόν ὅτι ἡ μέχρι σήμερον ἀκολουθηθεῖσα πολιτική, δηλαδή ἡ πολιτική τῆς θεραπείας τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρώπων, δέν δίδει τήν λύσιν τοῦ προβλήματος, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον αὕτη δέν ἀντιδρᾷ εἰς τόν ὑπό τῶν συμμοριτῶν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, τῆς καταρρεύσεως τῆς οἰκονομίας μας καί τοῦ ἠθικοῦ τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου.

»Ὀφείλομεν συνεπῶς νά ἀποβλέψωμεν εἰς τήν θεραπείαν αὐτοῦ τούτου τοῦ προβλήματος παρέχοντες εἰς τούς χωρικούς, ἀντί τῶν μέσων τῆς ζωῆς, τά μέσα τῆς ἀμύνης.

»Ἡ δημιουργία συνθηκῶν ἀσφαλείας εἰς τήν ὕπαιθρον διά τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν κατοίκων της ὄχι μόνον θά μᾶς δώσῃ τήν δυνατότητα τῆς ἐπιτυχοῦς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῶν προσφύγων ἀλλά θά συμβάλῃ θετικά καί εἰς μεγάλον βαθμόν εἰς τήν συντριβήν τῆς ἀνταρσίας. Εἶναι ἤδη παραδεδεγμένον ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος διά νά ἐπιτύχωμεν τήν κατάρρευσιν τοῦ συμμοριτισμοῦ εἶναι νά τοῦ ἀποστερήσωμεν ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων, τά ὁποῖα τοῦ παρέχει σήμερον ἡ ἐλεγχομένη παρ' αὐτοῦ ἄοπλος ὕπαιθρος.

»Ὁ συμμορίτης ἔχει σήμερον τήν ὑπεροχήν τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τήν ὕπαιθρον. Κινεῖται εὐκόλως πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις, διότι, ἐκτός τῶν ἀστικῶν κέντρων, ὅπου ὑπάρχουν ὄγκοι στρατιωτικοί, οὐδαμοῦ συναντᾷ ἀντίστασιν. Καθίσταται ἱκανός νά προσβάλῃ ἀστικά κέντρα, ὅπως ἡ Καρδίτσα καί ἡ Νάουσα, πρίν ἤ τό Κράτος ἀντιληφθῇ τήν παρουσίαν του, λόγω τῆς ἐρημώσεως τῆς ὑπαίθρου καί τῆς ἀπροθυμίας ὅπως παράσχωσιν πληροφορίας οἱ τυχόν παραμένοντες εἰς τά χωρία των τρομοκρατημένοι κάτοικοι.

»Ἐάν αἱ περιοχαί αὗται ἦσαν ἐπηνδρωμέναι καί ὑπῆρχαν κατεσπαρμέναι εἰς αὐτάς ἑστίαι ἀντιστάσεως, θά ἦτο δύσκολον εἰς τόν συμμορίτην νά αἰφνιδιάσῃ τό Κράτος καί νά φθάσῃ εἰς τόν ἀντικειμενικόν του σκοπόν, διότι θά ὤφειλεν προηγουμένως νά ἐξουδετερώσῃ τάς ἑστίας αὐτάς.

»Ἐάν πρός τούτοις διά τῆς δημιουργίας συνθηκῶν ἀσφαλείας εἰς τήν ὕπαιθρον ἀφαιρέσωμεν ἀπό τόν συμμορίτην τήν δυνατότητα νά ἐφοδιάζεται εἰς τρόφιμα καί νά ἀναπληροῖ τάς ἀπωλείας του, διά τῆς

βιαίας στρατολογίας —εἶναι δέ γνωστόν ὅτι τά 70% περίπου ὡρισμένων συμμοριακῶν συγκροτημάτων ἀποτελοῦνται ἀπό ἐθνικόφρονας βιαίως στρατολογηθέντας— θά εἴχομεν εὕρει ἀσφαλῶς τήν λύσιν τοῦ προβλήματος.

»Ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος καί τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ρούμελης καί τῆς Ἠπείρου μᾶς πείθουν ὅτι ὁ Ἐθνικός Στρατός, λόγω τῆς ὀργανώσεώς του καί τῆς ἀριθμητικῆς του ἀνεπαρκείας, δέν δύναται νά μᾶς δώση τήν λύσιν αὐτήν. Διότι, ἐάν, διά νά προστατεύσωμεν τήν ὕπαιθρον, κατασπείρωμεν τόν στρατόν μας εἰς μικράς μονάδας, τότε οἱ συμμορῖται, συμπτυσσόμενοι εἰς ἰσχυρά συγκροτήματα θά καταστῶσιν ἀκατανίκητοι καί ἱκανοί νά προσβάλωσιν καί μεγάλα ἀκόμη ἀστικά κέντρα. Ἐάν, ἀντιθέτως, χρησιμοποιήσωμεν τόν Ἐθνικόν Στρατόν εἰς μεγάλους σχηματισμούς, τότε, ὄχι μόνον ἀφήνομεν τήν ἀπροστάτευτον ὕπαιθρον μέ ὅλα τ' ἀνωτέρω ἐπακόλουθα εἰς τήν διάθεσιν τῶν ἑκατοντάδων μικροσυμμοριῶν, ἀλλά διευκολύνομεν καί τήν διαφυγήν τῶν μεγάλων συμμοριακῶν συγκροτημάτων, τά ὁποῖα, πιεζόμενα ἀπό τόν στρατόν, κατατέμνονται εἰς μικράς συμμορίας καί πλημμυρίζουν τήν ὕπαιθρον.

»Ὀφείλομεν συνεπῶς νά καθιερώσωμεν σύστημα πολέμου ἱκανόν ν' ἀντιμετωπίση ἀμφοτέρας αὐτάς τάς περιπτώσεις. Ὁ μέν στρατός νά χρησιμοποιηθῆ ὁλοκληρωτικῶς διά τήν ἀντιμετώπισιν καί συντριβήν τῶν μεγάλων συμμοριακῶν συγκροτημάτων, τό δέ ἔργον τῆς ἀσφαλείας τῆς ὑπαίθρου ν' ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι οἱ χωρικοί καταλλήλως ἐξοπλιζόμενοι.

»Τήν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, δηλαδή τήν δημιουργίαν κέντρων Ἀσφαλείας, εἰσηγήθην εἰς τήν προκάτοχον Κυβέρνησιν, ἐξουσιοδοτηθείς δέ παρ' αὐτῆς, μετέβην εἰς Μακεδονίαν, ὅπου ἐξήτασα τάς δυνατότητας τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς της καί κατέληξα εἰς τ' ἀκόλουθα συμπεράσματα:

»Τά κέντρα Ἀσφαλείας θά δημιουργηθῶσιν διά τοῦ ἐξοπλισμοῦ χωρικῶν —ὁ ἀριθμός τῶν ὁποίων θά ποικίλλη ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν— πλαισιουμένων μέ μικράν στρατιωτικήν δύναμιν μέ ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικόν διά τήν καλυτέραν ὀργάνωσιν καί πειθαρχίαν των.

»Διά τήν ἐπιλογήν τῶν κέντρων αὐτῶν θά χρησιμοποιηθῶσιν ὡς κριτήρια ἡ γεωγραφική θέσις, ἡ ἀγωνιστική διάθεσις τῶν κατοίκων, ὁ βαθμός τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου, ἡ ἀπόστασις ἀπό τήν πλησιεστέραν στρατιωτικήν μονάδα καθώς καί ἀπό τό πλησιέστερον συμμοριακόν συγκρότημα, ἐν συνδυασμῷ μέ τάς δυνατότητας ἐπαναπατρισμοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ προσφύγων.

»Εἰς ἕκαστον γεωγραφικῶς αὐτοτελές συγκρότημα χωρίων θά ἱδρυθῶσιν ἀνάλογα τοιαῦτα κέντρα, τῶν ὁποίων ἡ ἀσφάλεια θά ἀκτινοβολῆ εἰς ὅλον τό συγκρότημα, θά συνδέωνται δέ τά κέντρα αὐτά καί θά ἐλέγχηται ὁλόκληρον τό συγκρότημα ἀπό μεταβατικόν ἀπόσπασμα, τό ὁποῖον θά σχηματισθῆ ἀπό ποσοστόν ἀνδρῶν τῶν ἐν λόγω κέντρων Ἀσφαλείας, ἀντιπροσωπεῦον τό ἕν τέταρτον περίπου τῆς συνολικῆς των δυνάμεως.

»Οἱ χωρικοί οὗτοι θά εἶναι ἐπιστρατευμένοι, ὑπαγόμενοι εἰς στρατιωτικήν πειθαρχίαν, θ' ἀμείβωνται δέ ἐκ τούτων οἱ συγκροτοῦντες τό μεταβατικόν ἀπόσπασμα.

»Ὑπελογίσαμεν ὅτι διά τήν πλήρη ὀργάνωσιν τοῦ συστήματος τούτου εἰς τήν Μακεδονίαν, Θράκην καί Ἤπειρον θ' ἀπαιτηθῶσιν 25.000 περίπου τυφέκια, 3.000 μπρέντ καί 3.000 τόμιγκαν μέ τ' ἀνάλογα πολεμοφόδια.

»Διά τοῦ ὁπλισμοῦ τούτου, ἡ ἀξία τοῦ ὁποίου ὑπολογίζεται εἰς 10 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν, θά δημιουργηθῶσιν 229 κέντρα Ἀσφαλείας, καλύπτοντα 636 χωρία.

»Ἡ ἐπιτυχής ἐφαρμογή τοῦ συστήματος εἰς τάς ἄνω περιοχάς θά μᾶς δώση τήν δυνατότητα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ ὑπέρ τῶν 250.000 συμμοριοπλήκτων ἐπί συνόλου 460.000.

»Εἰς τούς οὕτω ἐπαναπατριζομένους θά ἐξακολουθήση παρεχομένη περίθαλψις ὡς πρός μέν τό ἐπίδομα ἐπί δίμηνον, ὡς πρός δέ τόν ἄρτον, μέχρις ὅτου καταστῶσιν οὗτοι παραγωγικοί. Ἡ αὐτή περίθαλψις θά παρέχηται ὁπωσδήποτε καί ἀνεξαρτήτως χαρακτηρισμοῦ εἰς τάς οἰκογενείας τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες θά ἐπιστρατευθῶσιν διά τήν συγκρότησιν τῶν κέντρων Ἀσφαλείας.

»Εἰς τούς ἄνδρας τῶν μεταβατικῶν ἀποσπασμάτων θά χορηγῆται ἀποζημίωσις ἐκ 260.000 δραχμῶν μηνιαίως, διά τήν συντήρησίν των, θ' ἀπαιτηθῆ δέ πρός τοῦτο τό ποσόν τῶν δραχμῶν 1.875 ἑκατομμυρίων μηνιαίως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατά τήν ἀνωτέρω προσδιορισθεῖσαν ἀναλογίαν ἡ δύναμις τῶν μεταβατικῶν ἀποσπασμάτων θά ἀνέρχηται εἰς 7.500 ἄνδρας.

»Εἰς τάς ὡς ἄνω δαπάνας δέον νά προστεθῆ καί ἕνα ποσόν ἐκ δύο περίπου δισεκατομμυρίων δραχμῶν διά τήν ἐκτέλεσιν προχείρων ὀχυρωματικῶν ἔργων εἰς τά ἐν λόγω κέντρα καί τήν ἀξίαν ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἀσυρμάτων.

»Ἡ πλαισίωσις τῶν 229 τούτων κέντρων Ἀσφαλείας διά δυνάμεως στρατοῦ ἢ χωροφυλακῆς ἐκ 15-20 ἀνδρῶν δι' ἕκαστον κέντρον, θ' ἀπαιτήση δύναμιν 4.000 περίπου ἀνδρῶν καί ἀνάλογον ἀριθμόν στελεχῶν. Ἐκ τούτων ὅμως οἱ 2.000 καί πλέον θά προέλθουν ἐκ τῆς χωροφυλακῆς, ἥτις, δι' ἔλλειψιν ἀσφαλείας, συνέπτυξεν ὅλους περίπου τούς σταθμούς τῆς ὑπαίθρου καί συνεκέντρωσεν τούς ἄνδρας της εἰς τά ἀστικά κέντρα.

»Διά τήν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογήν τοῦ συστήματος τού-

του φρονῶ ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐνιαία καί αὐτοτελής ὀργάνωσίς του, ἀνατιθεμένου τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ὀργανώσεως καί λειτουργίας του εἰς ἀνώτατον ἀξιωματικόν μέ κατάλληλον ἐπιτελεῖον, μόνον δέ ὅσον ἀφορᾶ τήν πολεμικήν των δρᾶσιν θά ὑπάγωνται τά κέντρα ταῦτα εἰς τάς κατά τόπους στρατιωτικάς ἀρχάς, αἵτινες καί θά συντονίζουν ταύτην πρός τήν δρᾶσιν τοῦ στρατοῦ.

»Ἡ ἐπιτυχία τοῦ συστήματος, τοὐλάχιστον ὡς πρός τάς περιοχάς τάς ὁποίας ἀφορᾶ ἡ μελέτη μου, δύναται νά θεωρῆται ἀσφαλής. Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι οἱ πληθυσμοί τῆς Βορείου Ἑλλάδος διατηροῦν εἰσέτι τήν ἀγωνιστικήν των διάθεσιν, ζητοῦντες ἐπιμόνως ὅπλα, καί θά ἦτο θανάσιμον σφάλμα ἐάν δέν ἐσπεύδαμεν νά ἀξιοποιήσωμεν τό ταχύτερον τήν πολύτιμον αὐτήν ἠθικήν δύναμιν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὑπάρχει κίνδυνος, παρατεινομένης τῆς σημερινῆς καταστάσεως, νά ἀπωλεσθῆ αὕτη ἐπί μεγίστῃ ζημίᾳ τοῦ ἔθνους.

»Πιστεύω ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ σχεδίου τούτου, τόσον ἀπό ἀπόψεως ἐμψύχου ὑλικοῦ ὅσον καί ἀπό ἀπόψεως οἰκονομικῆς, εἶναι ἐντός τῶν δυνατοτήτων μας. Ἔχομεν τόν λαόν τῆς ὑπαίθρου πρόθυμον νά πολεμήσῃ, ἡ δέ δαπάνη —τῶν 12 δισεκατομμυρίων ἐφ' ἅπαξ καί 2 δισεκατομμυρίων περίπου κατά μῆνα— ὡς ὑπολογίζεται ἀνωτέρω, εἶναι μηδαμινή ἐν σχέσει μέ τά προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ἤδη δαπανῶμεν κατά μῆνα διά τήν περίθαλψιν καί μόνον τῶν προσφύγων 40 δισεκατομμύρια περίπου δραχμῶν, μή ὑπολογιζομένης καί τῆς ἀποθετικῆς ζημίας, τήν ὁποίαν ὑφίσταται ἡ ἐθνική μας οἰκονομία ἐκ τῆς ἀργίας 700.000 περίπου παραγωγικῶν χειρῶν.

»Τοῦτο ἰσχύει καί διά τήν καθολικήν ἐφαρμογήν τοῦ συστήματος καθ' ἅπασαν τήν χώραν, ἥτις θ' ἀπαιτήσῃ, κατά προχείρους ὑπολογισμούς, 85.000 περίπου ὅπλα.

»Συνιστῶ τήν ἄμεσον καί καθολικήν ἐφαρμογήν τοῦ σχεδίου τούτου ὡς τήν μόνην δυναμένην νά δημιουργήσῃ τάς προϋποθέσεις τῆς καταρρεύσεως τοῦ συμμοριτισμοῦ. Ἄλλως, κινδυνεύομεν νά ἴδωμεν τήν κατάστασιν ἐπιδεινουμένην.

»Ἐκερδίσαμεν μέχρι τοῦδε ἑκατοντάδας μαχῶν ἀλλά κινδυνεύομεν νά χάσωμεν τόν πόλεμον. Οἱ συμμορῖται κατά τό 1947 ἀνήρχοντο εἰς 17.000 περίπου, ἤδη δέ παρ' ὅλας τάς ἐν τῷ μεταξύ ἀπωλείας των ἀνέρχονται εἰς 26.000, βελτιωμένοι τόσον ἀπό ἀπόψεως ὁπλισμοῦ ὅσον καί τακτικῆς. Ἔχουν δέ τήν προοπτικήν μέ τήν ἔντονον βιαίαν στρατολογίαν, τήν ὁποίαν ἐσχάτως ἐνεργοῦν, νά ἀναβιβάσουν τάς δυνάμεις των μέχρι τοῦ θέρους εἰς 40.000 ἄνδρας.

»Πρός ἀντιμετώπισιν τοῦ μεγίστου αὐτοῦ κινδύνου παρίσταται ἀνάγκη, ὅπως συνεγείρωμεν τό ἔθνος εἰς τήν τελικήν του προσπάθειαν διά τήν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐξηγγείλαμεν μέχρι τοῦδε κατ' ἐπανάληψιν τόν συναγερμόν. Συναγερμός ὅμως δέν πραγματοποιεῖται μέ λόγους κενούς. Ἀπαιτοῦνται ὅπλα, καί, πέραν τούτου, θετικά ὅσον καί σκληρά πολιτικά μέτρα, ἱκανά ἀφ' ἑνός μέν νά διεγείρουν τήν ψυχήν τοῦ ἔθνους, ἀφ' ἑτέρου δέ νά δώσουν εἰς τόν λαόν τό αἴσθημα ὅτι αἱ θυσίαι τάς ὁποίας θά τοῦ ζητήσωμεν δέν πρόκειται ν' ἀποβοῦν εἰς μάτην»[48].

Τίς ἀπόψεις του γιά τή σφαιρική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων, μέ ἔμφαση στή δημιουργία συνθηκῶν ἀσφάλειας στήν ὑπαιθρο, τήν ἐκτέλεση ἔργων σέ εὐρεία κλίμακα, προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἀπασχόληση τῶν πληγέντων καί ὁ συντονισμός τῆς περιθάλψεώς τους μέ τήν καθιέρωση ἐνιαίας πολιτικῆς, ἐξέθεσε ὁ Κ. Καραμανλῆς καί στή διάρκεια τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου.

Ἡ ἀπήχηση τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό ἐπίπεδο τῆς κοινῆς γνώμης ὑπῆρξε ἀπόλυτα θετική. Ἡ «Ἑστία», σέ σχόλιο μέ τίτλο «Τό Προσφυγικόν», ἐπισήμανε:

Αἱ ἀπόψεις, τάς ὁποίας ἐξέθεσεν ἐνώπιον τοῦ Κυβερνητικοῦ Συμβουλίου ὁ ὑπουργός Προνοίας Κ. Καραμανλῆς, ἀπόψεις αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τάς γενικάς των γραμμάς γνωσταί ἀπό τήν ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν ἐπί τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως τά πάντα συνεζητοῦντο δημοσίᾳ, ἀποτελοῦν μέχρι τοῦδε τήν μόνην σχετικῶς ὁλοκληρωμένην προσπάθειαν ἀποτελεσματικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ μεγάλου προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων προσφύγων[49].

Ἡ «Καθημερινή» ὑπογράμμισε:

Αὐτήν τήν στιγμήν δέν ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ κριτική περί τῶν ὅσων καλῶς ἢ κακῶς ἔγιναν εἰς τό παρελθόν εἰς τό κεφάλαιον τῆς περιθάλψεως τῶν προσφύγων. Ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει εἶναι νά παρασκευασθῆ τώρα, ἐπειγόντως, ἕνα πρόγραμμα μεγάλης πνοῆς καί μεγάλων δυνατοτήτων. Διότι τό πρόβλημα εἶναι τεράστιον καί διότι, παρ' ὅλα ὅσα ἔγιναν ἕως τώρα, ὑπάρχουν εὐρύτατα κενά πού πρέπει νά καλυφθοῦν. Τό Κυβερνητικόν Συμβούλιον ἔχει σκοπόν νά τό ἀντιμετωπίσῃ μέ γοργόν ρυθμόν καί μέ πρακτικά μέσα. Αἱ σχετικαί βεβαιώσεις τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ἀντιπροέδρου της καί τῶν ἁρμοδίων παραγόντων, συνδυαζόμεναι μέ τήν ἔναρξιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ σχεδίου πού κατήρτισεν ἐπί τοῦ θέματος ὁ κ. ὑπουργός τῆς Προνοίας, δικαιολογοῦν τήν ἐλπίδα ὅτι θά συντονισθοῦν ταχύτατα ὅλαι αἱ προσπάθειαι πού ἀφοροῦν τήν περίθαλψιν τῶν προσφύγων[50].

28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Σέ σύσκεψη τῶν βουλευτῶν ἀπό τή Βόρειο Ἑλλάδα, παρουσία τῶν ὑπουργῶν Στρατιωτικῶν καί Δημοσίας Τάξεως καί ἄλλων ἁρμόδιων παραγόντων διατυπώθηκαν καί συζητήθηκαν προτάσεις γιά τήν τα-

χύτερη δυνατή παγίωση τῆς δημόσιας ἀσφάλειας στίς παραμεθόριες περιφέρειες τῆς χώρας. Ἰδιαίτερο βάρος δόθηκε στήν πρόταση τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή δημιουργία κέντρων Ἀσφαλείας στήν ὕπαιθρο, ἡ ὁποία καί ἀποφασίστηκε νά ἀποτελέσει τό ἀντικείμενο εἰδικῆς μελέτης ἀπό τίς ἁρμόδιες κρατικές ἀρχές.

2 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Στή διάρκεια συζητήσεως ἐπί τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως Σοφούλη, ὁ βουλευτής Α. Βαμβέτσος ἀναφέρεται σέ «κύμα καταχρήσεων» πού παρατηρεῖται, κατά τήν ἄποψή του, στήν Ἑλλάδα· καί, μεταξύ ἄλλων, ἐπισημαίνει:

«Καί εἰς αὐτά ἀκόμη τά ἐπιδόματα τῶν συμμοριοπλήκτων ὑπάρχουν καταχρήσεις. Καταχρῶνται τά ἐπιδόματα τῶν συμμοριοπλήκτων τά πρόσωπα ἐκεῖνα ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων ἐκδίδονται τά ἐντάλματα».

Σέ ἀπάντηση, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὑπουργός Προνοίας, διευκρίνησε:

«Ἔχω παραπέμψει περί τούς 25 εἰς τούς εἰσαγγελεῖς. Θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά ἀναπτύξω πῶς ἔχει τό ζήτημα. Ἐζήτησα παρά τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν νά ἐλεγχθῆ τό σύστημα καί ἔχω ἤδη εἰς χεῖρας μου τήν γνωμάτευσιν, διά τῆς ὁποίας τό σύστημα φαίνεται ὅτι εἶναι καλόν. Ἀλλά τά ἐντάλματα δέν εἶναι δυνατόν νά ἐκδοθοῦν ἐπ' ὀνόματι ἄλλων, ἀλλά μόνον ἐπ' ὀνόματι δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀπό τά Τρίκαλα εἶχον τοιαύτην καταγγελίαν καί διέταξα, ὅπως μεταβῆ ἐπιθεωρητής»[51].

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Μέ σκοπό τή λήψη ἔκτακτων καί ριζικῶν μέτρων γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποβάλλει κατά τή συνεδρίαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τήν ἀκόλουθη ἔκθεση:

«Εἰς τήν ἀπό 14.12.48 ἔκθεσιν, ἥν εἶχον τήν τιμήν νά θέσω ὑπ' ὄψιν ὑμῶν καί ἧς αἱ βασικαί γραμμαί ἐγένοντο ἀποδεκταί ὑπό τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὑπεδείκνυον ὡς μίαν τῶν θεμελιωδῶν προϋποθέσεων διά τήν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων τόν συντονισμόν καί ἑνοποίησιν τῆς δράσεως τῶν πρός τόν σκοπόν τοῦτο ἀσχολουμένων ὑπηρεσιῶν καί ὀργανισμῶν.

»Ὄντως, μέ τό θέμα αὐτό ἀσχολοῦνται ἤδη, ἐκτός τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, τά ὑπουργεῖα Συντονισμοῦ, Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως, Ἐφοδιασμοῦ, Γεωργίας, ἡ ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐξ ὑπουργῶν ἐπιτροπή, τό ἐν τῷ ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ Συντονιστικόν Συμβούλιον, ἕτερον συμβούλιον ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ἐκτελεστικαί ἐπιτροπαί τῶν ἀνωτέρω συμβουλίων, ὁ Ἔρανος τῶν Ἐπαρχιῶν Βορείου Ἑλλάδος, ἡ Εἰδική Ὑπηρεσία Περιθάλψεως Ἑλληνοπαίδων, ὁ ΕΕΣ, τό ΠΙΚΠΑ καί ἀπειράριθμοι ἰδιωτικαί ὀργανώσεις. Καί ἐτόνιζον ὅτι, διά τήν ταχεῖαν καί συντονισμένην ἀντιμετώπισιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου προβλήματος τοῦ ἀπειλοῦντος τήν ὑπόστασιν τοῦ ἔθνους, ἐπιβάλλεται τό ταχύτερον ἡ ἑνοποίησις τῆς κρατικῆς προσπαθείας.

»Τό σχέδιον Α.Ν., τό ὁποῖον λαμβάνω τήν τιμήν νά θέσω ὑπό τήν ἔγκρισιν ὑμῶν, ἀποσκοπεῖ εἰς τήν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων τῆς τοιαύτης ἑνοποιήσεως, τῆς ὁποίας ἄμεσον ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἡ δημιουργία ρυθμοῦ ἐνιαίου, σταθεροῦ, ἀλλά κυρίως γοργοῦ διά τήν διαχείρισιν τοῦ ὅλου προβλήματος.

»Διά τῶν ἄρθρων 1 καί 2 καθίσταται ἁρμόδιος ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, ὅπως συντονίζῃ τήν δρᾶσιν ἁπασῶν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί ὀργανισμῶν τῶν ἀσχολουμένων μέ τήν ἐν γένει περίθαλψιν τῶν συμμοριοπλήκτων, καταρτίζῃ τό γενικόν πρόγραμμα τῆς περιθάλψεως, ἀποκαταστάσεως καί ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων, παρακολουθῇ δέ τήν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τούτου διά Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, συνιστωμένου παρ' αὐτοῦ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἁρμοδίων ὑπουργείων, τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καί τῆς ΑΔΟΣ.

»Τό ἄρθρον 4 προβλέπει τήν δημιουργίαν περιφερειακῶν ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ νομάρχου συμβουλίων ἀπό τούς ἐκπροσώπους κυρίως τῶν ἁρμοδίων ὑπουργείων, ὡς ὀργάνων συντονιστικῶν καί ἐν ταὐτῷ ἀποκεντρωμένων, δι' ὧν ἀσκοῦνται καί θά παρακολουθοῦνται τά κυβερνητικά μέτρα τ' ἀφορῶντα εἰς τήν θεραπείαν τῶν πάσης φύσεως ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων πληθυσμῶν.

»Τό σπουδαιότερον, ἀλλά καί δυσχερέστατον τοῦτο ἔργον, τό ὁποῖον βαρύνει σήμερον τό ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπισθῇ ἐπιτυχῶς διά τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη ἐν ταῖς ἐπαρχίαις προσωπικοῦ, διότι, λόγω κυρίως τῆς προσφάτου προσλήψεώς του, στερεῖται τῆς ἀπαιτουμένης πείρας. Ἐφ' ᾧ τό ἄρθρον 5 προβλέπει τήν ἐνίσχυσιν τῶν Κέντρων Κοινωνικῆς Προνοίας διά προσωπικοῦ ἀποσπωμένου προσωρινῶς διά κοινῶν ἀπόφάσεων ἐξ ἑτέρων ὑπουργείων ἤ ὀργανισμῶν.

»Ἀλλ' ἐκτός τῶν μέτρων τούτων ἐπειγούσης φύσεως, δέον νά σημειωθῇ ὅτι μέγα μέρος τῶν ἀνωτέρω θέσεων τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, ἤτοι τμηματαρχῶν καί εἰσηγητῶν, παραμένουν κεναί, οὐ μόνον διότι δέν ὑπῆρχε τό πληροῦν τάς προϋποθέσεις τοῦ νόμου, τυπικάς καί οὐσιαστικάς, ἀνθρώπινον ὑλικόν, ἵνα ἐνταχθῇ εἰς ταύτας, ἀλλά διότι τό Ν.Δ. 618 μόνον μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ γραμματέως Β΄ ἐπιτρέπει τήν δι' ἀπ' εὐθείας διορισμοῦ πρόσληψιν εἰς τά Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοί-

ας ὑπαλλήλων καί πτυχιούχων Ἀνωτάτων Σχολῶν.

»Ἐφ' ᾧ, διά τοῦ ἄρθρου 5 δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν θέσεων μέχρι τοῦ βαθμοῦ καί τοῦ τμηματάρχου εἴτε διά μετατάξεως ἐξ ἑτέρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν, εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας διορισμοῦ πτυχιούχων Ἀνωτάτων Σχολῶν, διά νά καταστῆ δυνατόν, αἱ περιφερειακαί ὑπηρεσίαι, ἐπανδρωμέναι πρεπόντως, νά ἀποκτήσωσι τό ἀναγκαῖον διά τήν λειτουργίαν αὐτῶν ὁμαλόν καί κανονικόν ρυθμόν διά τάς παρούσας, μάλιστα ἐξαιρετικάς δυσχερεῖς συνθήκας.

»Διά τοῦ ἄρθρου 6 προβλέπεται ἡ παροχή εἰς τό προσωπικόν τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, τό ἐξερχόμενον τῆς ἕδρας του διά τήν ἐκτέλεσιν ὑπηρεσίας σχετιζομένης μέ τούς συμμοριοπλήκτους, πρόσθετος ἀποζημίωσις.

»Ἐν τέλει, διά τῶν ἄρθρων 7 καί 8 κυροῦται ἀφ' ἧς ἐξεδόθη ἡ 1061/48 πρᾶξις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀφορῶσα εἰς μέτρα τινά διά τήν ἀναγκαστικήν στέγασιν τῶν συμμοριοπλήκτων πληθυσμῶν»[52].

Μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τήν ὁποία καί ἐνέκρινε τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, ἐκδόθηκε ὁ ὑπ' ἀριθ. 894 Ἀναγκαστικός Νόμος «περί συντονισμοῦ τῶν μέτρων διά τήν θεραπείαν τῶν πάσης φύσεως ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων», ὁ ὁποῖος καί δημοσιεύτηκε στίς 4 Μαρτίου 1949.

Μέ τό ἄρθρο 1, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας συντονίζει τή δράσιν ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν πού ἀσχολοῦνται «περί τήν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων, πρός τοῦτο δέ καταρτίζει τό γενικόν πρόγραμμα περιθάλψεως, ἀποκαταστάσεως καί ἐπαναπατρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων». Προκειμένου νά ἐξυπηρετηθεῖ ὁ σκοπός αὐτός συνιστᾶται «παρά τῷ ὑπουργῷ» γνωμοδοτικό Συμβούλιο, καθώς καί διυπουργική ἐπιτροπή μέ εἰσηγητή καί πάλι τόν ὑπουργό Προνοίας καί μέ σκοπό τήν τελική ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος καί τήν ἐναρμόνισή του μέ τό γενικότερο πρόγραμμα ἀνορθώσεως τῆς χώρας. Παράλληλα, ἐπέρχεται οὐσιαστική ἀλλαγή καί ἀποκεντρώνονται οἱ ὑπηρεσίες περιθάλψεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων μέ τή σύσταση τοπικῶν συμβουλίων στήν ἕδρα κάθε νομαρχίας, ἐπιφορτισμένων μέ τή μελέτη καί τήν ἄμεση ἐπίλυση κάθε σχετικοῦ θέματος. Μέ τή νέα νομοθετική ρύθμιση, ἀναμορφώνεται τό σχέδιο «Πρόνοια καί Ἐργασία» μέ τρόπο πού νά καλύπτει τήν ἀπασχόληση μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνταρτοπλήκτων σέ παραγωγικές ἐργασίες. Πρός τοῦτο, κατανέμεται ἐφάπαξ σέ κάθε περιφέρεια καί ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν προσφύγων ποσό 70 δισεκ. δραχμῶν, γιά τή διάθεση τοῦ ὁποίου ἀποφασίζουν τά τοπικά συμβούλια, ἐπιφορτισμένα ἀπό τόν ὑπουργό Προνοίας μέ ὅλες τίς σχετικές ἁρμοδιότητες, ὥστε νά παρακάμπτονται οἱ γραφειοκρατικές διατυπώσεις καί νά διευκολύνεται ἡ ἄμεση ἐκτέλεση τῶν ἔργων. Τέλος, παρέχεται στόν ὑπουργό Προνοίας ἡ δυνατότητα νά ἐπιτάσσει χώρους καί ἀκίνητα γιά τή στέγαση ἀνταρτοπλήκτων.

Μέ τό νέο νομοθέτημα ὑλοποιήθηκαν, κατά κοινή ἀναγνώριση, οἱ σκέψεις καί τό πρόγραμμα τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας καί ἐξασφαλίστηκαν οἱ προϋποθέσεις γιά τήν εὐόδωση τοῦ ἔργου τόσο τῆς περιθάλψεως τῶν 750.000 περίπου ἀνταρτοπλήκτων ὅσο καί τοῦ ἀσφαλοῦς καί σύντομου ἐπαναπατρισμοῦ στήν ἰδιαίτερη περιφέρειά τους μετά τόν τερματισμό τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα.

10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ἀνακοινώνεται ἀπό τό ὑπουργεῖο Προνοίας ἡ διάθεση 150 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, μέ σκοπό τήν ἄμεση περίθαλψη τῶν ἀστέγων μετά τή σφοδρή κακοκαιρία πού ἐνέσκηψε στήν Κρήτη. Γιά τήν προσωρινή στέγαση τῶν θυμάτων τῆς θεομηνίας ἔγινε ἀποστολή 75 μεγάλων σκηνῶν, ἱκανῶν νά στεγάσουν 19 περίπου χιλιάδες ἄτομα, 1700 δεμάτων ἱματισμοῦ καί κλινοσκεπασμάτων.

11 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐπικεφαλῆς ἐφοδιοπομπῆς 120 αὐτοκινήτων, ἐπισκέπτεται τό Καρπενήσι, εὐθύς μετά τήν ἐπίθεση καί τήν προσωρινή κατάληψη τῆς πόλεως ἀπό τούς ἀντάρτες.

Στό γεγονός τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας στή δοκιμασμένη κωμόπολη ἀναφέρεται τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

Χθές τήν ἑσπέραν ἐπανῆλθεν ἐκ Καρπενησίου ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας κ. Καραμανλῆς, ὅστις μετέβη ἐκεῖ ἐπί κεφαλῆς 120 αὐτοκινήτων μέ διάφορα ἐφόδια. Κατά γενομένας ἀνακοινώσεις τοῦ κ. ὑπουργοῦ, οἱ νεκροί εἰς τό Καρπενήσι ὑπολογίζονται εἰς 500, οἵτινες, ἐπιχειρήσαντες νά διαφύγουν, ἀπέθανον ἀπό τό ψῦχος καί τά κρυοπαγήματα καί κατεχώσθησαν ὑπό τῶν χιόνων. Εἰδικά συνεργεῖα, ἐπί τούτῳ συγκροτηθέντα, ἐρευνοῦν τήν περιοχήν διά τήν ἀνακάλυψιν τῶν πτωμάτων τῶν οὕτω ἀποθανόντων. Κατά τάς ἰδίας ἀνακοινώσεις τοῦ κ. ὑπουργοῦ, οἱ βιαίως στρατολογηθέντες νέοι καί νεάνιδες ἀνέρχονται κατά προχείρους ὑπολογισμούς εἰς 1200. Πάντως ἡ πλήρης ἀπογραφή τῶν βιαίως στρατολογηθέντων δέν ἐπερατώθη ἀκόμη.

Διά τῶν μεταφερθέντων ἐκεῖ ἐφοδίων δύνανται νά ἱκανοποιηθοῦν πλήρως ὅλαι αἱ ὑπάρχουσαι ἀνάγκαι. Τά συνεργεῖα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ παρέχουν πᾶσαν περίθαλψιν εἰς τούς ἀσθενεῖς, εἰδική δέ ἐπιτροπή συνεκέντρωσε 200 παιδιά ἄπορα καί ὀρφανά, τά ὁποῖα θά ἐγκατασταθοῦν εἰς τήν παιδόπολιν τῆς Λαμίας. Διά τήν παροχήν βοηθείας εἰς τούς κατοίκους τοῦ Καρπενησίου διετέθησαν 175.000.000 δραχμῶν καί ἕτερα 150.000.000 διά τήν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἐργασιῶν. Ἐπίσης, διετέθησαν ὑπό τοῦ ὑπουργοῦ 10.000.000 δραχμῶν διά τήν μισθοδοσίαν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί 10.000.000 διά τήν ἐνίσχυσιν τοῦ Δήμου.

Τέλος, ὁ κ. Καραμανλῆς προέβη εἰς τήν ἀντικατάστασιν τοῦ νομάρχου κ. Κολοκυθᾶ, ἐναντίον τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἦσαν κατηγανακτισμένοι καί ἀνέθεσε τήν ὑπηρεσίαν του εἰς τόν διευθυντήν τῆς νομαρχίας[53].

12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διατάζει τή διενέργεια αὐστηρῶν διοικητικῶν ἀνακρίσεων μετά τήν καταγγελία γιά κατάχρηση 500 ἑκατομμυρίων ἀπό ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. «Τό ὑπουργεῖον Προνοίας ἔχει τήν τύχην νά ἔχῃ ἕνα λαμπρόν ὑπουργόν», παρατηρεῖ σέ σχετικό σχόλιό της ἡ «Καθημερινή»· «ἄς φροντίσῃ, λοιπόν, νά ἀναζητήσῃ τούς ὑπευθύνους τῆς βαρυτάτης αὐτῆς ἀμελείας»[54].

Ὅπως ἀνακοινώνεται, δύο ἡμέρες ἀργότερα, ὁ ἔλεγχος θά διενεργηθεῖ κάτω ἀπό τήν προσωπική ἐποπτεία τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ὁ ὁποῖος χορήγησε στούς προϊσταμένους τῆς Διευθύνσεως Ἱδρυμάτων καί Σωματείων, ὅπου ὑπηρετοῦσε ὁ ὑπεύθυνος γιά τήν κατάχρηση, ἄδεια μέχρις ὅτου περατωθεῖ ὁ ἔλεγχος. Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι δέν θά γίνει ὁποιαδήποτε ἀνακοίνωση πρίν ἀπό τήν ὁλοκλήρωση τοῦ σχετικοῦ ἐλέγχου!

Στίς 26 Φεβρουαρίου, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας ἔδωσε στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἀπό τόν ἐνεργηθέντα ἔλεγχον ἀπεκαλύφθη ὅτι ἡ κατάχρησις ἤρχισεν ἀπό τοῦ 1938, συνεχίσθη δέ μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1948. Κατά τάς χρήσεις 1938-41 κατεχράσθη 800.000 δραχμάς, 1941-42 ἑτέρας 800.000, 1942-43 δραχμάς 2.500.000, 1943-44 δραχμάς 643.000 καί τό 1944-45 δραχμάς 8.820.000.000.000. Ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἐντεῦθεν δραχμάς 726.750.000. Ὡσαύτως, ἀπό τάς ἀνατεθείσας εἰς αὐτόν προσωπικάς διαχειρίσεις κατεχράσθη 71.262.000 δραχμάς. Διά τήν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω ζημίας τοῦ Δημοσίου κατεσχέθησαν 633 χρυσαῖ λίραι Ἀγγλίας καί ἄλλα κινητά καί ἀκίνητα περιουσιακά στοιχεῖα τοῦ καταχραστοῦ, ἀξίας περίπου 150.000.000 δραχμῶν.

»Ὁ Ψυλλίδης ἐπωφελεῖτο τῆς συνωνυμίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ λειτουργοῦντος ἱδρύματος "Μέριμνα τοῦ Παιδιοῦ" καί ἐξέδιδε ἀποδείξεις καί διά τό ἀνύπαρκτον ἵδρυμα Ἀθηνῶν ὑπό τόν αὐτόν τίτλον. Συνεργός τοῦ Ψυλλίδη ἦτο ἡ ὑπάλληλος τῶν ἐντελλομένων ἐξόδων Ν. Μαστέλλου, ἥτις ἐπίσης προεφυλακίσθη. Εὐθῦναι διαφόρων ὀργάνων καί ὑπηρεσιῶν ἀπεδείχθησαν κατά τήν ἔρευναν τῆς ὑπηρεσίας. Ἐάν οἱ προϊστάμενοι τοῦ Ψυλλίδη ἐτήρουν ποσοτικούς λογαριασμούς καί ἐάν ἠλέγχετο ἡ κίνησις αὐτῶν ἐν ἀντιπαραβολῇ πρός τούς λογαριασμούς τῆς ὑπηρεσίας ἐντελλομένων ἐξόδων θά ἠδύνατο νά προληφθῇ ἡ κατάχρησις.

»Εὐθύνην ἔχει καί ὁ ἐλεγκτής τοῦ Δημοσίου Ταμείου, ὁ ὁποῖος ὤφειλεν ἐκ τοῦ νόμου νά ζητῇ τήν προσκόμισιν ἐπισήμου ἀντιγράφου πρακτικοῦ ἐκλογῆς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἱδρύματος. Ἡ αὐτή εὐθύνη βαρύνει καί τήν ὑπηρεσίαν ἐλέγχου δαπανῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Τέλος, ἐάν ὁ διευθυντής Ἐντελλομένων Ἐξόδων εἶχε τήν συνείδησιν ὅτι ὑφίστανται δύο σωματεῖα, τό ἕνα εἰς Θεσσαλονίκην καί τό ἕτερον εἰς Ἀθήνας, ὁ διευθυντής ἱδρυμάτων κ.λ.π. τοῦ ὑπουργείου εἶχε τήν πεποίθησιν ὅτι πρόκειται περί ἑνός σωματείου, τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι θά ἐνεργήσει γιά τήν πειθαρχική δίωξη τῶν ὑπευθύνων καί θά καταλογίσει εὐθύνες γιά κάθε παράλειψη.

24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ - 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, ἀναλαμβάνει προσωρινά τήν ἄσκηση τῶν καθηκόντων καί τοῦ ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς.

2 ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

Ἀνακοινώνεται ἀπό τό ὑπουργεῖο Προνοίας ἡ νέα ἀποστολή εἰδῶν διατροφῆς καί ἱματισμοῦ στούς κατοίκους τοῦ Καρπενησίου. Ὅπως διευκρινίζεται σχετικά, μετά τήν ἀποκατάσταση ρυθμοῦ ὁμαλῆς ζωῆς στήν πόλη, ἡ παροχή περιθάλψεως θά ἐντοπιστεῖ σέ μόνους τούς ἀνταρτοπλήκτους.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

Μετά τή δημοσίευση τοῦ Α.Ν. γιά τήν ἀποκέντρωση τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς μέ ἀπόφασή του συνιστᾶ τά προβλεπόμενα νομαρχιακά συμβούλια, στά ὁποῖα καί μεταβιβάζονται οἱ ἁρμοδιότητες τοῦ ὑπουργοῦ γιά τό χαρακτηρισμό τῶν ἀνταρτοπλήκτων, τή θεώρηση τῶν καταστάσεων τῶν Κέντρων Προνοίας, τήν περίθαλψη, τόν ἐπαναπατρισμό, τήν ἀποκατάσταση καί τή στέγασή τους, καί τήν ὑπόδειξη γιά τήν ἐκτέλεση κοινωφελῶν ἔργων τοῦ σχεδίου «Πρόνοια-Ἐργασία». Μέ τό σκοπό αὐτό καί ἀνάλογα μέ τόν ἀριθμό τῶν προσφύγων ἀπό κάθε νομό, κατανεμήθηκαν διάφορα ποσά ἀπό τό γενικό τῶν 38 δισεκατομμυρίων δραχμῶν γιά τό μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους χρονικό διάστημα. Ὑπολογίζεται ὅτι, χάρη στήν πίστωση πού ἔχει διατεθεῖ, παρέχεται ἡ δυνατότητα γιά τήν ἀπασχόληση 35.000 ἐργατῶν ἐπί τέσσερις μῆνες. Γιά τήν ἐφαρμογή, ἐξάλλου, τῆς ἀποκεντρώσεως τοποθετοῦνται 14 ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου σέ διάφορα διαμερίσματα τῆς χώρας. Οἱ περιφερειακές ὑπηρε-

σίες Προνοίας ἐνισχύονται μέ 105 δημοδιδασκάλους.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι τά νομαρχιακά συμβούλια θά λειτουργήσουν μέ τρόπο πού νά ἐξυπηρετεῖ τούς ἀνταρτοπλήκτους.

7-13 ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ ἑπταήμερη περιοδεία στήν Ἀνατολική Μακεδονία, μέ ἐπίκεντρο τίς πόλεις Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Δράμα καί Σέρρες. Ὁ εἰδικότερος σκοπός τῆς περιοδείας του ἐντοπιζόταν στήν ἐπιτόπια ἐξέταση τῶν θεμάτων πού σχετίζονται μέ τήν περίθαλψη τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ἀφοῦ προήδρευσε τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων πού μόλις εἶχαν, μέ ἀπόφασή του, συσταθεῖ, καί μετά ἀπό μακρά συνεργασία μέ τόν ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος, ἐκδήλωσε τήν ἱκανοποίησή του γιά τό συντελούμενο ἔργο.

14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

Στό πλαίσιο τοῦ προγράμματος «Πρόνοια καί Ἐργασία», ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τή διάθεση κατά διοικητικές περιφέρειες: Θεσσαλονίκης 2½ δισ. δραχμῶν, Καστοριᾶς 1 δισ., Ἡμαθίας 1 δισ., Κιλκίς 1 δισ., Κοζάνης 2.400 ἑκατ., Πέλλης 1.300 ἑκατ., Σερρῶν 2.200 ἑκατ., Φλωρίνης 800 ἑκατ., Χαλκιδικῆς 500 ἑκατ., Δράμας 1 δισ., Ἔβρου 700 ἑκατ., Καβάλας 820 ἑκατ., Ξάνθης 600 ἑκατ. καί Ροδόπης 600 ἑκατ. Ὁ ὑπουργός Προνοίας δήλωσε ὅτι μέ τίς παραπάνω πιστώσεις, πού θά ἐπεκταθοῦν καί σέ ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας, ἐξασφαλίζεται ἀμοιβόμενη ἐργασία σέ 20 χιλιάδες ἄτομα γιά χρονικό διάστημα ἑνός τετραμήνου.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διευκρίνησε ἀκόμη ὅτι ἀνέθεσε τήν ἐπίβλεψη τῆς καλῆς λειτουργίας τοῦ προγράμματος σέ ἀνώτατους ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου καί τή γενική ἐποπτεία σέ διευθυντή τοῦ ὑπουργείου Προνοίας πού ἐγκαταστάθηκε ἤδη στή Θεσσαλονίκη. Συνέστησε τήν ἐπανεξέταση τῶν καταλόγων τῶν ἀνταρτοπλήκτων πρός ἐπανόρθωση τυχόν ἀδικιῶν καί τόν ἄμεσο ἐπαναπατρισμό ὅσων ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν τόπο διαμονῆς τους. Στούς ἐπαναπατριζόμενους θά παρέχεται ἐπίδομα καί διατροφή γιά δύο μῆνες. Ὁ ὑπουργός Προνοίας πρόσθεσε ὅτι θά εἰσηγηθεῖ τή λήψη καί ἄλλων εὐεργετικῶν μέτρων ἀπό τά ὑπουργεῖα Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως. Οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔγιναν κατά τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν περιοδεία του στή Βόρειο Ἑλλάδα, μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ὁποίας ἐξέφρασε ἱκανοποίηση γιά τό συντελούμενο ἔργο.

23 ΜΑΡΤΙΟΥ 1949

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας συνέρχεται σέ πρώτη συνεδρίαση τό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, τό ὁποῖο συστάθηκε δυνάμει τοῦ Α.Ν. 894, μέ κύριο θέμα τόν καταρτισμό προγράμματος περιθάλψεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Στή συνεδρίαση ἔλαβαν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς ἀποστολῆς, τῶν ὑπουργείων Οἰκονομικῶν, Ἀνοικοδομήσεως, Συντονισμοῦ, Ἐφοδιασμοῦ, Γεωργίας, Ὑγιεινῆς, καθώς καί τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνέπτυξε τούς ἐπιδιωκόμενους στόχους μέ βάση τό νόμο καί τόνισε τή μεγάλη σημασία πού ἀποδίδει στήν καλή ἐφαρμογή ἑνός ἐνιαίου προγράμματος, προπαντός γιά τόν ἐπαναπατρισμό τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ἐνόψει τῶν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν πού δημιουργήθηκαν, ἀποφασίστηκε νά χωριστεῖ τό πρόγραμμα, πρῶτο, στή συνέχιση καί βελτίωση τῆς περιθάλψεως καί, δεύτερο, στήν ὀργάνωση καί τήν ἀποκατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων στίς ἑστίες τους. Πρός τήν κατεύθυνση αὐτή, τά ὑπουργεῖα ὀφείλουν νά καταρτίσουν ἐπί μέρους προγράμματα, προορισμένα νά περιληφθοῦν στό ἐνιαῖο πρόγραμμα πού θά ὑποβληθεῖ στήν Κυβέρνηση ἀπό τόν ὑπουργό Προνοίας.

3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τήν περάτωση τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἀνταρτοπλήκτων πού εἶχε ἀναλάβει νά διενεργήσει τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας καί δίνει στή δημοσιότητα τά ἀκόλουθα στατιστικά στοιχεῖα:

«Ὁ ἀριθμός τῶν συμμοριοπλήκτων ὁλοκλήρου τῆς χώρας ἀνέρχεται εἰς 158.558 οἰκογενείας, ἤτοι ἄτομα 706.092.

»Ἡ κατανομή τοῦ ὡς ἄνω ἀριθμοῦ κατά ἡλικίας ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἀπό 0-6 ἐτῶν 113.137, ἀπό 7-18 ἐτῶν 224.952, ἀπό 19-60 ἐτῶν, 318.821 καί ἀπό 61 καί ἄνω 46.181.

»Ἐκ τούτων, οἱ 662.890 χαρακτηρισθέντες ὡς συμμοριόπληκτοι περιθάλπονται ὑπό τοῦ Κράτους, παρεχομένου εἰς τούτους χρηματικοῦ ἡμερησίου βοηθήματος καί τοῦ ἄρτου των δωρεάν. Εἰς τούς ὑπολοίπους χαρακτηρισθέντας β΄ καί γ΄ κατηγορίας παρέχεται πᾶσα ἄλλη περίθαλψις, πλήν τῶν ἀνωτέρω.

»Ἐπίσης, ἐκ τῆς ἀπογραφῆς κατεδείχθη ὅτι αἱ πυρποληθεῖσαι οἰκίαι ὑπό τῶν συμμοριτῶν καθ' ἅπασαν τήν χώραν ἀνέρχονται εἰς 25.709, αἱ δέ λεηλατηθεῖσαι μερικῶς ἤ ὁλικῶς εἰς 102.416.

»Εἰς ἐπίτακτα οἰκήματα οἰκογένειαι 39.097, εἰς ἀνεγερθέντες καταυλισμούς 22.785, ἐπί ἐνοικίῳ 27.195, εἰς πρόχειρα στέγαστρα 3.277, φιλοξενούμενοι 28.912.

»Οἱ ὑπό τῶν συμμοριτῶν ἤ συνεπείᾳ τῆς δράσεώς των φονευθέντες, ἀνέρχονται εἰς 9.117.

»Διά τήν περίθαλψιν τῶν ὡς ἄνω συμμοριοπλήκτων δαπανᾶ τό Κράτος μόνον διά τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, χωρίς νά ὑπολογίζωνται αἱ δαπάναι τῶν ἄλλων ὑπουργείων τῶν ἀσχολουμένων μέ τό θέμα τοῦτο, ἤτοι τῶν ὑπουργείων

Κυβέρνηση Σοφούλη. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπουργός Μεταφορῶν.

'Ανοικοδομήσεως, Γεωργίας καί 'Υγιεινῆς, τά κάτωθι κατά μῆνα ποσά:

»Διά χορήγησιν ἐπιδόματος 23.000 ἑκατ., δι' ἀρτοδοσίαν 7.600 ἑκατ., διά φωτισμόν, θέρμανσιν, μετακίνησιν, ἐπιστροφήν εἰς τάς ἑστίας κ.λ.π. γενικά ἔξοδα 5.000. 'Ωσαύτως, διά τήν περίθαλψίν των διετέθησαν μέχρι σήμερον τά κάτωθι εἴδη:

»Μεταχειρισμένος ἱματισμός καί ὑπόδησις χιλιογρ. 744.554, ἱματισμός καινουργής καί τεμάχια 1.292.000, ὑποδήματα καινουργῆ ζεύγη 266.000, κάλτσες καινουργεῖς 600.000 καί κλινοσκεπάσματα 302.676.

»'Εκτός τῶν ἀνωτέρω, διετέθησαν καί 300.000 χιλιογρ. μεταχειρισμένου ἱματισμοῦ, ὑποδήσεως καί κλινοσκεπασμάτων προερχόμενα ἐκ δωρεῶν ξένων ὀργανώσεων, σουηδικῶν, καναδικῶν, ἀμερικανικῶν κ.λ.π.».

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας, ἀνακοίνωσε καί τά ἀκόλουθα στατιστικά στοιχεῖα, πού ἀνάγονται σέ ἄλλους τομεῖς τῆς δραστηριότητάς του:

«Ἄποροι: Οὗτοι καθ' ὅλον τό Κράτος σήμερον ἀνέρχονται μετ' αὐστηράν κρίσιν ὡς ἔχοντες εἰσόδημα κάτω τῶν 50.000 δραχμῶν εἰς 1.040.465, ἤτοι 14,06% ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ. 'Εκ τούτων τό Κράτος περιθάλπει τούς διαμένοντας εἰς πόλεις καί χωρία κάτω τῶν 3.000 κατοίκων, ἀνερχομένους εἰς 712.138. Εἰς τούτους παρέχονται τά τρόφιμα δωρεάν.

»Μέλη τῶν οἰκογενειῶν στρατευθέντων: Ταῦτα ἀνέρχονται εἰς 713.023 ἐπιδοτούμενα ὑπό τοῦ Κράτους. 'Εάν δηλαδή τό Κράτος παρεῖχε περίθαλψιν καί εἰς τούς ἀπόρους, τούς διαμένοντας εἰς πόλεις καί κωμοπόλεις ἄνω τῶν 3.000 κατοίκων θά ἔδει νά παρέχη ταύτην σήμερον εἰς 2.419.487 ἄτομα, ἤτοι εἰς 32,6% ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, χωρίς εἰς τόν ἀριθμόν τοῦτον νά συμπεριλαμβάνωνται οἱ περιθαλπόμενοι εἰς τά διάφορα ἱδρύματα, ὀρφανοτροφεῖα, παιδουπόλεις, παιδικούς σταθμούς, γηροκομεῖα καί διάφορα ἄσυλα.

»Παιδική προστασία: 'Εκ τῆς παρά τοῦ ὑπουργείου Προνοίας ἐνεργηθείσης ἀπογραφῆς προκύπτει ὅτι τά παιδιά καί οἱ νέοι ὁλοκλήρου τῆς χώρας ἀπό 0-18 ἐτῶν ἀνέρχονται εἰς 2.700.000. 'Εκ τούτων ὀρφανά ἐκ πατρός 220.000, ἐκ μητρός 80.000 καί ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων 40.000. Σύνολον ὀρφανῶν: 340.000.

»'Η εἰς ταῦτα παρεχομένη προστασία γίνεται ὡς ἀκολούθως: Διά τοῦ ΠΙΚΠΑ παρέχεται ἀπό 0-2 ἐτῶν γάλα καί ἀπό 2-6 γάλα καί ἰδιαιτέρα τροφή εἰς 800.000 παιδιά. Εἰς παιδικάς κατασκηνώσεις ἀπεστάλησαν καί διετράφησαν κατά τό παρελθόν ἔτος 20.000. Εἰς παιδουπόλεις συντηροῦνται 16.242. Εἰς πρεβαντόρια ἀσθενικά παιδιά 1.500. Εἰς βρεφοκομεῖα συντηροῦνται 1.500 βρέφη. 'Από εἰδικάς ἑστίας χορηγοῦνται 6.000 μερίδες συσσίτια ἡμερησίως δι' ἄπορα προφυματικά παιδιά. Εἰς ἀγροτικάς οἰκοκυρικάς σχολάς συντηροῦνται καί ἐκπαιδεύονται 1116 κορίτσια. Εἰς λέσχας ἐργαζομένων κοριτσιῶν καί ἀγοριῶν 2200. Εἰς κρατικά ὀρφανοτροφεῖα ἐνδιαιτῶνται καί ἐκπαιδεύονται 3700 παιδιά, ἐνῶ ἄλλα 15.000 ὀρφανά ἔχουν τοποθετηθῆ παρ' οἰκογενείας πρός συντήρησιν ἐπί καταβολῆ ὀρφανικοῦ ἐπιδόματος».

Ὁ ὑπουργός Προνοίας ἀπέστειλε ἀκόμη πρός τούς γενικούς διοικητές καί νομάρχες ἐγκύκλιο σχετική μέ τήν ἐφαρμογή ἀπό τά 34 νομαρχιακά συμβούλια τοῦ νόμου περί συντονισμοῦ τῶν μέτρων γιά τήν περίθαλψη τῶν κάθε μορφῆς ἀναγκῶν τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Συγκεκριμένα, συνιστᾶται ἡ λήψη σύντονων μέτρων ἄμεσης βοήθειας καί ἐφιστᾶται ἡ προσοχή ὥστε νά χαρακτηρίζονται ὡς ἀνταρτόπληκτοι ὅσοι ἔχουν πράγματι πληγεῖ ἀπό τούς ἀντάρτες. Ὅσοι ἐγκαταλείπουν, γιά ὁποιοδήποτε λόγο, τά χωριά τους προκειμένου νά συγκεντρωθοῦν στίς πόλεις, δέν θά τύχουν εἰδικῆς περιθάλψεως. Ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν ἀνταρτοπλήκτων θά γίνεται μέ συνεργασία τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων καί τῶν κατά τόπους στρατιωτικῶν ἀρχῶν καί τῶν τμημάτων χωροφυλακῆς. Κατά τή στέγαση τῶν ἀνταρτοπλήκτων θά προτιμῶνται οἱ οἰκογένειες πού ἔχουν ἀνήλικα παιδιά. Ἐργασία στά κατά τόπους κοινωφελῆ ἔργα θά παρέχεται σέ ὅσους ἀνταρτοπλήκτους εἶναι σέ θέση νά ἐργαστοῦν.

14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1949

Ὁ Θ. Σοφούλης σχηματίζει νέα Κυβέρνηση, μετά ἀπό παραίτησή του στίς 10 Ἀπριλίου 1949.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διατηρεῖ, καί στή νέα Κυβέρνηση, τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας.

20 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1949

Ἀποκατασταθείσης τῆς τάξεως εἰς τήν Πελοπόννησον, ἤρχισεν ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν συμμοριοπλήκτων εἰς τά χωρία των. Μέ τόν ἐπαναπατρισμόν τῶν συμμοριοπλήκτων, τό Κράτος θά ἀπαλλαγῆ ἀπό ἕνα τεράστιον ἔξοδον, τό ὁποῖον εἶχε διά τήν παροχήν ἐπιδομάτων εἰς ὅλον αὐτόν τόν κόσμον, ὁ ὁποῖος, διά νά ἀποφύγη τόν κίνδυνον ἀπό τούς συμμορίτας, εἶχε καταφύγει εἰς τάς πόλεις ζητῶν τήν προστασίαν καί τήν βοήθειαν τοῦ Κράτους.

Μέ αὐτή τή βασική διαπίστωση ἀρχίζει τό κείμενο ἀνταποκρίσεως τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα» ἀπό τήν Τρίπολη, γιά νά προχωρήσει στή συνέχεια στήν ἀναφορά τῶν μέτρων πού ἔχουν προβλεφθεῖ μέ πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. Προκειμένου νά ἀξιοποιηθοῦν, ὅπως παρατηρεῖ, τά διατιθέμενα ποσά «ὑπό τύπου ἐπιδομάτων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων», ἔχει προγραμματιστεῖ νά παρέχουν οἱ τελευταῖοι τήν προσωπική τους ἐργασία γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων κοινῆς ὠφελείας. Εἰδικότερα, ἐπισημαίνεται:

Σύμφωνα μέ τάς ληφθείσας ἀποφάσεις, εἰς πάντα τά χωρία τῆς Πελοποννήσου θά κατασκευασθοῦν ὑπό τῶν κατοίκων ἔργα, τά ὁποῖα θά βελτιώσουν τήν ἐν γένει διαβίωσίν των. Τά ἔργα αὐτά θά εἶναι κυρίως χωματουργικά, ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν τῶν χωρίων, ἀποστραγγιστικοί χάνδακες, ἀρδευτικά ἐπισκευῆς ὑδραγωγείων, ἀνορύξεως φρεάτων, ἀνθελονοσιακά, δενδροφυτεύσεις καί λοιπά. Ὑπολογίζεται ὅτι διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν θά χρειασθοῦν πενῆντα χιλιάδες ἡμερομίσθια καί θά διατεθοῦν πεντακόσια ἑκατομμύρια δραχμῶν, τά ὁποῖα ἔχουν ἐγγραφῆ εἰς τόν σχετικόν προϋπολογισμόν, χαρακτηρισθέντα ὡς ἔργα κοινωνικῆς προνοίας, ὅπως καί πράγματι εἶναι[55].

27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκρίνει τή χορήγηση ποσοῦ 400 ἑκατομμυρίων δραχμῶν γιά τήν ἐκτέλεση δεκαέξι συνολικά ἔργων ἐγγειοβελτιωτικῶν καί ὁδοποιίας στά Δωδεκάνησα, ὅπου καί θά ἐργαστοῦν οἱ ἄποροι τῆς περιοχῆς, 23-40% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας ἀναγγέλθηκε μετά τήν ἐπιτόπια μετάβασή του, μέ τή συνοδεία καί τοῦ ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς, Κ. Ροδόπουλου.

6-11 ΜΑΪΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἀφετηρία τή Θεσσαλονίκη, πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Βόρειο Ἑλλάδα μέ σκοπό τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνταρτοπλήκτων ἀπό τή Μακεδονία καί τή Θράκη.

Κατά τήν ἐπιστροφή του, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας δήλωσε ὅτι ἡ κατάσταση, μετά τίς ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις καί τή δημιουργία κέντρων Ἀσφαλείας, παρουσιάζει σημαντική βελτίωση ἀπό κάθε ἄποψη. Ἡ βελτίωση αὐτή ὄχι μόνον ἀνέκοψε τή συγκέντρωση νέων προσφύγων στά ἀστικά κέντρα, ἀλλά καί δημιούργησε αἰσιόδοξες προοπτικές γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ προσφυγικοῦ προβλήματος. Ἤδη, προβλέπεται ὁ ἐπαναπατρισμός στή Μακεδονία 110.000 προσφύγων ὡς τό τέλος Ἰουνίου, ἐνῶ ἐπαναπατρίστηκαν 30.000 τίς τελευταῖες μέρες, καί ὡς τά τέλη Μαΐου θά ἔχουν ἐπιστρέψει στίς ἑστίες τους ἄλλοι 35.000, καί στή διάρκεια τοῦ Ἰουνίου οἱ ὑπόλοιποι 45.000. Σχετικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά εἰσηγηθεῖ στό Συντονιστικό Συμβούλιο νά χορηγηθοῦν στούς ἐπαναπατριζόμενους τά ἀπαραίτητα οἰκονομικά μέσα.

12 ΜΑΪΟΥ 1949

Μόλις πληροφορήθηκε ὅτι κρατικοί ὑπάλληλοι κατακρατοῦν ποσά καί δέχονται φιλοδωρήματα ἀπό ἀνταρτόπληκτους, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέδωσε ἐγκύκλιο, ὅπου καί ἀναφέρονται τά ἀκόλουθα:

«Ἡ τακτική αὕτη αἰφνιδιάζει ὁμολογουμένως τά αἰσθήματα παντός Ἕλληνος, διότι ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι στεροῦνται καί συνειδήσεως καί πατριωτισμοῦ.

»Οὐδείς χαρακτηρισμός δύναται νά θεωρηθῆ ἀρκετός διά νά στιγματίση τήν πρᾶξιν ταύτην, κατά τήν

ὁποίαν φέρονται δημόσιοι λειτουργοί ὡς ἐκμεταλλευταί τῆς ἀνάγκης καί τῆς δυστυχίας τῶν συμπατριωτῶν των.

»Ἐπιθυμῶν ὅπως τεθῆ ὁριστικῶς τέρμα εἰς τήν ἐγκληματικήν ταύτην ἀσχημίαν, παραγγέλλω ὅπως γνωστοποιηθῆ εἰς πάντας τούς ὑπολόγους καί τούς διά λογαριασμόν τούτων πληρώνοντας χρηματικά βοηθήματα εἰς τούς συμμοριοπλήκτους ὅτι ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ κατακράτησις ὑπό οἱανδήποτε δικαιολογίαν, ἔστω καί μιᾶς δραχμῆς ἐκ τοῦ τοιούτου βοηθήματος ὡς, ἐπίσης, καί ἡ λῆψις δώρου εἰς εἶδος ἤ χρῆμα ἐκ μέρους τῶν συμμοριοπλήκτων. Δέον νά γνωστοποιηθῆ εἰς πάντας ὅτι θά ἐπιβάλλωνται αἱ ἐκ τῶν νόμων προβλεπόμεναι κυρώσεις τόσον κατά τῶν κατακρατούντων ποσά ἤ δωροδοκουμένων ὑπαλλήλων, ὅσον καί κατά τῶν συμμοριοπλήκτων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν δῶρα εἴτε εἰς χρῆμα, εἴτε εἰς εἶδος, ἔστω καί εὐτελοῦς ἀξίας»[56].

17 ΜΑΪΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξαίρει τήν πρωτοβουλία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ νά ὑποβάλει τό θέμα τῆς προστασίας χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων στόν ΟΗΕ· καί ὑπογραμμίζει τή σημασία τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ διεθνοῦς ὀργανισμοῦ γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος ἀποκαταστάσεώς τους, ὕψους 365 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Τό πρόγραμμα αὐτό —ἐπισημαίνει— ἀπαιτεῖ τεχνικό καί οἰκονομικό ἐξοπλισμό, τόν ὁποῖο οὔτε τό σχέδιο Μάρσαλ, ἀλλ' οὔτε καί τό σχέδιο Τρούμαν, προέβλεψαν.

[Τήν πρωτουβουλία γιά τήν ἀναρρίπηση τοῦ διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος γύρω ἀπό τήν τύχη τῶν προσφύγων εἶχε ἀναλάβει ὁ πρόεδρος τοῦ ΕΕΣ, Κ. Γεωργακόπουλος, μέ ὑπόμνημα πρός τήν Εἰδική Ἐπιτροπή τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιά τά Βαλκάνια, τήν 1η Μαΐου 1949. Δύο ἑβδομάδες ἀργότερα, ἀνταποκρινόμενος σέ σχετική πρόσκληση, ὁ Κ. Γεωργακόπουλος ἔδωσε συμπληρωματικές πληροφορίες καί διευκρινήσεις στά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, μέ ἀποτέλεσμα, στίς 31 Μαΐου, ὁ γενικός γραμματέας τῆς τελευταίας, Ραούλ Ἀγκλιόν, νά διαβιβάσει στό γενικό γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἔκθεση πάνω στό ὀξύ πρόβλημα τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Στή συναγωγή τῶν συμπερασμάτων του συνέβαλε καί ἡ γνώμη πού διατύπωσε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Παγκοσμίας Ὀργανώσεως Ὑγείας στήν Ἑλλάδα, Τζών Βάιν, μετά ἀπό σχετική αἴτηση τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς. Κατά τήν ἄποψη τοῦ τελευταίου, «τό πρόγραμμα, τό ὁποῖον συνίσταται εἰς τήν ἀποκατάστασιν 700.000 προσφύγων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πάρα πολύ εὐρύ, ὥστε τά οἰκονομικά μέσα τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἡ προβλεπομένη ἀμερικανική πρός τήν Ἑλλάδα βοήθεια, νά ἐπιτρέπουν τήν λύσιν του»][57].

9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1949

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ζητεῖ ἀπό τό Οἰκονομικό καί Κοινωνικό Συμβούλιο τοῦ ΟΗΕ νά εἰσηγηθεῖ στή Γενική Συνέλευση τήν οἰκονομική ἐνίσχυση μέ τό ποσό τῶν 88 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ἡ ἀπόφαση βασίστηκε σέ σχετική εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, Κ. Καραμανλῆ, πρός τό Συντονιστικό Συμβούλιο, μέ τό σκεπτικό ὅτι τό πρόβλημα τῆς περιθάλψεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων δέν εἶναι δυνατό νά ἀντιμετωπιστεῖ μέ μόνους τούς πόρους τοῦ ἐθνικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Σχετικό εἶναι καί τό ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου Προνοίας πρός τό ΓΕΣ, στίς 10 Ἰουνίου, ὑπογεγραμμένο ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐζήτησεν ἀπό τόν ΟΗΕ, ὅπως τό Οἰκονομικόν καί Κοινωνικόν αὐτοῦ Συμβούλιον ἐπιληφθῆ τῆς μελέτης διά τήν οἰκονομικήν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος πρός ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων.

»Κατά τόν ὀργανισμόν, ὅμως, τοῦ ΟΗΕ ἡ προσφυγή αὕτη, ἵνα ἤ ἐμπρόθεσμος, ἔδει νά εἶχε κατατεθῆ πρό τῆς 12ης Μαΐου ἐ. ἔ., ἐνῶ κατετέθη παρά τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν μόλις τήν 7ην Ἰουνίου ἐ.ἔ.

»Τήν 29ην τρέχοντος μηνός θέλει συζητηθῆ ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἡ περίπτωσις τῆς τύποις ἀποδοχῆς τῆς προσφυγῆς ταύτης, καίτοι ἐκπροθέσμως ὑποβληθείσης, καί ἐνδέχεται ἀσφαλῶς νά γίνη αὕτη ἀποδεκτή, ἐάν καί ἐφ' ὅσον ἀποδειχθῆ ἀφ' ἑνός μέν τό ἐξαιρετικῶς ἐπεῖγον τοῦ θέματος, ἀφ' ἑτέρου δέ ὅτι αἱ προϋποθέσεις ἐφ' ὧν ἡ προσφυγή στηρίζεται δέν ὑφίσταντο πρό τῆς 12ης Μαΐου ἐ.ἔ.

»Τό ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀποδίδον μεγίστην σημασίαν εἰς τήν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, θεωρεῖ ἀπαραίτητον ὅπως, ἐκτός τῆς αἰτιολογίας ὅτι μόνον μετά τήν 12ην Μαΐου ἐ.ἔ. καί κατόπιν τῶν ἐπιτυχῶν ἐπιχειρήσεων, ἐδημιουργήθησαν βάσιμοι συνθῆκαι ἀσφαλείας, ἐπιτρέπουσαι ἀκινδύνως τόν ἐπαναπατρισμόν, τεθῶσιν ὑπ' ὄψιν τοῦ ΟΗΕ καί ὡρισμένα συγκεκριμένα περιστατικά, προερχόμενα ἐξ ὑμῶν, διά τῶν ὁποίων θά ἐπεσφραγίζετο ἀπολύτως καί θά ἐβεβαιοῦτο ἡ βασιμότης τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι οἱ λόγοι οἱ καταστήσαντες πραγματοποιήσιμον τήν ἀσφαλῆ παλιννόστησιν τῶν προσφύγων, ἐδημιουργήθησαν μετά τήν ὡς ἄνω χρονολογίαν.

»Ἐπί τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν τήν τιμήν νά σᾶς παρακαλέσωμεν ὅπως μᾶς γνωρίσετε σχετικῶς»[58].

18 ΙΟΥΝΙΟΥ 1949

Σύμφωνα μέ ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, τό Συντονιστικό Συμβούλιο, στή δι-

άρκεια τριῶν μόνο μηνῶν, ἀφότου τέθηκε σέ ἰσχύ ὁ Α.Ν. 894/49, ἐνέκρινε τήν ἐκτέλεση 456 κοινωφελῶν ἔργων δαπάνης 38.000 ἑκατομμυρίων στά πλαίσια τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος «Πρόνοια καί Ἐργασία». Ἀπό τό ποσό αὐτό διατέθηκαν 293 ἑκατομμύρια γιά μικρά ἔργα ὁδοποιίας, γεωργικά ἔργα (ἐγγειοβελτιωτικά, ἀρδευτικά καί ἐξυγιαντικά) καί ἀπασχολήθηκαν 20 χιλιάδες ἀνταρτόπληκτοι. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου θά βελτιωθεῖ ὁ τρόπος ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος ὥστε ἀφενός νά ἀπασχολεῖται μεγαλύτερος ἀριθμός ἀνταρτοπλήκτων καί ἀπόρων καί ἀφετέρου τά ἔργα νά εἶναι ἐπωφελέστερα καί νά ἀνταποκρίνονται στίς ἀμεσότερα ἐπείγουσες ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ.

20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1949

Ἡ Κυβέρνηση τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀνακοινώνει ὅτι ἡ βοήθεια πρός τήν Ἑλλάδα θά συνεχιστεῖ, προκειμένου νά ἀντιμετωπιστοῦν τά τρέχοντα ἐπείγοντα θέματα, ὅπως ὁ ἐπαναπατρισμός καί ἡ ἀποκατάσταση τῶν προσφύγων.

24 ΙΟΥΝΙΟΥ 1949

Ἀποθνήσκει ὁ πρωθυπουργός Θεμιστοκλῆς Σοφούλης.

Ἡ νέα Κυβέρνηση σχηματίζεται, στίς ἑπόμενες ἡμέρες, ἀπό τόν Ἀλέξανδρο Διομήδη, μέ Α΄ ἀντιπρόεδρο καί ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν τόν Κ. Τσαλδάρη, ἐνῶ ὁ Σοφ. Βενιζέλος ἀναλαμβάνει ὡς Β΄ ἀντιπρόεδρος καί ὑπουργός Ἄνευ Χαρτοφυλακίου.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διατηρεῖ τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας.

5 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Σέ σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν, Προνοίας, Γεωργίας, Ἀνοικοδομήσεως καί Ὑγιεινῆς καί μέ ἀντικείμενο τήν ἔγκριση τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος Περιθάλψεως καί Ἀποκαταστάσεως Συμμοριοπλήκτων γιά τό νέο οἰκονομικό ἔτος, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὡς συντονιστής τῆς περιθάλψεως τῶν τελευταίων, ὑποβάλλει γενική εἰσήγηση, μέ βάση τήν ὁποία ἀποφασίζεται ἡ διάθεση 352 δισεκ. δραχμῶν γιά τήν περίθαλψη γενικῶς, 205 δισεκ. γιά τή στοιχειώδη ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐπαναπατριζομένων καί 60 δισεκ. γιά τό πρόγραμμα «Πρόνοια καί Ἐργασία». Ἀποφασίζεται, ἀκόμη, ἡ χρηματοδότηση νά καλύπτει χρονικό διάστημα τριῶν μόνο μηνῶν, ἐφόσον ἐκκρεμεῖ ἡ ρύθμιση τοῦ γενικότερου οἰκονομικοῦ προβλήματος. Τέλος, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας ἀνακοίνωσε ὅτι τό γενικό πρόγραμμα ἀποβλέπει στόν ἐπαναπατρισμό 560 χιλιάδων συνολικά προσφύ-

Κυβέρνηση Διομήδη. Ἀντιπρόεδρος ὁ Κ. Τσαλδάρης καί ὁ Σ. Βενιζέλος. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας.

γων, τῶν ὁποίων ὅμως ὁ ἀριθμός ἔχει ἤδη περιοριστεῖ σέ 300 χιλιάδες.

6-8 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Στερεά Ἑλλάδα καί τή Θεσσαλία μέ στόχο τήν ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Σέ δηλώσεις του στή Λάρισα, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας χαρακτήρισε τήν κατάσταση ὡς ἱκανοποιητική καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι, στή διάρκεια τοῦ ἔτους θά ἔχει ἀποκατασταθεῖ στή χώρα ἡ ἠρεμία καί ἡ εἰρήνη. Παράλληλα, ἐπανέλαβε ὅτι θά δοθοῦν στούς ἐπαναπατριζόμενους ἀνταρτοπλήκτους τά ἀπαραίτητα χρηματικά μέσα —ἐπίδομα δύο μηνῶν καί ἐφάπαξ ποσό 200 ὡς 300 χιλιάδων δραχμῶν—, τρόφιμα καί ἄλευρα, ὥστε νά εἶναι αὐτάρκεις μέχρι τή νέα συγκομιδή. Τά ὑπουργεῖα Ἀνοικοδομήσεως καί Ὑγιεινῆς, δήλωσε τέλος, θά συμβάλουν στό ἔργο μέ τή χορήγηση οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ, γεωργικῶν ἐργαλείων, σπόρων κ.λ.π.

9-12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Ἐπιδιώκοντας τήν ἐπιτόπια ἐνημέρωση, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνεχίζει τήν περιοδεία του πρός τήν κατεύθυνση τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Συνοδευόμενος ἀπό τούς ὑπουργούς Β. Ἑλλάδος καί Γεωργίας, Κ. Κορόζο καί Χ. Γουλόπουλο, ἐπισκέπτεται τήν Καβάλα, τίς Σέρρες, τό Δοξάτο καί τή Δράμα, γιά νά καταλήξει στή Θεσσαλονίκη. Κύριο ἀντικείμενο καί τῆς νέας περιοδείας ὑπῆρξε ἡ ἐξέταση διάφορων ζητημάτων τῆς ἁρμοδιότητάς του καί ἰδιαίτερα τοῦ θέματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Στήν Καβάλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς συγκάλεσε σύσκεψη στή νομαρχία καί δέχτηκε ἐπιτροπές καί μεμονωμένους πολίτες ἀπό τήν πόλη καί τήν ὕπαιθρο. Πρός τούς ἐκπροσώπους τῶν κοινοτήτων τοῦ Παγγαίου, εἰδικότερα, δήλωσε ὅτι θά δώσει, ἀντί γιά βοηθήματα, ἐργασία, μέ σκοπό τήν κατασκευή ἔργων, στό πλαίσιο τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία». Κατά τή διέλευσή του ἀπό τό Δοξάτο, ἀπασχολήθηκε μέ θέματα ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί ἐξέτασε πολλαπλά ζητήματα τῶν ἀπόρων καί τῶν οἰκογενειῶν τῶν στρατευμένων, ἐνῶ στή Δράμα, ἔλαβε μέρος σέ νέα σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τῶν ἀρχῶν. Κατά τή διήμερη παραμονή του, τέλος, στίς Σέρρες, πέρα ἀπό τήν ἐνημερωτική ἐπικοινωνία του μέ ὑπηρεσιακούς παράγοντες καί ἀντιπροσώπους τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ, ἐγκαινίασε τά ἔργα ὁδοποιίας στή θέση Ἀσβεστοκάμινα, τά ἀρδευτικά ἔργα Ἁγίου Ἰωάννου, παρά τή δημόσια ὁδό Σερρῶν - Δράμας, τήν ἐπέκταση τῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ ἀγροτικοῦ οἰκοτροφείου καθώς ἐπίσης καί τόν κτηνοτροφικό σταθμό τῆς πόλεως.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ στίς πόλεις καί τήν ὕπαιθρο τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἡ τοπική ἐφημερίδα τῆς Δράμας «Τό Θάρρος» δημοσίευσε δύο χαρακτηριστικά περιστατικά:

Ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας Κ. Καραμανλῆς, εἰς παρουσιασθέντας εἰς αὐτόν προέδρους κοινοτήτων μέ παραλόγους ἀξιώσεις καί ἀπαιτήσεις, εἶχε τό θάρρος νά βροντοφωνήσει μίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία ἴσως νά ἦτο πικρά, ἴσως νά δυσηρέστησε μερικούς ἀργοσχόλους ἤ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τήν ἀξίωσιν νά σιτίζωνται συνεχῶς ἀπό τό πρυτανεῖον ἤ ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ, πάντως ὅμως εἶναι μία ἀλήθεια. Ὁ κ. Καραμανλῆς ὡμίλησε μέ τήν εἰλικρίνειαν καί τόν πόνον ἑνός ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τάς ὑποχρεώσεις πρός τό σύνολον, ἔχει ὅμως συναίσθησιν καί πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος, διότι ἀντιμετωπίζει ἕναν ἀπό τούς σοβαρωτέρους τομεῖς δράσεως τῆς Κυβερνήσεως, τόν σπουδαιότερον σήμερον, τόν τῆς Προνοίας. *«Ὅλοι οἱ Ἕλληνες»*, ἐτόνισεν ὁ Καραμανλῆς, *«ζητοῦν, ἀλλά κανείς δέν θέλει νά δώσῃ»*.

Πρός τόν ἀφιχθέντα ὑπουργόν τῆς Προνοίας Καραμανλῆν ὁ διευθυντής τοῦ ἐνταῦθα Κέντρου Προνοίας κατήγγειλεν ὅτι οἱ συμμοριόπληκτοι δέν προσέρχονται νά ἀναλάβουν ἐργασίαν εἰς τά ἐκτελούμενα ἔργα «Πρόνοια καί Ἐργασία», καίτοι ἐκλήθησαν ἐπανειλημμένως. Ὁ παρατυχών πρόεδρος Σιδηρονέρου, δικαιολογῶν τούς μή προσερχομένους, ἐζήτησεν ὅπως ἐξαιρεθοῦν οἱ συμμοριόπληκτοι τῆς ὑποχρεώσεως ἐπί δίμηνον τουλάχιστον, λόγω τῶν γεωργικῶν των ἐργασιῶν κατά τό χρονικόν διάστημα Ἰουλίου - Αὐγούστου. Πολύ δέ ὀρθῶς τότε ὁ κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσε πρός τόν κ. πρόεδρον Σιδηρονέρου τά ἑξῆς: *«Ἀφοῦ, κύριε πρόεδρε, εἶναι ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ συμμοριοπλήκτου ἐπί δύο μῆνας ἀπησχολημένα εἰς ἀγροτικάς ἐργασίας, πῶς ὑποστηρίζετε ὅτι πρέπει νά αὐξήσωμεν τό ἡμερομίσθιον ἐπίδομα τῶν 11 χιλιάδων δραχμῶν καί πῶς ὑποστηρίζετε ὅτι ἔχετε μόνον δύο στρέμματα καλλιεργήσει, ἀφοῦ λέτε ὅτι θά ἀπασχοληθῇ ὁλόκληρη ἡ οἰκογένεια τό καλοκαίρι. Μήπως θά ἀπασχοληθῇ μόνον διά τά δύο στρέμματα;»*. Καί ἐκεῖνος δέν ἀπήντησεν[59].

11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Σέ κύριο ἄρθρο, ἀφιερωμένο στήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐφημερίδα «Times» τοῦ Λονδίνου, ἀφοῦ ἀναφέρεται στό γόνιμο ἔργο πού ἐπιτελέστηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση συνασπισμοῦ ὑπό τόν Θ. Σοφούλη καί, μετά τό θάνατο τοῦ ἡγέτη τῶν Φιλελευθέρων, τόν Α. Διομήδη, παρατηρεῖ:

Ἡ Πελοπόννησος ἐκκαθαρίστηκε ὁλόκληρη ἀπό τούς ἀντάρτες καί τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος ἀπελευθερώθηκε. 100 χιλιάδες ἀνταρτόπληκτοι ἐπέστρεψαν ἤδη στά χωριά καί τούς ἀγρούς τους, χάρη στή δραστηριότητα τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας Κ. Καραμανλῆ. Ἐλπίζεται ὅτι 300 χιλιάδες ἀνταρτόπληκτοι θά ἐπανέλθουν στίς ἑστίες τους ὡς τό τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἐντούτοις, ἐφόσον οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ἀτυχεῖς αὐτούς ἀνθρώπους ἔχασαν ὅλα τά

ὑπάρχοντά τους, περιλαμβανομένων καί τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων καί ἐφοδίων τους, θά ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη μεγάλης βοήθειας ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση[60].

14 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκθέτει στό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο, παρουσία καί τοῦ ἀρχιστρατήγου Παπάγου, τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν πρόσφατη περιοδεία στή Βόρειο Ἑλλάδα καί εἰσηγεῖται γενικά μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Στήν εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας ἀναφέρεται ἐκτενές εἰδησεογραφικό δελτίο:

Ὁ κ. Καραμανλῆς, εἰσηγούμενος τό θέμα, ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι, κατόπιν τῆς ἐπιτυχοῦς ἐξελίξεως τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεως καί τῆς ἐμπεδώσεως τῆς τάξεως εἰς τήν ὕπαιθρον, τό δρᾶμα τῶν συμμοριοπλήκτων ἐγγίζει εἰς τό τέρμα του. Ἀπό τῆς στιγμῆς ὅμως τῆς ἐπανεγκαταστάσεως τῶν προσφύγων ἀνακύπτει διά τό Κράτος νέον ὀξύτατον πρόβλημα, ἡ μή ἔγκαιρος καί ἐπιτυχής ἀντιμετώπισις τοῦ ὁποίου, κατά τόν κ. ὑπουργόν, θά ἠδύνατο νά δημιουργήση κοινωνικά ζητήματα ἀπροβλέπτου ὀξύτητος καί διαρκείας.

Τό πρόβλημα αὐτό ὁ κ. Καραμανλῆς καθώρισεν ὡς καθαρῶς οἰκονομικοτεχνικόν, ἐμπίπτον εἰς τήν σφαῖραν τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ὑπουργείων Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως, τά ὁποῖα ὀφείλουν νά ἐνδιαφερθοῦν διά τήν στέγασιν τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τάς ἑστίας των καί κυρίως διά τόν γεωργικόν ἐποικισμόν των, δεδομένου ὅτι τό ἔργον τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, ὡς καθωρίσθη διά τοῦ Ν. 894, ἔργον καθαρῶς δημοσίας ἀντιλήψεως, τερματίζεται ἀφοῦ δώση εἰς αὐτούς στοιχειώδη μέσα προσωρινῆς συντηρήσεώς των. Ταῦτα συνίστανται: α) Εἰς δίμηνον ἐφ' ἅπαξ ἐπίδομα. β) Εἰς ἔκτακτον βοήθημα ἐκ 200-300.000 χιλ. δραχ. κατ' οἰκογένειαν διά στοιχειώδη οἰκοσκευήν καί γ) Εἰς δωρεάν χορήγησιν τοῦ ἄρτου μέχρι τῆς πρώτης συγκομιδῆς.

Συνεχίζων τήν εἰσήγησίν του ὁ κ. Καραμανλῆς ἀνέφερεν ὅτι, ὡς διεπίστωσε κατά τήν πρόσφατον περιοδείαν του, *«τό πρόβλημα εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον σοβαρόν ἀφ' ἑνός μέν λόγω τῆς παρατηρουμένης ἀνυπομόνου καί ὁμαδικῆς ἐφέσεως τῶν προσφύγων νά ἐπανεύρουν, ἄνευ χρονοτριβῆς, τάς ἑστίας των καί ἀφ' ἑτέρου λόγω τοῦ ὅτι ὁ κύριος ὄγκος τοῦ προβλήματος ὀφείλει νά ἀντιμετωπισθῆ κατά τούς προσεχεῖς τέσσαρας μῆνας, δοθέντος ὅτι ἀργότερον θά εἶναι, λόγω τοῦ χειμῶνος, σχεδόν ἀδύνατος ἡ ἐπανεγκατάστασις, ἀλλά καί ἄσκοπος, ἐφ' ὅσον θά ἔχη παρέλθει ὁ χρόνος τῆς φθινοπωρινῆς καλλιεργείας.*

»Διά νά ἐπιταχυνθῆ τό κατ' ἐξοχήν ἐθνικοκοινωνικόν αὐτό ἔργον, πρέπει τό Κράτος νά τό ἀντιμετωπίση μέ ὅλην τήν προσηκουσαν πρός τοῦτο προσοχήν. Θά πρέπει νά διαθέση διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, οἱασδήποτε κατηγορίας, καί νά ἐπιστρατεύση ἐν ἀνάγκῃ καί ἰδιώτας τεχνικούς καί ἰατρούς διά νά ἐπιτύχη τήν ριζικήν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος. Ὁ ἐπανερχόμενος εἰς τήν ἑστίαν του ἀγρότης θά εὑρεθῆ κατά κανόνα ἐνώπιον ἀποκαρδιωτικοῦ χάους. Οἴκημα τελείως ἤ ἐν μέρει ἠρειπωμένον, ἔλλειψις γεωργικῶν ἐφοδίων, ἐξαρτήσεως, σπόρου, νομῆς κ.λ.π., ἀνυπαρξία κτηνῶν καί οἰκοσίτων ζώων, ἔλλειψις ὕδατος λόγω καταστροφῆς τῶν φρεάτων ἤ ὑδραυλικῶν ἔργων. Ἀνυπαρξία δηλαδή τῶν πάντων.

»Ὅλα αὐτά ὁ λιτοδίαιτος καί ἐργατικός Ἕλλην χωρικός θά τά ἀντιμετωπίση μέ θάρρος καί ὑπομονήν, ἀλλ' ἄν δέν ὑπάρξη ταχεῖα καί εἰλικρινής ἡ κρατική συνδρομή καί συνεπικουρία, θά ὑποκύψη πρό τῶν τεραστίων ἀναγκῶν καί δυσχερειῶν, καί ὅ,τι δέν ἐπέτυχεν ὁ κομμουνισμός θά καταστῆ μοιραῖον ἐπακολούθημα μιᾶς ἀτυχοῦς ἤ ἀνεπαρκοῦς κρατικῆς πολιτικῆς».

Συμφώνως πρός τά στοιχεῖα τά ὁποῖα παρέθεσεν ὁ κ. Καραμανλῆς ὁ ἀριθμός τῶν προσφύγων κατά τόν Μάρτιο ἀνήρχετο εἰς 700.000 ἐκ τῶν ὁποίων ἐπεδοτοῦντο 684.000. Ἐξ αὐτῶν ἐπανεγκατεστάθησαν εἰς τά χωρία των 146.000 καί διεγράφησαν 53.000, συνεπείᾳ γενομένης ἀναθεωρήσεως. Ἦτοι, ἐπιδοτοῦνται σήμερον 485.000. Ἤδη, βάσει τοῦ νέου προγράμματος, τό ὁποῖον κατήρτισεν ὁ κ. ὑπουργός μετά τῶν κατά τόπους στρατιωτικῶν ἀρχῶν, θά συντελεσθῆ μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου ἡ ἐπανεγκατάστασις ἄλλων 227.000, ὥστε ὁ ἀριθμός τῶν ὑπολειφθησομένων εἰς τά κέντρα Ἀσφαλείας νά ὑποβιβασθῆ εἰς 258.000.

Περαίνων τήν εἰσήγησίν του ὁ κ. ὑπουργός συνώψισεν ὡς κατωτέρω τάς συστάσεις του: α) Τό ΓΕΣ νά ὁλοκληρώση τό πρόγραμμα τῆς διά τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν κατοίκων δημιουργίας συνθηκῶν ἀσφαλείας, εἰδικώτερον δέ εἰς τάς περιοχάς Θράκης καί Ἠπείρου καί β) Τά τεχνικά ὑπουργεῖα, δίδοντα ἀπόλυτον προτεραιότητα εἰς τό ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων, νά κινητοποιήσουν ἀμέσως ὅλον τόν μηχανισμόν των, κατά τρόπον συντονισμένον, ἀποστέλλοντα ἐκ τοῦ κέντρου πολυάριθμα συνεργεῖα ὑπαλλήλων, τά ὁποῖα θά διασφαλίσουν ἐν τάχει τάς ἀνάγκας ἐποικισμοῦ καί στεγάσεως καί θά ἀναλάβουν τήν θεραπείαν των.

Διά τήν ἐπιτυχεστέραν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος, ὀφείλει νά συσταθῆ ἀμέσως καί ἄνευ χρονοτριβῆς εἰδική κρατική ὑπηρεσία ὑπό τόν ὑπουργόν τῆς Γεωργίας, κύριον ἁρμόδιον, διά τόν ἐποικιστικόν τομέα, ἀλλά καί διαθέτοντα προσωπικόν μέ ἀξιόλογον ἐποικιστικήν πεῖραν.

Ἡ εἰδική αὕτη ὑπηρεσία συντονίζουσα τήν συναφῆ δρᾶσιν ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπουργείων Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως καθώς καί τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης, θά πρέπει νά ἐπιληφθῆ χωρίς καμμίαν ἀναβολήν τῆς μελέτης καί ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐπανεγκαθισταμένων, μέχρις ὅτου καταστοῦν αὐτάρκεις. Εἰδικώτερον, ἡ δρᾶσις τῆς ἀνοικοδομήσεως θά πρέπει νά ἔχη ἐκδηλωθῆ καί πρίν ἔτι ἀρχίση ἡ παλιννόστησις.

Ἡ εἰδική αὕτη ὑπηρεσία, οἱαδήποτε καί ἄν εἶναι ἡ ὑφή ἤ ἡ ὀνομασία της θά πρέπει νά διασφαλίζη ἀφ' ἑνός μέν ἕναν ὁλοκληρωμένον συντονισμόν τῆς δράσεως καί τῶν προγραμμάτων τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἀσχολουμένων μέ τό ἔργον τῆς γεωργικῆς ἀποκαταστάσεως καί ἀνοικοδομήσεως, ἀφ' ἑτέρου μίαν ἀποκέντρωσιν εὐρείαν τῶν ἐν ἑκάστῃ περιφερείᾳ ὀργάνων αὐτῶν. Ὡς τοιαῦτα θά ἦτο δυνατόν καί σκόπιμον νά χρησιμοποιηθοῦν τά νομαρχιακά συμβούλια τοῦ Ν. 894, ἔχοντα ἤδη ἀποκτήσει ἀξιόλογον πεῖραν τοῦ ὅλου ζητήματος, ὡς ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐνασχολήσεώς των ἐπ' αὐτοῦ.

Καί τό εἰδησεογραφικό δελτίο καταλήγει μέ τήν παροχή τῆς πληροφορίας ὅτι τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο υἱοθέτησε τήν εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί ἐξουσιοδότησε τόν ὑπουργό Γεωργίας νά καταρτίσει σχέδιο γιά τήν ὀργάνωση εἰδικῆς ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία θά ἀναλάβει τό ἔργο τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ ἀπό τό φθινόπωρο[61].

23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπωφελεῖται ἀπό τήν ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Τζών Σνάιντερ γιά νά τοῦ ἐπιδώσει ὑπόμνημα πάνω στό θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ὁ ὑπουργός Προνοίας ἐπισημαίνει μέ τήν εὐκαιρία αὐτή τή σοβαρότητα τοῦ προβλήματος, ὑπογραμμίζει τήν ἀδυναμία τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας νά ἀντιμετωπίσει τήν κατάσταση μέ τήν ἐπιβεβλημένη ἀποτελεσματικότητα καί τοποθετεῖ, μετά τήν ἐξαγγελία καί τήν ἐφαρμογή τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, τό ὅλο πρόβλημα τῶν προσφύγων σέ νέα βάση. Ἡ ἀποκατάσταση 150 χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων μέ τίς οἰκογένειές τους, παρατηρεῖ, ἐντάσσεται στό πνεῦμα τοῦ σχεδίου γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς Εὐρώπης καί συνεπῶς ἐπιβάλλεται νά δοθεῖ στήν Ἑλλάδα ἔκτακτη οἰκονομική ἐνίσχυση.

11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Σέ συνεδρίαση, ὑπό τήν προεδρία του, τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρεται στήν ἐξέλιξη τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί δηλώνει ὅτι ἀναστέλλει τίς περαιτέρω ἐνέργειες μέχρις ὅτου συσταθεῖ σχετική εἰδική τεχνική ὑπηρεσία, ὅπως ἀποφασίστηκε ἤδη μέ εἰσήγησή του, ἐπιφορτισμένη νά συντονίσει τό ὅλο ἔργο τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ.

Σέ κοινή σύσκεψη, ἐξάλλου, τῶν ὑπουργῶν Στρατιωτικῶν, Κοινωνικῆς Προνοίας, Ὑγιεινῆς καί Ἐφοδιασμοῦ ἐξετάστηκε λεπτομερῶς τό θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων τῆς Ἠπείρου καί ἀνατέθηκε στόν ὑπουργό Ἐφοδιασμοῦ, Ε. Ἀβέρωφ, ὁ συντονισμός καί ἡ ὀργάνωση τῶν τεχνικῶν μέσων.

Οἱ εἰσηγήσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί οἱ σχετικές ἀποφάσεις τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου σχολιάστηκαν ὡς ἑξῆς ἀπό τήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα»:

Ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας εὑρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀναστείλη τόν ἐπαναπατρισμόν τῶν συμμοριοπλήκτων προσφύγων, ἕως ὅτου ὀργανωθῆ ἡ ὑπηρεσία ἡ ὁποία θά φέρη εἰς πέρας τό δυσχερές καί ἐκτεταμένον τοῦτο ἔργον μέ ταχύτητα πού ἕως τώρα φαίνεται ὅτι ἔλειψε. Τρέφομεν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν πρός τόν κ. Καραμανλῆν καί ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὡς ὑπουργός τῆς Προνοίας ἔχει νά ἐπιδείξη ἐξαιρετικήν ἐπιμέλειαν καί καλήν ἀπόδοσιν. Τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει εἶναι μεγάλα καί δέν τοῦ παρεσχέθησαν πάντοτε ὅλα τά μέσα διά τήν ἱκανοποιητικήν λύσιν των. Ὅμως, καί ὁ ἴδιος ἐπανειλημμένως καί ἄλλοι ἐτόνισαν ὅτι ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν προσφύγων ἔπρεπε νά ἐπιχειρηθῆ, ἀφοῦ ἐλαμβάνετο πλήρως πρόνοια ὄχι μόνον διά τήν ἐπιστροφήν εἰς τά σπίτια των, ἀλλά καί διά τήν ἀμέσως παραγωγικήν των ἐγκατάστασιν εἰς αὐτά. Τό σημερινόν προσφυγικόν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος μόνον κατ' ἔκτασιν διαφέρει ἀπό τό προσφυγικόν πρόβλημα, πού εἶχε νά λύση ἡ χώρα τό 1922 μετά τήν Μικρασιατικήν Καταστροφήν, ὁπότε ἐλειτούργησαν συστηματικαί καί ὀργανωμέναι ὑπηρεσίαι ἀποκαταστάσεως. Ἐάν σήμερα ἐπεχειρήθη χωρίς τήν αὐτήν πρόβλεψιν νά ἐπαναληφθῆ ὁ ἴδιος ἄθλος, δέν εἶναι παράδοξον ὅτι προεκλήθη σύγχυσις, ὅτι ἐσημειώθησαν δίκαιαι διαμαρτυρίαι καί ὅτι ὁ ὑπουργός Προνοίας, ἀναγνωρίζων τήν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, εὑρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νά σταματήση τόν ἐπαναπατρισμόν τῶν προσφύγων, ἕως ὅτου τόν ὀργανώση καλύτερα. Πρέπει νά ἀναγνωρίσωμεν ὅτι εἰς αὐτό ἐπέδειξε κατανόησιν τῆς πραγματικότητος καί εἰλικρίνειαν[62].

Σέ ἀπάντηση, τόσο τοῦ συγκεκριμένου, ὅσο καί ἄλλων σχολίων τῆς ἐφημερίδας, μέ ἀντικείμενο τήν κατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέστειλε στό «Βῆμα» τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή, μέ ἡμερομηνία 23 Αὐγούστου:

«Φίλε Κύριε Διευθυντά,

»Ἀπό δύο πρόσφατα σχόλια σχετικά μέ τήν κατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων, συμπεραίνω ὅτι προφανῶς δέν ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι διά σειρᾶς εἰσηγήσεών μας, ἡ τελευταία τῶν ὁποίων ἐγένετο πρό μηνός περίπου ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί τῆς ὁποίας ἀντίγραφον ἐπισυνάπτομεν, διευκρινίζομεν τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον θά ἔπρεπε νά γίνη ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν προσφύγων, ἀφοῦ ἐτονίσαμεν κατ' ἐπανάληψιν τόν σοβαρόν καί ἐπείγοντα χαρακτῆρα τοῦ θέματος. Συγκεκριμένως ἐπροτείναμεν, ὡς γνωστόν, ὅπως τόν ἐπαναπατρισμόν, ὡς ἔργον καθαρῶς τεχνικόν, ἀναλάβουν τά Ὑπουργεῖα Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως, συνιστῶντα πρός τοῦτο εἰδικήν Ὑπηρεσίαν Ἐπαναπατρισμοῦ».

Ἡ δημοσίευση τῆς ἐπιστολῆς συνοδεύτηκε ἀπό τήν ἀκόλουθη διευκρίνηση ἀπό τή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας:

Δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐπιστολήν τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Καραμανλῆ. Ἐάν μᾶς ἐπετρέπετο νά παρατηρήσωμεν κάτι ἐπ' αὐτῆς, θά ὑπομνήσωμεν ὅτι ἀκριβῶς εἰς τόν πρῶτον τῶν δημοσιευομένων σημειωμάτων μας ἠθελήσαμεν νά διαχωρίσωμεν τάς προσωπικάς εὐθύνας τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἀπό τάς γενικάς κυβερνητικάς εὐθύνας εἰς τό ζήτημα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων. Διότι ἀσφαλῶς γνωρίζομεν ὅτι αἱ προσπάθειαι τοῦ κ. Καραμανλῆ περί συστηματοποιήσεως τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ δέν εὑρῆκαν ἐγκαίρως τήν μεταξύ τῶν συναδέλφων ἀναγκαίαν πρόθυμον ἀπήχησιν, καί αὐτό ἐπέφερε τήν καθυστέρησιν εἰς τήν ἐπιτυχίαν των[63].

20-22 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Ὁ Πώλ Χόφμαν, διαχειριστής τῆς Ὀργανώσεως Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, γνωστῆς ὡς σχέδιο Μάρσαλ, εἰδικός ἀπεσταλμένος τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως γιά τή μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς παροχῆς οἰκονομικῆς βοήθειας στούς ἐπαναπατριζόμενους ἀνταρτοπλήκτους πρόσφυγες, ἐπισκέπτεται τή Βόρειο Ἑλλάδα, μέ ἐπίκεντρο τίς πόλεις Καστοριά, Φλώρινα καί Λάρισα. Στήν περιοδεία του συνοδευόταν ἀπό τόν πρεσβευτή τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, τόν ἀρχηγό τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς στήν Ἑλλάδα, τό στρατηγό Βάν Φλήτ, καθώς καί τούς ὑπουργούς Σοφ. Βενιζέλο, Παν. Κανελλόπουλο καί Κ. Καραμανλῆ. Ὁ Πώλ Χόφμαν ἐξέτασε τίς συνθῆκες, κάτω ἀπό τίς ὁποῖες διαβιοῦν οἱ αἰχμάλωτοι καί οἱ ἀνταρτόπληκτοι, καί ζήτησε πληροφορίες γιά τίς τρέχουσες ἀνάγκες τους.

Ὁ Ἀμερικανός ἀπεσταλμένος ἐνημερώθηκε ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, εἰδικότερα, γιά τίς προσπάθειες πού καταβάλλονται, προκειμένου νά ἀντιμετωπιστοῦν τά προβλήματα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ μέ βάση καί τά συγκεκριμένα ἀριθμητικά στοιχεῖα πάνω στό θέμα. Ὁ ὑπουργός Προνοίας ἐπικαλέστηκε τήν προσοχή καί τό ἐνδιαφέρον του καί τοῦ ἐπέδωσε σημείωμα μέ γενικές ἀπόψεις καί προτάσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Κατά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, δήλωσε σχετικά:

«Εἶχα τήν εὐκαιρία νά θέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Χόφμαν τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων προσφύγων. Ὁ κ. Χόφμαν ἐπέδειξε ἐνδιαφέρον καί κατανόησιν καί ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ὡμίλησε κατά τήν συγκροτηθεῖσαν εἰς Ἀθήνας σύσκεψιν εἰς τά μέλη τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς. Κατόπιν τούτου ἐλπίζω ὅτι ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν συμμοριοπλήκτων θά συνεχισθῆ μεθοδικώτερον καί μέ γοργώτερον ρυθμόν».

Στήν Ἀθήνα, ὁ Πώλ Χόφμαν πῆρε μέρος σέ εὐρεία σύσκεψη πού συγκροτήθηκε ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Σ. Βενιζέλου, Π. Κανελλόπουλου, Δ. Χέλμη, Σ. Στεφανόπουλου, Γ. Μαύρου, Ε. Ἀβέρωφ καί Κ. Καραμανλῆ, ἀπό τήν ἑλληνική πλευρά, καί τοῦ πρεσβευτῆ Γκρέιντυ, καθώς καί τοῦ Φ. Μπρόνσαλ, ἀναπληρωτῆ τοῦ Ἄβερελ Χάρριμαν, εἰδικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ὀργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας γιά τήν Εὐρώπη, ἀπό τήν ἀμερικανική.

Μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Ἀμερικανοῦ ἀπεσταλμένου, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας ἀνακοίνωσε ὅτι οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί, οἱ διευθυντές τῶν ὑπηρεσιῶν καί τά μέλη τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς θά ἐπισκεφθοῦν τίς κυριότερες πόλεις τῆς χώρας, ὅπου ἔχουν συγκεντρωθεῖ πρόσφυγες, προκειμένου νά ἐξετάσουν ἐπί τόπου τό θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί νά καταρτίσουν ἐνιαῖο σχέδιο ἐποικισμοῦ.

23-25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, οἱ ὑπουργοί Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως, καί Γεωργίας, καθώς καί μέλη τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, ἐπισκέπτονται τή Λάρισα, τή Θεσσαλονίκη καί τά Ἰωάννινα, προκειμένου νά ἐξετάσουν τήν κατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί νά λάβουν μέτρα γιά τόν ἐπαναπατρισμό τους.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος καί εἶχε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ὀργάνωση τῆς περιοδείας τοῦ κλιμακίου, δήλωσε στή Λάρισα τά ἀκόλουθα:

«Σκοπός τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μας καί τῆς προκληθείσης συσκέψεως εἶναι ἡ τόνωσις τῶν ἐνεργειῶν καί ὁ συντονισμός αὐτῶν πρός ἐπίτευξιν τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων. Τό ζήτημα τοῦτο, πρωταρχικῆς κατ' ἐμέ σημασίας, παρ' ὀλίγον τελευταίως, ἐκ κακοῦ χειρισμοῦ του, ν' ἀποτελματωθῆ. Εὐτυχῶς, ὅτι ὁ ἀφιχθείς εἰς τήν χώραν μας γενικός συντονιστής τοῦ σχεδίου Μάρσαλ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀνασυγκροτήσεως κ. Χόφμαν ἀντελήφθη τήν σπουδαιότητα τήν ὁποίαν ἐνέχει διά τήν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας μας ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν συμμοριοπλήκτων καί ὑπεσχέθη τήν αὔξησιν τοῦ οἰκείου κονδυλίου τῶν πιστώσεων διά τόν σκοπόν αὐτόν, πλήν δέ τούτου ἔδωκεν ἐντολήν εἰς τούς ἁρμοδίους τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς ὅπως περικόψουν ἐν ἀνάγκῃ προσωρινῶς οἱανδήποτε πίστωσιν δι' ἔργα μή ἐπειγούσης μορφῆς, πρός ὄφελος τοῦ κονδυλίου τῶν πιστώσεων διά τόν ἐπαναπατρισμόν, ἵνα κατοθρωθῆ ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν ἤδη προσφύγων συμμοριοπλήκτων καί καταστοῦν οὗτοι παραγωγικοί πρός ὄφελος αὐτῶν καί τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας».

Σέ εἰδικότερες διευκρινήσεις καί ἐπισημάνσεις ἀπό τόν ὑπουργό Προνοίας ἀναφέρεται ἐκτενές εἰδησεογραφικό δελτίο τοῦ τοπικοῦ τύπου:

Εἰς ἐρώτησίν μας σχετικῶς μέ τά ληφθησόμενα μέτρα ὅπως οἱ ἐπανερχόμενοι εἰς τά χωρία των συμμοριόπληκτοι καταστοῦν αὐτάρκεις καί παραγωγικοί, ὁ κ. Καραμανλῆς μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι, ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργείου του, ὡς γνωστόν, παρέχονται εἰς ἑκάστην ἐπαναπατριζομένην οἰκογένειαν 500-700 χιλιάδες δραχμαί, τρόφιμα κ.λ.π. διά τάς πρώτας ἀνάγκας των, ἡ χορήγησις δέ τροφίμων εἰς αὐτούς θά συνεχισθῆ μέχρι τῆς νέας ἐσοδείας. Καί ἐκ μέρους ὅμως καί τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας λαμβάνονται μέτρα διά τήν τόνωσιν αὐτῶν ἐπί τοῦ καλλιεργητικοῦ καί παραγωγικοῦ πεδίου. Μέτρα ἐπίσης λαμβάνονται καί ὑπό τοῦ ὑπουργείου Ὑγιεινῆς διά τά ζητήματα ὑγείας τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἀπομένει τό στεγαστικόν ζήτημα τῶν συμμοριοπλήκτων εἰς τά χωρία ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἔχουν ὑποστῆ ὁλοκληρωτικήν ἤ μερικήν καταστροφήν. Κατ' ἐμέ καί τό ζήτημα τοῦτο, ὅταν ὑπάρχη καλή θέλησις καί δραστηριότης, δύναται νά ἐπιλυθῆ. Εἰς τά χωρία ὅπου ὑπάρχει μερική καταστροφή, μέχρις ὅτου ἐπέλθουν αἱ ἐπισκευαί, διά τάς ὁποίας πρέπει νά χορηγηθοῦν ἀμέσως ὑλικά καί τό ἀπαιτούμενον

χρηματικόν ποσόν διά τήν πληρωμήν ειδικῶν τεχνιτῶν πρός ἐπίτευξιν τῶν ἐπισκευῶν, νά γίνη συγκατοίκησις εἰς τάς ὑπαρχούσας οἰκοδομάς δι' ἐπιτάξεως ἐν ἀνάγκῃ τούτων. Εἰς τά χωρία, ὅπου ἔχει ἐπέλθει τελεία καταστροφή, νά ἐπισκευασθοῦν ἐπειγόντως αἱ δυνάμεναι νά ἐπισκευασθοῦν οἰκοδομαί καί νά γίνη συγκατοίκησις εἰς αὐτάς καί ἐν ταὐτῷ ν' ἀρχίση ἡ ἀνέγερσις τῶν ὑπολοίπων οἰκοδομῶν. Πάντως τό ζήτημα τῆς ἀναδημιουργίας τῶν καταστραφεισῶν ὑπό τῶν συμμοριτῶν οἰκοδομῶν πρέπει νά προταχθῆ πάσης ἄλλης ἀνοικοδομητικῆς ἐργασίας. Δηλαδή ν' ἀποπερατωθῆ ἡ ἀνέγερσις τῶν καταστραφεισῶν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ συμμοριτισμοῦ οἰκοδομῶν, ἵνα ἐπανέλθη τό ὑπάρχον πρίν στεγαστικόν καθεστώς εἰς τά χωρία κι ἀκολούθως νά ἐπαναρχίση ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καί τῆς κατοχῆς καταστροφῶν.

Ὁ κ. ὑπουργός ἐν συνεχείᾳ, κατά τήν διαλογικήν μας συζήτησιν, ἐτόνισεν ὅτι πρέπει ὅλοι ἀνεξαιρέτως νά συμβάλουν εἰς τήν δημιουργίαν πνεύματος εἰρηνιστικοῦ, ἀσφαλείας, ἐργατικότητος καί ἀναδημιουργίας εἰς τήν ὕπαιθρον, ἐκ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται καί ἡ εὐημερία τῆς χώρας μας[64].

Κατά τή διέλευσή του ἀπό τή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Τό θέμα δέν μᾶς ἀπασχολεῖ τόσον ἀπό τῆς οἰκονομικῆς του πλευρᾶς ὅσον ἀπό τῆς τεχνικῆς του τοιαύτης. Τό γεγονός ὅτι μετεκινήθησαν ἐξ Ἀθηνῶν ὅλοι οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί, ἀποδεικνύει τό ζωηρότατον ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως ὅσον καί τήν μεγίστην σημασίαν, τήν ὁποίαν ἀποδίδει ἡ Κυβέρνησις εἰς αὐτό. Προκειμένου νά καθορισθῆ πλῆρες πρόγραμμα, θέλομεν τάς προσωπικάς γνώμας καί ἀντιλήψεις τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν, διά νά δυνηθῶμεν νά προχωρήσωμεν εἰς τό ἔργον μας συστηματικῶς, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅλας τάς περιπτώσεις».

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας κάλεσε ὅλες τίς ὑπηρεσίες σέ συναγερμό γιά τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ἰδιαίτερα τόνισε ὅτι πρωτεύει τό ζήτημα τῆς στέγης, χωρίς τήν ἐξασφάλιση τῆς ὁποίας δέν εἶναι δυνατός ὁ ἐπαναπατρισμός.

Τελευταῖος σταθμός τῆς περιοδείας ἦταν τά Ἰωάννινα, ὅπου, μετά ἀπό νέα τρίωρη σύσκεψη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπαναβεβαίωσε τήν ἀπόφαση γιά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία».

26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1949

Σέ σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Ἀνοικοδομήσεως, μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Προνοίας, Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως καί Γεωργίας, ἀνατέθηκε στόν Κ. Καραμανλῆ νά εἰσηγηθεῖ τό ὅλο θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων στό πρῶτο Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο. Ἀποφασίστηκε, ἀκόμη, νά διαθέσει τό ὑπουργεῖο Ἀνοικοδομήσεως 35 δισεκ. δραχμές σέ ὑλικά καί πιστώσεις γιά τόν ἐπαναπατρισμό.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Προνοίας, Ὑγιεινῆς, Ἀνοικοδομήσεως καί Γεωργίας συνέρχεται σέ συνεδρίαση τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο μέ κύριο θέμα ἡμερησίας διατάξεως τόν ἐπαναπατρισμό τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, εἰσηγητής τοῦ θέματος, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε στήν ἐπίσκεψη τῶν Ἀμερικανῶν ἐμπειρογνωμόνων στή Λάρισα, τά Ἰωάννινα καί τή Θεσσαλονίκη, προχώρησε στήν ἀνασκόπηση τοῦ ὅλου προβλήματος. Συγκεκριμένα, πρότεινε καί πάλι τό διαχωρισμό τοῦ θέματος σέ δύο τομεῖς, τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τῆς περιθάλψεως, ὑπογράμμισε τήν ἀνάγκη τοῦ συντονισμοῦ καί τῆς ὀργανώσεως μεταξύ τῶν ἁρμόδιων ὑπουργείων καί εἰσηγήθηκε, ἀκόμη, τή χορήγηση ποσοῦ 285 δισεκ. δραχμῶν γιά τήν περίθαλψη ἀπό τό ὑπουργεῖο Προνοίας, καθώς καί 359 δισεκ. ἀπό τά ὑπουργεῖα Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως γιά τήν ἐπανεγκατάσταση τῶν προσφύγων.

14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας καί ἄλλων μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, πραγματοποιεῖται σύσκεψη ἐκπροσώπων τῶν ἀνταρτοπλήκτων ἀγροτῶν μέ τή συμμετοχή 130 ἀντιπροσώπων τῶν Ἑνώσεων Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν ἀπό τίς δοκιμασμένες περιφέρειες καί τούς Συλλόγους Συμμοριοπλήκτων. Ὁ Κ. Καραμανλῆς διαβεβαίωσε τούς συγκεντρωμένους γιά τό ἐνεργό ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία *«πράττει καί θά πράξη τό πᾶν»*, προκειμένου νά ἐπιλύσει τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν.

18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ τόν τίτλο «Ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν συμμοριοπλήκτων εἶναι ὁ "Οἰκονομικός Γράμμος"»: διά τήν νίκην χρειάζεται πλήν τῶν ἄλλων καί ἀρχιστράτηγος-συντονιστής», δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» ἄρθρο τοῦ συνεργάτη της Π. Σκλία, ὅπου ἀναλύονται οἱ δυσχέρειες τοῦ ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων καί διατυπώνεται τό ἀκόλουθο τελικό συμπέρασμα:

Τό Κράτος πρέπει νά ἐντείνη τάς προσπαθείας του καί νά συντονίση τάς ἐνεργείας του. Ἂν ὁ στρατός ἐκέρδισε τήν μάχην τοῦ Γράμμου, πρέπει ἡ Κυβέρνησις καί ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάς νά κερδίση τήν μάχην τοῦ «Οἰκονομικοῦ Γράμμου», ἡ ὁποία τώρα μόλις ἀρχίζει. Καί ὅπως ἐκεῖ

ἐχρειάσθη ἕνας ἀρχιστράτηγος, ἔτσι καί ἐδῶ θά χρειασθῆ ἕνας ἱκανός συντονιστής, ὁ ὁποῖος θά παίξη τόν ρόλον τοῦ ἀρχιστρατήγου[65].

29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ἐνῶ ἐντείνεται ἡ πίεση τῆς κοινῆς γνώμης γιά τόν ταχύτερο δυνατό ἐπαναπατρισμό, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἰσηγεῖται στήν Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τήν ἐπικύρωση τοῦ Α.Ν. 894/49 «περί συντονισμοῦ τῶν μέτρων διά τήν θεραπείαν τῶν πάσης φύσεως ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων», βάσει τοῦ ὁποίου καί ὁρίζεται συντονιστής τῆς δράσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τῶν ὀργανισμῶν πού ἔχουν ἐπιφορτιστεῖ μέ τό ἔργο τῆς θεραπείας τῶν ἀναγκῶν τῶν προσφύγων.

«Κύριοι βουλευταί, κατά τό παρελθόν εἰσηγήθην εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον τήν ἔκδοσιν τοῦ ὑπό κύρωσιν Α.Ν. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου τούτου ἐκρίθη ἐπιβεβλημένη διά τήν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τόν συντονισμόν καί τήν ἑνοποίησιν τῆς δράσεως τῶν πρός τόν σκοπόν τοῦτον ὑπηρεσιῶν. Διότι μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου τούτου διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν συμμοριοπλήκτων, ἦσαν ἁρμόδια ἑπτά περίπου ὑπουργεῖα. Διά τοῦ ὑπό κύρωσιν Α.Ν. ὡρίσθην συντονιστής τοῦ προγράμματος περιθάλψεως τῶν προσφύγων. Ἐπίσης δι' αὐτοῦ μοί παρεσχέθη τό δικαίωμα δι' ἐπιτάξεως δι' ὁμαδικήν στέγασιν. Ὡς συντονιστής ἐζήτησα τόν ἔλεγχον ἐπί τῆς διαθέσεως τῶν πιστώσεων. Συνήντησα ἀντιδράσεις. Καί παρέμεινε σκιώδης ὁ νόμος, ὡς πρός τό σημεῖον αὐτό. Μέχρι σήμερον τό πρόβλημα ἦτο κατά 80% τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου Προνοίας. Ἀφ' ἧς ἤρχισεν ὁ ἐπαναπατρισμός, ἡ ἁρμοδιότης κατά 80% περιῆλθεν εἰς τά τεχνικά ὑπουργεῖα καί κατά 20% εἰς τό ὑπουργεῖον Προνοίας. Διά τοῦτο προτείνω τάς ἐξῆς τροπολογίας.

»Τό ἄρθρον 1 ἀντικαθίσταται ὡς ἐξῆς: "Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας συντονίζει τήν δρᾶσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τῶν ὀργανισμῶν τῶν ἀσχολουμένων περί τήν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῶν συμμοριοπλήκτων, πρός τοῦτο δέ καταρτίζει τό γενικόν πρόγραμμα περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων διά Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, συνιστωμένου παρ' αὐτῷ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ παρόντος καί παρακολουθεῖ διά τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου τήν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τούτου".

»"Ἄρθρον 9. Εἰς τό τέλος τοῦ ἐδαφίου 2 προστίθεται ἡ ἀκόλουθος παράγραφος: "Προκειμένου περί στεγάσεως τῶν ἐπαναπατριζομένων συμμοριοπλήκτων, τό δικαίωμα τοῦτο ἀσκεῖ εἰς τούς τόπους τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ ὁ ὑπουργός Οἰκισμοῦ καί Ἀνοικοδομήσεως"».

Οἱ κ.κ. Ι. Ζολώτας καί Κ. Μπακόλας παρακαλοῦν τόν κ. ὑπουργόν, ὅπως δεχθῆ σχετικήν τροποποίησιν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὑπό κύρωσιν Α.Ν. 894/49 νά ἐφαρμόζεται οὐ μόνον ἐπί τῶν συμμοριοπλήκτων, ἀλλά καί ἐπί τῶν σεισμοπλήκτων, ἵνα προστατευθοῦν καί οἱ σεισμόπληκτοι Χίου.

Κ. Καραμανλῆς: *Ὑπάρχει σχετικός νόμος διά τούς σεισμοπλήκτους. Ὅσον δέ ἀφορᾶ εἰδικῶς τούς σεισμοπλήκτους τῆς Χίου, συντόμως θά καταθέσω σχετικόν νομοσχέδιον.*

Π. Τσιμπιδάρος: Κύριε ὑπουργέ, τί γίνεται μέ τό ζήτημα τῶν συμμοριοπλήκτων; Ἡ ἰδική σας ἐργασία εἰς τό πρόβλημα τῆς περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων παρ' ὅλων ἀναγνωρίζεται. Δέν βλέπομεν ὅμως καμμίαν συντονισμένην ἐνέργειαν διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προβλήματος.

Κ. Καραμανλῆς: *Εἰσηγήθην εἰς τήν Κυβέρνησιν τά μέτρα, τά ὁποῖα πρέπει νά ληφθοῦν, διά τήν ρύθμισιν τοῦ προβλήματος τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἡ Κυβέρνησις ἀπεδέχθη τάς ὑποδείξεις μου καί ἔδωσεν τάς δεούσας ἐντολάς εἰς τά ἁρμόδια ὑπουργεῖα.*

Τελικά, τό νομοσχέδιο ἔγινε δεκτό μέ τήν τροπολογία πού εἶχε ὑποβάλει ὁ ὑπουργός Προνοίας. Τό σχετικό Ν.Δ. ἐκδόθηκε μέ ἀρ. 1225/25-10-49.

[Στή διάρκεια τῆς ἴδιας συνεδριάσεως ἐπακολούθησε συζήτηση, μέ τή συμμετοχή καί τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ ἀφορμή τήν ὑποβολή προτάσεων τροπολογιῶν στό σχέδιο Ν.Δ. «περί κυρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 939/49 Α.Ν. περί συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 487/47 Ν.Δ. περί ἀναστολῆς τῆς ἰσχύος τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ ἀπό 10.5.46 Ν.Δ. κατά τήν διάρκειαν τῆς ἰσχύος τοῦ Γ΄ Ψηφίσματος καί συμπληρώσεως καί τροποποιήσεως διατάξεών τινων τοῦ Α.Ν. 484/45 ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη διά τοῦ ἀπό 11.5.46 Ν.Δ. καί τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 676/48 Ν.Δ.»][66].

30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας εἰσάγει στήν πενταμελῆ ἐξ ὑπουργῶν ἐπιτροπή νομοσχέδιο «περί κρατικῆς μερίμνης πρός ἀνοικοδόμησιν λαϊκῶν κατοικιῶν», ἡ συζήτηση πάνω στό ὁποῖο ἀποφασίστηκε νά συνεχιστεῖ καί σέ νεώτερες συνεδριάσεις.

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συντάσσεται καί ὑποβάλλεται στόν πρόεδρο τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς ἀποστολῆς στήν Ἀθήνα, Μάκ Γκύ, ἐμπεριστατωμένο ὑπόμνημα, ὑπογεγραμμένο ἀπό τούς ἀντιπροέδρους τῆς Κυβερνήσεως, Κ. Τσαλδάρη καί Σ. Βενιζέλο, μέ ἀντικείμενο τήν ἐξασφάλιση πρόσθετης, πέρα ἀπό τό πλαίσιο τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς βοήθειας ὑπέρ τῶν προσφύγων.

Τό κείμενο φέρει τό γενικό χαρακτηρισμό «ὑπόμνημα ἐπί τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος προσφύγων», καί ἔχει τό ἀκόλουθο περιεχόμενο:

1. Οἱ ἐπιχειρήσεις τῶν κομμουνιστῶν ἐπί τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους προεκάλεσαν μεγάλην εἰσροήν τοῦ ἀγροτικοῦ

πληθυσμοῦ εἰς τάς πόλεις, ἥτις ὑπερβαίνει τό 1/10 τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εἷς σημαντικός ἀριθμός ἐκ τῶν προσφύγων τούτων κερδίζει σήμερον τά πρός τό ζῆν —παρ' ὅλον ὅτι κατά τό πλεῖστον ἀπασχολεῖται εἰς μή παραγωγικά ἐπαγγέλματα— καί δέν ἔχει ὑποβάλει αἴτησιν εἰς τό Κράτος διά παροχήν ἀντιλήψεως. Ὁ κύριος ὅμως ὄγκος τῶν προσφύγων βασίζεται εἰς τήν δημοσίαν ἀντίληψιν. Τόν παρελθόντα Μάιον οὗτοι ἀνήρχοντο εἰς 684.607. Ἔκτοτε, χάρις εἰς τήν ἐπελθοῦσαν βελτίωσιν τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως, 166.000 περίπου πρόσφυγες ἐπανῆλθον εἰς τά χωριά των. Παρά ταῦτα, ἐλλείψει ἐπαρκῶν μέσων, οὐδέ στεγαστικῆς ἀποκαταστάσεως ἔτυχον, οὐδέ νέος ἐξοπλισμός τούς παρεσχέθη· κάτ' αὐτόν τόν τρόπον οὐδόλως ἀπεκατεστάθησαν ἤ παραγωγικοί κατέστησαν. 225.000 περίπου πρόσφυγες θά ἠδύναντο νά ἐπιστρέψουν εἰς τά χωριά των κατά τό τρέχον φθινόπωρον, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις, πάρ' ὅλον ὅτι συνειδητοποιεῖ τήν ἀνάγκην τῆς συντόμου ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τήν περιοχήν των, διστάζει νά ἀναλάβη τήν ἐπιχείρησιν αὐτήν, ἕως ὅτου ἐξασφαλισθοῦν αἱ συνθῆκαι διά τήν ἀσφαλῆ ἀποκατάστασιν αὐτῶν.

Πράγματι, μετά τάς ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἡ ἐπανεγκατάστασις καί ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων προβάλλει ὡς τό πλέον ἐπιτακτικόν οἰκονομικόν καί κοινωνικόν πρόβλημα, τό ὁποῖον ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Ἑλλάς. Τό δημιουργηθέν κατ' αὐτόν τόν τρόπον πρόβλημα εἶναι τρίπτυχον:

α. Ἡ ἀποκατάστασις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

β. Ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων διά τήν ἐπιστροφήν τῶν προσφύγων εἰς τά χωριά των ὡς καί ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀπαραιτήτων γεωργικῶν ἐργαλείων καί

γ. Ἡ ἐπαναποκατάστασις τοῦ αἰσθήματος τῆς στρατιωτικῆς ἀσφαλείας, ἄνευ τοῦ ὁποίου τόσον οἱ πρόσφυγες ὅσον καί ὁ ὑπόλοιπος ἑλληνικός πληθυσμός ἀδυνατοῦν νά ἐπανεύρουν τήν φυσιολογικήν οἰκονομικήν ζωήν.

Τά ἐν λόγῳ προβλήματα δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιλυθοῦν ἄνευ ἐξωτερικῆς βοηθείας, καί ὅσον διάστημα παραμένουν ἄλυτα, ἡ δυστυχία θά ἐπικρατῆ εἰς τήν Ἑλλάδα. Τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς τό ἐσκεμμένον πρόγραμμα τῶν ἐπιδρομέων τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἡ στέρησις εἶναι ὁ καλλίτερος σύμμαχός των. Ἐάν δέν ἐξευρεθῆ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τῶν Ἑλλήνων προσφύγων —καί δέν ἐξευρεθῆ ἀμέσως— αἱ στρατιωτικαί ἐπιτεύξεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ θά ἐξουδετερωθοῦν κατά κάποιον τρόπον, ἐάν δέν συμψηφισθοῦν ὁλοσχερῶς.

2. Αἱ καταστροφαί, τάς ὁποίας ὑπέστησαν οἱ πρόσφυγες, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῶν κομμουνιστῶν (καταστροφή καί λεηλασία κτιρίων, ἐξοπλισμοῦ κτηνῶν κ.λ.π.), συμφώνως πρός τούς πλέον συντηρητικούς ὑπολογισμούς ἀνέρχονται εἰς $ 186.739.458.

Ἐάν εἰς τό ποσόν τοῦτο προστεθοῦν αἱ δαπάναι τοῦ Κράτους μέχρι τό τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου 1949 διά τήν γενικήν ἐνίσχυσιν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς $ 99.925.000, θά διαπιστωθῆ ὅτι τό προσφυγικόν πρόβλημα ἐστοίχισεν ἀμέσως εἰς τήν χώραν $ 285.664.458.

Ἐπί πλέον ἡ ἔμμεσος ἀπώλεια ἡ ὁποία ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι 158.000 ἀγροτικαί οἰκογένειαι ἐστερήθησαν τῶν εἰσοδημάτων των ἐπί μίαν διετίαν, ὑπολογίζεται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου Γεωργίας εἰς $ 472.000 κατά οἰκογένειαν, ἤτοι εἰς σύνολον οὐχί κατώτερον τῶν $ 149.152.000.

3. Ἡ ἐπανεγκατάστασις καί ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων παρουσιάζει δύο ὄψεις. Πρῶτον, παροχήν στοιχειώδους κατοικίας μετά τοῦ βασικοῦ οἰκιακοῦ καί γεωργικοῦ ἐξοπλισμοῦ μέ μοναδικόν σκοπόν νά καταστοῦν οἱ πρόσφυγες καί πάλιν παραγωγικότεροι, ἀλλά χωρίς νά ἀποζημιωθοῦν οὗτοι διά παλαιάς ἀπωλείας. Ὁ συντηρητικός ὑπολογισμός τῆς δαπάνης διά μίαν τοιαύτην ἀποκατάστασιν ἔχει ὡς ἑξῆς:

α. Οἰκοσκευή διά 102.446 λεηλατηθείσας οἰκογενείας ἐκ τῶν 158.000 οἰκογενειῶν χρηζουσῶν ἀποκαταστάσεως (μόνον $ 100 ἀνά οἰκογένειαν, ἐνῶ ἡ βασική οἰκοσκευή μιᾶς ἑλληνικῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας ἀπαιτεῖ ποσόν ἀντιστοιχοῦν εἰς δρχ. $ 400) $ 10.244.600.

β. Ἐκ νέου κατασκευή ἤ ἐπισκευή 25.709 ὁλοσχερῶς ἤ μερικῶς καταστραφεισῶν ἀγροτικῶν κατοικιῶν (ὁ ἀριθμός οὗτος βασίζεται κατά μέσον ὅρον εἰς ἕν δωμάτιον ἐπισκευασθέν ἤ ἀναγερθέν ἐκ νέου δι' ἑκάστην οἰκογένειαν, τῆς δαπάνης ἑκάστου δωματίου ἀνερχομένης εἰς $ 500 περίπου) $ 12.854.600.

γ. Ἀγροτικός ἐξοπλισμός κ.λ.π. διά 150.815 ἀγροτικάς οἰκογενείας ἐκ τῶν 158.000 χρηζουσῶν ἀποκαταστάσεως οἰκογενειῶν (μόνον $ 465 ἀνά οἰκογένειαν διά τήν ἀγοράν τῶν βασικῶν ἐργαλείων ἐξοπλισμοῦ κτηνῶν κ.λ.π., ἀναγνωριζομένων δύο ζώων ἕλξεως ἀνά τρεῖς οἰκογενείας καί ἑνός κάρρου ἀνά τέσσαρας οἰκογενείας. Φυσιολογικῶς ὁ ἐλάχιστος γεωργικός ἐξοπλισμός συμπεριλαμβάνων ἕν ζῶον καί ἕν κάρρον δι' ἑκάστην οἰκογένειαν θά ἀνήρχετο εἰς $ 800) ἤτοι $ 70.224.400.

δ. Ἐπισκευή 2.000 δημοσίων κτιρίων (σχολείων, ἐκκλησιῶν, κοινοτικῶν γραφείων κ.λ.π.) πρός $ 200 ἕκαστον $ 400.000.

ε. Ἐπισκευή 2.000 φρεάτων ὑδατοπηγῶν, ἀγωγῶν κ.λ.π. πρός $ 100 ἕκαστον: $ 200.000.

Τά ὑπό στοιχεῖα δ) καί ε) ὑπελογίσθησαν εἰς πολύ χαμηλόν κόστος, ἐπειδή ἀναμένεται ὅτι οἱ κάτοικοι διαφόρων κοινοτήτων θά προσφέρουν προσωπικήν ἐργασίαν διά τάς ἐπισκευάς. Ὁμοίως ἀναμένεται ὅτι θά προσφερθῆ προθύμως προσωπική ἐργασία, ὅταν θά εἶναι δυνατόν, διά τήν ἐπισκευήν ἤ ἐκ νέου κατασκευήν τῶν ἀγροτικῶν κατοικιῶν (Θέμα Β).

Ἀπαιτούμενον συνολικῶς ποσόν δι' ἀποκατάστασιν.... $ 93.943.600.

Ἡ δευτέρα ἄποψις τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων εἶναι ὅτι, πέραν τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν, ἑκάστη ἀποκατασταθησομένη προσφυγική οἰκογένεια θά χρειασθῆ μέχρι τῆς πρώτης συγκομιδῆς ἡμερησίαν ἐλαχίστην ἐπιχορήγησιν. Ἐάν ὑπολογίσωμεν $ 0,80 ἡμερησίως (ἐπικινδύνως χαμηλόν ποσόν) δι' ἑκάστην οἰκογένειαν ἔχουσαν 4 μέλη, ἡ ἐπιχορήγησις αὕτη θά ἀνέλθη συνολικῶς εἰς $ 44.000.000.

4. Ἐάν δέν ἐξασφαλισθοῦν τά ἀνωτέρω κεφάλαια διά τήν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης, θά προκύψουν πρόδηλοι κίνδυνοι. Οἱ 166.000 πρόσφυγες, οἱ ὁποῖοι τό θέρος τοῦτο ἐπέστρεψαν εἰς τά κατεστραμμένα χωρία των ἀλλά δέν ἔχουν ἐπανεγκατασταθῆ εἰσέτι παραγωγικῶς, θά ἀναγκασθοῦν καί πάλιν νά καταφύγουν εἰς τάς πόλεις. Οἱ στρατιῶται ἐκ τῶν γεωργικῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖοι πρόκει-

Ὁ Κ. Καραμανλῆς μέ τόν πρωθυπουργό Α. Διομήδη. Δεξιά ὁ Π. Κανελλόπουλος.

ται συντόμως νά ἀπολυθοῦν, θά εὕρουν τάς οἰκίας των κατεστραμμένας καί τάς μετακινηθείσας οἰκογενείας των ζῶσας ἀπό ἐλεημοσύνην εἰς τάς πόλεις. Ἡ κοινωνική δομή μίας κυρίως γεωργικῆς χώρας— 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἀγρόται— θά ὑποστῆ τοιουτοτρόπως μίαν ἀπότομον μεγίστην ἀλλαγήν εἰς τήν πλέον ἀκατάλληλον στιγμήν. Ἀντιμετωπίζοντες τήν ἀδυναμίαν ἐπιστροφῆς εἰς τάς ἑστίας των καί ὑποχρεωμένοι νά ζητήσουν μίαν ἀβεβαίαν ζωήν εἰς τάς πόλεις, τό σύνολον τῆς μάζης τῶν προσφύγων θά ἀποτελέση εὔκολον λείαν διά τούς κομμουνιστάς. Ἡ μόνη ἀντιμετώπισις εἶναι ὁ ἐπαναπατρισμός τῶν προσφύγων καί ἡ ἐκ νέου ἀνάληψις τῶν συνήθων γεωργικῶν των δραστηριοτήτων ὥστε νά δυνηθοῦν νά διεξάγουν τήν ἐπομένην σποράν τῆς ἀνοίξεως.

Ἀπό ποίας πηγάς θά προέλθουν τά ἀναγκαῖα κεφάλαια; Ὁ ἑλληνικός προϋπολογισμός ἀδυνατεῖ νά παράσχη ταῦτα λόγω τῶν ἐλλειμμάτων προκληθέντων ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Τά ἐλλείμματα ταῦτα ἀντιμετωπίζονται ἐκ τῶν ἀντιστοίχων κεφαλαίων δαπάναις τῆς ἀνασυγκροτήσεως Ἑλλάδος. Ἀφ' ἑτέρου ἡ προσφυγή εἰς τά κεφάλαια ERP ὡσαύτως ἀποκλείεται· τό πρόβλημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλλήνων προσφύγων δέν ἔχει προβλεφθῆ ὑπό τοῦ ERP, λόγω τοῦ ὅτι προέκυψε μετά τήν ἔναρξιν αὐτοῦ. Ἐπιπλέον ἡ διοχέτευσις κεφαλαίων ἐκ τῆς βοηθείας Μάρσαλ, διά τήν ἀποκατάστασιν προσφύγων, ἐνῶ θά ἀργοποροῦσε ἕν περαιτέρω ἔτος τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ τεταρτοετοῦς πρόγράμματος Μάρσαλ, τό ὁποῖον ἤδη καθυστερεῖ ἔναντι τῶν ἄλλων χωρῶν Μάρσαλ, μόλις καί θά ἠδύνατο νά βοηθήση εἰς τήν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος. Διοχέτευσις κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ προγράμματος θά ἐπραγματοποιεῖτο βάσει δόσεων, ἐνῶ ἡ ἐπανεγκατάστασις καί ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων θά ἐγένετο εἰς μεγάλας ὁμάδας καί τάχιστα. Ἐν τούτοις ὁ ECA διέθεσεν 50.000.000 $, βάσει τοῦ τετραετοῦς προγράμματος Ἑλλάδος διά τήν ἀποκατάστασιν προσφύγων. Ἐάν ἠδύνατο νά εὑρεθῆ τρόπος ὅπως τό σύνολον τῶν κεφαλαίων τούτων καταστῆ διαθέσιμον κατά τήν διάρκειαν τοῦ τρέχοντος προϋπολογισμοῦ, ἡ δαπάνη διά τήν συντήρησιν τῶν προσφύγων θά ἐκαλύπτετο ἕως τήν ἐπομένην συγκομιδήν. Τοῦτο θά ἐλαττώση εἰς περίπου 90.000.000 $ τό ἀπαιτούμενον ποσόν διά τήν ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων.

Διά τήν μερικήν κάλυψιν τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ θά ἠδύνατο νά διατεθῆ ποσόν 12.000.000 $, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ μή χρησιμοποιηθέν ὑπόλοιπον πιστώσεως χορηγηθείσης εἰς τήν Ἑλλάδα τό 1946 ὑπό τῆς Τραπέζης Import-Export. Διά τό ὑπόλοιπον ποσόν τῶν 78.000.000 $ ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἔχει νά ὑποβάλη εἰδικάς προτάσεις. Δέν δύναται εἰμή μόνον νά τονίση τήν σοβαρότητα τοῦ προβλήματος, τοῦ ὁποίου ὁ πρέσβυς Γκρέιντυ ἔχει πλήρη ἐπίγνωσιν. Ὅταν ὁ κύριος Σνάιντερ, καί ὀλίγας ἑβδομάδας ἀργότερον ὁ κύριος Χόφμαν, ἐπεσκέφθη τήν Ἀθήνα τό παρελθόν θέρος, ἐτέθη ὑπ' ὄψιν των ἡ ἀνάγκη διά ξεχωριστήν διάθεσιν χρημάτων πρός ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπειγούσης ταύτης ἀνάγκης. Ἐάν τοῦτο δέν ἐπιτευχθῆ, οἱ κομμουνισταί θά ἔχουν ἐπιτύχει ἀκινητοποίησιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως.

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά καλωσορίση οἱανδήποτε πρότασιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐν σχέσει μέ τούς τρόπους καί μέσα ἐξασφαλίσεως τοιαύτης πιστώσεως. Ἡ ἐξεύρεσις τῆς πιστώσεως ταύτης θά ἐπιτρέψη εἰς τήν Ἑλλάδα νά ἀποκαταστήση τήν γεωργικήν παραγωγήν καί νά προστατεύση τήν κοινωνικήν εἰρήνην καί θά συνιστοῦσε ἕνα σημαντικόν βῆμα διά τήν ἀσφάλειαν, διά τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς μάχεται ἀπό τοῦ ἔτους 1940[67].

10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, Κ. Τσαλδάρης, ἐπικεφαλῆς ἀντιπροσωπείας στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, καλεῖ τόν Κ. Καραμανλῆ στήν Οὐάσιγκτων, προκειμένου νά τόν συνδράμει στίς συνομιλίες γιά τήν ἐξασφάλιση πρόσθετης ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς συνδρομῆς χάριν τῆς ἐνισχύσεως τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Σχετικά, ἡ «Καθημερινή» ἐπισημαίνει ὅτι «σκόπιμον εἶναι νά μεταβῆ εἰς Ἀμερικήν καί νά ἀναλάβη τήν ἐν Ἀμερικῇ διαχείρισιν τοῦ εἰδικοῦ τούτου προβλήματος ἕνας ἁρμόδιος καί δέν βλέπομεν ἄλλον ἁρμοδιώτερον ἀπό τόν ὑπουργόν Προνοίας», ἐνῶ τό «Βῆμα» παρατηρεῖ ὅτι «ἡ συνεργασία τοῦ κ. Καραμανλῆ θά εἶναι ἀπαραίτητη, διά νά θέση ὑπ' ὄψιν τῶν ἀμερικανικῶν παραγόντων τάς λεπτομερείας τοῦ προβλήματος, τό ὁποῖον ἔθεσεν ἤδη ἐνώπιόν των εἰς τάς κεντρικάς του γραμμάς ὁ ἀρχηγός τοῦ Φιλελευθέρου κόμματος»[68].

Ὁ ὑπουργός Προνοίας εἶχε σχετικά μέ τό ὅλο θέμα ἐπανειλημμένες συναντήσεις μέ τόν πρωθυπουργό, Α. Διομήδη, τόν Ἀμερικανό πρέσβη καθώς καί μέ τόν ἀρχηγό τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς στήν Ἑλλαδα. Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἐπαφῶν του, δήλωσε, στίς 12 Ὀκτωβρίου, ὅτι εἶχε, τήν προηγούμενη, διαβιβάσει πρός τήν ἑλληνική ἀντιπροσωπεία τά ἀπαραίτητα σχοιχεῖα, καθώς καί τίς προσωπικές του ἀντιλήψεις ἐπί τοῦ θέματος. «*Ἐάν ἤθελε κριθῆ*», κατέληγε, «*καί κατόπιν τούτου χρήσιμος ἡ παρουσία μου εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας, θά πραγματοποιήσω τό ταξίδιον μου*».

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει ὅτι «*ἐκτός τῶν μέτρων τά ὁποῖα λαμβάνει τό ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας διά τήν περίθαλψιν τῶν ἐπαναπατριζομένων συμμοριοπλήκτων, ἤτοι α) τῆς χορηγήσεως διμήνου ἐπιδόματος ἀνερχομένου κατά μέσον ὅρον εἰς 400 χιλιάδας δρχ. κατά οἰκογένειαν, β) τῆς χορηγήσεως ἐφ' ἅπαξ οἰκογενειακοῦ ἐπιδόματος 200-300 χιλιάδων δρχ. διά τήν προμήθειαν τῶν ἀπαραιτήτων εἰδῶν οἰκοσκευῆς καί γ) τῆς παροχῆς εἰς αὐτούς τοῦ ἄρτου δωρεάν, μέχρις ὅτου καταστῶσιν αὐτάρκεις, τό ὑπουργεῖον ἀπεφάσισε καί ἐξησφάλισε τάς πρός τοῦτο πιστώσεις διά τήν χορήγησιν δωρεάν τῶν βασικῶν τροφίμων κατά τούς τέσσαρας χειμερινούς μῆνας, ἀπό τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι Μαρτίου. Ἡ μέριμνα αὕτη, ἥτις ἀπεφασίσθη ὅπως ἐπεκταθῆ καί εἰς τούς*

κατοίκους τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν, τούς πληγέντας ἐκ τοῦ συμμοριτισμοῦ, θά συνίσταται εἰς τήν δωρεάν χορήγησιν, ἐκτός τοῦ ἄρτου, καί ὀσπρίων, ζαχάρεως, ὀρύζης καί ἐλαίου».

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Μέ πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας ἐπανέρχεται τό Ὑπουργικό Συμβούλιο στή συζήτηση τοῦ θέματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Στό περιεχόμενο τῶν σχετικῶν εἰσηγήσεων τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀναφέρεται συνοπτικά τό κείμενο εἰδησεογραφικοῦ δελτίου:

Ὁ κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ ἔδωσε μίαν πλήρη καί σαφῆ εἰκόνα τοῦ προβλήματος, ὅπως τοῦτο ἐμφανίζεται σήμερον, ἐπέστησε τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπό τριμήνου περίπου, ὅτε ἔπαυσε νά συντονίζεται τό θέμα, ἡ ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων γίνεται κατά τρόπον, ὥστε νά μή ἐλέγχεται ἐνιαίως καί ὑπευθύνως ἀπό μέρους τοῦ Κράτους καί ὅτι συνεπείᾳ τούτου, ἀνεξαρτήτως τῶν μέσων τά ὁποῖα θά διατεθοῦν καί τῆς προσπαθείας τήν ὁποίαν τά καθ' ἕκαστον ὑπουργεῖα καταβάλλουν, ἡ λύσις τοῦ προβλήματος θά εἶναι ἀτελής.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. ὑπουργός τῆς Προνοίας διεμαρτυρήθη διά τό γεγονός ὅτι, παρά τάς ἐπανειλημμένας εἰσηγήσεις του πρός τήν Κυβέρνησιν, ὅπως τό θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων, τυγχάνον ἀπολύτου προτεραιότητος, ὀργανωθῆ κατά τρόπον ὥστε νά ἐπιτρέπη τήν ταυτόχρονον καί ὑπό ἐνιαίαν διεύθυνσιν κινητοποίησιν ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, οὐδέν μέτρον πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν ἐλήφθη μέχρι σήμερον, παρά τό γεγονός ὅτι ὅλαι αἱ εἰσηγήσεις του ἐγένοντο δεκταί.

Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐτόνισεν ὅτι τόσον διά λόγους οὐσιαστικούς, ὅσον καί διά λόγους ψυχολογικούς, τό Κράτος ὀφείλει διά τῆς ὠργανωμένης δραστηριότητός του, χωρίς πολύν θόρυβον, γύρω ἀπό ἕνα θέμα, τό ὁποῖον τείνει νά καταστῆ ἀντικείμενον κοινωνικῆς καί πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, νά ἀναπληρώση τήν ἀνεπάρκειαν τῶν ὑλικῶν του μέσων καί νά ἀποδείξη ὅτι ὡς Κράτος ἔκαμε τό καλύτερον πού ἠδύνατο.

Ἐν τέλει ἐπέμεινεν ἐπί τῆς ἀπόψεως ὅπως, βάσει τῶν παλαιοτέρων εἰσηγήσεών του, ὀργανωθῆ μεθοδικῶς ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ τεραστίου κοινωνικοῦ καί οἰκονομικοῦ αὐτοῦ προβλήματος, ἡ πλημμελής ἀντιμετώπισις τοῦ ὁποίου δύναται νά δημιουργήση κοινωνικάς συνεπείας ἀπροβλέπτου ἐκτάσεως.

Τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον, κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως, ἀπεφάσισεν ὅπως ἀνατεθῆ εἰς τόν ὑπουργόν τῆς Προνοίας, ὅστις ὑπῆρξε συντονιστής τοῦ ἔργου τῆς περιθάλψεως τῶν συμμοριοπλήκτων, καί ὁ συντονισμός τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν[69].

Μετά τή λήξη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ ἀπάντηση ἐρωτήματος τῶν δημοσιογράφων, ἄν οἱ πιστώσεις πού διατέθηκαν γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων κρίνονται ἐπαρκεῖς, δήλωσε:

«Πράγματι, ἐπί τῇ βάσει τοῦ προϋπολογισμοῦ, πού ὑπέβαλα πρό διμήνου καί μέ τήν συμπαράστασιν τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ζωηρότατα ἐνδιαφέρεται διά τό θέμα τοῦτο, ἐνεκρίθησαν τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, μέ μερικάς περικοπάς ἀφορῶσας εἰς τά ὑπουργεῖα Γεωργίας καί Ἀνοικοδομήσεως, πιστώσεις ἐκ δραχμῶν ἑξακοσίων δέκα (610) δισεκ., ἀναληφθεῖσαι ἀπό τό πρόγραμμα ἀνορθώσεως τῆς χώρας.

»Προκειμένου νά ἀπαντήσω εἰς τό ἐρώτημά σας, ὀφείλω νά εἴπω ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῶν συμμοριοπλήκτων, τόσον διά λόγους οἰκονομοτεχνικούς ὅσον καί διά λόγους χρόνου, θά διέλθη κατ' ἀνάγκην ἀπό δύο στάδια.

»Κατά τό πρῶτον στάδιον, τό ὁποῖον ὀφείλει νά εἶναι βραχύ, καθ' ὅσον, ὡς γνωστόν, ἡ ἐθνική μας οἰκονομία ὑφίσταται θετικήν καί ἀποθετικήν ζημίαν 120 ἑκατ. δολλαρίων κατ' ἔτος ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ πληθυσμοί οὗτοι εὑρίσκονται μακράν τῶν ἀγρῶν των, τό Κράτος πρέπει νά ἀποβλέψη εἰς τήν δημιουργίαν τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι θά ἐπιτρέψουν εἰς τούς ἐπανερχομένους εἰς τάς ἑστίας των, ὅπως ἀναπτύξουν τήν προσωπικήν των προσπάθειαν διά τήν δημιουργίαν τῆς νέας των ζωῆς.

»Κατά τό δεύτερον στάδιον, τό ὁποῖον θά εἶναι μακροτέρας πνοῆς, τό Κράτος ὀφείλει νά ὁλοκληρώση τήν ἀποκατάστασιν τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν ἀπό ἀπόψεως στέγης καί κυρίως γεωργικοῦ ἐξοπλισμοῦ.

» Αἱ διατεθεῖσαι ὡς ἀνωτέρω πιστώσεις, νομίζω ὅτι καλύπτουν τάς ἀνάγκας τοῦ πρώτου σταδίου, διά τό μέχρι τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου χρονικόν διάστημα καί συνεπῶς ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νά ἔχη τήν προοπτικήν τῆς ἀναζητήσεως προσθέτων πόρων διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἀποκαταστάσεως».

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, Κ. Καραμανλῆς, παράλληλα μέ τήν κατάθεση στήν Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περί ἀποκεντρώσεως καί συντονισμοῦ τοῦ ἔργου τῆς παλινοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων», συνυπέβαλε τήν ἀκόλουθη εἰσηγητική ἔκθεση:

«Ἀφ' ἧς στιγμῆς πρό τετραμήνου περίπου ἐνεφάνη ἡ δυνατότης τῆς παλιννοστήσεως τῶν εἰς τά κέντρα Ἀσφαλείας διαμενόντων συμμοριοπλήκτων, ἐπανειλημμένως ἐτονίσαμεν ὅτι τό θέμα τοῦτο, τυγχάνον ἀπολύτου προτεραιότητος, δέον νά ὀργανωθῆ κατά τρόπον ἐπιτρέποντα τήν ταυτόχρονον καί ὑπό ἐνιαίαν διεύθυνσιν κινητοποίησιν ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, τό ὁποῖον, τόσον διά λόγους οὐσιαστικούς ὅσον καί διά λόγους ψυχολογικούς

ὤφειλε διά τῆς ὠργανωμένης δραστηριότητός του, καί χωρίς πολύν θόρυβον γύρω ἀπό ἕνα θέμα τό ὁποῖον τείνει νά καταστῆ ἀντικείμενον κοινωνικῆς καί πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, νά ἀναπληρώση τήν διάρκειαν τῶν ὑλικῶν του μέσων καί νά ἀποδείξη ὅτι τό Κράτος κάμνει τό καλύτερον πού θά ἠδύνατο.

»Ὀφείλομεν νά ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἀφ' ἧς τό θέμα ἔπαυσε νά συντονίζεται, ἡ ἀποκατάστασις τῶν συμμοριοπλήκτων γίνεται κατά τρόπον ὥστε νά μήν ἐλέγχεται ἐνιαίως καί ὑπευθύνως ἀπό μέρους τοῦ Κράτους.

»Συνεπῶς, ἀνεξαρτήτως τῶν μέσων τά ὁποῖα θά διατεθοῦν καί τῆς προσπαθείας τήν ὁποίαν τά καθ' ἕκαστον ὑπουργεῖα θά καταβάλουν, μοιραῖον εἶναι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος νά εἶναι ἀτελής. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον καί κατόπιν συμφωνίας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κατηρτίσθη τό συνημμένον σχέδιον νόμου, διά τοῦ ὁποίου ἀφ' ἑνός μέν ἀνατίθεται εἰς τόν ὑπουργόν ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ὁ συντονισμός καί ἡ ἀνωτάτη ἐποπτεία καί ὁ ἔλεγχος τοῦ ὅλου ἔργου τῆς παλιννοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως, ἐφ' ἅπαξ δέ δημιουργεῖται τελεία ἀποκέντρωσις τοῦ θέματος διά τῆς ἀναθέσεως τῆς λήψεως πάσης φύσεως σχετικῆς ἀποφάσεως, ἐντός πάντοτε τοῦ γενικοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος εἰς τά παρά τῆς νομαρχίας ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ νομάρχου λειτουργοῦντα γνωμοδοτικά συμβούλια, συμπληρούμενα καταλλήλως.

»Εἰδικώτερον, ἐν ἄρθρῳ 2 ἐδαφ. 3 ἐκρίθη ἀναγκαῖον ὅπως ἐξουσιοδοτηθῆ ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, ὅπως, διά τήν εὐόδωσιν τοῦ ὑπό κρίσιν ἔργου, ἐπιτάσσῃ πάσης φύσεως ἀκίνητα καί ὑλικά. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι χρῆσις τοῦ μέτρου τούτου θά γίνῃ μόνον ἐφ' ὅσον τά ὑφιστάμενα κρατικά μέσα ἀποδειχθοῦν ἀνεπαρκῆ καί πάντοτε ἐντός τοῦ περιθωρίου τοῦ ἐφετεινοῦ προϋπολογισμοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τό μέν μέτρον ν' ἀποβῆ ὅσο τό δυνατόν ὀλιγώτερον ἐπαχθές, ἡ δέ ἐκ τούτου δαπάνη νά μή ἐπιφέρῃ πρόσθετον ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ»[70].

Τό σχέδιο νόμου συζητήθηκε στή Βουλή στίς 24 Ὀκτωβρίου, ψηφίστηκε μετά ἀπό μακρά συζήτηση καί δημοσιεύτηκε στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως μέ ἀριθμό Ν.Δ. 1272. Σύμφωνα καί μέ τή γενική πρόβλεψη τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως, τό ἄρθρο 1 τοῦ νέου Ν.Δ. προέβλεπε ὅτι:

«ἀπό τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου, ἡ ἀνωτάτη ἐποπτεία, ὁ ἔλεγχος καί ἡ κατεύθυνσις τοῦ ὅλου ἔργου τῆς παλιννοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων ἀσκεῖται ὑπό εἰδικῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν ὑπουργῶν Οἰκισμοῦ καί Ἀνοικοδομήσεως, Γεωργίας, Ὑγιεινῆς, Ἐφοδιασμοῦ καί Διανομῶν καί Κοινωνικῆς Προνοίας, ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, ὅστις, ὑπό τήν ἰδιότητα ταύτην, θά συντονίζῃ τήν δρᾶσιν καί τάς ἐνεργείας τῶν πάσης φύσεως ὑπηρεσιῶν καί ὀργανισμῶν τῶν ἀσχολουμένων μέ τό ἔργον τοῦτο».

Μέ τά ὑπόλοιπα ἄρθρα προβλεπόταν ἀφενός ἡ προσαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ Α.Ν. 894/1949 στό νέο καθεστώς καί ἀφετέρου ἡ μορφή καί ὁ τρόπος ἐνισχύσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων.

Στή διάρκεια τῆς σχετικῆς συζητήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποτέλεσε τό ἀντικείμενο κριτικῆς ἀπό τό βουλευτή Ε. Γονῆ:

«Ὁ κ. ὑπουργός τῆς Προνοίας, κατά τόν παρελθόντα Μάρτιον εἰσήγαγεν εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἕνα νομοθέτημα τό ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ὡς Α.Ν. καί διά τοῦ ὁποίου ὡπλίσθη μέ ὅλας τάς ἐξουσίας πού ἀπητοῦντο διά τήν καλυτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ νομοθετήματος; Ἀλλά δέν εἶναι μόνον τό νομοθέτημα αὐτό.

»Τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπεδέχθη πᾶσαν πρότασιν τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας. Ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις τοῦ κ. ὑπουργοῦ εἰς τόν Ἀναγκαστικόν αὐτόν Νόμον 894 λέγει τά ἴδια πράγματα τά ὁποῖα λέγει καί ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις τοῦ σημερινοῦ Νομοσχεδίου».

Ἀλλά καί ὁ τρόπος —συνέχισε ὁ Ε. Γονῆς— μέ τόν ὁποῖο ὁ ὑπουργός Προνοίας εἶχε διαχειριστεῖ τά κονδύλια πού ἔθεσε στή διάθεσή του ἡ Κυβέρνηση ἦταν ἀνεξέλεγκτος· δέν διατέθηκαν ἀποκλειστικά γιά τούς ἀνταρτόπληκτους, ἐφόσον «τεράστια ποσά» κατασπαταλήθηκαν «διά τόν κομματισμόν καί μόνον». Σέ ἀπάντηση τῆς προκλήσεως τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας νά ἀναφέρει συγκεκριμένα παραδείγματα, ὁ ὁμιλητής ἐπεσήμανε περιπτώσεις χωρίων ἢ ἐπαρχιῶν, ὅπου δέν ὑπάρχουν ἀνταρτόπληκτοι.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Κύριοι συνάδελφοι, εἶναι δυνατόν νά ἐδημιουργήθησαν ὡρισμέναι ἐντυπώσεις μή ἀνταποκρινόμεναι εἰς τά πράγματα, ἐκ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ συναδέλφου καί ἔχω καθῆκον νά δώσω ἐξηγήσεις ἐπί τῶν σημείων, τά ὁποῖα ὁ συνάδελφος ἀνέφερε. Ἔχω τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ τρόπος κατά τόν ὁποῖον ἐχειρίσθη ὁ συνάδελφος τό παρόν θέμα ὀφείλεται ἢ εἰς πρόθεσίν του νά ἀσκήση πολεμικήν ἐναντίον μου ἢ εἰς ἄγνοιαν τοῦ θέματος.

»Προτιμῶ νά δεχθῶ τήν δευτέραν ἐκδοχήν. Ὁ κ. συνάδελφος ὑπεστήριξε τήν ἄποψιν ὅτι κατά τρόπον ἀνεξέλεγκτον διατίθενται ἑκατομμύρια εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, ἐν ὄψει τῶν ἐκλογῶν καί ὅτι τά χρήματα αὐτά εἶναι χρήματα, τά ὁποῖα προορίζονται διά τήν ἀποκατάστασιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ὁ κ. συνάδελφος θά ὀφείλη νά γνωρίζη ὅτι τό σχέδιον "Πρόνοια καί Ἐργασία", τό ὁποῖον εἰσηγήθησαν καί χρηματοδοτοῦν οἱ Ἀμερικανοί, δέν ἔχει σχέσιν μέ τάς πιστώσεις τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Τό πρόγραμμα αὐτό ἔχει τήν ἔννοιαν τῆς ἀπασχολήσεως τῶν ἀπόρων. Ὁ ἀσφαλέστερος κύριος τρόπος ἀντιμετωπίσεως τῆς ἀνεργίας εἶναι τό πρόγραμμα αὐτό, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ ἕνα πρόγραμμα κοινωνικῆς πολιτικῆς.

»Ἐδόθησαν πρός τόν σκοπόν αὐτόν 102 δισεκ. κατά τό παρελθόν ἔτος. Ἐξ αὐτῶν, ὅταν ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον

Προνοίας, δέν εἶχον ἀπορροφηθῆ παρά μόνον ὀκτώ. Εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην, κατόπιν τῆς ψηφίσεως τοῦ Νόμου 894, νά ἐμπιστευθῶ τήν εἰσήγησιν διά τήν χορήγησιν τῶν κονδυλίων εἰς τά νομαρχιακά συμβούλια, ἀποτελούμενα ἀπό τόν ἐκπρόσωπον τῶν Δημοσίων Ἔργων, τόν διευθυντήν τῆς γεωργικῆς ὑπηρεσίας, τόν ἐκπρόσωπον τοῦ ὑπουργείου Προνοίας καί τόν ἐκπρόσωπον τοῦ ὑπουργείου Ὑγιεινῆς. Οὐδεμία δέ γίνεται ἔγκρισις ἄν δέν ὑπάρξη ὑπεύθυνος εἰσήγησις τοῦ Συμβουλίου. Ὅσον ἀφορᾶ τήν κατανομήν τῶν πιστώσεων ἔχω νά σᾶς εἴπω ὅτι αὕτη γίνεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων. Τήν ἐποχήν, κύριοι, αὐτήν καί οἱ ἄποροι ἀκόμη συντηροῦνται ἀπό τό Κράτος.

»Δι' αὐτό ὑπῆρξεν ἡ ἄποψις ὅτι θά ἦτο δυνατόν τό πρόγραμμα νά ἐπεκταθῆ καί εἰς τούς ἀπόρους, διότι ἐάν εὕρουν ἀπασχόλησιν θά ἀπαλλαγῆ τό Κράτος. Ἡ κατανομή γίνεται βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσφύγων καί ἀπόρων, ἡ δέ εἰσήγησις ἀπό τά νομαρχιακά συμβούλια καί ἡ τελική ἔγκρισις ἀπό ἐπιτροπήν τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ, εἰς τήν ὁποίαν μετέχουν Ἕλληνες καί Ἀμερικανοί εἰδικοί».

Ε. Γονῆς: Τά τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ προγράμματος κ.λ.π. ἀνήκουν εἰς τόν ὑπουργόν τῆς Προνοίας.

Κ. Καραμανλῆς: *Τό θέμα, τό ὁποῖον ἐλέγατε, δέν ἔχει σχέσιν μέ τό νομοσχέδιον, διότι ὁ νόμος αὐτός εἶναι καθαρῶς διαδικαστικός.*

»Ἄν γνωρίζατε αὐτά, ἀσφαλῶς δέν θά ἠδύνασθε νά εἴπητε ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ γίνεται κατά τρόπον αὐθαίρετον, διά νά μή εἴπω κατά τρόπον ὕποπτον. Θά σᾶς δώσω, κύριοι, τόν κατάλογον ἀπό τόν ὁποῖον προκύπτει ὁ ἀριθμός τῶν συμμοριοπλήκτων ἑκάστης ἐπαρχίας καί τά καταβληθέντα ποσά. Δέν γνωρίζω ἐάν, κατόπιν ὅλων αὐτῶν, θά εἶχον τήν ἀνάγκην νά εἴπω ὅτι ὁ κ. συνάδελφος ὑποστηρίζει ὅτι τά ἱερά αὐτά χρήματα κατασπαταλῶνται ἐν ὄψει ἐκλογῶν καί ἐφιστῶ τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς ἐπί τοῦ σημείου αὐτοῦ. Δέν γνωρίζω ἐάν θά εἶχον ἀνάγκην νά εἴπω περισσότερα διά νά ἀποδείξω ὅτι αὐτά ὀφείλονται εἰς ἄγνοιαν τοῦ θέματος.

»Ὁ κ. συνάδελφος, ἐκτός τῶν ἄλλων, ὑπεστήριξεν ὅτι δέν συνέτρεχεν ἀνάγκη νά ψηφισθῆ ὁ νόμος αὐτός, διότι ὑπῆρχε νόμος προγενέστερος, ὁ ὁποῖος προέβλεπε σχετικῶς. Ὁ νόμος 894 ἀπέβλεπεν εἰς τήν περίθαλψιν τῶν συμμοριοπλήκτων. Τό ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως εἶναι πολύ σοβαρώτερον ἀπό τό ἔργον τῆς περιθάλψεως, ἀλλά καί ἄν προέβλεπε τά πάντα, ἐν τῇ προόδῳ τοῦ ἔργου εἶναι δυνατόν νά διαπιστωθοῦν ὡρισμέναι ἀνάγκαι, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλουν τήν λῆψιν προσθέτων μέτρων. Τό θέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ ἔπρεπε νά ἀντιμετωπισθῆ κατά τρόπον ἐπίμονον ἀπό τό παρελθόν θέρος καί εἶναι δυνατόν νά ὑποστηριχθῆ ὅτι ἀργά ἐλήφθησαν αἱ ἀποφάσεις αὐταί.

»Ἡ πρόθεσίς μου εἶναι ὅτι ὁ ἐπαναπατρισμός πρέπει νά συνεχισθῆ μέχρι τέλους τοῦ Νοεμβρίου, νά διακοπῆ τόν χειμῶνα καί νά ἐπαναληφθῆ τόν Μάρτιον. Εἶναι τόσον ὀλίγος ὁ ἀπομένων χρόνος, ὥστε ἐπιβάλλεται εἰς τήν Βουλήν νά δεχθῆ τήν ψήφισιν τοῦ ὑπό συζήτησιν νομοθετήματος».

Μετά τόν Κ. Καραμανλῆ, ἔλαβε τόν λόγο ὁ βουλευτής Ε. Καλαντζῆς:

«Κύριοι συνάδελφοι, δέν θά ἔπρεπε νά ἀκουσθῆ λόγος διά τό πρόγραμμα "Πρόνοια καί Ἐργασία". Μόνον συγχαρητήρια θά ἐδικαιοῦτο ὁ κ. ὑπουργός διά τό τόσον μεγάλον του ἐνδιαφέρον διά τούς συμμοριοπλήκτους.

»Εἰς τάς περισσοτέρας ἐπαρχίας, πολλοί εἶναι πού ἀπασχολοῦνται εἰς τό πρόγραμμα "Πρόνοια καί Ἐργασία". Καί τοιουτοτρόπως ἐδόθησαν ἐργασίαι εἰς πολλούς ἀέργους. Ἀλλ' ἐκτός αὐτοῦ, μέ τό πρόγραμμα "Πρόνοια καί Ἐργασία" δημιουργοῦνται μεγάλα κοινωφελῆ ἔργα. Ἠνοίχθησαν τεράστιοι δρόμοι, πού στό παρελθόν δέν ὑπῆρχον. Ἡ Νότιος Ἤπειρος θά συνδεθῆ μέ τήν Θεσσαλίαν. Πρέπει λοιπόν νά εἴμεθα εὐγνώμονες δι' ὅλα αὐτά. Καί παρακαλῶ τόν κ. ὑπουργόν, ὅπως ἐξακολουθήση νά ἐργάζεται ὁ ὀργανισμός "Πρόνοια καί Ἐργασία" ἐπί μακρόν χρονικόν διάστημα. Διότι θά γίνουν μεγάλα ἀκόμη ἔργα.

Ι. Λαμπρόπουλος: Τό πρόγραμμα «Πρόνοια καί Ἐργασία» ἔδωσε ζωήν δι' ἕνα χρόνον, συντηρεῖ δέ τόν περισσότερον κόσμον εἰς τάς ἐπαρχίας, δίδοντας εἰς πολλούς ἀνέργους τά μέσα τοῦ ζῆν. Ὁ κ. Καζαντζῆς ἔθιξεν καί τό ζήτημα ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν ἐμερίμνησεν καλῶς διά τούς συμμοριοπλήκτους. Θά εἴμεθα ἄδικοι, ἄν περιελάμβανε καί τόν ὑπουργόν Προνοίας ὅτι δέν εἰργάσθη. Οὗτος, νύκταν καί ἡμέραν, καί πάντοτε προσπαθεῖ ὅπως εὕρη τάς ἀναλόγους πιστώσεις διά νά ἀνακουφίση τούς ταλαιπωρημένους αὐτούς ἀνθρώπους[71].

22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σπυρίδων ἀνακοινώνει τήν ἀπόφαση τῆς Ἐκκλησίας νά ἡγηθεῖ ἐξορμήσεως γιά τήν ἐνίσχυση τῶν ἀνταρτοπλήκτων καί κάμει προσωπική ἔκκληση γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ ἐράνου, ἡ διενέργεια τοῦ ὁποίου καί ἀρχίζει στίς ἀμέσως ἑπόμενες ἡμέρες.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συνέρχεται σέ πρώτη συνεδρίαση ἡ πενταμελής ἐξ ὑπουργῶν εἰδική Συντονιστική Ἐπιτροπή —κατά τό νέο Ν.Δ. 1272.

Μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, ἡ Ἐπιτροπή ἐνέκρινε τό γενικό πρόγραμμα παλιννοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως καί κατένειμε κατά νομούς τίς πιστώσεις, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τῶν προσφύγων.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Τόν τελευταῖον καιρόν ἐγένετο πολύς θόρυβος γύρω ἀπό τό θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθῆ σύγχυσις, τόσον ὡς πρός τήν φύσιν αὐτοῦ ὅσον καί ὡς πρός τά μέτρα καί τά μέσα, τά ὁποῖα χρησιμοποιεῖ τό Κράτος διά τήν ἀντιμετώπισίν του. Ὀφείλω, ὡς ἐκ τούτου, πρός κατατόπισιν τῆς κοινῆς γνώμης καί

ἰδίως τῶν ἐνδιαφερομένων, νά δώσω εἰς γενικάς γραμμάς τήν εἰκόνα τοῦ θέματος.

»Ὀφείλω, ὅμως, πρό παντός νά συστήσω τήν ἀποφυγήν παντός θορύβου γύρω ἀπό τό θέμα αὐτό, τό ὁποῖον, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, θέλει περισσοτέραν κατανόησιν καί ὀλιγωτέραν κριτικήν. Εἰς τήν διαχείρισιν τῶν κοινωνικῶν θεμάτων δέν δικαιούμεθα νά ἀγνοοῦμεν τήν ἀποφασιστικήν σημασίαν τοῦ ψυχολογικοῦ παράγοντος.

»Ἡ καλλιέργεια εἰς τάς ψυχάς τῶν μαζῶν αὐτῶν τοῦ αἰσθήματος ὅτι τό Κράτος καί ἡ κοινωνία παρέλειψαν νά κάμουν ὅ,τι ἠδύναντο καί ὤφειλαν νά κάμουν, δημιουργεῖ κινδύνους διά τό μέλλον καί, τό χειρότερον, ἀπειλεῖ νά καταστήση τό θέμα τοῦτο θέμα μακρᾶς διαρκείας. Ἀλλ' ἡ δυστυχία εἰς τήν ἑλληνικήν ὕπαιθρον εἶναι ἀπέραντος. Ἐκ τῶν συμμοριοπλήκτων 1.033.000 ἄτομα χαρακτηρισθέντα ἄπορα βοηθοῦνται ἀπό τό Κράτος. 818.000 μέλη οἰκογενειῶν στρατευθέντων ἐνισχύονται, ἐπίσης, ἀπό τό Κράτος. 340.000 ὀρφανά ἀναμένουν τήν ἀντίληψίν του καί 120.732 ἀγροτικαί οἰκογένειαι, τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι κατεστράφησαν διαρκούσης τῆς κατοχῆς, ἀντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης. Δεδομένου δέ ὅτι ἡ δυστυχία αὐτή θά ἀπαιτήση ἐνιαίαν καί καθολικήν ἀντιμετώπισιν, εἶναι ἀνάγκη ὅπως τό θέμα τῶν συμμοριοπλήκτων παύση ὑφιστάμενον ὡς αὐτοτελές κοινωνικόν θέμα ὅσον τό δυνατόν συντομώτερον. Δηλαδή, τό Κράτος ὀφείλει νά ἀποβλέψη κατ' ἀρχήν εἰς τό νά ἐξισώση ἀπό ἀπόψεως συνθηκῶν διαβιώσεως τούς συμμοριοπλήκτους μέ τούς ἄλλους χωρικούς, τῶν ὁποίων ἡ κατάστασις δέν εἶναι καλυτέρα, καί ἐν συνεχείᾳ ν' ἀντιμετωπίση ἐν τῷ συνόλῳ του τό θέμα τῆς βελτιώσεως τῶν βασικῶν συνθηκῶν τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου.

»Ἡ ἀποκατάστασις τῶν συμμοριοπλήκτων εἶναι, πράγματι, τό σοβαρώτερον κοινωνικόν καί οἰκονομικόν πρόβλημα, τό ὁποῖον ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας μετά τάς προσφάτους νίκας αἵτινες ἐδημιούργησαν τήν δυνατότητα ἀλλά καί τήν ἀνάγκην τῆς ὁμαδικῆς παλιννοστήσεως τῶν προσφύγων. 180.000 ἀγροτικαί οἰκογένειαι εὑρέθησαν μακράν τῶν ἑστιῶν των, πολλαί δέ ἐξ αὐτῶν ἀπώλεσαν ὅλα τά ὑπάρχοντά των. Τό Κράτος ἐδαπάνησε μέχρι σήμερον διά τήν περίθαλψίν των περί τό ἓν τρισεκατομμύριον δραχμῶν καί ἤδη ἀνέλαβε τό ἔργον τῆς ἐκ τῶν ἐνόντων ἀποκαταστάσεώς των. Τό ἔργον τοῦτο ἐμφανίζεται ἐκτάκτως δυσχερές, καθ' ὅσον ὀφείλομεν νά τό πραγματοποιήσωμεν ἐντός βραχέος χρονικοῦ διαστήματος καί μέ μέσα καί ὑπηρεσίας ὄχι ἐπαρκεῖς.

»Ἡ ἀνάγκη τῆς προμηθείας καί τῆς προωθήσεως τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὑλικοῦ, ἐν συνδυασμῷ μέ τάς φυσικάς δυσκολίας, τάς ὁποίας παρουσιάζει πᾶσα κατασκευή, καθώς καί ἡ ἀνεπάρκεια τεχνικοῦ προσωπικοῦ ὀφειλομένη εἰς τήν ἐπιστράτευσιν ἀφ' ἑνός καί εἰς τήν ἀνάγκην τῆς ταυτοχρόνου ἀποκαταστάσεως ἑκατοντάδων συνοικισμῶν, δυσχεραίνει μεγάλως τό ἔργον αὐτό.

»Θά ἠδύνατο κανείς εὐχερῶς νά ἐκτιμήση τάς ἀνωτέρω δυσκολίας, ἄν ἀναλογισθῆ ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῶν προσφύγων τοῦ 1922, καίτοι ἐγένετο ὑπό ὁμαλωτέρας συνθήκας καί μέ μέσα ἀφθονώτερα, ἐκράτησεν ἐπί πολλά ἔτη, χωρίς νά λεχθῆ ὅτι ὑπάρχουν εἰσέτι ἀναποκατάστατοι πρόσφυγες εἰς τούς γύρω τῶν Ἀθηνῶν συνοικισμούς. Πρός κατανίκησιν τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν ἡ Κυβέρνησις υἱοθέτησε πρόγραμμα ἀποκεντρώσεως καί συντονισμοῦ τοῦ θέματος, ἤδη δέ τό πενταμελές ἐξ ὑπουργῶν Συμβούλιον ἐνέκρινε τό γενικόν πρόγραμμα, ἐπί τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θά ἐνεργῆται ἡ παλιννόστησις.

»Αἱ βασικαί γραμμαί τοῦ προγράμματος αὐτοῦ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

»Ἡ παλιννόστησις θά συνεχισθῆ μέχρι τῆς 20ῆς Νοεμβρίου, θά ἐπαναληφθῆ δέ τόν Μάρτιον εἰς τρόπον, ὥστε κατά τό μεσολαβοῦν διάστημα νά δυνηθοῦν τά τεχνικά ὑπουργεῖα ἀφ' ἑνός μέν νά συμπληρώσουν τά μέτρα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐπαναπατρισθέντων ἤδη χωρικῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ νά προετοιμάσουν τήν παλιννόστησιν τῶν ὑπολειπομένων διά τήν ἄνοιξιν.

»Εἰς τούς παλιννοστοῦντας, ὅμως, οἰκείᾳ βουλήσει, κατά τήν χειμερινήν περίοδον θά παρέχονται ὅλα τά διά τοῦ προγράμματος προβλεπόμενα εὐεργετήματα.

»Οἱ πρόσφυγες θά διαιρεθοῦν εἰς κατηγορίας καί θά δίδεται προτεραιότης εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι δυνατόν νά στεγασθῶσι καί νά ἀσχοληθῶσι ἀμέσως εἰς τάς γεωργικάς των ἐργασίας. Πρός τοῦτο, θά χρησιμοποιοῦνται ὡς κριτήρια, ἐκτός τοῦ παράγοντος τῆς ἀσφαλείας, τόν ὁποῖον θά πιστοποιῆ ὑπευθύνως ἡ στρατιωτική ἀρχή, ἡ ἔκτασις τῶν καταστροφῶν, τό εἶδος τῆς καλλιεργείας τῆς περιοχῆς καί ἡ γεωγραφική θέσις τῶν συνοικισμῶν.

»Πάντως, συνιστᾶται ὅπως ἀποφεύγεται, ἐάν δι' αὐτῆς πρόκειται νά ἐπιδεινωθῆ ἡ κατάστασις τοῦ παλιννοστοῦντος.

»Εἰς τό πλαίσιον τῶν ἀνωτέρω βασικῶν γραμμῶν τά νομαρχιακά συμβούλια θά καταρτίζουν τό τοπικόν πρόγραμμα μέ ἀπόλυτον πρωτοβουλίαν ὡς μόνα ἁρμόδια διά τήν ἄμεσον διαπίστωσιν τῶν ἀναγκῶν καί τήν ταχεῖαν θεραπείαν αὐτῶν. Πρός τοῦτο, παρέχονται εἰς αὐτά διά τοῦ νόμου ἅπασαι αἱ ἁρμοδιότητες καθώς καί αἱ ἀναγκαῖαι πιστώσεις, ἡ διαχείρισις τῶν ὁποίων θά εἶναι ἀπηλλαγμένη τῶν διατυπώσεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ.

»Παρ' ἑκάστῳ νομαρχιακῷ συμβουλίῳ ἀποσπᾶται ἀνώτερος ὑπάλληλος, ὅστις θά ἀποτελῆ τόν σύνδεσμον αὐτοῦ εἰς τό Κέντρον. Ἐπί πλέον, διαιρεῖται ἡ χώρα εἰς τέσσαρα διαμερίσματα, ἐπικεφαλῆς τῶν

ὁποίων τοποθετοῦνται γενικοί διευθυνταί μέ εὐρείας ἁρμοδιότητας, οἵτινες θά ἐποπτεύσουν τήν λειτουργίαν τοῦ ὅλου συστήματος. Ἐπίσης, λαμβάνεται μέριμνα διά τήν ἐνίσχυσιν τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν. Ὁ ἀρχιστράτηγος, τοῦ ὁποίου ἐζήτησα τήν συνδρομήν, συγκατετέθη ὅπως τό Γενικόν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ θέση εἰς τήν διάθεσίν μας σημαντικόν ἀριθμόν γεωπόνων, μηχανικῶν καί ἰατρῶν.

»Πιστεύω ὅτι μέ τά ἀνωτέρω δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις τῆς κατά τό δυνατόν ἐπιτυχοῦς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος. Εἶναι δυνατόν, βεβαίως, τό ἔργον, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, νά παρουσιάζῃ ἀτελείας. Θά καταβληθῇ πάντως προσπάθεια, ὥστε νά μή σημειωθοῦν παραλείψεις βαρείας μορφῆς. Εἰς τοῦτο θά συντελέσουν ἀσφαλῶς ἡ ρεαλιστική ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος, ἡ δραστηριότης τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καί, πρό παντός, ἡ ἐνεργός συμβολή τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων προσφύγων».

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί συμμετέχει σέ κοινή σύσκεψη μέ τούς ὑπουργούς Ἀνοικοδομήσεως καί Γεωργίας, μέ στόχο τό συντονισμό τῶν μέτρων ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων.

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Σύμφωνα μέ ἔγκυρες πληροφορίες, μεταξύ Ἰουνίου καί Σεπτεμβρίου 1949 προωθήθηκαν στίς ἑστίες τους 300 περίπου χιλιάδες ἀνταρτόπληκτοι πρόσφυγες ἀπό τή Βόρειο κυρίως Ἑλλάδα, ἐνῶ στήν Πελοπόννησο ὁλοκληρώθηκε ἤδη τό ἔργο τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ.

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Στερεά Ἑλλάδα, τή Θεσσαλία καί τήν Ἤπειρο, προκειμένου νά σχηματίσει προσωπική ἀντίληψη γιά τήν κατάσταση τῶν προσφύγων καί τήν πορεία τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ τους.

Προκειμένου νά σχηματίσει πληρέστερη εἰκόνα τῆς καταστάσεως, θά ἐπισκεφθεῖ ὄχι μόνο τά μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα, ἀλλά καί ἀγροτικές κοινότητες, ὅπου καί θά ἐξετάσει ἐπί τόπου τά προβλήματα ἀπό κοινοῦ μέ τούς κατοίκους.

Κατά τή διέλευσή του ἀπό τή Λάρισα, ὁ ὑπουργός Προνοίας, ἀφοῦ προήδρευσε σέ σύσκεψη τῶν τοπικῶν παραγόντων, δήλωσε τά ἑξῆς:

«Ἐλήφθησαν διάφοροι ἀποφάσεις, διά τῶν ὁποίων θά ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐφαρμογή τῶν ληφθέντων ὑπό τῆς Κυβερνήσεως μέτρων διά τόν ἐπαναπατρισμόν τῶν συμμοριοπλήκτων εἰς τάς ἑστίας των, ὅστις, ἐλπίζω, νά συνεχισθῇ ἀπροσκόπτως πλέον. Εἰς τάς νομαρχιακάς ἐπιτροπάς ἐδόθη ἡ ἁρμοδιότης καί ἡ διαχείρισις τῶν χορηγηθεισῶν καί χορηγηθησομένων πιστώσεων. Ἡ φύσις ὅμως τῶν ἔργων εἶναι τοιαύτη, ὥστε κατ' ἀνάγκην θά παρουσιασθοῦν ὡρισμέναι ἐλλείψεις λόγω τεχνικῶν ἰδίως δυσχερειῶν. Ἄλλως τε ἡ ὅλη ὑπόθεσις τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ καί τῆς πληρώσεως τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐπαναπατριζομένων παρουσιάζει δυσχερείας καί αὗται θά ὑπερπηδηθοῦν, ὅταν καί οἱ ἴδιοι οἱ συμμοριόπληκτοι συμβάλλουν εἰς τοῦτο καί δέν ζητοῦν τά πάντα ἀπό τό Κράτος».

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔγινε δεκτή μέ αἰσθήματα προσδοκίας καί ἐλπίδας ἀπό τούς κατοίκους, ἰδιαίτερα τῶν περισσότερο δοκιμασμένων ἐπαρχιῶν. Χαρακτηριστικό εἶναι, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἄρθρο τῆς τοπικῆς ἐφημερίδας τῶν Ἰωαννίνων «Ἐθνικός Ἀγών» μέ τόν τίτλο «Ἀναμένομεν»:

Ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας κ. Καραμανλῆς, ὅστις μᾶς ἐπεσκέφθη προχθές, δέν ἔρχεται διά πρώτην φοράν εἰς τήν Ἤπειρον. Συνεπῶς καί γνῶσιν τῶν προβλημάτων της ἔχει καί ἐπί τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν της κατετοπίσθη τόσον κατά τήν ἐπίσκεψίν του εἰς τήν ἠπειρωτικήν ὕπαιθρον, ὅσον καί κατά τήν γενομένην εἰς τήν Γενικήν Διοίκησιν σύσκεψιν, ὅπου οἱ προϊστάμενοι τῶν ὑπηρεσιῶν καί οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἠπειρωτικοῦ λαοῦ εἰς τό Κοινοβούλιον, ἰδιαιτέρως δέ ὁ κ. Παπαδόπουλος, ἐξέθεσαν ὡμῶς τήν κατάστασιν. Κατόπιν τούτου πιστεύομεν ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς θά κατενόησε τό βάθος τοῦ δράματος τοῦ ἠπειρωτικοῦ λαοῦ καί θά τηρήσῃ τάς δοθείσας ὑποσχέσεις του ὅσον ἀφορᾶ τήν βοήθειαν πρός τούς ἐπαναπατρισθέντας καί τούς παραμένοντας εἰσέτι εἰς τά κέντρα Ἀσφαλείας συμμοριοπλήκτους, τῶν ὁποίων αἱ ἀνάγκαι χρήζουν ἀμέσου καί χωρίς καμμίαν καθυστέρησιν ἱκανοποιήσεως. Λέγομεν αὐτό τό «πιστεύομεν» διά τόν κ. Καραμανλῆν, διότι εἰς ὡρισμένους τομεῖς τῆς ἁρμοδιότητός του ἐπέδειξεν διά τήν Ἤπειρον ἀρκετόν ἐνδιαφέρον, ὅπως π.χ. διά τό ζήτημα τῆς στεγάσεως κατά τό παρελθόν ἔτος. Δι' αὐτό ἀναμένομεν καί αὐτήν τήν φοράν νά τηρήσῃ τάς ὑποσχέσεις του[72].

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1949

Μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, δημοσιεύεται τό Ν.Δ. ὑπ' ἀριθ. 1251 «περί ἐπιβολῆς κυρώσεων πρός ἐξασφάλισιν τῆς στεγάσεως τῶν ἐπαναπατριζομένων συμμοριοπλήκτων».

7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς γίνεται, διαδοχικά, δεκτός ἀπό τό βασιλέα, ὁ ὁποῖος ζήτησε νά πληροφορηθεῖ τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν περιοδεία στή Βόρειο Ἑλλάδα, συνεργάζεται μέ τόν πρωθυπουργό, τόν ὁποῖο καί ἐνημερώνει γιά τήν κατάσταση τῶν προσφύγων καί, ἀκόμη, ἐπισκέπτεται τό στρατάρχη Παπάγο, ἀπό τόν ὁποῖο ζητεῖ νά διαθέσει ὁρισμένο ἀρι-

θμό μηχανικῶν, γεωπόνων καί ἰατρῶν, πού ὑπηρετοῦν στό στράτευμα, γιά τήν ἐνίσχυση τῶν ὑπηρεσιῶν πού ἀπασχολοῦνται μέ τόν ἐπαναπατρισμό καί τήν ἐγκατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων στίς ἑστίες τους. Ὁ ἀρχιστράτηγος θά ἀνταποκριθεῖ θετικά μέ ἀπόφαση, πού θά ἀνακοινώσει τήν ἐπομένη, γιά τή διάθεση τῶν ἐπιστρατευμένων εἰδικῶν ἐπιστημόνων ὑπέρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ βασιλεύς Παῦλος, μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ἀποφάσισε νά διατεθεῖ τό προϊόν τοῦ ἐράνου ὑπέρ τῶν συμμοριοπλήκτων πού πραγματοποιεῖται μέ πρωτοβουλία του, γιά τήν ἐπανίδρυση ἤ τήν ἐπισκευή σχολείων, ἐκκλησιῶν καί ὑδραγωγείων σέ χωριά ἐπαναπατριζομένων.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ ἐντολή τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, τά νομαρχιακά συμβούλια θά διαθέσουν τά 2/3 τῶν πιστώσεων γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων κοινῆς ὠφελείας σέ χωριά ἐπαναπατριζομένων. Παράλληλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπέγραψε ἀπόφαση γιά τήν κατανομή ποσοῦ 18 δισεκατομμυρίων δραχμῶν σέ διάφορους νομούς, στά πλαίσια τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία». Ἀνώτατα διοικητικά στελέχη τοῦ ὑπουργείου τοποθετήθηκαν στή Μακεδονία, τήν Ἤπειρο, τή Θεσσαλία καί Στερεά Ἑλλάδα καί τή Θράκη, ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας μέ σκοπό τήν πληρέστερη ἐποπτεία καί τήν καλύτερη ἀπόδοση τῶν νομαρχιακῶν συμβουλίων.

8-15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας πραγματοποιεῖ νέα περιοδεία στή Μακεδονία καί τή Θράκη, μέ σκοπό νά ἐποπτεύσει τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων στίς ἑστίες τους.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συνοδευόταν στή νέα περιοδεία του ἀπό τούς ἐπιθεωρητές τῶν ὑπουργείων Γεωργίας, Ἀνοικοδομήσεως καί Κοινωνικῆς Προνοίας. Μέ ἀφετηρία τήν Κομοτηνή καί κύριο ἐνδιάμεσο σταθμό τήν Καβάλα, περιηγήθηκε τή Θράκη καί τήν Ἀνατολική Μακεδονία, ἐπισκέφθηκε τή Θεσσαλονίκη καί περιόδευσε, στή συνέχεια, τή Δυτική Μακεδονία μέ κύριους σταθμούς τήν Κοζάνη, τήν Καστοριά καί τά Γρεβενά.

Εὐθύς μετά τήν ἐπάνοδό του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει ὅτι ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀποκεντρώσεως, σέ συνδυασμό μέ τό σύστημα τῶν παγίων προκαταβολῶν, συνέβαλε σημαντικά στήν προώθηση τοῦ προγράμματος ἐπαναπατρισμοῦ.

Τά μέλη τῆς Κυβερνήσεως Διομήδη κατά τή δοξολογία τῆς 28ης 'Οκτωβρίου 1949.

11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ ἀπόφαση τῶν ὑπουργῶν Ἀνοικοδομήσεως καί Προνοίας ἐξουσιοδοτοῦνται οἱ νομάρχες νά προβαίνουν, βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 1251/49 «περί ἀποκεντρώσεως καί συντονισμοῦ τοῦ ἔργου παλιννοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων», στήν ἐπίταξη κάθε μεταφορικοῦ μέσου γιά τή μεταφορά ὑλικῶν πού προορίζονται γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων. Ἐπίσης, μέ ἄλλη ἀπόφαση, ἐξουσιοδοτοῦνται οἱ νομάρχες νά προβαίνουν στήν ἐπίταξη κάθε μορφῆς ἀκινήτων καί κοινῶν χώρων γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν στεγαστικῶν ἀναγκῶν ὅσων παλιννοστοῦν καί γιά τήν ἀποθήκευση τοῦ στεγαστικοῦ ὑλικοῦ.

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Σέ ἀπάντηση ἀνεύθυνων διαδόσεων γιά δῆθεν ἐπεισόδιο μέ τόν ποντιακῆς καταγωγῆς πρόεδρο τῆς κοινότητας Κεχροκάμπου, κατά τή διέλευσή του ἀπό τήν Καβάλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἐκπλήσσομαι καί ἀγανακτῶ, διότι κατεβλήθη προσπάθεια, ἐξ αἰτίας ἑνός ἀσημάντου ἐπεισοδίου, νά μοῦ ἀποδοθοῦν σκέψεις καί αἰσθήματα ἐντελῶς ἀντίθετα πρός τήν πραγματικότητα καί τήν ἀλήθειαν. Κατ' ἐπανάληψιν εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά διαπιστώσω καί νά διακηρύξω δημοσίᾳ, ὅπως τό γνωρίζουν καί οἱ ἴδιοι, ὅτι τό ποντιακόν στοιχεῖον εὑρέθη εἰς τήν πρώτην γραμμήν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἔθνους ἐναντίον τοῦ συμμοριτισμοῦ καί νά τό φέρω ὡς παράδειγμα.

»Ἄλλως τε αὐτό τοῦτο τό ἐπεισόδιον, τό ὁποῖον ἔγινε ἀφορμή ὥστε νά δημιουργηθῆ ὁ ἀκατανόητος αὐτός θόρυβος, ἀποδεικνύει τό ἀντίθετον ἐκείνου, ὅπερ οἱ θορυβήσαντες ἐπεδίωξαν.

»Ὅταν τόν παρελθόντα Ἰούνιον ἐπεσκέφθην καί πάλιν τήν Καβάλαν, διεπιστώθη κατά τήν συνεδρίαν τοῦ νομαρχιακοῦ συμβουλίου, τοῦ ὁποίου προήδρευσα, ὅτι πέντε ἀκριτικαί κοινότητες, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ τοῦ Κεχροκάμπου, μολονότι δέν ἦσαν συμμοριόπληκτοι, ἐφ' ὅσον οἱ κάτοικοί των δέν εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῶν χωρίων των, ἐφέροντο κακῶς ἐγγεγραμμένοι εἰς τάς καταστάσεις συμμοριοπλήκτων καί ἐπεδοτοῦντο ἐπί διετίαν ἤδη, κακῶς, ἐπίσης ὡς τοιοῦτοι. Τό νομαρχιακόν συμβούλιον ἀπεφάσισε, κατόπιν τῆς διαπιστώσεως ταύτης, τήν διαγραφήν των.

»Παρά ταῦτα, ἐκτιμῶν τήν διαγωγήν των κατά τήν διεξαγωγήν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, πρᾶγμα περί τοῦ ὁποίου μέ διεβεβαίωσε καί ὁ παριστάμενος τότε στρατιωτικός διοικητής Καβάλας, διέταξα ἵνα, ὑπό προσωπικήν του εὐθύνην, χαρακτηρισθοῦν αἱ ἀνωτέρω πέντε μή συμμοριόπληκτοι κοινότητες, ὡς ἐπαναπατριζόμεναι καί τύχουν τῶν σχετικῶν εὐεργετημάτων, ὅπως καί ἐγένετο.

»Τό γεγονός ὅτι παρέβην τό κυβερνητικόν πρόγραμμα περί ἐπαναπατρισμοῦ καί τήν σύμβασιν μετά τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς διά νά φανῶ χρήσιμος καί νά ἀμείψω τούς ἀγωνιστάς αὐτούς, ἀποδεικνύει ἐμπράκτως τά αἰσθήματα, τά ὁποῖα τρέφω διά τό ποντιακόν στοιχεῖον».

22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Χαλκίδα καί προεδρεύει σέ σύσκεψη τῶν τοπικῶν ἀρχῶν μέ θέμα τόν ἐπαναπατρισμό 13.000 ἀνταρτοπλήκτων τῆς Εὐβοιας. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, δηλώνει στούς δημοσιογράφους ὅτι, ὡς τά τέλη Νοεμβρίου, θά ἔχουν ἐπαναπατριστεί τά 2/3 τῶν ἀνταρτοπλήκτων ὁλόκληρης τῆς χώρας.

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἐγκρίνεται ἀπό τή Βουλή καί δημοσιεύεται τό Ν.Δ. 1324 «περί προστασίας καί ἀποκαταστάσεως τῶν ἀναπήρων πολέμου ὁπλιτῶν καί θυμάτων πολέμου».

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ ἀφορμή τήν ἀπόφαση γιά τή διακοπή, ἀπό τίς 30 Νοεμβρίου καί ὡς τήν ἄνοιξη, τοῦ προγράμματος ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τίς ἀκόλουθες ἀνακοινώσεις:

«Εἶναι γνωσταί αἱ συνθῆκαι, ὑπό τάς ὁποίας ἐδημιουργήθη τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων. Ὁ κομμουνισμός, μή δυνάμενος νά ἐπιβληθῆ διά καθαρᾶς στρατιωτικῆς νίκης ἐπεδίωξε τήν ἐπικράτησίν του διά τῆς ἐξαρθρώσεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας καί τῆς κάμψεως τοῦ ἠθικοῦ τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου. Ἔχων αὐτήν τήν ἐπιδίωξιν ἐπεδόθη κατά τρόπον μεθοδικῶς ὠργανωμένον εἰς τήν καταστροφήν καί τήν ἐρήμωσιν καί τήν τρομοκράτησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου, μέ ἀποτέλεσμα νά προκαλέση, ἐκτός τῶν πάσης φύσεως ὑλικῶν ζημιῶν, αἵτινες ἀνέρχονται εἰς 3.800 δισεκ. δραχμάς καί τό τεράστιον κοινωνικόν πρόβλημα τῶν 700.000 συμμοριοπλήκτων.

»Τό Κράτος, ἀντιλαμβανόμενον ὅτι ἡ μή ἔγκαιρος καί ἐπιτυχής ἀντιμετώπισις τῆς ἀπειλῆς αὐτῆς θά ἠδύνατο νά ὁδηγήση εἰς τήν κατάρρευσιν, προσεπάθησε κατ' ἀρχήν καί ἐπέτυχεν, ὥστε νά κρατηθῆ ὁ ἀριθμός τῶν προσφύγων εἰς τό ἀνωτέρω ὕψος, ἐνισχύον διά διαφόρων συνδυασμῶν τήν ἀσφάλειαν τῆς ὑπαίθρου καί ἀνθιστάμενον ζωηρῶς καί πολλάκις μετά σκληρότητος εἰς τήν τάσιν τῶν τρομοκρα-

τουμένων χωρικῶν ὅπως κατέλθωσιν εἰς τά ἀστικά κέντρα.

»Ὑπῆρξε σοβαρός ὁ τελευταῖος αὐτός κίνδυνος ἀπό τήν ἀρχήν, ὁπότε μέ τήν προσβολήν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, ὅπως ἡ Καρδίτσα, ἡ Νάουσα, τό Καρπενήσιον, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου, θεωροῦντες εὐλόγως ὡς ἀνασφαλῆ τά χωριά των ἐξεδήλωσαν τήν τάσιν νά ἐγκαταλείψουν ταῦτα. Δέον νά λεχθῆ ὅτι ἡ τάσις αὕτη ἐνισχύετο καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ πρωτοφανής οἰκονομική ἀθλιότης τῆς ὑπαίθρου καθίστα διά πολλούς ἐξ αὐτῶν τήν ζωήν εἰς τάς πόλεις, μέ τήν πενιχράν κρατικήν περίθαλψιν, ἐπιδίωξιν.

»Τό Κράτος ἠγωνίσθη δι' ὅλων τῶν μέσων τά ὁποῖα εἶχεν εἰς τήν διάθεσίν του ὅπως, ἐν μέσῳ μιᾶς πρωτοφανοῦς λαίλαπος ἡ ὁποία καθίστα τό ἔργον τοῦτο δυσχερές, περιθάλψη καί διασώση τούς πολυτίμους αὐτούς πληθυσμούς. Πρός τοῦτο διέθεσεν 975.105.000.000 δραχ., 306.520 κλινοσκεπάσματα, 1405 τόνους ἱματισμοῦ καί 341.100 ζεύγη ὑποδημάτων.

»Θά ἦτο χρήσιμον νά τονισθῆ ὅτι, παρά τήν ἀνεπάρκειαν τῆς παρεχομένης περιθάλψεως, οἱ πληθυσμοί αὐτοί ἐξῆλθον σῶοι καί ἀβλαβεῖς τῆς τρομερᾶς αὐτῆς περιπετείας.

»Τό Κράτος, μετά τήν ἔναρξιν τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν τῆς ἀσφαλείας τῆς ὑπαίθρου καί πρό παντός μετά τάς ἐπιτυχεῖς ἐπιχειρήσεις τοῦ Αὐγούστου, αἵτινες κατέστησαν δυνατόν τόν ἐπαναπατρισμόν, ἀνέλαβε τό ἔργον τῆς παλιννοστήσεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν.

»Ἡ Κυβέρνησις πρός τοῦτο εἶχε δύο λύσεις: Ἤ νά προετοιμάση πλήρως τήν ἀποκατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων ἀπό ἀπόψεως τοῦ γεωργικοῦ ἐξοπλισμοῦ, λύσις ὅμως ἥτις θά ἐπέβαλλε τήν παραμονήν αὐτῶν μακράν τῶν παραγωγικῶν των ἐργασιῶν ἐπί δύο ἕως τρία ἔτη — ὅσα δηλαδή ἀπητοῦντο διά τήν πραγματοποίησιν ἑνός τοιούτου προγράμματος —ἤ νά τούς ἀποκαταστήση ἐκ τῶν ἐνόντων ἐντός τοῦ τρέχοντος οἰκονομικοῦ ἔτους καί νά λάβη ἐπειγόντως ὅλα τά δυνατά μέτρα, τά ὁποῖα θά ἐβελτίωναν ἀφ' ἑνός τάς βασικάς των συνθήκας καί θά τούς καθίστων ἀφ' ἑτέρου ἱκανούς νά ἐπαναλάβουν τάς παραγωγικάς των ἐργασίας εἰς τήν μεγαλυτέραν δυνατήν ἔκτασιν.

»Ἡ Κυβέρνησις, πιστεύουσα ὅτι ἡ παράτασις τῆς παραμονῆς τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν εἰς ἀστικά κέντρα, συνεπαγομένη τόν κίνδυνον τῆς ἀμβλύνσεως τῆς ἀγάπης των πρός τήν γῆν, ἠδύνατο νά καταστήση τό θέμα τοῦτο μακροχρόνιον κοινωνικήν πληγήν καί ἐκτιμῶσα τήν μεγίστην ἐθνικήν ὠφέλειαν, ἡ ὁποία θά προέκυπτεν ἀπό τήν ἀξιοποίησιν τῆς τεραστίας αὐτῆς παραγωγικῆς δυνάμεως ἐν ὥρᾳ ἀνασυγκροτήσεως — καί εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ θετική καί ἀποθετική ζημία τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀνέρχεται εἰς 120 ἑκατομμύρια δολλαρίων ἐτησίως — προέκρινε τήν δευτέραν λύσιν ἐν γνώσει τεραστίων δυσχερειῶν, τάς ὁποίας ἐκαλεῖτο νά ἀντιμετωπίση.

»Ἡ ἀνάγκη ὅπως συντελεσθῆ τό ἔργον τοῦτο ἐντός βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος μέ περιωρισμένα οἰκονομικά μέσα καί πρό παντός μέ τεχνικάς ὑπηρεσίας ἀνεπαρκεῖς κατ' ἀρχήν καί μειωμένας ἐπί πλέον κατά τόν ἀριθμόν τῶν ἐπιστρατευθέντων ὑπαλλήλων των, ἐν συνδυασμῷ μέ τάς τεχνικάς καί φυσικάς δυσκολίας, τάς ὁποίας παρουσιάζει πᾶσα κατασκευή, δίδουν τό μέτρον τῶν ἐν λόγῳ δυσχερειῶν.

»Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀπειρία τῶν περιπτώσεων ἡ σημειωθεῖσα εἰς περιωρισμένην, εὐτυχῶς, κλίμακα, ἡ ἀπροθυμία πρός παλιννόστησιν, καθώς καί ἡ ἐπίμονος ἀξίωσις παντός χωρικοῦ ὅπως τύχη τῶν εὐεργετημάτων τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ, ἀνεξαρτήτως ἀναγκῶν καί δικαιωμάτων, κατέστησαν δυσχερεστέραν τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος καί προσέδωσαν εἰς αὐτό μεγαλυτέραν ὀξύτητα.

»Εἰς ταῦτα δέον νά προστεθῆ καί ἡ σύγχυσις, ἥτις ἐδημιουργήθη παρά τῇ κοινῇ γνώμῃ μεταξύ τοῦ προγράμματος τῆς προσωρινῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων καί τοῦ τοιούτου τῆς ὁριστικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας. Δηλαδή, ἐνομίσθη ἀπό πολλούς ὅτι τό πρόγραμμα καί ὁ προϋπολογισμός τῆς προσωρινῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων ὤφειλε νά καλύψη ὅλας τάς καταστροφάς, τάς ὁποίας ὑπέστη ἡ χώρα ἀπό τοῦ 1940 καί ἐντεῦθεν, σύγχυσις ἥτις ὡδήγησεν εἰς τήν διατύπωσιν σποραδικῶν παραπόνων καί ἀδίκων ἐπικρίσεων.

»Πρός κατανόησιν ὅλων αὐτῶν τῶν δυσχερειῶν ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν, ὡς γνωστόν, ὅπως ἀποκεντρώση διοικητικῶς καί οἰκονομικῶς τό θέμα, ἀναθέσας εἰς τά νομαρχιακά συμβούλια, ὡς μόνα ἁρμόδια διά τήν ἄμεσον διαπίστωσιν τῶν ἀναγκῶν καί τήν ταχεῖαν θεραπείαν αὐτῶν, ἀφ' ἑνός μέν τόν καταρτισμόν τῶν τοπικῶν προγραμμάτων μέ ἀπόλυτον πρωτοβουλίαν, ἀφ' ἑτέρου δέ τήν διαχείρισιν τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων ἀπηλλαγμένην τῶν διατυπώσεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ.

»Τό σύστημα ὁμολογουμένως ἀπέδωσεν ἄριστα ἀποτελέσματα καί προήγαγε τό ἔργον τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ.

»Ἐξ ἄλλου, διά τήν ἐνθάρρυνσιν τῶν παλιννοστήσεων καί τήν ἐδραίωσιν τῆς ἀσφαλείας τῶν χωρίων των, ἐφηρμόσθη ἐπιτυχῶς τό γνωστόν σύστημα αὐτοαμύνης τῶν χωρικῶν. Δέον νά τονισθῆ ἐνταῦθα ἡ πολύτιμος συνδρομή τήν ὁποίαν παρέσχεν ὁ στρατός εἰς τήν ὅλην προσπάθειαν καί ἰδίως εἰς τόν τομέα τῶν μεταφορῶν καί τῆς ἐνισχύσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν τεχνικῶν ὑπουργείων. Ἡ συμπαράστασις τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, ἐξ ἄλλου, καί τῶν περιφε-

ρειακῶν της ἀντιπροσώπων, ὑπῆρξεν ἀποφασιστικός παράγων εἰς τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τούτου.

»Μέχρι τῆς 30ῆς Νοεμβρίου, ὁπότε διεκόπη ὁ ἐπαναπατρισμός διά νά συνεχισθῆ τήν ἄνοιξιν, τά ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος αὐτοῦ εἶναι τ' ἀκόλουθα:

1. 'Επαναπατρισμός

α. 'Επαναπατρίσθησαν 486.125 συμμοριόπληκτοι, κατανεμόμενοι ὡς ἀκολούθως:

Μακεδονία-Θράκη	*194.067*
Ἤπειρος	*128.541*
Θεσσαλία	*68.772*
Πελοπόννησος	*18.550*
Σάμος-Κρήτη-Λοιπαί νῆσοι	*7.532*

β. Παραμένουν πρός ἐπαναπατρισμόν διά τήν προσεχῆ ἄνοιξιν 236.220, κατανεμόμενοι ὡς ἀκολούθως:

Μακεδονία-Θράκη	*124.100*
Ἤπειρος	*6.649*
Θεσσαλία	*42.126*
Στερεά 'Ελλάς-Εὔβοια	*62.702*
Πελοπόννησος	
Σάμος-Κρήτη-Λοιπαί νῆσοι	*670*

2. Οἰκονομική βοήθεια

»Εἰς τούς ἀνωτέρω ἐπαναπατρισθέντας ἐχορηγήθη ὑπό τοῦ Κράτους ἐφ' ἅπαξ οἰκονομική ἐνίσχυσις, κυμαινομένη κατ' οἰκογένειαν ἀπό 500-700.000 δραχμῶν διά τήν συντήρησίν των καί πρόχειρον ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκοσκευῆς των, ἀνερχομένη εἰς δραχμάς 45.789.000.000, θά χορηγῆται δέ εἰς αὐτούς δωρεάν ἄρτος μέχρις ὅτου καταστῶσι παραγωγικοί, καθώς καί τά βασικά τρόφιμα κατά τούς τέσσαρας χειμερινούς μῆνας.

3. Στέγασις

»'Εστεγάσθησαν: α) εἰς οἰκήματα μή ὑποστάντα βλάβην 42.200 οἰκογένειαι, β) εἰς οἰκήματα ἐπισκευασθέντα ὑπό τοῦ ὑπουργείου 'Ανοικοδομήσεως 11.800, γ) εἰς οἰκήματα ἐπισκευασθέντα ὑπό τῶν ἰδίων, μέ ὑλικά χορηγηθέντα εἰς αὐτούς, 18.700, καί ἐκ τῶν ἐνόντων εἰς πρόχειρα στέγαστρα διαφόρου τύπου 40.400.

»Κατά τά ἀνωτέρω ἐστεγάσθησαν καλῶς ἤ σχεδόν καλῶς τά 65% τῶν ἐπαναπατρισθέντων, ἑτέρων 14% ἡ στέγασις θά ὁλοκληρωθῆ ἐντός τοῦ Δεκεμβρίου, τό δέ ὑπόλοιπον 21% ἐστεγάσθη προχείρως μέν, ὑπό συνθήκας ὅμως οὐχί χειροτέρας ἐκείνων ὑπό τάς ὁποίας ἐστεγάζοντο εἰς τά κέντρα 'Ασφαλείας. 'Η στέγασις καί τῶν τελευταίων αὐτῶν προβλέπεται νά ὁλοκληρωθῆ ὑπό τοῦ ὑπουργείου 'Ανοικοδομήσεως μετά τούς πρώτους μῆνας τοῦ 1950.

»Διά τήν κάλυψιν τῶν ἀνωτέρω στεγαστικῶν ἀναγκῶν διετέθη τό ποσόν τῶν 68 δισεκατομμυρίων δραχμῶν.

4. Γεωργική ἀποκατάστασις

»'Εκαλλιεργήθησαν ὑπό τῶν ἐπαναπατρισθέντων μέ ἴδια μέσα 572.995 στρέμματα, ἐνῶ ἕτερα 733.116 στρέμματα αὐτῶν ἐκαλλιεργήθησαν μέ μέσα τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, δαπανήσαντος πρός τοῦτο διά σπόρους, λιπάσματα, ἔξοδα ἀρόσεων καί πρώτης γεωργικῆς ἐγκαταστάσεως τό ποσόν τῶν δραχμῶν 97.615.000.000.

»'Η καλλιεργηθεῖσα ὡς ἀνωτέρω ἐξ 1.306.110 στρεμμάτων ἔκτασις καλύπτει τά 62½ τῆς προπολεμικῆς καλλιεργουμένης ὑπ' αὐτῶν ἐκτάσεως, μέ τήν προβλεπομένην δέ συμπλήρωσιν τῆς χειμερινῆς καλλιεργείας καί τήν ἐαρινήν τοιαύτην ἐλπίζεται νά προσεγγίση τό προπολεμικόν ἐπίπεδον.

5. Πρόνοια διά τῆς 'Εργασίας

»Διά τήν ὑποβοήθησιν τῆς συντηρήσεως καί ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων ἐξετελέσθησαν βάσει τοῦ προγράμματος «Πρόνοια - 'Εργασία» 411 μεγάλα καί μικρά ἔργα κοινῆς ὠφελείας, δαπανηθέντος τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 28.500.000.000 ἀντιπροσωπεύοντος 3.100.000 ἡμερομίσθια, εὑρίσκονται δέ ὑπό ἐκτέλεσιν 257 εἰσέτι ἔργα.

»Εἶναι πιθανόν ὅσον καί φυσικόν τό ἀνωτέρω ἔργον νά ἔχη τά ἀσθενῆ του σημεῖα. Κατεβλήθη, πάντως, προσπάθεια, ὥστε αἱ σημειωθεῖσαι τυχόν παραλείψεις νά μή εἶναι βαρειᾶς μορφῆς καί νά δύνανται νά θεραπευθῶσιν ἐν συνεχείᾳ ὑπό τοῦ Κράτους. Αὐτός, ἐξ ἄλλου, εἶναι ὁ κυριώτερος σκοπός διά τόν ὁποῖον διακόπτεται ὁ ἐπαναπατρισμός. Δηλαδή, νά δοθῆ χρόνος εἰς τά τεχνικά ὑπουργεῖα νά ὁλοκληρώσουν κατά τήν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος τό ἔργον των εἰς τά ἐπαναπατρισθέντα χωρία.

»'Εξ ἄλλου, τό Κράτος δέν θεωρεῖ λήξασαν τήν ἀποστολήν του ἔναντι τῶν ἐπαναπατρισθέντων μέ ὅ,τι ἐγένετο. 'Αρχῆθεν ἀπέβλεψεν εἰς τήν δημιουργίαν τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων προϋποθέσεων, αἵτινες θά ἐπέτρεπον εἰς τούς παλιννοστοῦντας ὅπως ἀναπτύξουν τήν προσωπικήν των δραστηριότητα διά τήν δημιουργίαν τῆς νέας των ζωῆς, προτιθέμενον ὅπως συνεχίση τήν φροντίδα του διά τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἀποκαταστάσεώς των κατά δεύτερον στάδιον, τό ὁποῖον θά εἶναι κατ' ἀνάγκην μακροτέρας πνοῆς καί θά ἀπαιτήση προσθέτους οἰκονομικούς πόρους».

'Η «Καθημερινή» δημοσίευσε, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό Κράτος, μέ τά πενιχρότατα μέσα πού εἶχεν εἰς τήν διάθεσίν του, ἔκαμεν ἕως τώρα ἀρκετά εἰς τόν τομέα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων. 'Η χθεσινή ἔκθεσις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας καί συντονιστοῦ τοῦ προγράμματος παλιννοστήσεως κ. Καραμανλῆ δίδει μίαν ἐνδιαφέρουσαν εἰκόνα τῶν ὅσων συνετελέσθησαν σχετικῶς μέσα εἰς ὀλίγους μῆνας ὑπό πε-

ριωρισμένας τεχνικάς καί οἰκονομικάς συνθήκας. Ἐν τούτοις τό πρόβλημα τῶν συμμοριοπλήκτων, ὅσον καί ἄν ἔχασε τήν ἀρχικήν ὀξύτητά του, δέν παύει νά ἀποτελῆ πρόβλημα δραματικόν. Εἰς 250 χιλιάδας περίπου ἀνέρχονται οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου πού εἶναι ὑποχρεωμένοι νά μείνουν τόν χειμῶνα μακράν τῶν ἑστιῶν των. Ἀλλά καί ἀπό τούς ἐπαναπατρισθέντας σημαντικόν ποσοστόν —κάτι περισσότερον ἀπό τό ἕν πέμπτον— ζοῦν ὑπό ἀθλίας στεγαστικάς συνθήκας. Τοῦτο διότι αἱ συνολικαί ζημίαι πού ἐπροκάλεσαν οἱ συμμορῖται φθάνουν τό ἀστρονομικόν ποσόν τῶν 4 χιλιάδων δισεκατομμυρίων περίπου, ποσόν πού ἠμπορεῖ νά συντρίψη ὄχι τήν ἰδικήν μας καχεκτικήν, ἀλλά οἱουδήποτε εὐρωπαϊκοῦ κράτους τήν οἰκονομίαν. Ἐνῶ, λοιπόν, διατηρεῖ τήν δραματικήν του μορφήν τό πρόβλημα, ἔχομεν πρό ὀφθαλμῶν τήν παρήγορον ἔνδειξιν ὅτι κατεβλήθησαν μέχρι τῆς στιγμῆς ὅσαι φροντίδαι ἦτο δυνατόν νά καταβληθοῦν, ἔγιναν ὀγκώδεις δαπάναι καί ἐφηρμόσθη ἕν πρακτικόν σύστημα μέ τά καλύτερα ἀποτελέσματα πού ἦτο δυνατόν νά πραγματοποιηθοῦν. Δέν ἠμποροῦμεν νά προεξοφλήσωμεν ἀπό τώρα τό τί θά γίνη τήν ἄνοιξιν, ὅταν θά ἐπαναληφθῆ τό ἔργον τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ. Ἀλλ' εἶναι δίκαιον νά ἀναγνωρισθοῦν αἱ φροντίδες, ἡ στοργή καί ἡ δραστηριότης ὅσων κατηύθυνον τήν μέχρι σήμερον προσπάθειαν —αἱ φροντίδες τοῦ ὑπουργοῦ καί τῶν ὑπηρεσιῶν Κοινωνικῆς Προνοίας, ἡ συνδρομή τοῦ στρατοῦ, ἡ βοήθεια τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν τεχνικῶν ὑπουργείων[73].

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Ὁ Α. Βαμβέτσος, σέ ἀγόρευσή του στή Βουλή, μέ ἀφορμή τήν ἐνημερωτική ἐπίσκεψη εἰδικῆς συμμαχικῆς ἀποστολῆς στήν Ἀθήνα, ἀναφέρεται στή δραστηριότητα τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, Κ. Καραμανλῆ:

«Γνωρίζω τόν ἐξαιρετικόν ζῆλον καί τόν πόνον, τόν ὁποῖον ἐπέδειξεν ὁ ἀξιότιμος ἐπί τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ὑπουργός, πρός τόν ὁποῖον νομίζω ὅτι ἀξίζει νά ἐκφρασθοῦν ἀκέραια τά συγχαρητήρια τοῦ Σώματος διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος τῶν συμμοριοπλήκτων. Ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος εἰς τήν ἔκθεσίν του, ἦτο ἀναγκαῖον νά ἐργασθῆ ἐκ τῶν ἐνόντων. Ἀλλά αὐτά τά "ἐνόντα" ἦσαν πολύ ὀλίγα. Διότι, ὅταν λάβητε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι ὁ ἐφετεινός προϋπολογισμός τοῦ ὑπουργείου τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας ἀναγράφει 610 δισεκατομμύρια διά τήν συντήρησιν, ἀποκατάστασιν καί ἐπαναπατρισμόν 700.000 ἀνθρώπων, φαντάζεσθε τί ἦτο δυνατόν νά κάνουν αὐτά τά "ἐνόντα". Εἶναι ἀπολύτως ἀνεπαρκῆ καί ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις νά ὁμολογήση ὅτι δέν ἔκανε τίποτα, δέν περιέθαλψε προσηκόντως τούς ἀνθρώπους αὐτούς, καί δέν τούς κατέστησεν ἀγρύπνους φρουρούς τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας, ἀλλά τούς ἀναγκάζομεν οὕτω νά εἶναι ἀσθενεῖς ὑπερασπισταί τῆς ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, ἐν περιπτώσει τυχόν ἐπαναλήψεως τῆς ἀπειλῆς».

Σέ ἀπάντηση, ἔλαβε τό λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς καί ἐπακολούθησε διαλογική συζήτηση:

Κ. Καραμανλῆς: *Ὀφείλω νά σᾶς ὁμολογήσω ὅτι παρέστη ἀνάγκη νά ἀναστείλω τόν ἐπαναπατρισμόν, διότι ἀκριβῶς εἶχον τήν πρόθεσιν νά ἐκθέσω τήν κατάστασιν, μέ τόν σκοπόν νά ἐπιτύχω τάς ἀναγκαίας πιστώσεις. Γνωρίζετε δέ πολύ καλά ὅτι, ἄν δέν ἐπετυγχάνετο διά τοῦ μέτρου αὐτοῦ νά πείσωμεν τήν ἀποστολήν, ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀφίξεως τοῦ κ. Χόφμαν, ὅτι τό θέμα αὐτό θά ἔπρεπε νά ἀναγνωρισθῆ ὡς θέμα ἀνασυγκροτήσεως καί συνεπῶς νά χρηματοδοτηθῆ ἀπό τά κεφάλαια τῆς ἀνασυγκροτήσεως, δέν θά ἦτο δυνατόν νά ἔχωμεν οὔτε αὐτάς τάς πιστώσεις. Θά ἐπεθύμουν νά πληροφορήσω τήν Βουλήν —διότι ὑπάρχει ἡ ἐντύπωσις, τήν ὁποίαν ἀποκομίζουν οἱ κ.κ. βουλευταί ἀπό τάς ἀγορεύσεις τῶν συναδέλφων, ὅτι τό Κράτος δέν κάνει τίποτα διά τήν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν— πληροφορῶ τήν Βουλήν ὅτι ἡ δαπάνη, εἰς τήν ὁποίαν ὑπεβλήθη σήμερον τό Κράτος, προσεγγίζει τό 1½ τρισεκατομμύριον δραχμῶν. Ἐάν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τό γεγονός, ὅτι ἡ κοινωνική πολιτική ἑνός Κράτους εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρός τά οἰκονομικά μέσα, θέλω νά πιστεύω ὅτι αὐτό πού ἐγένετο διά τήν περίθαλψιν καί ἀποκατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων ὑπῆρξεν τό μάξιμουμ, τό ὁποῖον ἠδύνατο νά κάνη ἡ ἑλληνική οἰκονομία.*

Α. Βαμβέτσος: Δέν ἀρνοῦμαι τήν θυσίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί τήν ἐξάντλησιν ὅλων τῶν ὁρίων τῶν ἑλληνικῶν δυνατοτήτων.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐγένετο προσπάθεια καί ἐζητήθη χρηματοδότησις ἀπό τό σχέδιον Μάρσαλ. Ἀλλά γνωρίζετε πολύ καλύτερον ἐμοῦ, διότι εἶσθε πεπειραμένος εἰς τήν πολιτικήν, ὅτι δέν κάνει κανείς ἐκεῖνο τό ὁποῖον θέλει, ἀλλά ἐκεῖνο μόνον τό ὁποῖον δύναται. Ἠμπορῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἔκανα ὅ,τι ἦτο δυνατόν νά γίνη διά νά ἔχωμεν πιστώσεις, ἀλλά δέν κατέστη δυνατόν νά τάς λάβωμεν. Τό γεγονός ὅτι κατεβλήθη τοιαύτη προσπάθεια προκύπτει ἐκ τοῦ ὅτι ὁ προϋπολογισμός μας, ὁ ὁποῖος κατετέθη τόν Μάιον, ἐνεκρίθη μόλις τόν Σεπτέμβριον, διά τό γεγονός ὅτι ἠρνούμην νά δεχθῶ τάς πιστώσεις αὐτάς. Σᾶς παρακαλῶ, λοιπόν, ὅπως δεχθῆτε ὅτι ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς Κυβερνήσεως ἐγένετο χρῆσις ὅλων τῶν μέσων, ὥστε νά καταστῆ δυνατόν νά γίνη ἔκτακτος χρηματοδότησις τοῦ θέματος.*

Ε. Παπαδόγιαννης (ὑπουργός Ἀνοικοδομήσεως): Ὀφείλω ἐν συνεχείᾳ νά ἀνακοινώσω εἰς τό Σῶμα, ὅτι καί ἄλλοι ὑπουργοί ὑπέβαλον παραίτησιν καί ἐγγράφως μάλιστα, διά νά συμπληρωθοῦν αἱ πιστώσεις διά τήν στέγασιν καί περίθαλψιν τῶν ἐπαναπατριζομένων συμμοριοπλήκτων.

Α. Βαμβέτσος: Ἀπό τάς ἀνακοινώσεις τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας προκύπτει ὅτι μετά τήν στέγασιν ὡρισμένων συμμοριοπλήκτων εἰς ἐπισκευασθέντα κτίρια διά τοῦ ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως —καί πράγματι ὁ κ. ὑπουργός τῆς Ἀνοικοδομήσεως εἰργάσθη προσηκόντως καί εἶναι ἀκούραστος καί εἰς μετακινήσεις ἀνά τήν χώραν— εἶναι ἀκόμη 40.000 οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι ἐστεγάσθησαν ἐκ τῶν ἐνόντων εἰς πρόχειρα στέγαστρα. Καταλαβαίνετε ὅτι δι' αὐτάς τάς τεσσαράκοντα χιλιάδας οἰκογενείας ἡ παρηγορία δέν θά εἶναι μεγάλη ἐξ ἐκείνων τά ὁποῖα θά ἀκούσουν ὡς πληροφορίας τῆς Κυβερνήσεως κατά τήν σημερινήν συνεδρίασιν. Διότι ἀσφαλῶς κανείς δέν καταλαβαίνει ὅλα αὐτά τά πράγματα καί θέλει κυρίως νά ἔχη στέγην, ἡ ὁποία νά μήν εἶναι πρόχειρος.

Κ. Καραμανλῆς: *Ὁ καθείς ἐξ αὐτῶν ἐκαλλιέργησεν ἐφέτος 10-15 στρέμματα, ἐνῶ μόλις ἀπό ἐξαμήνου ἤρχισεν ὁ ἐπαναπατρισμός. Αὐτή εἶναι ἡ καλυτέρα ἀπόδειξις ὅτι ἐπέτυχεν ὁ ἐπαναπατρισμός. Ἡ καλλιεργηθεῖσα δέ ἔκτασις ἔφθασεν τά 1.300.000 στρέμματα. Τοῦτο εἶναι μία σημαντική πρόοδος.*

Α. Βαμβέτσος: Δέν ἀρνοῦμαι τήν πρόοδον αὐτήν, ἀλλ' ἐξετάζω ποία εἶναι ἡ ψυχολογική κατάστασις τοῦ συμμοριοπλήκτου, ὁ ὁποῖος κατεστράφη καί ἐπί ἔτη ἐταλαιπωρήθη καί ἠμείβετο ἀντί χιλίων δραχμῶν τήν ἡμέραν, δηλ. ὀλιγώτερον ἀπό ὅσα θά ἐλάμβανεν ἐπαιτῶν, καί σήμερον, ἔπειτα ἀπό τόσον καιρόν, πηγαίνει εἰς τό χωρίον του καί στεγάζεται προχείρως. Ἐπομένως δέν εἶναι δυνατόν νά εἴπωμεν ὅτι ἱκανοποιήσαμεν τούς ἀνθρώπους αὐτούς. Θά μένουν πάντοτε πληγωμένοι. Καί ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου καί τῶν συνεπειῶν του ἔπρεπε νά ἐπιστήσωμεν τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν ξένων φίλων μας.

»Καί θά μοῦ εἴπητε μίαν ἀκόμη φοράν, "ὑπεβάλομεν παραίτησιν". Βεβαίως εἶναι καλαί αἱ ὑποβολαί παραιτήσεων ἀλλά θά ἤθελον κάποτε νά ἰδῶ πραγματοποιουμένην μίαν ἔστω παραίτησιν. Διότι ἡ πραγματοποίησις μιᾶς παραιτήσεως κάνει πολύ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν, ἀπό τήν ἀπειλήν παραιτήσεως, ἡ ὁποία δύναται νά δημιουργήση τήν ἐντύπωσιν ἁπλῶς μπλόφας.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε συνάδελφε, θέλω νά βεβαιωθῆτε, ὅτι ἐάν ἐδημιουργεῖτο ἔστω καί κατά 1% ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ παραίτησις θά ἀπέδιδεν ἀποτέλεσμα, δέν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θά ἐδίσταζον. Εἶχον ὅμως τόν φόβον ὅτι, παραιτούμενος, ἤτο δυνατόν ἡ παραίτησίς μου νά ἀποβῆ εἰς βάρος τοῦ θέματος. Ἴσως αὐτό τό ὁποῖον λέγω εἶναι ἀπρεπές, ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐταί αἱ σκέψεις μέ ὠδήγησαν εἰς τό νά μήν παραιτηθῶ»*[74].

12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Σέ νέα παρέμβασή του στή Βουλή, μέ ἀφορμή παρατήρηση τοῦ βουλευτῆ Η. Μπάτζιου ὅτι ἡ Κυβέρνηση «δέν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν της τό γεγονός ὅτι ὁ πόλεμος δέν ἔληξε καί εὑρισκόμεθα μόνον εἰς κατάστασιν ἀνακωχῆς καί θά ἔπρεπεν ἐπομένως νά ἐπιτάξη ὅλα τά ἐργοστάσια τά ὁποῖα παράγουν εἴδη χρήσιμα διά τούς ἐπαναπατριζομένους», ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισημαίνει:

«Εἶναι ἐκτός πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν ἐπαναπατρισθέντων εἶναι πολύ καλυτέρα ἀπ' ὅ,τι ἦτο, ὅταν εὑρίσκοντο εἰς τά κέντρα Ἀσφαλείας. Διέταξα ὅπως μή γίνεται ἐπαναπατρισμός, ἐάν οἱ ἐπαναπατριζόμενοι πρόκειται νά ἀντικρύσουν συνθήκας χειροτέρας ἐκείνων, ὑπό τάς ὁποίας διατελοῦν. Τό θέμα δέν εἶναι ἐπιδεκτικόν ἰδανικῆς λύσεως, ἀλλά εἶναι θέμα τεχνικόν, θέμα χρόνου καί κατόπιν κεφαλαίου. Δέν εἶναι ὀρθόν νά καλλιεργῆται ἡ ἐντύπωσις ὅτι τό Κράτος δέν ἔκαμεν ὅ,τι καλύτερον ἠμποροῦσε νά κάμῃ. Ἐντός τριμήνου ἀπερροφήθησαν 280 δισεκατομμύρια διά τόν ἐπαναπατρισμόν, παρ' ὅ,τι αἱ ὑπηρεσίαι ἐλειτούργησαν μέ ἠλαττωμένον ἀριθμόν ὑπαλλήλων, ἐπετεύχθη δέ νά καλλιεργηθῆ ὑπό τῶν ἐπαναπατρισθέντων ἔκτασις 1.350.000 στρεμμάτων. Προβλέπεται ὅτι, μετά τάς προσθέτους πιστώσεις τοῦ Δεκεμβρίου, αἱ ἐαριναί καλλιέργειαι θά φθάσουν εἰς ποσοστόν 80% τοῦ προπολεμικοῦ κλήρου τῶν ἐπαναπατρισθέντων. Εἶναι δυνατόν νά ἔγιναν παραλείψεις καί σφάλματα, ἀλλά θά ἔπρεπε νά γίνωνται σαφεῖς καταγγελίαι»[75].

22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1949

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας κατανέμονται κατά περιφέρειες καί προωθοῦνται ἄμεσα στόν προορισμό τους εἴδη ἱματισμοῦ καί ὑποδήσεως γιά τούς ἀνταρτοπλήκτους.

Παράλληλα, διατίθενται, γιά τόν ἴδιο σκοπό, παιδικά ὑποδήματα καί κλινοσκεπάσματα πού προέρχονται ἀπό δωρεά τοῦ Διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ Προνοίας Παιδιοῦ. Τέλος, διανέμονται σημαντικές ποσότητες τροφίμων στούς ἐπαναπατρισμένους πρόσφυγες.

3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

Σέ συνεδρίαση τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὡς συντονιστής τοῦ προγράμματος ἀποκαταστάσεως τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ζητεῖ συμπληρωματικές πιστώσεις 82.650 ἑκατ. δραχμῶν γιά τή συνέχιση τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ. Ἀποδέκτης 42.800 θά εἶναι τό ὑπουργεῖο Ἀνοικοδομήσεως, 32.850 τό ὑπουργεῖο Γεωργίας καί 7.000 ἑκατ. δραχμῶν τό ὑπουργεῖο Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ὅπως εἰδικότερα τόνισε, ἐφόσον οἱ παραπάνω πιστώσεις προστεθοῦν στό ὑπόλοιπο ἀπό τόν ἀρχικό προϋπολογισμό, θά ἐξυπηρετήσουν τό πρόγραμμα γιά τόν ἐπαναπατρισμό τῶν προσφύγων κατά τήν ἄνοιξη. Μέ τό πρόγραμμα αὐτό ἐπισπεύδεται ἡ παλιννόστηση 100 χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ προβλεπόταν νά ἐπιστρέψουν στίς ἑστίες τους τό προσεχές οἰκονομικό ἔτος, θά ἐπαναπατριστοῦν στή διάρκεια τοῦ πρώτου ἑξαμήνου, ὥστε νά ἔχει ὁλοκληρωθεῖ ἡ παλιννόστηση ἐντός τοῦ ἔτους 1950. Πάνω στό θέμα τῶν πρόσθετων δαπανῶν πού θά ἀπαιτηθοῦν γιά τήν ὁριστική ἀποκατάσταση τῶν ἀνταρτοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά συνεργαστεῖ μέ τόν πρωθυπουργό.

Ὁ ὑπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας δέν παρέλειψε νά ἀσχοληθεῖ, παράλληλα, καί μέ τό γενικότερο θέμα τῆς μακροπρόθεσμης ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων. Σχετικά, ἐντόπισε τήν προσοχή του στήν ἀναζήτηση πρόσθετων, πέρα ἀπό τόν ἑλληνικό κρατικό προϋπολογισμό, οἰκονομικῶν πόρων, ἱκανῶν νά στηρίξουν μιά ἀνάλογη προσπάθεια. Ὁ Ὀργανισμός Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας —ὑπογράμμισε— στό πλαίσιο τοῦ γενικότερου προγράμματος γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς Εὐρώπης θά ἦταν ἐνδεχομένως δυνατό νά ἀντιμετωπίσει τό ζήτημα τῆς ὁλοκληρω-

τικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτοπλήκτων, ὡς εἰδική περίπτωση.

Μέ ἀφετηρία τίς εἰσηγήσεις καί τίς διαπιστώσεις τοῦ ὑπουργοῦ Προνοίας, ἡ «Καθημερινή» δημοσίευσε τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Τό πρῶτον στάδιον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων —τῆς προσωρινῆς δηλαδή ἀποκαταστάσεως— πρέπει νά ὁμολογηθῆ ὅτι ἀντιμετωπίζεται μέ τήν μεγαλυτέραν δυνατήν ἐπιτυχίαν. Αἱ 200.000 περίπου πρόσφυγες, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἀκόμη στά ἀστικά κέντρα θά ἐπαναπατρισθοῦν ἐντός τοῦ τρέχοντος οἰκονομικοῦ ἔτους. Ἀλλά τό δεύτερον στάδιον τῆς ἀποκαταστάσεως —τό ὁριστικόν— ἐξακολουθεῖ νά διατηρῆ τήν προβληματικήν του μορφήν. Οἱ ἑλληνικοί πόροι δέν ἀντέχουν ἐνώπιον τοῦ τεραστίου ὄγκου τοῦ ἔργου. Θά χρειασθῆ κατ' ἀνάγκην μία εἰδική βοήθεια ἀπό τό ἐξωτερικόν, τήν ὁποίαν μόνον ὁ Ὀργανισμός Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας δύναται νά ἐξασφαλίση. Αἱ σχετικαί ἀπόψεις, τάς ὁποίας ὑπεστήριξε ἐνώπιον τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου ὁ ὑπουργός τῆς Προνοίας, εἶναι αἱ μόναι δυνάμεναι νά δώσουν τήν κανονικήν λύσιν εἰς τό μεγάλο πρόβλημα[76].

6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1950

Παραιτεῖται ἡ Κυβέρνηση Διομήδη καί σχηματίζεται ὑπηρεσιακή ὑπό τόν Ἰωάννη Θεοτόκη μέ τήν ἐντολή νά διεξαγάγει γενικές βουλευτικές ἐκλογές στίς 5 Μαρτίου 1950.

Ἀποτιμώντας τή συμβολή τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος στήν εὐρύτερη διάρκεια τῆς βουλευτικῆς περιόδου πού εἶχε διαρρεύσει, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά τονίσει μέ τήν εὐκαιρία προεκλογικῆς ὁμιλίας του στίς Σέρρες:

«Κατά τήν διαρρεύσασαν τετραετίαν ὅλα τά κόμματα μετέσχον διαδοχικῶς τῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' εἰς πρώτην παρουσιαζομένην ἀντιξοότητα, ἔσπευδον νά ἀποχωρήσουν τῆς Κυβερνήσεως διά νά ἀποφύγουν ἐνδεχομένην κομματικήν φθοράν. Τήν μοιραίαν ταύτην φθοράν τό Λαϊκόν κόμμα δέν τήν ἐφοβήθη. Διετήρησεν τάς εὐθύνας, τάς ὁποίας, λαϊκῇ ἐντολῇ, ἐπωμίσθη καί ἔμεινεν σταθερόν καί συνεπές εἰς τήν ἐθνικήν σκοπιάν, ὅπου ἡ λαϊκή ἐτυμηγορία τό ἔταξεν. Οἱ κίνδυνοι ἐτρόμαζαν τά κόμματα. Οὐδείς ἐδέχετο, ὡς ἡμεῖς, νά τούς ἀντιμετωπίση. Ἐσκέφθημεν νά ἐγκαταλείψωμεν τήν ἐξουσίαν διά νά ἀναλάβουν ταύτην οἱ ἀντίπαλοί μας, ἀλλά οἱ δισταγμοί των ἀφ' ἑνός καί ἡ συναίσθησις τοῦ πρός τήν πατρίδα καί τόν ἐκλέκτορά μας ἑλληνικόν λαόν καθήκοντός μας ἐχαλύβδωσαν τήν ἐμμονήν μας εἰς τό καθῆκον καί τήν ἀπόφασίν μας νά μείνωμεν εἰς τάς ἐπάλξεις τῆς μαχομένης Ἑλλάδος, ἔστω καί ἄν τοῦτο θά ἐσήμαινεν τήν κομματικήν μας ἐκμηδένισιν»[77].

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ

Ἡ διεξαγωγή τῶν γενικῶν ἐκλογῶν τῆς 5ης Μαρτίου 1950 ἐπέτεινε τά συμπτώματα τῆς κυβερνητικῆς ἀστάθειας πού συναρτώνταν ἀφενός μέ τόν κατακερματισμό τῶν πολιτικῶν δυνάμεων σέ πλῆθος κομματικῶν σχηματισμῶν καί ἀφετέρου μέ τή συρρίκνωση τῆς δυνάμεως τῶν παραδοσιακῶν κομμάτων ἐξουσίας. Οἱ Λαϊκοί καί οἱ Φιλελεύθεροι μόλις ξεπερνοῦσαν, ἀθροιστικά, τό τρίτο τοῦ συνόλου τῶν ψήφων, τό μεγαλύτερο ποσοστό τῶν ὁποίων διοχετεύόταν πρός νέα πολιτικά σχήματα —σημαντικότερο ἡ ΕΠΕΚ—ἤ διασπειρόταν σέ προσωποπαγεῖς εὐκαιριακές συσπειρώσεις. Ἀναπόφευκτη ἀπόρροια, ὁ σχηματισμός, ὡς τό τέλος τοῦ ἰδίου ἔτους, πέντε διαδοχικά συμμαχικῶν κυβερνήσεων. Ἡ προσφυγή σέ νέες γενικές ἐκλογές, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1951, μέ τό σύστημα τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς, δέν θά συμβάλει στήν ἐπίλυση τοῦ πολιτικοῦ προβλήματος, μέ ἀποτέλεσμα νά διεξαχθεῖ καί τρίτη, σέ διάστημα δύο μόλις ἐτῶν, ἐκλογική ἀναμέτρηση, μέ τό πλειοψηφικό πλέον σύστημα, τό Νοέμβριο τοῦ 1952, ἡ ὁποία καί θά ἀποδώσει στή χώρα ἰσχυρή Κυβέρνηση. Στήν ἐπίπονη αὐτή πορεία πρός τήν ἔξοδο ἀπό τήν κρίση, ὡς κινητήριος μοχλός θά λειτουργήσει ἡ συγκρότηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου καί μέ τή συμμετοχή τῶν σημαντικότερων στελεχῶν τῆς παρατάξεως, κυρίως τῶν Λαϊκῶν· ἀνάμεσά τους, ὁ Κ. Καραμανλῆς.

Στή διάρκεια τῆς εὐρύτερης αὐτῆς περιόδου, μέ ἐξαίρεση τό δίμηνο μεταξύ Σεπτεμβρίου καί Νοεμβρίου 1950, ὁπότε θά ἀναλάβει τό ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀσκήσει τό πολιτικό του λειτούργημα ἀπό τό χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Κατευθυντήρια ἐπιδίωξή του ὑπῆρξε ἡ διαμόρφωση τῶν προϋποθέσεων γιά τήν ἀνασυγκρότηση καί τήν ἀνανέωση τῶν πολιτικῶν δυνάμεων πού προσφέρονταν γιά νά συμβάλουν στήν καταπολέμηση τῶν νοσηρῶν συμπτωμάτων πού κατέτρυχαν τή δημόσια ζωή. Ἡ ἀνεδαφική προσκόλληση στά σχήματα καί τά βιώματα τοῦ παρελθόντος, ἡ παρέλκυση τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πιεστικῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἡ περιχαράκωση στά παρωχημένα θεσμικά πλαίσια τῆς προπολεμικῆς περιόδου, θά ὄφειλαν νά ὑπερκεραστοῦν μέ μία ρωμαλέα προσπάθεια μέσα ἀπό ἀνανεωμένα δημοκρατικά πρότυπα καί ἀπό σύντονη καί ἐποικοδομητική ἐργασία.

5 ΜΑΡΤΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκλέγεται γιά τέταρτη φορά βουλευτής τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος στό νομό Σερρῶν.

Οἱ βουλευτικές ἐκλογές διενεργήθηκαν ἀπό τήν ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση Ἰωάννη Θεοτόκη μέ τό σύστημα τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς. Τά ἐπίσημα συγκεντρωτικά ἀποτελέσματα ἦταν τά ἀκόλουθα:

Νόμιμος πληθυσμός: 7.395.219. Ἐψήφισαν: 1.696.146. Ἔγκυρα ψηφοδέλτια: 1.688.923. Ἐκλογικές Περιφέρειες 39. Σύνολο ἑδρῶν: 250. Σύνολο ὑποψηφίων: 3.042. Κατανομή ψήφων καί ἑδρῶν κατά κόμματα: Λαϊκό: 317.512 (18,80%), ἕδρες 62 (24,80). Φιλελευθέρων: 291.083 (17,24%), ἕδρες 56 (22,40%). Ἐθνική Προοδευτική Ἕνωσις Κέντρου (ΕΠΕΚ): 277.739 (16,44%), ἕδρες 45 (18,00%). Γ. Παπανδρέου: 180.185 (10,67%), ἕδρες 35 (14%). Δημοκρατική Παράταξις: 163.824 (9,70), ἕδρες 18 (7,20 %). Πολιτική Ἀνεξάρτητος Παράταξις: 137.618 (8,15%), ἕδρες 16 (6,40%). Μέτωπον Ἐθνικῆς Ἀναδημιουργίας: 88.979 (5, 27%), ἕδρες 7 (2,80%). Ἐθνικόν: 61.575 (3,65%), ἕδρες 7 (2,80%). Ἀγροτικόν: 44.308 (2,6%), ἕδρες 3 (1,20%). Νέον Κόμμα: 42.157 (2,50%), ἕδρες 1 (0,40%). Ἐργαζομένου Λαοῦ: 26.925 (1,59%). Χιτῶν: 14.256 (0,84%). Ἐθνικῆς Ἀναστάσεως: 8.260 (0,49%). Ἐργαζομένων καί Πολιτικῆς Ἀναγεννήσεως: 17,259 (1,02%). Διάφοροι: 17.243 (1,02%).

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ σημείωμα πού

ὑπαγόρευσε μεταγενέστερα, θά παρατηρήσει τά ἑξῆς:

«Διαλυθείσης τῆς Βουλῆς τοῦ 1946 προεκηρύχθησαν ἐκλογαί διά τήν 5ην Μαρτίου τοῦ 1950. Ἀλλά, δι' ἁπλῆν Βουλήν, ἀντί ἀναθεωρητικῆς, ὅπως ἐπεβάλλετο ἀπό τό σύνταγμα. Χαρακτηριστικόν τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ συντριπτική ἥττα τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καί ἡ ἐμφάνισις εἰς τήν πολιτικήν σκηνήν τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα. Ὁ Πλαστήρας, ἄνθρωπος γενναῖος καί ἀγαθός, ἀλλά μέ περιωρισμένην πολιτικήν σκέψιν, ἠθέλησε νά ἐκφράση τήν μετριοπαθῆ Ἀριστεράν, ἡ ὁποία ὅμως, ἀποτελουμένη ἀπό μίαν ρευστήν μάζαν ταλαντευομένην συνεχῶς μεταξύ Κέντρου καί Ἀριστερᾶς, οὐδέποτε κατόρθωσε ἀτυχῶς νά λάβη συγκεκριμένην πολιτικήν μορφήν. Καί διά τόν λόγον ἀκριβῶς αὐτόν κατέστη ἕνας ἀπό τούς κυριωτέρους συντελεστάς τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας πού παρατηρεῖται εἰς τήν χώραν μας.

»Κατά τάς ἐκλογάς ἐκείνας ἐξελέγην καί πάλιν βουλευτής τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καί μετέσχον ὡς ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἰς τήν συμμαχικήν Κυβέρνησιν, τήν ὁποίαν ἐσχημάτισαν οἱ Βενιζέλος, Τσαλδάρης καί Παπανδρέου»[78].

[Ἡ πρώτη μετεκλογική Κυβέρνηση θά σχηματιστεῖ ἀπό τόν ἀρχηγό τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, Σοφοκλῆ Βενιζέλο, μέ ἀντιπρόεδρο καί ὑπουργό Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καί Ἀεροπορίας τόν Παν. Κανελλόπουλο, ἀλλά θά ἔχει ὀλιγοήμερη διάρκεια. Μετά τήν παραίτηση τοῦ Σ. Βενιζέλου, θά σχηματιστεῖ, στίς 15 Ἀπριλίου, νέα Κυβέρνηση ἀπό τόν ἀρχηγό τῆς ΕΠΕΚ, Νικόλαο Πλαστήρα, μέ τή συμμετοχή τοῦ Γ. Παπανδρέου, ὡς ἀντιπροέδρου καί ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἡ Κυβέρνηση Πλαστήρα θά παραμείνει στήν ἐξουσία ὥς τίς 21 Αὐγούστου, ὁπότε καί θά τήν διαδεχτεῖ νέα Κυβέρνηση Βενιζέλου, μέ ἀντιπρόεδρο καί πάλι τόν Γ. Παπανδρέου. Στίς 13 Σεπτεμβρίου, ἡ Κυβέρνηση Βενιζέλου θά ἀνασχηματιστεῖ μέ τήν εἴσοδο τοῦ Κ. Τσαλδάρη, ὡς ἀντιπροέδρου, καθώς καί ἄλλων στελεχῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Κ. Καραμανλῆς. Ἡ Κυβέρνηση Βενιζέλου, μέ τή μορφή αὐτή, θά παραμείνει στήν ἐξουσία ὥς τίς 3 Νοεμβρίου 1950, ὁπότε καί θά παραιτηθεῖ μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ ἀρχηγοῦ καί τῶν μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Θά ἐπακολουθήσει ἀνασχηματισμός, στά πλαίσια τοῦ ὁποίου θά ἀναλάβει ὁ Γ. Παπανδρέου ἀντιπρόεδρος, μέ δεύτερο ἀντιπρόεδρο τόν Ἐμμ. Τσουδερό, ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1951. Ἡ νέα Κυβέρνηση Βενιζέλου θά διατηρηθεῖ στήν ἀρχή ὥς τίς 27 Ὀκτωβρίου 1951, ἀφοῦ διενεργήσει καί τίς βουλευτικές ἐκλογές τῆς 9ης Σεπτεμβρίου 1951].

Στή διάρκεια τῆς Α΄ Βουλευτικῆς Περιόδου τῆς νέας Βουλῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ὁριστεῖ μέλος τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἁρμοδιότητας ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν, Ὑγιεινῆς καί Κοινωνικῆς Προνοίας, Οἰκισμοῦ καί Ἀνοικοδομήσεως.

5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1950

Ἐνῶ ἐντείνονται οἱ διακομματικές ζυμώσεις γιά τήν ἐξεύρεση βιώσιμου κυβερνητικοῦ σχήματος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκφράζει ἐπίμονα τήν ἄποψη ὅτι τό Λαϊκό κόμμα ὀφείλει, πρῶτον, νά συμβάλει, θετικά ἤ ἀρνητικά, στό σχηματισμό βιώσιμης Κυβερνήσεως καί, δεύτερον, νά προβλέψει σειρά μέτρων καί νά ἀντιδράσει στήν ἠθική ἀπομόνωση, στήν ὁποία, ἀδικαιολόγητα καί σέ βάρος τῶν συμφερόντων τῆς χώρας, τό ἔχουν ὑποβάλει οἱ ἀντίπαλοί του.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀναλύονται στό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

Ὁ κ. Καραμανλῆς ὑποστηρίζει συγκεκριμένως τήν ἄποψιν ὅτι πολιτικόν ἀδιέξοδον δέν ὑπάρχει, παρά εἰς τάς σκέψεις τῆς πολιτικῆς μας ἡγεσίας, ἡ ὁποία, ἐπηρεασμένη ἀπό τάς πρώτας ἐντυπώσεις πού προεκάλεσαν αἱ ἐκλογαί, ἡρμήνευσε κατά τρόπον τόσον ἀτυχῆ καί αὐθαίρετον τήν θέλησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὥστε νά περιαγάγη ἑαυτήν εἰς ἀδιέξοδον.

Ἡ ἔξαρσις δηλαδή τῆς συμπτωματικῆς καί ἀμφιβόλου ἐκτάσεως καί σημασίας ἐκλογικῆς ἐπιτυχίας τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα, ἐν συνδυασμῷ μέ τήν ἔξαρσιν τῆς «ἀποτυχίας» τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἐδημιούργησαν ἕνα πλασματικόν πολιτικόν κλίμα καί ὡδήγησαν εἰς τήν σημερινήν ἀπερίγραπτον κατάστασιν.

Καί τοῦτο, διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα δέν ἦτο ἱκανή νά δικαιολογήση, ὅπως ἐδέχθησαν οἱ κύριοι Βενιζέλος καί Παπανδρέου, τήν καθολικήν μετατόπισιν τῶν πολιτικῶν μας δυνάμεων, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον τοῦτο θά ἦτο ἀντίθετον πρός τό πνεῦμα καί ἐκείνων πού τούς ἐψήφισαν, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ μείωσις τῆς δυνάμεως τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, τό ὁποῖον παρά ταῦτα ἀντιπροσωπεύει τό 1/4 τῆς δυνάμεως τῆς σημερινῆς Βουλῆς, δέν σημαίνει ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός τό ἔθεσεν εἰς τό περιθώριον, ἀλλ' ὅτι ἁπλῶς τοῦ ἠρνήθη τήν προέχουσαν θέσιν, τήν ὁποίαν εἶχε πρό τῶν ἐκλογῶν εἰς τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας.

Συνεπῶς οἱ ὑποστηρίζοντες τό ἀντίθετον, ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι ἄδικοι, δέν ἔχουν συνείδησιν τῆς ζημίας τήν ὁποίαν προξενοῦν εἰς τήν χώραν, καθιστῶντες πολιτικῶς ἀνάπηρον τήν παράταξιν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἡνωμένη ἠγωνίσθη διά τήν σωτηρίαν τῆς χώρας.

Ἡ παροῦσα Βουλή θά ἠδύνατο νά δώση κατά τόν κ. Καραμανλῆν τάς ἑξῆς κατά σειράν λύσεις εἰς τό κυβερνητικόν μας πρόβλημα.

1. Θά ἠδύνατο καί θά ὤφειλε νά σχηματισθῆ Κυβέρνησις Φιλελευθέρων, Λαϊκῶν καί Παπανδρέου, ἡ ὁποία στηριζόμενη ἐπί 153 ψήφων καί ἐπί τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσοτιμίας τῶν κομμάτων, θά ἦτο ἱκανή νά καλύψη ὅλον τό ἀπαιτούμενον διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας χρονικόν διάστημα καί πρό παντός νά δώση εἰς τόν λαόν τό ἀπαραίτητον αἴσθημα ὅτι ἐπί τῶν βασικῶν γραμμῶν τῆς ἐθνικῆς μας πολιτικῆς δέν πρόκειται νά γίνουν πειραματισμοί.

2. Θά ἠδύνατο νά σχηματισθῆ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου, ὅπως ἐν σπουδῇ καί ὑπό τήν ἐπήρειαν πολιτικοῦ συναισθηματισμοῦ ἀπεφασίσθη εὐθύς μετά τάς ἐκλογάς, ἡ ὁποία, ἀνεξαρτήτως τῶν μειονεκτημάτων της, θά ἦτο Κυβέρνησις ἀριθμητικῶς ἀρτία καί θά ἐξυπηρέτει ἐνδεχομένως μίαν ἀπωτέραν πολιτικήν σκοπιμότητα.

3. Θά ἠδύνατο νά σχηματισθῆ Κυβέρνησις εὐρυτέρου συνασπισμοῦ, ἡ ὁποία δημιουργοῦσα νέαν κατάστασιν εἰς τάς σχέσεις τῶν κομμάτων θά ἦτο εὔκολον νά ὁδηγήσῃ μετά τινας μῆνας εἰς τήν ὁριστικήν λύσιν τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος.

Αἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τοῦ κ. Καραμανλῆ, ὑποστηριζόμεναι καί ὑπό ἄλλων Λαϊκῶν βουλευτῶν, δίδουν νέαν μορφήν εἰς τό πολιτικόν πρόβλημα καί ἀναμένεται ὅτι θά προκαλέσουν εὐρείας συζητήσεις καί διαπραγματεύσεις. Ἐπειδή δέ ἔχει ἀποκλεισθῆ ἡ ἐν τῇ Κυβερνήσει συνεργασία τῶν κ. κ. Τσαλδάρη, Βενιζέλου καί Παπανδρέου, ὁ δέ κ. Βενιζέλος δέν δύναται νά ὑπολογίζῃ ἐν τῇ Βουλῇ εἰς τό σύνολον τῶν ψήφων τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ὑποστηρίζεται ὅτι θά εὑρεθῆ εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀρχίσῃ βολιδοσκοπήσεις πρός τήν μίαν ἤ τήν ἄλλην κατεύθυνσιν πρός διεύρυνσιν τῆς Κυβερνήσεώς του πρό τῆς συγκλήσεως τῆς Βουλῆς[79].

Στόν ἀντίκτυπο ἀπό τίς δηλώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀναφέρεται καί τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό κείμενο:

Ἔγκυροι κύκλοι τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἀναφερόμενοι σήμερον εἰς τάς δημοσιευθείσας γνώμας τοῦ τέως ὑπουργοῦ Προνοίας κ. Καραμανλῆ ἐπί τοῦ πολιτικοῦ θέματος, ἐτόνιζον ὅτι ἡ βασική γραμμή, ἡ ὁποία διέπει τάς γνώμας του, δέν εἶναι δυνατόν παρά νά εὑρίσκῃ ἀπήχησιν μεταξύ τῶν Λαϊκῶν βουλευτῶν, συμφωνούντων ὅτι τό Λαϊκόν κόμμα δέν ἀπεδοκιμάσθη κατά τάς τελευταίας ἐκλογάς, ἐφ' ὅσον ἀνεδείχθη πρῶτον κόμμα, καί ὅτι κατά συνέπειαν ὀρθῶς ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπογραμμίζει ὅτι τό κόμμα τοῦτο πρέπει νά ἔχῃ τήν ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτό θέσιν εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἐκ τῶν ἰδίων κύκλων διετυποῦτο ἡ γνώμη ὅτι, παρά τήν ὀρθότητα τῶν ἀντιλήψεων, τάς ὁποίας ἐκθέτει ὁ κ. Καραμανλῆς, τόσον αὐτός, ὅσον καί οἱ υἱοθετοῦντες τάς ἀπόψεις του, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀπειθαρχήσουν εἰς τάς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος ὅσον ἀφορᾶ τήν στάσιν του ἔναντι τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, ἐφ' ὅσον τό κόμμα θ' ἀπεφάσιζε νά δώσῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης εἰς αὐτήν.

Ἐκ μέρους τῶν κυβερνητικῶν κύκλων ἀντιπαρῆλθον ἀσχολιάστοι αἱ γνῶμαι τοῦ κ. Καραμανλῆ, διότι, ὡς ἐπανειλημμένως ἐτόνισεν ὁ πρωθυπουργός κ. Βενιζέλος, ἡ Κυβέρνησις τῶν Φιλελευθέρων, ἐμφανιζομένη εἰς τήν Βουλήν, δέν προτίθεται νά ἀπευθυνθῆ πρός ὡρισμένην πτέρυγα αὐτῆς, ἀλλά θά ἐμφανίσῃ τό πρόγραμμά της ἐν τῷ συνόλῳ του ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας καί θά ζήτηση τήν ψῆφο της[80].

15 ΜΑΪΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁρίζεται μέλος τῆς διακομματικῆς ἐπιτροπῆς γιά τή μελέτη τοῦ καπνικοῦ ζητήματος.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ἀνακοινώνει στή Βουλή:

«Ἐπέστρεψα σήμερα ἀπό τήν περιοχήν τῶν Κερδυλλίων καί ὀφείλω νά πληροφορήσω τήν Κυβέρνησιν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς Νιγρίτης εὑρίσκονται ἐν ἀναστατώσει, διότι κατά τό τελευταῖον διάστημα ἓξι κοινότητες ὑπέστησαν ἐπιδρομάς συμμοριῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζονται ἀπό νεοσυλλέκτους συμμορίτας. Παρακαλῶ τόν ὑπουργόν τῆς Δημοσίας Τάξεως νά λάβῃ τά ἐνδεδειγμένα μέτρα διά τήν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς ἀπό τάς συμμορίας».

Σέ ἀντιπαρατήρηση τῆς παρεμβάσεως τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, Π. Γαρουφαλιᾶ, ὅτι «ὑπεύθυνοι διά τήν ἀσφάλειαν εἶναι αἱ στρατιωτικαί ἀρχαί καί συγκεκριμένως τό Γ΄ Σῶμα Στρατοῦ» καί ὅτι «ἡ Χωροφυλακή συμπαρίσταται», πρόσθεσε:

«Ἐγώ ἐθεώρησα καθῆκον μου νά ἐνημερώσω τήν Κυβέρνησιν ἐπί τῆς κρατούσης καταστάσεως, ὥστε νά λάβῃ τά ἀνάλογα μέτρα»[81].

19 ΜΑΪΟΥ 1950

Μετά ἀπό παρέμβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὁρίζεται εἰδική ἡμέρα γιά τή συζήτηση τῶν μέτρων προστασίας τοῦ καπνοῦ, ἐνόψει καί τῶν πληροφοριῶν ὅτι *«ἡ ἐφετεινή χρονιά θά εἶναι ἡ χειροτέρα, καί ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ἡ τιμή ἀσφαλείας θά εἶναι μικροτέρα κατά 30% τῆς περυσινῆς».*

Κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισήμανε:

«Κύριοι βουλευταί, ἐπεζήτησα τήν συζήτησιν ταύτην, διότι ὁ καπνός, ὅστις ἀποτελεῖ τό ἐθνικόν μας προϊόν, διέρχεται ὀξυτάτην κρίσιν, ἡ μή ἔγκαιρος ἀντιμετώπισις τῆς ὁποίας θά ἔχῃ τραγικάς συνεπείας διά τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν καί ἰδιαιτέρως διά τούς πληθυσμούς τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ἡ παροῦσα συζήτησις θά πρέπει νά ἀποβλέπῃ εἰς τό νά καταστήσῃ ἀφ' ἑνός γνωστόν ἐντός καί ἐκτός τῆς Ἑλλάδος, ὅτι τό σοβαρώτερον πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας εἶναι τό καπνικόν καί ἀφ' ἑτέρου νά δημιουργήσῃ τήν ἀτμόσφαιραν ἐκείνην, ἥτις θά διευκολύνῃ τήν Κυβέρνησιν εἰς τήν προσπάθειαν τήν ὁποίαν καλεῖται νά ἀναλάβῃ.

»Ἔχω τήν γνώμην, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡ κακοδαιμονία τῆς χώρας μας ὀφείλεται, ἐν πολλοῖς, εἰς τήν ἀτελῆ ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας μας ζωῆς. Ἡ ἔλλειψις πολιτικῆς, ἡ ὁποία μέ συνέχειαν καί συνέπειαν θά ἀντιμετωπίζῃ τά μεγάλα προβλήματα τῆς χώρας, δημιουργεῖ μίαν ἀτμόσφαιραν ἀβεβαιότητος, ἥτις, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἀναστέλλει τήν γόνιμον δραστηριότητα τοῦ ἔθνους. Ἡ συμπτωματική καί ἐν πολλοῖς ἀντιφατική ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων μας ἐδημιούργησαν μίαν ἀρρυθμίαν, διά νά μή εἴπω ἀναρχίαν, εἰς τήν οἰκονομικήν μας ζωήν. Τῆς ἀρρυθμίας δέ αὐτῆς, ἡ ὁποία ἀδικεῖ τήν μεγάλην μάζαν τοῦ λαοῦ, ἐπωφελεῖται ὡρισμένη τάξις ἀνθρώπων, ἡ ὁποία εἰς μίαν ἐποχήν καθολικῆς δυστυχίας διά τό ἔθνος, πραγματοποιεῖ κέρδη πολλαπλάσια ἐκείνων, τά ὁποῖα θά ἠδύνατο νά πραγματοποιήσῃ ὑπό ὁμαλάς περιστάσεις. Τοῦτο δέ εἶναι τοσοῦτον

μᾶλλον ἐπικίνδυνον καθ' ὅσον τό αἴσθημα τῆς ἀδικίας περισσότερον ἀπό τήν ἀθλιότητα εἶναι ἐκεῖνο πού ἐξεγείρει τόν ἄνθρωπον καί τόν ὁδηγεῖ εἰς τήν ἐπανάστασιν.

»Ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα κοινωνικά καί οἰκονομικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι τό πρόβλημα τῆς προστασίας τῶν ἀγροτικῶν μας προϊόντων, δηλαδή τό πρόβλημα τῆς προστασίας τῶν ἀγροτικῶν μας πληθυσμῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἡ πρωταρχική αἰτία τῆς κακοδαιμονίας τῶν γεωργῶν μας εἶναι ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ κλήρου των. Τά 65% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας εἶναι ἀγρόται, ἐνῶ μόλις τά 24% τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους εἶναι καλλιεργήσιμα. Καί αὐτή ἡ μικρά μας γεωργική παραγωγή κατέστη παθητική καί παρίσταται ἀνάγκη νά ἐπιδοτῆται ἀπό τό Κράτος. Ὑπολογίζω ὅτι τό Κράτος θά κληθῆ ἐφέτος νά δώση 300 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν διά τήν ἐπιδότησιν τῶν διαφόρων γεωργικῶν μας προϊόντων. Καί ὅμως, παρά τάς θυσίας αὐτάς τάς ὁποίας ὑφίσταται τό Κράτος διά νά συμπληρώση τό εἰσόδημα τοῦ γεωργοῦ, ἡ ζωή τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἀθλία. Μία εἰκόνα τοῦ τεραστίου κοινωνικοῦ προβλήματος, τό ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ ἀθλιότης αὐτή εἰς τήν ὕπαιθρον, δίδουν οἱ κάτωθι ἀριθμοί. Ἐνῶ, ὅπως ἐλέχθη, τά 65% τοῦ πληθυσμοῦ μας εἶναι ἀγρόται, ἡ γεωργική μας παραγωγή δέν καλύπτει, εἰ μή μόνον τά 34% τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος. Ἐξ ἄλλου, ἀπό τάς καταστάσεις τοῦ ὑπουργείου Προνοίας προκύπτει ὅτι 890.000 κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἄποροι α΄ κατηγορίας, ὡς διαθέτοντες εἰσόδημα κάτω τῶν 40.000 δραχμῶν μηνιαίως καί λαμβάνουν δωρεάν τόν ἄρτον των ἀπό τό Δημόσιον. Ἐάν ἡ κατάστασις αὐτή παραμείνη ἀμετάβλητος καί ἐξακολουθήση νά φθίνη ἡ ἀγροτική μας τάξις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό θεμέλιον τοῦ ἔθνους, δέν δυνάμεθα νά εἴμεθα αἰσιόδοξοι διά τό μέλλον. Προσωπικῶς, ἔχω τήν γνώμην, ὅτι ἡ κατάστασις αὐτή εἶναι δυνατόν νά βελτιωθῆ, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἀναμορφώσωμεν τήν γεωργικήν μας οἰκονομίαν ἐπί τῇ βάσει ἑνός σταθεροῦ καί μονίμου προγράμματος.

»Ἐκεῖνο, ὅμως, ἐκ τῶν γεωργικῶν μας προϊόντων, τό ὁποῖον διέρχεται ὀξυτέραν κρίσιν καί τό ὁποῖον ἔχει μεγαλυτέραν σημασίαν διά τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν, εἶναι ὁ καπνός. Ὡς γνωστόν, ὁ καπνός καλύπτει τά 51% τῶν ἐξαγωγῶν μας καί ἐξαρτῶνται ἀμέσως ἐξ αὐτοῦ 150.000 οἰκογένειαι, πρᾶγμα ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ καπνός ἀποτελεῖ τό ἐθνικόν μας προϊόν. Ἡ Ἑλλάς ἐξῆγε προπολεμικῶς 43 περίπου ἑκατομμύρια κιλά, ἐκ τῶν ὁποίων τά 10 ἐσοδείας τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἐάν, συνεπῶς, αἱ ἐξαγωγαί μας συνεχισθοῦν μέ τόν αὐτόν ρυθμόν, θά παραμείνουν ἀδιάθετα εἰς χεῖρας τῶν παραγωγῶν 25 ἑκατομμύρια κιλά, προβλέπεται δέ ὅτι ἡ ἠρτημένη ἐσοδεία τοῦ τρέχοντος ἔτους θά δώση πρός ἐξαγωγήν ἄλλα 40 ἑκατομμύρια κιλά, πρᾶγμα ὅπερ σημαίνει ὅτι κατά τόν προσεχῆ χειμῶνα θά εὑρεθοῦν εἰς χεῖρας τῶν παραγωγῶν μας 60-65 ἑκατομμύρια κιλά. Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δίδουν σαφῆ τήν ἔκτασιν καί τήν μορφήν τῆς κρίσεως, τήν ὁποίαν διέρχεται ὁ καπνός, αἱ δέ συνέπειαι αὐτῆς τῆς κρίσεως, ἐάν δέν τήν ἀντιμετωπίσωμεν ἐγκαίρως, θά εἶναι ὀλέθριοι κοινωνικῶς καί οἰκονομικῶς. Διότι α) θά μειωθῆ κατά 50% τό δυνάμενον νά εἰσαχθῆ εἰς τήν χώραν καπνικόν συνάλλαγμα καί τό ὁποῖον πρέπει νά ἀνέρχεται εἰς 30 περίπου ἑκατομμύρια δολλάρια, β) θά στερηθοῦν τῶν πόρων τῆς ζωῆς καί τῆς δυνατότητος νά

Ἡ Βουλή μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1950. Ὁ Κ. Καραμανλῆς μεταξύ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

συνεχίσουν τήν καλλιέργειαν ἄνω τῶν 100.000 οἰκογένειαι, γ) θά παραμείνουν παγωμένα 500 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἐπί βλάβῃ τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος, μέ τά ὁποῖα τά καπνά αὐτά εἶναι βεβαρυμένα, καί τέλος θά κινδυνεύση ὁ ἐθνικός αὐτός πλοῦτος νά καταστραφῆ τελείως, διότι, δι' ἔλλειψιν καταλλήλων χώρων, οἱ χωρικοί δέν εἶναι δυνατόν νά τόν συντηρήσουν.

»Αὐτή εἶναι ἡ κατάστασις τήν ὁποίαν καλούμεθα ν' ἀντιμετωπίσωμεν. Πρός τοῦτο, ὅμως, χρειάζεται νά καθορίσωμεν ἀφ' ἑνός τά αἴτια τά ὁποῖα ὡδήγησαν εἰς τήν σημερινήν κρίσιν καί ἀφ' ἑτέρου τά μέτρα ἐκεῖνα μέ τά ὁποῖα θά τήν ἀντιμετωπίσωμεν. Πρωταρχική αἰτία εἶναι τό ὑψηλόν κόστος τῶν καπνῶν μας ἐν σχέσει μέ τά καπνά ἄλλων χωρῶν. Τοῦτο ὀφείλεται: α) εἰς τό ὑψηλόν κόστος τῆς ζωῆς ἐν γένει, πού ἀναγκάζει τόν χωρικόν μας νά ζητήση τιμήν ἱκανήν νά τοῦ ἐξασφαλίση τά στοιχειώδη μέσα τῆς ζωῆς, β) εἰς τήν χαμηλήν κατά στρέμμα ἀπόδοσιν καί γ) εἰς τό ὑψηλόν κόστος τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ καπνοῦ. Δέον νά λεχθῆ ἐνταῦθα ὅτι εἰς τήν 'Αμερικήν καί τήν Τουρκίαν, αἵτινες συναγωνίζονται τά καπνά μας, ὁ τιμάριθμος εἶναι χαμηλότερος, ἡ ἀπόδοσις κατά στρέμμα σχεδόν διπλασία καί τά ἔξοδα ἐπεξεργασίας κατά τό ἥμισυ περίπου ὀλιγώτερα.

Δ. Θεοχαρίδης: Αἱ ἀντιλήψεις σας, κύριε συνάδελφε, συμπίπτουν μέ τήν ἔκθεσιν τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς. Ἤδη οἱ ἐνδιαφερόμενοι ζητοῦν νά ἀναμείνη ἡ Κυβέρνησις τό πόρισμα τῆς διασκέψεως τῶν καπνεργατῶν, ἵνα τεθῆ ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως πρός καλυτέραν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

Κ. Καραμανλῆς: *Νομίζω κι ἐγώ ὅτι πρέπει ἡ Κυβέρνησις νά περιμένη τό πόρισμα τῆς διασκέψεως τῶν καπνεργατῶν.*

»Ἄλλη ἐξ ἴσου σοβαρά αἰτία τῆς παρούσης κρίσεως εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς ἀγορᾶς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καί ἰδίως τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἀπερρόφα προπολεμικῶς 22 ἑκατ. κιλά ἐτησίως ἑλληνικῶν καπνῶν, ἐνῶ κατά τό παρελθόν ἔτος δέν ἀπερρόφησεν εἰμή μόνο 41% περίπου ἑκατ. κιλά καί ὑπάρχει κίνδυνος κατά τό τρέχον ἔτος, καί ἡ ποσότης αὕτη νά μειωθῆ. Ἡ ἀπώλεια τῆς ἀγορᾶς αὐτῆς ὀφείλεται κυρίως εἰς τόν κατακλυσμόν της ἀπό ἀμερικανικά καπνά. Ἡ διείσδυσις τοῦ ἀμερικανικοῦ καπνοῦ εἰς Γερμανίαν, ἀρξαμένη εὐθύς μετά τήν κατοχήν, ἀπειλεῖ ἤδη νά ἐκτοπίση τελείως τά ἀνατολικά καπνά, ἐνισχυμένη πρός τοῦτο ὑπό τοῦ ἀμερικανικοῦ Κράτους. Ὁ ἀμερικανικός καπνός ἐπέτυχε τοῦτο κατά τόν ἀκόλουθον τρόπον: α) Διατίθενται ἀφειδῶς δολλάρια ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ σχεδίου Μάρσαλ διά τήν ἀγοράν ἀμερικανικῶν καπνῶν, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἀντιτίθεται πρός τήν θεμελιώδη ἀρχήν τοῦ 'Οργανισμοῦ Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας, καθ' ἣν αἱ συνεργαζόμεναι εὐρωπαϊκαί χῶραι πρέπει νά ἀποφεύγουν τάς εἰσαγωγάς ἀπό τήν περιοχήν τοῦ δολλαρίου καί νά ἐξαντλοῦν τάς μεταξύ των ὑφισταμένας δυνατότητας. Εἰς τήν προκειμένην, ὅμως, περίπτωσιν συμβαίνει τό ἀντίθετον. Μολονότι ὑπάρχουν ἀδιάθετα ἀποθέματα καπνῶν ἐν Εὐρώπῃ, χορηγοῦνται δολλάρια εἰς τήν Γερμανίαν διά τήν ἀγοράν ἀμερικανικῶν καπνῶν. β) Εἰσάγονται εἰς τήν Γερμανίαν διά τῆς μαύρης ἀγορᾶς 700 περίπου τόννοι μηνιαίως ἑτοίμων ἀμερικανικῶν σιγαρέττων, δηλαδή 8 χιλιάδες περίπου τόννοι ἐτησίως, τά ὁποῖα προσφέρονται εἰς τιμάς πολύ κατωτέρας τῶν σιγαρέττων γερμανικῆς βιομηχανίας καί γ) Διά τῆς ἐμμέσου πριμοδοτήσεως τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ἀμερικανικοῦ καπνοῦ, ὅστις ἐφ' ὅσον δέν ἐπιτυγχάνει τήν τιμήν ἀσφαλείας ἐν 'Αμερικῇ συγκεντρώνεται ὑπό τῶν συνεταιρισμῶν καί ἐξάγεται ἐπί ζημίᾳ τοῦ Κράτους εἰς τιμάς κατωτέρας τοῦ κόστους. Ἄλλη αἰτία εἶναι ὁ συναγωνισμός τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία, ἐπωφεληθεῖσα τοῦ πολέμου καί τοῦ χαμηλοτέρου κόστους τῆς παραγωγῆς της, ἐπέτυχεν ὥστε ἀπό 34 ἑκατ. κιλά τά ὁποῖα ἐξῆγε προπολεμικῶς νά ἐξάγη ἤδη ἄνω τῶν 50 ἑκατ. εἰς βάρος τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν, ἡ ἐξαγωγή τῶν ὁποίων, ὡς ἐλέχθη, ἀπό 43 ἑκατ. κιλά κατῆλθον εἰς 20 ἑκατ. Ὑπάρχει δέ περίπτωσις τά τουρκικά καπνά νά καταστοῦν περισσότερον ἐπικίνδυνα, διότι ἡ νέα τουρκική Κυβέρνησις ὑπεσχέθη προεκλογικῶς νά ὑποτιμήση τό νόμισμα πρός διευκόλυνσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν τουρκικῶν καπνῶν. Αὐτά εἶναι τά βασικά αἴτια τά ὁποῖα ἐδημιούργησαν τήν κρίσιν τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ.

»Καί ἤδη ἄς ἐξετάσωμεν τά μέτρα τά ὁποῖα δυνάμεθα νά λάβωμεν διά νά ἐξέλθωμεν ἀπό τήν δραματικήν αὐτήν κατάστασιν. Ταῦτα εἶναι: α) Προσπάθεια μειώσεως τοῦ κόστους τῶν καπνῶν μας, ἡ ὁποία ὅμως θά εἶναι βραδεῖα καί ὄχι ἀμέσου ἀποδόσεως, δεδομένου ὅτι προϋποθέτει τήν μείωσιν τοῦ γενικοῦ τιμαρίθμου. Τοῦτο μερικῶς δύναται νά ἐπιτευχθῆ ἀμέσως διά τῆς μειώσεως τοῦ κόστους ἐπεξεργασίας. β) Ἔντονος προσπάθεια ὅπως πεισθῆ ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις νά διευκολύνη τήν τοποθέτησιν ἑλληνικῶν καπνῶν εἰς τήν Γερμανίαν. Πρός τοῦτο θά ἀπαιτηθῆ:

1. Ὅπως τό ἀμερικανικόν Κογκρέσσον ἀρνηθῆ ἢ περιορίση τήν ἔγκρισιν πιστώσεως εἰς δολλάρια διά τήν ἀγοράν ὑπό τῆς Γερμανίας ἀμερικανικῶν καπνῶν, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά ἦτο, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐντός τοῦ πνεύματος τοῦ σχεδίου Μάρσαλ.

2. Ὅπως ἀπαγορευθῆ ἡ λαθραία εἰσαγωγή ἀμερικανικῶν σιγαρέττων καί τοῦ ὑπό τῶν συνεταιρισμῶν συγκεντρωμένου καπνοῦ, καθ' ὅσον ἡ τελευταία αὐτή περίπτωσις ἀποτελεῖ ἀθέμιτον συναγωνισμόν. Εἰς τήν προσπάθειάν μας αὐτήν θά ἐπιτύχωμεν, ἐάν καταστήσωμεν ἀντιληπτόν εἰς τήν 'Αμερικήν ὅτι ἡ οἰκονομική βοήθεια τήν ὁποίαν μᾶς παρέχει, καί διά τήν ὁποίαν τῆς εἴμεθα εὐγνώμονες, δέν θά ἐπιτύχη τήν οἰκονομικήν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας μας, ἐφ' ὅσον δέν καθίσταται δυνατή ἡ τοποθέτησις τοῦ ἐθνικοῦ μας τούτου προϊόντος ἐπί τοῦ ὁποίου κυρίως στηρίζεται, ὡς ἀνέφερα, ἡ πολιτική τῶν ἐξαγωγῶν μας. Ἡ ἀλήθεια αὐτή ἀποδεικνύεται, ἄλλως τε, καί ἀπό τό γεγονός ὅτι εἰς τό πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως τό ὁποῖον ὑποβάλαμεν ἐφέτος εἰς Παρισίους προβλέπεται διά τό 1952 ἡ ἐξαγωγή 60 ἑκατ. κιλῶν καπνοῦ ἀξίας 90 ἑκατ. δολλαρίων ἐπί 195 ἑκατ. δολλαρίων εἰς τά ὁποῖα προβλέπεται νά ἀνέλθουν αἱ ἐξαγωγαί μας. Εἶναι δηλαδή αὐτονόητον ὅτι ὁλόκληρον τό πρόγραμμα τοῦτο ἀνατρέπεται, ἐάν ἡ ἐξαγωγή τοῦ καπνοῦ μας παραμείνη εἰς τά σημερινά ἐπίπεδα. Ἐκτός τούτου θά πρέπει νά τονισθῆ ὁ σοβαρός κοινωνικός κίνδυνος εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομία στηρίζεται κυρίως ἐπί τοῦ καπνοῦ.

»Νομίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά πρέπει νά ἔχη τό θάρρος νά προβῆ εἰς ἔντονα διαβήματα πρός τήν ἀμερικανικήν Κυβέρνησιν. Νά ἀποστείλη εἰς 'Αμερικήν ἐπιβλητικήν ἀντιπροσωπείαν, ἡ ὁποία, διαφωτίζουσα τούς ἁρμοδίους

καί τήν κοινήν γνώμην τῆς Ἀμερικῆς ἐπί τῶν κινδύνων τούς ὁποίους δημιουργεῖ διά τό μέλλον τῆς χώρας ἡ σημερινή κατάστασις, νά ἐπιτύχη τήν λῆψιν τῶν μέτρων τά ὁποῖα ἀνέφερα. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον θά ἦτο χρήσιμον νά ἀπευθύνη καί ἡ Βουλή δραματικήν ἔκκλησιν πρός τό ἀμερικανικόν Κογκρέσσον καί νά ζητῆ τήν κατανόησιν καί συμπαράστασίν του.

»Τέλος, θά πρέπει νά καταβληθῆ προσπάθεια τοποθετήσεως καπνῶν μας εἰς τήν Ἀγγλίαν καί τήν Αἴγυπτον. Αἱ δύο αὐταί χῶραι ἔχουν τήν δυνατότητα νά ἀπορροφήσουν ἐφέτος 7 περίπου ἑκατ. κιλά μέ προοπτικήν νά ἀνέλθη ἡ ποσότης αὐτή εἰς 10 ἑκατ.

»Πρός τόν σκοπόν αὐτόν θά πρέπει νά ὑποβληθῶμεν εἰς ὡρισμένας οἰκονομικάς θυσίας, δεδομένου ὅτι ἡ τιμή τήν ὁποίαν δύνανται νά μᾶς προσφέρουν εἶναι σχετικῶς χαμηλή. Θά ἀπαιτηθῆ ἐνδεχομένως νά αὐξήσωμεν τήν τιμήν τῆς λίρας ἤ νά πριμοδοτήσωμεν ἀμέσως τόν ἐξαγόμενον καπνόν. Ἡ δαπάνη αὐτή, ἀνερχομένη εἰς 8 περίπου δισεκ. δραχμῶν, θά εἶναι ἀσήμαντος ἐν σχέσει μέ τά ὠφελήματα τά ὁποῖα θά ἀποφέρη εἰς τό μέλλον. Τήν τελευταίαν αὐτήν περίπτωσιν θά πρέπει νά τήν προσέξωμεν ἰδιαιτέρως, διότι ἡ Ἀγγλία, ἡ ὁποία, δι' ἔλλειψιν δολλαρίων, στρέφεται σήμερον πρός τά ἀνατολικά καπνά, ὑπάρχει βεβαιότης ὅτι θά ζητήση μεγαλυτέρας ποσότητας ἑλληνικῶν καπνῶν μετά τήν λῆξιν τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, ἀπό τό ὁποῖον ἀντλεῖ τά δολλάρια, μέ τά ὁποῖα ἀγοράζει ἀμερικανικά καπνά. Ἡ ἀπαισιόδοξος αὐτή προοπτική ἰσχύει καί διά τήν γερμανικήν ἀγοράν, ἡ ὁποία, ὅταν στερηθῆ τῶν δολλαρίων τοῦ σχεδίου Μάρσαλ, θά στραφῆ πρός τάς χώρας τῶν ἀνατολικῶν καπνῶν, εἰς τάς ὁποίας θά δύναται νά ἐξάγη προϊόντα της. Ἀπαραίτητος, ὅμως, προϋπόθεσις διά νά πραγματοποιηθῆ ἡ προοπτική αὐτή εἶναι νά τοποθετήσωμεν ἀπό τοῦδε τά καπνά μας εἰς τάς ἀνωτέρω χώρας, διότι ἡ τύχη τοῦ καπνοῦ ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπό τήν συνήθειαν τοῦ καπνιστοῦ.

3. Ἡ Κυβέρνησις θά πρέπει νά ἔχη τήν προοπτικήν τῆς συγκεντρώσεως τῶν καπνῶν, τά ὁποῖα παραμένουν ἀδιάθετα εἰς χεῖρας τῶν παραγωγῶν, παρά τάς προσπαθείας τάς ὁποίας θά καταβάλη διά τήν ἐξαγωγήν των. Τοῦτο θά καταστῆ ἀναπόφευκτον, διότι ἄλλως θά παραμείνουν ἄνευ τῶν μέσων τῆς ζωῆς ὑπερεκατόν χιλιάδες οἰκογένειαι καί θά κινδυνεύση νά καταστραφῆ τελείως τό κεφάλαιον αὐτό.

»Ἄλλα μέτρα δευτερευούσης σημασίας εἶναι ἡ προσπάθεια τοποθετήσεως τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν εἰς χώρας ἐκεῖθεν τοῦ παραπετάσματος, ἰδίως εἰς τήν Τσεχοσλοβακίαν. Δέν γνωρίζω εἰς ποῖα ἐμπόδια προσέκρουσεν εἰς τό παρελθόν ἡ τοποθέτησις τοῦ καπνοῦ μας εἰς τάς ἐν λόγῳ χώρας. Πάντως, ἐάν τά ἐμπόδια δέν εἶναι ἐξ ἐκείνων, τά ὁποῖα προσβάλλουν τήν ἐθνικήν μας φιλοτιμίαν, θά πρέπει νά καταβληθῆ προσπάθεια καί πρός αὐτήν τήν κατεύθυνσιν.

»Ἑτέρα προσπάθεια θά πρέπει νά καταβληθῆ, ὥστε νά πεισθοῦν τά Κράτη τά μετέχοντα τοῦ σχεδίου Μάρσαλ νά ἀγοράσουν ἑλληνικά καπνά ἔναντι ἄλλων προϊόντων, τά ὁποῖα θά εἶναι ἀπαραίτητα διά τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς Ἑλλάδος.

»Ὅλα αὐτά τά μέτρα, εἶναι μέτρα περισσότερον πολιτικῆς ἐπιδιώξεως παρά οἰκονομικῆς. Θά πρέπει νά πεισθοῦν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ οἱ ἁρμόδιοι παράγοντες, ἄν ὄχι νά εὐνοήσουν τήν τοποθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν, τουλάχιστον νά συντελέσουν εἰς τήν ἄρσιν τῶν πρός τοῦτο ἐμποδίων. Εἰς τοῦτο δέ ἀκριβῶς συνίσταται καί τό ἔργον τῆς Κυβερνήσεως.

Α. Σακελλαρίου: Δεδομένου ὅτι ὁ καπνός εἶναι εἶδος πρώτης ἀνάγκης, δέν ἔχει γίνει διεθνής προσπάθεια νά ληφθοῦν ἀνάλογα μέτρα, ὅπως δι' ἄλλα προϊόντα, π.χ. τόν σίτον, ὅπου αἱ χῶραι διακρίνονται εἰς παραγωγικάς καί καταναλωτικάς καί ἔχουν καταρτισθῆ καί συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι προβλέπουν τήν ἀγοράν τοῦ προϊόντος αὐτοῦ ἀπό ἄλλας παραγωγικάς χώρας.

Κ. Καραμανλῆς: *Δέν γνωρίζω, κύριε συνάδελφε.*

Σ. Στεφανόπουλος: Αὐτό ἔγινε διά τόν σίτον, ὅταν ὑπῆρχε κρίσις. Ἀφ' ἧς ἀνῆλθεν ἡ παραγωγή ἡ διεθνής, ἐγκατελείφθη. Ἀντιθέτως, ὅλα τά Κράτη εἶναι καπνοπαραγωγικά καί τοιαύτη σύμβασις δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξη. Ἡ συσχέτισις αὐτή εἶναι ἐκτός τόπου καί χρόνου.

Α. Σακελλαρίου: Ἔχει τήν ἐξῆς σημασίαν. Ἂν ἡ ἐθνική οἰκονομία δέν δύναται νά διαθέση τό προϊόν, διατί νά ταλαιπωρῆται ὁ παραγωγός μέ αὐτό καί νά μήν ἐπιδοθῆ εἰς ἄλλην παραγωγήν.

Σ. Στεφανόπουλος: Αὐτό τό ὁποῖον συνέβη δέν ἠμποροῦμεν νά τό συσχετίσωμεν διά τόν καπνόν.

Α. Κωστόπουλος: Κύριε συνάδελφε, ἐπειδή προτείνετε τήν συγκρότησιν ἐπιτροπῆς νά ἐπιδιώξη τήν τοποθέτησιν τῶν καπνῶν εἰς τήν γερμανικήν ἀγοράν, σεῖς εἰς τό παρελθόν μετείχετε μιᾶς τοιαύτης ἐπιτροπῆς μεταβάσεως εἰς Ἀμερικήν, δέν μᾶς εἴπατε ὅμως τάς ἐνέργειάς σας ἐκεῖ.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε συνάδελφε, μοῦ κάμετε μίαν διακοπήν καί μοῦ ζητεῖτε νά ἀπολογηθῶ διά τό παρελθόν. Τό θέμα, τό ὁποῖον συζητοῦμεν, νομίζω ὅτι δέν δύναται νά γίνη θέμα πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Πάντως σᾶς λέγω ὅτι αἱ συνθῆκαι ἐκεῖναι ἦσαν ἐντελῶς διάφοροι ἀπό τάς σημερινάς συνθήκας, ἡ δέ προσπάθειά μας τότε δέν ἀπέβλεπεν εἰς τήν τοποθέτησιν καπνῶν μας εἰς Γερμανίαν, ἀλλά εἰς τήν ἐπανάληψιν τῆς ἐξαγωγῆς των εἰς τήν Ἀμερικήν, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐγένετο κατά τό μέτρον τοῦ δυνατοῦ.*

»Εἰς τήν Ἀμερικήν, ἄλλωστε, ἰσχύει ἡ ἐλευθέρα οἰκονομία καί δέν ἦτο δυνατόν εἰς τήν ἀμερικανικήν Κυβέρνησιν νά ὑποχρεώση τάς ἑταιρείας νά κάμουν πρόσμειξιν ἡ ὁποία θά εἶναι ἀντίθετος πρός τό συμφέρον της.

Α. Κωστόπουλος. Δέν πρόκειται μόνον περί τῆς ἐκτοπίσεως τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς ἀγορᾶς. Τά ὑπάρχοντα ἀποθέματα εἶναι παλαιότερα τῆς ἐσοδείας τοῦ 1949 καί ἐπομένως ἔκτοτε θά ἔπρεπε νά τά εἴχατε τοποθετήσει, ἐπί πλέον δέ οὐδέν μέτρον ὑπεδείξατε διά τήν τοποθέτησιν ἑλληνικῶν καπνῶν εἰς τήν Τσεχοσλοβακίαν καί τήν Πολωνίαν.

Κ. Καραμανλῆς: *Προσφέρετε κακήν ὑπηρεσίαν εἰς τήν Κυβέρνησιν δημιουργοῦντες προκλήσεις, διότι μετά δύο μῆνας θά περιέλθη εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἡ κατάστασις, ὥστε, ἐάν σήμερον ἀρκούμεθα εἰς τήν ὑπόδειξιν μέτρων, τότε θά ἀναγκασθῶμε νά σᾶς ἐλέγξωμε αὐστηρῶς. Εἶναι ἀκατανόητον ὅτι, ἐνῶ προβαίνω εἰς τήν ὑπόδειξιν ὡρισμέ-*

νων μέτρων, σεῖς ἐπιδιώκετε νά κάμετε ἔλεγχον διά τό παρελθόν. Πάντως, ἀπαντῶν εἰς τήν ἄτοπον πρόκλησιν, σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἡμεῖς καθιερώσαμεν τήν πολιτικήν τῆς προστασίας τοῦ καπνοῦ διά τῆς καταργήσεως τῆς δεκάτης καί τῆς πριμοδοτήσεως αὐτοῦ.

Γ. Παπανδρέου (ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως): 'Η ἔννοια τῆς ἐρωτήσεως εἶναι ἡ παροχή πληροφοριῶν διά τό παρελθόν καί ὄχι ὁ ἔλεγχος.

Κ. Καραμανλῆς: *Θά πρέπει ἡ Κυβέρνησις νά ἐπιδιώξη ἐν συνεχείᾳ τήν ἀναζωογόνησιν τοῦ Καπνικοῦ 'Οργανισμοῦ. Βάσει τοῦ ἰσχύοντος νόμου αἱ ἁρμοδιότητές του καθορίζονται κατά τρόπον ἀσαφῆ καί ἀόριστον ἡ δέ ἐπίδρασίς του ἐπί τῆς καπνικῆς πολιτικῆς εἶναι ἀνύπαρκτος, πλήν τῆς φιλοτίμου προσπαθείας τοῦ διευθυντοῦ του. Διά νά σᾶς φέρω ἕνα παράδειγμα, ἀρκεῖ νά σᾶς εἴπω ὅτι τά ἔσοδα τοῦ 'Οργανισμοῦ εἶναι 8 δισεκατομμύρια ἐτησίως καί δαπανᾶ ἐξ αὐτῶν μόνον τά τρία δισεκατομμύρια. Σχηματίζονται δέ ἀποθέματα 5 δισεκατομμύρια, καθ' ἥν στιγμήν ὁ καπνός διέρχεται τοιαύτην κρίσιν. Αὐτό ἀποδεικνύει ὅτι, ἐκτός τῶν οὐσιαστικῶν αἰτίων, ὑπάρχει καί ἀτελής ὀργάνωσις εἰς τήν ὅλην προσπάθειαν, ἐφ' ὅσον τό κυριώτερον ὄργανον τῆς καπνικῆς μας πολιτικῆς εὑρίσκεται εἰς τήν κατάστασιν πού ἀνέφερα. Εἶναι ἀνάγκη ὁ Καπνικός 'Οργανισμός νά καταστῆ τό ρυθμιστικόν ὄργανον εἰς τάς ἀγοραπωλησίας τοῦ καπνοῦ, ἀσκῶν τήν πολιτικήν τοῦ καπνικοῦ παρακρατήματος καί ἐπί πλέον νά ἐπιδιώξη βελτιώσεις εἰς τήν καλλιέργειαν διά τοῦ Καπνικοῦ 'Ινστιτούτου. Πιθανόν τά μέτρα αὐτά νά μή δίδουν πλήρη τήν λύσιν, ἀλλά ἐάν ἐφαρμοσθοῦν θά συντελέσουν κατά πολύ εἰς τήν βελτίωσιν τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως. Τό θέμα παρουσιάζεται ἀρκετά δύσκολον, ἀλλά ὑπάρχουν καί ὡρισμέναι δυνατότητες, τάς ὁποίας ὀφείλει νά πραγματοποιήση ἡ Κυβέρνησις, ἐάν δέν θέλη νά ἴδη ἀποτυγχάνουσαν τήν οἰκονομικήν της πολιτικήν ἐν τῷ συνόλῳ της. 'Επειδή μεταξύ τῶν μέτρων, τά ὁποῖα συζητοῦνται ἐσχάτως, εἶναι καί τό μέτρον τῶν ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν, ἐπιθυμῶ νά κάμω ἐπ' αὐτοῦ ὡρισμένας παρατηρήσεις. Βεβαίως τό σύστημα τοῦτο διευκολύνει τάς ἐξαγωγάς, ἀλλά καί ὡρισμένα καίρια καί βασικά ἐλαττώματα. 'Επιτρέπει εἰς τούς ἐξαγωγεῖς τήν πραγματοποίησιν μεγάλων κερδῶν τά ὁποῖα λαμβάνουν πολλάκις τήν μορφήν σκανδάλου, ἐπί πλέον δέ, λόγῳ τῆς μειώσεως τῶν τιμῶν τῶν ἐθνικῶν προϊόντων μέ τάς διεθνεῖς ἀγοράς, ζημιώνουν ἐξαιρετικά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν.*

Χ. Γοργίας: Θεωρητικῶς μόνον εἶναι ὀρθή ἡ ἄποψίς σας. 'Εκ τῆς ἐφαρμογῆς ἀπεδείχθη τό ἀντίθετον καί θά σᾶς τό ἀναπτύξω.

Κ. Καραμανλῆς: *Εἰς ἐποχήν καθολικῆς δυστυχίας δέν εἶναι νοητόν νά ἐπιτρέπη τό Κράτος τήν πραγματοποίησιν τοιούτων ὑπερόγκων κερδῶν. 'Εφ' ὅσον, λοιπόν, τό σύστημα τῶν ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν ἔχει τά βασικά αὐτά μειονεκτήματα, ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις νά ἀπόσχη τῆς ἐνεργείας νά τό ἐπαναφέρη ἐν ἰσχύι, διότι θά δημιουργηθῆ κοινωνικός σάλος. 'Εκτός ἄν ἡ Κυβέρνησις δύναται νά ἐλέγχη ἀπολύτως τήν λειτουργίαν του καί νά ἀποτρέψη τάς τοιαύτας καταχρήσεις.*

Ι. Σοφιανόπουλος: 'Επειδή, ὅπως ὑπεστηρίξατε, τό σύ-

Ἀνάγνωση προγραμματικῶν δηλώσεων ἀπό τόν πρωθυπουργό Σ. Βενιζέλο. Ὁ Κ. Καραμανλῆς πλάι στόν Κ. Τσαλδάρη.

στημα τῶν ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν θά ὁδηγήση ἐνδεχομένως εἰς καταχρήσεις, θά ἤθελα νά κάμετε ἐπ' αὐτοῦ μίαν ἀντικειμενικήν ἀποσαφήνισιν.

Κ. Καραμανλῆς: *Σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι, ἀφ' ἑνός πραγματοποιοῦνται ὑπέρογκα καί ἄνομα κέρδη καί ἐξ ἄλλου ὑποτιμῶνται τά προϊόντα μας εἰς τάς διεθνεῖς ἀγοράς.*

Ι. Σοφιανόπουλος: Νομίζω ὅτι διά τοῦ συστήματος τῶν ἰδιωτικῶν ἀνταλλαγῶν θά ἦτο δυνατόν ν' ἀποφευχθοῦν αἱ καταχρήσεις διά τῆς παρεμβάσεως ἑνός Ὀργανισμοῦ, δηλαδή τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

Κ. Καραμανλῆς: *Γνωρίζω, κύριοι συνάδελφοι, τάς δυσκολίας τάς ὁποίας παρουσιάζει τό θέμα. Γνωρίζω ὅμως ἐπίσης, καί τό ἀπέδειξα, νομίζω, ὅτι τό θέμα παρουσιάζει ἀρκετάς δυνατότητας, τάς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νά πραγματοποιήση. Ἤδη, ἐπιθυμοῦντες νά ἴδωμεν ἐπιτυγχάνουσαν τήν Κυβέρνησιν εἰς τήν προσπάθειαν ταύτην, θά σταθῶμεν συμπαραστάται της*[82].

8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Κατά τή συζήτηση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία εἶχε μόλις σχηματιστεῖ ἀπό τόν Σοφ. Βενιζέλο, σέ ἀντικατάσταση τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναπτύσσει ἀπό τό βῆμα τῆς Βουλῆς τίς ἀκόλουθες θέσεις:

«Πρίν ἤ εἰσέλθω εἰς τήν ἐξέτασιν τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως, θά ἤθελα νά ἐξετάσω τά βαθύτερα ἐκεῖνα αἴτια, τά ὁποῖα δημιουργοῦν τήν κακοδαιμονίαν τῆς χώρας μας.

»Δέν ὑπάρχει νομίζω Κυβέρνησις, ἡ ὁποία, ἐμφανιζομένη πρό τῆς Βουλῆς, νά μήν ὑπόσχεται τά βέλτιστα. Ἐξεταστέον τυγχάνει ἐάν ἔχη τήν ἱκανότητα καί πρό παντός τήν δύναμιν νά πραγματοποιήση ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἐπαγγέλλεται. Ἐξ ὅσων γνωρίζω, εἰς τήν χώραν μας αἱ προγραμματικαί δηλώσεις τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων καί ἡ συζήτησις ἐπ' αὐτῶν ἀποβαίνουν μᾶλλον ἀκαδημαϊκαί, δεδομένου ὅτι εἰς οὐδένα τομέα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς κατέστη ποτέ δυνατόν νά ἐφαρμόσωμεν προγραμματισμένην πολιτικήν μέ συνέχειαν καί συνέπειαν.

»Ἡ ἔλλειψις σταθερότητος εἰς τήν δημοσίαν μας ζωήν, ἀπό τήν καλήν ἤ κακήν λειτουργίαν τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἡ προαγωγή ἤ ὀπισθοδρόμησις τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους, ἀπέβη χρόνιον καί ἀθεράπευτον νόσημα εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἡ δέ ἔλλειψις αὕτη ὄχι μόνον παρεμποδίζει τήν ἀνάπτυξιν τῆς δραστηριότητος τοῦ ἔθνους, ὄχι μόνον ἐπηρεάζει τόν χαρακτῆρα καί τά ἤθη τοῦ λαοῦ μας, ἀλλά δημιουργεῖ μίαν ἀτμόσφαιραν ἀνυποληψίας γύρω ἀπό τήν χώραν μας, ἀνυποληψίαν, τῆς ὁποίας εἶναι ἄνάξιος ὁ ἑλληνικός λαός.

»Ἄν λάβη κανείς ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἐντεῦθεν ἐνηλλάγησαν εἰς τήν ἐξουσίαν 20 ἑλληνικαί Κυβερνήσεις, ἀντί τῶν τριῶν ἤ τό πολύ τεσσάρων, τάς ὁποίας φυσιολογικῶς θά ἔπρεπε νά ἔχωμεν, δέν ἠμπορεῖ παρά νά ἔχη τήν ἐντύπωσιν ὅτι εἰς τήν χώραν μας πολιτική ζωή ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς σοβαρᾶς ἐκείνης λειτουργίας, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τήν μεθοδικήν ἀξιοποίησιν τῶν ἀρετῶν τοῦ λαοῦ μας καί τῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας μας, εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτος. Ἀντί τούτου συμβαίνουν εἰς τήν πολιτικήν μας ζωήν τόσον ἀπίθανα πράγματα ὥστε νά διερωτᾶται ὁ κοινός πολίτης ἐάν ὁ πολιτικός κόσμος τῆς χώρας δέν ἀπώλεσε τήν συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του.

»Κατά τήν γνώμην μου, ἡ κατάστασις αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τό γεγονός ὅτι εἰς τήν δημοσίαν μας ζωήν τό αἴσθημα τῆς προσωπικῆς φιλοτιμίας, διά νά χρησιμοποιήσωμεν ἡπίαν ἔκφρασιν, εἶναι ἐντονώτερον ἀπό τό αἴσθημα τοῦ καθήκοντος. Ὅλα σχεδόν τά θέματα τῆς δημοσίας μας ζωῆς καταλήγουν εἰς θέματα προσωπικῆς φιλοτιμίας καί κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί παραμένουν ὡς ἐκ τούτου ἄλυτα, ὅταν δέν δέχωνται τήν χειροτέραν λύσιν.

»Ἀγόμενοι ἀπό τό πνεῦμα αὐτό δημιουργοῦμεν πλασματικάς καί νόθους καταστάσεις, αἵτινες μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπό τήν πραγματικότητα καί κατά κανόνα μᾶς ὁδηγοῦν εἰς ἀδιέξοδα. Γνησία ἔκφρασις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἶναι καί ἡ κατάστασις τήν ὁποίαν ἀντιμετωπίζομεν ἀπό τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν τοῦ Μαρτίου. Ὑπεστηρίχθησαν τότε, κατά τρόπον μάλιστα δογματικόν, ἀπόψεις τόσον ἀντίθεται πρός τήν ἑλληνικήν πραγματικότητα, ὥστε νά δημιουργηθῆ ἔκτοτε τό πολιτικόν ἀδιέξοδον, ἀπό τό ὁποῖον ματαίως ἀγωνιζόμεθα νά ἐξέλθωμεν σήμερον. Ἠγνοήθη ἀπό τούς ὑποστηρίζοντας τάς ἀπόψεις αὐτάς ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐχαρακτήρισε καί χαρακτηρίζει σχεδόν ἀποκλειστικῶς τήν ἐθνικήν μας ζωήν ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἐντεῦθεν καί τό ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ὡς κριτήριον διά τήν τοποθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν κομμάτων εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου καί ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι θεωρητικοί διαχωρισμοί, τούς ὁποίους δημιουργοῦμεν μεταξύ μας διά νά δικαιολογήσωμεν τήν ὕπαρξιν πληθύος αὐτοτελῶν κομμάτων, στεροῦνται ὑπό τάς σημερινάς τοὐλάχιστον συνθήκας ἀξίας πρακτικῆς.

»Κατά τήν γνώμην μου, ἕνα εἶναι τό θέμα τό ὁποῖον ἔχει ν' ἀντιμετωπίση ὁ πολιτικός κόσμος τῆς χώρας μας. Νά κρατήση, μέ μίαν σταθεράν καί σώφρονα πολιτικήν, ὀρθήν τήν Ἑλλάδα, μέχρι τῆς στιγμῆς, κατά τήν ὁποίαν τό δράμα τό ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ σύγκρουσις τοῦ κομμουνισμοῦ μέ τήν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας θά εὕρη διεθνῶς τήν λύσιν του.

»Νομίζω ὅτι ἡ παραγνώρισις τῆς ἀληθείας αὐτῆς μᾶς ἤγαγεν εἰς τό σημερινόν ἀδιέξοδον. Μᾶς ἤγαγε δηλαδή εἰς ἀκυβερνησίαν εἰς μίαν ἐποχήν κατά τήν ὁποίαν ἐπεβάλλετο ὅσον ποτέ ἄλλοτε ἡ ὕπαρξις σταθεροῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος.

»Ἡ διεθνής κατάστασις εἶναι τόσον κρίσιμος ὅσον δέν ὑπῆρξε ποτέ ἄλλοτε. Ἡ ἀρχή τοῦ πολέμου ἐγένετο ἤδη καί εἶναι δυνατόν ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν νά ἐπεκταθῆ. Ἡ ἐσωτερική κατάστασις ἀπό ἀπόψεως κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς εἶναι τόσον ἀθλία ὥστε ἡ περαιτέρω παραμέλησίς της νά δημιουργῆ κινδύνους διά τό ἔθνος. Ἡ ἀνάγκη ἐξ ἄλλου τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς ὑπολειπομένης ἀμερικανικῆς βοηθείας, ἐπί τῆς ὁποίας στηρίζονται αἱ μελλοντικαί ἐλπίδες τοῦ ἔθνους, ἐπέβαλλον κατά τήν στιγμήν ταύτην, τήν ἐμφάνισιν σταθερᾶς καί ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία πειθαρχοῦσα τό ἔθνος εἰς μίαν ἐντατικήν προσπάθειαν, θά ἐδημιούργει τάς στοιχειώδεις προϋποθέσεις διά τήν ἐπιβίωσιν τοῦ λαοῦ μας.

»Αντί τούτου παραμένει ή χώρα, ὅπως ἀνέφερα καί προηγουμένως, οὐσιαστικῶς ἀκυβέρνητος ἀπό τοῦ παρελθόντος Μαρτίου, καθ' ὅσον καί ὁ σχηματισμός τῆς παρούσης Κυβερνήσεως δέν δίδει λύσιν εἰς τό πολιτικόν μας πρόβλημα ἀλλ' ἁπλῶς παρατείνει τήν κρίσιν.

»Πιστεύω ὅτι ἡ παροῦσα Κυβέρνησις, καί ἄν ἀκόμη ψηφισθῆ, θά εἶναι βραχύβιος καί ὅτι συνεπῶς μετά τινα χρόνον θ' ἀναζητοῦμεν καί πάλιν τήν λύσιν τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος.

»Ἀλλά ἔν ἐκ τῶν δύο: ἤ ὑπάρχει ἡ λύσις αὐτή, ὁπότε θά ἔπρεπε, διά νά μή παρατείνωμεν τήν ἀγωνίαν τοῦ ἔθνους, νά τήν χρησιμοποιήσωμεν ἀπό τοῦδε ἤ δέν ὑπάρχει, ὁπότε θά πρέπει νά ψηφίσωμεν τόν ἐκλογικόν νόμον καί νά προκηρύξωμεν ἀμέσως ἐκλογάς.

»Ὑποστηρίζεται ὑπό τινων κύκλων ἡ ἄποψις ὅτι θά πρέπει νά κερδίσωμεν χρόνον καί νά προσφύγωμεν εἰς ἐκλογάς τήν προσεχῆ ἄνοιξιν.

»Κατά τήν γνώμην μου κατ' οὐδένα τρόπον συγχωρεῖται ἡ παράτασις τῆς παρούσης καταστάσεως. Διότι, ἐκτός τῆς ζημίας τήν ὁποίαν θά ὑποστῆ ἡ χώρα παραμένουσα κατά τόν χρόνον τοῦτον ἀκυβέρνητος, εἶναι πολύ πιθανόν νά ἐπιδεινωθῆ ἡ διεθνής καί ἐσωτερική κατάστασις κατά τρόπον ὥστε νά καταστήση ἐπικίνδυνον ἄν ὄχι ἀδύνατον τήν διενέργειαν ἐκλογῶν κατά τήν ἄνοιξιν. Δηλαδή, τό ἐνδεχόμενον τῆς ἐπιδεινώσεως ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν τῆς καταστάσεως δημιουργεῖ δι' ἡμᾶς τήν ἀνάγκην νά εὑρεθῶμεν ἐγκαίρως μέ σταθεράν Κυβέρνησιν.

»Ἐάν συνεπῶς, λόγω ἀσυμφωνίας τῶν κομμάτων, ἀσυμφωνίας ἀδικαιολογήτου κατά τήν γνώμην μου, δέν εἶναι δυνατόν νά σχηματίσωμεν Κυβέρνησιν διαρκείας, δέν μᾶς ἀπομένει ἄλλη λύσις ἀπό τήν ἄμεσον προσφυγήν εἰς τάς ἐκλογάς. Τήν δέ εὐθύνην διά τά ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν θά τήν φέρουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν ν' ἀγνοήσουν τήν ὕπαρξιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ὡς παράγοντος δυναμένου νά συμβάλη εἰς τήν λύσιν τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος.

»Ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγός τοῦ Ἑνωτικοῦ Κόμματος, ὁμιλῶν χθές, ἐξέφρασε τήν λύπην του διότι τό Λαϊκόν κόμμα θά καταψηφίση τήν Κυβέρνησιν τοῦ κ. Βενιζέλου. Ἐρωτᾶται ὅμως ποιός εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νά ἀποκλείση τό Λαϊκόν κόμμα ἀπό τήν πολιτικήν ζωήν τοῦ τόπου καί οὕτω νά παρουσιάζεται σήμερον τό Κοινοβούλιον ἀνάπηρον.

Π. Κανελλόπουλος: Δέν συμμερίζομαι τήν ἄποψιν σας. Ἐγώ βασίζομαι ἐπί πραγματικῶν γεγονότων. Κατέκρινα ὅλα τά ἐθνικόφρονα κόμματα καί διετύπωσα τήν λύπην μου διότι ὅλα τά κόμματα ταῦτα δέν ἐνισχύουν τήν Κυβέρνησιν, ὥστε νά μή φθάσωμεν εἰς ἐκλογάς, καί συνέστησα ἐπί πλέον νά σχηματισθῆ Κυβέρνησις ἐξ ὅλων τῶν κομμάτων, τά ὁποῖα ἔχουν συγγενεῖς κατευθύνσεις εἰς τό θέμα τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἔθνους, χωρίς νά κάμω καμμίαν διάκρισιν.

Θ. Τουρκοβασίλης: Κύριε Κανελλόπουλε, μοῦ διέφυγε νά δώσω τήν ἀπάντησιν. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων εἶναι ἀξία παντός ἐπαίνου καί σᾶς ἐρωτῶ, ἡ Κυβέρνησις ἡ παροῦσα νομίζετε ὅτι εἶναι ἡ Κυβέρνησις τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων καί νομίζετε ὅτι δέν μπορεῖ, ἐάν δέν λάβη ψῆφον ἐμπιστοσύνης ἡ παροῦσα Κυβέρνησις, νά σχηματισθῆ ἄλλη Κυβέρνησις τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων; Ὁ στρατηγός Πλαστήρας εἶπεν ὅτι ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τήν Κυβέρνησιν οὔτε μίαν ἡμέραν εἶχε τό αἴσθημα τῆς σταθερότητας.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἡ Κυβέρνησις, διά τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων, ὑπόσχεται δημοτικάς ἐκλογάς διά τόν προσεχῆ Ὀκτώβριον. Θά ἐξετάσω τό σημεῖον τοῦτο τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἔχει ἄμεσον σχέσιν μέ τό πολιτικόν μας πρόβλημα. Νομίζω ὅτι ἡ σκέψις αὐτή τῆς Κυβερνήσεως ἀποτελεῖ σφάλμα πολιτικόν, καθ' ὅσον ἡ διενέργεια δημοτικῶν ἐκλογῶν καί ἰδίως ὑπό τάς συνθήκας πού διατελεῖ ἡ χώρα μας προϋποθέτει τήν ὕπαρξιν σταθερᾶς πολιτικῆς καταστάσεως. Ἀλλά τοιαύτη κατάστασις δέν ὑπάρχει. Ἀντιθέτως, διανύομεν περίοδον ὀξείας καί παρατεταμένης πολιτικῆς κρίσεως καί ἀντιμετωπίζομεν τήν περίπτωσιν τῆς διενεργείας γενικῶν ἐκλογῶν μετά δύο ἤ μετά πέντε μῆνας.*

»Αἱ δημοτικαί ἐκλογαί θά δημιουργήσουν γενικάς καί τοπικάς πολιτικάς ἀντιθέσεις, αἵτινες θά δυσχεράνουν περισσότερον τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ κυρίου πολιτικοῦ μας θέματος καί εἶναι ἐνδεχόμενον νά δώσουν ἀποτελέσματα τά ὁποῖα θά νοθεύσουν περαιτέρω τήν δημοσίαν μας ζωήν. Νομίζω ὡς ἐκ τούτου ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἐάν δέν ἔχη, ὅπως δέν ἔχομεν ἡμεῖς δι' αὐτήν, τό αἴσθημα τῆς σταθερότητος, ὀφείλει ν' ἀποφύγη τάς δημοτικάς ἐκλογάς μέχρις ὅτου σταθεροποιηθῆ κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλον τρόπον ἡ πολιτική κατάστασις τῆς χώρας μας.

»Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ κ. ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κατά μίαν ἀπό τάς κυβερνητικάς κρίσεις τῆς τελευταίας τετραετίας μέ ἠρώτησεν ἐάν τό Λαϊκόν κόμμα δέν ἐβαρύνθη ν' ἀκροβατῆ. Θά ἠμποροῦσα ἴσως μετά τήν πεῖραν τοῦ τελευταίου ἑξαμήνου νά εἴπω μέ τήν σειράν μου ὅτι, ἐάν τά κυβερνητικά κόμματα δέν σταματήσουν τάς πολιτικάς ἀκροβασίας, ἡ ἐξέλιξις τῆς καταστάσεως εἰς τήν χώραν μας θά εἶναι τοιαύτη ὥστε ν' ἀποδειχθοῦν μάταιαι αἱ θυσίαι εἰς τάς ὁποίας ὑπεβλήθη τό ἔθνος διά νά προστατεύση τήν ἐλευθερίαν του[83].

13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁρκίζεται ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης στήν Κυβέρνηση Σ. Βενιζέλου.

Ἡ εἴσοδος τοῦ Κ. Καραμανλῆ συνέπεσε μέ τόν ἀνασχηματισμό τῆς Κυβερνήσεως καί τήν ἀνάληψη τῆς ἀντιπροεδρίας ἀπό τόν ἀρχηγό τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, Κ. Τσαλδάρη.

Στό γεγονός αὐτό ἀναφέρεται, μεταγενέστερα, ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Εἰς τό ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἡ θέσις μου ἦτο δυσχερής. Πρῶτον, διότι ὁ Παπάγος, ἐκτός τοῦ μεγάλου κύρους του, εἶχε καί εὐρείας ἁρμοδιότητας καί δεύτερον διότι κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ὁ στρατός, μετά τήν ἤτταν τῶν συμμοριτῶν, δέν ἐπεδείκνυεν ἰδιαίτερον σεβασμόν πρός τόν πολιτικόν κόσμον. Εὐθύς ὡς διεπίστωσα τό κλίμα αὐτό, ἀπεφάσισα νά ἀντιδράσω διά νά προστατεύσω καί τήν προσωπικήν μου ἀξιοπρέπειαν, ἀλλά καί τό κῦρος τοῦ θεσμοῦ. Καί ἐπέτυχα μέν τήν βελτίωσιν τῆς καταστά-

σεως, ἀλλά κατόπιν σοβαρῶν ἐπεισοδίων. Θά ἀναφέρω δύο τρία ἐξ αὐτῶν, τά πλέον χαρακτηριστικά.

α. Κατά τάς πρώτας ἡμέρας ἐνεφανίσθη εἰς τό γραφεῖον μου ἕνας στρατηγός κατά τρόπον ἀπάδοντα εἰς τούς στρατιωτικούς κανονισμούς καί τήν εὐπρέπειαν. Τόν ἀπέπεμψα ἀπό τό γραφεῖον μου, ἀφοῦ τοῦ ἔκαμα δριμείας παρατηρήσεις καί συγχρόνως ἐζήτησα τήν μετάθεσίν του ἐκ τοῦ κέντρου. Ὁ τότε ἀρχιστράτηγος ἠρνήθη νά τήν πραγματοποιήση καί παρέστη ἀνάγκη νά ἀπειλήσω μέ παραίτησιν, διά νά ἐπέμβη ὁ τότε πρωθυπουργός Σ. Βενιζέλος καί νά πραγματοποιηθῆ ἡ μετάθεσίς του.

β. Μετά τινα χρόνον ἐγένετο εἰς τήν Λαμίαν ἡ τελετή τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος διά τήν Κορέαν. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου, ἐν ἀγνοίᾳ μου, εἶχε ὀργανώσει τήν τελετήν κατά τρόπον ὥστε νά προΐσταται αὐτῆς ὁ ὑπουργός, τόν ὁποῖον καί θά ἔπρεπε νά ὑποδεχθῆ ἐπί τόπου ὁ ἀρχιστράτηγος. Ὁ Παπάγος ἐθεώρησε ὅτι τοῦτο ἐγένετο διά νά ταπεινωθῆ καί ἐδημιούργησε μέγα θέμα, ἀπειλήσας τήν φοράν αὐτήν αὐτός μέ παραίτησιν τόν πρωθυπουργόν, ὁ ὁποῖος ἀνησυχήσας καί πάλιν παρενέβη. Τόν καθησύχασα μέ τήν δήλωσιν ὅτι —διότι ἀνεγνώριζα, πράγματι, ὅτι τό θέμα ἦτο λεπτόν— θά ἠρκούμην εἰς τήν ἀποστολήν μηνύματος, χωρίς νά μεταβῶ ἐπί τόπου, ὅπερ καί ἐγένετο.

γ. Ὡς ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶχα, ἐπίσης, τό ἐξῆς ἐπεισόδιον μέ τόν Νίξον, ὁ ὁποῖος μετεῖχε μιᾶς ἐπιτροπῆς τοῦ Κογκρέσσου, πού ἐπεσκέφθη τήν ἐποχήν ἐκείνην τήν Ἑλλάδα. Ἀφοῦ κατετόπισα τούς Ἀμερικανούς γερουσιαστάς ἐπί τῶν ἀμυντικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας, ἔθιξα ἐν συνεχείᾳ καί τό καπνικόν, τό ὁποῖον διά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἦτο τό σοβαρώτερον καί τό ὀξύτερον οἰκονομικόν πρόβλημα. Ὁ Νίξον μέ διέκοψε κάπως ἀπότομα, διά νά μοῦ εἴπη ὅτι ἡ ἐπιτροπή του δέν ἐνδιαφέρεται, παρά διά τήν ἀμυντικήν κατάστασιν τῆς χώρας. Τότε τοῦ ἀπήντησα, ἐξ ἴσου ἀπότομα καί ἐγώ, ὅτι ὤφειλε νά γνωρίζη ὅτι ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κατάστασις μιᾶς χώρας ἔχει ἄμεσον σχέσιν μέ τήν ἀμυντικήν της ἱκανότητα. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς παρενέβη τότε καί, ἀπευθυνόμενος πρός τόν Νίξον, τοῦ εἶπε: "Ὁ κύριος ὑπουργός ἔχει δίκαιον"»[84].

14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τήν ἐπίσκεψη τοῦ Α. Παπάγου, ὁ ὁποῖος τόν συγχαίρει γιά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του. Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί ὁ ἀρχιστράτηγος εἶχαν, στή συνέχεια, μακρά συνεργασία.

21 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Πραγματοποιεῖται σύσκεψη τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆ, μέ τούς ὑπουργούς Ἄνευ Χαρτοφυλακίου προϊσταμένους τῶν τριῶν πολεμικῶν ὑφυπουργείων, Γ. Λεγανᾶ, Θ. Δεσύλλα καί Α. Βγενόπουλου. Ἐξετάστηκαν ζητήματα πού ἀνάγονται στίς σχέσεις τῶν τριῶν ὑφυπουργείων, μέ ἔμφαση στήν πραγματοποίηση οἰκονομιῶν.

23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Σέ σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τοῦ ἀρχιστρατήγου καί τοῦ Α΄ ὑπαρχηγοῦ ΓΕΣ, ἐξετάζονται ὅλα τά ἐκκρεμῆ ζητήματα τοῦ ὑπουργείου καί εἰδικότερα τό ζήτημα τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ.

Ἀπό τή συζήτηση προέκυψε ὅτι ἡ γενική κατάσταση δέν ἐπιτρέπει ὁποιαδήποτε μεταβολή τῆς συνθέσεως ἤ τή μείωση τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ. Ἀντίθετα, ἐπιβάλλεται αὔξηση καί ἐνίσχυσή του μέ εἰδικά ὅπλα, γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν ὁποίων ἔχουν ἤδη γίνει σχετικές ἐνέργειες πρός τήν κατεύθυνση τῆς ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς.

Ὁ ἀρχιστράτηγος πληροφόρησε τόν ὑπουργό Ἐθνικῆς Ἀμύνης γιά τίς ἐνέργειες τοῦ ΓΕΣ, μέ σκοπό τή συγκρότηση τῆς ἑλληνικῆς ταξιαρχίας πού θά ἀποσταλεῖ στήν Κορέα.

26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης Κ. Καραμανλῆς ἔγινε δεκτός σέ ἀκρόαση ἀπό τό βασιλέα.

28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς, ἔχει μακρά συνεργασία μέ τούς ὑφυπουργούς Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καί Ἀεροπορίας, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἐξετάζεται ἡ δυνατότητα ἐπεκτάσεως τῶν εὐεργετημάτων τῆς στεγάσεως στούς ἀξιωματικούς τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας καί ἡ ἄρση τῶν ἀδικιῶν πού προέκυψαν ἀπό τό νέο μισθολόγιο σέ βάρος ὁρισμένων κατηγοριῶν ἀξιωματικῶν. Ἀποφασίστηκε ἀκόμη ἡ ἐπέκταση τοῦ εὐεργετικοῦ μέτρου τῆς καταβολῆς συμπληρωματικοῦ μισθώματος ἀπό τό σχετικό κεφάλαιο καί ὑπέρ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας πού ἔχουν ἀνάγκη στεγάσεως, σύμφωνα μέ τήν ἐκτίμηση εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πού θά συσταθεῖ ἀπό ἀνώτερους ἀξιωματικούς. Γιά τό ζήτημα τῆς ἄρσεως τῶν ἀδικιῶν τοῦ νέου μισθολογίου, ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐξουσιοδοτήθηκε νά ἐξετάσει ἀπό κοινοῦ μέ τούς ἁρμόδιους παράγοντες τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς τή λύση πού προτείνει τό ὑπουργεῖο.

Σέ ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τῆς συσκέψεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπικοινώνησε ἀμέσως μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπιφυλάχτηκαν ν' ἀπαντήσουν σχετικά.

Σέ ἐπικοινωνία του, ἐξάλλου, μέ τούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου, ὁ ὑπουργός Ἀμύνης ἐπισήμανε ὅτι προσυπέγραψε τό νόμο γιά τό νέο μισθολόγιο, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξασφάλισε τήν ὑπόσχεση τῶν μελῶν τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου γιά τήν ἄρση τῶν μισθολογικῶν ἀδικιῶν μέ εἰδικό Ἀναγκαστικό Νόμο.

Σέ σχετικό σχόλιο ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» κρίνει ὅτι «ἀπέτυχεν ἡ δι' ἐπιτάξεως στέγαση τῶν ἀξιωματικῶν, καθώς καί τό σχέδιο ἀνεγέρσεως πολυκατοικιῶν δι' αὐτούς, καί ὀρθῶς προτιμᾶται ἤδη ἡ ἐξεύρεση στέγης χάριν τῶν τοποθετουμένων εἰς τάς Ἀθήνας ἀξιωματικῶν, διά κανονικῆς μισθώσεως κατοικιῶν στίς νεοκατεσκευαζόμενες ἤ κενούμενες στήν πρωτεύουσα». Στή συνέχεια, τονίζει ὅτι κανείς δέν εἶναι δυνατό νά ἔχει ἀντίρρηση γιά τήν ἀπόφαση αὐτή, ἡ ὁποία προκαλεῖ ἴσως μεγαλύτερη δαπάνη σέ βάρος τοῦ Δημοσίου, ἀλλά καί ἀφήνει τά δικαιώματα τῆς ἰδιοκτησίας ἄθικτα καί, προπαντός, δέν δημιουργεῖ μεταξύ τῶν ἐργαζομένων καί ἰδιοκτητῶν τά ζητήματα πού προκαλοῦν οἱ ἐπιτάξεις· καί συνιστᾶ νά συμπεριληφθοῦν καί οἱ ἀξιωματικοί τῆς Χωροφυλακῆς πού ἀντιμετωπίζουν τίς ἴδιες ἀνάγκες[85].

30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς παραχωρεῖ συνέντευξη στόν ἀνταποκριτή τοῦ Ρώυτερ, Μ. Μοντιάνο.

Στό πρῶτο ἐρώτημα, γιά τίς προσδοκίες πού τρέφει ἡ Ἑλλάδα ἀπό τή συνεργασία της μέ τίς ἔνοπλες δυνάμεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Συμφώνου, ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἀπάντησε: *Πρῶτον τήν ἐνίσχυση τῆς ἀσφαλείας της, διότι ἡ ἐπέκταση τοῦ Ἀτλαντικοῦ Συμφώνου θά καθιστοῦσε ἀδύνατο ἕνα τοπικό πόλεμο· δεύτερον, ἠθική ἱκανοποίηση, διότι θά ἀποτελοῦσε παραγνώριση τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἡ ἄρνηση τῶν ἄλλων χωρῶν νά ἐπεκτείνουν τήν ἀλληλεγγύη τους σέ ἕνα λαό, πού προσφέρθηκε ὁλοκαύτωμα ὅσες φορές ἀπειλήθηκε ἡ ἐλευθερία τοῦ κόσμου.*

Στή συνέχεια, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε σέ σειρά ἄλλων ἐρωτημάτων:

— Τί φρονεῖτε διά τάς ἑλληνογιουγκοσλαβικάς σχέσεις καί τί ἀποτέλεσμα θά εἶχεν ἐνδεχομένη ἐξομάλυνσίς των;

«Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐκτιμᾶται ἀπολύτως ἡ χρησιμότης τῆς ἑλληνογιουγκοσλαβικῆς προσεγγίσεως. Νομίζω ὅμως, ὅπως ἀποδεικνύουν πρόσφατα περιστατικά, ὅτι δέν ὑπάρχει ἡ αὐτή κατανόησις ἐκ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς. Μία τοιαύτη προσέγγισις θά ἐνίσχυεν ἀπολύτως τήν ἀσφάλειαν τῆς Βαλκανικῆς καί θά ἀνεκούφιζε σημαντικά τήν Δυτικήν Εὐρώπην».

— Πῶς ἐξηγεῖτε τήν στάσιν τῆς Γιουγκοσλαβίας;

«Μέ τό γεγονός ὅτι διά τήν Γιουγκοσλαβίαν ἡ ἑλληνογιουγκοσλαβική διαφορά ἀποτελεῖ μίαν λεπτομέρειαν τοῦ βασικοῦ καί ἀγωνιώδους προβλήματος πού ἀντιμετωπίζει, τῆς ὁριστικῆς δηλαδή ἐντάξεώς της εἰς τόν δυτικόν κόσμον».

— Πιστεύετε ὅτι τό ἐπεισόδιον τῆς νησῖδος Ἄλφα εἶναι σοβαρόν;

«Βεβαίως. Διότι ἡ Βουλγαρία, διά τῆς καταλήψεως τῆς νησῖδος, ἐτέθη ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου καί εἰς ἀπόστασιν μόλις 300 μέτρων ἀπό τῆς σιδηροδρομικῆς μας γραμμῆς. Θά ἠδύνατο δέ νά ἔχη σοβαράς καί ἀμέσους συνεπείας, ἐάν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἐνεπιστεύετο καί τήν περίπτωσιν ταύτην εἰς τόν ΟΗΕ».

— Νομίζετε ὅτι ἡ τελευταία διακήρυξις τοῦ ΚΚΕ πρός τόν ἑλληνικόν λαόν δημιουργεῖ κίνδυνον διά τήν ἀσφάλειαν τῆς χώρας;

«Αὐτό καθ' ἑαυτό τό ΚΚΕ δέν δύναται νά ἀπειλήση τώρα τήν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος. Ὑπάρχει, ὅμως, κίνδυνος νά ἀποκτήση τοιαύτην δυνατότητα εἰς τό μέλλον, ἐάν τά ἀστικά κόμματα δέν πολιτευθοῦν συνετώτερον».

— Κατά τήν γνώμην τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας εἶναι ἀπαραίτητος ἡ αὔξησις τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ εἰς 150.000 ἄνδρας;

«Ἡ αὔξησις θεωρεῖται ἀναγκαία, διότι ἡ Ἑλλάς εὑρίσκεται ἐν μέσῳ καί ὑπό διαρκῆ ἀπειλήν κρατῶν ἐχθρικῶν, τελούντων σχεδόν ἐν ἐπιστρατεύσει, χωρίς νά μετέχη, ἐξ ἄλλου, οἱουδήποτε συστήματος συλλογικῆς ἀσφαλείας. Ἐπί πλέον, ὑπάρχουν ἐκεῖθεν τῶν συνόρων 18.000 συμμορῖται».

— Δύναται ἡ Ἑλλάς νά ἀντιμετωπίση τήν δαπάνην τῆς ἐν λόγῳ αὐξήσεως τοῦ στρατοῦ της;

«Ἡ ἐρώτησίς σας αὕτη θίγει ἀμέσως τό πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας. Νά ἐνισχύση δηλαδή τήν ἄμυναν χωρίς νά ἀνατρέψη τελείως τήν οἰκονομίαν της. Δαπανῶμεν ἤδη διά τόν σκοπόν αὐτόν τά 11% τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος καί τά 40% τοῦ προϋπολογισμοῦ μας, καθ' ἣν στιγμήν εἰς τάς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης τό ποσοστόν τοῦτο κυμαίνεται μεταξύ 3-5%. Διά νά κατανοήσετε τήν σοβαρότητα τοῦ προβλήματος τούτου, σᾶς πληροφορῶ ὅτι αἱ πολεμικαί δαπάναι τῆς χώρας μας εἰς καθαρῶς ἑλληνικόν χρῆμα ἀπό τοῦ 1948 μέχρι τοῦ 1950 ἀνῆλθον εἰς τό ποσόν τῶν 702.250.000 δολλαρίων, αἱ δέ ὑλικαί ζημίαι ἐκ τῆς δράσεως τῶν συμμοριτῶν εἰς 185.014.000 δολλαρίων. Αὐτή δέ εἶναι ἡ διαφορά ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῶν ἄλλων χωρῶν τῶν συμμετεχουσῶν τοῦ σχεδίου Μάρσαλ. Διαφορά, ἥτις προφανῶς δημιουργεῖ τήν

ἀνάγκην τῆς εἰδικῆς μεταχειρίσεως τῆς χώρας μας».

— Δύναται ἡ Ἑλλάς νά ἀναμένη κεφάλαια διά τήν διατήρησιν ηὐξημένου στρατοῦ ἐκτός τῆς βοηθείας τοῦ σχεδίου Μάρσαλ;

«Δέν γνωρίζω ἄν δύναται, γνωρίζω ὅμως ὅτι δικαιοῦται νά ἀναμένη λόγω τῆς ἰδιαζούσης γεωγραφικῆς της θέσεως καί τῆς ἀδυναμίας της».

4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, σέ συνεργασία, διαδοχικά, μέ τόν πρωθυπουργό Σ. Βενιζέλο καί τόν ἀρχιστράτηγο Α. Παπάγο, ἐξετάζει τό γενικότερο πρόβλημα τῆς ἄμυνας τῆς χώρας. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποστήριξε τήν ἀνάγκη νά ἀντιμετωπιστεῖ τό θέμα, στό σύνολό του, ἀπό τό Πολεμικό Συμβούλιο, σέ εἰδική συνεδρίαση, προτοῦ τό Κυβερνητικό Οἰκονομικό Συμβούλιο ἐπιληφθεῖ τοῦ εἰδικότερου ζητήματος τῆς ἀριθμητικῆς αὐξήσεως τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, σέ ἀπάντηση σχετικοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐρωτήματος, δήλωσε:

«Ἡ ἔντασις τῆς διεθνοῦς καταστάσεως ἐδημιούργησε δι' ὅλα τά ἔθνη τήν ἀνάγκην ὅπως θέσουν εἰς τήν πρώτην γραμμήν τοῦ ἐνδιαφέροντός των τό θέμα τῆς ἀσφαλείας των. Εἰς τήν χώραν μας, ὡς γνωστόν, πρόσθετοι εἰδικοί λόγοι καθιστοῦν τήν ἀνάγκην αὐτήν πλέον ἐπιτακτικήν. Ἡ πλήρης ἀσφάλεια τῆς Ἑλλάδος προϋποθέτει 1) τήν ἐπέκτασιν τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἐλευθέρων λαῶν καί τῆς χώρας μας καί 2) τήν διατήρησιν τῶν στρατιωτικῶν μας δυνάμεων εἰς τό ἐπίπεδον ἐκεῖνο πού ἐπιβάλλει ἡ παροῦσα βαλκανική πραγματικότης. Ἀμφότεραι ὅμως αἱ περιπτώσεις αὐταί εὑρίσκονται εἰς τοιαύτην ἀλληλεξάρτησιν, ὥστε ἡ μία νά συμπληρώνη τήν ἄλλην. Ἐπ' αὐτοῦ δέ ἀκριβῶς τοῦ σημείου διεξάγονται αἱ συζητήσεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν καί ἐπιζητεῖται ἡ κατανόησις τοῦ συμμαχικοῦ παράγοντος.

»Διότι, ἐάν ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας μας ἤθελε θεωρηθῆ καθαρῶς ἑλληνική ὑπόθεσις, τότε θά ἐκαλούμεθα νά ἐπιλύσωμεν ἔν ἄλυτον σχεδόν πρόβλημα. Νά ἐνισχύσωμεν δηλαδή τόν παράγοντα τῆς ἀσφαλείας μας, χωρίς ν' ἀναστείλωμεν τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας καί ν' ἀνατρέψωμεν τήν οἰκονομίαν της».

Ὅπως ἔγινε γνωστό, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποστηρίζει τήν ἄποψη ὅτι ἡ πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος τῆς ἀσφάλειας τῆς χώρας εἶναι ἐξίσου σοβαρή μέ τή στρατιωτική καί ὅτι πρός τήν κατεύθυνση τῆς πρώτης θά πρέπει νά στραφεῖ ἔντονη καί ἄμεση ἡ κυβερνητική φροντίδα.

4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ἀρχιστράτηγος Παπάγος εἰσηγεῖται τήν ἀνάγκη αὐξήσεως τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στό Πολεμικό Συμβούλιο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ἀντιπροέδρων, Κ. Τσαλδάρη καί Γ. Παπανδρέου, καθώς καί τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ὁ Κ. Καραμανλῆς συντάσσεται ὑπέρ τῶν ἀπόψεων τοῦ ἀρχιστρατήγου.

Μετά τή λήξη τῆς συνεδριάσεως τοῦ Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἐξουσιοδότηση τοῦ πρωθυπουργοῦ, θά δώσει στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Τό θέμα τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας ἔχει τήν στρατιωτικήν, τήν οἰκονομικήν καί τήν πολιτικήν του πλευράν. Ἡ πρώτη ἐξητάσθη κατά τήν σημερινήν συνεδρίασιν τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου καί ἠκούσθησαν αἱ ἀπόψεις τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας. Κατά τήν αὐριανήν συνεδρίασιν τοῦ Κυβερνητικοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου θά ἐξετασθῆ ἡ οἰκονομική πλευρά τοῦ ζητήματος, ἐν συναρτήσει μέ τό ὅλον οἰκονομικόν πρόβλημα τῆς χώρας. Κατόπιν τούτου καί ὑπό τό πρῖσμα τῶν συνομιλιῶν, αἱ ὁποῖαι διεξάγονται διά τήν κατοχύρωσιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, θά ληφθοῦν καί ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὁριστικαί ἀποφάσεις».

Σύμφωνα μέ νεώτερες δημοσιογραφικές πληροφορίες, ἡ Κυβέρνηση μελετᾶ τήν αὔξηση τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ ἀπό 120 σέ 150 χιλιάδες ἄνδρες. Ἡ ἄποψη τῆς Κυβερνήσεως συμπίπτει ἀπόλυτα μέ τήν τοποθέτηση τοῦ ἀρχιστρατήγου.

Ἡ ἀνάγκη τῆς αὐξήσεως τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ ὑπογραμμίζεται καί ἀπό τίς στῆλες τοῦ ἡμερήσιου τύπου. Κατά τήν «Καθημερινή»:

Ὁ στρατός, ἡ δημοσία ὑπαλληλία, ἡ ὁποία δέν δύναται χωρίς κοινωνικόν κίνδυνον νά περιορισθῆ καί ἡ ὁποία καί τώρα ἀμείβεται ἀθλίως, καί ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς χώρας, εἶναι τά τρία θέματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦν τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν. Προκειμένου περί τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, ὁ συλλογισμός «τόσα χρήματα ἔχομεν, τόσον στρατόν θά διατηρήσωμεν» εἶναι μέχρις ἐγκλήματος μικρός. Τό πόσος στρατός μᾶς χρειάζεται διά τήν ἀσφάλισιν τῆς ἐλευθερίας μας, αὐτό θά μᾶς τό κρίνη ἡ ὑπεύθυνος στρατιωτική ἡγεσία. Μείωσις, ὅμως, τοῦ στρατοῦ μας θά ἦτο πρόκλησις τῶν ἐχθρῶν μας εἰς πόλεμον[86].

Τή σημασία τῆς ἀριθμητικῆς αὐξήσεως ὑπογραμμίζει καί ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα», ἐπισημαίνοντας εἰδικότερα τήν ἀνάγκη συντονισμοῦ καί συνεννοήσεως μεταξύ τῶν ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Οἰκονομικῶν:

Προκειμένης συζητήσεως περί τῆς ἐπαρκοῦς δυνάμεως τοῦ στρατοῦ κατά τήν παροῦσαν περίοδον πρός ἀντιμετώπισιν τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας, θά εἴχομεν νά δώσωμεν μίαν συμβουλήν εἰς τούς χειριζομένους τό ζήτημα ὑπουργούς. Νά ἀποφεύγουν τήν δημοσίαν συζήτησιν, ἤ τουλάχιστον τάς δημοσίας μεταξύ των ἀμφισβητήσεις. Εἶναι εἰς

τόν ρόλον τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης νά ζητῆ τό μέγιστον τοῦ ἀριθμοῦ, τόν ὁποῖον ζητοῦν συγχρόνως ὁ ἀρχιστράτηγος καί τό Γενικόν Ἐπιτελεῖον, ὅπως εἶναι εἰς τόν ρόλον καί εἰς τά καθήκοντα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν νά ζητῆ καί ἐξασφαλίση, διά τήν οἰκονομικήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας, τό μεγαλύτερον δυνατόν ποσοστόν τῶν διαθεσίμων πόρων, χωρίς μέ τοῦτο νά θέλη νά βλάψη τόν στρατόν ἤ νά παραμελήση τήν ἔθνικήν ἀσφάλειαν. Καί οἱ δύο ἀγωνίζονται διά τήν καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου καί τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, καθένας εἰς τόν τομέα του[87].

Χαρακτηριστική, ἐξάλλου, εἶναι ἡ ἐπισήμανση τῆς ἐπιθεωρήσεως «Στρατιωτικά Νέα» ὅτι «μέ δύναμη 80.000 ἀνδρῶν, ἡ Ἑλλάδα δέν θά εἶχε τή δυνατότητα νά ἀποκρούσει ἐνδεχόμενη αἰφνιδιαστική εἰσβολή στό ἔδαφός της»[88].

5 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης σύσκεψη μεταξύ τῶν ὑπουργῶν τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων καί τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἐξετάζονται θέματα πού ἀνάγονται στίς σχέσεις τῶν τριῶν πολεμικῶν ὑπουργείων.

10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς, ἔχει συνεργασία μέ τόν πρωθυπουργό, Σ. Βενιζέλο, πάνω στό θέμα τῶν ἀλλεπάλληλων βουλγαρικῶν προκλήσεων κατά μῆκος τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς μεθορίου πού κορυφώθηκαν μέ τό ἐπεισόδιο τῆς νησίδας Ἄλφα, στόν ποταμό Ἔβρο. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἐπέσυρε σχετικά τήν προσοχή τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ ΟΗΕ, ἡ ὁλομέλεια τῆς ὁποίας καί συνῆλθε στήν Ἀθήνα, σέ ἔκτακτη συνεδρίαση, γιά νά ἐξετάσει τήν κατάσταση.

Εἰδικότερα, ὁ κ. Καραμανλῆς ἔκαμε πρός τούς δημοσιογράφους τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Τά καθορισθέντα ὑπό τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ σύνορα μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βουλγαρίας εἰς τήν περιοχήν ὅπου ἐξεδηλώθη τό ἐπεισόδιον εἶναι ὁ φυσικός ροῦς τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου. Πρό δεκαετίας, ὅμως, καί πλέον, ἤλλαξεν ὁ ροῦς τοῦ ποταμοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἄλλοτε νησίς νά ἀποτελῆ προέκτασιν τοῦ ἐδάφους. Ἡ Βουλγαρία παραγνωρίζουσα τήν πραγματικήν αὐτήν κατάστασιν, καθώς καί τό πνεῦμα τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ, ἡ ὁποία ἠθέλησεν ὡς ὁροθετικήν γραμμήν τόν φυσικόν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, ἐπιμένει εἰς τά ἐπί τῆς νησίδος κυριαρχικά της δικαιώματα, διεκδικοῦσα οὕτως οὐσιαστικῶς ἑλληνικόν ἔδαφος. Ἤδη ἀπό μηνῶν οἱ Βούλγαροι προσεπάθησαν διά τεχνικῶν μέσων νά μεταβάλουν τόν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, πρᾶγμα τό ὁποῖον προεκάλεσεν ἐπεισόδια καί τήν ἐπέμβασιν τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΟΗΕ, ἡ ὁποία συνέστησεν εἰς τάς δύο Κυβερνήσεις ὅπως ἀπόσχουν πάσης ἐνεργείας ἐπί τῆς νησῖδος, τοὐλάχιστον μέχρι τῆς ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος τῆς κυριότητος.

»Ἡ βουλγαρική Κυβέρνησις ὄχι μόνον δέν ἀπήντησεν εἰς τήν σύστασιν ταύτην, ἡ ὁποία διεβιβάσθη ὑπό τοῦ Τρίγκβυ Λῆ, ἀλλά ἀπό τῶν μέσων Σεπτεμβρίου ἤρχισε προωθοῦσα τήν κατασκευήν φράγματος μεταξύ τῆς Β.Δ. ἀκτῆς τῆς ἄλλοτε νησῖδος καί τῆς βουλγαρικῆς ὄχθης μέ καταφανῆ σκοπόν τήν μεταβολήν τῆς μεθορίου διά τῆς μετατοπίσεως τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἐπί τά νοτιώτερα.

»Κατόπιν τούτου, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπέσυρε καί πάλιν τήν προσοχήν τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τοῦ θέματος τούτου, ἡ δέ Ἐπιτροπή ἐπελήφθη ἤδη τῆς ἐξετάσεως σχετικῆς ἐκθέσεως τῶν μεταβάντων ἐπί τόπου παρατηρητῶν της.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, θεωροῦσα τυπικῶς καί οὐσιαστικῶς ἀπαράδεκτον τήν βουλγαρικήν ἐνέργειαν, ἀναμένει ἤδη τήν ἀπόφασιν τῆς Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς, προκειμένου νά καθορίση τήν περαιτέρω στάσιν της».

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Μέ τήν παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆ, καί τοῦ ἀρχιστρατήγου Α. Παπάγου, ἐγκαινιάζεται ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης στή Θεσσαλονίκη.

Σέ σύντομη ὁμιλία του, κατά τήν κήρυξη τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶπε τά ἑξῆς:

«Αἰσθάνομαι εἰλικρινῆ χαράν, διότι ἐγκαινιάζω τήν σχολήν ταύτην, ἡ ἵδρυσις τῆς ὁποίας εἰς τήν Θεσσαλονίκην συμβολίζει τό ἀκοίμητον ἐνδιαφέρον τῆς χώρας διά τάς βορείους ἐπαρχίας. Ὁ ἀρχιστράτηγος κ. Παπάγος εἰς τήν ἀξιοθαύμαστον προσπάθειάν του διά τήν ὀργάνωσιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ ἔθνους ἠθέλησε νά προσθέση καί τό ἵδρυμα τοῦτο, προορισμός τοῦ ὁποίου θά εἶναι ἡ περαιτέρω βελτίωσις τοῦ στρατεύματος διά τῆς ἐπιτελικῆς καταρτίσεως τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν του. Ἐπιβάλλεται δέ ἡ ἐξακολουθητική βελτίωσις τοῦ στρατοῦ μας ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ διεθνής κατάστασις ἐμφανίζεται τόσον ἀπειλητική, ὥστε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τήν ἐλευθερίαν των, νά εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τήν προστατεύσουν διά τῆς ἰσχύος των. Ἤδη ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι λαοί, ἀφυπνισθέντες ἀπό τά πρόσφατα γεγονότα, ἐπισπεύδουν τήν ἀνοικοδόμησιν τῆς στρατιωτικῆς των ἰσχύος ὑφιστάμενοι πρός τοῦτο τεραστίας θυσίας. Διότι εἶναι ἴσως τραγικόν ἀλλά ὅμως εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἀνθρωπότης, ὀλίγα μόλις ἔτη μετά τήν τελευταίαν θύελλαν, εὑρίσκεται καί πάλιν ἐν συναγερμῷ καί ἀντιμετωπίζει μέ δέος τό μέλλον.

»Περιῆλθε δέ ἡ ἀνθρωπότης εἰς τήν ἀγωνιώδη αὐτήν κατάστασιν, διότι ὁ τελευταῖος παγκόσμιος πόλεμος ἔληξε κατά τρόπον ἀτυχῆ. Καί χαρακτηρίζω ἀτυχῆ τήν λῆξιν του διότι δέν ἔδωσε, ὡς ὤφειλεν, λύσιν εἰς τό πρόβλημα ἐκεῖνο τό ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ οὐσιαστική καί βαθυτέρα αἰτία του. Τό πρόβλημα δηλαδή τῆς ἐγκαίρου ἀντιμετωπίσεως τῆς κακοποιοῦ ἐκείνης δυνάμεως, ἥτις, ἀφοῦ ἐδίχασε κοινωνικῶς τήν ἀνθρωπότητα, προβάλλει ἤδη ὡς ἀπειλή κατά τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας. Τοῦτο ἰσχύει κατά μείζονα λόγον καί δι' ἡμᾶς, διότι ὁ πόλεμος ἐκεῖνος, προωθήσας ἀσυλλόγιστα τόν κομμουνισμόν εἰς τήν περιοχήν μας, διεμόρφωσε τήν βαλκανικήν πραγματικότητα κατά τρόπον καταθλιπτικόν διά τήν χώραν μας. Μία τεραστία δύναμις, ἐκκινοῦσα ἀπό τόν ἀπώτατον βορρᾶν καί ἐξικνουμένη μέχρι τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ Μπέλλες, ἐπεχείρησε νά συνθλίψῃ τήν χώραν μας καί νά ἐξανδραποδίσῃ τόν λαόν μας. Ὁ ἑλληνικός ὅμως λαός ἀντέστη, καί ἀντέστη ὅπως πάντοτε ἐπιτυχῶς. Καί ἔχομεν τό δικαίωμα νά εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀντίστασίς του ἐκείνη μετά τάς θυσίας πού συνεπήγετο ὑπῆρξε μία θετική ὑπηρεσία πρός ὅλους τούς ἐλευθέρους λαούς. Θλιβόμεθα δέ βαθύτατα, ὅταν ἐνίοτε ἔχομεν τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέν ὑπάρχει κατανόησις τῆς ἀληθείας ταύτης.

»Ἤδη ὁ ἑλληνικός λαός δύναται νά αἰσθάνεται ὑπερήφανος καί ἀσφαλής. Ὁ στρατός μας, χάρις εἰς τήν πολύτιμον συνδρομήν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί εἰς τήν ἔξοχον ἡγεσίαν του, εὑρίσκεται σήμερον εἰς τοιαύτην ἀκμήν ὥστε νά θεωρῆται, ἀνεξαρτήτως ἀριθμῶν, ὁ ἱκανώτερος στρατός τῆς ἐλευθέρας Εὐρώπης. Προορίζεται δέ ὁ θαυμάσιος αὐτός στρατός νά προστατεύσῃ τήν ἀσφάλειαν καί τήν εἰρήνην τῆς χώρας ἐξ οἱασδήποτε προσβολῆς ὁθενδήποτε προερχομένης. Διότι ὁ ἑλληνικός λαός εἶναι βεβαίως φιλειρηνικός ἀλλ' εἶναι ὅμως συγχρόνως λαός ὑπερήφανος καί ἔχει ἀνεπτυγμένον τό αἴσθημα τῆς τιμῆς καί τῆς ἐλευθερίας. Μέ τήν βεβαιότητα ὅτι τά ἀποτελέσματα τῆς σχολῆς ταύτης θά δικαιώσουν τάς προσδοκίας ἐκείνων οἵτινες συνέλαβαν καί πραγματοποιοῦν ἤδη τήν σκέψιν τῆς ἱδρύσεώς της, κηρύσσω τήν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων της».

Τήν παραμονή, ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶχε ἐπιθεωρήσει τήν ἀεροπορική βάση τῆς Λάρισας καί, στή συνέχεια, ἐπισκέφθηκε τό Βόλο, ὅπου, σέ δηλώσεις του, τόνισε ὅτι οἱ στρατιωτικές ἀρχές δέ θά κάμουν στό ἑξῆς ἐπιτάξεις οἰκιῶν.

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, Κ. Τσαλδάρης, μέ τή σύμφωνη γνώμη καί τοῦ πρωθυπουργοῦ, Σ. Βενιζέλου, ὑποβάλλει μήνυση κατά τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα» μέ ἀφορμή τήν ἀνάμιξη τοῦ ὀνό-

'Επίσκεψη τοῦ 'Αμερικανοῦ 'Επιτελάρχη 'Αεροπορίας στρατηγοῦ Βάντεμπεργκ. Πρωθυπουργός ὁ Σ. Βενιζέλος. 'Ο Κ. Καραμανλῆς ὑπουργός 'Εθνικῆς 'Αμύνης.

ματός του στή σκανδαλώδη ὑπόθεση τοῦ ΟΛΠ.

Στή σύσκεψη, πού κατέληξε καί στή σχετική ἀπόφαση, πῆραν μέρος, ἐκτός ἀπό τόν Κ. Τσαλδάρη καί τό Σ. Βενιζέλο, οἱ ὑπουργοί Σ. Στεφανόπουλος, Κ. Ροδόπουλος καί ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς.

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ἀρχηγός τοῦ ἀμερικανικοῦ Ἐπιτελείου Ἀεροπορίας, στρατηγός Βάντεμπεργκ, ἐπισκέπτεται τόν πρωθυπουργό καί τόν ἀρχιστράτηγο καί, συνοδευόμενος ἀπό τούς ἀρχηγούς τῶν ξένων ἀποστολῶν, μεταβαίνει στό ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί συναντᾶται μέ τόν ὑπουργό Κ. Καραμανλῆ.

Σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, ὁ ἀρχιστράτηγος καί ὁ ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶχαν τήν εὐκαιρία νά ἐκθέσουν τίς ἐλλείψεις τῆς ἑλληνικῆς ἀεροπορίας σέ ἐπίγειο καί ἱπτάμενο ὑλικό καί νά τονίσουν τήν ἀνάγκη γιά τήν ἐνίσχυσή της σέ ἀεροπλάνα.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συγκαλεῖ σύσκεψη ἀρμόδιων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἀπό τούς ὁποίους ζητεῖ νά ἐνημερωθεῖ γιά τίς προοπτικές τοποθετήσεως τῶν ἀποθεματικῶν κεφαλαίων τοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου Στρατοῦ καί εἰδικότερα γιά τίς σκέψεις τῆς διοικήσεώς του σχετικά μέ τά σχέδια καί τόν προορισμό τοῦ ὑπό ἀνέγερση κτιρίου στό οἰκόπεδο τοῦ παλαιοῦ κτιρίου τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁμάδα Ἀμερικανῶν κοινοβουλευτικῶν, ἀφοῦ ἔγινε δεκτή ἀπό τόν πρωθυπουργό, τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως, καί τόν πρόεδρο τῆς Βουλῆς, ἐπισκέφθηκε καί εἶχε συνομιλία μέ τόν ὑπουργό Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆ. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνέλυσε τήν κατάσταση τῆς χώρας ἀπό τήν ἄποψη τόσο τῆς ἐσωτερικῆς ὅσο καί τῆς ἐξωτερικῆς ἀσφάλειας καί τόνισε ὅτι θά ἀποτελοῦσε τουλάχιστον σφάλμα ἡ παραμέληση ἑνός συγκροτημένου ἤδη καί ἐμπειροπόλεμου στρατοῦ, ὅταν καταβάλλεται τόση προσπάθεια γιά τήν ἐξ ἀπαρχῆς ἀνασυγκρότηση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ἀμερικανικῆς ἀντιπροσωπείας περιλαμβανόταν καί ὁ Ρίτσαρντ Νίξον.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς, ἔλαβε μέρος σέ σύσκεψη στό Πολιτικό Γραφεῖο, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, μέ θέμα τή δαπάνη πού θά ἀπαιτηθεῖ γιά τό ἐκστρατευτικό σῶμα τῆς Κορέας.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Σέ ἐφαρμογή προγενέστερης ἐξαγγελίας του, ὁ ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς, εἰσηγεῖται στό Ὑπουργικό Συμβούλιο Ἀναγκαστικό Νόμο περί ἱδρύσεως οἰκοδομικοῦ ὀργανισμοῦ ἀξιωματικῶν καί ἀνθυπασπιστῶν στρατοῦ ξηρᾶς, θαλάσσης καί ἀέρος. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ἡ προοδευτική στέγαση τῶν ἀξιωματικῶν μέ σύναψη μεμονωμένων ἤ συλλογικῶν δανείων, ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση οἰκοπέδων, παροχή ἀτελειῶν σέ οἰκοδομικά ὑλικά, καί διάφορες ἄλλες διευκολύνσεις. Ἀντιρρήσεις διατυπώθηκαν μόνο ἀπό τό ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν σχετικά μέ τήν παροχή ἀτελειῶν στά οἰκοδομικά ὑλικά.

Μετά τήν ἔγκριση τῆς ἱδρύσεως τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπό τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, στή συνεδρίαση τῆς 27ης Ὀκτωβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Σκοπός τοῦ Ὀργανισμοῦ εἶναι ἡ ἐξασφάλισις ἰδιοκτήτου κατοικίας διά τούς στερουμένους τοιαύτης ἀξιωματικούς καί ἀνθυπασπιστάς. Οὗτοι ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των καί τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχικῆς ἐξαρτήσεως δέν δύνανται νά ἐνωθοῦν εἰς συνεταιρισμούς κατά τάς κειμένας διατάξεις, καί διά τοῦ ἐν λόγῳ νόμου ἡ ἰδιωτική αὕτη πρωτοβουλία ἀντικαθίσταται διά τῆς ἱδρύσεως εἰδικοῦ ὀργανισμοῦ ἀποτελοῦντος Νομικόν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου. Ὁ ὀργανισμός θά ἐπιδιώξῃ νά ἀνεύρῃ οἰκοδομησίμους χώρους, τούς ὁποίους θά ἀποκτήσῃ εἰς τάς διαφόρους πόλεις τῆς χώρας δι' ἀγορᾶς ἤ καί δι' ἀπαλλοτριώσεως. Ἐπ' αὐτῶν θά οἰκοδομήσῃ καί θά παραχωρήσῃ τάς κατοικίας εἰς τούς δικαιούχους. Οἱ κυριώτεροι πόροι δι' ὧν θά ἐπιτευχθῇ τό ὅλον ἔργον θά εἶναι εἰσφοραί τῶν δικαιούχων καί τά δάνεια, ἅτινα θά ἐπιδιώξῃ νά ἐπιτύχῃ ὁ Ὀργανισμός παρά τοῦ Κράτους ἤ παρ' ἄλλων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν. Ἑκάστη κατοικία θά παραδίδεται εἰς τόν δικαιοῦχον εὐθύς ὡς κατασκευασθῇ, ἡ μεταβίβασις ὅμως τῆς κυριότητος ἐπ' αὐτῆς θά γίνεται μετά τήν ὁλοσχερῆ ἐξόφλησιν τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου. Ἡ ἐξόφλησις θά γίνῃ κατά δόσεις ἐντός ὡρισμένου χρονικοῦ ὁρίου, ὅπερ θά καθορισθῇ διά Βασιλικοῦ Διατάγματος».

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

Δημοσιεύονται στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως Ἀναγκαστικοί Νόμοι, ἁρμοδιότητας τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης περί «ἀναδιοργανώσεως τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ τῆς Β. Ἀεροπορίας» (1533), «συγκροτήσεως Κλάδου Ἐφοδιασμοῦ παρά τῇ Β. Ἀεροπορίᾳ» (1534), «ἱδρύσεως Αὐτονόμου Οἰκοδομικοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀξιωματικῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Θαλάσσης καί Ἀέρος» (1543) καί «ἱδρύσεως

Τμήματος 'Εφέδρων παρά τῷ ὑπουργείῳ 'Εθνικῆς 'Αμύνης» (1562).

'Αναφερόμενος στόν τελευταῖο Α.Ν., ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε δηλώσει, στίς 26 'Οκτωβρίου, τά ἑξῆς:

«Διά τοῦ νόμου τούτου ἐπιδιώκεται ἡ πλήρης ὀργάνωσις τῶν μετόπισθεν, εἰς τρόπον ὥστε, ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως κατά τῆς χώρας μας, ἡ ἄμυνα τοῦ Κράτους νά εἶναι ὁλοκληρωτική. 'Η σύγχρονος μορφή τοῦ πολέμου, ὡς γνωστόν, ἀπαιτεῖ ὅπως τό Κράτος διαθέτη, ἐκτός τῶν τακτικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι θά ἀντιμετωπίσουν τόν ἐχθρόν κατά μέτωπον, καί ἀναλόγους δυνάμεις εἰς τό ἐσωτερικόν διά τήν ἔγκαιρον ἀντιμετώπισιν ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν ἀποβλεπουσῶν εἰς τήν ἐξάρθρωσιν καί παράλυσιν τῆς ἀμύνης τῆς χώρας. Συγκεκριμένως ἡ ἀντιμετώπισις ἐνεργείας δι' ἀλεξιπτωτιστῶν, ἡ ἐξουδετέρωσις δράσεως τῶν ἀναρχικῶν στοιχείων, ἡ προστασία τῶν ἀμάχων, ἐν περιπτώσει ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν, καί τέλος, ἡ ἐπάνδρωσις ὅλων τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν μετόπισθεν, θά ἀποτελέσουν τούς κυρίους σκοπούς τῆς ὀργανώσεως τῶν μετόπισθεν. Αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι θά χρησιμοποιηθοῦν διά τόν σκοπόν αὐτόν θά συγκροτηθοῦν ἀπό τόν ἄμαχον πληθυσμόν καί ἰδίᾳ ἀπό τούς ἐφέδρους, οἵτινες διά διαφόρους λόγους δέν ἤθελον στρατευθῆ».

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

'Ο πρωθυπουργός, Σ. Βενιζέλος, ἀνακοινώνει ὅτι ἀνέθεσε στόν ὑπουργό 'Εθνικῆς 'Αμύνης νά μελετήσει τό ὅλο ζήτημα τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἀεροπορικῶν ἑταιριῶν ΤΑΕ καί ΕΛΛΑΣ, καί, γενικότερα τό πρόβλημα τῆς λειτουργίας τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας στήν 'Ελλάδα.

Σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει ταχθεῖ ὑπέρ τῆς ἐνοποιήσεως τῶν ὑφιστάμενων ἑλληνικῶν ἑταιριῶν, μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά κατοχυρωθεῖ ἀπόλυτα ὁ ἔλεγχος τῶν μετοχῶν ὥστε νά μήν περιέλθουν, γιά λόγους ἐθνικῆς ἀσφάλειας, σέ ξένα κεφάλαια, ὅτι θά ἐξυπηρετεῖται πλήρως τό κοινό καί ὅτι ἡ ἀνάδοχος ἑταιρία θά εἶναι σέ θέση νά καλύψει ἐξολοκλήρου τίς δαπάνες της.

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1950

'Ο Κ. Καραμανλῆς, σέ συνέντευξη πρός τόν ἀνταποκριτή τοῦ πρακτορείου Ρώυτερ, καθόρισε τή γνωστή ἤδη θέση τῆς 'Ελλάδος ἀπέναντι στό 'Ατλαντικό Σύμφωνο καί τή στάση ἀπέναντι στούς γείτονές της. 'Ο ὑπουργός 'Εθνικῆς 'Αμύνης πρόσθεσε ὅτι τό ΚΚΕ δέν ἔχει τή δυνατότητα πρός τό παρόν νά ἀπειλήσει τήν ἀσφάλεια τῆς χώρας. 'Επίσης, τόνισε τήν ἀνάγκη γιά αὔξηση τῆς δύνάμεως τοῦ στρατοῦ σέ 150 χιλιάδες ἄνδρες.

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

'Ο ὑπουργός 'Εθνικῆς 'Αμύνης, Κ. Καραμανλῆς, σέ σύσκεψη στό ὑπουργεῖο 'Εξωτερικῶν ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ἀρχιστρατήγου Παπάγου, ἐξετάζει τά θέματα, τά ὁποῖα θά χειριστεῖ καί τίς ἀπόψεις πού θά ἀναπτύξει ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ 'Επιτελείου, ἀντιστράτηγος Κιτριλάκης, κατά τίς συζητήσεις πού θά διεξαχθοῦν στήν ἐπιτροπή γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἄμυνας τῆς 'Ανατολικῆς Μεσογείου.

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ συνεργασία του μέ τό μόνιμο ὑφυπουργό Συντονισμοῦ καί ἀνώτερους ὑπηρεσιακούς παράγοντες τοῦ ὑπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης, ἐξετάζει τό θέμα τῆς στεγάσεως τῶν πολεμικῶν ὑπουργείων, τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ καί ἄλλων στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν.

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Σύμφωνα μέ ἐπίμονες φῆμες πού δημοσιεύονται στόν ἡμερήσιο τύπο, κυοφορεῖται στούς κόλπους τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, μεταξύ εἰδικότερα τῶν κοινοβουλευτικῶν στελεχῶν του, κίνηση γιά τήν ἀπομάκρυνση τοῦ Κ. Τσαλδάρη ἀπό τήν ἡγεσία τῆς παρατάξεως. Σύμφωνα μέ τίς ἴδιες πληροφορίες, ἀντιμετωπίζεται ἡ σύσταση νέας προσωρινῆς διοικήσεως, πιθανότατα μέ τή μορφή τριμελοῦς ἐπιτροπῆς πού θά ἀπαρτίζεται ἀπό τούς Σ. Στεφανόπουλο, Γ. Στράτο καί Κ. Καραμανλῆ. 'Η πρωτοβουλία αὐτή συνδυάζεται μέ τήν ἐπιδίωξη τοῦ παραμερισμοῦ τοῦ Κ. Τσαλδάρη, τουλάχιστο μέχρις ὅτου ἐκδοθεῖ τό δικαστικό πόρισμα πάνω στό θέμα τῆς φημολογουμένης ἀναμίξεώς του σέ σκάνδαλο τοῦ ΟΛΠ.

'Από τήν πλευρά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι ἀγνοεῖ τήν ὕπαρξη παρόμοιας κινήσεως.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

'Ο Κ. Τσαλδάρης, ὑπό τήν πίεση τοῦ θορύβου πού ἔχει προκληθεῖ γύρω ἀπό τό σκάνδαλο τοῦ ΟΛΠ, ὑποβάλλει τήν παραίτησή του ἀπό τή θέση τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως. 'Ακολουθεῖ ἡ ἀποχώρηση καί τῶν ὑπόλοιπων μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ἀπό τήν Κυβέρνηση, στά ὁποῖα συγκαταλέγεται καί ὁ Κ. Καραμανλῆς.

Στή διάσπαση τοῦ κυβερνητικοῦ σχήματος καί τίς ἄμεσες ἐπιπτώσεις της, ἀναφέρεται ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἱστορική ἀναδρομή πού περιέχεται σέ μεταγενέστερα σημειώματα τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Στό ὑπουργεῖον 'Εθνικῆς 'Αμύνης δέν ἔμεινα παρά ἐπί τρίμηνον περίπου, διότι ἐν τῷ μεταξύ ἐξερράγη τό σκάνδαλον τῶν καυσίμων καί ἐξαπελύθη ἀπό τό δημοσιογραφικό συγκρότημα τοῦ "Βήματος" μία βιαία καί ὀργανωμένη ἐπίθεσις κατά τοῦ Λαϊκοῦ

κόμματος, καί προσωπικῶς κατά τοῦ κ. Τσαλδάρη. Ἡ ἐπίθεσις συνεχίζετο κατά τρόπον ὥστε νά γίνεται προφανές ὅτι ἐπεδιώκετο κρίσις κυβερνητική, πρᾶγμα τό ὁποῖον διεπίστωσα καί ἀπό μίαν συνομιλίαν τήν ὁποίαν εἶχα μέ τόν τότε πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Βενιζέλον. Ἐπεσκέφθην τότε τόν κ. Τσαλδάρην καί τοῦ εἰσηγήθην ὅπως ἀποχωρήση τό κόμμα μας ἀπό τήν Κυβέρνησιν, μέ τήν δήλωσιν ὅτι ἀποχωρεῖ διά νά ἀντιμετωπίση ἀδέσμευτον τήν ἐξαπολυθεῖσαν ἐναντίον του ἐπίθεσιν καί ὅτι θά στηρίξη τήν Κυβέρνησιν διά νά ἀποτρέψη κρίσιν πολιτικήν. Ὁ κ. Τσαλδάρης, κατεχόμενος ἀπό τό αἴσθημα ὅτι ἀδικεῖται, διέπραξε τό σφᾶλμα νά μήν ἀποδεχθῆ τήν πρότασίν μου, μέ ἀποτέλεσμα νά μᾶς ἀποβάλουν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπό τήν Κυβέρνησιν καί νά ὁδηγηθῶμεν ἐν συνεχείᾳ εἰς τήν διάσπασιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

»Μία μεγάλη ὅσον καί παλαιά πληγή τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ σκανδαλοθηρία, τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν θύματα ὅλοι οἱ διακριθέντες πολιτικοί τῆς χώρας. Ὁ Ἡσίοδος, ἀσχοληθείς μέ τό θέμα εἶπε ὅτι "οἱ Ἕλληνες δέν ἔχουν μόνον γλῶσσαν ἀλλά καί αὐτί συκοφαντικόν διά νά ἀπολαμβάνουν διπλά τήν συκοφαντίαν". Ἡ πολιτική καί ὁ τύπος, γνωρίζοντες τήν ἀδυναμίαν αὐτήν τοῦ πλήθους, τήν ἐκμεταλλεύονται ἀδίστακτα διά νά πλήξουν τούς ἀντιπάλους των. Μεταβάλλουν ἀσημάντους ὑποθέσεις εἰς σκάνδαλα καί πολλάκις σκηνοθετοῦν κατά τρόπον ἐγκληματικόν τοιαῦτα, χωρίς νά ἀντιλαμβάνωνται ὅτι διά τῆς τακτικῆς αὐτῆς καθίστανται συλλογικῶς ἀνυπόληπτοι»[89].

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συμμετέχει σέ ὁμάδα ἀπό 25 βουλευτές τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος πού συνέρχεται σέ ἰδιαίτερη σύσκεψη καί, μετά τήν ἀπόρριψη τῆς αἰτήσεώς της γιά διεξαγωγή ἀνοιχτῆς ψηφοφορίας μέ ἀντικείμενο τήν ἀλλαγή τῆς ἡγεσίας, καταθέτει αὐθημερόν στή Βουλή δήλωση ὅτι «ἀποτελεῖ ἐφεξῆς ἀνεξάρτητον ὁμάδα Λαϊκῶν βουλευτῶν ἐκπροσωπουμένην ἐν τῇ Βουλῇ ὑπό τοῦ Στ. Στεφανοπούλου». Ἡ νέα ὁμάδα θά φέρει τόν τίτλο «Λαϊκόν Ἑνωτικόν κόμμα» (ΛΕΚ) καί ἀποτελεῖται ἀπό τούς Στ. Στεφανόπουλο, Κ. Καραμανλῆ, Α. Ἀντωνόπουλο, Α. Καραθόδωρο, Α. Παπαθανάση, Γ. Ράλλη, Αρ. Πρωτοπαπαδάκη, Ι. Παπαρρηγόπουλο, Ε. Ἀλιμπράντη, Β. Μητσόπουλο, Α. Λέγιο, Γ. Πλυτᾶ, Α. Λαδόπουλο, Α. Ταλιαδοῦρο, Β. Βασιλικό, Σ. Παπαζῆ, Α. Καλαντζάκο, Δ. Δερδεμέζη, Χ. Καραπιπέρη, Λ. Εὐταξία, Γ. Βογιατζῆ, Β. Στεφανόπουλο, Ι. Κορύζη, Γ. Παπαδόπετρο καί Δ. Κορκολῆ. Στήν ὁμάδα θά προσχωρήσει, στίς ἀρχές τοῦ 1951, καί ὁ Π. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβει τή συναρχηγία, σέ ἰσότιμη βάση μέ τόν Σ. Στεφανόπουλο.

Σέ κοινή ἀνακοίνωση, μετά τήν ἀπόσχισή τους, οἱ εἰκοσιπέντε βουλευτές τονίζουν ὅτι, πιστοί στίς παραδόσεις τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, θά ἀγωνιστοῦν γιά τήν ἑνότητα καί τήν ἐπικράτηση τῶν ἀρχῶν του. Ὁ Κ. Τσαλδάρης, σέ αὐστηρές δηλώσεις του, θά παρατηρήσει ὅτι «οἱ ἀποχωρήσαντες βουλευταί, ὡς μαρτυρεῖ καί ὁ τίτλος τῆς ὁμάδος των, καταστάντες ἀνεξάρτητοι, ἐτέθησαν σήμερον αὐτομάτως ἐκτός τοῦ κόμματος».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀφηγεῖται σχετικά:

«Ἡ περίοδος ἐκείνη ὑπῆρξεν ὀδυνηρά δι' ἐμέ, διότι ἐπί ἡμέρας μέ ἐβασάνιζε τό δίλημμα, ἐάν ἔπρεπε νά προσχωρήσω ἤ ὄχι εἰς τήν ἀποστασίαν. Καί προσεχώρησα μέν τελικῶς, ἀλλά μέ τό δυσάρεστον συναίσθημα ὅτι ἐγκατέλειψα τόν ἀρχηγόν μου, ὁ ὁποῖος κατ' ἐπανάληψιν μέ ἐτίμησε μέ τήν ἐμπιστοσύνην του.

»Μετά τινας ἡμέρας καί μετά πολλάς συζητήσεις, οἱ ἀποσχισθέντες ἐσχηματίσαμε τό ΛΕΚ (Λαϊκόν Ἑνωτικόν κόμμα), ὑπό τήν δικέφαλον ἡγεσίαν Κανελλοπούλου-Στεφανοπούλου. Τό νέον σχῆμα ὑπῆρξεν ἀποτυχία. Παρά ταῦτα, ἡ ἡγεσία του ἐζήτησε ἀμέσως ἐκλογάς, ἐμοῦ διαφωνοῦντος καί ὑποστηρίζοντος ὅτι θά ἔπρεπε νά μετάσχωμεν τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου - Παπανδρέου, νά ὑποκαταστήσωμεν σύν τῷ χρόνῳ καί εἰς τήν συνείδησιν τοῦ λαοῦ τό Λαϊκόν κόμμα. Καί θά εἴχαμε ναυαγήσει ἀσφαλῶς, ἐάν δέν ἀπεφάσιζε ἐν τῷ μεταξύ ὁ στρατάρχης Παπάγος τήν κάθοδόν του εἰς τήν πολιτικήν, κάθοδον, τήν ὁποίαν, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἐνεθάρρυνεν ἀσφαλῶς καί ἡ προηγηθεῖσα διάσπασις τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

»Ἡ ἀστάθεια πού παρατηρεῖται εἰς τήν πολιτικήν ζωήν τῆς Ἑλλάδος ὀφείλεται κυρίως εἰς τήν ρευστότητα τῶν πολιτικῶν σχηματισμῶν τῆς χώρας. Ἡ δέ ρευστότης αὐτή ὀφείλεται πάλιν εἰς τό γεγονός ὅτι τά κόμματα, προσωποπαγῆ κατά κανόνα, δέν ἱδρύονται διά νά ἐκφράσουν ἰδέας ἤ τάσεις λαϊκάς, ἀλλά διά νά ἱκανοποιήσουν φιλοδοξίας ἤ καί διά νά ἐρμηνεύσουν περιστασιακάς ἀνησυχίας τῆς κοινῆς γνώμης. Τούτου δοθέντος εἶναι φυσικόν νά διασπῶνται καί τελικῶς νά διαλύονται ὑποκαθιστάμενα ὑπό νέων. Ἀρκεῖ νά λεχθῆ ὅτι μεταπολεμικῶς ἐσχηματίσθησαν ἐν Ἑλλάδι καί μετέσχον τῶν ἐκλογῶν 35 κόμματα καί ὅτι ἀπό τό 1944 μέχρι τό 1955 ἐνηλλάγησαν εἰς τήν ἐξουσίαν 25 κυβερνήσεις»[90].

Σέ ἀπάντηση ἐξάλλου σχετικοῦ γραπτοῦ ἐρωτήματος πού ὑποβλήθηκε ἀπό τόν Σ. Μαρκεζίνη, τό 1968, προσθέτει:

«Δέν εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Π. Κανελλόπουλος μέ ἔπεισε νά παραμείνω εἰς τό ΛΕΚ. Ἀντιθέτως, ἐπιθυμία ἀμφοτέρων τῶν ἀρχηγῶν ἦτο νά τούς ἀπαλλάξω τῆς παρουσίας μου, διότι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἶχα διαφω-

νήσει μέ τήν πολιτικήν των. Ἐζήτουν ἐκλογάς, μολονότι τό ΛΕΚ δέν εἶχεν εὕρει ἀπήχησιν παρά τῇ κοινῇ γνώμῃ. Ἐγώ συνεβούλευα συμμετοχήν εἰς τήν Κυβέρνησιν Βενιζέλου-Παπανδρέου, εἰς τρόπον ὥστε καί νά ἀποφευχθῇ ὁ σάλος τῶν ἐκλογῶν, ἀλλά καί νά καταστῇ, ἐν τῷ μεταξύ, ἱκανόν τό ΛΕΚ νά ὑποκαταστήσῃ εἰς τήν κοινήν γνώμην τό Λαϊκόν κόμμα»[91].

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ βουλευτής Κ. Καλλίας ἀναπτύσσει ἀναφορά του, σχετικά μέ τήν ἀνάγκη αὐξήσεως τῶν πιστώσεων γιά τή συνέχιση τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία», τό ὁποῖο, ὑπό τήν καθοδήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, εἶχε ἐπιτρέψει νά ἐκτελεστοῦν ἀξιόλογα ἔργα μέ ἄκρως περιορισμένο οἰκονομικό κόστος:

«Εἶναι γνωστόν ὅτι διά τοῦ συστήματος "Πρόνοια διά τῆς Ἐργασίας" ἔχουν ἐκτελεσθῆ ἔργα ἀξιόλογα μέ ἐλαχίστην σχετικῶς δαπάνην. Πρόσφατος ἀπολογισμός τῶν συντελεσθέντων ἀναφέρει ὅτι ἐξετελέσθησαν 1564 χιλιόμετρα νέοι δρόμοι, ἐβελτιώθησαν 3707 χιλιόμετρα, ἔγιναν ἀρδευτικά ἔργα διά 55,151 στρέμματα, ἀποξηραντικά ἔργα ἐπί 37,556 στρεμμάτων καί ἀντιπλημμυρικά, ἐκ τῶν ὁποίων ὠφελήθησαν 125,484 στρέμματα. Ὑπάρχει ὅμως ὁμολογουμένως δυνατότης ἀπορροφήσεως πολύ μεγαλυτέρων ποσῶν, διότι ὑπάρχουν πολλαί ἕτοιμοι μελέται ἀλλά δέν ἐκτελοῦνται τά ἔργα, διότι δέν ὑπάρχουν χρήματα ἐπαρκῆ καί ἐπί πλέον διότι ὑπάρχει περιορισμός ὅτι τά ἔργα δύνανται νά γίνωνται μόνον εἰς περιφερείας συμμοριοπλήκτων ἤ πρός ἀποπεράτωσιν ἡμιτελῶν ἔργων. Αἱ δύο αὗται κατηγορίαι δικαιοῦνται μέν προτεραιότητος ἀλλά δέν πρέπει νά εἶναι αἱ μόναι, διότι ὑπάρχουν περιοχαί μεμακρυσμένων ἰδίως κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι πρέπει νά συνδεθοῦν μέ τήν δημοσίαν ὁδόν, ἀσχέτως ἐάν εἶναι συμμοριόπληκτοι.

»Ἐλέχθη ὅτι ἡ ἐπέκτασις τοῦ συστήματος "Πρόνοια διά τῆς Ἐργασίας" θά προσέκρουε εἰς τήν ὑποστηριχθεῖσαν ἰσχυρῶς γνώμην, ὅτι ὅλα τά τεχνικά ἔργα πρέπει νά ἐκτελοῦνται ὑπό τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων. Τό ἐπιχείρημα δέν εἶναι βάσιμον. Χρήματα δέν ὑπάρχουν διά νά γίνουν παντοῦ δημόσια ἔργα μέ ἐργολάβους, κέρδη καί βραδύτητας. Διά τοῦ συστήματος "Πρόνοια - Ἐργασία" πραγματοποιεῖται μία κινητοποίησις τῆς ζωτικότητος καί τῆς δημιουργικῆς ἱκανότητος τῶν χωρικῶν μας, οἱ ὁποῖοι μέ συγκινητικήν προθυμίαν ἐργάζονται μέ τό πενιχρόν ἡμερομίσθιον τῶν 11.000 δρχ. ἀλλά καί εἰς πολλάς περιστάσεις προσφέρουν καί σημαντικόν ἀριθμόν δωρεάν ἡμερομισθίων διά νά κατορθωθῇ ἡ ἀποπεράτωσις τῶν μικρῶν ἔργων πού εἶναι ἡ ζωή τοῦ χωριοῦ των. Δι' ἔργα τά ὁποῖα ὄχι μόνον διευκολύνουσι τήν συγκοινωνίαν τῶν ἀπομεμακρυσμένων περιοχῶν μέ τά κέντρα καί τήν κυκλοφορίαν τῶν προϊόντων ἐπ' ὠφελείᾳ καί τῶν παραγωγῶν καί τῶν καταναλωτῶν, ἀλλ' ἐπί πλέον βοηθοῦν ἀπομεμακρυσμένους καί προγεγραμμένους πληθυσμούς εἶναι ἀνάγκη νά διατεθοῦν ποσά ἐπαρκῆ καί ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἐκ τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας. Ἡ δυνατότης ἀπορροφήσεως, τήν ὁποίαν τόσον ἀμφισβητοῦν, εἶναι ἔκδηλος ὡς καί ἡ κοινωνική χρησιμότης ἐπίσης».

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, Φ. Ζαΐμης, ἀναγνώρισε τήν ἀνάγκη νά ἀναζητηθοῦν χρήματα γιά τή συνέχιση τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία» καί σέ γραπτή ἀπάντησή του στόν Κ. Καλλία, ἀπό 18 Νοεμβρίου, εἶχε ἐπισημάνει ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἐνέγραψε γιά τό σκοπό αὐτό στόν προϋπολογισμό 45 δισεκατομμύρια δραχμῶν, παρά τίς γνωστές οἰκονομικές δυσχέρειες πού τή βαρύνουν. «Τό καθ' ἡμᾶς ὑπουργεῖον», κατέληξε, «οὐδέν παρέλειψε διά τήν ταχεῖαν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχίας τῆς προσπαθείας τοῦ προγράμματος "Πρόνοια-Ἐργασία", ἀπό τό ὁποῖον ἀναμένεται ἡ προώθησις τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὁδοποιίας τῆς ὑπαίθρου καί ἡ ἐν γένει ἐξυπηρέτησις τῶν συμφερόντων αὐτῆς».

[Σέ μεταγενέστερη συζήτηση πάνω στό ἴδιο θέμα, στίς 19 Νοεμβρίου 1951, ὁ βουλευτής Ε. Καλατζῆς θά ἐπαναφέρει τό θέμα, ἐπιζητώντας νά «ἐπανορθωθοῦν αἱ παραλείψεις τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως» καί νά αὐξηθοῦν οἱ πιστώσεις τοῦ προγράμματος «Πρόνοια-Ἐργασία», προκειμένου νά ἀνακουφιστοῦν οἱ ἀγροτικοί πληθυσμοί καί νά ἀνασταλεῖ ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ὑπαίθρου.

Μέ τήν ἴδια ἄποψη θά συνταχθεῖ ὁ βουλευτής Ν. Ζορμπᾶς:

«Εἶμαι ὑποχρεωμένος, κ. πρόεδρε, νά συνηγορήσω εἰς ὅσα εἶπεν ὁ προλαλήσας ἀξιότιμος κ. συνάδελφος, σχετικῶς μέ τήν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοῦ θεσμοῦ "Πρόνοια - Ἐργασία", καί τῆς ἐνισχύσεώς του, διότι κατά τά τελευταῖα αὐτά ἔτη τά μόνα ἔργα τά ὁποῖα ἐξετελέσθησαν εἰς τήν ὕπαιθρον ἐξετελέσθησαν διά τῶν κονδυλίων τῆς πιστώσεως ταύτης.

»Ἐπί αἰῶνας εἴκοσι χωριά τῆς περιφερείας μου ἐπερίμεναν νά συνδεθοῦν μεταξύ των καί μέ τήν πρωτεύουσαν τῆς νήσου καί μόνον τώρα διά τῶν πιστώσεων "Πρόνοια-Ἐργασία" ἀρχίζει ἡ ἐπιθυμία των νά πραγματοποιῆται».

Στό ἴδιο θέμα ἐπανῆλθε, καί μεταγενέστερα, ὁ Κ. Καλλίας, προτείνοντας νά ἐξελιχθεῖ ὁ θεσμός «Πρόνοια-Ἐργασία» σέ μόνιμο:

«Κολοσσιαία εἶναι διά τήν ἐγκαταλελειμμένην ὕπαιθρον ἡ σημασία τοῦ θεσμοῦ, διότι ὄχι μόνον ἐκτελοῦνται ἔργα ἀμέσως χρήσιμα εἰς τούς ἀπομονωμένους ἀγροτικούς πληθυσμούς, καί δυστυχῶς εἶναι σχεδόν τά μόνα τά ὁποῖα γίνονται δι' αὐτούς, ἀλλά ἐπί πλέον εἶναι καί ἔργα πολύ μεγαλυτέρας ἀξίας ἀπό τήν καταβαλλομένην δαπάνην. Τά χρήματα τά ὁποῖα πληρώνει τό Κράτος εἶναι ἁπλοῦν κίνητρον διά τήν κινητοποίησιν τῆς ἀχρησιμοποιήτου, λόγω τῆς χρονίας ὑποαπασχολήσεως, ἐργατικῆς δυνάμεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ»][92].

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1950

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ παρέμβασή του ἀπό τό βῆμα τῆς Βουλῆς, ἀναφέρεται στό θέμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξύ Ἑλ-

λάδος καί τῆς γείτονος Γιουγκοσλαβίας:

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι βουλευταί, εἶναι ἀναμφιβόλως εὐχάριστον τό γεγονός ὅτι αἱ ἑλληνογιουγκοσλαβικαί συνεννοήσεις προωθοῦνται καί ὅτι θά ἔχουν ὡς κατάληξιν εὐχάριστα ἀποτελέσματα. Τό γεγονός τοῦτο θά εἶναι περισσότερον εὐχάριστον, δεδομένου ὅτι οἱ μεταξύ τῶν δύο χωρῶν σχέσεις εὑρίσκοντο καί προπολεμικῶς εἰς πλέον ἤ εὐχάριστον θέσιν. Ἐν τούτοις, προτίθεμαι νά θίξω δύο θέματα οὐσίας, τά ὁποῖα πρέπει νά λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν της ἡ Κυβέρνησις κατά τήν πρόοδον τῶν διαπραγματεύσεων, διότι θεωρῶ σκόπιμον νά ἀκουσθοῦν αἱ ἀπόψεις τῆς Βουλῆς. Εἶναι γνωστόν ὅτι κατ' ἐπανάληψιν καί κατόπιν προκλήσεως ἡ Γιουγκοσλαβία προέβαλε ζήτημα ὑπάρξεως σλαβικῶν μειονοτήτων εἰς τήν Μακεδονίαν. Ὑπάρχουν σήμερον εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν περίπου 36.000 πρόσφυγες, καί τοῦτο πρέπει ἰδιαιτέρως νά τό προσέξῃ ἡ Κυβέρνησις, διότι ἡ κατά ἕναν οἱονδήποτε τρόπον ἐπάνοδος τῶν προσφύγων αὐτῶν εἰς τήν Ἑλλάδα θά ἐνισχύσῃ τάς προβαλλομένας ἀξιώσεις καί θά ἀποβῇ κίνδυνος διαταράξεως τῶν σχέσεων εἰς τό μέλλον. Μεταπολεμικῶς κατεβλήθη μία προσπάθεια συνασπισμοῦ τῶν Σλάβων εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κομινφόρμ, ἵνα δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κυριαρχήσουν τῆς Μεσογείου. Εὐτυχῶς ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τήν γενναίαν στάσιν της καί τόν ἡρωισμόν τῶν τέκτων της, ἀντέστη κατά τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῆς, ἡ δέ Γιουγκοσλαβία ἐν τῷ μεταξύ κατώρθωσε νά ἀποκτήσῃ τήν ἀνεξαρτησίαν της ἔναντι τῆς Ρωσίας, καί αὐτό διηυκόλυνε τάς διαπραγματεύσεις μεταξύ τῶν δύο λαῶν. Ἐάν τά δύο αὐτά θέματα δέν ἀντιμετωπισθοῦν καί δέν ξεκαθαρισθοῦν ἐν τῇ προόδῳ τῶν διαπραγματεύσεων, γεννᾶται ζήτημα διαταράξεως εἰς τό μέλλον τῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν. Ὡς γνωστόν, κύριοι βουλευταί, τό ποσοστόν τῶν σλαβοφώνων μεταξύ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 2%. Ἐκ τοῦ ποσοστοῦ δέ αὐτοῦ οἱ πλεῖστοι ἠκολούθησαν τούς Βουλγάρους μετά τόν πόλεμον, συνεπείᾳ τῶν ἐγκλημάτων, τά ὁποῖα διέπραξαν κατά τήν Κατοχήν εἰς βάρος τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας.*

Γ. Μόδης: Οὐδέποτε, κύριε συνάδελφε, ὑπῆρξεν σλαβική μειονότης ἐν Μακεδονίᾳ.

Κ. Καραμανλῆς: *Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τό τονίσω, διότι κατάγομαι ἐκ Βορείου Ἑλλάδος καί διότι τό θέμα ὑπῆρξεν ἀφορμή καταστροφῶν καί διώξεων εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα. Δέν εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον διεξάγομεν διαπραγματεύσεις πρός ἀποκατάστασιν φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, νά ἀφήσωμεν ἀνοικτήν τήν πληγήν αὐτήν, ἡ ὁποία πρέπει, χάριν τῆς σταθερότητος αὐτῶν τούτων τῶν σχέσεων εἰς τό μέλλον, νά κλείσῃ. Τό θέμα τῶν 36.000 προσφύγων εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν, τῶν ὁποίων ἡ ἐπάνοδος, ὡς ἐτόνισα, θά ἐνισχύσῃ τάς σλαβικάς ἀξιώσεις, πρέπει ἰδιαιτέρως νά τό προσέξωμεν, διότι πρόκειται περί πληθυσμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν κατά τῆς Ἑλλάδος, ἀργότερα ἔγιναν Σέρβοι, εἰσῆλθον εἰς τό ΕΑΜ, διά νά ἐξακολουθήσουν τόν πόλεμον ἐναντίον μας.*

Γ. Μόδης: Μερικοί ἀπό τους σλαβοφώνους, οἱ ὁποῖοι καί κατά τό παρελθόν ὑπῆρξαν Ἕλληνες, αὐτοί ἐξακολουθοῦν νά εἶναι καί σήμερον. Οἱ ἄλλοι ὑπῆρξαν καί ἐξακολουθοῦν νά εἶναι σήμερον ὄχι Μακεδόνες, ὅπως διατείνονται, ἀλλά Βούλγαροι.

Κ. Καραμανλῆς: *Τό ζήτημα τῶν προσφύγων αὐτῶν ἀπησχόλησεν καί τόν ΟΗΕ, ὅταν ὁ Σέρβος ἀντιπρόσωπος Μπέμπλερ τό ἔφερεν ἐνώπιόν του καί ἐζήτησε τήν ἐπαναφοράν των. Ἐάν ἡ Κυβέρνησις δέν ἐξετάσῃ τό θέμα αὐτό καί οἱ πληθυσμοί αὐτοί ἐπανέλθουν κατά ἕναν οἱονδήποτε τρόπον, θά ἐνισχυθῇ ἡ ἀπαίτησις διά μειονότητας. Μεταξύ τῶν 36.000 ὑπάρχουν φυσικά καί 5.000 οἱ ὁποῖοι βιαίως ἠκολούθησαν. Ἐάν, συνεπῶς, δέν ἀποφευχθῇ ἡ ἐπάνοδος εἰς τήν Ἑλλάδα τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν, ὑπάρχει μέγας κίνδυνος, καί ἀσφαλῶς αἱ μεταξύ τῶν δύο χωρῶν σχέσεις θά διαταραχθοῦν εἰς τό μέλλον. Διά τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω καί πάλιν, ἡ Κυβέρνησις πρέπει ἰδιαιτέρως νά προσέξῃ τά θέματα, τά ὁποῖα ἔθεσα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς»*[93].

16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1951

Ἐξ ἀφορμῆς προτάσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ, Σ. Βενιζέλου, γιά τή διακοπή τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς μέχρι τῆς 25ης Ἰουνίου, προκειμένου νά καταρτίσει ἡ Κυβέρνηση τόν προϋπολογισμό καί νά ἐπεξεργαστεῖ τό ἐκλογικό σύστημα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναπτύσσει ἀπό τό βῆμα τήν ἀκόλουθη ἄποψη:

«Κύριοι βουλευταί, ἡ κατάστασις τήν ὁποίαν τώρα ἀντιμετωπίζομεν δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξηγηθῇ διά τῆς λογικῆς. Συμβαίνουν εἰς τόν τόπον μας τόσον ἀπίθανα πράγματα, ὥστε ἐγώ τούλάχιστον δέν δύναμαι νά καταλάβω πῶς λειτουργεῖ ἡ δημοσία μας ζωή. Εἶναι ἀληθές, καί πάντες παραδεχόμεθα τοῦτο, ὅτι ἡ πολιτική ζωή τοῦ τόπου μας δέν λειτουργεῖ καλῶς καί συνεπείᾳ τούτου ἡ ζημία εἶναι μεγίστη. Δέν θά ἐπεκταθῶ εἰς συγκεκριμένα παραδείγματα τῆς ἀνωμάλου λειτουργίας τῆς δημοσίας ζωῆς τοῦ τόπου μας. Θά ἀναφέρω ὅμως δύο χαρακτηριστικά περιστατικά τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Ἔχω τήν πληροφορίαν, πρῶτον, ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς ἔχουν τεράστια κεφάλαια ἐπενδύσει εἰς δολλάρια ἐν Ἀμερικῇ, τά ὁποῖα κεφάλαια θά ἐπεθύμουν νά φέρουν ἐν Ἑλλάδι, ἀναστέλλουν ὅμως τήν ἐνέργειάν των αὐτήν λόγω τῆς ἀνωμάλου δημοσίας μας ζωῆς. Δύναταί τις εὐκόλως νά ὑπολογίσῃ τήν ἐκ τούτου ζημίαν. Ἠρώτησα ἐξ ἄλλου κάποτε διαπρεπῆ Ἄγγλον πολιτικόν ποῖα τά κριτήρια τοῦ ἐκπολιτισμοῦ μιᾶς χώρας καί μοῦ ἀπήντησεν ὅτι αὐτά εἶναι κυρίως ἡ καλή λειτουργία τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

»Ἡ τύχη τοῦ λαοῦ αὐτοῦ θά ἦτο καλυτέρα ἐάν εἴχομεν τήν διάθεσιν ἡμεῖς οἱ πολιτικοί νά τόν βοηθήσωμεν δίδοντες εἰς τόν τόπον σταθεράν Κυβέρνησιν. Ἡ πολιτική ὅμως ἀστάθεια ἐν Ἑλλάδι κατήντησε φαίνεται χρόνιον νόσημα καί ὑπεύθυνοι εἰς τοῦτο εἴμεθα ἡμεῖς οἱ πολιτικοί.

»Ἄς μου ἐπιτραπῇ ν' ἀναφερθῶ εἰς τήν τελευταίαν πολιτικήν ἐξέλιξιν. Βασανίζομεν ἐπί 14 μῆνας τόν τόπον, χωρίς νά θέλωμεν νά δώσωμεν μίαν σταθεράν Κυβέρνησιν, καίτοι ὁ λαός μέ ἀγωνίαν ἀνέμενεν νά ἴδῃ τήν ἐπαύριον τῶν ἐκλογῶν σταθεράν καί ἱκανήν Κυβέρνησιν, δυναμένην νά ἀξιοποιήσῃ τό ὑπόλοιπον τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας. Εἶναι κατά ταῦτα φυσικόν νά αἰσθάνεται ὁ λαός βαθεῖαν ἀπογοήτευσιν ἐκ τῆς ἐπί 14μηνον ἀκυβερνησίας τῆς χώρας.

»Γίνεται συνεχῶς λόγος περί ἐκλογῶν, καίτοι νομίζω ὅτι οὐδείς ἐξ ἡμῶν πιστεύει ὅτι αὐταί εἶναι ὠφέλιμοι ἤ ἀναγκαῖαι. Δέν ἔχομεν τό θάρρος εἰλικρινῶς νά κανονίσωμεν τήν θέσιν μας ἐπί τοῦ ζητήματος τῶν ἐκλογῶν, ὥστε νά ἀποτραπῇ ἡ κακή ἐξέλιξις τήν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ πολιτική μας ζωή. Ἡ δημιουργία τῆς ἀτμοσφαίρας τῶν ἐπικειμένων ἐκλογῶν καθιστᾶ ἔτι μή γόνιμον τήν λειτουργίαν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Οὐδείς δέχεται ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος διά τήν κατάστασιν αὐτήν καί διά τήν ἀκυβερνησίαν τῶν 14 μηνῶν, καίτοι οἱ ὑπεύθυνοι εὑρίσκονται ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ. Ἀπό τήν ἐπαύριον τῶν ἐκλογῶν ἐδημιουργήσαμεν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ὥστε, χωρίς νά δυνηθῶμεν νά σχηματίσωμεν οὐδ' ἐπί στιγμήν σταθεράν Κυβέρνησιν, ἀγόμεθα εἰς ἐκλογάς, καταστάντες οὕτω, θά ἔλεγα, ἐπιζήμιοι εἰς τόν τόπον καί ἐλαφρῶς ἀνυπόληπτοι.

»Κύριοι συνάδελφοι, ἐπαναλαμβάνω ὅτι διά τήν κατάστασιν αὐτήν, καίτοι οὐδείς ἐξ ἡμῶν νομίζει ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος, ἐν τούτοις ὑπεύθυνοι εἴμεθα ἡμεῖς καί κυρίως τά κυβερνητικά κόμματα, τά ὁποῖα ἀπό τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν ἔχουν τήν πρωτοβουλίαν εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Τά κυβερνητικά κόμματα ἔπρεπε ἀπό τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν ἤ νά δώσουν σταθεράν Κυβέρνησιν εἰς τόν τόπον, ὅπερ οὐδέποτε ἔπραξαν, ἤ νά διαπιστώσουν ἔκτοτε τήν ἀδυναμίαν τῆς Βουλῆς νά δώσῃ βιώσιμον Κυβέρνησιν καί νά μᾶς ὁδηγήσουν πρός ἐκλογάς. Οὐδέν ἐκ τούτων ἐγένετο. Καί τοῦτο δέν φθάνει, ἀλλά ἡ ἀνώμαλος πολιτική κατάστασις συνεχίζεται μέ τήν ἄρνησιν τῆς Κυβερνήσεως νά δηλώσῃ σαφῶς τάς κυβερνητικάς περί τῶν ἐκλογῶν προθέσεις. Ἡ Κυβέρνησις, δηλαδή, ἀφοῦ ὅλως αὐθαιρέτως διεπίστωσεν ὅτι ἡ Βουλή δέν δύναται νά δώσῃ βιώσιμον Κυβέρνησιν, ἐδήλωσεν ἀορίστως ὅτι θά γίνουν ἐκλογαί. Θά ἤθελα νά ἐρωτήσω ὅμως, ἐάν πιστεύῃ ἡ Κυβέρνησις ὅτι αἱ ἐκλογαί εἶναι ὠφέλιμοι ἤ ἀναγκαῖαι. Ἐγώ προσωπικῶς ἔχω τήν γνώμην ὅτι αἱ ἐκλογαί ὄχι μόνον δέν εἶναι ὠφέλιμοι ὑπό τάς παρούσας συνθήκας, ἀλλά τοὐναντίον εἶναι ἐπιζήμιοι, πρᾶγμα τό ὁποῖον νομίζω ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν πιστεύομεν, καίτοι ἀθελήτως ἠκολουθήσαμεν πάντες τόν δρόμον πρός τάς ἐκλογάς ἐκ σφάλματος τῆς Κυβερνήσεως. Ἐγώ παραδέχομαι ὅτι ἡ παροῦσα Βουλή ἔχει ἀρίστην σύνθεσιν καί θά εἶναι δύσκολον νά ἐπιτύχωμεν καλυτέραν ταύτης.

»Αἱ ἐκλογαί λοιπόν εἶναι ἐπιζήμιοι εἰς τόν τόπον μας ὑπό τάς παρούσας συνθήκας, ὁδηγούμεθα ὅμως πρός ταύτας ἐκ σφάλματος τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἡ Κυβέρνησις πρέπει κατά τρόπον σαφῆ νά καθορίσῃ τήν θέσιν της ἐπί τοῦ ζητήματος τῶν ἐκλογῶν, δηλαδή ἤ νά παραδεχθῇ ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά γίνουν ἐκλογαί καί νά τερματισθῇ αὐτή ἡ συζήτησις ἤ νά ζητήσῃ νά διαλυθῇ ἡ Βουλή ἀμέσως καί νά γίνουν ἐκλογαί διά νά ἐξέλθωμεν τοῦ πολιτικοῦ ἀδιεξόδου, εἰς τό ὁποῖον περιήλθομεν, δίδουσα οὕτω μίαν πολιτικήν κατεύθυνσιν.

Σ. Βενιζέλος: Καί αἱ ἐκλογαί ἐπίσης εἶναι πολιτική κατεύθυνσις.

Κ. Καραμανλῆς: *Ὀρθῶς, κύριε πρόεδρε, δέν ἐδηλώσατε ὅμως σαφῶς τοιοῦτον τι.*

»Αἱ δημοτικαί ἐκλογαί ἀπέδειξαν ὅτι ἡ παροῦσα Βουλή δέν εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μέ τήν λαϊκήν θέλησιν. Ἀπεδείχθη ὅτι δέν ἐγένετο μετατόπισις πολιτικῶν δυνάμεων, ὥστε νά τεθῇ ζήτημα ἐκλογῶν. Τό συμπέρασμα λοιπόν ἐκ τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν εἶναι, ὅτι πρέπει νά βαδίσωμεν σταθερώτερον εἰς τά ἔργα ἀνασυγκροτήσεως καί νά σταματήσωμεν τήν συζήτησιν περί ἐκλογῶν. Ἡ Κυβέρνησις ὅμως, τοὐναντίον, μή δίδουσα πολιτικήν κατεύθυνσιν, ἄφησε μοιραίως νά ἀγώμεθα πρός ἐκλογάς χωρίς νά τό θέλωμεν.

»Τώρα ἡ Κυβέρνησις ζητεῖ τήν παράτασιν τῆς ἀκυβερνησίας τοῦ τόπου μέ ὅλας τάς ἐπακολούθους ταύτης ζημίας. Ἐάν πιστεύῃ τέλος πάντων ὅτι αἱ ἐκλογαί εἶναι ἀναγκαῖαι, πρέπει νά ζητήσῃ νά διαλυθῇ ἡ Βουλή τώρα ἀμέσως καί νά σταματήσῃ τό δρᾶμα τῆς ἀκυβερνησίας, τό ὁποῖον ἀρκετά ἐπί 14μηνον ἐταλαιπώρησε τόν λαόν. Ἡ Κυβέρνησις περιπίπτει καί εἰς τήν ἑξῆς ἀνακολουθίαν: παραδέχεται ὅτι ἡ παροῦσα Βουλή δέν δύναται νά δώσῃ βιώσιμον Κυβέρνησιν καί δι' αὐτό ἀκριβῶς θέλει νά γίνουν ἐκλογαί, ζητεῖ ὅμως τήν ἀναβολήν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σώματος καί τήν παράτασιν κατά ταῦτα τῆς ζωῆς τῆς παρούσης Βουλῆς καί τήν συνέχισιν τῆς ἀκυβερνησίας ἐπί πεντάμηνον ἀκόμη. Διά τήν αἰτησιν αὐτήν τῆς Κυβερνήσεως ἔχω τήν γνώμην ὅτι δέν ὑπάρχει σοβαρόν τι ἐπιχείρημα, ἐνῶ τοὐναντίον ἡ Βουλή πρέπει νά ἐργασθῇ κατ' αὐτάς διά τήν ψήφισιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

»Ὁ ἀξιότιμος ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως πρό ἑνός ἔτους ἔκαμε τήν ὀρθήν δήλωσιν ὅτι ὁλόκληρος ὁ πολιτικός κόσμος πρέπει νά γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων τό ἐκλογικόν σύστημα, βάσει τοῦ ὁποίου θά διενεργηθοῦν αἱ προσεχεῖς ἐκλογαί. Σήμερον ἡ Κυβέρνησις λέγει ὅτι θά χωρήσῃ εἰς τάς ἐκλογάς. Ἀφοῦ λοιπόν αἱ ἐκλογαί κατέστησαν ἀναγκαῖαι, ἀπαραίτητον εἶναι νά γνωρίζῃ ὁ πολιτικός κόσμος ἐκ τῶν προτέρων τό ἐκλογικόν σύστημα μέ τό ὁποῖον θά γίνουν αἱ ἐκλογαί. Ἡ Κυβέρνησις δέον νά ἀναθεωρήσῃ τήν ἀπόφασίν της περί διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σώματος. Εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ἡ Βουλή συνεχίσῃ τάς ἐργασίας της, διότι ἡ ἀναστολή τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς θά δημιουργήσῃ μίαν ἀγωνιώδη κατάστασιν εἰς τόν πολιτικόν κόσμον τῆς χώρας. Πρός τοῦτο, δέον ἡ Κυβέρνησις νά φέρῃ ἐγκαίρως ἐνώπιον τοῦ Σώματος τόν ἐκλογικόν νόμον καί εἶτα ἀμέσως νά χωρήσῃ εἰς ἐκλογάς. Δι' αὐτό, θά παρεκάλουν τήν Βουλήν νά ἀντιδράσῃ εἰς τήν διακοπήν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, διότι, ἐάν δέν λύσωμεν τό πολιτικόν μας πρόβλημα, εἶναι μάταιον νά ἀσχολούμεθα διά τήν λύσιν ἄλλων θεμάτων.

»Κύριε πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, θά φέρετε μεγάλην εὐθύνην διά τήν διακοπήν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, θά προσφέρετε δέ τήν μεγαλυτέραν ὑπηρεσίαν εἰς τόν τόπον ἄν ἀναθεωρήσητε τήν ἀπόφασίν σας περί διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς»[94].

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1951

Ὁ Κ. Καραμανλῆς νυμφεύεται τήν Ἀμαλία Κανελλοπούλου, κόρη τοῦ Ἀναστασίου καί ἀνεψιά τοῦ Παναγιώτη Κανελλοπούλου.

12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1951

Κατά τή συζήτηση στή Βουλή τοῦ νομοσχεδίου «περί τροποποιήσεως τοῦ νόμου 5493/32 "περί ἐκλο-

Ὁ γάμος τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τήν Ἀμαλία Κανελλοπούλου.
Δεξιά ὁ Α. Παπάγος καί ὁ Π. Κανελλόπουλος.

γῆς βουλευτῶν"», ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποστηρίζει τήν ἀκόλουθη ἄποψη:

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι βουλευταί, πρό διμήνου, ἀπό τοῦ βήματος τούτου συνέστησα εἰς τήν Κυβέρνησιν νά μή διακόψη τάς ἐργασίας τῆς Βουλῆς καί ὅτι ὀφείλει νά ἐκκαθαρίση τήν πολιτικήν κατάστασιν, εἴτε διά τῆς διευρύνσεώς της, εἴτε διά τῆς καταθέσεως τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Δυστυχῶς ἔπραξε τό ἀντίθετον, καί ἔχω τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων ἐδικαίωσε τάς ἀπόψεις μας διότι οὐδείς σήμερον ἐλέγχει τήν πολιτικήν ζωήν τοῦ τόπου.*

»Κύριοι βουλευταί, λαμβάνω μέ ἀπροθυμίαν τόν λόγον, διότι πιστεύω ὅτι αἱ συζητήσεις εἰς τήν Βουλήν κατέστησαν ἄνευ ἐννοίας, διότι οὐδείς ἐξ ἡμῶν προσέρχεται εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην νά ἀναζητήση τήν ἀλήθειαν καί νά πράξη τό καθῆκον του. Ἐδημιουργήθη μία νοσηρά πολιτική ἀτμόσφαιρα, ἡ ὁποία καθιστᾶ ἀδύνατον τήν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος, καί δεικνύει ὅτι δέν ἔχομεν συνείδησιν τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος. Ἀποδοκιμάζομεν κατά τρόπον συμβολικόν καί ἐπιδοκιμάζομεν κατά τόν ἴδιον ἐπίσης τρόπον. Θά ἤθελα, κύριοι συνάδελφοι, νά ἀναφέρω μερικά περιστατικά ἀποδεικνύοντα τήν παραμόρφωσιν τοῦ πολιτεύματος. Βασανίζομεν τήν χώραν ἐπί 15 μῆνας, χωρίς νά δίδωμεν λύσιν εἰς τό πολιτικόν πρόβλημα. Εὑρισκόμεθα καθ' ὅλον αὐτό τό διάστημα μεταξύ φθορᾶς καί ἀφθαρσίας, ἐάν πρέπει νά κάμωμεν Κυβέρνησιν ἤ νά προσφύγωμεν εἰς ἐκλογάς. Εἰς τό πρόβλημα αὐτό, ἐάν ὑπῆρχε καλή πίστις, ἔπρεπε ἀμέσως νά δοθῆ λύσις, ἄλλως ἔδει νά εἴχομεν προσφύγει εἰς ἐκλογάς. Ἤδη διά τῶν ζημιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον εἰς τόν τόπον ἕνεκα τῆς ἐκκρεμότητος τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος κατέστημεν ἀνυπόληπτοι.

»Ἤδη ἀφοῦ διήλθομεν ὅλα αὐτά τά στάδια, ἀγόμεθα πρός ἐκλογάς, παρά τήν λογικήν, παρά τό συμφέρον τοῦ ἔθνους καί τήν θέλησίν μας. Πιστεύω ὅτι, ἐκτός ἀπό τό Λαϊκόν κόμμα, τό ὁποῖον ἔχει δίκαιον νά ἐπιδιώκη τάς ἐκλογάς, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀγόμεθα πρός ταύτας, χωρίς νά τό θέλωμεν. Δέν πρέπει νά ἀναμένη οὐδείς βελτίωσιν τῆς δημοσίας ζωῆς, χωρίς νά ἀντιμετωπίσωμεν μέ τό ἀπαιτούμενον θάρρος τά ὀρθούμενα προβλήματα τοῦ τόπου. Πρό τινων μηνῶν ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐξεφώνησεν ἕνα λόγον εἰς τήν Θεσσαλονίκην. Ὁ πολιτικός κόσμος τότε ὡς σύνολον, ἡγουμένης τῆς Κυβερνήσεως, ἐκήρυξεν ἐν κινδύνῳ τό πολίτευμα καί ἐξεφωνήθησαν δραματικοί λόγοι. Κατόπιν, εἷς δημοσιογράφος κατηγόρησεν ἕναν ἀνακτορικόν ὑπάλληλον. Καί πάλιν τότε σύσσωμος ὁ πολιτικός κόσμος ἠγέρθη. Πρό 15-20 ἡμερῶν παρητήθη ὁ ἀρχιστράτηγος Παπάγος. Ὁ πολιτικός κόσμος τό γεγονός τοῦτο τό παρῆλθεν ἐν σιγῇ, ὡσάν νά μή συνέβη τίποτε. Τό γεγονός ὅτι τά ἀσήμαντα περιστατικά δημιουργοῦν ὁλόκληρα ζητήματα, ἐνῶ ἀντιθέτως ἄλλα, τά ὁποῖα θά ἠδύναντο νά ἀναστατώσουν τήν χώραν, ἡ Βουλή τά παρέρχεται ἐν σιγῇ, εἶναι ἕνα δεῖγμα τοῦ ὅτι τό πολίτευμά μας δέν λειτουργεῖ φυσιολογικά.

»Δέν ὑπάρχει, κύριοι συνάδελφοι, ἰδανικόν τι ἐκλογικόν σύστημα. Τό ἴδιον σύστημα ἔχει διάφορον ἐπίδρασιν ἐφαρμοζόμενον εἰς διαφόρους χώρας. Καί διά νά φέρω ἕνα παράδειγμα, λέγω ὅτι εἰς τήν Ἑλβετίαν, Βέλγιον, Ὁλλανδίαν καί Σουηδίαν ἐφαρμόζεται ἀπό πολλῶν ἐτῶν ἡ ἀναλογική. Καί ὑπάρχει εἰς αὐτά τά Κράτη πληθύς κομμάτων, πλήν ὅμως ὑπάρχουν καί ἰσχυραί Κυβερνήσεις. Τό ἀντίθετον ἀκριβῶς συνέβη εἰς τήν Γαλλίαν, ὅπου ἐκ τῆς ἀναλογικῆς ὑπάρχουν πολλά κόμματα μή δυνάμενα νά δώσουν ἰσχυράν Κυβέρνησιν εἰς τόν τόπον. Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ ἀναλογική πληθύνει τά κόμματα καί ὡς ἐκ τούτου δύσκολον εἶναι νά ὑπάρξη ἰσχυρά Κυβέρνησις. Τό πλειοψηφικόν σύστημα ἔχει τά ἀντίθετα ἀποτελέσματα, πρέπει ὅμως νά ἐφαρμόζεται πρίν δημιουργηθοῦν πολλά κόμματα, νά ἐφαρμόζεται ἐπανειλημμένως ὥστε νά ἀναγκάση ὅλα τά κόμματα νά συγχωνευθοῦν εἰς δύο. Ζωντανόν παράδειγμα περί τοῦ ὅτι τό σύστημα τοῦτο ἔχει ἀγαθά ἀποτελέσματα εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεταννία. Ἀνέφερα τά παραδείγματα αὐτά διά νά ἀποδείξω ὅτι τό ἀνθρώπινον ὑλικόν εἶναι παράγων ἀποφασιστικώτερος ἀπό τό ἐκλογικόν σύστημα.

»Ἤθελα νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς εἰς τό ὅτι, ἄν δέν κατορθώσωμεν νά διαλύσωμεν τήν νοσηράν αὐτήν ἀτμόσφαιραν, ἐπί ματαίῳ διά τῆς ἀλλαγῆς τῶν πολιτικῶν συστημάτων ἐπιδιώκομεν τήν λύσιν τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος. Ἐγώ, ἀντί τῶν ἐκλογῶν, προτείνω νά κάμωμεν μίαν ἰσχυράν Κυβέρνησιν, ὅπερ μάλιστα τονίζω ὅτι ὀφείλομεν νά πράξωμεν, μέ σποπόν νά δυνηθῶμεν νά λύσωμεν τά ζητήματα τοῦ τόπου καί νά ἐξυψώσωμεν οὕτω τόν πολιτικόν κόσμον τῆς χώρας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ ἐκλογαί, ἄν γίνουν, δέν θά γίνουν παρά μόνον διά νά ἀποδείξουν τήν ἀλήθειαν αὐτήν, δηλαδή νά ἀποδείξουν τήν χρεοκοπίαν τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρχει περί καλυτερεύσεως τῆς καταστάσεως, ἐάν κατέλθωμεν εἰς ἐκλογάς, ἐνῶ τοὐναντίον μέ τόν ἐκλογικόν σάλον ἔτι περισσότερα δεινά θά ἐπισωρεύσωμεν εἰς τόν τόπον μας.

»Διά τήν κατάστασιν, εἰς ἣν περιήλθομεν, τήν εὐθύνην φέρει ἡ Κυβέρνησις, καί κυρίως τά κόμματα τῶν Φιλελευθέρων καί τοῦ κ. Παπανδρέου, διότι αὐτά κατηύθυνον τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας ἐπί 15μηνον καί περιήγαγον τήν πολιτικήν κατάστασιν εἰς τό ἀδιέξοδον τοῦτο. Καί τά δύο σχηματισθέντα μετά τάς τελευταίας ἐκλογάς πολιτικά σχήματα διελύθησαν. Καί εἰς τοῦτο φέρει βαρεῖαν εὐθύνην καί ὁ κ. Παπανδρέου, διότι δι' ἄλλους λόγους διελύθη τό δεύτερον κοινοβουλευτικόν σχῆμα καί ὄχι διότι διεσπάσθη τό Λαϊκόν κόμμα, ὡς ἐδήλωσεν ὁ κ. Παπανδρέου.

Γ. Παπανδρέου: Ἡ διάλυσις τοῦ δευτέρου κυβερνητικοῦ σχήματος ἐγένετο πρό τῆς διασπάσεως τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Ἡ Κυβέρνησις τότε ἔπεσεν ἐξ ἄλλου λόγου καί ἀπόψε ἐξήγησα τόν λόγον αὐτόν. Κατ' ἐπανάληψιν εἶπατε ὅτι ἕνα μέρος τῆς εὐθύνης βαρύνει καί ἐμέ καί κυρίως διότι τό πρῶτον πολιτικόν σχῆμα ἀπέκλεισε τόν σχηματισμόν τοῦ δευτέρου. Τά πράγματα ὅμως ἀπέδειξαν τό ἀντίθετον: μόλις τό πρῶτον πολιτικόν σχῆμα διελύθη, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπηκολούθησεν τό δεύτερον.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐγώ λέγω ὅτι διά τήν σημειωθεῖσαν κατάπτωσιν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τήν εὐθύνην κυρίως φέρουν τά κόμματα ἐκεῖνα τά ὁποῖα κατηύθυνον τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας κατά τό διαρρεῦσαν ἀπό τῶν ἐκλογῶν 15μηνον. Λέγω ταῦτα, διότι πρέπει νά λεχθοῦν καί νά ἀποδοθοῦν αἱ εὐθῦναι εἰς ἐκείνους εἰς τούς ὁποίους ἀνήκουν διά τήν ἐξέλιξιν αὐτήν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Ἐμνημονεύθη ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ βασιλικοῦ μηνύματος θά ἐγένετο Κυβέρνησις Φιλελευθέρων - Δημοκρατικοῦ*

Σοσιαλιστικοῦ καί ΛΕΚ. Ὅμως καί παλαιότερον ὑπῆρξεν ἡ δυνατότης αὐτή, τά κυβερνητικά ὅμως κόμματα ἀπέρριψαν τοῦτο, ἐπιμένοντα εἰς μίαν Κυβέρνησιν μειοψηφίας, ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τό πολιτικόν ἀδιέξοδον εἰς ὅ νῦν περιήλθομεν.

»Ἐπειδή πιστεύω ὅτι ἡ μετεκλογική κατάστασις θά ἐπισημοποιήση τήν χρεοκοπίαν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, προτείνω εἰς τήν Κυβέρνησιν ὅπως, ἐπιδεικνύουσα τό ἀπαιτούμενον θάρρος, ἐπιδιώξη τόν σχηματισμόν σταθερᾶς Κυβερνήσεως, ἱκανῆς νά βγάλη τήν χώραν ἀπό τό ἀδιέξοδον εἰς ὅ περιῆλθε. Διά πᾶσαν κακήν πολιτικήν ἐξέλιξιν τήν εὐθύνην κυρίως φέρει τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, διότι τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τήν Κυβέρνησιν καί κατευθύνει τήν πολιτικήν ζωήν τοῦ τόπου ἀφ' ἑνός καί εἶναι τό μεγαλύτερον κόμμα ἀφ' ἑτέρου. Ἐάν τοῦτο δέν καταστῆ δυνατόν νά τό πράξη ἡ Κυβέρνησις, ὀρθόν εἶναι, νομίζω, οἱ βουλευταί νά ἀντιταχθοῦν εἰς τάς ἀποφάσεις τῶν ἀρχηγῶν των, διά τήν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους, διότι ἄλλως φέρουν βαρυτάτην εὐθύνην μή πράττοντες τό καθῆκον μας. Εἶναι παράλογον νά διαλύσωμεν μίαν Βουλήν μέ θαυμασίαν πολιτικήν ὁμοιογένειαν. Ἐπαναλαμβάνω πάλιν τήν εὐχήν, ὅπως, πρίν δημιουργηθῆ ἀνεπανόρθωτος κατάστασις, τόσον οἱ ἀρχηγοί ὅσον καί οἱ βουλευταί, ἀναλογιζόμενοι τάς εὐθύνας μας, δώσωμεν τήν πρέπουσαν λύσιν εἰς τό πολιτικόν ζήτημα σχηματίζοντες ἰσχυράν Κυβέρνησιν[95]*».*

31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1951

Εὐθύς μετά τήν ἀναγγελία τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου νά ἱδρύσει νέο πολιτικό ὀργανισμό, τόν «Ἑλληνικό Συναγερμό», τά μέλη τοῦ Λαϊκοῦ Ἑνωτικοῦ κόμματος ἀποφασίζουν ὁμόφωνα τή διάλυση του κόμματος, προκειμένου νά διευκολύνουν τήν εὐρύτερη συσπείρωση γύρω ἀπό τό στρατάρχη. Συγκεκριμένα, ὁ Σ. Στεφανόπουλος δήλωσε ὅτι ἡ ἵδρυση τῆς ΛΕΚ ἀπέβλεπε στόν τερματισμό τῶν «παλαιῶν κομματικῶν μεθόδων», προσπάθεια πού ἤδη ἀναλαμβάνεται ἀπό τό στρατάρχη Παπάγο. Κατόπιν τούτου, τό ΛΕΚ, ἀποβλέποντας στή συνένωση ὅλων τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἀποφάσισε τή διάλυσή του. «Προχωροῦμεν», κατέληξε, «μέ πίστιν καί ἀγνότητα προθέσεων εἰς τήν ἐθνικήν του κίνησιν».

Τήν ἴδια ἡμέρα, ὁ Α. Παπάγος ἀνήγγειλε τήν ἀπόφασή του νά μετάσχει στόν ἐκλογικό ἀγώνα καί καλοῦσε τούς Ἕλληνες νά τόν περιβάλουν «διά τῆς ἐμπιστοσύνης των, ἵνα ἀπαλλαγῆ ἡ Ἑλλάς τῆς ἀκυβερνησίας καί ἀποκτήση σταθεράν Κυβέρνησιν», καί προκειμένου νά ἐπιτευχθεῖ «ἡ πραγματική ἀλλαγή, τήν ὁποίαν ζητεῖ τό ἔθνος».

9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1951

Διεξάγονται γενικές ἐκλογές ἀπό τήν Κυβέρνηση Βενιζέλου μέ τό σύστημα τῆς ἐνισχυμένης ἀναλογικῆς (Ν. 187/8/1951). Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή σημαία ἤδη τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, ἐκλέγεται γιά πέμπτη συνεχῆ φορά βουλευτής τοῦ νομοῦ Σερρῶν.

Τά συγκεντρωτικά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τῆς 9ης Σεπτεμβρίου ἦταν τά ἀκόλουθα:

Νόμιμος πληθυσμός: 7.395.219, ἐγγεγραμμένοι ἐκλογεῖς: 2.224.246, ἐψήφισαν: 1.717.012 (23,21% τοῦ νόμιμου πληθυσμοῦ, 77,11% τῶν ἐγγεγραμμένων), ἔγκυρα ψηφοδέλτια: 1.708.904, ἐκλογικές περιφέρειες: 41, σύνολο ἑδρῶν: 258, σύνολο ὑποψηφίων: 1.881.

Ἔλαβαν, Ἑλληνικός Συναγερμός 624.316 (36,53%): ἕδρες 114 (44,18%), ΕΠΕΚ 401.379 (23,49%): ἕδρες 74 (28, 68%), κόμμα Φιλελευθέρων 325.390 (19,04%): ἕδρες 57 (22,09%), Ἑνιαία Δημοκρατική Ἀριστερά (ΕΔΑ) 180.646 (10,57%): ἕδρες 10 (3,88%), Λαϊκόν κόμμα 113.876 (6,66%): ἕδρες 2 (0,78%), Γ. Παπανδρέου 35.810 (2,10%), Ἀγροτικόν 21.009 (1,23%): 1 ἕδρα, Σοσιαλιστικόν κόμμα 3.912 (0,23%), Διάφοροι 2.572 (0,15%).

Ὁ Α. Παπάγος, μολονότι ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός ἀναδείχτηκε πρώτη δύναμη στή Βουλή, δέ δέχτηκε νά ἡγηθεῖ Κυβερνήσεως συνασπισμοῦ, μέ τήν πεποίθηση ὅτι τά συμμαχικά κυβερνητικά σχήματα δέν εἶναι ἱκανά νά ἀποδώσουν γόνιμο ἔργο. Σέ μεταγενέστερο ἐρώτημα, ἄν εἶχε ἀντίθετη γνώμη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε:

«Εἶχα πράγματι ἀντίθετον γνώμην. Ὑπεστήριξα ὅτι ὁ Παπάγος ἔπρεπε νά λάβη τήν ἐντολήν καί νά σχηματίση Κυβέρνησιν. Τήν θέσιν αὐτήν τήν ὑπεστήριξα διά τρεῖς λόγους: 1) διότι ὁ σχηματισμός Κυβερνήσεως ἐκ μέρους τοῦ Παπάγου θά ὡδηγοῦσε κατ' ἀνάγκην εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεών του μέ τό Στέμμα, τήν ὁποίαν ἐθεώρουν ἐθνικῶς ἀναγκαία, 2) διότι εἶμαι ἐναντίον τῶν συχνῶν ἐκλογῶν, δεδομένου ὅτι συμβάλλουν εἰς τήν πολιτικήν ἀστάθειαν τοῦ τόπου μας, καί 3), καί σπουδαιότερον, διότι ἐπίστευα ὅτι, ἐάν ἡ Κυβέρνησις Πλαστήρα - Βενιζέλου ἐψήφιζε, ὅπως προετίθετο, τήν ἁπλῆν ἀναλογικήν, ὁ Συναγερμός, καί μόνον ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ, θά ὀπισθοδρομοῦσε, διότι θά ἔχανε τόν ψυχολογικόν παράγοντα. Τά πράγματα ὅμως ἐξελίχθησαν κατά τρόπον διάφορον καί ἐδικαίωσαν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀντίθετον μέ τήν ἰδικήν μου γνώμην. Ἡ διαφωνία μου ἄλλωστε ἐπ' αὐτοῦ ἦτο τόσον γνωστή, ὥστε ὁ Βενιζέλος μοῦ ἔστειλε τόν ὑπουργόν κ. Σπαῆν καί μοῦ ἐπρότεινε νά μετάσχω τῆς Κυβερνήσεως, καί μάλιστα ὡς ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, πρᾶγμα πού θά διευκόλυνεν τήν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως, προκαλούσης τότε εἰς τάς Ἐνόπλους Δυνάμεις κάποιαν δυσπιστίαν λόγω Πλαστήρα. Τοῦ εἶπα ὅτι δέν συζητῶ τό θέμα, παρά τήν διαφωνίαν μέ τήν πολιτικήν τοῦ Συναγερμοῦ»[96].

[Ἡ νέα Κυβέρνηση σχηματίστηκε, στίς 27 Ὀκτωβρίου 1951, ἀπό τό Ν. Πλαστήρα, ἀρχηγό τοῦ δευτέρου σέ ἀριθμό βουλευτικῶν ἑδρῶν κόμματος, τῆς ΕΠΕΚ, μέ τή συμμετοχή τοῦ κόμματος τῶν Φι-

λελευθέρων, ὑπό τόν Σ. Βενιζέλο. Ἡ Κυβέρνηση Πλαστήρα - Βενιζέλου παρέμεινε στήν ἐξουσία ὡς τίς 11 Ὀκτωβρίου 1952].

Κατά τή νέα περίοδο τῆς Βουλῆς (1951-1952), ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁρίστηκε μέλος τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν ἁρμοδιότητας τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καί τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν.

Σέ μεταγενέστερο κείμενό του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρεται στά γεγονότα πού συνέχονται μέ τίς ἐκλογές τοῦ Σεπτεμβρίου 1951 καί τά ἄμεσα ἐπακόλουθά τους:

«Κατά τάς ἐκλογάς αὐτάς ἐξελέγην καί πάλιν βουλευτής Σερρῶν ὑπό τήν σημαίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, εἰς τόν ὁποῖον εἶχε ἐνσωματωθεῖ καί ἡ ΛΕΚ. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ Παπάγου εἰς τήν πολιτικήν, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν κυρίως συνέπεια τῆς διενέξεώς του μέ τό Στέμμα, ἀπεδείχθη ὠφέλιμος διά τήν χώραν, διότι ἐνεκαινίασε μίαν μακράν περίοδον πολιτικῆς σταθερότητος. Ὑπῆρξεν ὅμως ἀτυχής διά τόν ἴδιον, ἐφόσον ἐδοκίμασε πολλές πικρίες καί ἐκινδύνευσε νά χάση εἰς τήν ἀρέναν τῆς πολιτικῆς ὅ,τι ἐκέρδισε εἰς τά πεδία τῶν μαχῶν. Ἡ διένεξις τοῦ Παπάγου μέ τό Στέμμα ὑπῆρξε μᾶλλον ἀποτέλεσμα παρεξηγήσεων, τάς ὁποίας ὑπέθαλψεν καί τό ἀνακτορικό κουτσομπολιό.

»Πρός τό τέλος τοῦ θέρους τοῦ 1950 οἱ βασιλεῖς εἶχαν προτείνει στόν Παπάγο, συμφωνοῦντος καί τοῦ Βενιζέλου, ὅπως ἀναλάβη τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Ὁ Παπάγος ἀπέκρουσε τήν πρότασιν, μέ τήν δήλωσιν ὅτι ἐπί οὐδενί λόγω προτίθεται νά ἀναμειχθῆ εἰς τήν πολιτικήν. Μετά τινα χρόνον ὅμως ἐσημειώθησαν ὁρισμέναι παρεξηγήσεις μεταξύ των, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν ὁ Παπάγος ἀπεφάσισε νά ἀναμειχθῆ εἰς τήν πολιτικήν, νά θεωρηθῆ τοῦτο ὡς πρόκλησις καί ἐπίδειξις δυνάμεως ἔναντι τοῦ Στέμματος. Καί ἐκπλήσσεται κανείς μέ τό γεγονός ὅτι δύο σοβαροί καί ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μάλιστα συνεδέοντο διά στενῶν φιλικῶν καί πολιτικῶν δεσμῶν, ἔφθασαν εἰς τό σημεῖον, διά λόγους ἀσημάντους, νά θέσουν ἐν κινδύνῳ καί τήν γαλήνην τῆς χώρας καί τήν ἀσφάλειαν τοῦ Στέμματος. Ἡ ἐξήγησις θά πρέπει νά ἀναζητηθῆ εἰς τό γεγονός, ὅτι ἀμφότεροι ἦσαν πείσμονες καί ἠνέχθησαν τό περιβάλλον τους νά τροφοδοτῆ τό κουτσομπολιό. Εἶναι δέ, ὡς γνωστόν, "χαλεποί οἱ πόλεμοι", μεταξύ προσώπων πού ἔχουν στενές σχέσεις, ὅπως γράφει ὁ Ἀριστοτέλης.

»Τό Στέμμα, θεωροῦν, ὡς ἐλέχθη, τήν κάθοδον τοῦ Παπάγου εἰς τάς ἐκλογάς ὡς πρόκλησιν ἐναντίον του, ἀντέδρασε ἐντόνως μέχρι τοῦ σημείου νά δημοσιευθῆ καί σχετικόν ἄρθρον τοῦ βασιλέως εἰς τήν "Ἐλευθερίαν". Τό ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς ἐκλογῆς, τό ὁποῖον ἔφερε ὡς πρῶτο κόμμα τόν Ἑλληνικόν Συναγερμόν, ὑπεχρέωνε τόν βασιλέα νά καλέση τόν Παπάγον πρός διαβούλευσιν διά τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως.

»Φοβούμενος ὅτι τό Στέμμα ἦτο δυνατόν νά ἀγνοήση τήν ὑποχρέωσίν του αὐτήν ἤ ὅτι ἡ συνάντησις τῶν δύο ἀνδρῶν ἠδύνατο νά ἐπιδεινώση τάς σχέσεις των, ἐπεσκέφθην τήν μεθεπομένην τῆς ἐκλογῆς τόν βασιλέα διά νά τοῦ κάμω ἔκκλησιν, ὄχι μόνον νά καλέση ἀμέσως τόν Παπάγον, ἀλλά καί νά ἐπωφεληθῆ τῆς συναντήσεως διά τόν τερματισμόν τῆς διενέξεως. Εὑρῆκα τόν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἐκ φύσεως ἦτο ἀγαθός καί πρᾶος, εἰς ἔξαλλον κατάστασιν. Ἀφοῦ ἐπέκρινεν μέ φράσεις βαρύτατας τόν Παπάγον, μοῦ εἶπεν ὅτι θά τόν καλέση μέν, ἀλλά τά περαιτέρω θά ἐξαρτηθοῦν ἀπό τήν συμπεριφοράν ἐκείνου.

»Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθην τόν Παπάγον, διά νά τοῦ ἐκθέσω τάς ἐντυπώσεις μου ἀπό τήν συνομιλίαν μου μέ τόν βασιλέα καί νά ἀπευθύνω καί πρός αὐτόν ἀνάλογον ἔκκλησιν. Ὁ Παπάγος ἐφάνη ἐνοχλημένος ἀπό τήν πρωτοβουλίαν μου, δεδομένου ὅτι εἶχε συστήσει ὅπως οὐδείς ἀπό τούς βουλευτάς ἐπισκεφθῆ τόν βασιλέα. Τοῦ εἶπα ὅτι ἀγνοοῦσα τήν ἐντολήν του αὐτήν, ἀλλά ὅτι, καί ἄν τήν ἐγνώριζα, θά τό θεωροῦσα καθῆκον μου νά συμβάλω εἰς τήν ἀποτροπήν μιᾶς συμφορᾶς, οἵα θά ἦτο ἡ ἐπισημοποίησις τῆς διενέξεως. Ὁ Παπάγος ἦτο ἄνθρωπος φλεγματικός καί συγκρατημένος, ὁμιλοῦσε ὀλίγον καί ἦτο δύσκολον νά ἀνακαλύψης εἰς τήν ἔκφρασίν του τά αἰσθήματά του, τά ὁποῖα ἐκυμαίνοντο μεταξύ ὑπερηφανείας καί συστολῆς. Ὁ Παπάγος ἐτερμάτισε τήν συζήτησιν εἰπών: "Ξέρω τί θέλουν, ἀλλά δέν εἶμαι ἐγώ ἐκεῖνος πού ὀφείλει ἐξηγήσεις". Ἔφυγα μέ ἕνα αἴσθημα ἀνησυχίας καί ἀπογοητεύσεως. Καί ἐσκεπτόμην καθ' ὁδόν πόσον ἀνόητα εἶναι πολλάκις τά αἴτια πού δημιουργοῦν τήν ἱστορίαν.

»Εὐθύς μετά τάς ἐκλογάς ὑπεστήριξα ὅτι ὁ Παπάγος ἔπρεπε νά δεχθῆ τήν ἐντολήν καί νά σχηματίση Κυβέρνησιν μέ τόν Βενιζέλον, ὁ ὁποῖος καί ἦτο πρόθυμος πρός τοῦτο. Τά ἐπιχειρήματά μου ἦσαν: Πρῶτον, ὅτι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ αὐτομάτως θά ὁδηγούμεθα εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων Στέμματος-Παπάγου καί, δεύτερον, ἐάν ἀφήναμε νά γίνη Κυβέρνησις Πλαστήρα-Βενιζέλου, αὕτη θά ἐπανέφερε τήν ἁπλῆν ἀναλογικήν, ἡ ὁποία θά ὁδηγοῦσε ψυχολογικῶς εἰς καθίζησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ. Ὁ Παπάγος, κληθείς μετά τινας ἡμέρας εἰς τά ἀνάκτορα, ἠρνήθη τήν ἐντολήν καί ἐζήτησεν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καί ἐκλογάς μέ τό πλειοψηφικόν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεώς του ἦτο ὁ σχηματισμός τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα - Βενιζέλου. Πάντως, ἡ συνάντησις βασιλέως - Παπάγου ἐδημιούργησε ἕνα κλίμα ὑφέσεως εἰς τάς σχέσεις των, πρᾶγμα πού ἀπεδείχθη χρήσιμον ἐν συνεχείᾳ»[97].

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1951 - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1952

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, μετά ἀπό πρόσκληση τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως.

Στή διάρκεια τῆς τρίμηνης παραμονῆς του στίς ΗΠΑ, ὁ Κ. Καραμανλῆς, προκειμένου νά θεραπεύσει τήν πάθηση τῆς ὠτοσκληρύνσεως, ὑποβλήθηκε σέ ἐπιτυχῆ χειρουργική ἐπέμβαση. Ὁ ἴδιος, σημειώνει χαρακτηριστικά:

«Μετά τόν σχηματισμόν τῆς Κυβερνήσεως μετέβην διά δευτέραν φοράν εἰς Ἀμερικήν, κατόπιν προσκλήσεως τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Κατά τήν διάρκειαν τῆς τριμήνου παραμονῆς μου ἐπεσκέφθην διαφόρους περιοχάς καί ἐμελέτησα εἰδικά θέματα. Ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμε ὁ ἀπεριόριστος δυναμισμός τῆς χώρας αὐτῆς καί ἡ ἁπλότης καί δημοκρατικότης τῶν κατοίκων. Αἱ διαπιστώσεις αὐταί μοῦ ἔφεραν εἰς τήν μνήμην τούς λόγους πού ἀπηύθυνε πρός τούς Ἀμερικανούς ὁ Ντιντερώ πρίν ἀπό 200 χρόνια καί οἱ ὁποῖοι διατηροῦν νομίζω καί σήμερα τήν ἐπικαιρότητά τους. "Θά μπορέσουν οἱ γενναῖοι αὐτοί Ἀμερικανοί νά χαλιναγωγήσουν τόν πλοῦτον των καί νά προλάβουν τήν πολυτέλειαν, τήν μαλθακότητα καί τήν διαφθοράν τῶν ἠθῶν πού συνεπάγεται; Θά μπορέσουν νά καθυστερήσουν διά μερικούς αἰῶνας τουλάχιστον, τόν ἀδυσώπητον νόμον πού διέπει ὅλα τά πράγματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ καί τά καταδικάζει νά ἔχουν τήν γέννησίν των, τήν ἀκμήν των, τήν παρακμήν των καί, τέλος, τόν θάνατόν των;"»[98].

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1952

Κατά τή συζήτηση προτάσεως δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνηση, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπεστήριξε τά ἀκόλουθα:

«Κύριοι βουλευταί, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον διεξάγομεν τάς συζητήσεις εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην δίδει τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέν ἔχομεν σαφῆ ἐπίγνωσιν τῶν βαθυτέρων ἐκείνων αἰτίων, εἰς τά ὁποῖα ὀφείλεται ἡ κακοδαιμονία τοῦ λαοῦ μας. Συζητοῦμεν τά καθέκαστα προβλήματα καί προσπαθοῦμεν ματαίως νά δώσωμεν λύσεις εἰς αὐτά, ἐνῶ ἀρνούμεθα νά δώσωμεν λύσιν εἰς τό πρωταρχικόν μας πρόβλημα, δηλαδή τό πολιτικόν. Εἶναι γνωστή, κύριοι συνάδελφοι, ἡ ἐπίδρασις, τήν ὁποίαν ἔχει ἐπί τῆς τύχης ἑνός λαοῦ ἡ καλή ἤ ἡ κακή ὀργάνωσις τῆς δημοσίας ζωῆς, δηλαδή ἡ ἀντιμετώπισις τῶν διαφόρων προβλημάτων ἐπί τῇ βάσει ἑνός σταθεροῦ προγράμματος ἐφαρμοζομένου μέ συνέχειαν καί συνέπειαν. Εἰς τήν χώραν ὅμως αὐτήν θά ἠδύνατο νά εἴπη κανείς ὅτι δέν ὑπάρχει δημοσία ζωή καί τοῦτο διότι δέν ὑπάρχει πολιτική σταθερότης. Αὐτό δέ ἀκριβῶς εἶναι τό πρόβλημα, τό ὁποῖον ἀντιμετωπίζομεν καί τήν λύσιν τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν νά ἐπιδιώξωμεν. Πρίν ἤ, ὅμως, εἰσέλθω εἰς τό θέμα τοῦτο καί τήν κριτικήν μου ἐπί τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως, θά προσπαθήσω νά σᾶς δώσω μίαν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἥτις ὑφίσταται εἰς τήν χώραν μας. Ὑπάρχουν εἰς τήν χώραν μας δύο περίπου ἑκατομμύρια ἄποροι, δηλαδή ἄνθρωποι πραγματοποιοῦντες εἰσόδημα κάτω τῶν 100.000 δραχμῶν μηνιαίως. Ὑπάρχουν 325.000 ὀρφανά καί 120.000 φυματικοί. Ἀπό οἰκονομικῆς πλευρᾶς ἡ κατάστασις ἐμφανίζεται χειροτέρα. Τό ἐθνικόν εἰσόδημα κατά κεφαλήν μόλις πλησιάζει τά 120 δολλάρια, ἐνῶ εἰς τήν Ἰταλίαν εἶναι 235 καί εἰς τήν Ἀγγλίαν 773. Τό ἐμπορικόν μας ἰσοζύγιον παρουσιάζει ἔλλειμμα προκαλοῦν τόν ἴλιγγον. Αἱ ἐξαγωγαί μας μόλις ἀνέρχονται εἰς 104 ἑκατομμύρια δολλάρια ἔναντι εἰσαγωγῶν 430 ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Τέλος, τό ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ μας κατά τάς πλέον αἰσιοδόξους προβλέψεις τῆς Κυβερνήσεως θά ὑπερβῆ τά 800 δισεκατομμύρια δραχμάς. Ἡ οἰκονομική αὐτή κατάστασις ὑφίσταται, καθ' ἥν στιγμήν συνεχίζεται ἡ ἀμερικανική βοήθεια. Εἶναι, συνεπῶς, εὔκολον νά ἀντιληφθῶμεν τί θά γίνη, ἐν ὄψει μάλιστα τερματισμοῦ τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας. Ἐντός δύο ἤ τριῶν ἐτῶν θά μεταβληθῆ ἡ χώρα εἰς κοινωνικόν ἡφαίστειον, ἱκανόν νά μᾶς ἀνατινάξη ὅλους εἰς τόν ἀέρα, ἐάν δέν τήν συντάξωμεν ἐγκαίρως πολιτικῶς.

»Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ κακοδαιμονία τοῦ λαοῦ μας ὀφείλεται εἰς τήν ἔλλειψιν πολιτικῆς σταθερότητος, δεδομένου δέ ὅτι ἡ παροῦσα Κυβέρνησις δέν ἀποτελεῖ λύσιν τοῦ πολιτικοῦ μας προβλήματος, ὀφείλομεν διά τῆς προσφυγῆς εἰς τάς ἐκλογάς νά ἐπιτύχωμεν τήν λύσιν ταύτην. Ἡ Κυβέρνησις, παρατείνουσα τήν ἤδη κρίσιμον κατάστασιν, ἀναλαμβάνει βαρείας εὐθύνας ἀπέναντι τοῦ ἔθνους. Θά ἠδυνάμην, διά νά τήν ἐνθαρρύνω, νά ἐπικαλεσθῶ τό προηγούμενον τῆς Ἐργατικῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία, μολονότι θά ἠδύνατο νά παραμείνη ἐπί δύο ἀκόμη ἔτη εἰς τήν ἀρχήν, παρητήθη πρό τῶν κρισίμων περιστάσεων, τάς ὁποίας διέρχεται ἡ Ἀγγλία, διά νά δώση τήν δυνατότητα εἰς τόν λαόν νά ἀναλάβη τάς εὐθύνας.

»Ἐξεκαθάρισεν εἰς τήν Ἀγγλίαν ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἀβεβαιότητος, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη κατά τό διάστημα τῶν δύο ἐτῶν. Ἐδῶ ἡ ἀβεβαιότης αὐτή ὑφίσταται ἀπό τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν, ὅπως ἀποδεικνύουν πολλά στοιχεῖα καί ἰδίᾳ ἡ πρόσφατος προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως ὅπως μεταβάλη τόν ἐκλογικόν νόμον. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι αὐτή αὕτη ἡ Κυβέρνησις ἔχει βαθύ τό αἴσθημα τῆς μή σταθερότητος καί τῆς ἰσχύος νά προχωρήση εἰς τήν ἐφαρμογήν οἱουδήποτε προγράμματος. Ἀλλά θά σᾶς ἐρωτήσω, κύριε πρόεδρε, ποῖον ἀποτέλεσμα ἀναμένατε ὅταν εἰς τό παρελθόν ἐδημιουργήσατε τήν ἀνάγκην τῆς διαλύσεως τῆς παρελθούσης Βουλῆς; Ἡμεῖς, πλήν τῶν ἐκλογῶν, προτείνομεν καί σύστημα δυνάμενον νά δώση ριζικήν λύσιν, ἀνταποκρινομένην εἰς τάς κρισίμους στιγμάς, τάς ὁποίας διέρχεται τό ἔθνους καί ἀπαιτεῖ ὁ λαός.

»Αἱ ἀντιθέσεις, κύριοι συνάδελφοι, αἱ ὁποῖαι προϋπῆρξαν καί εἰς τήν προηγουμένην Βουλήν μεταξύ τῶν δύο κομμάτων, τά ὁποῖα συμπράττουν εἰς τήν σημερινήν Κυβέρνησιν, εἶναι ἐκεῖναι πού τά ἠνάγκασαν νά προσφύγουν εἰς ἐκλογάς. Ἐάν δέ προστεθῆ καί τό παράπονον τοῦ συμμαχικοῦ παράγοντος, ὅτι δέν ἀξιοποιεῖται καταλλήλως ἡ πρός τήν χώραν μας παρεχομένη βοήθεια, καί ἄν προσθέσετε ἀκόμη καί τήν δυσφορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τότε ἀναμφιβόλως θά συμπεράνετε ὅτι δέν ὑπάρχει κυβερνητική σταθερότης. Πρό ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν ἀπεπειράθητε νά προβῆτε εἰς τήν ἀλλαγήν τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος. Αὐ-

τή δέ μόνον ἡ ἐνέργειά σας ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἰδία ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει τό αἴσθημα ὅτι εἶναι σταθερά.

Ε. Ζαννῆς: Σεῖς προσπαθήσατε νά δημιουργήσετε τήν κυβερνητικήν ἀβεβαιότητα μέ τάς περιοδείας σας ἀνά τήν Πελοπόννησον. Ἀλλά, ἐκτός τούτου, ἀπό τῆς ἐπομένης τῶν ἐκλογῶν ἐζητούσατε τήν προσφυγήν εἰς νέας ἐκλογάς.

Σ. Βενιζέλος: Ἐδημιουργήσατε μίαν ἀνωμαλίαν, διότι εἴσθε κόμμα τό ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπό 114 βουλευτάς καί τό ὁποῖον ἀρνεῖται συνεχῶς οἱανδήποτε συνεργασίαν, καί πρέπει νά τό ὁμολογήσετε.

Κ. Καραμανλῆς: *Θά μοῦ ἐπιτρέψετε, κύριε πρόεδρε, νά εἴπω ὅτι τό μεγαλύτερον μέρος τῆς εὐθύνης διά τήν τοιαύτην πολιτικήν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς βαρύνει ὑμᾶς.*

Σ. Βενιζέλος: Μήπως βαρύνει τό ταξίδιον τῆς Θεσσαλονίκης;

Π. Κανελλόπουλος: Μοῦ προκαλεῖ ἔκπληξιν αὐτή ἡ ἐνόχλησίς σας ἐκ τῶν ταξιδίων μας, ἡ ὁποία εἶναι περίεργος. Δέν εἶναι ἡ Θεσσαλονίκη οὔτε ἄλλη τις αἰτία πού δέν ἐσχηματίσθη τότε Κυβέρνησις. Σεῖς, κύριε πρόεδρε, ἀντί μιᾶς ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως τῶν τριῶν κομμάτων, προτιμήσατε νά σχηματίσετε Κυβέρνησιν μειοψηφίας τῶν δύο κομμάτων στηριζομένην εἰς τήν ὑποστήριξιν τρίτου κόμματος. Συνεπῶς δίκαιον ἔχει ὁ κ. Καραμανλῆς.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐφ' ὅσον, κύριοι συνάδελφοι, τό σύστημα Κυβερνήσεων συνασπισμοῦ δέν εὐσταθεῖ, ὀφείλομεν νά στραφῶμεν πρός τήν λύσιν Κυβερνήσεων ἰσχυρῶν. Ἡ Κυβέρνησις, ἀρνουμένη νά παραδεχθῆ ὅτι τά πράγματα τοῦ τόπου δέν πηγαίνουν καλά, διαπράττει σφάλμα βαρύ. Καί ἄν, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀμερικανική οἰκονομική βοήθεια, δέν συνταχθῆ πολιτικῶς ἡ χώρα, δέν γνωρίζω μετά διετίαν τί ἠμπορεῖ νά συμβῆ εἰς τόν τόπον;*

Εἷς βουλευτής: Ἀπειλή εἶναι αὐτή;

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι συνάδελφοι, δέν ἠμπορεῖτε νά ἀρνηθῆτε ὅτι ἡ οἰκονομική κατάστασις τοῦ τόπου δέν βαίνει καλῶς.*

Μετά ἀπό ἀλλεπάλληλες διακοπές καί παρεμβάσεις βουλευτῶν ἀπό ὅλες τίς πτέρυγες, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνόψισε τά συμπεράσματά του ὡς ἑξῆς:

«Κατά τήν γνώμην μου, ἐφ' ὅσον ἡ παροῦσα Κυβέρνησις δέν ἀποτελεῖ λύσιν πολιτικοῦ προβλήματος, δέν δυνάμεθα χωρίς τήν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ νά λύσωμεν τά καθ' ἕκαστον ζητήματα. Θά ἦτο παράλειψις τοῦ καθήκοντός μου, ἐάν δέν ἔλεγα ὅτι ὑπάρχει ἐκκρεμές πολιτικόν ζήτημα καί πρέπει νά εὕρωμεν ταχέως τήν λύσιν του.

»Ἡ κατάστασις εἰς τήν χώραν μας εἶναι τόσον κακή, ὥστε ἐπιβάλλεται νά δοθῆ λύσις ὁριστική ἐπί τοῦ πολιτικοῦ θέματος. Ἐάν πρόκειται νά γίνη μιά προσπάθεια διά τήν ἐπιβίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρέπει νά ὑπάρξη κατανόησις καί ἐκτός τῆς Ἑλλάδος. Διότι τά ἀνεπαρκῆ μέσα, τά ὁποῖα διαθέτει ἡ χώρα μας, πρέπει νά ἐνισχυθοῦν ἔξωθεν. Διά νά γίνη, ὅμως, τοῦτο, πρέπει νά δημιουργήσωμεν τάς σταθεράς προϋποθέσεις, μέ τάς ὁποίας εἶναι δυνατόν νά ἐπιτευχθῆ.

»Εἶναι γνωστή ἡ ἀθλιότης τοῦ τόπου μας, καί ὑπάρχει αὐτή ἡ ἀθλιότης ὑπό τό καθεστώς τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας, φαντασθῆτε δέ ποία θά εἶναι μετά διετίαν. Θά εἶναι δραματική ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος.

»Οἱ ἀριθμοί, τούς ὁποίους ἀνέφερα, δίδουν μίαν σαφῆ εἰκόνα τῆς δυσκόλου καταστάσεως. Ὅσον καί ἄν ἀξιοποιήσωμεν τά μέσα, δέν ἐπαρκοῦν διά τάς ἀνάγκας τοῦ τόπου, καί δι' αὐτό πρέπει νά δημιουργήσωμεν τάς προϋποθέσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται διά νά συμπληρωθοῦν ἔξωθεν.

»Ἡ ἔλλειψις, ὅμως, κυβερνητικῆς σταθερότητος βλάπτει θανασίμως τήν χώραν μας καί δι' αὐτό δέν ὑπάρχει ἐμπιστοσύνη, ὥστε νά τοποθετηθοῦν ξένα κεφάλαια εἰς τήν Ἑλλάδα, τῶν ὁποίων ἔχουμεν ἀπόλυτον ἀνάγκην.

»Δέν ἔχομεν ὠργανωμένην οἰκονομίαν, ὥστε νά προσελκύσωμεν τήν τοποθέτησιν ξένων κεφαλαίων εἰς τήν Ἑλλάδα.

»Ἐάν, λοιπόν, ὑπάρχη περίπτωσις νά ἐνισχυθοῦν τά ἀνεπαρκῆ μέσα τά ὁποῖα διαθέτομεν, ἐπιβάλλεται νά δημιουργήσωμεν τάς προϋποθέσεις ἐκείνας αἱ ὁποῖαι θά ἐμπνεύσουν ἐμπιστοσύνην ἐντός καί ἐκτός τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τό ἐξωτερικόν ὑπάρχει ἄφθονον καί εὐθηνόν κεφάλαιον, τό ὁποῖον θά ἠδύνατο νά εὕρη τοποθέτησιν εἰς τήν Ἑλλάδα, ἀλλά αἱ ὑφιστάμεναι συνθῆκαι τό ἐμποδίζουν. Ἕνας μεγάλος ἀριθμός ὁμοεθνῶν, τόσον τῆς Αἰγύπτου ὅσον καί τῆς Ἀμερικῆς, ἀντιπροσωπεύων τεραστίας ἐκτάσεως οἰκονομικά μέσα, εἶχε ζωηρόν πόθον νά ἐπανέλθη εἰς τήν πατρίδα. Λόγω, ὅμως, τῆς διαρκοῦς ἀνωμαλίας ἀνεστάλη ἡ τάσις αὐτή ἐπί ζημίᾳ τοῦ ἔθνους. Ἔχομεν ὑποχρέωσιν, τόσον ἐξωτερικῶς ὅσον καί ἐσωτερικῶς, νά δημιουργήσωμεν ἀτμόσφαιραν ἐμπιστοσύνης, ὥστε μετά δύο ἤ τρία ἔτη νά μή φθάσωμεν ἐκεῖ ὅπου ἔχω φόβον ὅτι θά φθάσωμεν. Πιστεύω, ἀκόμη, ὅτι ὡρισμένα βασικά προβλήματα θά καταστῆ δυνατόν νά εὕρουν τήν λύσιν των ἐάν κατορθώσωμεν νά δημιουργήσωμεν ὁμαλήν πολιτικήν ζωήν.

Γ. Μόδης: Σᾶς προσεφέρθη ἡ συνεργασία τῶν δύο κομμάτων καί ἡ προεδρία τῆς Κυβερνήσεως.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἡ ἀπροθυμία μας νά συμπράξωμεν εἰς Κυβέρνησιν συνασπισμοῦ ὀφείλεται εἰς τήν ἐκ τοῦ παρελθόντος διαπίστωσιν ὅτι εἰς τήν χώραν αὐτήν δέν εὐδοκιμοῦν Κυβερνήσεις συνασπισμοῦ. Ἐάν δέν δημιουργηθῆ κατάστασις τοιαύτη ἀπό ἀπόψεως πολιτικῆς, ὥστε νά καταστῆ δυνατή καθολική καί ἔντονος προσπάθεια τοῦ ἔθνους, οὐδέν ἐκ τῶν βασικῶν προβλημάτων εἶναι δυνατόν νά εὕρη λύσιν. Δέν γνωρίζω ἐάν ὑπάρχη ἄνθρωπος δυνάμενος νά ἀρνηθῆ ὅτι ἀποτελεῖ μέγα ἀγαθόν διά τήν χώραν ἡ σταθερά πολιτική. Καί, ἐφ' ὅσον ἡ παροῦσα Κυβέρνησις δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποτελέση τήν πολιτικήν λύσιν, νομίζω ὅτι ἔχει ὑποχρέωσιν, χωρίς νά ἀναμείνη τήν ψῆφον τῆς Βουλῆς, νά παραιτηθῆ.*

Ε. Ἀβέρωφ (ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν): Συμφωνῶ ἀπολύτως ἐπί τοῦ τρόπου καθ' ὅν θέτετε τά οἰκονομικά προβλήματα. Οἱ πόροι μας εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε πράγματι νά κινδυνεύωμεν νά περιέλθωμεν εἰς ὀξεῖαν οἰκονομικήν κρίσιν. Ἀλλά εἰς τά συμπεράσματά σας περιπίπτετε εἰς ἀντι-

φάσεις. Εἶστε βέβαιος ὅτι ἐκ τῶν ἐκλογῶν θά ἀναπηδήση ἡ καλυτέρα λύσις καί δέν ἦτο ἡ καλυτέρα λύσις ἡ προσφορά τῆς πρωθυπουργίας εἰς τόν Συναγερμόν καί ἡ ἐξασφάλισις οὕτω Κυβερνήσεως ἐπί τετραετίαν; Σεῖς, ἀντί τῆς βεβαίας αὐτῆς καταστάσεως, προτιμᾶτε τό ἀβέβαιον τῶν ἐκλογῶν;

Κ. Καραμανλῆς: *Εἰς αὐτό τό ἐρώτημα ἀπήντησα προηγουμένως, ὅτι ἐκ τοῦ προσφάτου παρελθόντος ἀποδεικνύεται ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιβιώσουν εἰς τήν Ἑλλάδα Κυβερνήσεις συνασπισμοῦ.*

Ε. Ἀβέρωφ: Εἰς στιγμάς τραγικῶν καταστάσεων δημιουργεῖται ἀλληλεγγύη μεταξύ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Ὀφείλετε νά ἀκολουθήσετε τό παράδειγμα τοῦ ἀειμνήστου Σοφούλη, ὁ ὁποῖος κατά τό 1947 συνειργάσθη μέ τήν ἀντίθετον παράταξιν, μέ τήν ὁποίαν τόν ἐχώριζαν τόσαι διαφοραί καί κατώρθωσε νά φέρη τό γνωστόν ἀποτέλεσμα.

Κ. Καραμανλῆς: *Λογικῶς διατυπώνετε τούς συλλογισμούς σας, ἀλλ' ἐφ' ὅσον δέν καθίσταται δυνατόν νά ὑπάρξη ἐγγύησις ὅτι ἡ Κυβέρνησις αὐτή θά εἶναι διαρκείας, ἡ συγκρότησίς της θά ἀπετέλει σφάλμα, ἐφ' ὅσον θά παρελκύετο ἡ λύσις τοῦ πολιτικοῦ προβλήματος.*

Ε. Ἀβέρωφ: Εἰς τήν συνείδησίν μου σᾶς βαρύνει μεγάλη εὐθύνη ἀπέναντι τοῦ τόπου, διότι δέν ἐδέχθητε τήν προσφοράν.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἡμεῖς, δεχόμενοι ὅτι ἐπείγει ἡ λύσις τοῦ πολιτικοῦ θέματος, δέν ἠθελήσαμεν διά τοιαύτης ἐνεργείας νά παρατείνωμεν τήν ἀγωνίαν τοῦ τόπου. Βαρυτάτη εἶναι ἡ δική σας εὐθύνη, διότι διαιωνίζετε τήν κατάστασιν αὐτήν.*

»Δέν θά ἤθελα νά τερματίσω τήν ὁμιλίαν μου, χωρίς νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί ὡρισμένων εἰδικῶν θεμάτων, τά ὁποῖα ἀπεδείχθη ἀνεπαρκῆς νά ἀντιμετωπίση. Ἐάν ὑπῆρχε τρόπος νά ἀκολουθήσωμεν μίαν ἐπίμονον καί σταθεράν πολιτικήν ἐπί τοῦ θέματος τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν καί ἐπί τοῦ καπνικοῦ, νομίζω ὅτι τά θέματα αὐτά θά ἦτο δυνατόν νά προωθηθοῦν, διότι διαθέτομεν δίκαια καί ἰσχυρά ἐπιχειρήματα. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά καταλογίσω εὐθύνην εἰς τήν Κυβέρνησιν, διότι δέν ἐφρόντισε νά χειρισθῆ τά θέματα αὐτά ἐγκαίρως καί ἐπιτυχῶς, ὥστε νά ἀνακουφισθῆ κάπως ἡ οἰκονομία τοῦ τόπου. Ἀπό τῆς ἀπόψεως τοῦ καπνοῦ ἡ κατάστασις ἐξελίσσεται κατά τρόπον δημιουργοῦντα σοβαράς ἀνησυχίας. Βέβαια, τό ζήτημα εἶναι παλαιόν, ἀνακῦψαν μετά τό πέρας τοῦ πολέμου, ἀλλά κατά τόν βίον τῆς παρούσης Κυβερνήσεως ἔφθασεν εἰς ὀξύτητα τοιαύτην, ὥστε νά δημιουργῆται ἔντονον κοινωνικόν πρόβλημα διά τήν Βόρειον Ἑλλάδα. Ὑπάρχουν 76.000 τόννοι καπνοῦ ἀδιάθετοι καί μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους προβλέπεται ὅτι θά ἐξαχθοῦν 8.000 τόννοι. Ἡ ὑπόλοιπος ποσότης, ἀντιπροσωπεύουσα ἀξίαν 100.000.000 δολλαρίων, θά παραμείνη ἀδιάθετος. Ἀντιλαμβάνεσθε ποία ἀνακούφισις θά ἐπήρχετο εἰς τήν οἰκονομίαν τοῦ τόπου, ὄχι μόνον ἀπό ἀπόψεως ἰσοζυγίου, ἀλλά καί ἀπό πλευρᾶς τῆς ἐπιβιώσεως τῶν καπνοπαραγωγικῶν πληθυσμῶν. Τό θέμα παρουσιάζει δύο πλευράς. Τήν ἐμπορικήν καί τήν πολιτικήν. Ἡ ἐμπορική πλευρά συνίσταται εἰς τοῦτο: ἐπιβάλλεται κατά πρῶτον λόγον μείωσις τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς, ἥτις ὅμως προϋποθέτει πτῶσιν τοῦ τιμαρίθμου, ἡ ὁποία καί πάλιν δύναται νά ἐπιτευχθῆ, καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχει σταθερά Κυβέρνησις δυναμένη νά ἐπιτύχη πραγματικόν ἔλεγχον τῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου καί συμπίεσιν τῶν τιμῶν. Μόνον κατ' αὐτόν τόν τρόπον θά ὑπάρξη δυνατότης τά ἰδικά μας καπνά νά συναγωνισθοῦν τά καπνά τῶν ἄλλων χωρῶν. Πῶς, ὅμως, εἶναι δυνατόν νά γίνη αὐτό μέ μέτρα συμπτωματικά καί τυχαῖα;

Ε. Ἀβέρωφ: Κύριε συνάδελφε, κατά τό 1951 ἐξήχθησαν 24.000 τόννοι καπνοῦ. Κατά τό 1952 θά ἐξαχθῆ ποσότης 33% ἐπί πλέον. Δέν νομίζετε ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ ἐπιτυχίαν;

Κ. Καραμανλῆς: *Δέν νομίζω ὅτι ἡ ἐξαγωγή θά φθάση εἰς τήν ἔκτασιν πού ἐμνημονεύσατε. Σᾶς λέγω, ὅμως, ὅτι τό ἀπόθεμα θά εἶναι 12.000 τόννοι πλέον τοῦ περσινοῦ, πρᾶγμα τό ὁποῖον δημιουργεῖ ἀφόρητον κατάστασιν.*

»Μέχρις ὅτου, λοιπόν, καταστῆ ἱκανός ὁ ἑλληνικός καπνός νά συναγωνίζεται τά καπνά ἄλλων χωρῶν, ἔχει ἀνάγκην εἰδικῆς προστασίας, ἥτις ἀπαιτεῖ περιθώριον δύο ἕως τριῶν ἐτῶν. Πῶς, ὅμως, εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπισθῆ ἐπιτυχῶς καί ἡ μία καί ἡ ἄλλη πλευρά τοῦ θέματος, ὅταν ἐλλείπει ἡ βασική προϋπόθεσις, δηλαδή ἡ σταθερά πολιτική ζωή, εἰς ἣν ὀφείλεται καί ἡ κακοδαιμονία τοῦ τόπου;

Μ. Πατρίκιος: Ὑποστηρίξατε ὅτι θά ἔχωμεν ἀδιάθετον ὑπόλοιπον περίπου 76.000 τόννων. Ἐξητάσατε πῶς δημιουργεῖται αὐτό καί ποῖαι ἦσαν αἱ χῶραι εἰς τάς ὁποίας προπολεμικῶς ἐτοποθετήσαμεν τά καπνά μας;

Κ. Καραμανλῆς: *Σᾶς ἀπήντησα ἐπ' αὐτοῦ: ἀφορᾶ εἰς τήν πολιτικήν πλευράν τοῦ θέματος.*

»Ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζη ὅτι ἡ παραμονή της εἰς τήν ἀρχήν δέν διευκολύνει τήν λύσιν αὐτῶν τῶν προβλημάτων καί παρατείνη τήν ὑφισταμένην κατάστασιν, ἀναλαμβάνει βαρείας εὐθύνας διά τό μέλλον τοῦ τόπου. Δώσατε εἰς τόν λαόν τήν δυνατότητα ν' ἀναλάβη τήν εὐθύνην διά τήν περαιτέρω διαχείρισιν τῶν τυχῶν του»[99].

4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ Κ. Καραμανλῆς λαμβάνει τό λόγο στή Βουλή, κατά τή συζήτηση γιά τήν ψήφιση τοῦ σχεδίου νόμου περί ἐκλογικοῦ συστήματος:

«Κύριοι βουλευταί, γνωρίζω καλῶς ὅτι δέν πρόκειται, μέ ὅσα θά εἴπω, νά σᾶς πείσω, ὥστε νά μεταβάλλετε ἀπόψεις, καί τοῦτο διότι, δυστυχῶς, εἰς τήν χώραν μας ἡ πολιτική ζωή διαμορφοῦται εἰς τά παρασκήνια μᾶλλον παρά εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην. Ἀλλά καί διότι ἡ ἀντίληψις τῆς πειθαρχίας τῶν βουλευτῶν εἶναι ἐπικρατεστέρα ἀπό τήν ἀντίληψιν τοῦ καθήκοντος ἀπέναντι τοῦ ἔθνους.

»Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον, κύριοι συνάδελφοι, διεξάγομεν τάς συζητήσεις μας εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην, δημιουργεῖ τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέν ἔχομεν σαφῆ ἀντίληψιν τῆς βαθυτέρας ἐκείνης αἰτίας, εἰς τήν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ κακοδαιμονία τοῦ λαοῦ μας. Εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά εἴπω καί ἄλλοτε ὅτι ἡ κακοδαιμονία τοῦ λαοῦ μας ὀφείλεται κυρίως εἰς τήν ἀτελῆ ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας μας ζωῆς.

»Διότι ἡ ἀστάθεια, ἥτις χαρακτηρίζει τά πολιτικά μας πράγματα, ὄχι μόνον παρεμποδίζει τήν ἀνάπτυξιν τῆς δραστηριότητος τοῦ ἔθνους, ὄχι μόνον διαφθείρει τόν χαρακτῆρα καί τά ἤθη τοῦ λαοῦ μας, ἀλλά δημιουργεῖ μίαν ἀτμόσφαιραν ἀνυποληψίας γύρω ἀπό τήν χώραν μας, ἀνυποληψίας, τῆς ὁποίας εἶναι ἀνάξιος ὁ ἑλληνικός λαός.

»Ἂν λάβη κανείς ὑπ' ὄψιν του τό πλῆθος τῶν Κυβερνήσεων, αἵτινες μεταπολεμικῶς ἐνηλλάγησαν εἰς τήν ἐξουσίαν, δέν ἠμπορεῖ παρά νά ἔχη τήν ἐντύπωσιν ὅτι εἰς τήν χώραν αὐτήν, πολιτική ζωή, ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς σοβαρᾶς ἐκείνης λειτουργίας, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τήν ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἔθνους, εἶναι σχεδόν ἀνύπαρκτος.

»Ἡ ἀστάθεια, ὅμως, αὐτή ὀφείλεται κατά μέγα μέρος εἰς τήν ἔλλειψιν σταθεροῦ καί ἀδιαβλήτου ἐκλογικοῦ συστήματος, τό ὁποῖον νά ἐπιτρέπη τόν σταθερόν προσανατολισμόν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

»Ἀντί τούτου, ἐναλλάσσομεν τά διάφορα ἐκλογικά συστήματα κατά τά συμφέροντα τοῦ ἑκάστοτε κυβερνῶντος κόμματος, εἰς τρόπον ὥστε νά ἀναγκάζωμεν τά κόμματα νά γίνωνται ἀνακόλουθα καί, συνεπείᾳ τούτου, ἀνυπόληπτα. Ἀποδίδω τοιαύτην σημασίαν εἰς τήν σταθερότητα τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ὥστε νά μή δέχωμαι νά ἀσχοληθῶ μέ τά θεωρητικά πλεονεκτήματα τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου ἐκλογικοῦ συστήματος. Καί θά σᾶς ἀναφέρω τό παράδειγμα τῆς Ἑλβετίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Νορβηγίας καί τῆς Σουηδίας, ὅπου, παρ' ὅλο ὅτι ἰσχύει ἡ ἀναλογική καί ὑπάρχει πλῆθος κομμάτων, ὑπάρχει σταθερά καί ὁμαλή πολιτική ζωή. Διατί; Διότι εἰς τάς χώρας ἐκείνας ἰσχύει ἐπί πεντήκοντα περίπου ἔτη τό ἴδιον ἐκλογικόν σύστημα καί ὑπάρχουν ἐκεῖ ἤμερα πολιτικά ἤθη.

»Εἶναι γνωστόν, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ὁ ἐκλογικός νόμος, ὡς συνάρτησις τῆς διατάξεως ἐκείνης τοῦ συντάγματος, ἥτις καθορίζει τόν τρόπον κατά τόν ὁποῖον συγκροτεῖται ἡ νομοθετική ἐξουσία, ἀσκεῖ βαθυτάτην ἐπίδρασιν ἐπί τῆς πολιτικῆς ζωῆς μιᾶς χώρας.

»Πιστεύω, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡ καθιέρωσις σταθεροῦ καί ἀδιαβλήτου ἐκλογικοῦ συστήματος θά ἠδύνατο νά ἀποτελέση τήν ἀπαρχήν τῆς ἐξυγιάνσεως καί τῆς σταθεροποιήσεως τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Ἡ Κυβέρνησις, ὅμως, ἀντί τούτου, εἰσήγαγε τό παρόν νομοσχέδιον, αἱ σκανδαλώδεις διατάξεις τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν πρόκλησιν κατά τοῦ λαοῦ καί κατά τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου. Διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀλλά καί ὡμολογημένον ἀπό τόν εἰσηγητήν τῆς πλειοψηφίας κ. Μπακόπουλον ὅτι ἡ Κυβέρνησις, διά τοῦ ὑπό συζήτησιν ἐκλογικοῦ νόμου, ἐπιδιώκει τήν δημιουργίαν εὐνοϊκῶν δι' αὐτήν ἐκλογικῶν προϋποθέσεων καί συνεπῶς τήν νόθευσιν τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος.

»Θά ἀναφέρω, κύριοι συνάδελφοι, ὡρισμένας διατάξεις τοῦ νομοσχεδίου, αἵτινες προδίδουν τήν πρόθεσιν αὐτήν τῆς Κυβερνήσεως καί καθιστοῦν τό νομοσχέδιον τοῦτο ἠθικῶς ἀπαράδεκτον. Ἡ διάταξις κυρίως ἐκείνη, διά τῆς ὁποίας καθιεροῦται διάφορος ἐκλογική περιφέρεια μεταξύ παλαιᾶς Ἑλλάδος καί νέων χωρῶν εἶναι τόσον ἐξόφθαλμα κομματική, ὥστε νά προκαλῆ τήν ἀγανάκτησιν παντός τιμίου ἀνθρώπου. Πρόκειται περί διατάξεως ἡ ὁποία δέν ἔχει οὔτε ἠθικόν, οὔτε λογικόν, οὔτε νομικόν ἔρεισμα. Εὑρίσκεται δέ εἰς ἀντίθεσιν καί μέ θεμελιώδη διάταξιν τοῦ συντάγματος, ἥτις καθιερώνει ἰσότητα δικαιωμάτων μεταξύ τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν καί ἀπαιτεῖ τήν γνησίαν ἔκφρασιν τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος.

Κ. Ρέντης (ὑπουργός Ἐσωτερικῶν): Σεῖς ἐψηφίσατε τόν προηγούμενον ἐκλογικόν νόμον, ὅστις περιέχει τήν σχετικήν διάταξιν.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε ὑπουργέ, ἐν πρώτοις δέν ὑπεστήριξα ἐγώ, ὡς θά ἐνθυμεῖσθε, τόν νόμον, τόν ὁποῖον ἐπεκαλέσθητε, ὁ δέ Ἑλληνικός Συναγερμός δέν ὑπῆρχε τήν ἐποχήν ἐκείνην διά νά τοῦ καταλογίσετε τήν εὐθύνην.*

Κ. Ρέντης: Πάντως, δέν δύνασθε νά τό καταλογίσετε εἰς ἐμέ. Ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς ἐκείνης καθιέρωσεν αὐτήν τήν διάταξιν. Ἐγώ προσωπικῶς δέν τήν ἐψήφισα.

Κ. Καραμανλῆς: *Ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, μή ἔχων ἐπιχειρήματα λογικά καί ἠθικά νά ὑποστηρίξη τό νομοσχέδιον τό ὁποῖον κατέθεσεν, ἐπικαλεῖται συνεχῶς τό παρελθόν.*

»Κύριε ὑπουργέ τῶν Ἐσωτερικῶν, μόνον μέ σκοπιμότητα, ἀποβλέπουσαν εἰς τήν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος δικαιολογοῦνται οἱ νόμοι καί ὄχι μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι, ἔστω καί ἁμαρτωλοί, ἴσχυσαν κατά τό παρελθόν. Τό νομοσχέδιόν σας εἶναι κομματικόν καί ἀποβλέπει εἰς τήν δημιουργίαν πλεονεκτημάτων διά τήν Κυβέρνησιν, πρᾶγμα τό ὁποῖον εἶχε τήν εἰλικρίνειαν νά ἀναφέρη καί ὁ εἰσηγητής τῆς Κυβερνήσεως κ. Μπακόπουλος».

Καί ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέχισε:

«Ἡ Κυβέρνησις, μή ἔχουσα ἐπιχειρήματα νά ὑποστηρίξη τήν διάταξιν ταύτην, ἐπικαλεῖται ἁπλῶς τό γεγονός ὅτι ἴσχυσε αὕτη κατά τό παρελθόν, λησμονεῖ ὅμως ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἡ διάταξις αὕτη θεσπισθεῖσα κατά τό 1923 ἔχει ἐπαναστατικήν προέλευσιν, ὅτι κατά τό 1928 ἐφηρμόσθη κατά τρόπον πραξικοπηματικόν καί πρό παντός ὅτι ἐφηρμόσθη ὑπό τῆς ἰδίας παρατάξεως, τήν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ σήμερον ἡ Κυβέρνησις καί μέ τόν αὐτόν σκοπόν, τήν νόθευσιν δηλαδή τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος.

»Πάντα ταῦτα εἶναι τόσον ἀληθῆ, ὥστε καί ὁ εἰσηγηθείς χθές ἐξ ὀνόματος τῆς Κυβερνήσεως τό παρόν νομοσχέδιον κύριος Μπακόπουλος ἀπέκρουσε τήν διάταξιν ταύτην ὡς ἀντισυνταγματικήν καί πολιτικῶς ἀνήθικον εἰς μίαν ἀγόρευσίν του κατά τόν Δεκέμβριον τοῦ 1931, ὅτε διεξήγετο παρομοία συζήτησις ἐπί τοῦ ἰδίου ἐκλογικοῦ νόμου. Ὁ δέ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἀπεδέχετο κατά τήν συνεδρίασιν ἐκείνην ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἀπετέλει ἀνωμαλίαν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καί ὑπέσχετο τήν καθιέρωσιν ἐνιαίας ἐκλογικῆς περιφερείας καθ' ἅπασαν τήν Ἑλλάδα. Θά σᾶς ἀναγνώσω περικοπήν τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κ. Μπακοπούλου (ἀναγιγνώσκει).

»Χωρίς νά θέλω νά δημιουργήσω ἐντυπώσεις εἰς βάρος τοῦ ἀγαπητοῦ μου συναδέλφου κυρίου Μπακοπούλου, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τονίσω τήν ζωηράν ἀντίθεσιν, ἥτις ὑπάρχει μεταξύ τῆς θέσεως τήν ὁποίαν ἔλαβε τότε καί τῆς σημερινῆς. Συνέβη, ὅμως, τοῦτο διότι ὁ κύριος Μπακόπουλος, εὑρισκόμενος τότε εἰς τήν ἀντιπολίτευσιν ὡς φίλος τοῦ Παπαναστασίου, ἠσθάνετο βαρύτατα τήν ἀδικίαν ἥτις ἐγένετο διά τοῦ νόμου τούτου, ὅπως αἰσθανόμεθα σήμερον καί ἡμεῖς.

»Δι' ὅλους τούς ἀνωτέρω λόγους, κύριοι συνάδελφοι, ἐξεπλάγην ὅταν πρό ὀλίγου ἤκουσα τόν ἀρχηγόν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κύριον Τσαλδάρην νά κηρύσσεται ὑπέρ τοῦ νομοσχεδίου. Τό Λαϊκό κόμμα ἐπί μακράν σειράν ἐτῶν σκληρούς διεξήγαγεν ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ ἐκλογικοῦ αὐτοῦ νόμου, ὅστις ἐφηρμόζετο εἰς βάρος του, ὅπως ἐπιχειρεῖται νά ἐφαρμοσθῆ εἰς βάρος ἡμῶν.

Γ. Μόδης: Μέ τό σύστημα αὐτό ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος τό 1928 ἐθριάμβευσε, τό 1935 πάλιν μέ τό σύστημα αὐτό ἀπέτυχε.

Κ. Καραμανλῆς: *Δέν δύνασθε, ὅμως, νά ἀρνηθῆτε, κύριε συνάδελφε, ὅτι ἐκεῖνοι πού ἐπέβαλον τήν διάταξιν αὐτήν δέν τό ἔκαμαν ἀπό κομματικούς λόγους.*

Π. Λυμπέρης: Δηλαδή, κύριε συνάδελφε, σεῖς ἀντιπροσωπεύετε εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν τόν ἀντιβενιζελισμόν καί δέν εἰσθε κόμμα.

Κ. Καραμανλῆς: *Λυποῦμαι, κύριε συνάδελφε, διότι θά σᾶς εἴπω ὅτι κατέστητε ἡ μάστιξ εἰς τήν αἴθουσαν ταύτην μέ τάς ἀσκόπους διακοπάς σας.*

»Ἀλλά ἡ Κυβέρνησις περιέλαβε καί ἄλλας διατάξεις εἰς τό παρόν νομοσχέδιον, αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τήν δημιουργίαν ἐκλογικῶν πλεονεκτημάτων ὑπέρ αὐτῆς. Ἀρνεῖται δηλαδή τό δικαίωμα εἰς τάς ἐκλογάς τῶν στρατιωτικῶν καί τῶν γυναικῶν, μέ ἐπιχειρήματα τά ὁποῖα οὔτε καί ἀφελεῖς θά ἠδύναντο νά ἐξαπατήσουν. Ἰσχυρίζεται δηλαδή ὅτι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά εἰσχωρήση ἡ πολιτική εἰς τόν στρατόν, ἐνῶ εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ Κυβέρνησις δύναται νά λάβη τά μέτρα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα θά καταστήσουν ἀδύνατον τόν κίνδυνον τοῦτον, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας τάς χώρας τοῦ κόσμου, ὅπου ὁ στρατός ψηφίζει ἀκόμη καί ἐν καιρῷ πολέμου.

Γ. Μόδης: Δέν πρέπει, κύριε συνάδελφε, νά σᾶς διαφεύγει ὅτι τό νόσημα τοῦ στρατοῦ μας εἶναι ἡ πολιτικολογία.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε συνάδελφε, οἱ ἴδιοι κίνδυνοι ὑφίστανται καί δι' ὅλους τούς στρατούς τοῦ κόσμου, ἐν τούτοις εἰς ὅλα τά ἄλλα κράτη ὁ στρατός δέν στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Ὁ ἰσχυρισμός τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά εἰσχωρήση ἡ πολιτική εἰς τόν στρατόν εἶναι παράλογος, διότι εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ Κυβέρνησις δύναται, ἐάν τό θέλη, νά λάβη τά μέτρα ἐκεῖνα τά ὁποῖα θά καταστήσουν τόν κίνδυνον τοῦτον ἀδύνατον.*

Α. Στράτος: Κύριε συνάδελφε, τό Λαϊκό κόμμα μίαν φοράν διενήργησεν ἐκλογάς, τό 1935, ἀπό τοῦ ἔτους 1923.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἄλλωστε, κύριε συνάδελφε, ἐάν ἡμεῖς εἴμεθα ὡς ἄνθρωποι ἀτελεῖς, τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι θά κάμωμεν καί νόμους ἀτελεῖς· ὀφείλομεν νά κάμωμεν νόμους τελείους, εἰς τρόπον ὥστε, προσαρμοζόμενοι πρός αὐτούς, νά γινώμεθα τέλειοι καί ἡμεῖς.*

»Ἰσχυρίζεται, ἐπίσης, ὅτι ἀρνεῖται εἰς τάς γυναῖκας τό δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς εἰς τάς ἐκλογάς, ἐφ' ὅσον δέν ἐνεγράφησαν αἱ γυναῖκες εἰς τούς ἐκλογικούς καταλόγους. Τό ἐπιχείρημα, ὅμως, τοῦτο εἶναι παράλογον. Διότι δέν εἶναι δυνατόν, ἐάν ὡρισμένος ἀριθμός γυναικῶν δείξη πολιτικήν ἀπροθυμίαν, νά τιμωρηθοῦν διά τοῦτο ὅλαι αἱ γυναῖκες καί νά στερηθοῦν τοῦ ἐκλογικοῦ των δικαιώματος.

Γ. Μόδης: Διά τόν στρατόν τί λέτε; Πρέπει νά ἀποκλεισθῆ;

Κ. Καραμανλῆς: *Εἶναι ἀκατανόητον, κύριοι συνάδελφοι, πῶς μία Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἐπικαλεῖται συνεχῶς τήν δημοκρατικότητά της, ἀρνεῖται εἰς τά 60% περίπου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νά ἀσκήσουν τά πολιτικά των δικαιώματα, τά ὁποῖα στηρίζονται ἐπί τοῦ νόμου καί τοῦ συντάγματος.*

»Κύριοι συνάδελφοι, ἡ χώρα μας, ὅπως γνωρίζομεν ὅλοι μας, διέρχεται κρισίμους περιστάσεις καί ἡ προοπτική διά τό μέλλον της διαγράφεται δραματική. Ἐάν συνεπῶς θέλωμεν νά σταθῶμεν εἰς τό ὕψος τῆς ἀποστολῆς μας, ὀφείλομεν νά τῆς δώσωμεν σταθεράν, σοβαράν καί κοσμίαν πολιτικήν ζωήν. Εὐκαιρίαν δέ πρός τοῦτο μᾶς παρέχει ἡ συζήτησις περί τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ἀρνηθῆτε νά δώσετε τήν ψῆφον εἰς ἕνα νομοσχέδιον, τό ὁποῖον ἀπειλεῖ νά ἐκφαυλίση ἀντί νά ἐξυγιάνη τήν πολιτικήν μας ζωήν.

Τελικά, τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε καί δημοσιεύτηκε μέ ἀριθμό Ν. 2228/6.10.52[100].

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1952

Παραιτεῖται ἡ Κυβέρνηση Πλαστήρα καί ὁρκίζεται ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση, ὑπό τόν ἀντιεισαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου Δ. Κιουσόπουλο, μέ σκοπό τή διενέργεια βουλευτικῶν ἐκλογῶν μέ τό πλειοψηφικό σύστημα, στίς 16 Νοεμβρίου 1952. Τό ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν διατήρησε ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός, ἐνῶ τό ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης ἀνέλαβε ὁ Γ. Μαριδάκης.

Στά γεγονότα πού μεσολάβησαν στό διάστημα μεταξύ τῶν δύο ἐκλογικῶν ἀναμετρήσεων, ἀναφέρεται, μεταγενέστερα, ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Ὁ Συναγερμός, ἐμπνεόμενος ἀπό τόν κύριον Μαρκεζίνην, ἤσκησεν ὀξεῖαν, διά νά μή εἴπω ἔξαλλον, ἀντιπολίτευσιν κατά τῆς νέας Κυβερνήσεως (Πλαστήρα -Βενιζέλου). Ἡ τακτική του ἦτο ἕνα εἶδος ἀνενδότου ἀγῶνος. Ἀποχή ἀπό τήν Βουλήν, ἄρνησις ἐπιψηφίσεως τοῦ συντάγματος, ἐξωκοινοβουλευτικός ἀγών μέ μεγάλας πολιτικάς συγκεντρώσεις κ.λ.π. Ὁ κύριος Μαρκεζίνης, ναυάγιον καί αὐτός πολιτικόν μετά τήν ἀποχώρησίν του ἀπό τό Λαϊκόν κόμμα, ὅπως καί ἡμεῖς τοῦ ΛΕΚ, ἀνεζήτει ἀσφαλῆ κομματικήν στέγην. Καί ἐχρησιμοποίησεν μέ μεγάλην ὁμολογουμένως ἐπιδεξιότητα τήν εὐκαιρίαν τοῦ Παπάγου, τοῦ ὁποίου καί ἐγένετο ἐν συνεχείᾳ ὁ κύριος πολιτικός σύμβουλος.

»Ἐχθρός ἐκ πεποιθήσεως τῆς πολιτικῆς ὀξύτητος ἦτο φυσικόν νά μήν ἐπιδοκιμάζω τήν ἀδιάλλακτον τακτικήν τοῦ Συναγερμοῦ. Καί ἡ θέσις αὕτη εὗρισκε συμφώνους καί ὁρισμένους φίλους μου βουλευτάς. Τοῦτο εἶχε γίνει εὐρύτατα γνωστό, μέ ἀποτέλεσμα, ἀφ' ἑνός μέν νά προκαλέση τήν δυσμένειαν τῆς ἡγεσίας τοῦ κόμματός μου, ἀφ' ἑτέρου δέ προτά-

σεις τῆς Κυβερνήσεως πρός συνεργασίαν.

»Ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη εἶχε ἀσθενῆ πλειοψηφίαν, καί ἐθεωρεῖτο εἰς ὁρισμένους κύκλους, λόγω Πλαστήρα, ἀφερέγγυος ἐθνικῶς. Τήν ἄνοιξιν τοῦ 1952 ὁ Βενιζέλος μοῦ ἐπρότεινεν ὅπως συμπράξω εἰς τήν Κυβέρνησιν ὡς ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, πιστεύων ὅτι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐθεράπευε ἀμφοτέρας τάς ἀδυναμίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπέκρουσα τήν πρότασιν καί τοῦ ἐδήλωσα ὅτι, ἐάν ἐνταθοῦν αἱ διαφωνίαι μου μέ τόν Συναγερμόν, πιθανόν νά μήν κατέλθω εἰς τάς ἐπομένας ἐκλογάς.

»Κατά τό θέρος τοῦ 1952 ἦσαν ἔκδηλα τά συμπτώματα τῆς πολιτικῆς κρίσεως. Αἱ συνεχεῖς ἐπιθέσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐντός καί ἐκτός Βουλῆς, ἡ οἰκονομική δυσπραγία, τήν ὁποίαν ἐνέτειναν καί τά ἀντιπληθωριστικά μέτρα τοῦ Καρτάλη, αἱ ἀνησυχίαι τάς ὁποίας προκαλοῦσε ἡ ἀμφίρροπος στάσις τοῦ Πλαστήρα ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ, καθίστων ἀδύνατον τήν παράτασιν τοῦ βίου τῆς Κυβερνήσεως.

»Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἐσημειώθη τότε ἡ πλέον βάναυσος παρέμβασις τῆς ἀμερικανικῆς πολιτικῆς εἰς τάς ἐσωτερικάς μας ὑποθέσεις. Ὁ Ἀμερικανός πρεσβευτής κύριος Πιουρυφόυ, υἱοθετήσας τάς θέσεις τοῦ Συναγερμοῦ, ἠξίωσεν ἀπό τόν βασιλέα καί τήν Κυβέρνησιν, ὅπως καθιερωθῆ τό πλειοψηφικόν καί, διαλυομένης τῆς Βουλῆς, προκηρυχθοῦν ἐκλογαί. Τήν παρέμβασιν τοῦ πρεσβευτοῦ τήν διευκόλυνε καί ἡ στάσις τοῦ Πλαστήρα, ὁ ὁποῖος, διά λόγους λεβεντιᾶς, ἀπεδέχετο τήν πρόκλησιν τοῦ Παπάγου, μέ ἀποτέλεσμα νά προκηρυχθοῦν ἐκλογαί διά τήν 16ην Νοεμβρίου 1952.

»Ἡ περίοδος 1950-52 ὑπῆρξεν περίοδος ἐντόνου πολιτικῆς ἀσταθείας, διά νά μήν εἴπω ἀκυβερνησίας. Ἀρκεῖ νά λεχθῆ ὅτι κατά τήν περίοδον αὐτήν ἐνηλλάγησαν εἰς τήν ἐξουσίαν ἕξι Κυβερνήσεις. Τά κόμματα τοῦ λεγομένου Κέντρου (Βενιζέλος - Παπανδρέου - Πλαστήρας), τά ὁποῖα μετά μακράν ἀπουσίαν ἐπανήρχοντο εἰς τήν ἐξουσίαν, ἀπεδείχθησαν ἀπαρασκεύαστα νά κυβερνήσουν τήν χώραν. Καί τοῦτο διότι εἰς τήν ἔλλειψιν καθολικοῦ κύρους ἀρχηγοῦ καί ἐνιαίου προγράμματος προσετίθεντο καί αἱ μεταξύ των ἔντοναι προσωπικαί ἀντιθέσεις. Ἦτο τόση ἡ μεταξύ των δυσαρμονία ὥστε νά ἀναγκασθῶ νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τοῦ λαοῦ ἐπ' αὐτῆς καί νά εἴπω εἰς τάς ἐκλογάς τοῦ 1956 ὅτι, «οἱ ἀντίπαλοί μου δέν δύνανται νά δώσουν Κυβέρνησιν εἰς τήν χώραν, διά τόν ἁπλούστατον λόγον ὅτι μισοῦνται μεταξύ των περισσότερον ἀπ' ὅ,τι μισοῦν ἐμένα»[101].

8-9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Στό πλαίσιο τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας, ὁ Α. Παπάγος πραγματοποιεῖ περιοδεία στή Βόρειο Ἑλλάδα. Τόν συνοδεύει ὁ Κ. Καραμανλῆς.

Στίς 8 Νοεμβρίου 1952, ὑποδέχτηκε, στά ὅρια τοῦ νομοῦ Σερρῶν, τόν ἀρχηγό τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ πλῆθος ἀγροτῶν καί κατοίκων τῆς περιοχῆς, μέ ἐπικεφαλῆς τούς ὑποψήφιους βουλευτές τοῦ νομοῦ. Ὁ Κ. Καραμανλῆς τόν συνόδευσε ὡς τήν κεντρική πλατεία τῶν Σερρῶν, ἀπό τήν ὁποία καί ἐκφώνησε τόν προεκλογικό του λόγο.

Τήν ἑπομένη, στήν κύρια προεκλογική ὁμιλία του, διαρκείας δύο ὡρῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἐπικεφαλῆς τοῦ τοπικοῦ συνδυασμοῦ, συνιστᾶ τήν ὑπερψήφιση τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ *«ἄν ἐπιθυμῆ ὁ λαός τῆς πόλεως καί τοῦ νομοῦ τῶν Σερρῶν τήν πολιτικήν ἐξυγίανσιν καί τήν ἠθικήν ἐξύψωσιν τοῦ τόπου».*

Ἰδιαίτερη ἔμφαση ἔδωσε ἀκόμη στήν ἀνάγκη *«νά λείψη ὁ διχασμός εἰς ἀντιβενιζελικούς καί βενιζελικούς».*

16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός ἐξασφαλίζει συντριπτική νίκη στις γενικές ἐκλογές, συγκεντρώνοντας ποσοστό 49,22% καί 247 σέ σύνολο 300 βουλευτικῶν ἑδρῶν. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐκλέγεται γιά ἕκτη συνεχῆ φορά βουλευτής στό νομό Σερρῶν.

Οἱ ἐκλογές διενεργήθηκαν μέ τό πλειοψηφικό σύστημα, καί, σύμφωνα μέ τά τελικά ἀποτελέσματα, ἐπί συνόλου 2.123.150 ἐγγεγραμμένων ἐκλογέων καί 1.591.807 ἐγκύρων ψηφοδελτίων, ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός ἔλαβε 783.541 ψήφους (ποσοστό 49,22%), ὁ συνασπισμός ΕΠΕΚ-Φιλελευθέρων 544.834 (34,22%), ἡ ΕΔΑ 152.011 (9,55%), τό Λαϊκόν κόμμα 16.767 (1,05%), ἐνῶ οἱ ἀνεξάρτητοι συνδυασμοί καί οἱ μεμονωμένοι ὑποψήφιοι συγκέντρωσαν, ἀντίστοιχα, 56.679 (3,57%) καί 26.853 (1,69%).

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Ἡ ἐπικράτηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ στίς ἐκλογές τῆς 16ης Νοεμβρίου 1952, ἀφετηρία γιά τήν ἀποκατάσταση κλίματος πολιτικῆς καί κυβερνητικῆς σταθερότητας, θά δώσει στόν Κ. Καραμανλῆ τή δυνατότητα, ὡς ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί, ταυτόχρονα, ἀπό τό Δεκέμβριο τοῦ 1954, Συγκοινωνιῶν, νά ἐπιτελέσει ὁλοκληρωμένο ἔργο καί νά συμβάλει ἀποφασιστικά στή δημιουργία τῆς ἀναγκαίας ὑποδομῆς γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας. Στά πλαίσια ἑνός εὐρύτερου στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ θά καταρτιστοῦν προγράμματα καί θά ἐκτελεστοῦν σημαντικά ἔργα βραχυπρόθεσμης καί μακροπρόθεσμης ἀποδόσεως. Ἡ κατασκευή δικτύου κεντρικῶν ὁδικῶν ἀρτηριῶν, σέ συνδυασμό μέ τήν ἐφαρμογή προγραμμάτων ὁδοποιίας σέ περιφερειακή κλίμακα, ἀποτέλεσε τήν προϋπόθεση γιά τήν ταχύρρυθμη πρόοδο στόν οἰκονομικό καί τόν τουριστικό τομέα. Ἡ ἐξασφάλιση τῆς ὑδρεύσεως καί τῆς ἀποχετεύσεως καί ἡ ἐκτέλεση σειρᾶς μεγάλων ἔργων ἀναμόρφωσαν τήν ὄψη τῆς πρωτεύουσας, ἐνῶ παράλληλα ἐκδηλώθηκε ἐνεργό ἐνδιαφέρον γιά τήν πόλη καί τήν περιφέρεια τῆς Θεσσαλονίκης, προορισμένη νά μεταβληθεῖ σέ πόλο ἕλξεως ἱκανό νά ὑποβοηθήσει — καί γενικότερα — τή βιομηχανική ἀποκέντρωση. Παράλληλα, ἡ πρόβλεψη γιά τήν κατασκευή τῶν φραγμάτων τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἀλιάκμονα καί τοῦ Ἀχελώου, ὑπαγορευμένη ἀπό τήν ἀναγκαιότητα γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ὑδροηλεκτρικῆς παραγωγῆς, ἐξυπηρετοῦσε καί τήν ἀνάγκη γιά τήν παραγωγική ἀνάπτυξη τῆς ἐπαρχίας. Σημαντικά ἔργα ἀποτέλεσαν τήν ἀφετηρία γιά τήν τουριστική ἀξιοποίηση τῆς χώρας ἤ διεύρυναν τίς ἐπικοινωνιακές της δυνατότητες μέ τήν κατασκευή, τήν ἐπισκευή καί τήν ἐπέκταση λιμένων, ἀεροδρομίων καί ὁδικῶν ἀρτηριῶν. Ἡ θετική, τέλος, ἀντιμετώπιση ἔκτακτων περιστατικῶν, ἰδιαίτερα τῶν προβλημάτων πού εἶχαν ἀνακύψει ἀπό τούς σεισμούς, ἔμελλε νά δώσει, γιά μιάν ἀκόμη φορά, τό μέτρο τῆς ἀποτελεσματικότητας καί τῆς ἐνεργητικότητας τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξασφάλιζε τήν ὁμόθυμη ἀναγνώριση γιά τό ἔργο πού εἶχε ἐπιτελέσει· καί ἡ συμβολή του ἀποκτοῦσε πρόσθετη ἔμφαση σέ ἀντιδιαστολή μέ τή μεγαλόστομη καί στείρα δημαγωγία πού ἔδινε, σέ σημαντικό βαθμό, τόν τόνο στόν πολιτικό ἀνταγωνισμό.

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπάγος σχηματίζει Κυβέρνηση. Ὁ Κ. Καραμανλῆς συμμετέχει ὡς ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων.

Στήν Κυβέρνηση παίρνουν ἀκόμη μέρος ὁ Σπ. Μαρκεζίνης, ὡς ὑπουργός Συντονισμοῦ, ὁ Στ. Στεφανόπουλος, ὡς ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, καί ἀπό τίς 4 Δεκεμβρίου, ὁ Π. Κανελλόπουλος, ὡς ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Κατά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀπευθυνόμενος στούς ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τόνισε ὅτι *«αἱ στιγμαί ἐπιβάλλουν ὅπως ἐπιδειχθῆ ἐργατικότης καί προσήλωσις πρός τό καθῆκον»*, ἐνῶ πρός τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου εἶπε ὅτι *«θά καταβάλη κάθε προσπάθειαν διά νά ἐπανακτήση τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων τήν παλαιάν αἴγλην του καί νά δυνηθῆ νά πραγματοποιήση τόν σπουδαῖον προορισμόν του»*.

Στή θητεία του, ὡς ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ἀναφέρεται ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ μεταγενέστερο ἱστορικό σημείωμά του:

«Κατά τάς ἐκλογάς αὐτάς, ἀπό τάς ὁποίας ἀπεκλείσθησαν δύο τρεῖς βουλευταί θεωρούμενοι φίλοι μου, ἐξελέγην καί πάλιν βουλευτής Σερρῶν. Ἡ νέα Κυβέρνησις, ὅπως καί οἱ συνδυασμοί, κατηρτίσθη-

σαν ὑπό τήν ἔμπνευσιν τοῦ κυρίου Μαρκεζίνη, ὁ ὁποῖος, ὡς κύριος σύμβουλος τοῦ Παπάγου, ἀπέβλεπε, καί δικαίως, εἰς τήν διαδοχήν του. Τούτου δοθέντος, ἦτο φυσικόν νά μοῦ δοθῆ δευτερεῦον ὑπουργεῖον εἰς τήν Κυβέρνησιν. Καί λέγω φυσικόν, διότι ἡ ἄρνησίς μου νά ἐνταχθῶ εἰς τό περιβάλλον ἑνός ἐκ τῶν ἐπιτελῶν μέ ἔθεσεν εἰς ἕνα εἶδος ἀπομονώσεως. Τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην σχεδόν ἐστερεῖτο περιεχομένου. Καί τό ἀπεδέχθην μέν, ἀλλ' ἀπροθύμως καί διά νά μή δημιουργήσω ζητήματα εἰς τήν ἡγεσίαν τήν ἐπομένην τῶν ἐκλογῶν.

»Ἡ νέα Κυβέρνησις ἀνέλαβε τήν ἐξουσίαν μέσα σ' ἕνα κλίμα μεγάλης αἰσιοδοξίας, τήν ὁποίαν δικαιολογοῦσαν τό κύρος τοῦ Παπάγου, ἡ μεγάλη πλειοψηφία του καί ἡ συμπαράστασις τῶν Ἀμερικανῶν.

»Ὁ κύριος Μαρκεζίνης, πλαισιωθείς ἀπό ἱκανούς συνεργάτας, ἀνέλαβε τόν οἰκονομικόν τομέα, εἰς τόν ὁποῖον ἐπετέλεσε ὁμολογουμένως ἀξιόλογον ἔργον. Ἔθεσε τά θεμέλια τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί ἐβελτίωσε τήν διεθνῆ πίστιν τῆς χώρας. Ἐξ ἄλλου ὁ Παπάγος, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα ἦτο διεθνῶς γνωστόν, ἐπραγματοποίησεν ἐπιτυχῶς διάφορα ταξείδια εἰς τό ἐξωτερικόν πού ἐνίσχυσαν τό διεθνές γόητρον τῆς Ἑλλάδος.

»Ὅπως ἀνέφερα καί προηγουμένως, ἀνέλαβα μέ ἀπροθυμίαν τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων. Παρά ταῦτα, ἐφ' ὅσον τό ἀνέλαβα, ἔπρεπε νά τό δραστηριοποιήσω χάριν τοῦ τόπου ἀλλά καί χάριν τοῦ προσωπικοῦ μου γοήτρου. Ἐστερεῖτο ὑπηρεσιῶν, ἐστερεῖτο προγράμματος καί ἐστερεῖτο πιστώσεων. Καί τό κυριώτερον θέμα του, δηλαδή ἡ κατασκευή καί συντήρησις ὁδῶν καί λιμένων, εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς μίαν εἰδικήν ὑπηρεσίαν ἀνεξάρτητον, ἀποκαλουμένην Ὑπηρεσία Ἐπειγόντων Ἔργων.

»Ἡ πρώτη μου μέριμνα ἦτο ἡ ἀναγνώρισις καί ἀξιολόγησις τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ του. Ὅπως ἔκαμα καί στά ἄλλα ὑπουργεῖα πού διηύθυνα, συνεκάλεσα εἰς ἀλλεπαλλήλους καί κοινάς συσκέψεις ὅλους τούς διευθυντάς τοῦ ὑπουργείου. Τούς ἔθεσα θέματα καί ζήτησα ἐπ' αὐτῶν τάς σκέψεις των προφορικῶς καί ἐγγράφως. Κατά τάς συσκέψεις αὐτάς ἐπεσήμανα τούς δύο τρεῖς ἱκανοτέρους διευθυντάς, μέ τούς ὁποίους ἐσχημάτισα ἐν συνεχείᾳ τό ἐπιτελεῖον μου καί ἐκινητοποίησα τό ὑπουργεῖον. Τό σύστημα ὑπῆρξεν ἐπιτυχές καί ἀπέδειξεν ὅτι τό ἴδιο προσωπικό ὑπό κατάλληλον ἡγεσίαν δύναται νά ἀποδώση διπλάσιον ἔργον.

»Ἐν συνεχείᾳ ἠσχολήθην μέ τήν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος τοῦ ὑπουργείου μου. Ἡ ἔγκρισις ὅμως τῶν προγραμμάτων καί ἡ χρηματοδότησίς των ἔπρεπε νά γίνη ἀπό τά οἰκονομικά ὑπουργεῖα, τά ὁποῖα ὅμως ἄλλοτε ἀπό κακήν ἐκτίμησιν τοῦ θέματος καί ἄλλοτε διά προσωπικούς λόγους ἐδυσχέραιναν τήν προσπάθειάν μου. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην νά κάμω δύο πράγματα: Πρῶτον, νά θέτω πρό τετελεσμένου γεγονότος τό ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, προκηρύσσων δημοπρασίας διά τά ἔργα ἐκεῖνα τά ὁποῖα θεωροῦσα ἀπαραίτητα διά τήν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Καί δεύτερον, νά δημιουργήσω, διά διαφόρων συνδυασμῶν, ἐκτάκτους πόρους τοῦ ὑπουργείου διά τήν ἐκτέλεσιν εἰδικῶν προγραμμάτων, ὅπως ἦσαν τά ἔργα Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, τά λιμενικά Πειραιῶς, ἡ ὕδρευσις, ἀποχέτευσις κ.λ.π. Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν ὑπῆρξε νά ἀναπτύξη τό ὑπουργεῖον ἐντός ὀλίγου τοιαύτην δραστηριότητα, ὥστε νά προκαλῆ τά ἐνθουσιώδη σχόλια τῆς κοινῆς γνώμης καί νά θεωρῆται ὁ κύριος φορεύς τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως.

»Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην κατεσκευάσθησαν, καί ὁλοκληρώθησαν ἐν συνεχείᾳ ἐπί πρωθυπουργίας μου:

Α. Εἰς τόν συγκοινωνιακόν τομέα: Αἱ ἐθνικαί καί ἐπαρχιακαί ὁδοί μήκους 900 χιλιομέτρων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκης -Συνόρων, Θεσσαλονίκης - Καβάλας, Ἀθηνῶν -Κορίνθου, Ἀγρινίου - Ἰωαννίνων - Ἠγουμενίτσης, Καλαμῶν - Πύργου, Τριπόλεως - Πύργου καί ἀνεκατασκευάσθησαν ὁδοί 2.000 χιλιομέτρων.

Β. Εἰς τόν τομέα ἐγγείων βελτιώσεων: Τά μεγάλα φράγματα Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος, Νέστου, Πηνειοῦ Ἠλείας. Ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως εὐρέος προγράμματος ἀρδευτικῶν ἔργων διά τήν ἄρδευσιν ἑκατομμυρίων στρεμμάτων.

Γ. Τά μεγάλα λιμενικά ἔργα Πειραιῶς, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Καβάλας, Ἀλεξανδρουπόλεως κ.λ.π.

Δ. Τά ἔργα Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης. Εἰς αὐτά θά πρέπει νά προστεθῆ ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν σεισμοπλήκτων περιφερειῶν. Κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἡ Ἑλλάς εἶχε πληγῆ ἀπό ἀλλεπαλλήλους σεισμούς, οἱ ὁποῖοι προεκάλεσαν παγκόσμιον συγκίνησιν. Εἶχαν καταστραφῆ ὁλοσχερῶς ἡ Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, ἡ Ἰθάκη καί ἐν συνεχείᾳ ὁ Βόλος καί ἡ Σαντορίνη. Κατεστράφησαν 73.500 οἰκίες καί παρέμειναν ἄστεγοι ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀνθρώπων.

»Αἱ δυσχέρειαι, ἰδίως εἰς τάς νήσους, ἦσαν τεράστιαι. Ἔπρεπε νά περιθάλψωμεν τούς πληθυσμούς, νά τούς στεγάσωμεν προσωρινῶς, νά ἀποκομίσωμεν τά ἐρείπια καί νά ἀνοικοδομήσωμεν ἐξ ὑπαρχῆς ἑκατοντάδες πόλεις καί χωριά. Παρά ταῦτα, τό ἔργον αὐτό ἐπερατώθη ἐντός 30 μηνῶν. Κατεσκευάσθησαν τότε 70.300 κατοικίες μέ τά ἀντίστοιχα ἔργα ὑποδομῆς, λιμένας, δημόσια κτίρια, σχολεῖα, ἐκκλησίας, νοσοκομεῖα κ.λ.π.

»Κατεσκευάσθησαν εἰς ἀμφοτέρας τάς πόλεις, Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, πολυάριθμα ἔργα, συγκοινωνιακά, τουριστικά, ἀποχετευτικά, ἐξωραϊστι-

Κυβέρνηση Παπάγου. Ὁ Κ. Καραμανλῆς πλάι στόν πρωθυπουργό.

κά, ὑδρευτικά κ.λ.π., μέ ἀποτέλεσμα νά ἀλλάξουν ἀμφότεραι ὄψιν.

»Ἡ δραστηριότης μου εἰς τό ὑπουργεῖον αὐτό εἶχε ἐκτιμηθῆ εὐρύτατα ἀπό τήν κοινήν γνώμην καί ἐδημιούργησεν τάς προϋποθέσεις τῆς περαιτέρω πολιτικῆς μου σταδιοδρομίας»[102].

26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, προκειμένου νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐπίσπευση τῆς ἐκτελέσεως τῶν δημοσίων ἔργων, ἔχει συνεργασία μέ τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ, Σ. Μαρκεζίνη, γιά τήν ἁπλούστευση τῆς διαδικασίας χορηγήσεως τῶν ἐγκεκριμένων σχετικῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ.

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Σέ ἀπάντηση ἐπιστολῆς τοῦ βουλευτῆ Ἀλ. Παπαθανάση, μέ ἄμεση ἀναφορά στό ὄνομα τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ θέμα τήν «ἐγκατάλειψη» τῆς περιοχῆς Ἔβρου, ὁ Γ. Γραμματέας τοῦ ΕΟΤ, Ν. Φωκᾶς, ἀναγγέλλει ὅτι τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἔχει χορηγήσει πίστωση 1.500 ἑκατ. δραχμῶν γιά τήν ὁδό Ἀλεξανδρουπόλεως - Πυθίου καί 1.100 ἑκατ. γιά τήν ὁδό Ἀρδώνης πρός Κήπους. Ἡ κατασκευή τῶν ἔργων αὐτῶν θά ἐξασφαλίσει τήν ὁδική ἐπικοινωνία μέ τήν Τουρκία. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή καί στήν ἴδια ἀνακοίνωση, προστίθεται ὅτι χορηγήθηκε ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί πίστωση 1.500 ἑκατ. δραχμῶν γιά τήν τελική διαμόρφωση τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Εὐζώνων.

9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ἀνακοινώνεται ὅτι τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἀποφάσισε νά διαθέσει, γιά τό Νοέμβριο, συμπληρωματική πίστωση 2½ δισεκατομμυρίων, δηλαδή συνολικά 4½ δισεκατομμύρια δραχμῶν, μέ σκοπό τή συνέχιση τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων στή Θεσσαλία.

12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Μετά ἀπό καταγγελία ὅτι στό ἐργοστάσιο τῆς Ὑπηρεσίας Παραγωγικῶν Ἔργων Μακεδονίας παρέμειναν ἐγκαταλειμμένα δεκάδες μηχανημάτων, ἡ φθορά τῶν ὁποίων θά βραδύνει ἐπί δίμηνο τήν ἔναρξη τῶν ἔργων τοῦ Στρυμόνος, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων διατάσσει τήν ἄμεση διενέργεια ἐλέγχου.

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ἀνακοινώνεται ἐπίσημα ὅτι ἀπό τίς πρῶτες ἡμέρες τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει ἀρχίσει νά μελετᾶ τό ὀξύ πρόβλημα τῆς ὑδροδοτήσεως τῆς πρωτεύουσας.

Ἡ ἐφιαλτική κατάσταση πού εἶχε δημιουργηθεῖ ἐξαιτίας τῆς πλήρους ἀνεπάρκειας τῶν μέσων πού θά ἦταν δυνατό νά ἐπιτρέψουν τήν ὕδρευση τοῦ λεκανοπεδίου περιγράφεται, συνοπτικά, ἀπό τόν Σ. Τριανταφυλλίδη, ὑπεύθυνο γνώστη καί χειριστή τοῦ θέματος:

«Ἂν καί εἰς τά πρό τοῦ 1940 ἔτη ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος ἦτο σχεδόν πλήρης, ταχέως ἐγένετο ἀντιληπτόν ὅτι δέν θά ἐπήρκει εἰς τό μέλλον, λόγω τῆς ταχείας αὐξήσεως τῆς καταναλώσεως. Διά τόν λόγον αὐτόν ἐτέθη εἰς ἐφαρμογήν ἡ κατασκευή τοῦ δευτέρου σταδίου τῆς μελέτης, ἤτοι τοῦ ὑδραγωγείου Παρνασσοῦ, μήκους 175 χλμ., τό ὁποῖον θά μετέφερε τά ὕδατα τῶν πηγῶν Πολυδρόσου (Σουβάλα) εἰς τήν λίμνην, συνολικῆς ἐτησίας παροχῆς 90 ἑκατ. κυβ. μέτρων. Πρός τοῦτο ἤρχισεν ἡ κατασκευή τῶν σηράγγων Κιούρκων καί Μαλακάσας, συνολικοῦ μήκους 8.600 μέτρων καί ἐν συνεχείᾳ ἡ κατασκευή ἀνοικτῆς διώρυγος. Τό ἔργον τοῦτο διεκόπη λόγω τοῦ πολέμου καί τῆς Κατοχῆς καί ἐσυνεχίσθη μετά τό 1945 μέχρι τοῦ χειμάρρου Αὐλῶνος (Κακοσάλεσι), μέσω τοῦ ὁποίου μετέφερεν τά ὀλίγα ὕδατα πού συνεκεντροῦντο ἐκεῖ. Τό μῆκος αὐτοῦ τοῦ ὑδαταγωγοῦ ἀνῆλθεν εἰς 13.800 μέτρα.

»Ἤδη ὅμως ἡ συνεχής ἀνομβρία, ἡ κατανάλωσις κατά τήν Κατοχήν τεραστίων ποσοτήτων ὕδατος, ἡ ἀποψίλωσις τῆς λεκάνης διά καλλιέργειαν, αἱ ζημίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ δικτύου κατά τό Δεκεμβριανόν κίνημα, ἡ αὔξησις τῆς καταναλώσεως ὑπέρ τά 25 ἑκατ. κυβ. ἐτησίως, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τήν ταχεῖαν ταπείνωσιν τῆς στάθμης τῆς λίμνης, μέ ἐπακόλουθον τόν περιορισμόν τῆς καταναλώσεως μέχρι χορηγήσεως κατά τά ἔτη 1947-50 ὕδατος μερικάς ὥρας τῆς ἡμέρας ἀνά τριήμερον. Ἡ κατάστασις κατέστη ἀπελπιστική τό 1951, ὅτε ἀπέμειναν εἰς τήν λίμνην μόνον 5 ἑκατ. κυβ. μέτρα, καί δι' αὐτό ἀπεφασίσθη ἐκ τῶν ἐνόντων ἡ κατασκευή τῶν ἔργων τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, μιᾶς μικρᾶς πεδιάδος εἰς τά ὅρια Ἀττικῆς καί Βοιωτίας.

»Πρός τοῦτο ἀνηγέρθη μικρόν φράγμα παροχετεύσεως εἰς τόν Ἀσωπόν ποταμόν, διωρύχθησαν 28 γεωτρήσεις, κατεσκευάσθη ἀνοικτή διῶρυξ μήκους 5,5 χιλιομ. συγκεντροῦσα τά ὕδατα ταῦτα μέχρι τῆς θέσεως Βίλιζα, ὅπου ἐγκατεστάθη ἀντλιοστάσιον, ἰσχύος 3500 ἵππων, διά τοῦ ὁποίου ἀνυψοῦνται τά ὕδατα εἰς τό κατασκευασθέν μέχρι Αὐλῶνος (Κακοσάλεσι) ὑδραγωγεῖον Παρνασσοῦ. Τά ἔργα ταῦτα ἐγένοντο τό θέρος τοῦ 1951 καί ἔσωσαν πράγματι, ἔστω καί προσωρινῶς, τήν ὑδροδότησιν τῆς πρωτευούσης. Δέν παραλείπω νά προσθέσω ὅτι τό 1947 χρηματοδοτηθέν ὑπό τῆς UNRRA κατεσκευάσθη σωληνωτόν ὑδραγωγεῖον μήκους 12 χιλιομ., μεταφέρον τά ὕδατα τῶν πηγῶν Σουλίου, παρά τόν Μαραθῶνα, διά ἀνυψώσεως πρός τήν λίμνην παροχῆς 7 ἑκατ. κυβ. μέτρων ἐτησίως (ἡ ἀρχαία Μακαρία πηγή, ὅπου κατά τήν ἐναντίον τῶν Περσῶν μάχην εὑρίσκετο ἡ ἀριστερά πτέρυξ τῶν Ἀθηναίων). Ἐπίσης ἐγένετο ἄντλησις ἐκ τῶν φρεάτων Κοκκινάρᾳ Κηφισίας καί διάφορα ἄλλα μικροέργα»[103].

Στό πλαίσιο τῆς γενικότερης διαπιστώσεως ὅτι τό σοβαρό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτεύουσας δέν ἀντιμετωπίστηκε ἐπιτυχῶς ἀπό τίς προηγούμενες Κυβερνήσεις, τό «Βῆμα» σέ σχετικό δημοσίευμα, ἐπι-

καλοῦνταν τόν πρόσκαιρο βίο τους, ἐπισημαίνοντας συμπερασματικά:

Δέν ἔχομεν καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ ὑπουργός κ. Καραμανλῆς θά ἐπιζητήση νά προκρίνη τήν περισσότερον συμφέρουσαν ἀπό ὅλας τάς λύσεις. Ἀλλά αὐτή δέν θά ἦτο ἀρκετή, ἐφ' ὅσον, ὅπως ἄλλωστε καί ὑποτίθεται ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιλογῆς τῆς πλέον σύμφορης κατευθύνσεως, καθυστέρει καί μέ τούς προκατόχους του ἡ διευθέτησις τοῦ θέματος. Αἱ ἀπόψεις διά τήν προτίμησιν αὐτῆς ἤ ἐκείνης τῆς κατευθύνσεως ἔχουν ἐπαρκῶς ἀναλυθῆ ἤδη καί εἶναι ὥριμοι διά τήν ἐπιλογήν. Ἐκεῖνο πού ἀπομένει εἶναι ἡ ἀπόφασις καί ἡ γοργή καί ἀκαθυστέρητη πλέον ἔναρξις καί ἀποπεράτωσις τοῦ ἔργου[104].

Ἤδη, στίς 22 Νοεμβρίου, εἶχε καί ἡ ἐφημερίδα «Ἑστία» σέ κύριο ἄρθρο, ἐπισημάνει:

Μεταξύ τῶν δειγμάτων τῆς ἀκυβερνησίας, εἰς τήν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ χώρα ὑπό τάς λεγομένας Κυβερνήσεις τοῦ Κέντρου, περιλαμβάνεται καί τό ὅτι, ἐπί τριετίαν ὁλόκληρον, ἀνεβάλλετο ἕνα ἀπό τά πλέον ἀπαραίτητα παραγωγικά καί συμφέροντα καί εἰς τό Δημόσιον ἔργα — ἡ ἐξ Ὑλίκης ὕδρευσις τῆς πρωτευούσης, μέ παράλληλον ἄρδευσιν τῶν παρευβοϊκῶν χώρων, ὡς καί ὁλοκλήρου τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Θηβῶν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ κ. Πλαστήρας, παρ' ὅλην τήν πενιχράν του μόρφωσιν, εἶχεν ἀντιληφθῆ, περισσότερον ἀπό ὅλους τούς μεταπολεμικούς κυβερνήτας μας, τήν ἀξίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ καλή του θέλησις δέν ἤρκεσε ν' ἀναπληρώση τήν ἀνικανότητα τῶν οἰκονομικῶν ἰδίως συνεργατῶν του, τήν ἀβουλίαν τῶν ἄλλων καί τήν παράφρονα κομματικήν σπατάλην τοῦ συνόλου. Ἐνῶ δέ αἱ ἀσυνάρτητοι Κυβερνήσεις τοῦ Κέντρου ἐκήρυσσον, ἀπό τῆς μιᾶς πλευρᾶς, ὡς δῆθεν πολιτικήν των ὑπέρ τῶν ἐργαζομένων τάξεων, τήν ἀνάγκην τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, τήν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καί τήν «συμπίεσιν τῶν τιμῶν», διά τῆς ἄλλης χειρός ἀνέβαλλον διαρκῶς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑδραγωγείου, τό ὁποῖον, ἐντός 3 ἐτῶν, δέν θά ἐξησφάλιζε μόνον τήν ὕδρευσιν τῆς κονισαλέας καί ρυπαρᾶς πρωτευούσης, ἀλλά θά ἔδιδε τήν εὐκαιρίαν νέων ἀρδευτικῶν καλλιεργειῶν ἐπί 140.000 στρεμμάτων —ἀργότερον δέ ἑτέρων 200.000— εἰς τά πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς τόν κόσμον ὁλόκληρον δέν ὑπάρχει παράδειγμα μεγαλουπόλεως μέ σφύζουσαν βιομηχανικήν ζωήν, πού νά μή περιβάλλεται ἀπό τοιαύτην ζώνην ἐντατικῆς καλλιεργείας τῆς γῆς· διότι μόνον ἔτσι καθίστανται φθηνότερα τά εἴδη διατροφῆς καί ἀξιοποιεῖται τό ἡμερομίσθιον τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τήν βιομηχανίαν — ἡ ὁποία πάλιν, ἐπωφελουμένη τῆς φθηνῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν της, ἠμπορεῖ νά προσφέρη εἰς μικροτέρας τιμάς τά ἰδικά της εἴδη. Μόνον τυφλοί ἤ πληρωμένοι πράκτορες ἰδιωτικῶν συμφερόντων θά ἐδυσκολεύοντο νά συλλάβουν, εἰς ὅλην τήν ἔκτασιν, τήν σημασίαν τῆς ἐξ Ὑλίκης ὑδρεύσεως ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς· δι' ὅ καί τό ἁρμόδιον Συμβούλιον τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, καθώς καί 5 κατά σειράν ὑπουργοί (οἱ κ.κ. Νικολαΐδης, Χαβίνης, Ζέρβας, Ντεντιδάκης καί Κορωναῖος), ἀπό κοινοῦ μετά τῶν, κατ' ἀξίωσιν τῶν Ἀμερικανῶν φίλων μας, μετακληθέντων ξένων ἐμπειρογνωμόνων, διεκήρυξαν τήν σκοπιμότητα τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου τούτου. Μολονότι, ὅμως, τά ὁριστικά σχέδια ἀπό μακροῦ εὑρίσκοντο ἐγκεκριμένα εἰς τά ἀρχεῖα τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν, ἡ ἔναρξις ἐκτελέσεως ἀνεβάλλετο συνεχῶς καί, οὕτως, ἐδίδετο εἰς τήν κατατυραννοῦσαν τάς Ἀθήνας Ἑταιρείαν Ὑδάτων — ἡ ὁποία πρόγραμμα εἶχε τήν... μέχρι τοῦ ἔτους 2009 ἐκτέλεσιν τῶν δι' αὐτήν καί μόνον προσοδοφόρων ἔργων τῆς Σουβάλας — ἡ εὐκαιρία νά παρατείνη τήν παροῦσαν ἡμιβάρβαρον κατάστασιν τῆς πρωτευούσης εἰς πεῖσμα καί τῶν τουριστικῶν ἀκόμη ἀναγκῶν μας.

Σήμερον, ὅμως, εὑρίσκεται ἡ Κυβέρνησις Παπάγου εἰς τήν ἀρχήν· καί τά ὑπουργεῖα τοῦ Συντονισμοῦ, τῶν Δημοσίων Ἔργων καί τῆς Γεωργίας ἔχουν ἀνατεθῆ εἰς τρεῖς ἐκ τῶν δραστηριωτέρων συνεργατῶν τοῦ στρατάρχου. Ἑπομένως, δέν ἐπιτρέπεται οὔτε μιᾶς ἡμέρας καθυστέρησις εἰς τήν ἔναρξιν ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου ἤ τήν ρύθμισιν τῶν τεχνικῶν λεπτομερειῶν τῆς χρηματοδοτήσεως, πού ἐκράτησεν ἐν ἀδρανείᾳ τούς ὑπουργούς τοῦ Κέντρου ἐπί τόσους μῆνας[105].

19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δηλώνει ὅτι ὁ Ὀργανισμός Λιμένος Πειραιῶς δέν ἔχει κατορθώσει νά ἐπιτελέσει τόν προορισμό του. Ἡ κομματικοποίηση τῆς διοικήσεως συνετέλεσε ὥστε νά διαφθαρεῖ μέρος τοῦ προσωπικοῦ, νά μειωθεῖ ἡ ἀπόδοσή του καί νά σημειωθοῦν καταχρήσεις. Ἐξάλλου, τό ἀπασχολούμενο προσωπικό εἶναι δυσανάλογα μεγάλο καί τό κόστος λειτουργίας ἀδικαιολόγητα ὑψηλό, σέ βάρος τῆς ἐκτελέσεως ἀναγκαίων ἔργων.

Εἰδικότερα, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων παρατηρεῖ:

«Αἱ δαπάναι φορτοεκφορτώσεως εἶναι ὑπέρογκοι καί ἀπορροφοῦν μέγα μέρος τῶν λιμενικῶν ἐσόδων καί φόρων, προοριζομένων διά λιμενικά ἔργα. Οὐδέν ποσόν διά τήν ἀνανέωσιν τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ λιμένος διατίθεται, ἐνῶ δημιουργοῦνται χρέη πρός τό Δημόσιον καί τάς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος καί Κτηματικήν ἐκ 33 δισεκατομμυρίων δραχμῶν περίπου. Ὑπάρχει καί τό προπολεμικόν χρέος πρός τόν οἶκον Χάμπρο ἐκ 300.000 λιρῶν Ἀγγλίας, τό ὁποῖον μετά τῶν τόκων ὑπολογίζεται εἰς 20 δισεκατομμύρια. Ὁ λιμήν θεωρεῖται ὡς ἔχων ὑψηλόν κόστος. Ἐάν ἐφαρμοσθῆ ὀρθολογιστική ὀργάνωσις εἰς τήν ἐν γένει λειτουργίαν του καί αὐστηρά περισυλλογή εἰς τάς δαπάνας, θά καταστῆ δυνατή ἡ διάθεσις ποσοῦ 30 δισεκατομμυρίων ἐτησίως, προερχομένη ἐκ λιμενικῶν φόρων καί ἐσόδων καί ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀποθηκῶν, διά τόν πλήρη ἐξοπλισμόν τοῦ λιμένος καί τήν βαθμιαίαν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν. Ἐντός δύο τό πολύ μηνῶν θά εἴμεθα εἰς θέσιν νά ἐξαγγείλωμεν τά μέτρα, τά ὁποῖα πρέπει νά ληφθοῦν καί νά προβῶμεν εἰς τήν ἐφαρμογήν των».

Μέ ἀφετηρία τίς διαπιστώσεις αὐτές, ὁ ὑπουργός

Δημοσίων Ἔργων ἀναγγέλλει τήν πρόθεσή του γιά τή λήψη μέτρων μέσα στό ἐπόμενο δίμηνο.

Σέ πρώτη ἐφαρμογή τῶν μέτρων γιά τήν ἐξυγίανση καί ἀναδιοργάνωση τοῦ ΟΛΠ, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά κάμει, λίγες ἡμέρες ἀργότερα, τήν πρόσθετη δήλωση ὅτι: *«ἡ Κυβέρνησις, προσπαθοῦσα νά θέση ἐπί κεφαλῆς τοῦ σοβαρωτάτου τούτου ὀργανισμοῦ πρόσωπα ἱκανά καί δυνάμενα νά πραγματοποιήσουν τήν ἀναδιοργάνωσιν καί ἐξυγίανσιν, ἐκάλεσε τόν εἰσαγγελέα Ἐφετῶν Λαρίσης κ. Βελοῦζον, ὅπως ἀναλάβη τήν διοίκησιν τοῦ ΟΛΠ».* Τό θέμα θά ρυθμιστεῖ νομοθετικά μετά τήν ἐπικείμενη, ἐντός ἡμερῶν, ἔλευση τοῦ νέου διοικητῆ.

26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, ἀνακοινώνει ὅτι, μετά τήν ἀπόφαση γιά τήν ἑνοποίηση τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, θά πραγματοποιηθεῖ νέα σύσκεψη τῶν ἁρμόδιων ὑπουργῶν γιά τό διακανονισμό τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ὑπό κατάρτιση σχετικοῦ νομοσχεδίου. Ἤδη, τό θέμα μελετᾶται ἀπό πενταμελῆ ἐπιτροπή, μέ τή συμμετοχή καί ἑνός τεχνικοῦ ἀπό κάθε ἐνδιαφερόμενο ὑπουργεῖο (Δημοσίων Ἔργων, Προνοίας, Γεωργίας, Δικαιοσύνης καί Παιδείας). Τά πορίσματα τῶν ἐμπειρογνωμόνων θά τεθοῦν ὑπόψη τῶν ἁρμόδιων ὑπουργῶν σέ νέα εἰδική σύσκεψη. «Φαίνεται ὅτι εἰσέρχεται πλέον εἰς τόν δρόμον τῆς καλυτέρας δυνατῆς διευθετήσεως τό πρόβλημα τῆς ἑνοποιήσεως τῶν κατεσπαρμένων καί ἀσυντονίστων τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους», παρατηρεῖται σέ σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα», τό ὁποῖο καί καταλήγει μέ τήν εὐχή νά «δοθῆ ἕνα σύντομον πλέον τέρμα εἰς τήν ἐπικρατοῦσαν ἀλόγιστον κατάστασιν, ἡ ὁποία μόνον πρόξενος συγχύσεως, καθυστερήσεως καί ἐπιβαρύνσεων ὑπῆρξε».

Στήν ἐπιθυμία της νά δώσει, ἀπό τήν πρώτη στιγμή, ἰδιαίτερη ἔμφαση στά δημόσια ἔργα, ἡ Κυβέρνηση, καί εἰδικά ὁ ἁρμόδιος ὑπουργός, Κ. Καραμανλῆς, ἀπέβλεψε στή διασφάλιση τῶν ἀπαραίτητων προϋποθέσεων. Στό πλαίσιο αὐτό ἐντάχθηκε, κατά προτεραιότητα, ἡ ἀναμόρφωση τοῦ συστήματος τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν πού εἶχαν διασπαρεῖ στά διάφορα ὑπουργεῖα καί μέ τό ἀσυντόνιστο τῶν ἐνεργειῶν τους, τά πολλαπλά γενικά ἔξοδα, τήν ἔλλειψη προσωπικοῦ καί τεχνικῶν μέσων, καί τήν ἀναπόφευκτη σπατάλη, ἦταν ἀνίκανες νά ἀνταποκριθοῦν ἱκανοποιητικά στήν ἀποστολή τους. Ἡ ἑνοποίηση ὅλων τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν πού ἦταν ἐπιφορτισμένες μέ τή μελέτη καί τήν ἐκτέλεση τεχνικῶν ἔργων, θά συμβάλει στή ριζική ἀναβάθμιση τῆς ἀποδόσεώς τους, ἐνῶ ἡ οἰκονομία ἀπό τή συγχώνευσή τους σέ ἑνιαία ὑπηρεσία θά ξεπεράσει τά 16 ἑκατομμύρια δραχμῶν, σέ συνδυασμό μέ τή μείωση τῶν ἔκτακτων θέσεων —ἐπί συμβάσει καί ἡμερομισθίων.

Κυβέρνηση Παπάγου. Όρκωμοσία. Μετά τόν πρωθυπουργό, οί Έμμ. Τσουδερός, Π. Κανελλόπουλος, Σ. Μαρκεζίνης, Στ. Στεφανόπουλος, Κ. Καραμανλῆς.

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1952

Στό τεσσαρακονθήμερο διάστημα τῆς θητείας τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὡς ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ἐκδίδεται σειρά ἀποφάσεων γιά τήν ἀπαλλοτρίωση ἐκτάσεων, μέ σκοπό τήν ἐκτέλεση πάσης φύσεως δημόσιων ἔργων, συγκεκριμένα ἔργων ὁδοποιίας, λιμενικῶν, ὑδρεύσεως, ἀρδεύσεως καί ἀποστραγγιστικῶν. Οἱ σχετικές ἀποφάσεις ἀφοροῦν κυρίως τήν ἀπαλλοτρίωση κτημάτων «πρός διεύρυνσιν τῆς πρός Κόρινθον διακλαδώσεως τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν - Θηβῶν», «κατασκευήν τῶν ἔργων διευθετήσεως τοῦ χειμάρρου Βασιλικῆς Λευκάδος», «κατασκευήν τοῦ συλλεκτῆρος πεδινῶν ὑδάτων ΙΥΙ περιοχῆς Καρδίτσης», «κατασκευήν ἀποστραγγιστικοῦ χάνδακος Κελεβῆς δικτύου Γαστούνης», «κατασκευήν ὁδοῦ προσπελάσεως πρός τόν ὑπ' ἀριθ. 10 σίφωνα τῶν ἔργων ἐνισχύσεως ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν - Πειραιῶς -Περιχώρων», «ἐκτέλεσιν τῶν λιμενικῶν ἔργων Μονολίθου νήσου Θήρας», «κατασκευήν τῶν διωρύγων Δ0, Δ3 καί Δ5 Ἀράχθου - Λούρου τῶν ὑδραυλικῶν Ἔργων Ἠπείρου», «κατασκευήν τάφρου ἀποχετεύσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων τῶν κατακλυζόντων τήν Ἐθνικήν ὁδόν Ἀθηνῶν - Ἐλευσῖνος», «κατασκευήν ὁδοῦ προσπελάσεως γεφύρας Παληόχανο τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Καλαμπάκης - Καστανιᾶς - Κρανιᾶς», «ἐκτέλεσιν τῶν ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων Τριτοποτάμου - Βεροίας».

Στό ἴδιο διάστημα ἐκδόθηκε καί τό Β.Δ. «περί τῶν ὅρων τῆς παραχωρήσεως καί χρησιμοποιήσεως τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου Μηχανημάτων Λιμενικῶν Ἔργων», μέ τό ὁποῖο θεσπίζονταν πάγιες διατάξεις, μέ στόχο τόν περιορισμό τῶν κινδύνων φθορᾶς τῶν μηχανημάτων, τήν καλύτερη λειτουργία καί διατήρησή τους, καθώς καί τή βελτίωση τῶν ὅρων ἐργασίας καί ἀμοιβῆς τοῦ προσωπικοῦ.

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Σέ ἀπάντηση δημοσιογραφικοῦ ἐρωτήματος γιά τά σχέδιά του στή διάρκεια τοῦ νέου ἔτους ὁ Κ. Καραμανλῆς χαρακτηρίζει ὡς τό σημαντικότερο ἀπό τά προβλήματα πού καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει τήν ἄρτια ὀργάνωση τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους κάτω ἀπό τήν ἐνιαία διεύθυνση τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων μέ ἀποσπασμένα κλιμάκια στά ἄλλα ὑπουργεῖα· παράλληλα, ἐπισημαίνει τήν ἀνάγκη γιά τήν ἄμεση ἐκπόνηση ἑνός προγράμματος, ἡ ἐκτέλεση τοῦ ὁποίου θά πραγματοποιεῖται ἀνάλογα μέ τούς πόρους πού εἶναι διαθέσιμοι, καί κατέληξε:

«Ἡ Ἑλλάς ἐμφανίζει εἰκόνα καθυστερημένης καί ἀποικιακῆς χώρας, προπαντός διότι στερεῖται μιᾶς ἐνιαίας καί καλῶς ὀργανωμένης τεχνικῆς ὑπηρεσίας, ἱκανῆς νά προβῆ εἰς τήν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν περιοχῶν τῆς χώρας. Μόνον, συνεπῶς, ὅταν καταρτισθῆ τό τεχνικόν ἐπιτελεῖον, θά καταστῆ δυνατόν νά ἐκτελεσθοῦν ζωτικῆς σημασίας διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν ἔργα»[106].

5-7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί περιοχές τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, μέ σκοπό τήν ἐπιτόπια ἐξέταση θεμάτων τῆς ἁρμοδιότητάς του.

Κατά τήν πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπισκέψεώς του στή βορειοελλαδική πρωτεύουσα, σέ κοινή σύσκεψη μέ τόν ὑπουργό καί στελέχη τοῦ ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος, ἐξέτασε τή γενική πορεία τῶν δημοσίων ἔργων στήν περιοχή τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης. Στίς 6 Ἰανουαρίου, μέ τή συνοδεία βουλευτῶν τῆς περιοχῆς καί ἀνώτερων στελεχῶν τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, ἐπισκέφθηκε χωριά τῆς περιοχῆς Ζίχνης καί Παγγαίου καί ἐξέτασε ἐκκρεμῆ προβλήματα τῆς περιοχῆς.

Μετά τήν ἐπιστροφή του στή Θεσσαλονίκη, συγκάλεσε, στίς 7 Ἰανουαρίου, εὐρεία σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Βορείου Ἑλλάδος, ἐκπροσώπων τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου, τῶν Ἐπιμελητηρίων καί τοῦ Ἐμπορικοῦ Κέντρου Θεσσαλονίκης καθώς καί ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, κυρίως τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, στή διάρκεια τῆς ὁποίας πρότεινε τή συγχώνευση τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης καί τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου. Μετά τήν ἐκδήλωση ἐντούτοις τῆς ἀντιθέσεως διαφόρων ὀργανώσεων ἐνόψει τῶν πιθανολογούμενων δυσμενῶν ἐπιπτώσεων στήν κίνηση τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης, ἀναβλήθηκε προσωρινά ἡ λήψη ὁριστικῆς ἀποφάσεως καί προβλέφθηκε ἡ ἐπανεξέταση τοῦ θέματος, μετά τήν ἐπάνοδό του στήν Ἀθήνα.

[Ἡ κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στό λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, μέχρι τήν ἀνάληψη τῆς πρωτοβουλίας γιά τήν ἑνοποίηση τῶν ὀργανισμῶν, περιγράφεται παραστατικά στό ἀκόλουθο κείμενο:

Εἰς τόν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως μέχρι τοῦ ἔτους 1953, καθ' ὃ ἀπεφασίσθη ἡ συγχώνευσις τῶν δύο Ὀργανισμῶν, Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης καί Λιμενικοῦ Ταμείου Θεσσαλονίκης, ἤσκουν ἐξουσίαν ἤ ἀνεμιγνύοντο κατά τινα τρόπον εἰς τήν διοίκησιν ἤ διαχείρισιν αὐτοῦ αἱ κατωτέρω δημόσιαι ὑπηρεσίαι ἤ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου:

α. Ἡ ἑλληνική Ἐλευθέρα Ζώνη, ἥτις ἤρξατο λειτουργοῦσα ἀπό τοῦ ἔτους 1925 καί ἡ ὁποία περιελάμβανε τήν περιοχήν τῶν ὑποκειμένων ἐμπορευμάτων, ἀπέβλεπε δέ διά τοῦ ἐμπορικοῦ καί βιομηχανικοῦ χαρακτῆρος της, μακράν πάσης τελωνειακῆς ἀναμίξεως, εἰς τήν αὔξησιν τῆς διαμετακομιστικῆς κινήσεως τοῦ λιμένος.

β. Ἡ γιουγκοσλαβική Ἐλευθέρα Ζώνη, ἥτις ἤρξατο λειτουργοῦσα ἀπό τοῦ ἔτους 1929, ἡ παρουσία τῆς ὁποίας, ἀνεξαρτήτως τῆς διεθνοῦς θέσεως τοῦ λιμένος Θεσσαλο-

νίκης, ἕνεκα τῶν χερσαίων ἰδίως συγκοινωνιῶν, προέβαλλεν ἐπί διεθνοῦς νομικοῦ πεδίου (σύμβασις τῆς Γενεύης) τόν λιμένα.

γ. Τό Λιμενικόν Ταμεῖον Θεσσαλονίκης, διάδοχος τῆς τέως γαλλικῆς Ἑταιρείας Ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιμένος Θεσσαλονίκης, λειτουργοῦν ἀπό τοῦ ἔτους 1930 ἐπί εὐρυτάτου πεδίου τεχνικῶν ἁρμοδιοτήτων, τοὐτέστιν κατασκευήν, συντήρησιν λιμενικῶν ἔργων, ἐξοπλισμόν τεχνικόν τοῦ λιμένος καί ἐκμετάλλευσιν πολλῶν χώρων καί ἐγκαταστάσεων αὐτοῦ.

δ. Τό Λιμεναρχεῖον Θεσσαλονίκης, δημοσία ὑπηρεσία, τό ὁποῖον ὡς κρατική διοίκησις εἶναι ἁρμόδιον διά τήν πλοήγησιν τῶν σκαφῶν, τήν ἀστυνομικήν ἐπιτήρησιν, τήν ἀσφάλειαν τοῦ λιμένος καί τῆς ναυσιπλοΐας.

ε. Τό Ὑγιεινομεῖον Θεσσαλονίκης, δημοσία ὑπηρεσία, ἁρμόδιον διά τά ζητήματα δημοσίας ὑγείας τοῦ λιμένος.

στ. Τό Γραφεῖον Ἐργασίας Λιμένος Θεσσαλονίκης μετά τῆς ἐν αὐτῷ συσταθείσης καί ἑδρευούσης Ἐπιτροπῆς Ρυθμίσεως Φορτοεκφορτωτικῶν λιμένος Θεσσαλονίκης, τό ὁποῖον ρυθμίζει τά ἐργατικά ἡμερομίσθια, τά ἐργολαβικά τιμολόγια καί ἄλλα τινά γενικωτέρας φύσεως ἐργατικά θέματα, ἁρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου Ἐργασίας.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί ὀργανισμῶν, ὑπάρχει καί ἡ τελωνειακή ἀρχή ὡς δημοσία φορολογική ὑπηρεσία διά τήν βεβαίωσιν τῶν φόρων καί δασμῶν τῶν διακινουμένων ἐμπορευμάτων ἐντός τῆς ἐπικρατείας ὡς καί τῶν ἐξαγομένων εἰς τό ἐξωτερικόν ἐγχωρίων προϊόντων.

Ἐκ τῶν περιγραφέντων ἐνταῦθα προκύπτει ἀναμφισβητήτως ὅτι ὑφίστατο πράγματι μία πολυαρχία ἐν τῷ λιμένι Θεσσαλονίκης εἰς τήν διοίκησιν καί τήν διαχείρισιν τῶν διερχομένων ἐμπορευμάτων καί τήν ἐκμετάλλευσιν τῶν τεχνικῶν καί ἀποθηκευτικῶν ἐγκαταστάσεων (Ἐλευθέρα Ζώνη - Λιμενικόν Ταμεῖον), τήν ρύθμισιν τῶν ἐργατικῶν καί ἐργολαβικῶν δικαιωμάτων (Ἐλευθέρα Ζώνη - Γραφεῖον Ἐργασίας - Ε.Ρ.Φ.Ε.Λ.Θ.). Ἡ τοιαύτη πολυαρχία καί σύγκρουσις ἁρμοδιοτήτων εἴς τε τήν διοίκησιν, τήν διαχείρισιν καί τήν ἐκμετάλλευσιν, δέν ἦτο ἐποικοδομητική ἐφαρμογῆς ἐνιαίων προγραμμάτων διοικήσεως καί ἐκμεταλλεύσεως τοῦ λιμένος ὡς καί ρυθμίσεως ἐργολαβικῶν καί ἐργατικῶν ζητημάτων. Δέν ἐπετρέπετο ἓν μέρος τῶν λιμενικῶν ἀποθηκῶν καί τῶν μηχανημάτων φορτοεκφορτώσεως νά ἐκμεταλλεύηται ἡ Ἐλευθέρα Ζώνη καί ἕτερον τό Λιμενικόν Ταμεῖον. Συνέβαινε πολλάκις διά τό αὐτό μηχάνημα φορτοεκφορτώσεως νά καταβάλλωνται δικαιώματα εἰς ἀμφοτέρους τούς ὀργανισμούς πρός ἐπιβάρυνσιν καί ταλαιπωρίαν τῶν συναλλασσομένων μέ τόν λιμένα. Δέν ἦτο ἐπιτρεπτόν θέματα ἐργατῶν τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης νά ρυθμίζωνται παρά τοῦ Γραφείου Ἐργασίας ἤ συμβάσεις ἐργολαβικαί συναφθεῖσαι μετά τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης νά τροποποιῶνται ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς. Δέν ἦτο παραδεκτόν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐλευθέρα Ζώνη Θεσσαλονίκης παρελάμβανε τά ἐμπορεύματα τοῦ ἐξωτερικοῦ δι' ἰδίων ἐργατῶν καί μέσων, νά παρεμβάλλωνται ἐργολάβοι, ὑπεργολάβοι καί ἄλλοι ἐπιχειρηματίαι εἰς τήν ἐργασίαν ταύτην. Δέν ἦτο δυνατόν νά ὑπάρχῃ διπλῆ διαχείρισις ἐπί ὁμοειδῶν πραγμάτων, οὔτε διπλῆ εἴσπραξις παγίων δικαιωμάτων ἀλλά καί χαρτοσήμων καί ἄλλων συναφῶν διά τήν ἐξυπηρέτησιν τοῦ αὐτοῦ ἐμπορεύματος. Δέν ἦτο δυνατόν ἐπί ἐργολαβικῶν δικαιωμάτων, πολλάκις τῶν αὐτῶν ἐργολάβων, νά ὑπάρχουν διαφορετικά τιμολόγια διά τήν Ἐλευθέραν Ζώνην καί διαφορετικά διά τόν Ἐλεύθερον Λιμένα, οὔτε καί ἦτο ἐπιτρεπτόν οἱ ἐργολάβοι κατά βούλησιν καί κατά τό συμφέρον των νά διαθέτουν τά μεταφορικά μέσα τῆς ἐργολαβίας των.

Δι' αὐτούς τούς σπουδαίους λόγους καί ἄλλους οἵτινες οὐ τοῦ παρόντος, προκαλοῦντας τήν δυσφορίαν τῶν μετά τοῦ λιμένος συναλλασσομένων καί συντελοῦντας εἰς τήν αὔξησιν τοῦ κόστους τῶν διερχομένων ἐμπορευμάτων, ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε ἐν ἔτει 1953 τήν συνένωσιν τῶν δύο κυριωτέρων λιμενικῶν ὀργανισμῶν, τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης καί τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου Θεσσαλονίκης, εἰς ἐνιαῖον ὀργανισμόν[107].]

Κατά τήν παραμονή του στή Θεσσαλονίκη, ἀφοῦ ἔδωσε ἐντολή γιά τήν ἐπίστρωση τμήματος τῆς ὁδοῦ Μοναστηρίου, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἔκαμε αὐστηρές παρατηρήσεις στούς διευθυντές τῆς Ὑπηρεσίας Συντηρήσεως καί Συμπληρώσεως Ὑδραυλικῶν Ἔργων Μακεδονίας καί τῆς Ὑπηρεσίας Παραγωγικῶν Ἔργων Μακεδονίας, οἱ ὁποῖες δέν εἶχαν κατορθώσει νά ἀξιοποιήσουν τίς πρόσφατες πιστώσεις τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων γιά παραγωγικά ἔργα καί ἐπισήμανε ὅτι ὁ μηχανικός ἐξοπλισμός τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν εἶναι ἀτελής καί ἀσυστηματοποίητος.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς περιοδείας στή Μακεδονία, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε καί τήν ἰδιαίτερη πατρίδα του.

13-18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Ἡ ἄποψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή δημιουργία εἰδικῶν Ταμείων ὁδοποιίας, προορισμένων νά ἀναπληρώσουν τήν ἀνεπάρκεια τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τήν κάλυψη τῶν ἐξόδων τῆς ὁδοποιίας, ἐπικροτεῖται ἀπό σημαντική μερίδα τοῦ ἡμερήσιου ἀθηναϊκοῦ τύπου. Συγκεκριμένα, οἱ ἐφημερίδες «Τό Βῆμα» καί «Ἡ Καθημερινή», ἀφοῦ περιγράφουν τήν ἄθλια κατάσταση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς χώρας, ἐξαίρουν, σέ σχόλιά τους, τήν πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ἀλλά καί συνιστοῦν νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἐνδεχόμενη σοβαρή ἐπιβάρυνση τῶν ἰδιωτικῶν αὐτοκινήτων ἤ τῶν λεωφορείων[108].

16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δηλώνει ὅτι *«ἡ ἀπογραφή τῶν κτιρίων τοῦ Δημοσίου δέν ἐπετεύχθη ἀκόμη, διότι οὐδεμία ὑπηρεσία τοῦ Δημοσίου εἶναι εἰς θέσιν νά τοῦ παρέχῃ ἐπακριβῶς τά στοιχεῖα πού ἐζήτησε».*

Ἡ δήλωση συνέπεσε μέ τήν ἀνακίνηση τοῦ θέματος τῆς ἀνεγέρσεως κρατικῶν κτιρίων γιά τή στέγαση τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, ἡ ὁποία καί ἐλπίζεται νά ὁδηγήσει στήν ὁριστική ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Ἐκτενές δημοσιογραφικό δελτίο ἀναφέρεται σέ ὑπό μελέτη ἔργα ὁδοποιίας στήν πρωτεύουσα μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἀνεκοίνωσεν ὅτι, βάσει τοῦ προγράμματος ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων εἰς τήν πρωτεύουσαν, μετά τήν διενέργειαν δημοπρασίας τήν 18 τρέχοντος μηνός διά τήν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου, θά ἀρχίση ἀμέσως ἡ κατασκευή δευτέρου κλάδου τῆς ὁδοῦ Φαλήρου - Γλυφάδας. Ὁ κλάδος οὗτος, ὁ ὁποῖος ἄρχεται ἀπό τό Ἔντεμ τοῦ Π. Φαλήρου καί τερματίζεται εἰς τό ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, θά ἐπεκταθῆ μετά τήν διαπλάτυνσιν τοῦ ἀεροδρομίου μέχρι τῆς Γλυφάδας.

Ἐπίσης προβλέπεται ὁ ἐξωραϊσμός τῆς παρά τόν κλάδον τοῦτον ἀκτῆς διά φυτεύσεως 5.000 δενδρυλλίων πεύκης, ὡς καί ἡ δημιουργία ἀλσῶν ἐκ δένδρων καί θαμνοειδῶν φυτῶν εὐδοκιμούντων εἰς τήν περιοχήν ταύτην. Εἰς τά ἄλση θά τοποθετηθοῦν πάγκοι καί εἰς ὡρισμένα τμήματα τῆς ἀκτῆς, τά ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διά θαλάσσια λουτρά, θά τοποθετηθοῦν ὁμβρέλλαι ἐκ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος.

Κατά τήν αὐτήν ἀνακοίνωσιν, θά κατασκευασθῆ ἐπίσης παραλλαγή τῆς ὁδοῦ Κηφισίας - Ἑκάλης, ἀρχομένη ἀπό τῆς ὁδοῦ Σπάρτης καί μέχρι τῆς ὁδοῦ Ν. Ἰωνίας, συνολικοῦ μήκους 5.200 μέτρων, διά τῆς ὁποίας τακτοποιοῦνται δύο ἐπικίνδυνοι καμπύλαι τῆς ὁδοῦ, ὅπου, λόγω ἐλλείψεως ὁρατότητος, συνέβησαν εἰς τό παρελθόν πολλά δυστυχήματα. Ἡ κατασκευή τοῦ ὡς ἄνω ἔργου θά ἀρχίση μόλις περατωθοῦν ὑπό τῆς πολεοδομικῆς ὑπηρεσίας τά ἀπαραίτητα σχέδια ρυμοτομίας. Ἤδη γίνεται ἡ διαδικασία τῶν ἀπαλλοτριώσεων. Ἐπίσης διά τῆς κατασκευῆς τῆς ὁδοῦ Καβάλας θά ἀποσυμφορηθῆ ἐκ τοῦ φόρτου τῆς κυκλοφορίας ἡ Ἱερά ὁδός. Ἡ ὁδός αὕτη, ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπό τῆς ὁδοῦ Ἀχιλλέως (Μεταξουργεῖον), θά διέλθη διά τοῦ Χαϊδαρίου καί θά συναντήση τήν Ἱεράν ὁδόν εἰς Δαφνί. Ἡ ἁρμοδία πολεοδομική ὑπηρεσία ἀσχολεῖται ἤδη μέ τόν ὁριστικόν καθορισμόν τῆς θέσεώς της. Τό πλάτος της μετά τῶν πεζοδρομίων θά εἶναι 20 μέτρα. Αἱ ὁδοποιητικαί ἐργασίαι ἐλπίζεται ὅτι θά ἀρχίσουν ἐντός ὀκταμήνου, καθ' ὅσον θά ἀπαιτηθοῦν ρυμοτομίαι, ἀποζημιώσεις δι' ἀπαλλοτρίωσιν κ.λ.π.

Τέλος, διετάχθη ἡ μελέτη τῆς πλήρους ἀνακαινίσεως τῶν ὁδῶν Πατησίων, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ δαπάνην 5.300 ἑκατ. δρχ. καί Κηφισίας, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ δαπάνην 2.270 ἑκατ. Αἱ ἐργασίαι αὗται θά πραγματοποιηθοῦν πρός ἀποφυγήν διπλῆς δαπάνης, μετά τήν ἀντικατάστασιν τῶν κυκλοφορούντων τροχιοδρομικῶν ὀχημάτων διά τρόλεϋ-μπάς καί ἄρσιν τῶν τροχιοδρομικῶν ράβδων. Ἐν τῷ μεταξύ διετάχθη καί γίνεται ἡ προσωρινή ἐπισκευή τῶν φθορῶν τῶν ὁδῶν τούτων ἐντατικῶς[109].

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Συνέρχεται, ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο καί ἐγκρίνει, μέ εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, τό νομοσχέδιο γιά τήν ἑνοποίηση καί ἀποκέντρωση τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Σύμφωνα μέ τό νομοσχέδιο, ἑνοποιοῦνται οἱ τεχνικές ὑπηρεσίες τῆς ἁρμοδιότητας τῶν ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων, Προνοίας, Παιδείας καί Δικαιοσύνης. Στά ὑπουργεῖα αὐτά, τά ὁποῖα θά διαχειρίζονται στό ἑξῆς τίς δικές τους πιστώσεις, παραμένουν ὑπηρεσίες μόνο γιά τόν προγραμματισμό καί τή μελέτη τῶν ἔργων.

Ἡ ἐκτέλεση ὅλων τῶν ἔργων θά γίνεται ἐφεξῆς ἀπό τίς ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, οἱ ὁποῖες ἀποκεντρώνονται κατά εὐρεῖες περιφέρειες καί ἐνισχύονται μέ προσωπικό, στό ὁποῖο θά δίνεται πρόσθετο τεχνικό ἐπίδομα.

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τίς περιοχές Ἄρτας καί Ἀγρινίου καί ἐξετάζει ἐπί τόπου προβλήματα τῆς ἁρμοδιότητάς του.

Εἰδικότερα, ἐγκρίνει πιστώσεις ὕψους 400 ἑκατ. γιά τήν ἀποπεράτωση τῆς ὁδοῦ Ἄρτας-Βουργαρελίου-Τρικάλων καί ὑπόσχεται νά χορηγήσει πίστωση γιά τήν κατασκευή τῆς ὀρεινῆς ὁδοῦ Ἄρτας-Ἀνεμορράχης-Ἀγνάτων. Ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα ἀποστραγγιστικά καί ἀρδευτικά ἔργα στή Βίγλα καί στή Σαλαώρα, καθώς καί τά ὑδροηλεκτρικά ἔργα τοῦ Λούρου. Στήν Ἀμφιλοχία, ὑπόσχεται τή διάθεση εἰδικῆς πιστώσεως γιά τήν ἐπισκευή 30 χιλιομέτρων τῆς ὁδοῦ προσβάσεως στήν πόλη. Στό Ἀγρίνιο, δίνει ἐπιτόπιες ὁδηγίες γιά τίς δυνατές λύσεις, ἐνόψει τῆς ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν Ἀγρινίου-Καρπενησίου, Ἀγρινίου-Βονίτσης-Λευκάδος καί Ἀγρινίου-Θέρμου-Μακρυνοῦς καί ἐγκρίνει κονδύλιο 200 ἑκατ., γιά τήν ἐπισκευή τῆς τελευταίας. Τέλος, δίνει ἐντολές γιά τήν ἐπισκευή καί μετατροπή τῶν γεφυρῶν τῆς ὁδικῆς ἀρτηρίας Μεσολογγίου - Ἀγρινίου - Ἰωαννίνων, Κονίτσης καί Παλήμπεη Λευκάδος.

4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1953

Μετά τήν κατάθεσή του ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, στίς 19 Φεβρουαρίου, συζητεῖται στή Βουλή σχέδιο νόμου «περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τοῦ ὑπό τοῦ Ν. 1630/1951 κυρωθέντος Α.Ν. 1550/1950 "περί ΟΛΠ"». Σύμφωνα μέ τό νομοσχέδιο, συνιστᾶται ἐκτελεστική ἐπιτροπή ὡς ὄργανο διοικήσεως μεταξύ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί Γενικοῦ Διευθυντῆ καί παρέχεται στόν πρόεδρο τοῦ Δ.Σ. τό δικαίωμα ἐποπτείας ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐπίσης, παρέχεται ἡ εὐχέρεια τῆς ἀποσπάσεως, προσωρινά, στή θέση τοῦ προέδρου τοῦ Δ.Σ. ἀνώτερου δικαστικοῦ καί στή θέση τοῦ Γενικοῦ Διευθυντῆ καί σέ ὁρισμένες ἀνώτερες θέσεις δημοσίων ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι καί θά ἐπιδοθοῦν στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ΟΛΠ καί θά συντάξουν τό

νέο ὀργανισμό τῶν ὑπηρεσιῶν, ἐφόσον ὁ ἐν ἰσχύι ὀργανισμός, ἀπό τό 1951, ἔχει ἤδη ἀκυρωθεῖ ἀπό τό Συμβούλιο Ἐπικρατείας.

Κατά τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀντέκρουσε τόν ἰσχυρισμό ὅτι τό ὑπό ψήφιση σχέδιο νόμου ἀποβλέπει στή δημιουργία κομματικῆς διοικήσεως καί ὑπογράμμισε ὅτι ἡ Κυβέρνηση, ἀντί νά τοποθετήσει στή Διοίκηση πολιτικά πρόσωπα, χρησιμοποιεῖ ὑπηρεσιακά ὄργανα καί ἐκπροσώπους τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Τό ἴδιο πνεῦμα — πρόσθεσε — πρυτανεύει καί στή σύνθεση τοῦ Δ.Σ. τοῦ ὀργανισμοῦ· εἰδικότερα, ἀπευθυνόμενος στούς εἰσηγητές τῆς μειοψηφίας, παρατήρησε:

«Καταβάλλετε προσπάθειαν νά δημιουργήσετε τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις διά τοῦ παρόντος νομοσχεδίου ἐπιδιώκει τήν διαμόρφωσιν μιᾶς διοικήσεως εἰς τόν ΟΛΠ, ἡ ὁποία νά θεωρῆται ὄργανόν της. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀποκρούσω αὐτήν τήν ἀντίληψιν, διότι ἀπό τό νομοσχέδιον ἀκριβῶς προκύπτει τό ἀντίθετον. Ἡ Κυβέρνησις, ἀντί νά τοποθετήση εἰς τάς θέσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται καίριαι θέσεις τοῦ Ὀργανισμοῦ, πολιτικά πρόσωπα ἤ κομματάρχας, χρησιμοποιεῖ τεχνικά πρόσωπα. Ὑπεστηρίξατε ὅτι πρέπει νά περιορισθοῦν οἱ λειτουργοί τοῦ Κράτους. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς εἴπω τό ἑξῆς: τό Συμβούλιον ὀφείλει νά ἔχη τοιαύτην σύνθεσιν, ὥστε νά μή παρέχεται ἡ δυνατότης, νά μή δημιουργῆται ὁ κίνδυνος τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν διαφόρων τάξεων, αἵτινες ἔχουν συμφέροντα συνδεδεμένα μέ τήν ἐν γένει λειτουργίαν τοῦ Ὀργανισμοῦ καί νά ἀποβαίνη ἡ ὅλη λειτουργία αὐτοῦ εἰς βάρος τοῦ λιμένος.

»Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων τάξεων ἔχουν τήν πεῖραν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διά τήν καλήν λειτουργίαν τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἀλλά ἐκπροσωποῦνται αἱ τάξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν συνδεδεμένα συμφέροντα μέ τόν Ὀργανισμόν· πρέπει συνεπῶς ἡ σύνθεσις νά εἶναι τοιαύτη, ὥστε νά ὑπάρχη ἡ πεῖρα κάθε ἐκπροσώπου τοῦ Δημοσίου, οἱ ὁποῖοι θά ἐπιβάλλουν τάς ὀρθάς ἀπόψεις».

Τέλος, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐπισήμανε ὅτι *«διά τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ ἁπλῶς δημιουργεῖται μιά μεταβατική κατάστασις»*, ἐνῶ τό γενικότερο ζήτημα τοῦ ΟΛΠ θά ρυθμιστεῖ μέ εἰδικό νομοσχέδιο πού θά κατατεθεῖ στό Κοινοβούλιο. *«Τό νομοσχέδιον»*, κατέληξε, *«ἀποβλέπει εἰς τήν κατανομήν ἁρμοδιοτήτων καί δέν μεταβάλλει οὐσιαστικῶς τήν κατάστασιν. Πρόκειται περί ἐπαναλήψεως τοῦ ἤδη ἰσχύοντος. Φιλοδοξῶ ἐντός ὀλίγου νά φέρω ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας νόμον, θίγοντα θέματα οὐσίας τοῦ ΟΛΠ, καί τότε θά μᾶς δοθῆ ἡ εὐκαιρία νά ἐξετάσωμεν τό ὅλον θέμα λεπτομερέστερον καί οὐσιαστικώτερον»*[110].

10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τήν Κρήτη καί ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα ἔργα ὁδοποιίας, καθώς καί τά λιμενικά ἔργα στήν Ἁγία Γαλήνη Ἡρακλείου, τή Σούδα καί τό Ἀεροδρόμιο τῆς Μεσσαρᾶς.

Λίγες ἡμέρες νωρίτερα εἶχε ἀναγγελθεῖ ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἡ χορήγηση 5.870 ἑκατ. γιά τήν ὁδοποιία Κρήτης, ἀπό τά ὁποῖα 2.500 ἑκατ. θά διατεθοῦν γιά τίς ὁδικές ἀρτηρίες Χανίων - Ἡρακλείου, Γωνιῶν - Ἀμπέλου, Σούδας - Ρεθύμνου - Ἀμαρίου, Ἁγίου Νικολάου - Ἱεράπετρας, Ἀλικιανοῦ - Φαρσά - Μέσκλα.

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς περιοδεύει τήν Πελοπόννησο, ὅπου καί ἐνημερώνεται γιά τήν κατάσταση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου καί γιά τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα τοῦ Παμίσου.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐπισκέφθηκε τίς πόλεις Κόρινθο, Ἄργος, Τρίπολη, Σπάρτη, Καλαμάτα, Πύλο, Μεθώνη καί Κορώνη.

28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1953

Προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ καλύτερη ἐκτέλεση τῶν δημοσίων ἔργων, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἰσηγεῖται στό Ὑπουργικό Συμβούλιο τήν καθιέρωση, ἀντί τοῦ ἰσχύοντος οἰκονομικοῦ ἔτους, τοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους ἤ τοῦ παραγωγικοῦ ἔτους, τό ὁποῖο ἀρχίζει ἀπό τό Μάρτιο καί λήγει τόν Ὀκτώβριο. Ἡ εἰσήγηση ἐπικροτήθηκε ἀπό τόν τύπο καί τήν κοινή γνώμη ἀλλά δέν υἱοθετήθηκε ἀπό τόν ὑπουργό Συντονισμοῦ, Σπ. Μαρκεζίνη.

Τό ἡμερολογιακό οἰκονομικό ἔτος θά καθιερωθεῖ μεταγενέστερα, ἐπί πρωθυπουργίας του, μέ τό ὑπ' ἀριθ. 18 Β.Δ. τῆς 21.5.56.

3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1953

Μέ ἀφορμή τήν τροποποίηση τῶν ὅρων τῆς συμβάσεως μέ τήν Ἑταιρεία Ὑδάτων, βάσει σχεδίου Ν.Δ. τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, δημοσιεύεται μακρά ἀνακοίνωση τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ὑπό τόν τίτλο «Ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος κατακρίνει τήν τροποποίηση τῶν ὅρων συμβάσεως μέ τήν Ἑταιρεία Ὑδάτων». Συγκεκριμένα, ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ ἀλλαγή στή σύμβαση δέ βελτιώνει τούς ὅρους γιά τό Δημόσιο· εἰδικότερα, ἡ Κυβέρνηση δέ δικαιοῦται νά θριαμβολογεῖ ὑποστηρίζοντας τή λύση τῆς ἐνδεχόμενης παρατάσεως στό διηνεκές τῶν προνομίων τῆς Ἑταιρείας. Σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἀνακοινώσεως, τήν ἄνοιξη τοῦ 1952 δόθηκε παράταση στό χρόνο ἰσχύος τοῦ προνομίου τῆς Ἑταιρείας ὡς τό 1984, ὁπότε, σέ ἐφαρμογή τῆς βασικῆς συμβά-

σεως, θά ἔπρεπε νά ἔχει ἐξοφληθεῖ τό δάνειο τῆς ὑδρεύσεως μέ ὅλες τίς συνακόλουθες ὑποχρεώσεις. Τό Νομικό Συμβούλιο τοῦ Κράτους ἀποφάνθηκε ὅτι, ἐφόσον ἀποδεχόταν τόν ὅρο, ἡ Ἑταιρεία, δέ θά διατηροῦσε μετά τό 1984 τό προνόμιό της καί τά σχετικά δικαιώματα θά ἀναλάμβανε τό Δημόσιο. Ἡ τότε Κυβέρνηση προτίμησε τή λύση αὐτή προκειμένου νά μή παραταθεῖ ἡ ἰσχύς τοῦ προνομίου τῆς Ἑταιρείας γιά μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ἴσως καί στό διηνεκές. Ἐξάλλου, ἡ μονομερής λύση, χωρίς πλήρη ἐξόφληση τῶν ξένων κεφαλαιούχων, θά ἦταν ἀντίθετη στήν ἀρχή τοῦ σεβασμοῦ ἀπό τό Κράτος τῶν ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεών του: κατά μείζονα λόγο μάλιστα, ἐφόσον εἶχε προβλεφθεῖ ἀπό τή σύμβαση τοῦ 1935 ἡ προσφυγή στή διεθνῆ διαιτησία γιά τήν ἐπίλυση τυχόν διαφορᾶς, γεγονός πού προδιέγραφε τήν ἀρνητική ἔκβαση τῆς ὑποθέσεως γιά τό δημόσιο, ἄν καταγγελλόταν ἡ σύμβαση χωρίς νά ἐξοφληθοῦν πλήρως οἱ ὀφειλές πρός τούς ξένους κεφαλαιούχους. Ἡ ἀνακοίνωση τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων κατέληγε στό συμπέρασμα ὅτι ἡ ὁριστική λήξη τοῦ προνομίου τῆς Ἑταιρείας, ἔστω καί μετά 30 χρόνια, ἦταν περισσότερο συμφέρουσα.

Σέ ἀπάντηση, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Αἱ ἐξηγήσεις, τάς ὁποίας δίδει τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων διά νά ἐλαττώση τήν προκληθεῖσαν ἐντύπωσιν ἀπό τήν ἐπιτευχθεῖσαν βελτίωσιν τῆς συμβάσεως Ὑδρεύσεως εἰς τό τελευταῖον Ὑπουργικόν Συμβούλιον, δέν εὐσταθοῦν, οὔτε ἐπαρκοῦν νά καλύψουν τόν κακόν χειρισμόν τοῦ θέματος ἀπό τάς προηγουμένας Κυβερνήσεις.

»Ὁ κακός χειρισμός ἀρχίζει ἀπό τό 1950, ὁπότε ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, εἰς τό προβλεπόμενον ἀπό τήν σύμβασιν τοῦ 1935 ἔγγραφον διά τόν καθορισμόν τῆς ἀμοιβῆς καί τοῦ ἐλέγχου τῆς Ἑταιρείας, ἐνῶ τό Δημόσιον εἶχε δικαίωμα νά ὁρίση τούς ὅρους τούτους μονομερῶς καί κατά τήν κρίσιν του, ἄνευ διαπραγματεύσεως, διά κακῆς διατυπώσεως τοῦ ἐγγράφου ἀπεστέρησε τό Δημόσιον τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ καί ἔδωκεν εἰς τήν Ἑταιρείαν, παρά τήν γνώμην τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, τό δικαίωμα διαπραγματεύσεων. Ὄχι δέ τοῦτο μόνον, ἀλλά καί αἱ διαπραγματεύσεις, ἀντί νά περιορισθοῦν εἰς τά δύο αὐτά θέματα, ἐπεξετάθησαν, ὡς μή ὤφειλε, καί ἐπί τῆς διαρκείας τῶν προνομίων τῆς Ἑταιρείας. Τό θέμα ἐξέφυγεν οὕτω ἀπό τά ὅρια τῆς ἀρχικῆς συμβάσεως, ἡ δέ προηγουμένη Κυβέρνησις ἀπεδέχθη κατά Μάρτιον τοῦ 1952 τόν καθορισμόν τῆς λήξεως τοῦ προνομίου τό ἔτος 1984, χωρίς κἄν νά ζητήση τήν ἑρμηνευτικήν δήλωσιν πού ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον ἡ Ὁλομέλεια τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, διά νά εἶναι τοὐλάχιστον βέβαιος ὁ τερματισμός τοῦ προνομίου κατά τό ἔτος τοῦτο καί χωρίς νά συσχετίση τήν παράτασιν μέ τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκκρεμοῦντος προβλήματος τῆς ὑδρεύσεως.

»Ἡ τότε Κυβέρνησις παρητήθη οὕτω βασικοῦ δικαιώματος, προβλεπομένου ἀπό ὅλας τάς συμβάσεις, νά τερματίση τό προνόμιον ἐνωρίτερον, διά τῆς καθ' οἱονδήποτε τρόπον ρυθμίσεως τοῦ δανείου τῶν ὁμολογιούχων. Ἡ ρύθμισις τοῦ δανείου καί ὁ τερματισμός τοῦ προνομίου δύναται νά γίνη εἴτε δι' ἐξαγορᾶς, εἴτε διά συμβιβασμοῦ, ὡς πρός τό ποσόν καί τήν διάρκειαν τῆς ἐξοφλήσεως, εἴτε ἀκόμη διά τῆς ἑνοποιήσεως τοῦ δανείου ὑδρεύσεως μέ τό ὑπό ἀναστολήν ὅλου δημόσιον χρέος.

»Τό Κράτος εἶχεν ὅθεν πολλάς δυνατότητας νά ρυθμίση τό δάνειον καί νά τερματίση τό προνόμιον ὁποτεδήποτε ἤθελε κρίνει σκόπιμον, ἐνῶ ἡ γενομένη τότε συμφωνία ἀπέκλεισε τήν δυνατότητα αὐτήν.

»Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι, ἐνῶ ἡ σχετική πρᾶξις, κατόπιν καί ἐντόνων ἐνδοκυβερνητικῶν διαφωνιῶν, ὑπεγράφη κατά Μάρτιον τοῦ 1952, ἡ προηγουμένη Κυβέρνησις ἐπί 7 μῆνας, ἤτοι μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁπότε διελύθη ἡ Βουλή, ἀπέφυγε νά φέρη τήν συμφωνίαν πρός κύρωσιν, καίτοι τοῦτο ρητῶς προεβλέπετο ἀπό τήν πρᾶξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου».

Κατά τή συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς, στίς 28 Ἀπριλίου, ἔγινε συζήτηση ἐπί τῆς ἀρχῆς τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περί καθορισμοῦ ὅρων ἐκμεταλλεύσεως καί ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καί Περιχώρων». Μέ τό νομοσχέδιο ἐπιδιωκόταν ἡ ρύθμιση καί ὁ διακανονισμός τῶν οἰκονομικῶν, νομικῶν καί διοικητικῶν σχέσεων μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Ὑδάτων. Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐπανέλαβε, μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, τά ἀκόλουθα:

«Ἡ ἀτυχής διατύπωσις τοῦ ἐγγράφου ἀπεστέρησε τό ἑλληνικόν Δημόσιον τῆς δυνατότητος νά ἀπαλλαγῆ τῆς Ἑταιρείας, διότι, ἐνῶ τό Δημόσιον εἶχε τό δικαίωμα νά καθορίζη μονομερῶς τάς ἐκμεταλλεύσεις καί, ἐάν οἱ ὅροι δέν ἐγένοντο ἀποδεκτοί, οἱ ὁμολογιοῦχοι εἶχον ἀποδεχθῆ νά μήν ἔχουν ἐγγυητήν τῶν συμφερόντων των τήν Ἑταιρείαν, ὁ κακός χειρισμός τοῦ ζητήματος ἔδωσε ἐπιχειρήματα εἰς τήν Ἑταιρείαν.

»Ἡ σύμβασις τοῦ 1935 προέβλεψεν ὅτι τό Δημόσιον, δύο ἔτη πρό τῆς λήξεως, ἤτοι τό 1950, εἶχε τό δικαίωμα ὅπως δι' ἐγγράφου του κοινοποιουμένου πρός τήν Ἑταιρείαν καθορίση μονομερῶς τούς ὅρους τούς ἀφορῶντας εἰς τήν ἀμοιβήν καί τόν ἔλεγχον τῆς Ἑταιρείας. Εἰς περίπτωσιν δέ κατά τήν ὁποίαν ἡ Ἑταιρεία δέν ἤθελεν ἀποδεχθῆ τούς ὅρους τούτους, θά ἠδύνατο τό Δημόσιον νά ἀναθέση τό 1952 τήν

ἐκμετάλλευσιν εἰς ἄλλον ὀργανισμόν. Διά τοῦ ἐγγράφου, ὅμως, τῶν δύο ὑπουργῶν, Ζέρβα (Δημοσίων Ἔργων) καί Κωστοπούλου (Οἰκονομικῶν), τοῦ κοινοποιηθέντος τό 1952 καί λόγω ἀτυχοῦς διατυπώσεως τούτου, ἐδημιουργήθησαν νομικαί ἀμφισβητήσεις μέ ἀποτέλεσμα νά ἀτονίσουν τά δικαιώματα τοῦ Δημοσίου. Τήν ἀτυχῆ διατύπωσιν τοῦ ἐγγράφου τῶν δύο ὑπουργῶν ἐπεκαλέσθη ἡ Ἑταιρεία.

»Ἐπαναλαμβάνω ὅτι δέν ἐπιθυμῶ νά καταλογίσω εὐθύνας διά τήν ὑπογραφήν τῆς συμβάσεως τοῦ 1952, ἀλλά πάντως δέν δύναται νά ἀρνηθῆ κανείς ὅτι ἡ τότε ὑπογραφεῖσα σύμβασις ἦτο ἐπαχθής διά τό ἑλληνικόν Δημόσιον, ὅταν μάλιστα εἶχεν ἐξευρεθῆ ἄλλος τρόπος ὑδρεύσεως ἐκτός τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος. Τό ὅτι ἦτο ἐπαχθής τό ἀνεγνώρισε καί ὁ ὁμιλήσας συνάδελφος (Ν. Ζέρβας), ὅστις διατελέσας μετά τήν ὑπογραφήν τῆς συμβάσεως ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δέν κατέθεσε ταύτην πρός κύρωσιν εἰς τήν Βουλήν»[111].

Τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε καί ἔλαβε ἀριθ. Ν.Δ. 2399/1953.

7-8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τίς πόλεις Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή καί Ἀλεξανδρούπολη καί ἐπιθεωρεῖ τά ἔργα πού ἐκτελοῦνται στήν Ἀνατολική Μακεδονία καί τή Θράκη.

Σύμφωνα μέ δηλώσεις πού ἔκαμε στήν Ξάνθη, ὁ σκοπός τῆς περιοδείας του ἐντοπίζεται στή διαπίστωση τῶν ἀναγκῶν πού ἀνάγονται στήν ἁρμοδιότητα τοῦ ὑπουργείου του, ὥστε μέ τή σύνταξη τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ νά ζητήσει εἰδικές πιστώσεις γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων.

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς περιοδείας, ἀνακοίνωσε στούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου ὅτι ἐξασφάλισε τά οἰκονομικά μέσα ὥστε νά προκηρυχθεῖ σύντομα ἡ δημοπρασία γιά τήν κατασκευή μεγάλου φράγματος στόν Ἀξιό, ἡ ὁποία καί ἐκκρεμεῖ ἀπό 20ετίας, προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἄρδευση ἐκτάσεως 450 χιλιάδων στρεμμάτων. Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου προϋπολογίζεται σέ 22.200 ἑκατ. δραχμές καί 370.000 δολλάρια. Μέ τήν κατασκευή τοῦ φράγματος καί τῶν ἀρδευτικῶν δικτύων, ἡ ἐτησία γεωργική παραγωγή θά αὐξηθεῖ κατά 3.500.000 δολλάρια.

Σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνήγγειλε τήν ἀπόφασή του γιά τή συγχώνευση τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης καί τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται γιά λόγους οἰκονομίας ἀλλά καί ἐνιαίας κατευθύνσεως στή λειτουργία τῶν δύο ὀργανισμῶν. Σέ ἐρώτηση, ἄν ἀποφάσισε τήν κατασκευή ἔργων στή Θεσσαλονίκη, ἀπάντησε ὅτι ἡ ἔλλειψη μελετῶν, ἰδιαίτερα τῆς ἁρμόδιας τεχνικῆς ὑπηρεσίας τοῦ δήμου τῆς πόλεως, παρεμβάλλει πρός τό παρόν ἐμπόδια στήν ἐκτέλεση μεγάλων ἔργων. Ἤδη, ὅμως, ἔχει ζητήσει τήν ὑποβολή μελέτης γιά τήν κατασκευή παραλιακῆς λεωφόρου.

17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1953

Μετά τήν τελική κατάθεσή του, στίς 11 Μαρτίου, ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, συζητεῖται καί ψηφίζεται ἀπό τήν Εἰδική Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τό σχέδιο νόμου «περί ἑνοποιήσεως καί ἀποκεντρώσεως τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους».

Στήν ἀγόρευσή του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε ὅτι εἶναι εὐτυχής, διότι, παρά τίς ἀντιρρήσεις τόσο τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς ὅσο καί τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ, πέτυχε τό μέγιστο βαθμό ἀποδόσεως στή διατύπωση τοῦ νομοσχεδίου:

«Δυστυχῶς, διετυπώθησαν ἀντιρρήσεις τόσον ἐκ μέρους τῆς ἀποστολῆς, ὅσον καί ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ὅτι δέν δύνανται νά θιγοῦν αἱ ὑφισταμεναι ἤδη συμφωνίαι. Εἶμαι ὅμως εὐτυχής, ὅτι ἐπέτυχα τό μάξιμουμ ἀποδόσεως, διατυπώνων τόν νόμον τοῦτον. Ἄν ὑπάρχουν κενά εἰς αὐτόν, ἐλπίζω νά διορθωθοῦν εἰς τό μέλλον. Πρέπει νά ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι διά τοῦ νομοσχεδίου τούτου, θίγεται ἡ πολιτική ἄλλων 6-7 ὑπουργείων καί τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς ἀκόμη.

»Ἡ ἄποψίς μου ἦτο νά γίνῃ καθολική ἑνοποίησις μέ ἐνιαίαν ἐπετηρίδα. Κατόπιν ὅμως συζητήσεων καί συμβιβασμῶν, κατελήξαμεν εἰς τό ἀποτέλεσμα νά γίνῃ καθολική ἑνοποίησις τῶν ἐξωτερικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ δέ κεντρικαί ὑπηρεσίαι νά παραμείνουν εἰς τά καθ' ἕκαστα ὑπουργεῖα, νά ἐκπονοῦν τάς μελέτας καί νά συντάσσουν τά προγράμματα, νά τάς διαβιβάζουν δέ μέ τάς πιστώσεις εἰς τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων διά τήν ἐκτέλεσιν».

Ἐπακολούθησε διαλογική συζήτηση, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶχε τήν εὐκαιρία νά κάμει, μεταξύ ἄλλων, τίς ἀκόλουθες ἐπισημάνσεις:

«Ἐντός 15 ἡμερῶν θά εἶμαι εἰς θέσιν νά ἐπιφέρω σταθερότητα εἰς τόν ἀριθμόν τῶν ὑπηρετούντων τεχνικῶν εἰς τά καθ' ἕκαστα ὑπουργεῖα. Διά τῆς ἑνοποιήσεως θά καταστῇ δυνατόν νά δημιουργήσωμεν ἐξωτερικά τεχνικά γραφεῖα εἰς τήν ἐπαρχίαν μέ δύναμιν ἐν συνόλῳ 1.200 ὑπαλλήλων καί περίπου 20-25 τεχνικῶν κατά γραφεῖον.

. . . . . .

»Κύριοι συνάδελφοι, εἰς δύο συνεδριάσεις τοῦ Κυβερνητικοῦ Συμβουλίου ὑπεστήριξα τήν ἄποψιν ὅτι πρέπει νά γίνῃ διαφοροποίησις εἰς τό μισθολόγιον τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐάν δέν γίνῃ τοιαύτη

'Επισκέψεις λιμένος Θεσσαλονίκης.

διαφοροποίησις δέν δύναμαι νά προχωρήσω. Ἡ Κυβέρνησις κατενόησε τήν ἀνάγκην αὐτήν ἀλλά δέν εἶναι ἡ στιγμή ἡ κατάλληλος διά νά κάμη τόν διαχωρισμόν αὐτόν. Ἐν καιρῷ, εἰς τό νέον οἰκονομικόν ἔτος, ἐλπίζω θά ὑπάρξη ἡ δυνατότης καί νά εἶσθε βέβαιοι ὅτι καί πάλιν θά ὑποστηρίξω τήν ἄποψιν ταύτην»[112].

Τό σχέδιο ἔγινε δεκτό σέ ἐφάπαξ συζήτηση, λόγω τοῦ ἐξαιρετικά ἐπείγοντος χαρακτήρα του, καί μετά τήν ψήφιση δημοσιεύτηκε μέ ἀρ. 2386/1953.

Στήν εἰδικότερη διατύπωσή του, τό νέο νομοσχέδιο, κατά βάση, προέβλεπε τήν ἑνοποίηση καί ἔνταξη στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων τῆς ὑπηρεσίας Δημοσίων Ἔργων τοῦ ὁμώνυμου ὑπουργείου καί τῆς ὑπηρεσίας Ἔργων Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, τῆς γενικῆς Διευθύνσεως Οἰκισμοῦ καί Ἀνοικοδομήσεως τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, τῆς Διευθύνσεως Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας καί τῶν ἐξωτερικῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων, Κοινωνικῆς Προνοίας, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων καί Δικαιοσύνης.

Στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων περιέρχονταν ἐπίσης οἱ ἁρμοδιότητες τῆς Διευθύνσεως Ὑγειονομικῆς Μηχανικῆς σχετικά μέ τή μελέτη, ἐπίβλεψη καί ἐκτέλεση ἔργων ὑδρεύσεων καί ἀποχετεύσεων. Παράλληλα, προβλεπόταν ὅτι οἱ ὁριστικές μελέτες ἔργων ἁρμοδιότητας τῶν Εἰδικῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν θά συντάσσονται κατά τούς γενικούς κανόνες καί προδιαγραφές πού θά ὁρίζονται ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί θά ἐγκρίνονται ἀπό τόν οἰκεῖο ὑπουργό. Στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων περιέρχεται καί ἡ ἁρμοδιότητα γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων τῶν ὑπουργείων Κοινωνικῆς Προνοίας, Γεωργίας, Παιδείας καί Δικαιοσύνης, καθώς καί γιά τή μελέτη καί ἐκτέλεση τῶν ἔργων πολιτικῶν ὑπουργείων πού δέν διαθέτουν τεχνική ὑπηρεσία. Στό ἴδιο ὑπουργεῖο περιέρχονται, κατά βάση, καί οἱ ὀργανικές θέσεις καί τό προσωπικό — τεχνικό, διοικητικό, λογιστικό καί βοηθητικό— κάθε κατηγορίας καί φύσεως τῶν παραπάνω ὑπηρεσιῶν. Τέλος, ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων θά ἀσκεῖται ἡ ἐποπτεία καί ὁ ἔλεγχος ἐκτελέσεως ἔργων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, καί θά παρέχεται κάθε δυνατή ἐξυπηρέτηση, μέσω τῶν ἐξωτερικῶν ὑπηρεσιῶν του, γιά τόν προγραμματισμό, τή μελέτη καί τήν ἐκτέλεση τοπικῶν, κοινοτικῶν καί δημοτικῶν ἔργων.

19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1953

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, οἱ ἁρμοδιότητες τῆς ὑπηρεσίας Ἐπειγόντων Ἔργων Ἐθνικῆς Ἀμύνης μεταβιβάζονται στήν ὑπηρεσία συγκοινωνιακῶν ἔργων τοῦ ὑπουργείου. Ἡ μεταβίβαση θά γίνει μέ πρακτικό ἀπογραφῆς, τήν ὁποία θά διενεργήσουν ἐπιτροπές πού συγκροτοῦνται ἀπό ἕναν ἐπιθεωρητή τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, ἕνα νομομηχανικό καί ἕνα μηχανικό τῆς ὑπηρεσίας Ἐπειγόντων Ἔργων.

Ἡ ὑπηρεσία Ἐπειγόντων Ἔργων εἶχε ἱδρυθεῖ τό 1951 γιά τήν κατασκευή ἔργων ὁδοποιίας, ἀεροδρομίων καί λιμένων πού ἀφοροῦν τήν ἐθνική ἄμυνα καί διαχειρίστηκε 180 περίπου δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἐνῶ ὑπῆρχε ἁρμόδια καί μόνιμη σχετική ὑπηρεσία.

1-5 ΜΑΪΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή συνοδεία τοῦ Ἀμερικανοῦ πρέσβη στήν Ἀθήνα, ἐπισκέπτεται τή Λάρισα καί περιοδεύει τή Δυτική Μακεδονία, ὅπου ἐπιθεωρεῖ τά ὑπό κατασκευή δημόσια ἔργα. Κατά τήν παραμονή του στή Λάρισα, δηλώνει ὅτι τά ἔργα ἐπαναφορᾶς τοῦ Πηνειοῦ στήν παλαιά κοίτη θά ἀποπερατωθοῦν καί θά ἀρχίσει σύντομα ἡ κατασκευή τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων στίς ἐκβολές του, καθώς καί ἡ εὐθυγράμμιση τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ἀπό τά Τέμπη μέχρι τό Στόμιο. Ἀκόμη, προβλέπει τήν ἐγγραφή πιστώσεων στό πρόγραμμα τοῦ νέου ἔτους γιά τήν κατασκευή τῆς ὁδοῦ Λαρίσης - Τεμπῶν - Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ἔχουν ἤδη προβλεφθεῖ πιστώσεις 600 ἑκατ. γιά τήν ὁδό Καλαμπάκας-Μετεώρων καί Ἄρτας -Τρικάλων.

Στή Θεσσαλονίκη, σέ ἀπάντηση δημοσιογραφικοῦ ἐρωτήματος γιά τά φράγματα Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονος, καθώς καί γιά τήν Ἐλευθέρα Ζώνη Θεσσαλονίκης, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔχει τήν πρόθεση νά ἀναλάβει τήν ἐκτέλεση εὐρύτερου προγράμματος παραγωγικῶν ἔργων μέ ἀπόλυτη προτεραιότητα στά παραπάνω. Στή διάρκεια τοῦ μηνός θά ἔχει καταρτιστεῖ τό ὁριστικό πρόγραμμα τῶν ὑπό ἐκτέλεση ἔργων, θά γίνει γνωστό τό ὕψος τοῦ ποσοῦ πού θά διατεθεῖ γιά τή χρηματοδότηση τους. Σ' ὅ,τι, ἀφορᾶ τήν Ἐλευθέρα Ζώνη Θεσσαλονίκης καί τό Λιμενικό Ταμεῖο, ἐπανέλαβε ὅτι, ἄν καί προσωπικά εἶναι ὑπέρ τῆς συγχωνεύσεως, ἡ ὁποία καί ἔχει καταρχήν ἀποφασιστεῖ, θά μελετήσει ἐξ ἀπαρχῆς τό θέμα.

Ἀναλυτικά, τό σχετικό δημοσιογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

Ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, δεχθείς χθές τήν ἑσπέραν τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου ἀνεκοίνωσεν ὅτι σκοπός τῆς περιοδείας του εἰς τήν Βόρειον Ἑλλάδα εἶναι νά σχηματίση προσωπικήν ἀντίληψιν ἐπί τῶν εἰς δημόσια ἔργα ἀναγκῶν τῶν διαφόρων νομῶν, εἰς τρόπον ὥστε νά γνωρίζη τά ζητήματα τά ὁποῖα τοῦ εἰσηγοῦνται αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ὑπουργείου του. Ὁ κ. Καραμανλῆς προσέθεσεν ὅτι ἐντός ἑνός καί ἡμίσεος μηνός ἐλπίζει νά καταρτίση τήν μελέτην τῶν παραγωγικῶν ἔργων, τά ὁποῖα θά ἔχουν ὁπωσδήποτε προτεραιότητα εἰς τήν

κατασκευήν, ἰδιαιτέρως δέ τά φράγματα Στρυμόνος καί Ἀλιάκμονος. Εἰς τήν μελέτην θά περιλαμβάνωνται ἐπίσης τά ἔργα ὁδοποιίας. Διά τά μεγάλα παραγωγικά ἔργα Βορείου Ἑλλάδος, εἶπεν ὅτι δέν ἀποκλείεται διά ταῦτα νά δημιουργηθῆ νέα ὀργάνωσις, χρησιμοποιουμένων τῶν ἤδη ὑπηρεσιῶν ΥΣΣΥΕΜ καί ΥΠΕΜ καί προσλαμβανομένου ἐκτάκτου προσωπικοῦ. Ὁ κ. ὑπουργός διηυκρίνισεν ὅτι ἔχει δικαίωμα νά προσλάβη τό ὑπουργεῖον του 700 ἐκτάκτους ὑπαλλήλους δι' ἔργα εἰς ὅλην τήν Ἑλλάδα καί σημαντικόν ποσοστόν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ πιθανόν νά χρησιμοποιηθῆ διά τά παραγωγικά ἔργα, τῶν ὁποίων ἐγένετο μερική ἔναρξις εἰς τό βόρειον τμῆμα τοῦ φράγματος Κερκίνης καί τά ὁποῖα θεωροῦνται ἀποδοτικά.

Ὡς πρός τήν χρηματοδότησιν τῶν παραγωγικῶν ἔργων, αὕτη γίνεται ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἐκ τοῦ κεφαλαίου ἐπενδύσεων τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας. Ὁ κ. ὑπουργός εἶπεν ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος τῶν δημοσίων ἔργων θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τά χρήματα ἅτινα θά διατεθοῦν δι' αὐτό. Ἐάν ταῦτα δέν καλύπτουν ὅλα τά ἔργα, τότε θά γίνη σύμπτυξις τοῦ προγράμματος καί θά ἀρχίση ἡ ἐκτέλεσίς του μέ σειράν προτεραιότητος καί μέ βάσιν τήν ἀναγκαιότητα καί ἀποδοτικότητα ἑκάστου ἔργου.

Ἐρωτηθείς ὁ κ. ὑπουργός διά τήν κατασκευήν τοῦ τμήματος τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Κοζάνης ἀπό Βεροίας μέχρι Κοζάνης κατά μῆκος τοῦ ροῦ τοῦ Ἀλιάκμονος, εἶπεν ὅτι αὕτη θά πραγματοποιηθῆ ὁπωσδήποτε. Ἐπίσης θά κατασκευασθῆ ἡ ὁδός ἡ ἑνώνουσα τήν Δυτικήν Μακεδονίαν μέ τήν Ἤπειρον, ἥτις θεωρεῖται ἓν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἔργων ὁδοποιίας τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Καραμανλῆς προσέθεσεν ὅτι ἀνετέθη εἰς τούς ΣΕΚ ἡ κατασκευή τῆς μεγάλης παρά τήν Ἀμφίπολιν γεφύρας, ἐδημοπρατήθη δέ καί ἡ κατασκευή τῆς τοιαύτης ἐπί τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Καβάλας.

Τέλος, ἐρωτηθείς διά τό ζήτημα τῆς μελετωμένης συγχωνεύσεως Λιμενικοῦ Ταμείου καί Ἐλευθέρας Ζώνης, εἶπεν ὅτι μᾶλλον αὕτη θά πραγματοποιηθῆ καί ὅτι θά καταβληθῆ προσπάθεια ὅπως εἶναι περιωρισμέναι αἱ θυσίαι τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο ὀργανισμῶν.

Προτοῦ ἐπιστρέψει στήν Ἀθήνα καί ἀφοῦ ἐπιθεώρησε τό λιμάνι καί τήν Ἐλευθέρα Ζώνη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τή Βέροια καί ἐξέτασε τό θέμα τῆς κατασκευῆς γέφυρας στόν ποταμό Ἀλιάκμονα καί τῆς δημόσιας ὁδοῦ πρός τή Νάουσα.

17 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἰσηγεῖται στήν Κυβέρνηση σχέδιο γιά τήν ἀνέγερση κτιρίων, προορισμένων νά στεγάσουν τίς δημόσιες ὑπηρεσίες. Σχετικά, ἡ πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων ἀναλύεται ὡς ἑξῆς:

Διά τῆς εἰσηγήσεως του, ὁ κ. ὑπουργός ἐκθέτει τήν ἐλαττωματικήν κατάστασιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀπό ἀπόψεως στεγάσεως, συνεπείᾳ τοῦ γεγονότος ὅτι τό Κράτος κατέφυγεν εἰς τήν ἐνοικίασιν ἰδιωτικῶν κτιρίων, τά ὁποῖα οὐδόλως ἀνταποκρίνονται εἰς τάς ἀνάγκας τῶν ὑπηρεσιῶν λόγω κακοῦ φωτισμοῦ, ἐλλείψεως κεντρικῆς θερμάνσεως, διασπορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς διάφορα κτίρια κ.ἄ.

Βάσει τῶν συγκεντρωθέντων στοιχείων, ἐπί δέκα πέντε ὑπουργείων λειτουργοῦν 130 παραρτήματα καί ἐπί συνόλου 17.272 ὑπαλλήλων 12.425 ἐργάζονται εἰς τά παραρτήματα, ἐνῶ 4.847 μόνον εἰς τά κεντρικά καταστήματα τῶν ὑπουργείων. Εἰς τά ἀνωτέρω δέν ὑπολογίζονται τά κτίρια τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν, ὡς ἀστυνομικά τμήματα, ἐφορίαι, σχολεῖα, ταχυδρομικά γραφεῖα καί ἄλλα, τά ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των δέν δύνανται νά συγκεντρωθοῦν. Ἡ διασπορά αὕτη συνεπάγεται σπατάλην χρόνου εἰς τήν λειτουργίαν τῶν ὑπηρεσιῶν καί χρήματος, καθιστᾶ δέ δυσχερῆ τήν ἐπίβλεψιν ὑπό τῶν προϊσταμένων. Πρός διόρθωσιν τῆς καταστάσεως ὁ κ. Καραμανλῆς προτείνει, ὅπως τό Κράτος φροντίση διά τήν ἐξεύρεσιν γηπέδου, ὄχι μακράν τοῦ κέντρου καί ἐπαρκῶν διαστάσεων, ὥστε νά καταστῆ δυνατή ἡ συγκέντρωσις ὅλων τῶν κτιρίων τῶν κεντρικῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν εἰς ἕνα συγκρότημα, τό ὁποῖον νά ἀποτελέση τό διοικητικόν κέντρον τῆς πρωτευούσης. Εἰς 455.400 ἑκατ. δρχ. ὑπολογίζεται ἡ δαπάνη διά τήν κατασκευήν τῶν κτιρίων, ἐντός τῶν ὁποίων θά εἶναι δυνατόν νά στεγασθοῦν 23.000 ὑπάλληλοι, 20% δηλαδή περισσότεροι ἀπό τούς σήμερον ὑπηρετούντας.

Διά τήν ἐξεύρεσιν τῶν πόρων πρός κάλυψιν τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν ὑπάρχουν δύο ἀσφαλεῖς πηγαί. Ἀφ' ἑνός μέν τό κεφάλαιον ἐκ τῆς ἐκποιήσεως ἑπτά μεγάλων δημοσίων κτιρίων, ὑπολογιζομένων εἰς 180 δισεκ. περίπου δρχ., ἀφ' ἑτέρου δέ τά καταβαλλόμενα ὑπό τοῦ Κράτους ἐτησίως ἐνοίκια διά τήν στέγασιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐν Ἀθήναις ἀνερχόμενα εἰς 17.500 ἑκατ. καί τά ὁποῖα, μετά τήν ἄρσιν τοῦ ἐνοικιοστασίου, θά ἀνέλθουν εἰς 44 δισεκ. δρχ. Οὕτω ὑπολογίζεται ἡ δαπάνη κατασκευῆς τῶν κτιρίων νά καλυφθῆ ἀπό τήν ἐκποίησιν τῶν κτιρίων καί ἐκ τοκοχρεωλυτικοῦ δανείου 275 δισεκ., ἐξοφλουμένου εἰς 19 ἔτη μέ τόκον 6% καί ἐτησίαν τοκοχρεωλυτικήν δόσιν ἴσην πρός 25 δισεκ. δρχ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποστηρίζει ὅτι διά τοῦ προτεινομένου μακρᾶς πνοῆς οἰκοδομικοῦ προγράμματος θά προκύψουν, ἐκτός τῶν οἰκονομιῶν, καί τεράστια ὠφέλη διά τήν ὑγείαν καί ἀποδοτικότητα τῶν ὑπαλλήλων καί τήν ταχεῖαν καί εὐχερῆ ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινοῦ, ἐνῶ ἐξ ἄλλου θά ἀποκτήσουν πολιτισμένην καί ἀξιοπρεπῆ ἐμφάνισιν αἱ κρατικαί ὑπηρεσίαι[113].

22 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

Σέ ἐπίσκεψή του στήν Πάτρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δηλώνει ὅτι θά δοθεῖ νέα πίστωση γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ ΙΙΙ καθώς καί γιά τήν ἀσφαλτόστρωση τῆς ὁδοῦ πρός Ἀρόη. Παράλληλα, μετέχει σέ σύσκεψη στά γραφεῖα τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐνημερώνεται γιά τά θέματα τοῦ λιμένα. Μετά ἀπό ἐπιτόπια μετάβασή του, θά διαπιστώσει τήν ἀνάγκη γιά τήν κατασκευή προβλήτας, ἡ δαπάνη τῆς ὁποίας ὑπολογίζεται σέ 3 δισεκ. δραχμῶν.

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπισκέψεώς του, σέ ἀπάντηση ἐρωτήματος γιά τά προβλεπόμενα ἔργα, θά ὑπογραμμίσει: *«Προτιμῶ ἀντί ὑποσχέσεων νά ἀναγγείλω ἔργα»*.

Σέ σχετικό σχόλιο, ἡ ἐφημερίδα «Νεολόγος» ἀναφέρεται στό πρόσωπο τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων:

'Η δημιουργική δραστηριότης τοῦ κ. ὑπουργοῦ, ἐπιλύσαντος εἰς βραχύ διάστημα σημαντικώτατα προβλήματα, εὐθέως συνδεόμενα μέ τήν ὑπόθεσιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως, κατακυρώνει τήν κοινήν περί αὐτοῦ πεποίθησιν. Πράγματι, ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τοῦ στρατάρχου Παπάγου, ἔχει νά ἐπιδείξη γονιμωτάτην ἐργασίαν, τήν ὁποίαν, κυρίως, χαρακτηρίζει ἡ θετική σκέψις καί ἡ ταχεῖα ἀντιμετώπισις τῶν θεμάτων, τοποθετουμένων πάντοτε ἐπί βάσεων, δυναμένων νά στηρίζουν ἀποφασιστικάς καί σωστικάς ρυθμίσεις. 'Ο κ. Καραμανλῆς, πολιτικός καθιερωμένης ἀξίας, εἶναι βέβαιον ὅτι ἀποδίδει εἰς τόν τομέα του, κατά τρόπον εὐλόγως ἐπισύροντα τόν θαυμασμόν. Μέ αὐτήν δέ τήν πεποίθησιν ἡ πόλις τῶν Πατρῶν, μέ τήν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, ὁ κ. Καραμανλῆς ἔχει σχέσιν ἀμεσωτάτου δεσμοῦ, ἐκφράζει ἱκανοποίησιν καί τιμήν διά τήν ἄφιξίν του[114].

24 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

Παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, γίνεται ἡ ἐπίσημη ἔναρξη τῆς κατασκευῆς τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων στίς ἐκβολές τοῦ Πηνειοῦ, στόν Πυργετό.

Μέ τά νέα ἔργα, πού καλύπτουν ἔκταση 65.000 στρεμμάτων, ἡ παρακείμενη εὔφορη πεδιάδα θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τίς πλημμύρες, ἡ ζημία ἀπό τίς ὁποῖες μόνο τόν 'Οκτώβριο τοῦ 1951 εἶχε φθάσει τά 8,5 δισεκ. δραχμές, θά προστατευθεῖ ἡ παραγωγή δεκατεσσάρων χωριῶν καί θά δημιουργηθοῦν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν ἐντατική καλλιέργεια τῆς πεδιάδας. Οἱ προϋπολογισμένες δαπάνες ὑπολογίζονται σέ 5 δισεκ. δραχμῶν. Ὅπως ἀνακοινώθηκε, θά καταβληθεῖ προσπάθεια νά ὁλοκληρωθοῦν τά ἔργα πρίν ἀπό τό χειμώνα, προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ παραγωγή τοῦ ἐπόμενου γεωργικοῦ ἔτους καί νά ἐκτελεστοῦν, στή συνέχεια, ἀρδευτικά ἔργα ἀπό τίς πλούσιες πηγές τῆς κοιλάδας τῶν Τεμπῶν, τά ὁποῖα καί θά συμβάλουν στό διπλασιασμό τῆς παραγωγῆς.

25 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

'Ο ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, ἀνακοινώνει, σχετικά μέ τήν ὁδοποιία στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας, ὅτι, μετά τήν ἐπισκευή τῶν λεωφόρων Κηφισίας, Βασιλίσσης Σοφίας, Πατησίων, 'Αμαλίας καί Πανεπιστημίου, θά ἀρχίσει ἡ ἐκτέλεση δεύτερης σειρᾶς ἔργων. Παράλληλα μέ τά ἔργα ὁδοποιίας, θά ἀρχίσουν καί οἱ ἐργασίες γιά τή βελτίωση τοῦ δικτύου ὑπονόμων κατά μῆκος τῶν ὑπό ἐπισκευή ὁδῶν, ἡ ὁποία καί θά ἀπαιτήσει χρονικό διάστημα ὀκτώ μηνῶν. Ἤδη, καταρτίζεται σχέδιο νόμου μέ σκοπό τήν ἐξεύρεση τῶν πόρων γιά τή βελτίωση τοῦ δικτύου ὑπονόμων σέ ὁλόκληρη τήν ἔκταση τῆς πρωτεύουσας, τήν ἀνάθεση στήν 'Εταιρεία 'Υπονόμων τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ δικτύου, κ.λ.π.

Στίς 30 Μαΐου, θά ἀνακοινωθεῖ ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς κατασκευῆς τοῦ δικτύου ὑπονόμων τῆς ὁδοῦ Πατησίων, καθώς καί ἀνακατασκευῆς τῶν λεωφόρων Βασιλίσσης Σοφίας καί Πατησίων. Οἱ δύο κεντρικές λεωφόροι πρόκειται, ἐξάλλου, νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τίς σιδηροτροχιές τῶν τροχιοδρόμων, δεδομένου ὅτι στό ἑξῆς ἡ συγκοινωνία θά διεξάγεται μέ τρόλλεϋ-μπάς. Κατά συνέπεια, θά διαπλατυνθοῦν κατά ἕξι περίπου μέτρα ὥστε νά ἐξυπηρετοῦν τήν ὁλοένα καί αὐξανομένη κίνηση τῶν ὀχημάτων.

Τέλος, οἱ ἐργασίες ἀνακατασκευῆς τῆς ὁδοῦ Πατησίων καί τῆς λεωφόρου Κηφισίας, ὑπολογίζεται ὅτι θά τερματιστοῦν ὡς τόν 'Οκτώβριο, ὁπότε καί θά ἀρχίσει ἡ λειτουργία τῶν τρόλλεϋ. 'Η σχετική δημοπρασία ἀναμένεται νά διενεργηθεῖ ἐντός τῶν ἡμερῶν. Ἤδη, στίς 2 Μαΐου, εἶχε ἀναγγελθεῖ καί ἡ δημοπράτηση τοῦ ἔργου τῆς ἀνακαινίσεως τῶν ὁδῶν Πατησίων - Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, Σταδίου - Λεωφόρου Συγγροῦ, τῶν παραλλήλων τῆς ὁδικῆς ἀρτηρίας πρός τήν 'Ιερά 'Οδό καί, ἀκόμη, τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ ἀπό τό Ἔδεμ ὡς τό 'Αεροδρόμιο.

26 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

'Ο βουλευτής τῆς ἀντιπολιτεύσεως Ν. Ζορμπᾶς, μέ παρέμβασή του στό Κοινοβούλιο, ἐπαναφέρει τό θέμα καί ζητεῖ ἀπό τήν Κυβέρνηση νά συνεχιστεῖ ἡ ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος «Πρόνοια - 'Εργασία», ἡ ἐφαρμογή τοῦ ὁποίου, μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, εἶχε παλαιότερα στεφθεῖ ἀπό ἐντυπωσιακή ἐπιτυχία:

«Ἔκρινα σκόπιμον, κύριοι συνάδελφοι, ἐν ὄψει τῆς συντάξεως τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ, νά φέρω ἐνώπιον ὑμῶν τό θέμα τῆς ἀνάγκης τῆς συνεχίσεως τοῦ προγράμματος "Πρόνοια - 'Εργασία". Τοῦτο ἐγένετο καί πέρυσιν, ὁπότε ὁμόθυμος ἡ Βουλή ἐξεδήλωσε τήν ἐπιθυμίαν της ὅπως ἐγγραφῆ σχετικόν κονδύλιον εἰς τόν προϋπολογισμόν διά τό πρόγραμμα τοῦτο. Δέν θά εἶναι, λοιπόν, ἄστοχον, ἄν καί πάλιν ἡ Βουλή ὁμοθύμως ἐκδηλώση τό ἐνδιαφέρον της καί συστήση εἰς τήν Κυβέρνησιν νά χορηγήση τά μέσα ἐκεῖνα, διά τῶν ὁποίων θά συνεχισθῆ τό ἐν λόγω πρόγραμμα. Ὅλοι ἡμεῖς οἱ περιφερόμενοι εἰς τήν ὕπαιθρον, γνωρίζομεν ὅτι διά τοῦ προγράμματος αὐτοῦ πολλά συνετελέσθησαν. Δρόμοι, ὑδραγωγεῖα κ.λ.π., ἔργα, τά ὁποῖα οὐδέποτε ἄλλως πως θά κατεσκευάζοντο, ἔγιναν τώρα χάρις εἰς τό πρόγραμμα τοῦτο»[115].

27 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1953

Διαψεύδεται, ὡς ἀπόλυτα ἀνακριβής, πληροφορία τῆς ἐφημερίδας «'Ελευθερία», ὅτι ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων θά δώσει τό ὄνομά του στή νέα

παραλιακή λεωφόρο Φαλήρου - Γλυφάδας.

Σέ μεταγενέστερο δημοσίευμά της, ή ἴδια ἐφημερίδα ἐξαίρει τό γεγονός ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς δέν ἀποδέχτηκε σχετικό ψήφισμα τοῦ δήμου Γλυφάδας, νά ὀνομαστεῖ ἡ νέα ἀρτηρία Λεωφόρος Καραμανλῆ, καί τόν συγχαίρει γιά τήν ἄρνησή του. «Ἀρχίζω νά πιστεύω» —ἐπιλέγει ὁ «Ἐλευθερόστομος»— «ὅτι ἄν ἔπαυε νά εἶναι Συναγερμικός, κάτι θά ἠμποροῦσε νά προσφέρη εἰς τήν χώραν μας»[116].

29 ΜΑΪΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τά γραφεῖα τοῦ ΟΛΠ καί προεδρεύει σέ σύσκεψη μέ θέμα τή γενική ἀνασυγκρότηση τοῦ Ὀργανισμοῦ.

Μετά τό τέλος τῆς συσκέψεως, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων τόνισε ὅτι φιλοδοξεῖ νά δεῖ τόν ΟΛΠ πλήρως ἀνασυγκροτημένο καί ἱκανό νά ἐπιτελέσει τόν προορισμό του· καί ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀπαιτεῖ σκληρή ἐργασία, ἄν ληφθεῖ ἰδιαίτερα ὑπόψη τό τρέχον ἔλλειμμα ὕψους 5.500 ἑκατ. δραχμῶν.

5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ συνεργασία του μέ τόν ἀρχηγό τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς, συζητεῖ τό θέμα τῆς δημοπρατήσεως τῶν ἔργων γιά τήν κατασκευή τῶν φραγμάτων Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονα, τά ὁποῖα θά ἐπιτρέψουν τήν παραγωγική ἀξιοποίηση 940.000 στρεμμάτων.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐξέτασε καί τό γενικότερο πρόγραμμα πού ἔχει καταρτίσει καί ὑποβάλει στήν Κυβέρνηση γιά τήν ἐκτέλεση παραγωγικῶν ἔργων εὐρείας κλίμακας. Μέ τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων αὐτῶν, ὄχι μόνο θά ἀπασχοληθεῖ μεγάλος ἀριθμός ἀνέργων, ἀλλά καί θά βελτιωθεῖ ἡ θέση τοῦ ἀγρότη, τοῦ ὁποίου ὁ κλῆρος εἶναι ἀνεπαρκής ἤ καί ἄγονος, καί θά αὐξηθεῖ σημαντικά τό συνολικό ἐθνικό εἰσόδημα τῆς χώρας.

Ὅπως ἔγινε γνωστό, τό πρόγραμμα πού κατάρτισε ὁ Κ. Καραμανλῆς περιλαμβάνει ὅλα τά προσφερόμενα νά ἐκτελεστοῦν στή χώρα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα, γιά τά κυριότερα ἀπό τά ὁποῖα ὑπάρχουν ἤδη πλήρεις μελέτες. Τά ἔργα διαιροῦνται σέ τέσσερις ὁμάδες, ἀνάλογα μέ τό μέγεθος καί τόν τρόπο χρηματοδοτήσεως. Γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων προτείνει εἰδικό τρόπο ὀργανώσεως, σύμφωνα μέ διεθνῆ πρότυπα πού ἔχουν ἀποδειχτεῖ ἰδιαίτερα ἀποδοτικά.

26-30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί τίς Σέρρες μέ σκοπό τήν ἐπιτόπια ἐξέταση θεμάτων ἁρμοδιότητας τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

Στή Θεσσαλονίκη, πῆρε μέρος σέ συνεδρίαση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, στή διάρκεια τῆς ὁποίας συζητήθηκε τό θέμα τῆς ἀνακατασκευῆς τῆς λεωφόρου ἀπό τό Λευκό Πύργο ὡς τό Ντεπώ. Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε ὅτι σέ διάστημα δεκαημέρου θά δημοπρατηθεῖ ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔργων τῆς πλήρους ἀνακαινίσεως καί διαπλατύνσεως τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - ἀεροδρομίου, καθώς καί τῆς ὁδοῦ πρός τίς τουριστικές παραθαλάσσιες κοινότητες Περαίας - Ἁγίας Τριάδας καί Μηχανιώνας, τῆς κατασκευῆς τμήματος τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, μήκους 800 μ., τῆς ἐπισκευῆς τῆς ὁδοῦ Πύλης - Ἀξιοῦ καί τῆς ἀνακατασκευῆς τοῦ δικτύου ὑπονόμων τῆς λεωφόρου Λευκοῦ Πύργου - Ντεπώ· εἰδικότερα παρατήρησε:

«Ἐπιθυμῶν νά συντελέσω καί ἐγώ εἰς τήν πρόοδον τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπεσήμανα ἀρχῆθεν ὡρισμένα βασικά ἔργα, ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὁποίων θά βελτιώση σημαντικῶς τήν ἐμφάνισιν τῆς μακεδονικῆς πρωτευούσης. Πρό μηνός ἔστειλα ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου μου, οἱ ὁποῖοι κατήρτισαν τάς σχετικάς μελέτας, πρόκειται δέ ἐντός 15θημέρου νά γίνη ἡ δημοπράτησις καί ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεώς των. Τά ἔργα τά ὁποῖα θά ἐκτελεσθοῦν εἶναι τά ἑξῆς: 1) Θά ἀνακαινισθῆ πλήρως καί θά διαπλατυνθῆ συγχρόνως ἡ ὁδός Θεσσαλονίκης - ἀεροδρομίου καί ἡ ἄγουσα εἰς Περαίαν, Ἁγίαν Τριάδα καί Μηχανιώναν. Διά τό ἔργον αὐτό διατίθεται πίστωσις 2.200.000.000 δραχμῶν. 2) Θά κατασκευάσω τμῆμα τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ μήκους 800 μέτρων ἀπό τῆς ἠλεκτρικῆς ἑταιρείας Θεσσαλονίκης μέχρι σχολῆς Τυφλῶν, πρός ἀποσυμφόρησιν τῆς κυκλοφορίας τῆς λεωφόρου Βασιλίσσης Ὄλγας καί βασιλέως Γεωργίου, καί συγχρόνως διά τῆς ἐπιχώσεως τοῦ λιμενίσκου θά δημιουργηθῆ χῶρος, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμοποίησις θά ἀποφασισθῆ ἐν καιρῷ. Διά τό ἔργον αὐτό θά διατεθῆ πίστωσις 3.000.000.000. 3) Ἤδη ἐνέγραψα εἰς τόν προϋπολογισμόν τοῦ ὑπουργείου μου πίστωσιν 2.000.000.000 διά τήν πλήρη ἀνακαίνισιν τοῦ παλαιοῦ διοικητηρίου τῆς πόλεως ἐπί τῇ βάσει εἰσηγήσεως καί μελέτης τοῦ συναδέλφου μου γενικοῦ διοικητοῦ Βορείου Ἑλλάδος κ. Στράτου. 4) Διέθεσα πίστωσιν 300.000.000 διά τήν ἐπισκευήν τῆς ὁδοῦ ἀπό Βαρδαρίου μέχρι στρατοπέδου Π. Μελᾶ καί 5) Ἔκρινα ἀναγκαίαν τήν ἐξ ὑπαρχῆς κατασκευήν μέ ταυτόχρονον διαπλάτυνσιν καί κατασκευήν δικτύου ὑπονόμων τῆς λεωφόρου Βασιλίσσης Ὄλγας καί Βασιλέως Γεωργίου, ἥτις θά ἀπαιτήση δαπάνην 6.300.000.000 δραχμῶν. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ἔργου θά πραγματοποιηθῆ ἐφ' ὅσον ὁ ὑπουργός τῶν Συγκοινωνιῶν θά δώση, καί μέ ἐβεβαίωσεν, τήν ἁρμόζουσαν λύσιν εἰς τό θέμα τῶν τροχιοδρόμων

καί ὁ δῆμος Θεσσαλονίκης θά συντρέξη τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου».

Ἀφοῦ ἐπισκέφθηκε τίς Σέρρες, ὅπου καί παρέστη στόν ἑορτασμό τῆς ἐπετείου γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπέστρεψε στή Θεσσαλονίκη, ἐπιθεώρησε τίς λιμενικές ἐγκαταστάσεις καί προήδρευσε σέ σύσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου καί τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης. Προτοῦ ἐγκαταλείψει τή συμπρωτεύουσα, δήλωσε ὅτι ἔχει ἤδη ἀρχίσει ἡ ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος πού ἐξαγγέλθηκε γιά τήν ἀναμόρφωση τῆς πόλεως.

11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1953

Συγκροτεῖται σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί ἁρμόδιων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Κατά τή σύσκεψη ἐξετάστηκε τό ζήτημα τῆς ταχύτερης ἀποπερατώσεως τῆς ἀνακατασκευῆς τῶν λεωφόρων Πατησίων καί Βασιλίσσης Σοφίας καί κλήθηκε ἡ ΗΕΜ νά δώσει συγκεκριμένη ἀπάντηση γιά τήν ἀκριβῆ ἡμερομηνία κυκλοφορίας τῶν τρόλλεϋ - μπάς καί ἀφαιρέσεως τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν. Ἐπίσης, ἀντιμετωπίστηκε τό θέμα τῆς ταχύτερης ἀποπερατώσεως τῶν ὑπονόμων τῆς ὁδοῦ Πατησίων καί ἡ ἑταιρία συνέταμε τήν προθεσμία ὁλοκληρώσεως τοῦ ἔργου ἀπό ἑπτά σέ τρισήμισυ μῆνες.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε στούς ἐκπροσώπους τῆς Ἑταιρίας Μεταφορῶν ὅτι, ἄν ὥς τήν ἀποπεράτωση τῆς κατασκευῆς καί τῶν δύο ὁδῶν δέν ἀποσυρθοῦν ἀπό τήν κυκλοφορία οἱ τροχιόδρομοι, θά ἀφαιρεθοῦν οἱ τροχιοδρομικές γραμμές. *«Πρέπει νά ἀποδειχτῆ»*, τόνισε, *«ὅτι καί στήν χώρα μας εἶναι δυνατό νά ἐκτελοῦνται μέ γοργό ρυθμό ἄρτια δημόσια ἔργα».*

16 ΙΟΥΛΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ συνεργασία μέ τό δήμαρχο Πειραιῶς καί ἁρμόδιους παράγοντες τοῦ ΟΛΠ, ἐξετάζει τή δυνατότητα γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων ὁδοποιίας καί ἐξωραϊσμοῦ τῶν παραλιακῶν χώρων τοῦ Πειραιᾶ, ἀπό κοινοῦ μέ τό δῆμο τῆς πόλεως.

23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1953

Σύμφωνα μέ ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, μελετᾶται ἡ κατασκευή τῆς Λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου, κατά μῆκος τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισοῦ, ἡ ὁποία θά συνδέει τίς λεωφόρους Βασιλίσσης Ὄλγας καί Συγγροῦ. Προβλέπεται ἀκόμη ἡ ἀποπεράτωση, ἐντός τοῦ Ὀκτωβρίου, τῶν ἐργασιῶν ἐξωραϊσμοῦ τῆς Φαληρικῆς ἀκτῆς, ἡ ὁποία θά ἀξιοποιηθεῖ τουριστικά μέ τήν κατασκευή κέντρων, λαϊκῶν καί πολυτελείας, καθώς καί ξενοδοχείων. Τά ἔργα αὐτά ἀνταποκρίνονται σέ ὁρισμένη ἀντίληψη γιά τήν τουριστική ἐξυπηρέτηση στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας, ὅτι οἱ ξένοι δέν ἐπισκέπτονται τή χώρα μόνο γιά νά γνωρίσουν τίς ἀρχαιότητες, ἀλλά καί γιά νά περάσουν μερικές ἡμέρες μέ ἄνεση. Στόν Πειραιά, ἐξάλλου, ἐκτός ἀπό τά ἔργα πού ἐκτελοῦνται στήν Καστέλλα, πολύ σύντομα θά ἐγκαινιαστεῖ σειρά καί ἄλλων ἐξωραϊστικῶν ἔργων, ὥστε τό ἐπίνειο τῆς πρωτεύουσας νά γίνει ἐφάμιλλο τῶν μεγάλων λιμένων τῆς Μεσογείου.

Μέ ἀφορμή τό κείμενο ἐπιστολῆς γιά τά ἐκτελούμενα ἔργα ὁδοποιίας στήν Ἀθήνα καί κατά μῆκος τῆς Φαληρικῆς ἀκτῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀπευθύνει στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα», λίγες ἡμέρες ἀργότερα, τήν ἀκόλουθη ἀπάντηση:

«Φίλε Κύριε Διευθυντά,

»Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς δημοσιευθείσης εἰς "Τό Βῆμα" τῆς 6ης Αὐγούστου, σχετικῶς μέ τά ἐκτελούμενα εἰς τάς Ἀθήνας ἔργα ὁδοποιίας, παραθέτω σχετικόν δημοσίευμα τῶν "Νέων", τό ὁποῖον ἐδημοσιεύθη τήν 31ην Ἰουλίου καί ἔλεγε:

"Διά πρώτην φοράν ἀπό πολλῶν ἐτῶν σοβαρά ἔργα καλλωπισμοῦ καί ὁδοποιίας ἐκτελοῦνται εἰς τάς Ἀθήνας καί τήν Φαληρικήν παραλίαν καί τό πρᾶγμα εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου πρός τιμήν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί εἰδικώτερα τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων Κ. Καραμανλῆ. Καθώς, ὅμως, πληροφορούμεθα ἀπό ὡρισμένους ἐπαρχιακούς παράγοντας, ὅπως καί ἀπό ἐπαρχιακάς ἐφημερίδας, διετυπώθησαν παράπονα ὅτι προτιμᾶται ἡ πρωτεύουσα εἰς βάρος τῆς ἐπαρχίας. Τά παράπονα αὐτά εἶναι ἐντελῶς ἀβάσιμα. Μακράν τοῦ νά ἰσχυριζώμεθα ὅτι τό ἑλληνικόν Κράτος ἐξήντλησε τήν μέριμνάν του διά τήν ἐπαρχίαν, πιστεύομεν ἐν τούτοις ὅτι ἔπρεπε κάποτε νά ἐνδιαφερθῆ καί διά τάς Ἀθήνας. Δέν πρέπει κανείς Ἕλλην νά λησμονῆ ὅτι ἡ Ἀθήνα εἶναι ἡ καρδιά καί ἡ προθήκη τῆς Ἑλλάδος, εἰς αὐτήν συνεπῶς πρέπει κατά κύριον λόγον νά συγκεντρώνεται τό ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας. Μιά κακομοιριασμένη καί ρυπαρά πρωτεύουσα, χωρίς δρόμους καί χωρίς φῶς, δυσφημεῖ μέ τό κατάντημά της ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα, ἐνῶ αἱ ἐλλείψεις μιᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως δέν ἔχουν γενικωτέρους ἀντικτύπους. Καλῶς λοιπόν ἔπραξεν ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων νά ἐνδιαφερθῆ κατά κύριον λόγον διά τάς Ἀθήνας".

»Καί διά νά καθησυχάσω τόν ἐπιστολογράφο σας καί θέσω τέρμα εἰς τό κουτσομπολιό, διά νά μή εἴπω δημαγωγίαν, ἥτις ἀσκεῖται ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ, προσθέτω διά πολλαπλήν καί τελευταίαν φοράν ὅτι τά χρήματα διά τά ἐκτελούμενα ἔργα εἰς Ἀθήνας καταβάλλουν οἱ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2367 τοῦ 1953 εἰδικοῦ νόμου, ὅστις ἐπέβαλεν αὔξησιν τῶν κομίστρων πρός τόν σκοπόν αὐτόν. Ἐκτός ἐάν νομίζη ὁ ἐπιστολογράφος σας, ὅτι δυνάμεθα νά ἀρνηθῶμεν εἰς τούς Ἀθηναίους τό δι-

καίωμα νά ἀνακαινίζουν τούς δρόμους τῆς πρωτευούσης μέ ἰδικά των χρήματα. Τόν πληροφορῶ, ἐπίσης, διά νά διαλύσω τάς ἀνησυχίας του, ὅτι τά προγράμματα τοῦ ὑπουργείου μου τά χρηματοδοτούμενα ἀπό τόν προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους καί τά ὁποῖα θά ἀναγγελθοῦν πολύ συντόμως, προβλέπουν τήν ἐκτέλεσιν τριακοσίων περίπου ἔργων εἰς τήν ὕπαιθρον καί οὐδέν διά τάς Ἀθήνας»[117].

26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1953

Σέ ἄρθρο μέ τόν τίτλο «Ἕνας ἄξιος ὑπουργός», ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή» ὑπογραμμίζει:

Χωρίς θόρυβον καί τυμπανισμούς, μέ τήν σιωπήν τοῦ ἀνθρώπου πού ἐργάζεται θετικῶς καί δέν ἔχει ἀνάγκην νά στηρίζεται εἰς λόγους κενούς, ἀλλά μέ τό πάθος ἑνός ἀληθινά προοδευτικοῦ πνεύματος, ὁ Καραμανλῆς συνδέει τούς μῆνας αὐτούς τό ὄνομά του μέ τήν ἀναμόρφωσιν καί τήν πλήρη ἀναδιοργάνωσιν ὡρισμένων καιρίων σημείων τῆς πρωτευούσης καί τῆς παραλίου περιοχῆς. Ἡ ἀκτή τοῦ Σαρωνικοῦ ἀπό τήν Πειραϊκήν Καστέλλαν ἕως τήν Γλυφάδα, χάρις εἰς τάς ἔργα τοῦ Καραμανλῆ, ἀποκτᾶ τήν πραγματικήν της ἀξία, ἡ λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας καί ἡ ὁδός Πατησίων γίνονται πραγματικαί ἀρτηρίαι συγχρόνου μεγαλουπόλεως. Ἂς σημειωθεῖ ὅτι τά μεγάλα δημόσια ἔργα τῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ ἐκτελοῦνται χωρίς νά ἐπιβαρύνεται ὁ δημόσιος προϋπολογισμός, ἐκ τοῦ ὁποίου, ἄλλωστε, δέν ἦτο δυνατόν νά ἐκτελεσθοῦν ποτέ.

Εἶναι δέ τά ἔργα αὐτά τρανόν δεῖγμα τοῦ τί ἠμπορεῖ νά κάμη ἕνας ὑπουργός εἰς τά ὅρια τῆς ἁρμοδιότητός του ἐάν ἔχη θέλησιν καί νοῦν. Ἔπειτα ἀπό ὀλίγους μῆνας —ὄχι ἔτη— αἱ Ἀθῆναι καί τά Φάληρα, χάρις εἰς τήν δραστηριότητα τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων θά ἔχουν ἀλλάξει μορφήν. Ὅ,τι ἦτο εἰς τήν περιοχήν τοῦ ὀνείρου, ὁ Καραμανλῆς τό κάμνει ὡραίαν πραγματικότητα. Καί εἶναι τά ἔργα του μιά θετικωτάτη συμβολή εἰς τό ὅλον οἰκοδομητικόν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Συναγερμοῦ.

9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1953

Δημοσιεύεται, σέ γενικές γραμμές, ὁ κρατικός προϋπολογισμός τοῦ ἔτους 1953-1954. Ἀναφέρεται λεπτομερῶς τό πρόγραμμα τῶν ὑπό ἐκτέλεση ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἔργων ὁδοποιίας καί δημοσίων κτιρίων.

Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Σ. Μαρκεζίνης, ἀναφέρθηκε στό σύνολο τῶν ἀναγκῶν πού προβλέπεται νά καλύψει ὁ νέος προϋπολογισμός· εἰδικότερα, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό πρόγραμμα ἐπενδύσεων καί τά δημόσια ἔργα, ἀνέφερε —σύμφωνα μέ τό σχετικό δημοσιογραφικό δελτίο— τά ἀκόλουθα:

Ὁ προϋπολογισμός τῶν ἐπενδύσεων εἶναι χωριστός ἀπό τόν κρατικόν προϋπολογισμόν. Τό καταρτισθέν πρόγραμμα ἔργων ἐπενδύσεων διά τό 1953-54 θά ἀπαιτήση τήν διάθεσιν 2.060 δισεκ. δραχμῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τά 1.100 δισεκ. θά διατεθοῦν εἰς δραχμάς καί τά ὑπόλοιπα 960 δισεκ. ἰσόποσον 32 ἑκατ. δολλαρίων, διά τήν προμήθειαν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς διεθνοῦς ἤ καί τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς.

Ἐξ ἄλλου, ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 2.060 δισεκ. τά 560 δισεκ. ἀφοροῦν νέα ἔργα.

Διηυκρίνισε περαιτέρω ὅτι, ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνός ὅτι ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐν ἐκτελέσει ἐνεργειακῶν ἔργων περιλαμβάνεται εἰς τό μακροπρόθεσμον πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῶν 235,8 ἑκατ. δολλαρίων, τό ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς Οὐάσιγκτων, ἀφ' ἑτέρου ὅτι τά νέα ἔργα περιέχουν καί ἄλλας ἐπενδύσεις πλήν τῶν βασικῶν, προκύπτει ὅτι ἐκ τοῦ ἐφετινοῦ προγράμματος δαπάνη μεγαλυτέρα τοῦ ἡμίσεος ἀφορᾶ τό μακροπρόθεσμον πρόγραμμα. Μέ ἄλλους λόγους, σχεδόν τό 1/5 τοῦ πενταετοῦς προγράμματος περιλαμβάνεται εἰς τάς ἐφετινάς ἐπενδύσεις.

«Μεταξύ τῶν προβλέψεων τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων», εἶπεν ὁ κ. Μαρκεζίνης, «περιλαμβάνεται κονδύλιον 221 δισεκ. δι' ἐκτέλεσιν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, 97,5 δισεκ. διά γεωργικάς βελτιώσεις, 500 δισεκ. διά βιομηχανίας, μεταλλεῖα καί ἁλυκάς, καθώς καί ἄλλα κονδύλια διά τόν οἰκισμόν, ὑδρεύσεις, διάφορα κτίρια, τουρισμόν κ.λ.π.». Νέον ἐνεργειακόν ἔργον εἰς τό πρόγραμμα εἶναι ἡ κατασκευή τοῦ δικτύου μεταφορᾶς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀπό Ἄγρα εἰς Λάρισαν, μήκους 167 χιλιομέτρων, τοῦ ὁποίου ὑπεγράμμισε τήν σημασίαν, διότι, καίτοι μικρόν σχετικῶς εἰς κόστος, θά ὁλοκληρωθῆ δι' αὐτοῦ ἡ σπονδυλική στήλη τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

Ὁ κ. Μαρκεζίνης ἐξέφρασε τήν ἔκπληξίν του διότι τό ἔργον τοῦτο, τό ὁποῖον ἦτο ἀναγεγραμμένον εἰς τό πρόγραμμα ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διεγράφη κατόπιν, καί οὕτω ἀπεμονώθη τό ὑδροηλεκτρικόν ἐργοστάσιον Ἄγρα, ἄν καί εἶναι ἐργοστάσιον αἰχμῆς. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ δικτύου μεταφορᾶς ἐνεγράφη ἐκ νέου ἐφέτος εἰς τό πρόγραμμα.

Ὁ κ. ὑπουργός ἀνέφερεν εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὅτι τό πρόγραμμα ἐπενδύσεων περιλαμβάνει σειράν βιομηχανικῶν ἔργων καί ἄλλων τῶν ὁποίων ἡ σειρά δυνατόν νά μεταβληθῆ ἐάν τά πράγματα ἀποδείξουν ὅτι τοῦτο χρειάζεται. Ὡς παράδειγμα ἀνέφερε τό ἔργον τοῦ Μέγδοβα, τό ὁποῖον προσελκύει τό ἐνδιαφέρον τῶν ξένων.

«Ἔρχομαι ἤδη», εἶπεν, «εἰς τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα. Ἡ Κυβέρνησις ἀποδίδει ἐξαιρετικήν σημασίαν εἰς τόν τομέα αὐτόν καί προγραμματίζομεν τά ἑξῆς μεγάλα ἔργα: Τήν ἄρδευσιν τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης, δεξιά καί ἀριστερά τοῦ Λουδία. Ἀριστερά εἶναι τά ἔργα τοῦ Ἀξιοῦ, δεξιά τό φράγμα καί τά ἔργα τοῦ Ἀλιάκμονος. Τά δύο ἔργα ἐξασφαλίζουν τήν ἄρδευσιν 750 χιλ. στρεμμάτων ἀντί δαπάνης 450 δισεκ. καί χρόνον πλήρους ἀξιοποιήσεώς των 6-10 ἐτῶν.

»Διά τήν ἀξιοποίησιν τῆς περιοχῆς Ἀχελώου προβλέπεται ἡ κατασκευή δύο φραγμάτων, τά ὁποῖα θά ἐξασφαλίσουν προστασίαν καί ἄρδευσιν εἰς ἔκτασιν 506.000 στρεμμάτων. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται εἰς 700 δισεκ., θά ἀπαιτηθοῦν δέ 8 ἕως 10 ἔτη. Εἶναι πράγματι κολοσσιαῖα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα αὐτά, τά ὁποῖα ἀναλαμβάνει ἡ Κυβέρνησις».

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο ὑπεγράμμισεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀποβλέπει εἰς τό μακροπρόθεσμον πρόγραμμα ὡς μέσον ἀξιοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἡ ὁποία θά ὁδηγήση εἰς

τήν γεωργικήν αὐτάρκειαν τῆς χώρας, προβαίνει δέ εἰς τήν ἐφαρμογήν αὐτοῦ χωρίς καμμίαν κομματικήν προκατάληψιν ἤ διάκρισιν. Προσέθεσε δέ ὅτι κατά τήν ἐπίσκεψίν του εἰς τήν Μακεδονίαν ὁ συνοδεύσας αὐτόν βουλευτής τῆς ΕΠΕΚ κ. Θεοχαρίδης τοῦ ἀνέπτυξε καί αὐτός τήν μεγίστην σημασίαν τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς Χειμαδίτιδος λίμνης, χωρίς νά ἐπιτύχη νά πείση περί τούτου τήν φιλικήν του Κυβέρνησιν τοῦ Κέντρου.

«Ἤδη», εἶπεν ὁ κ. Μαρκεζίνης, «εἶμαι εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ἀναγγείλω ὅτι εἰς τό πρόγραμμα περιελήφθη καί ἡ ἀποξήρανσις τῆς Χειμαδίτιδος λίμνης, ἡ ὁποία θά ἀποδώση εἰς τήν καλλιέργειαν 24.000 στρέμματα. Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπολογίζεται εἰς 15 δισεκ. καί ὁ χρόνος ἐκτελέσεως δύο ἔτη, διανοίγονται δέ δυνατότητες καί ἔργων παραγωγῆς ρεύματος ἐκ τῶν πλεοναζόντων ὑδάτων.

»Ἕνα ἄλλο ὄνειρον τῆς Ἠπείρου, τό ὁποῖον δέν ἔπαυσαν νά ὑποστηρίζουν μετά θέρμης οἱ βουλευταί τῆς περιφερείας καί διά τό ὁποῖον ἀπό ἐτῶν ἀγωνίζεται ὁ οὐδέποτε λησμονῶν τήν Ἤπειρον Μακαριότατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, θά ἴδη τήν πραγματοποίησίν του. Πρόκειται περί τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Λαψίστης, ἡ ὁποία θά ἀποδώση εἰς τήν καλλιέργειαν 25.000 στρέμματα. Ἡ δαπάνη θά ἀνέλθη εἰς 22 δισεκ. καί ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἔργου θά ἐπέλθη ἐντός διετίας.

»Κατόπιν ἔχομεν τήν διευθέτησιν τοῦ Στρυμόνος, μέ χρόνον προβλέψεως 1½ ἔτους καί δαπάνην 28,5 δισεκ.».

Ἐν συνεχείᾳ ἀνέφερε καί τό ἔργον τοῦ Ἕβρου, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία ἐπίσης εἶναι τεραστία, ἀλλά ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖ περαιτέρω συνεννοήσεις μετά τῆς φίλης Τουρκίας, ἡ ὁποία ἐπίσης πρόκειται νά ὠφεληθῆ ἀπό τήν ἐκτέλεσίν του. Τόσον τό ἔργον τοῦτο, ὅσον καί τό ἔργον τοῦ Νέστου καί τοῦ Καλαμᾶ ἀποτελοῦν τόν ἑπόμενον κύκλον τοῦ ἐγγειοβελτιωτικοῦ προγράμματος.

Περαιτέρω ὁ κ. ὑπουργός ἀνεφέρθη εἰς τά ἔργα ὁδοποιίας, τά περιλαμβανόμενα εἰς τό ἐφετινόν πρόγραμμα ἐπενδύσεων. Μεταξύ αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ὡς πλέον σημαντικά τάς δύο ὁδούς αἱ ὁποῖαι συνδέουν τήν Ἑλλάδα μέ τήν Γιουγκοσλαβίαν καί μέ τήν Τουρκίαν. Ἐπίσης τήν ὁδόν Καστανιᾶς-Διδυμοτείχου, τόν ἀσφαλτικόν τάπητα Λεβαδείας, Θηβῶν, Ἰτέας, τόν ἀσφαλτικόν τάπητα Βεροίας-Ναούσης, τήν ὁδόν Τριπόλεως-Λαγκαδίων-Ὀλυμπίας καί Τρικάλων-Κατάρας-Ἰωαννίνων.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἀποδίδει ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν κατασκευήν τῶν τουριστικῶν ὁδῶν καί ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς τάς ὁδούς Ναυπλίου-Ἐπιδαύρου, Δροσιᾶς-Μπογιατίου-φράγματος Μαραθῶνος, Παλαιᾶς Κορίνθου-Ἄργους, Στείρι-Ὁσίου Λουκᾶ, τάς προσπελάσεις πρός τήν μονήν Μετεώρων, Καλάμου-Ἀμφιάρεως καί ἄλλας τινάς δευτερευούσης σημασίας.

Ἐπίσης ὁ δρόμος Ἐκάλης - Διονύσου - παραλίας Μαραθῶνος, ὁ συνδέων τά βόρεια προάστια τῶν Ἀθηνῶν μέ τήν ἀνατολικήν παραλίαν, ἡ ὁδός Βαρκίζης πρός Σούνιον καί Ραφίναν. Θά εἶναι ὁ ὡραιότερος παραλιακός δρόμος τοῦ κόσμου καί θά ἀλλάξη τήν μορφήν τῆς Ἀττικῆς. Εὐτυχῶς ὑπάρχει ἡ μελέτη ἀπό 20ετίας ἀπό Βαρκίζης πρός Σούνιον, δέν ὑπάρχει ὅμως καμμία μελέτη ἀπό Σουνίου εἰς Ραφίναν. Τά παράπονα τῶν ἐπαρχιῶν ὅτι δῆθεν προτιμᾶται ἡ πρωτεύουσα διά τά ἐξωραϊστικά ἔργα εἶναι ἄδικα, διότι δέν γίνονται εἰς βάρος γενικῶν κονδυλίων, ἀλλ' εἰς βάρος τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι ἐπιβαρύνονται ἰδιαιτέρως διά τῆς αὐξήσεως τῶν τοπικῶν εἰσιτηρίων. Ἐντός τοῦ πλαισίου αὐτοῦ συστηματικῶς ἐργάζεται ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μέ τόν ὑπουργόν Ἐμπορίου καί ἁρμοδίους διά τόν τουρισμόν ἐπεξεργάζεται τήν ἐκτέλεσιν περαιτέρω σχεδίων τουριστικῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀττικῆς[118].

16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1953

Μετά τούς καταστρεπτικούς σεισμούς στά Ἑπτάνησα, μεταξύ 9-12 Αὐγούστου, τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἀνακοινώνει ὅτι ἄρχισαν νά καταρτίζονται μελέτες γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων στά κατερειπωμένα νησιά τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας καί τῆς Ἰθάκης. Τή σχετική ἀπόφαση ἐπαναβεβαίωσε, τήν ἑπομένη, ὁ Κ. Καραμανλῆς, στή διάρκεια συνεδριάσεως τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου ὑπό τήν προεδρία τοῦ πρωθυπουργοῦ, στόν ὁποῖο καί ὑπέβαλε τά σχέδια πού κατάρτισαν οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων γιά τήν ὁριστική στέγαση τῶν σεισμοπαθῶν. Σχετικά, προβλέφθηκε ἡ ὁλοκλήρωση καί ἡ τελική ὑποβολή τῶν σχεδίων στό συντομότερο δυνατό χρόνο.

Μέ ἀντικείμενο τήν ἀποκατάσταση τῶν σεισμοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀνακοινώσει, στίς 26 Αὐγούστου, ὅτι ἀνατέθηκε στό ὑπουργεῖο του ἡ ἐντολή κατασκευῆς 1500 ξύλινων κατοικιῶν. Σχετικά καταρτίστηκε σχέδιο, προϋπολογίστηκαν οἱ δαπάνες καί ζητήθηκαν οἱ ἀναγκαῖες πιστώσεις. Ἡ συμφωνία μέ τούς κατασκευαστές προβλέπει βαρύτατες κυρώσεις, ἐφόσον δέν παραδοθοῦν ὥς τά τέλη Σεπτεμβρίου χίλιες, καί ὥς τόν Ὀκτώβριο οἱ ὑπόλοιπες πεντακόσιες κατοικίες. Γιά τήν κατασκευή διατέθηκε ἀρχικά πίστωση 11½ δισεκ. δραχμῶν.

Μέ νεώτερη ἀπόφαση θά προβλεφθεῖ ἡ κατασκευή 2500 ἀκόμη ξύλινων κατοικιῶν, ἐνῶ τό ὕψος τῆς συνολικῆς δαπάνης τελικά, θά ξεπεράσει αἰσθητά τά 30 δισεκατομμύρια.

26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1953

Δημοσιεύεται τό Ν.Δ. 2551 γιά τή συγχώνευση τῆς Ἐπιτροπείας τῆς Ἐλευθέρας Ζώνης Θεσσαλονίκης καί τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου σέ ἑνιαῖο ὀργανισμό μέ τήν ἐπωνυμία Ἐλευθέρα Ζώνη καί Λιμήν Θεσσαλονίκης. Ὁ νέος ὀργανισμός, ὁ ὁποῖος καί συστάθηκε ὡς Ν.Π.Δ.Δ., ὑποκατέστησε τούς δύο συγχωνευθέντες σέ ὅλα τά δικαιώματα καί τίς ὑποχρεώσεις τους. Ἡ διοίκησή του ἀνατέθηκε σέ συμβούλιο μέ τή συμμετοχή δημοσίων ὑπαλλήλων καί ἐκπροσώπων τῶν ἐμποροβιομηχανικῶν, ναυτικῶν, τεχνικῶν καί ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, ἐνῶ τά θέματα τοῦ προσωπικοῦ τῶν συγχωνευμένων ὀργανισμῶν ρυθμίστηκαν μέ εἰδικά διατάγματα καί νόμους.

Ἡ δραστική πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ἐνοποίηση τῶν κύριων ὀργανισμῶν τοῦ λιμένα Θεσσαλονίκης ἔδωσε τήν εὐχέρεια καί τά μέσα γιά τή βαθμιαία ἀναδιοργάνωση καί τήν ἀνταπόκρισή του στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις τοῦ διεθνοῦς διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου.

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τά προγράμματα ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων ἁρμοδιότητας τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τά ὁποῖα κατάρτισε γιά τό οἰκονομικό ἔτος 1953-1954. Συγκεκριμένα, γιά τά ἔργα ὁδοποιίας προβλέπεται ἡ διάθεση 190 δισεκ. δραχμῶν—110 ἀπό τόν προϋπολογισμό ἐπενδύσεων καί 80 ἀπό τόν τακτικό προϋπολογισμό. Μέ τήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος ἔργων ὁδοποιίας θά βελτιωθεῖ τό ὁδικό δίκτυο τῆς χώρας, ὥστε νά προστεθοῦν νέοι ἀσφαλτικοί τάπητες μήκους 622 χιλιομέτρων καί γενικές ἀνακαινίσεις ἤ ἐπισκευή ὁδῶν συνολικοῦ μήκους 1665 χιλιομέτρων. Ἐκτός ἀπό τό ποσό αὐτό, προβλέπεται πίστωση 20.400 ἑκατ. γιά τή στοιχειώδη συντήρηση τῶν ὁδῶν, τό ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ κατά νομό σέ 400-500 ἑκατ. καί κατανέμεται ἀνάλογα μέ τό ὁδικό δίκτυο κάθε περιφερείας. Ἐπίσης, θά διατεθοῦν 80 δισεκ. γιά τήν κατασκευή γεφυρῶν, 13 γιά λιμενικά ἔργα, 7 γιά ἀεροδρόμια, 6 γιά δημόσια κτίρια καί 89 γιά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὅπως ἀνακοίνωσε, θά ἐπισκεφθεῖ σύντομα ὅλα τά διαμερίσματα τῆς χώρας, προκειμένου νά ὀργανώσει ἐπιτόπου τήν ἐκτέλεση τῶν προγραμματισμένων ἔργων.

Ἀναλυτικά, τά ὑπό ἐκτέλεση ἔργα σέ ὁλόκληρη τή χώρα γιά τό οἰκονομικό ἔτος 1953-54 καί οἱ ἀντίστοιχες δαπάνες τους σέ ἑκατομμύρια δραχμῶν, σύμφωνα μέ τή σχετική κυβερνητική ἀνακοίνωση, εἶναι τά ἀκόλουθα:

Ὁδοποιία

Τοψίν-Πολυκάστρου-Συνόρων πρός Γιουγκοσλαβίαν, γενική ἀνακαίνησις καί ἐπίστρωσις δι' ἀσφαλτικοῦ τάπητος 5.850, Λεβαδείας - Δελφῶν - Ἀμφίσσης μετά διακλαδώσεως πρός Ἰτέαν, γενική ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. μέχρι Δελφῶν 5.660, Ἀλεξανδρουπόλεως - Φερρῶν - Ἀρδάνη - Διδυμοτείχου - Ὀρεστιάδος, συμπλήρωσις γενικῆς ἀνακαινίσεως μετ' ἀσφ. τάπ. μέχρις Ἀρδανίου 5.420. (Διά τήν αὐτήν ὁδόν διετέθησαν τήν παρελθοῦσαν ἄνοιξιν δρχ. 3.080 ἑκατ.), Ἐδέσσης - Φλωρίνης, γενική ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. 5.400, Θεσσαλονίκης - Πολυγύρου, γενική ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. 4.030, Θεσσαλονίκης -Κιλκίς, γενική ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. 3.910, Χανίων - Ἡρακλείου, ἐπέκτασις ἀνακαινίσεως ἐπιστρώσεως δι' ἀσφ. τάπ. 3.850, Γιδᾶ - Κατερίνης, ἐπέκτασις ἀνακαινίσεως ἐπιστρώσεως δι' ἀσφ. τάπ. 3.660, Κοζάνης -Πτολεμαΐδος - Βεύης, κατασκευή ἀσφ. τάπ. 3.360, Τριπόλεως - Λαγκαδίων - Ὀλυμπίας, γενική ἐπισκευή ὁδοστρώματος 3.000, ἀποσυμφόρησις Ἱερᾶς ὁδοῦ Ἀθηνῶν 3.000, Ἀλεξανδρουπόλεως - Κομοτηνῆς, συμπλήρωσις ἀπομένοντος τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 2.700, Τρικάλων - Ἰωαννίνων, ἀνακαίνισις τμήματος 30 χιλιομέτρων παρά τόν αὐχένα Κατάρας 2.428, Κατερίνης - Τεμπῶν - Λαρίσης, ἔναρξις κατασκευῆς 2.325, Τριπόλεως - Καλαμῶν, συμπλήρωσις ἀπομένοντας τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 2.320, Λαγκαδᾶ - Σωχοῦ - Σκεπαστοῦ, γενική ἀνακαίνισις 2.000, Ἀθηνῶν -Ἰσθμίας, ἔργα βελτιώσεως 2.000, Ἰωαννίνων - Βωβούσης - Γρεβενῶν, βελτιώσεις καί συμπληρώσεις 2.000, Γλυφάδας - Βαρκίζης - Σουνίου, ἔναρξις ἔργου κατασκευῆς τῆς ὁδοῦ 2.000, Ἀγρινίου - Καρπενησίου, συμπλήρωσις ἐκτελουμένων ἔργων 1.690, Τριπόλεως - Σπάρτης, συμπλήρωσις ἀπομένοντας τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 1.590, Βόλου -Ἀργαλαστῆς - Πηλίου, ἐπισκευή καί συμπλήρωσις τῆς ὁδοῦ 1.500, Πατρῶν - Λαμπείας - Τριπόλεως, συμπλήρωσις τῆς ὁδοῦ 1.200, Ἡρακλείου -Ἀρχανῶν, ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. 1.070, ἀνακαίνισις μετά κατασκευῆς ἀσφ. τάπ. εἰς σπουδαιοτέρας ὁδούς Λέσβου 1.000, Ἄρτης -Τρικάλων 1.000, Ὀξυνείας -Δεσκάτης, συμπλήρωσις ἀρξαμένων ἔργων 900, Πατρῶν -Πύργου, συμπλήρωσις ἀπομένοντος τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 850, Κομοτηνῆς - Πόρτο Λάγο - Ξάνθης, ὁμοίως ὡς ἄνω 830, Καρδίτσης - Σμοκόβου - Ρεντίνης - Μακρακώμης, συμπλήρωσις ἀρξαμένων ἔργων 510, Τρικάλων - Γρεβενῶν, συμπλήρωσις ἀρξαμένων ἔργων 500, Νέας Πέλλης -Ἀξιουπόλεως, ἀνακαίνισις 500, Ἰωαννίνων - Κονίτσης, συμπλήρωσις ἀπομένοντας τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 500, Ἀγρινίου - Ἄρτης, συμπλήρωσις ἀπομένοντος τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 310, Λαμίας - Μακρακώμης, συμπλήρωσις ἀπομένοντας τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 237, Χαλκίδος - Ἀλιβερίου, συμπλήρωσις ἐναπομένοντος τμήματος δι' ἀσφ. τάπ. 81.

Ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ διατίθενται τά κάτωθι ποσά πρός ἀνακαίνισιν καί βελτίωσιν τῶν ἐξῆς ὁδῶν εἰς ἑκατ. δραχμῶν:

Λευκοῦ Πύργου - Ντεπώ 3.000, Βεροίας - Ναούσης 1.800, τμημάτων δικτύου Κεφαλληνίας καί Ἰθάκης 1.300, Χαρβατίου - Ν. Μάκρης 1.200, Γρεβενῶν - Σιατίστης 1.000, τμημάτων δικτύου Ζακύνθου 800, Δράμας - Νευροκοπίου 750, Σερρῶν - Ἡρακλείας - Στρυμονικοῦ 700, Μπογιατίου - Λίμνης Μαραθῶνος 600, Καλαμῶν - Πύλου - Μεθώνης 600, Σερρῶν - Σκούταρι 400, Καστορίου - Ἀμυνταίου 1.500, Σπάρτης - Γυθείου 1.000, Νεαπόλεως - Ἐπταχωρίου 1.000, Κυπαρισσίας - Πύλου 1.000, Λαμίας - Καμμένων Βούρλων - Ἀταλάντης 1.000, Πρεβέζης - Μενίνας 1.000, Ἀμφιλοχίας - Καρπενησίου 800, Σκύδρας - Ἀρδέας - Ἐξαπλατάνου 800, Κομοτηνῆς - Ἰάσμου - Ξάνθης 800, Ἰωαννίνων - Τζουμέρκων καί Ἰωαννίνων - Σουλίου 700, Ἀλιβερίου - Λεπούρων - Καρύστου 700, Πύργου - Ἀνδριτσαίνης 600, Καπανδριτίου - Καλάμου - Ἁγίων Ἀποστόλων 500, Ἡρακλείου - Βιάννου - Ἱεράπετρας 500, Ναυπλίου - Κρανιδίου 500, διάφοροι ὁδοί εἰς Χίον 500, διάφοροι ὁδοί εἰς Σάμον 500, Τρικάλων - Περτουλίου 500, Παληόχανο - Καστανιᾶς 500, Ἀλιβερίου - Κύμης 500, Καστοριᾶς - Νεστορίου - Κοτύλης 500, Μακρακώμης - Καρπενησίου 500, Ρυζίων - Καστανιᾶς - Τριγώνου Ἔβρου 400, Γιαννιτσῶν - Γιδᾶ 400, Καρυταίνης - Δημητσάνας 400, Αἰγίου - Πτέρης 400, Ἡγουμενίτσης - Μαργαριτίου 400,

Χρυσουπόλεως - Κεραμωτῆς 400, Ρεθύμνης - Ἀμαρίου 350, Καλουδιανῶν - Στροβλές - Κάμπου 300, διάφοροι ὁδοί εἰς Λευκάδα 300, διάφοροι ὁδοί εἰς Σύρον 300, Ἀριστομένους - Μεσήνης 300, Μολάων - Μονεμβασίας 300, Ἀρεοπόλεως -Γερολιμένος 300, Νάξου - Τραγαίας - Ἀπειράνθου 250, Κομοτηνῆς - Μαρωνείας 200, Ξυνειάδος - Κορομηλιᾶς -Ἁγίου Στεφάνου - Σ. Σταθμοῦ Κουρνόβου 200, Πενταπόλεως - Ἁγίας Τριάδος - Πεθελινοῦ 200, Ναούσης - Πάρου 200, Ἄνδρου - Γαβρίου 100, Καπανίου - Τοσκέσι 100, Λιμεναρίων - Θάσου 300, Καβάλας - Ἐλευθερουπόλεως -Κορμίτσης - Ἀγγίστης 500, Πετριτσίου - Ροδοπόλεως 320, Πολυγύρου - Ἀρναίας - Ἱερισσοῦ 400, Γρεβενῶν -Δεσκάτης 200, Ἀγρινίου - Θέρμου 400, Γυθείου -Σκάλας 300, Καλαμῶν - Καρδαμύλης - Ἀρεοπόλεως 400, Τήνου -Πανόρμου 200, Θεσσαλονίκης - Ὡραιοκάστρου 250, Ἄρτης - Ἀγνάντων 300, Νιγρίτης - Ἀμφιπόλεως 200, Ροδολείβους - Παλαιοκώμης 200, Λεωνιδίου - Κυβερίου -Ἄστρους 300, Θεσσαλονίκης - Ἀλατίνης - Ἀρετσοῦς -Παραδείσου 250.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ποσῶν διατίθεται πίστωσις 20.400 ἑκατ. διά τήν στοιχειώδη συντήρησιν τῶν ὁδῶν, ποσόν ὅπερ ἀντιστοιχεῖ κατά νομόν εἰς 400-600 ἑκατομ., κατανεμηθέν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὁδικοῦ δικτύου ἑκάστου τούτων.

Γέφυραι

Διά γεφύρας διατίθενται τά κάτωθι ποσά εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν:

Ἀξιοῦ ἐπί ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Ἐδέσσης, συμπλήρωσις 2.400, Ἀλιάκμονος ἐπί ὁδοῦ Κοζάνης - Λαρίσης, συμπλήρωσις 2.190, Στρυμόνος παρά Ἀμφίπολιν, συμπλήρωσις 1.650, Ἀχελώου ἐπί ὁδοῦ Ἀγρινίου - Ἄρτης, συνέχισις 1.500, Τιταρησίου ἐπί ὁδοῦ Δεσκάτης - Ἐλασσόνος 1.200, Ἄρδα 1.200, Νέστου ἐπί ὁδοῦ Καβάλας - Ξάνθης, συνέχισις 935, Σπερχειοῦ Κακάρας - Κηφισσοῦ, συμπλήρωσις 800, Φοίνικος (Ἀχαΐας) 800, Ἀλιάκμονος παρά Κόκοβον 800, Ἐφύρας (Ἠλείας) 700, Βέννας (Ροδόπης) 500, Φυτάκι (Σερρῶν) 500, Τρικάλων 250, Κουτσούφλιανης 150. Συμπλήρωσις ἔργων κατασκευῆς γεφυρῶν Τριποποτάμου (Φλωρίνης), Καλεντίνης (Ἄρτης), Σκαμνελιώτικον (Ἰωαννίνων), Καρᾶ Ὀσμάν (Καβάλας) καί Ἀσωποῦ (Κορινθίας) 378.

Ἐκτός τῶν γεφυρῶν τούτων ὁ κ. ὑπουργός κατήρτισε πρόγραμμα ἐπισκευῆς 70 περίπου μικρῶν γεφυρῶν, διαθέσας πίστωσιν ποσοῦ δραχ. 7 δισεκατομμυρίων. Τό πρόγραμμα τοῦτο θά ἀνακοινωθῆ ἐντός τῶν ἡμερῶν.

Λιμενικά Ἔργα

Διά λιμενικά ἔργα διατίθενται τά κάτωθι ποσά εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν:

Ἁγίας Γαλήνης 2.500, Σκαραμαγκᾶ 1.700, Σούδας 1.524, Πόρτο Λάγο 922, Πιερίας 500, Προβλῆτος Θερμαϊκοῦ 500, Τήνου (κρηπιδώματα) 500, Καρύστου 400, Σητείας 298, Νάξου 250, Ἀλεξανδρουπόλεως - Κυπαρισσίας - Λεωνιδίου - Ἀδάμαντος, Μήλου, διάφορα συμπληρωματικά ἔργα συνολικῶς 274.

Πλήν τῶν ἀνωτέρω εἰς τό παρόν πρόγραμμα περιλαμβάνεται καί ἡ κατασκευή τοῦ λιμένος Σαντορίνης, τοῦ ὁποίου διετάχθη ἡ σύνταξις τῆς μελέτης.

Ἀεροδρόμια

Διά τά ἀεροδρόμια διατίθενται τά ἑξῆς ποσά εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν:

Ρόδου 2.300, Ἡρακλείου 1.850, Ἀράξου 1.500, Ἑλληνικοῦ (διάδρομος 16-34) 1.150. Διά τήν συμπλήρωσιν ἐγκαταστάσεων εἰς διάφορα ἀεροδρόμια καί ἐπέκτασιν κτιρίου ἐπιβατῶν Ἑλληνικοῦ καί φωτεινῶν ἐμποδίων 2.876.

Διάφορα

Ἐπίσης διά τήν συμπλήρωσιν ὑδρεύσεως στρατώνων Κορίνθου διατίθεται ποσόν δρχ. 450 ἑκατομμυρίων.

Δημόσια Κτίρια

Ἐπίσης διατίθενται διά δημόσια κτίρια τά κάτωθι ποσά:

Δι' ἐπισκευήν Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης δρχ. 1.500 ἑκατ., δι' ἀποπεράτωσιν τῶν Διοικητηρίων: α) Ἰωαννίνων 1.000, β) Ἡγουμενίτσης 250, γ) Χίου 600, δ) Ναούσης 250.

Καί διά κτίρια τῶν κάτωθι ἀστυνομικῶν καταστημάτων τά ἑξῆς ποσά:

α) Κτίριον Ἐπιμελητείας Χωροφυλακῆς 1.500 ἑκατ., β) Μελετητήριον Σχολῆς ὁπλιτῶν Χωροφυλακῆς Ρεθύμνης 450 ἑκατ.

Ἐγγειοβελτιωτικά Ἔργα

Ἐπίσης ὁ κ. ὑπουργός ἀνεκοίνωσε τό ἀκόλουθον πρόγραμμα ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ἁρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου του, τῶν ὁποίων τό συνολικόν ὕψος χρηματοδοτήσεως ἀνέρχεται εἰς 89 δισεκατομμύρια δραχμάς.

Τά ἔργα ταῦτα ἀναλυτικῶς περιγραφόμενα εἶναι τά κάτωθι:

Εἰς τήν πεδιάδα Θεσσαλονίκης τά ἀρδευτικά δίκτυα Βόδα καί Κυμήνων, ἐκτάσεως 16.000 στρεμμάτων, θά περατωθοῦν πλήρως μέ δαπάνην 1.864 ἑκατ. δραχμῶν. Ἡ ἀποπεράτωσις τῆς ὑπολειπομένης ἐκτάσεως τῶν 35.000 στρεμμάτων θά συνεχισθῆ τό ἑπόμενον ἔτος.

Θά συμπληρωθῆ τό ἀποστραγγιστικόν δίκτυον εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πεδιάδος καί ἡ κατασκευή τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων Δροσεροῦς, Ἀνθοφύτου, Αἰγινείου, ὥστε ἡ ὁλική διά τήν πεδιάδα διατιθεμένη πίστωσις νά ἀνέλθη εἰς 8 δισεκ. δραχμάς.

Εἰς τήν πεδιάδα Πιερίας θά ἀποπερατωθῆ ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἑλῶν Βαρικοῦ, Λιτοχωρίου καί Κατερίνης μέ ἀντίστοιχον δαπάνην 2.695 ἑκατ. δραχμῶν.

Εἰς τήν πεδιάδα Κοζάνης θά ἀποπερατωθῆ ἡ ἀποξήρανσις τοῦ ἕλους Σαρηγκιόλ καί ἡ διευθέτησις τοῦ χειμάρρου Σουλοῦ μέ δαπάνην 1.039, ὥστε νά περατωθῆ ἡ ἀξιοποίησις 25.000 στρεμμάτων ἑλώδους ἐκτάσεως.

Εἰς τήν πεδιάδα Σερρῶν θά ἀποπερατωθοῦν τά ἀρδευτικά δίκτυα Σκουτάρεως, Προβατᾶ, Ἀναγεννήσεως καί Ἀγγίτου, συνολικῆς ἐκτάσεως 11.000 στρεμμάτων καθώς καί τά ἀποξηραντικά ἔργα εἰς τήν περιοχήν Ἡρακλείας, Δημητριτσίου, Λειβαδοχωρίου, Φυτάκι, συνολικῆς δαπάνης 3.658 ἑκατ. δραχμῶν. Ἐπιπροσθέτως εἰς τήν πεδιάδα Σερρῶν θά γίνη ἡ μελετηθεῖσα ἤδη ὑπό τῆς ΚΝΑΠΠΕΝ μεγάλη ἐκτροπή τοῦ Στρυμόνος καί διευθέτησις τῆς λίμνης Κερκίνης συνολικοῦ προϋπολογισμοῦ 26.6 δισεκ. δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τά 15 θά διατεθοῦν κατά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος.

Διά τοῦ ἔργου αὐτοῦ προστατεύεται ὁλόκληρος ἡ πεδιάς τῶν Σερρῶν, ἥτις ἀπειλεῖται ἀπό πλημμύρας συνεπείᾳ ὑπερχειλίσεως τοῦ Στρυμόνος.

Εἰς τήν πεδιάδα Δράμας, θά ἀποπερατωθῆ ἡ κατασκευή τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων Κουδουνίων, συνολικῆς ἐκτάσεως 14.500 στρεμμάτων καί τό ἀντιπλημμυρικόν ἔργον τοῦ χειμάρρου Δοξάτου, συνολικοῦ προϋπολογισμοῦ 2.200 ἑκατ. δραχμῶν.

Εἰς τήν περιοχήν Θεσσαλίας προβλέπεται ἀποπεράτωσις τῶν ἔργων τῆς πεδιάδος Καρδίτσης - Τρικάλων, τῆς πεδιάδος Λαρίσης, καθώς καί τά ἔργα ἐκβολῶν εἰς τό Δέλτα τοῦ Πηνειοῦ παρά τό Τσάγεζι. Ἡ συνολική πίστωσις, ἥτις διατίθεται πρός ἀποπεράτωσιν τῶν ἔργων Θεσσαλίας, ἀνέρχεται εἰς 20.760 ἑκατ. δραχμάς.

Εἰς τήν πεδιάδα τῆς Ἄρτης ὁλοκληροῦται ἡ κατασκευή τῶν ἀρδευτικῶν καί ἀποστραγγιστικῶν δικτύων ἐπί συνολικῆς ἐκτάσεως 160.000 στρεμμάτων, μέ προϋπολογισμόν 14 περίπου δισεκ. δραχμάς.

Εἰς τόν Πηνειόν τῆς Ἠλείας προβλέπεται ἡ ἀποπεράτωσις τῶν ἔργων εἰς τάς πεδιάδας Γαστούνης καί Ἀνδραβίδας μέ προϋπολογισμόν 2.460 ἑκατ. δραχμάς.

Τά ἔργα συλλεκτῆρος πεδιάδος Ξάνθης ἀποπερατοῦνται μέ πίστωσιν 3.400 ἑκατ. δραχμάς.

Τέλος, εἰς τήν περιοχήν Κάτω Μεσσηνίας προβλέπεται ἡ ἀποπεράτωσις διαφόρων ἡμιτελῶν ἔργων μέ πίστωσιν 1.100 ἑκατ. δραχμῶν, καθώς καί διάφορα μικρά ἔργα εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι: Κολυμπάρι Χανίων, Βέργα Ἠλείας, Πουρνάρι Σπερχειοῦ, Νευροκόπι, ποταμοῦ Μόρνου, Ἀχέροντος κ.λ.π., συνολικῆς πιστώσεως 2 δισεκ. δραχμῶν.

Ἐπιπροσθέτως διετέθη πίστωσις 1.270 ἑκατ. δραχμῶν διά διαφόρους μελέτας, καθώς καί ἑτέρα πίστωσις 2.100 διά τήν κατάρτισην μελετῶν τῶν ἔργων τῆς ἀρδεύσεως τῆς πεδιάδος Θεσσαλονίκης, συγκροτήματος Ἀχελώου καί φράγματος Νέστου.

Εἰς τό πρόγραμμα περιελήφθησαν ὡσαύτως τά κάτωθι νέα ἔργα, τά ὁποῖα, ὡς γνωστόν, ἀνήγγειλεν ἡ Κυβέρνησις, καί τό ὕψος τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ὁποίων θά ἀνακοινωθῆ βραδύτερον, εὐθύς ὡς ἡ Κυβέρνησις καθορίση τό κονδύλιον, τό ὁποῖον θά διατεθῆ διά τόν σκοπόν τοῦτον.

Τά ἔργα ἀρδεύσεως πεδιάδος Θεσσαλονίκης ἐπί ἐκτάσεως 750.000 στρεμμάτων διά τῆς κατασκευῆς δύο μεγάλων φραγμάτων εἰς τούς ποταμούς Ἀξιόν καί Ἀλιάκμονα καί τῆς διανοίξεως τῶν ἀντιστοίχων ἀρδευτικῶν δικτύων.

Τά ἔργα τοῦ συγκροτήματος Ἀχελώου εἰς τήν ἄνω πεδιάδα αὐτοῦ.

Ἡ κατασκευή τοῦ φράγματος Νέστου παρά τούς Τοξότας καί ἡ διάνοιξις τῶν ἀντιστοίχων ἀρδευτικῶν δικτύων ἐπί ἐκτάσεως 150.000 στρεμμάτων.

Ἡ ἀποπεράτωσις τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Λαψίστης, καθώς καί διάφορα μικρότερα ἔργα εἰς περιοχάς της Ἠπείρου, εἰς πεδιάδα Νευροκοπίου καί εἰς τόν Χαβρίαν Χαλκιδικῆς».

Ἡ «Καθημερινή», μέ ἀφορμή τή γνωστοποίηση τοῦ προγράμματος ἐκτελέσεως δημόσιων ἔργων γιά τό 1953-54, παρατηρεῖ:

Πρώτην φοράν μετά τήν ἀπελευθέρωσιν ἀρχίζει ἡ ἐκτέλεσις ἑνός τόσον ἐκτεταμένου καί τόσον σοβαροῦ θεμελιωμένου προγράμματος ὁδοποιίας καί ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων ὅσον αὐτό πού ἐξηγγέλθη ἐπισήμως ὑπό τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ. Εἰς ὅλας τάς περιοχάς τῆς χώρας ἐγκαινιάζονται ἔργα, τά ὁποῖα μεταβάλλουν ἄρδην τήν σημερινήν μορφήν τῆς οἰκονομίας μας. Θά δώσουν ἐργασίαν εἰς χιλιάδας ἀνέργων καί θά προωθήσουν τό γενικώτερον πρόγραμμα τῆς ἀνασυγκροτήσεως καί ἀνορθώσεως τοῦ τόπου. Οἱ πολιτικοί παράγοντες τοῦ Κέντρου, ἐπί τῶν ἡμερῶν τῶν ὁποίων ἐδαπανήθησαν δύο δισεκατομμύρια δολλαρίων τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας, χωρίς νά ἔχη γίνει τίποτε τό ἀξιόλογον εἰς τόν τομέα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, βλέπουν μέ μεγάλην ἔκπληξιν... αὐτά τά περίεργα πράγματα.

Καί σέ ἄλλο σημεῖο, παρατηρεῖ:

Θά ἠδύνατο, ὅμως, ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ νά σημειωθῆ ὅτι ἐκεῖνο πού ἐπέτυχεν ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα μεθοδικῆς πράγματι ἐργασίας. Ἡ πρώτη φροντίς του ἦτο νά ἀναδιοργανώση τάς τεχνικάς ὑπηρεσίας τῆς χώρας, ὥστε νά τάς καταστήση ἱκανάς νά ἀνταποκριθοῦν εἰς τήν ἐκτέλεσιν ἑνός μεγάλου προγράμματος. Κατόπιν περιώδευσεν ὁλόκληρον τήν χώραν, ἀντελήφθη ἐπιτοπίως τάς ἀνάγκας ἑκάστης περιφερείας καί, ὅταν ἡ Κυβέρνησις διέθεσε τάς πιστώσεις, ἦτο ἤδη ἕτοιμος διά νά δώση τήν ἐπιβαλλομένην σημασίαν καί προτεραιότητα εἰς τά σχετικά ἔργα. Ἀλλά δέν ἀφήνει τό πρόγραμμά του ἔκθετον. Ἀρχίζει ἤδη περιοδείας διά νά ὀργανώση ἐπί τόπου τήν ἐκτέλεσιν τῶν προκηρυσσομένων ἔργων. Πρόκειται περί μιᾶς μεθόδου ἐργασίας καί δράσεως, ἡ ὁποία κατέστη πραγματοποιήσιμος χάρις εἰς τό ὀργανωτικόν πνεῦμα πού διέπει τήν Κυβέρνησιν Συναγερμοῦ εἰς τούς καθ' ἕκαστα τομεῖς τῆς δραστηριότητός της[119].

5 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὅπως εἶχε προαγγελθεῖ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέδωσε ἀνακοίνωση γιά τήν κατανομή τῶν 70 δισεκ. δρχ. ἀπό τίς πιστώσεις πού ἔχουν περιληφθεῖ στό πρόγραμμα ἐκτελέσεως ἔργων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων κατά τό οἰκονομικό ἔτος 1953-54, μέ σκοπό τήν κατασκευή ἑβδομήντα πέντε, συνολικά, μικρῶν γεφυρῶν στά διάφορα διαμερίσματα τῆς χώρας.

13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ἡ ἐφημερίδα «Ἐλεύθερος Λόγος» δημοσιεύει πληροφορίες περί δῆθεν «σκανδαλώδους παραχωρήσεως» μεταλλείων λιγνίτη στόν Κ. Καραμανλῆ, καθώς καί σέ ἰδιώτη μέ τό ὄνομα Α. Τσανάκας. Παράλληλα, διατυπώνεται τό ἐρώτημα ἄν εἶναι ἀληθές ὅτι, μέ χρήματα ἀπό τό πρόγραμμα «Πρόνοια - Ἐργασία», κατασκευάστηκε εἰδικός δρόμος γιά τό μεταλλεῖο τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ὁ ὁποῖος καί θά ὄφειλε —κατά τό σχολιαστή— νά κηρυχθεῖ ἔκπτωτος τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος!

Σέ ἀπάντηση τοῦ συκοφαντικοῦ δημοσιεύματος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε στή διεύθυνση τῆς ἐφημερίδας τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Κύριε Διευθυντά, παρακαλῶ ὅπως, δυνάμει τοῦ περί Τύπου νόμου, δημοσιεύσητε τήν κάτωθι ἐπιστολήν μου.

»Εἰς τό φύλλον σας τῆς 13ης τρέχοντος ἐδημοσιεύθησαν ὡρισμέναι ψευδεῖς καί συκοφαντικαί πληροφορίαι εἰς βάρος μου, ἐν σχέσει μέ μίαν δῆθεν σκανδαλώδη παραχώρησιν μεταλλείου εἰς ἐμέ.

»Ὀφείλω νά πληροφορήσω ὅτι ἡ πραγματικότης ἔχει ὡς ἀκολούθως:

»Τήν 18ην Δεκεμβρίου 1937, εἰς ἐποχήν δηλαδή κατά τήν ὁποίαν δέν ἤμην οὔτε ὑπουργός, οὔτε βουλευτής, ὑπέβαλον μετά τοῦ Ἀνέστη Τσανάκα αἴτησιν ἀδείας μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν ὡς πᾶς Ἕλλην πολίτης δικαιοῦται νά πράξῃ. Ἡ αἴτησις αὕτη ἠκολούθησε τήν συνήθη διαδικασίαν τῆς μεταλλευτικῆς νομοθεσίας παραταθεῖσα κατ' ἐπανάληψιν μέχρι τῆς 18.12.1951, ὁπότε, μή ὄντος δυνατοῦ νά δοθῇ νέα παράτασις, ἐπισπεύδοντος δέ τοῦ συνεταίρου καί καθ' ἥν ἐποχήν ἐγώ ἀπουσίαζα εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὑπεβλήθη αἴτησις περί παραχωρήσεώς του. Μετά παρέλευσιν ἑνός περίπου ἔτους μᾶς ἐκοινοποιήθη ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐπιθεωρητοῦ μεταλλείων, ἐπί τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἐδικαιούμην νά προκαλέσω τήν ἔκδοσιν τοῦ διατάγματος ὁριστικῆς παραχωρήσεως.

»Ἐπειδή, ὅμως, ἡ ἔκθεσις αὕτη μοῦ ἐκοινοποιήθη ἀντικανονικῶς, ἐζήτησα διά τῆς ἀπό 9.5.53 αἰτήσεώς μου ἀνακοινοποίησιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, ἥτις καί μοῦ ἐγένετο τήν 13ην Ἰουνίου ἐ.ἔ. Ἐδικαιούμην καί πάλιν κατά νόμον νά προκαλέσω τό διάταγμα τῆς ὁριστικῆς παραχωρήσεως, ὅπερ δέν ἔπραξα καί ἐγκατέλειψα τήν ὑπόθεσιν, διαπιστωθέντος ἐν τῷ μεταξύ ὅτι ὁ δηλωθείς χῶρος στερεῖται ἐκμεταλλευσίμου μεταλλεύματος.

»Αὐτά ὅσον ἀφορᾶ τήν διαδικασίαν τῆς ὑποθέσεως, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἀπολύτως νομότυπος καί οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μέ τήν ἰδιότητά μου ὡς ὑπουργοῦ.

»Ὅσον ἀφορᾶ τά ἀναγραφέντα περί κατασκευῆς ὁδοῦ ἐξυπηρετούσης τό ἀνύπαρκτον μεταλλεῖον μου, σᾶς πληροφορῶ ὅτι πρόκειται περί ἀναισχύντου ψεύδους, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἀπό 14ης τρέχοντος βεβαίωσιν τοῦ νομομηχανικοῦ Σερρῶν, ἔχουσαν οὕτω: "Βεβαιῶ ὅτι ἐκ τῶν πιστώσεων τοῦ προγράμματος 'Πρόνοια - Ἐργασία' ἤ ἄλλου πόρου τοῦ Δημοσίου οὐδέποτε κατεσκευάσθη ἐν τῷ νομῷ Σερρῶν ὁδός ἄγουσα εἰς οἱονδήποτε μεταλλεῖον καί δή εἰς περιοχήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδόθη ἄδεια μεταλλευτικῶν ἐρευνῶν εἰς τόν Κ. Καραμανλῆν καί Α. Τσανάκαν. Ὁ νομομηχανικός Σερρῶν Ε. Καλλιοντζῆς".

»Εἶναι ἐξ ἴσου ψευδές τό ἀναγραφέν ὅτι ἐπεδίωξα τήν παροχήν δανείου διά τήν ἐκμετάλλευσιν ἀνυπάρκτου, ἐπαναλαμβάνω, μεταλλείου, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ὑπό σημερινήν ἡμερομηνίαν βεβαίωσιν τῆς Τραπέζης Ἑλλάδος, ἔχουσαν οὕτω: "Κύριε ὑπουργέ, εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῆς σας, βεβαιῶ ὅτι οὐδέποτε ὑπεβλήθη εἰς τήν Τράπεζαν ἡμῶν αἴτησίς σας διά χορήγησιν δανείου πρός ἐκμετάλλευσιν μεταλλείου ἤ καί δι' οἱανδήποτε ἄλλην αἰτίαν. Μετά τιμῆς. Ὁ ὑποδιοικητής, Ε. Γρηγορίου".

»Τέλος, ὅσον διά τήν μυστηριώδη μετάβασιν τῶν γεωλόγων διά τήν σύνταξιν δῆθεν ἐκθέσεως, ἀντί ἀπαντήσεως, παραθέτω τό κατωτέρω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς, τήν ὁποίαν σᾶς ἀπηύθυνε αὐθορμήτως ὁ προϊστάμενος αὐτῶν, καί τήν ὁποίαν εἶχε τήν καλωσύνην νά κοινοποιήσῃ καί πρός ἐμέ:

"Πρός τήν ἐφημερίδα "Ἐλεύθερος Λόγος". Ἐνταῦθα.

"Κύριε Διευθυντά. Ἀνέγνωσα τά δημοσιευθέντα εἰς τό χθεσινόν σας φύλλον περί παραχωρήσεως μεταλλείων εἰς τόν Κ. Καραμανλῆν, ὑπουργόν Δ.Ε. Εἰς τό δημοσίευμα αὐτό ἀναφέρεται, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί ὅτι γεωλόγοι τῆς καθ' ἡμᾶς ὑπηρεσίας συνώδευσαν τόν Κ. Καραμανλῆν, ἔχοντες ἐντολήν νά συντάξουν ἔκθεσιν διά τήν χορήγησιν δανείου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι οὔτε αἴτησιν χορηγήσεως δανείου ὑπεβλήθη ἐκ μέρους τοῦ Κ. Καραμανλῆ, οὔτε ἐντολή ἐδόθη εἰς τήν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν νά συντάξῃ σχετικήν ἔκθεσιν. Τό ἀληθές εἶναι ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τῆς ὑπηρεσίας μου, μεταβάντες εἰς τήν περιοχήν Σερρῶν μέ τήν ἐντολήν ἀποπερατώσεως τῆς κατά τό παρελθόν ἔτος ἀρξαμένης γεωλογικῆς μελέτης ὁλοκλήρου τῆς περιοχῆς Σερρῶν - Παγγαίου, ἐξήτασαν κατ' ἀνάγκην καί τόν χῶρον τόν δηλωθέντα κατά τό 1937 ὑπό τοῦ Κ. Καραμανλῆ, διεπιστώθη ὅμως ὅτι ὁ ἐν λόγῳ χῶρος στερεῖται οἱουδήποτε οἰκονομικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπό μεταλλευτικῆς πλευρᾶς. Τοῦτο πληροφορηθείς ὁ Κ. Καραμανλῆς παρ' ἡμῶν, ἐγκατέλειψεν, ὡς ἦτο φυσικόν, κάθε περαιτέρω ἐνέργειαν. Μετά τιμῆς. Ὁ Γενικός Διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου Γεωλογίας καί Ἐρευνῶν Ὑπεδάφους, Κ. Ζάχος".

»Φρονῶ ὅτι τά ἀνωτέρω εἶναι ἱκανά νά πείσουν πάντα καλῆς πίστεως ἄνθρωπον, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτή, τήν ὁποίαν ἐνεφανίσατε ὑπό μορφήν σκανδάλου, δέν ὑπῆρξε παρά μιά καθαρῶς συκοφαντική προσπάθεια.

»Τήν δέ συνταγματικήν πλευράν τοῦ ζητήματος, τήν ὁποίαν θίγει τό δημοσίευμά σας καί ἡ ὁποία οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μέ τήν προσωπικήν μου ὑπόληψιν, θεωρῶ ἀστήρικτον»[120].

Μέ ἀφορμή τή συκοφαντική ἐπίθεση κατά τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ «Καθημερινή» δημοσίευσε τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Δέν θά ἐδιστάζαμεν νά κατακρίνωμεν καί ἡμεῖς τόν ὑπουργόν Δημοσίων Ἔργων, ἄν ἡ ἐναντίον του ἐπίθεσις μιᾶς ἀντιπολιτευομένης ἐφημερίδος περιεῖχε στοιχεῖα ἀποκαλύπτοντα ἐνεργείας ἀσυμβιβάστους καί πρός τό ἀξίωμα ἀλλά καί πρός τό ἦθος τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπό τήν ἀπάντησιν, ὅμως, τοῦ κ. ὑπουργοῦ προκύπτει σαφέστατα ὅτι ἡ ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό ἀντικείμενον ἐπιθέσεως, εἶναι παλαιά καί μέχρι τῶν λεπτομερειῶν της νόμιμος. Οὔτε σκάνδαλον ὑπάρχει, οὔτε παράβασις νόμων, οὔτε τι τό... ἀντισυνταγματικόν. Διότι καί περί ἀντισυνταγματικῶν πράξεων ὁμιλεῖ ἡ ἀντιπολιτευομένη ἐφημερίς. Βεβαίως, ὁ Καραμανλῆς δέν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἰδικῆς μας συνηγορίας διά νά ἀποδείξη πόσον φανταστικαί εἶναι αἱ μέ μεγάλην προχειρότητα καί χωρίς βάσιν διατυπούμεναι ἐναντίον του κατηγορίαι. Σημειώνομεν ἁπλῶς τόν κατήφορον εἰς τόν ὁποῖον ἠμπορεῖ νά παρασυρθῆ μία ἐφημερίς, ὅταν θέλει νά κάμη ἀντιπολιτευτικόν θόρυβον, βάσει ἀφελῶν καί ἀστηρίκτων ἐπιχειρημάτων[121].

Καί τό «Βῆμα» παρατηρεῖ:

Σπανίως ἀπάντησις ὑπουργοῦ εἰς σκανδαλοθηρικάς ἐναντίον του ἐπιθέσεις ὑπῆρξε τόσον πειστική καί τόσον πλήρης, ὅσον ἡ χθεσινή τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων Καραμανλῆ εἰς ὅσα ἐγράφησαν περί ἀντικανονικῆς ἀναμείξεώς του εἰς τήν ὑπόθεσιν ἑνός μεταλλείου. Ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ: Πρῶτον, ὅτι δέν ὑπάρχει μεταλλεῖον, ὅτι δηλαδή ὁ χῶρος περί οὗ ὁ θόρυβος στερεῖται ἐκμεταλλευσίμου μεταλλεύματος, δι' ὅ καί ἐγκατελείφθη. Δεύτερον, ὅτι οὐδέποτε κατεσκευάσθη δρόμος προσπελάσεως εἰς τό ἐν λόγῳ «μεταλλεῖον». Τρίτον, ὅτι οὐδέποτε κρατικοί γεωλόγοι συνώδευσαν τόν Καραμανλῆν εἰς ἐπιτοπίαν ἐξέτασιν τοῦ μεταλλείου καί τέταρτον, οὐδέποτε ὑπεβλήθη εἰς τήν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος αἴτησις διά χορήγησιν δανείου εἰς τόν Καραμανλῆν πρός ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐν λόγῳ χώρου ἤ δι' ἄλλην αἰτίαν. Τί μένει, λοιπόν, ἀπό τόν θόρυβον; Οὔτε καπνός[122].

29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἀφορμή τήν ἄσκηση κριτικῆς γιά τήν προαγωγή, κατά τήν ἐνοποίηση τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν ταχύτατα προαχθέντων ὑπαλλήλων τοῦ πρώην ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως σέ κλίμακα ἀνώτερη τῶν ἀντίστοιχων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, στό ὁποῖο καί οἱ ἴδιοι ἀρχικά ἀνῆκαν, ἔστειλε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή πρός τή διεύθυνση τῆς ἐφημερίδας «Ἐλευθερία»:

«Κύριε Διευθυντά, εἰς ἀπάντησιν σχολίου σας τῆς 26ης τρέχοντος, ἔχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν, ὅτι πράγματι κατά τήν ἐνοποίησιν τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους ἀνέκυψεν τό ζήτημα τῆς διαφόρου βαθμολογικῆς ἐξελίξεως τῶν τεχνικῶν ὑπαλλήλων εἰς τάς ὑπηρεσίας ἐξ ὧν προήρχοντο. Οἱ τῶν Δημοσίων Ἔργων ἦσαν οἱ ἀπό μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν βραδυπορήσαντες εἰς τάς προαγωγάς, ἐνῶ πολλοί διορισθέντες ἤ μεταταχθέντες εἰς τό ἄλλοτε ὑπουργεῖον Ἀνοικοδομήσεως εἶχον προωθηθῆ ταχύτερον. Πρός ἀποκατάστασιν ἀκριβῶς τῆς ἀδικίας ταύτης καί ἐπειδή δέν ἦτο ἐν γένει δίκαιος οὐδέ συνταγματικῶς δυνατός ὁ ὑποβιβασμός τῶν προωθηθέντων, προεβλέφθη εἰς τόν νόμον τῆς ἐνοποιήσεως (ἄρθρ. 8 παρ. 2) διάταξις προαγωγῆς κατά ἕνα βαθμόν τῶν ὑστερησάντων, ὡς πρός τούς νεωτέρους των, ὥστε ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ νά ἐπανέλθη ἡ ἱεραρχική ἰσότης, ἥτις εἶχεν οὕτω κλονισθῆ εἰς τό παρελθόν. Τήν ἔνταξιν, τέλος, τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἐνοποιηθεισῶν ὑπηρεσιῶν διενήργησε κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ σχετικοῦ νόμου εἰδική ἐπιτροπή ὑπό τήν προεδρίαν ἀεροπαγίτου καί μέ ἀποκλειστικῶς ὑπηρεσιακά κριτήρια, τοῦ ὑπουργοῦ διατηρήσαντος καί ἀσκήσαντος μόνον τό δικαίωμα ἐκλογῆς τῆς νέας ἡγεσίας τοῦ Σώματος τῶν Δημοσίων Ἔργων, ἤτοι τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ καί τῶν τεσσάρων προϊσταμένων ὑπηρεσιῶν»[123].

21-28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ δεκαήμερη περιοδεία στή Θεσσαλία καί τή Βόρεια Ἑλλάδα μέ κύριους σταθμούς τίς πόλεις Θεσσαλονίκη, Σέρρες, Δοξάτο, Δράμα, Κομοτηνή, Ἀλεξανδρούπολη, Βέροια, Νάουσα, Φλώρινα, Καστοριά, Κοζάνη, Λάρισα καί Βόλο. Κατά τήν περιοδεία του, πέρα ἀπό τή γενική ἐπιθεώρηση τῶν ἐκτελούμενων δημοσίων ἔργων, ἔθεσε σέ ἐφαρμογή τό σύστημα τῶν κλιμακίων κατασκευῆς, τά ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπό τεχνικούς ἐπιφορτισμένους μέ τήν ἐπίβλεψη ἀπό τήν ἔναρξη ὡς τήν ἀποπεράτωση ἔργου, καί ὑπέγραψε τή δημοπράτηση σειρᾶς ἔργων — 59 ὁδῶν καί 25 γεφυρῶν.

Κατά τήν παραμονή του στή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς συζήτησε μέ ἁρμόδιους παράγοντες τό ζήτημα τῆς ἀνακαινίσεως τῆς λεωφόρου Λευκοῦ Πύργου - Ντεπώ, παραβρέθηκε στά ἐγκαίνια τῆς νεοκατασκευασμένης ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Ν. Μηχανιώνας, ἐπιθεώρησε τή διανοιγομένη παραλιακή ὁδό Θ. Σοφούλη - Ἀλατίνη - Ἀρετσοῦς καί παρέστη στήν ἔναρξη τῶν ἔργων τῆς παραλιακῆς λεωφόρου. Ἐπίσης, ἐπιθεώρησε τήν ὁδό Μοναστηρίου καί τήν πλατεία τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, διέψευσε τίς φῆμες γιά τήν ἐπιβολή εἰδικῆς φορολογίας μέ σκοπό τήν κατασκευή τῶν ἔργων ὁδοποιίας. Κατά τή διέλευσή του μάλιστα ἀπό τό Βόλο δήλωσε ὅτι ἡ κατασκευή τοῦ ἐπαρχιακοῦ ὁδικοῦ δικτύου θά ἀνατεθεῖ στά τοπικά ταμεῖα κάθε νομαρχίας, τῶν ὁποίων τά ἔσοδα θά προέρχονται ἀπό τό φόρο τῆς βενζίνης.

6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1953

Ἡ ἐφημερίδα «Ἐλευθερία» σχολιάζει εἰρωνικά τήν ἐπίρριψη, ἀπό τίς στῆλες τῆς «Ἑστίας» καί κατά

τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, τῆς μομφῆς ὅτι ἐπισκευάζει τούς δρόμους τῆς Ἀθήνας ἀντί νά ἀσχοληθεῖ, ὅπως ὑποστηρίζεται στό σχόλιο, μέ τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως καί τῶν ὑπονόμων. Παρατηρεῖ, συγκεκριμένα, ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς «ἀνέπτυξεν ὑπερβολικήν δραστηριότητα πού ἐπιτρέπει στούς ὁδηγούς, τουλάχιστον, τῶν αὐτοκινήτων νά ἰσχυρίζωνται ὅτι ὁ μόνος πού ἐργάζεται ἀπό τήν Κυβέρνησιν εἶναι ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων»[124]

16-18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς περιοδεύει τήν Ἤπειρο καί τή Δυτική Στερεά Ἑλλάδα μέ κύριους σταθμούς τά Ἰωάννινα, τήν Ἡγουμενίτσα, τήν Παραμυθιά, τήν Πρέβεζα, τήν Ἄρτα, τό Ἀγρίνιο, τό Μεσολόγγι καί, τέλος, τήν Πάτρα. Κατά τήν περιοδεία του, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἔδωσε ἰδιαίτερη ἔμφαση στά ἐκτελούμενα ἀρδευτικά καί ἀποστραγγιστικά ἔργα, ἰδιαίτερα στίς περιοχές Ἀχέροντος, Κοκκυτοῦ καί Ἄρτας.

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1953

Μετά ἀπό μακρές διαπραγματεύσεις ὑπογράφεται ἀπό τά ὑπουργεῖα Δημοσίων Ἔργων Ἑλλάδος καί Τουρκίας τό πρακτικό συμφωνίας γιά τήν κατασκευή μεγάλης γέφυρας στόν ποταμό Ἔβρο. Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ἡ σχετική ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εἶχε βασιστεῖ σέ εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἐκδόθηκε ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

Κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων συνεφωνήθη μετά τῆς Τουρκίας ἡ κατασκευή τῆς νέας μεγάλης γεφύρας τοῦ Ἔβρου, ὑπογραφέντος τοῦ σχετικοῦ πρακτικοῦ μεταξύ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου Δ.Ε. Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Ὁ ὑπουργός Δ.Ε. εἰσηγηθείς, τελικῶς ἔλαβεν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διά τήν προώθησιν τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα θά κατασκευασθῆ μεταξύ Κήπων καί Ἀρδάνη, θά ἔχη μῆκος 800 μ. καί πλάτος ὁδοστρώματος 7,5 μ. Διά τήν κατασκευήν τοῦ ἔργου θά δαπανηθῆ ποσόν 30 δισεκ., ἐκ τῶν ὁποίων τό ἥμισυ θά βαρύνη τήν Ἑλλάδα. Προβλέπεται δέ ὅτι θά περατωθῆ μέχρι τίς 30/6/54. Ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα θά συντομεύση τήν ἀπόστασιν πρός Κωνσταντινούπολιν κατά 100 χιλιόμετρα.

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, πραγματοποιεῖ περιοδεία στήν Ἀνατολική Πελοπόννησο μέ κύριους σταθμούς στίς πόλεις Καλαμάτα, Μεγαλόπολη, Τρίπολη, Γύθειο, Σπάρτη, Ἄργος καί Ναύπλιο, προκειμένου νά ἐξετάσει τήν πορεία τῶν ὑπό ἐκτέλεση ἔργων καί νά συζητήσει ἐπί τόπου τίς ἀνάγκες κάθε περιοχῆς.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς καταθέτει σχέδιο προϋπολογισμοῦ γιά τόν ἐξωραϊσμό τῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ.

13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Σέ σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή καί τῶν ὑπουργῶν Ἐσωτερικῶν καί Συγκοινωνιῶν, τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων, τοῦ διευθυντῆ τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καί ἄλλων ἁρμόδιων παραγόντων, ἀποφασίζεται ἡ διακοπή τῆς κυκλοφορίας τῶν τραμ στίς γραμμές Ἀμπελοκήπων καί Πατησίων. Ἡ πρόβλεψη τοῦ σχετικοῦ μέτρου συνδυάζεται μέ τή λήψη προγενέστερης ἀποφάσεως, στίς 23 Ὀκτωβρίου, γιά τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ τρόλλεϋ ἀπό τίς 15 Νοεμβρίου 1953.

Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, ἐνόψει τῆς κωλυσιεργίας τῆς Ἑταιρείας Μεταφορῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς κατέρχεται τά μεσάνυχτα στό κέντρο τῆς πρωτεύουσας καί ἐγκαθιστᾶ προσωπικά τά ἀναγκαῖα συνεργεῖα γιά τήν ἀφαίρεση τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν ἀπό τίς ὁδούς Πατησίων καί Βασιλίσσης Σοφίας.

Στό περιστατικό ἀναφέρεται παραστατικά, σέ μεταγενέστερο δημοσιεύμά του, ὁ Ἰταλός δημοσιογράφος Στέφανο Τέρρα:

«Ἡ γνωριμία μου μέ τόν Καραμανλῆ ἔγινε μιά νύκτα σ' ἕνα δρόμο πού εἶχε γίνει σχεδόν ἀδιάβατος ἀπό τή μανιακή ἐργασία τῶν ἐργατῶν πού "ξήλωναν" τά σίδερα μιᾶς ἀγγλικῆς ἑταιρίας τροχιοδρόμων, ἡ ὁποία εἶχε ἕδρα τήν Ἀθήνα. Σέ μῆκος πενήντα περίπου μέτρων, ὁ δρόμος φωτιζόταν ἄπλετα ἀπό λάμπες κρεμασμένες στά σύρματα τοῦ τραμ. Ὁ θόρυβος ἕξι περίπου ἠλεκτρικῶν γεωτρύπανων μέ ἐμπόδιζε νά μιλήσω γιά νά πληροφορηθῶ τό τί ἀκριβῶς συνέβαινε. Ὁ κόσμος μαζευόταν γύρω κατάπληκτος ἀπό τή νυκτερινή αὐτή ἀπόπειρα ἐναντίον τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς ξένης ἑταιρίας, ἡ ὁποία ἀπό τά δικαστήρια εἶχε θεωρηθεῖ ἀσύδοτη. Μερικοί ἀπληροφόρητοι ἀστυφύλακες ἔκαναν τρία βήματα μπρός γιά νά παρεμποδίσουν τίς ἐργασίες, ἐνῶ ἕνας ἀξιωματικός τούς ἔκανε νόημα νά σταματήσουν. Ἐκείνη τή στιγμή ἔφθασαν μέσα σέ μεγάλες πολυτελεῖς λιμουζίνες οἱ δικηγόροι καί ἄλλοι ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς ἑταιρίας οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἐπέδειξαν διάφορα ἐπίσημα ἔγγραφα, ζητοῦσαν τήν ἐπέμβαση τῶν ἀστυνομικῶν. Ἦταν ὅμως ἀργά. Ἤδη μερικοί λαϊκοί τύποι μεταξύ των θεατῶν, σέ ἔνδειξη ἐπιδοκιμασίας γιά τήν ἐνέργεια αὐτή τοῦ ἐπίσημου ἑλληνικοῦ κράτους, ἄρχισαν "νά δίνουν καί αὐτοί ἕνα χέρι" γιά νά βοηθήσουν τούς ἐργάτες. Ἐπί τέλους, μιά ἀπό τίς γραμμές ἀποσπάστηκε, ἀνασηκώθηκε μέ τις τανάλιες θριαμβευτικά ὡς σύμβολο καί μεταφέρθηκε μέ δυσκολίες στό πεζοδρόμιο. Ἕνας ψηλός καί νεώτατος ἄνδρας ἔσκυψε καί ἄγγιξε τή σιδηροτροχιά μέ τό χέρι του. Ἀναγνώρισα τόν Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ, ὁ ὁποῖος ἦταν τότε ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων μέ τόν Παπάγο. Κατόρθωσα νά τόν πλησιάσω. Μοῦ εἶπε ὅτι ἡ

ἀγγλική Ἑταιρία Μεταφορῶν, ἰδιοκτήτρια τῶν σιδηροτροχιῶν καί τῶν γέρικων τράμ κατόρθωνε ἤδη ἀπό 20 χρόνια πρίν, μέ διάφορα νομότυπα καί δικαστικά τεχνάσματα, νά ἀναβάλλει συνεχῶς, ἀπό χρόνο σέ χρόνο, τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τήν κυκλοφορία τῶν παμπάλαιων ὀχημάτων, τά ὁποῖα παρεμπόδιζαν τήν ἐλεύθερη κίνηση στούς δρόμους τῆς ἑλληνικῆς πρωτεύουσας. Ἐκεῖνο τό βράδυ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποφάσισε ἐπί τέλους νά κάνει κάτι συγκεκριμένο καί νά λύσει τό πρόβλημα. Εἶχε διαλέξει μερικούς ἐργάτες Μακεδόνες καί οἱ σιδηροτροχιές "ταμπού" ξηλώθηκαν παρευθύς.

»"Ὅπως θά ξέρετε ἴσως", μοῦ εἶπε, "στήν Ἑλλάδα, ἕνας οἰκογενειάρχης, ὁ ὁποῖος κατορθώνει, μέσα σέ μιά νύκτα νά στήσει τέσσερις τοίχους καί μιά στέγη, δημιουργεῖ τετελεσμένο γεγονός καί δέν διατρέχει κίνδυνο νά τοῦ τό ξαναγκρεμίσουν ἐκείνη τή στιγμή. Κάτι τέτοιο ἔκαμα καί ἐγώ", πρόσθεσε μέ χαμόγελο, "καί μέ τόν τρόπο αὐτό ὅλοι οἱ δικηγόροι τῆς Ἀθήνας δέν θά μπορέσουν νά ξανατοποθετήσουν στή θέση της αὐτή τή σιδηροτροχιά"»[125].

Εὐθύς μετά τή γνωστοποίηση τῆς δραστικῆς παρεμβάσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ «Καθημερινή» εἶχε δημοσιεύσει τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Εἰς τήν Κυβέρνησιν Σοφούλη - Τσαλδάρη, ὁ κ. Καραμανλῆς, ὑπουργός τῶν Συγκοινωνιῶν, ἠναγκάσθη νά ἐγκαταλείψη τό ὑπουργεῖον του καί νά ἀναλάβη τό ὑπουργεῖον Προνοίας, ἐπειδή δέν ἐπρόκειτο νά ψηφισθῆ ὁ νόμος πού εἶχε καταθέσει εἰς τήν Βουλήν, διά τήν τροποποίησιν τῶν συμβάσεων μέ τάς ξένας ἑταιρείας. Χθές τό μεσονύκτιον ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκατέστησε προσωπικῶς τά συνεργεῖα διά τήν ἀφαίρεσιν τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν ἀπό τάς ὁδούς Πατησίων καί Βασιλίσσης Σοφίας, ἀφοῦ ἡ δυστροποῦσα Ἑταιρεία προσεπάθει νά διαιωνίση τό καθεστώς τῶν συρομένων παλαιοσιδηρικῶν. Ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶναι τό ἴδιον πρόσωπον, τό ὁποῖον εἰς τήν μίαν περίπτωσιν ὑπεχρεώθη νά ἐγκαταλείψη τό ὑπουργεῖον του καί τώρα ἐπροχώρησε μέ ἀποφασιστικότητα καί ἀνενόχλητος εἰς τό ἔργον του. Τί σημαίνει τοῦτο ὁ καθείς τό ἐννοεῖ. Τότε ἀπετέλει μέλος μιᾶς ἀνισχύρου καί ὑποτυπώδους Κυβερνήσεως, πού ὑπέκυπτεν εἰς ὅλας τάς ἀξιώσεις ξένων τε καί ἡμετέρων. Τώρα ἀποτελεῖ μέλος μιᾶς Κυβερνήσεως ἰσχυρᾶς καί τιμίας, τήν ὁποίαν σέβονται ὅλοι, ξένοι καί ἡμέτεροι[126].

Μετά τά γεγονότα καί σέ ἀπάντηση τῆς ἔγγραφης διαμαρτυρίας τῆς Ἑταιρείας Μεταφορῶν γιά τή διακοπή τῆς τροχιοδρομικῆς συγκοινωνίας στό κέντρο τῆς Ἀθήνας, χωρίς τήν προηγούμενη συγκατάθεσή της, σέ κοινή ἀνακοίνωση τῶν ὑπουργείων Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, θά ἀναφερθοῦν τά ἑξῆς:

1. Ὅσον ἀφορᾶ τό ἐπιχείρημα τῆς Ἑταιρείας, ὅτι ἡ διακοπή ἐγένετο κατά παράβασιν τῆς συμβάσεως καί ὅτι θά ζητηθῆ ἡ διά τῶν δικαστηρίων ἀποκατάστασις τῶν ζημιῶν, τονίζεται ὅτι τοῦτο εἶναι ἀνακριβές διότι ἡ σύμβασις προβλέπει διακοπήν τῆς συγκοινωνίας διά λόγους δημοσίας τάξεως ἤ ἐκτελέσεως δημοσίου ἔργου μετά προειδοποίησιν τῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία καί ἐγκαίρως ἐγένετο. Ἀντίθετος ἐρμηνεία τῆς σχετικῆς διατάξεως τῆς συμβάσεως θά εἶχε τήν ἔννοιαν καταργήσεως τοῦ Κράτους. Ἄλλωστε ἡ διακοπή τῶν τροχιοδρόμων ἦτο ἀναγκαία συνεπείᾳ τῆς συναφθείσης συμφωνίας περί ἀντικαταστάσεως τῶν τροχιοδρόμων διά τρόλλεϋ - μπάς.

2. Ἡ Ἑταιρεία ἰσχυρίζεται περαιτέρω ὅτι ὑφίσταται ζημίαν συνεπείᾳ τῆς διακοπῆς. Τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀνακριβές διότι ἡ Ἑταιρεία, κατά μέν τήν διάρκειαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου ὠφελήθη ἀντί νά ζημιωθῆ, μονοπωλήσασα σχεδόν τήν συγκοινωνίαν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὁδῶν λόγω τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἰδιωτικῶν λεωφορείων, τήν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ κατασκευή τῶν δύο κλάδων, θά ὠφεληθῆ δέ καί εἰς τό μέλλον, διότι ἄνευ τῆς ἀνακαινίσεως τῶν δύο ὁδῶν θά ἦτο προβληματική ἡ κυκλοφορία τῶν τρόλλεϋ - μπάς. Ἄλλωστε, τό Κράτος, ἀκριβῶς καί διά νά μή προξενήση ζημίαν εἰς τήν Ἑταιρείαν, ἀπέφυγε νά διακόψη ἐξ ἀρχῆς, ὅπως ἐπέβαλε τό συμφέρον τοῦ ἔργου, τήν κυκλοφορίαν τῶν τροχιοδρόμων καί ἐξετέλεσε τοῦτο κατά κλάδους, παρά τήν ἐπιβράδυνσιν καί τήν πρόσθετον δαπάνην πού προέκυπτε. Τοῦτο ὠφέλησεν ὅλως ἰδιαιτέρως τήν Ἑταιρείαν, ἡ ὁποία ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θά ἔδει νά διακόψη τάς συγκοινωνίας της τουλάχιστον ἐπί πεντάμηνον.

3. Ἰσχυρίζεται ἡ Ἑταιρεία ὅτι ἀπό τῆς 23ης Ὀκτωβρίου, ὅτε τό ὑπουργεῖον Συγκοινωνιῶν καθώρισε τήν διαδρομήν τῶν τρόλλεϋ - μπάς διά τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου μέχρι τῆς ταχθείσης προθεσμίας τῆς 15ης Νοεμβρίου, ὁ χρόνος ἦτο ἀνεπαρκής διά νά ἐγκαταστήση τάς ἐναερίους γραμμάς της. Τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀνακριβές, διότι ἠδύνατο μέ ἐντατικήν προσπάθειαν, ἔστω καί μέ μικράν ὑπέρβασιν, νά ἀποπερατώση ἐγκαίρως τό δίκτυον, ὅπερ δέν ἔπραξε.

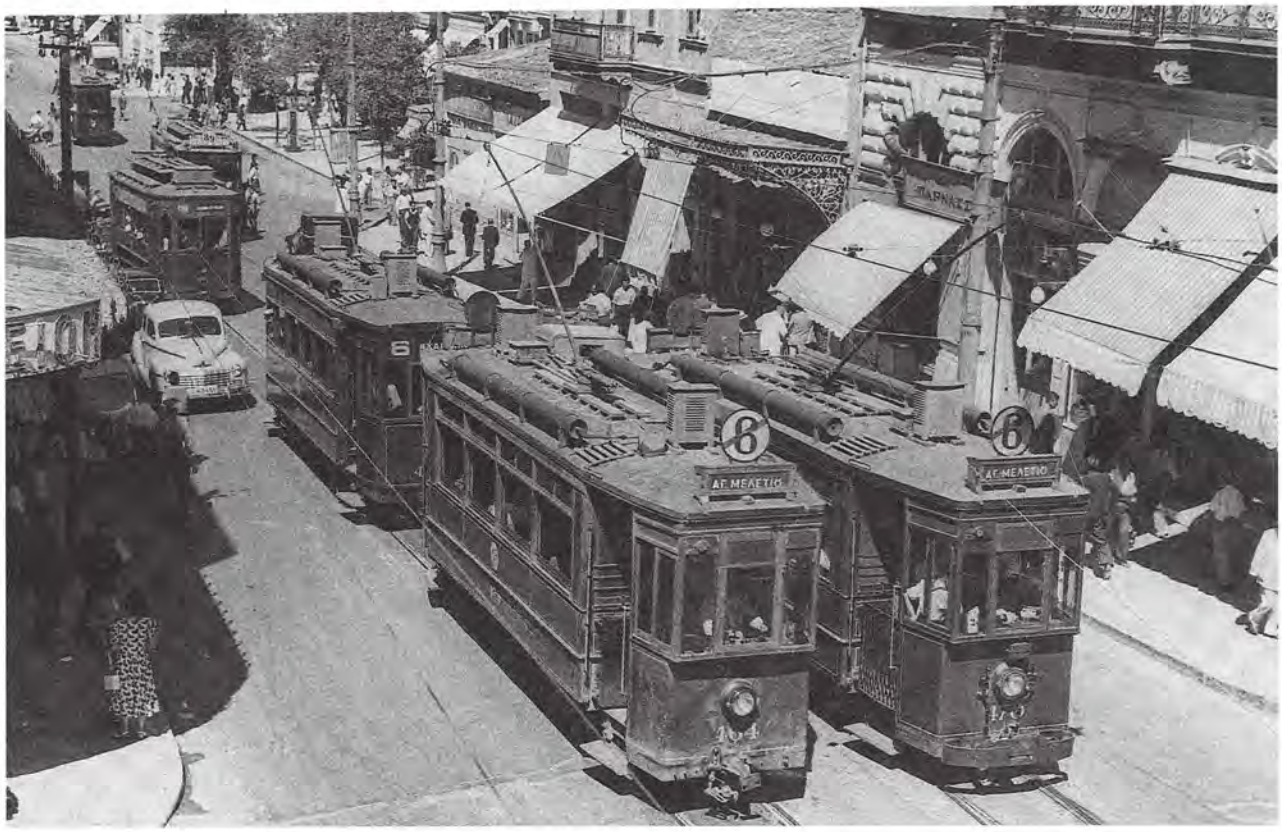
4. Ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τοῦ προσωπικοῦ, τό ὁποῖον θίγει εἰς τήν ἀνακοίνωσίν της, τοῦτο ὑφίστατο ἀπό πενταμήνου, ὅτε ἀπεφασίσθη ἡ ἀντικατάστασις τῶν τροχιοδρόμων διά τρόλλεϋ -μπάς, ὅπως θά ὑφίσταται καί μετά ἕνα μῆνα, ὅταν θά πραγματοποιηθῆ ἡ ἐν λόγῳ ἀντικατάστασις.

Καί ἡ ἀνακοίνωση θά καταλήξει:

Ἐκεῖνο τό ὁποῖον κατέστησεν ἀναγκαίαν τήν ἀπό μέρους τοῦ Κράτους διακοπήν τῆς τροχιοδρομικῆς συγκοινωνίας, δεδομένου ὅτι ἡ ἀναστολή τῶν ἔργων τῶν ὁδῶν ἦτο ἀδύνατος, εἶναι τό γεγονός ὅτι, ἐνῶ διεξήγοντο αἱ συζητήσεις διά τήν τακτοποίησιν τοῦ θέματος τῶν τροχιοδρόμων ἄνευ διακοπῆς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, ἡ Ἑταιρεία τήν τελευταίαν στιγμήν ἐξήρτησε τήν ἀπομάκρυνσιν τῶν τράμ ἀπό τήν ἔγκρισιν χορηγήσεως εἰς αὐτήν δανείου ἑνός ἑκατομμυρίου δολλαρίων διά τήν παραγγελίαν δευτέρας σειρᾶς τρόλλεϋ - μπάς.

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ κείμενο πού θά ὑπαγορεύσει μεταγενέστερα, θά ἀναφέρει:

«Εἶχα συμφωνήσει μέ τήν ἑταιρείαν Πάουερ —μέ τήν ὁποίαν εἶχα ἔλθει εἰς σύγκρουσιν καί ὡς ὑπουργός Μεταφορῶν τό 1948— ὅπως ἐντός ὁρισμένης προθεσμίας καταργηθοῦν αἱ τροχιοδρομικαί γραμμαί τῶν λεωφόρων Βασιλίσσης Σοφίας καί Πατησίων διά τήν ἀνακούφισιν τῆς κυκλοφορίας. Πρός ἐπιτάχυνσιν τοῦ ἔργου εἶχον ἀρχίσει τήν ἀνακατασκευ-

Ἡ ἀφαίρεση τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν ἀπό τό κέντρο τῆς Ἀθήνας.

ήν τῶν ὁδοστρωμάτων, ἡ ὁλοκλήρωσις ὅμως τῶν ὁποίων ἦτο ἀδύνατος πρίν ἀφαιρεθοῦν αἱ σιδηροτροχιαί. Ἡ ἑταιρεία, ἐπωφελουμένη τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἤρχισεν ὀλίγον πρό τῆς ταχθείσης προθεσμίας νέας συζητήσεις διά τούς ὅρους τῆς καταργήσεως τῶν γραμμῶν. Ἀντιληφθείς τάς προθέσεις τῆς ἑταιρείας, ὥρισα προθεσμίαν μιᾶς ἑβδομάδος διά τήν πραγματοποίησιν τῶν ἀρχικῶς συμφωνηθέντων. Καί ἐπειδή ἡ ἑταιρεία ἠρνεῖτο νά συμμορφωθῆ, τά μεσάνυχτα τῆς τελευταίας ἡμέρας, ὅταν ἀπεσύρθησαν καί τά τελευταῖα τράμ, μετέβην καί ὁ ἴδιος ἐπικεφαλῆς συνεργείου καί ἠχρήστευσα τάς σιδηροτροχιάς δι' ἀφαιρέσεως τμήματος αὐτῶν. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ ἑταιρεία διεμαρτυρήθη ἐντονώτατα, ἀλλά ἡ κοινή γνώμη ἐχειροκρότησεν καί διότι ἐξετίμα τήν χρησιμότητα τῶν ἔργων, ἀλλά καί διότι ἀντιπαθοῦσε ζωηρῶς τήν ἑταιρείαν»[127].

14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, ἀνακοινώνει τή χορήγηση πιστώσεων ἀπό τό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων γιά τήν ἀποπεράτωση ἔργων ὑδρεύσεως σέ διάφορους δήμους τῆς χώρας.

14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Μέ ἀφορμή τήν ἔναρξη, μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τῶν ἔργων γιά τή διάνοιξη τῆς νέας λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή» δημοσιεύει τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Ἡ νέα λεωφόρος Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς ὁποίας ἡ διάνοιξις καί κατασκευή ἤρχισεν ἀπό χθές, θά δώση μίαν ἀποφασιστικήν λύσιν εἰς τό συγκοινωνιακόν πρόβλημα τῆς πρωτευούσης. Εἶναι ἕνα χρησιμώτατον ἔργον ἀπαραίτητον διά τήν ἀποσυμφόρησιν τῆς λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, ἡ ὁποία καί μετά τήν ἀναμόρφωσίν της θά ἐδέχετο ὁλόκληρον τό βάρος τῆς συγκοινωνιακῆς συμφορήσεως, ἄν δέν ἠνοίγετο ἡ νέα μεγάλη βοηθητική ἀρτηρία. Ὑπεστηρίχθη πρό ὀλίγου καιροῦ εἰς μίαν κριτικήν τῶν προσπαθειῶν πού καταβάλλει ὁ κ. Καραμανλῆς διά νά περιστείλη τήν ἀναρχίαν τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι αἱ δαπάναι πού γίνονται σχετικῶς θά ἠμποροῦσαν νά χρησιμοποιηθοῦν ὑπέρ ἄλλων περισσότερον ἐπειγόντων σκοπῶν. Δέν φαντάζόμεθα νά θεωροῦν ἀκόμη καί τώρα... περιττήν τήν δαπάνην οἱ ὑποστηρικταί τῆς διαιωνίσεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ φρενοκομείου τῆς πρωτευούσης[128].

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» ἐπιστολή τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων:

«Κύριε Διευθυντά,

»Εἰς τήν ἔγκριτον ἐφημερίδα σας ἐδημοσιεύσατε ἐπιστολήν τοῦ ἀναγνώστου σας Ι. Τσατσαρώνη ἀναφερομένην εἰς τήν διάνοιξιν τῆς λεωφόρου Ἰλισοῦ ἀπό Ἠλυσίων μέχρις ὁδοῦ Μεσογείων. Ἐπί τοῦ θέματος τούτου ἔχομεν τήν τιμήν νά σᾶς γνωρίσωμεν ὅτι ἡ διάνοιξις αὕτη οὐδόλως ἐγκατελείφθη. Τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων ἐφαρμόζει ἤδη εὐρύ πρόγραμμα ὁδοστρώσεως τῶν κυρίων ἀξόνων τῆς πρωτευούσης μέ σειράν προτεραιότητος τόσον διά τάς ὑπεραστικάς συνδέσεις — Λεωφόρος Ἔδεμ - Γλυφάδα - Σούνιον, Νέα Λεωφόρος Μακεδονίας ἤ Καβάλας, Ἱεράν ὁδόν— ὅσον καί διά τάς ἀστικάς ἀρτηρίας Βασιλίσσης Σοφίας, Πατησίων, Βασιλέως Κωνσταντίνου, Π. Μελᾶ κ.λ.π. Ἡ προτίμησις τῆς Λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐγένετο πρός τόν σκοπόν τῆς ἀμέσου ἀποσυμφορήσεως τῆς περί τόν Ἄγνωστον Στρατιώτην περιοχῆς δι' ἀπευθείας διοχετεύσεως τῆς ἐξ Ἀμπελοκήπων κινήσεως πρός Μακρυγιάννη, καί ἀντιστρόφως. Ἐλπίζομεν δέ ὅτι συντόμως θά εἴμεθα εἰς θέσιν νά ὁλοκληρώσωμεν τήν μελέτην ὁδοστρωσίας τοῦ Ἰλισοῦ, τόσον ἀπό Σταδίου μέχρι Λεωφόρου Συγγροῦ ὅσον καί ἀπό Ἠλυσίων μέχρις ὁδοῦ Μεσογείων»[129].

27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράφει τήν ἀπόφαση γιά τήν προκήρυξη τῆς δημοπρασίας, στίς 28 Δεκεμβρίου, κατασκευῆς τῶν φραγμάτων ἐκτροπῆς στούς ποταμούς Ἀξιό καί Ἀλιάκμονα. Μέ τό νέο ἔργο, ἡ δαπάνη τοῦ ὁποίου ὑπολογίζεται σέ 65 δισεκ. δραχμῶν, θά παροχετεύονται ὕδατα γιά τήν ἄρδευση 750.000 στρεμμάτων τῆς πεδιάδας Θεσσαλονίκης. Μετά τήν περάτωση τῶν διατυπώσεων τῆς δημοπρασίας, ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν θά εἶναι δυνατή τόν Ἰανουάριο τοῦ 1954 καί ἡ ὁλοκλήρωσή τους θά ἐπιτευχθεῖ σέ διάστημα δύο ἐτῶν.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ὑπέγραψε ἀκόμη σύμβαση γιά τήν ἀνάθεση, σέ ὁμάδα μηχανικῶν, τῆς ἐκπονήσεως πλήρους καί ὁριστικῆς μελέτης γιά τά ἀρδευτικά καί ἀποστραγγιστικά ἔργα καθώς καί τά ἀγροτικά ὁδικά δίκτυα τῆς πεδιάδας Θεσσαλονίκης. Ἡ μελέτη, ἀξίας 6 δισεκ. δραχμῶν, θά ὁλοκληρωθεῖ σέ διάστημα δύο ἐτῶν, ἀλλ' ἔχει προβλεφθεῖ ἡ τμηματική παράδοσή της, ὥστε νά ἐπιτευχθεῖ ἡ πλήρης ἀξιοποίηση τῆς πεδιάδας στό συντομότερο δυνατό διάστημα.

Ἡ ἐκτέλεση τῶν ἀρδευτικῶν καί τῶν ἄλλων σχετικῶν ἔργων γιά τήν πλήρη ἀξιοποίηση τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, συνολικά 750.000 στρεμμάτων, ὑπολογίζεται ὅτι θά ἀπαιτήσει δαπάνη 300 δισεκ. καί χρονικό διάστημα τουλάχιστο μιᾶς ὀκταετίας, ἄν ληφθεῖ ὑπόψη ἡ περιορισμένη χρηματοδότηση καί ἡ ἀδυναμία προσαρμογῆς σέ ἀρδευτικές καλλιέργειες καί γεωργικῆς ἀξιοποιήσεως ἐκτάσεως μεγαλύτερης ἀπό 100.000 στρέμματα κατ' ἔτος.

Τέλος, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπέγραψε σύμβαση γιά

τήν ἀνάθεση τῆς ἐκπονήσεως τῆς μελέτης φράγματος ἐκτροπῆς στό Νέστο, μέ σκοπό τήν ἀξιοποίηση τῆς παρακείμενης εὔφορης πεδιάδας. Μέ τό νέο φράγμα θά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἄρδευση 150.000 στρεμμάτων τῆς περιοχῆς Κάτω Νέστου. Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου ὑπολογίζεται σέ 30 δισεκ. δραχμῶν καί ἡ ἐκτέλεσή του θά ἀρχίσει, μετά τήν κατάρτιση τῆς μελέτης, σέ διάστημα ἕξι μηνῶν.

28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει ὅτι ὁλοκληρώνονται, μέ ταχύ ρυθμό, τά ἔργα ἀνακαινίσεως τῶν ὁδῶν Πανεπιστημίου καί Βασιλίσσης Σοφίας καί, σέ διάστημα ἡμερῶν, θά ἀποκατασταθεῖ ἡ δυνατότητα ἐλεύθερης κυκλοφορίας μεταξύ πλατείας Κολιάτσου καί Θών.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων διευκρίνησε ἀκόμη ὅτι στά ἐκτελούμενα ἔργα, ἐκτός ἀπό τήν ἀνακατασκευή τοῦ ὁδοστρώματος, περιλαμβάνεται ἡ ταυτόχρονη καί συγχρονισμένη ἐκτέλεση καί ἄλλων ἔργων, ὅπως ἡ κατασκευή ὑπονόμων, ὑπόγειων δικτύων ἠλεκτρικῶν καί τηλεφωνικῶν γραμμῶν καί νέου κεντρικοῦ ἀγωγοῦ φωταερίου, ἐκτάσεως 5 χλμ.· καί κατέληξε:

«Διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἔργων ἔπρεπε νά ἐξασφαλισθοῦν τά χρήματα, τά ἀπαιτούμενα ὑλικά καί τό ἀπαιτούμενον εἰδικευμένον προσωπικόν, τά ὁποῖα αἱ συμπράττουσαι εἰς τά ἔργα ὑπηρεσίαι δέν διέθετον, διότι οὐδέποτε μέχρι σήμερον εἰς τόσο βραχύ διάστημα ἐκλήθησαν νά ἐκτελέσουν ἔργον τόσης ἐκτάσεως. Ἀρκεῖ νά λεχθῆ ὅτι διά τήν ταυτόχρονον ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων παρέστη ἀνάγκη νά χρησιμοποιηθῆ ὅλος ὁ ἐν Ἀθήναις διαθέσιμος μηχανικός ἐξοπλισμός, ὅλοι οἱ εἰδικευμένοι εἰς παρόμοια ἔργα τεχνίται, παραγγελίαι εἰς τό ἐξωτερικόν καί δανεισμός ὑλικῶν, ἐργασία συνεχής ἡμερησία καί νυκτερινή καί ἔντασις πάσης προσπαθείας».

5 - 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ἐγκαινιάζεται ἡ κατασκευή τῶν ὁδῶν Θεσσαλονίκης-Κιλκίς, Γεφύρας-Εὐζώνων καί Πολυγύρου-Θεσσαλονίκης.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τίς Σέρρες, τό Κιλκίς καί τήν Ἀρναία, ὅπου καί ἐξέτασε θέματα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τους, ἐνῶ κατά τή διέλευσή του ἀπό τή Θεσσαλονίκη ἐπιθεώρησε τό ἔργο τῆς ἐπεκτάσεως τῆς παραλιακῆς λεωφόρου καί, στή συνέχεια, τή νέα παραλιακή λεωφόρο ἀπό τήν ὁδό Θεμ. Σοφούλη μέχρι τήν Ἀρετσοῦ. Σχετικά μέ τά ἔργα στή Θεσσαλονίκη, ἔκαμε τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Διατίθενται νέαι πιστώσεις 900 ἑκατ. δραχμῶν διά τήν ὁλοκλήρωσιν καί δι' ἀσφάλτου ἐπίστρωσιν τῆς νεοκατασκευασθείσης λεωφόρου Ἀλατίνη-Καραμπουρνοῦ - Ἀρετσοῦς, διαταχθείσης τῆς ἀμέσου δημοπρατήσεώς της καί τῆς δενδροφυτεύσεως ὅλου τοῦ μεταξύ τῆς λεωφόρου καί θαλάσσης χώρου. Ἐπίσης ἀπεφασίσθη, κατόπιν συνεργασίας καί μετά τοῦ ὑπουργοῦ Βορείου Ἑλλάδος, ὅπως ἡ ἀρχική πίστωσις τῶν 1.500 ἑκατ. αὐξηθῆ εἰς 3.700 ἑκατ. εἰς τρόπον ὥστε νά ἐξασφαλισθῆ ἡ πλήρης ἀνακαίνισις τοῦ Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης μέ ἐγκατάστασιν κεντρικῆς θερμάνσεως, διαταχθείσης τῆς ἐπισπεύσεως τῆς σχετικῆς διαδικασίας διά τήν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου. Διά νόμου, ὡσαύτως, τόν ὁποῖον κατέθεσα καί διά τοῦ ὁποίου ἐπεκτείνω τήν ἐπιβληθεῖσαν προσφάτως ὑπέρ τοῦ ΟΛΠ εἰδικήν εἰσφοράν ἐπί τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων πετρελαιοειδῶν καί εἰς τόν λιμένα Θεσσαλονίκης, αὐξάνονται οἱ πόροι τοῦ Λιμενικοῦ Ταμείου Θεσσαλονίκης κατά 1.200 ἑκατ. περίπου ἐτησίως».

8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1953

Ἀνακοινώνεται ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἐπανάληψη τῶν ἐργασιῶν χαράξεως τῆς ὁδοῦ Λαρίσης-Κατερίνης, ἡ ὁποία καί προβλέπεται νά τερματιστεῖ ἐντός τοῦ ἔτους 1954.

5 - 6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί ἀφοῦ ἐξετάζει τήν ἀπόδοση τῆς λειτουργίας μετά τή συγχώνευση τῶν δύο ὀργανισμῶν τοῦ λιμένα, μεταβαίνει στίς Σέρρες καί τή Δράμα καί ἐνημερώνεται γιά τήν πορεία τῶν δημοσίων ἔργων τῆς περιοχῆς.

11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Μέ σκοπό τή διαρρύθμιση τοῦ χώρου γύρω ἀπό τήν παλαιά Βουλή συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων σύσκεψη, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου, Κ. Κιτσίκη, Ε. Ρουσσόπουλου, Π. Μιχελῆ, Αλ. Κριεζῆ καί Ι. Παπᾶ, καθώς καί ἁρμόδιων παραγόντων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

Κατά τή σύσκεψη ἀναγνωρίστηκε καταρχήν ἡ ἀνάγκη τῆς κυκλοφοριακῆς διαρρυθμίσεως τῆς πλατείας Κολοκοτρώνη σέ συνδυασμό μέ τή δημιουργία χώρου σταθμεύσεως αὐτοκινήτων. Διαπιστώθηκε ἡ ταυτότητα τοῦ σχεδίου πού ἐφαρμόζεται ἀπό τό ὑπουργεῖο μέ τό σχέδιο πού εἶχε ἐκπονήσει καί δημοσιεύσει ἡ ἀρχιτεκτονική ὑπηρεσία τοῦ δήμου τό 1949. Οἱ λεπτομερειακές ἀλλαγές πού ἀποφασίστηκε

'Αναμόρφωση χώρου Παλαιᾶς Βουλῆς.

νά γίνουν ἀφοροῦν κυρίως τήν αἰσθητική προστασία τοῦ παλαιοῦ κτιρίου τῆς Βουλῆς.

29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Σέ σύσκεψη τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Ἐμπορίου καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐμπορίου, ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ Σ. Μαρκεζίνη, ἐγκρίθηκε εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ἀνάθεση τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονα καί Κεντρικῆς Μακεδονίας στήν ἑταιρία, οἱ προτάσεις τῆς ὁποίας κρίθηκαν, μετά τό διεθνῆ διαγωνισμό πού διενεργήθηκε, ὡς περισσότερο συμφέρουσες. Παράλληλα, συζητήθηκε καί δόθηκε λύση στό ζήτημα τῆς χρηματοδοτήσεως τοῦ ἔργου, τό ὁποῖο θά ἀπαιτήσει δαπάνη 65 δισεκ. (παλαιῶν) δραχμῶν.

Μέ τή σύμβαση πού ἐξουσιοδοτήθηκε νά ὑπογράψει ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, θά κατασκευαστοῦν φράγματα στούς δύο ποταμούς, ἐνῶ μέ ἄλλη, πού ἤδη συνομολογήθηκε, ἀνατέθηκε σέ Ἕλληνες μηχανικούς ἡ μελέτη τοῦ ἀρδευτικοῦ δικτύου τῆς περιοχῆς ὥστε, μετά τόν τερματισμό τῆς κατασκευῆς τῶν φραγμάτων, σέ διάστημα διετίας, νά συνεχιστεῖ ἡ κατασκευή τοῦ δικτύου ἀρδεύσεως τῆς περιοχῆς. Μέ τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἔργων, προστατευτικῶν καί ἀρδευτικῶν, σέ διάστημα τεσσάρων συνολικά περίπου ἐτῶν, θά ἀποδοθοῦν στήν καλλιέργεια 750.000 στρέμματα εὔφορης γῆς.

Στή σύσκεψη συζητήθηκε ἀκόμη τό θέμα τῆς ἐνοποιήσεως τῶν ὑπηρεσιῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τῶν ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων καί Γεωργίας, μέ εἰσηγητές τούς ἁρμόδιους ὑπουργούς, Κ. Καραμανλῆ καί Π. Παπαληγούρα.

Ἀνακοινώθηκε ἐπίσης ὅτι θά διατεθοῦν 2½ τρισεκ. (παλαιῶν) δραχμῶν γιά τό 6ετές ἐνεργειακό πρόγραμμα πού συνίσταται στά ἔργα Κρεμαστῶν τοῦ Ἀχελώου, δαπάνης 49 ἑκατ. δολλαρίων, τοῦ Μέγδοβα (13 ἑκατ.), γιά τή γραμμή μεταφορᾶς ἀπό Λάρισα σέ Ἔδεσσα (2,5 ἑκατ.), γιά τή γραμμή μεταφορᾶς Τροπαίων - Ἀμαλιάδος (1,2 ἑκατ.), γιά τήν ὕψωση τοῦ φράγματος τοῦ Λάδωνος (1 ἑκατ.). Θά ἀπαιτηθεῖ, ἐπί πλέον, δαπάνη 20 ἑκατ. δολλαρίων γιά τήν κατασκευή δικτύων διανομῆς καί τήν ἀλλαγή τῶν ἐσωτερικῶν ἐγκαταστάσεων. Ἐξάλλου, μελετᾶται τό θέμα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Κρήτης καί τῆς Σύρου.

6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Ὑπογράφεται ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων ἡ διακήρυξη δημοπρασίας γιά τήν κατασκευή φράγματος ἐκτροπῆς τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀχελώου μέ σκοπό τήν ἄρδευση τῆς πεδιάδας τοῦ Ἀγρινίου. Ἡ δαπάνη προϋπολογίζεται σέ 43 δισεκ. δραχμῶν καί θά ἐκτελεστεῖ ἀπό Ἕλληνες τεχνικούς σέ διάστημα δύο χρόνων. Μέ τό ἔργο αὐτό ἐγκαινιάζεται ἡ ἀξιοποίηση τῆς περιοχῆς Ἀγρινίου - Μεσολογγίου, δεσμεύονται τά ὕδατα τοῦ Ἀχελώου γιά τήν ἄρδευση τῆς πεδιάδας Ἀγρινίου καί Ὀζεροῦ, ἐκτάσεως 173.000 στρεμμάτων, καί ἐξασφαλίζεται ἡ ἐναποθήκευση ὕδατος γιά τήν ἄρδευση τῶν πεδιάδων τῆς περιοχῆς Μεσολογγίου.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπέγραψε ἀκόμη τήν προκήρυξη διαγωνισμοῦ μεταξύ Ἑλλήνων ἐργολάβων γιά τήν κατασκευή τῆς σήραγγας τῆς Λαψίστης, μέ στόχο τήν ἀποξήρανση τοῦ ὁμώνυμου ἕλους πού βρίσκεται στήν περιοχή τῶν Ἰωαννίνων καί καλύπτει ἔκταση 20.000 στρεμμάτων. Ἡ κατασκευή τῆς σήραγγας εἶχε ἀρχίσει πρίν ἀπό τόν πόλεμο, ἀλλ' ἔκτοτε διακόπηκε. Τό κύριο ἔργο ἀφορᾶ τήν κατασκευή σήραγγας μήκους 4.200 μέτρων, γιά τή διοχέτευση τῶν ὑδάτων τῶν πλημμυρῶν, ἡ δαπάνη του κυμαίνεται στά 15 δισεκ. καί ἡ ἀποπεράτωσή του θά ὁλοκληρωθεῖ σέ διάστημα δυόμισυ ἐτῶν.

14 - 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, ἐγκαινιάζεται ἡ ριζική ἐπισκευή τῆς ὁδοῦ Λαρίσης - Τεμπῶν - Θεσσαλονίκης - Συνόρων, ἡ ὁποία καί χαρακτηρίστηκε ἀπό τόν τύπο ὡς «ἕνα ἀπό τά ἔργα ἐκεῖνα χωρίς τά ὁποία δέν ἠμπορεῖ νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ τόπου». Ἡ ὕπαρξη — ὑπογραμμιζόταν μέ τήν εὐκαιρία αὐτή —ἑνός τέλειου ὁδικοῦ δικτύου ἀποτελεῖ τή βάση γιά τήν ἀξιοποίηση τοῦ τουριστικοῦ πλούτου τῆς χώρας, ἀλλά καί τήν προϋπόθεση γιά τή γενικότερη ἀναμόρφωση τῆς οἰκονομίας της. « Εὐτύχημα θά εἶναι ἄν συνεχισθῆ μέχρι τῆς ὁλοκληρώσεώς της ἡ προσπάθεια πού διεξάγεται εἰς τόν τομέα αὐτόν τῆς κυβερνητικῆς δραστηριότητος»[130].

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐγκαινίασε ἀκόμη τή μεγάλη γέφυρα τοῦ Ἀλιάκμονα καί τήν ὁδό Κοζάνης-Πτολεμαΐδος - Φλώρινας, μήκους 65 χιλιομέτρων, μέσω τῆς ὁποίας ὁλόκληρη ἡ βορειοδυτική Μακεδονία θά ἐξασφαλίσει ἄμεση ἐπικοινωνία μέ τή νότια Ἑλλάδα.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Συζητεῖται στή Βουλή, μετά ἀπό πρόταση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, τροπολογία στό Ν.Δ. 2386/1953 «περί ἐνοποιήσεως τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν καί ἐντάξεως τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων».

Συγκεκριμένα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποστήριξε ὅτι τό Συμβούλιο Ἐπικρατείας δέ δικαιοῦται, ἀντίθετα μέ τή βούληση τοῦ Κοινοβουλίου, νά κρίνει τή νομιμότητα τῆς συνθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς πού ἔχει ἐπι-

ληφθεῖ τοῦ θέματος τῆς ἐντάξεως τῶν ὑπαλλήλων τῶν διαφόρων τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους στό ὑπουργεῖο τῶν Δημοσίων Ἔργων. Τήν τροπολογία ἐπέκριναν οἱ βουλευτές Ν. Ζορμπᾶς, Κ. Μητσοτάκης, Θ. Χαβίνης, Π. Ντεντιδάκης. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀντέτεινε ὅτι ἡ σύνθεση τῆς ἐπιτροπῆς ὑπῆρξε νόμιμη καί ἐνήργησε μέ ὑπηρεσιακά καί ἀδιάβλητα κριτήρια· καί ὑπογράμμισε ὅτι τυχόν ἀπόρριψη τῆς τροπολογίας θά δημιουργοῦσε τήν ἀνάγκη νά ἀσχοληθεῖ ἄλλη ἐπιτροπή ἐπί 6-7 μῆνες μέ τό ἴδιο θέμα, μέ ἀποτέλεσμα νά προκληθεῖ ἀναστάτωση στόν κρατικό μηχανισμό.

Ἀναλυτικά, ἡ συζήτηση, ἡ ὁποία καί κατέληξε στήν ἀποδοχή τῆς τροπολογίας τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ν. Ζορμπᾶς: Κύριε πρόεδρε, ἀντιτιθέμεθα εἰς τήν τροπολογίαν τήν ὁποίαν προτείνει ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων καί διά τῆς ὁποίας προετοιμάζεται ἡ ἀκύρωσις ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Δέν εἶναι δυνατόν νά δεχώμεθα διατάξεις καθ' ἥν στιγμήν ἐκκρεμοῦν προσφυγαί ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Διότι δέν γνωρίζομεν ποῦ θά μᾶς ὁδηγήση ἡ διάταξις αὕτη τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ καί ποίους σκοπούς ὑποκρύπτει.

»Ὁ κ. Μητσοτάκης τονίζει ὅτι ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων ἀναμφισβητήτως εὑρίσκεται εἰς δυσχερεστάτην θέσιν μετά τήν ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, διότι, ὅπως κατέπεσεν ἡ πρώτη, κατά τόν ἴδιον τρόπον εἶναι δυνατόν νά καταπέσουν καί αἱ ἄλλαι, ὁπότε καταπίπτει τό σύνολον τῶν γενομένων ἐντάξεων καί ὁ ὑπουργός θά εὑρεθῆ εἰς τήν ἀνάγκην νά κάμη νέας ἐντάξεις ἀπό τήν ἀρχήν. Κάτι παρόμοιον συνέβη μέ ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, ἀφορῶσαν περιφερειακούς οἰκονομικούς ὑπαλλήλους. Καί τότε ἡ Βουλή, προτάσει τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ, εὑρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νά ψηφίση νέον νόμον. Βεβαίως, ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων ἔχει κάποιο δίκαιον λέγων, ὅτι δέν δύναται νά κάμη ἐντάξεις ἀπό τήν ἀρχήν. Εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου βέβαιον ὅτι κατά τάς γενομένας ἐντάξεις ἐγένοντο ὡρισμέναι ἀδικίαι. Διά τοῦτο, προσωπικῶς ἐγώ τουλάχιστον, δέν θά εἶχα ἀντίρρησιν νά ψηφίσω τήν τροπολογίαν τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι, εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ νόμος περί ἐνοποιήσεως τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν καί ἐντάξεως τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, ἐγένετο ἀπό τήν Βουλήν ὁμοφώνως δεκτός, καθώς καί τό ἄρθρον 8, τό ὁποῖον προβλέπει τήν σύνθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ ἀξιότιμος βουλευτής ἐκ Πειραιῶς κύριος Ντεντιδάκης εἶπεν ἀπόψε ὅτι, ὅταν συνεζητεῖτο ὁ νόμος εἰς τήν κοινοβουλευτικήν ἐπιτροπήν, ἐπέστησε τήν προσοχήν μας ἐπί τῶν ἐνδεχομένων ἀνωμαλιῶν, τάς ὁποίας θά ἐδημιούργει ἡ ἔνταξις τῶν διαφόρων τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, ἀλλά δέν διετύπωσε τότε οὐδείς, οὔτε ὁ κύριος Ντεντιδάκης, παρατήρησιν εἰς τήν σύνθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς. Ὄχι μόνον τοῦτο, κύριε Ντεντιδάκη, ἀλλά θά ἐνθυμῆσθε — καί θά ἐπικαλεσθῶ ἐν προκειμένῳ τήν μαρτυρίαν ὅλων τῶν συναδέλφων πού συμμετεῖχον τότε — ὅτι ἐζητήθη ἀπό ἐμέ νά ἀναλάβω προσωπικῶς τήν εὐθύνην τῆς κρίσεως. Καί εἶπον ὅτι δέν ἦτο δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος νά κρίνη 4.000 ὑπαλλήλους. Αὐτό ἀποτελεῖ τρανήν ἀπόδειξιν ὅτι ὄχι μόνον ὑπῆρξε νόμιμος ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλά καί τό ἔργον της ὑπῆρξεν ἀπολύτως ἀδιάβλητον, διότι, ἐπαναλαμβάνω, ἐνῶ ἐπέμενεν ἡ ἐπιτροπή νά ἔχη τό δικαίωμα τῆς κρίσεως ὁ ὑπουργός, ἐγώ ἠρνήθην τό δικαίωμα τοῦτο, καί εἶπον ὅτι θά πρέπει νά κρίνη τό Συμβούλιον. Συνεπῶς αἱ παρατηρήσεις τοῦ κυρίου Ντεντιδάκη, ὅσον ἀφορᾶ τά σφάλματα πού διεπράχθησαν κατά τήν ἐφαρμογήν τοῦ νόμου, δέν ἀφοροῦν οὔτε ἐμέ, οὔτε τήν ἐπιτροπήν, διότι, ἐπαναλαμβάνω, ἔγινε δεκτός ὁ νόμος καί τό ἄρθρον 8, τό ὁποῖον προέβλεπε τήν σύνθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς.*

»Κύριοι συνάδελφοι, ἡ ἐπιτροπή ἐντάξεως, ὅπως τήν προέβλεπεν ὁ νόμος, εἰργάσθη ἐπί ἕξι συνεχεῖς μῆνας, καθ' ὅλον τό θέρος νυχθημερόν, ἔφθασα δέ μέχρι τοῦ σημείου νά ἀρνηθῶ καί αὐτήν ἀκόμη τήν κανονικήν ἄδειαν εἰς τούς ὑπαλλήλους, διότι ἐνόμιζον ὅτι τό ἔργον τῆς ἐντάξεως τῶν ὑπηρεσιῶν ἦτο τόσον ἐπεῖγον, ὥστε δέν ἔπρεπε νά σταματήση καθόλου. Ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι γνωστή. Ἀπετελέσθη ἀπό τρεῖς προϊσταμένους τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τόν πρόεδρον τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, καί ἕναν Ἀρεοπαγίτην. Ἐγένοντο, ὅπως ἦτο φυσικόν, διάφοροι προσφυγαί, στηριζόμεναι ἑκάστοτε εἰς διαφόρους λόγους. Εἷς ἐξ αὐτῶν, προσέβαλε τήν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐντάξεως, ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι δέν ἦτο νόμιμος ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, καί ἐθεωρήθη ὡς μή νόμιμος, διά τόν λόγον ὅτι ἐθεωρήθη καί ὁ πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος ὡς ἔχων καί τήν ἰδιότητα τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ὡς ὑπηρεσιακός. Ἀντιλαμβάνεσθε, ἐάν ἦτο δυνατόν, εἰς ἕνα λόγον ἀνύπαρκτον νά στηριχθῆ μία ἀπόφασις, ἡ ὁποία θά ἀνέτρεπε μίαν κατάστασιν δημιουργηθεῖσαν εἰς ἕνα τομέα τῆς δημοσίας ζωῆς, ὅπως εἶναι ὁ τομεύς τῶν Δημοσίων Ἔργων. Ἀλλά καί ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου ὑπό τήν ἄλλην του ἰδιότητα εἶναι πρόσωπον ὑπηρεσιακόν, αὐτό θά ἦτο πρός μείζονα κατοχύρωσιν τῶν ὑπαλλήλων, διότι, ὅταν λέγη ὁ νόμος ὅτι πρέπει τά 2/3 τοῦ Συμβουλίου νά εἶναι ὑπηρεσιακά πρόσωπα, ἐννοεῖ ὅτι δέν βλάπτουν τά περισσότερα. Ἡμεῖς, λοιπόν, ἀντί τριῶν εἴχομεν τέσσαρες. Ἀλλά ἀνεξαρτήτως τοῦ τυπικοῦ αὐτοῦ λόγου, ὑπάρχει καί ἡ πλευρά τῆς οὐσίας. Κύριοι, προεῖχεν ὁ σκοπός τῆς ἐνοποιήσεως τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, καί νομίζω ὅτι τό νομοθέτημα αὐτό προήγαγε τήν ὑπόθεσιν αὐτήν. Ἐάν δεχθῶμεν τώρα ὅτι ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς δέν ὑπῆρξε νόμιμος, θά παραστῆ ἀνάγκη νά ἀσχοληθῶμεν ἐπί ἄλλους 6-7 μῆνας μέ τό ζήτημα αὐτό. Δέν νομίζω, λοιπόν, ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ Βουλή, ἡ ὁποία ἐψήφισε τόν νόμον ἐκεῖνον καί τῆς ὁποίας τήν θέλησιν ἑρμηνεύει τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, νά κρίνη σκόπιμον τοῦτο. Τό Συμβούλιον ὅμως τῆς Ἐπικρατείας θά εἶπη ἐάν ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο ὅπως τήν ἠθέλησεν ἡ Βουλή καί ὁ Νόμος. Ἀπαντῶ, λοιπόν, εἰς τόν κ. Ζορμπᾶν. Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θά εἶπη ποία ἦτο ἡ πραγματική θέλησις τῆς Βουλῆς, ἐκτός τῆς ἰδίας Βουλῆς, ἡ ὁποία ἔκαμε τόν νόμον; Ἡμεῖς, λοιπόν, εἴμεθα ἁρμοδιώτεροι παντός ἄλλου νά εἴπωμεν τήν θέλησιν μας.

»Οὔτε, λοιπόν, ἀπό ἀπόψεως οὐσίας, οὔτε ἀπό ἀπόψεως

τύπου, εἶναι δυνατόν νά ἀποκρουσθῆ ἡ τροπολογία πού ἔκαμα μέ σκοπό νά κατοχυρώσω τήν ἐνοποίησιν τῶν τεχνικῶν τοῦ Κράτους.

»Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἀντιλαμβάνεσθε ποία ἀναστάτωσις θά ἐπέλθη ἐπί ζημίᾳ τῶν δημοσίων συμφερόντων. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι ἡ Βουλή, ἐκτιμῶσα τό ἀνύπαρκτον τοῦ τυπικοῦ αὐτοῦ λόγου, καί ἐκτιμῶσα τό δημόσιον συμφέρον, θά ἀποδεχθῆ τήν τροπολογίαν μου, διά νά κατοχυρωθῆ ἕνα σημαντικόν τμῆμα τῆς δημοσίας ζωῆς. Κύριοι συνάδελφοι, ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ἐγένετο κατά τοιοῦτον τρόπον καί τό ἔργον της ἐπίσης ἐγένετο κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νά προκαλέση διαμαρτυρίας μᾶλλον κυβερνητικῶν βουλευτῶν. Σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἐάν ἐδέχθην δέκα διαμαρτυρίας, αἱ ἐννέα προήρχοντο ἀπό βουλευτάς τῆς κυβερνητικῆς πτέρυγος.

Θ. Χαβίνης — Κ. Μητσοτάκης: Δέν εἶπε κανείς τέτοιο πρᾶγμα.

Π. Ντεντιδάκης: Διατί θέτετε κομματικῶς τό ζήτημα;

Κ. Καραμανλῆς: *Σεῖς τό ἐθέσατε. Θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά συνεχίσω. Λέγω ὅτι ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ἐγένετο κατά τρόπον ἀπολύτως ἀδιάβλητον, τόσον ἀδιάβλητον, ὥστε, μολονότι ἡ Κυβέρνησις εἶχε τό δικαίωμα νά ἔχη γνώμην ἐπί τῶν ἀποφάσεών της, οὐδόλως ἀνεμείχθη, διότι ἤθελε τό ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς νά εἶναι ἀδιάβλητον. Ἀλλά, εἶναι φυσικόν, ὅταν ἄνθρωποι κρίνωνται ἀπό ἀνθρώπους, νά γίνωνται ἀδικίαι ἐκ λόγων προτιμήσεως ἤ συμπαθειῶν, ἤ ἐκ λόγων κακῆς ἐκτιμήσεως.*

Π. Ντεντιδάκης: Κύριε ὑπουργέ, τήν εἰδικήν ἐπιτροπήν τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ Ν.Δ. 2386/1953, ἥτις ἐνήργησε τάς ἐντάξεις, τήν ἐξελέξατε σεῖς, ἄρα σεῖς εἶσθε ὁ ὑπεύθυνος. Διατί θέλετε νά ἐπιρρίψετε τάς εὐθύνας εἰς τήν ἐπιτροπήν τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ συντάγματος. Ἔγιναν, κύριοι βουλευταί, ἀδικίαι πρωτοφανεῖς, διότι ἐτέθησαν εἰς κατώτερον βαθμόν νομομηχανικοί μέ 20-26 ἐτῶν ὑπηρεσίαν δημοσίαν, ἀπό ὑπαλλήλους τοῦ τέως ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως, οἵτινες εἶχον ὑπηρεσίαν 3-5 ἐτῶν. Ὅπως βλέπω εἰς τό Διάταγμα πού ἔχω ἀνά χεῖρας, ἕναν ἐξαιρετικόν ὑπάλληλον τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, μέ 40 ἐτῶν εὐδόκιμον δημοσίαν ὑπηρεσίαν, μέ τόν βαθμόν τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ, τόν ὑπεβίβασεν εἰς τόν βαθμόν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Τοῦτο κατιδόντες καί ὑμεῖς ὁ ἴδιος, ἠναγκάσθητε νά φερετε νέον νόμον νά τόν ἀποκαταστήσετε εἰς τόν βαθμόν τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Ὁ ἐξαιρετικός οὗτος ὑπάλληλος ἠναγκάσθη εἰς παραίτησιν.

Κ. Καραμανλῆς: *Σᾶς λέγω τό ἑξῆς: εἶναι πρός τιμήν μου τό γεγονός ὅτι μ' ὅλον ὅτι ὁ κ. Παπανικολάου ἦτο φίλος τῆς κυβερνητικῆς πτέρυγος, εἶχα τό θάρρος καί τήν δύναμιν νά τόν θέσω ἐκτός ὑπηρεσίας.*

Θ. Χαβίνης: Σφάλμα σας μεγάλο, διότι ἐπρόκειτο περί ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος — ἦτο πάντοτε ἀντιβενιζελικός, ἀλλά ἡ ἀλήθεια πρέπει νά λέγεται — ἐτίμησε τόν ὑπαλληλικόν κόσμον καί τό Κράτος, μέ μεγίστην πεῖραν, μέ ἀντίληψιν τεραστίαν, μέ ἦθος. Ἦτο ἕνας ὑπάλληλος, πολύτιμος συνεργάτης καί βοηθός ὄχι μόνον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων, ἀλλά καί ὅλης τῆς Κυβερνήσεως. Ἀρκεῖ νά σᾶς εἴπω τό ἑξῆς: Ὅταν ὁ κ. Καρτάλης ἦτο ὑπουργός τοῦ Συντονισμοῦ καί ἤθελε νά κάμη ὡρισμένας μεταβολάς, τοῦ εἶπον: «Θέλεις ὑπάλληλον; Νά πάρης τόν Παπανικολάου ὡς γενικόν διευθυντήν, μόλον ὅτι θά μοῦ τόν στερήσης ἐμένα». Ἐπρόκειτο περί ὑπαλλήλου πρώτης τάξεως, καί παρακαλῶ ὅλους τούς συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι τόν γνωρίζουν, νά μοῦ εἴπουν, ἐάν ἔχω ἄδικο. Ἦτο ἕνα ἀπό τά μεγάλα σας σφάλματα, τό ὅτι τόν ἀπεμακρύνατε.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι συνάδελφοι, δέν γνωρίζω πῶς ἐχρησιμοποιήθη ἀπό μέρους σας ὁ κ. Παπανικολάου. Θά ἐπιθυμοῦσα νά μήν καταλήξη ἡ συζήτησις εἰς κρίσιν προσώπων, διότι πάντοτε ἡ κρίσις τῶν προσώπων, αὐτή καθ' ἑαυτή εἶναι δυσάρεστος. Σᾶς λέγω μόνον ὅτι εἴχατε παρατείνει ἐπί δύο ἔτη τό ὅριον ἡλικίας τοῦ παλαιοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ, ἀντί νά προαγάγητε τόν κ. Παπανικολάου. Ἐάν εἴχατε τοσαύτην ἐκτίμησιν εἰς τό πρόσωπον τοῦ κ. Παπανικολάου, ὑπῆρχε τρόπος, νά τόν κάμετε γενικόν διευθυντήν. Θά προτιμοῦσα νά τερματίσωμεν αὐτήν τήν συζήτησιν.*

Θ. Χαβίνης: Θά σᾶς ἀπαντήσω εἰς μίαν παρατήρησιν ἄδικον τήν ὁποίαν ἐκάματε. Παρέτεινα πράγματι τό ὅριον τῆς ἡλικίας τοῦ κ. Βασιλείου ἀλλά θά πρέπει νά γνωρίζητε ὅτι οἱ διευθυνταί εἶχον πλήρη ἀνεξαρτησίαν καί ὁ κ. Παπανικολάου ἤρχετο καί ὑπέγραφεν εἰς ἐμέ μόνον. Θέλω νά σᾶς εἴπω τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ κ. Παπανικολάου ἐτίμησεν τόν ὑπαλληλικόν κόσμον.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐδῶ ἐπεκράτησεν ἡ ἀντίληψις ὅτι ἐφ' ὅσον ἑνοποιοῦνται αἱ τεχνικαί ὑπηρεσίαι τοῦ Κράτους, θά ἦτο σκόπιμον, διά τῆς ἀναδείξεως νέας ἡγεσίας, νά δημιουργηθῆ νέα ἀτμόσφαιρα εἰς τό ὑπουργεῖον. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ἐπεκρίθην διότι ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνεδείχθησαν εἰς τήν νέαν ἡγεσίαν, οἱ περισσότεροι προήρχοντο ἀπό τήν ἀντιπολίτευσιν. Γνωρίζετε τά πρόσωπα. Σᾶς ἐρωτῶ, ὑπάρχει κανείς ἐκ τῆς πολιτικῆς του τοποθετήσεως;*

Θ. Χαβίνης — Κ. Μητσοτάκης: Δέν εἶπε κανείς αὐτό.

Κ. Καραμανλῆς: *Σᾶς λέγω ὅτι τήν μέν ἡγεσίαν τήν ἐκρινεν ἡ Κυβέρνησις, τούς ὑπαλλήλους δέ τῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι ἑνοποιήθησαν, τούς ἔκρινεν ὑπηρεσιακόν ὄργανον, ἡ ἐπιτροπή ἐντάξεων, τήν ὁποίαν προβλέπει ὁ νόμος. Τήν ἡγεσίαν τοῦ ὑπουργείου τήν ἔκρινεν ἡ Κυβέρνησις καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὡς ἀπεφάσισε, διότι ἐνόμιζεν ὅτι μετά τήν ἑνοποίησιν τῶν διαφόρων αὐτῶν ὑπηρεσιῶν ἔπρεπεν, ἀναδεικνύουσα νέαν ἡγεσίαν τοῦ τεχνικοῦ κόσμου, νά δημιουργήση μίαν νέαν ἀτμόσφαιραν εἰς τό ὑπουργεῖον. Σᾶς εἶπον ὅτι κατά τήν κρίσιν προσώπων εἶναι δυνατόν νά διεπράχθησαν ἀδικίαι. Ἡμεῖς εἰς οὐδένα ἠρνήθημεν τό δικαίωμα διά λόγους οὐσιαστικούς νά προσφύγη εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καί νά ἐπιδιώξη τήν ἀποκατάστασίν του. Ἡμεῖς μόνον λέγομεν ὅτι, ἐφ' ὅσον τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐπελήφθη τοῦ θέματος τῆς νομιμότητος τῆς συνθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς, ἐπ' αὐτοῦ ἁρμοδία νά ἀποφανθῆ εἶναι ἡ Βουλή. Τό γνωρίζομεν τό δικαίωμα καί τό κατοχυρώνομεν διά τῆς τροπολογίας τήν ὁποίαν ὑποβάλλομεν, ὄχι μόνον*

νά συζητηθοῦν ὅλαι αἱ ἐκκρεμεῖς προσφυγαί διά λόγους οὐσιαστικούς, ἀλλά καί αἱ ἤδη κριθεῖσαι.

Γ. Βογιατζῆς: Ἐπειδή συμφωνῶ μέ ὅσα λέγετε, νομίζω ὅτι πρέπει νά δοθῆ τό δικαίωμα, τουλάχιστον εἰς τούς προσφυγόντας νά ἐπανεξετασθοῦν αἱ προσφυγαί των διά τούς ὑπολοίπους λόγους.

Κ. Καραμανλῆς: *Ὄχι μόνον ἐπιτρέπομεν εἰς οἱονδήποτε ὑπάλληλον νά προσφύγη εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καί τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας νά κρίνη τούς λόγους οὐσίας, διά τούς ὁποίους παραπονεῖται ὁ ὑπάλληλος, ἀλλά καί διά τάς κριθείσας προσφυγάς λέγομεν ὅτι δύνανται ἄνευ ἑτέρας διαδικασίας νά ἐπανέλθουν εἰς τήν κρίσιν διά λόγους οὐσίας, πλήν τοῦ λόγου τοῦ ἀφορῶντος εἰς τήν σύνθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς. Παρακαλῶ, λοιπόν, νά γίνη δεκτή ἡ τροπολογία, νά κατοχυρώσωμεν τό σύνολον τῆς ἐντάξεως καί κατόπιν νά συζητηθοῦν αἱ προσφυγαί.*

Θ. Χαβίνης: Ἐφ ὅσον τό νομοσχέδιον, κύριε ὑπουργέ, εἶναι εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν, νά μή λάβωμεν ἀπόψε καμμίαν ἀπόφασιν καί νά μελετήσητε τό ζήτημα πάλιν, διότι δέν εἶναι τόσον ἁπλοῦν 140 ὑπάλληλοι νά προσφύγουν εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀδικούμενοι. Εἶναι μεγάλο πρᾶγμα καί ἐδημιούργησε μέγα σάλον μέσα εἰς τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων.

Κ. Καραμανλῆς: *Καί ποῖος θά ἐκτιμήση τάς ἀδικίας; Φυσικό ἦτο εἰς τήν ἔνταξιν 4.000 ἀνθρώπων, εἰς τήν μονιμοποίησιν 500 ἐκτάκτων, νά ὑπάρξουν καί ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἠδικήθησαν, ἤ ἔχουν τό αἴσθημα ὅτι ἠδικήθησαν. Ἐγώ δέν ἀρνοῦμαι ὅτι ἦτο δυνατόν νά ἔγιναν ἀδικίαι, ἀλλά ποῖος θά κρίνη ἐάν ἔγιναν ἀδικίαι; Ἐγώ; Ὄχι. Τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἐπαναλαμβάνω, φυσικόν ἦτο εἰς τήν τακτοποίησιν 4.000 ἀνθρώπων νά ὑπάρξουν 200-300, οἱ ὁποῖοι νά ἔχουν τό αἴσθημα ὅτι ἠδικήθησαν καί νά προσφύγουν εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἐγώ, λοιπόν, λέγω, ἠμποροῦν νά προσφύγουν εἰς τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καί ἐάν ἐπιτύχουν θά τούς ἀποκαταστήσω. Σεῖς τί λέγετε; Ποῖος θά τούς κρίνη; Πῶς θά κριθοῦν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν τό αἴσθημα ὅτι ἠδικήθησαν; Ἐάν θελήσωμε ἡμεῖς νά τούς κρίνωμεν, θά πρέπει ἐπί 6 μῆνας νά ἐξετάζωμεν 4.000 ὑπαλλήλους.*

Θ. Χαβίνης: Ἐάν δώσετε τό δικαίωμα νά προσφύγουν εἰς μίαν δευτεροβάθμιον ἐπιτροπήν, θά λυθῆ ἴσως τό πρᾶγμα. Διατί λοιπόν νά μή γίνη μία δευτεροβάθμιος ἐπιτροπή;

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε Χαβίνη, ὑπάρχουν δύο στάδια δικαιώσεώς των. Πρῶτον, διατηροῦν ἀκέραιον τό δικαίωμα νά κριθοῦν ἀπό τό Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καί δεύτερον, ἐάν διαπιστώσω ὅτι πράγματι ἐγένετο μεγάλη ἀδικία, νά λάβω τά κατάλληλα μέτρα, πρός ἀποκατάστασίν των. Τό θέμα, κύριοι, εἶναι νά γίνη δεκτή ἡ τροπολογία μου, διά νά κατοχυρωθῆ ἐν τῷ συνόλῳ του τό ἔργον τῆς ἐντάξεως, ἐνῶ ἄλλως θά δημιουργηθῆ χάος εἰς τόν τομέα αὐτόν. Καί δέν νομίζω ὅτι οἱοσδήποτε ἐντός τῆς αἰθούσης αὐτῆς θά ἤθελε νά δημιουργηθῆ ἕνα χάος εἰς τόν τομέα αὐτόν τῆς δημοσίας ζωῆς τῆς χώρας.*

Θ. Χαβίνης: Ἐδείξατε ἀμεροληψίαν πρωτοφανῆ.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐάν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παραπονοῦνται ὅτι ἠδικήθησαν, δικαίως εἴτε ἀδίκως, θά πρέπει νά ὑποβάλουν προσφυγάς καί ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσφυγῶν θά κρίνωμεν.*

Κ. Μητσοτάκης: Εἴχομεν παλαιοτέραν δήλωσιν τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων ἐνώπιον τοῦ Σώματος ὅτι θά φέρη νόμον, διά τοῦ ὁποίου θά διορθώνωνται τά ἄτοπα. Ἐφ' ὅσον ἐδέχθητε ὅτι ὄντως ἐγιναν λάθη πρέπει αὐτά νά διορθωθοῦν.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἔκαμον τήν δήλωσιν ὅτι πρῶτα πρῶτα θά πρέπει νά ἴδωμεν ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀδικοῦνται, θά πρέπει νά ἀναμένωμεν τήν ὑποβολήν τῶν προσφυγῶν. Ἀπό τόν ἀριθμόν τῶν προσφυγῶν καί ἀπό τό μέγεθος τῆς ἀδικίας, τό ὁποῖον θά διαπιστωθῆ, θά κρίνωμεν τήν ἀνάγκην νομοθετικῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ. Δέν εἶμαι ἐγώ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θά δεχθῶ νά γίνουν ἀδικίαι*[131].

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων συνιστᾶται εἰδική ἐπιτροπή γνωματεύσεως γιά τά πολεοδομικά θέματα τῆς Ἀθήνας καί τῆς Θεσσαλονίκης.

26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1954

Μέ ἀφορμή ἐρώτηση γιά τήν ἀνάγκη μελέτης τοῦ ὅλου θέματος τῆς ἐπαρχίας Λασηθίου — ἀρδευτικό, προστατευτικό, καί ὁδικό — ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ἀφοῦ διευκρίνησε ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὅτι ὅλες οἱ ὁδοί τῆς χώρας διακρίνονται σύμφωνα μέ τό νόμο σέ ἐθνικές, ἐπαρχιακές καί κοινοτικές, ἐπεσήμανε:

«Διά τάς ἐθνικάς, τήν εὐθύνην τῆς φροντίδος καί τῆς συντηρήσεως, μαζί μέ τάς δαπάνας, τάς ἔχει τό Κράτος. Διά τάς ἐπαρχιακάς, παλαιότερον ἐφρόντιζον αἱ ἐπαρχίαι διά τῶν Ἐπαρχιακῶν Ταμείων. Ἀλλά τά Ἐπαρχιακά Ταμεῖα ἀργότερον δέν ἦσαν εἰς θέσιν οἰκονομικῶς νά ἀνταποκριθοῦν καί τό Κράτος ἀνέλαβε καί τήν συντήρησιν τῶν ἐπαρχιακῶν ὁδῶν. Δυστυχῶς, ὅμως, λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ, δέν εἶναι δυνατόν τό Κράτος μέ τόν προϋπολογισμόν του νά ἀντιμετωπίση τό μέγα αὐτό βάρος. Ἑτοιμάζω νομοσχέδιον, τό ὁποῖον θά καταθέσω προσεχῶς, διά τοῦ ὁποίου καθορίζω τάς ἐθνικάς ὁδούς μέ αὐστηρότητα καί μέ τήν προβλεπομένην τεχνικήν ἀποκέντρωσιν, ἵνα δοθῆ ἡ εὐχέρεια καί ἡ δυνατότης συντηρήσεως τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς ἐπαρχίας. Ἐφέτος ἡ Κυβέρνησις διέθεσεν 120 δισεκατομμύρια διά τό ἐθνικόν δίκτυον, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν αἱ ἐθνικαί ὁδοί Ἑλλάδος - Τουρκίας καί Ἑλλάδος - Γιουγκοσλαβίας. Τά χρήματα αὐτά ἐξοικονομήθησαν ἀπό τό κεφάλαιον τῶν ἐπενδύσεων. Περαιτέρω διετέθησαν ἀπό τόν προϋπολογισμόν 80 δισεκατομμύρια διά τήν βατότητα ὡρισμένων ἐπαρχιακῶν ὁδῶν.

»Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, ὅλα αὐτά, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγκῶν καί τῶν ἀπαιτήσεων, εἶναι σταγών

ἐν τῷ ὠκεανῷ. Διά τούς λόγους αὐτούς κατήρτισα, ὡς προανέφερον, νομοσχέδιον, τό ὁποῖον θά ἔλθη ἐνώπιόν σας καί διά τοῦ ὁποίου καθορίζω αὐστηρῶς τάς ἐθνικάς ὁδούς. Πράττω τοῦτο διότι ἔχουν χαρακτηρισθῆ ὡς ἐθνικαί ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τήν πρωτεύουσαν μέ τάς πρωτευούσας τῶν νομῶν, καί αἱ συνδέουσαι τάς πρωτευούσας τῶν νομῶν μεταξύ των, ἐπίσης αἱ συνδέουσαι τήν χώραν μέ ξένα Κράτη, ὡς καί αἱ τουριστικαί. Διά τοῦ νομοσχεδίου προβλέπεται δημιουργία τοπικοῦ προϋπολογισμοῦ, οὕτως ὥστε νά καταστῆ δυνατόν νά ἐνισχυθῆ τό Ἐπαρχιακόν Ταμεῖον, διά τῆς ἐξευρέσεως πόρων, ὥστε νά καταστῆ τοῦτο ἱκανόν διά τήν συντήρησιν τῶν ἐπαρχιακῶν δρόμων. Θά γίνη ἕνα πρόγραμμα τεσσάρων - πέντε ἐτῶν συντηρήσεως παλαιῶν καί κατασκευῆς νέων.

»Εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην νά εἴπω τά ὅσα εἶπον, διότι δεκαέξι ἀναφοραί, ἐπαναλαμβάνω, ἀφοροῦν εἰς τήν συντήρησιν δρόμων. Δέν ὑπάρχουν, ὅμως, πόροι οὔτε ἀπό τό Κράτος, οὔτε ἀπό ἄλλην πηγήν. Ἐλπίζω, λοιπόν, λίαν συντόμως νά ἔλθη νομοσχέδιον καί νά τύχη τῆς ἐγκρίσεώς σας, οὕτως ὥστε νά δυνηθῶμεν νά κινήσωμεν τό δυναμικόν τῆς ὑπαίθρου, ἄνευ τοῦ ὁποίου δέν δύναται νά ἀντεπεξέλθη ὁ προϋπολογισμός, διότι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀνάγκην ἀπό 6.000 δρόμους».

Στή συνέχεια, ὁ Κ. Καραμανλῆς πληροφόρησε τό Σῶμα ὅτι, γιά τό ἔτος 1954-5 προβλέπεται ἡ κατασκευή 94 γεφυρῶν μέ τήν προοπτική νά ἀνακατασκευαστοῦν, μέσα στά δύο ἑπόμενα ἔτη, καί οἱ ὑπόλοιπες, ἀπό τίς 300 κατεστραμμένες[132].

13 ΜΑΡΤΙΟΥ 1954

Στό πλαίσιο τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἀρχίζει ἡ κατασκευή τοῦ φράγματος Ἀχελώου. Σύμφωνα μέ τή σχετική ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, ἡ ἐκτέλεση κατακυρώθηκε στήν Ἑταιρεία Ὁδῶν καί Ὁδοστρωμάτων. Ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου ὑπολογίζεται σέ 43 δισεκ. δραχμῶν καί ἡ ὁλοκλήρωσή του θά γίνει ὡς τό τέλος τοῦ 1955.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς κατακυρώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Ἀχελώου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε, σέ δηλώσεις του, στό πρόγραμμα τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων:

«Τά συνεχιζόμενα ἔργα, τά ὁποῖα, ὡς γνωστόν, χρηματοδοτοῦνται μέ 94 δισεκ. δραχμῶν, ἐκτελοῦνται μέ γοργόν ρυθμόν, ἀπορροφηθέντων μέχρι σήμερον 68 δισεκ. δραχμῶν ἐκ τῆς ὡς ἄνω συνολικῆς πιστώσεως. Ἐπίσης, τά νέα μεγάλα παραγωγικά ἔργα, τά ὁποῖα περιελήφθησαν εἰς τό ὑπό ἐκτέλεσιν πρόγραμμα καί τά ὁποῖα καλύπτουν σημαντικόν μέρος τοῦ προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας, εἰσῆλθον εἰς τό στάδιον τῆς ἐκτελέσεως. Συγκεκριμένως: 1) Διά τά φράγματα τῶν ποταμῶν Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονος, προϋπολογισμοῦ 65.000.000.000 δρχ. ἐγένετο ἡ δημοπρασία, πρός ἀνάδειξιν ἀναδόχου μεταξύ ἑλληνικῶν Οἴκων, τήν 12 Ἰανουαρίου, ἤρχισεν δέ ἤδη ἡ κατασκευή των διά τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ ἀναδόχου. 2) Διά τό ἔργον τῆς κατασκευῆς τῆς σήραγγος Λαψίστης, προϋπολογισμοῦ 15.000.000.000 δραχμῶν, ἥτις ἀποτελεῖ τό βασικόν ἔργον ἀξιοποιήσεως τῆς παρά τά Ἰωάννινα ἑλώδους ἐκτάσεως 20.000 στρεμμάτων, προεκηρύχθη δημοπρασία διά τήν 30ήν Μαρτίου, χορηγηθέντων πρός τοῦτο τῶν μηχανημάτων ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν διά τήν κατασκευήν τοῦ ὑδροηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου Λούρου. Ἡ διάρκεια τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων τούτων προβλέπεται εἰς 30 μῆνας. 3) Διά τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα χειμάρρου Χαβρίου - Χαλκιδικῆς, προϋπολογισμοῦ 4,5 δισεκατομμυρίων δραχμῶν, διά τῶν ὁποίων προβλέπεται ἡ προστασία 10 χιλιάδων στρεμμάτων εὐφόρου γῆς ἀποκλίσεως καί διαβρώσεως, προεκηρύχθη δημοπρασία τήν 9ην Ἀπριλίου, ὑπολογιζομένης τῆς περατώσεως τοῦ πρώτου μέρους αὐτῶν περί τά τέλη τρέχοντος ἔτους. Διά τῶν ἀνωτέρω ἔργων ὁλοκληροῦται τό πρόγραμμα ἐκτελέσεως νέων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἀπομένοντος μόνον τοῦ φράγματος Νέστου, ἡ ἔναρξις κατασκευῆς τοῦ ὁποίου θά λάβη χώραν εὐθύς ὡς ἡ Ἑταιρεία "Νάππεν" περατώση περί τά τέλη Ἀπριλίου, ὡς ὑπολογίζεται, τήν σχετικήν μελέτην».

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1954

Ἀνακοινώνεται ἡ ἐπικείμενη ὁλοκλήρωση σημαντικῶν ὁδικῶν ἔργων στήν πρωτεύουσα.

Συγκεκριμένα, ἡ ὁδός Βασιλέως Κωνσταντίνου θά δοθεῖ στήν κυκλοφορία στίς 15 Μαΐου, ὁ Ἰλισός θά καλυφθεῖ ὡς τό τέλος Ἀπριλίου, ἡ διαπλάτυνση τῶν ὁδῶν Βασιλίσσης Σοφίας καί Πατησίων θά ἀπερατωθεῖ σέ διάστημα ἡμερῶν, ἐνῶ ἔχει ἐνταχθεῖ στό πρόγραμμα κατασκευῆς καί διαπλατύνσεως τῶν ἀθηναϊκῶν ὁδῶν καί ἡ Λεωφόρος Συγγροῦ. Στήν εὐρύτερη περιφέρεια τοῦ λεκανοπεδίου, τά χωματουργικά ἔργα στή λεωφόρο Δαφνίου ὁλοκληρώνονται περί τά μέσα Ἰουνίου καί ἔγινε ἤδη ἡ διάνοιξη τοῦ κατεξοχήν βραχώδους τμήματος τῆς ὁδοῦ Βουλιαγμένης-Σουνίου. Ἀκόμη, περατώνεται ἡ ἀσφαλτόστρωση τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν-Νέας Μάκρης ὡς τά τέλη Μαΐου, τῆς ὁδοῦ Δροσιᾶς-Μπογιατίου-Λίμνης Μαραθῶνος ὡς τά τέλη Ἀπριλίου, τῆς ὁδοῦ Χαρβατίου-Λούτσας καί τῆς ὁδοῦ Καπανδριτίου-Καλάμου-Ἁγίων Ἀποστόλων ὡς τά τέλη Ἰουνίου.

26-27 ΜΑΡΤΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ νέα ἐπίσκεψη στή Θεσσαλονίκη, μέ σκοπό τή ρύθμιση σειρᾶς θεμάτων τῆς ἁρμοδιότητάς του. Μεταξύ ἄλλων, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος, Α. Στράτο, ἐπιθεώρησε τό ἀνακατασκευαζόμενο μέγαρο τοῦ

Διοικητηρίου, ὅπου καί θά στεγαστοῦν ὅλες οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες τῆς πόλεως — ἔργο γιά τό ὁποῖο ἔχει διατεθεῖ κονδύλιο 3.700 ἑκατ. Στή συνέχεια, ἐπιθεώρησε τίς ὁδούς Ὡραιοκάστρου - Μηχανιῶνος, ὅπου διαπίστωσε — σύμφωνα μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο — ἀδικαιολόγητες φθορές, πού θά ἀποκατασταθοῦν πλήρως ἀπό τούς ἐργολάβους, καί προήδρευσε στό Δημαρχεῖο σέ σύσκεψη, κατά τήν ὁποία ἀποφασίστηκε ἡ ἀνακατασκευή τῆς παραλιακῆς λεωφόρου Βασιλέως Γεωργίου - Βασιλίσσης Ὄλγας, μέ συμμετοχή τοῦ δήμου στήν ὅλη δαπάνη. Ἐπίσης, ἀποφασίστηκε νά ἀφαιρεθοῦν οἱ τροχιοδρομικές γραμμές καί νά κατασκευαστεῖ πλῆρες δίκτυο ὑπονόμων καί ὑδρεύσεως. Σχετικά προβλέφθηκε ὅτι ἡ δημοπράτηση τοῦ ἔργου θά γίνει τό ταχύτερο, ὥστε ἀπό τήν 1η Μαΐου νά ἀρχίσει ἡ ἐκτέλεση τοῦ ἔργου. Τέλος, ἀποφασίστηκε νά διαμορφωθεῖ ὁ ἀκάλυπτος χῶρος ἀπό τήν παραλιακή λεωφόρο ὡς τή θάλασσα σέ ἄλσος καί νά ἐξωραϊστεῖ κατά τό ὑπόδειγμα τῆς παραλιακῆς λεωφόρου Φαλήρου - Βουλιαγμένης. Στή συνέχεια, ἐπιθεώρησε τήν παραλιακή λεωφόρο τῆς Ἀρετσοῦς καί ὑπέδειξε ὁρισμένες παραλλαγές καί βελτιώσεις.

Τήν ἑπομένη, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐγκαινίασε σειρά σημαντικῶν ἔργων στήν ὕπαιθρο τῆς Μακεδονίας, ὅπως τό φράγμα τοῦ Ἀλιάκμονα, μεγάλη γέφυρα στόν Ἀξιό καί τή γέφυρα τῆς Ἀμφιπόλεως, στίς ἐκβολές τοῦ Στρυμόνα.

2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1954

Ὁ Σ. Μαρκεζίνης, ὑπουργός Συντονισμοῦ, ὑποβάλλει τήν παραίτησή του.

Στό πλαίσιο τοῦ μερικοῦ κυβερνητικοῦ ἀνασχηματισμοῦ πού θά ἐπακολουθήσει, ὁ Κ. Καραμανλῆς διατηρεῖ τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων. Σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, συζητήθηκε ἡ ἀνάληψη ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ, ἀλλ' ἀντιτάχθηκε σταθερά ὁ Σ. Στεφανόπουλος.

4 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει ὅτι ὑπογράφηκαν οἱ συμβάσεις γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων Λαψίστης Ἠπείρου καί Χαβρία Χαλκιδικῆς, μέ τά ὁποῖα ὁλοκληρώνεται τό πρόγραμμα τῶν νέων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

Μέ τό πρῶτο ἔργο προβλέπεται ἡ κατασκευή σήραγγας 4.200 μέτρων, γιά τήν ἀποστράγγιση καί τήν ἀποξήρανση τῆς λίμνης Λαψίστης καί τῆς περιοχῆς της, ὥστε νά ἀποδοθοῦν στήν καλλιέργεια 15.000 στρέμματα καί νά βελτιωθεῖ ἡ ἀπόδοση ἄλλων 10.000. Τό ἔργο θά συμπληρωθεῖ μέ τήν κατασκευή τῆς ἀποστραγγιστικῆς τάφρου Ἰωαννίνων, μήκους 16 χιλιομέτρων, ἡ ὁποία θά ἐπιτρέψει τή διοχέτευση τῶν πλεοναζόντων ὑδάτων τῆς λίμνης πρός ὄφελος τῶν γύρω ἐκτάσεων. Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν θά γίνει σέ διάστημα δεκαπενθημέρου καί προβλέπεται νά ἀποπερατωθεῖ μετά δύο ἔτη. Ἡ δαπάνη ἀνέρχεται σέ 11.755.000 νέες δραχμές.

Μέ τό δεύτερο, γίνεται ἡ διευθέτηση τοῦ χειμάρρου Χαβρία, ὁ ὁποῖος κατακλύζει τήν κοιλάδα Ὀρμυλίας Χαλκιδικῆς καί ἀχρηστεύει 10-20.000 καλλιεργήσιμα στρέμματα. Ἡ ἐκτέλεση τοῦ ἔργου θά ὁλοκληρωθεῖ στή διάρκεια τοῦ ἑπόμενου ἔτους καί ἡ δαπάνη του ὑπολογίζεται σέ 4.500.000 νέες δραχμές.

6 - 7 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται καί πάλι τή Θεσσαλονίκη καί παρίσταται στήν τελετή τῆς συμβολικῆς ἀφαιρέσεως τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν τῆς διαδρομῆς Ντεπώ-Τσιμισκῆ καί τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου ἀνακατασκευῆς τῶν ὁδῶν Βασιλέως Γεωργίου καί Βασιλίσσης Ὄλγας.

Μετά τήν τελετή, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε ὅτι *ἡ συμπρωτεύουσα θά ἀλλάξει ἐντελῶς ὄψη: πρόκειται νά ἐκτελεστοῦν τόσα ἔργα, ὅσα δέν ἐκτελέστηκαν στίς τελευταῖες δεκαετίες.*

Προτοῦ ἐπιστρέψει στήν Ἀθήνα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιθεώρησε τά ἔργα Ἀξιοῦ-Ἀλιάκμονος καί περιόδευσε αὐθημερόν τήν Ἀνατολική Μακεδονία.

11 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τόν Πειραιᾶ καί, ἀφοῦ ἐπιθεωρεῖ τούς λιμενικούς χώρους, ἐξετάζει, σέ πολύωρη σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τῶν ἁρμόδιων παραγόντων, τή νέα σειρά ἔργων τοῦ ΟΛΠ.

Σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

Ὁ ὑπουργός συνέστησεν εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐπιτροπήν τοῦ ὀργανισμοῦ ὅπως προβῆ εἰς τήν ἄμεσον ἔναρξιν τῶν ἀνωτέρω ἔργων, καθ' ὅσον καί αἱ σχετικαί μελέται εἶναι ἕτοιμαι, ἀλλά καί αἱ ἀντίστοιχοι πιστώσεις διατίθενται ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν τοῦ ΟΛΠ, τά ὁποῖα ὑπερβαίνουν τά 35 ἑκατ. δραχμῶν.

Κατά τάς ληφθείσας ἀποφάσεις, τάς ὁποίας ἀνεκοίνωσεν ὁ γενικός διευθυντής τοῦ ΟΛΠ κ. Ἀναστασᾶτος εἰς τόν κ. ὑπουργόν τῶν Δημοσίων Ἔργων, συνολικῶς θά διατεθοῦν 21½ ἑκατ. δρχ. διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμματισθέντων ἔργων. Ἐκ τούτων 6½ ἑκατ. θά διατεθοῦν εἰς ἔργα συντηρήσεως τῶν κτιρίων, τῶν ἔργων ὁδοποιίας καί τῶν κρηπιδωμάτων τοῦ ΟΛΠ, τό δέ ὑπόλοιπον ποσόν ἐκ 15 ἑκατ. διά τήν ἐκτέλεσιν νέων ἔργων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ ἀνέγερσις νέων ἀποθηκῶν, ἡ κατασκευή τῆς παραλιακῆς λεωφόρου, ἀπό τοῦ κεντρικοῦ τελωνείου μέχρι τοῦ σταθμοῦ ΣΠΑΠ, ὁ ἐξωραϊσμός τοῦ Τουρκολίμανου, διά τό ὁποῖον θά διατεθῆ ποσόν 1 ἑκατ., ἡ κατασκευή τῆς ἀκτῆς Τρύφ.

Ἐξωραϊστικά ἔργα στή Θεσσαλονίκη.

Μουτσοπούλου κ.ἄ. Ἐπίσης, ἐγένετο παρά τοῦ κ. Καραμανλῆ σύστασις διά τόν ἐξωραϊσμόν καί τῶν πλατειῶν Ἀμαλίας καί Καραϊσκάκη.

Ὁμιλῶν εἰς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου, ὁ κ. ὑπουργός ἐδήλωσεν ὅτι ἑτοιμάζει νομοθετικόν διάταγμα, διά τοῦ ὁποίου προβλέπεται ἡ ἐπί 5ετίαν ὑπό τοῦ ΟΛΠ ἐνίσχυσις τοῦ δήμου Πειραιῶς διά 2 ἑκατ. δραχμῶν ἐτησίως[133].

18 ΜΑΪΟΥ 1954

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων σύσκεψη μέ θέμα τήν πορεία τῆς ἐκτελέσεως τῶν προγραμματισμένων δημόσιων ἔργων στόν Πειραιᾶ, ὁδικῶν καί ἐξωραϊστικῶν.

Ὁ ὑπουργός ἐπέστησε τήν προσοχή τῶν ἁρμοδίων στήν ἀνάγκη τῆς ταχύτερης δυνατῆς ὁλοκληρώσεώς τους. Εἰδική ἐξέταση ἔγινε, στή διάρκεια τῆς συσκέψεως, καί τῶν προβλημάτων τῆς Ἑταιρείας Ἠλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων.

21 ΜΑΪΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τίς πόλεις Ναύπλιο, Ἄργος, Μεγαλόπολη, Τρίπολη, Καλαμάτα, Σπάρτη καί Γύθειο, ὅπου καί ἐπιβλέπει τά ἐκτελούμενα δημόσια ἔργα.

Κατά τήν περιοδεία του στήν Πελοπόννησο, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐξέφρασε τή δυσφορία του γιά τό βραδύ ρυθμό στήν ἐκτέλεση ὁρισμένων ἔργων, σχετικῶν ἰδίως μέ τήν ἐπισκευή τῶν ὁδῶν. *«Τοῦτο»*, παρατήρησε, *«ὀφείλεται ἀφ' ἑνός μέν εἰς τήν κακοκαιρίαν, ἀλλά κατά κύριον λόγον εἰς τήν ἀνεπάρκειαν ὡρισμένων ἐργολάβων»*.

Μέ ἀφετηρία τή διαπίστωση αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς κήρυξε ἔκπτωτους τούς ἐργολάβους τῶν ὁδῶν Τριπόλεως-Σπάρτης καί Τριπόλεως-Καλαμάτας, διέταξε τήν ἀφαίρεση τῶν διπλωμάτων τους καί ἀνέθεσε τή συνέχιση τῶν ἔργων σέ ἄλλους πού παρουσίασαν καλύτερη ἀπόδοση.

28 ΜΑΪΟΥ 1954

Σέ ἀπάντηση ἐρωτήσεως τοῦ βουλευτῆ Θεσπρωτίας, Χ. Παπασταύρου, γιά τήν —κατά τή γνώμη του— δυσαναλογία τῶν δαπανῶν στήν ἐκτέλεση ἔργων ὁδοποιίας, ἐξωραϊσμοῦ καί συγκοινωνιακῶν, ἀφενός τῆς πρωτεύουσας καί ἀφετέρου τῆς ἐπαρχίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρατήρησε:

«Ἡ ἐπερώτηση τοῦ συναδέλφου ἔχει δύο πλευράς. Ἡ μία εἶναι διατύπωσις παραπόνων ὅτι ἡ ἐπαρχία Θεσπρωτίας ἀπό τῆς πλευρᾶς τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων ἐγκατελείφθη. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς εἴπω ὅτι τό παράπονον εἶναι ἀβάσιμον, ὅπως θά ἀποδειχθῆ ἀπό τά νούμερα τά ὁποῖα θά ἐκθέσω. Διά τήν ἐπαρχίαν Θεσπρωτίας, κύριοι συνάδελφοι, διετέθησαν αἱ ἑξῆς πιστώσεις εἰς τό ἐκτελούμενον ἤδη πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων. Διά νά ἔχετε δέν τήν δυνατότητα συγκρίσεως, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς εἴπω ὅτι διά τήν χρῆσιν 1952-53, διά τήν Θεσπρωτίαν διετέθησαν 605 ἑκατομμύρια.

Χ. Παπασταύρου: Δι' ἐπαρχιακά;

Κ. Καραμανλῆς: *Συγκοινωνιακά. Διετυπώσατε τό παράπονον ὅτι ἡ ἐπαρχία Θεσπρωτίας ἐγκατελείφθη ἀπό τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, ἐνῶ ἀντιθέτως δαπανῶνται χρήματα καί κάμνομεν ἔργα εἰς τάς Ἀθήνας. Σᾶς ἀπαντῶ ὅτι διά συγκοινωνιακά ἔργα εἰς τήν ἐπαρχίαν, 1952-53 διετέθησαν ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων 3.655 ἑκατομμύρια, ὡς ἀκολούθως.....* (ἀναγιγνώσκει).

»Δηλαδή ἐκ τῶν 605 ἑκατομμυρίων, τά ὁποῖα εἶχον δοθῆ διά τήν χρῆσιν 1952-53, διαθέσαμεν 3.655 ἑκατομμύρια διά...» (ἀναγιγνώσκει).

»Ὁ κύριος συνάδελφος παραπονεῖται διατί εἰς τά προγράμματά μου δέν ἔκαμα ἱκανοποιητικάς προβλέψεις διά τάς ἐπαρχίας. Καί ἀπαντῶ: Ἀντί τῶν 600 ἑκατομμυρίων διά τήν χρῆσιν 1952-53 διαθέσαμεν 6.600 ἑκατομμύρια. Συνεπῶς δι' ἀριθμῶν ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀβάσιμα, καί ἐπικαλοῦμαι τήν μαρτυρίαν τῶν ἄλλων συναδέλφων τῆς Θεσπρωτίας».

Στή συνέχεια τῆς ἀγορεύσεώς του, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐπεσήμανε καί γενικότερα:

«Ὁ κύριος συνάδελφος ἔκαμε μίαν ἐρώτησιν διά τήν ἐπαρχίαν Θεσπρωτίας, καί τοῦ ἀπαντῶ ὅτι τό ἐρώτημά του εἶναι ἀδικαιολόγητον καί νομίζω ὅτι δ' ἀριθμῶν ἀπέδειξα ὅτι εἶναι ἀβάσιμον. Γνωρίζουν ὅλοι οἱ κύριοι συνάδελφοι, καί ἰδίως ὅσοι ὑπῆρξαν ὑπουργοί Δημοσίων Ἔργων, ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς χώρας αἱ συγκοινωνιακαί εἶναι τεράστιαι καί τά μέσα πού διαθέτομεν εἶναι περιωρισμένα.

»Αὐτά ὅσον ἀφορᾶ τήν Θεσπρωτίαν. Ἀλλά διότι καί παλαιότερον ἐθίγη τό θέμα τῶν ἔργων τῶν ἐκτελουμένων εἰς τάς Ἀθήνας, καί διότι προσφάτως γίνεται μία προσπάθεια νά δημιουργηθοῦν ψευδεῖς ἐντυπώσεις αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν ἕνα συναίσθημα πικρίας εἰς τήν ὕπαιθρον χώραν, εἶμαι ὑποχρεωμένος, διά νά διαλύσω αὐτήν τήν παρεξήγησιν, ἀλλά καί νά ἐνημερώσω τήν Βουλήν, νά ἐπαναλάβω ἐκεῖνο πού εἶπον εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν πρό τριμήνου. Καί νομίζω ὅτι ὁ κύριος Παπασταύρου, ὁ ὁποῖος παρίστατο εἰς τήν συνεδρίασιν ἐκείνην, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά μέ ἐπικρίνῃ καί πάλιν.

»Τά ἔργα τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ἐδήλωσα, ἐκτελοῦνται ἀπό πόρους οἱ ὁποῖοι ἀντλοῦνται ἀπό τόν ἀθηναϊκόν λαόν. Ὅπως γνωρίζετε, ἐψηφίσαμεν ἕναν νόμον, διά τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο μία πρόσθετος ἐπιβάρυνσις εἰς τά εἰσιτήρια τῶν λεωφορείων. Ὁ διαρκής αὐτός πόρος δίδει περίπου ἕνα ποσόν 45 δισεκατομμυρίων, τά ὁποῖα πληρώνουν οἱ Ἀθηναῖοι διά νά κάμουν δρόμους εἰς τάς Ἀθήνας. Συνεπῶς οὐδέν ἐκ τῶν ἔργων τούτων πού ἐκτελοῦνται εἰς τάς Ἀθήνας χρηματοδοτεῖται ἀπό τόν προϋπολογισμόν. Ἐκτός ἐάν σεῖς ἀρνῆσθε τό δικαίωμα εἰς τούς Ἀθηναίους νά κάμουν δρόμους μέ ἰδικά των λεπτά.

»Διά νά σᾶς δώσω τήν δυνατότητα συγκρίσεως, θά σᾶς εἴπω τά ἑξῆς: Δίδω τήν ἀπάντησιν εἰς ὅλους τούς κυρίους συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι διαμαρτύρονται ὅτι εἰς αὐτήν τήν

ἐπαρχίαν ἐγένοντο ἔργα καί εἰς ἐκείνην δέν ἐγένοντο. Λέγω τό ἐξῆς πρός ἐνημέρωσιν τῆς Βουλῆς καί πρός ἀποτροπήν νέων παρεξηγήσεων ὅσον ἀφορᾶ τά ἔργα τά ὁποῖα ἐκτελοῦνται εἰς Ἀθήνας καί τά ὁποῖα ἐγώ θεωρῶ ὡς ἀπολύτως ἀπαραίτητα, διότι, ὅπως καί ἄλλοτε εἶπον, αἱ Ἀθῆναι κατοικοῦνται ἀπό Ἕλληνας, εἶναι πρωτεύουσα, καί ἀπό ἀπόψεως τουριστικῆς κατέχουν τήν πρώτην θέσιν. Ἐάν δέν φτιάξωμεν τάς Ἀθήνας, θά ματαιοπονοῦμεν προσπαθοῦντες νά δημιουργήσωμεν τουρισμόν.

»Εἶμαι ὑποχρεωμένος, ἐφ' ὅσον τίθεται ἔτσι τό θέμα καί γίνεται συζήτησις μεταξύ τῶν πιστώσεων πού διατίθενται εἰς τάς ἐπαρχίας καί τῶν ἔργων πού ἐκτελοῦνται εἰς τάς Ἀθήνας, νά ἐνημερώσω καί πάλιν τήν Βουλήν ὅτι τά προγράμματα τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, τά πάσης φύσεως, καλύπτουν μίαν δαπάνην ἀπό 403 δισεκατομμύρια. Τά 256 δισεκατομμύρια διετέθησαν δι' ἔργα ὁδοποιίας, συντηρήσεως, κατασκευῆς νέων ὁδῶν κ.λ.π.· 184 δισεκατομμύρια διετέθησαν διά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι τά μεγάλα φράγματα τοῦ Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος· σύνολον 403 δισεκατομμύρια. Ἐξ αὐτῶν διετέθησαν διά τάς Ἀθήνας 10 δισεκατομμύρια δι' ἔργα τά ὁποῖα δέν δύνανται νά χαρακτηρισθοῦν ἔργα ἀφορῶντα τήν Ἀθήνα, ἀλλά εἶναι ἔργα πού ἐνδιαφέρουν τήν Πανελλήνιον. Ἐπί 403 δισεκατομμυρίων διετέθησαν διά τάς Ἀθήνας μόνο 10 δισεκατομμύρια. Ἔπρεπε ἡ κατανομή τῶν πιστώσεων τοῦ ὑπουργείου νά γίνεται μέ βάσιν τόν πληθυσμόν. Αἱ Ἀθῆναι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τό 1/5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος θά ἔπρεπε δικαιωματικῶς νά πάρουν 80 δισεκατομμύρια καί ἐπῆραν 10 δισεκατομμύρια. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι, ἐνῶ ἐκ τῶν ἀναλογούντων ἀπό ἀπόψεως πληθυσμοῦ 80 δισεκατομμυρίων λαμβάνουν μόνον 10 δισεκατομμύρια, καί διατίθενται αὐτά ὄχι διά νά ἱκανοποιηθοῦν ἀποκλειστικῶς ἀνάγκαι τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλά διά τήν ἀποσυμφόρησιν τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ, ἔργου τό ὁποῖον ἔχει πανελλήνιον σημασίαν.

»Κατόπιν αὐτῶν τῶν δεδομένων, τά ὁποῖα ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τῆς Βουλῆς, εἶναι δυνατόν νά ὑποστηρίζετε ὅτι πρέπει νά παύσουν νά ἐκτελοῦνται τά ἔργα τῶν Ἀθηνῶν, διότι δημιουργοῦν παρεξηγήσεις;

Χ. Παπασταύρου: Ποιός τό εἶπεν αὐτό;

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐάν εὑρίσκωμαι εἰς τήν ἀνάγκην νά φέρω τούς ἀριθμούς καί νά δώσω ἐξηγήσεις, εἶναι διότι διεπίστωσα ὅτι τελευταίως γίνεται προσπάθεια δημιουργίας ψευδῶν ἐντυπώσεων εἰς βάρος τῶν ἔργων πού γίνονται εἰς τάς Ἀθήνας. Αἱ ψευδεῖς αὐταί ἐντυπώσεις εἶναι δυνατόν νά δημιουργήσουν αἴσθημα πικρίας εἰς τήν ἐπαρχίαν καί δημιουργοῦν παρεξηγήσεις. Ἔχομεν ὑποχρέωσιν νά δώσωμεν ἐξηγήσεις καί νά ἔχωμεν τό θάρρος νά εἴπωμεν ὅτι ἐπιβάλλεται νά γίνουν ἔργα εἰς τάς Ἀθήνας.*

»Διότι γνωρίζετε ὅλοι καλῶς ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῶν δρόμων τῶν Ἀθηνῶν παρουσιάζει εἰκόνα πού δέν παρουσιάζει ὁ δημόσιος δρόμος τῆς μικροτέρας ἐπαρχιακῆς πόλεως. Ἡ ἐμφάνισις τῆς ὁδοῦ Πατησίων ἦτο τοιαύτη πού δέν συναντᾶται οὔτε εἰς τήν Σπάρτην, οὔτε εἰς τάς Πάτρας. Ἐφ' ὅσον τόσον ἐπιτακτική εἶναι ἡ ἀνάγκη νά γίνῃ κάτι εἰς τάς Ἀθήνας καί ἐφ' ὅσον αὐτό τό ὁποῖον γίνεται, γίνεται εἰς βάρος τῶν Ἀθηναίων, δέν εἶναι δυνατόν νά διατυπώνετε ἐπικρίσεις. Νομίζω ὅτι ἡ ἐρώτησίς σας ὑπῆρξεν ἀτυχής καί ὡς πρός τό παράπονόν σας τό ὁποῖον διατυπώσατε, ὅτι εἰς τήν ἐπαρχίαν δέν γίνονται ἀρκετά ἔργα, καί ὡς πρός τό δεύτερον μέρος, ὅτι γίνονται ἔργα εἰς τάς Ἀθήνας καί παραμελοῦνται αἱ ἐπαρχίαι. Θέλω νά πιστεύσῃ ἡ Βουλή ὅτι μέ τά μέσα πού εἶχον εἰς τήν διάθεσίν μου ἔκαμα ὅ,τι ἦτο δυνατόν διά νά ἱκανοποιήσω τάς ἀνάγκας, ὅπως ἐγώ τάς ἀντιλαμβάνομαι. Γνωρίζετε ὅτι αἱ συγκοινωνιακαί ἀνάγκαι εἶναι τεράστιαι.

»Λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς ὅλην τήν Ἑλλάδα ὑπάρχουν 5.000 συνοικισμοί καί ἕκαστος ἐξ αὐτῶν περιβάλλεται μέ 2-3 ἄλλους. Οὗτοι ἔχουν τήν εὔλογον ἀξίωσιν νά συνδεθοῦν. Διά νά γίνῃ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νά κατασκευασθοῦν 2.000 ὁδοί.

»Τό πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων δέν εἶναι δυνατόν νά περιλάβῃ ἐπάνω ἀπό 50-80-100. Δέν εἶναι δυνατόν, ὁσονδήποτε πλῆρες καί ἐάν γίνῃ τό πρόγραμμα, ὁσονδήποτε πλήρη κατανομήν πιστώσεων καί ἐάν κάμωμεν, νά μή ὑπάρχουν κενά καί νά διατυπώνωνται παράπονα. Εἰς τόν τομέα τῶν δημοσίων ἔργων συμβαίνει τό ἑξῆς, ὅπως συμβαίνει καί εἰς τούς ἄλλους τομεῖς τῆς ζωῆς μας, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ἐκπληρώσετε ὅλας τάς ἀνάγκας, ἔστω καί ἐάν διαθέτατε ἐπαρκῆ μέσα καί τεχνικόν ἐξοπλισμόν, διότι δέν τελειώνουν ποτέ, δημιουργοῦνται συνεχῶς νέαι. Συνεπῶς δέν εἶναι δυνατόν νά μή ὑπάρχουν παράπονα ὅτι κάποια παράλειψις γίνεται.

»Ἐπαναλαμβάνω, καί δίδω τήν διαβεβαίωσιν εἰς τήν Βουλήν, ὅτι μέ τά μέσα πού ἔθεσεν εἰς τήν διάθεσίν μου ἡ Κυβέρνησις, ἔκαμα πᾶν δυνατόν διά νά ἱκανοποιήσω τάς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Θά σᾶς παρακαλέσω, ἐάν ἔχετε δικαιολογημένα παράπονα, νά τά φέρετε ὑπ' ὄψιν μου, νά τά συζητήσωμεν καί νά μή διατυπώνετε ἐρωτήσεις μέ σκοπόν νά δημιουργῆτε ἐντυπώσεις. Νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι κάτι πού μοῦ δίδει τό δικαίωμα νά διαμαρτυρηθῶ»[134].

11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο, μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐγκρίνει τήν ἐκτέλεση ὁδικῶν καί ἐξωραϊστικῶν ἔργων στόν Πειραιᾶ, ἀξίας 25 ἑκατ. νέων δραχμῶν, τά ὁποῖα θά χρηματοδοτηθοῦν ἀπό τόν ΟΛΠ καί, κατά ἕνα ποσοστό, ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων:

Ἀνακατασκευή καί ἐπίστρωση μέ ἀσφαλτικό τάπητα τῆς κεντρικῆς παραλιακῆς λεωφόρου ἀπό τήν πλατεία Ἁγίου Νικολάου (τελωνεῖο) μέχρι ΣΠΑΠ (2.200.000 δρχ.)· διαρρύθμιση καί ἐξωραϊσμός τῶν πλατειῶν Καραϊσκάκη καί Ἀμαλίας (500.000)· ἀνακατασκευή τῆς Πειραϊκῆς, ἀπό τό Ναυτικό Νοσοκομεῖο μέχρι τή Σχολή Δοκίμων καί ἐπέκταση τῆς ὁδοῦ Ράλλη πρός τήν ὁδό Μ. Χατζηκυριακοῦ (1.500.000)· ἐπισκευή Ἀκτῆς Τρ. Μουτσοπούλου (700.000)· διαρρύθμιση καί ἐξωραϊσμός τῶν λιμενίσκων Μουνιχίας (Τουρκολίμανο) μέ τήν προέκταση τοῦ μώλου, τήν ἐκβάθυνση αὐτοῦ καί τήν ἀνακατασκευή καί διαπλάτυνση τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ γύρω ἀπό τόν λιμενίσκο (1.000.000)· κατασκευή τριῶν ὑποστέγων τροχιῶν γερανογεφύρας, καθώς καί διαφόρων ἄλλων οἰκοδομικῶν ἔργων ἀπαραιτήτων γιά τήν κανονική καί εὔρυθμη λειτουργία τοῦ λιμένα (5.800.000)· ἔναρξη κατασκευῆς προβλήτας

ἀτμοπλοίων ἐξωτερικοῦ (20.000.000) (πίστωση ἀπό τήν οἰκονομική χρήση 1954-55, 5.000.000)· συντήρηση ἔργων (οἰκοδομικῶν, λιμενικῶν, ὁδοποιίας καί ὑπονόμων) (6.500.000)· κατασκευή νέας γέφυρας Καλαμάνη - Πειραιῶς γιά διευκόλυνση τῆς κυκλοφορίας ὀχημάτων (πίστωση στό πρόγραμμα ἐπενδύσεων 2.000.000, μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά συμπράξει καί ἡ Ἑταιρεία Ἠλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων).

Αὐθημερόν ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τό δήμαρχο Πειραιῶς καί τόν πρόεδρο τοῦ ΟΛΠ, ἐπισκέφθηκε τίς περιοχές, ὅπου πρόκειται νά ἐκτελεστοῦν τά ἔργα καί ἔδωσε σχετικές ὁδηγίες.

Τό Συντονιστικό Συμβούλιο ἐνέκρινε, στήν ἴδια συνεδρίαση, καί τή σύμβαση μέ τήν Ἑταιρεία Ὑδάτων γιά τήν ἐκτέλεση ἀποχετευτικῶν ἔργων στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας, τήν ὁποία καί ἐξουσιοδοτήθηκαν νά ὑπογράψουν οἱ ὑπουργοί Δημοσίων Ἔργων καί Οἰκονομικῶν.

17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, στή διάρκεια συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἐν ἰσχύι πολεοδομικός νόμος πρέπει νά ἰσχύσει γιά ἕνα καί μόνο τετράμηνο ἀκόμη, μέχρις ὅτου ψηφιστεῖ καί ἐφαρμοστεῖ ὁ νέος «Οἰκοδομικός Κανονισμός» πού καταρτίζεται ἀπό τήν Κυβέρνηση. Χαρακτηριστικά, ἀφοῦ παρατήρησε ὅτι ὁ ὑφιστάμενος νόμος εἶχε καταρτιστεῖ τό 1929, μέ βάση τό σχέδιο τῆς πρωτεύουσας ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὄθωνα, ἐπισήμανε:

«Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐκτίσθη καί ἐπεξετάθη χωρίς καμμίαν βάσιν. Εἶναι ἀνάγκη νά ἐφαρμοσθοῦν ὡρισμένα σχέδια... Τό ζήτημα ἐφαρμογῆς τοῦ "Οἰκοδομικοῦ Κανονισμοῦ" δέν εἶναι τό αὐτό καί διά τάς Ἀθήνας καί διά τάς ἄλλας ἐπαρχιακάς πόλεις. Ἤδη ἐπιδιώκομεν μίαν ὁριστικήν τακτοποίησιν τοῦ ζητήματος τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καί κατά τό διάστημα αὐτό ἐκρίναμεν σκόπιμον νά ἰσχύσῃ ὅ,τι ἴσχυε μέχρι τοῦδε διά νά μή δημιουργήσωμεν νέαν ἀνωμαλίαν καί διά τό κοινόν καί διά τάς ὑπηρεσίας»[135].

17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἀνακοινώνει ὅτι ἄρχισαν, ὅπως εἶχε ἤδη ἀναγγελθεῖ, οἱ ἐργασίες ἐπισκευῆς καί συντηρήσεως τῶν ἀσφαλτικῶν ὁδοστρωμάτων τῆς χώρας. Τό μῆκος τῶν ὑπό ἐπισκευή ὁδῶν ὑπολογίζεται σέ 2.630 χιλιόμετρα καί οἱ ἔκτακτες πιστώσεις σέ 42 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή ριζική ἀναμόρφωση τοῦ χώρου γύρω ἀπό τήν Ἀκρόπο-

Ἡ περιοχή τῆς Ἀκροπόλεως πρίν ἀπό τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων ἐξωραϊσμοῦ.

λη —μεταξύ Ἱεροῦ Βράχου, Ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, Φιλοπάππου καί Ἀστεροσκοπείου— εἰσέρχεται στό στάδιο τῆς ἐφαρμογῆς μέ τήν προκήρυξη διαγωνισμοῦ γιά τή σύνταξη σχετικῆς μελέτης.

20 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Ἐλευθερία» ἐπιστολή τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων Κ. Καραμανλῆ:

«Εἰς ἀπάντησιν τοῦ σχολίου τῆς ἐφημερίδος σας, σχετικῶς μέ τήν λεωφόρον Βασιλίσσης Σοφίας, σᾶς πληροφορῶ τά ἑξῆς: Ἡ ἀνακατασκευή τῆς λεωφόρου ταύτης ἤρχισε τήν 1ην Ἰουλίου π.ἔ. Κανονικῶς ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου ὤφειλε νά ἀκολουθήση τήν ἑξῆς διαδικασίαν. Μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου νά γίνη ἡ ὑποδομή μέ ὅλα τά συναφῆ τεχνικά ἔργα, νά κυκλοφορηθῆ ἡ ὁδός μέχρι τῆς ἀνοίξεως καί νά στρωθῆ ὁ ἀσφαλτικός τάπης περίπου κατά τήν ἐποχήν αὐτήν. Τοῦτο κανονικῶς ἔπρεπε νά γίνη διά δύο λόγους. Πρῶτον, διότι ἔπρεπε νά κυκλοφορηθῆ ὁ δρόμος διά νά παρουσιάση τά μειονεκτήματά του (καθιζήσεως, κακοτεχνίας κ.λ.π.) καί δεύτερον διότι ἀντενδείκνυται ἡ κατασκευή ἀσφαλτικοῦ τάπητος κατά τήν διάρκεια τοῦ χειμῶνος. Διότι, ὅμως, παραμένουσα ἡ ὁδός αὕτη ἐπί τόσον χρονικόν διάστημα ἄνευ ἀσφάλτου, θά ἔπνιγε τήν πόλιν μέ λάσπην καί τήν σκόνην τήν ὁποίαν θά ἀνέπτυσσεν, αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ὑπουργείου ἀπεφάσισαν τήν πρώτην στρῶσιν ὑπό δυσμενεῖς καιρικάς συνθήκας, δηλαδή τόν Νοέμβριον καί Δεκέμβριον, ἐν γνώσει των ὅτι ἡ πρώτη στρῶσις τοῦ τάπητος θά παρουσίαζε μειονεκτήματα, τά ὁποῖα θά ἐπανωρθοῦντο, ὅπως καί τά ἄλλα ἐνδεχόμενα μειονεκτήματα τοῦ ἔργου, πρό τῆς στρώσεως τοῦ ὁριστικοῦ τάπητος. Ἄλλως τε, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἀπό ἐπανειλημμένας ἀνακοινώσεις τοῦ ὑπουργείου, αὐτοί ἀκριβῶς ὑπῆρξαν οἱ λόγοι, διά τούς ὁποίους ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευή τοῦ τάπητος εἰς δύο στρώσεις, δηλαδή ὁ κίνδυνος καί ἡ ἀσφαλής πρόβλεψις ὅτι τό δύσκολον καί πολυσύνθετον αὐτό ἔργον, ἐκτελεσθέν ὑπό δυσμενεῖς συνθήκας ἑνός βαρυτάτου χειμῶνος, θά παρουσίαζε μειονεκτήματα»[136].

23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, καί μέ τή σύμφωνη γνώμη τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, Κ. Παπαγιάννη, τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο ἐπιλέγει ὁριστικά τή λύση τῆς Ὑλίκης γιά τήν ὕδρευση τῆς Ἀθήνας, τοῦ Πειραιᾶ καί τῶν περιχώρων τῆς πρωτεύουσας, μέ βάση τό νέο σχέδιο τοῦ ἀγωγοῦ μέσω Τανάγρας. Τό ὅλο ἔργο, μήκους 45 χιλιομέτρων, θά ἀπαιτήσει δαπάνη 121 ἑκατ. δραχμῶν καί θά ἐκτελεστεῖ σέ δύο στάδια. Τό πρῶτο θά ἐκτελεστεῖ σέ διάστημα τριῶν ἐτῶν, ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται σέ 70 ἑκατ. δραχμῶν καί ἡ ἐτήσια παροχή ὕδατος σέ 40 ἑκατ. κυβικά. Μέ σκοπό τήν ἐξοικονόμηση τῶν ἀναγκαίων οἰκονομικῶν πόρων θά ἐπιβληθεῖ εἰδικό τέλος 3% στό εἰσόδημα ἀπό οἰκοδομές, ἐξαιρουμένων τῶν μικρῶν. Ἡ προκήρυξη τῶν δημοπρασιῶν γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων ὑδρεύσεως θά πραγματοποιηθεῖ σέ διάστημα ἡμερῶν καί ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν ὑπολογίζεται νά γίνει ἐντός τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ὁ πρωθυπουργός, Ἀλ. Παπάγος, ἔκαμε σχετικά τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Μέ ἰδιαιτέραν ὅλως ἱκανοποίησιν ἀνακοινώνω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐνέκρινε κοινήν εἰσήγησιν τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Οἰκονομικῶν διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν νέων ἔργων ὑδρεύσεως τῆς περιοχῆς πρωτευούσης.

»Κρίνω περιττόν νά ἐξάρω τήν σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχει διά τήν ἐμφάνισιν, τήν ὑγείαν καί τήν πρόοδον τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἐπίλυσις τοῦ ζητήματος τούτου, τό ὁποῖον ὑφίσταται ἐκκρεμές ἀφ' ἧς σχεδόν ὑφίσταται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὡς πρωτεύουσα. Κατά τό παρελθόν, παλαιόν καί πρόσφατον, διεξήχθησαν ἐντός ἀτμοσφαίρας φανατισμοῦ, μακραί συζητήσεις διά τήν ἐνδεδειγμένην λύσιν τοῦ θέματος τούτου, ἄνευ ὅμως θετικοῦ ἀποτελέσματος. Ἤδη, ἡ Κυβέρνησις, υἱοθετήσασα τήν νέαν χάραξιν, τήν ὁποίαν εἰσηγήθη ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί ἐμελέτησαν αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ὑπουργείου του, δίδει ὁριστικήν λύσιν εἰς τό ἐπίμαχον τοῦτο θέμα.

»Ἡ χάραξις αὕτη, ἡ ὁποία θά ἀπαιτήσει δαπάνην 121.000.000 δραχμῶν μέ παροχήν 100 ἑκατομμυρίων κυβικῶν μέτρων ὕδατος ἐτησίως θά ἐκτελεσθῆ εἰς δύο στάδια, ἐκ τῶν ὁποίων τό πρῶτον ἐντός τριετίας θά ἀπαιτήση διαπάνην 70.000.000 δραχμῶν καί θά ἐνισχύση τήν ὕδρευσιν τῆς πρωτευούσης διά 40.000.000 κυβικῶν μέτρων ἐτησίως.

»Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τήν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τοῦ πρώτου μόνον σταδίου τοῦ ἔργου, ἀφ' ἑνός μέν διότι δέν ἐθεωροῦσε δίκαιον ὅπως ἡ παροῦσα γενεά ἐπωμισθῆ μέ τήν δαπάνην ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου, ἀφ' ἑτέρου δέ διότι ἡ παροχή 40.000.000 κυβικῶν μέτρων ὕδατος ἀπορροφουμένου ἱκανοποιεῖ τάς ἀνάγκας τῆς πρωτευούσης διά τήν προσεχῆ τουλάχιστον δεκαπενταετίαν.

»Εἶναι αὐτονόητον ὅτι μέ τάς δαπάνας τόσον τοῦ ἔργου τούτου, ὅσον καί τῶν ἀναγγελθέντων ἤδη ἔργων ἀποχετεύσεως, δέν θά ἐπιβαρυνθῆ τό σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλά ὁ πληθυσμός τῆς περιοχῆς πρωτευούσης διά μικροῦ προσθέτου τέλους, συνεισπραττομένου μετά τοῦ φόρου οἰκοδομῶν».

Τό εἰσαγωγικό μέρος τῆς μακρᾶς εἰσηγήσεως τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Εἶναι γνωστή ἡ σημασία τήν ὁποίαν ἔχει διά τήν πρωτεύουσαν τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεώς της, τό ὁποῖον ἀπησχόλησε τάς τρεῖς τελευταίας γενεάς, χωρίς μέχρι στιγμῆς νά εὕρη τήν ὁριστικήν του λύσιν. Ἤδη εἰς τάς Ἀθήνας ἡ κατανάλωσις κατά κεφαλήν ἀνέρχεται εἰς 75 περίπου λίτρα ἡμερησίως

ἔναντι τῶν 300 κατά μέσον ὅρον, πού ἔχουν αἱ ἀντίστοιχοι μέ αὐτήν πόλεις. Ὑδρεύονται δέ ἐπί πληθυσμοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου τριακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων (1.350.000) 950.000 μόνον περίπου.

»Διά νά ἐκτιμηθῆ, ὅμως, ἀκριβέστερον ἡ σημασία τοῦ προβλήματος τούτου ἀρκεῖ νά ὑπομνησθῆ ὅτι τόν Νοέμβριον τοῦ 1952 ἡ λίμνη Μαραθῶνος περιεῖχε μόνον 7,5 ἑκατομ. Μ³ ὕδατος, παρά τά εἰσκομισθέντα εἰς αὐτήν ἐκ τοῦ ἀντλιοστασίου τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ 11 ἑκατομ. Μ³, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἄν κατά τό 1951 δέν εἶχον κατασκευασθῆ τά ἔργα τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἡ λίμνη θά ἦτο κενή ὑδάτων. Ἡ καθ' ἡμᾶς ὑπηρεσία, ἀφοῦ ἀπετύπωσε διά τοπογραφήσεως τήν κατάλληλον ζώνην, συνέταξε προμελέτην χαράξεως τοῦ Ὑδραγωγείου ἀπό Ὑλίκης μέσω Σύρτζι καί Τανάγρας, καταλήγουσα εἰς τό Ὑδραγωγεῖον Κακοσάλεσι, ὑπολογίσασα τήν δαπάνην τοῦ ἔργου εἰς 121 ἑκατομ. νέων δραχμῶν.

»Τήν προμελέτην αὐτήν καί τήν σύγκρισίν της μέ τάς δύο ἄλλας χαράξεις, ἐθέσαμεν ὑπό τήν κρίσιν ἐπιτροπῆς, συγκροτηθείσης ἐκ τῶν Α. Καλίνσκη, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ, Γ. Καρακασώνη, καθηγητοῦ ΕΜΠ, Ν. Ἀλτηγοῦ, πολιτικοῦ μηχανικοῦ, Κ. Κυριακοῦ, πολιτικοῦ μηχανικοῦ.

»Ἡ ἐπιτροπή, διά γνωματεύσεώς της ἐγκρίνει τήν ἐν λόγω προμελέτην καί ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐνδιάμεσος αὕτη χάραξις εἶναι ἡ πλέον ἐνδεδειγμένη λύσις πρός ἐφαρμογήν, διότι διά τήν παροχήν 3,25 Μ³, ὅσον ἐπιτρέπει τό ὑφιστάμενον σήμερον Ὑδραγωγεῖον Κακοσάλεσι, εἶναι ἡ οἰκονομικωτέρα, ταχυτέρας κατασκευῆς καί ταχυτέρας ἀποδόσεως.

»Τέλος, τό Συμβούλιον τῶν Δημοσίων Ἔργων διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 825 ἀπό 12.6.54 πράξεώς του ἐγκρίνει ὁμοφώνως τήν λύσιν ταύτην ὡς πλεονεκτοῦσαν ἀπολύτως τῶν ἑτέρων. Κατά τάς συζητήσεις, αἵτινες διεξήχθησαν μεταξύ τῶν εἰδικῶν διά τήν ἐξεύρεσιν τῆς καλυτέρας λύσεως, ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως μή συνδυασθῆ τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως μέ τήν δυνατότητα τῶν ἀρδεύσεων ὡρισμένων περιοχῶν.

»Πρῶτον, διότι τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης εἶναι ἐπεῖγον καί αὐτοτελές. Δεύτερον, διότι ὁ συνδυασμός μέ τήν ἄρδευσιν θά ἀπαιτήση πρόσθετα ἔργα, μακρόν χρόνον καί μεγάλας προσθέτους δαπάνας. Καί τρίτον, ἑκάστη τῶν τριῶν λύσεων δύναται νά χρησιμοποιηθῆ εἰς τό μέλλον δι' ἀρδεύσεις, ἐφ' ὅσον θά ὑπάρχουν αἱ οἰκονομικαί καί τεχνικαί δυνατότητες τῆς κατασκευῆς ἔργων ἀρδευτικῶν».

Στή συνέχεια τῆς εἰσηγήσεώς του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε μέ συγκεκριμένα στοιχεῖα στό μῆκος τοῦ ὑδραγωγείου, τή δαπάνη καί τή μεγίστη παροχή ὕδατος στήν περίπτωση τῶν λύσεων τῆς Σουβάλας, τῆς Παρευβοϊκῆς, τῆς Θηβαϊκῆς καί τῆς Ἐνδιαμέσου μέσω Τανάγρας, διευκρίνησε ὅτι οἱ χαράξεις αὐτές, ἐκτός τῆς Σουβάλας, προτείνονται, καί ὑπάρχουν σχέδια τριῶν σέ πρώτη φάση σταδιακῶν ἐκτελέσεων — τῆς Παρευβοϊκῆς (Παραλίμνη - Ἁγίου Θωμᾶ), τῆς Θηβαϊκῆς (Ρακτόζης — Κακοσάλεσι) καί τῆς Ἐνδιαμέσου (ἀπό Ὑλίκης εἰς Ὑδροληψίαν Ἁγίου Θωμᾶ), καί κατέληξε:

«Ἐκ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων προκύπτει κατά τρόπον ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἐνδιάμεσος λύσις, δηλαδή ἡ χάραξις μέσω Τανάγρας, τήν ὁποίαν ἐμελέτησεν ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου μας, εἶναι ἡ πλέον συμφέρουσα καί πλεονεκτοῦσα τῶν δύο ἄλλων».

Ἡ ἐπιλογή γιά τήν ὕδρευση ἀπό τήν Ὑλίκη καί τήν πορεία χαράξεως τοῦ ὑδραγωγείου πρός τήν κατεύθυνση τῆς πρωτεύουσας εἶχε προκαλέσει δημόσιο διάλογο καί ζωηρές ἀντεγκλήσεις ἐπί μακρούς μῆνες, γεγονός πού δέν ἀνέστειλε τήν τελική ἐφαρμογή τῆς ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων. Ἐνδεικτικό εἶναι τό κύριο σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή».

Μᾶς φαίνεται σχεδόν ἀπίστευτον ὅτι, ὕστερα ἀπό τόσας συζητήσεις, τόσας μελέτας, τόσα σχέδια καί τόσην τυπογραφικήν μελάνην πού ἐσπαταλήθη γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης, ἐφθάσαμεν ἐπί τέλους εἰς τήν ἀρχήν τῆς ὁριστικῆς λύσεως. Τό θέμα εὑρίσκετο ἀπό μακροῦ εἰς τήν σφαῖραν τοῦ θορύβου καί, ἐπειδή κατά τά δύο τελευταῖα ἔτη εἶχαν βοηθήσει ὀλίγον καί οἱ οὐράνιοι κρουνοί, τό ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ εἶχεν ἀρχίσει νά χάνη τόν ἀγωνιώδη χαρακτῆρα του. Ἀκριβῶς δι' αὐτό ὑπῆρξαν διά τόν πληθυσμόν τῆς πρωτευούσης μιά πολύ εὐχάριστος ἔκπληξις αἱ χθεσιναί ἀνακοινώσεις τοῦ στρατάρχου Παπάγου καί τοῦ κ. Καραμανλῆ περί ἐγκρίσεως τοῦ τελικοῦ σχεδίου τῆς ὑδρεύσεως καί τῆς ἐνάρξεως τῶν ἔργων ἀπό τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, μέ ἀρχήν τῆς δημοπρατήσεως ἀπό τῆς μεθαύριον Δευτέρας! Ἂν ὁ κ. Καραμανλῆς ἠκολούθει τό ἀναβλητικόν σύστημα τῶν προκατόχων του, ὁ Θεός γνωρίζει πότε θά ἔβλεπεν ἡ πρωτεύουσα τήν λύσιν τοῦ ὑδρευτικοῦ της προβλήματος καί οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἐφημερίδων εἶναι βέβαιον ὅτι θά ἐδιάβαζαν, ὕστερα ἀπό πολλά χρόνια, πόσα κιλά εἰσέρρευσαν εἰς τήν λίμνην καί πόσα γραμμάρια περισσότερα ἤ ὀλιγώτερα περιεῖχε πέρυσιν[137].

Στή διαμόρφωση τῆς ἀποφάσεως γιά τήν ἐπιλογή τῆς Ὑλίκης ἀναφέρθηκε παραστατικά, στό κείμενο πρόσφατης ὁμιλίας του, ὁ Σ. Τριανταφυλλίδης, συντάκτης τῆς ἀρχικῆς μελέτης:

«Ὁ γράφων εἶχεν ὑπηρετήσει προπολεμικῶς, ὡς μηχανικός τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων, εἰς τά ὑδραυλικά ἔργα Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ-Κωπαΐδος καί εἶχεν γνῶσιν τῶν ὑδατικῶν συνθηκῶν τῆς περιοχῆς. Κατά τήν διάρκειαν τῆς κατοχῆς συνέταξεν μελέτην ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης ἐκ τῆς λίμνης Ὑλίκης, τήν ὁποίαν ὑπέβαλεν εἰς τό

Ἐπίσκεψη τοῦ στρατάρχη Τίτο.
Ὁ Κ. Καραμανλῆς μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως.

ὑπουργεῖον. Αἱ γνῶμαι ἐδιχάσθησαν μεταξύ τῶν λύσεων Ὑλίκης καί Σουβάλας. Ἡ Ὑλίκη, ἐπιφανείας 24,5 τετραγ., χιλμ., μέ μέγιστον βάθος 50 μέτρων καί ὄγκον ἀποθηκεύσεως 500 ἑκατομ. κυβ. μέτρων, δέχεται τά ὕδατα τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ καί τοῦ Μέλανος, λεκάνης ἀπορροῆς 2430 τετραγ. χιλμ., ἤτοι ὅλα τά ὕδατα τά προερχόμενα ἀπό τόν Παρνασσόν, τόν Ἑλικῶνα, καί τό Καλλίδρομον. Ἡ μέση ἐτησία ἀπορροή τῶν ὑδάτων πού εἰσρέουν εἰς τήν Ὑλίκην ἀνέρχεται εἰς 250-300 ἑκατομ. κυβ. μέτρα. Δύο ὅμως ὑπάρχουν βασικά μειονεκτήματα, ἀφ' ἑνός ἡ μηχανική ἀνύψωσις τῶν ὑδάτων, καθότι τό μέγιστον ὑψόμετρον τῆς Ὑλίκης εἶναι + 80 καί κυρίως ἡ γεωλογική διαμόρφωσις τοῦ πυθμένος τῆς λίμνης, ὅστις, εὑρισκόμενος εἰς σεισμοπαθῆ περιοχήν, εἶναι πλήρης ρωγμῶν καί καταβοθρῶν, οὕτως ὥστε μετά τῆς ἐξατμίσεως ἡ τελική ἀπολήψιμος ποσότης νά περιορίζεται περίπου εἰς τό ἥμισυ.

»Ὁ τότε ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί νῦν Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, πρός τόν ὁποῖον εἰσηγήθημεν τό 1953 τήν μελέτην ταύτην, τήν υἱοθέτησεν ὡς ἄμεσον καί ἐξυπηρετοῦσαν πλήρως τάς ἀνάγκας τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης.

»Ἔδωσεν ἐντολήν πρός ἡμᾶς συντάξεως τῆς ὁριστικῆς μελέτης καί ἐγένοντο τά ἐγκαίνια τῆς ἐνάρξεως τῶν ἔργων τήν 3ην Ὀκτωβρίου 1954, τά ὁποῖα ἐπερατώθησαν καί ἐτέθησαν εἰς λειτουργίαν τήν 26ην Αὐγούστου 1957. Οὕτω ἐλύθη διά μίαν τουλάχιστον 25ετίαν τό πρόβλημα τῆς ὑδροδοτήσεως διά τῆς ἐνισχύσεως καί τοῦ ἐμπλουτισμοῦ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

»Βάσει τῆς ὁριστικῆς μελέτης κατεσκευάσθη ἕνα ἀντλιοστάσιον εἰς τήν ἔξοδον τῶν ὑδάτων ἀπό τήν Ὑλίκην πρός Παραλίμνην (ἀντλιοστάσιον Μουρικίου) ἐγκατεστημένης ἰσχύος 18.100 ἵππων, ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα τῆς Ἑλλάδος, τό ὁποῖον ἀνεβίβαζεν τά ὕδατα κατά 110 μέτρα μέσω ὠθητικῶν ἀγωγῶν 1.350 μέτρων καί ἐκεῖθεν διά ὑδραγωγείου 33 χιλιομ. (ἀνοικτή διῶρυξ 23,9 χιλμ., σῆραγξ 2,7 χιλμ. καί σωληνωτοί σίφωνες 6,4 χιλμ.) κατέληγεν εἰς τό ἀντλιοστάσιον παρά τήν Βίλιζαν (ἰσχύος 4.900 ἵππων), ἀπό ὅπου διοχετεύοντο πρός τό ὑφιστάμενον ὑδραγωγεῖον Παρνασσοῦ τῆς ΕΕΥ δι' ἀνυψώσεως 76 μ.

»Τό ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἐξυπηρέτησεν ἐπί 25ετίαν πλήρως τήν πρωτεύουσαν καί ἐξακολουθεῖ νά ἐξυπηρετεῖ συμπληρωματικῶς ταύτην, μετά τήν κατασκευήν τῶν ἔργων Μόρνου»[138].

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς θά συνοψίσει, σέ μεταγενέστερο στάδιο, τίς ἐντυπώσεις του:

«Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν, διότι εἶναι χαρακτηριστικόν τοῦ αὐδηριτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων.

»Αἱ Ἀθῆναι ὑπέφεραν πάντοτε ἀπό λειψυδρίαν. Τό 1930 κατεσκευάσθη ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, ἡ ὁποία ὅμως μετά ἀπό λίγα χρόνια ἀπεδείχθη ἀνεπαρκής διά τήν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς πρωτευούσης. Πρός ἐνίσχυσιν τῆς λίμνης ἐξετελοῦντο διάφορα προσωρινά ἔργα, καί εὐθύς μετά τόν πόλεμον, ὅταν τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως ἔλαβεν ὀξυτέραν μορφήν, ἤρχισαν συζήτησιν διά τήν ριζικήν ἀντιμετώπισίν του. Οἱ τεχνικοί διηρέθησαν εἰς δύο ὁμάδας. Ἡ μία μέ ἐπικεφαλῆς τήν Ἑταιρεία Ὑδάτων, ὑπεστήριζε τήν ὕδρευσιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τόν Παρνασσόν, ἡ δέ ἄλλη ἀπό τήν Ὑλίκην. Ἡ διαμάχη κατέστη ὀξεῖα καί ἔφθασε μέχρι δικαστηρίων. Τελικῶς ἐπεκράτησεν ἡ λύσις τῆς ὑδρεύσεως ἐκ τῆς Ὑλίκης. Ἀλλά τότε ἤρχισεν νέα διένεξις ὡς πρός τήν χάραξιν τοῦ ὑδραγωγείου. Οἱ μέν ὑπεστήριζαν τήν Παρευβοϊκήν, οἱ δέ τήν Θηβαϊκήν χάραξιν. Καί αἱ συζητήσεις αὐταί ἐσυνεχίζοντο ἐπί ὀκταετίαν, μολονότι ἡ πρωτεύουσα ὑπέφερεν ἀπό τήν ἔλλειψιν ὕδατος καί ἦτο σαφής καί προσεχής ὁ κίνδυνος τῆς ἀπολύτου λειψυδρίας.

»Μόλις ἀνέλαβα τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, ἠσχολήθην μέ τό ἐν λόγῳ πρόβλημα, καί εἰς ἐπανειλημμένας συσκέψεις ἄκουσα τάς ἀπόψεις τῶν διαμαχομένων. Ἀπό τάς συζητήσεις αὐτάς διεπίστωσα ὅτι εἰς τήν ἐπιστημονικήν διαφοράν προσετίθετο τό πεῖσμα καί τό συμφέρον. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἀπεφάσισα νά ἐπανεξετάσω τό ὅλον θέμα μέ τήν ἁρμοδίαν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου μου. Μελετῶν ἐπί τοῦ χάρτου τό θέμα διερωτήθην, ἄν ἐρευνήθησαν ὅλαι αἱ δυναταί χαράξεις, δεδομένου ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως εἶχα τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἦτο δυνατόν νά ὑπάρξῃ ἐνδιάμεσος χάραξις συντομωτέρα. Ὅταν ἔθεσα τήν σκέψιν αὐτήν ὑπ' ὄψιν τῆς ἁρμοδίας διευθύνσεως καί διεπίστωσα ὅτι ἡ σκέψις ἦτο ἐπιδεκτική μελέτης, ἔδωσα ἐντολήν νά μελετηθῇ ἡ λύσις αὐτή τάχιστα καί ἀθόρυβα πρός ἀποφυγήν ἀντιδράσεων. Ἐντός διμήνου ἐγένετο ἡ προμελέτη, ἡ ὁποία ἀπέδειξεν ὅτι ὄχι μόνον ἦτο δυνατή ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις, ἀλλά ὅτι καί θά ἦτο πολύ εὐθηνοτέρα, διότι θά εἶχε τό ἥμισυ σχεδόν τῆς Παρευβοϊκῆς χαράξεως.

»Πεισθείς ὅτι αὐτή ἀπετέλει τήν καλυτέραν λύσιν ἀνέλαβα τήν εὐθύνην νά δημοπρατήσω τό ἔργον ἄνευ ὁριστικῆς μελέτης. Καί τοῦτο ἀφ' ἑνός μέν διότι τό θέμα ἦτο κατεπεῖγον καί ἀφ' ἑτέρου διότι ἐγνώριζα ὅτι, ἐάν ἐχρόνιζε τό θέμα, θά ἐξεδηλοῦντο νέαι ἀντιδράσεις, αὐτή τή φορά ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων μερίδων μέ κίνδυνον νά ματαιωθῇ καί πάλιν τό ἔργον. Ἐντός τριετίας ἐπερατώθη τό ἔργον καί διοχετεύθησαν 100.000.000 κυβ. ὕδατος εἰς τήν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος. Ὅταν ἔφθασαν τά πρῶτα νερά τῆς Ὑλίκης ἡ λίμνη εἶχε σχεδόν ἀποξηρανθῇ. Τό ἀπόθεμά της εἶχε περιορισθῇ στά 4-5 ἑκατ. κυβ. ὕδατος, πού δέν ἐπαρκοῦσαν παρά διά τάς ἀνάγκας ἑνός διμήνου περίπου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι, ἐάν δέν εἶχεν ἀντιμετωπισθῇ τό θέμα μέ ἀποφασιστικότητα καί ἴσως καί μέ κάποιαν αὐθαιρεσίαν, τό φθινόπωρον τοῦ 1957 ἡ Ἀθήνα θά ἔπρεπε δι' ἔλλειψιν ὕδατος νά ἐγκαταλειφθῇ ἀπό τούς κατοίκους της.

»Εἶναι περιττόν νά εἴπω ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις δέν παρέλειψε νά δημοκοπήσῃ καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν καί νά ζητῇ τήν ἀναστολήν τοῦ ἔργου»[139].

30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1954

Κατά τή συζήτηση, ἀπό τήν εἰδική ἐπιτροπή ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς, τοῦ σχεδίου Ν.Δ. «περί καταργήσεως εἰσφορᾶς ὑπέρ τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀποχετεύσεως καί ἐπιβολῆς εἰδικοῦ τέλους διά τά νέα ἔργα ὑδρεύσεως ἐξ Ὑλίκης καί ἀποχετεύσεως εἰς τήν περιοχήν τῆς πρωτευούσης», ὁ Κ. Καραμανλῆς διευκρινίζει καί ἀναλύει, μετά τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν πού κάλυψε τήν οἰκονομική κυρίως πλευρά, τούς σκοπούς τοῦ νέου νομοθετήματος.

Τό πλῆρες κείμενο τῆς ἀγορεύσεώς του πάνω στό νευραλγικό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κύριοι συνάδελφοι, δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά ἐξάρω τούς σκοπούς τούς ὁποίους καλεῖται νά ἐξυπηρετήση τό παρόν Νομοθετικόν Διάταγμα. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον θά ἤθελον νά διευκρινίσω, διότι ἀπό ὅ,τι ἀνεγράφη εἰς τόν τύπον ἐδημιουργήθη ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ πόρος αὐτός, ἤ μᾶλλον τό τέλος αὐτό, τό ὁποῖον ἐπιβάλλεται, ἐπιβάλλεται μόνον διά τήν ὕδρευσιν, εἶναι ἀνάγκη νά διευκρινισθῆ, ὅτι ἐπιβάλλεται διά τήν κάλυψιν ἀμφοτέρων τῶν προγραμμάτων, ἀποχετεύσεως καί ὑδρεύσεως καί ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει τήν γνώμην ὅτι τά θέματα αὐτά εἶναι συγγενῆ καί ἀλληλοσυμπληροῦνται. Αὐτά εἶναι τόσον ἀληθῆ, ὥστε καί ἐάν εἴχομεν τόν τρόπον τόν τεχνικόν καί τόν οἰκονομικόν νά λύσωμεν τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως καί ἐάν εἴχομεν τόν τρόπον νά ἐπεκτείνωμεν τό ἐσωτερικόν δίκτυον, ὥστε νά διοχετεύεται ὁλόκληρον τό ὕδωρ τῆς Ὑλίκης εἰς τούς καταναλωτάς, ἐάν δέν συμπληρωθῆ τό δίκτυον τῆς ἀποχετεύσεως, δέν θά εἶναι δυνατόν τό ὕδωρ αὐτό νά διοχετεύεται. Διά τόν λόγον αὐτόν, μέ τόν ἀξιότιμον συνάδελφον ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν ἐσκέφθημεν ὅτι θά ἔπρεπε κατά ἐνιαῖον τρόπον ν' ἀντιμετωπίσωμεν τό θέμα. Εἰσηγήθημεν, λοιπόν, εἰς τήν Κυβέρνησιν, ὅτι θά ἔπρεπε νά δημιουργηθῆ εἰδικός ἐνιαῖος πόρος, ὁ ὁποῖος θά ἐκάλυπτεν ἀμφότερα τά προγράμματα. Ὅσον ἀφορᾶ τόν τρόπον τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν δύο προγραμμάτων, καί εἰδικώτερον τοῦ προγράμματος τῆς ὑδρεύσεως, ἡ Κυβέρνησις εἶχε τήν δυνατότητα νά ἐκλέξη μίαν ἐκ τῶν τριῶν λύσεων. Ἤ θά ἔπρεπε νά χρηματοδοτηθῆ ἡ ὕδρευσις τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τόν κρατικόν προϋπολογισμόν, πρᾶγμα τό ὁποῖον τό ἀπέκλεισε, καί ὀρθῶς, ἡ Κυβέρνησις, διότι εἰς μίαν ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν καί ἡ τελευταία κοινότης τῆς ὑπαίθρου κατασκευάζει τά κοινωφελῆ της ἔργα ἐξ ἰδίων της πόρων, καί πολλάκις μέ προσωπικήν ἐργασίαν τῶν κατοίκων της, δέν θά ἦτο ὀρθόν οὔτε δίκαιον ἀπό τόν κρατικόν προϋπολογισμόν νά κατασκευσθοῦν τά ἔργα αὐτά. Ὑπῆρχεν ὁ ἄλλος τρόπος: διά νά μή γίνη δυσάρεστος ἡ Κυβέρνησις, ἐπιβάλλουσα τό βάρος αὐτό, ἦτο δυνατόν νά καταφύγη εἰς δανεισμόν. Καί πληροφορῶ τήν Ἐπιτροπήν ὅτι ὑπῆρξαν προτάσεις τριῶν τεσσάρων ξένων ἑταιρειῶν, προσφερομένων νά χρηματοδοτήσουν καί νά ἐκτελέσουν τό ἔργον, ἐπιθυμούντων ὅμως ν' ἀναλάβουν καί τήν ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ. Ἡ Κυβέρνησις ἦτο ὑποχρεωμένη ν' ἀποκλείση καί τήν λύσιν αὐτήν διά δύο λόγους. Πρῶτον, διότι ἐάν διά δανείου ἐξωτερικοῦ ἐξετελεῖτο τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως, θά εἴμεθα ὑποχρεωμένοι εἰς τό μέλλον ν' ἀποδώσωμεν τά χρήματα αὐτά καί μάλιστα εἰς συνάλλαγμα. Καί γνωρίζετε πόσον βαρύ καί ἀντιοικονομικόν εἶναι νά δανείζεσθε καί νά πληρώνετε συνάλλαγμα δι' ἔργα οὐχί ἀμέσου παραγωγῆς. Ὅταν συμβαίνη νά διατυπώνωμεν ἐπιφυλάξεις διά δάνεια παρομοίας φύσεως ἀμέσου ἀποδόσεως καί παραγωγῆς, κατά μείζονα λόγον δέν θά ἔπρεπε νά ζητήσωμεν χρήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ, διά νά κάμωμεν τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἐκτός τούτου, θά εἴμεθα ὑποχρεωμένοι, ἐάν ἐδανειζόμεθα, ν' ἀναλάβωμεν συμβατικάς ὑποχρεώσεις παρομοίας ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται σήμερον καί προκαλοῦν τάς διαμαρτυρίας τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, μέ τάς διαφόρους ἑταιρείας. Διότι, κύριοι συνάδελφοι, ἐάν κατά τόν 1925, ὅτε ἀπεφασίσθη τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τοῦ Μαραθῶνος, ἀντί νά καταφύγωμεν εἰς ἐξωτερικόν δανεισμόν, ὑπῆρχε τότε ὁ τρόπος, ἀλλά καί τό θάρρος, νά ἐφαρμοσθῆ ἡ σημερινή πολιτική, δηλαδή νά ζητηθῆ ἀπό τούς Ἀθηναίους νά καταβάλουν τά χρήματα τῆς ὑδρεύσεώς των, δέν θά εἴχομεν τό δρᾶμα, τό ὁποῖον ἔχομεν ἐπί τόσα ἔτη τώρα.

Θ. Χαβίνης: Μετά μίαν καταστροφήν τοιαύτης ἐκτάσεως, ὡς ἡ Μικρασιατική καί μέ 1 ½ ἑκατομ. πρόσφυγας, δέν ἦτο δυνατόν νά ἐξευρεθοῦν χρήματα.

Κ. Καραμανλῆς: *Συνεπῶς ἡ Κυβέρνησις διά τούς λόγους αὐτούς εὑρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀποκλείση τήν λύσιν αὐτήν καί κατέφυγεν εἰς τήν ὑγιᾶ καί δικαίαν, νά ζητήση ἀπό τούς Ἀθηναίους τά μέσα τῆς κατασκευῆς τῶν ὑπονόμων καί τῆς ὑδρεύσεως, πρᾶγμα τό ὁποῖον γίνεται εἰς ὅλας τάς πόλεις καί τά μέρη τοῦ κόσμου. Εἶναι περιττόν νά σᾶς εἴπω, κύριοι συνάδελφοι — διότι ὅλοι ζῶμεν εἰς τάς Ἀθήνας — ὅτι ἴσως ἴσως αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ μόνη πόλις τοῦ κόσμου ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη καί ἐξελίχθη κατά τρόπον διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων, θά ἠμποροῦσε νά εἴπη κανείς κατά τρόπον ἐντελῶς τυχαῖον. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον τά βασικά κοινωφελῆ ἔργα, τά ὁποῖα γίνονται εἰς ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου προηγοῦνται πρίν ἐπεκταθῆ μία πόλις· ἤδη εὑρισκόμεθα εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀντιμετωπίσωμεν πολλαπλᾶς τεχνικάς καί οἰκονομικάς δυσχερείας, διά νά πραγματοποιήσωμεν ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ἐγκαίρως δέν ἐγένοντο. Ἐπειδή ὅμως ὡρισμένοι ἐκ τῶν κυρίων συναδέλφων ἔθιξαν τήν τεχνικήν πλευράν τοῦ θέματος, ἡ προσωπική μου γνώμη εἶναι ὅτι τό θέμα αὐτό δέν ἀποτελεῖ, οὔτε δύναται νά ἀποτελέση, ἀντικείμενον συζητήσεως, ἀλλά καί ἐάν ἠδύνατο νά ἀποτελέση, δέν θά ἦτο δυνατόν ἡ συζήτησις αὐτή νά ὁδηγήση εἰς συγκεκριμένας ἀποφάσεις. Ὅπως γνωρίζετε, ἓν τεχνικόν ζήτημα, καί μάλιστα τῆς ἐκτάσεως ἐκείνου τό ὁποῖον συζητοῦμεν, εἶναι δύσκολον νά λυθῆ. Συζητοῦμεν μεταξύ τῶν τεχνικῶν τό θέμα αὐτό ἐπί 7 ἔτη, κατά τρόπον ὁ ὁποῖος ὠδήγησεν αὐτούς καί εἰς τά δικαστήρια ἀκόμη, καί δέν κατέστη δυνατόν νά ἀντιμετωπισθῆ. Πῶς ἦτο δυνατόν ἡμεῖς, οἱ μή τεχνικοί, ἄνευ συζητήσεως νά καταλήξωμεν εἰς ἀποτελέσματα;*

»Παρά ταῦτα, ἐπειδή ὡρισμένοι ἐκ τῶν κυρίων συναδέλφων ἔθιξαν τήν τεχνικήν πλευράν τοῦ ζητήματος, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά εἴπω πρός τήν Ἀντιπροσωπείαν, ποία ὑπῆρξεν ἡ διαδικασία, τήν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ Κυβέρνησις διά νά φθάση εἰς τήν λύσιν τήν ὁποίαν δίδει καί ἡ ὁποία εἶναι ἡ ὀθροτέρα.

»Ὑπῆρχε μεγάλη ἔρις κατά τό παρελθόν, μεταξύ δύο

λύσεων, τῆς Σουβάλας καί τῆς Ὑλίκης. Ἐγένετο ἐπί 2-3 χρόνια ὀξύτατος ἀγών διά νά ἐπικρατήσῃ ἡ μία ἐκ τῶν δύο λύσεων. Δύναμαι νά εἴπω ὅτι ὀρθῶς αἱ προκάτοχοι Κυβερνήσεις υἱοθέτησαν τήν λύσιν τῆς Ὑλίκης. Ἡ ἄλλη, τῆς Σουβάλας, ἡ ὁποία ὑπεστηρίχθη ἀπό τήν Ἑταιρείαν Ὑδάτων, ἦτο μία λύσις, ἡ ὁποία προϋπέθετεν ὑδραγωγεῖον 140 χιλιομέτρων, δαπάνην 7.000.000 σημερινῶν δραχμῶν, παροχήν ὕδατος 70 ἑκατ. κυβικῶν καί χρόνον ἐκτελέσεως ἀπροσδιόριστον.

»Ἦτο φυσικόν αἱ προκάτοχοι Κυβερνήσεως καί οἱ προηγούμενοι ἐμοῦ εἰς τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων νά υἱοθετήσουν τήν λύσιν τῆς Ὑλίκης.

»Ὁ ἀγών αὐτός διεξήγετο μέχρι τοῦ 1950. Ἡ τότε Κυβέρνησις ἔλαβε τήν ὁριστικήν ἀπόφασιν νά παραμερίσῃ τήν λύσιν τῆς Σουβάλας καί νά υἱοθετήσῃ τήν λύσιν τῆς Ὑλίκης. Ἔδωσα τήν ἐντολήν νά συνταχθῇ ἡ σχετική μελέτη. Καθ' ἣν ἐποχήν συνετάσσετο ἡ μελέτη τῆς ὑδρεύσεως ἐξ Ὑλίκης παραγωγικῶς, ὑπεστηρίχθη ἀπό μερίδα τεχνικῶν καί ἀπό τήν Ἑταιρείαν Ὑδάτων ὅτι ὑπάρχει ἄλλη λύσις ἐξ Ὑλίκης, ἄλλη συμφερωτέρα. Δηλαδή ἡ Ἑταιρεία Ὑδάτων ἐγκατέλειψε τήν λύσιν τῆς Σουβάλας, ἐπειδή οὐδείς ὑπουργός καί καμμία Κυβέρνησις δέν θά ἦτο δυνατόν νά συνεχίσῃ, καί ἐδέχθη νά γίνῃ ἐξ Ὑλίκης, μέ τήν διαφοράν ὄχι παραγωγικῶς, διότι ὑπεστήριζεν ὅτι ὑπῆρχεν ἄλλη λύσις χαράξεως, ἡ ὁποία εἶναι πολύ πρακτικωτέρα καί κατά πολύ οἰκονομικωτέρα. Ἔλεγε, λοιπόν, ἐνῶ τό ὑδραγωγεῖον τό ὁποῖον θά κατασκευάσωμεν παραγωγικῶς ἔχει μῆκος 70 χιλιομέτρων καί δαπάνην 180 δισεκατομμυρίων μέ τρία κυβικά καί ὄχι μέ 7 — διότι μέ 7 ἔχει 260 — ὑπάρχει μέση λύσις, νά γίνουν 44 χιλιόμετρα πού θά στοιχίσουν μόνον 70 δισεκατομμύρια. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν ἡ λύσις αὐτή προετείνετο ἀπό τήν Ἑταιρείαν Ὑδάτων ἢ ἀπό ὡρισμένην μερίδα τεχνικῶν, δέν ἦτο δυνατόν νά μή ἐξετασθῇ τό ζήτημα. Διότι, ἄν ἐπροχωρούσαμεν ἀνεπιφυλάκτως εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῆς μελέτης τῆς παραγωγικῆς, καί μετά ἕνα ἤ δύο χρόνια ἀπεδεικνύετο ὅτι ἡ λύσις τήν ὁποίαν ὑπεστήριξαν ἡ Ἑταιρεία Ὑδάτων καί οἱ τεχνικοί ἦτο ὀρθοτέρα, δέν θά εἴχαμεν τρόπους νά δικαιολογηθῶμεν. Ὠφείλαμεν νά ἐξετάσωμεν τήν λύσιν αὐτήν, εἰς τρόπον ὥστε, ἐάν ἦτο ὀρθοτέρα, νά τήν υἱοθετήσωμεν, ἐάν δέν ἦτο — ὅπως ἀπεδείχθη — νά τήν ἀποκλείσωμεν. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἡ λύσις δέν εἶναι συμφερωτέρα.

»Ὅταν, λοιπόν, ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, διεξήγετο ἡ συζήτησις αὐτή ἐπί τοῦ θέματος καί ὑπέβαλον σχετικήν μελέτην. Ἡ Ἑταιρεία δέν εἶχε μελέτην, οὐδέ κἄν προμελέτην, ἀλλά εἶχεν ὡρισμένα στοιχεῖα, τά ὁποῖα εἶχε συγκεντρωμένα μέ τήν προοπτικήν ὅτι ἡ λύσις της κατευθύνετο πρός τήν λύσιν Σουβάλας.

Θ. Χαβίνης: Εἴμεθα σύμφωνοι, διότι ἡ Ἑταιρεία ἀπέβλεπεν εἰς τήν λύσιν, κατ' οὐσίαν, Σουβάλας.

Κ. Καραμανλῆς: Διότι ἡ λύσις, τήν ὁποίαν προέτεινε πρός Ὑλίκην, οὐσιαστικῶς κατευθύνετο πρός Σουβάλαν. Ὑπεστηρίχθη ὅτι θά ἔφθαναν τά ἔργα εἰς Ρακτόζην. Θά εὑρίσκετο μία ἀσθενής Κυβέρνησις ἤ ὑπουργός, ὁ ὁποῖος θά δεχθῇ τήν παλαιάν λύσιν, τήν παλαιάν τακτικήν της. Ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ, τό ὁποῖον ἠμπορεῖ νά ἦτο ἀληθές —ἠμπορεῖ καί ὄχι— ἀπεδείχθη ὅτι ἡ λύσις ἦτο ἀσύμφορος, διότι ἦτο πολύ δαπανηρά, διότι προϋπέθετε τεράστια τεχνικά ἔργα, προϋπέθετε σήραγγα 6 ½ χιλιομέτρων ἐπί βραχώδους ἐδάφους καί μίαν ἄλλην ἐπίσης σήραγγα. Καί μόνον αὐτά τά δύο ἐστοίχιζαν 80 δισεκατομμύρια. Συνεπῶς, ἀνεξαρτήτως τῶν σκέψεων, τάς ὁποίας ὑπέκρυπτεν ἡ Ἑταιρεία, ἀπεδείχθη τεχνικῶς καί οἰκονομικῶς ἀσύμφορος.

»Οὕτως εἶχον τά πράγματα, ὅταν ἡ ὑπηρεσία, ἡ ἰδική μου, ἠσχολήθη μέ τήν διερεύνησιν τῶν ἐπιχειρημάτων καί τῶν στοιχείων τῆς Ἑταιρείας, διότι διεπίστωσεν ὅτι ὑπῆρχε τρόπος χαράξεως πολύ καλύτερος ἀμφοτέρων. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων εἰργάσθη ἐπί τέσσαρας μῆνας καί διεπίστωσεν ὅτι εἶναι δυνατή ἡ ἐκτέλεσις ὑδραγωγείου 45 χιλιομέτρων ἔναντι 44 τῆς Θηβαϊκῆς καί 76 τῆς παραγωγικῆς καί ὅτι τό ἔργον αὐτό εἶναι ἀπείρως οἰκονομικώτερον.

»Ἡ Κυβέρνησις εἶχεν βεβαίως πάντα λόγον νά λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν της μίαν τοιαύτην εἰσήγησιν, ὄχι διότι ἦτο τῆς ὑπευθύνου ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων καί τῆς Διευθύνσεως Ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν, μολονότι κατά τό παρελθόν εἶχεν ταλαιπωρηθῇ ἀπό τάς ἀπόψεις τῶν διαφόρων τεχνικῶν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νά μή ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς κανέναν εἰδικόν, ἀλλά ἐθεώρησε σκόπιμον τήν μελέτην αὐτήν νά θέσῃ ὑπ' ὄψιν εἰδικῶν τεχνικῶν. Συνεκρότησα, πρός τοῦτο, μίαν ἐπιτροπήν ἀπό τέσσαρας ἐγκρίτους τεχνικούς ὑδραυλικούς — ἐκ τῶν ὁποίων δύο καθηγηταί Πολυτεχνείου — τούς κυρίους Καρακασώνην, Καλίνσκη, Ἀλτηγόν καί Κυριακόν. Τούς παρεκάλεσα, ἀφ' ἑνός μέν νά μοῦ εἴπουν τήν γνώμην των ἐπί τῆς προτάσεως τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου, ἐάν ἡ λύσις εἰσαχθῇ, καί ἐν συνεχείᾳ νά μοῦ κάμουν μίαν συγκριτικήν μελέτην τῶν τριῶν χαράξεων.

»Δηλαδή τήν ὑπεχρεώσαμεν, εἰς τήν κρίσιν της, νά λάβῃ ὡς βάσιν τό αἴτημα τῆς ἐγκριθείσης μελέτης Ραυτοπούλου, διότι μόνον ἡ μελέτη, πλήρως ἐγκρινομένη ἀπό τό Συμβούλιον καί ἀπό τήν Κυβέρνησιν, ἦτο ἡ παρευβοϊκή. Εἶπον ὅτι καί τάς τρεῖς χαράξεις θά τάς κρίνετε μέ τό αὐτό κριτήριον, μέ βάσιν τάς τιμάς τῆς συγκεκριμένης μελέτης καί μέ βάσιν τήν αὐτήν παροχήν ὕδατος.

»Λοιπόν ἤμην ὑποχρεωμένος, διά νά ἔχω ἀσφαλῆ τήν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, νά τούς περιορίσω τά ὅρια τῆς κρίσεώς των, καί τούς εἶπον ὅτι μέ τά δεδομένα αὐτά, τά ὁποῖα θά ἰσχύσουν καί διά τάς τρεῖς χαράξεις, νά μοῦ κάνουν μίαν σχετικήν μελέτην.

»Ἡ ἐπιτροπή αὐτή, ἡ ὁποία ἀπετελέσθη ἐξ εἰδικῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καί δύο καθηγηταί τοῦ Πολυτεχνείου εἰδικευμένοι εἰς τά ὑδραυλικά, κατά τρόπον ὁμόφωνον ἀπεφάνθη, εἰς μίαν πολυσέλιδον ἔκθεσίν της, ὅτι ἡ λύσις ἡ ὁποία ἐμελετήθη καί ἐπροτάθη ἀπό τήν ὑπεύθυνον ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου, εἶναι ἡ καλυτέρα. Δέν ἠρκέσθην εἰς αὐτό.

»Ὅπως γνωρίζετε, καλῶς ἤ κακῶς, ὁ Ἄρειος Πάγος τῶν τεχνικῶν εἰς τήν Ἑλλάδα εἶναι τό Συμβούλιον τῶν Δημοσίων Ἔργων.

»Παρέπεμψα τόσον τήν εἰσήγησιν καί τήν μελέτην τῆς ὑπηρεσίας μου, ὅσον καί τήν μελέτην τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τό Συμβούλιον Δημοσίων Ἔργων, τό ὁποῖον ἀπετελεῖτο, ἐκτός τῶν ἄλλων, καί ἀπό τούς τέσσαρας γενικούς διευθυντάς τοῦ ὑπουργείου καί ἀπό δύο καθηγητάς τοῦ Πολυτεχνείου, τόν κ. Πίπαν καί τόν κ. Ρουσσόπουλον.

»Συνῆλθον κατ' ἐπανάληψιν, ἐξήτασαν τήν εἰσήγησιν τοῦ ὑπουργείου, τήν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς καί ὅλον τό ὑλικόν, τό ὁποῖον συνεκεντρώθη δι' ὅλας τάς χαράξεις.

»Ἀποφαίνεται τό Συμβούλιον τῶν Δημοσίων Ἔργων, κατά τρόπον ὁμόφωνον καί αὐτό, ὅτι ἡ λύσις τήν ὁποίαν ὀφείλει ἀδιστάκτως νά υἱοθετήση ἡ Κυβέρνησις εἶναι αὐτή τήν ὁποίαν ἐμελέτησαν καί τήν ὁποίαν εἰσηγεῖται ἡ ὑπεύθυνος ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου.

»Κύριοι συνάδελφοι, οὔτε ἐγώ εἶμαι τεχνικός, οὔτε τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά οὔτε καί οἱ συνάδελφοι πού παρίστανται εἰς τήν Βουλήν.

»Μία Κυβέρνησις, σεβομένη ἑαυτήν καί ἐπιθυμοῦσα νά πράξη τό καλύτερον, δέν ἠτο δυνατόν νά ἀγνοήση τάς ὑπευθύνους συμβουλάς, ὁμοφώνως διατυπωθείσας, ὅλων αὐτῶν τῶν ὑπευθύνων συμβούλων της καί εἰδικῶν ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου καί νά ἀναζητήση τήν ἀλήθειαν εἰς τάς ἀπόψεις ἀνευθύνων παραγόντων, ἰδιωτῶν τεχνικῶν, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νά εἶναι καθ' ὅλα ἀξιόλογοι, ἀλλά ἠμποροῦν νά ἔχουν εἴτε ἠθικά εἴτε ὑλικά συμφέροντα.

»Λέγω, λοιπόν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις, προκειμένου νά δώση λύσιν εἰς τό τεχνικόν ζήτημα, ἠκολούθησε διαδικασίαν τελείως ἀδιάβλητον, διαδικασίαν, ἡ ὁποία, ἐπαναλαμβάνω, ἐπιτρέπει εἰς ὅλους ἡμᾶς νά ἔχωμεν τό αἴσθημα ὅτι ἡ λύσις τήν ὁποίαν τελικῶς υἱοθέτησεν εἶναι ἡ ὀρθοτέρα.

»Εἶναι περιττόν νά σᾶς εἴπω ὅτι ἐφροντίσαμεν, ὥστε ὅλοι αὐτοί, τῶν ὁποίων ἐξητάσαμεν τήν γνώμην, νά εἶναι μεταξύ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατά τό παρελθόν δέν ἀνεμείχθησαν εἰς τό θέμα, οὔτε εἶχον συμφέροντα ἐπί τοῦ θέματος, διά νά ὑπάρξη ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ κρίσις των, ἡ συμβολή των, θά ἦτο ἀντικειμενική, θά ἦτο τιμία.

»Λέγω, λοιπόν ὅτι, ὅταν ἡ Κυβέρνησις ἠκολούθησεν αὐτήν τήν διαδικασίαν, τήν ὁποίαν ἠκολούθησεν, ἐδέχθη κατά τρόπον ὁμόφωνον καί ἀνεπιφύλακτον τήν συμβουλήν, ἀπό ὅλα αὐτά τά ὄργανα καί τούς εἰδικούς τεχνικούς, ὅτι ὤφειλε νά προχωρήση εἰς τήν λύσιν αὐτήν διότι εἶναι ἡ προτιμοτέρα, τόσον ἀπό ἀπόψεως κόστους, ὅσον καί ἀπό ἀπόψεως χρόνου κατασκευῆς.

»Ἦτο δυνατόν, ἐπαναλαμβάνω, νά ἀγνοήση τήν γνώμην ὅλων αὐτῶν τῶν ὑπευθύνων συμβούλων της καί νά ἀναζητήση γνώμας ἰδιωτῶν τεχνικῶν, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νά εἶναι καθ' ὅλα ἀξιόλογοι ἀλλά οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νά ἔχουν λόγους προσωπικούς, φιλοτιμίας, λόγω τῶν διενέξεων τοῦ παρελθόντος, ἢ λόγους προσωπικῶν συμφερόντων νά ὑποδείξουν ἐσφαλμένην λύσιν;

»Νομίζω, λοιπόν, δι' ὅσων εἶπον, ὅτι ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἠκολούθησε τήν ὀρθήν διαδικασίαν, προκειμένου νά λάβη τήν ὁριστικήν της ἀπόφασιν. Ἀλλά ἐάν, κύριοι συνάδελφοι, συμβαίνη νά ὑπάρχουν μεταξύ ἡμῶν τινές οἱ ὁποῖοι παρά ταῦτα δέχονται ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὤφειλε νά ἀγνοήση ὅλας αὐτάς τάς γνώμας τῶν εἰδικῶν συμβούλων της καί νά προχωρήση εἰς ἄλλην λύσιν καί ὅτι, συνεπῶς, ἡ λύσις τήν ὁποίαν υἱοθέτησε δέν εἶναι ἡ ἰδεώδης, θά εἶχον νά εἴπω, ἀπαντῶν πρός αὐτούς, ὅτι ἡ χειροτέρα λύσις εἶναι προτιμοτέρα ἀπό τήν ἐκκρεμότητα.

»Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἔχει σημασίαν εἰς τό ἑξῆς εἶναι ὅτι ἡ Κυβέρνησις, μέ τήν προεργασίαν τῶν προκατόχων, μέ τήν φιλότιμον προσπάθειαν τῶν τεχνικῶν της ὑπηρεσιῶν, εὑρίσκεται σήμερον εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ζητήση θυσίας ἀπό τόν ἀθηναϊκόν λαόν διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων.

»Ἐάν ἡ Κυβέρνησις παρεσύρετο ἀπό ὅσα λέγονται καί γράφονται τάς τελευταίας ἡμέρας ἐπί τοῦ θέματος τῆς ὑδρεύσεως, δηλαδή ἀπό τήν κριτικήν ἡ ὁποία ἀσκεῖται ἐπί τῆς ἀποφάσεως τῶν ὁποίων ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις, θά παρεσύρετο εἰς τόν φαῦλον ἐκεῖνον κύκλον τῶν συζητήσεων τοῦ παρελθόντος, αἱ ὁποῖαι, ὅπως εἶπον καί προηγουμένως, διεξαχθεῖσαι μέ προκατάληψιν καί φανατισμόν, ὄχι μόνον ἐξέθεσαν τό Κράτος, ἀλλά κατέστησαν ἀδιάβλητον τήν πραγματοποίησιν τῆς ὑδρεύσεως. Ὀφείλει, λοιπόν, ἡ Κυβέρνησις, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐάν ὑπάρχουν καλόπιστοι ἢ κακόπιστοι ἀντιρρήσεις ἐν σχέσει μέ τήν λύσιν αὐτήν, τήν ὁποίαν προέκρινε, νά προχωρήση εἰς τήν λύσιν αὐτήν, διότι πᾶσα περαιτέρω συζήτησις ἐπί τοῦ τεχνικοῦ θέματος θά σημάνη ματαίωσιν ὁριστικήν τοῦ ἔργου.

»Γνωρίζουν οἱ κύριοι συνάδελφοι, οἱ ὁποῖοι διετύπωσαν τάς ἀντιρρήσεις των, πόσον ἐπίμονος — θά ἠδυνάμην νά εἴπω δραματική — προσπάθεια ἀπαιτεῖται, διά νά δοθῆ λύσις εἰς τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως, διότι τό θέμα αὐτό εἶχε τήν πολιτικήν του, εἶχε τήν συμβατικήν του, εἶχε τήν οἰκονομικήν του, εἶχε τήν τεχνικήν του πλευράν. Ὅταν, λοιπόν, αὐτό τό θέμα, τό ὁποῖον ἐταλαιπώρησεν ἐπί 50 χρόνια τάς Ἀθήνας, ὅταν αὐτό τό θέμα, τό ὁποῖον ἤγειρε συζητήσεις ἑπτά καί ὀκτώ ἐτῶν, ἄγεται πρός λύσιν καί προκρίνεται μία λύσις ὁριστική, δέν εἶναι ὀρθόν ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ προκειμένου νά τυγχάνη αὐτῆς τῆς κριτικῆς. Διότι, κύριοι συνάδελφοι, γνωρίζετε καλύτερον ἐμοῦ, ἐάν σήμερον ἐδεχόμην, πειθόμενος εἰς τά ἐπιχειρήματά σας —διότι δέν πείθομαι εἰς αὐτά, ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἔχω τήν ὑπεύθυνον γνώμην ὅλων τῶν ὑπευθύνων συμβούλων, τῶν τεχνικῶν συμβούλων τῆς Κυβερνήσεως, τῶν εἰδικῶν ὑδραυλικῶν τοῦ Πολυτεχνείου καί συνεπῶς εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δεχθῶ ὅτι αἱ συμβουλαί των καί αἱ γνῶμαι των εἶναι ὀρθαί — ἀλλά, ἐάν ἐδεχόμην, ὅτι ἠμποροῦσε καί πάλιν τό θέμα νά συζητηθῆ ἀπό τεχνικῆς πλευρᾶς, αὐτό θά ἐσήμαινε ὅτι οὔτε μετά 50 ἔτη θά ἐγένετο τό ἔργον. Τό λέγω αὐτό ὄχι διότι δέχομαι ὅτι ἡ λύσις, τήν ὁποίαν προεκρίναμεν δέν εἶναι ὀρθή, διότι σᾶς εἶπον ὅτι ἔχομεν ὑπευθύνους γνωματεύσεις, ἔχομεν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου Δημοσίων Ἔργων καί εἰδικήν μελέτην τῆς εἰδικῆς ὑπηρεσίας ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν. Δέν ἦτο δυνατόν δι' ἡμᾶς, τήν Κυβέρνησιν, νά ὑπάρξουν μεγαλύτεραι ἐγγυήσεις ἐπί τῶν ὁποίων νά στηρίξωμεν τάς ἀποφάσεις μας. Ἀλλά, ἐπαναλαμβάνω, ἀπευθυνόμενος πρός ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμβαίνει νά ἔχουν ἀντιρρήσεις διά τήν τεχνικήν πλευράν τοῦ θέματος, ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖον προέχει εἶναι νά προχωρήσωμε εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

»Θά ἐπεθύμουν, χωρίς νά θέλω νά θίξω τόν ἀξιότιμον ἐκ Πρεβέζης συνάδελφον, ὁ ὁποῖος ἤγειρε τάς σοβαρωτέρας καί ἐντονωτέρας ἀντιρρήσεις ἐπί τοῦ τεχνικοῦ θέματος, νά τοῦ εἴπω ὅτι κάποτε εἶχον ἐρωτήσει τόν ἀείμνηστον Σοφούλην διατί ἡ ἀντιπολίτευσις ἐπί ἑνός θέματος, τό ὁποῖον κατά τρόπον ἀναμφισβήτητον ἐξυπηρετοῦσε τό κοινόν συμφέρον, πῆρε τήν θέσιν τήν ὁποίαν πῆρε; Μοῦ εἶπε, λοιπόν, ὁ ἀείμνηστος Σοφούλης: "Παιδί μου, εἰς τόν τόπον αὐτόν ὅλοι θέλουν νά κάμουν τό καλό, ἀλλά νά τό κάμουν αὐτοί. Ἐάν ὅμως πρόκειται νά τό κάμουν ἄλλοι, ποτέ νά μή γίνη».

»Παρακαλῶ, λοιπόν, τήν Βουλήν, χωρίς δισταγμούς, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἠκολούθησεν ἐπί τοῦ θέματος τήν ὀρθοτέραν λύσιν, καί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἐξυπηρετεῖ μίαν ζωτικήν, σημαντικήν ἀνάγκην τῆς πρωτευούσης, νά δεχθῆ τό παρόν νομοσχέδιον, διά νά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου».

Στή διάρκεια τῆς σχετικῆς συζητήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἐκτεταμένο διάλογο μέ τούς βουλευτές Θ. Χαβίνη, Π. Ντεντιδάκη, Δ. Βουρδουμπᾶ καί Ν. Κουντούρη. Σ' ὅ,τι εἰδικότερα ἀφορᾶ τήν τεχνική ἄποψη τοῦ θέματος, ἀναφέρθηκαν τά ἑξῆς:

Κ. Καραμανλῆς: *'Η τεχνική ἄποψις δέν νομίζω ὅτι δύναται νά ἀποτελέση ἀντικειμένον συζητήσεως ἀπόψε.*

Θ. Χαβίνης: Βεβαίως θά ἀποτελέση ἀντικείμενον συζητήσεως, διότι πρόκειται περί τοῦ μεγαλυτέρου ζητήματος τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους.

Κ. Καραμανλῆς: *Δέν ἔχω ἀντίρρησιν νά συζητήσω, ἐάν θέλετε, καί τήν πλευράν αὐτήν.*

Θ. Χαβίνης: Κύριε ὑπουργέ, ἀποφασίζετε νά κάμετε τοιοῦτον ἔργον ἄνευ ὁριστικῆς μελέτης; Ποῦ ἠκούσθη νά γίνη τοιοῦτον ἔργον χωρίς ὁριστικήν μελέτην;

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε συνάδελφε, τό τί χάραξις θά γίνη, θά γίνη τοῦτο ὄχι διά νόμου, ἀλλά μέ διοικητικήν πρᾶξιν ὑπ' εὐθύνην τῆς Κυβερνήσεως.*

Θ. Χαβίνης: 'Επειδή ἀναλαμβάνετε τήν εὐθύνην σεῖς, δηλαδή ἡ Κυβέρνησις, εἶναι ὑποχρεωμένη ἡ ἐπιτροπή νά τό δεχθῆ;

Κ. Καραμανλῆς: *Βλέπω ὅτι εἶσθε πολύ ὁρμητικός, κύριε συνάδελφε. 'Απόψε συζητεῖται ἡ οἰκονομική πλευρά τοῦ θέματος. 'Η τεχνική δέν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον νομοθετικῆς ρυθμίσεως, ἀλλά ἀντικείμενον διοικητικῆς πράξεως. Παρά ταῦτα, εἶμαι πρόθυμος νά συζητήσω καί νά δώσω ἐξηγήσεις. 'Ηθέλησα νά κάμω αὐτήν τήν διευκρίνισιν, διότι δέν πρέπει νά ἀναλωθῆ ἡ συνεδρίασις μέ τήν συζήτησιν τῆς τεχνικῆς πλευρᾶς, ἀλλά νά λυθῆ τό οἰκονομικόν μέρος τοῦ νομοσχεδίου καί, ἐάν θέλετε, συζητοῦμεν καί τό ἄλλο, τό τεχνικόν. Δέν ἔχουν διάφορον παροχήν αἱ δύο χαράξεις καί ἡ παροχή κρίνεται ἀπό τήν χωρητικότητα τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Κακοσάλεσι.*

Π. Ντεντιδάκης: 'Υπολογίσατε, κύριε ὑπουργέ, τί θά δώση αὐτή ἡ φορολογία τοῦ 3%;

Κ. Καραμανλῆς: *Τό ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν ὑπελόγισεν ὅτι θά ἀποδώση περί τά 130.000.000 τά 4 χρόνια καί θά καλύψη ὅλον τό πρόγραμμα κατά τόν ἑξῆς τρόπον. "Εχομεν καί ἄλλους πόρους εἰδικούς, ὅπως εἶναι τά δικαιώματα τῶν συνδέσεων. Καί τά δύο προγράμματα καλύπτουν 105.000.000, ἡ φορολογία δέ θά ἀποδώση 130.000.000. Αὐτοί εἶναι ὑπολογισμοί τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.*

'Ο διάλογος συνεχίστηκε ὡς ἑξῆς:

Κ. Μπακόλας: Κύριε ὑπουργέ, ἡ σπουδαιότης τῆς παρευβοϊκῆς χαράξεως διά τήν ἄρδευσιν 70 χιλιάδων καί πλέον παρευβοϊκῶν ἐκτάσεων εἶναι μεγίστη διά τήν 'Εθνικήν μας Οἰκονομίαν καί ἔχει διαπιστωθῆ ἐπανειλημμένως καί ἀπό ἀποφάσεις τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιακῶν συμβουλίων καί ἀπό διαφόρους εἰδικούς ἐμπειρογνώμονας ἡμεδαπούς καί ἀλλοδαπούς.

»Παρακαλῶ, λοιπόν, νά διασαφηνίσητε, ἐάν μέ τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἔργων διά τήν ὕδρευσιν τῶν 'Αθηνῶν, ἐρωτῶ ἐάν προβλέπεται καί εἶναι δυνατή ἡ μελλοντική ἐκτέλεσις ἔργων ἀρδεύσεως τῶν παρευβοϊκῶν ἐκτάσεων, διότι νομίζω ὅτι διά τῶν δηλώσεών σας εἰς τούς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου, ὄχι μόνον δέν ἀπεκλείσατε τήν μελλοντικήν ἐκτέλεσιν τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων, ἀλλά, τοὐναντίον, ἀφήσατε νά ἐννοηθῆ ὅτι εἶναι πιθανή ἡ ἐκτέλεσις τοιούτων ἀρδευτικῶν ἔργων. Παρακαλῶ, λοιπόν, νά διασαφηνίσητε τό ζήτημα τοῦτο, τό ὁποῖον εἶναι τόσον γενικῶς ἐνδιαφέρον καί πάντως ἐνδιαφέρει καί ἐμέ ὡς βουλευτήν τῆς περιφερείας Εὐβοίας.

Κ. Καραμανλῆς: *'Η Κυβέρνησις διαχωρίζει τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως ἀπό τό θέμα τῆς ἀρδεύσεως, διότι ἡ συσχέτισις τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν μέ τό θέμα τῆς ἀρδεύσεως θά ἐγένετο ἀφορμή νά μή γίνη ποτέ ἡ ὕδρευσις τῶν 'Αθηνῶν. 'Εάν συνδυάσωμεν τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν, τό ὁποῖον εἶναι ἐπεῖγον, μέ τήν ἄρδευσιν, τότε δέν γίνεται τίποτε. "Ολοι οἱ παριστάμενοι συνάδελφοι καί πρό παντός οἱ ἐκπροσωποῦντες τήν ἀντιπολίτευσιν, οἱ ὁποῖοι ἠσχολήθησαν μέ τό θέμα αὐτό, ἠσχολήθησαν, ὀφείλω νά εἴπω, καί κατέβαλον ἐπίμονον προσπάθειαν, ἀλλά τό θέμα ἔχει τήν τεχνικήν καί τήν οἰκονομικήν του πλευράν. Τό γεγονός ὅτι ἔβρεξε πέρυσι καί ἀνεκουφίσθημεν ἐφέτος, δέν νομίζω ὅτι πρέπει νά μᾶς δημιουργήση μίαν ἄνεσιν. 'Εάν γίνη ἄρδευσις, ἡ ὁποία προϋποθέτει μίαν μελέτην τῆς νέας προσθέτου δαπάνης, νομίζω ὅτι τοῦτο δέν συμφέρει εἰς τήν 'Ελλάδα νά κάμη ἀρδεύσεις δι' ἀνυψώσεως τῶν ὑδάτων.*

»Κύριε συνάδελφε, ἔχετε τάς ἀπόψεις σας καί ἐγώ τάς ἰδικάς μου. 'Εγώ ἀπαντῶ διατί ἡ Κυβέρνησις, ἐπιθυμοῦσα νά ἐπιταχύνη τήν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν, διεχώρισε τό θέμα τῆς ἀρδεύσεως. "Οταν ἔχετε τήν πεδιάδα τῶν Σερρῶν, τῆς Θεσσαλονίκης καί τοῦ 'Αγρινίου, αἱ ὁποῖαι διαρρέονται ἀπό ποταμούς, τῶν ὁποίων τό νερό ἠμπορεῖ νά τό χρησιμοποιήσετε διά φυσικῆς ροῆς, καί δέν ἔχομεν ἀρδευτικό νερό, καί δέν ἔχομεν ἄρδευσιν, θά κάμωμεν ἄρδευσιν ἐν συσχετισμῷ μέ τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν καί μέ ἀνυψωμένα νερά; 'Η Κυβέρνησις εἶναι πρόθυμος νά ἐξετάση ἐάν ὑπάρχη ζήτημα ἀρδεύσεως, ἀλλά μετά τήν λύσιν τοῦ θέματος τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν.

Δ. Βουρδουμπᾶς: Καί ἀκριβῶς αὐτό εἶναι, κύριε ὑπουργέ, τό θέμα ἐπί τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ παρατήρησις ἡ ἰδική μου.

Κ. Καραμανλῆς: *'Εάν ὑπάρχη ἡ δυνατότης νά παρασκευασθῆ τό θέμα τεχνικῶς, νά ἐφαρμοσθῆ τοῦτο, ἀλλ' ὄχι συγχρόνως μέ τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν 'Αθηνῶν. Εἶμαι δέ ὑποχρεωμένος νά δώσω τήν ἀπάντησιν εἰς τόν κύριον συνάδελφον. 'Ανεξαρτήτως τῆς χαράξεως, τήν ὁποίαν θά προκρίνωμεν καί τήν ὁποίαν προεκρίνομεν, δεδομένου ὅτι ἡ πηγή τοῦ νεροῦ τῆς 'Υλίκης, δηλαδή ἡ*

Καρδίτσα, κατά τήν διάρκειαν τοῦ θέρους δέν δίδει παροχήν, διότι ἐξοδεύεται ὅλο τό νερό μέ ἄρδευσιν, ὁποιοδήποτε ἀρδευτικόν ἔργον καί ἄν κάμετε, θά τό κάμετε δι' ἀντλήσεως.

Θ. Χαβίνης: Ὄχι, κύριε ὑπουργέ. Διά τῆς παρευβοϊκῆς καθόλου. Αὐτό εἶναι τό μεγάλο πλεονέκτημα. Θά ὁμιλήσω διά μακρῶν, διότι εὑρίσκεται ἐν πλήρει πλάνῃ ἡ ἐπιτροπή.

Κ. Καραμανλῆς: *Θά ἠδυνάμην νά δώσω ἀπάντησιν εἰς τόν κύριον συνάδελφον, ἀρκούμενος εἰς τήν δήλωσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις διαχωρίζει τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως ἀπό τό τῆς ἀρδεύσεως.*

»Ἀλλά δεδομένου ὅτι ἡ παροχή αὐτή ἀπό μέρους τῆς Ὑλίκης, κατά τήν διάρκειαν τῶν τεσσάρων θερινῶν μηνῶν διακόπτεται, διότι ἐξαντλεῖται ὅλο τό νερό, ἐφ' ὅσον ἡ Καρδίτσα δέν δίδει νερό κατά τήν διάρκειαν τοῦ θέρους...

Θ. Χαβίνης: Κύριε ὑπουργέ. Εἶναι τόσο τό νερό καί τῆς Ὑλίκης καί τῆς Παραλίμνης, ὥστε τοιοῦτον θέμα δέν ὑπάρχει.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐγώ λέγω τό ἑξῆς: ὅτι ἡ Ὑλίκη τροφοδοτεῖται ἀπό τήν Καρδίτσαν, δεδομένου μάλιστα ὅτι τό καλοκαίρι ἡ Κωπαΐς χρησιμοποιεῖ ὅλο τό νερό διά τήν ἄρδευσιν, δέν παρέχει ἡ Καρδίτσα νερό εἰς τήν Ὑλίκην. Συνεπῶς, λέγω ὅτι ἐφ' ὅσον ἀπό τήν Καρδίτσαν δέν θά ἔχητε νερό καί ἐάν πρόκειται νά χρησιμοποιήσωμεν τά νερά τῆς Ὑλίκης, ὁπωσδήποτε θά πᾶμε εἰς ἄντλησιν, διότι φυσικήν ροήν ἔχετε ἀπό τήν Ὑλίκην μόνον τόν χειμῶνα. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἐπιθυμοῦσα νά ἐπισπεύση τήν λύσιν τοῦ θέματος τῆς ὑδρεύσεως, τό ὁποῖον θεωρεῖ σοβαρόν καί ἐπεῖγον, δέν ἠθέλησε νά τό συσχετίση μέ τήν ἄρδευσιν*[140].

Τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε στήν ἴδια συνεδρίαση καί ἔλαβε ἀρ. Ν. 3033/1954.

10 ΙΟΥΛΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινιάζει τά νέα λιμενικά ἔργα τῆς Τήνου, δαπάνης 3.060.000 δρχ. Στή συνέχεια, ἐνόψει καί τῆς μεταφορᾶς τῆς πλωτῆς δεξαμενῆς ἀπό τόν Πειραιά στή Σύρο, ἐπισκέπτεται τήν Ἑρμούπολη, προκειμένου νά σχηματίσει ἄμεση ἀντίληψη γιά τά ἀναγκαῖα λιμενικά ἔργα.

17 ΙΟΥΛΙΟΥ 1954

Θεμελιώνονται ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ τά μεγάλα ἀρδευτικά ἔργα τῆς πεδιάδας τοῦ Ἀγρινίου καί, εἰδικότερα, ἡ κατασκευή φράγματος στόν Ἀχελῶο, 1624 μέτρων. Τό νέο ἔργο, τό ὁποῖο θά συμβάλει στήν ἀξιοποίηση 450.000 στρεμμάτων καλλιεργήσιμης γῆς, θά ἀπαιτήσει δαπάνη 45 ἑκατ. δραχμῶν καί ἡ ἐκτέλεσή του θά ὁλοκληρωθεῖ ὡς τό τέλος Ἰουνίου 1956. Ἡ ὁριστική μελέτη τοῦ ἔργου ἀνατέθηκε σέ ὁμάδα Ἑλλήνων τεχνικῶν.

Κατά τή θεμελίωση τοῦ ἔργου, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶπε, μεταξύ ἄλλων:

«Τό ἔργον τό ὁποῖον ἐγκαινιάζομεν σήμερον εἶναι ἀπό τά μεγαλύτερα τεχνικά ἔργα τά ὁποῖα ἐξετελέσθησαν εἰς τήν χώραν μας καί ὑπῆρξεν, ὅπως γνωρίζετε, τό ὄνειρο πολλῶν γενεῶν».

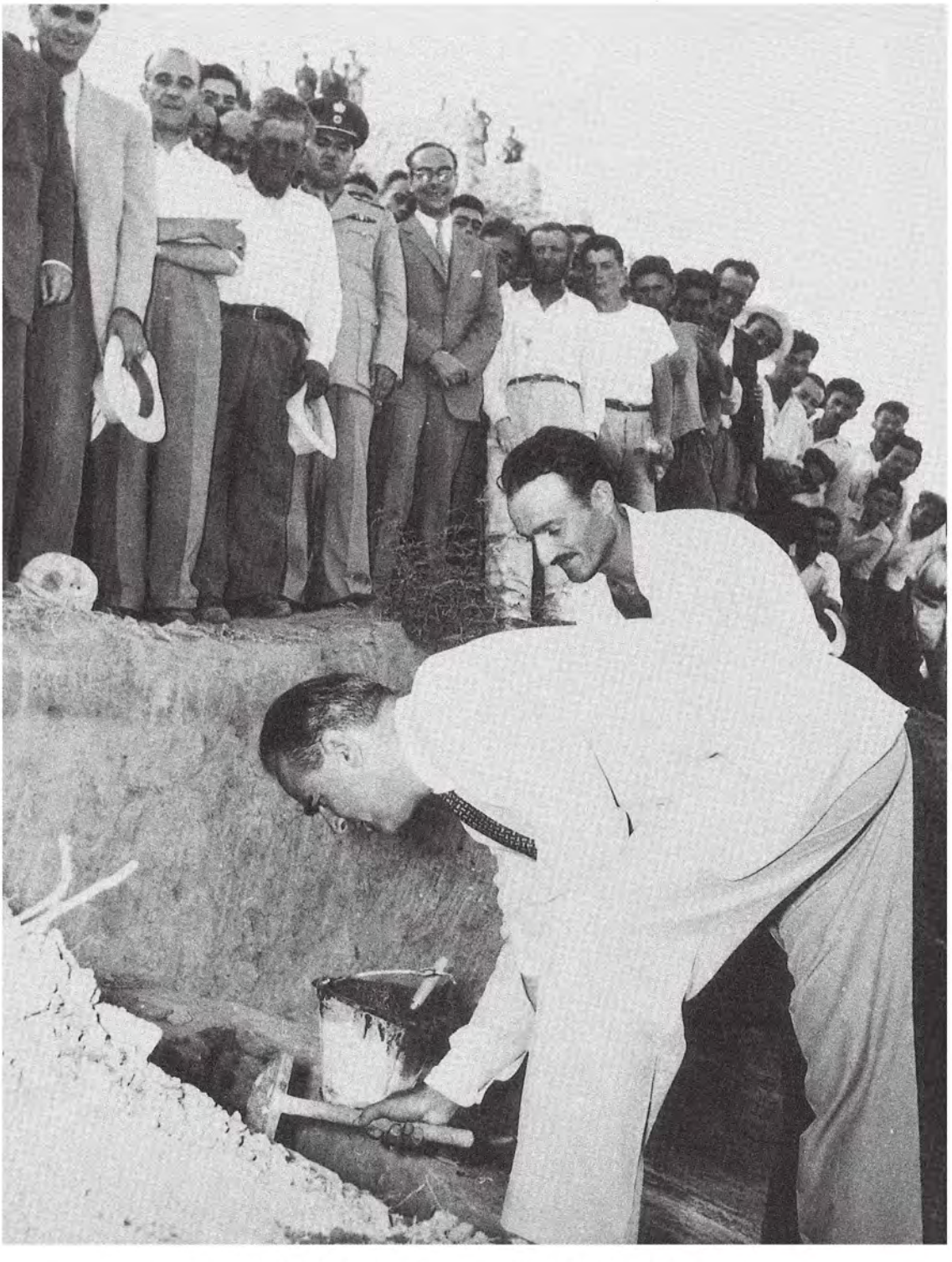
Στή συνέχεια, ὑπογράμμισε ὅτι μόνο μέ τά παραγωγικά ἔργα εἶναι δυνατό νά αὐξηθεῖ τό ἐθνικό εἰσόδημα τῆς χώρας, τό ὁποῖο εἶναι τό χαμηλότερο τῆς Εὐρώπης, καί ἀνέφερε ὅτι, βάσει μελετῶν, ἔχει διαπιστωθεῖ ὅτι ἐντός 15ετίας θά ἐκτελεστοῦν ἔργα ἱκανά νά αὐξήσουν κατά 35% τό ἐθνικό εἰσόδημα.

Ἡ θεμελίωση τῶν ἔργων στήν πεδιάδα τοῦ Ἀγρινίου ἔδωσε καί νέα εὐκαιρία γιά νά ὑπογραμμιστεῖ ἡ σημασία τῶν παραγωγικῶν ἔργων πού ἔχουν περιληφθεῖ στό πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως. Στά πλαίσια τῆς προσπάθειας γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη, τονιζόταν σχετικά, ὀφείλουν νά προταχθοῦν τά ἐγγειοβελτιωτικά, ὡς ἔργα ἄμεσης ἀποδόσεως. Ἀπό τό Δεκέμβριο τοῦ 1953, ἡ Κυβέρνηση ἔχει διαθέσει ποσό 259 ἑκατ. δρχ., μέ τό ὁποῖο συνεχίστηκαν καί ὁλοκληρώθηκαν τά ἔργα τῶν πεδιάδων Μακεδονίας, Θεσσαλίας καί Ἄρτας καί ἔγινε ἡ ἔναρξη τῆς κατασκευῆς τῶν φραγμάτων Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονα καί Ἀχελώου, καθώς καί, μεταξύ ἄλλων, τά ἔργα Λαψίστης Ἠπείρου καί Χαβρία Χαλκιδικῆς.

Ἡ σημασία τῶν πρόσφατων ἔργων, ἀλλά καί τῆς γενικότερης προσπάθειας πού ἔχει ἀναληφθεῖ μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐξαίρεται σέ ἐπίκαιρο σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή», μέ τίτλο «Ἡ εὐθεῖα ὁδός»:

Τά μεγάλα τεχνικά ἔργα τοῦ Ἀχελώου, τοῦ Ἀξιοῦ καί τοῦ Ἀλιάκμονος, τῶν ὁποίων ἔγιναν προχθές τά ἐγκαίνια, καθώς καί ἐκεῖνα πού εὑρίσκονται ἤδη ὑπό ἐκτέλεσιν ἀνά τήν χώραν, ἂν ἀποδοθοῦν εἰς τόν ὀρθόν προορισμόν των —τήν ἀνασυγκρότησιν τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας— εἶναι δυνατόν νά ἀπαλλάξουν τήν ὕπαιθρον ἀπό τήν συνεχῆ αἱμορραγίαν, ἡ ὁποία ἀραιώνει τάς τάξεις της, καί ἀπό τά φοβερά ἐπακόλουθα τῆς αἱμορραγίας αὐτῆς: τόν ὑπερπληθυσμόν τῶν πόλεων, τήν ἀνεργίαν καί τήν ἀθλιότητα. Τό κυριώτερον στήριγμα τῆς ἑλληνικῆς εὐημερίας εἶναι ἡ βελτιωμένη γεωργία. Οὐδείς ἐχέφρων ἄνθρωπος ἀρνεῖται τήν σημασίαν τῆς βιομηχανίας. Ἀλλά ἡ βιομηχανία μας (καί μαζί μέ αὐτήν αἱ πόλεις μας) θά εὐημερήσῃ μόνον, ἐάν προσαρμοσθῇ εἰς τάς γεωργικάς δυνατότητας. Τά μεγάλα τεχνικά ἔργα ἀνά τήν Ἑλλάδα ἀνοίγουν τόν δρόμον πρός τήν ἀνάπλασιν τῆς γεωργίας μας. Ἂς εὐχηθῇ κανείς νά μή γίνῃ παρέκκλισις ἀπό τόν δρόμον αὐτόν, τόν εὐθύν, πού εἶναι συντομώτερος καί ἀσφαλέστερος παντός ἄλλου[141].

Στό ἴδιο θέμα ἀναφέρεται καί δημοσιογραφική ἀνταπόκριση ἀπό τήν περιοδεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ στήν Αἰτωλοακαρνανία καί τή Μακεδονία, μέ τίτλο «Τά ἐκτελούμενα μεγάλα δημόσια ἔργα»:

Θεμελίωση ἀρδευτικῶν ἔργων στήν πεδιάδα τοῦ 'Αγρινίου.

Ὅσοι εἶναι προικισμένοι μέ κάποιαν ἰδιοφυΐαν δημιουργικήν, εἶναι συνήθως ἐγκάρδιοι καί σεμνοί, ὅταν ὁμιλοῦν πρός τούς ἄλλους. Ἔχουν τήν ἀφέλειαν καί τούς ἐνθουσιασμούς τοῦ παιδιοῦ καί τήν αὐτοκυριαρχίαν τοῦ μεστοῦ ἀνθρώπου. Τήν ἀλήθειαν αὐτήν μοῦ ἐβεβαίωσεν ἀκόμη μίαν φοράν ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων κ. Κώστας Καραμανλῆς, ὅταν εἰς τό πεζοδρόμιον τοῦ ὑπουργείου του, τῆς πολυσυχνάστου ὁδοῦ Καραγεώργη τῆς Σερβίας, ἐνηγκαλίζετο προχθές αὐθόρμητα παλαιούς φίλους —συμπαραστάτας ἀπό τά πρῶτα βήματα τῆς πολιτικῆς του ζωῆς — πού ἐπρόκειτο νά ἀναχωρήσουν μετ' ὀλίγον μαζί του εἰς τήν Αἰτωλοακαρνανίαν καί τήν Μακεδονίαν.

Εἰς τό ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅμως μετεβλήθη ἡ σκηνή. Ὁ κ. Κώστας Καραμανλῆς, πού θέλει νά εἶναι ὅλοι συνεπεῖς εἰς τά «ραντεβού» των ὅπως αὐτός, διά νά μή χάνεται πολύτιμος χρόνος, ὑποδέχεται φίλον του δημοσιογράφον μέ ἐγκαρδιότητα μέν, ἀλλά καί μέ μίαν εἰλικρινῆ παρατήρησιν:

— *Γιατί ἄργησες; Θά ταλαιπωρήσωμε τούς ἀνθρώπους πού μᾶς περιμένουν εἰς τό Ἀγρίνιον.*

— Πταίει, τοῦ ἀπήντησε μέ ἑτοιμότητα ὁ δημοσιογράφος, ὁ «μαστροχαλαστής» ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων, πού κατήντησεν ἀδιάβατον τήν λεωφόρον Συγγροῦ.

Ὁ κ. Κώστας Καραμανλῆς ἐγέλασε μέ τήν καρδιά του σάν παιδί, καί ἐπροχώρησε πρός τό ἀεροπλάνον.

Ἐφθάσαμεν εἰς τό Ἀγρίνιον. Εἰς τό δημαρχιακόν μέγαρον, ὅπου ἐγένετο συγκέντρωσις τῶν ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ, ἐκφωνοῦνται προσφωνήσεις καί ἀντιφωνήσεις. Γίνεται λόγος δι' ὅλα καί δι' ὅλους. Κανείς ὅμως δέν ἀναφέρει τό ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων, πού ἐπῆγε ἐκεῖ μέ τόν ἀποκλειστικόν σκοπόν νά ἐγκαινιάση ἕνα τεράστιον ἔργον — τό φράγμα τοῦ Ἀχελώου. Ἕνα ἔργον, πού ὠνειρεύοντο ἀπό χρόνια οἱ ἐνδιαφερόμενοι καί πραγματοποιεῖ σήμερον ὁ κ. Κώστας Καραμανλῆς.

Ὁ ὑπουργός τῆς Γεωργίας κ. Πέτρος Λεβαντῆς, πού ὡμίλησε τελευταῖος, ἀντελήφθη τό μέγα λάθος τῶν ρητόρων. Καί ὑπενθύμισεν εἰς τούς παρισταμένους τόν σκοπόν τοῦ ταξιδίου τῶν ὑπουργῶν εἰς τό Ἀγρίνιον.

Ἀλλά ὁ κ. Κώστας Καραμανλῆς δέν ἐξεδήλωσε καμμίαν δυσφορίαν, δέν διετύπωσε κανένα παράπονον. Ἁπλῶς τό ἀπόγευμα, ὅταν ἐγένοντο τά ἐγκαίνια τοῦ φράγματος παρά τήν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου, ὑπεγράμμισε μέ τόν ἐνθουσιασμόν τοῦ δημιουργοῦ τήν σημασίαν τοῦ ἔργου, χωρίς ἐγωισμόν καί χωρίς δημαγωγίας.

Ἀλλά ἡ γλῶσσα τῆς εἰλικρινείας καί τῆς ἀληθείας συγκινεῖ καί τόν πλέον ἀδιάφορον. Καί ὅλοι οἱ παριστάμενοι, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν γέροντα μητροπολίτην, ἐξέσπασαν εἰς παρατεταμένα χειροκροτήματα.

Τήν ἐπομένην ἡμέραν οἱ Μακεδόνες, πού εἶναι ψύχραιμοι καί δέν ἐκσποῦν εὔκολα εἰς ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ, ὑπεδέχθησαν παντοῦ τόν κ. Καραμανλῆν μέ ἐγκαρδιότητα καί χαράν. Ὄχι διότι εἶναι συμπατριῶτης των, ἀλλά διότι, ὅπως εἶναι ρεαλισταί, ἀντελήφθησαν τήν σημασίαν τῶν ἐγκαινιασθέντων ἔργων, τόσον διά τό ἰδικόν των προσωπικόν συμφέρον, ὅσον καί διά τό γενικώτερον συμφέρον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου.

Ὁ μητροπολίτης Βεροίας, πού γνωρίζει ἀπό παιδί τόν κ. Καραμανλῆν ἐξέφρασεν εἰς μίαν στιγμήν τήν βεβαιότητα ὅτι ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων θά ἐγκαινιάζη συνεχῶς νέα μεγάλα παραγωγικά ἔργα. Διότι ἡ φύσις του εἶναι προικισμένη μέ τό πάθος τοῦ δημιουργοῦ. Καί διότι τόν δημιουργικόν του ἐνθουσιασμόν τόν στηρίζει εἰς τήν πίστιν, τήν θέλησιν καί τήν ἐπιμονήν πού τόν ὁδηγοῦν πάντοτε εἰς τήν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν του.

Καί τώρα, εἰς ὁλόκληρον τήν Μακεδονίαν καί τήν Θράκην, ἀπό τήν Καστοριάν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου, εἰς τήν Θεσσαλίαν, εἰς τήν Στερεάν Ἑλλάδα καί εἰς τήν Πελοπόννησον ἐκτελοῦνται ἄπειρα ἔργα πού ἐνεπνεύσθη ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων. Καί ἐκτελοῦνται μέ ταχύτατον ρυθμόν. Διότι ὁ κ. Καραμανλῆς θέλει νά κερδηθῆ ὁ πολύτιμος χρόνος πού ἐχάθη εἰς τό παρελθόν[142].

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1954

Σύμφωνα μέ ἀνακοίνωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ διατέθηκαν ὅλες οἱ πιστώσεις τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων γιά τό ἔτος 1954.

2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954

Ἐγκαινιάζονται ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ τά ἔργα Λαψίστης, παρουσία καί τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας, Γ. Ράλλη.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἔχει ἀποφασίσει νά ἐκτελέσει σειρά καί ἄλλων ἔργων στήν Ἤπειρο καί κάλεσε τό λαό νά βοηθήσει στήν πραγματοποίηση τοῦ προγράμματός της.

4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954

Ὁ δήμαρχος Γ. Ἀνδριανόπουλος ἀπονέμει τό χρυσό μετάλλιο τοῦ Δήμου Πειραιῶς στόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ.

Κατά τήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» ἡ ἀπονομή αὐτή κρίνεται «δικαία» καί «πρέπει νά ἐπιδοκιμασθῆ ἀπό τήν κοινήν γνώμην, ὡς ἀναγνώρισις τῆς ἐπιτυχίας ἑνός ὑπουργοῦ, ἡ ὁποία δέν περιορίζεται μόνον εἰς τόν Πειραιᾶ, ἀλλά ἐκτείνεται εἰς τήν πρωτεύουσαν καί εἰς ὅλην τήν ἄλλην χώραν». Καί ἐπεξηγεῖ: «Μέσα εἰς δύο περίπου χρόνια, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐσχεδίασε καί ἐξετέλεσε διά τήν Ἑλλάδα δημόσια ἔργα, τά ὁποῖα δέν εἶχαν ἐκτελεσθῆ ἐπί μίαν 20ετίαν, ἴσως δέ καί ἐπί μακρότερον ἀκόμη χρόνον»[143].

16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ζητεῖ τήν ἐγγραφή τῆς κυπριακῆς ὑποθέσεως στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς 9ης Συνελεύσεως, ὑποστηρίζοντας τήν ἀναγνώριση στό λαό τῆς Μεγαλονήσου τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως σέ ἐφαρμογή τοῦ καταστατικοῦ χάρτη τοῦ ὀργανισμοῦ.

Τό Δεκέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους ἡ πολιτική ἐπιτροπή τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως θά ἀποφασίσει μέ μεγάλη πλειοψηφία τήν ἀναβολή τῆς συζητήσεως.

Ἐγκαίνια ἀποστραγγιστικῶν ἔργων Λαψίστης.

Στήν ἀνακίνηση τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος καί τίς ἄμεσες συνέπειές της, ἀναφέρεται παραστατικά ὁ Κ. Καραμανλῆς:

«Ὁ Παπάγος, φιλοδοξῶν νά συνδέσῃ τ' ὄνομά του μέ τήν Ἕνωσιν τῆς Κύπρου μετά τῆς Ἑλλάδος, καί ἐνοχληθείς δικαιολογημένα ἀπό τήν ἀρνητικήν ὅσον καί προκλητικήν συμπεριφοράν τοῦ Ἤντεν, ἀπεφάσισε νά ἐγείρῃ ἐπισήμως τό Κυπριακόν καί νά καταθέσῃ τόν Αὔγουστον τοῦ 1954 προσφυγήν εἰς τόν ΟΗΕ. Καί ἡ φιλοδοξία ἦτο δικαιολογημένη, ἀλλά καί ὁ σκοπός, δεδομένου ὅτι ἡ Ἕνωσις ἀπετέλει αἴτημα τοῦ ἔθνους. Τό σφάλμα ὑπῆρξεν ὅτι τό θέμα ἠγέρθη χωρίς νά δημιουργηθοῦν προηγουμένως αἱ κατάλληλοι διπλωματικαί καί ψυχολογικαί προϋποθέσεις. Καί τοῦτο ἐγένετο διότι προφανῶς ὑπετιμήθησαν αἱ δυσκολίαι καί οἱ κίνδυνοι, τούς ὁποίους περιέκλειε τό θέμα. Ἦτο φανερόν ἐν τούτοις ὅτι ἡ προώθησις τοῦ Κυπριακοῦ θά μᾶς ἔφερε κατ' ἀνάγκην εἰς ρῆξιν μέ τήν Ἀγγλίαν καί τήν Τουρκίαν καί συνεπῶς εἰς ἀντίθεσιν μέ ὅλους τούς συμμάχους μας. Θά παρέλυε τό Βαλκανικόν Σύμφωνον καί θά καθίστα δυσχερῆ τήν θέσιν μας εἰς τήν Ἀτλαντικήν Συμμαχίαν. Ἔπρεπε δέ νά διεξαγάγωμεν τόν ἀγῶνα ἐντός τῶν συμμαχιῶν μας, χωρίς νά δυνάμεθα, διά λόγους εὐνοήτους, νά ἐπιζητήσωμεν τήν συμπαράστασιν τῆς Ρωσσίας. Οἱ παράγοντες πού ἐπηρέαζαν τό θέμα ἦσαν τόσο ἰσχυροί καί τόσον ἀντιφατικοί, ὥστε ἡ Ἑλλάς ἐκινδύνευεν ἀνά πᾶσαν στιγμήν νά συνθλιβῇ μεταξύ των. Ἡ ἔλλειψις αὐτή τῆς προπαρασκευῆς ἔγινε αἰσθητή κατά τήν ἐξέλιξιν τοῦ θέματος πού πέρασε ἀπό δραματικάς φάσεις καί τήν αἰσθάνθηκε ἐντονώτερα ἀπ' ὅλους ὁ γράφων.

»Ἡ ἱστορία τῆς Κύπρου εἶναι τόσον παλαιά ὅσον καί ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πολιτισμός της, σύγχρονος καί συγγενής τοῦ Μυκηναϊκοῦ, εὑρίσκετο εἰς πλήρη ἀκμήν τό 1200 π.Χ. Καί τῆς ἐπέτρεψε νά διαδεχθῇ τήν τρίτην στήν κυριαρχίαν τῆς Μεσογείου, τήν ὁποίαν καί διετήρησε ἐπί τέσσαρες σχεδόν αἰῶνας. Ἀπό τόν ὄγδοον αἰῶνα ἄρχεται ἡ σκοτεινή περίοδος τῆς δουλείας ὑπό τούς Ἀσσυρίους, τούς Αἰγυπτίους, τούς Πέρσας καί τούς Ρωμαίους, μέχρι τόν 4ον π.Χ. αἰῶνα, ὁπότε ἡ νῆσος καθίσταται τμῆμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

»Μετά τήν πτῶσιν τοῦ Βυζαντίου ἡ Κύπρος κατελήφθη ἀπό τούς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι τό 1878 διά μιᾶς ἐπαισχύντου, ὅπως τήν ἀπεκάλεσε ὁ Γλάδστων, συνθήκης τήν ἐμίσθωσαν εἰς τούς Ἄγγλους ἀντί 80.000 λιρῶν ἐτησίως. Ἡ Κύπρος κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην ἦτο κατά 80% ἑλληνική, ἐνθαρρυνθεῖσα δέ ἀπό τάς σχετικάς ἀντιδράσεις πού ἐσημειώθησαν εἰς τήν Ἀγγλίαν, ἤλπισεν ὅτι θά ἀκολουθοῦσε συντόμως τά βήματα τῶν Ἰονίων Νήσων, πού πρό ὀλίγου εἶχον ἑνωθῇ μέ τήν Ἑλλάδα. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως, παρ' ὅτι κατά καιρούς καί ἐνίοτε ἐπισήμως ὑπέθαλψαν τάς ἐλπίδας αὐτάς, τό 1925 κατέστησαν τήν νῆσον ἀποικίαν τοῦ Στέμματος.

»Οἱ Κύπριοι, ἀντιληφθέντες ὅτι ἐμπαίζονται, ἀπεφάσισαν νά ἐπιδοθοῦν εἰς ἀγῶνα διά τήν ἕνωσίν τους μέ τήν Ἑλλάδα. Ὁ ἀγών αὐτός διῆλθεν ἀπό πολλά στάδια μέχρι τό 1950, ὁπότε εἰσῆλθεν εἰς φάσιν ἀποφασιστικήν. Μέ πρωτοβουλίαν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου διεξάγεται δημοψήφισμα κατά τό ὁποῖον ἐψήφισαν τά 95,7 ἐπί τοῖς ἑκατό τῶν κατοίκων ὑπέρ τῆς ἑνώσεως. Μέ τόν τίτλον αὐτόν ἡ ἡγεσία τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἀποφασίζει νά προβάλῃ διεθνῶς τό θέμα καί ζητεῖ πρός τοῦτο ἐπισήμως τήν συμπαράστασιν τῆς Ἑλλάδος.

»Ὅλα ὅμως αὐτά ἀφήνουν ἀσυγκινήτους τούς Ἄγγλους, τῶν ὁποίων ἡ στάσις εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν δυσκόλως ἐξηγεῖται μέ τήν κοινήν λογικήν. Διότι ἡ ἑλληνικότης τῆς Κύπρου ἱστορικῶς καί ἐθνολογικῶς ἦτο ἀναμφισβήτητος. Ἔδωσαν τήν ἐλευθερίαν των εἰς πρωτογόνους λαούς τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀφρικῆς καί τήν ἠρνοῦντο εἰς τήν Κύπρον πού ἔχει ἱστορίαν 30 αἰώνων. Ἐγνώριζαν ὅτι ἡ Ἑλλάς, μέ τήν ὁποίαν εἶχαν μακρούς φιλικούς καί συμμαχικούς δεσμούς καί ἡ ὁποία ἐπολέμησεν μέ αὐταπάρνησιν μαζί τους, θά ἐνεπλέκετο κατ' ἀνάγκην εἰς τόν ἀγῶνα. Ὅλαι αἱ ἑλληνικαί Κυβερνήσεις μέχρι τοῦ 1954, διά νά ἀποφύγουν ἀντίθεσιν μέ τήν Ἀγγλίαν, ὄχι μόνον ἐπεδίωξαν φιλικόν διακανονισμόν τοῦ θέματος, ἀλλά διά νά διασφαλίσουν καί τά στρατηγικά τους συμφέροντα τῆς προσέφεραν βάσεις ἐκτός τῆς Κύπρου, εἰς τήν Κρήτην καί τήν ἠπειρωτικήν Ἑλλάδα. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Ἤντεν ἐδήλου πεισμόνως ὅτι διά τήν Ἀγγλίαν δέν ὑφίσταται θέμα Κύπρου οὔτε διά τό παρόν οὔτε διά τό μέλλον, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀνοίξῃ εἰς τήν Μεσόγειον μίαν ἐπικίνδυνον πληγήν πού πυορροεῖ ἀκόμα.

»Καί ἐδέχθη μέν τό 1955, ὡς θά εἴδομεν ἐν συνεχείᾳ, συζήτησιν, ἀλλά ἀφοῦ ἐνέπλεξε καί τήν Τουρκίαν εἰς τό πρόβλημα καί διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ τό κατέστησεν ἄλυτον»[144].

18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954

Θεμελιώνεται ἀπό τό βασιλέα ἡ μεγάλη ὑπόγεια σήραγγα τοῦ ἀποχετευτικοῦ ἀγωγοῦ στή Δραπετσώνα. Τό μῆκος τοῦ ἀγωγοῦ θά εἶναι 16 χιλ., ἡ ἀπαιτούμενη δαπάνη ὑπολογίζεται σέ 77 ἑκατ. δραχμές καί τό ἔργο θά ὁλοκληρωθεῖ σέ τρία χρόνια. Στά ἐγκαίνια τῆς θεμελιώσεως, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐξῆρε τή σημασία τοῦ ἔργου, μέ τήν ἐκτέλεση τοῦ ὁποίου θά ἀπαλλαγεῖ ἡ φαληρική ἀκτή καί ἡ Σούδα ἀπό τά ἀκάθαρτα ὕδατα, καί ὁ Κορυδαλλός, τό Αἰγάλεω, ἡ Κοκκινιά, τό Νέο Φάληρο καί τμῆμα τοῦ Πειραιῶς ἀπό τίς πλημμύρες. «Εἶναι ἕνα ἔργο», ἐξαίρει σέ σχόλιό της τήν ἴδια ἡμέρα ἡ «Καθημερινή», «πού

ἐμελετᾶτο ἐπί ἥμισυ αἰώνα καί τό περίμεναν δύο γενεές Ἀθηναίων καί ὀφείλεται στόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, τοῦ ὁποίου ἡ σπανία δραστηριότης πρέπει νά ἀποτελέσει παράδειγμα πρός μίμηση». Καί ὁ Κ. Καραμανλῆς χαρακτηρίζεται ὡς «ἄνθρωπος τῶν ταχίστων καί ὀρθῶν ἀποφάσεων».

4-7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ συνοδεύει τόν πρωθυπουργό κατά τήν μετάβασή του στή Θεσσαλονίκη γιά τά ἐγκαίνια τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως, ἐπισκέπτεται τήν Καβάλα, ὅπου ἐγκαινιάζει τά λιμενικά ἔργα τῆς πόλεως, καί, στή συνέχεια, τήν Ἀλεξανδρούπολη, προκειμένου νά παραστεῖ στά ἐγκαίνια τῆς ἑλληνοτουρκικῆς γέφυρας τοῦ Ἕβρου.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, δημοσιεύεται τό ἑξῆς σχόλιο μέ ἀναφορά στά ἔργα πού ἐκτελέστηκαν στή Βόρειο Ἑλλάδα, μέ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Οὐδέποτε ἄλλοτε κατά τό μεταπολεμικόν παρελθόν ἐξεδηλώθη μέ τόσην συστηματικότητα καί μέ τόσον καλά ἀποτελέσματα ἡ κυβερνητική φροντίς ὑπέρ τῆς βορείου πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος, ὅσον κατά τά δύο τελευταῖα ἔτη. Ὑπό γενικάς συνθήκας ὄχι πολύ εὐνοϊκάς, μέ περιορισμένας οἰκονομικάς δυνατότητας λόγω τῶν ἀνεξαντλήτων ὑποχρεώσεων τοῦ Κράτους ἔγιναν πολλά πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῶν προσφύγων, τοῦ ἐποικισμοῦ τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, τῆς ἐκτελέσεως τεραστίας σημασίας ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, ὅπως εἶναι τά φράγματα Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονος, τῆς ἐπισκευῆς καί ἀνακαινίσεως ὅλων τῶν ὁδικῶν ἀρτηριῶν, γεφυρῶν κ.λ.π. Τόν μαρασμόν καί τήν κακοδαιμονίαν διαδέχεται ἡ βαθμιαία, ἀλλά σταθερά καί ἀσφαλής ἀνόρθωσις[145].

13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Σέ κοινή σύσκεψη τῶν ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν λαμβάνονται ὁριστικές ἀποφάσεις γιά τήν ἀποσυμφόρηση τῆς κυκλοφορίας τῶν ὁδῶν τῆς πρωτεύουσας καί τή μεταφορά τῶν ἀφετηριῶν καί σημείων σταθμεύσεως τῶν λεωφορείων. Ἀποφασίζεται ἀκόμη ἡ ἄμεση τοποθέτηση διεθνῶν σημάτων γιά τήν καθοδήγηση τῶν αὐτοκινήτων στά ἐπικίνδυνα σημεῖα τοῦ ὁδικοῦ δικτύου.

23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων, ὁ διαγωνισμός γιά τήν ἀνάληψη τῶν ἔργων τοῦ ὑδραγωγείου Ὑλίκης, στόν ὁποῖο πῆραν μέρος δέκα ἑλληνικές ἑταιρεῖες, κατακυρώνεται ἐν ὀνόματι τῆς κοινοπραξίας τῶν ἑταιρειῶν ΕΤΚΑ καί Τεχνικά Ἑλληνικά Ἔργα, μέ προσφορά δαπάνης ἐκτελέσεως 34.950.000 δρχ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε σχετικά ὅτι τό ἀποτέλεσμα τοῦ διαγωνισμοῦ ὑπῆρξε πολύ ἱκανοποιητικό, ἐφόσον οἱ τιμές πού προσφέρθηκαν γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου ἦταν κατώτερες ἀπό τή δαπάνη πού εἶχαν προϋπολογίσει οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954

Παρουσία τοῦ πρωθυπουργοῦ, τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί πολλῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐγκαινιάζονται τά ἔργα τῆς Ὑλίκης, στό 160ό χιλιόμετρο τῆς ὁδοῦ Θηβῶν-Χαλκίδας.

Μετά τήν τέλεση τοῦ ἁγιασμοῦ, ἔλαβε τό λόγο ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι *«ἡ πρωτεύουσα ἐπί σειράν ἐτῶν ἀνέμεινε τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, διότι αἱ Ἀθῆναι ἀντιμετωπίζουν τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως ἀπό τῆς δημιουργίας των ὡς πόλεως»*. Ἀπό τήν πλευρά του, ὁ πρωθυπουργός ἐξέφρασε τήν ἰδιαίτερη χαρά καί ἱκανοποίησή του γιά τήν ἔναρξη *«ἑνός σπουδαιοτάτου ἔργου, τό ὁποῖον λύει ἕνα ἀπό τά ζωτικότερα προβλήματα τῆς πρωτευούσης»*.

Μετά τή λήξη τῆς τελετῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου:

«Τό ἔργον θά περατωθῆ ἐντός τριετίας, ἐφόσον ὅμως παραστῆ ἀνάγκη, τοῦτο δύναται νά παραδοθῆ καί ἐντός διετίας. Παραλλήλως, θά ἀρχίσουν εἰς τήν πρωτεύουσαν καί τήν περιοχήν ἐργασίαι ἐπεκτάσεως τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως, αἱ δέ σχετικαί δαπάναι θά καλυφθοῦν ἐξ εἰδικῆς εἰσφορᾶς, τήν ὁποίαν θά εἰσπράττη ἡ Ἑταιρεία Ὑδάτων καί ἡ ὁποία φθάνει τά 13 ἑκατομμύρια ἐτησίως».

3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954

Σέ βαρυσήμαντο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» μέ τόν τίτλο «Νά ὁλοκληρωθεῖ τό ὑπό ἐκτέλεσιν λαμπρόν σύνολον δημοσίων ἔργων», ὁ ἀρχιτέκτονας Κ. Κιτσίκης ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

«Ὡς παλαιός τεχνικός, κατ' ἐπανάληψιν ἐπικρίνας εἰς τό παρελθόν τήν πολεοδομικήν ἀναρχίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καί τήν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐπαρχίας ἀπό παντός τεχνικοῦ ἔργου, θά ἐθεώρουν παράλειψίν μου νά μή σχολιάσω τό ὄντως τεράστιον ἔργον τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων Καραμανλῆ, πρωτοφανές εἰς τά ἑλληνικά χρονικά. Χάρις εἰς τήν ἔντονον δραστηριότητά του καί τάς ἀόκνους προσπαθείας του κατά τό διετές διάστημα τῆς ὑπουργίας του, συνετελέσθησαν ἔργα, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις προκαλεῖ τόν θαυμασμόν, κυρίως ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τάς δυσκόλους συνθήκας ὑπό τάς ὁποίας ταῦτα ἐπραγματοποιήθησαν. Σκοπός τοῦ παρόντος δέν εἶναι τόσον ἡ ἔξαρσις τῶν ἔργων τοῦ Κ. Καραμανλῆ, γνωστῶν ἐν πολλοῖς, καί τά ὁποῖα τόν ἔχουν ἐπιβάλει εἰς τήν κοινήν συνείδησιν, ὅσον ἡ ἐξέτασις τῆς ἀπόψεως ἐάν καί κατά πόσον θά ἠδύνατο νά γίνη ἐπωφελεστέρα χρησιμοποίησις

'Εγκαίνια Διεθνοῦς 'Εκθέσεως Θεσσαλονίκης ἀπό τόν Α. Παπάγο. Παραπλεύρως ὁ Κ. Καραμανλῆς.

τῆς καταπληκτικῆς αὐτῆς δραστηριότητος εἰς συγγενεῖς τομεῖς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς χώρας. Προτοῦ ἀναπτύξωμεν τάς συγκεκριμένας ἀπόψεις, τάς ὁποίας ἔχομεν ἐπί τοῦ θέματος τούτου, ἄς προβῶμεν εἰς μίαν σύντομον ἀνασκόπησιν τοῦ ἔργου του.

»Καί μόνον ἡ διαμόρφωσις τῶν ὁδῶν Πατησίων καί Βασιλίσσης Σοφίας, ὅσον καί οἱ δύο κλάδοι τῆς παραλιακῆς λεωφόρου ἀπό Ἔντεμ εἰς Γλυφάδα, θά ἦσαν ἔργα ἱκανά νά τοῦ ἐξασφαλίσουν τήν ἐπιτυχίαν του ὡς ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων. Ἐν τούτοις, τά ἔργα αὐτά εἶναι μικρόν ποσοστόν τῶν ὅσων συντελοῦνται, ὄχι μόνον εἰς τά ἀστικά κέντρα Ἀθήνας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκης, ἀλλά καί καθ' ἅπασαν τήν Ἑλλάδα.

»Εἰς τήν περιοχήν τῶν Ἀθηνῶν ἐκ παραλλήλου πρός τήν λεωφόρον Βασιλέως Κωνσταντίνου προχωρεῖ σέ γοργόν ρυθμόν ἡ παραλιακή ὁδός Βουλιαγμένης - Βάρκιζας -Σουνίου, ἀποπερατοῦται δέ συντόμως καί ἡ ὁδός Καβάλας πρός Δαφνί, ἥτις αἰσθητῶς θ' ἀποσυμφορήση τήν κίνησιν τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ, διά τῆς ὁποίας αἱ Ἀθῆναι ἐπικοινωνοῦν μέ ὁλόκληρον τῆς Ἑλλάδα.

»Εἰς τά ἔργα ταῦτα προστίθενται αἱ ὁδοί Σταυροῦ - Νέας Μάκρης, Χαρβατίου - Λούτσας, Καπανδριτίου - Καλάμου -Ἁγίων Ἀποστόλων, Βογιατίου - Λίμνης Μαραθῶνος, καί πλεῖστα ἄλλα ἔργα. Ἐκ παραλλήλου, καταβάλλεται παρ' αὐτοῦ προσπάθεια —ἐπιτυχοῦσα εἰς τήν πλατεῖαν Κολοκοτρώνη— διά τήν διαμόρφωσιν ζωτικῶν κόμβων τῆς πόλεως, ὡς π.χ. τῶν πλατειῶν Ὀλυμπιακοῦ Σταδίου, τῆς περιοχῆς Ἀκροπόλεως καί ἄλλων σημείων τῆς πρωτευούσης, ἐν ἀναμονῇ συντάξεως τοῦ ρυθμιστικοῦ χάρτου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, τοῦ ρυμοτομικοῦ δικτύου αὐτῆς καί τῆς συναφοῦς πρός αὐτό ἀνασυντάξεως τοῦ Οἰκοδομικοῦ Κανονισμοῦ.

»Εἰς τόν Πειραιᾶ, καταβάλλεται προσπάθεια διαμορφώσεως τῆς Καστέλλας, ἀνακαινίσεως τῆς Πειραϊκῆς ὁδοῦ, ἀνακατασκευῆς τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ, διαρρυθμίσεως καί ἐξωραϊσμοῦ τῶν πλατειῶν Καραϊσκάκη καί Ἀμαλίας καί ἀνακατασκευῆς τῆς ὁδοῦ ἀπό Ναυτικοῦ Νοσοκομείου μέχρι Σχολῆς Δοκίμων. Ἐπίσης ἐκτελοῦνται καί διάφορα ἔργα, τόσον συντηρήσεως ὑφισταμένων τοιούτων, ὅσον καί λιμενικῶν καί ὁδοποιίας, ὡς καί κατασκευῆς νέας προβλῆτος διά τά ἀτμόπλοια τοῦ ἐξωτερικοῦ.

»Σοβαρώτατα ἔργα συντελοῦνται καί εἰς Θεσσαλονίκην, ἐξ ὧν σπουδαῖα διά τήν πόλιν θά εἶναι ἡ προέκτασις τῶν κρηπιδωμάτων τῆς προκυμαίας πρός δημιουργίαν παραλιακῆς ὁδοῦ, ἀνταποκρινομένης πρός τήν συνεχῆ ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως ὡς καί ἡ νέα παραλιακή λεωφόρος Θεσσαλονίκης - Ἀρετσοῦς. Παράλληλα πρός αὐτά συντελοῦνται διάφορα ἔργα ἐντός τῆς πόλεως ὡς αἱ λεωφόροι Βασιλέως Γεωργίου καί Ὄλγας, διάφοροι ἀποκαταστάσεις ὁδοστρωμάτων, κατασκευαί ἀσφαλτικῶν ταπήτων ὡς καί διανοίξεις ὁδῶν περί τήν πόλιν καί ἡ διαμόρφωσις τῶν πλατειῶν Βαρδαρίου καί Σταθμοῦ.

»Θεμελιώδους σημασίας διά τήν χώραν εἶναι τά συγκοινωνιακά ἔργα, τά ὁποῖα ἀπορροφοῦν καί τό μεγαλύτερον μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου. Ἐκ τούτων πάλιν, ἰδιαιτέραν ἀξίαν ἔχουν αἱ κατασκευαζόμεναι δύο διεθνεῖς ὁδοί αἱ ἄγουσαι ἡ μέν μία πρός τήν Γιουγκοσλαβίαν ἡ δέ ἄλλη πρός τήν Τουρκίαν, αἵτινες θά συνδέουν αὐτοκινητιστικῶς τήν χώραν μας μέ τό ἐξωτερικόν, ἐν συνδυασμῷ πρός τήν κατασκευήν τῶν κυριωτέρων τουριστικῶν ὁδῶν, ὡς εἶναι ἡ Τριπόλεως - Ὀλυμπίας, Λεβαδείας - Δελφῶν - Ἰτέας, Σπάρτης - Καλαμῶν - Ἐπιδαύρου, δικτύου Πηλίου καί πλείστων ἄλλων.

»Παράλληλα πρός τάς διεθνεῖς καί τουριστικάς ὁδούς ὁλοκληροῦται συντόμως τό Ἐθνικόν Ὁδικόν Δίκτυον διά τῶν ὁδῶν Τριπόλεως - Σπάρτης, Γυθείου -Καλαμῶν - Τριπόλεως, Κοζάνης - Φλωρίνης - Ἐδέσσης, Ἀλεξανδρουπόλεως - Κομοτηνῆς, Βεροίας - Ναούσης κ.λ.π.

»Ἀξία ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι ἡ ὁδός Λαρίσης - Τεμπῶν - Κατερίνης - Θεσσαλονίκης - Τοψίν - Πολυκάστρου, ἥτις ἀποτελεῖ τήν σπονδυλικήν στήλην τοῦ ὁδικοῦ μας δικτύου, συντομεύουσα κατά 90 ὁλόκληρα χιλιόμετρα τήν ἀπόστασιν Λαρίσης - Θεσσαλονίκης.

»Συνάρτησις τοῦ ὁδικοῦ δικτύου εἶναι αἱ γέφυραι αἵτινες κατεσκευάσθησαν, ἐξ ὧν κυριώτεραι εἶναι τέσσαρες μεγάλαι σιδηραῖ γέφυραι, Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος, Ἀχελώου, Ἀμφιπόλεως, ὡς καί δεκάδες ἄλλων μικροτέρων καθ' ὅλην τήν χώραν. Ἀξία ὅμως ἰδιαιτέρου ἐπαίνου εἶναι καί ἡ μέριμνα ἥτις λαμβάνεται διά τήν ἐπισκευήν καί πλήρη συντήρησιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀσφαλτικοῦ δικτύου τῆς χώρας, μήκους περίπου 2600 χιλιομέτρων, εἰς τρόπον, ὥστε ἐντός τῶν ἡμερῶν ν' ἀποπερατωθῶσιν αἱ σχετικαί ἐργασίαι, διά νά ἐπακολουθήση ἡ δι' εἰδικῶν μηχανημάτων συνεχής συντήρησις τῶν ὁδῶν καί πρόληψις τῶν φθορῶν ἐν τῇ γενέσει των.

»Μεγίστης σημασίας διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν τῆς χώρας εἶναι τά συντελούμενα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα τῆς ὑπαίθρου, διά τά ὁποῖα διετέθη ποσόν 127.000.000 νέων δραχμῶν. Ἐκτός τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν ἔργων τῶν πεδιάδων Θεσσαλίας - Ἄρτης - Θεσσαλονίκης - Σερρῶν -Νέστου καί ἄλλων, ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ὅπως εἶναι τά φράγματα Ἀξιοῦ, Ἀχελώου καί Ἀλιάκμονος, ἅτινα ἀποπερατούμενα θά εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας διά τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν.

»Ἐπίσης συντελοῦνται διάφορα λιμενικά ἔργα, ἀνεγείρονται δέ καί διάφορα δημόσια κτίρια, πρό παντός εἰς τάς ἐπαρχίας.

»Τέλος, δέον νά ἐξαρθῇ τό ἔργον τοῦ κεντρικοῦ ἀποχετευτικοῦ ἀγωγοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις ἤρχισεν πρό διμήνου, κυρίως δέ τό ἐγκαινιαζόμενον ἔργον τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης.

»Τό πλέον ἀξιοθαύμαστον εἰς τήν πραγματοποίησιν τῶν ἄνω ἔργων εἶναι ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς κατορθώνει καί παρακάμπτει οἰκονομικάς καί τεχνικάς δυσκολίας τάς ὁποίας καθημερινῶς συναντᾶ, καθόσον εἶναι γνωστόν εἰς ὅλους μας ὅτι δέν ὑφίσταται τεχνική προπαρασκευή ἀνταξία τοῦ συντελουμένου κολοσσιαίου ἔργου, αἱ τεχνικαί μας ὑπηρεσίαι μή ἀμειβόμεναι ἐπαρκῶς εἶναι περιωρισμέναι εἰς ἀριθμόν, καί ὁ μηχανικός ἐξοπλισμός τῶν κατά καιρούς δεινοπαθούντων ἐργολάβων εἶναι μᾶλλον ὑποτυπώδης».

Καί ὁ Κ. Κιτσίκης καταλήγει μέ τήν ἀκόλουθη παρατήρηση:

«Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θά διηρωτᾶτο κανείς: ἐφόσον ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων παρέχει τοιαῦτα ἀναμφισβήτητα δείγματα τῆς ἱκανότητός του καί συγκεντρώνει εἰς τό ὑπουργεῖον του τάς κυριωτέρας τεχνικάς ὑπηρεσίας εἰς

ὅλους τούς κλάδους, διατί δέν εὑρύνεται ἡ δικαιοδοσία του καί εἰς ἄλλους τομεῖς τεχνικούς, συγγενεῖς πρός τό ἔργον καί τήν ἰδιοσυγκρασίαν του, οἵτινες ἀσφαλῶς χωλαίνουν, ἀκριβῶς διά τόν λόγον ὅτι εὑρίσκονται εἰς ξένον περιβάλλον πρός τήν φύσιν αὐτῶν, εἰς ἀκατάλληλον δηλαδή κλίμα; Καί οἱ τομεῖς αὐτοί εἶναι δύο: πρῶτον, ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν σεισμοπλήκτων περιοχῶν καί δεύτερον, ὁ τομεύς τῶν τεχνικῶν ἔργων τοῦ Τουρισμοῦ»[146].

6-9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ περιοδεία στήν Πελοπόννησο, μέ κύριους σταθμούς στίς πόλεις Κόρινθο, Ναύπλιο, Τρίπολη, Σπάρτη, Καλαμάτα καί Πύργο, ὅπου καί προήδρευσε σέ συσκέψεις τῶν νομομηχανικῶν καί ἐνημερώθηκε γιά τήν πορεία τῶν ἔργων καί τίς ἀνάγκες σέ ἔργα τῶν περιφερειῶν τους. Εἰδικότερα, ἐπιθεώρησε τήν ὁδό Ἄργους - Ναυπλίου, τήν ὁδό πρός τό Θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου καί τήν Παλαιά Ἐπίδαυρο, καθώς καί τή μεγάλη ὁδό Τρίπόλεως - Ὀλυμπίας, μήκους 130 χιλιομέτρων, πού ἀνακατασκευάζεται ἐξ ὁλοκλήρου. Στή συνέχεια, ἐπισκέφθηκε τήν Πάτρα καί ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα μέσω Καλαβρύτων.

Κατά τή διέλευσή του ἀπό τήν Ὀλυμπία, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε τήν εὐκαιρία νά τονίσει ὅτι *«ἡ Κυβέρνησις πράττει πᾶν τό δυνατόν διά νά ἱκανοποιήση τάς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, ἀλλ' αἱ ἀνάγκαι εἶναι ἀπεριόριστοι, ἐνῶ τά μέσα εἶναι περιωρισμένα».*

Καί συνέχισε:

«Ἐν τούτοις, αἱ ἀνάγκαι ἐτέθησαν εἰς κλίμακα σπουδαιότητος καί ἤδη ἐξετελέσθησαν καί συνεχίζονται ἐκτελούμενα εἰς ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα ἔργα, τά ὁποῖα ἀνεμένοντο ἐπί 50ετίαν. Ἡ πρόοδος ὑπῆρξεν ἱκανοποιητική. Μετά τήν ἐκτέλεσιν τῆς πρώτης αὐτῆς σειρᾶς τῶν μεγάλων ἔργων πού ἀποτελοῦν τήν σπονδυλικήν στήλην τοῦ προγράμματος καί τά ὁποῖα ἀπερρόφησαν ὅλας τάς πιστώσεις, τόν τεχνικόν ἐξοπλισμόν καί τάς τεχνικάς ὑπηρεσίας, θά ἐπακολουθήση ἄλλη περίοδος, ἡ δευτέρα, κατά τήν ὁποίαν θά ἐκτελεσθοῦν ἔργα δευτερευούσης σημασίας, ἱκανοποιοῦντα περισσότερον τοπικάς ἀνάγκας».

Κατά τήν παραμονή του, τέλος, στήν Πάτρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη πού ἔγινε στή νομαρχία, μέ ἀντικείμενο τά τεχνικά θέματα τοῦ λιμένα. Σύμφωνα, ἐξάλλου, μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, συνοψίζοντας τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν περιοδεία στήν Πελοπόννησο, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἀνέφερε καί τά ἀκόλουθα:

«Διά τά συγκοινωνιακά ἔργα τῆς Πελοποννήσου διατέθησαν ἀπό τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου 57 ἑκατ. δραχμαί. Ἐξ αὐτῶν 12 ἑκατ. διετέθησαν διά τήν ἐπέκτασιν καί συντήρησιν τοῦ ἀσφαλτικοῦ δικτύου τῆς Πελοποννήσου, μήκους 200 περίπου χλμ. Αἱ σχετικαί ἐργασίαι εὑρίσκονται ἐν τῷ περατοῦσθαι, πλήν δύο τμημάτων τοῦ Ἀχλαδοκάμπου καί Πατρῶν -Λάππα, μήκους 30 χλμ., τό ὁποῖον ἀνακατασκευάζεται ἐξ ὑπαρχῆς καί θά παραδοθῆ μετά ἕνα μῆνα περίπου. Διά νέας κατασκευάς ἀσφαλτικοῦ τάπητος διετέθησαν 28 ἑκατ. δρχ. Αἱ νέαι κατασκευαί ἀνέρχονται εἰς 160 χλμ. Ἐπίσης διετέθη ποσόν 6 ἑκατ. δρχ. διά τήν κατασκευήν 400 γεφυρῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων αἱ Φοίνικος, Ἐθίρας, Παμίνου, Βαλαώρας κ.λ.π. Ἐπίσης διετέθη πίστωσις 13 ἑκατ. διά τήν συντήρησιν καί ἐπισκευήν 30 δευτερευουσῶν ὁδῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων Καλαμῶν - Μεσσήνης, Ναυπλίου - Κρανιδίου, Αἰγίου - Φτέρης - Λεωνιδίου».

Τέλος ὁ κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν ὅτι ἀπό τάς ἄνω πιστώσεις τῶν 57 ἑκατ. διετέθησαν 12 ἑκατ. δι' ἐγγειοβελτιωτιά ἔργα τῆς Πελοποννήσου.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο ἐγκρίνει εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων γιά τήν κατασκευή μεγάλων λιμενικῶν ἔργων, προορισμένων νά συμβάλουν στόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ Πειραιᾶ. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ἡ κατασκευή τεσσάρων προβλητῶν καί κρηπιδωμάτων συνολικοῦ ἀναπτύγματος 3.350 μέτρων καί δαπάνης 135 ἑκατ. δραχμῶν, πού θά καταβληθεῖ ἀπό τά περισσεύματα καί τά ἔσοδα τοῦ ΟΛΠ. «Παρά τό βεβαρυμένο ἀπό καταχρήσεις παρελθόν του», παρατηρεῖται χαρακτηριστικά στό «Βῆμα», «ὁ ΟΛΠ παρουσιάζει ἤδη περίσσευμα, τό ὁποῖο καί θά ἐπιτρέψει νά ἐκτελεστοῦν τήν ἐπομένη τριετία τόσο τά ἐγκεκριμένα ὅσο καί τά ὑπό μελέτη ἔργα»[147]. Σχετικές δηλώσεις ἔκαμαν ὁ πρωθυπουργός καί ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς.

Ὁ πρωθυπουργός, ἀφοῦ προδιέγραψε τήν ἀναγωγή τοῦ Πειραιᾶ, χάρη στά νέα ἔργα, «ἀπό ἁπλοῦν θαλάσσιον χῶρον εἰς ἕνα συγχρονισμένον λιμένα», ὑπογράμμισε:

«Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀνωτέρω ἔργων κατέστη δυνατή χάρις εἰς τήν ἐξυγίανσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ΟΛΠ. Ἤδη ὁ Ὀργανισμός, ἔναντι τῶν σταθερῶν ἐλλειμμάτων, τά ὁποῖα παρουσίαζε κατά τό παρελθόν, ἐνεφάνισε κατά τήν τελευταίαν διετίαν, ἤτοι ἀπό τόν Νοέμβριον τοῦ 1952, περίσσευμα 98.000.000 δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ διετέθησαν 21.000.000 δρχ. διά τήν ἐξόφλησιν ὑποχρεώσεων τοῦ παρελθόντος καί 25.000.000 δι' ἔργα, τά ὁποῖα εὑρίσκονται ἤδη ὑπό ἐκτέλεσιν, ἔχει αὐτήν τήν στιγμήν εἰς τά ταμεῖα του 52.000.000 δραχμάς».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Ὁ λιμήν τοῦ Πειραιῶς, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἀπό ἀπόψεως κινήσεως εἶναι ὁ τρίτος λιμήν τῆς Μεσογείου, ἀπό ἀπόψεως τεχνικῶν ἔργων κατατάσσεται μεταξύ τῶν πλέον καθυστερημένων. Ὄχι μόνον

πλοῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀλλά οὐδέ κἄν πλοῖα τῆς ἀκτοπλοΐας μας εἶναι δυνατόν νά πλευρίσουν δι' ἔλλειψιν προβλητῶν καί κρηπιδωμάτων. Χαρακτηριστικόν τῶν ἐλλείψεων τοῦ λιμένος εἶναι ὅτι τά ἐπισκεπτόμενα τήν χώραν μας ὑπερωκεάνεια παρίστανται ἀνάγκη ν' ἀγκυροβολοῦν εἰς τ' ἀνοικτά τοῦ Φαλήρου καί νά μεταφέρωνται διά λέμβων οἱ ἐπιβάται των. Διά τήν θεραπείαν τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν, κατά τό 1930 ἀπεφασίσθη τό πρῶτον ἡ ἐκτέλεσις τῶν λιμενικῶν ἔργων τοῦ Πειραιῶς, μετακληθέντος πρός τοῦτο τοῦ Ἰταλοῦ λιμενολόγου Γκάλι, ὅστις καί συνέταξε μελέτην ἀνταποκρινομένην εἰς τάς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἔκτοτε, κατ' ἐπανάληψιν συνεζητήθη τό θέμα, ὑπεβλήθησαν νέαι μελέται καί παραλλαγαί τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου, χωρίς ὅμως τό ζήτημα νά προωθῆται εἰς τήν λύσιν του.

»Ἀπό διμήνου ἐπελήφθημεν καί πάλιν τοῦ θέματος τούτου μετά τοῦ προέδρου τοῦ ΟΛΠ κ. Κ. Λούνδρα, ἀποφασισμένοι νά ἐπιλύσωμεν τοῦτο ὁριστικῶς. Πρός τοῦτο συνεκροτήθησαν ἀλλεπάλληλοι συσκέψεις, εἰς τάς ὁποίας μετέσχον ὅλοι οἱ δυνάμενοι νά ἔχουν γνώμην ἐπί τοῦ θέματος εἰδικοί, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐγκριθῆ τό ὑπό τοῦ καθηγητοῦ τῆς λιμενολογίας κ. Πίπα ἐκπονηθέν σχέδιον, ὅπως τοῦτο ἐτροποποιήθη τελικῶς ὑπό τοῦ Συμβουλίου Δημοσίων Ἔργων καί τοῦ ὁποίου τήν ἐκτέλεσιν ἀπεφασίσαμεν κατά τήν τελευταίαν συνεδρίασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΛΠ. Τό ἐγκριθέν πρόγραμμα προβλέπει:

1. Κατασκευήν δύο προβλητῶν, δυναμένων νά δεχθῶσι πρός πλεύρισιν ἕξ μεγάλα πλοῖα ἐξωτερικοῦ, ἐξ ὧν δύο ὑπερωκεάνεια, δαπάνης δραχμῶν 77.000.000.

2. Κατασκευήν δύο προβλητῶν δυναμένων νά δεχθῶσι πρός πλεύρισιν δέκα πλοῖα ἀκτοπλοΐας, δαπάνης δραχμῶν 22.000.000.

3. Κατασκευήν κρηπιδωμάτων παρά τῇ νηοδόχῳ φορτηγίδων πρός ἐκφόρτωσιν ξυλείας, δαπάνης 26.000.000 δραχμῶν.

4. Κατασκευήν κρηπιδωμάτων τμήματος Α, Β, πρός ἀξιοποίησιν τοῦ χώρου τοῦ προοριζομένου δι' ἐλευθέραν ζώνην, δαπάνης 10.000.000 δραχμῶν.

»Δηλαδή, θά κατασκευασθῶσι νέα κρηπιδώματα συνολικοῦ ἀναπτύγματος 3.350 μέτρων ἀπό βάθους 6.50-11.50 μέτρων, συνολικῆς δαπάνης 135.000.000 δραχμῶν. Πρός κάλυψιν τῆς ἀνωτέρω δαπάνης διαθέτομεν ἤδη 52.000.000 δραχμάς, θά ἔχωμεν δέ εἰς τήν διάθεσίν μας κατά τήν διάρκειαν τῆς τριετίας, ἥτις προβλέπεται διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, καί ἕτερα 78.000.000 δραχμῶν, τά ὁποῖα διεσφαλίσαμεν διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2942/54 νομοθετικοῦ διατάγματος, τό ὁποῖον καθιστᾶ ὑποχρεωτικήν τήν παρακατάθεσιν παρά τραπέζῃ ὡρισμένων ἐσόδων τοῦ ΟΛΠ, προοριζομένων ἀποκλειστικῶς διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων καί ἀνερχομένων ἐτησίως εἰς 26.000.000 δραχμάς».

Οἱ εἰσηγήσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τό Συντονιστικό Συμβούλιο εἶχαν ὁριστικά διαμορφωθεῖ σέ πολύωρη σύσκεψη τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων μέ τό Δ.Σ. τοῦ ΟΛΠ, στίς 27 Ὀκτωβρίου 1954.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ κατ' ἰδίαν συνομιλία, ἐκθέτει στόν πρωθυπουργό τίς ἀπόψεις του γιά τή μελλοντική πορεία τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς παρατάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ.

Σέ ἐπιστολή του πρός τόν Α. Παπάγο, δύο ἡμέρες ἀργότερα, θά ἐκθέσει καί γραπτῶς τίς σχετικές σκέψεις του:

«Κύριε Στρατάρχα,

»Ἐκθέτω ἐν περιλήψει τάς ἀπόψεις, τάς ὁποίας εἶχα τήν τιμήν νά σᾶς ἀναπτύξω κατά τήν προχθεσινήν μας συνομιλίαν:

»Ὁ Συναγερμός, τόν ὁποῖον ἔφεραν εἰς τήν ἐξουσίαν αἱ λαϊκαί, κυρίως, τάξεις, ἐνεφάνισεν κατά τήν διετῆ πορείαν του τάς ἐξῆς δύο βασικάς ἀδυναμίας, αἵτινες ἐδημιούργησαν μίαν ἀπόστασιν μεταξύ αὐτοῦ καί τῶν μαζῶν, αἵτινες τόν ἠκολούθησαν.

»Πρῶτον, ἡ προέλευσις καί ἡ ἰδιοσυγκρασία τῶν προσώπων, τά ὁποῖα ἤσκησαν τήν οἰκονομικήν του πολιτικήν, ἀλλά καί συγκεκριμέναι πολιτικαί πράξεις, τόν ἐτοποθέτησαν ἀπολύτως δεξιά καί, δεύτερον, ἡ οἰκονομική αὕτη πολιτική ἠσκήθη κατά τρόπον ὥστε νά δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωσις ὅτι δι' αὐτῆς δέν ἐξυπηρετήθησαν ἁπλῶς μεγάλα συμφέροντα ἀλλά πολλάκις καί ὕποπτα τοιαῦτα.

»Ἐάν εἰς αὐτά προστεθῆ καί τό γεγονός ὅτι ὁ Συναγερμός διά τῆς μεγαλοστόμου πολιτικῆς τοῦ κ. Μαρκεζίνη ἐδημιούργησεν ψευδεῖς ἐντυπώσεις καί ἀβασίμους ἐλπίδας, δυνάμεθα νά ἐξηγήσωμεν τήν κάπως δυσάρεστον ἀτμοσφαῖραν ἐντός τῆς ὁποίας κινεῖται σήμερον ἡ Κυβέρνησις.

»Ἤδη ὁ Συναγερμός, μετά τάς τελευταίας περιπετείας, εἰσέρχεται εἰς μίαν νέαν περίοδον καί ἐφ' ὅσον ὑπάρχει, μάλιστα, ἡ πρόθεσις ἐξαντλήσεως τῆς τετραετίας, ὀφείλει νά λάβῃ ὡρισμένα μέτρα, διά τῶν ὁποίων, διαλύων τήν ὑφισταμένην σήμερον ἀτμοσφαῖραν, θά δημιουργήση μίαν νέαν τοιαύτην.

»Κατά τήν γνώμην μου τά μέτρα ταῦτα εἶναι τ' ἀκόλουθα:

1. Θά πρέπει νά εἶναι εὐρύς ὁ ἀνασχηματισμός τῆς Κυβερνήσεως. Θά ἦτο ἴσως σκόπιμον διά λόγους ψυχολογικούς νά ὑποβληθοῦν αἱ παραιτήσεις ὅλων τῶν ὑπουργῶν καί νά σχηματισθῆ ἐξ ὑπαρχῆς νέα Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἀπό ἀπόψεως προσώπων καί διαρθρώσεως νά δύναται νά ἱκανοποιήση τήν κοινήν γνώμην.

2. Ἡ νέα αὐτή Κυβέρνησις θά πρέπει νά κάμη

ἀπολογισμόν τοῦ μέχρι τοῦδε κυβερνητικοῦ ἔργου, διά τοῦ ὁποίου ἀπολογισμοῦ νά ἀναγνωρίζηται ὅτι διεπράχθησαν ὡρισμένα σφάλματα — ἀναπόφευκτα ἄλλωστε εἰς κάθε πολιτικήν — καί θά τονίζη τό θετικόν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως καί πρό παντός τόν παράγοντα τῆς ἀσφαλείας καί τῆς σταθερότητος.

3. Ἡ Κυβέρνησις αὕτη θά πρέπει νά ἐμφανίση μίαν νέαν πολιτικήν, ἡ ὁποία, χωρίς νά εἶναι ἐντυπωσιακή, δέον νά ἐκδηλωθῆ διά συγκεκριμένων μέτρων τά ὁποῖα θ' ἀποδεικνύουν ἐμπράκτως τήν ἀλλαγήν καί συγκεκριμένως:

α. Πρέπει νά σημειωθῆ μεταβολή εἰς τήν ἐργατικήν μας πολιτικήν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ πολιτική αὕτη ἐμπνέεται ἀπό τούς βιομηχάνους καί ἐργοδότας.

β. Εἰς τήν πολιτικήν τῶν πιστοδοτήσεων πρέπει νά δοθῆ προτεραιότης εἰς τήν γεωργίαν.

γ. Θά πρέπει νά ἀποφευχθῆ ἡ περαιτέρω ἄρσις τοῦ ἐνοικιοστασίου. Διότι δέν συγχωρεῖται ἡ ἄρσις κοινωνικοῦ μέτρου εἰς ἐποχήν στενότητος οἰκονομικῆς.

δ. Θά πρέπει νά ἐπιδιωχθῆ σοβαρῶς ἡ εἴσπραξις τῶν παγωμένων πιστώσεων, ἔστω καί ἄν πρόκειται νά κλείσουν μερικαί παθητικαί ἐπιχειρήσεις.

ε. Θά πρέπει ν' ἀνακοινωθοῦν τά δάνεια τά ὁποῖα ἐχορηγήθησαν κατά τό τελευταῖον πρό τῆς ἀναπροσαρμογῆς τρίμηνον καί νά ληφθοῦν μέτρα ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες ἀδικαιολογήτως τά ἔλαβον.

στ. Θά πρέπει διά λόγους οὐσιαστικούς καί ψυχολογικούς νά περιορισθῆ ἡ ἐλευθερία τῶν εἰσαγωγῶν ὡς πρός τά εἴδη πολυτελείας.

ζ. Θά πρέπει νά ἐπιδιωχθῆ μεγαλυτέρα διαφοροποίησις μεταξύ ἀμέσου καί ἐμμέσου φορολογίας.

η. Νά καταρτισθῆ πρόγραμμα ἐπενδύσεων ρεαλιστικόν, ἀνταποκρινόμενον εἰς τά μέσα τά ὁποῖα διαθέτει ἡ Κυβέρνησις. Διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ προγράμματος αὐτοῦ θά πρέπει ν' ἀποφευχθῆ ἡ κατανομή τῶν μέσων τούτων — τά ὁποῖα, ὡς γνωστόν, εἶναι περιωρισμένα — εἰς πολλούς τομεῖς, μέ ἀποτέλεσμα εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν νά ἐπιτυγχάνεται ἡ ὁλοκλήρωσίς του.

»Ὅσον ἀφορᾶ τέλος, τήν διάρθρωσιν καί τό ἔργον τῆς Κυβερνήσεως θά ἐπεθύμουν νά κάμω τάς ἀκολούθους παρατηρήσεις: Ἡ Κυβέρνησις δέν ἔχει νά φοβηθῆ καί τήν δεινοτέραν κατάστασιν ἐάν ἔχη διαρκῆ τόν ἔλεγχον τῆς καταστάσεως αὐτῆς καί τό αἴσθημα ὅτι μέ τά μέσα τά ὁποῖα ἔχει εἰς τήν διάθεσίν της πράττει τό καλύτερον.

»Πρός τοῦτο, τό Συντονιστικόν Συμβούλιον, τό ὁποῖον ὑποκαθιστᾶ κακῶς ἐν παντί τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον, θά πρέπει νά συγκροτηθῆ ἀπό ὑπουργούς, ἔχοντας ἄμεσον σχέσιν μέ τό κυβερνητικόν ἔργον, εἰς τρόπον ὥστε νά καθίσταται δυνατός ὁ συντονισμός καί ὁ διαρκής ἔλεγχος τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

»Ἐπίσης, ἐάν πραγματοποιηθῆ ἡ ὀνομασία τῶν κ. κ. Στεφανοπούλου καί Κανελλοπούλου εἰς ἀντιπροέδρους, θά πρέπει οὗτοι ν' ἀναλάβουν τήν οὐσιαστικήν εὐθύνην τοῦ οἰκονομικοῦ καί διοικητικοῦ τομέως, μετατιθέμενοι εἰς τά ὑπουργεῖα Συντονισμοῦ καί Ἐσωτερικῶν. Ἄλλως ἡ ὀνομασία των, στερουμένη πολιτικῆς σημασίας, θά ἔδιδε μᾶλλον τήν ἐντύπωσιν τῆς ἱκανοποιήσεως φιλοτιμιῶν.

»Σχετικῶς μέ τάς ἰδικάς μου ἁρμοδιότητας, συμφωνῶ ὅπως ἀναλάβω καί τά ὑπουργεῖα Συγκοινωνιῶν καί Ἀποκαταστάσεως Σεισμοπλήκτων Νήσων καί παρακαλῶ ὅπως μοῦ ὁρίσητε τρεῖς ὑφυπουργούς καί, εἰ δυνατόν, τούς κάτωθι: Κ. Παπακωνσταντίνου Κορινθίας, Β. Παπαρρηγόπουλον Καλαβρύτων, Ν. Ἀθανασίου Θεσπρωτίας»[148].

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Στή διάρκεια συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπαντᾶ σέ σειρά ἐρωτήσεων μέ ἀναφορά σέ θέματα ἁρμοδιότητας τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων.

Σέ ἐρώτηση γιά τήν πιθανή ἐπέκταση τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως στήν πόλη τοῦ Πειραιᾶ καί στούς συνοικισμούς τῆς περιοχῆς, ὁ ὑπουργός ἀπάντησε:

«Ἡ Ἑταιρεία Ὑδάτων ἔχει ὑποχρέωσιν ἐπεκτάσεως τοῦ δικτύου μόνον ἐντός τῆς συμβατικῆς ζώνης. Ὅσαι κοινότητες καί δῆμοι εὑρίσκονται ἐκτός τῆς ζώνης εἶναι ὑποχρεωμένοι νά καταβάλλουν τά ἔξοδα ἐπεκτάσεως τοῦ δικτύου. Εἰς τόν δῆμον Πειραιῶς ἐφρόντισα νά δοθῆ ἀρκετός ἀριθμός σωλήνων καί ἐζήτησα ἀπό τό ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν νά διαθέση σημαντικάς πιστώσεις, ὥστε νά παραγγελθοῦν σωλῆνες εἰς τό ἐξωτερικόν καί νά λάβουν ἀπό τούς σωλῆνας αὐτούς οἱ δῆμοι καί αἱ κοινότητες. Ἡ Ἑταιρεία Ὑδάτων δέν εἶναι ὑποχρεωμένη, ἐπαναλαμβάνω, νά ἐπεκτείνη τό δίκτυον. Τό δημόσιον, κατά παράκλησίν μου, διαθέτει πιστώσεις διά τήν παραγγελίαν σωλήνων εἰς τό ἐξωτερικόν, ὥστε νά ἐφοδιασθοῦν οἱ δῆμοι καί τότε νά ὑποχρεωθῆ ἡ ἑταιρεία νά κάμη τήν ἐγκατάστασιν. Ἐλπίζω, ὅτι θά δοθῆ ἡ πίστωσις αὐτή, διά νά κάμω παραγγελίαν σωλήνων, ὥστε, ἐφ' ὅσον διατεθοῦν τά μέσα, νά γίνη ἡ τοποθέτησις».

Στήν ἴδια συνεδρίαση, μέ ἀφορμή ἐρώτηση γιά τίς δυνατότητες ἀντικαταστάσεως κατεστραμμένης γέφυρας στόν ποταμό Καλαμᾶ, θά παρατηρήσει γενικότερα:

«Ὅπως καί ἄλλοτε ἐδήλωσα, εἰς τήν χώραν μας ὑπάρχουν 348 κατεστραμμέναι γέφυραι ἀπό τήν κατοχήν καί τόν συμμοριτοπόλεμον. Κατά τό παρελθόν ἔτος ἔτυχον ὡρισμένων πιστώσεων καί ἐπεσκευάσθησαν 34 γέφυραι.

»Διά τό νέον οἰκονομικόν ἔτος δέν διετέθησαν ἀνάλογοι πιστώσεις διά γεφύρας. Τοῦτο ὅμως δέν σημαίνει ὅτι δέν θά ληφθῆ διά τό θέμα αὐτό πρόνοια. Ὅταν θά καταρτισθῆ νέον πρόγραμμα καί ἐφ' ὅσον διατεθοῦν

Ἐγκαίνια ἔργων Ὑλίκης. Ὁ Κ. Καραμανλῆς συνοδεύει τόν πρωθυπουργό.

πιστώσεις, θά ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τήν γέφυραν αὐτήν».

Σέ ἀπάντηση, τέλος, ἐρωτήσεως σχετικά μέ τήν ἀναφορά τῆς Ἑνώσεως Κοινοτήτων Δημοτικῶν καί Δημοσίων ἐργατοτεχνιτῶν ὁδοποιίας «ἀχρηστευθέντων ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν τεχνικῶν καί μηχανικῶν μέσων», οἱ ὁποῖοι καί ἐπιζητοῦν εἰδικά μέτρα προστασίας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράμμισε:

«Τό αἴτημα εἶναι συμπαθές, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά ἱκανοποιηθῆ. Ὅταν ἀναπτύσσεται ἡ τεχνική, φυσικόν εἶναι νά παραμένουν ἀχρησιμοποίητοι ἐργάται. Τά μηχανικά μέσα, εἰς τήν συγκεκριμένην αὐτήν περίπτωσιν, χρησιμοποιοῦνται ἀπό 10ετίας καί ἔχει δημιουργηθῆ ἕν καθεστώς. Ἀλλά δέν συμφωνῶ εἰς τό νά μή χρησιμοποιηθοῦν μηχανικά μέσα. Λυποῦμαι διότι δέν ἔχομε ἀκόμη τά μηχανικά μέσα, ὥστε νά ἀναπτύξωμεν ἕνα εὐρύ πρόγραμμα ἔργων, ὁπότε θά χρησιμοποιοῦνται περισσότεροι ἐργάται[149].

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Σέ συνδυασμό μέ τόν ἀνασχηματισμό τῆς Κυβερνήσεως, συγχωνεύεται τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί τό ὑπουργεῖο Συγκοινωνιῶν καί ὀνομάζεται ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν.

Τό νέο ὑπουργεῖο ἀναλαμβάνει ὁ Κ. Καραμανλῆς.

17-19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Ζάκυνθο καί τήν Κεφαλληνία καί, σέ δημόσια ὁμιλία, βεβαιώνει ὅτι ἡ Κυβέρνηση θά δώσει προτεραιότητα στήν πλήρη ἀποκατάσταση τῶν σεισμοπλήκτων. Παράλληλα, δηλώνει ὅτι θά διενεργηθεῖ αὐστηρός ἔλεγχος τῶν ἤδη πεπραγμένων, μή ἀποκλείοντας καί τή σύσταση εἰδικῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιφορτισμένης νά ἐξετάσει ἄν ἔγινε καλή χρήση τοῦ δημόσιου χρήματος ἤ σημειώθηκαν ἐπίμεμπτες παραλείψεις καί καθυστερήσεις, ὁπότε προκύπτει θέμα κυρώσεων.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν στά σεισμόπληκτα νησιά ἔδωσε τήν ἀφορμή γιά νά ἐπισημανθοῦν ὁρισμένες ἀνωμαλίες στήν ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος ἀποκαταστάσεως. Ἡ παρουσία του ἀναπτέρωσε καί τίς προσδοκίες τῶν κατοίκων γιά τήν ἐπίσπευση τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἐφόσον μάλιστα θά ὑπάγονταν ὅλες οἱ τεχνικές κρατικές ὑπηρεσίες στό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί θά τερματιζόταν ἡ σύγχυση καί ἡ τυχόν παρέλκυση στήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων. «Ὁ Καραμανλῆς», ὑπογραμμίζεται στόν ἡμερήσιο τύπο, «ἔδωσεν ἤδη πολλά δείγματα διοικητικῶν καί συντονιστικῶν ἱκανοτήτων, ὥστε δικαίως οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων νήσων νά ἀναμένουν νά θέση τέρμα καί εἰς τόν ἰδικόν των δρᾶμα»[150].

[Ἡ ἐκδήλωση τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή διεξαγωγή ἐλέγχου ἔδωσε ἀφορμή νά δημοσιευτεῖ καί ἡ ἀκόλουθη ἐπιστολή τοῦ πρώην ὑφυπουργοῦ Ἀποκαταστάσεως τῶν Σεισμοπλήκτων, Γ.Α. Ρωμανοῦ:

«Κύριε Διευθυντά, ἤλπιζα ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς θά διέψευδε τάς "δηλώσεις" του ἐπί θεμάτων τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν σεισμοπλήκτων νήσων, δημοσιευθείσας εἰς τάς ἐφημερίδας τῆς Κυριακῆς. Ἤλπιζα, ἀκόμη, ὅτι ἐφ' ὅσον μή διαψεύδων τάς ὑποθετεῖ, θά εὑηρεστεῖτο τουλάχιστον νά τάς ἐπεξηγήση, ὥστε νά ἐπιτρέψη εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλον τρόπον ἀνεμείχθησαν εἰς τήν μέχρι τοῦδε δραστηριότητα τοῦ ὑπουργείου Ἀποκαταστάσεως σεισμοπλήκτων νήσων νά ἐκθέσουν δημοσίᾳ τάς ἀπόψεις των. Εἰς ὅσους, ὡς ἐγώ, μοιραίως ἐκ τῶν ἄνω δηλώσεων θίγονται, δέν ἀπομένει τίποτε ἄλλο παρά νά ἀξιώσωμεν ταχύτατον καί εὐρύτατον τόν ἔλεγχον πού ἀπειλοῦν αἱ ὑπουργικαί δηλώσεις».

Σέ ἀπάντηση ὁ Κ. Καραμανλῆς δημοσίευσε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Φίλε κύριε Διευθυντά,

»Δικαίως ὁ κύριος Ρωμανός ἠνωχλήθη, ἐφ' ὅσον ἡ εἰδησεογραφία τῶν ἐφημερίδων, καί ὄχι δηλώσεις μου, ἀφῆκε κακῶς τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ διαταχθείς ἔλεγχος ἔχει σχέσιν μέ τά πολιτικά πρόσωπα τά διαχειρισθέντα τήν ὑπόθεσιν τῶν σεισμοπλήκτων νήσων.

»Εἶναι ἀληθές ὅτι τόσον εἰς τήν Ζάκυνθον, ὅσον καί εἰς τό Ἀργοστόλιον, οἱ βουλευταί καί διάφοροι ὀργανώσεις μοῦ κατήγγειλαν ὅτι ὡρισμέναι ἐργολάβιαι ἐκτελοῦνται πλημμελῶς, εἰς τρόπον ὥστε τά ἔργα νά μή γίνωνται ἐγκαίρως καί ἄρτια.

»Κατόπιν τούτου, ἦτο φυσικόν νά διατάξω τόν ἔλεγχον τῶν ἐργολαβιῶν τούτων, οὕτως ὥστε, καί ἄν ἀκόμη τά παράπονα τοῦ κόσμου εἶναι ἀβάσιμα, νά μή ὑπάρχη εἰς αὐτόν ἡ ἐντύπωσις ὅτι τό Κράτος ἀρνεῖται νά τά ἐξετάση»[151].]

28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τά γραφεῖα τοῦ ΟΛΠ, ὅπου καί τοῦ ἐπιφυλάσσεται θερμή ὑποδοχή. Στή συνέχεια, ὑπεροκτακόσιοι ὑπάλληλοι τοῦ Ὀργανισμοῦ, διοικητικοί καί τεχνικοί, τόν ὑποδέχονται μέ ζωηρές ἐκδηλώσεις στήν αἴθουσα τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου Πειραιῶς, ἐπιβεβαιώνοντας τό γεγονός ὅτι, χάρη στή δημιουργική συμβολή του, τό πρῶτο λιμάνι τῆς χώρας ἀνέλαβε διοικητικά καί ἀποκαταστάθηκε οἰκονομικά μέ ἀποτελέσματα εὐεργετικά γιά τή θέση καί τῶν ἐργαζομένων.

Μετά τήν προσφώνηση τοῦ προέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΛΠ καί ἐκπροσώπων τοῦ προσωπικοῦ, ὁ Κ. Καραμανλῆς τόνισε ὅτι *«ὅσα ἔπραξεν ὑπέρ τοῦ ΟΛΠ καί τοῦ προσωπικοῦ του τά ἔπραξεν ἐκ καθήκοντος, ὡς μέλος Κυβερνήσεως ἐχούσης ἀπόλυτον συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς της».*

Καί κατέληξε:

«Διά νά προκόψη ἕνα Κράτος, ἕνας ὀργανισμός, μία ἐπιχείρησις, πρέπει νά ὑπάρξη ὁ δεσμός τῆς ἀλληλεγγύης μεταξύ τῶν ἀνωτέρων καί κατωτέρων. Γνωρίζετε πόσον βαθεῖα εἶναι ἡ ἀποστολή τοῦ ΟΛΠ, ὄχι μόνον διότι κινοῦνται ἐπαγγελματικῶς περί αὐτόν χιλιάδες ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων, ἀλλά καί διότι ἅπτεται γενικωτέρων συμφερόντων τοῦ Κράτους καί τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

»Ὑπῆρξεν, ὄντως, λυπηρόν τό παλαιόν κατάντημα. Ἐδέησε νά ἀντιπαλαίσωμεν εἰς πλείστας δυσχερείας διά νά ἐπιτύχωμεν τήν ἠθικήν ἀποκατάστασιν καί τήν οἰκονομικήν ἀνόρθωσιν τοῦ λιμένος, ἱκανοποιοῦντες ταυτοχρόνως καί τά παλαιά καί δίκαια αἰτήματα τοῦ προσωπικοῦ του.

»Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ δόγματος τῆς ἀλληλεγγύης, ὀφείλουν νά συμβάλουν, πάσῃ θυσίᾳ, εἰς τήν ὁλοκλήρωσιν τῆς λιμενικῆς ἀνασυγκροτήσεως διά νά αἰσθανθοῦν μαζί μέ τό αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας διά τήν θέσιν των, καί τό σκίρτημα τῆς ὑπερηφανείας, διότι ἐπετέλεσαν τό καθῆκον των. Οὔτε ἐγώ, χωρίς τήν ἰδικήν σας βοήθειαν, οὔτε σεῖς, χωρίς τήν συμπαράστασιν τοῦ ὑπουργοῦ, εἶναι δυνατόν νά ὁδηγήσωμεν τόν λιμένα εἰς τήν ὁδόν, εἰς τήν ὁποίαν καλεῖ τό πρῶτον ἐμποροναυτικόν μας κέντρον ἡ μοῖρα του».

29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954

Τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο, μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀνακοινώνει σειρά ἀποφάσεων ὑπέρ τῶν σεισμόπληκτων περιοχῶν τῆς Ἑπτανήσου.

Ὅπως δήλωσε ὁ πρωθυπουργός, μετά τό τέλος τῆς συνεδριάσεως, ἡ πρόσφατη ἐπιτόπια ἐξέταση τῆς καταστάσεως ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων κατέδειξε ὅτι δέν ἔχουν διασφαλιστεῖ ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιά τήν ἔναρξη τοῦ ἔργου τῆς ἀνοικοδομήσεως κατά τήν ἄνοιξη, ὅπως προβλεπόταν ἀπό τό πρόγραμμα ὁριστικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν νήσων, καί κρίθηκε ἀναγκαία ἡ πρόβλεψη σειρᾶς μέτρων γιά τήν ἐπίσπευση τοῦ ρυθμοῦ τῶν ἐργασιῶν.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς σχετικῆς ἀνακοινώσεως, ἀποφασίστηκε:

«Νά ἀναδιοργανωθῆ ἡ ἁρμοδία ὑπηρεσία διά τῆς ἐντάξεως εἰς αὐτήν μονίμων καί ἐμπείρων ὑπαλλήλων, ἀποσταλοῦν περί τά τέλη Φεβρουαρίου δύο τάγματα μηχανικοῦ, τά ὁποῖα θά βοηθήσουν τήν ἀνοικοδόμησιν τῆς ὑπαίθρου, διά τῆς προωθήσεως τῶν ὑλικῶν, τῆς τεχνικῆς ἐπιβλέψεως καί τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ἐρειπίων, αὐξηθῆ τό κονδύλιον τῆς εἰς δραχμάς ἀρωγῆς ἀπό 30 εἰς 75 ἑκατομμύρια δραχμάς διά τήν ταυτόχρονον προώθησιν τοῦ ὅλου προγράμματος, ἐνισχυθοῦν ἀμέσως δι' ἐκτάκτου προσωπικοῦ τά πρωτοδικεῖα Ἀργοστολίου καί Ζακύνθου καί ἁπλοποιηθῆ ἡ διαδικασία διά τόν καθορισμόν τῶν δικαιουμένων δανείων, συντμηθοῦν αἱ προθεσμίαι διά τήν ἐπανάληψιν ἀποτυχουσῶν δημοπρασιῶν προμηθείας ὑλικῶν καί διά τήν κατάρτισιν μελετῶν τῶν ὑπό κατασκευήν ἔργων, ἀνεγερθοῦν ἀμέσως 200 ἐργατικαί κατοικίαι εἰς Ἀργοστόλιον καί Ζάκυνθον, διατεθείσης σχετικῆς πιστώσεως ἐκ τοῦ προγράμματος τῆς Ἐργατικῆς Στέγης καί ἄλλαι 100 κατοικίαι πρός στέγασιν ἰσαρίθμων δημοσιοϋπαλληλικῶν οἰκογενειῶν, δαπάναις τοῦ προγράμματος στεγάσεως δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀνατεθῆ τέλος εἰς τήν ΑΤΕ, ἀντί τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν, ἡ σχετική ἐργασία διά τήν παροχήν ἀρωγῆς ὑπό τύπον δανείου».

Κατά τή συνεδρίαση ἐγκρίθηκε ἀκόμη πρόταση τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν παροχή τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν σ' ὅσους δέν μετέχουν στήν πρώτη φάση τοῦ προγράμματος καί ἐπιθυμοῦν νά κατασκευάσουν οἱ ἴδιοι τίς κατοικίες τους. Μέ τόν τρόπο αὐτό προβλέπεται νά κατασκευαστοῦν 4.000 ἀκόμη οἰκήματα, ἰδίως στήν ὕπαιθρο.

11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν ὑπέγραψε ἀπόφαση γιά τήν ἔναρξη τῶν ἔργων διαμορφώσεως τῆς περιοχῆς Ἀκροπόλεως - Φιλοπάππου, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξασφάλισε τήν καταρχήν ἔγκριση τῆς σχετικῆς μελέτης ἀπό τό Ἀρχαιολογικό Συμβούλιο.

Τά ὑπό ἐκτέλεση ἔργα, σύμφωνα μέ τή μελέτη, εἶναι τά ἀκόλουθα:

1. Νέα ὁδός Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, ἀνακατασκευαζομένη παρά τά οἰκοδομικά τετράγωνα, καταργουμένης τῆς σημερινῆς ὁδοῦ καί τῆς πλατείας Ἀκροπόλεως πρός θέατρον Ἡρώδου Ἀττικοῦ, ὅπου θά ἐπεκταθῆ ὁ ἀρχαιολογικός χῶρος.

2. Διαμόρφωσις νέας πλατείας πρό τοῦ θεάτρου Ἡρώδου Ἀττικοῦ καί πρόσβασις πρός τάς εἰσόδους τοῦ θεάτρου ἀπό τήν νέαν ὁδόν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου.

3. Νέα προσπέλασις ἐκ τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου πρός τήν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως, καταργουμένης τῆς σημερινῆς προσπελάσεως. Ἡ νέα ὁδός θά κατασκευασθῆ διά λιθοστρώτου προσαρμοζομένου πρός τό τοπίον καί τό περιβάλλον.

4. Νέα ὁδός προσπελάσεως ἀπό τήν ὁδόν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου πρός τήν περιοχήν τοῦ μνημείου Φιλοπάππου, διερχομένη διά τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη. Καί ἡ ὁδός αὕτη θά κατασκευασθῆ λιθόστρωτος καί κατά τρόπον μή θίγοντα τό τοπίον.

5. Διαμόρφωσις τοῦ πέριξ τοῦ ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη χώρου, ὡς καί κατασκευή περιπτέρου ἀναψυκτηρίων διά τούς περιηγητάς.

6. Κατασκευή περιφερειακῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως λιθοστρώτου, μικροῦ πλάτους, ἀρχομένης ἀπό τῆς προσπελάσεως πρός Ἀκρόπολιν καί περιβαλλούσης τόν Ἱερόν Βράχον ἀπό τῆς βορεινῆς καί ἀνατολικῆς πλευρᾶς.

7. Περιφερειακή ὁδός πέριξ τοῦ λόφου Φιλοπάππου - Ἀστεροσκοπείου, ἐν ἐπαφῇ τῶν οἰκοδομικῶν τετραγώνων

καί προσπέλασις τοῦ ἀρχαιολογικοῦ αὐτοῦ πάρκου εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πρωτευούσης.

8. Γενική διαμόρφωσις τοῦ χώρου θά γίνη δι' ἐρεύνης τῶν ἀρχαιοτήτων καί ἀναδείξεως αὐτῶν, ὁλόκληρος δέ ἡ περιοχή θά φυτευθῆ καταλλήλως.

Σημειώνεται ὅτι στήν ἐκτέλεση τῶν ἔργων, ἐκτός ἀπό τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων, θά συμβάλουν καί ὁ δῆμος Ἀθηναίων, τά ὑπουργεῖα Παιδείας καί Γεωργίας, καθώς καί ὁ ΕΟΤ.

Σέ σχετικές δηλώσεις του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρει:

«Ἐκεῖνο πού καθιστᾶ πολύτιμον τόν χῶρον, τόν ὁποῖον καταλαμβάνει τό συγκρότημα Ἀκροπόλεως - Φιλοπάππου - Ἀστεροσκοπείου, δέν εἶναι μόνον ἡ ἀρχαιολογική ἀξία του, ἀλλά καί τό γεγονός ὅτι ὁ χῶρος αὐτός — ἐκτάσεως 1000 στρεμμάτων — μέ τόν θαυμάσιον ὁρίζοντα καί τήν θέσιν του, εὑρισκόμενος εἰς τό κέντρον τῶν Ἀθηνῶν, δύναται νά ἀποβῆ τόπος ἀναψυχῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρωτευούσης. Πρός τοῦτο ἐθεωρήθη χρήσιμον ὅπως ζητηθοῦν αἱ γνῶμαι τῶν Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων, προκηρυχθέντος πρό μηνῶν διαγωνισμοῦ. Δυστυχῶς, τό ἀποτέλεσμα τοῦ διαγωνισμοῦ δέν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικόν καί κατόπιν τούτου διετάχθη ἡ ὑπηρεσία μελετῶν ὅπως καταρτίση σχετικήν μελέτην, ἡ ὁποία ἐτέθη ὑπ' ὄψιν ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Α. Ὀρλάνδου, Δ. Πικιώνη, Ι. Μηλιάδου, Κ. Πάντζαρη καί Ν. Φωκᾶ. Ἡ ἐπιτροπή συνεφώνησεν ἐπί τῆς ἐγκριθείσης μελέτης, τήν ὁποίαν, ἐπίσης, ἐνέκρινε κατ' ἀρχήν καί τό Ἀρχαιολογικόν Συμβούλιον».

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Σέ κοινή σύσκεψη τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν μέ τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν καί τόν ὑφυπουργό Συγκοινωνιῶν, παρουσία καί ἁρμόδιων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων, συζητεῖται ὁ ἐκπλειστηριασμός τοῦ περιουσίας τῆς ΤΑΕ. Ἡ ἑταιρεία, σύμφωνα μέ τίς ἀνακοινώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὀφείλει στό Δημόσιο 110 ἑκατ. καί ἡ σημερινή ἐκμετάλλευση ἀφήνει σημαντικό ἔλλειμμα, ἐνῶ τό Κράτος, γιά νά μή διακοποῦν οἱ ἀεροπορικές συγκοινωνίες, ἀναγκάστηκε νά παρέχει δάνεια γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐπειγουσῶν ὑποχρεώσεων της. Εἰδική ἐπιτροπή θά προχωρήσει, σέ διάστημα δύο μηνῶν, στήν ἐκκαθάριση τῆς καταστάσεως καί θά διατυπώσει προτάσεις γιά τήν ἐξ ὑπαρχῆς ἀναδιοργάνωση τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας.

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Σέ ἀπάντηση διαδόσεων γιά ἀθρόες ἀπολύσεις ἐργατῶν καί διακοπῆς, λόγω ἐλλείψεως πιστώσεων, τῶν παραγωγικῶν ἔργων στή Μακεδονία, ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, ἐξέδωσε τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Δέν εἶναι ἀληθές ὅτι διακόπτονται τά ἐν λόγῳ ἔργα. Ἁπλῶς ἐπιβραδύνεται ὁ ρυθμός ἐκτελέσεώς των, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐδημιούργησεν, ὡς ἦτο φυσικόν, τήν ἀνάγκην τῆς ἀπολύσεως ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἐργατῶν. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιβράδυνσις προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, λόγω τῆς ἐντάσεως μέ τήν ὁποίαν τό ὑπουργεῖον προώθησε τά παραγωγικά ἔργα, ἐντάσεως εὐνοηθείσης καί ἀπό τόν ἥπιον χειμῶνα, αἱ διατεθεῖσαι πιστώσεις ἀπερροφήθησαν ἐνωρίτερον ἀπό ὅ,τι προεβλέπετο. Συγκεκριμένως: ἐκ τοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων διετέθησαν δι' ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος 120.880.000 δρχ., ἐξ αὐτῶν δέ ἀπερροφήθησαν ἤδη 109.900.000.

»Εἰδικώτερον διά τά φράγματα, τά ὁποῖα ἐπιθυμοῦμεν νά τονίσωμεν ὅτι εὐτυχῶς ἐκτελοῦνται μέ γοργότατον ρυθμόν, διετέθησαν 52.248.000 δρχ., ἐξ ὧν ἀπερροφήθησαν μέχρι σήμερον 50.288.000 δρχ. Διά τά ἔργα τῆς πεδιάδος Θεσσαλίας, διά τά ὁποῖα ὡς γνωστόν διετυπώθησαν ἐπίσης διαμαρτυρίαι, διετέθησαν 15 ἑκατ. δρχ., ἀπερροφήθησαν δέ ὅλα.

»Τό αὐτό συμβαίνει καί μέ τά συγκοινωνιακά ἔργα τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου: ἐπί συνολικῶν πιστώσεων διατεθεισῶν ἐκ τῶν ἐπενδύσεων καί τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος ἐκ δρχ. 207.168.000 ἀπερροφήθησαν μέχρι σήμερον 177.700.000 δρχ. Δηλαδή τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων κατά τό πρῶτον ἑξάμηνον ἀπερρόφησεν ὅλας σχεδόν τάς πιστώσεις, αἱ ὁποῖαι διετέθησαν διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος.

»Ἤδη ἐξετάζεται ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἡ δυνατότης χορηγήσεως ἐκτάκτων, ἐκτός τῶν προβλεφθεισῶν, πιστώσεων διά τήν συνέχισιν τῶν ἔργων μέ τόν αὐτόν ὡς πρότερον ἐντατικόν ρυθμόν».

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τεχνικούς τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν, ἀφοῦ ἐπιθεώρησε τά ἐκτελούμενα ἔργα ὑδρεύσεως στή λίμνη Ὑλίκη, ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησή του γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν. Ἤδη, ἔχει προχωρήσει ἡ ὁριστική χάραξη τοῦ ὑδραγωγείου σέ μῆκος 80 χιλιομέτρων.

Σέ σχετική ἀνακοίνωσή της, ἐξάλλου, ἡ ὑπηρεσία ὑδραυλικῶν ἔργων ἔδωσε διευκρινήσεις σχετικά μέ τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν, σέ συνάρτηση καί μέ τήν προϋπολογισμένη δαπάνη, τήν ὁποία καί δέν ὑπερβαίνει.

Στή συνέχεια, μέ τή συνοδεία τοῦ ὑπουργοῦ Ναυτιλίας, Γ. Βογιατζῆ, καί βουλευτῶν τῆς περιοχῆς, ἐπισκέφθηκε τή Χαλκίδα, ὅπου, μετά ἀπό ἐπιτόπια ἐξέταση τῆς καταστάσεως, ἀνακοίνωσε τή διάθεση

Ἐπιθεώρηση τῶν ἔργων Ὑλίκης.

πιστώσεων 775.000 δραχμῶν γιά τή βελτίωση καί ἀποκατάσταση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τοῦ νομοῦ.

Στήν πορεία τοῦ ἔργου τῆς Ὑλίκης ἀναφέρεται δημοσιογραφικό σχόλιο μέ τίτλο «Τό Ὑδρευτικόν»:

Τό γεγονός ὅτι εὑρέθη ἕνα βραχῶδες τμῆμα, κατά τήν κατασκευήν τῶν μονίμων ἔργων τῆς Ὑλίκης, διά τῶν ὁποίων θά λυθῆ ὁριστικῶς τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτευούσης, τοῦ Πειραιῶς καί ὁλοκλήρου τῆς Ἀττικῆς, ἔδωσεν ἀφορμήν εἰς τήν ἐπανάληψιν τῶν στερεοτύπων ἀντιρρήσεων, ὅσον ἀφορᾶ τήν χρησιμότητα τοῦ ἐκπονηθέντος καί ἐκτελουμένου σχεδίου, ἐν συγκρίσει πρός ἄλλα παλαιότερα. Ἀλλ' ἐκεῖνο πού ἔχει ὑπ' ὄψιν του τό κοινόν, εἶναι τοῦτο: ὅτι ἄν δέν ἀπεφασίζετο τώρα ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου, μέ μίαν διαρρύθμισιν τῆς χαράξεως τοῦ ὑδραγωγείου, ἡ ὁποία οὐδόλως ζημιώνει τήν ἀπόδοσιν, ἐνῶ περιορίζει αἰσθητῶς τήν δαπάνην, τό ὑδρευτικόν πρόβλημα τῆς πρωτευούσης θά ἔμενεν εἰς τήν ἐκκρεμότητα ἐπί μίαν ἀκόμη γενεάν. Τό γεγονός ὅτι κατηναλώθησαν ἓξ ὁλόκληρα χρόνια καί δαπάναι ὄχι μικραί διά τήν συγγραφήν μελετῶν, τάς ὁποίας ἐδέχετο ὁ ἕνας ὑπουργός καί ἀπέρριπτεν ὁ ἄλλος, δῆλον ποιεῖ...[152].

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν γίνονται τά ἐγκαίνια τῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κοζάνης - Ἀμυνταίου - Πτολεμαΐδας. Τό ἔργο καλύπτει ἀπόσταση 60 χιλιομέτρων καί ἀποτελεῖ μέρος τοῦ προγράμματος συμπληρώσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς χώρας καί ἀποκαταστάσεως ἀπευθείας σιδηροδρομικῆς συνδέσεως τῆς δυτικῆς Βορείου Ἑλλάδας μέ τήν πρωτεύουσα. Ἡ νέα συγκοινωνιακή ἀρτηρία προορίζεται ἀκόμη νά ἐπιτρέψει τή μεταφορά προϊόντων, ἀγροτικῶν καί ἄλλων, ὅπως χρωμίου, λιγνιτῶν καί ξυλείας, νά διασφαλίσει τήν ἐπικοινωνία μέ τή Θεσσαλονίκη σ' ὁλόκληρη τή διάρκεια τοῦ ἔτους μέ τήν πρόσθετη προοπτική τῆς ἐπεκτάσεως μέχρι τή Σιάτιστα καί τήν Καλαμπάκα, ἀλλά καί ἀκόμη νά ἐξυπηρετήσει στρατιωτικούς σκοπούς. Ἰδιαίτερα θετική ἐντύπωση προκάλεσε καί ἡ ἀνέγερση τοῦ πολυτελοῦς ἐπαρχιακοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ τῆς Κοζάνης.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε καί γενικότερα στά ἔργα πού ἐκτελέστηκαν καί ἐκτελοῦνται στή Δ. Μακεδονία, μέ ἔμφαση στίς ὁδούς Θεσσαλονίκης - Κιλκίς, Θεσσαλονίκης - Πολυκάστρου - Συνόρων, Βεροίας - Ναούσης, Ἐδέσσης - Φλωρίνης, Κοζάνης - Πτολεμαΐδος, Θεσσαλονίκης - Κατερίνης καί στά φράγματα καί τίς γέφυρες Ἀλιάκμονος καί Ἀξιοῦ.

Στή συνέχεια, ἐπισκέφθηκε τή Βέροια, ὅπου ἀνακοίνωσε τήν ἔγκριση πιστώσεων 900.000 δραχμῶν γιά τή κατασκευή τῆς ὁδοῦ Βεροίας - Ναούσης, 600.000 γιά τήν κατασκευή τῆς ὁδοῦ Βεροίας - Ἀλιάκμονος καί 420.000 γιά τήν κατασκευή τῆς ὁδοῦ Σταυροῦ - Βεροίας - Γιαννιτσῶν. Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐπιθεώρησε ἀκόμη τά ἔργα τοῦ Ἀλιάκμονα.

Κατά τή μετάβασή του στή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ σύσκεψη, μέ ἀντικείμενο τήν ἀστική συγκοινωνία τῆς πόλεως. Μετά τή λήξη της καί ἀφοῦ δέχτηκε διάφορες ἀντιπροσωπεῖες ἐργαζομένων, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τίς ἀκόλουθες δηλώσεις πρός τούς ἐκπροσώπους τοῦ τύπου:

«Ἔχω τήν πρόθεσιν ἐντός τῆς ἀνοίξεως νά ἀρχίσω τήν ἐκτέλεσιν καί ἄλλων ἔργων εἰς τήν Θεσσαλονίκην, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ λεωφόρος Ἐγνατία. Ἡ ἐκτέλεσις ὅμως τοῦ ἔργου αὐτοῦ προϋποθέτει τήν ὁριστικήν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τῶν τροχιοδρόμων, ἡ κατάργησις τῶν ὁποίων εἶναι ἐπιβεβλημένη καί ἐπ' αὐτοῦ συμπίπτουν: 1) τά συμφέροντα τοῦ δημοσίου, τό ὁποῖον ἐπιβαρύνεται μέ τήν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν κατά 700.000 δραχμάς μηνιαίως, 2) τό συμφέρον τῆς πόλεως, διότι ἀφ' ἑνός μέν θά καταστῆ δυνατή ἡ ἐκτέλεσις καί νέων ἔργων εἰς αὐτήν, ἀφ' ἑτέρου δέ θά ἀντικατασταθῆ τό ἀπηρχαιωμένον αὐτό σύστημα συγκοινωνίας μέ σύγχρονα καί πολιτισμένα συγκοινωνιακά μέσα, 3) τό συμφέρον τῶν ἰδίων τῶν τροχιοδρομικῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦντες εἰς μίαν φθίνουσαν ἐπιχείρησιν, δέν δύνανται νά ἔχουν τό αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας διά τό μέλλον. Τούτου δοθέντος δέν ἀπομένει παρά νά ἀναζητήσωμεν τήν διάδοχον κατάστασιν. Ὡς πρός αὐτή ἐδήλωσα εἰς τούς ἐκπροσώπους τῆς πόλεως, ὅτι, ἀποκλεισμένης τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως αὐτῶν, δέχομαι οἱανδήποτε λύσιν, ἡ ὁποία θά ἐξησφάλιζε τήν τάξιν τῶν τροχιοδρομικῶν καί τήν ἐγκατάστασιν ἀρτίας καί συγχρονισμένης συγκοινωνίας».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοίνωσε ἀκόμη τή διάθεση πιστώσεων γιά τήν ὁλοκλήρωση τῶν λεωφόρων Βασιλίσσης Ὄλγας καί Βασιλέως Γεωργίου (800.000 δραχμές), τήν ἀνακατασκευή τῆς λεωφόρου Ἐγνατίας (1.800.000), τήν ἀποπεράτωση τοῦ Διοικητηρίου (900.000), τήν ἐπισκευή τῆς ὁδοῦ Θεσσαλονίκης - Ν. Μουδανιῶν (1.100.000), τήν ὁδό Ζαγκλιβερίου (400.000) καί γιά ἄλλες πολεοδομικές ἀνάγκες τῆς Θεσσαλονίκης (1.300.000).

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Μέ εἰσήγηση τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων, τό Δημοτικό Συμβούλιο ἀποφασίζει τήν ἀπονομή τοῦ χάλκινου μεταλλίου τῆς πόλεως στόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, «εἰς ἀναγνώρισιν τῶν πρός τήν πόλιν προσφερθεισῶν καί προσφερομένων ὑπηρεσιῶν».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἀποποιηθεῖ τήν ἀποδοχή τῆς διακρίσεως.

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξαγγέλλει τό συμπληρωματικό πρόγραμμα ὁδοποιίας τῆς χώρας. Ἀφοῦ ἔκαμε σύντομο ἀπολογισμό τῶν ἔργων πού ἐκτελέστηκαν ἀπό τό Σεπτέμβριο τοῦ 1953, ὅταν καταρτίστηκε τό σχετικό πρόγραμμα, ἀνακοίνωσε τή διάθεση νέων πιστώσεων 110 ἑκατ. δραχμῶν γιά τή συνέχιση τῆς ἀνακατασκευῆς ἐθνικῶν ὁδῶν, καθώς καί τή βελτίωση καί συντήρηση ἐπαρχιακῶν ὁδῶν.

Τό κείμενο τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν εἶναι τό ἑξῆς:

«Ἀπό τόν Σεπτέμβριον τοῦ 1953, ὅτε κατηρτίσαμεν τό πρῶτον πλῆρες πρόγραμμα ὁδοποιίας, πρός βελτίωσιν τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν καί κατασκευήν νέων τοιούτων, ἐδαπανήθη μέχρι σήμερον ποσόν δραχμῶν 324.000.000, μή ὑπολογιζομένων τῶν ἔργων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καί Θεσσαλονίκης, τά ὁποῖα, ὡς κατ' ἐπανάληψιν ἐτονίσθη, χρηματοδοτοῦνται ἀπό εἰδικούς πόρους. Διά τῶν ἐν λόγῳ πιστώσεων ἐγένοντο τά κάτωθι ἔργα: κατεσκευάσθησαν νέα ἀσφαλτικά ὁδοστρώματα, μήκους 1123 χιλιομέτρων, διά τῶν ὁποίων αὐξάνεται τό ὑφιστάμενον ἀσφαλτικόν δίκτυον ἐκ 2700 χιλιομέτρων κατά 40% περίπου. Ἐγένοντο διανοίξεις νέων τμημάτων ἐθνικῶν ὁδῶν καί διευρύνσεις τοιούτων ἐπί μήκους 480 χιλιομέτρων. Κατεσκευάσθησαν 36 μεγάλαι γέφυραι, συνολικοῦ μήκους 1480 μέτρων. Κατεσκευάσθησαν ἄλλαι 82 μικραί γέφυραι. Ἐγένετο ἐπισκευή καί συντήρησις τῶν ταπήτων τοῦ ὑφισταμένου ὁδικοῦ δικτύου ἐπί συνολικοῦ μήκους 1300 χιλιομέτρων, ἀνακαινισθέντος οὕτω τοῦ 50% τῶν ἀσφαλτικῶν ταπήτων, συνετηρήθη δέ στοιχειωδῶς τό ὑπόλοιπον δίκτυον τῆς χώρας.

»Ἤδη διαθέτομεν τάς κατωτέρω νέας συμπληρωματικάς πιστώσεις διά τήν ἀποπεράτωσιν ἐντός τοῦ θέρους καί τῶν ὑπολοίπων ἔργων τοῦ προγράμματος, πλήν τῶν δύο μεγάλης πνοῆς ὁδῶν Τεμπῶν καί Σουνίου, αἱ ὁποῖαι θά συνεχισθοῦν καί κατά τό προσεχές ἔτος.

Α΄. Αἱ συνεχιζόμεναι ὁδοί: Χανίων - Ἡρακλείου δραχ. 2.300.000, Γιδᾶ-Κατερίνης 4.500.000, Βουλιαγμένης - Σουνίου 5.500.000, Βόλου - Πηλίου 3.000.000, Λαρίσης - Τεμπῶν - Κατερίνης 6.000.000, Τοψίν - Πολυκάστρου - Συνόρων 2.300.000, Θεσσαλονίκης - Κιλκίς 1.200.000, Τριπόλεως - Σπάρτης 800.000, Πολυγύρου - Ἀρναίας - Ἁγ. Ὄρους 5.500.000, Τριπόλεως - Ὀλυμπίας (διά τήν ἀποπεράτωσιν τῆς ὁποίας συμβάλλει καί ὁ Τουρισμός) 8.000.000, Τριπόλεως - Καλαμῶν 3.000.000, Σπάρτης - Γυθείου 2.100.000, Σερρῶν - Ἡρακλείας 2.380.000, Ἀμφιπόλεως - Δράμας 2.500.000, Βεροίας - Ναούσης 1.250.000, Θεσσαλονίκης - Ντεπώ 1.450.000, Γρεβενῶν - Σιατίστης 1.150.000 καί Φερρῶν - Διδυμοτείχου - Συνόρων 1.450.000 δραχμαί. Διά τῆς ὁλοκληρώσεως ἐντός τοῦ θέρους, τῶν ἀνωτέρω συνεχιζομένων ἔργων θά προστεθοῦν εἰς τό ἀσφαλτικόν δίκτυον, ἐκτός τῶν προαναφερθέντων 1123, καί ἕτερα 700 χιλιόμετρα.

Β΄. Ἐπειδή τό ὡς ἄνω ὑπό ἐκτέλεσιν πρόγραμμα ἐθνικῶν ὁδῶν ἦτο ἀρκετά βεβαρυμένον κατά τό παρελθόν ἔτος καί ὡς ἐκ τούτου αἱ διατεθεῖσαι διά δευτερευούσας ὁδούς τῆς χώρας πιστώσεις ὑπῆρξαν κατ' ἀνάγκην περιωρισμέναι, διαθέτομεν ἤδη πιστώσεις διά τήν βελτίωσιν καί συντήρησιν τῶν κάτωθι ἐπαρχιακῶν ὁδῶν: Ἀμφιλοχίας - Λευκάδος δρχ. 700.000, Ἀγρινίου - Θέρμου 500.000, Ναυπλίου - Κρανιδίου 700.000, Λεωνιδίου - Κυβερίου - Ἄστρους 450.000, Παραδεισίων - Λεονταρίου 400.000, Ἄρτης - Καλεντίνης - Ἀγνάντων 400.000, Αἰγίου - Φτέρης - Καλαβρύτων 600.000, Πατρῶν - Καλαβρύτων - Ἁγ. Λαύρας 600.000, Πατρῶν - Κλάους 500.000, Δοξάτου - Κυργίων 500.000, Δράμας - Παγγαίου 500.000, Δράμας - Προσωτσιάνης 400.000, Διδυμοτείχου - Ζώνης - Ὀρεστιάδος 400.000, Λεπουρῶν - Καρύστου 500.000, Χαλκίδος -Αἰδηψοῦ 800.000, Χαλκίδος - Κύμης 300.000, Καρπενησίου - Ἀγρινίου 500.000, Πύργου - Σιμοπούλου - Ἀμαλιάδος 500.000, Πύργου - Ἀνδριτσαίνης - Χάνι Δραγουμάνου 400.000, Βεροίας - Πιερίων 600.000, Θεσσαλονίκης - Ἐγνατίας 1.700.000, Θεσσαλονίκης - Ν. Μουδανιῶν 1.100.000, Θεσσαλονίκης - Ζαγκλιβερίου 400.000, Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίτσης 600.000, Ἰωαννίνων - Σουλίου - Ἀγνάντων 400.000, Ἐλευθερουπόλεως - Κορμίστης 500.000, Καρδίτσης - Φαρσάλων 1.000.000, Καστοριᾶς - Ἀμυνταίου 500.000, Λευκίμης - Κάβου (Κερκύρας) 400.000, Ἡγουμενίτσης - Ἀξιουπόλεως 500.000, Νεαπόλεως - Πενταλόφου (Κοζάνης) 800.000, Μπάρας - Σιατίστης - Καλονερίου 500.000, Ξυλοκάστρου - Τρικάλων 400.000, Ταράψης - Μονεμβασίας - Νεαπόλεως 500.000, Λαρίσης - Ἁγυιᾶς 500.000, Βόλου - Ἁλμυροῦ 400.000, Καρδαμύλης - Ἀρεοπόλεως 400.000, Κυπαρισσίας - Πύλου 1.000.000, Καλαμῶν - Πύλου 500.000, Ἐδέσσης - Ἐξαπλατάνου - Γιαννιτσῶν 1.050.000, Πρεβέζης - Κανελλακίου - Πάργας 400.000, Κομοτηνῆς - Ξάνθης 400.000, Τρικάλων - Περτουλίου 500.000, Λαμίας - Καρπενησίου 2.500.000 καί Ἰτέας - Ἀμφίσσης - Ναυπάκτου 1.000.000 δραχμαί. Διά τήν Κρήτην, ἐκτός τῆς ἀνωτέρω πιστώσεως 2.300.000 δρχ. διά τήν ἀποπεράτωσιν τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ Χανίων - Ἡρακλείου, διατίθενται καί διά τό ὑπόλοιπον ὁδικόν δίκτυόν της δρχ. 4.300.000, διά τό ὁδικόν δίκτυον Χίου 1.000.000, διά τό ὁδικόν δίκτυον Σάμου 700.000, διά τό ὁδικόν δίκτυον Λέσβου 800.000 καί διά τό ὁδικόν δίκτυον Κυκλάδων 1.450.000 δρχ.

Γ΄. Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ἔργων, συνεχιζομένων

καί νέων, χρηματοδοτοῦνται καί ἄλλαι 90 ὁδοί καί 40 γέφυραι μικροτέρας σημασίας καθ' ὅλην τήν χώραν διά ποσοῦ δρχ. 18.000.000. Τέλος, διά τήν ἀποτελεσματικήν συντήρησιν καί περαιτέρω βελτίωσιν τῶν ἐπαρχιακῶν ὁδῶν συνιστῶνται, ὡς γνωστόν, διά τοῦ κατατεθέντος εἰς τήν Βουλήν νομοσχεδίου, τοπικοί ὀργανισμοί, οἵτινες αὐτοδιοικούμενοι καί χρηματοδοτούμενοι ἐπαρκῶς, θά ἀναλάβωσι τό ἔργον τοῦτο ἀπό τοῦ προσεχοῦς θέρους».

Οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ σχολιάστηκαν ἐγκωμιαστικά ἀπό τόν τύπο. Ἰδιαίτερα ὑπογραμμίστηκε ὅτι τά ὑπό ἐκτέλεση ἔργα, καί κυρίως ἡ προσθήκη 700 χιλιομέτρων ἀσφαλτικοῦ τάπητος, θά ἀλλάξουν κυριολεκτικά τήν ὄψη τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας. Χαρακτηριστικά, τό «Βῆμα» ὑπογραμμίζει:

Ἀποτελεῖ πηγήν ἱκανοποιήσεως καί χαρᾶς διά τόν ἑλληνικόν λαόν τό γεγονός ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς κατορθώνει, συνεχίζων τήν θετικήν, συστηματικήν καί τόσον ἀποδοτικήν του δρᾶσιν, νά πραγματοποιῆ ἀθορύβως τόσον σημαντικά ἔργα, τά ὁποῖα εἶναι ἀπό τά ὀλίγα πού θά μείνουν εἰς τόν τόπον μας[153].

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Εἰσάγεται ἀπό τόν ὑπουργό Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων καί ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή ὁ Ν. 3154/1955 «περί συστάσεως κρατικοῦ Ὀργανισμοῦ Μηχανημάτων Δημοσίων Ἔργων». Μέ τό νομοσχέδιο προβλέπεται ἡ συγκέντρωση καί ἐνιαία διαχείριση τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν ἐκτέλεση τῶν δημόσιων ἔργων. Τά μηχανήματα θά διατίθενται ἀπό τόν Ὀργανισμό γιά τήν ἐκτέλεση κοινωφελῶν σκοπῶν καί δημόσιων ἔργων μέ τήν καταβολή ἀνάλογου μισθώματος. Ὅπως παρατήρησε ὁ Κ. Καραμανλῆς στή διάρκεια τῆς σχετικῆς συζητήσεως, *«θά ἔπρεπε ὅλος ὁ μηχανικός ἐξοπλισμός τοῦ Κράτους νά ἐνταχθῆ εἰς αὐτόν τόν 'Οργανισμόν»* καί πρόσθεσε: *«Αὐτός ὁ μηχανικός ἐξοπλισμός, ὁ ὁποῖος ἀντιπροσωπεύει σήμερον μίαν ἀξίαν 200 τόσων δισεκατομμυρίων δραχμῶν, ἐπέρασεν ἀπό ἀπείρους περιπετείας καί κινδυνεύομεν εἰς δύο ἔτη νά τόν χάσωμεν, μέ ἀδυναμίαν νά τόν ἀναπληρώσωμεν, ἐάν δέν φροντίσωμεν νά τόν ὀργανώσωμεν».*

Στή διάρκεια τῆς ἴδιας συνεδριάσεως συζητήθηκε καί ψηφίστηκε ἀκόμη τό σχέδιο νόμου «περί κατασκευῆς καί συντηρήσεως ὁδῶν», συμπληρωματικό τοῦ πρώτου νομοθετήματος.

«Διά τοῦ ὑπό κρίσιν σχεδίου Νόμου "περί κατασκευῆς καί συντηρήσεως ὁδῶν" —τόνισε ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας— συμπληροῦται ἡ ἑτέρα πτυχή τοῦ διπτύχου, ἀφορῶντος ἔργα τῶν ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν, προσπάθεια ἡ ὁποία, κατά κοινήν ὁμολογίαν καί περισσότερον μάλιστα τιμητικήν ὁμολογίαν τῆς πλευρᾶς τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί ἐν τῇ παρούσῃ αἰθούσῃ καί ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ σημερινός ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων κάμνει τό πᾶν διά τήν ἀνασυγκρότησιν, ἐντός τοῦ τομέως τῆς ἁρμοδιότητός του, τῆς χώρας μας. Πράγματι, ὁ Ὀργανισμός τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν μηχανημάτων τῶν δημοσίων ἔργων θά ἦτο ἄνευ σημασίας ἤ ἄνευ νοήματος, ἐάν δέν ὑπῆρχεν καί νόμος προβλέπων τήν κατασκευήν τῶν ὁδῶν. Διότι, ὡς γνωστόν, τά μηχανήματα ἀποτελοῦν τό μέσον καί ὁ σκοπός εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν δημοσίων ἔργων καί περισσότερον ἀπό ὅλα, τά δημόσια ἔργα ἐν Ἑλλάδι, κατά μέγιστον ποσοστόν, εἶναι ἡ ὁδοποιία».

Στό περιεχόμενο τοῦ νέου νομοθετήματος ἀναφέρθηκε ὁ βουλευτής Κ. Καλλίας:

«Διά τοῦ ὑπό κρίσιν νομοσχεδίου ἐπιτυγχάνεται πρῶτον, ἡ ἀποκέντρωσις καί ἡ αὐτοδιοίκησις εἰς τόν τομέα τῆς ὁδοποιίας, κατά τρόπον δέ ἄριστον. Δεύτερον, προβλέπεται ἡ συγχώνευσις μικροτέρων ὀργανισμῶν, ὅπως εἶναι τά ταμεῖα μονίμων ὁδοστρωμάτων, εἰς τά ταμεῖα ὁδοποιίας τῶν νομῶν, καί τέλος, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκλογίκευσις τῆς ὀργανώσεως τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ὁδοποιίας. Ἐπί πλέον, ἐξασφαλίζονται ἐπαρκεῖς πόροι, διά τάς ὁδούς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δέν κατέστη ἀκόμη δυνατόν νά κατασκευασθοῦν. Διότι πλήν τῶν 34 ἑκατ., τά ὁποῖα ἀποτελοῦν σήμερον τούς πόρους τῶν ταμείων τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας, προστίθενται ἕτερα 60 περίπου ἑκατ., δηλαδή τό ἥμισυ τοῦ προϊόντος τῆς φορολογίας τοῦ δασμοῦ τῆς βενζίνης καί τοῦ φόρου κυκλοφορίας αὐτοκινήτων τοῦ διατιθεμένου ὑπέρ τῆς ὁδοποιίας. Πρόκειται δέ περί δύο ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, τά ὁποῖα, λόγω τῆς φύσεώς των, συνεχῶς αὐξάνουν.

»Ἔχομεν ἑπομένως βασικόν ἔσοδον διά τά ταμεῖα τῆς ὁδοποιίας τῶν νομῶν 84 ἑκατ., ἐπί τῇ βάσει τῆς σημερινῆς ἀποδόσεως τῶν φορολογιῶν.

»Πέραν αὐτῶν, γίνεται ἐν τῷ νομοσχεδίῳ διάκρισις τῶν ὁδῶν βάσει τῆς σημασίας των, καί καθίσταται δυνατόν, ἀφ' ἑνός μέν τά ταμεῖα τῆς ἐθνικῆς ὁδοποιίας νά ἀνταποκρίνωνται εἰς τάς δαπάνας συντηρήσεως τοῦ ὑπάρχοντος δικτύου, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τῶν ἐπενδύσεων νά ἐξακολουθῆ νά γίνεται ἡ κατασκευή τῶν νέων ἐθνικῶν ὁδῶν καί διά τῶν ταμείων ὁδοποιίας νομῶν νά ἀντιμετωπίζωνται αἱ τῶν λοιπῶν ἀνάγκαι τῆς ὁδοποιίας τῆς χώρας.

»Πέραν τούτου, προβλέπεται εἰδικός πόρος, ὁ ὁποῖος εἰς μίαν συγκεκριμένην περιοχήν πού ἐφηρμόσθη, δηλαδή εἰς τήν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τόσον ἀπέδωσεν. Δηλαδή, τό εἰδικόν τέλος τῆς χρήσεως τῶν ὁδῶν. Ὅπου δηλαδή ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη ἡ τοπική, προστίθεται ὁ τοπικός αὐτός πόρος, ὁ ὁποῖος διασφαλίζει τήν ἐπάρκειαν πόρων, διά νά εἶναι δυνατόν νά ἀντιμετωπισθῆ ριζικῶς τό ζήτημα τῆς ὁδοποιίας.

»Εἶναι περιττόν νά ἐκτεθῆ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάγκη καί πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σημασία τῆς κατασκευῆς τῶν ὁδῶν.

»Περιφέρειαι, ὅπως ἡ ἰδική μου, ἐννοῶ τήν Εὔβοιαν, αἱ ὁποῖαι ἐστερήθησαν μέχρι σήμερον, 125 χρόνια ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, τῆς χαρᾶς νά ἔχουν τήν

κεντρικήν των ἀρτηρίαν κατασκευασμένην, γνωρίζουν περισσότερον ἄλλων περιφερειῶν, πόσον μεγάλην σημασίαν ἔχει ἡ ἀπόκτησις αὐτοῦ τοῦ πλεονεκτήματος.

»Κύριοι συνάδελφοι, πέραν αὐτῶν, προστίθεται καί ἡ συμβολή διά προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων, ἀκόμη καί τῶν ὠφελουμένων κοινοτήτων, διά μικρᾶς ἐπιβαρύνσεως, ὥστε δι' ἑνός ὁλοκλήρου συστήματος νά ἐξασφαλίζεται ἡ ριζική ἀντιμετώπισις τῶν ἀναγκῶν τῆς ὁδοποιίας τῆς χώρας. Διά τόν λόγον τοῦτον, ἐχαρακτήρισα ὡς βασικόν τό προκείμενον νομοσχέδιον, τό ὁποῖον, μαζί μέ τό πρῶτον νομοσχέδιον, τό ψηφισθέν πρό ὀλίγου ὑπό τῆς 'Εθνικῆς 'Αντιπροσωπείας, ἀποτελεῖ τήν συμπλήρωσιν καί τήν ὁλοκλήρωσιν ἑνός ὄντως σημαντικοῦ καί πανελληνίως ἀναγνωριζομένου ἔργου, τό ὁποῖον ἀπό διετίας ἐπιτελεῖ ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων, κ. Καραμανλῆς. Τό ὄνομά του ἀπέβη περίπου συνώνυμον μέ τήν λέξιν πραγματοποίησις.

»Ἔχω τήν πεποίθησιν ὅτι διά τῶν δύο σημερινῶν νομοσχεδίων, θά καταστῆ δυνατόν νά ὁλοκληρώση τήν προσπάθειάν του, καί εὔχομαι ὅλαι αἱ περιφέρειαι τῆς χώρας νά ἀπολαύσουν τούς καρπούς τῆς δημιουργικῆς του δραστηριότητος».

Στή διάρκεια τῆς συζητήσεως πού ἐπακολούθησε, ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶχε τήν εὐκαιρία νά κάμει σειρά διευκρινήσεων καί ἐπιμέρους παρατηρήσεων. Μεταξύ ἄλλων, σέ παρατήρηση βουλευτῆ ὅτι οἱ ἐπαρχιακές ὁδοί δέν θά ὄφειλαν, ὅπως οἱ ἐθνικές, νά χαρακτηριστοῦν μέ τήν ἔκδοση ἐφάπαξ Β.Δ., ἀπάντησε:

«Δέν γνωρίζω, ἐάν ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐλπίζω ὅτι θά ἐπιτύχωμεν εἰς τόν τομέα αὐτόν, θά τό ἐπιτύχωμεν. Ἐκεῖνο κυρίως τό ὁποῖον προέχει εἶναι ἡ σταθερότης τῆς χρηματοδοτήσεως καί τῶν πόρων, τούς ὁποίους θά διαθέτουν. Ἡ συντήρησις εἶναι ἀτέρμων, ἡ κατασκευή ἐπίσης εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως. Δέν δύνασθε λοιπόν, ἐάν δέν κάμετε πολυετές πρόγραμμα, νά ἔχετε τό αἴσθημα ὅτι θά πραγματοποιηθῆ τό ἔργον. Τά ἐπαρχιακά Ταμεῖα θά πρέπει νά κάμουν ἕνα πρόγραμμα, ὁπότε θά πρέπει ἐκ τῶν προτέρων νά εἶναι σαφῶς καθωρισμένον τό ἐπαρχιακόν δίκτυον καί θά πρέπει νά μή ὑπάρχη δυνατότης μεταβολῶν. Ἐάν γίνωνται μεταβολαί, θά καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἐπαρχιακοῦ προγράμματος».

Σέ ἀπάντηση, ἐξάλλου, σχετικῆς παρατηρήσεως τοῦ βουλευτῆ Κ. Παπαγιάννη, ὑποστήριξε:

«Εἴπατε ὅτι θεωρητικῶς καί οὐσιαστικῶς ἔχετε τήν ἄποψιν ὅτι θά πρέπει νά τηρηθῆ ἡ ἀρχή τῆς ἑνότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ. Δέν νομίζω ὅτι αὐτό θά ἔχη ἐπιζημίους συνεπείας. Καί τό θέμα αὐτό, ὅπως κάθε θέμα πολιτικόν, εἶναι δυνατόν νά ὑποστηρίζεται μέ 5-10 ἀπόψεις ἐξ ἴσου πειστικάς. Συνεπῶς, σεῖς ἔχετε τήν ἄποψιν ὅτι κακῶς ὁ σημερινός ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν συγκατετέθη νά δημιουργηθῆ σταθερός καί μόνιμος πόρος, διότι αὐτό θά τόν ἐμποδίζη εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν του προβλημάτων.

»Καί λέγω ὅτι αὐτό ἠμπορεῖ θεωρητικῶς νά εἶναι ὀρθόν, ἀλλά ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ἐσκέφθη ἄλλως. Υἱοθέτησε τό ἐπιχείρημα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων, ὁ ὁποῖος εἶπεν: "Δέν δύνασθε νά κάμνετε πολιτικήν συντηρήσεως ὁδοποιίας ἐφ' ὅσον δέν ἔχετε ὁδούς"».

Στή συνέχεια, ἀντέκρουσε τήν ἄποψη ὅτι θά πρέπει νά ἀπαλειφθεῖ ἀπό τό κείμενο τοῦ νομοσχεδίου ἡ διάταξη πού προβλέπει τήν καταβολή εἰσφορᾶς 5% ἀπό τούς δήμους καί τίς κοινότητες μέ σκοπό τήν ἐνίσχυση τῶν πόρων πού θά διατεθοῦν γιά τήν ὁδοποιία:

«Πρῶτον, ἡ διάταξις εἶναι δυνητική. Προϋποθέτει τήν ἀπόφασιν τοῦ τοπικοῦ ὀργάνου, ἡ ὁποία θά ἐγκριθῆ ἀπό τόν ὑπουργόν τῶν 'Εσωτερικῶν. Διττῶς προστατεύεται ἡ κοινότης. Δεύτερον, ἠμπορεῖ νά εἶναι μερική καί ὄχι καθολική εἰς ὅλον τόν νομόν. Ἡμεῖς θέτομεν βάσιν οἰκονομικήν.

»Θά παρεκάλουν νά δεχθῆτε τοῦτο, διότι εἶναι ἀξίωσις τῆς ὑπαίθρου νά τούς ἐπιτρέψωμεν νά φορολογοῦνται διά νά κάμουν δρόμους. Θά ἦτο δυνατόν νά εἴχατε δίκαιον, ἐάν τό δημόσιον ἐπεδίωκε νά ἀπαλλαγῆ κάθε βάρους. 'Ενῶ τό δημόσιον λέγει, τούς ἐξασφαλίζω πόρους καί τούς παρέχω τήν δυνατότητα τῆς κατασκευῆς τῶν δρόμων. Ἐάν θελήσω νά διαγράψω αὐτάς τάς διατάξεις, ὅλοι οἱ κύριοι συνάδελφοι θά διαμαρτυρηθοῦν».

Καί κατέληξε:

«'Εάν ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων ἐπέμενε νά ἐπιβάλη μίαν φορολογίαν ὑπέρ τῆς Κυβερνήσεως, θά ἦτο δυνατόν νά γεννηθοῦν ἀντιρρήσεις. 'Ο ὑπουργός, ὅμως, τῶν Δημοσίων Ἔργων φροντίζει, ἵνα, ὅσον τό δυνατόν, καταστοῦν αἱ ἐπαρχίαι ἱκαναί νά ἐκτελέσουν προγράμματα ὁδοποιίας. Ἤθελον νά σᾶς εἴπω ὅτι ἀπό ὅλας τάς ἐπαρχίας δέχομαι ἐπίμονα αἰτήματα, νά τούς δημιουργήσωμεν τήν δυνατότητα νά φορολογοῦνται μεταξύ των, διά νά κατασκευάσουν δρόμους. Δέν εἶναι αὐτή ἡ διάταξις παρά μία ἀπάντησις εἰς τό αἴτημα τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου. 'Εάν σεῖς οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δέχεται νά φορολογηθῆ διά νά κατασκευάση δρόμους, δέν τό δέχεσθε, αὐτό εἶναι ὄχι εἰς βάρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλά εἰς βάρος τοῦ λαοῦ. Εἶναι θέμα τοῦ λαοῦ, τόν ὁποῖον ἐκπροσωπεῖτε, καί σεῖς ἄς ἐκτιμήσετε ἐάν ἡ διάταξις αὕτη εἶναι χρήσιμος ἤ ὄχι. 'Εγώ ὅμως, μέ τήν πεῖραν, τήν ὁποίαν ἔχω ἐπί τοῦ θέματος, νομίζω ὅτι εἶναι χρήσιμον νά ὑπάρχη ὡς δυνατότης, ἀποκλείω δέ τήν περίπτωσιν τοῦ νά γίνη κατάχρησις, κατά τρόπον, ὥστε νά δημιουργηθοῦν ἐπαχθεῖς ὅροι δι' ὡρισμένας ἐπαρχίας. Θά ἐκτιμήσουν τήν δυνατότητα οἱ τοπικοί παράγοντες. 'Εάν τήν ἐκτιμήσουν κακῶς, θά ἐλεγχθοῦν ἀπό τρεῖς ὑπουργούς. 'Εάν δεχθῶμεν ὅτι εἰς μίαν ἐπαρχίαν ὑπάρχει οἰκονομική κρίσις, τότε κακῶς τό τοπικόν συμβούλιον ἀπεφάσισε νά ἐπιβάλη αὐτήν τήν εἰσφοράν, καί εἶναι δυνατόν, προσφεύγοντες εἰς τόν δεύτερον βαθμόν, εἰς τούς ὑπουργούς, νά ἀπαλλαγοῦν. 'Επίσης εἶναι περιωρισμένης φορολογικῆς διαρκείας. Εἶναι δυνατόν νά εἴπωμεν ὅτι ἐφέτος ἔχομεν πρόγραμμα βεβαρυμένον καί συντρέχει λόγος νά ἐπιβάλωμεν δι' ἕνα ἤ δύο χρόνια αὐτήν τήν εἰσφοράν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ὅλαι αὐταί αἱ ἐγγυήσεις, αἱ ὁποῖαι μᾶς πείθουν ὅτι ἀφ' ἑνός μέν ἀποκλείεται ἡ

κατάχρησις, ἀφ' ἑτέρου δημιουργεῖται μία δυνατότης ἐνδεχομένης χρησιμοποιήσεως δι' ὡρισμένας ἐπαρχίας».

Τέλος, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό γενικότερο θέμα τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀναγκαίων πόρων γιά τή σταθερή χρηματοδότηση τῶν ἔργων ὁδοποιίας, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων παρατήρησε:

«Τό θέμα τῆς ὁδοποιίας εἰς ὅλας τάς χώρας ἀπό ἀπόψεως χρηματοδοτήσεως καί προγράμματος ἐμφανίζεται κατά τρόπον ἰδιότυπον. Τό θέμα τῆς συντηρήσεως εἶναι ἀτέρμον, ὡς εἶπον. Ἐφροντίσαμεν νά δημιουργήσωμεν μόνιμον πόρον, ὁ ὁποῖος νά ἐπιτρέπη προγραμματισμόν. Ἡ ἀδυναμία εἰς τόν τομέα αὐτόν ἦτο ὅτι δέν ὑπάρχει σταθερός καί μόνιμος πόρος, ὁ ὁποῖος νά ἐπιτρέπη εἰς τόν ἑκάστοτε ὑπουργόν νά ἔχη μίαν ἀσφαλῆ προοπτικήν διά τόν προγραμματισμόν. Τό γνωρίζουν ὅσοι ὑπῆρξαν ὑπουργοί. Ὅταν δέν δύνασθε νά γνωρίζητε μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τί κονδύλιον δύνασθε νά διαθέσητε, δέν δύνασθε νά κάμετε τίποτε, διότι ὅταν θά τό κάμετε ἔρχεται ὁ χειμών καί δέν ἐκτελεῖται τό πρόγραμμα καί συνεχῶς πρέπει νά ὑπάρχη ἐκ τῶν προτέρων σαφῶς καθωρισμένον ἕνα ἐλάχιστον διά τήν συντήρησιν τῆς ὁδοποιίας ποσόν. Αὐτό διεπίστωσα ἀπό τήν πεῖραν μου. Σεῖς κατέχεσθε ἀπό τήν νοοτροπίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νά ἔχη ἐνιαῖον προϋπολογισμόν. Ἐγώ, ἀντιθέτως, ἔχων τήν προσωπικήν μου πεῖραν, ἐπιμένω ὅτι πρέπει νά εὑρεθῆ ἕνας τρόπος νά δημιουργηθῆ μία σταθερά πολιτική εἰς τό θέμα τῆς ὁδοποιίας· ἐάν δέν δυνάμεθα νά ἔχωμεν αὐτάς τάς σταθεράς προϋποθέσεις, τουλάχιστον νά τάς ἐξασφαλίσωμεν ἐκεῖ ὅπου δυνάμεθα»[154].

Μέ τήν ψήφιση τοῦ Ν. ὑπ' ἀριθμ. 3155/1955 ἐπιτεύχθηκε ὁ καθορισμός τῆς γενικῆς διαιρέσεως τῶν ὁδῶν σέ Ἐθνικές, Ἐπαρχιακές καί Δημοτικές ἤ Κοινοτικές, τοῦ χαρακτηρισμοῦ κάθε κατηγορίας τῶν «ὑπόχρεων πρός κατασκευήν, ἀνακαίνισιν καί συντήρησιν τῶν ὁδῶν», τῶν πόρων τῶν Ταμείων ὁδοποιίας καί τοῦ εἰδικοῦ τέλους γιά τή χρήση τῶν ὁδῶν, τῶν εἰσφορῶν τῶν κοινοτήτων ὑπέρ τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας καί ἄλλων συναφῶν θεμάτων, ὅπως τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ταμείων Ὁδοποιίας, Ἀτελείας καί Προνοίας.

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς συζητήσεως στή Βουλή, ἡ ἐφημερίδα «Τό Βῆμα» δημοσίευσε τό ἑξῆς σχόλιο:

Ἠμπόρει θεωρητικῶς νά εἶχε δίκαιον ὁ πρώην ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν κ. Παπαγιάννης, ὅταν ἀντετάχθη, βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς ἐνότητος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, κατά τῆς ἐπιβολῆς εἰδικῆς εἰσφορᾶς διά τήν κατασκευήν καί συντήρησιν τοῦ δικτύου τῆς Ἐπαρχιακῆς Ὁδοποιίας. Εἰς τήν πρᾶξιν ὅμως εἶχε δίκαιον ὁ ὑπουργός τῶν Συγκοινωνιῶν κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος ἐπέμεινεν εἰς τήν ψήφισιν τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου. Ἀπόδειξις ὅτι τόν ὑπουργόν τῶν Δημοσίων Ἔργων συνεχάρησαν ὄχι μόνον ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, ἀλλά καί ὁ εἰσηγητής τῆς μειοψηφίας, καθώς καί οἱ περισσότεροι ἀπό τούς βουλευτάς τῶν ἐπαρχιῶν πού ὡμίλησαν, ἀνεξαρτήτως ἂν ἦσαν κυβερνητικοί ἤ ἀντιπολιτευόμενοι. Εἶναι γνωστόν, ἄλλωστε, ὅτι τά λαμπρά ἔργα τῶν Ἀθηνῶν, τά ὁποῖα ἀφήνουν ἐποχήν εἰς τήν ἱστορίαν τῆς πρωτευούσης, ἔγιναν χάρις εἰς μίαν εἰδικήν εἰσφοράν ἐπί τοῦ εἰσιτηρίου τῶν λεωφορείων. Διατί τάχα δέν θά ἔπρεπε νά γίνη κάτι ἀνάλογον καί διά τούς ἐπαρχιακούς δρόμους[155];

Ἡ «Καθημερινή», ἐξάλλου, σέ ἀντίκρουση τῆς μομφῆς ὅτι ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν ἐνδιαφέρεται μόνο γιά τήν ὁδοποιία τῆς πρωτεύουσας καί ἀγνοεῖ τήν ἐπαρχία, ὑπογραμμίζει σέ σχόλιό της, ὅτι στό σύνολο τῶν 2700 χιλιομέτρων πού κάλυπτε ὁλόκληρο τό ἀσφαλτικό δίκτυο τῆς χώρας, προστέθηκαν στό εἰκοσάμηνο διάστημα τῶν «ἔργων Καραμανλῆ» 1100 χιλιόμετρα, ἐνῶ ἄλλα 700 εἶναι προγραμματισμένα καί ὑπό ἐκτέλεση. Καλύπτονται δηλαδή τά 60% τοῦ ὅλου δικτύου, ἀνεξάρτητα ἀπό τά ὁδικά ἔργα Ἀθηνῶν καί Πειραιῶς, τά ὁποῖα δέν ἐπιβαρύνουν τόν κρατικό προϋπολογισμό οὔτε κατ' ἐλάχιστο, ἐφόσον ἡ δαπάνη ἐξοικονομεῖται ἀπό τίς εἰδικές εἰσφορές. Ὁ κρατικός προϋπολογισμός — ἐπισημαίνει — προβλέπει πιστώσεις μόνο γιά τήν ἐπαρχιακή ὁδοποιία, ἡ ὁποία καί προχωρεῖ μέ ταχύτατο ρυθμό[156].

9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Μέ ἐντολή τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἀρχιτεκτονική ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου κατάρτισε μελέτη μέ ἀντικείμενο τήν ὁριστική μελλοντική μορφή τῆς ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ, ἀπό τήν Καστέλλα μέχρι τό Σούνιο. Εἰδικότερα, προσδιορίστηκαν οἱ θέσεις γιά τήν ἀνέγερση ξενοδοχείων, καζίνου, λουτρικῶν ἐγκαταστάσεων, ναυτικῶν ἐγκαταστάσεων, κέντρων ἀναψυχῆς κ.λ.π., προβλέφθηκε ἀκόμη εὐρύ περιθώριο ἀναπτύξεως τῆς παραλιακῆς ζώνης στό πλαίσιο τοῦ νέου πολεοδομικοῦ προγράμματος.

Παράλληλα μέ τήν τουριστική ἀνάδειξη τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ, ὅπου κατασκευάζεται ἡ νέα παραλιακή ὁδός Βουλιαγμένης - Βαρκίζης - Λομβάρδας - Ἀναβύσσου - Σουνίου, τό ὑπουργεῖο προέβλεψε μέτρα γιά τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ κύριου τουριστικοῦ σκοποῦ τῆς ἀκτῆς. Συγκεκριμένα, κηρύχθηκαν ἀπαλλοτριωτέες ὁρισμένες ἐκτάσεις, μεταξύ τῆς ὁδοῦ καί τῆς θάλασσας, μέ σκοπό νά ἀποδοθοῦν σέ κοινή χρήση καί νά ἀποτελέσουν τό πεδίο ἐκτελέσεως ἔργων τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς. Καθορίστηκαν, τέλος, ὁρισμένοι πολεοδομικοί περιορισμοί στήν ἀνέγερση οἰκοδομῶν καί προβλέφθηκαν οἱ ὅροι γιά τίς ἀναγκαῖες ἀπαλλοτριώσεις.

Ἀνακοινώνεται ἀπό τό ὑπουργεῖο Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ἡ χορήγηση καί νέας πιστώσεως 4 ἑκατ. νέων δραχμῶν γιά τή συνέχιση τῶν ἔργων ὑδρεύσεως καί ἀποχετεύσεως τῆς πρωτεύουσας.

11-12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς πραγματοποιεῖ νέα ἐπίσκεψη στά σεισμόπληκτα νησιά τοῦ Ἰονίου, Ζάκυνθο, Κεφαλληνία καί Ἰθάκη, καί ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα λιμενικά ἔργα.

Στό Ἀργοστόλι, ἀπευθυνόμενος στό μητροπολίτη Κεφαλληνίας καί τά μέλη τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς ἀποκαταστάσεως τῶν νήσων, καθώς καί στούς ἐκπροσώπους τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων, τόνισε:

«Γνωρίζετε ὅτι ἀπό μηνός περίπου λαμβάνονται σύντονα μέτρα πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις, ὥστε ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν νήσων νά ἀρχίση ὁριστικῶς κατά τάς ἀρχάς Ἀπριλίου. Πρός τοῦτο ἐχορηγήθησαν νέαι σημαντικαί πιστώσεις, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολή δύο ταγμάτων στρατοῦ, ἁπλουστεύθη καί ἐσυντομεύθη ἡ διαδικασία τῶν δικαιουμένων ἀρωγῆς καί ἡ ἐπίλυσις σωρείας ζητημάτων συνδεομένων μέ τήν ἀποκατάστασιν τῶν νήσων, καί οὕτω εὑρισκόμεθα εἰς τάς παραμονάς τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀνοικοδομήσεως. Προκαλεῖ ὡς ἐκ τούτου ἔκπληξιν, ὅτι ὡρισμέναι ἐπαγγελματικαί τάξεις προέβησαν πρό ἡμερῶν εἰς ἐνέργειαν, ὅπως ἡ τῆς ἀπεργίας, ἥτις, μή ἔχουσα οὔτε νόημα, οὔτε δικαιολογίαν, δύναται νά παραβλάψη τό ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κατοίκων τῶν νήσων. Διότι, ἐάν γύρω ἀπό τό ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως δημιουργηθῆ κλίμα μεμψιμοιρίας καί ἀντιθέσεως, δέν θά δύναται νά ἀναμείνη κανείς ἀγαθά ἀποτελέσματα. Ἐπιθυμῶ δέ, μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν, νά σᾶς εἴπω ὅτι τό ἐκτεταμένον αὐτό θέμα, τό ὁποῖον τό καθιστᾶ δυσκολώτερον τό γεγονός ὅτι ἔχασε τήν ἀτμόσφαιραν τῶν πρώτων ἡμερῶν, θά ἀχθῆ εἰς πέρας μόνον ἐάν ὑπάρξη στενή καί πλήρης συνεργασία Κράτους καί ἐνδιαφερομένων καί ἄν οἱ τελευταῖοι αὐτοί ἀναλάβουν τό ἔργον τοῦτο μέ πίστιν καί αἰσιοδοξίαν».

Ἐπανερχόμενος, κατά τή διέλευσή του ἀπό τήν Πάτρα, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι εἶναι ἐξαιρετικά ἱκανοποιημένος ἀπό τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν ἀνοικοδομήσεως καί πρόσθεσε ὅτι, ὅπως ἐλπίζει, τό πρόγραμμα τῆς ὁριστικῆς στεγάσεως τῶν σεισμοπλήκτων θά ἐφαρμοστεῖ ἀπό τήν 1η Ἀπριλίου 1955.

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑπογράφει, ἀπό κοινοῦ μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό ἐπί τῶν Δημοσίων Ἔργων, τήν ὁριστική συμφωνία γιά τήν ἐκτέλεση ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων στόν Ἕβρο.

Τό κείμενο τῆς συμφωνίας προβλέπει τή δημοπράτηση τῶν ἔργων ἀπό τίς δύο Κυβερνήσεις, στίς 9 Ἀπριλίου, τήν ἔναρξη τῆς ἐκτελέσεώς τους, στίς 15 Μαΐου, καί τήν περάτωση τοῦ ἔργου σέ διάστημα πέντε κατασκευαστικῶν περιόδων. Κάθε χώρα ἀναλαμβάνει τήν ἐκτέλεση καί χρηματοδότηση τοῦ τμήματος τοῦ ἔργου πού θά κατασκευαστεῖ στό ἐθνικό της ἔδαφος, ἐνῶ προβλέπεται ἡ σύσταση κοινῆς ἐπιτροπῆς γιά τό συντονισμό τῶν δύο προγραμμάτων καί τήν ἐπίλυση τῶν τεχνικῶν διαφορῶν, καί, ἀκόμη, ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος τῆς κατασκευῆς χαμηλῶν ἀναχωμάτων σέ περιοχές, ὅπως τοῦ Σουφλίου καί τοῦ Διδυμοτείχου, γιά τίς ὁποῖες ἡ μελέτη δέν προβλέπει ἔργα προστατευτικά.

Ἡ ὠφέλεια πού θά προκύψει μετά τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἔργων ὑπολογίζεται σέ 1 ἑκατ. τουρκικῶν λιρῶν γιά κάθε χώρα, ἐνῶ τό ἐτήσιο εἰσόδημα τῆς περιοχῆς, ὅπου θά ἐκτελεστοῦν, θά αὐξηθεῖ κατά 250%. Σέ πρῶτο στάδιο θά ἀποδοθοῦν στήν καλλιέργεια 531.000 στρέμματα.

Ἀπό τήν πλευρά τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ὁ πρωθυπουργός Ἀντνάν Μεντερές, σέ τηλεγράφημα πρός τόν Ἕλληνα ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, ἐξῆρε τή σημασία τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμφωνίας, ὡς «μίαν ἐπιπλέον ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθυμίας συνεργασίας, ἥτις ἐμφωλεύει εἰς τάς καρδίας μας».

Ὅταν, στίς 16 Μαρτίου ὑπογραφεῖ ἡ διακήρυξη γιά τή δημοπράτηση τῶν ἔργων, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά κάμει τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἕβρου, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευή δημοπρατεῖται ἤδη, ἀποτελοῦν ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα, τά ὁποῖα ἐξετελέσθησαν εἰς τήν χώραν μας.

»Δι' αὐτῶν θ' ἀποδοθοῦν εἰς τήν καλλιέργειαν ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐκτάσεις 250.000 περίπου στρεμμάτων καί θά καταστῆ δυνατόν νά ἀρδευτοῦν ἰσόποσοι περίπου ἐκτάσεις μετά τήν κατασκευήν καί τῶν ἀρδευτικῶν δικτύων. Διά τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν ἔργων αὐτῶν ὑπολογίζεται ὅτι ἡ καθαρά ἐτησία γεωργική πρόσοδος τῆς ἀκριτικῆς αὐτῆς περιοχῆς θ' αὐξηθῆ κατά 60-70 ἑκατομμύρια δραχμάς, ἤτοι περίπου θά τριπλασιασθῆ.

»Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν καί ἐπειδή δέν φαίνεται νά εἶναι ἀρκετά γνωστόν τό ἔργον τό ὁποῖον συντελεῖται εἰς τόν τομέα τῶν παραγωγικῶν ἔργων, εἶναι χρήσιμον νά ὑπομνησθῆ ὅτι, ἐκτός τῶν ἔργων τοῦ Ἕβρου, ἐτέθησαν ὑπό ἐκτέλεσιν ἀπό τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου καί τά ἄλλα μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα, ὅπως τά ἀρδευτικά φράγματα τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἀλιάκμονος καί τοῦ Ἀχελώου, τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Χαβρίου καί τῆς Λαψίστης καθώς καί τά ἀποπερατούμενα ἔργα τῶν πεδιάδων Ἠπείρου, Μακεδονίας, Θεσσαλίας καί Πελοποννήσου.

»Ὡς γνωστόν, τά τρία μεγάλα ἀρδευτικά φράγματα ἀποτελοῦν τήν προϋπόθεσιν διά τήν ἄρδευσιν 1.200.000 στρεμμάτων εἰς τάς πεδιάδας Θεσσαλονίκης καί Ἀγρινίου - Μεσολογγίου, ἐμελετᾶτο δέ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν ἀπό τό 1935, ὅτε ἔληξε τό πρῶτον

στάδιον τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου. Τά ἔργα τῆς Λαψίστης καί τοῦ Χαβρία εἶναι ἐπίσης μεγάλης σημασίας ἔργα, διότι θά ἀνακουφίσουν τάς ἀγόνους περιοχάς τῆς Ἠπείρου καί τῆς Χαλκιδικῆς. Τέλος, εἰς τάς πεδιάδας Θεσσαλονίκης, Σερρῶν, Ἠπείρου, Θεσσαλίας καί Πελοποννήσου ἐξετελέσθησαν ἀντιπλημμυρικά, ἀποστραγγιστικά καί ἀρδευτικά ἔργα εἰς εὐρυτάτην κλίμακα, διατεθέντων, ἀφ' ἧς ἀνέλαβεν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις μέχρι σήμερον, δι' αὐτά 280 ἑκατ. δραχμῶν.

»Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν ὅτι τά ἔργα αὐτά ἐν τῷ συνόλῳ των συνιστοῦν τό μεγαλύτερον πρόγραμμα ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, τό ὁποῖον ἀνελήφθη ποτέ ὑπό τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, ἡ δέ πραγματοποίησίς του θά βελτιώσῃ αἰσθητῶς τό ἐθνικόν μας εἰσόδημα καί θά ἀνακουφίσῃ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τούς ἀγροτικούς πληθυσμούς.

»Ἤδη ἔχομεν τήν πρόθεσιν, ὅπως ἀναπτύξωμεν ἔτι περαιτέρω, ἀπό τοῦ προσεχοῦς οἰκονομικοῦ ἔτους, τό πρόγραμμα τοῦτο, πιστεύοντες ὅτι ἀσφαλῆ βάσιν διά τήν ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομίας μας καί προϋπόθεσιν διά τήν ἀνάπτυξιν τῶν ἄλλων κλάδων αὐτῆς θά ἀποτελέσῃ ἡ βελτίωσις τῆς ἀγόνου καί περιωρισμένης ἑλληνικῆς γῆς».

3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξαγγέλλει τή διάθεση πρόσθετης πιστώσεως, ὕψους 14 ἑκατ., γιά τά παραγωγικά ἔργα Μακεδονίας, ἰδίως γιά τά φράγματα Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονος.

Αἱ συμπληρωματικαί αὐταί πιστώσεις, τονίζεται στό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, παρέστη ἀνάγκη νά διατεθοῦν διότι ὡς ἀνεκοινώθη καί ἄλλοτε, αἱ διατεθεῖσαι διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος πιστώσεις ἀπερροφήθησαν κατά τό πρῶτον περίπου ἑξάμηνον, λόγω τοῦ γοργοῦ ρυθμοῦ, μέ τόν ὁποῖον προωθήθησαν αἱ σχετικαί ἐργασίαι.

Τονίζεται ὅτι τό πρόγραμμα τῆς κατασκευῆς τῶν φραγμάτων ἐκτελεῖται μέ τόσην ἐπιτυχίαν, ὥστε νά προβλέπεται ὅτι ταῦτα θά παραδοθοῦν πέντε μῆνας πρό τῆς συμβατικῆς προθεσμίας[157].

10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιθεωρεῖ τά ἔργα μεταξύ Πλατείας Ἀμερικῆς καί Κάτω Πατησίων, ἐνόψει τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν ἐξέτασε μέ προσοχή τό αἴτημα τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς νά ἀποφευχθεῖ ἡ διχοτόμηση τῆς συνοικίας τους ἀπό τίς γραμμές τοῦ σιδηροδρόμου καί κατέβαλε προσπάθεια γιά τή βελτίωση τῶν ὅρων τῆς συμβάσεως πού ἀναφέρονται στίς ὑποχρεωτικές διαβάσεις, ὥστε νά διευκολύνονται οἱ πεζοί. Τό εἰδικό τοῦτο θέμα θά ἀποτελέσει καί τό κύριο ἀντικείμενο εἰδικῆς συσκέψεως, ὑπό τήν προεδρία του, στίς 11 Μαρτίου.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, διευκρινίστηκε ὅτι στή διάρκεια τοῦ Ὀκτωβρίου 1955 θά ἔχει λειτουργήσει ἡ νέα γραμμή τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου μέχρι τή Νέα Ἰωνία καί θά ἔχει ἀποπερατωθεῖ ἡ ἀνοικοδόμηση τῶν σταθμῶν στό τέρμα Πατησίων καί τή Νέα Ἰωνία.

Στό ἐπόμενο κατασκευαστικό στάδιο θά περιληφθεῖ, σύμφωνα μέ μεταγενέστερη δήλωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἐπέκταση τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέχρι τοῦ Ἀμαρουσίου. Ἤδη, προκειμένου νά μή δυσχερανθεῖ ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν διαμερισμάτων τοῦ προαστείου, ἔχει προβλεφθεῖ κατασκευή πολλῶν διαβάσεων κάτω ἀπό τίς τροχιοδρομές.

22 ΜΑΡΤΙΟΥ 1955

Μετά τή διαμόρφωση τῶν ὁριστικῶν ἀποφάσεων τοῦ Κ. Καραμανλῆ πάνω στό θέμα τῆς πολιτικῆς ἀεροπορίας, εἰσάγεται στή Βουλή καί συζητεῖται τό σχέδιο νόμου «Περί τροποποιήσεως τοῦ Ν.Δ. 3006/1954 "περί ἐκκαθαρίσεως τῆς ὑπό τοῦ Α.Ν. 1850/1951 συσταθείσης Ἑλληνικῆς Ἀεροπορικῆς Ἀν. Ἑταιρείας ΤΑΕ"».

Στή διάρκεια τῆς σχετικῆς συζητήσεως καί σέ ἀπάντηση παρατηρήσεως τοῦ εἰσηγητῆ τῆς μειοψηφίας, Κ. Μητσοτάκη, ὅτι ἡ Κυβέρνηση, προτοῦ φθάσει στή λήψη τῶν τελευταίων ἀποφάσεών της, δέν ἐφάρμοσε θετική πολιτική στόν τομέα τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀποσυντεθεῖ ἡ πολιτική ἀεροπορία τῆς χώρας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀντέτεινε:

«Πρίν ἤ παραστῆ ἀνάγκη νά ληφθοῦν τά μέτρα ἀπό μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ΤΑΕ ἐλειτούργει κατά τρόπον ὥστε νά δημιουργῆται ἀτμόσφαιρα ἐμπιστοσύνης; Θά ἤθελα νά γνωρίζω τήν γνώμην σας. Προσπαθεῖτε νά δημιουργήσετε ἐντυπώσεις, ὅτι ἐνῶ καλῶς εἶχον τά πράγματα τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, παρενέβη ἀπροσδοκήτως ἡ Κυβέρνησις διά λόγους προσωπικούς. Καί ἐρωτῶ: μέχρι τῆς ἡμέρας πού παρέστη ἀνάγκη νά παρέμβῃ ἡ Κυβέρνησις, ἔβαινον καλῶς τά πράγματα τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας ἤ διότι δέν ἔβαινον καλῶς ἐδημιουργήθη ἡ ἀνάγκη τῆς παρεμβάσεως; Ἄλλωστε, ὅπως γνωρίζετε, αἱ συγκοινωνίαι αἱ ἀεροπορικαί, αἱ σιδηροδρομικαί καί πᾶσαι συγκοινωνίαι, εἶναι προνόμιον τοῦ Κράτους. Τό παραχωρεῖ εἰς κάποιον, καί ἐάν δέν κάμῃ καλήν χρῆσιν, ἔχει δικαίωμα νά παρέμβῃ. Θά ἤθελον νά γνωρίζω, ἐάν πιστεύετε ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς πού παρενέβη τό Κράτος ἡ ΤΑΕ ἐλειτούργει καλῶς».

Στό περιεχόμενο τοῦ νομοσχεδίου, καθώς καί στήν προϊστορία τοῦ ὅλου θέματος, ἀναφέρθηκε ἐκτενέστερα ὁ ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν, Κ. Παπακωνσταντίνου. «Δέν ἐνόμιζον», παρατήρησε στήν

ἀρχή τῆς ἀγορεύσεώς του, «ὅτι τό νομοσχέδιον ἐπρόκειτο νά προκαλέση τόσην συζήτησιν, διότι ἡ φιλοδοξία τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἦτο λίαν περιωρισμένη. Ἐπρόκειτο εἰς τήν οὐσίαν νά συζητήσωμεν τάς προθεσμίας καί νά ἐπιτραπῆ νά φθάση τό ταχύτερον εἰς τόν πλειστηριασμόν ἡ κατάθεσις τῆς ΤΑΕ, ἡ ὁποία βασανίζει τό ἑλληνικόν Δημόσιον ἀπό τό 1948». Στή συνέχεια, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε ἀναλυτικά στό ἱστορικό τῆς ἑταιρείας, κατέληξε ὡς ἑξῆς:

«Τί ἐπιδιώκει ὁ νόμος 3006 καί τί προσδοκᾶ ἡ Κυβέρνησις σήμερον διά τῆς τροποποιήσεως τοῦ νόμου 3006; Νά τερματισθῆ τό ταχύτερον ἡ ὑπόθεσις αὐτή τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, νά ἀπαλλαγῆ τό ἑλληνικόν Δημόσιον ἀπό τήν δήμευσιν ἐκείνου τοῦ προνομίου, καί ἐλευθέρα μετά ταῦτα νά χωρήση εἰς τήν ὀργάνωσιν τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας κατά τρόπον, ὁ ὁποῖος θά ἐγγυᾶται ὅτι ἡ νέα ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία θά δημιουργηθῆ, θά εἶναι βιώσιμος, διά νά μή ἐπαναληφθῆ ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἔγινε τό 1951, ὅταν ἐδημιουργήθη τύποις μέν μία ἰδιωτική ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία θά ἐπρόκειτο νά ἀποβῆ μάστιξ τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ ὁποία ὅμως οὐσιαστικῶς ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συστάσεώς της δέν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρά νά βασίζεται εἰς ἐπιχορηγήσεις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, αἱ ὁποῖαι, ὅπως ἀνέφερον, ἀνῆλθον εἰς 2 δισεκατομμύρια τήν ἐποχήν ἐκείνην, καί τρία ἑκατομμύρια σημερινάς δραχμάς μέ τήν ἀναπροσαρμογήν τήν νομισματικήν. Δέν ξεύρω τί θά ἐπετυγχάνετο ἐάν ὑποτεθῆ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐπροχώρει εἰς τήν ἀφαίρεσιν τοῦ προνομίου καί ἐγκατέλειπε τήν ἑταιρείαν μέ τάς ὑποχρεώσεις καί τάς δεσμεύσεις καί τά προνόμια τά ὁποῖα εἶχον δημιουργηθῆ εἰς βάρος της. Πρέπει νά συνομολογηθῆ, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἐάν ἐγκατελείπετο ἡ ἑταιρεία εἰς τήν θέσιν τήν ὁποίαν εὑρίσκεται ἤ ἐάν παρεδίδετο εἴτε εἰς τούς σημερινούς εἴτε εἰς τούς παλαιούς μετόχους, εἴτε εἰς οἱουσδήποτε τρίτους, μετά μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐπρόκειτο νά ἐπαναληφθῆ ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἔγινεν ἕως τώρα, ὅσον ἀφορᾶ τούς μετόχους, οἱ ὁποῖοι θά ἀνέκτων τήν ἐπιχείρησίν των, καί τήν ἐπομένην τῆς παραδόσεως εἰς χεῖρας των τῆς ἐπιχειρήσεως, θά ἐνεφανίζοντο εἰς τό Δημόσιον καί θά τοῦ ἔλεγαν ὅτι ἀδυνατοῦμεν νά ἀνταποκριθῶμεν εἰς τάς ὑποχρεώσεις μας, δέν ἔχομεν κεφάλαια νά προχωρήσωμεν, ἄς ἔλθη ὁ προϋπολογισμός νά πληρώση».

Ἡ συζήτηση ἐκλεισε μέ δευτερολογία τοῦ Κ. Μητσοτάκη καί παρέμβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

«Μετά δύο καί ἥμισυ ἔτη διακυβερνήσεως, ἐρχόμεθα μέ ἕνα νομοθέτημα, τό ὁποῖον ἐπισπεύδει ὡρισμένην διαδικασίαν, χωρίς καί νά ὑποδηλοῦται, ἔστω καί εἰς πολύ γενικάς γραμμάς, ἡ πρόθεσις τῆς Κυβερνήσεως νά ἀντιμετωπίση τό θέμα κατά τόν Α ἤ Β τρόπον, διότι πιθανώτατα καί ἡ ἰδία ἡ Κυβέρνησις νά μή ἔχη καταλήξει εἰς ἀποφάσεις: θά κάμη δηλαδή κρατικήν ἐκμετάλλευσιν τήν Πολιτικήν Ἀεροπορίαν, θά τήν κάμη ἰδιωτικήν ἐκμετάλλευσιν, καί ἄν τήν κάμη ἰδιωτικήν ἐκμετάλλευσιν, ἤ ἔστω καί ἄν τήν κάμη κρατικήν, κατά ποῖον τρόπον θά παύση ἡ ἐκμετάλλευσις νά εἶναι παθητική, καί κατά συνέπειαν, νά βαρύνη τόν προϋπολογισμόν; Νομίζω, κύριε Πρόεδρε καί κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡ ἑλληνική Ἀντιπροσωπεία καί ἡ ἑλληνική κοινή γνώμη θά ἔπρεπε νά ἔχη τό δικαίωμα μετά 2 ½ ἔτη, ἀφ' ὅτου ἔγιναν αὐτά τά ὁποῖα ἔγιναν, αἱ συζητήσεις πού προηγήθησαν καί ὅλαι αὐταί αἱ ἀτέλειαι τῆς διαδικασίας, νά ἀξιώση ἀπό τόν Ἑλληνικόν Συναγερμόν, νά δώση συγκεκριμένην πολιτικήν, τήν ὁποίαν οὔτε τό νομοθέτημα δίδει οὔτε αἱ δηλώσεις τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν δίδουν.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡμεῖς θά ἀναμείνωμεν τήν ἐκδήλωσιν τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, διά νά συζητήσωμεν καί διά νά ἀσκήσωμεν τήν κριτικήν ἐπ' αὐτῆς».

Κ. Καραμανλῆς: *Εἶναι ἡ τρίτη ἤ τετάρτη φορά πού εὑρίσκομαι εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀπαντήσω ἐπί τῶν ἀντιρρήσεών σας. Θά σᾶς παρακαλέσω νά δεχθῆτε ὅτι δέν ἔχετε τό δικαίωμα νά μᾶς κατηγορῆτε, διότι σήμερον δέν λέγομεν πρός τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν πῶς θά ὀργανώσωμεν τήν Πολιτικήν Ἀεροπορίαν. Σᾶς εἶπα διατί. Εἶναι ἀπαραίτητον νά τελειώσωμεν πρῶτον τό στάδιον τῆς ἐκκαθαρίσεως. Δέν δυνάμεθα νά ὁμιλήσωμεν περί νέας ὀργανώσεως ἐάν δέν εἴμεθα κύριοι τοῦ προνομίου. Κακῶς ἀνεγνωρίσθη τό προνόμιον ὡς περιουσιακόν στοιχεῖον τῆς ἑταιρείας. Ἀπήντησα ἐπ' αὐτοῦ τρεῖς φοράς καί λυποῦμαι διότι δέν ἠθελήσατε νά τό ἀντιληφθῆτε. Δέν δυνάμεθα νά ὁμιλῶμεν περί νέας ὀργανώσεως, ἐάν δέν γίνωμεν κύριοι τοῦ προνομίου. Ἐπιβάλλεται νά γίνη ἡ ἐκκαθάρισις, καί ἐάν γίνωμεν κύριοι τοῦ προνομίου, θά διαπραγματευθῶμεν εἴτε μέ λοιπούς κεφαλαιούχους, εἴτε μέ ἑταιρείας.*

»Δέν δυνάμεθα, λοιπόν, σήμερον νά εἴπωμεν τί θά κάμωμεν, διότι δέν ἔχομεν τό βασικόν στοιχεῖον τοῦ προνομίου»[158].

Τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε καί ἔλαβε ἀρ. Νόμου 3179/1955. Σέ ἐφαρμογή του, μετά τή λύση τῆς συμβάσεως μέ τήν Ἀνώνυμη Ἑταιρεία ΤΑΕ, τό ὑπουργεῖο Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων προκήρυξε, τήν 1η Ἰουλίου, διαγωνισμό γιά τήν παραχώρηση τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀεροπορικῶν μεταφορῶν.

24-28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί, στή συνέχεια, τήν Καβάλα, τή Δράμα, τίς Σέρρες καί τήν Κατερίνη, ὅπου ἐνημερώνεται γιά τήν πορεία τῆς ἐκτελέσεως τῶν δημοσίων ἔργων.

Κατά τήν παραμονή του στή Θεσσαλονίκη συγκάλεσε σύσκεψη γιά τό συγκοινωνιακό πρόβλημα τῆς πόλεως, τό ὁποῖο καί ἀποφασίστηκε νά χειριστεῖ προσωπικά ὁ ἴδιος καί νά δώσει, τό ταχύτερο δυνατό, τήν ἐνδεικνυόμενη λύση σέ συνάρτηση μέ τό πρόγραμμα τῶν ὑπό ἐκτέλεση νέων ἔργων.

Κατά τή διέλευσή του ἀπό τή Θεσσαλονίκη, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶχε τήν εὐκαιρία νά δηλώσει ὅτι ἐπί Κυβερνήσεως Κέντρου διατέθηκαν γιά τά παραγωγικά ἔργα Μακεδονίας, κατά τά ἔτη 1951 καί 1952, συνολικά 20.000.000 δραχμῶν, ἐνῶ ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς Κυβερνήσεως Συναγερμοῦ διατέθηκαν μόνο γιά τό ἔτος 1953, 33.000.000, καί γιά τό

τρέχον οἰκονομικόν ἔτος, 64.000.000 —53 ἀρχικῶς καί 11 πρό ἡμερῶν ἐκτάκτως.

Σέ ἀπάντηση, ἐξάλλου, ἀνακριβῶν πληροφοριῶν καί σχολίων μερίδας τοῦ τύπου, μέ ἀναφορά στίς πιστώσεις γιά τήν ἐκτέλεση τῶν παραγωγικῶν ἔργων στή Μακεδονία, ὁ Κ. Καραμανλῆς παρατήρησε:

«Ὡρισμένοι δημαγωγοί, ἐπιδιώκοντες ὅπως μειώσουν, διά λόγους κακῶς ἐννοουμένης ἀντιπολιτεύσεως, τήν σημασίαν τοῦ τεραστίου ἔργου τό ὁποῖον ἐπιτελεῖται εἰς τόν τομέα αὐτόν ἐν Μακεδονίᾳ, δίδουν κατά καιρούς εἰς τόν τύπον ἀνακριβεῖς πληροφορίας διά τήν πορείαν τῶν ἔργων καί τάς πιστώσεις αἱ ὁποῖαι διατίθενται δι' αὐτά. Ἐπί Κυβερνήσεως Κέντρου διετέθησαν διά παραγωγικά ἔργα Μακεδονίας 22 ἑκατ. κατά τό 1952, ἐνῶ ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως διετέθησαν 33 ἑκατ. διά τό 1953 καί διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος 64 ἑκατ., ἐκ τῶν ὁποίων 53 ἑκατ. ἀρχικῶς καί 11 ἑκατ. πρό ἡμερῶν ἐκτάκτως, δηλαδή ὑπερτριπλάσιαι πιστώσεις ἐκείνων, αἵτινες διετίθεντο κατά τό παρελθόν.

»Ἐγράφη ἐπίσης, κατά τρόπον προδίδοντα ἄγνοιαν τῶν πραγμάτων, ἄν μή κακοπιστίαν, ὅτι τά φράγματα δέν προωθοῦνται ὡς ἐπείγοντα, διά τόν λόγον ὅτι παρίσταται ἀνάγκη νά γίνουν ἐν τῷ μεταξύ αἱ μελέται τῶν ἀρδευτικῶν δικτύων. Τοῦτο εἶναι ἀναληθές, διότι τά φράγματα τοῦ Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονος, παρά τούς ἀντιθέτους ἰσχυρισμούς, θά παραδοθοῦν ἐνωρίτερον κατά τρίμηνον ἀπ' ὅ,τι προβλέπουν αἱ σχετικαί συμβάσεις, ἡ δέ μελέτη τοῦ ἀρδευτικοῦ δικτύου, ἀνεξαρτήτως τῆς κατασκευῆς τῶν φραγμάτων, ἀνετέθη εἰς ὁμάδα Ἑλλήνων τεχνικῶν ταυτοχρόνως μέ τήν ἔναρξιν κατασκευῆς τῶν φραγμάτων πρό ἑνός καί πλέον ἔτους.

»Ἐπειδή, ὅμως, δημιουργεῖται σύγχυσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι κατά καιρούς γίνονται ἀπολύσεις ἐργατοτεχνικοῦ προσωπικοῦ τῆς ΥΣΣΥΕΜ, παρέχομεν τήν πληροφορίαν ὅτι τοῦτο δέν ὀφείλεται εἰς τήν ἀνεπάρκειαν τῶν διατεθειμένων πιστώσεων, ὡς προκύπτει ἀπό τούς ἀνωτέρω ἀριθμούς, ἀλλά εἰς τήν μεταβολήν τοῦ συστήματος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων. Δηλαδή, παρέστη ἀνάγκη πρός τό συμφέρον τῶν ἔργων, νά καθιερώσωμεν διά τά μεγάλα ἐξ αὐτῶν, ὅπως εἶναι τά φράγματα, τό σύστημα τῆς δι' ἐργολαβιῶν ἐκτελέσεως αὐτῶν καί οὐχί ἀπολογιστικῶς ὑπό τήν ΥΣΣΥΕΜ, ὡς ἐγένετο κατά τό παρελθόν. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι τό σύστημα τοῦτο συντελεῖ εἰς τόν περιορισμόν τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τῆς ΥΣΣΥΕΜ».

Σέ σχόλιο μέ ἀφορμή τίς δηλώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ, «Τό Βῆμα» ἐπιβεβαιώνει ὅτι, τόσο κατά τό οἰκονομικό ἔτος 1954-55, ὅσο καί κατά τό προηγούμενο,

ἡ Κυβέρνησις τοῦ Συναγερμοῦ διέθεσεν εἰς τάς νέας χώρας διά τήν ἐκτέλεσιν ἀναλόγων ἔργων ποσά διπλάσια καί τριπλάσια ἀπό ἐκεῖνα πού διέθεταν αἱ Κυβερνήσεις τοῦ Κέντρου. Ὅτι δέ ἐφέτος τά ἔργα ἔγιναν μέ πολύ μεγαλυτέραν ἀπό ἄλλοτε ταχύτητα, καί δι' αὐτό τά διατιθέμενα κεφάλαια ἐξηντλήθησαν ταχύτερα τοῦ συνήθους. Ἡ κυβερνητική αὕτη ἀπάντησις εἶναι πλήρης καί δέν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν. Ἡ ταχυτέρα συμπλήρωσίς των συμφέρει, καί διά τῆς ἐπιταχύνσεώς των λύεται εἰς τήν Μακεδονίαν τό πρόβλημα ἀνεργίας πού ἔχει δημιουργηθεῖ[159].

Προτοῦ ἀναχωρήσει ἀπό τή Θεσσαλονίκη, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε καί τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Πρόθεσίς μου εἶναι νά ἀνακατασκευάσω ἐξ ὑπαρχῆς τάς δύο κεντρικάς λεωφόρους τῆς Θεσσαλονίκης, δηλαδή τήν λεωφόρον Τσιμισκῆ καί τήν λεωφόρον Ἐγνατίαν. Καί διά μέν τήν πρώτην ἔδωσα ἤδη ἐντολήν νά γίνῃ ἡ δημοπρασία, μέ προοπτικήν νά ἀρχίσῃ ἡ ἐκτέλεσις περί τά τέλη Ἀπριλίου, διαθέσας πρός τοῦτο πίστωσιν δραχμῶν 1.700.000. Ὅσον ἀφορᾶ τήν δευτέραν, ἡ ἔναρξις τῆς κατασκευῆς της συνοδεύεται μέ τήν λύσιν τοῦ ζητήματος τῶν τροχιοδρόμων. Δυστυχῶς ἀπωλέσθη πολύτιμος χρόνος καί ἤδη οἱαδήποτε λύσις καί ἄν προτιμηθῇ, ἡ διαδικασία της θά συντελέσῃ εἰς τήν ἐπιβράδυνσιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου. Εἶναι γνωστόν ὅτι, ἐπειγόμενος διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἦλθον πρό διμήνου εἰς Θεσσαλονίκην καί ἐζήτησα τάς ἀπόψεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς πόλεως, παρ' ὅλον ὅτι δέν εἶχα ὑποχρέωσιν πρός τοῦτο. Μοῦ ἐζητήθη τότε δεκαπενθήμερος προθεσμία, ἡ ὁποία ὅμως παρετάθη κατ' ἐπανάληψιν. Μετά δίμηνον ἦλθον καί πάλιν εἰς Θεσσαλονίκην, διά νά διαπιστώσω ὅτι τό θέμα ὄχι μόνον δέν προωθήθη πρός τήν λύσιν του, ἀλλά ἔγινεν ἀφορμή ἐρίδων καί ἀντιθέσεων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ Κυβέρνησις, ἔχουσα τό προνόμιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν τροχιοδρόμων καί ὑφισταμένη περί τά 10 ἑκατ. δρχ. ζημίαν ἐτησίως ἀπό τήν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν, θά ἀναζητήσῃ λύσιν τοῦ θέματος, τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον τό σημερινόν καθεστώς ἀναστέλλει τήν πρόοδον τῆς Θεσσαλονίκης.

»Ἐπίσης, ἔδωσα ἐντολήν καί διέθεσα τάς σχετικάς πιστώσεις διά τήν στρῶσιν τοῦ τελικοῦ ἀσφαλτικοῦ τάπητος τῆς παραλιακῆς λεωφόρου Ἀρετσοῦς καί τῆς κεντρικῆς Βασιλέως Γεωργίου καί Ὄλγας. Ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς τελευταίας ταύτης λεωφόρου διά τῆς κατασκευῆς καί τοῦ ὑπολοίπου τμήματος αὐτῆς, συνδυάζεται δυστυχῶς καί αὐτή μέ τό θέμα τῶν τροχιοδρόμων. Ἐζήτησα διά τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ νά μεταφέρω, δαπάναις τοῦ ὑπουργείου, τάς γραμμάς τοῦ ὑπολειπομένου αὐτοῦ τμήματος ἐπί τῆς ὁδοῦ Τζαβέλλα, πλήν ὅμως, ὁ δῆμος δέν συναινεῖ εἰς τοῦτο, μέ τήν αἰτιολογίαν ὅτι θά ὑποστῇ ζημίας ἡ ὁδός Τζαβέλλα.

»Ὅσον ἀφορᾶ τήν πλατεῖαν Βαρδαρίου, τήν ὁποίαν κατεσκευάσαμεν τό παρελθόν φθινόπωρον,

ἐλπίζω ὅτι ὁ δῆμος θά διαμορφώση τό ἐσωτερικόν αὐτῆς, καθ' ἃ συνεφωνήθη καί βάσει σχεδίου, τό ὁποῖον παρεδόθη εἰς αὐτόν ὑπό τοῦ ὑπουργείου».

Συμπληρωματικά, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοίνωσε ὅτι διέθεσε γιά τήν ἐπισκευή ὁδῶν τῆς Καστοριᾶς καί τοῦ Λαγκαδᾶ ἀπό 200.000 δραχμές, ἐνῶ τό ἴδιο ποσό διατέθηκε γιά τήν κατασκευή τῆς ὁδοῦ ἀπό τό γήπεδο τῆς Τούμπας ὡς τό νοσοκομεῖο ΑΧΕΠΑ.

10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955

Παρουσία τοῦ βασιλέως καί τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν, Κ. Καραμανλῆ, ἐγκαινιάζεται, μέ τή θεμελίωση τοῦ Διοικητήριου τῆς Ζακύνθου, τό γενικότερο πρόγραμμα τῆς ἀνοικοδομήσεως στά Ἑπτάνησα.

Ὁ ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα» γράφει μεταξύ τῶν ἄλλων:

Μέσα στήν κορεσμένη ἀπό παλμό ἀτμόσφαιρα, ὁ πρωταγωνιστής τῆς ἡμέρας ἦτο ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος ἐπί πέντε μῆνες ἀφιέρωσε ὅλη τή δραστηριότητά του γιά τή σημερινή πραγματικότητα. Διά νά μεταμορφωθῆ ὁ χῶρος τῶν ἀμόρφων ἐρειπίων σέ καλοσχεδιασμένες πόλεις. Διά νά γίνη ἡ ἐρήμωση, κυψέλη ἐργασίας. Διά νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις τῆς ἀνεγέρσεως 10.000 σπιτιῶν, πού σύμφωνα μέ τά σχέδια θά παραδοθοῦν μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1955.

Συγκινημένος ὁ Κ. Καραμανλῆς ζῆ τό ἔργο αὐτό πού μπορεῖ νά καυχηθῆ πώς εἶναι δημιούργημα τῆς ἰδικῆς του ἀποφασιστικότητος.

— Τί θά μᾶς πῆτε κύριε ὑπουργέ σήμερα, πού οἱ κόποι μιᾶς πενταμήνου προσπαθείας γίνονται πραγματικότης;

— *Δέν ἔκαμα παρά τό καθῆκον μου*[160].

Σέ σύντομη προσφώνησή του, κατά τήν τελετή τῶν ἐγκαινίων, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά τονίσει:

«Ἐπιδίωξη τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ὅπως διά τό τρέχον ἔτος, ἐκτός τῶν δημοσίων κτιρίων καί τῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας (λιμενικῶν, ὑδρεύσεως, ἀποχετεύσεως κ.λ.π.), ἀνοικοδομηθοῦν εἰς τάς νήσους 9-10 χιλιάδες περίπου κατοικίαι. Ἤδη ἀπό 21ης Μαρτίου ἐ.ἔ., ὁπότε ἤρχισε νά λειτουργῆ ὁ μηχανισμός τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἰδίως ἐν ὑπαίθρῳ, ὑπεγράφησαν συμβάσεις ἀρωγῆς διά 2595 κατοικίας, ἐθεμελιώθησαν δέ μέχρι τῆς στιγμῆς 915».

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων τόνισε ὅτι ἡ πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος *«θά ἐξαρτηθῆ μεγάλως ἀπό τήν προθυμίαν καί τήν δραστηριότητα τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπό τήν αἰσιοδοξίαν καί τήν κατανόησιν τῶν ἐνδιαφερομένων».* Τέλος, ἀναφέρθηκε στή βοήθεια τοῦ ἐξωτερικοῦ πρός τούς σεισμοπλήκτους καί ἐξῆρε τή δράση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, *«ἡ συμβολή τῶν ὁποίων εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ παρόντος προβλήματος ὑπῆρξεν ὄντως ἀποφασιστική».*

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπίσημης ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν ἀνοικοδομήσεως τῶν σεισμόπληκτων νησιῶν τοῦ Ἰονίου, ἐπισημάνθηκε στόν ἡμερήσιο τύπο ἡ συνολική, ὡς τή στιγμή ἐκείνη, διάθεση ποσοῦ 556 ἑκατ. δραχμῶν, στό ὁποῖο περιλαμβάνονται 113 ἑκατ. ἀπό ἐράνους, 20 ἑκατ. ἀπό εἰσφορές βιομηχάνων καί 5 ἑκατ. δολλάρια ἀπό τήν ἀμερικανική βοήθεια.

Ἀφοῦ παρέμεινε μία ὁλόκληρη ἑβδομάδα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπανῆλθε δύο ἑβδομάδες ἀργότερα, στίς 29 Ἀπριλίου, στά Ἑπτάνησα προκειμένου νά ἐπιβλέψει προσωπικά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῶν σεισμόπληκτων περιοχῶν. Χαρακτηριστική τῆς ἐμμονῆς του στήν ἀνάγκη ἐπιταχύνσεως τοῦ ρυθμοῦ ἐκτελέσεως τῶν προγραμματισμένων ἐργασιῶν, ὑπῆρξε ἡ ἐντολή γιά τή συνέχισή τους καί κατά τίς νυκτερινές ὥρες.

22 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τά μέλη τοῦ Προεδρείου τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐπαγγελματιῶν Αὐτοκινητιστῶν, τά ὁποῖα τοῦ ἐκθέτουν τά προβλήματα τοῦ κλάδου τους μετά τήν ἐπιβολή νέας φορολογίας καί τήν αὔξηση τῆς τιμῆς τῆς βενζίνης. Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν ὑποσχέθηκε νά μελετήσει τό σχετικό ὑπόμνημα καί νά δώσει σύντομα ἀπάντηση. Σέ νέα συνάντηση, στίς 4 Μαΐου, θά δηλώσει ὅτι ὑπό τήν ἀπειλή ἀπεργίας κάθε συζήτηση εἶναι περιττή καί ὅτι, ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ στήν πρώτη συνάντησή τους, τά θέματα θά ἐξεταστοῦν ἀπό 5μελῆ κυβερνητική ἐπιτροπή μέ εἰσηγητή τόν ὑφυπουργό Συγκοινωνιῶν, Κ. Παπακωνσταντίνου.

Μετά τίς διαβεβαιώσεις αὐτές, οἱ αὐτοκινητιστές ἀνέστειλαν τήν ἀπεργία.

6 ΜΑΪΟΥ 1955

Ἐπανέρχεται στή Βουλή, μετά ἀπό σχετική ἐπερώτηση, τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῆς πρωτεύουσας.

Συγκεκριμένα, ὁ βουλευτής Θ. Χαβίνης ὑποστήριξε ὅτι δύο εἶναι τά κύρια θέματα, ἡ προτίμηση ἀπό τόν ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων τῆς παρευβοϊκῆς ἐνδιαμέσου χαράξεως καί τό ζήτημα τοῦ ἀντλιοστασίου. Κατά τήν ἄποψή του, ἀποτελεῖ σφάλμα ἡ ἐγκατάλειψη τῆς παρευβοϊκῆς χαράξεως, μέ τήν ὁποία θά γινόταν συγχρόνως καί ἄρδευση μεγάλων ἐκτάσεων, μέ μία ἐπιβάρυνση τό πολύ 60-80 ἑκατομμυρίων. Μέ ἀφορμή τό ζήτημα τοῦ ἀντλιοστασίου, διατύπωσε παράκληση καί σύσταση στόν ὑπουργό γιά μεταφορά του στήν Ἀνάχωλη, ἀντί τῆς θέσεως στό Μαυρίκι, ὅπου θεωρεῖ δύσκολη καί ἀνασφαλῆ τήν κατασκευή του.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνι-

ῶν, Κ. Καραμανλῆς, ὑποσχέθηκε νά ἐξετάσει τήν πρόταση τοῦ Θ. Χαβίνη, ἔστω καί ἄν οἱ ἐκθέσεις τῶν εἰδικῶν συνηγοροῦν ἀνεπιφύλακτα γιά τήν ἐπιλογή τοῦ Μαυρικίου. Τό ἀπόσπασμα τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς, μέ τήν κύρια παρέμβαση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

«Κύριοι βουλευταί. Μολονότι δέν ἀγνοῶ τό δικαίωμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως νά ἐλέγχῃ ἀνά πᾶν στάδιον τίς πράξεις τῆς Κυβερνήσεως, ὁμολογῶ ὅτι ἐκπλήσσομαι διότι ἀνακινεῖται μέ τόσην καθυστέρησιν τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν. Τόν περασμένον Ἰούνιον, πρό ἑνός ἔτους περίπου, ἡ Κυβέρνησις ἀνεκοίνωσε τήν ἀπόφασίν της, διά τῆς ὁποίας, ἀφοῦ ἐξηγοῦσε τήν διαδικασίαν τήν ὁποίαν ἠκολούθησεν, ἔλεγε διατί προτείνει τήν ἐνδιάμεσον χάραξιν. Ἀπό τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Αὐγούστου πού ἐγένετο ἡ προκήρυξις τῆς δημοπρασίας διά τήν ἐκτέλεσιν τῆς χαράξεως ἐμεσολάβησαν δύο μῆνες, καί ἀπό τοῦ Αὐγούστου πού ἐγένετο ἡ δημοπρασία μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου πού ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις ἐμεσολάβησαν τρεῖς μῆνες. Καί ἀπό τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι σήμερον πού ἐκτελεῖται τό ἔργον ἐμεσολάβησαν ἄλλοι ὀκτώ μῆνες. Ἐάν εἰλικρινῶς ἡ ἀντιπολίτευσις, καί εἰδικῶς οἱ ἐπερωτῶντες τήν Κυβέρνησιν, ἐπίστευαν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀκολουθεῖ ἐσφαλμένην ὁδόν, δέν γνωρίζω διατί θά ἔπρεπε νά ἀναμείνουν νά παρέλθῃ ἕνα ἔτος ὁλόκληρον διά νά ἀπευθύνουν τήν παροῦσαν ἐπερώτησιν καί νά προκαλέσουν τήν ἀποψινήν συζήτησιν. Θά ἦτο δυνατόν, ἐάν εἰλικρινῶς κατείχοντο ἀπό ἀνησυχίας ὡς πρός τήν ὀρθότητα τῆς ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως, νά ἀντιδράσουν ἐγκαίρως, νά κάμουν πρό δέκα μηνῶν αὐτό τό ὁποῖον κάμνουν ἀπόψε, εἰς τρόπον ὥστε νά ἔχουν τήν βάσιμον ἐλπίδα ὅτι εἶναι δυνατόν νά προλάβουν σφάλματα.

»Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, φαίνεται ὅτι ἡ συζήτησις αὐτή προεκλήθη διά τόν λόγον ὅτι τό νέον κόμμα, ἡ Φιλελευθέρα Δημοκρατική Ἕνωσις, ἐπιθυμοῦσα νά καταλάβῃ ὁλόκληρον τόν χῶρον τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀπεφάσισε νά ἀσκήσῃ ἔντονον ἀντιπολίτευσιν. Λέγω, λοιπόν, ὅτι εἰλικρινῶς ἐκπλήσσομαι, διότι μετά παρέλευσιν ἑνός ἔτους ἀπό τῆς ἀνακοινώσεως τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως καί ὀκτώ μῆνας ἀπό τῆς ἐνάρξεως δέν ἐδόθη εὐκαιρία διά νά ἐκφράσητε τάς ἀνησυχίας σας καί ἐνδεχομένως νά προστατεύσετε τήν Κυβέρνησιν ἀπό ἐνδεχόμενον σφάλμα. Ὅταν εἶχα τήν τιμήν νά φέρω εἰς τήν Βουλήν τόν νόμον, διά τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησα τόν πόρον τόν ἀπαραίτητον διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, διεξήχθη συζήτησις ἐπί τοῦ νόμου ἐκείνου καί ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Χαβίνης ἔλαβε τόν λόγον καί μετέφερε τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ τεχνικοῦ μέρους. Εἶπα τότε, ὅτι, μολονότι δέν συζητοῦμεν τό τεχνικόν μέρος, ἀλλά συζητοῦμεν ἕνα νομοσχέδιον, διά τοῦ ὁποίου ἀναζητοῦμεν τούς πόρους διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, παρά ταῦτα, διότι ὁ κύριος Χαβίνης εἶναι καθ' ὅλα σεβαστός καί εὐγενής —ὡς ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων εἶχεν ἀσχοληθῆ μέ τό θέμα αὐτό— δέν ἠρνήθην νά δώσω ἐξηγήσεις καί ἐδέχθην τήν συζήτησιν. Διατί, ἐπαναλαμβάνω, οἱ ἀξιότιμοι συνάδελφοι, οἱ ὁποῖοι ἀπευθύνουν τήν παροῦσαν ἐπερώτησιν πρός τήν Κυβέρνησιν καί τήν ἐλέγχουν διά μίαν δῆθεν ἄστοχον ἐνέργειαν, διατί καθ' ὅλα τά στάδια, ἀπό τά ὁποῖα ἐπέρασε τό θέμα αὐτό τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν, δέν ἐπωφελήθησαν μιᾶς εὐκαιρίας διά νά προλάβουν τήν Κυβέρνησιν, ἀλλά φέρουν σήμερον τήν συζήτησιν; Ἐπαναλαμβάνω, ὅμως, ὅτι δέν ἔχω τό δικαίωμα, μετά τάς παρατηρήσεις τάς ὁποίας ἔκαμα, νά ἀρνηθῶ εἰς οἱανδήποτε στιγμήν τῆς ἐκτελέσεως τῆς κυβερνητικῆς πράξεως τόν ἔλεγχον. Παρά ταῦτα, ἠθέλησα νά δώσω τήν ἐνδεχομένην ἐξήγησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἔρχεται αὐτός ὁ ἔλεγχος τόσον καθυστερημένος.

»Κύριοι συνάδελφοι, ὅταν ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως εὑρίσκετο εἰς τό ἐξῆς σημεῖον: ἡ προηγουμένη τῆς ἰδικῆς μας Ὑπηρεσιακή Κυβέρνησις εἶχεν ἐγκρίνει ὁριστικῶς τήν μελέτην τῆς παρευβοϊκῆς χαράξεως καί, διότι ἐθεώρησεν ὅτι τό ἔργον εἶναι τόσον σοβαρόν, δέν ἠθέλησεν νά ἀναλάβῃ τήν εὐθύνην τῆς ἐκτελέσεως, διά νά πράξῃ τοῦτο ἡ ἐκ τῶν ἐκλογῶν προερχομένη πολιτική Κυβέρνησις.

»Ὅταν ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον καί ἠσχολήθην μέ τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως, διεπίστωσα ὅτι, παραλλήλως πρός τήν παρευβοϊκήν χάραξιν, ὑπῆρχε καί μία ἄποψις τῆς Ἑταιρείας Ὑδάτων, ὑποστηριζομένης ἀπό σημαντικήν μερίδα τεχνικῶν, ἰσχυριζομένων ὅτι ναί μέν θά πρέπει νά φέρωμεν τά νερά ἀπό τήν Ὑλίκην, ἀλλά, ἀντί τῆς παρευβοϊκῆς χαράξεως, προέτεινεν ἄλλην συντομωτέραν, ἥτις δέν θά ὑπερέβαινε τά 44 χιλ. Θά ἦτο δυνατόν νά ἐκτελεσθῆ μέ 70 ἑκατ., καί, πέραν τούτων, θά ἀνελάμβανεν τήν δαπάνην ἡ Ἑταιρεία χωρίς νά ἐπιβαρυνθῆ τό Κράτος. Θά ἐγίνετο δέ κατά τόν ἐξῆς τρόπον: θά ἐγίνετο κατ' ἀρχήν τό πρῶτον στάδιον, καθ' ὅ θά ἔκαμνε ἕν φράγμα εἰς τήν Ραπτόζαν, ὅπου θά συνεκεντροῦντο τά νερά τοῦ Ἀσωποῦ καί, ἐκ τῆς πωλήσεως τούτων, θά ἠδύνατο μετά 4-5 χρόνια ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τῶν χρημάτων νά ἐκτελέσῃ τό δεύτερον στάδιον. Ἡ Κυβέρνησις εὗρισκεν τήν ἄποψιν αὐτήν συμφέρουσαν, πρῶτον διότι τό ἔργον ἦτο ἐφθηνότερον καί δεύτερον, διότι δέν θά ἐπεβαρύνετο τό Κράτος. Οὕτως ἐτέθη εἰς τήν Κυβέρνησιν τό ζήτημα ὅτι, προκειμένου νά ἔλθουν τά νερά ἀπό τήν Ὑλίκην, θά ἦτο δυνατόν νά ἔλθουν ἤ διά τῆς παρευβοϊκῆς χαράξεως, ἤ διά τῆς προτεινομένης ὑπό τῆς Ἑταιρείας Ὑδάτων. Εἶπον τότε εἰς τήν Κυβέρνησιν, ἐάν δέν ἐρευνήσω τήν πρότασιν τῆς Ἑταιρείας, δέν εἶναι δυνατόν νά τήν ἀποδεχθῶ, διότι ἐνδέχεται ἡ Ἑταιρεία, διά νά ματαιώσῃ τήν ὕδρευσιν τῶν Ἀθηνῶν, νά μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς ἀδιέξοδον. Ἐζήτησα ἀπό τήν Κυβέρνησιν πίστωσιν χρόνου, διά νά ἐλέγξω τήν πρότασιν τῆς Ἑταιρείας. Ἐζήτησα ἀπό τήν Ἑταιρείαν μελέτην. Μοῦ εἶπεν ὅτι στερεῖται μελέτης. Ἐζήτησα προμελέτην. Μοῦ εἶπεν ὅτι δέν ἔχει προμελέτην, ἀλλά ὡρισμένα στοιχεῖα, τά ὁποῖα τῆς ἐπιτρέπουν νά ἐκτιμήσῃ τό κόστος τοῦ ἔργου. Ἐζήτησα τά στοιχεῖα αὐτά, τά ὁποῖα μοῦ ἔστειλεν. Ἐκάλεσα μίαν ἐπιτροπήν. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς εἴπω ὅτι γύρω ἀπό τό θέμα αὐτό εἶχε δημιουργηθῆ φανατισμός, ὑπῆρχεν μία προκατάληψις ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀνεμείχθησαν εἰς τό ἔργον αὐτό. Διά τοῦτο, ἠθέλησα νά χρησιμοποιήσω διά τόν ἔλεγχον τῆς ἐν λόγω προτάσεως πρόσωπα, τά ὁποῖα δέν εἶχον ἀνάμιξιν εἰς τό θέμα. Πράγματι, συνεκρότησα μίαν ἐπιτροπήν, ὑπ' ὄψιν τῆς ὁποίας ἐτέθησαν τά στοιχεῖα τῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία ἀπεφάνθη ὅτι, μολονότι τό μῆκος τῆς ἐν λόγῳ χαράξεως εἶναι μικρότερον, δέν θά εἶναι μικρότερον τό κόστος της ἀπό τήν παρευβοϊκήν χάραξιν. Καθ' ἣν ὅμως ἐποχήν ἐρευνᾶτο ἡ πρότασις αὐτή, ἡ ὑπεύθυνος Ἑταιρεία τῆς ὑδρεύσεως Ἀθη-

νῶν ἐμελέτησεν τήν ἐνδιάμεσον χάραξιν, ὁδηγηθεῖσα ἀπό τήν ἐξῆς ἁπλῆν σκέψιν, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἐρχόμεθα νά ἑνώσωμεν δύο σημεῖα, δηλαδή τήν Ὑλίκην μέ τάς Ἀθήνας, εἶναι δυνατόν ἡ ἕνωσις νά γίνῃ κατά διάφορον τρόπον.

»Εἶναι δυνατόν δηλαδή νά ὑπάρχουν 8-10 χαράξεις. Ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως καί ἐξήταζε τήν δυνατότητα ἄλλης χαράξεως ἐκτός τῆς θηβαϊκῆς καί τῆς παρευβοϊκῆς. Διεπιστώθη ὅτι εἶναι δυνατόν νά γίνῃ ἐνδιάμεσος χάραξις, ἡ μεγαλυτέρα ἀπό ἀπόψεως ἐδαφῶν καί οἰκονομικωτέρα ἀπό ἀπόψεως ἐκτελέσεως. Ἐζήτησα τότε τήν ἄδειαν ἀπό τήν Κυβέρνησιν νά κάμω προμελέτην. Εἶχα ὑποχρέωσιν, ἐφ' ὅσον συνεζητεῖτο ἡ δυνατότης καί ἄλλης χαράξεως, νά τήν ἐρευνήσω, ὥστε νά ἔχω τό αἴσθημα ὅτι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἀπεφάσισα ἦτο τό ὀρθόν, διότι, φαντασθῆτε τήν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία θά ἀπεφάσιζε τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ἐάν, ὅταν ἔπραττε τοῦτο, ὑπεστηρίζετο ἀπό ὑπευθύνους τεχνικούς ὅτι ἦτο δυνατή οἰκονομικωτέρα χάραξις. Εἶχα στοιχειῶδες καθῆκον νά πράξω τό πᾶν μέχρις ὅτου βεβαιωθῶ ὅτι δέν ὑπάρχει καλυτέρα χάραξις.

»Ἐγένετο ἡ προμελέτη τῆς ἐνδιαμέσου χαράξεως. Ἐσχημάτισα μίαν ἐπιτροπήν, τήν ὁποίαν κακῶς ὁ ἀξιότιμος ἐκ Ρόδου συνάδελφος ἐπέκρινεν, διότι ἤθελα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θά ἔκαμνον τήν ἔρευναν νά μή εἶναι προκατειλημμένοι ἐπί τοῦ προκειμένου θέματος καί νά ἔχω ἀντικειμενικήν γνώμην. Νά ἀναζητήσω τήν γνώμην ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μέχρι τῆς στιγμῆς δέν εἶχον ἀναμειχθῆ ἐνεργῶς. Συνεπῶς, ἔκαμα μίαν ἐπιτροπήν, τῆς ὁποίας μετεῖχον οἱ δύο καθηγηταί τῆς ὑδραυλικῆς τοῦ Πολυτεχνείου, Καρακασώνης καί Καλίνσκης. Δέν δύναμαι νά δεχθῶ ὡς βάσιμον τόν ἰσχυρισμόν τοῦ κ. Ζίγδη, ὅτι ὁ Καρακασώνης, τόν ὁποῖον τιμῶ, ἦτο εἰς τάς δυσμάς τοῦ βίου του καί συνεπῶς δέν δυνάμεθα νά ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τήν γνώμην του.

»Σᾶς πληροφορῶ, κύριοι συνάδελφοι, χωρίς νά θέλω νά θίξω κανέναν, ὅτι θά κάμω μόνον σύγκρισιν. Τῆς ἐπιτροπῆς λοιπόν μετεῖχον οἱ δύο καθηγηταί τῆς ὑδραυλικῆς κύριοι Καλίνσκης καί Καρακασώνης, καί μετεῖχον καί δύο διακεκριμένοι ὑδραυλικοί, ὁ κ. Ἀλτηγός καί ὁ κ. Κυριακός. Δέν νομίζω ὅτι —ἐάν θέλωμεν νά εἴμεθα καλῆς πίστεως— δυνάμεθα νά ἀρνηθῶμεν ὅτι ἀπό τούς πλέον διακεκριμένους ὑδραυλικούς, ἔξω ἀπό τούς ὑπευθύνους δημοσίους ὑπαλλήλους, εἶναι οἱ δύο αὐτοί τούς ὁποίους ἔβαλαν εἰς τήν ἐπιτροπήν.

»Τούς παρεκάλεσα, λοιπόν, νά μοῦ κάμουν μίαν μελέτην καί τῶν τριῶν χαράξεων. Ἔχομεν τήν παρευβοϊκήν, ἡ ὁποία μᾶς παρουσιάζει καί μελέτην ἐγκεκριμένην. Ἔχομεν τήν ἐνδιάμεσον καί διά τήν ὁποίαν ἡ ὑπεύθυνος ὑπηρεσία ὑδρεύσεως τοῦ ὑπουργείου ἔκαμε προμελέτην καί ἔχομεν καί τήν μέσω Ραπτόζης καί Θηβῶν, τήν ὁποίαν ἐπρότεινεν ἡ Ἑταιρεία καί τήν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἠρεύνησα μετά τῆς ἐπιτροπῆς διά νά βγάλω τό κόστος. Παρεκάλεσα, λοιπόν, τήν ἐπιτροπήν νά κάμῃ μία συγκριτικήν μελέτην, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν ἡ Κυβέρνησις θά εἶναι ὥριμος νά λάβῃ τήν ἀπόφασιν διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, νά ἔχῃ βεβαιότητα ὅτι ἐπιλέγει τήν καλυτέραν λύσιν.

»Δέν παραλείπω νά σᾶς εἴπω ὅτι εἰς τήν ἐπιτροπήν, διά νά εἶναι ἀδιάβλητος ἡ κρίσις της καί τό συμπέρασμα ἀσφαλές, ἔδωσα ἐντολήν ὅπως αἱ συγκρίσεις γίνουν μέ παροχήν ὑδραγωγείου τήν ἰδίαν. Διότι ἡ λύσις τῆς παρευβοϊκῆς ἐμελετήθη μέ παροχήν ὑδραγωγείου 7 μέτρων κυβικῶν. Τότε προέβλεπε συνδυασμόν ἀρδεύσεως καί ὑδρεύσεως. Ἡ λύσις ἡ ἐνδιάμεσος ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τήν λύσιν τοῦ θέματος τῆς ὑδρεύσεως προβλέπει ὑδραγωγεῖον παροχῆς 3 μέτρων κυβικῶν, ὅση δηλαδή ἡ χωρητικότης τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Κακοσάλεσι.

»Διά νά μή δημιουργηθῆ, λοιπόν, ἡ ἐντύπωσις ὅτι βγάζομε ἀκριβωτέραν τήν παρευβοϊκήν — καί εἶναι ἀκριβωτέρα ἐφόσον προβλέπει ὑδραγωγεῖον παροχῆς 7 μέτρων κυβικῶν — θά κάμετε τούς ὑπολογισμούς σας μέ ὑδραγωγεῖον παροχῆς 3 μέτρων κυβικῶν.

»Ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης ὑπῆρξε τό ἑξῆς. Θά ἤθελον, διά νά ἐκτιμηθῆ ἡ ἀνάγκη τῆς διαδικασίας τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, νά σᾶς εἴπω ὅτι ὅταν συνεζητεῖτο τό θέμα τῆς Ὑλίκης, συνεζητεῖτο ἐν συγκρίσει μέ τήν λύσιν Σουβάλας. Τότε λοιπόν τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, διά τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ, ἀφοῦ τό πρῶτον ἐκηρύχθη ὑπέρ τῆς Σουβάλας, τό ἴδιον Συμβούλιον Δημοσίων Ἔργων, τοῦ ὁποίου ἐπικαλεῖσθε, κύριοι συνάδελφοι, ὡς ἐπιδεχομένην ἀμφισβήτησιν τήν ἀπόφασιν, εἶχεν ἀπορρίψει τήν λύσιν τῆς Ὑλίκης καί εἶχε ταχθῆ ὑπέρ τῆς Σουβάλας. Καί ὅπως εἶπεν ὁ τότε ὑπουργός, παρά τήν γνώμην του προέκρινε —καί ὀρθῶς —τήν λύσιν Ὑλίκης. Δέν γνωρίζω, λοιπόν, πῶς εἶναι δυνατόν, ὅταν ἐπικρίνετε τήν ἰδικήν μου πολιτικήν, νά ἐπικαλῆσθε ὡς κάτι, τό ὁποῖον δέν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, τήν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, τό ὁποῖον, ἐνῶ εἶχεν ἀπορρίψει τήν λύσιν Ὑλίκης καί ἐτάχθη ὑπέρ τῆς Σουβάλας, ὅταν ὁ ὑπουργός παρά τήν γνώμην του ἐδέχθη τήν Ὑλίκην, ἐνέκρινε τήν Ὑλίκην.

Ι. Ζίγδης: Διότι ἔγιναν συζητήσεις κατόπιν.

Κ. Καραμανλῆς: Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τό Συμβούλιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κύριοι συνάδελφοι, εἶχε νά κάνῃ μεταξύ Ὑλίκης, παρευβοϊκῆς καί Σουβάλας. Ἀπό τήν πρώτην στιγμήν πού ἐτέθη τό θέμα ὑπ' ὄψιν μου δέν ὑπῆρχε θέμα Σουβάλας. Διότι ἡ Σουβάλα θέλει ὑδραγωγεῖον 143 χιλιομέτρων, δαπάνην ἐκτελέσεως 500.000.000, 30 χρόνια ἐκτέλεσιν, ἐνῶ θά δίδῃ 70.000.000 κυβικά νερό. Διερωτῶμαι, πῶς εἶναι δυνατόν ἐπί 2-3 χρόνια νά διεξάγεται ἡ συζήτησις περί Σουβάλας, δεδομένου ὅτι τά στοιχεῖα ἀποδεικνύουν ὅτι δέν ὑπῆρχε θέμα Σουβάλας. Παρά ταῦτα, τό Συμβούλιον Δημοσίων Ἔργων, ὅταν ἐξήταζε τήν παρευβοϊκήν χάραξιν, τήν ἐξήτασεν ἐν συγκρίσει μέ τήν Σουβάλαν. Καί ἦτο φυσικόν νά ταχθῆ ὑπέρ τῆς Ὑλίκης, ὅπως ἐλέχθη.

»Κατόπιν τούτου θά σᾶς εἴπω ποῖον ἦτο τό συμπέρασμα τῆς Ἐπιτροπῆς.

»Ἡ παρευβοϊκή προϋποθέτει ὑδραγωγεῖον 79 χιλιομέτρων, δαπάνην ἐκτελέσεως 187 ἑκατομ., παροχήν ὕδατος 100 ἑκατ. κυβικῶν, ὅσον καί αἱ τρεῖς χαράξεις. Διότι αἱ τρεῖς χαράξεις τήν αὐτήν παροχήν ὕδατος δίδουν, δεδομένου ὅτι ἡ παροχή καθορίζεται ἀπό τήν χωρητικότητα τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Κακοσάλεσι. Ἔχει δέ δαπάνην λειτουργίας 19,5 ἑκατομμυρίων. Αὐτά ὅσον ἀφορᾶ τήν παρευβοϊκήν. Ἡ θηβαϊκή ἔχει ὑδραγωγεῖον 44 χιλιομέτρων, προϋποθέτει δαπάνην ἐκτελέσεως 239 ἑκατομμυρίων καί ἔξοδα ἀντλήσεως 25 ἑκατομμύρια. Ἐνδιάμεσος: μῆκος ὑδραγωγείου 45 χιλιόμετρα, δαπάνη ἐκτελέσεως 121 ἑκατομμύρια, δαπάνη ἀντλιοστασίου 23 ἑκατομμύρια.

Ι. Ζίγδης: Τούς ἰδίους ἀριθμούς ἔδωσα καί ἐγώ.

Κ. Καραμανλῆς: *Θά τούς ἀκούσετε τώρα, κύριε συνάδελφε, διά νά ἡμπορέση καί ἡ Βουλή νά σχηματίση σαφῆ γνώμην περί τοῦ ἐάν ἡ Κυβέρνησις προέκρινε τήν καλυτέραν λύσιν. Ἐπαναλαμβάνω, λοιπόν, ὅτι ἔχομεν τάς τρεῖς χαράξεις. Ἡ παρευβοϊκή θέλει 187 ἑκατομμύρια, ἀλλά μέ παροχήν ὑδραγωγείου 3 κυβικῶν μέτρων καί ὄχι 7. Μέ παροχήν 7 κυβικῶν μέτρων θέλει 259 ἑκατομμύρια. Ὅταν λέγωμεν ὅτι μέ τά ἴδια χρήματα θά ἔχωμεν καί ἄρδευσιν καί ὕδρευσιν, σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἐάν τό ὑδραγωγεῖον τῆς παρευβοϊκῆς ἐπρόκειτο νά γίνη μέ παροχήν 7 μέτρων καί ὄχι 3, ἀντί τῶν 187 ἑκατομμυρίων, στοιχίζει 259 ἑκατομμύρια.*

»Διά νά ὑπάρχη ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ σύγκρισις τῶν διαφόρων χαράξεων γίνεται μέ τήν αὐτήν βάσιν, παρεκάλεσα τήν ἐπιτροπήν νά κάμη σύγκρισιν μέ παροχήν 3 κυβικῶν μέτρων καί συνεπῶς αἱ δαπάναι νά περιορισθοῦν εἰς 187 ἑκατομμύρια, ἐνῶ ἐάν ἐπρόκειτο νά ἐκτελεσθῆ μέ παροχήν 7 μέτρων, ἡ δαπάνη θά ἦτο 259 ἑκατομμύρια.

»Λέγω, λοιπόν, ὅτι ἡ ἐνδιάμεσος, κατά τήν ἄποψιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἄποψις, τήν ὁποίαν υἱοθέτησε καί τό Συμβούλιον Δημοσίων Ἔργων, ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις θά ἀπήτει 121 ἑκατομμύρια ἡ δέ παρευβοϊκή, διά νά εἶναι ἱκανή νά ἐξυπηρετήση ἀμφοτέρους τούς σκοπούς, θέλει 259 ἑκατομμύρια.

»Δέν θά σᾶς ἀναφέρω τά στοιχεῖα τά ἀφορῶντα τήν θηβαϊκήν χάραξιν, τήν ὑποστηριχθεῖσαν ἀπό τήν Ἑταιρείαν καί τόν κ. Παπανικολάου καί θά ἀρχίσω ἀπό τήν σύγκρισιν τῶν δύο χαράξεων.

»Ἔχετε, λοιπόν, τήν ἐνδιάμεσον χάραξιν, μήκους 45 χιλιομέτρων καί δαπάνης 120 ἑκατομμυρίων καί ἔχετε τήν παρευβοϊκήν, μέ παροχήν ὑδραγωγείου 7 μέτρων καί μέ 259 ἑκατομμύρια.

»Ἔλεγον, λοιπόν, ὅτι ἀσχολούμεθα αὐτήν τήν στιγμήν μέ τήν δαπάνην, ἐν συνεχείᾳ δέ θά ἀσχοληθῶμεν μέ τά ἄλλα, τά δῆθεν μειονεκτήματα, τά ὁποῖα καταλογίζονται εἰς τήν πρώτην χάραξιν. Ἔρχεται ἡ ὑπεύθυνος ὑπηρεσία ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν, ἡ εἰδική Ἐπιτροπή καί τό Σ.Δ.Ε. καί πιστοποιοῦν αὐτήν τήν διαφοράν ἀπό ἀπόψεως δαπανῶν. Τό συμπέρασμα τῶν εἰδικῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔκαμαν τάς συγκρίσεις, δίδουν τούς ἀριθμούς διά τά θέματα τῶν τριῶν χαράξεων κατά τρόπον κατηγορηματικόν καί ἀποφαίνονται ὑπέρ τῆς ἐνδιαμέσου χαράξεως. Λέγουν, λοιπόν, οἱ ἀριθμοί αὐτοί οἱ ὁποῖοι βγαίνουν ἀπό μελέτην, τήν ὁποίαν ἔκαμεν ἡ ὑπεύθυνος ὑπηρεσία ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν, ὅτι τά στοιχεῖα τῆς προκριθείσης λύσεως δέν δύνανται νά ἀμφισβητηθοῦν.

»Ὡμιλοῦν περί τοῦ κινδύνου ν' ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ χάραξις αὐτή τήν ὁποίαν προεκρίναμεν ὡς τήν πλέον οἰκονομικήν, ὑπάρχει κίνδυνος εἰς τά πράγματα ν' ἀποδειχθῆ περισσότερον δαπανηρά ἀπό τήν παρευβοϊκήν. Σᾶς εἶπον ποία ἡ διαφορά. Ἡ μέν ἐνδιάμεσος χάραξις ὑπολογίζεται εἰς 120 ἑκατομμύρια, ἡ δέ παρευβοϊκή εἰς 187, καί μέ παροχήν ὑδραγωγείου 7 ½ εἰς 259. Αὐτό σημαίνει ὅτι διαφέρει κατά 130 ἑκατομμύρια. Λέγουν, ὅμως, ἐπαναλαμβάνω, "τί ἀπεφασίσατε τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, χωρίς νά γίνη ὁριστική μελέτη;" Ἀνέφερον προηγουμένως τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου Κακοσάλεσι, ἀλλά καί τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, διά νά μή ἀναφέρω σωρείαν ἄλλων ἔργων, τά ὁποῖα δημοπρατοῦνται ὄχι μόνον διά νά ἐκτελεσθοῦν, ἀλλά μέ τήν ὑποχρέωσιν τῆς Ἑταιρείας πού ἀναλαμβάνει, ἐντός ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος νά κάμη καί τήν μελέτην.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐάν ἡ ὁριστική μελέτη ἤ ἡ ἐκτέλεσις, ὅπως γίνεται σήμερον, ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ προμελέτη δέν ἀφίσταται τῆς πραγματικότητος, θά ἤμουν ὑποχρεωμένος νά δεχθῶ ὅτι ἴσως δέν ἔπρεπε κανείς νά ἀναμείνη τήν ὁριστικήν μελέτην, διά νά ἀρχίση τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Σᾶς πληροφορῶ, διότι ὁ θόρυβος περί τοῦ ὅτι παρουσιάζονται ἀπρόβλεπτα ἐμπόδια εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἐδημιουργήθη πρό 3-4 μηνῶν, ὄχι σήμερον. Καί γνωρίζετε ὅτι τήν ἐπαύριον τοῦ θορύβου αὐτοῦ ἐκάλεσα ὅλους τούς τεχνικούς καί ἐπῆγα ἐπί κεφαλῆς των νά ἐπιθεωρήσω τό ἔργον. Ἐγένετο μία ἀνακοίνωσις τῆς ὑπευθύνου ὑπηρεσίας τῶν Δημοσίων Ἔργων ὅτι ὅλα αὐτά τά ὁποῖα λέγονται, λέγονται διά νά ἐξακολουθήση ἡ κακοδαιμονία γύρω ἀπό αὐτό τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως, ὅτι ὅπως ἐκτελεῖται τό ἔργον αὐτό ἀποδεικνύει ὅτι τά βραχώδη, τά ὁποῖα προέβλεψεν ἡ προμελέτη, εἶναι περισσότερα ἐκείνων τά ὁποῖα εὑρέθησαν. Συνεπῶς ἔχετε τήν διαφοράν τῆς δαπάνης 120 μέ 187 καί ἔχετε τήν ἀπόδειξιν ὅτι εἶναι ἀβάσιμος ὁ φόβος τῶν κυρίων, ὅτι τά 120 θά γίνουν 30. Συνεπῶς, δέν ἔχετε μόνον τήν γνώμην ὑπευθύνων τεχνικῶν, ὑπευθύνων συμβούλων τῆς Κυβερνήσεως, οἱ ὁποῖοι διαπιστοῦν αὐτήν τήν διαφοράν τῶν ἀριθμῶν. Ἔχετε πλήρεις καί ἐμπράκτως τάς ἀποδείξεις, πρᾶγμα τό ὁποῖον σημαίνει ὅτι ὀφείλομεν νά δεχθῶμεν ὡς ὁριστικήν αὐτήν τήν διαφοράν τοῦ κόστους. Ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις ἀπαιτεῖ δαπάνην 120 ἑκατομμυρίων, ἡ παρευβοϊκή 187 καί, ἐπαναλαμβάνω, δέν πιστοποιεῖται μόνον ἀπό τά ὑπεύθυνα κρατικά ὄργανα, ἀποδεικνύεται καί ἀπό τήν πρᾶξιν. Διότι ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις, τῆς ὁποίας ἐξετελέσθη μέχρι σήμερον ὑδραγωγεῖον 5-6 χιλιομέτρων καί σήραγγα, τῆς ὁποίας ἐγένοντο γεωτρήσεις, ἀποδεικνύεται ἀπό τήν πρᾶξιν ὅτι ἀνταποκρίνεται πρός ὅλας τάς προϋποθέσεις τῆς προμελέτης. Τό λέω αὐτό, εἰς ἀπάντησιν τῶν διατυπωθέντων φόβων, ὅτι ἔχετε ὡς ἐπιχειρήματα ὅτι ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις εἶναι εὐθηνή καί βλέπετε ὅτι τά πράγματα ἀποδεικνύουν ὅτι ἠμπορεῖ νά βγῆ ἀκριβωτέρα. Ἀλλ' ἐγώ, συνοδευόμενος ἀπό 10 τεχνικούς, εἶδα ὅτι αὐτό εἶναι ἀναληθές καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτό, τό ὁποῖον λέγετε σήμερον, ὑπῆρξε θέμα, τό ὁποῖον ἐγεννήθη —δέν ἠξεύρω πόθεν— πρό 3-4 μηνῶν.

»Ἐπιθυμῶ νά πείσω τήν Βουλήν ὅτι ἡ ἀναφορά αὐτή τῶν ἀριθμῶν δέν πιστοποιεῖται μόνον ἀπό ὑπεύθυνα ὄργανα τοῦ Κράτους, ἀλλά ἀποδεικνύεται ἀπό τήν πρᾶξιν, τό λέγει καί ἡ ὑπεύθυνος ἀνακοίνωσις τῆς ὑπηρεσίας ὑδραυλικῶν, τό διεπίστωσα κι ὁ ἴδιος. Κύριοι συνάδελφοι, δέν πρόκειται ἐγώ νά δεχθῶ τήν γνώμην τῶν ἀνευθύνων τεχνικῶν συμβούλων. Καί ποῦ θά ἀναζητήσω τούς τεχνικούς συμβούλους; Θά τούς ἀναζητήσω εἰς τά ὄργανα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ἐκ τοῦ νόμου εἶναι τεταγμένα νά δίδουν τεχνικάς συμβουλάς εἰς τήν Κυβέρνησιν· οὔτε εἰς τά καφενεῖα οὔτε εἰς τά πεζοδρόμια θά τά ἀναζητήσω.

Θ. Χαβίνης: Ἐγώ δέν ἔθεσα τοιοῦτον θέμα. Δέν νομίζω ὅτι αὐτό μέ ἀφορᾶ. Ἐγώ πιστεύω ὅτι εἶναι ἀκριβότερη ἡ λύσις, ἀλλά ἔστω καί ἀκριβότερη, ἔπρεπε νά προτιμηθῆ.

Κ. Καραμανλῆς: *Ἐάν δέν ἐπρόκειτο νά καταλογίσω*

πρόθεσιν δημιουργίας ψευδῶν ἐντυπώσεων, δέχομαι ὅτι ὑπάρχει δικαιολογημένος φόβος, ὅτι ἡ προκριθεῖσα χάραξις διά λόγους καθαρῶς οἰκονομικούς, ἀποδεικνύεται ἀπό τά πράγματα δαπανηροτέρα. Λέγω, λοιπόν, ὑπευθύνως πρός τήν Βουλήν καί πρός τούς συναδέλφους, οἱ ὁποῖοι ἐξεδήλωσαν αὐτούς τούς φόβους, ὅτι ἐκτός τῶν πιστοποιήσεων τῶν ὑπευθύνων τεχνικῶν τῆς Κυβερνήσεως, ὑπάρχει καί ἡ πρᾶξις ἡ ὁποία μᾶς πείθει, ὅτι περίπου θά φθάσωμεν ἐκεῖ πού προέβλεψεν ἡ προμελέτη. Τούτου δοθέντος, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νά δεχθῶμεν ὡς σταθερούς τούς ἀριθμούς, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν αὐτήν τήν διαφοράν μεταξύ δύο χαράξεων. Ἐνῶ ἡ ἐνδιάμεσος χάραξις ἀπαιτεῖ δαπάνην 120 ἑκατομμυρίων, ἡ παρευβοϊκή ἀπαιτεῖ 259.

»Ἔρχομαι εἰς τό θέμα τῶν ἀρδεύσεων. Πρῶτον, ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐνεφανίζετο ὡς θέμα ἐπεῖγον, ἦτο τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν, διότι ὅπως εἶπον προηγουμένως καί ὅπως ἐτόνισεν ὁ κ. Χαβίνης, ἐάν δέν συνέβαινε νά εἰσέλθωμεν εἰς τήν περίοδον τῶν βροχερῶν ἐτῶν, εἶναι ἀμφίβολον ἐάν αὐτήν τήν στιγμήν θά εἴχομεν νερό νά πιοῦμε. Φθάνει νά σᾶς εἴπω ὅτι τόν Δεκέμβριον τοῦ 1952, ἡ λίμνη εἶχεν 7 ἑκατ. κυβικά, μολονότι ἐτροφοδοτεῖτο μέ 12 ἑκατ. κυβικά ἀπό τόν Ἅγιον Θωμᾶν. Ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος εἰς ἕνα ἤ δύο ἔτη νά ἐξαντληθοῦν τά φρέατα τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καί νά μή ἔχωμεν τήν ποσότητα αὐτή. Συνεπῶς, ὡς θέμα ἐπεῖγον καί πρώτιστον διά τήν Κυβέρνησιν ἦτο τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν.

»Ἐάν, κύριοι συνάδελφοι, διεχωρίζετο τό θέμα τῆς ὑδρεύσεως ἀπό τό θέμα τῆς ἀρδεύσεως, ἐάν καθιστούσαμεν ἀδύνατον εἰς τό μέλλον τήν ἐκτέλεσιν τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ ἔργου, τοῦ ἀρδευτικοῦ, θά ἦτο δυνατόν νά μοῦ εἰπῆτε, "κύριε ὑπουργέ, ὁσονδήποτε ἐπεῖγον καί ἐάν ἦτο τό θέμα, ὁσονδήποτε καί ἐάν ἐκινδύνευον αἱ Ἀθῆναι, δέν θά ἦτο δυνατόν ὁριστικῶς νά καταδικάσετε καί νά κλείσετε τήν δυνατότητα τῆς ἀρδεύσεως". Μολονότι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ Κυβέρνησις ἔχουσα συνείδησιν τοῦ κινδύνου, τόν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ πρωτεύουσα ἀπό ἔλλειψιν ὕδατος, ἠδύνατο νά ἀγνοήσῃ ἀκόμη καί τόν παράγοντα αὐτόν, νά εἴπῃ ὅτι ἐκεῖνο πού μέ ἐνδιαφέρει εἶναι νά δώσω λύσιν εἰς τό ἐπεῖγον θέμα τῆς ὑδρεύσεως, παρά ταῦτα δέν ἀπέκλεισε, δέν κατέστησεν ἀδύνατον τήν ἐκτέλεσιν τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ σχεδίου. Ἡ ἄρδευσις εἶναι δυνατόν νά γίνῃ σέ τρία σημεῖα τῆς περιοχῆς μεταξύ Ὑλίκης καί Ἀθηνῶν, τῆς παρευβοϊκῆς, εἰς τήν ὁποίαν δέν πρόκειται ν' ἀρδευθοῦν 150 χιλιάδες στρέμματα, ἀλλά 50, καί ὄχι συνεχόμενα ἀλλά κατετμημένα. Θά μοῦ εἴπητε δέν ἔχει σημασίαν. Ἔχει σημασίαν, διότι, ὅταν δέν εἶναι πεδινά καί θέλετε νά κάμετε ἄρδευσιν, θά δαπανήσετε τό τριπλάσιον. Ὑπάρχει καί τό πεδίον τῶν Θηβῶν, τό ὁποῖον ἠμπορεῖ ν' ἀρδευθῇ μέ τήν χάραξιν τήν θηβαϊκήν, 50 χιλιάδες στρέμματα εὐφορώτατα πεδινά καί συνεχόμενα. Ὑπάρχουν καί 35 χιλ. στρέμματα, ἀπό τό Μουρίκι μέχρι τῆς Τανάγρας. Ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι δυνατόν νά βρεθοῦν ἄλλαι περιοχαί, ὑπάρχει ἀπόλυτος ἡ εὐχέρεια νά γίνῃ αὐτοτελές ἔργον ἀρδεύσεως τῶν παρευβοϊκῶν ἐκτάσεων. Θά μοῦ εἴπητε, διατί νά κάμωμεν αὐτοτελές, ἀφοῦ δυνάμεθα διά τοῦ αὐτοῦ ἔργου νά ἐξυπηρετήσωμεν καί τούς δύο σκοπούς. Ἀπαντῶ, πρῶτον, διότι, ἐάν συνεδυάζετο τό θέμα ἀρδεύσεως καί ὑδρεύσεως θά ἀπητοῦντο 259 δισεκ. διά νά ἐκτελεσθῇ τό ἔργον.

»Σᾶς πληροφορῶ ὅτι ἡ συζήτησις θά διεξήγετο ἄλλα 10 χρόνια. Ἡ φορολογία, τήν ὁποίαν ἐπιβάλλομεν εἰς τούς Ἀθηναίους, μετά δυσκολίας δίδει 140 ἑκατομμύρια καί αὐτά καλύπτουν ὕδρευσιν καί ἀποχέτευσιν. Ὅταν, παρά τά σκληρά μέτρα καί τήν φορολογίαν, τήν ὁποίαν ἐπιβάλλομεν, δέν δυνάμεθα νά διαθέσωμεν διά τό ἐπεῖγον θέμα τῆς ὑδρεύσεως πλέον τῶν 80-90 ἑκατ., ἦτο δυνατόν σοβαρῶς νά πιστεύωμεν ὅτι θά προχωρήσωμεν εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, τό ὁποῖον ἐστηρίζετο εἰς προϋπολογισθεῖσαν δαπάνην 259 ἑκατομμυρίων; Δέν θά ἐγίνετο, οὔτε τό ἔργον τῆς ὑδρεύσεως, οὔτε τό ἔργον τῆς ἀρδεύσεως.

Ν. Ντεντιδάκης: Κύριε ὑπουργέ, εἰς τό σημεῖον αὐτό θά μοῦ ἐπιτρέψητε νά σᾶς εἴπω ὅτι ἠμποροῦσε νά γίνῃ — ἐξ ὅσων γνωρίζω διότι τό ἔχω μελετήσει τό θέμα — θά ἠμποροῦσε νά γίνῃ ἡ ὕδρευσις τῶν Ἀθηνῶν, νά ἐξασφαλισθῇ δι' ἕνα χρονικόν διάστημα, καί συγχρόνως νά ἐκτελῆται τό ἔργον τῆς ἀρδεύσεως.

Κ. Καραμανλῆς: *Πρέπει νά ἠξεύρετε ὅτι αἱ Ἀθῆναι, διά νά καταστοῦν ἱκαναί ν' ἀπορροφήσουν τά 100 ἑκατ. κυβικά, περί τῶν ὁποίων ὁμιλοῦμεν, δέν εἶναι ἀρκετόν νά φθάνῃ τό νερό εἰς τάς Ἀθήνας. Ἔχετε ἀνάγκην νά ἐπεκτείνετε τό ἐσωτερικόν δίκτυον, καί θέλετε δι' αὐτόν τόν σκοπόν 120-130 ἑκατ. Συνεπῶς, ἐάν προσκομισθῇ τό ὕδωρ καί πρόκειται ἐξ αὐτοῦ νά ἀντλήσετε πόρους, θά πρέπει νά ἐπεκταθῇ τό δίκτυον ὑδρεύσεως, διότι τό σημερινόν εἶναι χωρητικότητος 45 ἑκατ. Ἐάν φέρωμεν τό νερό χωρίς νά ἐπεκταθῇ τό δίκτυον θά εἶναι ἄνευ ἀποτελέσματος.*

Θ. Χαβίνης: Ἡ δαπάνη διά τήν ἐπέκτασιν τοῦ δικτύου θά ἐπιβαρύνῃ τούς καταναλωτάς καί ὄχι τούς ἰδιοκτήτας καί θά ἐδέχετο ἡ Ἑταιρεία νά εἰσπράξῃ τό ποσόν αὐτό. Σήμερον ἡ ἐπιβάρυνσις πίπτει ἐπί τῶν ἰδιοκτητῶν, οἱ καταναλωταί δέν πληρώνουν τίποτε. Ἑπομένως, εἶναι ἕτερον ἑκάτερον.

Κ. Καραμανλῆς: *Διά τήν ἀξιοποίησιν τῶν 100 ἑκατ. κυβικῶν ὕδατος, τό ὁποῖον θά φέρωμεν ἐδῶ, θά χρειασθῇ ἐπέκτασις τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑδραγωγείου· διά τό ἔργον αὐτό ἀπαιτεῖται ἐπιπρόσθετος δαπάνη 120 ἑκατ. Αὐτά ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος. Ὑπάρχει ἡ δυνατότης τῆς ἐκτελέσεως αὐτοτελοῦς ἀρδευτικοῦ ἔργου μέ ἀφετηρίαν τήν Παραλίμνην, διά τοῦ ὁποίου μέ φυσικήν ροήν εἶναι δυνατόν ν' ἀρδεύσετε τά παρευβοϊκά πεδία. Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι αὐτά πού εἴπατε δέν ὑφίστανται καί διά λόγους οἰκονομικούς. Ὅταν ἔχετε τήν ἐνδιάμεσον χάραξιν μέ 120 ἑκατ. καί τήν παρευβοϊκήν μέ 259 καί ἔχετε μίαν διαφοράν 130 δισεκ. καί θέλετε διά τά ἀρδευτικά ἔργα ὄχι περισσότερα τῶν 60 ἑκατ., προκύπτει ὅτι δύνασθε νά ἐκτελέσετε αὐτοτελές ἔργον ἀρδεύσεως καί νά ἔχετε οἰκονομίαν»*[161].

9 ΜΑΪΟΥ 1955

Θεμελιώνονται ἀπό τό βασιλέα, παρουσία πολλῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως καί τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τά μεγάλα λιμενικά ἔργα τοῦ Πειραιᾶ. Τά νέα ἔργα ἀφοροῦν τά ἀρχικά δύο στάδια τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς τεχνικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ λιμένος Πειραιῶς, βάσει τῶν προγραμμάτων καί σχεδίων πού

ἔχουν ἐγκριθεῖ ἀπό τόν ΟΛΠ. Συγκεκριμένα, θά διαρρυθμιστοῦν οἱ προβλῆτες Τζελέπη καί Βασιλέως Κωνσταντίνου, θά κατασκευαστοῦν δύο νέες προβλῆτες στήν ἀκτή Τζελέπη καί μία μεγάλη πρό τοῦ παλαιοῦ Τελωνείου καί θά κατασκευαστοῦν συνολικά 2475 μ. κρηπιδωμάτων. Ἡ συνολική δαπάνη ὑπολογίζεται σέ 44.320.000 δραχμές καί ἡ παράδοσή τους θά γίνει σέ διάστημα τριῶν ἐτῶν.

Μετά τόν ἁγιασμό, ἔλαβε τό λόγο ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν, Κ. Καραμανλῆς:

«Μεγαλειότατε,

»Κατά τά τελευταῖα ἔτη κατέστη κοινή συνείδησις ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκτελέσεως ἔργων εἰς τήν χώραν μας. Ὅλοι ἀντιλαμβανόμεθα ἤδη ὅτι, ἐάν ἡ Ἑλλάς θεωρῆται χώρα καθυστερημένης οἰκονομίας, τοῦτο ὀφείλεται, κυρίως, εἰς τό γεγονός ὅτι δέν ἐπέτυχε μέχρι σήμερον νά χρησιμοποιήση τήν σύγχρονον τεχνικήν πρόοδον.

»Προσωπικῶς, πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατόν ν' ἀλλάξη ἡ μοῖρα τοῦ τόπου αὐτοῦ, ἐάν καταστῶμεν ἱκανοί νά ἐκτελέσωμεν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἔργα ἱκανά νά ἀξιοποιήσουν τάς φυσικάς δυνατότητας πού περικλείει ἡ ἑλληνική γῆ. Τοῦτο, ὅμως, προϋποθέτει μίαν καθολικήν, πειθαρχημένην καί ἔντονον προσπάθειαν ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, προσπάθειαν μεθοδικά ὠργανωμένην καί κατευθυνομένην ἐπιτυχῶς ἀπό μέρους τοῦ Κράτους. Διότι, ἡ δύναμις ἑνός λαοῦ γίνεται ἀπεριόριστος, ὅταν ὑπάρξη ἡ τεχνική καί διοικητική ἐκείνη προπαρασκευή, ἥτις καθιστᾶ δυνατήν τήν ἀξιοποίησίν της.

»Χαρακτηριστικόν παράδειγμα τοῦ τί δύναται νά γίνη εἰς τόν τόπον αὐτόν ἀποτελοῦν τά ἔργα, τά ὁποῖα ἐγκαινιάζομεν σήμερον. Χωρίς νά προσφύγωμεν εἰς δανεισμούς καί χωρίς νά ἐπιβαρύνωμεν τόν κρατικόν προϋπολογισμόν, κατέστη δυνατόν διά τῆς ἐξυγιάνσεως καί μόνον τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ΟΛΠ νά ἀναλάβωμεν τήν ἐκτέλεσιν ἑνός ἔργου τῆς τάξεως τῶν 105.000.000 δραχμῶν.

»Τόν Ἰανουάριον τοῦ 1953 ὁ ΟΛΠ ἐνεφάνιζε ταμειακόν ἔλλειμμα, ἐβαρύνετο δέ, ἐκτός τούτου, μέ σημαντικά χρέη. Ἔκτοτε καί μέχρι σήμερον ἐπραγματοποίησε περισσεύματα, τά ὁποῖα τοῦ ἐπέτρεψαν νά ἰσοσκελίση τόν προϋπολογισμόν του, νά ἐξοφλήση τά παλαιά του χρέη, νά βελτιώση τάς ἀποδοχάς τοῦ προσωπικοῦ του, νά διαθέση 27.000.000 δι' ἐκτελεσθέντα ἤδη εἰς Πειραιᾶ ἔργα καί νά ἔχη αὐτήν τήν στιγμήν ταμειακόν περίσσευμα 70.000.000, ποσόν τό ὁποῖον ἀποτελεῖ τήν βάσιν διά τήν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος ἔργου».

Στή συνέχεια, ἀφοῦ ἀναφέρθηκε στή νομοθετική μέριμνα γιά τά ἔσοδα τοῦ ΟΛΠ καί στή μελέτη, πού ἀφορᾶ τήν ἐκτέλεση τῶν νέων ἔργων κατασκευῆς

Θεμελίωση τῶν μεγάλων λιμενικῶν ἔργων στόν Πειραιά.

προβλητῶν, ἱκανῶν νά δεχτοῦν 6 μεγάλα πλοῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ καί 10 πλοῖα ἀκτοπλοΐας καί κρηπιδωμάτων γιά τήν ἐμπορευματική κίνηση τοῦ λιμένα, συνολικοῦ μήκους 2475 μέτρων, κατέληξε:

«Δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά ἐξάρω τήν σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχουν διά τήν πόλιν τοῦ Πειραιῶς καί γενικώτερον διά τήν ἐθνικήν μας οἰκονομίαν τά ἔργα τά ὁποῖα ἐγκαινιάζομεν σήμερον. Ἡ παρουσία τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἐκτός τῆς λαμπρότητος τήν ὁποίαν προσδίδει εἰς τήν τελετήν, δίδει καί τό μέτρον τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν.

»Ὁ Πειραιεύς, ὅστις εἶναι ἕνας ἀπό τούς πρώτους λιμένας τῆς Μεσογείου ἀπό ἀπόψεως κινήσεως, καθυστερημένος ὅμως ἀπό ἀπόψεως ἔργων τεχνικῶν, θά μεταβάλη διά τῶν ἔργων αὐτῶν ὄψιν, θά τονώση τήν οἰκονομίαν του καί θά ἴδη πραγματοποιουμένην μίαν προσπάθειαν πολλῶν δεκαετηρίδων».

12 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1955

Μέ ἀφορμή τή διεκδίκηση ἀπό τό δήμαρχο Ἀθηναίων, Π. Κατσώτα, δικαιωμάτων στίς εἰσφορές τῶν εἰσιτηρίων τῶν ἀστικῶν συγκοινωνιῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ὑποθέτω ὅτι ἀγνοεῖ ὁ κύριος δήμαρχος τούς λόγους οἵτινες ἐπέβαλον τήν μικράν εἰσφοράν ἐπί τῶν εἰσιτηρίων ὡρισμένων ὁδικῶν ἀρτηριῶν, διεκδικῶν αὐτήν ὑπέρ τοῦ Δήμου. Κατά τό παρελθόν ὁ Δῆμος ἐπέτυχε νά ἀπαλλαγῆ τῆς φροντίδος διά τάς κεντρικωτέρας ὁδούς τῆς πόλεως, ὅπως Πατησίων, Βασιλίσσης Σοφίας, Συγγροῦ, Σταδίου κ.λ.π., διά τοῦ χαρακτηρισμοῦ των, ὡς ἐθνικῶν. Ὅταν ἀνέλαβον τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων ἐζήτησα ἀπό τόν Δῆμον νά ἀναλάβη τήν φροντίδα τῶν ὁδῶν αὐτῶν, ἀλλά μοῦ ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, δέν ἦτο ἐπιτετραμμένον νά ἀφεθοῦν αἱ κεντρικαί ὁδοί τῆς πόλεως εἰς τήν ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκοντο πρό διετίας καί ἐφ' ὅσον, ἐξ ἄλλου, δέν ἦτο δυνατόν νά ἐπιβαρυνθῆ ὁ κρατικός προϋπολογισμός διά τήν κατασκευήν των, παρέστη ἀνάγκη, διά τούς ἀνωτέρω λόγους, τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἐν λόγω εἰσφορᾶς. Δέν νομίζω ὅτι αἱ Ἀθῆναι ὡς πόλις δέν ὠφελήθησαν ἀπό τό μέτρον αὐτό».

12 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑφυπουργό Κ. Παπακωνσταντίνου, ἐπισκέφθηκε τήν περιοχή μεταξύ Πατησίων καί Ἀμαρουσίου, προκειμένου νά ἐξετάσει τίς δυνατές λύσεις τῶν προβλημάτων πού ἀνακύπτουν ἀπό τήν ἐπέκταση τῆς γραμμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. *«Ἡ διχοτόμησις τῆς περιοχῆς ταύτης»*, δήλωσε, *«θά ἦτο δυνατόν νά ἀποφευχθῆ μόνον ἐάν κατεσκευάζετο ὁ σιδηρόδρομος ὑπογείως· ἐφ' ὅσον τοῦτο δέν ἐγένετο, ὀφείλομεν νά ἐπιδιώξωμεν τάς βελτιώσεις ἐκείνας, αἵτινες θά καταστήσουν ὀλιγώτερον αἰσθητήν τήν διχοτόμησιν».* Ἡ προσοχή του, τόνισε, θά στραφεῖ πρός τήν κατασκευή πολλαπλῶν ὑπόγειων διαβάσεων γιά πεζούς καί ὀχήματα. Ἡ Κυβέρνηση ἔχει ἤδη υἱοθετήσει τή σχετική εἰσήγησή του.

19 ΜΑ·Ι·ΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιδεικνύει στό βασιλέα τά ἐκτεταμένα ἔργα πού ἐκτελοῦνται στήν περιοχή τῆς Ἀκροπόλεως, τά ὁποῖα καί εἶχε ἐπιθεωρήσει λίγες ἡμέρες νωρίτερα, ὑποδεικνύοντας νά ἐπισπευσθεῖ ἡ ὁλοκλήρωσή τους.

Στά ἔργα ἀναμορφώσεως τοῦ χώρου τῆς Ἀκροπόλεως ἀναφέρεται ἀναλυτικά ἐκτενές εἰδησεογραφικό δελτίο τῆς ἐφημερίδας «Καθημερινή», μέ βάση τίς πληροφορίες τοῦ προϊσταμένου τῆς Διευθύνσεως Πολεοδομικῶν Μελετῶν Ἀθηνῶν, Π. Βασιλειάδη:

Τά ἔργα τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι μεγάλης σημασίας, ὄχι μονάχα γιά τήν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλά καί γιά ὅλους ὅσοι θαυμάζουν τόν ἀρχαῖο ἑλληνικό πολιτισμό. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ χώρου αὐτοῦ εἶναι ἕνα λεπτό καί ὑπεύθυνο ἔργο καί ὁ σκοπός μας εἶναι ἁπλός: Πρῶτον, νά βοηθήσωμε τούς ἐπισκέπτας στήν ἄνετη ἐπίσκεψη τῶν ἀρχαίων μνημείων καί στήν εὐχάριστη παραμονή τους στόν ἀρχαῖο χῶρο, καί δεύτερον, νά μή ἀλλοιώσωμε τήν μορφή τοῦ περιβάλλοντος τῶν ἀρχαίων μνημείων. Διά νά ἐπιτύχωμε τό δεύτερο σκοπό μας, ἐκτός ἀπό τόν εἰδικό τρόπο κατασκευῆς τῶν νέων ἔργων, προβλέπεται νά ἀφαιρεθοῦν ὅλες οἱ προγενέστερες κατασκευές πού δέν προσαρμόζονται στό χαρακτῆρα τοῦ χώρου.

Ἡ περιοχή αὐτή, πού βρίσκεται στήν καρδιά τῆς Ἀθήνας, ἐκτός ἀπό τήν μεγάλη σημασία πού ἔχει γιά τούς περιηγητάς, εἶναι ἕνας μοναδικός ἐλεύθερος χῶρος γιά τούς Ἀθηναίους.

Τά ἔργα πού θά γίνουν εἰς τήν περιοχήν Ἀκροπόλεως-Φιλοπάππου, εἶναι ἡ μετάθεσις τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, οἱ νέες προσβάσεις πρός τό Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τήν Ἀκρόπολιν καί τόν λόφον Φιλοπάππου, ἡ διαμόρφωσις τῆς περιοχῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη καί ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς ὁδοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπό τόν ναόν τοῦ Ἡφαίστου (Θησεῖον). Τέλος, ὁλόκληρη ἡ περιοχή θά δενδροφυτευθῆ καί θά ἀνοιχθοῦν μονοπάτια καί μικρά πλατώματα γιά τήν παραμονή τῶν ἐπισκεπτῶν.

Ἡ νέα ὁδός Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου κατασκευάζεται ἐν ἐπαφῇ μέ τά οἰκοδομικά τετράγωνα καί ἔτσι ἡ μεγάλη ἔκτασις ἀνάμεσα στόν παλαιό καί τόν καινούργιο δρόμο προστίθεται στήν ἀρχαιολογική περιοχή. Ὁ χῶρος αὐτός θά ἀνασκαφῆ, θά ἐρευνηθῆ καί θά φυτευθῆ κατά τρόπον πού ἁρμόζει στά ἀρχαῖα μνημεῖα. Κατά τήν κατασκευήν τῆς ὁδοῦ ἀπεκαλύφθησαν σημαντικά ἀρχαῖα εὑρήματα, τά ὁποῖα ἐμελετήθησαν καί ἀπετυπώθησαν, τά δέ κυριώτερα ἀπό αὐτά θά καλυφθοῦν καταλλήλως καί θά εἶναι προσιτά εἰς τούς ἐπισκέπτας ὑπό τήν στάθμην τῆς ὁδοῦ. Τό ὁδό-

στρωμα θά κατασκευασθῆ μέ σκυρόδεμα, τοῦ ὁποίου ἡ ὑφή ταιριάζει κάπως περισσότερον ἀπό τήν ἄσφαλτον, στά ἀρχαῖα μνημεῖα.

Παράλληλα πρός τό ὁδόστρωμα θά γίνη πεζοδρόμιο μέ πλάκες, τοῦ ὁποίου τήν ἀκριβῆ θέση καί μορφή θά μᾶς καθορίσουν οἱ ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές.

Τέλος, τό σημερινόν κιγκλίδωμα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου θά ἀντικατασταθῆ μέ κατάλληλη περίφραξη ἀπό πλέγμα καλυμμένο μέ φυτά.

Δέν ἔχομε μελετήσει τήν πρόσβαση τοῦ Ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, διότι περιμένομε τό ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν. Ἐλπίζομε ὅτι θά βροῦμε τήν παλαιά εἴσοδο, ὅπως ἦταν στούς Ρωμαϊκούς χρόνους καί ὅτι αὐτή θά μπορῆ νά χρησιμοποιηθῆ καί σήμερα.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἀπό τό Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐδημιούργησε τήν ἀνάγκη μιᾶς νέας προσβάσεως πρός τήν Ἀκρόπολιν, ἡ ὁποία ξεκινώντας ἀπό τό τέρμα τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἀκολουθεῖ τήν παλαιάν ἀνάβαση πρός τήν Ἀκρόπολη, χωρίς νά δημιουργῆ νέα διαταραχήν τοῦ τοπίου καί καταλήγει σέ ἕνα πλάτωμα περίπου στήν ἴδια θέση μέ τό σημερινό. Τό πλάτωμα αὐτό θά εἶναι σέ δύο ἐπίπεδα, χωρισμένα μέ φυτεία, ὥστε νά προσαρμόζεται στήν κλίμακα τοῦ τοπίου. Ἡ πρόσβασις καί τό πλάτωμα θά κατασκευασθοῦν μέ λιθόστρωτο, ἡ μορφή τοῦ ὁποίου θά ἐπιτρέπη τήν ἄνετη κυκλοφορία τῶν αὐτοκινήτων χωρίς νά ὑποτάσσεται στήν μηχανική μορφή ἑνός αὐτοκινητοδρόμου. Τό ὁδόστρωμα γίνεται λίθινο, διότι ὡς ὑφή καί ὡς χρῶμα ταιριάζει καλύτερα μέ τό περιβάλλον.

Ἡ πρόσβαση πρός τό μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου περνᾶ μπροστά ἀπό τό ναΰδριον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί φθάνει σέ ἕνα πλάτωμα περί τά ἑκατόν μέτρα ἀπό τό μνημεῖο, ἀπό ὅπου θά μπορῆ κανείς νά βλέπη ἀπό τήν μιά τόν Φαληρικό ὅρμο καί τόν Πειραιᾶ καί ἀπό τήν ἄλλη τήν Ἀκρόπολιν.

Τό γραφικώτατο παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Λουμπαρδιάρη πού πῆρε τό ὄνομά του ἀπό τήν Λομπάρδα πού εἶχαν στήσει οἱ Φράγκοι, παραμορφώθηκε ἀργότερα μέ μιά ἀταίριαστη προσθήκη. Μελετοῦμε νά ἀντικαταστήσωμε τήν προσθήκη αὐτή μέ ἄλλη πιό ταιριαστή, προσθέτοντας καί ἕναν αὐλόγυρο, ὅπου οἱ ἐπισκέπτες θά μποροῦν νά κάθωνται καί νά ἀπολαμβάνουν τήν θέα τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐπίσης, προβλέπομε νά γίνη ἡ μετατόπισις ἀπό τόν ναό τοῦ Ἡφαίστου, στό Θησεῖον, τῆς ὁδοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καί νά δημιουργήσωμε μία νέα ὁδό μέσα ἀπό τό πάρκο τοῦ Θησείου.

Συνολικά ἡ περιοχή θά φυτευθῆ μέ κατάλληλα δένδρα καί αὐτοφυεῖς θάμνους, ἐλῆες, δάφνες, σκῖνα καί ἄλλα. Πολλά ἀπό τά σημερινά κυπαρίσσια θά ἀφαιρεθοῦν, διότι δέν ταιριάζουν μέ τά μνημεῖα. Ἡ φύτευσις μελετᾶται ἔτσι, ὥστε νά ὑποτάσσεται παντοῦ στή μορφή τῶν μνημείων. Προσπαθήσαμε στά ἀχνάρια τῶν παλαιῶν ὁδῶν νά χαράξωμε μονοπάτια καί νά ἑνώσωμε τόν χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως μέ τόν χῶρο τῆς Ἀρχαίας ἀγορᾶς.

Οἱ ἐργασίες αὐτές θά συμπληρωθοῦν μέ τήν ἀνέγερση τουριστικοῦ περιπτέρου σέ κατάλληλη θέση παρά τόν ἀρχαιολογικόν χῶρον.

Ἐν συνδυασμῷ μέ τήν συντελούμενη ἀναμαρμάρωση τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, προβλέπεται νά ἀποπερατωθῆ ἡ ὑπαίθρια σκηνή τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου πού βρίσκεται στό κοῖλον τοῦ μνημείου τοῦ Φιλοπάππου. Θά δημιουργηθοῦν ἔτσι οἱ δυνατότητες καί οἱ κατάλληλοι χῶροι γιά νά δοθῆ Φεστιβάλ ἀρχαίου δράματος καί μουσικῆς στούς πρόποδες τῆς Ἀκροπόλεως σέ περιβάλλον μοναδικό στόν κόσμο.

Λόγω τῆς μεγάλης σημασίας τῶν ἔργων καί τῆς ἰδιαιτέρας αἰσθητικῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν ἐπί τοῦ περιβάλλοντος τῶν ἀρχαίων μνημείων, προεκηρύξαμεν ἀρχιτεκτονικόν διαγωνισμόν. Τήν τελικήν μελέτην πού συνέταξεν ἡ Διεύθυνσις Πολεοδομικῶν Μελετῶν τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων ὑπεβάλαμεν εἰς τήν κρίσιν ἐπιτροπῆς αἰσθητικῶν καί ἀρχαιολόγων.

Τήν τελικήν ἐπεξεργασίαν ἀπό αἰσθητικῆς πλευρᾶς τοῦ λεπτοῦ αὐτοῦ ἔργου ὡς καί τάς φυτεύσεις παρακολουθεῖ ὁ καθηγητής κ. Δ. Πικιώνης.

Τίς ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές ἐποπτεύει ὁ Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἀκροπόλεως κ. Γ. Μηλιάδης, μέ τόν ὁποῖον συνεργαζόμαστε στενά πάνω σέ ὅλες τίς λεπτομέρειες τῶν διαφόρων ἐργασιῶν. Στήν πραγματοποίηση τοῦ ἔργου συνέβαλε οἰκονομικῶς ὁ Δῆμος Ἀθηναίων, τό Ταμεῖον Ἀρχαιολογικῶν Ἀπαλλοτριώσεων, ὁ Ἑλληνικός Ὀργανισμός Τουρισμοῦ, τό ὑπουργεῖον Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ὡς καί τό ὑπουργεῖον Γεωργίας, τοῦ ὁποίου συνεργεῖα ἀνέλαβαν νά ἐκτελέσουν τήν δενδροφύτευση.

Τά βασικά ἔργα θά τελειώσουν στό τέλος Ἰουλίου, ἡ δέ τελική διαμόρφωσις καί φύτευσις θά γίνουν ἀργότερα μέ τήν νέαν περίοδον φυτεύσεως, ἀφοῦ τελειώσουν καί οἱ ἀρχαιολογικές ἀνασκαφές.

Οἱ κυριώτερες βελτιώσεις νομίζω πώς εἶναι ἡ ἀφαίρεσις τῶν ἀσφαλτικῶν ἔργων κάτω ἀπό τά Προπύλαια καί ἡ μετατόπισις τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἀπό τό Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἔτσι ὁ θεατής ἔχει περισσότερη ἀπόστασιν ἀπό τά μνημεῖα, ἡ ἀπομάκρυνσις ἀκαλαισθήτων οἰκιῶν ἀπό τό Ὠδεῖον καί ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν μέ καλαίσθητα περίπτερα γιά τούς ἐπισκέπτας, ἡ μετατόπισις τῆς ὁδοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπό τόν ναόν τοῦ Ἡφαίστου (Θησεῖον), ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ νέου ὑπαιθρίου θεάτρου καί τέλος ἡ γενική διαμόρφωσις καί ἡ ἀλλαγή τῆς φυτείας.

Πιστεύομε —κατέληξεν ὁ κ. Π. Βασιλειάδης— πώς μέ τά ἔργα αὐτά θά βελτιώσωμε σημαντικά τό περιβάλλον τῆς περιοχῆς τῆς Ἀκροπόλεως χωρίς νά ἐπηρεάσωμε τά μοναδικά αὐτά μνημεῖα τῆς Ἀρχαιότητας[162].

19-23 ΜΑΪΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα ἔργα στήν Ἤπειρο, μέ κύριους σταθμούς τά Ἰωάννινα, τήν Πρέβεζα, τήν Ἄρτα, τήν Ἠγουμενίτσα καί τήν Παραμυθιά, καταλήγει στήν Κέρκυρα, ὅπου καί ἐνημερώνεται γιά τήν πορεία τῶν δημόσιων ἔργων.

Κατά τή μετάβασή του στά Ἰωάννινα, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνήγγειλε τή χορήγηση πιστώσεων 5.500.000 δραχμῶν γιά τήν περάτωση τῆς σήραγγας

Λαψίστης, 3.000.000 γιά τήν ἀποπεράτωση τῶν ἔργων τῆς πεδιάδας τῆς Ἄρτας καί τοῦ Ἀχέροντα, 6.500.000 γιά τή βελτίωση τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου τῆς Ἠπείρου καί 1.900.000 γιά ἄλλα συγκοινωνιακά ἔργα. Στήν Κέρκυρα δήλωσε ὅτι, ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1954, διατέθηκαν γιά συγκοινωνιακά ἔργα στό νησί 5.700.000 δραχμές, δέχτηκε ὅτι ὁρισμένα ἔργα ἀτύχησαν, ἀλλ' ὑπογράμμισε ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι ἐργολάβοι κηρύχθηκαν ἔκπτωτοι καί ἀνήγγειλε τήν προκήρυξη νέων δημοπρασιῶν καί τήν ἐκτέλεση νέου προγράμματος στή διάρκεια τοῦ 1955. Τέλος, ἀνακοίνωσε ὅτι, σέ διάστημα δέκα ἡμερῶν, θά ἀρχίσουν νά ἐκτελοῦνται λιμενικά ἔργα ὕψους 3.180.000 δρχ.

Εὐθύς μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἐνέγραψε τή νέα πίστωση γιά τήν ἐπίσπευση τῆς κατασκευῆς τῆς σήραγγας τῆς Λαψίστης, πρίν ἀπό τήν ἡμερομηνία πού προβλέπεται ἀπό τή σχετική σύμβαση.

24 ΜΑΪΟΥ 1955

Διεξάγεται στή Βουλή μακρά συζήτηση γιά τίς πιστώσεις πού διατέθηκαν ἀπό τήν Κυβέρνηση, καθώς καί γιά τό ἔργο πού συντελέστηκε στό συγκοινωνιακό τομέα. Σέ ἀπάντηση σχετικῆς ἐρωτήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε στό ἔργο πού πραγματοποιήθηκε στή διάρκεια τῆς ὑπουργίας του καί, μέ συγκεκριμένους ἀριθμούς, κατέδειξε ὅτι ἡ ἐπιλογή τῶν ἔργων καί ἡ διάθεση τῶν πιστώσεων ἔγινε μέ αὐστηρά ἀντικειμενικά κριτήρια, χωρίς νά εὐνοηθεῖ ὁποιαδήποτε περιοχή τῆς χώρας σέ βάρος ἄλλης.

Τά κυριότερα σημεῖα τῆς σχετικῆς συζητήσεως:

Π. Τζαννετάκης: Κύριοι συνάδελφοι, ἀφορμήν νά ὑποβάλω τήν ἐν λόγῳ ἐρώτησίν μου, ἔδωσαν τά μεγάλα ποσά τά ὁποῖα ἐδαπανήθησαν εἰς πολυτελῆ ἔργα ὁδοποιίας εἰς τάς Ἀθήνας καί πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, εἰς ἔργα πού συνηθίζουν νά τά χαρακτηρίζουν τουριστικά καί οὐχί εἰς ἔργα παραγωγικά τῆς ὑπαίθρου, ἡ ὁποία ἔχει μεγάλας ἐλλείψεις εἰς τήν ὁδοποιίαν. Ἡ ὕπαιθρος στερεῖται συγκοινωνιακοῦ δικτύου καί αὐτό ἀποβαίνει εἰς βάρος τῆς ἀγροτικῆς κυρίως οἰκονομίας μας. Κατ' ἐπανάληψιν διαβάζομεν εἰς τάς ἐφημερίδας διαμαρτυρίας διά τό θέμα αὐτό. Τό θέμα τῆς ὁδοποιίας εἶναι μεγάλο καί παρακαλῶ τόν κύριον ὑπουργόν τῶν Δημοσίων Ἔργων, νά μᾶς εἴπη ποῖα εἶναι τά δαπανηθέντα ποσά ἀπό τοῦ 1951-52 μέχρι σήμερον καί ποία ἡ κατανομή των κατά περιφερείας.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριε Πρόεδρε, συναφής εἶναι καί ἡ ὑπ' ἀριθμ. 10 ἐρώτησις τοῦ κυρίου συναδέλφου, ἡ ἀφορῶσα τήν χορήγησιν πιστώσεως διά τόν νομόν Σερρῶν καί θά παρεκάλουν νά συσχετισθῆ, καί ἀναπτύξη καί ἐπ' αὐτῆς τάς ἀπόψεις του ὁ κύριος συνάδελφος.*

Π. Τζαννετάκης: Μάλιστα. Κύριε Πρόεδρε, ἀπό στοιχεῖα πού μᾶς ἔδωσεν ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, προκύπτει ὅτι ἐχορηγήθησαν πιστώσεις κατά τήν χρῆσιν 1953-54 καί 1954-55 διά τόν νομόν Σερρῶν 9 ἑκατομμύρια καί πλέον, διά δέ τούς ἐξ ἄλλους νομούς τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καί Δυτικῆς Θράκης, διετέθησαν 11 ἑκατομμύρια. Ὁ πληθυσμός τοῦ νομοῦ Σερρῶν ἀνέρχεται εἰς 222.000 ἔναντι 670.000 τῶν ἄλλων ἐξ νομῶν. Ἡ ἔκτασις τοῦ νομοῦ Σερρῶν εἶναι 4.050 τετραγωνικά χιλιόμετρα, τῶν δέ ἄλλων νομῶν 17.250.

»Αὐτά εἶναι στοιχεῖα ἀντικειμενικά, βάσει τῶν ὁποίων θά ἦτο δυνατόν νά γίνη ἡ κατανομή τῶν πιστώσεων. Ἀπό στοιχεῖα ἐξ ἄλλου πού ἔλαβα, προκύπτει ὅτι τό συγκοινωνιακόν δίκτυον τῶν Σερρῶν δέν εὑρίσκεται εἰς χειροτέραν μοῖραν τῶν ἐξ ἄλλων νομῶν. Θά παρακαλέσω τόν κύριον ὑπουργόν τῶν Δημοσίων Ἔργων, νά πληροφορήση τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν, ποῖα κριτήρια ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του διά τήν διάθεσιν τῶν ἐν λόγῳ πιστώσεων.

Κ. Καραμανλῆς: *Κύριοι συνάδελφοι, ὀφείλω νά εὐχαριστήσω τόν συνάδελφον ἐκ Γυθείου, διότι διά τῶν ἐρωτήσεών του μοῦ δίδει ἀφορμήν νά ἐκθέσω, ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, τάς πιστώσεις αἱ ὁποῖαι διετέθησαν ὑπό τῆς Κυβερνήσεως, καί τό ἔργον, τό ὁποῖον συνετελέσθη εἰς τόν τομέα τῶν συγκοινωνιακῶν ἔργων.*

»Θά προετίμων, ὁμολογῶ, ἡ ἐρώτησις τοῦ κυρίου συναδέλφου νά ἐγένετο μέ σκοπόν τήν ἐνημέρωσίν του καί ὄχι μέ πρόθεσιν ἐπικρίσεως, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἐπίθεσίς του στηρίζεται εἰς ἀνακριβῆ στοιχεῖα.

»Πολλάκις διαπράττομεν τό σφάλμα ἤ παρασυρόμενοι ἀπό ἀνακριβῆ στοιχεῖα, τά ὁποῖα ἀντλοῦμεν ἀπό ἀνευθύνους ἐνδεχομένως πηγάς, νά διατυπώνωμεν ἐπικρίσεις. Φοβοῦμαι ὅτι καί εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν συνέβη τοῦτο, ὥστε χωρίς νά ὑπάρχη ἡ ἐξακρίβωσις τῶν στοιχείων ἐπί τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ ἐρώτησις τοῦ κυρίου συναδέλφου, νά διατυπωθῆ ἡ ἐρώτησις μέ πνεῦμα ἐπικρίσεως. Τά στοιχεῖα, τά ὁποῖα θά θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Βουλῆς, θά ἀποδείξουν ὅτι ἀναμφισβητήτως αὐτά τά στοιχεῖα τά ὁποῖα ἐπικαλεῖται ὁ κύριος συνάδελφος διά νά ἐπικρίνη τήν πολιτικήν τοῦ ὑπουργείου τῶν Δημοσίων Ἔργων εἶναι ἀνακριβῆ.

»Κύριοι συνάδελφοι, κατά τό 1951-52 διετέθησαν διά συγκοινωνιακά ἔργα, ἀπό ἐπενδύσεις καί συντηρήσεις, 67 ἑκατομμύρια. Τό 1952-53 διετέθησαν 82 ἑκατομμύρια. Τό 1953-54 179 ἑκατομμύρια.

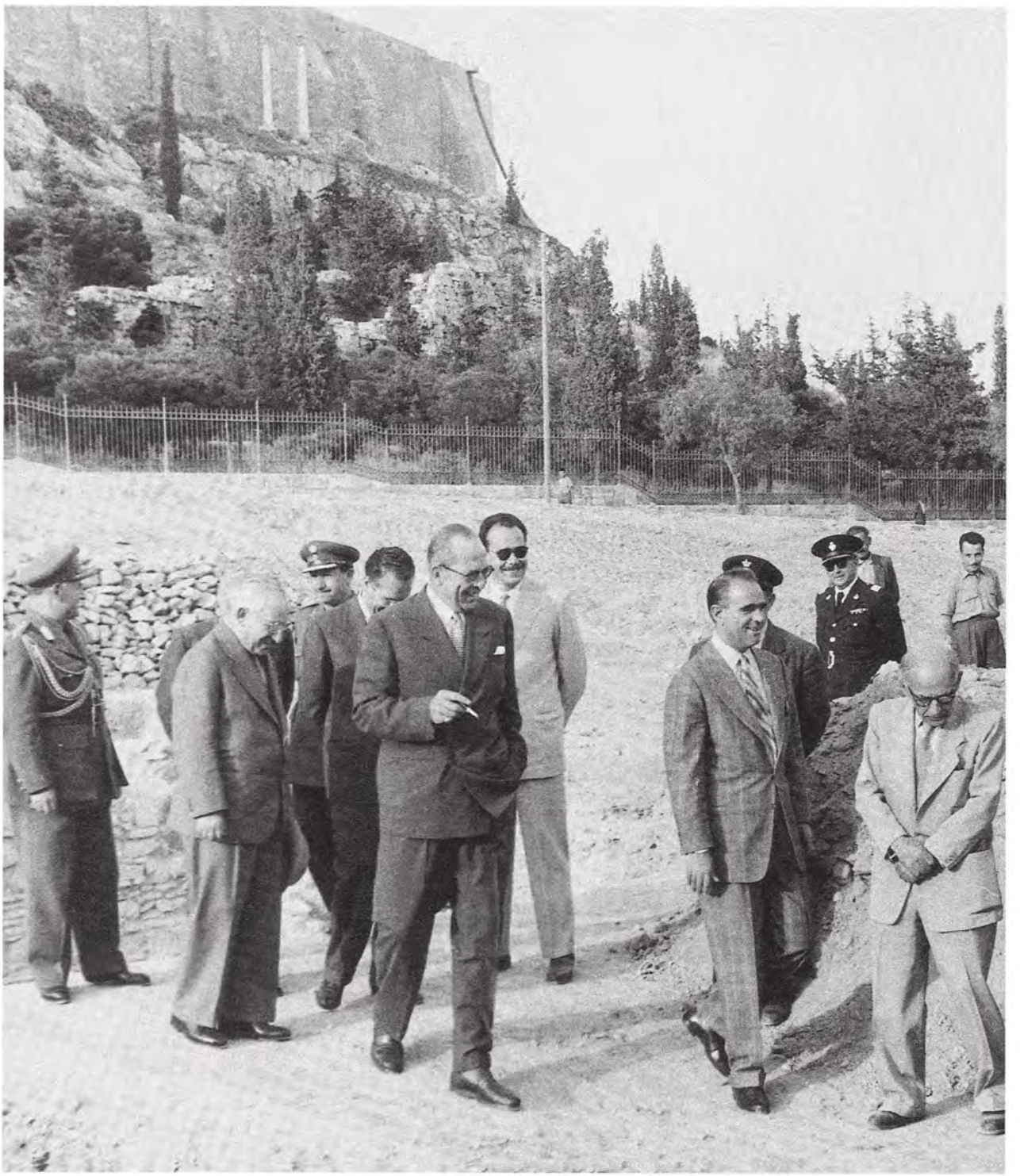
Θ. Χαβίνης: Εἰς αὐτά δέν περιλαμβάνονται τά ἐπείγοντα ἔργα;

Κ. Καραμανλῆς: *Ὄχι, δέν βάζω τά ἐπείγοντα ἔργα.*

»Τό σύνολον τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων, κατά τά οἰκονομικά ἔτη διά τήν συντήρησιν καί κατασκευήν ἐθνικῶν ὁδῶν, ἔχει ὡς ἑξῆς:

1951-1952	*Δραχμ.*	*67.591.000*
1952-1953	*Δραχμ.*	*82.380.000*
1953-1954	*Δραχμ.*	*179.486.000*
1954-1955	*Δραχμ.*	*299.446.500*
Λιμένες		
1952-1953	*Δραχμ.*	*4.497.000*
1953-1954	*Δραχμ.*	*5.803.000*
1954-1955	*Δραχμ.*	*8.100.000*

»Ἐκ τῶν πιστώσεων τούτων, διετέθησαν:

'Επιθεώρηση τῶν ἔργων 'Ακροπόλεως. 'Ο Κ. Καραμανλῆς συνοδεύει τό βασιλέα Παῦλο.

1952-53	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*1.000.000*
1952-53	*Εἰς τόν νομόν Ἀττικῆς*	*Δραχμ.*	*1.667.000*
1953-54	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*2.644.000*
1953-54	*Εἰς τόν νομόν Ἀττικῆς*	*Δραχμ.*	*7.272.000*
1953-54	*Εἰς τήν πόλιν Θεσ/νίκης*	*Δραχμ.*	*3.350.000*
1954-55	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*3.356.000*
1954-55	*Εἰς τήν πόλιν Θεσ/νίκης*	*Δραχμ.*	*2.450.000*

»Ἐκ τοῦ Τ.Μ.Ο. Ἀθηνῶν διετέθησαν:

1951-52	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*2.560.000*
1952-53	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*5.109.000*
1953-54	*Εἰς Τ.Δ. Πρωτευούσης*	*Δραχμ.*	*32.045.000*

»(Τά ποσά αὐτά προέρχονται ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσιτηρίων τῶν λεωφορείων ἀστικῶν γραμμῶν Ἀθηνῶν).

»Πέραν τῶν ποσῶν αὐτῶν, διετέθη καί ἕνα ποσόν διά τήν κατασκευήν τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ καί τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πρός τό Σούνιον, αἱ ὁποῖαι εἶναι πανελληνίου ἐνδιαφέροντος καί χαρακτῆρος καί δέν ὑπάγονται οὔτε εἰς τά ἔργα Ἀθηνῶν, οὔτε εἰς τά ἔργα Ἀττικῆς.

»Ὅπως προκύπτει ἀπό τούς ἀριθμούς τούς ὁποίους ἀνέφερα, ἀπό τόν τακτικόν προϋπολογισμόν δέν διετέθησαν χρήματα ἐντός τῶν Ἀθηνῶν.

Π. Τζαννετάκης: Τά 179 καί 299 δέν περιλαμβάνονται εἰς τάς δαπάνας τοῦ Ταμείου Μονίμων Ὁδοστρωμάτων;

Κ. Καραμανλῆς: *Ὄχι. Δι' ἔργα τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τόν τακτικόν προϋπολογισμόν δέν διετέθησαν πιστώσεις παρά διετέθησαν 40 δισεκατομμύρια ἀπό τό Ταμεῖον Μονίμων Ὁδοστρωμάτων, τά ὁποῖα προέρχονται ἀπό τήν εἰδικήν εἰσφοράν, τήν ὁποίαν ἐπεβάλλομεν ἐπί τῶν εἰσιτηρίων ὡρισμένων λεωφορειακῶν γραμμῶν τῶν Ἀθηνῶν.*

»Οἱ ἀριθμοί αὐτοί ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ κατηγορία, ἡ ὁποία κατ' ἐπανάληψιν διετυπώθη εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, ὅτι δαπανῶνται χρήματα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δι' ἔργα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἀποδεικνύεται καί διά μίαν ἀκόμη φοράν ἀνακριβής. Διότι, ἐπαναλαμβάνω ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπό τούς ἀριθμούς πού ἔθεσα εἰς τήν διάθεσίν σας, ἀπό τόν κρατικόν προϋπολογισμόν δι' ἔργα τῶν Ἀθηνῶν δέν διετέθησαν περισσότερα ἀπό ἐκεῖνα, τά ὁποῖα διετίθεντο κατά τό παρελθόν. Διετέθη εἰδικῶς ὁ πόρος τόν ὁποῖον ἐπεβάλλομεν ἐπί ὡρισμένων λεωφορειακῶν γραμμῶν διά τήν κατασκευήν τῶν δρόμων τῶν Ἀθηνῶν.

»Ἀλλά, κύριε συνάδελφε, διότι διετυπώσατε καί πάλιν τήν κατηγορίαν κατά τρόπον — ἄς μοῦ ἐπιτρέψητε — ὄχι καλόπιστον, ὅτι γίνονται ἔργα εἰς τάς Ἀθήνας καί δέν γίνονται εἰς τήν ἐπαρχίαν, σᾶς λέγω ὅτι ἀποδεικνύεται ἀπό τούς ἀριθμούς πού ἀνέφερα τό ἐντελῶς ἀντίθετον. Τό 1954-55 διετέθησαν περίπου 500 ἑκατομμύρια δραχμαί δι' ἔργα τῆς ἐπαρχίας καί δέν διετέθησαν δι' ἔργα τῶν Ἀθηνῶν περισσότερα ἐκείνων, τά ὁποῖα διετέθησαν κατά τό παρελθόν. Διετέθη διά τάς Ἀθήνας εἰδικός πόρος, τόν ὁποῖον καταβάλλουν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀθηναῖοι πού ἔχουν τό δικαίωμα νά πληρώνουν διά τούς δρόμους των. Θά ἐπεθύμουν, ἐφ' ὅσον κατά τό παρελθόν κατ' ἐπανάληψιν ἐδόθησαν ἐξηγήσεις, νά μή ἐξακολουθῆ αὐτή ἡ προσπάθεια τῆς δημιουργίας ἐσκεμμένης παρεξηγήσεως, μέ ἀποτέλεσμα νά προκαλοῦνται τά παράπονα τῆς ἐπαρχίας.

»Ἄν κάμητε μίαν σύγκρισιν μεταξύ 1951, 1953, καί 1953-54, θά ἴδητε ὅτι αἱ πιστώσεις, αἱ ὁποῖαι διετέθησαν δι' ἔργα τῶν ἐπαρχιῶν εἶναι διπλάσιοι καί τριπλάσιοι. Συνεπῶς, ὄχι μόνον δέν εὐσταθεῖ ἡ κατηγορία σας, ἀλλά ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀποδεικνύεται ἀπό τούς ἀριθμούς, τούς ὁποίους ἐπικαλοῦμαι, τό ἀντίθετον, ὅτι κατεβλήθη ἀπό τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων καί εἰδικώτερον ἀπό τήν παροῦσαν Κυβέρνησιν προσπάθεια ἐντατική νά καλυφθοῦν, ὡς ἦτο δυνατόν, αἱ συγκοινωνιακαί ἀνάγκαι τῆς ἐπαρχίας. Ἀλλά διότι δημιουργεῖται ἠθελημένως ἢ ἀθελήτως συνεχῶς μία παρεξήγησις γύρω ἀπό τά ἔργα τά ὁποῖα ἐξετελέσθησαν ἢ ἐκτελοῦνται εἰς τάς Ἀθήνας, ἐπιθυμῶ νά δώσω εἰς τήν Βουλήν τήν ἑξῆς ἐξήγησιν. Ἐν πρώτοις, ἦτο ἀναγκαῖον τά ἔργα τῶν Ἀθηνῶν νά χρηματοδοτηθοῦν ἀπό εἰδικούς πόρους διά τόν ἑξῆς λόγον. Ὅπως γνωρίζετε, κατά τό παρελθόν οἱ διάφοροι Δῆμοι ἐπέτυχον ὥστε τούς κεντρικωτέρους δρόμους τῶν πόλεών των νά τούς χαρακτηρίζουν ἤ ὁδούς τῶν Μονίμων Ὁδοστρωμάτων ἤ Ἐθνικάς ὁδούς. Αὐτό συνέβη μέ τάς Ἀθήνας καί παρατηρεῖται τό ἑξῆς περίεργον: Ἡ ὁδός Σταδίου, Πανεπιστημίου, Ἀμαλίας, Συγγροῦ, Ἀλεξάνδρας, Πατησίων, Βασιλίσσης Σοφίας, αἱ κεντρικώτεραι ὁδοί τῶν Ἀθηνῶν, νά μή ὑπάγωνται οὔτε εἰς τόν Δῆμον οὔτε εἰς τό Κράτος, ἀλλά εἰς τό Ταμεῖον Μονίμων Ὁδοστρωμάτων. Τό Ταμεῖον Μονίμων Ὁδοστρωμάτων προπολεμικῶς εἶχε σημαντικούς πόρους, διότι εἶχε τά διόδια καί ἦτο εἰς θέσιν νά συντηρῆ τούς δρόμους αὐτούς. Μεταπολεμικῶς κατηργήθησαν τά διόδια καί τό Ταμεῖον Μονίμων Ὁδοστρωμάτων, τό ὁποῖον εἶχε τό βάρος διά τήν συντήρησιν καί ἀνακαίνισιν τῶν μεγαλυτέρων δρόμων τῶν Ἀθηνῶν, ἐστερεῖτο πόρων ἀκόμη καί διά τήν συντήρησίν των.

»Πρίν ἤ ἀναζητήσω τρόπον θεραπείας τοῦ κακοῦ, ἐκάλεσα τόν Δῆμον Ἀθηναίων καί παρεκάλεσα νά ἀναλάβη τούς δρόμους αὐτούς. Προσεφέρθημεν νά τούς ἀποχαρακτηρίσωμεν. Ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων μοῦ ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν. Ἐπεβάλλετο συνεπῶς, ἐφ' ὅσον δέν ἦτο δυνατόν καί διά λόγους τυπικούς καί διά λόγους οὐσιαστικούς —τυπικούς διότι οἱ δρόμοι αὐτοί δέν ὑπάγονται οὔτε εἰς τό Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ὁδοποιίας, ἀλλ' οὔτε εἰς τόν Δῆμον, οὐσιαστικῶς δέ διότι θά διετυποῦτο τό δικαιολογημένον παράπονον ἀπό τήν ἐπαρχίαν, ὅτι ἐξοδεύονται χρήματα διά τάς Ἀθήνας, καθ' ἣν στιγμήν αἱ ἐπαρχιακαί ὁδοί εἶναι ἀδιάβατοι — ἐπεβάλλετο ἐκ τῆς καταστάσεως αὐτῆς νά εἰσηγηθῶ τό μέτρον, τό ὁποῖον γνωρίζετε καί τό ὁποῖον ἔδωσε τά γνωστά ἀποτελέσματα. Μᾶς ἐπέτρεψε χωρίς νά ἐπιβαρυνθῆ ὁ κρατικός προϋπολογισμός νά ἐνισχύσωμεν τό Ταμεῖον Μονίμων Ὁδοστρωμάτων, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀνακαινισθοῦν αἱ κυριώτεραι ὁδοί τῶν Ἀθηνῶν, τήν στιγμήν κατά τήν ὁποίαν ἡ ἀνακαίνισίς των ἀπετέλει ζήτημα φιλοτιμίας, ὄχι μόνον διά τούς Ἀθηναίους, ἀλλά καί δι' ὅλους τούς Ἕλληνας. Νομίζω λοιπόν, κύριε συνάδελφε, ὅτι ἀπό τούς ἀριθμούς τούς ὁποίους σᾶς ἔδωσα προκύπτει ἀντίθετον συμπέρασμα ἐκείνου τό ὁποῖον ἐπεδιώξατε νά συναγάγητε, ὅτι δηλαδή ἔγινε μία εὔνοια ὑπέρ τῶν Ἀθηνῶν, διά τάς ὁποίας δαπανῶνται τεράστια ποσά, ἐνῶ ἐγκαταλείπονται αἱ ἐπαρχίαι. Ἐπαναλαμβάνω διά τρίτην φοράν, οἱ ἀριθμοί τούς ὁποίους ἔδωσα, ἀποδεικνύουν δύο τινά: Πρῶτον, ὅτι ἀπό τόν κρατικόν προϋπολογισμόν δέν διετέθησαν χρήματα δι' ἔργα Ἀθηνῶν, δεύτερον, ὅτι κατά τά δύο τελευταῖα ἔτη διετέθησαν διπλάσιαι περίπου πι-

στώσεις δι' ἔργα τῶν ἐπαρχιῶν ἀπό ὅ,τι διετέθησαν κατά τό παρελθόν.

»Ὁ κύριος συνάδελφος ἔχει καί τήν ὑπ' ἀριθ. 10 τῆς ἡμερησίας διατάξεως ἐρώτησιν. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἀναμφισβητήτως δέν ἐγένετο μέ πρόθεσιν ἐνημερώσεως τοῦ κυρίου συναδέλφου, διότι δέν ἐρωτᾶ πόσα ἐδαπανήθησαν διά τάς Σέρρας, πόσα διά τήν Κομοτηνήν, Χαλκιδικήν κ.λ.π., ἀλλά ἀναφέρει ὁ ἴδιος τούς ἀριθμούς καί — ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νά εἴπω — διά νά δημιουργήση ἐντυπώσεις, ἐφρόντισε πρίν ἤ ζητήση ὑπευθύνους πληροφορίας καί ἐξηγήσεις ἀπό τόν κύριον ὑπουργόν, νά δώση τήν ἐρώτησιν καί εἰς τήν δημοσιότητα.

»Θά σᾶς παρακαλέσω νά βεβαιωθῆτε, ἀνεξαρτήτως τῶν προθέσεων, τάς ὁποίας εἴχατε, ὅτι οἱ ἀριθμοί τούς ὁποίους ἐπεκαλέσθητε εἶναι ἀβάσιμοι.

Π. Τζαννετάκης: Αὐτά εἶναι τά στοιχεῖα, τά ὁποῖα ἔδωσεν ὁ κύριος ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν.

Κ. Καραμανλῆς: *Θά σᾶς εἴπω διά κάθε νομόν καί διά κάθε ἐποχήν πόσα διετέθησαν. Ὁ κύριος συνάδελφος μέ κατηγορεῖ ὅτι διέθεσα διά μέν τόν νομόν Σερρῶν 9.000.000, διά δέ τούς ἄλλους νομούς τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καί Θράκης 11.000.000. Ἡ ἀλήθεια εἶναι: διά μέν τόν νομόν Σερρῶν διετέθησαν 10.900.000 καί ὄχι 9.000.000 πού λέγει ὁ κύριος συνάδελφος. Διά δέ τούς νομούς, τούς ὁποίους ἐμνημόνευσεν ὁ κύριος συνάδελφος, διετέθησαν 80.000.000 καί ὄχι 11.000.000. Θά σᾶς ἀναφέρω κατά νομούς πῶς ἔγινεν ἡ διάθεσις τῶν πιστώσεων αὐτῶν. Νομός Σερρῶν 53-54 καί 54-55 διετέθησαν 10.900.000.*

Θ. Χαβίνης: Δι' ἔργα ὁδοποιίας μόνον;

Κ. Καραμανλῆς: *Μάλιστα, δι' ἔργα συγκοινωνιακά. Διά τόν νομόν Χαλκιδικῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι τό 1/3 τοῦ νομοῦ Σερρῶν, διετέθησαν 11.400.000.*

Π. Τζαννετάκης: Ὁ κ. ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν μᾶς ἔδωσε διά τόν νομόν Χαλκιδικῆς 1.200.000. Αὐτό ἀναφέρεται καί εἰς τά πρακτικά τῆς Βουλῆς τῆς 10ης Μαΐου.

Κ. Καραμανλῆς: *Γίνεται ἡ ἐξῆς παρεξήγησις. Δέχομαι ὅτι διατελεῖτε ἐνδεχομένως ἐν καλῇ πίστει, ἀλλά γίνεται κάποια παρεξήγησις. Προφανῶς ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν σᾶς ἔδωσε τό ποσόν τό προερχόμενον ἐκ τῶν συντηρήσεων καί ὄχι καί ἐκ τῶν ἐπενδύσεων, διότι ὁ προϋπολογισμός ἐπενδύσεων καθορίζεται ἀπό τό ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ, καί μόνον ὁ ἐκ τῶν συντηρήσεων ἀπό τόν ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν. Σᾶς παρέχω τά στοιχεῖα, ἐάν δέ θέλετε τώρα, ἄς συσταθῆ ἐξεταστική τῶν πραγμάτων ἐπιτροπή καί ἄς ἐξετασθῶσιν τά στοιχεῖα. Ὅταν ὅμως ὁ ὑπεύθυνος ὑπουργός παρέχη στοιχεῖα, τά παρέχει ὑπευθύνως καί δέν εἶναι δυνατόν νά ἀμφισβητηθοῦν ταῦτα. Ὁ κύριος συνάδελφος ἰσχυρίζεται ὅτι διετέθησαν διά τόν νομόν Σερρῶν 9.000.000 καί διά τούς λοιπούς νομούς Μακεδονίας καί Θράκης 11.000.000. Ἔναντι αὐτῶν, ἐγώ λέγω, ὅτι διετέθησαν διά μέν τόν νομόν Σερρῶν 10.000.000, διά δέ τούς ὑπολοίπους 70.000.000. Ἀναλυτικώτερον, διετέθησαν διά τόν νομόν Δράμας 3.400.000, διά τόν νομόν Χαλκιδικῆς 11.400.000, διά τόν νομόν Ξάνθης 3.700.000, διά τόν νομόν Καβάλας 5.800.000, διά τόν νομόν Ροδόπης 5.065.000 καί διά τόν νομόν Ἔβρου, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Γεφύρας Ἔβρου, ἡ ὁποία εἶναι διεθνοῦς σημασίας· ἀντί 80.000.000, ἔχετε 61.000.000. Ἀλλά ἡ Γέφυρα τοῦ Ἔβρου, ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικωτέρου σκοποῦ, τόν ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ, δέν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι δέν γίνεται καί διά τήν Θράκην, ὅπως ὁ δρόμος Θεσσαλονίκης - Εὐζώνων, ἀνεξαρτήτως τῶν διεθνῶν σκοπῶν, ἐξυπηρετεῖ καί τήν ἐπαρχίαν εἰς τήν ὁποίαν γίνεται. Λοιπόν, κύριε συνάδελφε, ἀντί τῶν 11.000.000, τά ὁποῖα λέγετε ὅτι διετέθησαν εἰς τούς 6 νομούς, διετέθησαν 80.000.000 καί ἐάν ἀφαιρέσητε τήν Γέφυραν τοῦ Ἔβρου, διετέθησαν 61.000.000. Εἶσθε ὑποχρεωμένος νά δεχθῆτε ὅτι μεταξύ τῶν 11 καί τῶν 80, ὑπάρχει μία ἀπόστασις τεραστία.*

»Βεβαίως, δικαίωμα παντός βουλευτοῦ — διότι οἱ βουλευταί δέν ἐκπροσωποῦν μόνον τάς ἐπαρχίας των, ἀλλά καί τό ἔθνος ὁλόκληρον — δικαίωμα παντός βουλευτοῦ εἶναι νά ἐλέγχη τάς πράξεις τῶν ὑπουργῶν καί τῶν Κυβερνήσεων, δέν γνωρίζω ὅμως, ἐάν ὁ κύριος συνάδελφος δέν εἶχε τήν πρόθεσιν δημιουργίας ἐντυπώσεων. Καί τοῦτο διότι ὁ κύριος συνάδελφος δέν ἐξήτασε κἄν τί διετέθησαν διά τήν ἐπαρχίαν του, διά τήν Λακωνίαν.

»Διά τήν Λακωνίαν διετέθησαν 10.500.000. Ἐάν λάβωμεν δέ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Λακωνία, ἀπό ἀπόψεως ἐκτάσεως, εἶναι τό ½ τοῦ νομοῦ Σερρῶν, νομίζω ὅτι τῆς μόνης ἐπαρχίας ὁ ἐκπρόσωπος πού δέν θά ἐδικαιοῦτο νά ἔχη ἐν προκειμένῳ παράπονα εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος αὐτός.

»Ὁ κύριος συνάδελφος ἐπιμένει προφανῶς νά δημιουργήση ἐντυπώσεις, δέν ἠρώτησεν ὅμως διά τήν Τρίπολιν ἤ τήν Λακωνίαν, τί ποσά διετέθησαν ἐκεῖ. Θέλων ὅμως νά δημιουργήση ἐντυπώσεις, ἐπεξετάθη εἰς ἄλλους νομούς, ὑποστηρίζων ὅτι ἠδίκησα ἄλλους νομούς, τόν νομόν Δράμας, Καβάλας κ.λ.π.

»Κύριε συνάδελφε, αἱ περιφέρειαι αὐταί, τάς ὁποίας ἐθέσατε ὑπό τήν προστασίαν σας, ἔχουν εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν ἐκπροσώπους, ἐγώ δέ ὁ ἴδιος ὡς ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων τάς ἔχω ἐπισκεφθῆ 5-6 φοράς. Ἐάν ἦτο ἀληθές ὅτι ἐγένετο κακή χρῆσις τῶν πιστώσεων καί ὅτι αἱ περιφέρειαι αὐταί ἠδικήθησαν, ὑπάρχουν ἐκπρόσωποι τῶν περιφερειῶν αὐτῶν εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν, οἱ ὁποῖοι καί δικαίωμα εἶχον καί ὑποχρέωσιν εἶχον νά διαμαρτυρηθοῦν. Θά ἦτο ὅμως δυνατόν νά δικαιολογηθῆ ἡ ἐρώτησις αὐτή, ἐάν συνέβαινε νά ἐστηρίζετο εἰς προσωπικόν παράπονον, ἀφορῶν τήν ἰδιαιτέραν σας ἐπαρχίαν. Ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι ἡ ἐπαρχία σας —λυποῦμαι διότι θά σᾶς πικράνω— τήν ὁποίαν ἐπεσκέφθην ἐγώ περισσοτέρας φοράς ἀπό σᾶς ὡς βουλευτής της, μολονότι εἶναι τό ἥμισυ ἀπό ἀπόψεως πληθυσμοῦ ἀπό τόν νομόν τόν ἰδικόν μου, ἔλαβε 10.500.000 δρχ.

»Κύριοι συνάδελφοι, ἔδωσα τήν ἀπάντησιν εἰς τήν ἐρώτησιν τοῦ κυρίου συναδέλφου, ἀλλά διότι ὁ κύριος συνάδελφος ἐπεξετάθη εἰς γενικωτέρας παρατηρήσεις, ἐν σχέσει μέ τήν κατάστασιν τήν ὁποίαν ἐμφανίζει τό ὁδικόν δίκτυον τῆς χώρας μας, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά εἴπω, πρᾶγμα τό ὁποῖον ὅλοι γνωρίζετε, ἰδιαιτέρως δέ οἱ διατελέσαντες ὑπουργοί εἰς τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά εἴπω ὅτι τό θέμα τῆς ὁδοποιίας εἶναι ἀπέραντον ἀπό ἀπόψεως κατασκευῶν καί συντηρήσεων. Δέν ἔχομεν πλῆρες ἐθνικόν καί ἐπαρχιακόν δίκτυον. Ἔχομεν ἀνάγκην 4.200.000.000 καί ἔναντι αὐτῶν τίθενται εἰς τήν διάθεσιν τοῦ ὑπουργοῦ 100-150-200 ἑκατομμύρια.

»Πῶς, λοιπόν, νά μή γίνουν παραβλέψεις; Τό θέμα τῆς ὁδοποιίας θά ἦτο δυνατόν νά θεραπευθῆ, ἐάν ἐτίθετο ἐπί ἄλλης βάσεως. Ἐάν ἠμπορούσαμεν νά ὑπολογίσωμεν τάς ἀνάγκας τῆς ὁδοποιίας εἰς χρῆμα καί ἐκάμνομεν ἕνα εἰδικόν δάνειον καί ἀφοῦ ὀργανωθῶμεν τεχνικῶς καί συμπληρώσωμεν τήν κατασκευήν τῶν δρόμων, θά ἠμποροῦσε νά πληρωθῆ αὐτό ἀπό ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θά χρησιμοποιήσουν τούς δρόμους αὐτούς, εἰς ἕνα ὡρισμένον χρονικόν διάστημα. Εἶσθε ὑποχρεωμένοι, κύριοι συνάδελφοι, νά παραδεχθῆτε ὅτι ἡ παροῦσα Κυβέρνησις καί τό Ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων ἀναπτύσσει μίαν φιλότιμον προσπάθειαν εἰς τόν τομέα αὐτόν, ἀλλά εἶμαι ὑποχρεωμένος καί ἐγώ νά ἀναγνωρίσω ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη ἐλλείψεις.

»Λέγω, λοιπόν, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά μή ὑπάρχουν παράπονα καί μάλιστα παράπονα δικαιολογημένα, διότι τό θέμα τῆς ὁδοποιίας εἶναι τόσον ἐκτεταμένον, ὥστε ἐκεῖνα τά ὁποῖα διαθέτομεν καθ' ἕκαστον ἔτος — καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι τά δύο τελευταῖα ἔτη διετέθησαν ἄφθονοι πιστώσεις— δέν εἶναι δυνατόν νά θεραπεύσουν τάς ἀνάγκας αὐτάς, διότι τό θέμα εἶναι ἐκτεταμένον.

»Ἐάν λάβητε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι τό ἐθνικόν δίκτυον τῆς χώρας εἶναι δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα, ἐάν ἀναλογισθῆτε τί κοστίζει ἡ κατασκευή ἑκάστου χιλιομέτρου καί λάβετε ὑπ' ὄψιν σας ὅτι τό δίκτυον τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας εἶναι 21.000 χιλιόμετρα, τί χρειάζεται διά τήν κατασκευήν καί συντήρησίν των καί ὅτι οἱ κοινοτικοί δρόμοι εἶναι 42.000 χιλιόμετρα, θά ἀντιληφθῆτε διατί εἶπον ὅτι, ὅταν κατά τρόπον θεωρητικόν ἐξητάσαμεν τό τί ἀπαιτεῖται διά τήν πλήρη ἀνακαίνισιν τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς χώρας, εὕρομεν τόν ἀριθμόν 4.200.000.000 καί καλούμεθα τήν κατάστασιν αὐτήν νά τήν ἀντιμετωπίσωμεν μέ τά 80.000.000, τά ὁποῖα εἶχεν ὁ πρό ἐμοῦ συνάδελφος καί μέ τά 150.000.000, τά πρῶτα ἰδικά μου, καί τά 200.000.000 τά ἑπόμενα. Συνεπῶς, δέν εἶναι δυνατόν παρά νά ὑπάρχουν παραλείψεις, ἀλλά παραλείψεις δικαιολογημέναι, αἱ ὁποῖαι δέν δημιουργοῦν εὐθύνας διά τήν Κυβέρνησιν. Ὡς ἀποδεικνύεται ἀπό τούς ἀριθμούς, τούς ὁποίους ἀνέφερον, ἀλλά καί ἐμπράκτως, ἡ Κυβέρνησις καταβάλλει φιλοτίμους καί, δύναμαι νά εἴπω, ἀποτελεσματικάς προσπαθείας διά νά βελτιώση ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ τήν κατάστασιν τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς χώρας.

»Νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ὅσον ἀφορᾶ αὐτάς καθ' ἑαυτάς τάς ἐρωτήσεις τοῦ κυρίου συναδέλφου, ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε νά ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ διατύπωσις παραπόνων ἤ κατηγοριῶν ἐπί θεμάτων αὐτοῦ εἶναι ἀδικαιολόγητοι. Ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῶν ἔργων τῶν Ἀθηνῶν, διά τά ὁποῖα εὑρέθην κατ' ἐπανάληψιν εἰς τήν ἀνάγκην νά ἐξηγήσω εἰς τήν Βουλήν πῶς ἔχουν, ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ δρόμοι τῶν Ἀθηνῶν κατασκευάζονται, χωρίς νά ἐπιβαρύνεται ὁ δημόσιος προϋπολογισμός ἀπό πόρους τῶν Ἀθηνῶν, καί ἐπειδή ἦτο ἀναγκαία ἡ κατασκευή των κατεσκευάσθησαν. Εἰδικώτερον, διά τό θέμα τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας, κατά τά τελευταῖα δύο ἔτη διετέθησαν ὑπερδιπλάσιαι πιστώσεις ἀπό τάς διατεθείσας κατά τό παρελθόν»[163].

Σέ σχόλιο μέ ἀφορμή τή συζήτηση στή Βουλή, τό «Βῆμα» ἐπιβεβαιώνει ὅτι, ὅπως κατέδειξε ὁ Κ. Καραμανλῆς, δέν διατέθηκαν πιστώσεις ἀπό τόν κρατικό προϋπολογισμό γιά ἔργα ὁδοποιίας στήν Ἀθήνα καί ὅτι, κατά τήν ἐκτέλεση δημοσίων ἔργων στίς λοιπές περιοχές τῆς χώρας, δέν εὐνοήθηκε ἡ ἰδιαίτερη ἐκλογική του περιφέρεια. Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων —ὑπογραμμίζει— κατόρθωσε μέ εὐχέρεια νά ἀποδείξει, πρῶτο, ὅτι δέν ἀμέλησε τήν ἑλληνική ἐπαρχία σέ ὄφελος τῶν Ἀθηνῶν καί, δεύτερο, ὅτι ὁ νομός Σερρῶν δέν ἔτυχε ὁποιασδήποτε προνομιακῆς μεταχειρίσεως. Τά ἔργα στήν περιοχή τῆς πρωτεύουσας χαρακτηρίζονται «λαμπρότατα», καί παρατηρεῖται ὅτι ἡ Ἀθήνα ἄλλαξε ὄψη:

Ἡ χθεσινή συζήτησις κατέδειξεν ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς δέν εἶναι μόνον ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ἀλλά εἶναι καί ὁ δίκαιος ὑπουργός, ὁ ὁποῖος καταμερίζει ἐν ἰσότητι τάς πιστώσεις ὥστε νά μήν ἀδικηθῆ καμμιά περιοχή τῆς Ἑλλάδος[164].

25 ΜΑΪΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα ἔργα στήν πλατεία πρό τοῦ Σταδίου καί στό χῶρο τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπισκέπτεται τό Κερατσίνι, προκειμένου νά ἐνημερωθεῖ ἐπί τόπου γιά τά ἔργα ἀποχετεύσεως. Ὅπως διαπιστώθηκε, προχωρεῖ μέ ταχύ ρυθμό ἡ κατασκευή τῆς σήραγγας, μήκους 3.900: ἔχουν ἤδη ἀνοιχτεῖ 378 μέτρα καί ἄλλα 208 μέτρα ἀπό τήν πλευρά τοῦ Καραβᾶ. Ὁ νέος μεγάλος ἀποχετευτικός ἀγωγός τῆς πρωτεύουσας, τμῆμα τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἡ σήραγγα, θά ἔχει συνολικό μῆκος 16 χλμ., ἀπό τά ὁποῖα ἔχουν ἤδη κατασκευαστεῖ 9.

Στή συνέχεια, ὁ Κ. Καραμανλῆς κατευθύνθηκε στήν Ὑλίκη, ὅπου καί διαπίστωσε ὅτι ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔργων ὑδρεύσεως γίνεται σύμφωνα μέ τά καταρτισμένα ἤδη σχέδια. Συγκεκριμένα, ἔχει ἤδη κατασκευαστεῖ ἡ ὑδαταγωγός διώρυγα, μήκους 7 χλμ., καί προχωροῦν ἐντατικά οἱ ἐργασίες γιά τή διάνοιξη νέας, μήκους 10 χλμ., ἐνῶ ἡ ἔναρξη τῆς κατασκευῆς τῆς μεγάλης σήραγγας τῆς Τανάγρας, μήκους 2.600 μ., θά γίνει ὡς τίς 15 Ἰουνίου. Τέλος, τό συνολικό μῆκος τοῦ ὑπό κατασκευή ὑδραγωγείου θά καλύπτει 45 χιλιόμετρα· ἔχει μελετηθεῖ ὁριστικά ἀπό τήν ἁρμόδια ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν μῆκος ὑδραγωγείου πάνω ἀπό 30 χλμ. καί παραδόθηκε στόν ἐργολάβο ἡ ὁριστική μελέτη γιά τά 27 χιλιόμετρα.

26 ΜΑΪΟΥ 1955

Σέ ἀπάντηση σχετικῆς ἐρωτήσεως πρός τή Βουλή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπαντᾶ ἐγγράφως σχετικά μέ τά χρηματικά ποσά πού δαπανήθηκαν γιά ἔργα συντηρήσεως ὁδῶν στήν εὐρύτερη περιφέρεια τῆς Ἠπείρου.

Ἀπό τά ἀναλυτικά στοιχεῖα πού κατέθεσε, ἐνδεικτική γιά τήν ἔκταση τῶν ἐργασιῶν καί τό κόστος

'Επιθεώρηση τῶν ἔργων 'Υλίκης.

πού συνεπάγονται εἶναι ἡ κατάσταση τῶν ἔργων χρήσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1953-4:

	I. Νομός Ἰωαννίνων:	
Ὁδός	Κονίτσης-Ἐλευθέρου	80.000
»	Κοπάνι-Τοσκέσι	100.000
»	Ἰωαννίνων-Δωδώνης -	
»	Σουλίου	212.207
»	Ἰωαννίνων-Τσιμόβου	200.000
»	Ἰωαννίνων-Καλεντζίου	300.000
»	Ἰωαννίνων-Ἡγουμενίτσης	500.000
Γέφυρα	Καμπέρ-Ἀγᾶ	100.000
»	Τσίπιανης	100.000
Στοιχειώδης συντήρησις ὁδικοῦ δικτύου		676.000
		2.268.207
	II. Νομός Ἄρτης:	
Ὁδός	Ἄρτης-Ἀγνάντων	300.000
»	Ἀγνάντων-Πραμάντων	50.000
Γέφυραι	Ἄνω Καλεντίνης	110.400
»	Ἀσπρομμάτη (Ἄρτης-Ἀγνάντων)	70.000
»	Γρέβιας (Ἄρτης-Γεφ. Κοράκου)	20.000
Στοιχειώδης συντήρησης ὁδικοῦ δικτύου		360.000
		910.400
	III. Νομός Θεσπρωτίας:	
Ὁδός	Ἡγουμενίτσης-Μαργαριτίου	400.000
»	Μενίνης-Παραμυθιᾶς-Γλυκῆς	1.000.000
»	Ἡγουμενίτσης-Ἰωαννίνων	300.000
Γέφυρα	Μενίνας	250.000
»	Λαγκάβιστας	80.000
Στοιχειώδης συντήρησις ὁδικοῦ δικτύου		240.000
		2.270.000
	IV. Νομός Πρεβέζης:	
Ὁδός	Καναλακίου-Πάργας	184.000
Γέφυρα	Κακάβου	175.000
Στοιχειώδης συντήρησις ὁδικοῦ δικτύου		240.000
		599.000[165]

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, Κ. Καραμανλῆς, θεμελιώνει τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἔβρου, παρουσία καί τοῦ Τούρκου ὁμολόγου του.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Προεδρίας, Γ. Ράλλη, καί τόν ὑφυπουργό Οἰκισμοῦ, Β. Παπαρρηγόπουλο, καθώς καί ἀπό τόν Τοῦρκο πρέσβη στήν Ἀθήνα, ἔφθασε ἀεροπορικῶς στήν Ἀλεξανδρούπολη, ὅπου τόν ὑποδέχτηκαν ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Π. Λεβαντῆς, ἐπικεφαλῆς ἐκπροσώπων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Στή συνέχεια, κατευθύνθηκε στό Πύθιο καί συναντήθηκε μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, Κεμάλ Ζεϊτίνογλου, στό μέσο τῆς γέφυρας τοῦ Ἔβρου πού συνδέει τίς δύο χῶρες.

Ἡ τελετή τῆς θεμελιώσεως τοῦ ἔργου ἔγινε ἀρχικά σέ τουρκικό καί, στή συνέχεια, σέ ἑλληνικό ἔδαφος, ὅπου καί, ἀντίστοιχα, ὁ Ἕλληνας καί ὁ Τοῦρκος ὑπουργός ἀποκάλυψαν ἀναμνηστικές στῆλες. Στό ἔδαφος τῆς τουρκικῆς ἐπικράτειας, κατά τήν ἀντιφώνησή του, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶπε:

«Κύριε συνάδελφε,

»Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μέ παρεκάλεσεν νά διαβιβάσω δι' ὑμῶν πρός τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν τούς χαιρετισμούς του καί τήν ἱκανοποίησίν του διά τήν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων τοῦ Ἔβρου. Ὡς γνωστόν, αἱ διαπραγματεύσεις διά τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν, χρονολογούμεναι ἀπό τοῦ 1934, κατέληξαν εἰς τήν εὐτυχῆ συμφωνίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τήν ὁποίαν πρό τριμήνου ἀπό κοινοῦ ὑπεγράψαμεν.

»Τά ἔργα τά ὁποῖα ἐγκαινιάζομεν σήμερον ἔχουν μεγίστην οἰκονομικήν ἀλλά καί πολιτικήν σημασίαν διά τήν Τουρκίαν καί τήν Ἑλλάδα. Ἡ οἰκονομική των σημασία γίνεται καταφανής ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι διά τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν θ' ἀποδοθῶσιν εἰς τήν καλλιέργειαν 530.000 στρέμματα, μέ ἀποτέλεσμα ν' αὐξηθῆ σημαντικῶς τό ἐθνικόν εἰσόδημα ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν.

»Ἀλλά καί ἡ πολιτική των σημασία δέν εἶναι μικροτέρα. Τά κοινά αὐτά ἔργα, προστιθέμενα εἰς τήν μεγάλην γέφυραν τοῦ Ἔβρου καί τήν ὁδόν Ἀλεξανδρουπόλεως - Κωνσταντινουπόλεως, τά ὁποῖα ἤδη κατασκευάζονται, μεταβάλλουν τόν ποταμόν Ἔβρον, ἀπό διαχωριστικήν γραμμήν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν εἰς ἑνωτικήν τοιαύτην, ἐπιβεβαιώνουν δέ ἐμπράκτως καί ἐνισχύουν τήν ὑφισταμένην μεταξύ τῶν δύο λαῶν φιλίαν.

»Τήν σημασίαν τῆς φιλίας αὐτῆς δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά τήν ἐξάρω. Ἐάν κατά τήν ἐποχήν τῆς θεμελιώσεώς της, ἡ ἑλληνοτουρκική φιλία ἐθεωρεῖτο ἁπλῶς χρήσιμος, σήμερον, μέ τήν τροπήν τήν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ διεθνής κατάστασις, καθίσταται ἀπολύτως ἀναγκαία διά τήν ἀσφάλειαν καί τήν εὐημερίαν τῶν δύο χωρῶν. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν ὀφείλομεν νά τήν προστατεύσωμεν ἐπιδεικνύοντες πνεῦμα ἀμοιβαίας κατανοήσεως εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τά αἰ-

Ἐκτέλεση ἔργων στόν Ἔβρο.

σθήματα καί τάς ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν λαῶν.

»Κύριε συνάδελφε, σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν συμπάθειαν μέ τήν ὁποίαν μᾶς ὑπεδέχθητε ἐπί τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους καί σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις καί ὁ ἑλληνικός λαός κατέχονται ἀπό τά αὐτά αἰσθήματα φιλίας καί ἐκτιμήσεως διά τό τουρκικόν ἔθνος».

Ἡ τελετή τῶν ἐγκαινίων τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων στόν Ἕβρο ὁλοκληρώθηκε μέ τήν ἐπίδοση ἀπό τό δήμαρχο Ἀλεξανδρουπόλεως δύο ἀναμνηστικῶν πλακῶν, ἡ πρώτη στόν πρωθυπουργό καί ἡ δεύτερη στόν Κ. Καραμανλῆ, σέ ἔνδειξη τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινίασε καί τή νέα παραλιακή ὁδό τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Τόσο, ἐξάλλου, στήν Ἀλεξανδρούπολη, ὅσο καί στή Θεσσαλονίκη, στό ἀεροδρόμιο τῆς ὁποίας στάθμευσε ἀπό κοινοῦ μέ τόν Τοῦρκο ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων, προσκεκλημένο τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐξῆρε, σέ σύντομες δηλώσεις, τό δημιουργικό ἔργο πού ἐπιτελεῖ ἡ Κυβέρνηση. Ἐκφράζοντας, εἰδικότερα, τή συγκίνησή του γιά τήν ὑποδοχή πού τοῦ ἐπιφύλαξαν οἱ κάτοικοι Θεσσαλονίκης, τόνισε ὅτι *«ἡ Κυβέρνησις κάμνει ὁλόκληρον τό καθῆκον της ἐφαρμόζουσα τό πρόγραμμά της καί αἱ ἐκδηλώσεις αὐταί ἑρμηνεύονται ὡς ἀναγνώρισις τῶν προσπαθειῶν τῆς Κυβερνήσεως διά τήν Βόρειον Ἑλλάδα»* καί ἔδωσε τή διαβεβαίωση ὅτι *«ἡ Κυβέρνησις τοῦ στρατάρχου Παπάγου θά συνεχίση τό ἐνδιαφέρον της ὑπέρ τοῦ λαοῦ καί τῶν προβλημάτων του μέ μεγαλύτερον παλμόν καί ἐντονώτερον ρυθμόν».*

Μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἐγκαινίων τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων, ἀπηύθυνε μήνυμα καί ὁ Αλ. Παπάγος, στό ὁποῖο, μεταξύ ἄλλων, τόνιζε ὅτι συμμετέχει «μέ βαθεῖαν συγκίνησιν εἰς τήν μεγάλην χαράν τοῦ λαοῦ τοῦ Ἕβρου διά τά ἐγκαίνια τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων, τά ὁποῖα θά ἀπαλλάξουν τήν περιοχήν ἀπό τή μάστιγα τῶν συνεχῶν καταστροφῶν καί θά ἀξιοποιήσουν ἀκόμη περισσότερον τούς σκληρούς μόχθους τῶν ἀγροτῶν»· καί κατέληγε ὡς ἑξῆς:

«Ὅλαι αἱ προηγούμεναι Κυβερνήσεις εἶχον ὑποσχεθῆ ὅτι θά ἐξετέλουν τό ἔργον τοῦ Ἕβρου. Οὐδεμία ἐξεπλήρωσε τήν ὑπόσχεσίν της αὐτήν. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Συναγερμοῦ, παρ' ὅλον ὅτι ἔχει νά ἀντιμετωπίση τάς προσθέτους ἐκ τῶν θεομηνιῶν δυσχερείας, τηρεῖ τόν λόγον της. Εἰς πεῖσμα ὅλων ἐκείνων πού διατείνονται ὅτι δέν προχωρεῖ ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ τόπου, δηλῶ ὅτι μέ τήν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καί τήν πρόθυμον συμπαράστασιν τῶν Ἑλλήνων, ὄχι μόνον ὁ Ἕβρος ἀλλά καί ὅλα τά μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικά, καθώς καί τά ὑπόλοιπα ἔργα ἀνασυγκροτήσεως, θά τελειώσουν ὁπωσδήποτε· οὕτω θά ἀνοίξουν μεγάλοι ὁρίζοντες προόδου καί εὐημερίας, διά τόν ἑλληνικόν λαόν».

Μέ ἀφορμή τά ἐγκαίνια τῶν ἔργων τοῦ Ἕβρου καί τήν ἐπίσκεψη τοῦ Τούρκου ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων στήν Ἀθήνα, «Τό Βῆμα» δημοσίευσε τό ἀκόλουθο σχόλιο:

Δέν εἶναι μόνον οἱ Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι διαπιστώνουν μέ ἱκανοποίησιν ὅτι μεγάλα ἔργα κοινῆς ὠφελείας ἤρχισαν νά ἐκτελοῦνται εἰς τόν τόπον μας. Εἶναι καί οἱ περαστικοί ἀπό τήν Ἑλλάδα ξένοι, εἰς τούς ὁποίους δίδεται ἡ εὐκαιρία νά ἐπισκεφθοῦν μερικά ἐξ αὐτῶν. Οὕτω, ὁ Τοῦρκος ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων κ. Ζεϊτίνογλου, ἀφοῦ παρέστη μέ τόν Ἕλληνα συνάδελφόν του κ. Καραμανλῆν εἰς τά ἐγκαίνια τῶν μεγάλων ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων τοῦ Ἕβρου καί ἐπεσκέφθη ἐν συνεχείᾳ ἄλλα ἔργα εἰς τήν περιοχήν τῆς πρωτευούσης, σύγχρονα ἤ παλαιότερα, ἐξέφρασε τόν ἀνυπόκριτον θαυμασμόν του διά τόν ὄγκον τῶν ἤδη ἐκτελεσθέντων καί τῶν ὑπό κατασκευήν ἔργων καθώς καί διά τήν ἀρτιότητα τῆς τεχνικῆς τῶν ἐκτελέσεων. Αἱ διαπιστώσεις αὐταί ἑνός ἁρμοδίου ὑπουργοῦ φίλης χώρας γίνονται δεκταί μέ εὐχαρίστησιν ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν, διότι ἀποτελοῦν ἀναγνώρισιν τῆς παραγωγικῆς του δραστηριότητος καί τῶν θυσιῶν του. Πράγματι, μολονότι κατά τά ἔτη τῶν παχειῶν ἀγελάδων ὁ ἑλληνικός λαός διέθετε τά κονδύλια τοῦ σχεδίου Μάρσαλ ὄχι εἰς τήν ἀνασυγκρότησίν του, ὅπως ἄλλοι λαοί, καί μολονότι ἔκτοτε βαρύνεται μέ ὑπερόγκους στρατιωτικάς δαπάνας, ἐν τούτοις κατορθώνει μέ τόν μόχθον του καί ἀπό τό ὑστέρημά του νά ἐξοπλίζη τήν χώραν του μέ ἔργα προκαλοῦντα ἤδη τόν θαυμασμόν καί τῶν ξένων[166].

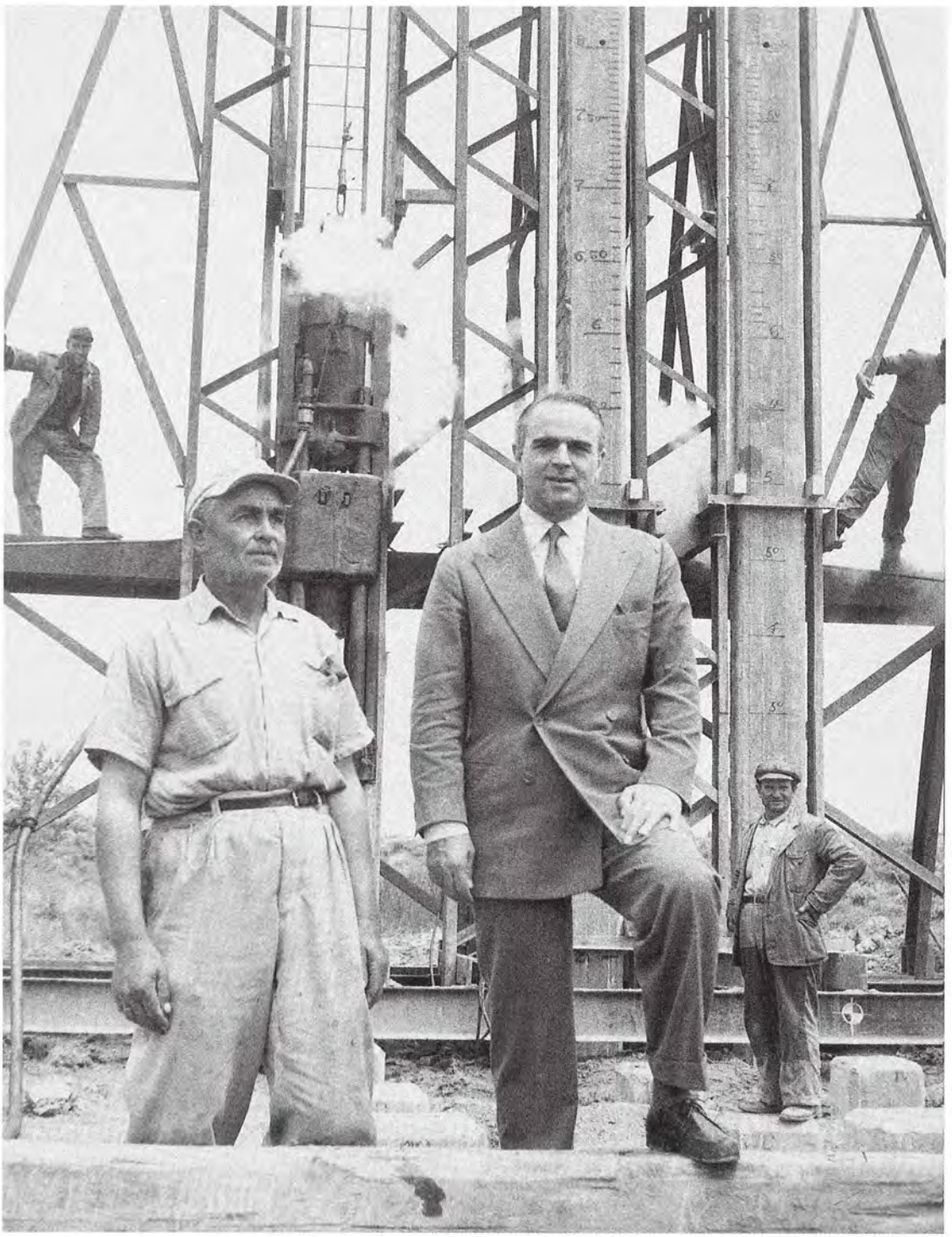
2 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, κατά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν Ἀλεξανδρούπολη, διέρχεται ἀπό τή Θεσσαλονίκη καί ἐπιθεωρεῖ τά ἐκτελούμενα ἔργα στήν πόλη καί στήν ὕπαιθρο τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Εἰδικότερα, διεπίστωσε μέ ἱκανοποίηση ὅτι ἡ κατασκευή τοῦ μεγάλου φράγματος τοῦ Ἀξιοῦ, μέ τό ὁποῖο θά ἀρδευτοῦν 350.000 στρέμματα, προχωρεῖ μέ ταχύ ρυθμό ὥστε τό ἔργο νά παραδοθεῖ μέσα στά χρονικά πλαίσια πού ἔχουν προβλεφθεῖ ἀπό τή σχετική σύμβαση. Μετά τήν ἐπιθεώρηση τοῦ φράγματος τοῦ Ἀλιάκμονα, δήλωσε ὅτι καί αὐτή ἡ κατασκευή ὁλοκληρώνεται καί ὑπογράμμισε ὅτι θά ἀξιοποιηθεῖ καί τό τελευταῖο κομμάτι τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Συγκεκριμένα ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε τά ἀκόλουθα:

«Τ' ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἕβρου, τά ὁποῖα ἐγκαινιάσαμεν χθές, προστιθέμενα εἰς τά μεγάλα ἀρδευτικά φράγματα τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἀλιάκμονος καί τοῦ Ἀχελώου, καθώς καί τά εἰς τάς πεδιάδας Θεσσαλίας, Σερρῶν, Ἠπείρου, Νέστου καί εἰς ἄλλας περιοχάς ἐκτελούμενα ἔργα, συνιστοῦν τό μεγαλύτερον πρόγραμμα ἔργων ἐγγείου βελτιώσεως, τό ὁποῖον ἀνελήφθη μέχρι σήμερον ὑπό τοῦ Κράτους.

»Τά ἔργα αὐτά, ἀποτελοῦν μέρος ἑνός εὐρυτέρου

'Επιθεώρηση ἔργων 'Αξιοῦ.

προγράμματος, τό ὁποῖον κατηρτίσαμεν ἤδη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καί τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις θά ἦτο ἱκανή νά ἀναμορφώση τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν μας, ἀξιοποιοῦσα καί τό τελευταῖον τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Διά νά ἐκτιμηθῆ ἡ ἀποφασιστική σημασία, τήν ὁποίαν ἔχει διά τό μέλλον τοῦ ἔθνους ἡ πραγματοποίησις ἑνός τοιούτου προγράμματος θά πρέπει νά λεχθῆ:

1. Ὅτι τό ποσοστόν τοῦ ἀγροτικοῦ μας πληθυσμοῦ κατῆλθε κατά τά τελευταῖα ἔτη ἀπό 80% εἰς 60%, εἶναι δέ γνωστόν ὅτι περαιτέρω μείωσις τοῦ ποσοστοῦ αὐτοῦ θά ἀπέβαινεν ἐπικίνδυνος διά τήν χώραν.

2. Ὅτι ὁ γεωργικός κλῆρος εἰς τήν Ἑλλάδα, ἤδη ἀνεπαρκής κατ' ἔκτασιν κατανεμόμενος ἀπό γενεᾶς εἰς γενεάν μεταξύ περισσοτέρων κληρούχων, θά φθάση συντόμως εἰς ὅρια κοινωνικῶς καί οἰκονομικῶς ἀπαράδεκτα.

3. Ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος καί ταχύτερος τρόπος αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι ἡ βελτίωσις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἡ ὁποία κατά τούς ὑπολογισμούς μας δύναται διά τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐν λόγῳ προγράμματος ν' αὐξηθῆ κατά 35% περίπου.

»Ὑπάρχει πράγματι εἰς τήν ἑλληνικήν οἰκονομίαν μία ἔντονος ἀντινομία, συνισταμένη εἰς τό γεγονός ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἑλλάς εἶναι γεωργική χώρα, δέν καλλιεργεῖ παρά τά 23% τοῦ ἐδάφους της, ἀλλά καί αὐτά κατά τρόπον τεχνικῶς καθυστερημένον.

»Ἡ πραγματοποίησις ὅμως αὐτοῦ τοῦ προγράμματος προϋποθέτει κατάλληλον τεχνικήν καί διοικητικήν ὀργάνωσιν, μέ βάσιν τήν ἄμεσον συμμετοχήν τῶν ἐνδιαφερομένων πληθυσμῶν, ὀργάνωσις ἡ ὁποία ἐφαρμοσθεῖσα εἰς ἄλλας χώρας τεχνικῶς προηγμένας, μετέβαλε τήν μορφήν τῆς οἰκονομίας των. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφές ὅτι ἡ προσοχή τοῦ κράτους καί τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου ὀφείλει πρός τόν τομέα αὐτόν κυρίως νά στραφῆ εἰς τό μέλλον».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε ἀκόμη τή Βέροια, ὅπου μέ ἀπόφαση τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος δημότης τῆς πόλεως. Σέ ἀπάντηση τοῦ δημάρχου, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶπε τά ἑξῆς:

«Αἰσθάνομαι εὐτυχής διαπιστῶν ὅτι ὁ λαός τῆς Βεροίας ἀναγνωρίζει τό ἔργον τῆς Κυβερνήσεως. Ἐάν αὐτό ἀποτελῆ διά τήν Κυβέρνησιν ἱκανοποίησιν, διά τόν λαόν τῆς Βεροίας ἀποτελεῖ τιμήν. Διότι ἡ ἀναγνώρισις μιᾶς ὑπηρεσίας ἀποτελεῖ ὑψίστην ἀρετήν. Αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκην νά σᾶς εἴπω ὅτι ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ἐπραγματοποίησεν εἰς τόν τομέα τῶν παραγωγικῶν ἔργων περισσότερα ἔργα ἀπό ὅσα ἐπερίμενε κανείς. Ὅσα δέν ἔγιναν κατά τήν περίοδον τῆς πλουσίας ἀμερικανικῆς βοηθείας, γίνονται τώρα πού διεκόπη ἡ βοήθεια, ἀπό τό ὑστέρημα τοῦ λαοῦ. Δέν ἔγιναν ὅταν ἀφήναμεν ἀχρησιμοποίητα κατ' ἔτος 100 ἑκατ. δολλάρια καί γίνονται τώρα ἀπό τό ὑστέρημά μας, καθ' ἣν στιγμήν ἔχομεν τόσα στρατιωτικά βάρη. Ἡ ζωή ἑνός ἀτόμου ἀναμεμιγμένου εἰς τήν πολιτικήν εἶναι σκληρά. Εἶναι γεμάτη ἀπό ἐλπίδας, φροντίδας καί μόχθους. Ὅταν ὅμως ὁ πολιτικός αὐτός ἀναλίσκεται διά τό σύνολον καί ἔχει τήν ἀναγνώρισίν του, τότε ἔχει καί τήν ἱκανοποίησιν ὅτι ὁ ἀγών του ἀναγνωρίζεται ὑπό τοῦ λαοῦ. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν δέχομαι μέ συγκίνησιν καί ὑπερηφάνειαν τήν ὑψίστην τιμήν, τήν ὁποίαν μοῦ κάμνει ἡ πόλις σας. Καί ἐλπίζω ὅτι θά μέ βοηθήση ὁ λαός καί θά ἔχω δυνάμεις νά συνεχίσω τό ἔργον μου καί νά φανῶ ἀντάξιος τῆς τιμῆς πού μοῦ ἀπονέμετε».

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ ὑπουργός Γ. Ράλλης, ὁ ὁποῖος καί εἶχε συνοδεύσει τόν Κ. Καραμανλῆ στήν περιοδεία του στή Δυτική Μακεδονία, ἔδωσε πρός μετάδοση ἀπό τό Ραδιοφωνικό Σταθμό Ἀθηνῶν τό ἀκόλουθο κείμενο μέ κύριο θέμα ἀναφορᾶς τά ἔργα ἀνασυγκροτήσεως στή Βόρειο Ἑλλάδα:

«Τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἕβρου, τῶν ὁποίων ἡ ἔναρξις ἐωρτάσθη προχθές, δέν ἐπιβάλλονται βέβαια ἀκόμη εἰς τήν συνείδησίν μας, παρά ἀπό τήν ἀναμέτρησιν τῆς κολοσσιαίας ὠφελείας, πού μέλλει νά προκύψη ἐξ αὐτῶν ἅμα τῇ ἀποπερατώσει των. Ἡ ὠφέλεια αὕτη συνίσταται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἰς τό ἑξῆς: Ὁλόκληρος ἔκτασις ἑλληνικῆς γῆς, ἥτις ἔμενε μέχρι τοῦδε χέρσος, λόγω τῶν ἀπαγορευτικῶν πάσης καλλιεργείας πλημμυρῶν θά ἀποδοθῆ εἰς τήν ἀγροτικήν ἀξιοποίησιν. Σύγκειται δέ ἡ ἔκτασις αὕτη ἐκ 250.000 στρεμμάτων μεταφραζομένων ἀφ' ἑνός εἰς γεωργικούς κλήρους ἱκανούς νά ἀποτελέσουν τήν βάσιν πρός βιοποριστικόν 8.000 ἀκτημόνων ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, εἰς ἐπαύξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατά 80 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐτησίως. Τό ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἤρχισεν ἀπό προχθές νά κατασκευάζεται, θά προχωρήση μέ γοργότατον ρυθμόν, εἰς τρόπον ὥστε νά καταστῆ συντόμως δυνατή ἡ ἔναρξις τῆς καλλιεργείας τῆς μελλούσης νά προστατευθῆ γῆς. Εἶναι ἔργον, τό ὁποῖον ἐξήγγειλαν ὅλοι οἱ κυβερνῆται τῆς τελευταίας 30ετίας, μόνον ὅμως ὁ στρατάρχης Παπάγος μετέβαλε τήν ὑπόσχεσιν εἰς πραγματικότητα καί χάρις εἰς τήν Κυβέρνησιν τοῦ Συναγερμοῦ θά ἀπαλλαγῆ ἐπί τέλους ὁ λαός τῆς Θράκης τοῦ ἐφιάλτου, πού ἐπί τόσον χρόνον τόν ἐβασάνιζεν.

»Ἐκεῖνα ὅμως τά ἔργα, τῶν ὁποίων ἡ πραγματοποίησις ἔχει ἤδη προχωρήσει τόσον πολύ, ὥστε ἡ ἀξία των νά γίνεται αἰσθητή ὄχι μόνον ἀπό τήν ἀναμέτρησιν τοῦ μεγαλοπνεύστου προγραμματισμοῦ των, ἀλλά ἀπό αὐτήν ταύτην τήν ἐπί τοῦ τόπου μετάβασιν καί διαπίστωσιν τῶν συντελεσθέντων, εἶναι τά ἀρδευτικά ἔργα Ἀλιάκμονος καί Ἀξιοῦ.

»Ὡς πρός τό πρῶτον δέον νά τονισθῆ — διότι εἶναι ἄξιον εὐγνώμονος ἐπαίνου πρός τόν σχόντα τήν πρωτοβουλίαν καί τήν ἐποπτείαν τοῦ ἔργου ὑπουργόν Δημοσίων Ἔργων κ. Κ. Καραμανλῆν — ὅτι ἡ ταχύτης μέ τήν ὁποίαν ἐπροχώρησε δέν ὑπερέβη ἁπλῶς πᾶσαν προσδοκίαν, ἀλλά κατέστησε δυνατήν διά πρώτην ἴσως φοράν εἰς τά ἑλληνι-

κά τεχνικά χρονικά, τήν παράδοσιν τοῦ ἔργου ἑτοίμου κατά ἓξ ὁλοκλήρους μῆνας ἐνωρίτερον τοῦ ἀρχικῶς ὑπολογισθέντος χρόνου. Ἤτοι, ἀντί τοῦ Μαΐου 1956, τοῦτο θά ἔχη συμπληρωθῆ τόν Νοέμβριον τοῦ τρέχοντος ἔτους.

»Διά τοῦ ἔργου τούτου ἀποσκοπεῖται ἡ ἐκτροπή τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος κατά τούς θερινούς κυρίως μῆνας πρός ἄδρευσιν 420.000 στρεμμάτων, ἐξ ὧν τά 3/4 εἶναι σήμερον ἀκόμη ἁλατοῦχα, δηλαδή καθ' ὁλοκληρίαν ἄγονα. Ἡ δέ ἐκ τῆς ἐγγείου ταύτης βελτιώσεως μέλλουσα νά προκύψη αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ὑπολογίζεται ὑπερτέρα τῶν 200.000.000 νέων δραχμῶν.

»Ὡς πρός τό δεύτερον μεγάλο ἐγγειοβελτιωτικόν ἔργον τοῦ φράγματος Ἀξιοῦ, τό ὁποῖον ἤρχισεν ὁμοῦ μετά τοῦ προηγουμένου τήν ἄνοιξιν τοῦ 1954, δέον νά λεχθῆ ὅτι ἀποτελεῖ, ἐν συνδυασμῷ μέ τό ἀρδευτικόν ἔργον τοῦ Ἀλιάκμονος, τό πρῶτον μέρος ἑνός εὐρυτέρου προγράμματος, πλήρους ἐκτατικῆς καί ἐντατικῆς ἀξιοποιήσεως τῆς πεδιάδος Θεσσαλονίκης, διά τῆς κατασκευῆς ἑνός ἀρτίου ἀρδευτικοῦ ἀποστραγγιστικοῦ δικτύου, ἐπιτρέποντας τήν χρησιμοποίησιν τῶν ὑδάτων τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν.

»Τό φράγμα Ἀξιοῦ συγκεκριμένως, ἔχει ὡς ἀντικείμενα βελτιώσεως: 1) τήν ἄρδευσιν συνολικῆς ἐκτάσεως 370.000 στρεμμάτων, ἐξ ὧν τά 2/3 ἁλατοῦχα σήμερον, δηλαδή καθ' ὁλοκληρίαν ἄγονα, 2) τήν ἀγροτικήν ἀποκατάστασιν ἄνω τῶν 4.000 οἰκογενειῶν ἀκτημόνων σήμερον καί ἀπόρων καλλιεργητῶν, 3) τήν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατά 200.000.000 νέων δραχμῶν».

7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Μέ ἀφορμή μεγάλο δάνειο πού συνῆψε ἡ Ἰταλία μέ τή Διεθνῆ Τράπεζα γιά τήν ἀνασυγκρότησή της, ἡ «Καθημερινή» κάμει ἔκκληση στόν ὑπουργό Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, τόν ὁποῖο καί χαρακτηρίζει ὡς πολιτικόν ἄνδρα τολμηρό, νά μή διστάσει νά προχωρήσει τουλάχιστο στήν πληρέστερη προπαρασκευή τοῦ ἐδάφους γιά τήν ἐξεύρεση διεθνοῦς βοήθειας ὕψους 3 δισεκ. δραχμῶν (100 ἑκατ. δολλαρίων), πρός ἐκτέλεση ἔργων στή χώρα, στά πλαίσια ἑνός 7ετοῦς ἤ 8ετοῦς προγράμματος, ὅπως ἤδη προβλέπουν καί σχετικές μελέτες τοῦ ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων[167].

9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, συνοδευόμενος ἀπό τόν ὑπουργό Προεδρίας, Γ. Ράλλη, ἐπισκέπτεται τήν περιοχή τῆς Βουλιαγμένης καί ἐξετάζει τά σημεῖα πού προσφέρονται γιά τήν ἐκτέλεση τουριστικῶν ἔργων.

Ἤδη, μία ἑβδομάδα νωρίτερα, ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶχε, μετά ἀπό συνεργασία καί πάλι μέ τόν ὑπουργό Προεδρίας, καταλήξει στήν ἀπόφαση ἐκδόσεως εἰδικοῦ διατάγματος μέ ἀναφορά στή διασφάλιση τῆς τουριστικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς ἀπό τό Μεγάλο Καβούρι ὡς τή Βάρκιζα, τῆς ὁποίας καθοριζόταν, κατά ζῶνες, καί ἡ χρήση τοῦ ἐδάφους. Προκειμένου νά καταστεῖ δυνατή ἡ ἐκτέλεση τοῦ σχετικοῦ προγράμματος, τό ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί οἱ ὑπηρεσίες Τουρισμοῦ καταρτίζουν τούς ὅρους μέ τούς ὁποίους ὁ ΟΔΕΠ, στόν ὁποῖο καί ἀνήκει κατά κυριότητα ἡ περιοχή, θά προκηρύξει διεθνῆ διαγωνισμό.

15-18 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς περιοδεύει τά Ἑπτάνησα καί διαπιστώνει μέ ἱκανοποίηση ὅτι οἱ ἐργασίες ἀνοικοδομήσεως προχωροῦν μέ ἐντατικό ρυθμό. Ἀπό τίς 10.000 κατοικίες πού ἔχουν προγραμματιστεῖ, 4.119 κατοικίες βρίσκονται ἤδη στό στάδιο τῆς κατασκευῆς, γεγονός πού ἐπιβεβαιώνει ὅτι τά ἔργα πού ἐγκαινιάστηκαν στίς 10 Ἀπριλίου θά ὁλοκληρωθοῦν ὡς τό Νοέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους.

Σ' ὅτι, ἐξάλλου, ἀφορᾶ τά ἔργα κοινῆς ὠφελείας καί τά δημόσια κτίρια, τά λιμενικά Ἀργοστολίου Ζακύνθου, Σάμης, Ἰθάκης καί Ληξουρίου θά ἀποπερατωθοῦν στή διάρκεια τοῦ Ἰουλίου, τά δημόσια κτίρια — Διοικητήριο, Δημαρχεῖα, Γυμνάσια κ.λ.π.— στά τέλη Ὀκτωβρίου, ἐνῶ τά ἔργα ὑδρεύσεως καί ἀποχετεύσεως θά ὁλοκληρωθοῦν ὡς τό τέλος Δεκεμβρίου.

28 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Μέ ἀφορμή τήν πρόταση γιά τή σύσταση διακομματικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπιφορτισμένης νά διεξαγάγει στά Ἰόνια νησιά ἔρευνα καί νά συντάξει ἔκθεση γιά τά ληπτέα μέτρα πρός ἀποκατάσταση τῶν σεισμοπλήκτων, ὁ Κ. Καραμανλῆς, ὡς ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ἔκαμε στή Βουλή τήν ἀκόλουθη διευκρίνηση:

«Ἐπειδή κατά τήν μετάβασίν μου εἰς τάς Ἰονίους Νήσους ἐξεφράσθησαν παράπονα ἐκ μέρους τῶν κατοίκων, κατήρτισα ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία ἐξετάζει τήν σύνθεσιν τῶν ὀγκολίθων καί τό θέμα τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων. Εἰδικός δέ ἐπιθεωρητής θ' ἀναλάβη τήν ἐξέτασιν τῶν ἀνωτέρω διά τήν ἐξαγωγήν συμπερασμάτων.

»Ἐπειδή καί ὅλη αὐτή ἡ ἔρευνα δέν εἶναι πλήρης, συνέστησα καί ἑτέραν τριμελῆ ἐπιτροπήν πρό εἴκοσι ἡμερῶν, ἡ ὁποία νά ἐρευνήση τό ὅλον θέμα καί ἐντός μηνός νά ἔχη ὑποβάλει τό πόρισμά της, τό ὁποῖον καί θά τεθῆ εἰς τήν διάθεσιν τῆς Βουλῆς».

«Κατά συνέπεια», κατέληξε, *«ἡ σύσταση καί τῆς νέας ἐπιτροπῆς θά προκαλέση μᾶλλον σύγχυση».*

Τέλος, σέ συζήτηση γιά τήν κατασκευή τοῦ λιμένα τῆς Ρόδου, ἔκαμε τίς ἀκόλουθες διευκρινήσεις:

«Ἀναμφισβητήτως, πρόκειται περί ἔργου μεγίστης σημασίας διά τήν ἀνάπτυξιν τοῦ Τουρισμοῦ. Κατηρτίσθη μελέτη κατασκευῆς τοῦ λιμένος τῆς Ρό-

δου, ἡ ὁποία ἀναβιβάζει τήν δαπάνην εἰς 250.000.000 δραχ. Τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων διέθεσε δι' ὅλα τά λιμενικά ἔργα τῆς Ἑλλάδος ποσόν 7.000.000 δραχ. Δέν ἦτο, συνεπῶς, δυνατόν νά δώση ἡ Κυβέρνησις ὑπόσχεσιν ὅτι θά διαθέση 8.000.000 δραχ. μόνον διά τόν λιμένα τῆς Ρόδου.

»Συνεννοήθην μέ τόν Ὀργανισμόν Δωδεκανήσου, μέ τόν δήμαρχον Δωδεκανήσου καί μέ τό Λιμενικόν Ταμεῖον, ὅπως διαθέσουν ὡρισμένα ποσά, καί τό Κράτος νά ἔλθη ἀρωγόν, ὥστε νά συντελεσθῆ τό ἔργον. Ἐάν ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις αὐταί, ἐλπίζω ὅτι τό ἔργον θά συντελεσθῆ.

»Θά ἐπεθύμουν, κύριοι συνάδελφοι, νά τονίσω τήν ἀνάγκην τῆς ἐπισπεύσεως τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς μεγάλης περιουσίας τοῦ Ὀργανισμοῦ Δωδεκανήσου. Ἔχω τήν γνώμην ὅτι, ἐάν ἀξιοποιηθῆ ἡ περιουσία αὐτή, τά Δωδεκάνησα θά μεταβληθοῦν εἰς παράδεισον»[168].

28 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, προβαίνει σέ νέες σημαντικές ἀνακοινώσεις γιά τό μέλλον τῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας.

Συγκεκριμένα, ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ἀναγγέλλει ὅτι, μέ πράξη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐγκρίθηκε *«ἡ κατακύρωσις τῆς περιουσίας τῆς ΤΑΕ μετά τῶν ἐν ἔτει 1951 παραχωρηθέντων εἰς αὐτήν προνομίων εἰς τό ἑλληνικόν Δημόσιον, ὡς μοναδικόν πλειοδότην κατά τόν ἐνεργηθέντα τήν δωδεκάτην λήγοντος μηνός δημόσιον πλειστηριασμόν»*· καί συνέχισε:

«Ὅπως εἶναι γνωστόν, τό ἑλληνικόν Δημόσιον ὑφίσταται ἀπό τοῦ ἔτους 1951 τάς συνεπείας τοῦ τρόπου καθ' ὅν ὠργανώθησαν καί ἐλειτούργησαν αἱ ἑλληνικαί ἀεροπορικαί συγκοινωνίαι. Δίς κατά τήν διαρρεύσασαν περίοδον ἠναγκάσθη τό Κράτος εἰς παρέμβασιν διά νά ἐξασφαλίση τήν συνέχισιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀεροπορικῶν γραμμῶν, ἐπιτυγχανομένης διά συνεχοῦς δανεισμοῦ ὑπό τήν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους. Ἤδη αἱ ὑποχρεώσεις τῆς ἀπό τοῦ 1951 ἀρξαμένης πενταετίας ὑπερβαίνουν τό ποσόν τῶν 130 ἑκατομμυρίων δραχμῶν νέας ἐκδόσεως χωρίς συνυπολογισμόν τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου, ἐνῶ τό πάσης φύσεως ἐνεργητικόν τῆς ἑταιρείας ΤΑΕ ὑπολείπεται τοῦ ἡμίσεος τῶν ὑποχρεώσεων τούτων.

»Τό ἑλληνικόν Κράτος, ἀνακτῆσαν τά προνόμια καί ἀποδεσμευθέν τῆς ἐπί πενταετίαν παραταθείσης νόθου καταστάσεως, εἶναι ἤδη εἰς θέσιν νά προχωρήση εἰς τήν ἀναζήτησιν προσφόρου καί ἐπωφελοῦς διά τό Δημόσιον καί τό κοινωνικόν σύνολον ὀργανώσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν.

»Πρός τοῦτο ὑπογράψαμεν σήμερον διακήρυξιν, διά τῆς ὁποίας καλοῦμεν τούς ἐνδιαφερομένους νά ἀναλάβουν τήν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐναερίων συγκοινωνιῶν, ὅπως ὑποβάλουν τάς σχετικάς προτάσεις των. Εἰς τόν διαγωνισμόν θά λάβουν μέρος ἑλληνικαί Ἑταιρεῖαι, τῶν ὁποίων αἱ μετοχαί ἀνήκουν εἰς Ἕλληνας τοὐλάχιστον κατά 51%, εἰς δέ τήν ἀνάδοχον θά παραχωρηθῆ τό ἀποκλειστικόν προνόμιον τῆς ἐπί μίαν 20ετίαν ἐκμεταλλεύσεως τῶν τακτικῶν γραμμῶν ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ, μέ ὑποχρέωσίν της, ὅπως ἐξασφαλίση τήν ἐξυπηρέτησιν τοὐλάχιστον τῶν σημερινῶν γραμμῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ μέ τήν ἰδίαν περίπου πυκνότητα δρομολογίων καί τήν ἐξυπηρέτησιν τοὐλάχιστον τῆς ἐπιβατικῆς καί ἐμπορικῆς κινήσεως μέσω Ἀθηνῶν ἀπό Κεντρικῆς Εὐρώπης πρός Ἀφρικήν καί ἀπό Δυτικῆς Εὐρώπης πρός Ἀσίαν, ὡς καί τάς ὑπαρχούσας σήμερον γραμμάς Ἀνατολικῆς Μεσογείου ἀπό Ἀθηνῶν, διά τεσσάρων τοὐλάχιστον συγχρόνων τετρακινητηρίων ἑλληνικῶν ἀεροσκαφῶν ἐφαμίλλων πρός τά ἐξυπηρετοῦντα τάς διεθνεῖς γραμμάς».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρθηκε ἀκόμη στό θέμα τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἀεροδρομίου Ἑλληνικοῦ:

«Τό ὑπουργεῖον, ὡς γνωστόν, ἐν ὄψει τῶν ὑφισταμένων ἀντιθέτων ἀντιλήψεων, ἐζήτησεν ἀπό τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους τήν συμβουλευτικήν συνδρομήν τῆς Διεθνοῦς Ὀργανώσεως Πολιτικῆς Ἀεροπορίας, πρός ἣν διεβίβασεν ἅπαντα τά εἰς τήν διάθεσιν αὐτοῦ στοιχεῖα. Τάς ἡμέρας ταύτας ἐλήφθη ἐμπεριστατωμένη ἔκθεσις τοῦ Διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ, τασσομένου ὑπέρ τῆς παραμονῆς τοῦ ἀεροδρομίου εἰς τό Ἑλληνικόν».

Κάτω ἀπό τίς συνθῆκες αὐτές ἡ Κυβέρνηση ἀποφάσισε νά παραμείνει τό ἀεροδρόμιο στό Ἑλληνικό καί νά ἐκτελεστοῦν ἔργα ἀνεγέρσεως νέων κτιρίων, ἀπαραιτήτων γιά τήν ἱκανοποιητική λειτουργία του, πλήρους ἐκσυγχρονισμοῦ καί πιθανότατα ἐπεκτάσεώς του, ὥστε νά γίνει ἐφάμιλλο τῶν εὐρωπαϊκῶν.

Τελικά, μετά ἀπό μελέτη τοῦ θέματος, θά ἀποφασιστεῖ ἡ ἀνακαίνιση νά ἐπικεντρωθεῖ σέ ἐξωραϊστικά ἔργα, ἐντοπίζοντας τό χρόνο ἐνάρξεως τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων στίς ἀρχές Αὐγούστου.

2 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἐπιστολή στόν πρωθυπουργό, ὑποβάλλει τήν παραίτησή του, ἐφόσον ἡ Κυβέρνηση ἐμμείνει στήν ὑπογραφή τῆς ὑπό διαπραγμάτευση συμβάσεως μέ τήν Ἑταιρεία Ζῆμενς. Τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Κύριε Στρατάρχα,

»Ὑπῆρξαν, ὅπως γνωρίζετε, ἀρκεταί αἱ περιπτώσεις κατά τάς ὁποίας διεφώνησα μέ τήν ἀκολουθου-

μένην ὑπό τῆς Κυβερνήσεως πολιτικήν. Παρά ταῦτα, πιστεύων εἰς τήν χρησιμότητα τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, καί μή ἐπιθυμῶν νά διαταράξω τήν συνοχήν της, ἀπέφυγα ἐπιμελῶς νά γίνω δημιουργός ζητημάτων. Ἤδη λυποῦμαι διότι, μή δυνάμενος νά συμπράξω εἰς τήν ὑπό διαπραγμάτευσιν σύμβασιν τῆς Ἑταιρείας Ζῆμενς, εὑρίσκομαι εἰς τήν ἀνάγκην νά σᾶς παρακαλέσω ὅπως ἀποδεχθῆτε τήν παραίτησίν μου.

»Πιστεύω, ἄλλωστε, ὅτι διά τῆς παραιτήσεώς μου διευκολύνω τήν Κυβέρνησιν εἰς τόν χειρισμόν ἑνός ζητήματος, τό ὁποῖον συνδέεται μέ ἀναληφθείσας ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ὑποχρεώσεις, τήν φύσιν καί τήν ἔκτασιν τῶν ὁποίων ἐγώ ὁ ἴδιος δέν δύναμαι νά ἐκτιμήσω.

»Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν, κύριε Στρατάρχα, ἐπιθυμῶ νά σᾶς εὐχαριστήσω διά τήν ἐμπιστοσύνην μέ τήν ὁποίαν μέ περιεβάλατε καί νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι καί ἐκτός Κυβερνήσεως εὑρισκόμενος θά βοηθήσω μέ προθυμίαν τό ἔργον σας».

Τό θέμα τῆς παραιτήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ προκλήθηκε ἀπό τή διαφορά ἀπόψεων πού ἀνέκυψε στίς διαπραγματεύσεις μεταξύ τῆς Ἑταιρείας «Ζῆμενς-Χάλσκε», εἰδικότερα μεταξύ τοῦ ἀντιπροσώπου της στήν Ἑλλάδα Ἰωάννη Βουλπιώτη, διευθυντῆ τῆς Ραδιοφωνίας στήν κατοχική περίοδο, καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν, Κ. Παπακωνσταντίνου. Ὅταν, πράγματι, ἀνέλαβε ὁ τελευταῖος τά καθήκοντά του, ἐκκρεμοῦσαν οἱ διαπραγματεύσεις μέ τό γερμανικό Οἶκο γιά τήν προμήθεια τηλεφωνικοῦ ὑλικοῦ στόν Ὀργανισμό Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος σέ ἐφαρμογή τῆς ἑλληνογερμανικῆς συμφωνίας τοῦ Νοεμβρίου 1954. Ὅπως προκύπτει ἀπό δύο μακροσκελῆ ὑπομνήματα τοῦ Κων. Παπακωνσταντίνου πρός τόν πρωθυπουργό —στίς 27 Μαρτίου καί στίς 25 Ἰουνίου—, οἱ σχετικές συζητήσεις ὑπῆρξαν μακρές καί ἐπίπονες· καί ἐπιπλέον διακόπηκαν ἐπανειλημμένα, ἐξαιτίας τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ξένης ἑταιρείας γιά τεχνική συμπαράσταση Γερμανῶν εἰδικῶν πρός τόν ΟΤΕ, ἡ ὁποία θά ἐπιβάρυνε τό ἑλληνικό Δημόσιο μέ 30 ἑκατ. δρχ. καί γιά ἀναπροσαρμογή τῶν τιμῶν τοῦ διαγωνισμοῦ πού εἶχε διενεργηθεῖ τό 1953, μέ σκοπό τήν προμήθεια ὑλικοῦ 24.000 τηλεφωνικῶν συνδέσεων. Οἱ τιμές αὐτές ἀποτέλεσαν τή βάση γιά τόν καθορισμό τιμῶν διεθνοῦς διαγωνισμοῦ, σύμφωνα μέ τή ρήτρα τῶν ἐπιστολῶν πού εἶχαν ἀνταλλαγεῖ μεταξύ ἑλληνικῆς καί γερμανικῆς κυβερνήσεως, τό Νοέμβριο τοῦ 1954, καί πού ἀπέκλειαν τή διενέργεια διεθνοῦς διαγωνισμοῦ γιά τήν προμήθεια τοῦ τηλεπικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ.

Τό συναρμόδιο ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ καί, ἀκόμη, τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο ἦταν ἐνήμερο τῆς ἐξελίξεως τῶν διαπραγματεύσεων καί ἐνέκρινε τή σταθερή ἄρνηση τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν νά δεχτοῦν τίς ἀπαιτήσεις τοῦ Ι. Βουλπιώτη. Πρίν ἀπό τήν ὑποβολή τῆς παραιτήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε δεχτεῖ ἀπό τόν Κ. Παπακωνσταντίνου τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή[169]:

«2 Ἰουλίου 1955

»Ἀγαπητέ μου ὑπουργέ,

»Ὅπως καί προφορικῶς Σᾶς ἐξέθεσα κατά τήν πρωινήν συνάντησίν μας, πιστεύω ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά προχωρήση ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν ὑπογραφήν τῆς συμβάσεως μέ τή Ζῆμενς.

»Τά προκύψαντα σήμερον νέα στοιχεῖα δημιουργοῦν τήν ἀνάγκην τῆς ἀπ' ἀρχῆς συζητήσεως τοῦ θέματος κατά τρόπον ἀσφαλίζοντα τό δημόσιον συμφέρον καί ἀποκλείοντα οἱανδήποτε παρεξήγησιν.

»Φοβοῦμαι ὅτι ὅταν ἔλθουν αἱ ἐπίσημοι βεβαιώσεις τοῦ γερμανικοῦ ὑπουργείου, εἶναι ἐνδεχόμενον νά δοκιμάσωμε μεγαλυτέρας ἐκπλήξεις ἀπό τήν σημερινήν, ἡ ὁποία, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἀποδεικνύει, ὅπως πάντοτε ἐτόνιζα, τήν ἔλλειψιν καλῆς πίστεως τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑταιρείας.

»Ἐπί πλέον, καί ἡ βελτιωθεῖσα χθές προσφορά τῶν Σουηδῶν ἐπιβάλλει τήν ἀναστολήν τῆς ὑπογραφῆς μέχρις ὅτου διευκρινισθοῦν οἱ ὅροι τῆς προσφορᾶς ταύτης, οἵτινες παρουσιάζονται κατ' ἀρχήν εὐνοϊκοί, καίτοι δέν εἶναι ἀπολύτως σαφεῖς καί δέν δεσμεύουν τόν Οἶκον.

»Δέν γνωρίζω τί θά γίνη περαιτέρω, ἐπιθυμῶ ὅμως νά ἐπαναλάβω τήν δήλωσιν ὅτι, ὅπως ἔχουν σήμερον τά πράγματα, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νά ὑπογράψωμεν τήν σύμβασιν.

»Ἐπί τῶν ἐπιστολῶν τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ζῆμενς καί τῆς προτάσεως τῶν Σουηδῶν σπεύδω νά ἐνημερώσω τόν Πρόεδρον κ. Κανελλόπουλον καί τόν ὑπουργόν Συντονισμοῦ. Τούς ἐτηλεφώνησα καί μέ ἀναμένουν».

Αὐθημερόν, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέταξε τήν ἀκόλουθη ἀπάντηση:

«Ἀγαπητέ Κώστα,

»Ἐπῆρα τό γράμμα σου καί σοῦ ἀπαντῶ ἀμέσως, διότι μετ' ὀλίγον φεύγω. Δέν ἐχρειάζετο νά ἐπαναλάβης ἐγγράφως ὅσα μοῦ εἶπες προφορικῶς. Σοῦ εἶπα ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι ἐπί τῆς ἀπόψεως ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά προωθηθῆ ἡ ὑπογραφή καί κύρωσις τῆς συμβάσεως μέ τούς Γερμανούς, ὑπό τό φῶς τῶν νέων στοιχείων τά ὁποῖα προέκυψαν σήμερον.

»Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό ἀπευθύνω ἐπιστολήν πρός τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τήν ὁποίαν ἐξηγῶ τά πράγματα καί δηλῶ ὅτι, ἄν παρά ταῦτα ἡ Κυβέρνησις, λόγω δεσμεύσεως ἐκ τῶν γνωστῶν ἐπιστολῶν, τήν φύσιν καί τήν ἔκτασιν τῆς ὁποίας ἀγνοῶ, νομίζει ὅτι ὀφείλει νά προωθήση τήν ὑπογραφήν τῆς ἐν λόγῳ συμβάσεως, πρός διευκόλυνσίν της θέτω τήν παραίτησίν μου εἰς τήν διάθεσίν της.

Υ.Γ. Τήν Δευτέρα, ὅταν συναντηθοῦμε καί θά ἔχουμε τά ἀποτελέσματα, θά ἰδοῦμε τήν ... συνέχεια».

Ἡ παραίτηση τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ὄχι μόνο δέν ἔγινε ἀποδεκτή ἀπό τόν Α. Παπάγο, ἀλλ' οὔτε καί συζητήθηκε. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, Παν. Κανελλόπουλος, διέψευσε τίς φῆμες γιά τήν ὑποβολή παραιτήσεως· καί πρόσθεσε ὅτι τό θέμα θά ἐξεταστεῖ ἀπό τό Συντονιστικό Συμβούλιο. Ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Δέν ἀνταποκρίνεται πρός τήν ἀλήθεια τό ἀναγραφέν εἰς τινας ἐφημερίδας, ὅτι ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων Κ. Καραμανλῆς δι' ἐπιστολῆς του πρός τόν στρατάρχην Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ἐγνώρισεν ὅτι, λόγω ἀνάγκης διευκρινήσεως ὅρων τινῶν τῆς συμβάσεως Ζῆμενς, δέν θά ἦτο δυνατόν νά ὑπογραφῆ καί νά ψηφισθῆ αὕτη παρά τῆς Βουλῆς πρό τῆς 7ης Ἰουλίου, ἡμερομηνίας καθ' ἥν ὁ στρατάρχης εἶχε καθορίσει τό πέρας τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης συνόδου τῆς Βουλῆς».

Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ σχετική ἐρώτηση, ἀπάντησε ὅτι *«ὑπάρχει σχετική ἀνακοίνωσις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί ἑπομένως οὐδέν σχόλιον»*.

Παράλληλα, ὁ ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν διευκρίνησε ὅτι:

«ἡ σύμβασις δέν ὑπεγράφη, διότι ἀνεμένετο ἡ ἀπάντησις τοῦ ξένου Οἴκου ἐπί δύο θεμάτων· ἡ ἀπάντησις, ληφθεῖσα τήν πρωίαν τοῦ Σαββάτου, ἐκρίθη ὡς μή ἱκανοποιητική, καί κατόπιν τούτου ἐδηλώθη τόσον ὑπ' αὐτοῦ, ὅσον καί ὑπό τοῦ Κ. Καραμανλῆ ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπογραφῆ ἡ σύμβασις».

Τά δύο αὐτά θέματα ἀναφέρονται στή διαφορά τιμῶν τῶν ὑλικῶν καί, ὅπως τόνισε ὁ Κ. Παπακωνσταντίνου, ἡ σύμβαση τελικά θά ὑπογραφεῖ ἐφόσον ἱκανοποιηθοῦν ἀπόλυτα οἱ ἀπόψεις τοῦ ἑλληνικοῦ Δημοσίου. «Πάντως», πρόσθεσε, «δέν νομίζω ὅτι θά καταστῆ δυνατή ἡ ὑπογραφή τῆς συμβάσεως πρό τῆς Πέμπτης, τελευταίας ἡμέρας τῆς παρούσης συνόδου τῆς Βουλῆς, διά νά συζητηθῆ καί νά κυρωθῆ ὑπ' αὐτῆς. Ἑπομένως, ἤ θά παραπεμφθῆ τό νομοσχέδιον εἰς τήν νέαν σύνοδον ἤ θά ἀπαιτηθῆ ἡ σύγκλησις ἐκτάκτου συνόδου πρός ψήφισιν τῆς συμβάσεως».

Μέ ἀφορμή τίς φῆμες γιά παραίτηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τό «Βῆμα» ἔγραψε:

Ἐνήργησαν σύμφωνα πρός τό δημόσιον αἴσθημα, ἀλλά πρό παντός καί πρός τό συμφέρον τῆς Κυβερνήσεως οἱ κυβερνητικοί παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἐκινήθησαν ἀπό προχθές δραστηρίως διά νά ἀποτρέψουν τήν θρυληθεῖσαν πρός στιγμήν ὡς πιθανήν ἀποχώρησιν τοῦ Κ. Καραμανλῆ. Διότι ὁ ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων εἶναι κατά γενικήν ἀναγνώρισιν ἕνας ἀπό τούς περισσότερον ἐπιτυχόντας ὑπουργούς τῆς Κυβερνήσεως καί πρέπει νά μείνει εἰς τήν θέσιν του διά νά συμπληρώσει τό ἔργον τό ὁποῖον ἤρχισε. Τό ὅτι διεφώνησε πρός μίαν διάταξιν τῆς συμβάσεως δέν εἶναι λόγος νά ἀποχωρήσει ἀπό τήν Κυβέρνησιν. Θά εὑρεθεῖ, ἄλλωστε, καί ὡς πρός τήν διάταξιν αὐτήν, ἐλπίζουμε, διατύπωσις, ἡ ὁποία καί τό δημόσιον συμφέρον νά κατοχυρώσει κατά τόν καλύτερον δυνατόν τρόπον καί εἰς τόν Καραμανλῆν νά ἐπιτρέψει νά συνεχίσει τήν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του[170].

Ἕνα δεκαήμερο μετά τήν ὑποβολή παραιτήσεως ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, ὑπῆρξε ὑποτροπή τῆς κρίσεως. Ὁ Ι. Βουλπιώτης ἔστειλε στόν πρωθυπουργό δύο ἐπιστολές, μέ ἡμερομηνία 4ης Αὐγούστου 1955, μέ τίς ὁποῖες κατήγγειλε ὅτι, γιά νά συγκατανεύσει στήν ὑπογραφή τῆς συμβάσεως μέ τό γερμανικό Οἶκο ὁ ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν Κ. Παπακωνσταντίνου εἶχε ζητήσει 100.000 δολλάρια, ὁ ἴδιος, καί 1.000 χρυσές λίρες γιά γνωστό του, μεσάζοντα. Ὁ Κ. Παπακωνσταντίνου ἔλαβε γνώση τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν στίς 13 Αὐγούστου καί αὐθημερόν ὑπέβαλε τήν παραίτησή του καί ταυτόχρονα ὑπέβαλε, μέ τή σύμφωνη γνώμη καί τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μήνυση γιά συκοφαντική δυσφήμιση κατά τοῦ Βουλπιώτη καί ἕξι ἀτόμων πού εἶχαν συνεργαστεῖ μαζί του, στή σύνταξη τῆς δεύτερης ἰδίως ἐπιστολῆς. Ὁ πρωθυπουργός δέν ἔκαμε δεκτή τήν παραίτηση τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί, σέ ἀνακοίνωση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ὑπογράμμισε ὅτι τόν περιβάλλει μέ τήν ἐμπιστοσύνη του, ἐνῶ, παράλληλα, τό Κυβερνητικό Συντονιστικό Συμβούλιο ἀνακοίνωσε, στίς 16 Αὐγούστου, ὅτι «ἐνέκρινε καί συνέπραττε εἰς ὅλας τάς ἐνεργείας τοῦ ὑφυπουργοῦ Κ. Παπακωνσταντίνου» καί ὅτι, μετά τήν ἀνακοίνωση αὐτή, ὁ τελευταῖος «δέν ἐμμένει εἰς τήν παραίτησίν του».

Στό συγκεκριμένο αὐτό περιστατικό, καθώς καί στόν εἰδικό ρόλο πού διαδραμάτισε ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἐντολή τοῦ Α. Παπάγου, ἀναφέρεται ἐπιστολή τοῦ Λεωνίδα Α. Παπάγου πρός τόν εἰσαγγελέα, μέ ἡμερομηνία 2 Ὀκτωβρίου 1955:

«Κύριε Εἰσαγγελεῦ,

»Ἀνέγνωσα εἰς τάς σημερινάς ἐφημερίδας ὅτι ὁ κύριος Βουλπιώτης, ἀπολογούμενος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἀνεφέρθη εἰς τήν παρ' ἐμοῦ πρός τόν κύριον Καραμανλῆν παράδοσιν τῶν πρός τόν στρατάρχην ἀπευθυνθεισῶν ἐπιστολῶν του περί τοῦ κυρίου Παπακωνσταντίνου, ἀφήνων τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ κύριος Καραμανλῆς δέν ἐνήργησε σύμφωνα μέ τήν διαβιβασθεῖσαν παρ' ἐμοῦ ἐντολήν τοῦ πατρός μου.

»Πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκην νά σᾶς γνωρίσω τά ἀκόλουθα:

»Τήν 12ην Αὐγούστου ἐ.ἔ., ἐντολῇ τοῦ πατρός μου, παρέδωσα εἰς τόν κύριον Καραμανλῆν τήν δευτέραν ἐπιστολήν τοῦ κυρίου Βουλπιώτη. Ὁ κύριος Καραμανλῆς, ἐπειδή ἡ ἐπιστολή αὕτη ἀνεφέρετο εἰς προγενεστέραν τοιαύτην, ἐζήτησε νά τοῦ προσκομίσω καί τήν ἐπιστολήν ἐκείνην.

»Τήν πρωίαν τῆς ἑπομένης, 13ης Αὐγούστου, τοῦ παρέδωσα εἰς τήν οἰκίαν του καί τήν πρώτην ἐπιστολήν μετά τῆς διαβιβαστικῆς τοιαύτης πρός τόν κύριον Στεφανόπουλον.

»Ὁ κύριος Καραμανλῆς ἐζήτησε νά πληροφορηθῆ τάς ἐντολάς τοῦ πατρός μου, ἐγώ δέ τοῦ ἀπήντησα ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀποστέλλει τάς ἐπιστολάς πρός αὐτόν διά νά ἐνεργήση ὅπως αὐτός νομίζει.

»Ὁ κύριος Καραμανλῆς ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσε τόν κύριον Παπακωνσταντίνου, εἰς τόν ὁποῖον ἐπέδειξε παρουσίᾳ μου τάς ἐν λόγῳ ἐπιστολάς, μέ τήν σύστασιν νά τάς ἀναγνώση μέ ἠρεμίαν.

»Πρό τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου Καραμανλῆ, ὁ κύριος Παπακωνσταντίνου ἐδήλωσεν ἀμέσως ὅτι ὑποβάλλει τήν παραίτησίν του καί ἀνεζήτησεν ἀπό τηλεφώνου τόν εἰσαγγελέα διά νά ὑποβάλη μήνυσιν ἐπί δυσφημίσει.

Μετά τιμῆς

Ἀθῆναι, 2 Ὀκτωβρίου 1955

Λεων. Παπάγος»[171]

Τελικά, στίς 17 Αὐγούστου, μέ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῶν μελῶν τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, μετά ἀπό σχετική μακρά εἰσήγηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀνήγγειλε τή διεξαγωγή διεθνοῦς διαγωνισμοῦ γιά τήν προμήθεια τοῦ τηλεπικοινωνιακοῦ ὑλικοῦ. Σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, μετά τήν τροπή πού εἶχε πάρει ἡ ὑπόθεση «Ζῆμενς», ἐπιβαλλόταν νά ἐπιδιωχτεῖ ἡ ἀποδέσμευση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως *«διότι καί ἡ πλέον ἔντιμος καί συμφέρουσα εἰς τό Δημόσιον σύμβασις, ἐάν ὑπεγράφετο μέ τήν "Ζῆμενς" θά ἦτο διαβλητή καί θά ἀπετέλει ἀντικείμενον καί κακοπίστου ἀκόμη κριτικῆς»*. Σχετικά, ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ, Π. Παπαληγούρας, ἐξουσιοδοτήθηκε νά ἐξηγήσει στόν ἐπιτετραμμένο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας στήν Ἀθήνα τούς λόγους πού ἐπέβαλαν τήν ἀπαλλαγή τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν ὑποχρέωση νά προμηθευτεῖ τηλεπικοινωνιακό ὑλικό ἀπό τή «Ζῆμενς».

Ἡ μήνυση τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν κατά τοῦ Ι. Βουλπιώτη ἐκδικάστηκε στό Τριμελές Πλημμελειοδικεῖο μεταξύ 28 Σεπτεμβρίου - 3 Ὀκτωβρίου καί στό Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν, ὅπου προσέφυγε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς «Ζῆμενς» μετά τήν καταδίκη του, μεταξύ 3-7 Δεκεμβρίου 1955. Ὁ Βουλπιώτης καταδικάστηκε σέ 14μηνη φυλάκιση ἀπό τό Πλημμελειοδικεῖο γιά συκοφαντική δυσφήμιση τοῦ μηνυτῆ, χωρίς δικαίωμα ἀναστολῆς ἤ ἐξαγορᾶς, καί ἡ καταδίκη του ἔγινε τελεσίδη μέ ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν. Ὁ Κ. Καραμανλῆς κατέθεσε στή δίκη τοῦ Ι. Βουλπιώτη, ὡς μάρτυς κατηγορίας στίς 28 Σεπτεμβρίου.

Σέ μεταγενέστερα ὑπαγορευμένο σημείωμά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρει σχετικά μέ τήν ὑπόθεση:

«Τό 1955, ἤρθα σέ ἀνοικτή ρήξη μέ τήν ἑταιρεία Ζῆμενς, ἐξαιτίας μιᾶς συμβάσεως, τήν ὁποία ἡ ἑταιρεία αὐτή εἶχε διαπραγματευθεῖ μέ τά ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν καί Συντονισμοῦ καί ἡ ὁποία ἦταν ὄχι μόνο ἐπαχθής, ἀλλά καί σκανδαλώδης, ὅπως ἀπεδείχθη, ἐν συνεχείᾳ. Ἀρνούμενος, παρά τάς πιέσεις, νά ὑπογράψω τή σύμβαση, ὑπέβαλα τήν παραίτησή μου. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά ἐξυφανθεῖ ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ἑταιρείας Βουλπιώτη, ἐνθαρρυνόμενο καί ἀπό ὁρισμένους κυβερνητικούς παράγοντες, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Στεφανόπουλος καί ὁ Μπόμπολας, ἐναντίον τοῦ τότε ὑφυπουργοῦ μου Κ. Παπακωνσταντίνου, ἡ γνωστή σκευωρία. Σκευωρία, ἡ ὁποία εἶχε σχεδιαστεῖ ἀρχικά γιά νά πλήξει ἐμένα, ἀλλά δέν γνωρίζω γιατί τελικά δέν ἀποτολμήθηκε αὐτό. Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν ἦταν νά ματαιωθεῖ ἡ σύμβαση καί νά σταλεῖ καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἑταιρείας στή φυλακή»[172].

Σέ γραπτό τέλος ἐρώτημα τοῦ Σ. Μαρκεζίνη, συγγραφέα τῆς «Πολιτικῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος», ἔδωσε τό 1968 τήν ἀκόλουθη ἀπάντηση:

«Οὐδέποτε ἐσκέφθην ὅτι ἡ ὑπόθεσις Βουλπιώτη εἶχε σχέσιν μέ τήν πρωθυπουργοποίησίν μου. Διά πρώτην φοράν τό ἐρώτημα τοῦ κ. Μαρκεζίνη μέ κάνει νά τό σκεφθῶ καί νά ἐξηγήσω τόν ὕποπτον ρόλον πού ἔπαιζε τότε ὁ κ. Στεφανόπουλος. Τό ἱστορικό ἔχει ὡς ἀκολούθως: Μίαν πρωίαν (13 τοῦ μηνός Αὐγούστου) μέ ἐπεσκέφθη ὁ Λεωνίδας Παπάγος καί μοῦ ἐνεχείρησεν ἐπιστολήν, τήν ὁποίαν ἀπηύθυνε ὁ Βουλπιώτης πρός τόν ἀσθενοῦντα πρωθυπουργόν καί ἡ ὁποία περιεῖχε τάς γνωστάς καταγγελίας εἰς βάρος τοῦ Παπακωνσταντίνου. Ἐκάλεσα ἀμέσως τόν Παπακωνσταντίνου καί τοῦ συνέστησα νά προσφύγη εἰς τήν δικαιοσύνην. Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθην τόν ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ ὁποῖος μέ ἀφῆκε μέ τήν ἐντύπωσιν ὅτι θεωρεῖ ἐνδεχομένην τήν κατηγορουμένην πρᾶξιν. Ἀντέδρασα μέ ἀγανάκτησιν. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπληροφορήθην ὅτι ἡ κατά τοῦ Παπακωνσταντίνου σκευωρία εἶχε σχεδιασθῆ νά γίνη κατ' ἀρχήν ἐναντίον μου. Δέν γνωρίζω διατί τό σχέδιον μετεβλήθη. Κάποτε ἐζήτησε νά μέ ἐπισκεφθῆ ἡ κ. Βουλπιώτη διά νά μοῦ ἀποκαλύψη τά τῆς ὑποθέσεως. Ἠρνήθην νά τήν δεχθῶ καί θά μποροῦσε νά τό κάνη ὁ συγγραφεύς ἐάν τόν ἐνδιαφέρη».

9 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή συνοδεία τοῦ ὑφυπουργοῦ Συγκοινωνιῶν, Κ. Παπακωνσταντίνου, ἐπισκέπτεται τήν Κρήτη καί ἐπιθεωρεῖ τά ὑπό ἐκτέλεση συγκοινωνιακά καί ἔργα ὁδοποιίας. Σύμφωνα μέ σχετική δήλωσή του, στή διάρκεια τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ἔτους θά διατεθοῦν γιά συγκοινωνιακά ἔργα στή Μεγαλόνησο, 14.300.000 δραχμές. *«Δημιουργεῖται»*, παρατήρησε, *«αἰσιόδοξος προοπτική διά τά συγκοινωνιακά, χάρις εἰς τόν νέον θεσμόν τῶν Ἐπαρχιακῶν Ταμείων Ὁδοποιίας, ὁ ὁποῖος θά ἀπο-*

τελέσει σταθμόν εἰς τήν βελτίωσιν τῶν ὁδικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας καί δημιουργεῖ τάς προϋποθέσεις διά τήν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς Κρήτης».

Μέ νεώτερη ἀπόφασή του, στίς 23 Ἰουλίου, ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων ἀνήγγειλε τή διάθεση καί ἔκτακτης πιστώσεως ὕψους 1.770.000 γιά τήν ἐκτέλεση ἔργων στήν Κρήτη.

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Μετά ἀπό νέα περιοδεία του στά Ἰόνια νησιά, ὁ Κ. Καραμανλῆς δηλώνει ὅτι τό πρόγραμμα γιά τήν ἀνοικοδόμηση 7.182 κατοικιῶν καί ἄλλων κτιρίων ἐκτελεῖται μέ ταχύ ρυθμό.

Μέ τήν ἴδια εὐκαιρία ἐξαίρει τήν πολύτιμη συμβολή τοῦ στρατοῦ. Ἡ συνδρομή αὐτή ἐξασφαλίστηκε μέ τήν ἐγκατάσταση στά σεισμόπληκτα νησιά, ἀπό τό Φεβρουάριο τοῦ 1955, δύο ταγμάτων μηχανικοῦ μέ πλήρη ἐξοπλισμό μετά ἀπό σχετική συνεννόηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως καί ὑπουργό Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Π. Κανελλόπουλο, ἀπό τά τέλη Δεκεμβρίου 1954.

24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινιάζει στή Σύρο νέα λιμενικά ἔργα, κόστους 3.765.000 δραχμῶν.

24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Μέ ἀφορμή τήν ἀναγγελία τῆς συγκλήσεως ἔκτακτου ἰατρικοῦ συμβουλίου, ἐκφράζονται ζωηρές ἀνησυχίες γιά τήν ὑγεία τοῦ πρωθυπουργοῦ, Α. Παπάγου.

30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τή χορήγηση πιστώσεως 23 ἑκατ. δραχμῶν γιά τή χρηματοδότηση τοῦ ἔργου διευθετήσεως τῆς κοίτης τοῦ Στρυμόνα.

11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1955

Μέ ἐξουσιοδότηση τοῦ Κυβερνητικοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιφορτίζεται νά χειριστεῖ τό θέμα τῶν λιμενεργατῶν τοῦ ΟΛΠ.

Ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ἀφοῦ ἀνέλαβε τήν πρωτοβουλία γιά ἐπίλυση τῶν σχετικῶν διαφορῶν, ἔδωσε στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Πρό διμήνου περίπου οἱ φορτοεκφορτωταί τοῦ λιμένος Πειραιῶς ὑπέβαλον τό αἴτημα τῆς αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν των. Ἡ διοίκησις τοῦ ΟΛΠ διά τῆς ἀπό 31.5.54 ἀποφάσεώς της ἀπέρριψε τό αἴτημα τοῦτο, διότι: α) ὁ ὀργανισμός δέν ἦτο νόμῳ ὑπόχρεος εἰς τήν αὔξησιν, τήν ἐπιβληθεῖσαν λόγω τῆς ἀναπροσαρμογῆς, καθ' ὅσον τόσον αὐτός ὅσον καί οἱ λοιποί λιμένες τῆς Ἑλλάδος ἐξηρέθησαν τῆς ὑποχρεώσεως αὐτῆς ὑπό τῆς πενταμελοῦς ἐξ ὑπουργῶν ἐπιτροπῆς πρός ἀποφυγήν αὐξήσεως τῶν τιμολογίων, καί β) θεωρεῖ τάς ἀποδοχάς τῶν λιμενεργατῶν Πειραιῶς ὡς ἀπολύτως ἱκανοποιητικάς.

»Κατά τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τοῦ ΟΛΠ οἱ ἐργάται προσέφυγαν εἰς τήν Κυβέρνησιν, ὑποστηρίζοντες ὅτι εἶναι δυνατόν ἀπό τόν λογαριασμόν τῶν φορτοεκφορτώσεων νά ἱκανοποιηθῆ τό αἴτημά των, αὐξανομένου ἐν ἀνάγκῃ καί τοῦ τιμολογίου. Πρός ἐξακρίβωσιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως συνεκροτήσαμεν ἐπιτροπήν, εἰς ἣν μετέσχον καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐργατῶν καί εἰς τήν ὁποίαν ἐδώσαμεν ἐντολή ὅπως ἐξετάσῃ: α) ἐάν αἱ ἀμοιβαί τῶν ἐργατῶν θεωροῦνται ἱκανοποιητικαί ἐν σχέσει μέ τούς ὅρους ἐργασίας καί β) ἐάν διά τήν κάλυψιν τῆς δαπάνης ἐκ τῶν δοθησομένων τυχόν αὐξήσεων πρέπει νά αὐξηθοῦν τά τιμολόγια τοῦ λιμένος ἤ θά ἠδύνατο νά καλυφθῆ αὕτη διά τῆς τροποποιήσεως τοῦ κανονισμοῦ ἐργασίας.

»Ἡ ἐπιτροπή, διά τοῦ ἀπό 10.7.54 πρακτικοῦ της, ἀπεφάνθη ὅτι: α) αἱ ἀμοιβαί, ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀνερχόμεναι κατά μέσον ὅρον διά κάθε ἐργάτην εἰς 2.200 δρχ. μηνιαίως, εἶναι ἱκανοποιητικαί καί β) ἡ δαπάνη διά τάς δοθησομένας τυχόν αὐξήσεις δέον νά καλυφθῆ ἐξ οἰκονομιῶν, αἱ ὁποῖαι θά προκύψουν διά τῆς τροποποιήσεως τοῦ κανονισμοῦ καί ὄχι διά τῆς αὐξήσεως τῶν τιμολογίων, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ λογαριασμός τῶν φορτοεκφορτώσεων δέν παρουσιάζει περίσσευμα.

»Κατόπιν τούτου, συμμορφούμενος καί πρός τήν σύστασιν τοῦ κυρίου προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως ἐξετάσω μετά συμπαθείας τό αἴτημα τῶν ἐργατῶν, διά τοῦ ἀπό 30ῆς Ἰουλίου ἐγγράφου μου συνέστησα εἰς τήν διοίκησιν τοῦ ΟΛΠ ὅπως μέχρι τῆς 10ης Αὐγούστου ἐπανεξετάσῃ τό θέμα, μέ βάσιν τήν ἀναζήτησιν τοῦ τρόπου καί τῶν μέσων διά τήν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος τῶν ἐργατῶν, μέ ταυτόχρονον τροποποίησιν ὡρισμένων διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ ἐργασίας, αἵτινες ἀναμφισβητήτως συνετέλουν εἰς τήν μειωμένην ἀπόδοσιν τῶν ἐργατῶν.

»Τό Διοικητικόν Συμβούλιον τοῦ ΟΛΠ, συνελθόν εἰς συνεδρίασιν τήν 8ην τρέχοντος, ἀπεφάσισεν ὅπως δοθῆ αὔξησις ἡμερομισθίου ἀπό 20-30%, συγχωνευομένου εἰς αὐτήν τοῦ χορηγουμένου ἤδη ἐπιδόματος ἀκριβείας καί τροποποιηθοῦν ὡρισμέναι διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ ἐργασίας, αἵτινες ἦσαν ἐπαχθεῖς διά τόν Ὀργανισμόν καί καθιέρωσαν εἰς πολλάς περιπτώσεις ἀργομισθίαν.

»Τήν ἀπόφασιν αὐτήν, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ τό αἴτημα τῶν λιμενεργατῶν καί διασφαλίζει τήν καλυτέραν λειτουργίαν τοῦ λιμένος, ἐνεκρίναμεν μέ ὡρισμένας τροποποιήσεις ἀφορώσας τόν χρόνον τῆς καταβολῆς τῆς αὐξήσεως καί τό ποσοστόν τῆς ἀποδόσε-

ως, καλοῦμεν δέ τούς λιμενεργάτας ὅπως ἀπό τῆς αὔριον Παρασκευῆς ἐπανέλθουν εἰς τάς ἐργασίας των, διότι ἄλλως κινδυνεύουν νά παρασυρθοῦν ἀπό τό προεδρεῖον των εἰς περιπέτειαν, ἡ ὁποία, μή ἔχουσα νομικόν καί ἠθικόν ἔρεισμα, θά ἀποβῆ τελικῶς εἰς βάρος των».

14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1955

Σέ ἀπάντηση δηλώσεων τοῦ Σ. Βενιζέλου γιά τό πρόγραμμα ἀνοικοδομήσεως τῶν σεισμόπληκτων περιοχῶν τῆς Ἑπτανήσου, ὁ Κ. Καραμανλῆς διευκρινίζει:

«Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ ἀνοικοδόμησις ἤρχισε τήν 10ην Ἀπριλίου ἐ.ἔ. καί ἔπρεπε ἐν τῷ μεταξύ νά λυθοῦν ἄπειρα ζητήματα τά ὁποῖα ἀπετέλουν τήν προϋπόθεσίν της, ὅπως σχέδια πόλεων, ἄρσις ἐρειπίων, ἀναδασμοί, προμήθεια ὑλικῶν κ.λ.π. Εἰς τήν Κεφαλληνίαν ὑπεγράφησαν 5.716 συμβάσεις, εὑρίσκονται δέ ἐν ἐκτελέσει 2.885 οἰκοδομαί, ἐκ τῶν ὁποίων 1110 εἰς τήν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου. Εἰς τήν Ζάκυνθον εὑρίσκονται ἐν ἐκτελέσει 3.432, ἐξ ὧν 863 εἰς τήν πόλιν τῆς Ζακύνθου. Ἡ ἀνοικοδόμησις τέλος τῆς Ἰθάκης ὁλοκληροῦται ἐντός τοῦ τρέχοντος ἔτους μετά τήν τελευταίαν ἐπέκτασιν τοῦ προγράμματος, ἡ ὁποία περιέλαβε καί τούς ὑπολοίπους δικαιούχους ἀρωγῆς. Ἐκεῖ αὐτήν τήν στιγμήν ἀνεγείρονται καί ἐπισκευάζονται 883 οἰκοδομαί. Οὕτω, τό σύνολον τῶν ἐν ἐκτελέσει οἰκοδομῶν εἰς τάς Ἰονίους Νήσους ἀνέρχεται εἰς 7.200. Ἐκ τούτων, 946 ἔχουν πλήρως ἀποπερατωθῆ καί παραδοθῆ εἰς τούς δικαιούχους, ἐκ τῶν ὑπολοίπων δέ ἐν ἐκτελέσει προβλέπεται ὅτι ἐντός τοῦ Αὐγούστου θά παραδοθοῦν πλήρως ἀποπερατωμέναι 2.750, ἐξ ὧν 1.000 εἰς Κεφαλληνίαν, 1.600 εἰς Ζάκυνθον καί 150 εἰς Ἰθάκην, θά βαίνη δέ μέ τόν αὐτόν ρυθμόν ἡ ἀποπεράτωσις καί παράδοσις τῶν ὑπολοίπων. Ἐξ ἄλλου αἱ ὑπογραφεῖσαι συμβάσεις ὑπερέβησαν τάς 10.000, ὑπάρχουν δέ τά δεδομένα τά ὁποῖα πείθουν ὅτι ἐντός τοῦ τρέχοντος ἔτους ὁ ἀριθμός οὗτος θά φθάση τάς 13.000 ἔναντι τῶν 6.000 αἱ ὁποῖαι ἀρχικῶς εἶχον προγραμματισθῆ διά τό πρῶτον ἔτος. Ἐκ τῶν 13.000 τούτων αἱ 12.000 θά ἔχουν κατά τό πλεῖστον ἀποπερατωθῆ ἤ θά εὑρίσκωνται ἐν ἐκτελέσει μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.

»Σημειωτέον ὅτι εἰς τούς ἀριθμούς αὐτούς πρέπει νά προστεθοῦν τά ἀνεγειρόμενα δημόσια κτίρια καί κτίρια κοινῆς ὠφελείας καί τά μεγάλα κοινωφελῆ ἔργα, ὁδοποιίας, λιμενικά κ.τ.λ. Ἡ ἀνοικοδόμησις εἰς τάς νήσους ἀποτελεῖ ἐπίτευγμα, διά τό ὁποῖον τό Κράτος δύναται νά εἶναι ὑπερήφανον».

23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1955

Σέ σύσκεψη τοῦ Δ.Σ. τοῦ ΟΛΠ, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀποφασίζεται ἡ ἐκτέλεση μεγάλων ἔργων ὁδοποιίας στόν Πειραιᾶ μέ χρήματα τοῦ ὀργανισμοῦ.

Συγκεκριμένα, προβλέπεται ἡ ἀνακατασκευή τῶν λεωφόρων Βασιλέως Γεωργίου Α΄, Βασιλίσσης Σοφίας, τῶν ὁδῶν Πύλης καί Τζαβέλα πού ἀποτελοῦν συγκοινωνιακές ἀρτηρίες, ἡ δημιουργία προσπελάσεως πρός τήν ὁδό Ἀθηνῶν, μέσω τῶν ὁδῶν Ἁγίου Διονυσίου καί Κόνωνος, ἡ συνένωση τοῦ παραλιακοῦ χώρου τοῦ Κωφοῦ λιμένος (Καρβουνιάρικα) μέ τή λεωφόρο Χατζηκυριάκου, προκειμένου νά ἐξυπηρετηθεῖ ἡ τουριστική κίνηση, ἡ διαμόρφωση τῆς πλατείας Ἀλεξάνδρας καί ἡ διαρρύθμιση τοῦ μώλου τοῦ ὅρμου Μουνιχίας (Τουρκολίμανο), προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἀσφαλέστερη δίοδος τῶν πλοίων. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται σέ 7 ἑκατομμύρια δραχμές.

Παράλληλα, ἀποφασίζεται ἡ συνέχιση τῶν ἔργων γιά τήν ἀποπεράτωση τῆς ἰχθυόσκαλας τοῦ Πειραιᾶ, καθώς καί ἡ ἐπέκταση τῆς κατασκευῆς καί στά ὑπόλοιπα κρηπιδώματα τοῦ λιμένος. Ἡ προϋπολογισμένη δαπάνη, ἐκτός ἀπό τά συνεχιζόμενα ἔργα γιά τή διαπλάτυνση τῆς γέφυρας Καλαμάνη, ἀνέρχεται σέ 120 ἑκατ. δραχμές.

Ὁ δήμαρχος Πειραιῶς, ἀπό τήν πλευρά του, ἐξέφρασε τή χαρά του γιά τήν ἐκτέλεση τῶν σημαντικῶν αὐτῶν ἔργων ὁδοποιίας καί εὐχαρίστησε τόν ὑπουργό Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων γιά τό ἐνδιαφέρον του, ἀλλά καί διατύπωσε τή λύπη του γιά τό γεγονός ὅτι δέν προηγήθηκε συζήτηση ἐπί τῶν σχετικῶν θεμάτων μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς.

3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει τό πρόγραμμα ἐκτελέσεως ἔργων τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων κατά τό νέο οἰκονομικό ἔτος 1955-6. Προβλέπεται ἡ διάθεση 437 ἑκατ. δραχ. γιά τό ὁδικό δίκτυο, τά ἐγγειοβελτιωτικά, ἀντιπλημμυρικά κ.λ.π. ἔργα τῆς χώρας. Στή διάρκεια τοῦ 1957, ἐξάλλου, θά ἔχουν περατωθεῖ τά ὑδρευτικά ἔργα τῆς λίμνης Ὑλίκης καί θά ἀρχίσει ἡ ὕδρευση Ἀθηνῶν -Πειραιῶς καί περιχώρων.

Τό πλῆρες κείμενο τῆς ἀνακοινώσεως ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων κ. Καραμανλῆς ἀνεκοίνωσε τό πρόγραμμα ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων ἔργων τοῦ ὑπουργείου του κατά τό νέον οἰκονομικόν ἔτος 1955-56. Οὕτως διά τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα διατίθενται 197.700.000 δραχμαί ἔναντι 129.857.000 τοῦ προηγουμένου ἔτους. Τά ἔργα ταῦτα εἶναι: Τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα Ἔβρου καί Στρυμόνος, τά ἀρδευτικά φράγματα Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος καί Ἀχελώου, τά ὑδραυλικά ἔργα Θεσσαλίας, ἡ ἐκτροπή τοῦ Πηνειοῦ, ἡ ἀποξήρανσις τῆς λίμνης Λαψίστης, ἡ ἀξιοποίησις τῆς πεδιάδος Ἄρτης, ἡ συμπλήρωσις τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων τοῦ χειμάρρου

τῆς Ξάνθης καί τοῦ Νέστου, ἡ διευθέτησις τῶν χειμάρρων Χαβρία (Χαλκιδικῆς), Ἀνθοφύτου, Παλαιοποτάμου Καστοριᾶς, Ἐξαπλατάνου, Ν. Ἀπολλωνίας, Ἀρωανείου καί Νευροκοπίου, τά ἀρδευτικά δίκτυα τῶν πεδιάδων Σερρῶν καί Δράμας, τά στραγγιστικά τῆς πεδιάδος Πιερίας, διάφορα ἔργα Πλατανιᾶς Κρήτης, ἡ κατασκευή συλλεκτηρίου τάφρου Χρυσοῦ, ἄλλα ἐπείγοντα ἔργα εἰς ὅλην τήν χώραν, μελέται διαφόρων ἔργων καί ὑδρολογία καί συντήρησις τῶν κατά τό παρελθόν κατασκευασθέντων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων.

»Τά ἀντιπλημμυρικά ἔργα τοῦ Ἕβρου, τά φράγματα Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος καί Ἀχελώου, καθώς καί τά εἰς τάς πεδιάδας Θεσσαλίας, Σερρῶν, Ἠπείρου καί Νέστου ἐκτελούμενα ἔργα συνιστοῦν, ὡς καί ἄλλοτε ἐτονίσθη, τό μεγαλύτερον πρόγραμμα ἔργων ἐγγειοβελτιώσεως, τό ὁποῖον ἀνελήφθη μέχρι σήμερον ὑπό τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους.

»Εἰδικώτερον, τά φράγματα Ἀλιάκμονος καί Ἀχελώου, τά ὁποῖα θά ἀποπερατωθοῦν ἐντός τοῦ 1955-56, ἐνωρίτερον τῆς προβλεπομένης προθεσμίας, μετά τοῦ φράγματος Ἀξιοῦ, τό ὁποῖον θά ἀποπερατωθῆ τό προσεχές ἔτος, ἀποτελοῦν τήν προϋπόθεσιν διά τήν ἄρδευσιν 1.200.000 στρεμμάτων εἰς τάς πεδιάδας Θεσσαλονίκης καί Ἀγρινίου-Μεσολογγίου. Ἐπίσης διατίθενται 15 ἑκατ. δραχμαί διά τήν συντήρησιν τῶν ἤδη κατασκευασθέντων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων.

»Εἰς τόν τομέα τῶν ἔργων ὁδοποιίας ἀπό τοῦ 1953 μέχρι σήμερον ἐδαπανήθησαν 483 ἑκατ. δραχμαί, μή ὑπολογιζομένων τῶν ἔργων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καί Θεσσαλονίκης, τά ὁποῖα χρηματοδοτοῦνται, ὡς γνωστόν, ἀπό εἰδικούς πόρους. Διά τῶν πιστώσεων αὐτῶν κατεσκευάσθησαν νέα ἀσφαλτικά ὁδοστρώματα μήκους 1.126 χιλιομέτρων, ἐγένοντο διανοίξεις νέων τμημάτων ἐθνικῶν ὁδῶν καί διευρύνσεις τοιούτων ἐπί μήκους 480 χιλιομέτρων, κατεσκευάσθησαν 36 μεγάλαι γέφυραι συνολικοῦ μήκους 1.480 μέτρων καί ἄλλαι 82 μικρότεραι, ἐγένετο δέ ἐπισκευή καί συντήρησις τῶν ἀσφαλτικῶν ταπήτων τοῦ ὑφισταμένου ὁδικοῦ δικτύου ἐπί συνολικοῦ μήκους 1.300 χιλιομέτρων.

»Διά τό νέον οἰκονομικόν ἔτος διατίθενται 96.640.000 δραχμαί διά τήν κατασκευήν τῶν ἐθνικῶν ὁδῶν: Λαρίσης -Τεμπῶν - Κατερίνης, Τριπόλεως -Ὀλυμπίας, Βουλιαγμένης - Σουνίου, Τριπόλεως -Καλαμῶν, Ἀλεξανδρουπόλεως - Ἀρδανίου, Καρδίτσης - Φαρσάλων, Φερρῶν - Διδυμοτείχου, παραλλαγαί Ἀθηνῶν - Ἰσθμίας, Γιδᾶ - Κατερίνης, παραλλαγή Ἱερᾶς ὁδοῦ, Χαλκίδος - Αἰδηψοῦ, Διδυμοτείχου - Ν. Ὀρεστιάδος - Συνόρων, Γεφύρας (Τοψίν) - Πολυκάστρου - Συνόρων, Μουργκάνι - Γρεβενῶν, Τρικάλων - Κατάρας - Ἰωαννίνων, Λεβαδείας - Δελφῶν - Ἰτέας, Βόλου - Πηλίου, Σπάρτης - Καλαμῶν, Ἀγχιάλου - Ἀλμυροῦ, Χανίων - Ἡρακλείου, Λαγκαδᾶ - Σωχοῦ - Σκεπαστοῦ, Φλωρίνης - Ἐδέσσης, Ἰκαρίας, Τριπόλεως - Σπάρτης, Κορώνου - Ἀπόλλωνος Ν. Νάξου, Διαβατᾶ - Κιλκίς, Πύλης - Στουρναρέϊκων, Δάφνης - χλμ. 55 Πατρῶν - Τριπόλεως, Κερκύρας - Παλαιοκαστρίτσης, Κοζάνης - Πτολεμαΐδος - Φλωρίνης, Κομοτηνῆς - Ἀλεξανδρουπόλεως, Σπάρτης - Γυθείου, Ἀμφιπόλεως - Μεσορράχης, Βεροίας - Ναούσης, Ἡρακλείου - Ἁγ. Νικολάου -Σητείας, Θεσσαλονίκης - Ἁγίου Ὄρους.

»Ἐπίσης, 24.710.000 διά τήν κατασκευήν τῶν γεφυρῶν Ἕβρου, Ἄρδα, Ἀχελώου, Στρυμονικοῦ Σερρῶν, Ἀξιουπόλεως Κιλκίς, Καροπλεσίου, Παμίσου, Τσίπιανης Ἰωαννίνων, Πύλης Τρικάλων, Καμπέρ Ἁγᾶ Ἰωαννίνων, Ζάρκου, Ριζομύλου Μεσσηνίας, Μικροῦ Δερίου, Ἀτσιποπούλου Κρήτης, Βρωσίνας Ἠπείρου καί τήν ἀποπεράτωσιν 35 ἄλλων γεφυρῶν.

»Διά τήν συντήρησιν τοῦ ὁδικοῦ δικτύου καί τήν προοδευτικήν προσαρμογήν τῶν ὁδοστρωμάτων εἰς τάς σημερινάς συνθήκας καί ἀνάγκας τῆς κυκλοφορίας θά διατεθοῦν ἐφέτος 40.500.000 δραχμαί. Ἐπίσης θά διατεθοῦν 100 ἑκατ. διά τήν ἐπιχορήγησιν τῶν προσφάτως διά τοῦ νόμου 3155/55 ἱδρυθέντων τοπικῶν ταμείων ἐπαρχιακῆς ὁδοποιίας, τά ὁποῖα ἔχουν ὑπό τήν ἐποπτείαν των ὁδικόν δίκτυον 9.000 χιλιομέτρων. Τό ἐθνικόν ὁδικόν δίκτυον περιωρίσθη εἰς 7.700 χιλιόμετρα.

»Διά λιμενικά ἔργα θά διατεθοῦν ἐφέτος 7.950.000 δραχμαί ὡς ἑξῆς: Εἰς τά λιμενικά ἔργα Κερκύρας, Ἄνδρου, Μεσολογγίου, Λάγος, Σπετσῶν, Μυκόνου, καρνάγιο λιμένος Σύρου, Κατακώλου, Ποτιδαίας, Νεαπόλως Βοιῶν, Θάσου, Ὕδρας, Λεωνιδίου, ἡ προβλὴς Πορτοχελίου καί ἄλλα μικρά λιμενικά ἔργα. Ἐπίσης ἐξετάζεται ἡ δυνατότης διαθέσεως πιστώσεων ἐκτός προγράμματος διά τά λιμενικά ἔργα Ρόδου καί Ρεθύμνου.

»Διά τήν ὕδρευσιν καί ἀποχέτευσιν τῆς πρωτευούσης διετέθησαν μέχρι σήμερον ἐκ τῶν πόρων τοῦ νόμου 2916/54 διά τήν κατασκευήν τοῦ ὑδραγωγείου Ὑλίκης δρχ. 20.000.000 καί διά τόν κεντρικόν ἀποχετευτικόν ἀγωγόν 25.300.000 δραχμαί. Θά διατεθοῦν ἐφέτος διά τόν πρῶτον 27.500.000 δρχ. καί διά τόν ἀποχετευτικόν ἀγωγόν 27.500.000. Τά δύο αὐτά ἔργα θά περατωθοῦν ἐντός τοῦ 1957».

Ἡ «Καθημερινή», μέ ἀφορμή τίς ἀνακοινώσεις τοῦ ὑπουργοῦ Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, ἐπισημαίνει ἐπιγραμματικά:

Ὁ μελετῶν τό νέον πρόγραμμα εὑρίσκεται ταυτοχρόνως πρό ἑνός πλουσίου ἀπολογισμοῦ ἐπιτελεσθέντος ἔργου καί ἑνός θετικοῦ, ἀκομματίστου καί μεγάλης ἐκτάσεως προγραμματισμοῦ. Πράγματι, ἐντός τῆς τρεχούσης ἐτείας ἐπραγματοποιήθησαν καί μελετῶνται ἔργα, τά ὁποῖα δέν ἔγιναν εἰς τό ἑλληνικόν Κράτος ἐπί μίαν ὁλόκληρον 50ετίαν. Καί, φυσικά, ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς εἶναι καί πάλιν ἄξιος παντός ἐπαίνου[173].

6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ἐνῶ διεξάγονται στό Λονδίνο οἱ ἐργασίες τῆς Τριμεροῦς Διασκέψεως γιά τήν Κύπρο μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Τουρκίας καί τῆς Μ. Βρετανίας, ὁ τουρκικός ὄχλος ἐπιδίδεται σέ βανδαλισμούς καί βιαιοπραγίες πρωτοφανοῦς ἐκτάσεως σέ βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν περιουσιῶν των, τῶν ἑλληνικῶν σχολικῶν κτιρίων καί τῶν ἐκκλησιῶν, καθώς καί σέ ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν διπλωματικῶν ἀρχῶν καί τοῦ ἑλληνικοῦ περιπτέρου τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως στή Σμύρνη.

13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Στή διάρκεια συνεδριάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ

Συμβουλίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρεται στό κυπριακό ζήτημα καί ἐπισημαίνει ὅτι, χωρίς νά διαχωρίζει τίς εὐθύνες του ἀπό τήν Κυβέρνηση, εἶναι ὑποχρεωμένος νά διαπιστώσει τή διάπραξη σφαλμάτων στό χειρισμό τοῦ θέματος.

Ἡ παρέμβαση τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων ἐντοπίστηκε στά ἀκόλουθα σημεῖα:

«Κύριοι συνάδελφοι,

»Ἐξ αἰτίας τοῦ Κυπριακοῦ περιήλθομεν εἰς μίαν κατάστασιν ὄχι ἁπλῶς δυσάρεστον, ἀλλά δραματικήν.

» Καλούμεθα νά ἐπιλέξωμεν μεταξύ μιᾶς ἀδιαλλάκτου πολιτικῆς μέ κίνδυνον νά ἐπαυξήσωμεν τάς σημερινάς μας δυσχερείας καί μιᾶς ἠπίου πολιτικῆς μέ ἀποτέλεσμα νά ὑποστῶμεν ἐθνικήν ταπείνωσιν καί νά ἀπαγοητεύσωμεν τόν ἑλληνικόν λαόν.

»Ἀπό τό ἀδιέξοδον αὐτό δέν δυνάμεθα νά ἐξέλθωμεν, εἰ μή μόνον ἐάν προκαλέσωμεν μίαν ἄμεσον παρέμβασιν τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία νά ἱκανοποιῆ οὐσιαστικῶς καί ἠθικῶς τήν Ἑλλάδα.

» Ἡ σωτηρία αὐτή παρέμβασις θά ἠδύνατο νά προκληθῆ ἐάν ἐτονίζαμεν πρός τήν Ἀμερικήν μέ θάρρος καί εἰλικρίνειαν τάς ὁλεθρίας συνεπείας τάς ὁποίας θά εἶχε ἐπί τῶν συμμαχιῶν μας ἀλλά καί ἐπί τῆς ἐσωτερικῆς μας καταστάσεως ἐνδεχομένη ἀδιαφορία της.

»Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ κριτική ἐκ τῶν ὑστέρων εἶναι εὔκολος.

»Εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου ἀληθές ὅτι κάθε πολιτική κρίνεται ἀπό τ' ἀποτελέσματά της. Χωρίς νά θέλω νά διαχωρίσω τάς εὐθύνας μου ἀπό τήν Κυβέρνησιν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά εἴπω ὅτι ἐάν πρόκειται ἡ πολιτική μας ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ νά κριθῆ ἀπό τά γεγονότα τῶν τελευταίων ἑβδομάδων, ὑπῆρξεν ἀτυχής. Διότι δέν νομίζω ὅτι θά ἦτο ἐπιτετραμμένον, ἐάν προεβλέπετο αὐτή ἡ ἐξέλιξις, ν' ἀκολουθούσαμεν τήν πολιτικήν τήν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν.

»Μέ τήν εὐκαιρίαν αὐτήν θά ἤθελα νά διατυπώσω καί τό παράπονον ὅτι μετά διετίαν, διά πρώτην φοράν ἕνα θέμα τοιαύτης ἐθνικῆς σημασίας, ὅπως τό Κυπριακόν, ἀπασχολεῖ τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον.

»Νομίζω ὅτι ἐάν τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἐνημερώνετο τακτικώτερον ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ θά ἦτο δυνατόν ἴσως νά διατυπωθοῦν σκέψεις καί παρατηρήσεις αἱ ὁποῖαι θά προελάμβανον τήν σημερινήν ἐξέλιξιν.

»Νομίζω ὅτι τά παράπονά μας κατά τῶν Ἀμερικανῶν δέν εἶναι δυνατόν νά ἰσχύσουν διά τό παρελθόν, διότι ἐξ ὅσων γνωρίζω, ὑπῆρξαν ἄδικοι ἴσως, ἀλλά εἰλικρινεῖς ἀπέναντί μας, δεδομένου ὅτι ἐξ ἀρχῆς καί κατ' ἐπανάληψιν μᾶς ἐδήλωσαν ὅτι θεωροῦν ἄκαιρον τήν ἀνακίνησιν τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος.

»Ἡ εὐθύνη των ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητος ἀφ' ἧς μᾶς συνεβούλευσαν νά προσέλθωμεν εἰς τήν Διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου, χωρίς νά ἔχουν ἐξασφαλίση ἤ τουλάχιστον προβλέψη τά ἀποτελέσματά της.

»Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ὅπως ἐξελίχθησαν τά πράγματα, δημιουργεῖται διά τήν Ἑλλάδα ζήτημα ἐπανεξετάσεως τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Τοῦτο ὅμως θά πρέπει νά ἐξετασθῆ βραδύτερον, ἀφοῦ καταστήσωμεν γνωστόν εἰς αὐτούς ὅτι μᾶς ἀπασχολεῖ ἤδη τό θέμα αὐτό καί ἀφοῦ ἐκδηλωθοῦν αἱ ἀντιδράσεις των.

»Εἰδικώτερον μέ τήν Τουρκίαν δέν δυνάμεθα, καί ἄν τό θέλωμεν, νά ἀποκαταστήσωμεν σχέσεις, ἐάν ὁ ἑλληνικός λαός, ὅστις ἐπλήγη βαθύτατα, δέν λάβη πλήρη ἱκανοποίησιν.

»Νομίζω ὅτι ἡ Ἀμερική καί ὑποχρέωσιν ἔχει καί συμφέρον νά παρέμβη ἀποφασιστικά εἰς τήν ὑπόθεσιν αὐτήν. Ἐάν ἀνελάμβανε τήν πρωτοβουλίαν τῇ συστάσει μιᾶς ἐπιτροπῆς, εἴτε διά τοῦ ΟΗΕ εἴτε διά τοῦ ΝΑΤΟ, ἡ ὁποία νά ἐξετάση ἐξ ὑπαρχῆς τό ὅλον ζήτημα καί ἡμᾶς θά ἔβγαζε ἀπό τό παρόν ἀδιέξοδον καί τό κυπριακόν ζήτημα θά προωθεῖτο ἤ τουλάχιστον θά παρέμενεν ἀνοικτόν.

»Πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, λοιπόν, θά πρέπει νά ἐκδηλωθῆ ἔντονος καί ταχεῖα ἡ προσπάθειά μας. Δεδομένου δέ ὅτι δέν γνωρίζομεν ποίας νέας ἐξελίξεις θά παρουσιάση τό ζήτημα τοῦτο, ὀφείλομεν νά τό ἀντιμετωπίσωμεν μέ περίσκεψιν συνδεδυασμένην μέ θάρρος».

Ὁ Στ. Στεφανόπουλος σέ ἀπάντηση τῶν παρατηρήσεων τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὑποστήριξε ὅτι ὁ στρατάρχης Παπάγος εἶχε θέσει τό Κυπριακό ὡς θέμα καθόδου του στήν πολιτική καί συνεπῶς «καί ἄν ἐγίνοντο ἐπ' αὐτοῦ Ὑπουργικά Συμβούλια, δέν θά εἶχον διάφορον ἀποτέλεσμα, ἔστω καί ἄν εἶχε τις διάφορον γνώμην χειρισμοῦ, διότι ἡ στάσις του ἐπί τοῦ θέματος ἦτο ἄκαμπτος». Σχετικά μέ τό ρόλο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως παρετήρησε ὅτι «ἄν μετέσχομεν τῆς Τριμεροῦς Συσκέψεως τοῦ Λονδίνου τό ἔπράξαμεν διότι εἴχομεν σοβαράς διαβεβαιώσεις αὐτῶν ὅτι τά πράγματα θά ἐπήγαιναν ἐκεῖ καλά»[174].

17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς γίνεται δεκτός ἀπό τό βασιλέα, μέ τόν ὁποῖο καί ἔχει συνομιλία διάρκειας 50'.

Δέν ἔγινε ὁποιαδήποτε ἐπίσημη ἀνακοίνωση γιά τό περιεχόμενο τῆς συνομιλίας. Ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων δήλωσε ὅτι δέν ἔκαμε ὁποιαδήποτε εἰσήγηση γενικότερης πολιτικῆς φύσεως καί ὅτι ἀπασχόλησε τόν ἄνακτα μόνον μέ θέματα τῆς ἄμεσης ἁρμοδιότητάς του.

Ἐν τούτοις, ἡ συνάντηση θά δώσει λαβή στήν ἐξακολουθητική διατύπωση ὑποθέσεων καί θά ἐντείνει τή φημολογία σχετικά μέ τή θέση καί τό ρόλο

τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό πλαίσιο τῶν ἐξελίξεων πού διαγράφονταν σέ συνάρτηση μέ τήν ἐπιδείνωση τῆς ὑγείας τοῦ πρωθυπουργοῦ.

20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ἐνῶ ἐντείνεται ἡ ἀναφορά τοῦ ὀνόματός του ὡς πιθανοῦ μελλοντικοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ Κ. Καραμανλῆς, βρίσκεται στήν ἀνάγκη νά ἀπευθύνει στή διεύθυνση τῆς ἐφημερίδας «Ἐλευθερία» τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Φίλε κ. Διευθυντά,

»Κατά τόν τελευταῖον καιρόν ἡ πολιτική εἰς τόν τόπον μας ἐπῆρε τήν μορφήν κουτσομπολιοῦ. Ἀναγράφονται διάφορα αὐθαίρετα καί ἀνακριβῆ πράγματα, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργῆται μία ἐκτεταμένη καί ἐπικίνδυνος σύγχυσις. Κάτι ἀνάλογον συμβαίνει καί μέ ὅσα ἀνεγράφησαν προσφάτως εἰς τόν τύπον, ἐν σχέσει μέ τάς ἀπόψεις τάς ὁποίας ὑπεστήριξα ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ κατά τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον τῆς παρελθούσης Τετάρτης. Ὅπως θά βεβαιωθῆτε, ὅταν καταστῆ δυνατόν ἀζημίως διά τό Κυπριακόν, θά ἔλθουν εἰς τήν δημοσιότητα τά πρακτικά τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης. Ὅσον ἀφορᾶ τά συμπεράσματα εἰς τά ὁποῖα ἤγεσθε, ἐν σχέσει μέ τάς προσωπικάς μου ἐπιδιώξεις, ἐπιθυμῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἀντιπαθῶ, καί ἐκ πεποιθήσεως ἀντιτίθεμαι πρός οἱανδήποτε ξένην παρέμβασιν εἰς τά ἐσωτερικά μας πράγματα».

21-23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Συζητεῖται στά Ἡνωμένα Ἔθνη ἡ δεύτερη προσφυγή τῆς Ἑλλάδος γιά τήν Κύπρο, βασισμένη, ὅπως καί ἡ προηγούμενη, στήν ἐπίκληση τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως γιά τόν κυπριακό λαό. Μετά τήν ἀπορριπτική εἰσήγηση τῆς Ἐπιτροπῆς —7 ψῆφοι ἐναντίον, 4 ὑπέρ καί 4 ἀποχές — τό θέμα εἰσάγεται στήν Ὁλομέλεια, ὅπου καί μέ ψήφους 22 ὑπέρ, 28 κατά καί 10 ἀποχές, ἀποφασίζεται νά μήν ἐγγραφεῖ στήν ἡμερησία διάταξη τῆς 10ης Γενικῆς Συνελεύσεως.

26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ἐνῶ ἐντείνονται οἱ φῆμες γιά τή σοβαρή πιθανότητα ἀναθέσεως τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως στόν Κ. Καραμανλῆ ἤ καί, σύμφωνα μέ μερίδα τοῦ ἀντιπολιτευόμενου τύπου, γιά βολιδοσκοπήσεις ἀπό τήν πλευρά τοῦ ὑπουργοῦ Δημοσίων Ἔργων πρός τήν κατεύθυνση πολιτικῶν προσώπων καί ἐξωκοινοβουλευτικῶν παραγόντων, προκειμένου νά μετάσχουν στή νέα Κυβέρνηση, ὁ ἴδιος διαψεύδει κατηγορηματικά τίς πληροφορίες γιά συνεννοήσεις μέ πρόσωπα, μέ τά περισσότερα ἀπό τά ὁποῖα ἔχει νά ἐπικοινωνήσει ἀπό μακροῦ. Ἐφόσον θά ἀντιμετωπιζόταν, σέ δεδομένη στιγμή, πολιτικό πρόβλημα, ἤ ἄν ἀνέκυπτε, λόγω ἀνάγκης, θέμα σχηματισμοῦ ἄλλης Κυβερνήσεως, ἡ τελευταία αὐτή θά ὄφειλε νά προέρχεται ἀπό τή Βουλή καί νά στηρίζεται στήν ἐμπιστοσύνη της.

Μέ τή δήλωση αὐτή τοῦ Κ. Καραμανλῆ τέθηκε οὐσιαστικά τέρμα στίς εἰκασίες γιά προσπάθειές του νά σχηματίσει Κυβέρνηση «μεταβατική». Σύμφωνα, ἐξάλλου, μέ δημοσιογρφικές πηγές, κατά τή συνεδρίαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 27ης Σεπτεμβρίου, στό ὁποῖο δέν πῆρε μέρος γιά ἰδιωτικούς λόγους, κρίθηκε ὅτι ἡ διάψευση ἀπό μέρους του τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν τερματίζει τό ὅλο θέμα.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ἡ ἀνάθεση, μετά τό θάνατο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπάγου, τῆς ἐντολῆς γιά τό σχηματισμό τῆς νέας Κυβερνήσεως στόν Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ ἐγκαινίασε νέα περίοδο στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας. Ἡ διαπίστωση ὅτι ὁ ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων εἶχε ἐπιτελέσει ἔργο γενικῆς ἀναγνωρίσεως ἐπέδρασε καθοριστικά στή σχετική ἀπόφαση τοῦ βασιλέως Παύλου. Παρά τίς μεμονωμένες ἀντιδράσεις ἡγετικῶν κυρίως παραγόντων τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἡ ἀνάληψη τῆς πρωθυπουργίας θά ἀποτελέσει τό προοίμιο στήν ἀνάδειξη τοῦ Κ. Καραμανλῆ ὡς ἀδιαμφισβήτητου ἡγέτη στό χῶρο τῆς παρατάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ. Ἡ σύσταση τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως, τρεῖς μῆνες ἀργότερα, θά μορφοποιήσει τίς τάσεις γιά ἀνανέωση καί διεύρυνση πού εἶχαν συνυφανθεῖ μέ τή μαζική σύνταξη πολιτικῶν στελεχῶν καί σημαντικῆς μερίδας τῆς κοινῆς γνώμης στό πλευρό του.

Ἡ πρώτη Κυβέρνηση Καραμανλῆ, παρά τό μεταβατικό χαρακτήρα της, θά ἀντιμετωπίσει ἀποφασιστικά τά περισσότερο ἐπείγοντα προβλήματα στό πεδίο ἰδιαίτερα τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τά μέτρα αὐστηρῶν οἰκονομιῶν, μέ στόχο τήν ἰσοσκέλιση τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τή σταθεροποίηση τοῦ νομίσματος, θά συνδυαστοῦν μέ τήν ἐντατικοποίηση τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων, τήν ἐκκαθάριση τοῦ χρόνιου θέματος τῶν παγωμένων πιστώσεων καί τήν ἐνίσχυση τῶν παραγωγικῶν κλάδων, ἰδιαίτερα τῆς γεωργίας. Στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, θά προασπίσει σταθερά τό δικαίωμα τῶν Κυπρίων γιά τήν αὐτοδιάθεση καί θά ἀξιώσει ἀπό τήν Ἄγκυρα ἄμεση ἱκανοποίηση γιά τίς ἀνθελληνικές ἐκδηλώσεις τοῦ Σεπτεμβρίου 1955. Τέλος, θά μεταβάλει τόν ἐκλογικό νόμο καί θά ἐπιταχύνει τήν προσφυγή σέ γενικές ἐκλογές.

4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπάγος, μετά ἀπό μακρά ἀσθένεια, ἀποθνήσκει.

5 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Μετά καί τήν τυπική παραίτηση τῆς Κυβερνήσεως, ὁ βασιλεύς ἀναθέτει τήν ἐντολή γιά τό σχηματισμό νέας Κυβερνήσεως στόν Κ. Καραμανλῆ. Ἡ ἐπίσημη ἀνακοίνωση ἀναφέρει:

«Σήμερον τό ἀπόγευμα ὑπεβλήθη καί τυπικῶς εἰς τήν Α.Μ. τόν βασιλέα ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως ὑπό τῶν ἀντιπροέδρων αὐτῆς.

»Κατόπιν τούτου ἡ Α.Μ. ὁ βασιλεύς καλέσας παρ' Αὐτῷ τόν βουλευτήν Σερρῶν κ. Κ. Καραμανλῆν, ἀνέθεσεν αὐτῷ τόν σχηματισμόν Κυβερνήσεως».

Στίς εἰδικότερες συνθῆκες πού συνέχονται μέ τήν ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς, ἀναφέρεται ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ κείμενο πού ὑπαγόρευσε στή διάρκεια τῆς διαμονῆς του στό Παρίσι:

«Ὁ Συναγερμός ἀνέλαβε τήν ἐξουσίαν ὑπό συνθήκας πού ὑπέσχοντο τήν ἐπιτυχίαν. Μετά τήν παρέλευσιν ὅμως τοῦ πρώτου ἔτους, ἤρχισαν νά ἐμφανίζωνται αἱ ὀργανικαί του ἀδυναμίαι. Ἡ ἀνομοιογένειά του, ὁ ἀνταγωνισμός τῶν ἐπιτελῶν του, ἡ πολιτική ἀπειρία τοῦ Παπάγου καί προπαντός ἡ προκλητική προσπάθεια τοῦ Μαρκεζίνη νά τόν ὑποκαθιστᾶ, προεκάλεσαν τά πρῶτα ρήγματα εἰς τάς τάξεις του καί τόν ὡδήγησαν τελικῶς εἰς ἀποτυχίαν. Τήν ἄνοιξιν τοῦ 1954, ὁ κ. Μαρκεζίνης ἀπεχώρησεν ἀπό τήν Κυβέρνησιν καί ἐν συνεχείᾳ καί ἀπό τόν Συναγερμόν καί ἵδρυσε νέον κόμμα. Ἡ ἀποχώρησίς του ἐδημιούργησε πράγματι κενόν, διότι ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατήρτισεν καί ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογήν τό κυβερνητικόν πρόγραμμα. Ἡ κατάστασις ἐπεδεινώθη ἀργότερον συνεπείᾳ τῶν ἐκτεταμένων σεισμῶν πού ἔπληξαν τήν χώραν, τῆς ἐκδηλωθείσης οἰκονομικῆς δυσπραγίας καί προπαντός τῆς ἐμπλοκῆς τοῦ Κυπριακοῦ πού προεκάλει ζωηράς ἀνησυχίας, δεδομένου ὅτι, ἐκτός τῆς διπλωματικῆς, ἔλαβεν μέ τήν πάροδον

τοῦ χρόνου καί πολεμικήν μορφήν. Τόν Ἀπρίλιον τοῦ 1955, ὁ Γ. Γρίβας, ἀπόστρατος συνταγματάρχης ὑπό τό ψευδώνυμον "Διγενῆς", ἀπό συμφώνου μέ τόν Μακάριον ἐκήρυσσεν εἰς τήν Κύπρον τόν ἔνοπλον ἀγῶνα κατά τῶν Ἄγγλων. Διαθέτων, ἐκτός τῆς γενναιότητος, καί ἰδιοφυίαν συνωμοτικήν συνεκρότησε τήν πολεμικήν ὀργάνωσιν τῆς ΕΟΚΑ, ἡ ὁποία συνήγειρε τήν νεολαίαν τῆς νήσου καί ἠνάγκασε τούς Ἄγγλους νά μετακινηθοῦν τοῦ "ποτέ", πού ἐξέφραζε τήν πολιτικήν τοῦ Ἤντεν.

»Καί σάν νά μήν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, κατά τήν ἄνοιξιν τοῦ 1955 ἠσθένησε σοβαρῶς ὁ Παπάγος, πάσχων ἀπό φυματίωσιν τῶν νεφρῶν ἤ ἀπό καρκῖνον τῶν ἐπινεφριδίων. Καί τό θέτω διαζευκτικῶς, διότι διεπράχθη καί τότε τό σφάλμα νά περιβληθῆ μέ μυστήριον ἡ ἀσθένεια τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅπως συνέβη ἀργότερον καί μέ τήν ἀσθένειαν τοῦ βασιλέως Παύλου. Τό μυστήριον αὐτό, τό ὁποῖον εἰς ἀμφοτέρας τάς περιπτώσεις ὑπηγορεύθη ἀπό λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, παρημπόδισεν ἴσως τήν λῆψιν ὅλων τῶν μέτρων ἐκείνων, τά ὁποῖα ἐπέβαλλεν ἡ ἰατρική δεοντολογία διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀσθενῶν.

»Κατά τό θέρος τοῦ 1955 ἦσαν ἔκδηλα τά συμπτώματα τῆς πολιτικῆς κακοδαιμονίας τῆς χώρας. Εἰς τοῦτο, πέραν τῶν οὐσιαστικῶν λόγων, συνέβαλε καί ἡ ἀδίστακτος πολεμική τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἡ ὁποία εἶχε πράγματι ἀποχαλινωθῆ. Ἡ κατάστασις αὐτή ἐπεδεινώθη βαρύτατα μετά τήν ἀτυχῆ Διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου καί τά τραγικά εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί Σμύρνης γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου, πού μετέβαλαν τήν πολιτικήν εἰς ἐθνικήν πλέον κρίσιν.

»Ἡ κατάστασις αὐτή ἦτο φυσικόν νά προκαλῆ ἀνησυχίας καί εἰς τό Στέμμα καί εἰς τόν πολιτικόν κόσμον τῆς χώρας καί εἰς τήν κοινήν γνώμην. Μέσα εἰς αὐτό τό κλίμα τῆς συγχύσεως, τήν ὁποίαν ἐπέτεινε καί τό ἀτυχές διά τήν στιγμήν ἐκείνην γεγονός τῆς ὑπάρξεως δύο ἀντιπροέδρων ἀνταγωνιζομένων ἀλλήλους, ἀντηλλάσσοντο ἀπόψεις μεταξύ τῶν διαφόρων παραγόντων τῆς δημοσίας μας ζωῆς διά τήν ἀνεύρεσιν διεξόδου ἀπό τήν κρίσιμον αὐτήν κατάστασιν.

»Περί τά τέλη Ἰουνίου τοῦ 1955 ἐκλήθην εἰς τό σπίτι ἑνός αὐλικοῦ, ὅπου συνήντησα τούς κυρίους Πιπινέλην, Μαῦρον καί νομίζω καί τόν κύριον Κασιμάτην. Ὁ οἰκοδεσπότης μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ βασιλεύς ἦτο ἀνήσυχος ἀπό τήν ἐν γένει κατάστασιν καί κυρίως ἀπό τήν ἀσθένειαν τοῦ Παπάγου, τήν ὁποίαν ἐθεώρει ἀνίατον. Καί ὅτι θά ἐπεθύμει ὡς ἐκ τούτου ὡρισμένοι νέοι ἄνθρωποι νά ἐξετάσουν τήν δυνατότητα δημιουργίας διαδόχου κυβερνητικοῦ σχήματος. Ὅταν ἀπεχωρίσθημεν, ὁ περί οὗ λόγος ἀνακτορικός μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ βασιλεύς θά ἐπεθύμει νά ἀναπτύξω ἰδιαιτέραν προσπάθειαν πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν καί τίποτε πέραν αὐτοῦ. Αἱ συναντήσεις αὐταί ἐπανελήφθησαν δύο ἤ τρεῖς φοράς, ἀλλά εἶχον μᾶλλον φιλολογικόν χαρακτῆρα. Περί τά τέλη Αὐγούστου μέ ἐπεσκέφθη ἕτερος ἀνακτορικός, ὁ ὁποῖος μοῦ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὁ βασιλεύς, πεισθείς ὅτι δέν ἐπρόκειτο νά ἀποκατασταθῆ ἡ ὑγεία τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἐσκέπτετο νά ζητήση τήν παραίτησίν του διά νά διευκολυνθῆ εἰς τόν διορισμόν νέας Κυβερνήσεως καί ὅτι ὑπελόγιζε νά ἀναθέση εἰς ἐμέ τήν προσπάθειαν αὐτήν. Τοῦ εἶπα ὅτι συμμεριζόμουν τάς ἀνησυχίας τοῦ βασιλέως διά τήν ὑφισταμένην ἐν τῇ χώρᾳ κατάστασιν, ὅτι ἐκτιμῶ βαθύτατα τήν ἐκδηλουμένην πρός τό πρόσωπόν μου ἐμπιστοσύνην, ἀλλά ὅτι δέν νομίζω ὅτι θά ἦτο ὀρθόν νά ζητήση τήν παραίτησιν τοῦ ἀσθενοῦντος πρωθυπουργοῦ, διότι τοῦτο θά προεκάλει συναισθηματικάς ἀντιδράσεις παρά τῇ κοινῇ γνώμῃ, ἡ ὁποία θά τό ἀπέδιδεν εἰς τήν παλαιάν γνωστήν διένεξιν μεταξύ Στέμματος καί Παπάγου. Ἦτο ἡ πρώτη φορά πού ἐλάμβανα γνῶσιν ὅτι ὁ βασιλεύς ἀπέβλεπεν εἰς ἐμέ διά τήν διάδοχον Κυβέρνησιν.

»Ὁ βασιλεύς ἐξετίμησε προφανῶς τήν σύστασίν μου καί μετά τινας ἡμέρας ἀνεχώρει διά τήν Γιουγκοσλαβίαν. Ὅταν ὅμως ἐπανῆλθεν εὑρῆκε χειροτέραν τήν κατάστασιν, δεδομένου ὅτι, ἐν τῷ μεταξύ εἶχε ναυαγήσει ἡ Διάσκεψις τοῦ Λονδίνου μέ τάς γνωστάς δραματικάς διά τήν Ἑλλάδα συνεπείας. Ἀπεφάσισεν ὡς ἐκ τούτου νά τερματίση τήν κρίσιν πού δημιουργοῦσε ἡ παρατεταμένη ἀσθένεια τοῦ πρωθυπουργοῦ καί πρός τοῦτο ἐκάλεσε μεταξύ 16 καί 18 Σεπτεμβρίου διαφόρους πολιτικάς προσωπικότητας, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τόν γράφοντα, διά νά ἀκούση τάς ἀπόψεις των. Ὁ βασιλεύς ἐπεθύμει, καί ὀρθῶς, ριζικήν λύσιν, ἡ ὁποία ὅμως προϋπέθετε τήν παραίτησιν τοῦ ἀσθενοῦντος πρωθυπουργοῦ. Μή θέλων ὅμως, διά τούς λόγους πού ἀνέφερα, νά θέση εὐθέως τό θέμα τῆς παραιτήσεως, ἀπηύθυνε ἐπιστολήν πρός τόν Παπάγον, διά τῆς ὁποίας τόν παρεκάλει ὅπως δώση ὁ ἴδιος λύσιν εἰς τό πρόβλημα τό κυβερνητικόν.

»Ὀλίγας ὥρας πρό τοῦ θανάτου του ὁ Παπάγος, ἀντί νά παραιτηθῆ ὅπως ἀνέμενε ὁ βασιλεύς, ὑπεδείκνυε διά ἐπιστολῆς τόν κύριον Στεφανόπουλον ὡς ἀναπληρωτήν του διά τόν χρόνον τῆς ἀσθενείας του. Ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων, κύριος Κανελλόπουλος, ἀντέδρασεν ἐντόνως καί ὑπέβαλε πρός τόν ἀσθενοῦντα πρωθυπουργόν τήν παραίτησίν του. Παραλλήλως, ἀπό ὡρισμένους κύκλους ἠμφεσβητεῖτο ἡ ἐγκυρότης τοῦ διορισμοῦ, δεδομένου ὅτι κατά τήν ὥραν τῆς ὑπογραφῆς του ὁ στρατάρχης ἐφέρετο ἐτοιμοθάνατος. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἔλαβε χώραν ὁ θάνατος τοῦ στρατάρχου Παπάγου, τήν 4ην Ὀκτωβρίου 1955.

»Ὁ θάνατός του προεκάλεσε βαθεῖαν συγκίνησιν ἀλλά καί ἀνησυχίαν, ἀκόμη καί εἰς ἐκείνους πού ἐπίστευαν ὅτι ἀπέτυχεν εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς

χώρας. Είχε τήν αΐγλην τοῦ νικητοῦ δύο πολέμων. Είχε κῦρος διεθνές καί ἡγεῖτο τῆς μόνης συγκεκροτημένης πολιτικῆς δυνάμεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἦτο φυσικόν νά αἰσθάνεται ἡ χώρα τό κενόν, πού κατέλιπεν ὁ θάνατός του.

»Τό ἀπόγευμα τῆς 5ης Ὀκτωβρίου μέ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεύς καί, ἀφοῦ μοῦ ἐξέφρασε τίς ἀνησυχίες του διά τήν κατάστασιν, μέ ἠρώτησεν ἐάν κατά τήν γνώμην μου θά ἠδύνατο τό ἀπορφανισθέν κόμμα τοῦ Συναγερμοῦ νά ἀναδείξη ὁμοφώνως νέον ἀρχηγόν. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἀμφιβάλλω περί αὐτοῦ καί ὅτι νομίζω ὅτι ἡ συνέλευσις, διά νά ἀποφύγη τήν διάσπασιν, θά ἤγετο μᾶλλον εἰς τήν ἀπόφασιν, εἰς πρῶτον τοὐλάχιστον στάδιον, τῆς ἀναδείξεως διοικούσης ἐπιτροπῆς. Ὁ βασιλεύς μοῦ ἀπήντησεν ὅτι αὐτή ἦτο καί ἡ δική του γνώμη, ἡ ὁποία ἐνισχύετο καί ἀπό τάς πληροφορίας τάς ὁποίας εἶχεν ἀπό διαφόρους πλευράς, καί ὅτι, συνεπείᾳ τούτου, εἶχε προέλθει εἰς τήν ἀπόφασιν νά μοῦ ἀναθέση τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως, διότι αἱ περιστάσεις ἐπέβαλλον τόν ἄμεσον τερματισμόν τῆς πολιτικῆς κρίσεως. Ἐπίστευεν, ὅπως μοῦ εἶπεν, ὅτι λόγω τῆς μοιραίας φθορᾶς πού εἶχον ὑποστῆ, ἰδίως κατά τόν τελευταῖον καιρόν, οἱ δύο ἀντιπρόεδροι τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ἐκλογή μου θά ἀνταπεκρίνετο καί εἰς τάς περιστάσεις, ἀλλά καί εἰς τάς προσδοκίας τῆς κοινῆς γνώμης. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἐκτιμῶ βαθύτατα τήν ἐμπιστοσύνην του καί ὅτι δέν θά ἐδίσταζα νά ἀναλάβω τήν βαρεῖαν εὐθύνην τήν ὁποίαν μοῦ ἐνεπιστεύετο. Ἐπέστησα ὅμως τήν προσοχήν του ἐπί δύο σημείων: πρῶτον, ὅτι διά τῆς ἐπιλογῆς μου θά προεκάλει προσωπικάς δυσαρεσκείας· καί δεύτερον, ὅτι δέν ἤμουν βέβαιος ἄν θά μέ στηρίξη ἡ Βουλή καί ὅτι, ἐν περιπτώσει καταψηφίσεώς μου, θά εἶχε νά ἀντιμετωπίση νέον καί ἴσως δυσκολώτερον πρόβλημα.

»Ὁ βασιλεύς μοῦ ἀπήντησεν ὅτι, μολονότι τά εἶχε σκεφθῆ ὅλα αὐτά, παρά ταῦτα ἐπίστευεν ὅτι ἡ λύσις τήν ὁποίαν προέκρινεν ἐπεβάλλετο ἀπό τάς περιστάσεις. Προσέθεσε δέ ὅτι ἡ ἐντολή, τήν ὁποίαν μοῦ ἐνεπιστεύετο, περιελάμβανε καί τό δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι δέν θά ἔκανα ὁπωσδήποτε χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς διαλύσεως καί διά νά μή φανῆ ὅτι ἀσκῶ πίεσιν ἐπί τῆς Βουλῆς, ἀλλά καί διότι ἡ χώρα δέν ἦτο παρασκευασμένη δι' ἀμέσους ἐκλογάς. Τέλος, ἀφοῦ τόν ηὐχαρίστησα, τοῦ ἐδήλωσα ὅτι θά ἐπισπεύσω καί τόν σχηματισμόν τῆς Κυβερνήσεως καί τήν ἐμφάνισίν μου εἰς τήν Βουλήν, διά νά ἐπιταχύνω τήν ἀποσαφήνισιν τῆς καταστάσεως. Τόν ἀπεχαιρέτησα, ἀφοῦ ἐδέχθην τάς εὐχάς του.

»Ἀπό τά ἀνάκτορα κατηυθύνθην πρός τήν οἰκίαν μου, ἐκάλεσα ἀμέσως τούς δημοσιογράφους καί τούς ἀνεκοίνωσα διά βραχειῶν δηλώσεων τό γεγονός. Ἀμέσως, ἐν συνεχείᾳ, ἐπεδίωξα ἐπαφήν μέ τούς κυρίους Κανελλόπουλον καί Στεφανόπουλον, διά νά τούς ἀνακοινώσω ὁ ἴδιος τήν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως καί νά τούς ἐξηγήσω τάς σκέψεις αἵτινες τόν ἤγαγον εἰς αὐτήν. Ὁ κύριος Κανελλόπουλος ἐξεδήλωσε συγκρατημένην καί εὐπρεπῆ δυσαρέσκειαν καί παρετήρησεν ὅτι αἱ περιστάσεις εἶναι δύσκολοι καί συνεπῶς βαρεῖαι αἱ εὐθῦναι μου, χωρίς τελικῶς νά καθορίση τήν θέσιν του. Τήν ἐπίσκεψίν μου εἰς τόν κύριον Στεφανόπουλον δέν ἐπραγματοποίησα, διότι ἐπληροφορήθην, ἐν τῷ μεταξύ, ὅτι οὗτος, λαβών γνῶσιν τοῦ γεγονότος, ἐξεδήλωσε πρός τούς δημοσιογράφους κατά τρόπον ἔντονον τήν ἀντίθεσίν του, δηλώσας μάλιστα ὅτι θά ἀγωνισθῆ διά τήν ματαίωσιν τῆς δοθείσης λύσεως.

»Ἡ ἀνάθεσις τῆς ἐντολῆς προεκάλεσε ποικίλας ἀντιδράσεις. Ἀπό πλευρᾶς μέν Συναγερμοῦ, ἀντέδρασε κυρίως ὁ κύριος Στεφανόπουλος, ὁ ὁποῖος, συνεπικουρούμενος καί ἀπό τούς κυρίους Παπαληγούραν καί Πρωτοπαπαδάκην, προσεπάθησε καθ' ὅλην τήν νύκτα τῆς 5ης πρός τήν 6ην Ὀκτωβρίου νά συγκεντρώση ὑπογραφάς ἐπί πρωτοκόλλου ἀποδοκιμάζοντος τήν δοθεῖσαν λύσιν. Παραλλήλως, ἐπέσπευσε τήν σύγκλησιν τῆς συνελεύσεως τοῦ κόμματος, διά τήν πρωίαν τῆς ἐπομένης, ἐνῶ αὕτη ἐπρόκειτο νά γίνη μετά τήν κηδείαν τοῦ ἀποβιώσαντος πρωθυπουργοῦ. Καί εἶναι μέν ἀληθές ὅτι συνεκέντρωσαν ὡρισμένον ἀριθμόν ὑπογραφῶν, ἀλλά τήν ἐπομένην ἡ προσπάθεια ἠτόνισε καί λόγω τῆς ταχύτητος καί ἀποφασιστικότητος, μέ τήν ὁποίαν ἀντιμετώπισα τήν κατάστασιν, ἀλλά καί λόγω τοῦ πνεύματος, τό ὁποῖον ἐπεκράτησε κατά τήν συνέλευσιν τῆς ἐπομένης. Πράγματι, κατά τήν συνέλευσιν ἀπεκρούσθη ἡ πρότασις Στεφανοπούλου, ὅπως τό κόμμα ἀποδοκιμάση τήν δοθεῖσαν λύσιν, καί ἐπεκράτησεν ἡ ἄποψις, ἡ ὑποστηριχθεῖσα ἀπό τούς κυρίους Κανελλόπουλον, Ράλλην, Τσουδερόν κ.ἄ., ὅπως ἀναβληθῆ ἡ συνέλευσις διά τό ἀπόγευμα τῆς ἐπομένης.

»Εἰς τήν συνέλευσιν αὐτήν δέν προσῆλθα ὁ ἴδιος, καί διότι δέν ἐπεθύμουν διά τῆς παρουσίας μου νά ἐπηρεάσω τάς σκέψεις της, ἀλλά καί διότι ἤμουν ὑποχρεωμένος νά ἀσχοληθῶ μέ τήν συγκρότησιν τῆς Κυβερνήσεώς μου, τήν ὁποίαν εἶχα ὑποσχεθῆ νά ἐμφανίσω πρός ὁρκωμοσίαν τήν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Ἡ σύγκλησις τῆς συνελεύσεως ἐδυσχέρανε τόν καταρτισμόν τῆς Κυβερνήσεως, δεδομένου ὅτι μοῦ στεροῦσε τίς δυνατότητες ἐπικοινωνίας μέ τούς βουλευτάς ἐκείνους, τούς ὁποίους εἶχα τήν πρόθεσιν νά περιλάβω εἰς αὐτήν. Ὁ βασιλεύς, πληροφορηθείς τάς δυσχερείας, μοῦ διεμήνυσε ὅτι θά ἦτο δυνατόν, διά νά διεκολυνθῶ, νά ἀναβληθῆ ἡ ὁρκωμοσία τῆς Κυβερνήσεως. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά ὡρκίζετο ὁπωσδήποτε τήν ὁρισθεῖσαν ὥραν, ἔστω καί ἄν αὕτη ἐπρόκειτο νά εἶναι ἐλλιπής. Καί πράγματι, στίς 13.15 τῆς 6ης Ὀκτωβρίου ὡρκί-

ζετο ἡ πρώτη μου Κυβέρνησις. Εἰς τήν ἀντιμετώπισιν ὅλων αὐτῶν τῶν δυσχερειῶν ἐβοήθησεν τότε, κατά τρόπον ἀποφασιστικόν, ὁ κύριος Γ. Ράλλης.

»Τήν ἑπομένην, 7ην τοῦ μηνός, ἐγένετο ἡ κηδεία τοῦ στρατάρχου Παπάγου, τήν ὁποίαν παρηκολούθησα ὡς πρωθυπουργός, καί τό ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπανελήφθη, ἐν ἀπουσίᾳ μου καί πάλι, ἡ συνέλευσις τοῦ κόμματος. Κατ' αὐτήν, καί παρά τάς ἀντιδράσεις τοῦ κυρίου Στεφανοπούλου, ὅστις ἐπέμενεν ὅπως ἡ συνέλευσις ἐκλέξῃ ἀρχηγόν, ἐπεκράτησεν ἡ ἄποψις τῆς ἐκλογῆς πενταμελοῦς διοικούσης ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, ἐκ τῶν κυρίων Στεφανοπούλου, Κανελλοπούλου, Τσουδεροῦ, Ροδοπούλου καί Καραμανλῆ. Ἡ συμμετοχή μου εἰς τήν ἐπιτροπήν ἔθετε τέρμα εἰς τό θέμα τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κόμματος πρός τήν Κυβέρνησίν μου καί ἐδικαίωνε τήν δοθεῖσαν ὑπό τοῦ βασιλέως λύσιν.

»Αἱ ἀντιδράσεις, ἐξ ἄλλου, τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατά τῆς δοθείσης λύσεως ἐξεδηλώθησαν κατά τρόπον διάφορον. Ἡ ἀντιπολίτευσις, θεωροῦσα ὡς χρεοκοπήσασαν τήν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς, ὑπεστήριξεν ὅτι δέν ἠδύνατο νά προέλθῃ ἐξ αὐτῆς Κυβέρνησις καί ὅτι ἔπρεπεν ἡ χώρα νά ὁδηγηθῇ εἰς ἐκλογάς. Ἐχαρακτήρισε τήν δοθεῖσαν λύσιν ὡς πραξικόπημα, μολονότι εἰς τάς κατ' ἰδίαν συνομιλίας των ἐδέχοντο, καί ἰδίως ὁ κύριος Βενιζέλος, ὅτι ἡ δοθεῖσα λύσις καί τυπικῶς καί οὐσιαστικῶς ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη. Δεδομένου ὅμως ὅτι εἰς τήν χώραν μας λέγομεν δημοσίᾳ τά ἀντίθετα ἐκείνων, τά ὁποῖα πιστεύομεν, ἡ ἀντιπολίτευσις δέν ἐδίστασε νά χαρακτηρίσῃ τήν δοθεῖσαν λύσιν ὡς συνταγματικῶς ἀνορθόδοξον καί νά τήν ἀποδώσῃ εἰς εὔνοιαν τοῦ Στέμματος πρός τό πρόσωπόν μου. Τά ἐπιχειρήματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἦσαν προφανῶς ἀβάσιμα, τόσον ἀπό ἀπόψεως οὐσίας, ὅσον καί ἀπό ἀπόψεως τύπου. Ἀπό ἀπόψεως οὐσίας μέν, διότι αἱ προσωπικαί μου σχέσεις μέ τό Στέμμα ἦσαν ἐντελῶς τυπικαί, ὥστε νά μή δικαιολογοῦν περίπτωσιν εὐνοίας. Τό γεγονός, ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ βασιλεύς τήν ἑπομένην τῆς ἀναθέσεως τῆς ἐντολῆς εἰς ἐμέ ἔλαβε χιλιάδας τηλεγραφημάτων ἐξ ὅλων τῶν διαμερισμάτων τῆς χώρας, ὅτι ἡ Βουλή ἐνέκρινε μέ τά δύο τρίτα τῶν ψήφων της τήν δοθεῖσαν λύσιν, ἀλλά καί αἱ ἐν συνεχείᾳ ἐξελίξεις, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ βασιλέως ἐγένετο μέ ἀντικειμενικά κριτήρια. Ἀπό ἀπόψεως δέ συνταγματικῆς, τά ἐπιχειρήματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀνετρέποντο τόσον ἀπό τό γράμμα τοῦ Συντάγματος, ὅσον καί ἀπό τήν παράδοσιν καί τήν λογικήν.

»Ἐκ τοῦ Συντάγματος προκύπτει ὅτι ὁ βασιλεύς ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναθέσῃ τόν σχηματισμόν Κυβερνήσεως εἰς οἱονδήποτε Ἕλληνα πολίτην, μέ μόνον περιορισμόν τήν ἐμφάνισίν του ἐντός 15 ἡμερῶν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Εἰς τήν προκειμένην ὅμως περίπτωσιν, ὁ βασιλεύς, ἀντιμετωπίζων ἀνοικτήν κρίσιν λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ἀρχηγοῦ τοῦ Συναγερμοῦ, ἐξέλεξεν ὄχι ἁπλῶς μέλος τῆς Βουλῆς, ἀλλά στέλεχος τοῦ πλειοψηφοῦντος ἐν τῇ Βουλῇ κόμματος καί μέλος τῶν Κυβερνήσεων αὐτοῦ. Διά νά ἐκτιμηθῇ ὀρθῶς ἡ ἐνέργεια τοῦ βασιλέως, θά πρέπει νά ὑπομνησθοῦν πρόσφατα προηγούμενα τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας μιμούμεθα, ἀνεπιτυχῶς βέβαια, τό πολίτευμα. Ἡ ἐκλογή τοῦ Ἤντεν, ἡ ἐκλογή τοῦ Μάκ Μίλαν καί ἡ ἐκλογή τοῦ Λόρδου Χιούμ ἐγένοντο ἀπό τό Στέμμα τῆς Ἀγγλίας, καθ' ὅν τρόπον ἐγένετο καί ἡ ἰδική μου ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλά, οἱ ὁμιλήσαντες περί εὐνοιοκρατίας ἐλησμόνησαν καί τά ἑλληνικά προηγούμενα, ὅπως ἡ ἀνάθεσις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τόν Χαρίλαον Τρικούπην τό 1875 καί τόν Ἐλευθέριον Βενιζέλον τό 1910. Ἐπίσης τήν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς εἰς τόν δεύτερον κατά τό 1928, χωρίς κἄν νά εἶναι μέλος τῆς Βουλῆς καί μάλιστα μέ δικαίωμα νά διαλύσῃ τό Σῶμα καί νά μεταβάλῃ μέ Ἀναγκαστικόν Νόμον τό ἐκλογικόν σύστημα. Θά ἦτο περιττόν ἴσως, ἀλλά καί δυσάρεστον, νά ὑπομνήσω τόν τραγελαφικόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐσχημάτισαν οἱ ἴδιοι τάς Κυβερνήσεις των ἀπό τό 1963 μέχρι τό 1967.

»Τά ἀνωτέρω ἀποδεικνύουν ὅτι εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ὁ βασιλεύς ἐνήργησεν ἀπολύτως συνταγματικῶς καί ἄνευ προκαταλήψεως, ὅσον καί ἄν ἐγώ ὀφείλω νά αἰσθάνωμαι εὐγνωμοσύνην, διότι μοῦ προσέφερε τήν εὐκαιρίαν νά ὑπηρετήσω τήν χώραν καί νά πραγματοποιήσω ἕνα ἀξιόλογον ἔργον. Δέν ὑπάρχει βέβαια ἀμφιβολία ὅτι θά ἦτο δημοκρατικότερον ἐάν τό ἀπορφανισθέν κόμμα ἀνεδείκνυε τόν νέον ἀρχηγόν του καί ἀνετίθετο ἐν συνεχείᾳ εἰς αὐτόν ἡ ἐντολή. Ἡ κρισιμότης ὅμως τῶν περιστάσεων καί ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ διαδικασία αὐτή δέν θά ἔδιδε λύσιν εἰς τήν πολιτικήν κρίσιν, ἐπέβαλε εἰς τόν βασιλέα νά κάμῃ χρῆσιν τῆς διακριτικῆς του ἐξουσίας.

»Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αἱ ἀδικαιολόγηται ἀντιδράσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν κατά τῆς δοθείσης ὑπό τοῦ βασιλέως λύσεως εἰς τήν κρίσιν τοῦ 1955, ἀπεδείκνυον ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ νά ἑρμηνεύωμεν τό Σύνταγμα κατά τρόπον ὄχι μόνον αὐθαίρετον, ἀλλά καί ἰδιοτελῆ, ἀποτελεῖ μίαν ἀπό τάς βασικάς αἰτίας τῆς πολιτικῆς κακοδαιμονίας τοῦ τόπου μας»[175].

Ἡ ἀφήγηση τῶν γεγονότων ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ διασταυρώνεται σ' ἕνα καίριο χρονικό σημεῖο μέ πρόσφατη μαρτυρία τοῦ Γ. Ράλλη, σέ ἐπιστολή του στήν ἐφημερίδα «Τά Νέα»:

«Τό πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1955 συνόδευσα, ὡς ὑπουργός Προεδρίας, τόν βασιλέα Παῦλο σέ ἐπίσημη ἐπίσκεψη στή Γιουγκοσλαβία. Ἕνα πρωί, στό Βελιγράδι, ὁ βασιλεύς μέ κάλεσε καί μέ ρώτησε ποιά ἦταν ἡ γνώμη μου γιά τήν ἐνδεδειγμένη ἐξέλιξη μετά τόν ἀναμενόμενο σέ σύντομο χρόνο θάνατο τοῦ Παπάγου.

»Ἀπάντησα πώς στήν περίπτωση αὐτή, νόμιζα ὅτι ἡ κοινή γνώμη θά ἦταν ἱκανοποιημένη ἄν πρωθυπουργός γινόταν ὁ Καραμανλῆς.

»Μέ τόν τότε ὑπουργό Δημοσίων Ἔργων εἶχα μόνο καλή ὑπηρεσιακή συνεργασία καί κανένα ἰδιαίτερο φιλικό δεσμό ἤ σχέση. Πίστευα ὅμως ὅτι ὁ Καραμανλῆς εἶχε μεγάλη ἀπήχηση στήν κοινή γνώμη, ἐξαιτίας τῆς δράσεώς του στό ὑπουργεῖο στά τελευταῖα δύο χρόνια, καί ἐπιπλέον τυχόν ἐπιλογή του ἀπό τόν βασιλέα δέν προσέκρουε στό Σύνταγμα, ὅπως προσπάθησαν μερικοί ἐκ τῶν ὑστέρων νά ὑποστηρίξουν.

»Ὁ βασιλεύς, ἀφοῦ μέ κύτταξε σιωπηλά γιά μερικά δευτερόλεπτα, εἶπε: "Πράγματι ἔχει μεγάλες συμπάθειες στό λαό"»[176].

Σέ ἀπάντηση, ἐξάλλου, ἐρωτήματος τοῦ ἱστορικοῦ Γ. Ρούσου, σχετικά μέ τούς λόγους τῆς ἐπιλογῆς του ἀπό τό βασιλέα ἤ καί τήν ἐνδεχόμενη ὕπαρξη ἀμερικανικῆς συγκαταθέσεως ἤ ὑποδείξεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς διευκρινίζει:

«Οὔτε μέ τά Ἀνάκτορα, οὔτε μέ τούς Ἀμερικανούς εἶχα σχέσεις καί πολύ περισσότερο οἰκειότητα, ὥστε ἡ ἐπιλογή νά μπορῆ νά θεωρηθῆ ὅτι ἐπηρεάσθηκε ἀπό αὐτές.

»Δέν μπορῶ βέβαια νά ξεύρω τί συζητήσεις ἔκαμε ὁ βασιλεύς, ἀλλά δέν ἔχω καμμιά ἔνδειξη εὐνοίας, εἴτε τοῦ βασιλέως εἴτε τῶν Ἀμερικανῶν πρός τό πρόσωπόν μου»[177].

Καί σέ παρεμφερές ἐρώτημα τοῦ Β. Βασιλείου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπεξηγεῖ:

«Ἡ ἐξήγηση τῆς προτιμήσεως τοῦ βασιλέως εἶναι ὅτι ἤμουν ἐπιτυχών ὑπουργός, καί ὅτι εἶχε φθαρεῖ ἐντελῶς ὁ Συναγερμός καί τοῦτο εἶχε ἀντικτύπους καί στούς δύο ἀντιπροέδρους. Ἡ δημόσια ἐξάλλου ἔκταση, τήν ὁποία ἔλαβε ὁ ὀξύς ἀνταγωνισμός τους γιά τήν διαδοχή, εἶχε ἐπιτείνει τήν φθορά τους. Ὁ μόνος σχεδόν τομεύς, στόν ὁποῖο ὁ Συναγερμός εἶχε ἐμφανίσει ἔργο, ἦταν ὁ τομεύς ὁ δικός μου. Εἶχα ἐπίσης μέσα στόν Συναγερμό μιά ἀνεξαρτησία καί κατά κοινή ἀναγνώριση ἔμεινα ἀμέτοχος στίς μικροπολιτικές διενέξεις. Τό ὅτι ἡ ἐπιλογή ὑπῆρξε ὀρθή καί ἀντικειμενική, ἀποδεικνύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι τήν ἑπομένη ἐστάλησαν στό βασιλέα χιλιάδες τηλεγραφήματα ἐπιδοκιμασίας, ὅτι ἐπῆγα στή Βουλή καί πῆρα 200 ψήφους ἐπί 279 παρόντων βουλευτῶν, καί ὅτι στίς ἐκλογές πού ἀκολούθησαν πῆρα 48% τοῦ λαοῦ. Ἄν ἡ προτίμηση ὀφειλόταν σέ "εὔνοια", δέν θά μποροῦσε νά ἔχει αὐτή τήν ἄμεση καί ἐντυπωσιακή λαϊκή ἐπιδοκιμασία»[178].

Εὐθύς μετά τήν ἀνάληψη τῆς ἐντολῆς γιά τό σχηματισμό Κυβερνήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ Α.Μ. ὁ βασιλεύς μοῦ ἔκαμε τήν τιμήν νά μοῦ ἀναθέση τήν ἐντολήν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἡ Κυβέρνησις ὁρκιζομένη ἐντός τῆς αὔριον θά ἐμφανισθῆ εἰς τήν Βουλήν τήν προσεχῆ ἑβδομάδα διά νά ζητήση ψῆφον ἐμπιστοσύνης. Ἀποστολή τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἐπειγόντων ἐθνικῶν ζητημάτων καί ἡ δημιουργία τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων διά τήν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ διενέργειαν τῶν ἐκλογῶν. Κατά τήν κρίσιμον ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν ἐπωμίζομαι τήν βαρεῖαν εὐθύνην τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας, ἡ σκέψις μου μέ εὐλάβειαν στρέφεται πρός τόν ἐθνικόν ἡγέτην, ὁ θάνατος τοῦ ὁποίου συνεκλόνισε τήν ψυχήν τοῦ ἔθνους».

Στή συνέχεια, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχτηκε στήν οἰκία του τούς ξένους ἀνταποκριτές καί τούς πολιτικούς συντάκτες καί ἀπάντησε σέ σειρά ἐρωτημάτων. Εὐθύς ἐξαρχῆς, διευκρίνησε ὅτι ἡ Κυβέρνησή του εἶναι καθαρά πολιτική καί θά προέρχεται ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, δηλαδή τό κόμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, θά ἀπαρτισθεῖ ἀποκλειστικά ἀπό κοινοβουλευτικά πρόσωπα καί θά στηριχθεῖ στήν ἐμπιστοσύνη τῆς Βουλῆς, τό δικαίωμα διαλύσεως τῆς ὁποίας τοῦ παραχώρησε ὁ βασιλεύς μαζί μέ τήν ἐντολή. *«Ἡ προέλευσίς μου καί αἱ πεποιθήσεις μου»*, συνέχισε, *«μοῦ ἐπιβάλλουν νά στηριχθῶ ἐπί τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί νά ἐπιδιώξω τήν ψῆφον ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι καθαρῶς πολιτική καί ἔχει νόμιμον καί συνταγματικήν ὑπόστασιν».* Σέ ἀπάντηση ἄλλης ἐρωτήσεως, παρατήρησε ὅτι *«τό μέν κυβερνητικόν θέμα εἶναι θέμα ἀναγόμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τήν ἁρμοδιότητα τοῦ βασιλέως, ἡ δέ ἀνάδειξις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Συναγερμοῦ ἀπόκειται εἰς τήν κρίσιν τῶν κοινοβουλευτικῶν μελῶν αὐτοῦ, τῶν ὁποίων ἐν προκειμένῳ τά δικαιώματα εἶναι ἀπεριόριστα».* Τέλος, στό ἐρώτημα τί πρόκειται νά κάμει ἄν, διατηρώντας τό δικαίωμα τῆς διαλύσεως, δέν ἐξασφαλίσει ψῆφο ἐμπιστοσύνης ἀπό τήν Βουλή, ἀπάντησε: *«Εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά εἰσηγηθῶ εἰς τόν βασιλέα ἀναλόγους λύσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καί ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς καί ἡ προκήρυξις νέων ἐκλογῶν».*

Ἡ ἐπιλογή τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τήν ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ τῆς νέας Κυβερνήσεως προκάλεσε ἀντιφατικές ἀντιδράσεις στό ἐπίπεδο τῆς ἡγεσίας τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Ἀπό τούς δύο πρώην ἀντιπροέδρους, ὁ Π. Κανελλόπουλος ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ὁ βασιλεύς, ἀναθέσας τήν ἐντολήν σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως εἰς τόν κ. Κ. Καραμανλῆν, ἐκινήθη ἀπολύτως καί ἀναμφισβητήτως ἐντός τῶν συνταγματικῶν του δικαιοδοσιῶν. Ὅσον ἀφορᾶ τήν πολιτικήν στάσιν μου ἀπέναντι τῆς δοθείσης λύσεως, ταύτην θά καθορίσω μετά ὥριμον σκέψιν».

Ἀντίθετα μέ τή συγκρατημένη στάση τοῦ Π. Κανελλόπουλου, ἡ ἀντίδραση τοῦ Σ. Στεφανόπουλου ἦταν ὀξεία:

«Ὁ βασιλεύς προέβη εἰς τήν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως εἰς πρόσωπον τῆς προτιμήσεώς του. Ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός καθώς καί ἡ Βουλή θά λάβουν τάς ἰδικάς των ἀποφάσεις. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσε ὅτι ἔχει τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς εἰς τήν διάθεσίν του. Διάλυσις, ὅμως, τῆς Βουλῆς σημαίνει διενέργειαν ἐκλογῶν ἐντός 45 ἡμερῶν καί δή μέ τόν ἰσχύοντα νόμον, δηλαδή μέ πλειοψηφικόν καί εὐρυτάτην περιφέρειαν, ὁ ὁποῖος κατά ρητήν διάταξιν τοῦ Συντάγματος ὑπό μόνης τῆς Βουλῆς δύναται νά τροποποιηθεῖ. Ἡ ἀπειλή τῆς διαλύσεως ἀποβλέπει ἁπλῶς εἰς τόν ἠθικῶς ἀπαράδεκτον καί ἐπί πλέον ἀφελῆ ἐκβιασμόν τῆς Βουλῆς».

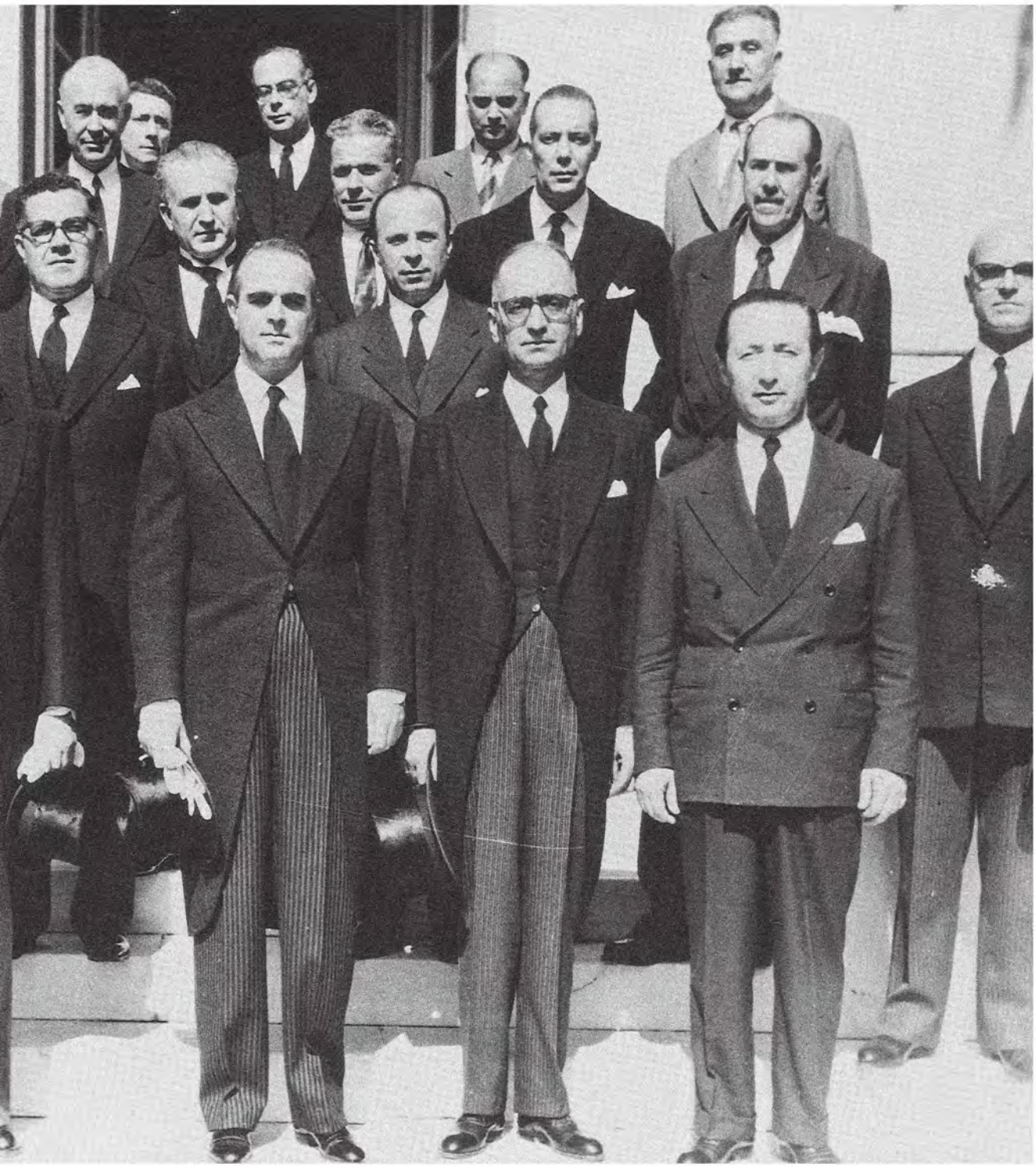
Στό χῶρο τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ ἀρχηγός τῶν Προοδευτικῶν, Σ. Μαρκεζίνης, ἀρκέστηκε νά παρατηρήσει ὅτι «θά τά εἴπωμεν εἰς τήν Βουλήν», ἡ ΦΔΕ, σέ ἀνακοίνωσή της, χαρακτήρισε τήν ἀντιμετώπιση τῆς πολιτικῆς κρίσεως ἀπό τόν ἀνώτατο ἄρχοντα ὡς «ἀπό τοῦδε ἀπαράδεκτη», ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων Γ. Παπανδρέου δήλωσε ὅτι «τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων διά τοῦ ἀνακοινωθέντος του τῆς 26ης Σεπτεμβρίου ἔχει προκαταβολικῶς χαρακτηρίσει τήν λύσιν, ἡ ὁποία δίδεται, ὡς πραξικόπημα», ἐνῶ ὁ Γ. Καρτάλης παρατήρησε ὅτι ἡ ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως στόν Κ. Καραμανλῆ ἀποτελεῖ ἀπόπειρα ἀνανεώσεως τοῦ Συναγερμοῦ μέ ἄλλη ἡγεσία, λύση πού ἔρχεται σέ ἀπόλυτη ἀντίθεση πρός τήν ἔκδηλη γνώμη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀντίθετα, ἡ «λύση Καραμανλῆ» εἶχε εὐνοϊκή ἀπήχηση σέ σημαντική μερίδα τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ ὁποία ἀντικατοπτρίζεται καί στίς θέσεις δημοσιογραφικῶν ὀργάνων, κατεξοχήν ἔγκυρων καί ἀντιπροσωπευτικῶν.

Σέ κύριο ἄρθρο, ἡ «Καθημερινή» γράφει τά ἑξῆς:

Ἡ δοθεῖσα, πρωτοβουλίᾳ τοῦ βασιλέως, εἰς τό κυβερνητικόν πρόβλημα λύσις ἔχει ἕνα μέγα, ἀποφασιστικόν διά τάς ὥρας αὐτάς προσόν: τήν ραγδαιότητα. Ὁ ἀρχηγός τοῦ ἔθνους καί ἀνώτατος ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος ὡδηγήθη προδήλως εἰς τήν σκέψιν ὅτι κυριαρχοῦσα ἀνάγκη τῆς στιγμῆς εἶναι νά ἔχη ὁ τόπος Κυβέρνησιν ὑπό ἄνδρα ἀποφασιστικόν, δραστήριον καί ἄφθαρτον. Αἱ ἡμέραι ἔχουν εἴκοσι τέσσαρας ὥρας καί ἑκάστη ὥρα ἔχει τήν σημασίαν αἰῶνος διά τάς τύχας τοῦ ἔθνους. Δέν ἔπρεπε νά χαθῆ οὔτε λεπτόν. Καί ἐνδέχεται νά ἐχάνοντο πολλαί ἡμέραι καί ὧραι καί λεπτά μέ τήν διαδικασίαν πού θά ἠκολουθεῖτο μέχρις οὗ ὁ ἀπορφανισθείς Συναγερμός ἀποκτήση ἡγέτην καί ὁ ἡγέτης ἀρχίση τάς συνεννοήσεις του διά τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἡ πρόσκλησις τοῦ κ. Καραμανλῆ καί ἡ ἀνάθεσις εἰς αὐτόν τῆς ἐντολῆς εὑρίσκεται ἀπολύτως ἐντός τῶν νομίμων προνομιῶν τοῦ Στέμματος. Ὁ βασιλεύς ἐκάλεσεν ἕναν βουλευτήν τῆς πλειοψηφίας, δώσαντα δείγματα ἁπτά δραστηριότητος ἀκαμάτου, πρωτοβουλιῶν τολμηροτάτων καί —ἄς προστεθῆ εἰς πίστωσιν

Η Κυβέρνηση Καραμανλῆ εὐθύς μετά τήν ὁρκωμοσία.

τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ— εὐτυχῶν, καί εἰς τόν ἄνθρωπον αὐτόν, τόν νέον καί γεμᾶτον ζῆλον πολύν πρός ἐργασίαν ἀνέθεσε τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως. Δηλαδή, ὁ βασιλεύς ἐκάλεσεν αὐτόν τόν ὁποῖον ἐθεώρησεν ὡς ἄξιον μεταξύ τῶν ἴσων τοῦ Συναγερμοῦ. Πλῆρες τό δικαίωμά του καί σεβαστόν[179].

Χαρακτηριστικό εἶναι καί τό ἄρθρο τῆς «Ἀκροπόλεως»:

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔχει ἀναμφισβητήτως ὅλα τά προσόντα καί τάς προϋποθέσεις διά μίαν διακυβέρνησιν γόνιμον. Αἱ ἱκανότητές του ἔχουν ἤδη δοκιμασθῆ εἰς τήν κάμινον τῆς πράξεως. Νέος ἀνήρ καί χαλκέντερος μέ ζωτικότητα, φιλοδοξίαν, δυναμισμόν οὐχί συνήθη, εἶχε τήν εὐκαιρίαν ἐπί τρία ἔτη, εἰς μίαν τῶν καιρίων καί πλέον δυσβαστάκτων θέσεων τῆς ἀνασυγκροτήσεως, πού τοῦ εἶχε ἐμπιστευθῆ ὁ στρατάρχης, νά ἐπιδείξη δραστηριότητα, ἐμπνεύσεις, θέλησιν καί πολυμήχανον πρακτικόν νοῦν, μέ ἀποτέλεσμα νά αἰσθανθῆ ὅλη ἡ χώρα τόν παλμόν ἑνός ἀνακαινιστικοῦ ὀργασμοῦ, τόν ὁποῖον οὐδέποτε ἠλπίζαμεν νά ζήσωμεν. Ὁ Καραμανλῆς, μέ τήν ὑπόκρουσιν τῆς σκαπάνης, μᾶς ξανάφερε τήν λησμονημένην αἴσθησιν ὅτι καί εἰς τήν Ἑλλάδα γίνεται ἐργασία δημιουργική καί γίνονται ἔργα πνοῆς. Ὁ λαός δέ ἐξετίμησε τά προσόντα τοῦ χαλκεντέρου ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων· καί ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπολαμβάνει ἤδη ἀναμφισβητήτου δημοτικότητος, ἡ ὁποία τοῦ παρέχει λαϊκόν ἔρεισμα, καθ' ἥν στιγμήν ἀναλαμβάνει τάς βαρείας εὐθύνας τοῦ κυβερνήτου[180].

Τό «Βῆμα», τέλος, σέ κύριο ἄρθρο, παρατηρεῖ:

Ὅσοι ἐπί τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀναθέσεως τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως εἰς τόν κ. Καραμανλῆν ὡμίλησαν, ὑπό τό κράτος τῶν πρώτων ἐντυπώσεων καί ὑπό τήν ἐπήρειαν ἀδικαιολογήτου ἐκνευρισμοῦ, περί βασιλικοῦ «πραξικοπήματος» ὑπέπεσαν εἰς προφανῆ ὑπερβολήν. Πραξικόπημα δέν ἔγινεν. Ὁ βασιλεύς, ἀναθέσας τήν ἐντολήν εἰς ἕναν ἐκ τῶν ἡγετικῶν παραγόντων τοῦ ἀπορφανισθέντος μέ τόν θάνατον τοῦ στρατάρχου Παπάγου κόμματος τῆς πλειοψηφίας, ἐνήργησε σύμφωνα μέ τό Σύνταγμα καί τήν κοινοβουλευτικήν παράδοσιν. Τό ἴδιον ἔκαμνε παλαιότερα καί ὁ βασιλεύς τῆς Ἀγγλίας, προσφάτως δέ ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Κοτύ, ὁ ὁποῖος ἀνέθεσε, μετά τήν ἀνατροπήν τοῦ κ. Μαντές Φράνς τήν ἐντολήν εἰς ἕτερον ἡγετικόν στέλεχος τοῦ ἰδίου κόμματος τῶν Ριζοσπαστῶν, τόν κ. Ἐντγκάρ Φώρ. Ἀλλά αὐτά συνέβαιναν εἰς τήν Ἀγγλίαν ἄλλοτε, εἰς δέ τήν Γαλλίαν, ὅπου ἀκόμη συμβαίνουν, δέν ὑπάρχει ὁ ἕνας ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγός κόμματος. Εἶναι ζήτημα κοινοβουλευτικῶν ἐθίμων, καί εἰς τήν Ἑλλάδα παρόμοιον ἔθιμον δέν εἶχε ποτέ τεθῆ εἰς ἐφαρμογήν. Εἶναι δέ τά ἔθιμα, οἱ ἄγραφοι αὐτοί νόμοι, ἰσχυρότερα καί ἀπό αὐτόν τόν γραπτόν νόμον.

Ἂν λοιπόν δέν ὑπῆρξε πραξικοπηματική, ἐξένισεν ἐν τούτοις ἕνα μέρος τῆς κοινῆς γνώμης καί τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἡ βασιλική ἐνέργεια, διότι ἔδωσε τήν ἐσφαλμένην ἴσως ἐντύπωσιν, ὅτι ἐπεδιώκετο δι' αὐτῆς ἡ ἵδρυσις ἑνός βασιλικοῦ κόμματος, ἤ ἀκριβέστερα ἑνός κόμματος τῆς ἰδιαιτέρας βασιλικῆς προτιμήσεως. Κατά σύστασιν τοῦ ἰδίου τοῦ βασιλέως, διατυπωθεῖσαν, φαίνεται, τήν νύκτα τοῦ θανάτου τοῦ στρατάρχου Παπάγου πρός τούς δύο ἀντιπροέδρους τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως, ἐκλήθησαν εἰς σύσκεψιν οἱ βουλευταί τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, διά νά ἐκλέξουν τόν νέον ἀρχηγόν ἤ ἐκπρόσωπόν του, μέ τόν ὁποῖον θά ἤρχετο εἰς ἐπαφήν ὁ ἀνώτατος ἄρχων, διά νά ἐπιζητήση λύσιν τῆς κυβερνητικῆς κρίσεως. Χωρίς ὅμως νά ἀναμένη τό ἀποτέλεσμα τῆς συνελεύσεως, ὁ βασιλεύς ἔδωκε τήν ἐντολήν εἰς τόν κ. Καραμανλῆν. Εἶχεν ἀπόλυτον δικαίωμα νά τό κάμη. Ἀλλ' ἡ κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐκδηλωθεῖσα προτίμησίς του ἐθεωρήθη, καί ὄχι ἀδίκως, ἀπό ὡρισμένους πολιτικούς κύκλους ὡς ἔμμεσος ὑπόδειξις πρός τόν Συναγερμόν ποῖον ἀρχηγόν νά ἐκλέξη. Ἡ συνέλευσις τῶν βουλευτῶν τῆς πλειοψηφίας εἶχε προκαταληφθῆ.

Ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν παρελθόν πλέον, τό ὁποῖον δέν πρόκειται νά ἀφήση καμμίαν σκιάν, ὡς πρός τήν συνταγματικήν πορείαν ἐν παντί τοῦ σημερινοῦ βασιλέως. Εἶχεν, ἄλλωστε, ἡ βασιλική ἐνέργεια ἀρκετά οὐσιαστικά ἀντισταθμίσματα, τά ὁποῖα ἐκάλυψαν τάς πρώτας ἐντυπώσεις. Τό κυριώτερον εἶναι ὅτι, χάρις εἰς τήν ραγδαίαν ἐνέργειαν τοῦ βασιλέως ἡ χώρα ἀπέκτησεν εἰς ρεκόρ χρόνου νέαν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία καθ' ὅλας τάς ἐνδείξεις θά τύχη τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς, ὅπως ἔτυχεν ἤδη τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς εὐρυτέρας κοινῆς γνώμης τῆς χώρας μας.

Τό κύριον χαρακτηριστικόν τῆς ὁρκισθείσης χθές Κυβερνήσεως εἶναι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀρχηγοῦ της — διότι ἀπό ἀπόψεως συνθέσεως τό νέον ὑπουργεῖον ἠμποροῦσε, νομίζομεν, νά εἶναι καλύτερον. Τάς ἐλλείψεις ὅμως καί τάς ἀνεπαρκείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν μέ τόν χρόνον νά διορθωθοῦν, τάς καλύπτει ὁ δυναμισμός τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Καραμανλῆς ὑπῆρξε κατά γενικήν ἀναγνώρισιν ἕνας ἀπόλυτα ἐπιτυχών ὑπουργός, ἕνας ἀληθινός πραγματοποιός, ὁ ὁποῖος, παλαίων πρός μύρια ἐμπόδια, κατόρθωσε μέ τήν δραστηριότητά του καί τήν ἐπιβολήν του, νά πλουτίσει τήν Ἑλλάδα μέ ἐκτεταμένα καί μεγάλης κλίμακος δημόσια ἔργα, τά ὁποῖα θά μείνουν. Ἐλπίζομεν καί ὡς πρωθυπουργός νά δώση τά ἴδια δείγματα ἐπιβολῆς καί δραστηριότητος, ὥστε νά ἐξαγάγη τόν κρατικόν μηχανισμόν ἀπό τήν νάρκην, εἰς τήν ὁποίαν εἶχε τελευταίως βυθισθῆ[181].

Ἐνδεικτικά τοῦ κλίματος τῆς ἔντονης ἀντιδράσεως, τό ὁποῖο εἶχε ἤδη ἐκδηλωθεῖ ἀπό μερίδα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, εἶναι τά σχόλια τῶν ἐφημερίδων «Ἐλευθερία» καί «Ἑστία». Ἡ πρώτη σέ κύριο ἄρθρο, συνεπέρανε:

Ἡ ἀνάθεσις τῆς ἐντολῆς διά τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως εἰς τόν κ. Κ. Καραμανλῆν ἠμπορεῖ νά προεκάλεσεν ἔκπληξιν, ἀλλά δέν ἦτο ἀπροσδόκητος διά τούς παρακολουθοῦντες τά πράγματα ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Πράγματι ὁ τέως ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων ἀπολαμβάνει σημαντικῶν ὑποστηρίξεων μεταξύ τῶν κύκλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν λόγους νά παρελκύσουν ὅσον τό δυνατόν περισσότερον τήν προσφυγήν εἰς τήν λαϊκήν ἐτυμηγορίαν καί ἐκτρέφουν ἀφελεῖς ἐλπίδας ὅτι εἶναι δυνατόν νά συνεχισθῆ ἡ βασιλεία τοῦ Συναγερμοῦ ὑπό νέον προσωπεῖον. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιδιώξεις παραγνωρίζουν τυφλῶς τήν διαμορφωθεῖσαν μετά τήν οἰκτράν ἀποτυχίαν τοῦ Συναγερμοῦ πραγματικότητα καί πρό πάντων τήν λαϊκήν ψυχολογίαν,

ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη μετά τάς τρομακτικάς ζημίας καί ταπεινώσεις πού ὑπέστη τό ἔθνος συνεπείᾳ τῆς πολιτικῆς τῆς μειοδοσίας. Ὑπό τό πρίσμα τοῦτο ἐξεταζόμενον τό πείραμα Καραμανλῆ — καί ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ὁ πρωθυπουργοποιηθείς δέν ἠμπορεῖ νά θεωρηθῆ ἀμέτοχος εὐθυνῶν διά τήν οἰκτράν συναγερμικήν τριετίαν — εἶναι καταδικασμένον εἰς ἀποτυχίαν[182].

Ἡ «Ἑστία», σέ ἐπίμετρο σειρᾶς παρατηρήσεών της, κατέληγε:

Εἶναι, ἴσως, καλύτερον ὅτι ἡ φαυλοκρατική αὐτή Κυβέρνησις θά παραμείνη ἐπ' ὀλίγον εἰς τήν ἀρχήν, ὥστε νά μή νομίζουν οἱ ἠλίθιοι, πού ἐπίστευσαν ὅτι ἀρκοῦν τρεῖς δρόμοι — κατασκευασθέντες μέ ὑπερδιπλάσια τοῦ κανονικοῦ χρήματα καί καταστρεφόμενοι συνεχῶς ἀπό τοῦ πρώτου ἔτους — διά νά γίνη κανείς πρωθυπουργός, ὅτι δέν ἐπετράπη εἰς τόν ἐκλεκτόν των νά δείξη τάς ἱκανότητάς του. Παρ' ὅλους τούς κινδύνους οἱ ὁποῖοι ἀπειλοῦν τό προδιδόμενον ἔθνος, εἶναι τουλάχιστον εὐχῆς ἔργον, ὅτι, διά τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀρχῆς, θά ἀφαιρεθῆ ἡ λεοντή ἀπό τούς ὑπονομευτάς του[183].

6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁρκίζεται, ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Παύλου, ἡ Κυβέρνηση Κ. Καραμανλῆ, μέ τήν ἀκόλουθη σύνθεση:

Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καί ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Σπ. Θεοτόκης, ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, Κων. Ἀδαμόπουλος, Δικαιοσύνης, Ἰωάννης Τριανταφύλλης, Ἐσωτερικῶν, Ἀχιλλεύς Γεροκωστόπουλος, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων, Ἀνδρέας Ἀποστολίδης, Οἰκονομικῶν καί προσωρινῶς Συντονισμοῦ, Βασίλειος Παπαρρηγόπουλος, Ἐμπορίου, Λάμπρος Εὐταξίας, Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Κων. Παπακωνσταντίνου, Γεωργίας, Γεώργιος Βογιατζῆς, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Σταῦρος Πολυζωγόπουλος, Ἐργασίας, Γεώργιος Ράλλης, παρά τῇ Προεδρίᾳ Κυβερνήσεως.

Λεωνίδας Δερτιλῆς, ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν, Δημήτριος Ἀλιμπράντης, Ἐμπορίου, Δημήτριος Δαβάκης, Συγκοινωνιῶν, Νικόλαος Σπέντζας, Οἰκισμοῦ καί Σεισμοπλήκτων Νήσων, Ἀνδρέας Δερδεμέζης, Γεωργίας, Γεώργιος Κατσαφάδος, Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἡ Κυβέρνηση θά συμπληρωθεῖ στίς 15 Ὀκτωβρίου 1955 μέ τήν ὁρκωμοσία τῶν Π. Λεβαντῆ, ὡς ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας, Β. Βασιλικοῦ, Βιομηχανίας, Δ. Μπαμπάκου, Βορείου Ἑλλάδος· καί ὡς ὑφυπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Ἐσωτερικῶν, ἀντίστοιχα, τῶν Δ. Βουρδουμπᾶ καί Ε. Καλατζῆ.

6-7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ συνέρχεται σέ δύο διαδοχικές συνελεύσεις.

Ἡ πρώτη συνεδρίαση ἔγινε στίς 6 Ὀκτωβρίου, στήν αἴθουσα τοῦ κόμματος στή Βουλή, μέ τή συμμετοχή τῶν 124 βουλευτῶν πού βρίσκονταν στήν Ἀθήνα. Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς δέν προσῆλθε —τό ἴδιο ἔκαμε καί τήν ἑπομένη— γιά νά μή θεωρηθεῖ ὅτι ἐπιδιώκει μέ τήν παρουσία του νά ἐπηρεάσει τά μέλη τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας.

Στή διάρκεια τῆς πρώτης συνελεύσεως, ὁ Σ. Στεφανόπουλος ὑποστήριξε ὅτι ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα ὄφειλε νά ἀποφασίσει σχετικά μέ τή διατήρηση τῆς συνοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, τήν ἀνάδειξη νέας ἡγεσίας καί τή μελλοντική πορεία καί ὀργάνωση τοῦ κόμματος. Παράλληλα, πρότεινε νά ἀποδοκιμαστεῖ ἡ ἀποδοχή τῆς ἐντολῆς γιά τό σχηματισμό Κυβερνήσεως ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, χωρίς νά ἔχει προηγηθεῖ ἡ ἔγκριση τοῦ κόμματος. Ὁ Γ. Ράλλης διαχώρισε τό θέμα τῆς πρωθυπουργίας μέ ἐκεῖνο τῆς ἡγεσίας καί συνέστησε νά μή ληφθεῖ ὁποιαδήποτε ἀπόφαση πρίν ἀπό τήν ἀνάγνωση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως στή Βουλή. Ὁ Π. Κανελλόπουλος, ἀφοῦ συνεφώνησε μέ τήν ἄποψη τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν θεμάτων, ὑπεραμύνθηκε τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, συνέστησε ψυχραιμία καί εἰσηγήθηκε τήν ἀναβολή τῆς συζητήσεως γιά τήν ἑπομένη. Ἡ πρότασή του ἔγινε δεκτή.

Τήν ἑπομένη, 7 Ὀκτωβρίου, ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ συνῆλθε σέ δεύτερη σύσκεψη. Τό πρακτικό τῆς συνελεύσεως ἀναφέρει συνοπτικά τά ἑξῆς:

Ἐν ἀρχῇ ἐτηρήθη ἑνός λεπτοῦ σιγή εἰς μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ στρατάρχου Παπάγου.

Ἀκολούθως ἐξελέγη διά βοῆς πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ὁ κ. Ἐμμ. Τσουδερός, ὁ ὁποῖος ἐτόνισεν ὅτι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε συζητήσεων προέκυψεν ὅτι τρία εἶναι τά θέματα ἅτινα πρέπει νά ἀπασχολήσουν τήν συνέλευσιν:

α. Περί τοῦ ἄν ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός θά μείνη ἀργαγής ἤ ὄχι.

β. Ποία θά εἶναι ἡ ἡγεσία τοῦ κόμματος.

γ. Ποίαν στάσιν θά τηρήση τό κόμμα ἔναντι τῆς ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ προερχομένης Κυβερνήσεως Καραμανλῆ.

«Τό κατ' ἐμέ», προσέθεσεν ὁ κ. Τσουδερός, «εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐπιθυμία ὅλων ἡμῶν εἶναι νά μείνωμεν ἡνωμένοι καί ἀδιάσπαστοι».

Πολλοί βουλευταί: Μάλιστα. Μάλιστα.

Γ. Ράλλης (ὑπουργός Προεδρίας Κυβερνήσεως): Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μέ παρεκάλεσε νά σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι ἐκ λόγων λεπτότητος καί ἐπειδή πρόκειται νά ἐξετασθῆ θέμα ἀφορῶν τήν Κυβέρνησιν δέν ἠθέλησε νά παραστῆ εἰς τήν ἀποψινήν συζήτησιν.

Ὁ κ. Π. Παπαληγούρας ὑπεστήριξεν ὅτι καθῆκον ὅλων εἶναι νά διατηρηθῆ ἡ ἑνότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί μάλιστα μεγαλυτέρα ἀπό πρίν. Συνεχίζων ἐτό-

νισεν ὅτι τά θέματα πού ἔθεσεν ὁ κ. Τσουδερός πρέπει νά ἀντιμετωπισθοῦν ἀμέσως. «Προχθές ἐτάχθην ὑπέρ τῆς ἀναβολῆς. Σήμερον τάσσομαι ὑπέρ τῆς ἀμέσου καί ἐξαντλητικῆς συζητήσεως καί νά καταλήξωμεν εἰς συγκεκριμένην ἀπόφασιν. Εἴτε ἐκλέγοντες ἀρχηγόν, εἴτε ἐκλέγοντες διοικοῦσαν ἐπιτροπήν».

Ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος ἐτόνισεν ὅτι θεωρεῖ ἀναγκαίαν τήν ἑνότητα τοῦ Συναγερμοῦ, ἡ ὁποία θά ἐξασφαλισθῆ ἐάν εἶναι ἔννοια θετική, δηλαδή ἐάν προβληθῆ ἄνευ αἰχμῆς ἐναντίον οἱουδήποτε προσώπου. Ἀναφερόμενος εἰς τό κυβερνητικόν θέμα, εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νά δοθῆ εἰς αὐτό ραγδαία λύσις. Ὡς πρός τό ζήτημα τῆς ἡγεσίας εἶπεν ὅτι δέν θά ἐκφέρη γνώμην οὔτε ὑπέρ τῆς μονομελοῦς τοιαύτης, οὔτε ὑπέρ τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς, ἐφ' ὅσον προσωπικῶς ἔχει βλέψεις, αἱ ὁποῖαι ὅμως αὐτήν τήν στιγμήν πρέπει νά παραμερισθοῦν χάριν τῆς ἑνότητος τοῦ κόμματος. Καί προσέθεσεν ὅτι, ἔναντι τῆς διαμορφωθείσης καταστάσεως ἔλαβεν ἀπό προχθές σαφῆ στάσιν, ἐάν δέ μετέχουν εἰς τήν Κυβέρνησιν παλαιοί φίλοι του, ἀπεδέχθησαν τά χαρτοφυλάκια ἰδίᾳ πρωτοβουλίᾳ καί μέ τό δικαίωμα πού ἔχουν νά κρίνουν ἐάν ἔπρεπε νά τά δεχθοῦν ἤ ὄχι.

Ὑπέρ τῆς ἑνότητος τοῦ κόμματος ἐκηρύχθη ἐπίσης ὁ κ. Α. Στράτος, τονίσας ὅτι θά πειθαρχήση μέχρι τέλους εἰς τάς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας.

Ὁ κ. Α. Πρωτοπαπαδάκης ὑπεστήριξεν ὅτι, ἐφόσον ὑπάρχει πρωθυπουργός, δέν θεωρεῖ ἐπιτακτικήν ἀνάγκην τήν ἐκλογήν ἀρχηγοῦ, διότι θά δημιουργήση ἀνωμαλίαν εἰς τήν στάσιν πού θά τηρήση ὁ Συναγερμός κατά τήν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς καί ἐπρότεινε τήν σύστασιν ὀλιγομελοῦς διοικούσης ἐπιτροπῆς. Ὑπό τό πνεῦμα ὡμίλησαν οἱ κύριοι Π. Μακκᾶς καί Θ. Καλκάνης.

Ὁ κ. Γ. Ράλλης εἶπεν ὅτι τάσσεται ὑπέρ τοῦ ἑνός ἀρχηγοῦ, σήμερον ὅμως, προσέθεσεν, εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκλογή, διότι πρόσωπον τοῦ κύρους τοῦ στρατάρχου δέν ὑπάρχει. Καταλήγων ἐπρότεινεν τήν σύστασιν διοικούσης ἐπιτροπῆς, μέ τήν ἐντολήν νά καταρτίση τόν κανονισμόν τοῦ κόμματος καί νά μεριμνήση διά τήν κύρωσιν αὐτοῦ ἐντός ἑνός μηνός ἀπό τήν Γενικήν Συνέλευσιν.

Ὁ κ. Π. Λεβαντῆς προτείνει τήν σύνθεσιν πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς πρός ἐπεξεργασίαν τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ κόμματος. Ὁ κ. Μπαμπᾶκος ἐτάχθη ὑπέρ τῆς μονομελοῦς ἡγεσίας.

Ὡμίλησαν ἐν συνεχείᾳ διάφοροι βουλευταί, ἄλλοι ταχθέντες ὑπέρ τῆς μονομελοῦς ἡγεσίας καί ἄλλοι ὑπέρ τῆς συλλογικῆς. Ὁ κ. Β. Παπαρρηγόπουλος προτείνει ὅπως τεθῆ εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ Γ. Ράλλη περί συστάσεως πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Ι. Τριανταφύλλης εἶπεν ὅτι ἐάν ἡ Κυβέρνησις δέν λάβη ψῆφον ἐμπιστοσύνης δέν θά ὑπάρχη Συναγερμός. Δι' αὐτό προτείνει τήν ὑπερψήφισιν τῆς Κυβερνήσεως καί τήν σύστασιν πενταμελοῦς διοικούσης ἐπιτροπῆς μέ συμμετοχήν τοῦ πρωθυπουργοῦ καί τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς.

Εἰς τό σημεῖον τοῦτο ἔλαβεν τόν λόγον ὁ προεδρεύων τῆς συνεδριάσεως κ. Τσουδερός, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ἡ συζήτησις ὑπῆρξεν ἀρκούντως διαφωτιστική καί κατόπιν τούτου νομίζει ὅτι δύναται νά τεθοῦν ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως τά ἐρωτήματα, πρῶτον, ἄν ἡ ἡγεσία πρέπει νά εἶναι μονομελής ἤ νά ἀποτελῆται ὑπό ἐπιτροπῆς, καί δεύτερον, ἄν, ἐν περιπτώσει λήψεως ἀποφάσεως περί μονομελοῦς

Ἡ κηδεία τοῦ Α. Παπάγου. Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπικεφαλῆς τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

ήγεσίας, θά είναι μόνος ὁ ήγέτης ἤ θά ἔχη καί Συμβούλιον. Ἐν περιπτώσει πολυμελοῦς, αὕτη θά είναι διοικοῦσα ἐπιτροπή.

Ὁ κ. Τσουδερός παρακαλεῖ νά γίνη ἡ ψηφοφορία διά ἀνατάσεως καί διεξάγεται τοιαύτη ἐπί τοῦ πρώτου ἐρωτήματος, ἐάν πρέπει νά είναι εἷς καί μόνον ὁ ἀρχηγός. Ἐπί τούτου οὐδείς ἐγείρεται. Συνεπῶς ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Τίθεται εἰς ψηφοφορίαν δεύτερον ἐρώτημα. Ἐάν δέχεται ἡ Συνέλευσις τήν σύστασιν διοικούσης ἐπιτροπῆς. Ἐγείρονται ἅπαντες. Κατά συνέπειαν ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτή. Διεξάγεται ἐν συνεχείᾳ ψηφοφορία ἐπί τρίτου ἐρωτήματος, ἐάν ἡ ἐπιτροπή θά είναι τριμελής ἤ πενταμελής. Ἡ Συνέλευσις ἀποδέχεται ὁμοφώνως τήν σύστασιν πενταμελοῦς διοικούσης ἐπιτροπῆς καί προτείνονται ὡς μέλη αὐτῆς οἱ κύριοι Τσουδερός – Στεφανόπουλος – Κανελλόπουλος – Καραμανλῆς, Πρόεδρος Κυβερνήσεως – Ροδόπουλος, Πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἡ Συνέλευσις διά ζωηρῶν χειροκροτημάτων ἐγκρίνει τήν ἐκλογήν τῶν ἀνωτέρω ὡς μελῶν τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ[184].

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Το γεγονός τῆς ἀναλήψεως τῆς πρωθυπουργίας ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ ἀναγγέλθηκε ἀπό τους «Times» τῆς Νέας Ὑόρκης ὑπό τόν τίτλο «Καραμανλῆς, ἕνας μετριοπαθής»:

Ὁ νέος πρωθυπουργός Καραμανλῆς, 45 ἐτῶν, νομικός, ἔμεινε μακριά ἀπό μικροπολιτικές ἀντιδικίες καθόσον διάστημα γινόταν δημοφιλής ἐφαρμόζοντας προγράμματα ἀνοικοδομήσεως στήν Ἀθήνα καί προωθώντας ἐγγειοβελτιωτικά προγράμματα σέ ἀγροτικές περιοχές τῆς Ἑλλάδος. Είναι μετριοπαθής καί ἀντικομμουνιστής. Είναι εὐγνώμων γιά τήν δυτική οἰκονομική βοήθεια πρός τήν Ἑλλάδα μετά τόν πόλεμο, ἀλλά εὐαίσθητος ὡς πρός τό νά δέχεται συμβουλές ἀπό ξένους.

Ἀπό τήν «Monde», ἡ εἴδηση ἀναγγέλθηκε μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο:

Ἡ σχετική ἀναταραχή μέ τήν ὁποία χαιρετίσθηκε ὁ σχηματισμός τῆς νέας Κυβερνήσεως ὑπό τόν κ. Καραμανλῆ ὑποδεικνύει ὅτι ὑπάρχουν ὁρισμένες δυνατότητες νά διασπαστεῖ ὁ Συναγερμός πού μόνο ὁ Παπάγος μποροῦσε νά διατηρήσει ἑνωμένο καί πειθαρχημένο. Ἐνῶ ὁ κ. Στεφανόπουλος ἐμφανιζόταν ὡς ἐπίδοξος διάδοχος, ὁ διορισμός τοῦ κ. Καραμανλῆ προκάλεσε κάποιαν ἔκπληξη στή χώρα. Ὡστόσο, ὁ νέος πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως είναι ἀσυζητητί ἕνας ἀπό τούς δημοφιλέστερους πολιτικούς πού ὑπάρχουν αὐτήν τή στιγμή, ἐπειδή ἡ θητεία του σέ τεχνικά ὑπουργεῖα σημαδεύτηκε ἀπό διάφορες ἐπιτυχίες. Μένει νά μάθουμε ἄν οἱ πολιτικοί κύκλοι θά ἐπικυρώσουν τήν εὐνοϊκή εἰκόνα πού ἔχει σχηματίσει γι' αὐτόν ἡ κοινή γνώμη.

10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ἡ Βουλή τῶν Ἑλλήνων ἀποτίει φόρο τιμῆς στόν ἐκλιπόντα πρωθυπουργό, στρατάρχη Α. Παπάγο. Ἔλαβαν τό λόγο, ὁ πρόεδρος τοῦ Σώματος, ὁ πρωθυπουργός, Κ. Καραμανλῆς, ὁ Π. Κανελλόπουλος καί οἱ ἀρχηγοί ἤ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς είπε τά ἑξῆς:

«Μέ αἴσθημα ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀφιερώνομεν τήν σκέψιν μας εἰς τήν μνήμην ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διά τῶν ἀγώνων του κατέκτησε τήν προσωνυμίαν τοῦ μεγάλου.

»Ὁ Ἀλέξανδρος Παπάγος ὑπηρέτησε τήν χώραν ἐπί μίαν πεντηκονταετίαν, ἀγωνισθείς ἐπί τῶν ἐπάλξεων τῶν ὡραιοτέρων ἐθνικῶν μας ἀγώνων καί παραδόσεων. Τεράστιον είναι τό κεφάλαιον τῆς πολυσχιδοῦς στρατιωτικῆς του δράσεως, δράσεως ἡ ὁποία ἀπό στάδιον σέ στάδιον τόν ἔφερεν ἐπικαίρως εἰς τήν ἡγεσίαν τῶν ἐθνικῶν μας δυνάμεων, διά τήν ὁποίαν τόν είχε προορίσει ἡ καλή μοῖρα τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ἀρχιστάτηγος είχε τήν ἀγαθήν τύχην νά κατευθύνη δίς εἰς τόν θρίαμβον καί τήν ἀποθέωσιν τά ἑλληνικά ὅπλα. Ὑπῆρξεν ὁ μυθικός ἀρχιστράτηγος μικροῦ ἀλλά γενναίου λαοῦ ἀγωνιζομένου διά τά εὐγενέστερα ἰδανικά τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος.

»Ἡ δρᾶσις του θά ἠδύνατο νά κλείση μέ τήν καταστολήν τῆς ἀνταρσίας. Είχεν ἐπιτελέσει πλήρως τό χρέος του πρός τήν πατρίδα. Τό αἴσθημα, ὅμως, τοῦ καθήκοντος τόν παρώρμησε νά ἀνταποκριθῆ εἰς ἐπίμονον λαϊκόν αἴτημα καί νά εἰσέλθη εἰς τόν πολιτικόν στίβον.

»Ἠγωνίσθη καί εἰς τήν πολιτικήν μέ τήν αὐτήν πίστιν καί αὐταπάρνησιν πού τόν διέκριναν ὡς στρατιώτην. Καί ἀγωνιζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς ἔπεσεν εἰς τήν πρώτην γραμμήν, συνεχιστής μιᾶς ὡραίας καί εὐγενοῦς παραδόσεως τῶν ἐπιλέκτων τοῦ ἔθνους.

»Τά χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, γνωρίσματα μεγάλου ἀνδρός, ἦσαν ἡ τιμιότης τῆς σκέψεως, ἡ προσήλωσις πρός τό καθῆκον καί ἡ ἀγαθότης τῶν προθέσεων.

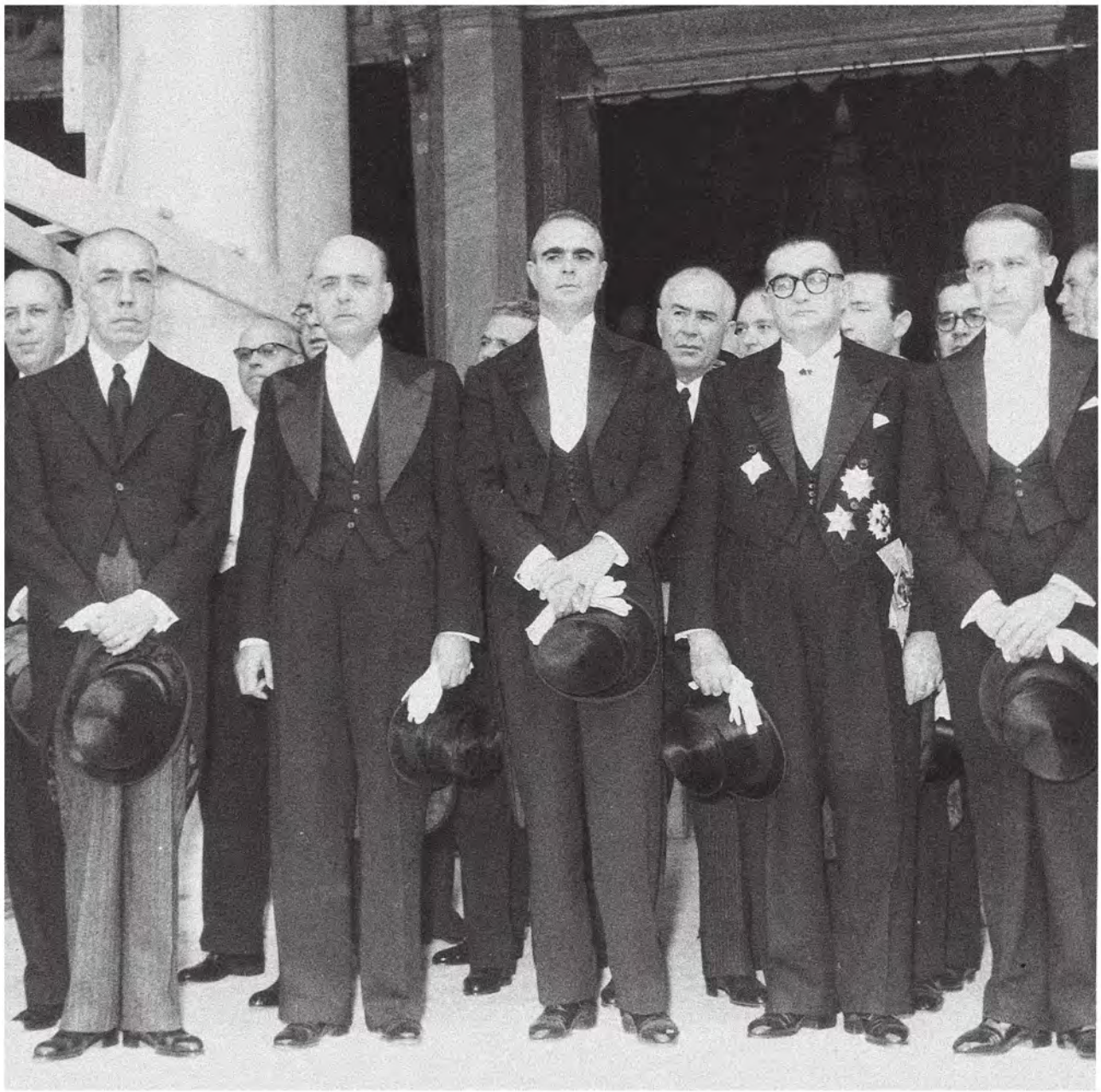
»Ὁ στρατάρχης Παπάγος ἀπέθανε. Ζῆ, ὅμως, τό παράδειγμά του. Παράδειγμα πρός μίμησιν δι' ἡμᾶς καί τάς ἐπερχομένας γενεάς»[185].

10 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπιβεβαιώνει τήν πρόθεσή του νά διεξαγάγει βουλευτικές ἐκλογές ὡς τήν ἄνοιξη τοῦ 1956.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο βασίστηκε σέ συνομιλία τοῦ πρωθυπουργοῦ μέ τούς πολιτικούς συντάκτες:

Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Καραμανλῆς, εἰς συνομιλίαν πού είχε μετά τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, ἐξέφρασε τήν ἄποψιν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις θά πρέπει νά είναι ἱκανοποιημένη διά τό γεγονός ὅτι ἡ σχηματισθεῖσα Κυβέρνησις θά είναι περιωρισμένης ἀποστολῆς, νά ὁδη-

Ὁ Κ. Καραμανλῆς καί τά μέλη τῆς Κυβερνήσεως κατά τήν ἔξοδο ἀπό τή Μητρόπολη.

γήση δηλαδή τήν χώραν εἰς ἐκλογάς.

Ἐρωτηθείς ἐάν ἡ Κυβέρνησις θά ὁρίση συντόμως τήν ἡμερομηνίαν τῆς διενεργείας τῶν ἐκλογῶν, ὁ κ. πρωθυπουργός ἀπήντησεν ὅτι τοῦτο δέν εἶναι σκόπιμον νά γίνη ἀπό τοῦδε, διότι, προσέθεσεν, ἀφ' ἧς στιγμῆς θά ὡρίζετο καί ἡ ἡμερομηνία, ἡ χώρα θά ἐρρίπτετο ἀπό τῆς ἰδίας αὐτῆς στιγμῆς εἰς τόν ἐκλογικόν σάλον, ὅπερ εἶναι γενικῶς ἀσύμφορον. Ἡ Κυβέρνησις, ἐτόνισεν, καθώρισε τόν χρόνον διενεργείας τῶν ἐκλογῶν, θά καθορίση δέ καί τήν ἡμερομηνίαν ὅταν θά ἐπιστῆ ὁ πρός τοῦτο καιρός.

Ἐρωτηθείς ἐν συνεχείᾳ περί τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν ὅτι πρόθεσίς του εἶναι ἡ τροποποίησις τοῦ ἰσχύοντος νόμου νά γίνη ὑπό διακομματικῆς ἐπιτροπῆς.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ὅμως τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν συμφωνήσουν εἰς τήν σύστασιν διακομματικῆς ἐπιτροπῆς, τότε ἡ Κυβέρνησις θά φέρη εἰς τήν Βουλήν ἴδιον σχέδιον νόμου. Ἡ Κυβέρνησις, ὑπεγράμμισεν ὁ κ. Καραμανλῆς, θά ἐπιδιώξη, χωρίς ἰδιοτέλειαν, τήν τακτοποίησιν τοῦ ζητήματος τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καί εἰλικρινής εἶναι ἡ ἐπιθυμία της νά ὑπάρξη ἐπί τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου συμφωνία καί τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Ὁ κ. πρωθυπουργός ἐρωτηθείς, ἐξ ἄλλου, ἐάν ὡρισμένα κενά ὑπουργεῖα θά συμπληρωθοῦν δι' ἐξωκοινοβουλευτικῶν προσώπων, ἀπήντησεν ὅτι δέν ἔχει τοιαύτην πρόθεσιν.

Σέ νεώτερη δήλωσή του, στίς 12 Ὀκτωβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά ἐπαναλάβει ὅτι *«αἱ ἐκλογαί θά διεξαχθοῦν ὁπωσδήποτε τήν ἄνοιξιν καί πάντως ὄχι πέραν τοῦ Ἀπριλίου»*, θέση πού θά ἐπαναβεβαιώσει κατά τή συζήτηση τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἐξαγγελία τῆς ἐπικείμενης διεξαγωγῆς γενικῶν ἐκλογῶν ἔγινε δεκτή μέ ἱκανοποίηση ἀπό τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τά ὁποῖα καί ἀναίρεσαν τήν ἀρχική ἀπόφασή τους νά προκαλέσουν, μέ παραίτηση βουλευτῶν, τή διενέργεια ἀναπληρωματικῶν ἐκλογῶν.

Σέ μεταγενέστερη συνομιλία του μέ τό Β. Βασιλείου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναφέρεται συνοπτικά στούς συγκεκριμένους λόγους πού ὑπαγόρευσαν τήν ἀπόφασή του νά ἐπισπεύσει τήν ἡμερομηνία τῶν ἐκλογῶν:

«Εἰσηγήθηκα, τό 1956, τίς ἐκλογές: πρῶτον, διότι μετά τό θάνατο τοῦ Παπάγου, ἦταν βαρύ τό πολιτικό κλίμα τοῦ τόπου· δεύτερον, διότι ἐπιμόνως ζητοῦσε ἐκλογές ἀπό καιρό ἡ ἀντιπολίτευση· τρίτον, διότι ἤθελα νά ἀντλῶ τήν ἐξουσία ἀπ' εὐθείας ἀπό τό λαό, διά νά μπορῶ νά τήν ἀσκήσω ἀποτελεσματικά· καί τέταρτον, διότι ἤθελα νά ἐπωφεληθῶ τῆς ἀγαθῆς ἐντυπώσεως πού ἐδημιούργησε στό λαό ἡ ἀνάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό μέρους μου»[186].

10-12 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Διεξάγεται στή Βουλή ἡ συζήτηση πάνω στίς προγραμματικές δηλώσεις καί ἐπακολουθεῖ ἡ ψηφοφορία γιά τήν παροχή ψήφου ἐμπιστοσύνης στήν Κυβέρνηση Καραμανλῆ.

Πρῶτος, ἔλαβε τό λόγο ὁ πρωθυπουργός:

«Κύριοι βουλευταί, ὁ θάνατος τοῦ στρατάρχου Παπάγου ἐπέβαλε τόν σχηματισμόν νέας Κυβερνήσεως. Ἡ Α.Μ. ὁ βασιλεύς, τηρῶν τήν συνταγματικήν τάξιν καί προστατεύων τήν ὁμαλήν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς διώρισε τήν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ἔχει τήν τιμήν νά ἐμφανίζεται ἐνώπιον ὑμῶν.

»Ἡ Κυβέρνησίς μας, περιωρισμένης κατά τινα τρόπον ἀποστολῆς, δέν πρόκειται νά προβῆ εἰς ἐκτενεῖς προγραμματικάς ἀνακοινώσεις.

»Εἶναι γνωστόν ὅτι εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς δημοσίας μας ζωῆς ὑπάρχουν ζωτικά καί χρόνια προβλήματα. Ἡ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων αὐτῶν προϋποθέτει χρόνον, μέσα καί πρό παντός κατάλληλον πολιτικήν ἀτμόσφαιραν. Ἡ παροῦσα ὅμως Κυβέρνησις, δι' ἔλλειψιν τῶν προϋποθέσεων αὐτῶν, δέν δύναται νά ὑποσχεθῆ τήν ἐπίλυσιν ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Γνωρίζει ἐξ ἄλλου ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἡ δημιουργία ψευδῶν ἐντυπώσεων καί ἀβασίμων ἐλπίδων ὑπέρ πᾶν ἄλλο προκαλεῖ τήν δυσπιστίαν τοῦ λαοῦ πρός τό Κράτος.

»Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Κυβέρνησις, χωρίς νά παραλείψη τήν κατά τό δυνατόν προώθησιν ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων, θά συγκεντρώση τήν προσοχήν της καί τάς προσπαθείας της ἐπί τῶν κρισίμων ἐκείνων θεμάτων, τά ὁποῖα ἔχουσι χαρακτῆρα ἰδιαιτέρως ἐπείγοντα καί ἀπασχολοῦν ζωηρῶς τήν δημοσίαν γνώμην. Τά ζητήματα αὐτά ἀνάγονται κυρίως εἰς τόν οἰκονομικόν τομέα καί εἰς τάς ἐξωτερικάς σχέσεις τῆς χώρας.

»Εἰς τόν οἰκονομικόν τομέα, κύριοι βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νά λάβη τά ἐπιβαλλόμενα μέτρα, διά τῶν ὁποίων θά ἀμβλυνθοῦν αἱ δυσχέρειαι, τάς ὁποίας ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ ἑλληνική οἰκονομία.

»Καί συγκεκριμένως. Ἐπί τοῦ δημοσιονομικοῦ θέματος ἡ Κυβέρνησις θά ἐφαρμόση πρόγραμμα αὐστηρῶν οἰκονομιῶν πρός ἰσοσκέλισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ.

»Δέν θά ἐπιβληθῆ νέα φορολογία, θά ἐφαρμοσθοῦν ὅμως μετ' αὐστηρότητος αἱ ὑφιστάμεναι, πρός ἀποτροπήν δέ τῆς φοροδιαφυγῆς θέλει ἀσκηθῆ αὐστηρός ὁ ἔλεγχος τῶν μεγάλων εἰσοδημάτων.

»Τήν κεντρικήν γραμμήν τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς θά ἀποτελέση ἡ σταθερότης τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος. Πιστεύει, ὅμως, ἡ Κυβέρνησις ὅτι ἡ προσκόλλησις εἰς τό δόγμα τῆς κυκλοφοριακῆς ἀκαμψίας καί εἰς τήν ἀντίληψιν ὅτι τό ἐθνικόν νόμισμα προστατεύεται διά τῆς πιστωτικῆς ἀσφυξίας, ἀποτελεῖ πλάνην ἄγουσαν ἐν κατακλείδι, διά τῆς κάμψεως τῆς παραγωγῆς, εἰς ἀποτελέσματα ἀντίθετα τῶν προσδοκωμένων.

»Σπουδαιότερος παράγων ἀπό τό ὕψος τῆς κυκλοφορίας εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ ὄγκου αὐτῆς καί ἡ μορφή τῶν πιστοδοτήσεων. Σκοπός μας εἶναι νά ἐπιδιώξωμεν τήν ἐξυγίανσιν τῆς κυκλοφορίας, ἀφ' ἑνός μέν ἀπαλλάσσοντες αὐτήν, κατά τό δυνατόν, ἀπό τήν ἐπίδρασιν τοῦ δημοσιονομικοῦ παράγοντος, ἀφ' ἑτέρου δέ ἐνισχύοντες πληρέστερον τούς πλέον σημαντικούς κλάδους τῆς οἰκονομικῆς μας

δραστηριότητος καί ἰδιαιτέρως τήν Γεωργίαν.

»Ἡ Κυβέρνησις θά λάβῃ μέτρα ταχείας καί ριζικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος τῶν παγωμένων πιστώσεων, τοῦ καρκινώματος τούτου τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας.

»Ὅσαι ἐπιχειρήσεις, ἐκ τῶν βαρυνομένων μέ τάς πιστώσεις ταύτας, δέν παρέχουν ἐλπίδας ἐπιβιώσεως, θά πρέπει νά ὁδηγηθοῦν ταχέως πρός τήν ὁριστικήν ἐκκαθάρισιν. Ἀντιθέτως, θά παρασχεθοῦν αἱ ἀπαραίτητοι διευκολύνσεις εἰς ἐκείνας, αἵτινες θά ἐλεγχθῶσιν ὡς βιώσιμοι.

»Ἡ Κυβέρνησις θά ἐξακολουθήσῃ μέ ἔντονον ρυθμόν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τῶν ἐπενδύσεων, ἐλπίζουσα ὅτι θά δημιουργηθοῦν συνθῆκαι ἐπιτρέπουσαι καί περαιτέρω διεύρυνσιν αὐτοῦ.

»Ἡ Κυβέρνησις δέν πρόκειται νά παραμείνῃ ἀσυγκίνητος πρό τῆς σημειουμένης τάσεως ἀνόδου τοῦ τιμαρίθμου, ἡ ὁποία ἀποβαίνει εἰς βάρος τῶν λαϊκῶν τάξεων, πιστεύει δέ ὅτι διά τῶν μέτρων ἅτινα σκοπεῖ νά λάβῃ θά ἀνακόψῃ τήν τάσιν αὐτήν.

»Κύριοι βουλευταί. Ἡ ἱστορία καί ἡ γεωγραφική θέσις τῆς Ἑλλάδος ἔχουν προσδιορίσει τήν τοποθέτησιν αὐτῆς παρά τό πλευρόν τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν. Ἡ θέσις ὅμως αὕτη ὑπέστη κατά τόν τελευταῖον καιρόν ἰσχυρόν κλονισμόν. Ἡ ἄρνησις τῶν συμμάχων μας, ὅπως ἐπιδείξωσι τήν ὀφειλομένην κατανόησιν εἰς τό δίκαιον αἴτημα τῶν Κυπρίων, ἐπίκραναν βαθύτατα ὁλόκληρον τόν ἑλληνικόν λαόν. Ἡ Κυβέρνησις πιστεύει εἰς τήν χρησιμότητα τῶν ὑφισταμένων συμμαχιῶν μας καί θά καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διά τήν διαφύλαξιν αὐτῶν, θέλει ὅμως νά ἐλπίζῃ πρός τοῦτο ὅτι καί οἱ σύμμαχοι τῆς Ἑλλάδος θά κατανοήσουν τήν ἀνάγκην τῆς ἄρσεως τῶν αἰτίων, τά ὁποῖα προεκάλεσαν τήν ἠθικήν των δοκιμασίαν.

»Ὁ ἑλληνικός λαός δέν ζητεῖ παρά δικαιοσύνην. Καί εἶναι ἀνάγκη νά τοῦ δοθῇ ἡ δικαιοσύνη. Ἄλλως τε, πέραν τῶν κυβερνητικῶν κατευθύνσεων, ὁ ἑλληνικός λαός εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τελικῶς ἀποφαίνεται κυριαρχικῶς ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

»Ἡ Κυβέρνησις, κύριοι βουλευταί, εἶναι στερρῶς ἀποφασισμένη νά συνεχίσῃ τήν θερμήν αὐτῆς συμπαράστασιν διά τήν ἀπόλυτον ὑποστήριξιν τῶν δικαίων διεκδικήσεων τῶν Κυπρίων. Ἀντιμετωπίζει δέ ἡ Κυβέρνησις τό ἐθνικόν θέμα τῆς Κύπρου ἐν τῷ συνόλῳ του ἐν ἁρμονίᾳ πρός τάς προσδοκίας καί τήν ἀμείωτον ἐπ' αὐτοῦ προσήλωσιν τῆς ψυχῆς ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

»Αἱ βίαιαι ἐξ ἄλλου ἀνθελληνικαί ἐκδηλώσεις, αἱ σημειωθεῖσαι προσφάτως ἐν Τουρκίᾳ, προεκάλεσαν ζωηράν καί δικαίαν τήν ἀγανάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἔχομεν πλήρη συνείδησιν τῆς ζωτικῆς σημασίας, τήν ὁποίαν ἐνέχει ἡ ἀπό τοῦ ἔτους 1930 θεμελιωθεῖσα ἑλληνοτουρκική φιλία, τόσον δι' ἡμᾶς ὅσον καί διά τήν Τουρκίαν. Ἀλλ' οἱαδήποτε φιλία μόνον εἰς τόν ἀμοιβαῖον σεβασμόν καί τήν κατανόησιν δύναται νά στηριχθῇ. Δικαίως δέ τό ἔθνος πιστεύει σήμερον, ὅτι εἰς μίαν κρίσιμον στιγμήν τῆς ἱστορίας του, ὄχι μόνον δέν ἔτυχε σεβασμοῦ καί κατανοήσεως, ἀλλά τοὐναντίον ἐδοκίμασε τήν πικρίαν ἐχθρικῶν ἐκδηλώσεων. Εἰς τήν γείτονα Τουρκίαν ἑπομένως ἀπόκεινται αἱ πρωτοβουλίαι ἐκεῖναι, αἵτινες θά ἐπανορθώσουν τάς προσγενομένας ὑλικάς ζημίας, ἀλλά πρό παντός θά ἀποκαταστήσουν τήν ἀνυπολόγιστον ἠθικήν ζημίαν, ἥτις προσεγένετο εἰς τήν ἑλληνοτουρκικήν φιλίαν.

»Περαιτέρω, ἡ Κυβέρνησις, εἰς τόν τομέα τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας, ἐπιθυμεῖ νά ἐξάρῃ ἰδιαιτέρως τήν ἀπόλυτον ἐγκαρδιότητα τῶν μετά τῆς φίλης Γιουγκοσλαβίας σχέσεών μας, αἵτινες βασίζονται εἰς τήν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην καί τήν προσήλωσιν εἰς τάς συμμαχικάς ὑποχρεώσεις καί τήν ὁποίαν ἐπεβεβαίωσεν ἡ θερμοτάτη ὑποδοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχον οἱ λαοφιλεῖς βασιλεῖς μας κατά τήν πρόσφατον ἐπίσκεψίν των εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν.

»Ἡ Κυβέρνησις ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, δέν πρόκειται νά δημιουργήσῃ τετελεσμένα γεγονότα. Τοὐναντίον, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ της ὅπως συμβάλῃ εἰς τήν συνοχήν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἐπί τῶν μεγάλων ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, προτίθεται ἑκάστοτε νά ἐνημερώνῃ τούς ἀρχηγούς τῶν ἐν τῇ Βουλῇ κομμάτων ἐπί τῆς πορείας αὐτῶν. Θέλει ὅμως διαφυλάξῃ δι' ἑαυτήν ἀποκλειστικήν τήν εὐθύνην τῆς καθόλου διαχειρίσεως τοῦ θέματος τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς Ἑλλάδος.

»Κύριοι βουλευταί, παραλλήλως πρός τήν ἀντιμετώπισιν τῶν θεμάτων τούτων, ἡ Κυβέρνησις θά προπαρασκευάσῃ τήν χώραν πρός γενικάς ἐκλογάς, θά εἰσηγηθῇ πρός τοῦτο εἰς τήν ἀναθεώρησιν τοῦ ἰσχύοντος ἐκλογικοῦ νόμου καί, εἰ δυνατόν, ἀπό συμφώνου μέ τά πολιτικά κόμματα τῆς χώρας, διότι πιστεύει ὅτι μία ἀπό τάς βασικάς αἰτίας τῆς πολιτικῆς μας κακοδαιμονίας εἶναι ἡ ἔλλειψις παγίου ἐκλογικοῦ συστήματος.

»Θά λάβῃ ἐπίσης ὅλα ἐκεῖνα τά μέτρα, τά ὁποῖα θά ἐπιτρέψουν ὥστε ὁ ἑλληνικός λαός μέ ἤρεμον τήν σκέψιν νά ἀποφασίσῃ ἐν τῷ κυριαρχικῷ του δικαιώματι ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων ἅτινα ἔχουν ἀποφασιστικήν σημασίαν διά τό μέλλον του. Ἡ Κυβέρνησις, θεωροῦσα βεβαίαν τήν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων τούτων, ἔχει τήν πρόθεσιν νά ὁδηγήσῃ τήν χώραν εἰς γενικάς ἐκλογάς κατά τήν προσεχῆ ἄνοιξιν.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις ὑπόσχεται εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν ὅτι μέ αὐστηρότητα ἀλλά καί δικαιοσύνην θά ἐπιβάλῃ τόν νόμον πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν, διότι γνωρίζει ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός ἐξεγείρεται καί ἐπαναστατεῖ ὄχι τόσον ὅταν ὑποφέρῃ, ἀλλά κυρίως ὅταν ἔχῃ τό αἴσθημα ὅτι ἐμπαίζεται καί ἀδικεῖται ἀπό τό Κράτος καί τούς ἐπιτηδείους.

»Κύριοι βουλευταί, ἡ χώρα μας διέρχεται ἀναμφισβητήτως δυσκόλους περιστάσεις. Ἡ Κυβέρνησις θά καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τήν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων αὐτῶν. Ὅμως, πέραν τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας διά τήν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισίν των, θά ἀπαιτηθῇ ὁ πατριωτισμός, ἡ πειθαρχία καί ἡ ἀλληλεγγύη ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

»Ἡ Κυβέρνησις, κύριοι βουλευταί, ἐλπίζει ὅτι τά ἔργα της θά ἀποδειχθοῦν ὑπέρτερα τῶν λόγων της καί μέ τήν ἐλπίδα ταύτην ζητεῖ τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ Σώματος».

Στή συνεδρίαση τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1955 διατύπωσαν τίς ἀπόψεις τους οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Πρῶτος ἀγορητής, ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος τῶν Προοδευτικῶν, Σπ. Μαρκεζίνης, ὑποστήριξε ὅτι ἡ Κυβέρνηση δέν εἶναι ἁπλῶς διάδοχος τῆς προηγούμενης, ὁπότε ἡ λύση θά ἦταν εὐχερέστερη, ἀλλά ἔχει μεγαλύτερες φιλοδοξίες, ἐφό-

σον ἐπιδιώκει νά δώσει τήν ἐντύπωση ὅτι ἔλυσε τήν κυβερνητική κρίση. Μετά ἀπό σύντομη ἱστορική ἀναδρομή, τόνισε ὅτι, ἀπό τό Μάρτιο τοῦ 1954 ὑφίσταται χάσμα μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί τοῦ λαοῦ, τό ὁποῖο καί συνεχῶς διευρύνεται. Σχετικά μέ τήν ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως στόν Κ. Καραμανλῆ, παρατήρησε:

«Ὁ βασιλεύς, στραφείς καί πάλιν πρός τήν πλειοψηφίαν, ἀδιάφορον ἐπί τοῦ παρόντος πῶς, ἦτο ἀναμφισβητήτως συνεπής πρός ἑαυτόν, ἀφοῦ, ὡς εἶπον προηγουμένως, εἰς τήν πλειοψηφίαν ἀπέβλεπε καί συνταγματικῶς ἐνήργει. Καί ἡμεῖς πάλιν ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἀπό πολλοῦ πιστεύοντες καί διακηρύσσοντες ὅτι ὁ Συναγερμός εἶχεν ἀποτύχει εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, ἦτο φυσικόν, συνεπεῖς καί ἡμεῖς πρός τούς ἑαυτούς μας, νά εἴμεθα —καί εἴμεθα— ἐναντίον οἱασδήποτε Κυβερνήσεως προερχομένης ἀπό τήν ἀποτυχοῦσαν πλειοψηφίαν».

Ὁ ἀρχηγός τῶν Προοδευτικῶν ἰσχυρίστηκε ἀκόμη ὅτι ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός οὐσιαστικά ἔπαυσε νά ὑπάρχει μέ τό θάνατο τοῦ ἱδρυτῆ του, ἀπό τή στιγμή πού δέν ἦταν παρά «κίνημα, συνάρτησις προσωπική τοῦ ἡγέτου καί ὡρισμένων γενικῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν»· δέν ὑφίσταται πλέον, παρά μία «ντέ φάκτο» πλειοψηφία, τήν ὁποία δέν ἦταν δυνατό νά ἀγνοήσει ὁ βασιλεύς. Τέλος, δήλωσε ὅτι θεωρεῖ ζήτημα ἀρχῆς νά καταψηφίσει τήν Κυβέρνηση καί ζήτησε τή διενέργεια ἐκλογῶν σέ συνδυασμό μέ τήν ταχεία ἐκκαθάριση τοῦ θέματος τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

Ὁ ἀρχηγός τῆς Φιλελευθέρας Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως, Σ. Βενιζέλος, διατύπωσε τήν ἄποψη ὅτι «λίαν συντόμως θά ἀποδειχθῆ πόσον σαθρά εἶναι ἡ πλειοψηφία ἐπί τῆς ὁποίας πρόκειται νά στηριχθῆ ἡ νέα Κυβέρνησις καί πολύ φοβοῦμαι ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως θά ἀναγκασθῆ, τελικῶς, νά προβῆ εἰς τήν δημιουργίαν νέου ὑπό τήν ἀρχηγίαν του κόμματος». Θά ἦταν ἴσως εὔλογο, παρατήρησε, νά τοῦ δοθεῖ ἡ ἀναγκαία πίστωση χρόνου γιά τήν ἀνάληψη νέας προσπάθειας, ἀπό τή στιγμή ὅμως πού ἡ Κυβέρνηση ἐμφανίζεται ὡς συνέχεια τῆς προηγούμενης, ὁ ἴδιος εἶναι ὑποχρεωμένος νά τῆς ἀρνηθεῖ τήν ψῆφο τοῦ κόμματός του. Ἡ μόνη λύση —ὑποστήριξε— μετά τό θάνατο τοῦ στρατάρχη, θά ἦταν Κυβέρνηση ἐπιφορτισμένη νά ψηφίσει τόν ἐκλογικό νόμο καί νά προχωρήσει σέ ἐκλογές· καί ἀναφερόμενος στή δήλωση τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅτι οἱ ἐκλογές θά γίνουν τήν ἄνοιξη, ζήτησε νά προσδιοριστεῖ ὁ χρόνος διεξαγωγῆς τους. Τέλος, προσῆψε στήν Κυβέρνηση ὅτι ὁ τόνος ἀναφορᾶς της στό ἐξωτερικό ζήτημα ὑπῆρξε χαμηλός καί ἀνίκανος νά ἐμπνεύσει παλμό στήν τραυματισμένη ἐθνική ψυχή· ἀκόμη, ἀφενός δέν ἔθιξε τό θέμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τῆς Κύπρου καί ἀφετέρου ἄφησε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων στήν Ἄγκυρα.

Ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, Γ. Παπανδρέου, κατηγόρησε τή νέα Κυβέρνηση ὅτι βαρύνεται μέ ὅλες τίς εὐθύνες τῆς προκατόχου της:

«Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Συναγερμοῦ διέψευσε τάς ἐπαγγελίας της καί ὄχι μόνον ἔχασε τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, ἀλλά προκαλεῖ καί τήν ἀγανάκτησιν ὅλων τῶν τάξεων, καί ἰδίως τῶν λαϊκῶν, τάς ὁποίας ἐβύθισεν εἰς τήν ἐξαθλίωσιν... Ἀντί χρηστῆς διοικήσεως ἐφηρμόσθη ἡ χειροτέρα φαυλοκρατία. Οἱ νομάρχαι ἔγιναν ὄργανα τοῦ κόμματος καί οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ὑπέκυψαν εἰς τήν δαμόκλειον σπάθην τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἐπαισχύντου Ν. 2500. Αὐτός εἶναι ὁ ἀπολογισμός τοῦ Ε.Σ. καί διά τοῦτο εἶναι κατάδικος εἰς τήν συνείδησιν τοῦ λαοῦ καί δέν ἔχει δικαίωμα νά μεταμφιεσθῆ διά νά ἐπιζήση».

Στή συνέχεια, ὁ Γ. Παπανδρέου τόνισε τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἄμεσης προσφυγῆς στή λαϊκή ἐτυμηγορία καί ὑποστήριξε ὅτι, κατά τήν ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς καί τό σχηματισμό τῆς νέας Κυβερνήσεως, παραβιάστηκαν οἱ κοινοβουλευτικοί θεσμοί τῆς χώρας: ἄν, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ Κυβέρνηση, τηρήθηκε ἡ συνταγματική τάξη, δέν τηρήθηκε ὅμως ἡ κοινοβουλευτική. Σέ μακρά ἀνάλυσή του, ὑποστήριξε ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ ἰδιότητα τοῦ βουλευτῆ τῆς πλειοψηφίας γιά τήν ἀνάληψη τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως, χωρίς τή «δεδηλωμένη» πλειοψηφία τῆς Βουλῆς. Στίς κοινοβουλευτικές χῶρες —ὑποστήριξε— τούς πρωθυπουργούς καθιερώνουν τά κόμματα καί ὁ λαός: ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ Κυβέρνηση στερεῖται νομιμοποιήσεως. Σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τό ἐθνικό θέμα, ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ νέα Κυβέρνηση συνεχίζει σέ ἐλάσσονα τόνο τήν πολιτική τῆς προκατόχου της: στίς προγραμματικές δηλώσεις δέν γίνεται λόγος γιά ἠθική ἱκανοποίηση ἀπό μέρους τῆς Τουρκίας, δέν ἀναφέρεται ἀκόμη ἡ λέξη «αὐτοδιάθεση» καί δέν γίνεται ἀναφορά στή σχέση τῆς Ἑλλάδος μέ τίς ἄλλες, ἐκτός ἀπό τίς σύμμαχες χῶρες. Ἐπιβαλλόταν —κατέληξε— νά σχηματιστεῖ ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση ἐπιφορτισμένη ἀποκλειστικά μέ τή διενέργεια ἐκλογῶν· κάθε προσπάθεια τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως νά παραμείνει στήν ἐξουσία θά ἀποτελοῦσε ὑποτροπή τῆς ἀνωμαλίας.

Ὁ κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τῆς ΕΠΕΚ, Σ. Παπαπολίτης, χαρακτήρισε τή λύση τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ὡς ἀντισυνταγματική καί ἀντίθετη μέ τό συμφέρον τοῦ ἔθνους, ἐξῆρε τήν ἀναγκαιότητα διενέργειας ἐκλογῶν καί κατηγόρησε τήν Κυβέρνηση ὅτι ἀκολουθεῖ τήν ἐξωτερική πολιτική τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, τήν ὁποία καί χαρακτήρισε ὡς πολιτική ἄνευ ὅρων ὑποταγῆς τῆς χώρας στούς μεγάλους συμμάχους, μειοδοσίας καί ραγιαδισμοῦ.

Στό σημεῖο αὐτό παρενέβη ὁ πρωθυπουργός:

«Κύριε συνάδελφε, ἐμφανίζεσθε πολύ ὁρμητικός καί ἐν τῇ ὁρμητικότητί σας χρησιμοποιεῖτε φράσεις, αἱ ὁποῖαι μέ φέρουν εἰς τήν ἀνάγκην νά διαμαρτυρηθῶ. Θά λάβω τήν

τιμήν νά ἀπαντήσω εἰς τάς ἐπικρίσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἴσως ἀπόψε ἤ αὔριον. Ἀλλά εἰδικῶς διά τήν περίπτωσιν αὐτήν εἶμαι ὑποχρεωμένος νά διαμαρτυρηθῶ, διότι οὐδείς εἰς τήν αἴθουσαν αὐτήν εἶναι ὀλιγώτερον ἤ περισσότερον ἐμοῦ πατριώτης, εἰς τρόπον ὥστε νά παρίσταται ἀνάγκη νά χρησιμοποιῆ ὑπερβολικάς ἐκφράσεις. Ὑπάρχει μία διαφορά, ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ὑποχρεωμένη νά ὁμιλῆ ὑπευθύνως, ὀφείλει μέν νά προσδιορίζη, ὅπως καί τό ἔπραξεν ἤδη, τούς σκοπούς της, δέν ὑποχρεοῦται ὅμως καί δέν δύναται νά προσδιορίζη τήν διαδικασίαν τήν ὁποίαν θά ἀκολουθήση διά νά φθάση εἰς τούς σκοπούς της».

Ἐπακολούθησε ἡ ἀκόλουθη στιχομυθία:

Σ. Παπαπολίτης: Κύριε πρόεδρε, οὐδείς δικαιοῦται νά μονοπωλῆ τόν πατριωτισμόν, εἶναι γεγονός ὅμως ὅτι δικαιολογεῖτε τήν δήλωσιν περί τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος.

Κ. Καραμανλῆς: *Παρεξηγεῖτε ἤ σκοπίμως παρερμηνεύετε τά λεχθέντα. Εἶπον τοῦτο: Ὅτι ἱστορικῶς —καί αὐτό δέν ἠμφεσβητήθη ἀπό κανέναν καί εἶναι κάτι μάλιστα τό ὁποῖον ἐάν δέν ἀπατῶμαι καί τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως τό διεπίστωσαν — ὅτι ἱστορικῶς — ὅταν δέ λέγω ἱστορικῶς δέν σημαίνει ὅτι ὑποχρεούμεθα νά τό κάμωμεν — τά συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, κατά τό παρελθόν, προσδιώρισαν τήν θέσιν τῆς χώρας μας παρά τό πλευρόν τῶν δυτικῶν δημοκρατιῶν. Καί λέγω ἐπίσης ὅτι ἡ θέσις αὕτη ἐκλονίσθη συνεπείᾳ τῶν τελευταίων γεγονότων. Εἶναι τοῦτο ψευδές;*

Σ. Παπαπολίτης: Ἀληθέστατον.

Σέ ἀπάντηση τῶν αἰτιάσεων τοῦ Γ. Παπανδρέου, σχετικά μέ τό σχηματισμό τῆς νέας Κυβερνήσεως, ὁ Κ. Καλλίας παρατήρησε ὅτι τό οὐσιαστικότερο στοιχεῖο ἀπό τήν ἀρχή τῆς «δεδηλωμένης» εἶναι ἡ ταχύτερη δυνατή ἐμφάνιση τῆς Κυβερνήσεως στό Κοινοβούλιο καί ἡ ἐξασφάλιση τῆς ἐμπιστοσύνης του:

«Κύριοι βουλευταί, ἀπό τήν ἀρχήν τῆς δεδηλωμένης, ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἰσχύει σήμερον, ἐκεῖνο τό ὁποῖον παρέμεινεν ἀπό τήν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου καί τῆς πράξεως, εἶναι πρῶτον ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία διορίζεται ὑπό τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος, πρέπει τό ταχύτερον νά ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καί νά ζητήση τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ Σώματος καί δεύτερον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία καταψηφίζεται ὁποτεδήποτε ὑπό τῆς Βουλῆς, ὀφείλει νά παραιτηθῆ, ἐκτός ἐάν προτιμηθῆ ἡ διάλυσις τοῦ Σώματος καί ἡ προσφυγή εἰς τήν λαϊκήν ἐτυμηγορίαν. Ἑπομένως, ἡ ἀρχή τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος, κατ' οὐδένα τρόπον καί κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατόν νά ὑποστηριχθῆ ὅτι παρεβιάσθη. Ἀλλά εἰς τήν συγκεκριμένην περίπτωσιν, κύριοι βουλευταί, πιστεύω ἀδιστάκτως ὅτι οὔτε κάν ἡ ἀρχή τῆς δεδηλωμένης, ὑπό τήν μᾶλλον ἄκαμπτον μορφήν, ἔτυχε παραβιάσεως.

»Διότι ἡ ἀρχή τῆς δεδηλωμένης ἔχει ὡς ἱστορικήν αἰτίαν τόν σχηματισμόν Κυβερνήσεων ὄχι ἀπό ἡγετικά στελέχη τῆς πλειοψηφίας, τά ὁποῖα προτιμῶνται τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀλλά Κυβερνήσεων προερχομένων ἐκ τῆς μειοψηφίας».

Κατά τήν ψηφοφορία πού ἔγινε μετά τόν τερματισμό τῆς συζητήσεως, στίς 12 Ὀκτωβρίου, τάχθηκαν ὑπέρ τῆς Κυβερνήσεως 200 βουλευτές — 197 τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί 3 ἀνεξάρτητοι, οἱ Μ. Γεωργαντᾶς, Γ. Θεοτόκης καί Σ. Χαλικιόπουλος —κατά 77 — 27 τοῦ κόμματος τῶν Προοδευτικῶν, 21 τῆς ΦΔΕ, 15 Φιλελεύθεροι, 7 τῆς ΕΠΕΚ, 5 τοῦ Δημοκρατικοῦ κόμματος καί 2 Ἀγροτικοί, καί ἀρνήθηκαν ψῆφο 2, ὁ Ε. Ἐλευθεριάδης τῆς ΦΔΕ καί ὁ Η. Σακαλῆς, ἀνεξάρτητος Δημοκρατικός· ἀπουσίασαν 19 βουλευτές, 6 τοῦ Συναγερμοῦ, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Σ. Στεφανόπουλος, 3 τῆς ΦΔΕ, 4 Φιλελεύθεροι, 3 τῆς ΕΠΕΚ, 2 Ἀγροτικοί καί ἕνας ἀνεξάρτητος. Μετά τή διεξαγωγή τῆς ψηφοφορίας κηρύχθηκε λήξασα ἡ Ἔκτακτη Σύνοδος τῆς Βουλῆς[187].

Σέ δηλώσεις του, μετά τή λήξη τῆς ψηφοφορίας, ὁ πρωθυπουργός τόνισε:

«Εἶμαι ἀπολύτως ἱκανοποιημένος καί διά τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας καί διά τήν διαπιστωθεῖσαν ἑνότητα τῆς πλειοψηφίας. Ἡ ἑνότης τῆς πλειοψηφίας ἀποτελεῖ τήν ἀπάντησιν εἰς τάς ἐπικρίσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἡ Κυβέρνησις θά πράξη ὅ,τι δύναται διά νά ἀνταποκριθῆ εἰς τήν ἐμπιστοσύνην τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας».

Μεταγενέστερα, ὁ Κ. Καραμανλῆς θά συνοψίσει τίς ἐντυπώσεις του ἀπό τήν ἐμφάνιση τῆς πρώτης Κυβερνήσεώς του στή Βουλή:

«Τήν 11ην Ὀκτωβρίου ἐγένετο συζήτησις ἐπί τῶν δηλώσεων αὐτῶν καί τήν 12ην ἡ ψηφοφορία μέ 200 ψήφους ὑπέρ, 77 κατά καί 19 ἀποχάς. Αἱ πολλαί ἀποχαί ὠφείλοντο εἰς τούς ἀντιπολιτευομένους Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι, παρά τήν ἀπειληθεῖσαν διαγραφήν, ἔκριναν ὅτι εἶχαν καθῆκον νά μήν καταψηφίσουν τόν πρῶτον Μακεδόνα πρωθυπουργόν· χειρονομία, ἡ ὁποία μέ συνεκίνησε βαθύτατα, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ βόρειοι Ἕλληνες δέν διακρίνονται ἐπί συναισθηματισμῷ. Καί εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσεν ὁ κ. Στεφανόπουλος, ἀποσχών τῆς ψηφοφορίας. Ὁ τερματισμός τῆς πολιτικῆς συζητήσεως ἐντός μιᾶς ἑσπέρας καί ὁ τόνος τῶν ὁμιλησάντων, ἀπεδείκνυαν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ἀνεγνώρισε κατά βάθος τήν ὀρθότητα τῆς δοθείσης λύσεως καί ὅτι αἱ ἐπικρίσεις, τάς ὁποίας διετύπωναν, ἐγένοντο ἁπλῶς διά νά δικαιωθῆ ἡ θέσις της, ὡς ἀντιπολιτεύσεως. Μετά τήν ψηφοφορίαν, διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς διά τήν 15ην Νοεμβρίου, δεδομένου ὅτι ἐν τῷ μεταξύ εἶχα νά ἀντιμετωπίσω ὀξύτατα προβλήματα καί προπαντός τό Κυπριακόν καί νά ἑτοιμάσω νέον ἐκλογικόν νόμον, τόν ὁποῖον ἐζήτει ἐπιμόνως ἡ ἀντιπολίτευσις»[188].

Ἡ παροχή ψήφου ἐμπιστοσύνης ἀπό τή Βουλή, ἐνδεικτική τῆς συνοχῆς τῆς παρατάξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί τῆς συσπειρώσεώς της γύρω ἀπό τόν Κ. Καραμανλῆ, ἀποτέλεσε τήν ἀφορμή γιά νά σχολιαστεῖ εὐρύτατα ἀπό τόν ἑλληνικό καί τόν ξένο τύπο ἡ προσωπικότητα τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ καί νά ἀναλυθοῦν οἱ προοπτικές τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων στήν Ἑλλάδα.

Ἀπό τά δημοσιεύματα τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ἰδιαίτερα χαρακτηριστικό εἶναι ἄρθρο τοῦ «Βήματος» μέ τίτλο «Θα κριθεῖ ἀπό τήν δρᾶσιν της»:

Ὅπως αἱ προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κ. Καραμανλῆ ὑπῆρξαν αἱ συντομώτεραι καί αἱ λιτώτεραι πού ὑπεβλήθησαν ποτέ εἰς τήν ἑλληνικήν Βουλήν, ἔτσι καί ἡ ἐπ' αὐτῶν συζήτησις ὑπῆρξεν ἡ βραχυτέρα, μολονότι μετέσχον εἰς ταύτην ἕξι ἀρχηγοί καί ἐκπρόσωποι ἀντιπολιτευομένων κομμάτων καί ἀρκετοί βουλευταί. Μέσα εἰς ἕξι ὥρας, ἡ συζήτησις ἔληξε περί τό μεσονύκτιον τῆς Τρίτης. Καί κατά τήν χθεσινήν ἑσπέραν τό κυβερνητικόν ζήτημα ἐτερματίσθη διά τῆς ψήφου ἐμπιστοσύνης πού ἐδόθη εἰς τήν Κυβέρνησιν, μέ 200 ψήφους ὑπέρ αὐτῆς καί 77 ἐναντίον της.

Ὁ κ. πρωθυπουργός δέν ἐθεώρησεν ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νά ἀπαντήση εἰς τούς ἐπικριτάς του. Τά γεγονότα ἔχουν ἤδη ἀπαντήσει καί ἐξακολουθοῦν νά ἀπαντοῦν εἰς τά ἐρωτήματα πού διετύπωσαν τά ἀντιπολιτευόμενα κόμματα καί πού ἦσαν ἀνάλογα ἐξ ὅλων τῶν μερίδων. Ἐλέχθη ὅτι ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός, ἐξακολουθῶν νά ἀπαρτίζη τήν πλειοψηφίαν μέσα εἰς τήν Βουλήν, ἔπαυσε πλέον νά τήν ἀποτελῆ μεταξύ τοῦ λαοῦ, καί μάλιστα μετά τόν θάνατον τοῦ στρατάρχου Παπάγου. Καί ἡ ἀπάντησις τῶν γεγονότων εἶναι, ἀκριβῶς διά νά λυθῆ αὐτή ἡ ἀμφιβολία, ὅτι ἐπισπεύδονται αἱ ἐκλογαί καί θά διενεργηθοῦν μετά τήν σύνταξιν καί τήν ψήφισιν τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου τήν ἄνοιξιν καί, ὅπως συνεπλήρωσε διά χθεσινῆς δηλώσεως ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὄχι ἀργότερον ἀπό τόν Ἀπρίλιον. Ἐλέχθη ἀκόμη ὅτι, ἄν δέν παρεβιάσθη τό Σύνταγμα διά νά σχηματισθῆ ἡ νέα Κυβέρνησις, ἠγνοήθη ὅμως ἡ κοινοβουλευτική τάξις, καί ὅτι ἡ ἄγνοια τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐθίμων καί παραδόσεων ἐσημειώθη κυρίως εἰς βάρος τοῦ πλειοψηφοῦντος κόμματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ. Καί ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός καί ἡνωμένος ἔμεινε, καί τήν Κυβέρνησιν ἐψήφισε.

Αἱ προγραμματικαί δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως δέν ἔδιδαν ἐπίσης σπουδαίαν λαβήν εἰς τάς ἐπιθέσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τό ἐκλογικόν των μέρος εἶναι δι' ὅλους ἱκανοποιητικόν. Κανείς δέν ἀμφισβήτησε τήν ἀνάγκην νέου ἐκλογικοῦ νόμου καί συνεπῶς τήν παρεμβολήν ἑνός χρονικοῦ διαστήματος διά τήν προπαρασκευήν καί τήν διεξαγωγήν τῶν ἐκλογῶν. Εἰς τό αἴτημα τοῦ σχηματισμοῦ ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως κανείς δέν ἐπέμεινε σοβαρῶς. Νομίζομεν μάλιστα ὅτι μόνον ἕνας τό διετύπωσε. Τό οἰκονομικόν πρόγραμμα, προσωρινόν καί αὐτό, εἶναι τόσον περιωρισμένον καί τόσον γενικόν, καί τόσον σύμφωνον μέ τάς κοινάς ἐπιθυμίας εἰς τάς γενικάς του γραμμάς, ὥστε καί αὐτό δέν προσεφέρετο εἰς κατηγορίας. Ἀκόμη καί ὡρισμένας ἀντιφάσεις του, τάς ὁποίας ὑπέδειξε τό «Βῆμα» πρό ἡμερῶν, οἱ ρήτορες τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν ἐνόμισαν ὅτι ἔπρεπε νά τάς ὑπογραμμίσουν.

Ἔμεινεν οὕτω μόνον ἡ ἐξωτερική πολιτική τῆς Κυβερνήσεως ἐκτεθειμένη εἰς τάς μομφάς, ἀλλά καί αὐταί δέν διετυπώθησαν, διότι ὅλα τά ἐθνικόφρονα κόμματα σκέπτονται ὅπως περίπου ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός καί ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Καραμανλῆ, καί διότι μέσα εἰς τήν σημερινήν Βουλήν δέν ὑπάρχουν παρά μόνον ἐθνικόφρονα κόμματα. Ἐλέχθησαν μερικαί φράσεις περί ἴσης φιλίας, ἀλλά τά λεχθέντα δέν ἀνελύθησαν καί εἶναι ὡς νά μήν ἐλέχθησαν. Κατεβλήθη μόνον προσπάθεια νά γίνη ἕνα εἶδος πατριωτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ ἀντιπολιτεύσεως καί Κυβερνήσεως, μέ τόν ἰσχυρισμόν ὅτι ὁ τόνος τῶν κυβερνητικῶν δηλώσεων ὑπῆρξε χαμηλός, καί ὅτι δέν ἀνεφέρθη εἰς ταύτας ὅσον ἀφορᾶ τήν Κύπρον ἡ λέξις «αὐτοδιάθεσις», ἐνῶ ἡ ἀνεπιφύλακτος υἱοθέτησις τῶν κυπριακῶν πόθων περιλαμβάνει πρῶτα πρῶτα τήν αὐτοδιάθεσιν, καί ἔτσι διαφαίνεται ἀπό τήν πρώτην στιγμήν ὅτι διάθεσις τῆς νέας ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δέν εἶναι νά ἐξαντλήση τά ἑλληνικά συμφέροντα καί αἰσθήματα εἰς ὀλίγας ἄνευ συνεχείας ἠχηράς φράσεις. Κατά τήν ἰδικήν μας γνώμην, τό μέρος τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων εἶναι τό ἀρτιώτερον καί τό σοβαρώτερον, καί δι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγον καμμία ἐπίκρισις οὔτε καί ἐπ' αὐτοῦ ἦτο δυνατόν νά προκαλέση ἐντύπωσιν καί νά σταθῆ.

Εἰς τρεῖς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, καί εἰς ὀλίγας σχετικῶς ὥρας πού ἀπήτησαν καί αἱ τρεῖς αὐταί συνεδριάσεις, ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Καραμανλῆ ἐνεφανίσθη, ἐκρίθη, καί ἔλαβε τό κοινοβουλευτικόν βάπτισμα. Διῆλθε καί ἐκ τῆς Βουλῆς μέ τήν αὐτήν ταχύτητα πού ἔλαβε τήν βασιλικήν ἐντολήν, συνεκροτήθη καί ὡρκίσθη. Τό φαινόμενον αὐτό εἶναι ἱκανοποιητικόν καί εὐχάριστον, καί εὐχόμεθα νά προοιωνίζη διά τήν χώραν μας μίαν νέαν ἐποχήν, ὀλιγωτέρων λόγων, περισσοτέρων πράξεων, καί μεγαλυτέρας ἀποφασιστικότητος. Ἀλλά αἱ πρῶται αὐταί ἐντυπώσεις, ὅσον καί ἄν εἶναι καλαί, δέν ἀρκοῦν νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐπιτυχίαν τῆς Κυβερνήσεως, ἔστω καί εἰς τήν περιωρισμένην ἀποστολήν της. Μέ τήν σημαντικήν ψῆφον ἐμπιστοσύνης πού ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις, καί μέ τήν πολύ μικράν ἀντίδρασιν πού συνήντησεν ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων της, φαίνεται νά διαθέτη ὅλα τά ἀντικειμενικά στοιχεῖα ἐπιτυχίας. Θά περιμένωμεν λοιπόν νά κρίνωμεν ἀπό τήν καθημερινήν δρᾶσιν της κατά πόσον θά ἀποδειχθῆ καί ὑποκειμενικῶς τό ἴδιον, ὅτι δηλαδή καί ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καλῶς ἐξελέγη ἀπό τήν βασιλικήν συνταγματικήν πρωτοβουλίαν εἰς τόν ρόλον του, καί ὁ κ. Καραμανλῆς καλῶς ἐξέλεξε τούς κυριωτέρους τουλάχιστον συνεργάτας του, διά νά τόν βοηθήσουν εἰς τήν προσπάθειαν πού πρόκειται νά ἀποτελέση καί δι' αὐτούς καί δι' ὅλους μας μίαν νέαν δοκιμήν, πού ὅλοι εὐχόμεθα νά ἀποβῆ ἐπιτυχής, διά τό καλόν τῆς χώρας[189].

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου ἀναδημοσιεύτηκαν καί ἀνταποκρίσεις ὁρισμένων ἀπό τά πιό ἔγκυρα καί ἀντιπροσωπευτικά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς τύπου. Σέ σειρά ἄρθρων του, ὁ ἀνταποκριτής τῶν «Times» τῆς Νέας Ὑόρκης στήν Ἀθήνα, Χάρον Γκιλρόυ, μεταξύ ἄλλων, ἐξαίρει τήν κοινοβουλευτι-

κή ὑποστήριξη πού ἐξασφάλισε ὁ Κ. Καραμανλῆς καί σκιαγραφεῖ τήν προσωπικότητα τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ, τόν ὁποῖο καί χαρακτηρίζει σοβαρό δημόσιο ἄνδρα πού γνωρίζει τί θέλει. Στήν ἐφημερίδα «Βῆμα - Κῆρυξ τῆς Νέας Ὑόρκης» δημοσιεύτηκε σχόλιο μέ τόν τίτλο «Ἕνα καθῆκον γιά τήν Ἀθήνα»:

Ἡ νέα ἑλληνική Κυβέρνηση, ἡ ὁποία διαδέχθηκε τήν Κυβέρνηση Παπάγου, θά ἐπιφορτισθεῖ μέ τό λεπτό ἔργο ν' ἀποκαταστήσει τήν καλή θέληση μεταξύ φίλων. Ἡ ζημία πού ἔγινε ἀπό τή Διάσκεψη γιά τήν Κύπρο πρέπει νά ἐπανορθωθεῖ μέ κάθε θυσία. Στό πρωταρχικῆς σπουδαιότητας ἐγχείρημα αὐτό, οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων διαψεύσθηκαν τόσο πικρά οἱ ἐλπίδες ὅτι θά ἐπερχόταν διακανονισμός στό Λονδίνο, ἔχουν τή δυνατότητα μέ παραδειγματική ἐπίδειξη ὑπομονῆς νά παίξουν ἀποφασιστικό ρόλο. Ὁ νέος πρωθυπουργός Καραμανλῆς δέν ἔχει συνδεθεῖ στενά μέ τό ἐκρηκτικό κυπριακό ζήτημα. Σέ διάφορες στιγμές τῆς σταδιοδρομίας του διετέλεσε ὑπουργός τῶν Μεταφορῶν, τῆς Ὑγιεινῆς καί τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, στή δέ τελευταία Κυβέρνηση ἦταν ὑπουργός τῶν Συγκοινωνιῶν καί τῶν Δημοσίων Ἔργων. «Φαντάζομαι ὅτι θά μέ ἀποκαλεῖτε ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπουργό», παρατήρησε πέρυσι. Καί ἀσφαλῶς πραγματοποίησε ἔργο εἰδικοῦ μέ τή βελτίωση τοῦ λιμένα τοῦ Πειραιᾶ, τήν ἐπέκταση τοῦ συστήματος ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν καί τήν κατασκευή λεωφόρων στό κέντρο τῆς πόλεως καί δημοσίων ὁδῶν σέ ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα. Μέ τό ἐνεργητικό αὐτό πού προϋποθέτει ἐπαρκῆ δόση λογικῆς καί κοινοῦ νοῦ, ὁ Καραμανλῆς ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἔργου του νά ἐλαττώσει τή διεθνῆ θερμοκρασία. Διακυβεύονται ὕψιστα συμφέροντα· ἡ ἐπιτυχία ἀποτελεῖ ἀνάγκη»[190].

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ἰδιαίτερα χαρακτηριστικό εἶναι τό σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Le Monde».

Ὁ νέος Ἕλλην πρωθυπουργός θεωρεῖται, πράγματι, ἱκανός, δυναμικός καί ἔδωσε ἤδη ἀρκετάς ἀποδείξεις τῆς ἱκανότητός του. Ἐάν αἱ Ἀθῆναι ἔχουν πλέον ἐμφάνισιν μεγάλης εὐρωπαϊκῆς πόλεως, τοῦτο ὀφείλεται εἰς αὐτόν. Εἰς τήν ἑλληνικήν κοινήν γνώμην προεκάλεσαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν τά ὑπό τήν καθοδήγησίν του ἐπιτελεσθέντα ἔργα... Ἡ μεγαλυτέρα δοκιμασία διά τόν νέον πρωθυπουργόν εὑρίσκεται εἰς τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν, διότι, ἐκτός τοῦ Κυπριακοῦ, κάποιαν ἀνησυχίαν προκαλεῖ καί τό πρόβλημα τῶν μελλοντικῶν σχέσεων Ἑλλάδος καί Τουρκίας. Ἐάν ὁ κ. Καραμανλῆς ὑποστηριχθῆ καταλλήλως, θά ὑπερνικήση τάς δυσχερείας μας. Δέν θά πρέπει δέ νά ὀλιγωρήση, διότι οὐδέποτε Κυβέρνησις εὑρέθη ἐνώπιον τόσον λεπτῆς καταστάσεως.

Στή Μ. Βρετανία σέ ἄρθρο τοῦ ἀνταποκριτῆ τῶν «Times», ἀφοῦ ἐξαίρεται ἡ δημοτικότητα πού ἔχει ἀποκτήσει ὁ νέος πρωθυπουργός, ὡς ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ὑπογραμμίζεται ὅτι ἔργο τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἀνόρθωση τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἡ προπαρασκευή τῆς χώρας γιά τίς ἐκλογές καί ἡ χαλάρωση τῆς ἐντάσεως στίς ἐξωτερικές της σχέσεις. Ὁ νέος πρωθυπουργός «ἀπέρριψε τάς ἀνοησίας περί νέων προσανατολισμῶν», πού ἀκούστηκαν τελευταῖα στήν Ἑλλάδα, ἐνῶ ταυτόχρονα κατέβαλε προσπάθειες γιά νά θεραπεύσει τήν ἔλλειψη κατανοήσεως ἀπό μέρους τῶν Δυτικῶν στό ζήτημα τῆς Κύπρου καί τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Καί ἡ ἀνταπόκριση καταλήγει, ὑπογραμμίζοντας τό μέγεθος καί τίς δυσχέρειες τοῦ ἔργου πού ἀναμένει τό νέο πρωθυπουργό, προϋπόθεση τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποίου θά εἶναι ἡ ἐπιτυχία στόν οἰκονομικό τομέα[191].

Μέ ἀφορμή τήν εἰδικότερη τοποθέτηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀπέναντι στό Κυπριακό, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐθναρχίας Ν. Λανίτης κάμει, ἀπευθυνόμενος στόν πρωθυπουργό, τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Αἱ σαφεῖς, κατηγορηματικαί καί ὑπερήφανοι δηλώσεις σας διά τό Κυπριακόν προεκάλεσαν εἰς τήν Κύπρον αἴσθημα βαθείας ἱκανοποιήσεως. Τοῦ αἰσθήματος τούτου καί τῆς μεγάλης συγκινήσεως τῆς Ἐθναρχίας καί τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἐπιτρέψατέ μοι νά γίνω διερμηνεύς».

11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Μέ ἀπόφαση τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆ, μετά ἀπό συνεργασία του μέ τόν ὑπαρχηγό τοῦ ΓΕΕΘΑ, ὑποναύαρχο Σπανίδη, οἱ ἑλληνικές ἔνοπλες δυνάμεις δέν θά πάρουν μέρος στήν ἄσκηση «Ρέντ Τρίντεντ 110» καί στά ἀεροναυτικά ταξίδια τοῦ μηνός Ὀκτωβρίου, μέχρις ὅτου διακανονιστοῦν τά προβλήματα πού ἀνέκυψαν ἀπό τά γεγονότα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς Σμύρνης.

Ὁ πρωθυπουργός ἀποφάσισε, ἀκόμη, ὄχι μόνο νά ματαιωθεῖ ἡ ἐπικείμενη ἀντικατάσταση ἀπολυόμενων ὁπλιτῶν, ἀλλά καί νά ἀνακληθεῖ τό ἑλληνικό ἐκστρατευτικό σῶμα τῆς Κορέας. Σχετική ἐντολή δόθηκε στό Γενικό Ἐπιτελεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τό ὁποῖο, σέ συνεννόηση μέ τό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, θά προχωρήσει στίς ἀναγκαῖες ἐνέργειες.

Τέλος, μέ ἐντολή τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος στήν Ἄγκυρα ἔκαμε ἔντονο διάβημα στήν τουρκική Κυβέρνηση γιά πρόσφατη ἐπίθεση τουρκικοῦ καταδιωκτικοῦ ἐναντίον ἑλληνικοῦ ἁλιευτικοῦ σέ ἑλληνικά χωρικά ὕδατα, ἀνοιχτά ἀπό τή Χίο.

Σέ ἐπίκαιρο σχόλιο, ἡ «Ἀκρόπολις» ἐξαίρει τή βαρύτητα τῶν κυβερνητικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν:

Ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς προέβη χθές εἰς τάς πρώτας ἐνεργείας ἐπί τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Διά πρώτην φοράν γίνεται διάβημα καί δή ἔντονον εἰς τήν Ἄγκυραν, ἀφορῶν τάς συνεχεῖς βιαιοπραγίας καί ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων εἰς βάρος τῶν ἁλιευτικῶν μας. Ἡ ἀνάκλησις, ἐξ ἄλλου, τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τῆς Κορέας καί ἡ ρητή ἐντολή ὅπως μή συμμετάσχουν ἑλληνικαί δυνάμεις εἰς γυμνάσια τοῦ ΝΑΤΟ, ἕως ὅτου παύση ἡ ἐκκρεμότης ἐκ τῶν

τουρκικῶν βανδαλισμῶν, ἀποτελοῦν χειρονομίας, αἱ ὁποῖαι, ὑπό τάς σημερινάς συνθήκας, ἀπηχοῦν βαθέως εἰς τήν λαϊκήν ψυχήν. Ὁ κ. Καραμανλῆς, ὁμιλῶν ὀλίγα, γνωρίζει νά πράττῃ πολλά καί σύμφωνα μέ τό ἐθνικόν αἴσθημα[192].

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο τόν Ἀμερικανό στρατηγό Κόλλινς, μέ τόν ὁποῖο καί συζητεῖ τίς προϋποθέσεις γιά τήν ἐπανάληψη τῶν σχέσεων μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας στούς κόλπους τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας καί τήν ἀνάγκη γιά τήν ἄμεση κατάργηση τοῦ καθεστῶτος τῆς ἐτεροδικίας. Στή συνάντηση τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης μέ τόν ἐκπρόσωπο τοῦ ΝΑΤΟ ἀναφέρεται ἐκτενέστερα σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

Πρό τῆς ἐπισκέψεως τοῦ στρατηγοῦ Κόλλινς ὁ κ. Καραμανλῆς εἶχε δεχθῆ εἰς συνεργασίαν τόν ἀφιχθέντα ἐκ Παρισίων μετά τοῦ στρατηγοῦ Κόλλινς μόνιμον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλλάδος εἰς τό Συμβούλιον τοῦ ΝΑΤΟ κ. Ἐξηντάρην καί τόν ὑπαρχηγόν τοῦ ΓΕΕΘΑ κ. Σπανίδην, παρά τῶν ὁποίων καί κατετοπίσθη ἐπί τῶν συζητήσεων καί τῆς θέσεως τῶν στρατιωτικῶν μας ζητημάτων μετά τάς ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ληφθείσας ἀποφάσεις διά τήν περαιτέρω συνεργασίαν της μετά τῶν τουρκικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἄνευ τῆς ἐπιβαλλομένης ἱκανοποιήσεως τοῦ ἐθνικοῦ της γοήτρου καί τῆς παροχῆς σαφοῦς ἐγγυήσεως διά τήν ἀποκατάστασιν καί μελλοντικήν ἀσφάλειαν καί προστασίαν τῶν παθόντων Ἑλλήνων τῆς μειονότητος Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπί τῆς διεξαχθείσης μεταξύ τοῦ Ἕλληνος πρωθυπουργοῦ καί τοῦ στρατηγοῦ Κόλλινς συζητήσεως οὐδεμία ἐπίσημος ἀνακοίνωσις ἐγένετο. Ἐγνώσθη ὅμως ὅτι εἰς τόν Ἀμερικανόν στρατηγόν ἀνεπτύχθησαν ἐν πλάτει αἱ ἑλληνικαί ἀπόψεις ὅσον ἀφορᾶ τάς δυνατότητας τῆς περαιτέρω μετά τῆς Τουρκίας συνεργασίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ΝΑΤΟ καί τό ἐπιβαλλόμενον ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας καθῆκον πρός τήν χώραν μας, ἐν συνδυασμῷ πρός εὐρυτέραν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τῆς μελλοντικῆς ἕδρας τοῦ ἐν Σμύρνῃ σήμερον ἀρχηγείου τοῦ ΝΑΤΟ.

Ἡ δήλωσις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, κατά τάς αὐτάς πάντοτε πληροφορίας, εἶναι ἡ ἐμμονή της εἰς τό ΝΑΤΟ καί ἡ πρός τό συμφέρον τούτου ἐξέτασις τῶν ἑλληνικῶν ἀπόψεων, ὡς συνοψιζουσῶν τό πνεῦμα καί τό γράμμα τῶν συμφωνιῶν τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας.

Ἡ δήλωσις αὕτη ἐγένετο πρός τόν στρατηγόν Κόλλινς ὡς ἐκπρόσωπον τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τοῦ φίλου ἔθνους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διά τήν ἐνημέρωσίν του, ἐνῶ ἡ κυρία συζήτησις περιεστράφη ἐπί τῆς ἑλληνικῆς αἰτήσεως πρός τροποποίησιν τῆς μετά τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν στρατιωτικῆς συμφωνίας διά τήν ἄμεσον κατάργησιν τοῦ ὅρου τῆς ἑτεροδικίας»[193].

Τό ἀπόρρητο ἐξάλλου, πρακτικό τῆς συνομιλίας ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

«Μετά τάς τυπικάς φιλοφρονήσεις, ὁ στρατηγός Κόλλινς ἐπεξηγεῖ τόν λόγον τῆς παρουσίας του εἰς Ἀθήνας. Οὗτος εἶναι ἡ ὑποχρέωσις, ἥν αἰσθάνεται, νά κατατοπίσῃ τόν ὑπουργόν Ἐθνικῆς Ἀμύνης περί τῶν λόγων τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς Τουρκίαν. Ἡ ἐπίσκεψις εἰς τήν χώραν αὐτήν ἔχει ὡς σκοπόν νά συμπληρώσῃ ὁ στρατηγός τήν ἀπό ἀέρος ἀναγνώρισιν τοποθεσιῶν καί διαβάσεων τῆς ἀνατολικῆς ἰδίᾳ πλευρᾶς, ἥν εἶχε διακόψει λόγῳ δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν κατά τό παρελθόν ἔτος. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη, τόσον εἰς Ἑλλάδα, ὅσον καί εἰς Τουρκίαν, δέν ἔχει σχέσιν μέ τά τελευταῖα γεγονότα (ἐννοεῖ τάς ἐξ αὐτῶν ἐκτραχυνθείσας σχέσεις Ἑλλάδος - Τουρκίας) οὔτε μέ ζητήματα ΝΑΤΟ. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος δι' ὅν, ἐδήλωσε, ἐκτελεῖ τό ταξείδιον αὐτό ὑπό τήν ἰδιότητά του ὡς Ἀμερικανοῦ ἀξιωματικοῦ καί ὄχι ὡς μέλους τῆς Μονίμου Ὁμάδος τοῦ ΝΑΤΟ.

»Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως λέγει ὅτι τό γεγονός τῆς ἐπισκέψεως τοῦ στρατηγοῦ εἰς Ἑλλάδα, ἔστω καί ἄν ἔχῃ τυπικόν χαρακτῆρα, ἀποτελεῖ μίαν εὐκαιρίαν δι' αὐτόν ὅπως τόν κατατοπίσῃ ἐπί τῆς καταστάσεως, διότι εἶναι πάντοτε χρήσιμον δι' ἕναν ἀνώτατον ἀξιωματικόν τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ, μέ τήν θέσιν ἥν μάλιστα κατέχει εἰς τόν ὀργανισμόν τοῦ ΝΑΤΟ, νά γνωρίζῃ τήν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν. Τά γεγονότα τῆς Σμύρνης καί Κωνσταντινουπόλεως, λέγει, ἀρχόμενος τῆς ἐνημερωτικῆς διά τόν στρατηγόν προφορικῆς ἐκθέσεως, ἀπετέλεσαν διά τόν ἑλληνικόν λαόν μίαν ἀποκάλυψιν μιᾶς ἐχθρότητος Κράτους, μέ τό ὁποῖον συνδέεται διά δύο συμμαχιῶν, ἥτις συνδυαζομένη μέ τό γεγονός τῆς μή ἀποδοκιμασίας τῶν συμβάντων ὑπό τῶν ἄλλων συμμάχων ἔχει δημιουργήσει παρ' αὐτῷ, καί λίαν ἐντόνως, τό αἴσθημα ὅτι ἠδικήθη ἀπό τούς συμμάχους του. Εἶναι, ὡς προσθέτει, ἐν ἀνάλογον αἴσθημα μέ ἐκεῖνο τό ὁποῖον θά κατεῖχε ἀξιοπρεπῆ ἄνθρωπον ἐάν ἐρραπίζετο εἰς τό πρόσωπον.

»Τά αἰσθήματα αὐτά, συνεχίζει, ἔχουν δημιουργήσει ἕνα χάσμα εἰς τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις, τό ὁποῖον, μέ ὅσον καλήν θέλησιν καί ἄν ἔχῃ ὁ ἴδιος ὡς Πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δέν θά δυνηθῆ νά γεφυρώσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν συμμάχων. Ἡ βοήθεια αὐτή τῶν συμμάχων πρός ἠθικήν καί ὑλικήν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν τελευταίων συμβάντων, πρέπει νά ἐκδηλωθῆ ἐντόνως καί πολύ σύντομα, διότι ἡ Κυβέρνησίς του ἔχει δηλώσει ὅτι θά ἐνεργήσῃ τήν ἄνοιξιν ἐκλογάς, καί ἄν δέν μεταβληθῆ ἡ κατάστασις, δέν γνωρίζει πῶς θά ἐκδηλώσῃ εἰς αὐτάς τά αἰσθήματα ὑφ' ὧν κατέχεται ὁ λαός. Ἀναφέρων ἐν συντομίᾳ τάς γενομένας προσβολάς ἀξιωματικῶν εἰς Σμύρνην, προσθέτει ὅτι τίποτε σχεδόν δέν ἔγινε ἐκ τῆς πλευρᾶς ΝΑΤΟ πρός ἄμβλυνσιν τῆς δυσαρέστου ἐκεῖ καταστάσεως καί οὕτω ἀναγκάζεται ἡ Ἑλλάς νά ἀπέχῃ τῶν γυμνασίων.

»Στρατηγός Κόλλινς ἐπαναλαμβάνει ὅτι λόγῳ τῆς ἰδιότητος μέ τήν ὁποίαν ἐπισκέπτεται τήν Ἑλλάδα δέν δύναται νά ἐκφράσῃ ἐπισήμους ἀπόψεις ἀλλά ἀτομικάς μόνον. Ὑπό τήν ἔννοιαν ταύτην, λέγει, ὅτι ἀναγνωρίζει πράγματι τήν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως καί πόσον ἔχει καταστῆ δυσάρεστος διά τήν Ἑλλάδα καί δικαιολογεῖ πλήρως τήν ἀπόφασιν αὐτῆς ὅπως ἀπέχῃ τῶν γυμνασίων.

»Πρόεδρος Κυβερνήσεως, συνεχίζων, λέγει ὅτι οἱ στρατιωτικοί του σύμβουλοι τοῦ ἀνέφερον ὅτι ἡ ἀμερικανική βοήθεια ἰσχυροποιεῖ στρατιωτικῶς τήν Τουρκίαν,

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διαβάζει τίς προγραμματικές δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως.

χωρίς ἀνάλογον μεταχείρησιν τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἀνατρέπει τήν ἰσορροπίαν δυνάμεων, ἐφ' ἧς κυρίως ἐβασίζοντο αἱ ἑλληνοτουρκικαί σχέσεις. Βεβαίως τοῦτο γίνεται ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι τό ΝΑΤΟ ἀποτελεῖ μίαν ἰσχυράν καί ἀδιάλυτον συμμαχίαν, πρός ὄφελος τῆς ὁποίας πρέπει νά ὑποχωρῆ ἡ ἐθνική θέσις. Ἀλλά ἡ προϋπόθεσις αὕτη, μετά τά γεγονότα τῆς Τουρκίας, τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ καί συνεπῶς ἡ Ἑλλάς δέν δύναται νά προσβλέπῃ μόνον πρός τήν Ἀτλαντικήν Συμμαχίαν καί εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἀντιμετωπίσῃ τήν ἄμυνάν της καί ὑπό προϋπόθεσιν διάφορον, καί χωρίς νά ὑπολογίζῃ ἀπόλυτα εἰς αὐτήν. Οὐδείς γνωρίζει, προσθέτει, ἄν αὔριον ἡ κατάστασις χειροτερεύσῃ τόσον ἀπό ἀπόψεως σταθερότητος συμμαχιῶν ὅσον καί μεταξύ Ἑλλάδος καί Τουρκίας, μέ ἀποτέλεσμα νά τεθῆ ἐν κινδύνῳ ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος.

»Ἡ ἄνισος αὕτη μεταχείρισις Ἑλλάδος καί Τουρκίας τόν ἄγει, λέγει, εἰς τό συμπέρασμα ὅτι ὁ ἀμερικανικός παράγων δέν ἐκτιμᾶ ὅσον πρέπει τόν ἑλληνικόν τοιοῦτον, οὔτε ἀπό ἀπόψεως γεωγραφικῆς θέσεως οὔτε ἀπό ἀπόψεως ἰσχύος καί πολεμικοῦ δυναμικοῦ.

»Στρατηγός Κόλλινς, ἀπαντῶν, λέγει ὅτι ἡ προσωπική του ἐκτίμησις εἶναι ὅτι ἡ παρεχομένη εἰς τήν Τουρκίαν βοήθεια δέν εἶναι τοιαύτη ὥστε νά καταστήσῃ ταύτην ἐπικίνδυνον διά τήν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος. Οὐδέποτε, προσθέτει, ὁ τουρκικός στρατός θά δυνηθῆ νά διασπάσῃ τήν τοποθεσίαν Στρυμόνος, ἡ δέ τουρκική Ἀεροπορία καί τό τουρκικόν Ναυτικόν δέν ἔχουν τόσην διαφοράν ἰσχύος ἀπό τά ἀντίστοιχα ἑλληνικά, ὥστε νά ἀποτελοῦν πραγματικόν κίνδυνον. Ἐπαναλαμβάνει λέγων ὅτι εἶναι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε θά γίνουν ἐπικίνδυνοι διά τήν Ἑλλάδα. Ἀναφερόμενος εἰς τήν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος, λέγει ὅτι αὕτη εἶναι ἄμεσος καί ἔμμεσος. Ἡ παρεχομένη βοήθεια εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν εἶναι καί πρός ὄφελος τῆς Ἑλλάδος, διότι μία ἰσχυρά Γιουγκοσλαβία ἐξασφαλίζει μίαν οὐσιώδη πλευράν τῶν ἑλληνικῶν συνόρων.

»Ὡς πρός τήν σημασίαν, τήν ὁποίαν δίδει ἡ Ἀμερική εἰς τόν ἑλληνικόν παράγοντα καί θέσιν, ἀναφέρει πρός ἀπόδειξιν τοῦ ἐναντίου ὅτι τό 1947 ἡ Ἀμερική ἔσπευσεν πρός βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος καί ὅτι σχεδόν τό δόγμα Τροῦμαν ἐνεκαινιάσθη ἀπό τήν Ἑλλάδα. Προσθέτει ὅτι εἶναι βέβαιος ὅτι εἰς τήν ἀμερικανικήν σκέψιν ἡ Ἑλλάς κατέχει τήν πρέπουσαν θέσιν.

»Πρόεδρος Κυβερνήσεως: *Ὁ σκοπός, δι' ὃν σᾶς ἔθιξα τά ζητήματα αὐτά, ἦτο κυρίως νά σᾶς μεταδώσω τάς ἀνησυχίας μας διότι πιστεύω ὅτι ἡ Ἀμερική, παρέχουσα βοήθειαν εἰς τήν Ἑλλάδα, δέν βοηθεῖ μόνον τήν Ἑλλάδα ἀλλά καί τήν ἰδίαν αὐτῆς ἀσφάλειαν.*

»Ἐάν σπεύσετε νά βοηθήσετε εἰς τήν λύσιν τῆς δημιουργηθείσης δυσαρέστου καταστάσεως εἰς τάς ἑλληνοτουρκικάς σχέσεις, βοηθεῖτε τήν Ἑλλάδα ἀλλά καί τάς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἐκεῖνο πού μέ ἀνησυχεῖ περισσότερον ὅλων εἶναι ἡ στροφή τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης, ἡ μή ἱκανοποίησις τῆς ὁποίας δυνατόν νά δημιουργήσῃ ἐκπλήξεις κατά τάς ἐκλογάς τῆς προσεχοῦς ἀνοίξεως.

»Ὡς πρός τάς ἀνάγκας τῶν ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, τό Γενικόν Ἐπιτελεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης προπαρεσκεύασε ἓν συνοπτικόν σημείωμα, τό ὁποῖον καί παρακαλεῖ τόν στρατηγόν Κόλλινς ὅπως παραλάβῃ καί ἔχῃ αὐτό ὑπ' ὄψιν του κατά τήν ἐπιστροφήν του εἰς Οὐάσιγκτων»[194].

13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοινώνει ὅτι τό Ὑπουργικό Συμβούλιο ἐγκρίνει, καί τήν ἐπομένη ὑπογράφονται οἱ συμβάσεις γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν λιγνιτῶν.

Ἡ πρώτη συνάπτεται μεταξύ τῆς Ἑταιρίας Λιπασμάτων καί τῆς ΔΕΗ γιά τή χρησιμοποίηση κατ' ἔτος 900 χιλιάδων τόνων λιγνίτη. Ἡ δεύτερη μεταξύ τῆς ἴδιας ἀναδόχου ἑταιρίας καί τῶν ΣΕΚ προβλέπει τήν ἐτήσια κατανάλωση 150 χιλιάδων τόνων μπριγκετῶν καί ἡ τρίτη, μεταξύ τῆς Ἑταιρίας Λιπασμάτων καί τοῦ ΟΧΟΑ, προβλέπει τή χρηματοδότηση τῆς ἀναδόχου ἑταιρίας μέ ποσό 13 ἑκατομμυρίων δολλαρίων γιά τήν ἐξόρυξη καί ἀξιοποίηση τῶν λιγνιτῶν τῆς Πτολεμαΐδας.

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Σέ ἡμερήσια διαταγή πρός τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις, εὐθύς μετά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του ὡς ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξαίρει τή σημασία πού ἀποδίδει στόν τομέα τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας:

«Ἀναλαμβάνων τό ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμόν πρός ἅπαντας τούς ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς, στρατιώτας, ναύτας καί σμηνίτας τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

»Ἡ σκέψις μου τήν στιγμήν ταύτην στρέφεται μέ συγκίνησιν πρός τήν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχιστράτηγου τῆς Νίκης, στρατάρχου Ἀλεξάνδρου Παπάγου, ὑπό τάς διαταγάς τοῦ ὁποίου τόσον ἐν πολέμῳ, ὅσον καί ἐν εἰρήνῃ διεκρίθητε διά τήν βαθεῖαν προσήλωσιν πρός τό καθῆκον, τήν αὐστηράν πειθαρχίαν καί τό πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας.

»Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις, πρός τάς ὁποίας ὁλόκληρον τό ἔθνος προσβλέπει ὡς τήν ἐγγύησιν τῆς ἰσχύος του, τῆς ἀσφαλείας του καί τῆς τάξεως, θά συνεχίσουν μέ τόν αὐτόν μέχρι τοῦδε ζῆλον καί μεγαλυτέραν ἔντασιν τῆς προσπαθείας των διά νά ἀνταποκριθοῦν εἰς τάς προσδοκίας καί ἐλπίδας τοῦ ἔθνους, τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως καί τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἀποδίδων ἐξαιρετικήν σημασίαν εἰς τόν τομέα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί τόν ρόλον τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἀνέλαβον προσωπικῶς τό ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

»Καλῶ ἅπαντας ὅπως, διά τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τήν ἐργασίαν καί τό καθῆκον καί μέ ἀποφασιστικήν σκέψιν, προχωρήσουν μαζί μου εἰς τήν διατήρησιν καί βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου ἑτοιμότητος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὥστε αὗται νά ἀνταποκριθοῦν εἰς

τάς μεγάλας θυσίας ὑμῶν καί ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τό Γενικό Λογιστήριο, ὅπου, μετά ἀπό μακρά συνεργασία μέ τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν καί Συντονισμοῦ, Α. Ἀποστολίδη, προεδρεύει σέ σύσκεψη γιά τόν προϋπολογισμό μέ τή συμμετοχή τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου.

Μετά τό τέλος τῆς συσκέψεως, ὁ Α. Ἀποστολίδης ὑπογράμμισε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου ὅτι γιά πρώτη φορά μεταπολεμικά ἐπισκέπτεται ὁ πρωθυπουργός τῆς χώρας τό Γενικό Λογιστήριο καί μετέχει σέ σύσκεψη γιά τή σύνταξη τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἐξάλλου, μέ πρωθυπουργική ἐντολή, ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν καί Συντονισμοῦ ἀνήγγειλε τή σύσταση εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τίς «παγωμένες πιστώσεις»:

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μέ ἐξουσιοδότησεν, ὅπως προβῶ εἰς τήν κάτωθι ἀνακοίνωσιν: Πρός ἐκτέλεσιν τοῦ μέρους τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τήν ταχυτέραν ρευστοποίησιν τῶν παγωμένων πιστώσεων, κατηρτίσθη Ἐπιτροπή ἐκ τῶν κυρίων Κυριακοπούλου, ὑποδιοικητοῦ Τραπέζης Ἑλλάδος, Παρασκευοπούλου ὑποδιοικητοῦ Ἐθνικῆς Τραπέζης καί Ἀθηνῶν καί Θεοδ. Μερτικοπούλου, τέως γεν. διευθυντοῦ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως φορολογίας, ἵνα ἀφ' ἑνός μέν καταρτίση κατάλογον τῶν τυχόντων μεγάλων πιστώσεων ἀπό τάς Τραπέζας, ἀφ' ἑτέρου δέ ἵνα δι' ὑποεπιτροπῆς ἐξ εἰδικῶν ἐξετάση τήν δυνατότητα τῆς περαιτέρω λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἔτυχον τῆς ἀνωτέρω πιστοδοτήσεως ἤ τῆς διακοπῆς τῆς λειτουργίας τούτων. Εἰς τήν ὡς ἄνω Ἐπιτροπήν ἐτάχθη προθεσμία 20 ἡμερῶν διά τήν ὑποβολήν τῆς ἐκθέσεώς της εἰς τήν Κυβέρνησιν».

Τέλος, ὁ Α. Ἀποστολίδης δήλωσε ὅτι, μετά ἀπό συνεργασία μέ τόν πρωθυπουργό, καταρτίστηκε πλῆρες πρόγραμμα γιά τήν ταχεία ἀντιμετώπιση τῶν ἀναγκῶν πού προέκυψαν ἀπό τίς πλημμύρες. Ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέρριψε προσφορά ὑλικῆς ἐνισχύσεως ἀπό τήν ἀμερικανική Κυβέρνηση γιά τήν περίθαλψη τῶν πλημμυροπαθῶν. Ἀφοῦ εὐχαρίστησε σχετικά τόν Ἀμερικανό πρέσβη στήν Ἀθήνα, διευκρίνησε ὅτι τίς δαπάνες θά καλύψει ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καί Συντονισμοῦ, Ἐμπορίου καί Γεωργίας, καθώς καί τοῦ προέδρου τοῦ Ὀργανισμοῦ Καπνοῦ, Ρ. Τριανταφύλλη, συνῆλθε στό ὑπουργεῖο Ἐμπορίου ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή Καπνοῦ καί ἔλαβε ἀποφάσεις γιά τά ληπτέα μέτρα κατά τό νέο καπνικό ἔτος. Οἱ ἀποφάσεις, σύμφωνα μέ σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, ἐντοπίζονται στά ἀκόλουθα σημεῖα:

Μετ' εἰσήγησιν τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Ὀργανισμοῦ Καπνοῦ ἀπεφασίσθη ἡ ἄρσις τῶν περιορισμῶν τῶν ὑφισταμένων σήμερον, καθ' ὅσον ἀφορᾶ εἰς τήν χωρικήν συσκευασίαν τῶν καπνῶν Ἀνατολικῆς Μακεδονίας - Θράκης καί τῶν περιφερειῶν Καστοριᾶς, Βοΐου καί Σιατίστης. Παρέχεται οὕτως εἰς τούς καπνοπαραγωγούς τῶν ἐν λόγῳ περιφερειῶν, ἐφόσον οἱ ἴδιοι τό προτιμοῦν, ἡ δυνατότης νά συσκευάζουν τά καπνά των καί εἰς ἁρμαθόδεμα, ὑπό τόν ὅρον ὅτι θά ἐφαρμοσθῆ ἀπαρεγκλίτως ἡ ἰσχύουσα διάταξις ἀπαγορεύσεως ἀγοραπωλησιῶν πρό τῆς συσκευασίας τῶν καπνῶν. Θά ἐφαρμοσθοῦν ὡσαύτως μετά πάσης αὐστηρότητος αἱ διατάξεις τοῦ νόμου 3193/55 περί κολασμοῦ τῶν ἀνωμάλων ἀγοραπωλησιῶν, θά διακόπτεται δέ ἀμέσως ἡ χρηματοδότησις παντός ἀγοραστοῦ προβαίνοντος εἰς τοιαύτας ἀνωμάλους ἀγοραπωλησίας. Ἐπίσης θά ἐφαρμοσθοῦν μετά αὐστηρότητος αἱ διατάξεις τοῦ νόμου 1193/38 διά τό καλό καθάρισμα καί τήν συσκευασίαν τῶν καπνῶν.

Ἡ Κυβερνητική Ἐπιτροπή Καπνοῦ, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ της ὅπως ἐνθαρρύνη τήν συνέχισιν τῆς ἐπιμελημένης χωρικῆς ἐπεξεργασίας τῶν καπνῶν τῶν ἀνωτέρω περιφερειῶν, θά λάβη μέτρα μεγαλυτέρας ἐνισχύσεως εἰς πλασματικά δάνεια τῶν παραγωγῶν, οἱ ὁποῖοι θά συσκευάζουν τά καπνά των εἰς καλό παστάλι[195].

Σέ ἐφαρμογή τῆς φιλαγροτικῆς πολιτικῆς της, ἡ Κυβέρνηση, μέ νεώτερη ἀπόφασή της, στίς 20 Ὀκτωβρίου, θά ἀποφασίσει νά χρηματοδοτήσει τήν ΑΤΕ μέ ποσό 430 ἑκατ. δραχμῶν, προκειμένου νά χορηγηθοῦν πλασματικά δάνεια στούς καπνοπαραγωγούς. Ἡ πιστοδότηση, ἀνώτερη τῆς ἀντίστοιχης τοῦ προηγούμενου ἔτους, θά παρασχεθεῖ, μέ ἀπόφαση τοῦ πρωθυπουργοῦ, νωρίτερα ἀπό κάθε ἄλλη χρονιά. Μέ τήν ἔγκαιρη χορήγηση τῶν δανείων καί τήν αὔξηση τοῦ προβλεπόμενου ποσοῦ, ἀφενός θά ἐνισχυθοῦν οἱ καπνοπαραγωγοί γιά νά μπορέσουν νά συσκευάσουν τά καπνά τους καί, ἀφετέρου, θά διαπραγματευθοῦν τήν πώλησή τους, χωρίς νά βρίσκονται κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς ἀνάγκης, ὥστε νά ἐξασφαλίσουν τίς συμφερότερες δυνατές τιμές. Ἰδιαίτερη μεταχείριση προβλέπεται γιά τούς μονοκαλλιεργητές καί ἰδίως τούς παραγωγούς εὐγενῶν καπνῶν, τούς παραγωγούς τῶν ὀρεινῶν καί τῶν ἡμιορεινῶν περιοχῶν, ὅσους ἰδιαίτερα ἔχουν πληγεῖ ἀπό τό χαλάζι.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Α. Μεντερές διαβιβάζει, μέσω τοῦ Τούρκου πρεσβευτῆ στήν Ἀθήνα, τό ἀκόλουθο μήνυμα πρός τήν ἑλληνική Κυβέρνηση:

«Τό μέρος τοῦ λόγου πού ἐξεφώνησε ἡ Α. Ε. ὁ πρωθυπουργός, κ. Καραμανλῆς, τήν 10ην Ὀκτωβρίου 1955 ἐνώπιον τοῦ ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, ὅπου ἐδηλώθη ὅτι ἡ

ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι πεπεισμένη διά τήν χρησιμότητα τῶν δεσμῶν καί τήν ἀξίαν τῆς τουρκοελληνικῆς φιλίας καί ὅτι θά κάμη ὅ,τι τῆς εἶναι δυνατόν διά τήν διαφύλαξιν τῶν δεσμῶν τους, ἔγινε δεκτόν μέ ἱκανοποίησιν ἀπό τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν.

»Μετά τά γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου, ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἔλαβε πολλαπλά μέτρα διά νά ἱκανοποιήση τήν Ἑλλάδα εἰς τούς τομεῖς ὑλικό καί ἠθικό, καί ἐξέφρασε τήν λύπην πού ἐδοκίμασεν ἐξ αἰτίας τῶν ἀναφερθέντων γεγονότων. Παρά ταῦτα, ἔχουσα τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις καί ἡ δημοσία γνώμη τῆς Ἑλλάδος δέν αἰσθάνονται ἀκόμη ἱκανοποιημένοι, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Μεντερές ἀπηύθυνε εἰς τόν διαμαρτυρηθέντα στρατάρχην Παπάγον μήνυμα, εἰς τό ὁποῖο, ἀφοῦ ἀνεφέρθη εἰς τά διάφορα γεγονότα καί ἐξέφρασε τήν λύπην πού ἐδοκίμασεν ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Τουρκία ἠσθάνθη τήν ἰδίαν εὐχαρίστησιν πού ἐδοκίμασε βλέπουσα τήν ἐθνικήν της ἀξιοπρέπειαν καί τιμήν ἱκανοποιημένας, μέ τό νά δίδη ἱκανοποίησιν εἰς τήν τιμήν καί τήν ἀξιοπρέπειαν τῆς φίλης καί συμμάχου Ἑλλάδος. Ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐκτιμᾶ ὅτι τό μήνυμα μαζί μέ τάς ἄλλας διακηρύξεις καί τά ληφθέντα μέτρα θά ἔπρεπε νά ἱκανοποιήση ὁποιαδήποτε ἑλληνικήν Κυβέρνησιν.

»Ἡ Τουρκία καί ἡ Ἑλλάς ἔχουν συνδέσει τά πεπρωμένα τους μπροστά εἰς τόν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ ὅλον τόν κόσμον, καί, ἐκτός τῶν δεσμῶν τους μέσα εἰς τό ΝΑΤΟ, πού εἶναι ὁ ὀργανισμός ὁ πλέον ἀποτελεσματικός διά τήν διατήρησιν τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, εἶναι συνδεδεμένες ἡ μιά μέ τήν ἄλλην μέ μιάν δευτέραν συμμαχίαν διά τήν ὑπεράσπισιν τῆς περιοχῆς ὅπου εὑρίσκονται. Ἡ διατήρησις τῶν δεσμῶν αὐτῶν καί ἡ διαιώνισις τῆς στενῆς φιλίας, ἡ ὁποία μέ φροντίδα διετηρήθη ἐδῶ καί τριάντα ἔτη, σύμφωνα μέ τά ζωτικά συμφέροντα τοῦ τουρκικοῦ καί ἑλληνικοῦ λαοῦ, καθιστᾶ ἀπαραιτήτους τάς προσπαθείας ἐκ μέρους τῶν δύο Κυβερνήσεων πού θά τείνουν εἰς τήν διατήρησιν σχέσεων πάντοτε εἰλικρινῶν καί κανονικῶν μεταξύ των.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνησις, πλήρως ἔχουσα συνείδησιν αὐτῆς τῆς ἀναγκαιότητος, ἐξεπλήρωσε καί εἶναι ἕτοιμη νά ἐκπληρώση πᾶν ὅ,τι ὑποχρεοῦται, διά νά ἐξαλείψη ὅσο τό δυνατόν ἐνωρίτερα τάς ὑλικάς καί ἠθικάς ἐπιπτώσεις τῶν καταστρεπτικῶν γεγονότων πού ἔγιναν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν καί τήν Σμύρνην.

»Ὅσο θλιβερά καί ἄν εἶναι τά γεγονότα, πού ἔλαβον χώραν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν καί τήν Σμύρνην, τῶν ὁποίων αἱ ζημίαι ἐπεσκευάσθησαν μέ τάς προσπαθείας τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, πρέπει εἰς τό ἑξῆς νά διατηρηθοῦν εἰς τά φυσιολογικά τους ὅρια. Συνεπῶς, ἡ τουρκική Κυβέρνησις κρίνει ἀναγκαῖον νά ἐπαγρυπνῆ ὥστε τά ἀποτελέσματα τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων νά μή διαιωνίζωνται. Ἐν τούτοις, εἶναι ἀδύνατον διά τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά συμβάλη μόνη εἰς αὐτό. Κατά συνέπειαν, κρίνει ὅτι εἶναι διά τό κοινόν συμφέρον τῶν δύο χωρῶν, ὅπως αἱ προσπάθειαι τῆς φίλης καί συμμάχου ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀποβλέπουν εἰς τόν σκοπόν αὐτόν, προστιθέμεναι εἰς τάς ἰδικάς μας.

»Δοθέντος ὅτι ἀπεκαλύφθη ὅτι τά κατ' ἐξοχήν δυσάρεστα γεγονότα τῆς 6ης Σεπτεμβρίου ὑπῆρξαν τό ἔργον μερικῶν πρακτόρων προβοκατόρων, καί δοθέντος, ἐπίσης, ὅτι ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἀπέδειξεν ὅτι δέν συνιστοῦσαν τήν ἐκδήλωσιν ἐθνικοῦ αἰσθήματος εἰς τήν Τουρκίαν καί ἔλαβε ἀμέσως τά ἐπιβαλλόμενα μέτρα, τά ἐν λόγῳ γεγονότα δέν μποροῦν καί δέν πρέπει νά προσλάβουν ἄλλον χαρακτῆρα ἀπό ἕνα ἐπεισοδιακόν καί περαστικόν ἀτύχημα.

»Δι' αὐτούς τούς λόγους αἱ γενόμεναι ἀνακοινώσεις εἰς τόν τύπον τήν 11ην Ὀκτωβρίου ἐξ ὀνόματος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀντεμετωπίσθησαν μέ ἀνησυχίαν ἀπό τήν τουρκικήν Κυβέρνησην. Εἰς τάς δηλώσεις αὐτάς ἐλέχθη ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν θά λάβη μέρος εἰς τάς στρατιωτικάς ἀσκήσεις τοῦ ΝΑΤΟ καί θά ἀποσύρη τούς Ἕλληνας στρατιώτας ἀπό τήν Κορέαν μέχρι τῆς ρυθμίσεως ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας τῶν ἐκκρεμῶν προβλημάτων πού ἐδημιουργήθησαν ἀπό τά γεγονότα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς Σμύρνης.

»Ἡ τουρκική Κυβέρνησις κατ' ἀρχήν δέν ἀντιλαμβάνεται αὐτό τό ὁποῖον ἐξυπακούεται ἀπό "τήν ρύθμισιν ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων". Ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐξεπλήρωσεν ἐξ ὁλοκλήρου ὅ,τι ἔκρινεν ἀναγκαῖον διά τήν ἐπανόρθωσιν τῆς γενομένης ἠθικῆς ζημίας ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων. Ἐξ ἄλλου, ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διά τήν ἀποζημίωσιν τῶν ὑποστάντων ζημίας Ἑλλήνων ὑπηκόων ἔγινε, καί εὑρίσκεται εἰς τήν ὁδόν τῆς πραγματοποιήσεως. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, διά νά θεωρήση ἑαυτήν ἱκανοποιημένην, ἐπιθυμεῖ κατ' ἀκολουθίαν νά ἀναμείνη τήν συμπλήρωσιν ἁπλῶν τεχνικῶν καί ὑλικῶν διατυπώσεων, ὅπως ἡ καταβολή τῶν ἀποζημιώσεων καί τό τέλος τῶν ἐργασιῶν ἐπανορθώσεως τῶν ζημιῶν.

»Ἐξ ἄλλου, ἡ τουρκική Κυβέρνησις σημειώνει μέ ἀνησυχίαν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, μέ τήν ἀποχήν της νά λάβη μέρος εἰς τά γυμνάσια τοῦ ΝΑΤΟ, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἀντίκτυπος τῶν ἐν λόγῳ γεγονότων εἶναι δυνατόν νά θίξη τάς ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις εἰς τούς κόλπους ἀμοιβαίως ὠφελίμων ὀργανισμῶν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνάκλησις τοῦ ἐκστρατευτικοῦ ἑλληνικοῦ σώματος ἀπό τήν Κορέαν δίδει τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά ἀξιολογήση τά ἐπεισόδια τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τῆς Σμύρνης, ὡς γεγονότα παγκοσμίας ἐκτάσεως καί λαμβάνει, ὡς πρός τό γεγονός τοῦτο, στάσιν ἐνδεικτικήν.

»Τό γεγονός αὐτό συντελεῖ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τήν ἀποδυνάμωσιν τῆς ἀξίας τῶν ἱκανοποιητικῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ τουρκική Κυβέρνησις κρίνει ὅτι ἡ δημοσία ἑλληνική γνώμη εὑρίσκεται ἀκόμη ὑπό τό κράτος συγκινήσεως. Ὅθεν, τά προηγηθέντα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ δημοσία γνώμη, ἐάν δέν ἐκτονώνεται καί κυρίως ἐάν νέα στοιχεῖα προστίθενται εἰς τήν συγκίνησίν της, ἀναζωπυρώνεται ἀκόμη περισσότερο. Ἡ τουρκική Κυβέρνησις, ἡ ὁποία, διά νά κατευνάση τήν δημοσίαν γνώμην πού ἀναμφιβόλως εἶναι πολύ εὐαίσθητη, ἐκήρυξε τόν στρατιωτικόν νόμον εἰς τήν χώραν καί ἀπηγόρευσε τά ἐμπρηστικά δημοσιεύματα, ἀναμένει σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησην, ἐάν εἰλικρινά ἀποδίδη σπουδαιότητα εἰς τήν φιλίαν τῶν δύο χωρῶν, νά καταβάλη προσπαθείας, τουλάχιστον βαθμηδόν, ὑπό τό αὐτό πνεῦμα.

»Ἀπό τήν ἄποψιν τοῦ κατευνασμοῦ τῆς δημοσίας γνώμης τῶν δύο χωρῶν, μερικαί ἀρνητικαί καί ἐπιζήμιαι τάσεις πού διεπιστώθηκαν εἰς τήν Ἑλλάδα, προεκάλεσαν ἰδιαιτέρας ἀνησυχίας εἰς τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν. Ὡς

πρός τοῦτο, δύναται νά σημειωθῆ ἡ τάσις τῶν ἑλληνικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι καθοδηγοῦν τάς ἀνακρίσεις διά τήν βόμβαν πού ἐξερράγη εἰς τήν Θεσσαλονίκην, τά ἐσφαλμένα σχόλια πού αἱ ἀνακρίσεις αὐταί προκαλοῦν ἐρεθισμόν εἰς τόν ἑλληνικόν τύπον, οἱ λόγοι τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλλάδος εἰς τάς ξένας χώρας καί ἀκόμη ἡ πρωτοβουλία τῶν ἑλληνικῶν Συνεταιριστικῶν Ὀργανώσεων διά τήν δημοσίευσιν "Μαύρης Βίβλου".

»Οἱ ἀπόψεις τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἀναφορικά μέ αὐτάς τάς τάσεις καί τά γεγονότα, εἶναι ἀσφαλῶς εἰς γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διά τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ τουρκικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κύριος Μεντερές ἔκρινεν ὠφέλιμον, πρός τό συμφέρον τῆς τουρκοελληνικῆς φιλίας, νά τάς κάμη γνωστάς ἀπευθείας, ἐπίσης, εἰς τήν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τόν κύριον Καραμανλῆν».

Σέ ἀπάντηση, ὁ Κ. Καραμανλῆς διεβίβασε, στίς 20 Ὀκτωβρίου, πρός τήν ἑλληνική πρεσβεία τῆς Ἄγκυρας, τό ἀκόλουθο ἐπεῖγον μήνυμα:

«Πρόεδρος ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εὐχαριστεῖ διά συγχαρητήρια προέδρου τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

»Περαιτέρω γνωρίζει ὅτι ἐμελέτησε μετά προσοχῆς περιεχόμενον τῆς πρός αὐτόν ἀνακοινώσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Μεντερές διαβιβασθείσης μέσω ἐνταῦθα πρεσβείας Τουρκίας.

»Ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως διαπιστοῦται μεθ' ἱκανοποιήσεως πρόθεσις τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὅπως μετά πάσης εἰλικρινείας συζητήση προκύψαντα προβλήματα κατόπιν τραγικῶν γεγονότων 6ης Σεπτεμβρίου.

»Ἑλληνική Κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι, ἐν συνεχείᾳ ἐπιστολῶν μεταξύ ἀειμνήστου στρατάρχου Παπάγου καί τοῦ προέδρου τουρκικῆς Κυβερνήσεως, περαιτέρω ἀνταλλαγή ἀπόψεων συντελεῖ εἰς ἐξεύρεσιν λύσεων αἵτινες ἐπιτρέψουν βαθμιαίαν ἐκ νέου ὁμαλήν ἐξέλιξιν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο χωρῶν. Θεωρεῖ ὅτι κοινόν συμφέρον ἐπιβάλλει καταβληθῆ ἐκατέρωθεν προσπάθεια πρός τοῦτο μέ βάσιν ἀμοιβαῖον σεβασμόν δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων.

»Πρόεδρος ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διαπιστώνει ὅτι ὑφίσταται σημαντική διαφορά ἀντιλήψεων ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐκτίμησιν τῶν τραγικῶν γεγονότων καί τοῦ ἀντικτύπου αὐτῶν ἐπί ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Τουρκική Κυβέρνησις φαίνεται θεωροῦσα γεγονότα ὡς ἐπεισόδια παροδικῆς ἐπιπτώσεως καί ἔχει προφανῶς τήν ἀντίληψιν ὅτι μετά δοθείσας ὑποσχέσεις περί ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἀποκαταστάσεως θά ἐπακολουθήση αὐτομάτως λήθη, συγγνώμη καί ἐπάνοδος εἰς προτέραν κατάστασιν ἀμοιβαίων σχέσεων.

»Ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά τονίση ὅτι διά νά δημιουργηθοῦν σταθεραί προϋποθέσεις χαλαρώσεως ὑφισταμένης ἐντάσεως, εἶναι ἀνάγκη νά ἐκδηλωθοῦν ἐμπράκτως ἀποφάσεις τουρκικῆς Κυβερνήσεως περί ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἀποκαταστάσεως.

»Εἰδικώτερον, δικαιούμεθα ἀναμείνωμεν ὅπως ἀφ' ἑνός παρασχεθῆ ἠθική ἱκανοποίησις πρός Ἕλληνας ἀξιωματικούς κλιμακίου Σμύρνης εἰς εἰδικήν συγκέντρωσιν ἐν τῷ πλαισίῳ NATO καί ἀφ' ἑτέρου ἀπονεμηθοῦν εἰδικαί τιμαί εἰς ἑλληνικήν σημαίαν προξενείου Σμύρνης.

»Κύριος Ἱκσέλ εἶχε παρακαλέσει ὅπως αἴτημα τοῦτο μή περιληφθῆ εἰς μήνυμα στρατάρχου Παπάγου πρός κ. Μεντερές, ἐφ' ὅσον τουρκική Κυβέρνησις θά προέβαινεν αὐτοβούλως εἰς ἐν λόγῳ συγκεκριμένην ἠθικήν ἀποκατάστασιν. Συνεπῶς, δέν πρόκειται περί νέου αἰτήματος. Ἐπί σημείου τούτου ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι ὑποχρεωμένη ἐπιμείνη ἰδιαιτέρως.

»Ὅσον ἀφορᾶ ἐπανόρθωσιν ὑλικῶν ζημιῶν ἑλληνική Κυβέρνησις ἀναφέρει εἰς ρηματικήν διακοίνωσιν 19ης Σεπτεμβρίου ὅτι θέλει παρακολουθήση ζήτημα ἐπιθυμοῦσα νά πιστεύη ὅτι ἀποκατάστασις θά εἶναι δικαία, πλήρης καί ταχεῖα. Ἑλληνική Κυβέρνησις, ἀποδίδουσα δέουσαν σημασίαν, ἐπιθυμεῖ πληροφορηθῆ τά μέτρα ἅτινα ἐν προκειμένῳ ἐλήφθησαν καί γενικῶς τόν τρόπον καθ' ὅν τουρκική Κυβέρνησις ἀντιμετωπίζει καταβολήν ἀποζημιώσεων. Ζήτημα τοῦτο ἀπαιτεῖ ταχεῖαν λύσιν, δεδομένης ἐκτάσεως οἰκονομικῆς καταστροφῆς.

»Πρόεδρος ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δέν προτίθεται σχολιάση παρατηρήσεις τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὅσον ἀφορᾶ ἀνάκλησιν ἑλληνικοῦ σώματος ἐκ Κορέας, δεδομένου θέμα τοῦτο ἐξέρχεται σφαίρας ἀμέσως ἐνδιαφερόντων δύο χώρας ζητημάτων.

»Ὅσον ἀφορᾶ μή συμμετοχήν ἑλληνικῶν δυνάμεων εἰς γυμνάσια NATO, μέτρον τοῦτο ὑπηγορεύθη λόγω τοῦ ὅτι καθυστερεῖ ἡ πρωταρχικῆς σημασίας δι' ἑλληνικήν Κυβέρνησιν ἔμπρακτος ἐκδήλωσις περί ἠθικῆς ἀποκαταστάσεως.

»Περαιτέρω, ὅσον ἀφορᾶ ὡρισμένας αἰτιάσεις διατυπωθείσας διά τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ προέδρου τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἑλληνική Κυβέρνησις παρατηρεῖ τά ἀκόλουθα:

1. Δέν φαίνεται, καί τοῦτο οὐχί ἐκ προθέσεως, ὅτι ἀντελήφθησαν ἐπαρκῶς ἐν Τουρκίᾳ ἔκτασιν δημιουργηθείσης παρ' ἡμῖν ζωηρᾶς ἀγανακτήσεως καί βιαίας ἀντιδράσεως ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης.

»Συνεχιζόμεναι ὑπό ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ἐκδηλώσεις τῆς λαϊκῆς δυσφορίας ἐναρμονίζονται πλήρως πρός κατάστασιν πνευμάτων ἐν Ἑλλάδι. Κυβέρνησις δέν δύναται ἐφαρμόση μέτρα περιοριστικά ἐλευθερίας τοῦ τύπου ἀλλ' εἶναι προφανές ὅτι μετά τήν ἠθικήν ἀποκατάστασιν καί τήν ἔναρξιν ἐκτελέσεως ὑποσχέσεως περί ὑλικῆς ἱκανοποιήσεως τῶν παθόντων θά μετριασθῆ ὡς εἶναι φυσικόν ὀξύς τόνος ἑλληνικοῦ τύπου.

2. Ὅσον ἀφορᾶ αἰτιάσεις διά τόν τρόπον διεξα-

γωγῆς ἀνακρίσεων ἐπί θέματος ἐκραγείσης ἐν Θεσσαλονίκῃ βόμβας, ἑλληνική Κυβέρνησις γνωρίζει ὅτι ἔλαβεν ἤδη πάντα κατάλληλα μέτρα ὥστε ἀποδειχθῆ τό ἀβάσιμον τῶν ἐκφραζομένων ἀνησυχιῶν.

3. Ἐν σχέσει πρός ἔκδοσιν εἰδικῆς Βίβλου περί τραγικῶν γεγονότων, μολονότι πρόκειται περί ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἑλληνική Κυβέρνησις θά καταβάλη προσπάθειαν ματαιωθῆ ἔκδοσις.

»Τελικῶς, ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ ὑπογραμμίση ὅτι καθίσταται ἐπιτακτικόν, ὅπως τουρκική Κυβέρνησις, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν σοβαρότητα καταστάσεως, προέλθη εἰς πάσας ἐνεργείας δυναμένας ἀμβλύνουν προκληθεῖσαν ἔντασιν. Ἑλληνική Κυβέρνησις οὐδόλως ἐπιθυμεῖ ἐξασθένισιν ὑφισταμένην συμμαχικῶν δεσμῶν, προσηλωμένη πάντοτε εἰς τό δόγμα τῆς συλλογικῆς ἀσφαλείας».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στόν Α. Μεντερές συνοδευόταν ἀπό διαβιβαστικό μήνυμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκη, μέ τό ὁποῖο ἐντελλόταν ὁ πρέσβης στήν Ἄγκυρα νά συναντήσει τό ταχύτερο τόν Τοῦρκο πρωθυπουργό καί νά τοῦ ἀναγνώσει, ταυτόχρονα μέ τήν ἐπίδοση, τό κείμενο τῆς ἀπαντήσεως. Στήν ἐκτέλεση τῆς σχετικῆς ἐντολῆς, ἀναφέρεται ὁ Ἕλληνας πρέσβης σέ τηλεγράφημά του, στίς 23 Ὀκτωβρίου:

«Ὁ πρωθυπουργός κ. Μεντερές μέ ἐδέχθη σήμερον τήν πρωΐαν παρουσίᾳ ὑπουργοῦ κυρίου Ζορλοῦ εἰς μακράν ἀκρόασιν, καθ' ἥν ἀνέγνωσα τήν πλήρη ἀπάντησιν τοῦ προέδρου τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ ἐπέδωσα ἔγγραφον κείμενον αὐτῆς.

»Ὁ κ. Μεντερές μοῦ ἐξέφρασε τάς εὐχαριστίας του διά τήν ἀπάντησιν ταύτην καί τήν ἱκανοποίησίν του διά [---] ἐξ οὗ προκύπτει ἡ πρόθεσις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως συνεχίση τήν πολιτικήν φιλίας καί συνεργασίας μετά τῆς Τουρκίας.

»Χωρίς νά παραγνωρίζη τό μέγεθος τῶν καταστροφῶν, ὁ κ. Μεντερές ἀπέδωσε τά γεγονότα εἰς ἐχθρούς ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, ἐχόντων συμφέρον νά διαταράξουν τήν ἑλληνοτουρκικήν φιλίαν. Εἰς σημεῖον ὅτι ὁ ἀντίκτυπος τῶν γεγονότων δέν δύναται νά ἔχη παροδικόν χαρακτῆρα, ἐτόνισε τήν ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως τῆς φιλίας καί παρετήρησεν ὅτι καί πόλεμοι ἀκόμη μεταξύ χωρῶν δύνανται νά λησμονηθοῦν ἐάν ὑπάρχη καλή θέλησις.

»Εἰς παρατήρησίν μου ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀναμένει ἀπό τήν Τουρκίαν νά προβῆ εἰς ἐνεργείας αἵτινες εἶναι ἀπαραίτητοι διά τήν ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων, ὁ κ. πρωθυπουργός μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του ἤδη ἔλαβε τά ἐνδεδειγμένα μέτρα καί θά συνεχίση τάς ἐνεργείας πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην. Ὡς πρός τό αἴτημα τῆς ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως μοί εἶπεν ὅτι ἡ τουρκική Κυβέρνησις ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας προβαίνει εἰς τελετήν ὑψώσεως τῆς ἑλληνικῆς σημαίας ἐν Σμύρνῃ τήν προσεχῆ Δευτέραν, εἰς ἥν προσδίδει πανηγυρικόν χαρακτῆρα, θά παρίσταται δέ εἰς αὐτήν, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὑπουργός τῶν Συγκοινωνιῶν. Ὁ κ. πρωθυπουργός ὑπέμνησεν ὅτι εἰς λόγον του ἐν Βαλικεσέρ τῆς 29ης Σεπτεμβρίου ἐδήλωσε παρουσίᾳ 40.000 προσώπων, ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῆς τιμῆς τῆς Ἑλλάδος θά ἐγίνετο μετά τῆς αὐτῆς εὐχαριστήσεως ὡς ἐάν ἐπρόκειτο περί τῆς τιμῆς τῆς Τουρκίας καί ὅτι πολυάριθμα τουρκικά ἀκροατήρια ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως ἐπεδοκίμασαν τήν δήλωσιν ταύτην, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ τουρκικός λαός ἐμφορεῖται ὑπό φιλικῶν αἰσθημάτων πρός τήν Ἑλλάδα.

»Ὡς πρός τάς ὑλικάς ζημίας ὁ κ. Μεντερές μοί εἶπεν ὅτι, συμφώνως πρός δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, λαμβάνει ἤδη τά ἐνδεδειγμένα μέτρα διά τήν ταχεῖαν ἀποζημίωσιν τῶν παθόντων. Προσέθεσεν ὅτι τήν ἐπαύριον τῶν ταραχῶν, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καί ὁ κ. πρωθυπουργός ἐπεσκέφθησαν καταστραφείσας κεντρικάς συνοικίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ἐνεθάρρυναν τούς παθόντας ὅπως ἀνοίξουν ταχέως τά καταστήματά των, βεβαιώσαντες ὅτι τά ἔκτροπα δέν πρόκειται νά ἐπαναληφθοῦν. Οἱ ὁμογενεῖς καταστηματάρχαι ἐπείσθησαν, καί σήμερον τά 99% τῶν καταστραφέντων καταστημάτων λειτουργοῦν καί πάλιν, ὅπερ ἀποδεικνύει τήν βαθύτητα τῆς ἐμπιστοσύνης καί ἀφοσιώσεως τῶν ὁμογενῶν πρός τήν Τουρκίαν.

»Ὁ κ. πρωθυπουργός παρετήρησε τό παράδοξον φαινόμενον ὅτι, ἐνῶ τά πνεύματα τῶν παθόντων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουν ἠρεμήσει, ἀντιθέτως ἡ δυσφορία συνεχίζεται εἰς τήν Ἑλλάδα, φρονεῖ δέ ὅτι θά ἔδει νά καταβληθῆ προσπάθεια ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ὁ ἑλληνικός τύπος μετριάση τήν ἀντιτουρκικήν ἀρθρογραφίαν.

»Ἀπήντησα ὅτι ἡ λῆψις ὑπό τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως καταλλήλων μέτρων θά συντελέση ἀποτελεσματικῶς ὅπως κατευνασθοῦν τά πνεύματα καί ὅτι ἡ ἀρθρογραφία τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου θέλει κατά φυσικήν [συνέπειαν] μετριασθῆ.

»Φέρων τόν λόγον εἰς τήν μεσολάβησιν τρίτης δυνάμεως, ὁ κύριος πρωθυπουργός θεωρεῖ ταύτην περιττήν, διότι φρονεῖ ὅτι αἱ σχέσεις μεταξύ Τουρκίας καί Ἑλλάδος εἶναι τοιαῦται, ὥστε νά δύνανται αἱ δύο χῶραι νά συζητήσουν ἀπ' εὐθείας καί ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ.

»Ὁ κύριος πρωθυπουργός μοί εἶπεν ὅτι θά συνταχθῆ ἔγγραφον σημείωμα περί τῆς συνομιλίας μας, ἀλλά παρεκλήθην ὅπως ἀπό τοῦδε διερμηνεύσω πρός τόν Πρόεδρον κύριον Καραμανλῆν καί τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν τά ἀνωτέρω διαμειφθέντα ὡς καί αἰσθήματα θερμῆς φιλίας»[196].

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς προεδρεύει σέ σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Δ. Βουρδουμπᾶ, τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ΓΕΕΘΑ καί τοῦ ΓΕΣ καί τοῦ μόνιμου ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ, πρέσβη Γ. Ἐξηντάρη. Ἡ σύσκεψη συγκροτήθηκε μέ σκοπό τήν ὑλοποίηση τῆς κυβερνητικῆς ἐπιθυμίας γιά τήν πραγματοποίηση οἰκονομιῶν στόν τομέα τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν. Ὅπως ἔγινε ἤδη γνωστό, ἐπιτεύχθηκε μείωση τοῦ κονδυλίου ἀπό 3.650.000.000 δρχ. σέ

3.250.000.000 καί καταβάλλεται προσπάθεια γιά ἀκόμη μεγαλύτερη περικοπή.

Ἡ ἐπίτευξη οἰκονομιῶν, βάσει ὀρθολογικῶν κριτηρίων, στόν τομέα τῶν δαπανῶν γιά τήν ἄμυνα καί τήν ἀσφάλεια, χωρίς νά ἐξασθενήσει ἡ ἀμυντική ἑτοιμότητα τῆς χώρας, προοριζόταν νά ἐπιτρέψει τήν ἀντίστοιχη προοδευτική αὔξηση τῶν δαπανῶν γιά τή διοίκηση, τήν ὑγεία καί τήν ἐκπαίδευση.

18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Κλιμακώνοντας τίς σύντονες ἀντιδράσεις της στίς τουρκικές προκλήσεις, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀνακοινώνει ὅτι τό ἑλληνικό κλιμάκιο θά ἀποσυρθεῖ ἀπό τό Στρατηγεῖο τοῦ NATO στή Σμύρνη.

19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καί ἔχει συνεργασία μέ τόν ὑπουργό, Σ. Θεοτόκη, καί τό μόνιμο ἀντιπρόσωπο στό NATO, πρέσβη Γ. Ἐξηντάρη. Κύριο ἀντικείμενο τῆς συνεργασίας ἦταν τό ἐπικείμενο ταξίδι τοῦ Ἕλληνα ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν στήν ἕδρα τοῦ διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ, στό Παρίσι. Ὅπως ἀνακοινώθηκε, κατά τήν ἀπουσία του, θά ἀναπληρωθεῖ ἀπό τόν ἴδιο τόν πρωθυπουργό.

Σέ ἐκτέλεση σχετικῶν ὁδηγιῶν τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν εἶχε, στό περιθώριο τοῦ Συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν τῶν χωρῶν μελῶν τοῦ NATO, τήν εὐκαιρία νά συναντηθεῖ μέ τούς ὁμολόγους του τῆς Μ. Βρετανίας, τῆς Γαλλίας, τῶν ΗΠΑ. Στή διάρκεια τῆς ἴδιας συνόδου, ἄφησε νά ἐννοηθεῖ, μέ τό λόγο του ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀναμένει ἀπό τούς ἀτλαντικούς συμμάχους της τήν ἄμεση ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ἡ Ἑλλάδα ἐπιλέγεται γιά τήν κατάληψη ἕδρας στό Οἰκονομικό καί Κοινωνικό Συμβούλιο τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Σέ συγχαρητήριο τηλεγράφημά του πρός τά μέλη τῆς μόνιμης ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας στό διεθνῆ ὀργανισμό, ὁ Κ. Καραμανλῆς τονίζει ὅτι ἡ ἐκλογή αὐτή *«κατ' οὐδέν δέον θεωρηθῆ ὡς ἀποκαθιστῶσα προσγενομένην ἡμῖν ἀδικίαν εἰς Κυπριακόν ἤ ὡς ἐξαγνίζουσα Διεθνῆ Ὀργανισμόν διά καταπάτησιν ἀρχῶν του»*. Καί ἐπιλέγει ὅτι, οἱ Ἕλληνες ἀντιπρόσωποι ὀφείλουν *«ὁσάκις παρουσιάζεται εὐκαιρία»* νά ἐπιμένουν στό σημεῖο αὐτό[197].

20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας, Κ. Παπακωνσταντίνου, ἀνακοινώνει ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως γιά τή χρηματοδότηση τῆς ΑΤΕ μέ ποσό 60 ἑκατ. δραχμῶν ἀπό τά κεφάλαια τῶν δημόσιων ἐπενδύσεων, προκειμένου νά χορηγηθοῦν, μέσω τῶν ὑποκαταστημάτων της, μεσοπρόθεσμα δάνεια στούς ἀγρότες. Ὅπως διευκρίνησε, ἐπειδή τά σχετικά κονδύλια κρίνονται ἀνεπαρκῆ, θά καταβληθεῖ προσπάθεια γιά τήν ἐξοικονόμηση καί συμπληρωματικῶν κεφαλαίων.

[Σέ ὑπηρεσιακό σημείωμα μέ ἀναφορά στά πεπραγμένα τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας τῆς πρώτης Κυβερνήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὡς τόν Φεβρουάριο τοῦ 1956, ἀναφέρονται τά ἀκόλουθα:

«Ἐγένοντο ὑπό τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης χορηγήσεις διά τήν κάλυψιν τῶν συνήθων καλλιεργητικῶν ἀναγκῶν καί τῶν ἀναγκῶν εἰς μεσοπρόθεσμα δάνεια.

»Τονίζομεν τήν αὔξησιν τῆς ἐκ κεφαλαίων Δημοσίων Ἐπενδύσεων χρηματοδοτήσεως διά τήν συμπλήρωσιν τοῦ γεωργικοῦ ἐξοπλισμοῦ εἰς μηχανικόν καί ζωικόν κεφάλαιον, ὡς καί διά τήν ἐκτέλεσιν ἐγγείων βελτιώσεων καί δή ἀρδευτικῶν τοιούτων. Πρός τόν σκοπόν τοῦτον τά ἐκ τῶν ὡς ἄνω κεφαλαίων διατιθέμενα ποσά ηὐξήθησαν διά τήν χρῆσιν 1955-56 ἀπό 60.000.000, ὅσα κατά τόν παρελθόντα Ἰούλιον εἶχον προγραμματισθῆ, εἰς 86.000.000 δρχ. ἀρχικῶς καί ἐσχάτως εἰς 100.000.000 δρχ.

»Γενικῶς αἱ πρός τήν Γεωργίαν καί δή διά τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης πραγματοποιηθεῖσαι χορηγήσεις ἀνῆλθον εἰς τά κάτωθι ποσά:

Καλλιεργητικά δάνεια	685.765.000
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ προϊόντων καί δή καπνῶν	541.984.000
Χρηματοδότησις Συν. Ὀργανώσεων	498.239.000
Σύνολον Βραχυπροθέσμων	1.725.988.000
Μεσοπρόθεσμα ἐκ κεφαλ. Τραπέζης Ἑλλάδος	19.817.000
Μεσοπρόθεσμα ἐκ Δημοσίων Ἐπενδύσεων	13.238.000
Μεσοπρόθεσμα ἐκ Γεωργ. Μηχ. Ὑπ. Γεωργ.	880.000
Μεσοπρόθεσμα ἐκ πιστώσεων ΟΧΟΑ	9.352.000
Σύνολον Μεσοπροθέσμων	43.287.000
Σύνολον Πιστώσεων	1.769.275.000»][198]

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Σέ ἐπίσημη τελετή στή Σμύρνη, ὑψώνεται ἡ ἑλληνική σημαία στό νέο κτίριο τοῦ προξενείου πού ἡ τουρκική Κυβέρνηση πρόσφερε ὡς συμβολική ὑλική ἀποζημίωση, ἐνῶ παραταγμένα ἑλληνικά καί τουρκικά στρατιωτικά τμήματα ἀποδίδουν τιμητικό χαιρετισμό καί ἀνακρούεται ὁ ἑλληνικός ἐθνικός ὕμνος.

Ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ὑπογράμμισε ὅτι τά θλιβερά γεγονότα τοῦ Σεπτεμβρίου λύπησαν προπαντός τό λαό καί τήν Κυβέρνηση τῆς χώρας του καί, στή συνέχεια, ἀνύψωσε τήν ἑλληνική σημαία. Ἐκτός ἀπό τόν πρέσβη τῆς Ἑλλάδος, στήν τελετή ἦταν ἀκόμη παρόντες ἡ ἀνώτατη τοπική ἡγεσία τοῦ NATO, τό προ-

ξενικό σῶμα, ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως καί ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Σ' ἕνα ἀπό τά μεταγενέστερα προσωπικά σημειώματά του, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισημαίνει:

«Τό Κυπριακόν, λόγω τῆς ὀξύτητος, εἰς τήν ὁποίαν εἶχε περιέλθει, ἦτο φυσικόν νά μέ ἀπασχολήση ἐκ τῶν πρώτων. Ἡ ἔξαψις τῶν πνευμάτων ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀδράνεια τῶν συμμάχων μας καί ἡ προκλητικότης τῆς Τουρκίας, ἡ ὁποία, ἀντί νά ζητήση συγγνώμην, ἐπέστρεφε ὡς ἀπαράδεκτον τήν διαμαρτυρίαν τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως, μοῦ ἐπέβαλον τήν λῆψιν μέτρων, τά ὁποῖα ἠδύναντο νά ἱκανοποιήσουν ἀφ' ἑνός τήν κοινήν γνώμην ἐν Ἑλλάδι, ἀλλά καί νά ἐπηρεάσουν ἀφ' ἑτέρου τήν στάσιν τῶν συμμάχων μας. Οὕτω, ἀνεκάλεσα τό ἐκστρατευτικόν σῶμα τῆς Κορέας, ἀνεκάλεσα τό κλιμάκιον τοῦ Στρατηγείου τῆς Σμύρνης, ἐζήτησα τήν κατάργησιν τῆς ἑτεροδικίας τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανῶν καί τέλος ἠρνήθην εὐγενῶς τήν βοήθειαν, τήν ὁποίαν προσέφερεν ἡ Ἀμερική διά τά θύματα τῶν πλημμυρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον σημειωθῆ κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Εἰδοποίησα δέ τούς συμμάχους ὅτι θά καθίστατο προβληματική ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἰς τό ΝΑΤΟ, ἐάν δέν ἐπεδείκνυον κατανόησιν ἔναντι αὐτῆς καί ἐάν δέν ὑποχρεοῦτο ἡ Τουρκία νά δώση πλήρη ἱκανοποίησιν ἠθικήν καί ὑλικήν, διά τούς βανδαλισμούς τοῦ Σεπτεμβρίου. Μετά τινας ἡμέρας ἡ τουρκική Κυβέρνησις ὀργάνωσε τελετήν ἐν Σμύρνῃ, κατά τήν ὁποίαν τά τουρκικά στρατεύματα ἐχαιρέτησαν τήν ἑλληνικήν σημαίαν καί ἐψήφισαν νόμον πλήρους ἀποζημιώσεως τῶν ὑποστάντων ζημίας Ἑλλήνων»[199].

Ἡ τελετή τῆς Σμύρνης δέν θεωρήθηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση παρά ὡς ἡ ἀπαρχή τῆς ὀφειλόμενης ἱκανοποιήσεως πρός τήν Ἑλλάδα. Ἀπό τήν πλευρά της, ἡ Ἄγκυρα ἔδωσε τή διαβεβαίωση ὅτι θά ἀποζημιωθοῦν οἱ Ἕλληνες πού εἶχαν ὑποστεῖ ζημίες στή διάρκεια τῶν ὀχλοκρατικῶν ἐκδηλώσεων καί ἐγγυήθηκε τήν πλήρη προστασία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ ἐξαγγελία τῆς τουρκικῆς προθέσεως νά ἀποδώσει τιμές στήν ἑλληνική σημαία στή διάρκεια ἐπίσημης τελετῆς ἔδωσε στόν Ἕλληνα πρωθυπουργό τήν ἀφορμή γιά νά δηλώσει στούς δημοσιογράφους, στίς 22 Ὀκτωβρίου, ὅτι θεωρεῖ τήν πρωτοβουλία αὐτή ὡς σημεῖο προόδου στήν ἐξομάλυνση τῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν. Καί διευκρίνησε ὅτι ὁ πρεσβευτής τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐπιφορτιστεῖ ἀπό τήν Κυβέρνηση νά παρακολουθεῖ ἐπισταμένα τήν πορεία τοῦ θέματος τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ζημιῶν σέ βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετά τήν τελετή στή Σμύρνη καί τίς διαβεβαιώ-

Πρώτη ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ στή Θεσσαλονίκη.

σεις τῆς Ἄγκυρας, γιά τήν παροχή πλήρους ἱκανοποιήσεως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση ἀνέστειλε ὁρισμένα ἀπό τά αὐστηρά μέτρα πού εἶχε ἤδη ἐφαρμόσει, ὅπως ἡ ἀποχή ἀπό τά γυμνάσια τοῦ ΝΑΤΟ· θά παρέμενε ὅμως σέ ἐπιφυλακή, ἀναμένοντας τήν ἔμπρακτη ἐπιβεβαίωση τῶν τουρκικῶν προθέσεων.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Σέρβος πατριάρχης Βικέντιος, ὁ ὁποῖος, συνοδευόμενος ἀπό τούς μητροπολίτες Βανάτου καί Βουδαπέστης, πραγματοποιεῖ ὀλιγοήμερη ἐπίσκεψη στήν Ἑλλάδα, δέχτηκε τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ τόν ὁποῖο καί εἶχε συνομιλία.

Κατά τήν παραμονή του στήν Ἀθήνα, ὁ πατριάρχης Βικέντιος εἶχε ἐπαφές μέ κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πολιτείας καί ἐπισκέφθηκε ἱστορικά μνημεῖα καί ἀρχαιολογικούς χώρους.

25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινιάζει τό σύστημα τῆς τακτικῆς συγκλήσεως γιά διαβουλεύσεις τῶν ἐκπροσώπων τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Στό περιεχόμενο τῆς συσκέψεως ἀναφέρεται τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

Ὁ κ. πρωθυπουργός, ὁμιλῶν πρός τούς συγκεντρωθέντας, εἶπεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, πιστεύουσα ὅτι οὐδεμία οἰκονομική πολιτική εἶναι δυνατόν νά θεμελιωθῆ καί νά εὐδοκιμήση εἰμή μόνον μέ τήν συνεργασίαν τῶν παραγωγικῶν τάξεων, ἔκρινε σκόπιμον νά καλέση τούς ἐκπροσώπους αὐτῶν διά νά ἀκούση τάς ἀπόψεις των ἐπί τῆς παρούσης οἰκονομικῆς καταστάσεως. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, εἶπε, ἡ συγκέντρωσις αὕτη ἀποτελεῖ τήν ἀπαρχήν τῆς τακτικῆς ἐπαφῆς τοῦ Κράτους μετά τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἡ συνεργασία ὅμως αὕτη, διά νά δώση τά προσδοκώμενα ἀγαθά ἀποτελέσματα, πρέπει νά στηρίζεται εἰς δύο προϋποθέσεις: ὁ μέν πρῶτος νά ἔχη κατανόησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων παραγωγικῶν τάξεων, αὐταί δέ νά ἔχουν τήν ὀρθήν ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος καί τῶν δυνατοτήτων τοῦ Κράτους. Ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς αἱ παραγωγικαί τάξεις θά πρέπει νά ἔχουν σαφῆ τήν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος. Εἶναι ἀνάγκη νά ὑποτάσσουν τά ἐπιμέρους συμφέροντα εἰς τό γενικότερον τοιοῦτον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ὡς πρός τό θέμα τῆς πιστοδοτήσεως, ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι ἡ δυσκολία ἔγκειται εἰς τό ὅτι, ἐνῶ ὀφείλομεν διά τήν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος νά ἐφοδιάσωμεν τούς διαφόρους παραγωγικούς κλάδους μέ τά ἀναγκαιοῦντα κυκλοφοριακά μέσα, ὀφείλομεν ὅμως ταυτοχρόνως νά προστατεύσωμεν τήν σταθερότητα τοῦ νομίσματος καί τῶν τιμῶν. Ἡ δυσκολία αὕτη, συνέχισεν, δύναται νά ὑπερνικηθῆ διά τῆς λελογισμένης διευρύνσεως τῆς κυκλοφορίας καί τῆς ἐπιτυχοῦς κατευθύνσεως τῆς πιστοδοτήσεως πρός ἀμέσους παραγωγικούς σκοπούς, ἀλλά προπαντός διά τῆς πειθαρχίας, τήν ὁποίαν ὀφείλουν νά ἐπιδείξουν οἱ διάφοροι κλάδοι πρός ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἐκάλεσε κατόπιν τούς παρισταμένους, νά ἐκφέρουν τήν γνώμην των.

Ἀκολούθως ὡμίλησαν κατά σειράν οἱ παραστάντες ἐκπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν τάξεων, οἱ ὁποῖοι ἐξέφρασαν τάς εὐχαριστίας των πρός τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καί τήν ἀπόλυτον ἱκανοποίησίν των διά τήν συγκληθεῖσαν σύσκεψιν, ὑπογραμμίσαντες ἰδιαιτέρως ὅτι τοιαύτη πρωτοβουλία διά πρώτην φοράν σημειοῦται ἀπό πρωθυπουργόν. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ παρεκάλεσαν ὅπως ἡ συνεργασία αὐτή καθιερωθῆ καί εἴ δυνατόν μονίμως. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν παραγωγικῶν τάξεων ἀνέπτυξαν διά μακρῶν τάς ἀπόψεις των, ὁ δέ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔλαβε καί πάλιν τόν λόγον καί ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τούς μετασχόντας τῆς συσκέψεως, ἐδήλωσεν ὅτι οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί ἐρχόμενοι εἰς ἐπαφήν μέ τούς ἐκπροσώπους ἑκάστης τάξεως, θά μελετήσουν τά θέματα τά ὁποῖα τούς ἀπασχολοῦν καί θά δώσουν τάς ἐνδεδειγμένας λύσεις, ὁ ἴδιος δέ προσωπικῶς θά παρακολουθήση τήν ἀντιμετώπισιν τῶν θεμάτων, ἐπιταχύνων τήν ἐπίλυσίν των, σύμφωνα μέ τά γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας[200].

26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τή Θεσσαλονίκη καί μετέχει στόν ἑορτασμό γιά τήν ἐπέτειο τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως.

Ὁ πρωθυπουργός ἔγινε δεκτός ἀπό τίς ἀρχές τῆς πόλεως καί πλῆθος λαοῦ στό σιδηροδρομικό σταθμό τῆς Θεσσαλονίκης ὅπου καί, σέ ἀπάντηση θερμῆς προσφωνήσεως τοῦ δημάρχου, εἶπε τά ἑξῆς:

«Κύριε δήμαρχε, σᾶς εὐχαριστῶ διά τούς φιλόφρονας καί ἐνθαρρυντικούς σας λόγους καί σᾶς παρακαλῶ νά βεβαιωθῆτε ὅτι ἔχω πλήρη συνείδησιν τῶν εὐθυνῶν τάς ὁποίας ἀνέλαβα. Εἶναι ἀληθές, ὅπως ἐτονίσατε, ὅτι ἡ χώρα μας διέρχεται κρισίμους περιστάσεις, εἶναι γνωστόν ὅμως ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός κατά τήν μακραίωνα ἱστορίαν του ὑπέστη πολύ βαρυτέρας δοκιμασίας. Κατώρθωσεν ὅμως διά μέσου αὐτῶν τῶν δοκιμασιῶν ὄχι μόνον νά διατηρήση ἀμείωτον τήν ζωτικότητά του, ἀλλά ἐνισχύων τήν συνοχήν του νά ἐξέρχεται πάντοτε ἀπό τάς δοκιμασίας αὐτάς ἰσχυρότερος. Εἶμαι βέβαιος, κύριε δήμαρχε, ὅτι τήν φοράν αὐτήν ὁ ἑλληνικός λαός διατηρῶν τήν ἑνότητά του θά ἀνατρέψη τά ἐμπόδια καί θά πραγματοποιήση τούς ἱερούς σκοπούς, διά τούς ὁποίους ἀγωνίζεται. Εἶμαι εὐτυχής διαπιστῶν ὅτι ἡ παρουσία μου ἐπί κεφαλῆς τῆς Κυβερνήσεως ἱκανοποίησεν ἰδιαιτέρως τόν λαόν τῆς Βορείου Ἑλλάδος καί ἐλπίζω καί ὑπόσχομαι νά μή τόν ἀπογοητεύσω.

»Κύριε δήμαρχε, σᾶς εὐχαριστῶ καί συγχρόνως εὐχαριστῶ τόν λαόν τῆς Θεσσαλονίκης διά τήν συμπάθειαν καί τήν ἐμπιστοσύνην μέ τήν ὁποίαν μέ ὑποδέχεται. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ».

Στή συνέχεια, μέ τή συνοδεία τῶν ὑπουργῶν, Δ. Μπαμπάκου, Γ. Ράλλη, Α. Γεροκωστόπουλου καί Β. Παπαρρηγόπουλου, κατευθύνθηκε στόν ἱερό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου ἔγινε ἡ ἐπίσημη δοξολογία, ἐπισκέφθηκε τό Γ΄ σῶμα στρατοῦ καί, τέλος, παρακολούθησε τήν παρέλαση μέ συμμετοχή τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, τῶν σχολείων, τῶν προσκόπων, καθώς καί στρατιωτικῶν μονάδων.

Μέχρι τήν ἀναχώρηση γιά τήν Ἀθήνα, τά μεσάνυχτα τῆς ἴδιας ἡμέρας, δέχτηκε τήν ἐπίσκεψη ἐκπροσώπων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καί ἐπιτροπῶν, καί ἐξέτασε τοπικά προβλήματα τῆς πόλεως καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς της.

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Στήν Ἀθήνα καί σέ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος συγκροτοῦνται διαδηλώσεις γιά τό Κυπριακό πού ὁδηγοῦν, τελικά, σέ αἱματηρές συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς διαδηλωτές καί τήν ἀστυνομία, μέ δεκάδες τραυματίες καί ἀπό τίς δύο πλευρές. Τά πρῶτα ἐπεισόδια σημειώθηκαν στήν Ἀθήνα καί βαθμιαῖα κλιμακώθηκαν καί ἐπεκτάθηκαν σέ ἄλλες πόλεις τῆς ἐπικράτειας γιά νά κορυφωθοῦν στήν Πάτρα, ὅπου τραυματίστηκαν 40 ἀστυνομικοί καί 20 πολίτες. Ἡ ἔκταση τῶν ἐπεισοδίων ὤθησε τόν ὑπουργό τῶν Ἐσωτερικῶν, Ι. Τριανταφύλλη, νά δηλώσει ὅτι, μολονότι ἡ Κυβέρνηση «δέν ἐσκέφθη ποτέ νά περιορίση τήν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ», σέ περίπτωση νέων ἐκτρόπων «θεωρεῖ ἑαυτήν ὑποχρεωμένην νά λάβη μέτρα τελεσφόρα, ἔστω καί ἄν ταῦτα εἶναι σκληρά».

27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ἀναδημοσιεύεται στόν ἀθηναϊκό τύπο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Times» μέ ἐκτενῆ ἀναφορά στό πρόσωπο τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τή θέση τῆς νέας ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως:

Ἡ νέα Κυβέρνησις τοῦ κ. Καραμανλῆ, τοῦ δραστηρίου τέως ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων Ἔργων, ὁ ὁποῖος εἰς ἡλικίαν μόλις 48 ἐτῶν ἀπέβη ὁ νεώτερος κατά ἡλικίαν πρωθυπουργός τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδος, ἐμφανίζεται ὡς μία παραδοξολογία εἰς χώραν ἔχουσαν τοιοῦτον πολιτικόν παρελθόν. Πράγματι, σπανίως τόσαι ἐλπίδες ἐστηρίχθησαν ἐφ' ἑνός ἀνδρός νέου καί μή ἐξοικειωμένου εἰς τόν χειρισμόν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ, φυσικά, ἔχει χαρακτῆρα ὑπηρεσιακόν, προοριζομένη νά πληρώση τό κενόν, τό ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ στρατάρχου Παπάγου, μέχρις ὅτου μία μονιμοτέρα λύσις ἐξευρεθῆ ὑπό τοῦ σώματος τῶν ἐκλογέων καί διέγραψε βίον ἓξ μηνῶν δι' ἑαυτήν. Ὁ νέος πρωθυπουργός ἐδήλωσεν πράγματι ὅτι νέαι ἐκλογαί δέν πρόκειται νά διεξαχθοῦν βραδύτερον τοῦ προσεχοῦς Ἀπριλίου τοῦ νέου ἔτους. Μολονότι συνεκέντρωσε τήν ἀπαιτουμένην πλειοψηφίαν εἰς τήν Βουλήν, ἡ νέα Κυβέρνησις δέν φαίνεται νά ἔχη σαφές καί συγκεκριμένο πρόγραμμα. Αἱ δηλώσεις, τάς ὁποίας ἀνέγνωσεν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐλαχίστας ἐνδείξεις παρέσχον περί τῶν κυβερνητικῶν σχεδίων.

Ἐν τούτοις, ἀπό τήν ληθαργοῦσαν αὐτήν ἀβεβαιότητα ἴσως οὐδέποτε ἄλλοτε ἰσχυρότερον αἴσθημα ἐμπιστοσύνης ἐξεδηλώθη εἰς Κυβέρνησιν, ἐξαιρέσει τῆς πρό τριετίας δοθείσης εἰς τόν στρατάρχην Παπάγον, ὁ ὁποῖος κατήγαγε θριαμβευτικήν νίκην εἰς τάς κάλπας. Αὐτή ἡ περίεργος ἀντίδρασις τοῦ πολιτικῶς σκεπτομένου ἑλληνικοῦ κοινοῦ πρέπει νά ἀποδοθῆ ἐν μέρει εἰς τά τεχνικά ἐπιτεύγματα τοῦ κ. Καραμανλῆ κατά τήν διάρκειαν τῆς συντόμου ὑπουργικῆς του σταδιοδρομίας ὡς καί ἐν μέρει εἰς τόν ἐνθουσιώδη θαυμασμόν, τόν ὁποῖον προεκάλεσεν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς εἶναι εἷς ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων Ἑλλήνων πολιτικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποστρέφονται τήν αὐτοδιαφήμισιν. Ὅταν ὑπηρέτει ἀκόμη ὡς τεχνικός ὑπουργός εἰς διαδοχικάς Κυβερνήσεις, ἐπανειλημμένως ἐτόνισεν ὅτι ἤθελεν «νά λέγη λίγα καί νά πράττη πολλά». Οὕτω, κατά τήν παρελθοῦσαν ἑπταετίαν παρέμεινεν εἰς τά παρασκήνια, μακράν τῶν πολιτικῶν δολοπλοκιῶν, αἱ ὁποῖαι καί εἰς ἐποχάς ἀκόμη σταθερότητος παραμένουν ὡς μόνιμον χαρακτηριστικόν τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς σκηνοθεσίας. Ὡς ὑπουργός τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας, τό 1948, κατήρτισε σχέδιον διά τήν παλιννόστησιν καί ἐγκατάστασιν 700.000 ἀγροτῶν, οἱ ὁποῖοι φεύγοντες ἐκ τῶν ὑπό τῶν συμμοριτῶν κατεχομένων περιοχῶν συνέρρεαν εἰς τά μεγάλα ἀστικά κέντρα. Ὡς ὑπουργός τῆς Ἀμύνης, ὅταν ἡ κομμουνιστική ἐξέγερσις κατεστάλη, ἐπεκαλέσθη τήν βοήθειαν τοῦ στρατοῦ διά τήν ἐφαρμογήν τῶν σχεδίων του, λύσας οὕτω τό κοινωνικόν πρόβλημα, τό ὁποῖον θά συνέτριβε τήν ἐθνικήν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος.

Κυρίως ὅμως κατά τήν τελευταίαν τριετίαν, ὡς ὑπουργός τῶν Δημοσίων Ἔργων, ὁ κ. Καραμανλῆς κατέκτησε τήν λαϊκήν εὔνοιαν. Σιωπηλός ἐργάτης, ἀφῆκε τά ἔργα του νά ὁμιλήσουν περί αὐτοῦ. Οἱ ὀλίγοι ἀντίπαλοί του τόν ἐχαρακτήρισαν εἰρωνικά ὡς «βαρῶνο Ὀσμάν» τῶν Ἀθηνῶν· ἐν τούτοις οὐδείς ἀμερόληπτος παρατηρητής δύναται νά μή συμφωνήση ἐπί τοῦ ὅτι μετέβαλε τήν ὄψιν τῶν Ἀθηνῶν. Κατεσκεύασε νέας λεωφόρους, μετέτρεψε μερικάς παλαιάς ὁδούς εἰς ἐπιβλητικάς λεωφόρους, ἐνεκαινίασε νέον σύστημα ὑδρεύσεως καί μετεμόρφωσε τούς ὄγκους τῶν βράχων κατά μῆκος τῆς ὡραίας ἀκτῆς τῆς Ἀττικῆς εἰς πάρκα καί εὐχάριστα κέντρα ἀναψυχῆς.

Ἡ νέα Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας τό γόητρον στηρίζεται ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τήν δημοτικότητα τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἔταξε προπαντός τρία κύρια ἔργα ἐντός τῆς περιωρισμένης θητείας της: νά θεραπεύση ἀνησυχητικά τινά χαρακτηριστικά τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, νά προπαρασκευάση τήν χώραν διά τάς γενικάς ἐκλογάς τῆς προσεχοῦς ἀνοίξεως καί νά χαλαρώση τήν ἔντασιν εἰς τάς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετά τῆς Δύσεως. Μέ τήν ὕψωσιν τῶν τιμῶν, ἡ ὁποία ἀπειλεῖ νά ἐπιφέρη τόν τόσον συνήθη πληθωρισμόν, ὁ λαός ἀναμένει νά προβῆ ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν λῆψιν δραστικῶν μέτρων. Ἀπό τῆς ἀναπροσαρμογῆς τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1953, ὁ τιμάριθμος τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, πάντοτε συντηρητικός εἰς τούς ὑπολογισμούς τους, ἐσημείωσεν αὔξησιν κατά 34% εἰς τό κόστος τῆς ζωῆς. Πρός συγκράτησιν περαιτέρω ὑψώσεως, ἡ προηγουμένη Κυβέρνησις

ἐπέβαλεν αὐστηρούς περιορισμούς εἰς τήν χορήγησιν πιστώσεων. Τοῦτο ἐπέφερεν ἔλλειψιν χρήματος εἰς τήν ἀγοράν, πράγμα τό ὁποῖον ἀναποφεύκτως ὁδηγεῖ εἰς μείωσιν τῆς παραγωγῆς[201].

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει στόν ἑλληνικό λαό τό ἀκόλουθο διάγγελμα:

«Συνεπληρώθησαν δέκα πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἀπό τῆς ἡμέρας, καθ' ἥν τό ἑλληνικόν ἔθνος, συνεχιστής τῆς μακρᾶς του ἱστορίας, ἀντεπεκρίθη εἰς τήν ἐπιταγήν τῆς μοίρας, ἡ ὁποία τό ἔχει τάξει πρόμαχον τῆς ἐλευθερίας καί τῶν μεγάλων ἰδεῶν, αἵτινες διακρίνουν τήν ζωήν τῶν ὑπερηφάνων καί τῶν ἀξίων τῆς ἐλευθερίας λαῶν. Πέραν τῆς ἐθνικῆς σημασίας του ὁ ἀναληφθείς τότε ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν ἀγών συμβολίζει τήν ἰδέαν τῆς θυσίας διά τά μεγάλα ἰδανικά καί ἀποτελεῖ ὁδηγόν καί παράδειγμα εἰς τήν ζωήν τῶν λαῶν καί τῶν ἀτόμων. Τό ἔθνος ἐπετέλεσε τότε εἰς τό ἀκέραιον τό καθῆκον του καί ἐνέγραψεν ἀνεξιτήλους τούς τίτλους τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ὑπηρεσιῶν του καί τῆς ἐθνικῆς ὁλοκληρώσεως.

»Ἐγνώρισε τότε μέ καρτερίαν τάς σκληράς δοκιμασίας τοῦ πολέμου. Δοκιμάζει τώρα τήν πικρίαν τῆς παραγνωρίσεως τῶν ἰδεῶν καί τῶν δικαιωμάτων, διά τά ὁποῖα ἠγωνίσθη μέ πίστιν καί ἀπαράμιλλον αὐταπάρνησιν, ἀπό τούς συμμάχους, παρά τό πλευρόν τῶν ὁποίων ἐπολέμησεν χωρίς ἐπιφυλάξεις καί χωρίς ὑπολογισμούς. Δέν ἀπογοητεύεται ὅμως. Ἔχει τήν πίστιν εἰς ἑαυτό δικαιολογημένως ἀπό τήν μακράν του ἱστορίαν, καί ἀποβλέπει εἰς τό μέλλον μέ τήν βεβαιότητα ὅτι εἰς τό τέλος θά γίνουν σεβασταί αἱ ἀρχαί, εἰς τήν ὑπηρεσίαν τῶν ὁποίων ἐθυσιάσθη ὁ ἑλληνικός λαός. Τό ἑλληνικόν ἔθνος ἀναμιμνήσκεται δικαίως μέ ὑπερηφάνειαν τοῦ μεγαλειώδους ἀγῶνος τῶν ἐτῶν 1940 καί 1941 καί ἀποτίει τόν ὀφειλόμενον σεβασμόν εἰς τήν μνήμην τῶν ἡρώων καί τῶν μαρτύρων του.

»Κατά τήν σημερινήν ἐπέτειον τό ἔθνος ἀναμιμνήσκεται, ἐπίσης, μέ εὐγνωμοσύνην τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ προσφάτως ἐκλιπόντος ἀρχιστρατήγου τῆς Νίκης στρατάρχου Παπάγου, ἡ ἐθνική ψυχή τοῦ ὁποίου ἐνηγκαλίσθη καί τούς πόθους καί τά ὄνειρα τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων ὡς ὑστάτην ἐκδήλωσιν τῶν μακρῶν ὑπηρεσιῶν του».

Τήν ἡμέρα τοῦ ἐθνικοῦ ἑορτασμοῦ, ὁ πρωθυπουργός Κ. Καραμανλῆς ἐπικεφαλῆς τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, παρέστη στή δοξολογία στό μητροπολιτικό ναό τῶν Ἀθηνῶν καί, στή συνέχεια, κατέθεσε στεφάνι στό μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη καί παρακολούθησε τήν παρέλαση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ἀναδημοσιεύεται στόν ἡμερήσιο τύπο συνέντευξη τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τόν ἀνταποκριτή τοῦ Πρακτορείου «Γιουνάιτεντ Πρές» στήν Ἀθήνα[202]:

— Ἡ ἀντιπολίτευσις κατηγορεῖ τήν Κυβέρνησιν ὅτι ἔχει συμβιβαστικάς διαθέσεις εἰς βάρος τῆς κυπριακῆς ὑποθέσεως.

«Ἡ Κυβέρνησις οὔτε τήν πρόθεσιν ἀλλ' οὔτε καί τό δικαίωμα ἔχει νά κάμη συμβιβασμούς εἰς βάρος τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ».

— Ποία εἶναι ἡ θέσις σήμερον τῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ;

«Ἡ Κυβέρνησις υἱοθετεῖ πλήρως τάς διεκδικήσεις τῶν Κυπρίων, ὅπως διετυπώθησαν αὗται ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί παρέχει εἰς αὐτούς τήν ἀνεπιφύλακτον πολιτικήν καί ἠθικήν συνδρομήν της».

— Πῶς σκέπτεται ἡ Κυβέρνησις νά ἐνεργήση διά τήν ἱκανοποίησιν τῶν διεκδικήσεων αὐτῶν;

«Ἡ Κυβέρνησις, ἀποφεύγουσα τήν δημοκοπίαν καί ἐνεργείας θεωρητικάς, παραμένει ἀμετακίνητος εἰς τόν σκοπόν της. Δέν δύναται, ὅμως, ἀζημίως διά τόν ἀγῶνα νά ἀνακοινώση ἐκ τῶν προτέρων τήν διαδικασίαν, τήν ὁποίαν ἀκολουθεῖ διά τήν πραγματοποίησίν του.»

— Ἀντιμετωπίζει ἡ Κυβέρνησις καί τήν περίπτωσιν νά προσφύγη ἐκ νέου εἰς τόν ΟΗΕ;

«Ἀσφαλῶς ναί, ἐάν, ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, δέν ἐπιτευχθῆ κατ' ἄλλον τρόπον λύσις ἱκανοποιοῦσα τούς Κυπρίους.»

— Εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκονται αἱ ἑλληνοτουρκικαί σχέσεις, μετά τήν τελετήν τῆς Σμύρνης;

«Ἡ Κυβέρνησις ἐδήλωσεν ὅτι ἡ τελετή τῆς ἀπονομῆς τιμῶν εἰς τήν σημαίαν μας ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχή ἐξομαλύνσεως τῶν μετά τῆς Τουρκίας σχέσεών μας. Δέν δύναται, ὅμως, νά ὁλοκληρωθῆ αὕτη, ἐάν δέν ἀποκατασταθῶσι πλήρως καί αἱ ὑλικαί ζημίαι, διά τάς ὁποίας ἤδη προέβημεν εἰς τάς ἀναγκαίας ἐνεργείας».

Στό περιεχόμενο τῆς συνεντεύξεως τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀναφέρεται κύριο ἄρθρο τῆς ἐφημερίδας «Τό Βῆμα», μέ τίτλο «Ἐνώπιον τῆς νέας καμπῆς»:

Διά δευτέραν φοράν ἀπό τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆς ὡμίλησε περί τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος, μέ τήν συνέντευξιν πού ἔδωκε προχθές εἰς τό ἀμερικανικόν πρακτορεῖον «Ἡνωμένος Τύπος». Τήν πρώτην φοράν ὡμίλησε διά τῶν προγραμματι-

Ἑορτασμός 28ης Ὀκτωβρίου. Κατάθεση στεφάνου στό μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη.

κῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Καί εἴμεθα διατεθειμένοι νά εὕρωμεν τάς δευτέρας δηλώσεις του τόσον ἱκανοποιητικάς ὅσον καί τάς πρώτας.

Εἴμεθα σύμφωνοι ὅτι τό ὕφος τῶν πρώτων καί τῶν δευτέρων δηλώσεων δέν εἶναι καθόλου ἡρωικόν. Ἀλλά πιστεύομεν ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά πλεονεκτήματα τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ τό ὅτι εἶναι λιτός καί σύντομος εἰς τούς λόγους του. Τό ὕφος του εἶναι πράγματι ἀντιρητορικόν καί ἀντιδημαγωγικόν. Ἀλλά ἕνας ἄνθρωπος πού εἶναι ἀποφασισμένος νά πράξῃ τό καθῆκον του, ἀφήνει νά ὁμιλήσουν τά ἔργα του περί αὐτῶν, καί δέν ἔχει ἀνάγκην νά ἀσκῇ δημαγωγίαν. Τήν δημαγωγίαν εἰς τήν Ἑλλάδα κατά τήν παροῦσαν περίοδον τήν ἀσκοῦν τόσοι ἄλλοι, ἐπί τῇ προβλέψει μάλιστα προσεχῶν ἐκλογῶν, ὥστε ὁ συνετός καί μετριοπαθής τόνος τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως νά ἀποτελῇ μίαν πρόσθετον ὑποχρέωσιν δι' αὐτόν. Ἀλλά ἡ οὐσία τῶν λόγων τοῦ κ. Καραμανλῆ, εἰς τό μετριοπαθές ὕφος πού διατυπώνονται, ἔχει, πιστεύομεν, μεγαλυτέραν ἀπήχησιν καί ἀξίαν, παρά ἐάν διετυπώνοντο εἰς μέτρον Βαλαωρίτειον ἤ Τυρταιικόν. Ἂς μή λησμονήσωμεν ἤδη ὅτι διά τήν ἀπόδοσιν τιμῶν ὑπό τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν ἑλληνικήν σημαίαν ἐν Σμύρνῃ, ὁ ἴδιος δέν εἶπε τίποτε προκαταβολικῶς, καί ἀφῆκε τήν εἴδησιν νά μᾶς ἔλθῃ ἀπό τήν Ἄγκυραν, ἐνῶ εἶχε τόσον ἐπικριθῆ διά τήν φράσιν του εἰς τάς προγραμματικάς δηλώσεις ὅτι ἀνέμενεν ἀπό τήν πρωτοβουλίαν τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως τήν διευκρίνισιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

Αἱ νέαι περί Κύπρου δηλώσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ περιέχουν ὅ,τι θά ἔπρεπε νά περιλάβουν αὐτήν τήν ὥραν, προερχόμενον ἀπό τό στόμα τοῦ Προέδρου τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως: ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἔχει οὔτε τήν πρόθεσιν, οὔτε τό δικαίωμα νά κάμῃ συμβιβασμούς εἰς βάρος τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ὅτι ἡ Κυβέρνησις υἱοθετεῖ πλήρως τάς διεκδικήσεις τῶν Κυπρίων, ὅπως διετυπώθησαν ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, καί παρέχει εἰς αὐτάς τήν ἀνεπιφύλακτον πολιτικήν καί ἠθικήν συνδρομήν της. Καί ὅτι ἀσφαλῶς ἡ Κυβέρνησις θά προσφύγῃ ἐκ νέου εἰς τά Ἡνωμένα Ἔθνη, ἐάν ἐν τῷ μεταξύ δέν ἐπιτευχθῇ κατ' ἄλλον τρόπον λύσις ἱκανοποιοῦσα τούς Κυπρίους.

Τί παρατηρεῖ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐναντίον τῶν δηλώσεων τούτων; Ἐν πρώτοις καί πάλιν, ὅτι δέν ἀναφέρουν τήν λέξιν «αὐτοδιάθεσις». Καί κατόπιν, ὅτι φαίνονται νά μεταφέρουν τό βάρος τῆς διαχειρίσεως τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον καί τόν κυπριακόν λαόν. Τό δεύτερον ὅμως τοῦτο συνέβαινε πάντοτε καί ἐπί τῶν προηγουμένων Κυβερνήσεων, καί μάλιστα ἐπί τῶν Κυβερνήσεων τοῦ στρατάρχου Παπάγου, αἱ ὁποῖαι σαφέστερον καί ἐντονώτερον ὅλων τῶν ἄλλων υἱοθέτησαν καί προώθησαν τό κυπριακόν ζήτημα. Πάντοτε ἡ πρωτοβουλία ὑπῆρχε καί διετηρεῖτο ἀπό τήν ἡγεσίαν τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ καί τόν ἴδιον τόν κυπριακόν λαόν. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν προέβαλε ποτέ ἐπιδιώξεις ἰδικάς της ἐν σχέσει πρός τήν Κύπρον, ἀλλά ὑπεστήριξε πάντοτε τάς ἐπιδιώξεις τῆς Κύπρου διά τόν ἑαυτόν της καί τήν ἐλευθερίαν της. Καί αὐτό ἀκριβῶς ἐσήμαινε καί σημαίνει ὁ ὅρος αὐτοδιάθεσις τοῦ κυπριακοῦ πληθυσμοῦ. Ὅσον ἀφορᾶ δέ αὐτήν ταύτην τήν λέξιν, περιλαμβάνεται καί μάλιστα εἰς τό πρῶτον ἐπίπεδον τῶν διεκδικήσεων τῶν Κυπρίων, τάς ὁποίας καί ὁ κ. Καραμανλῆς δηλοῖ ὅτι ἡ Κυβέρνησίς του υἱοθετεῖ.

Ἡ συζήτησις καί ἡ ἀντιδικία ἐπί τῆς λέξεως εἶναι νομίζομεν περιττή, ὅταν ἡ λέξις προκύπτει ἀνάγλυφος καί προέχουσα ἀπό τά πράγματα.

Μέχρις ὅτου βέβαια πραγματοποιηθοῦν αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ, ἀποτελοῦν ἁπλᾶς ὑποσχέσεις. Καί ἡ μόνη νουνεχής καί τιμία θέσις ἀπέναντί των, πιστεύομεν ὅτι εἶναι, νά περιμένωμεν νά μεταβληθοῦν εἰς πραγματικότητα, καί νά τάς κρίνωμεν ὄχι πλέον κατά τήν διατύπωσιν, ἀλλά κατά τήν ἐκτέλεσίν των. Νά δώσωμεν, δηλαδή, εἰς τήν Κυβέρνησιν καί εἰς τόν ἀρχηγόν της τόν ἀναγκαῖον χρόνον, ὥστε νά ἐπαληθεύσουν διά τῶν γεγονότων τάς ὑποσχέσεις των ἤ νά τάς διαψεύσουν.

Εἶναι προφανές ἄλλως ὅτι τό κυπριακόν ζήτημα εἰσέρχεται εἰς μίαν νέαν καμπήν τῆς ἐξελίξεώς του, κατά τήν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις πρέπει νά μείνῃ ἀνενόχλητος καί ψύχραιμος εἰς τήν διαχείρισίν του. Καί ἡ εἴσοδος εἰς τήν νέαν καμπήν ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ἄφιξιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου εἰς Ἀθήνας, διά προσωπικάς συνεννοήσεις μετά τῆς Κυβερνήσεως, καί τήν μετάβασιν τοῦ κυβερνήτου στρατάρχου Χάρντιγκ εἰς Λονδῖνον διά συνομιλίας μετά τῆς βρετανικῆς Κυβερνήσεως. Κοινόν χρέος ὅλων εἶναι νά λάβωμεν τήν ἐπιβαλλομένην ὑπομονήν[203].

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος φθάνει ἐπειγόντως στήν Ἀθήνα καί ἔχει πολύωρες συναντήσεις μέ τόν πρωθυπουργό Κ. Καραμανλῆ.

Οἱ συνομιλίες τῶν δύο ἀνδρῶν περιστράφηκαν, κατά κύριο λόγο, γύρω ἀπό τό περιεχόμενο καί τίς προοπτικές τῶν διμερῶν συζητήσεων πού εἶχε ἐγκαινιάσει, στίς 4 Ὀκτωβρίου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μέ τό νέο κυβερνήτη τῆς Κύπρου, Σέρ Τζών Χάρντιγκ. Ἤδη, ὁ ἐθνάρχης εἶχε ἀπορρίψει τίς ἀρχικές προτάσεις τοῦ Βρετανοῦ συνομιλητῆ του γιά τήν εἰσαγωγή συντάγματος πού θά ὁδηγοῦσε σέ αὐτοκυβέρνηση, καί εἶχε ἀντιπροτείνει τήν ἀναγνώριση τῆς αὐτοδιαθέσεως σέ συνδυασμό μέ τήν πρόβλεψη ἑνός μεταβατικοῦ σταδίου πλήρους αὐτοκυβερνήσεως. Συγκεκριμένα, τό κείμενο τῶν ἀντιπροτάσεών του προέβλεπε ὅτι:

Πρῶτον, «ἡ ἀναγνώρισις ὑπό τῆς βρεταννικῆς Κυβερνήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου πρός αὐτοδιάθεσιν ἀποτελεῖ τήν ἀπαραίτητον βάσιν διά τήν λύσιν τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος», δεύτερον, «μετά τήν ἐπίσημον αὐτήν ἀναγνώρισιν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θά ἦτο πρόθυμος ὅπως συνεργασθῇ μετά τῆς βρεταννικῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν σύνταξιν συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως καί εἰς τήν ἄμεσον θέσιν αὐτοῦ ἐν ἰσχύι», τρίτον, «ὁ χρόνος τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως θά ἀποτελέση ἀντικείμενον συζητήσεως μεταξύ τῆς βρεταννικῆς Κυβερνήσεως καί τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι θά ἐκλεγοῦν βάσει τοῦ συντάγματος».

Ἡ ἄφιξη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου συνέπεσε χρονικά μέ τίς δηλώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ στόν ἀνταποκριτή τοῦ Πρακτορείου «Γιουνάιτεντ Πρές», μέ ἀφορμή

τίς ὁποῖες καί παρατήρησε ὅτι εἶναι «ἀπολύτως ἱκανοποιημένος ἀπό τάς τελευταίας δηλώσεις τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, σχετικῶς μέ τήν πολιτικήν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος» καί ὅτι «τήν ἱκανοποίησιν ταύτην συμμερίζεται πλήρως ὁ κυπριακός λαός». Καί σέ νεώτερη δήλωσή του, στίς 31 Ὀκτωβρίου, θά τονίσει ὅτι «εἶναι ἀκόμη νωπαί αἱ ἐπί τῇ ἐθνικῇ ἐπετείῳ ἐκδηλώσεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ λαοῦ ὑπέρ τῆς Κύπρου καί συγκινητική ἡ ἔμπρακτος συμπαράστασις πάντων».

Στήν πρώτη ἐπικοινωνία του μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο, μετά τήν ἀνάληψη τῆς πρωθυπουργίας, ἀναφέρεται ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ μεταγενέστερο προσωπικό σημείωμα του:

«Καθ' ὅλην τήν προηγηθεῖσαν τῶν ἐκλογῶν περίοδον, εἶχα νά ἀντιμετωπίσω πολλά καί δυσχερῆ προβλήματα. Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι καί τά ἐργατικά συνδικάτα, ἐπωφελούμενα τῶν ἐκλογῶν, διετύπωναν παράλογα αἰτήματα καί ἤσκουν πίεσιν ἐπί τῆς Κυβερνήσεως διά τήν ἱκανοποίησίν των. Ἐνέσκηψε βαρύς χειμών καί ἀπεκλείσθησαν λόγω χιόνος πολλαί περιοχαί τῆς χώρας, τάς ὁποίας ἔπρεπε νά ἐφοδιάσωμεν μέ ἀεροπορικάς ρίψεις. Μεγάλαι πλημμύραι ἐπηκολούθησαν, αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν ἐκτεταμένας ζημίας καί φροντίδας διά τήν Κυβέρνησιν. Ἀλλά, προπαντός, μέ ἀπησχόλησε τό Κυπριακόν, τό ὁποῖον εἶχεν εἰσέλθει εἰς μίαν ἀπό τάς κρισιμωτέρας φάσεις.

»Μετά τήν ἀποτυχίαν τῆς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου καί τά τραγικά γεγονότα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀγγλική Κυβέρνησις, τήν 4ην Ὀκτωβρίου 1955, ἤρχισε διαπραγματεύσεις μέ τόν Μακάριον διά τοῦ στρατάρχου Χάρντιγκ. Τόν Μακάριον τόν εἶχα δεχθῆ ὀλίγον χρόνον μετά τήν ὁρκωμοσίαν τῆς Κυβερνήσεώς μου καί εἴχομεν συμφωνήσει ἐπί τῆς ἀκολουθητέας γραμμῆς. Ἦτοι, εἰλικρινής καί πλήρης συμπαράστασις ἐκ μέρους μας, ἐκτιμουμένων ὅμως τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἑλλάδος καί τῶν κινδύνων εἰς τούς ὁποίους ἦσαν ἐκτεθειμένα ἄλλα τμήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

»Ὁ Μακάριος, φλογερός πατριώτης, ἦτο ἄνθρωπος εὔστροφος καί τολμηρός. Τόν θέλγει τό ἐπικινδύνως ζῆν καθώς καί ἡ δημοσιότης. Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς ἦτο φυσικόν νά εὑρίσκη τήν Κύπρον μικράν διά τάς φιλοδοξίας του. Καί φαίνεται ὅτι, διά νά τήν φέρη εἰς τά μέτρα του, τήν καθίστα κατά καιρούς πηγήν παγκοσμίου ἀνησυχίας.

»Ἡ συνεργασία καθίστατο πολλάκις δυσχερής, διότι, ἐνδιαφερόμενος διά τήν προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ, παρέβλεπε τάς ἐπιπτώσεις, πού θά ἠδύνατο νά ἔχη ὁ χειρισμός του ἐπί τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καί ἐπί τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὁμογενῶν»[204].

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἀφορμή ἀσύστατες διαδόσεις γύρω ἀπό τίς προθέσεις τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι στό Κυπριακό, δίνει στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις δέν πρόκειται νά θέση τήν κοινήν γνώμην καί τόν πολιτικόν κόσμον ἐνώπιον τετελεσμένου γεγονότος ἐπί τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος. Εἰς τήν περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελεν ὑπάρξει πρόοδος εἰς τό ζήτημα καί προετείνετο λύσις, ἡ Κυβέρνησις, πρό τῆς λήψεως οἱασδήποτε ἀποφάσεως, θά θέση ταύτην ὑπ' ὄψιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων καί τῆς Βουλῆς ἀκόμη, ὥστε νά ἐκφράζη αὕτη τήν ὁμοφωνίαν τοῦ ἔθνους».

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μετά τήν ἐκδήλωση καί νέου ἐπεισοδίου σέ βάρος Ἑλλήνων ἁλιέων ἔξω ἀπό τίς μικρασιατικές ἀκτές, μονάδες τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἐγκαινιάζουν περιπολίες μεταξύ τῶν τουρκικῶν παραλίων καί τῶν νησιῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου, προκειμένου νά προστατεύσουν, ἔστω καί μέ τά ὅπλα, τά ἑλληνικά σκάφη.

Τά δραστικά αὐτά μέτρα θά ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν καθολική ἀναστολή τῶν τουρκικῶν προκλήσεων στήν περιοχή.

2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Σέ σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀποφασίζεται ἡ ἐπαναφορά τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑπηρεσιακῶν νομαρχῶν.

Ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός δήλωσε, μετά τή σύσκεψη, ὅτι ἡ λήψη τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως ἀποβλέπει στήν καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῆς Διοικήσεως, ἐνῶ παράλληλα ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, Ι. Τριανταφύλλης, ἀνακοίνωσε τά ἀκόλουθα:

«Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τήν ἄμεσον ἐπαναφοράν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὑπηρεσιακῶν (ἠμιμονίμων) νομαρχῶν. Τό σχετικόν νομοθετικόν διάταγμα, ἐγκριθέν κατά τήν σημερινήν συνεργασίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, θά κατατεθῆ ἀμέσως εἰς τήν Ἐπιτροπήν Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς.

»Συμφώνως πρός τό νομοθετικόν διάταγμα, ἡ ἐπιλογή τῶν νομαρχῶν θά γίνεται ὑπό τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΔΥ καί τοῦ προέδρου τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους. Ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς θά εἶναι ὑποχρεωτική διά τόν ὑπουργόν. Ἡ θητεία προβλέπεται πενταετής, ἀντί τῆς τριετοῦς, τοῦ ἰσχύοντος ἄλλοτε νόμου.

»Τό μέτρον, παραλλήλως πρός τήν ἐξύψωσιν τῆς Διοικήσεως, ἀποβλέπει καί εἰς τήν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων διά τήν διενέργειαν ἀδιαβλήτων ἐκλογῶν προϋποθέ-

σεων, δοθέντος ὅτι ταχύτατα οἱ ἐπιλεγησόμενοι νομάρχαι θ' ἀναλάβουν τά καθήκοντά των».

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ ἀπάντηση διαδόσεων γιά δῆθεν παρέλκυση τοῦ χρόνου διεξαγωγῆς τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἐπαναβεβαιώνει κατηγορηματικά τήν πρόθεση τῆς Κυβερνήσεως νά ἐμμείνει στίς ἤδη καθορισμένες ἡμερομηνίες.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει:

Ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς, ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁποίου ἐτέθησαν χθές τήν ἑσπέραν ὑπό τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου πληροφορίαι περί μεταθέσεως τοῦ χρόνου διενεργείας τῶν ἐκλογῶν, προέβη εἰς τήν κατηγορηματικήν δήλωσιν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά εἶναι ἀπολύτως συνεπής πρός τάς προγραμματικάς ἐπαγγελίας της περί διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν ἐντός τῆς ἀνοίξεως καί οὐχί βραδύτερον τοῦ Ἀπριλίου. Πρός τοῦτο, ἡ Κυβέρνησις θά καταθέση ὁπωσδήποτε τό ἐκλογικόν νομοσχέδιον εἰς τήν Βουλήν μέχρι τῆς 20ῆς Νοεμβρίου. Μέ τήν ἐνέργειάν της αὐτήν, προσέθεσεν ὁ κ. πρωθυπουργός, ἡ Κυβέρνησις παρέχει εἰς τόν πολιτικόν κόσμον πλήρη ἐπάρκειαν χρόνου διά τήν ὀργάνωσιν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος. Εἰς τά κόμματα ἐναπόκειται νά συμβάλουν καί αὐτά ὅπως ἡ ψήφισις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου πραγματοποιηθῆ πρό τῶν Χριστουγέννων.

Ἐρωτηθείς ἄν ἀντιμετωπίζεται ἐνδεχόμενον ἐπισπεύσεως τῶν ἐκλογῶν, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐτόνισεν ὅτι *«ἡ Κυβέρνησις οὐδένα λόγον ἔχει οὔτε ἐπισπεύσεως, ἀλλ' οὔτε καί ἐπιβραδύνσεως, τῶν ἐκλογῶν πέραν τοῦ Ἀπριλίου. Ἐπιθυμία τῆς Κυβερνήσεως εἶναι»*, κατέληξεν ὁ κ. πρωθυπουργός, *«νά χρησιμοποιήση τόν μέχρι τοῦ Ἀπριλίου χρόνον διά νά πραγματοποιήση ἕνα θετικόν καί γόνιμον ἔργον»*[205].

Παράλληλα, ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν ἐγκαινιάζει τίς κατ' ἰδίαν διαβουλεύσεις μέ τούς ἀρχηγούς τῶν κομμάτων, προκειμένου νά πληροφορηθεῖ τίς ἀπόψεις τους γιά τό νέο ἐκλογικό σύστημα.

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται, παρουσία καί τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καί Συντονισμοῦ, Α. Ἀποστολίδη, τόν πρέσβη τῶν ΗΠΑ, Κ. Κάννον, συνοδευόμενο ἀπό τόν ἀρχηγό τῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς στήν Ἑλλάδα. Ὁ Κ. Κάννον, κατά τήν ἔξοδό του ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο περιορίστηκε νά δηλώσει ὅτι «ἐκάμαμεν γενικήν ἀνασκόπησιν ὅλων τῶν θεμάτων συμπεριλαμβανομένων καί τῶν οἰκονομικῶν», ἐνῶ ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε ὅτι *«συνεζητήθησαν γενικά θέματα»*. Σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πληροφορίες, ἡ συζήτηση περιστράφηκε γύρω ἀπό τό οἰκονομικό πρόβλημα τῆς χώρας καί, εἰδικότερα, τό θέμα τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν, τίς ὁποῖες ἡ Κυβέρνηση, σύμφωνα μέ τήν πρόσφατη δήλωση τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἔχει τήν πρόθεση νά ἐλαττώσει. Συγκεκριμένα, σύμφωνα μέ ἔγκυρη πηγή, συζητήθηκε τό θέμα τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας πρός τήν Ἑλλάδα γιά τό τρέχον οἰκονομικό ἔτος. Ἀναγγέλθηκε ὅτι τό ὕψος τῆς βοήθειας, στήν ὁποία δέν περιλαμβάνονται οἱ παροχές καί δωρεές σέ διάφορα εἴδη, θά κυμανθεῖ μεταξύ τῶν 62 καί 63 ἑκατ. δολλαρίων.

Σχετικά, σέ τηλεγράφημά του, στίς 7 Νοεμβρίου, ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκης, ἐπεσήμανε στόν Ἕλληνα πρέσβη στήν Οὐάσιγκτων:

«Εἰς ἐνίσχυσιν γενομένου ἐνταῦθα διαβήματος ἐκ μέρους κ. πρωθυπουργοῦ καί κ. ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν πρός κ. Κάννον ἐπί ἐπειγόντων οἰκονομικῶν θεμάτων τῆς χώρας, παρακαλοῦμεν προβῆτε ἄμεσον διάβημα παρά State Department, ἐκθέτοντες ὡς κάτωθι Desiderata Κυβερνήσεως, ἐν συνδυασμῷ πρός λοιπά πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς φύσεως ἐσωτερικά προβλήματα, περί ὧν προηγούμενα ἡμῶν τηλεγραφήματα ἐν συναφείᾳ πρός ἤδη γενόμενα ἐπί τοῦ προκειμένου ἐνταῦθα καί ἐν Παρισίοις ὑπ' ἐμοῦ διαβήματα:

»Συνολικόν ὕψος παρεχομένης οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἐξ 62 ἑκατομμυρίων δολλαρίων κρίνεται ἱκανοποιητικόν. Οὐχ' ἧττον προσπάθεια ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρός προώθησιν κυρίων καί ἀπαραιτήτων θεμάτων οἰκονομικοῦ, κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ περιεχομένου, ἵνα δύναται ἐξασφαλίση ὑπέρ ἑαυτῆς σοβαράς προϋποθέσεις ἐπιτυχίας, δέον ὅπως πέραν ἀνεπιφυλάκτου καί συνεχοῦς συμπαραστάσεως ἀμερικανικοῦ παράγοντος λάβη αὕτη καί πρόσθετον συγκεκριμένην μορφήν ὡς ἀκολούθως:

1. Παραχωρούμενα ὑπό ἀποστολῆς δι' ἐφέτος Counterparts ἀνέρχονται εἰς 1000 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἔναντι περυσινῶν 1500 ἑκατομμυρίων. Κατώτερον, ἐν συγκρίσει πρός χορηγηθέν κατά περυσινήν χρῆσιν ποσόν, τοῦτο δέν ἐξαρκεῖ κατόπιν προσθέτων δαπανῶν αὐξήσεως μισθῶν κατά τό παρελθόν, ἅς ἀντιμετωπίζει Κυβέρνησις καί κυρίως λόγω προσφάτων θεομηνιῶν, ὧν δυσμενής ἐπίδρασις ἐπί μελλούσης γεωργικῆς παραγωγῆς δέον θεωρηθῆ ὡς δεδομένη. Δι' ὅ προβλέπεται ἤδη καί αἰτεῖται αὔξησις τούτου εἰς ἐπίπεδον δραχμῶν 1400 ἑκατομμυρίων περίπου.

2. Συνδρομή ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως δι' ἔγκρισιν ὑπό Διεθνοῦς Τραπέζης Ἀνασυγκροτήσεως δανείου 10 ἑκατομμυρίων δολλαρίων δι' ἐργοστάσιον ἀζώτου. Κατά ἔκθεσιν Cooper ἔργον τυγχάνει τραπεζιτικῶς ἀπολύτως ὑγιές, σημειοῦμεν δέ πρός τούτοις ἀντιπληθωρικόν αὐτοῦ χαρακτῆρα λόγω συντελεσθησομένης αὐξήσεως γεωργικῆς παραγωγῆς.

3. Προικοδότησις Ἀγροτικῆς Τραπέζης διά 10 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, βάσει Νόμου 480, ἅτινα προέλθουν ἐκ διαθέσεως γεωργικῶν πλεονασμάτων. Ὅσον ἀφορᾶ καλήν χρησιμοποίησιν ποσοῦ τούτου, Κυβέρνησις δέν θά εἶχεν ἀντίρρησιν δεχθῆ ἔλεγχον Τραπέζης ἀσκούμενον παρ' εἰδικοῦ Ἀμερικανοῦ.

»Ἐν σχέσει πρός πάντα ἀνωτέρω δέον τονισθῆ ὅτι Κυβέρνησις χωρήση εἰς ἐκτέλεσιν οἰκονομικοῦ αὐτῆς προγράμματος μεθ' ὅλης ἐπιβαλλομένης προσοχῆς καί μετ' ἰδιαιτέρας φροντίδος ὅπως ἀποφευχθοῦν οἱοιδήποτε κίνδυνοι πληθωρισμοῦ. Κυρίαν μέριμναν ἀποτελεῖ κατάθεσις ἰσοσκελισμένου προϋπολογισμοῦ καί ἐξασφάλισις αὐστη-

ρᾶς αὐτοῦ ἐκτελέσεως μέ πρόβλεψιν μάλιστα ὅπως μή ἐξαντληθοῦν προβλεπόμεναι πιστώσεις, ἀλλ' ἀπομείνη σημαντικόν ἀδιάθετον ὑπόλοιπον ἐξοικονομουμένου οὕτω ἀντιστοίχου τμήματος ἀμερικανικῆς βοηθείας»[206].

3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

'Η Κυβέρνηση ἐξαγγέλλει τή λήψη ἄμεσων μέτρων γιά τή μείωση τῶν δασμῶν καί φόρων στή ζάχαρη καί σέ ἄλλα βασικά εἴδη πρώτης ἀνάγκης, τήν πρόβλεψη προστατευτικῶν δασμῶν γιά τήν ἑλληνική βιομηχανία καί τή μέριμνα γιά τήν προστασία τῆς ἐργασίας τῶν 'Ελλήνων ἐργαζομένων.

Συνοπτικά, τό σχετικό εἰδησεογραφικό ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

'Η Κυβέρνησις κατέθεσε χθές τήν ἑσπέραν εἰς τήν 'Επιτροπήν 'Εξουσιοδοτήσεως τρία βασικά σχέδια νομοθετικῶν διαταγμάτων. Τά σχέδια ταῦτα κατέθεσαν ὁ ὑπουργός καί ὁ ὑφυπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, κ.κ. Α. 'Αποστολίδης καί Λ. Δερτιλῆς, εὑρίσκονται δέ ταῦτα ἐντός τῶν πλαισίων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως καί ἀποβλέπουν: α) εἰς τήν μείωσιν τῶν τιμῶν βασικῶν εἰδῶν λαϊκῆς καταναλώσεως, ὡς εἶναι ἡ ζάχαρις, ὁ βακαλάος, αἱ ρέγγες, τό κατεψυγμένον κρέας, ὁ τυρός φέτα κ.λ.π., β) εἰς τήν προστασίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καί συγκεκριμένως τῆς σιδηρουργίας, τῆς βιομηχανίας ξύλου καί τῆς βιομηχανίας παραγωγῆς εἰδῶν ἠλεκτρισμοῦ (θερμοσίφωνες, ψυγεῖα, κουζίναι κ.λ.π.), καί γ) εἰς τήν προστασίαν τῆς ἐργασίας τῶν 'Ελλήνων ἐργατῶν διά τῆς παροχῆς ἀδείας εἰς τάς ὑπό ἀναγκαστικήν διαχείρισιν βιομηχανικάς ἐπιχειρήσεις, ὅπως μετέχουν εἰς δημοπρασίας διενεργουμένας ὑπό τοῦ Δημοσίου ἤ ὑπό ὀργανισμῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Δημοσίου, θά ἐπιφέρουν ἀξιόλογον μείωσιν τῶν τιμῶν βασικῶν εἰδῶν καί θά συντελέσουν εἰς τήν ἀναληφθεῖσαν προσπάθειαν διά τήν συγκράτησιν καί ἐν συνεχείᾳ διά τήν πτῶσιν τοῦ τιμαρίθμου. 'Η ζημία τοῦ Δημοσίου ἐκ τῆς μειώσεως τῶν δασμῶν καί φόρων ἐπί τῶν βασικῶν εἰδῶν ἀνέρχεται εἰς 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν, θά καλυφθῆ δέ αὕτη, ὡς ἐδήλωσεν ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν κ. 'Αποστολίδης, δι' ἀντιστοίχων οἰκονομιῶν εἰς τά δημόσια ἔξοδα[207].

Στά κυβερνητικά μέτρα ἀναφέρεται ἀναλυτικά, σέ κύριο ἄρθρο, ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή».

Προχθές ἡ Κυβέρνησις, διά τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν της, κατέθεσεν εἰς τήν 'Επιτροπήν 'Εξουσιοδοτήσεως τρία σχέδια νομοθετημάτων, τά ὁποῖα κατατείνουν πρός ἕναν κύριον ἀντικειμενικόν σκοπόν: εἰς τήν δημιουργίαν συνθηκῶν ἀνετωτέρου βίου. Τό ἕνα σχέδιον νόμου ἀποβλέπει εἰς τήν μείωσιν τῶν τιμῶν ὡρισμένων εἰδῶν βασικῆς καταναλώσεως δι' ὅλας τάς κατηγορίας τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά καί διά τάς ἐργαζομένας τάξεις ἰδιαιτέρως. Διότι, ἐάν ἡ ζάχαρις καταναλίσκεται ἀπό ὅλα τά σπίτια, εἰς τά πλούσια δέ περισσότερον, ὁ βακαλάος, ἡ ρέγγα, τό κατεψυγμένον κρέας καί ἡ φέτα εἶναι τροφή τῶν πτωχοτέρων στρωμάτων. Καί πρό ὀλίγων ἡμερῶν, ὅταν ἐμειοῦτο ἡ τιμή τοῦ ψωμιοῦ, τόν λαόν ηὐνόει περισσότερον ἡ ὑποτίμησις.

Τό δεύτερον νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως ἀποσκοπεῖ εἰς τήν προστασίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας — δηλαδή τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καί ἐργασίας. 'Υποβοηθεῖται δηλαδή ἡ ἑλληνική δραστηριότης καί δή εἰς τομεῖς εἰς τούς ὁποίους ἡ ἐπίδοσις τῶν βιομηχανιῶν μας φθάνει νά ἀμιλλᾶται ἐπιτυχῶς τήν ξένην. Διά τῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς, ἀφ' ἑνός μέν ἐνθαρρύνεται ἡ ἐγχώριος παραγωγή, ἀφ' ἑτέρου δέ παρέχεται ἐργασία εἰς περισσοτέρας ἑλληνικάς χεῖρας. Παραλλήλως, ἀποταμιεύεται συνάλλαγμα καί δημιουργοῦνται αἱ προϋποθέσεις πρός μεγαλυτέραν ἀγοραστικήν ἱκανότητα τοῦ πληθυσμοῦ. 'Η ἀγοραστική αὐτή ἱκανότης ἔχει πάλιν ὡς ἀπώτερον ἀποτέλεσμα τήν ὕψωσιν τῆς πολιτιστικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ μας.

Τό τρίτον νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως προνοεῖ διά τήν προστασίαν τῆς ἐργασίας τῶν 'Ελλήνων ἐργατῶν διά τῆς παροχῆς ἀδείας εἰς τάς ὑπό ἀναγκαστικήν διαχείρισιν βιομηχανικάς ἐπιχειρήσεις, ὅπως μετέχουν εἰς δημοπρασίας διενεργουμένας ὑπό τοῦ Δημοσίου ἤ ὑπό ὀργανισμῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Δημοσίου. Πρόκειται περί τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκείνων πού ἔμειναν συνήθως ἀργαί λόγω τῆς μή ἐκπληρώσεως τῶν πρός τό Δημόσιον ὑποχρεώσεών των καί διά τῆς ἀδρανείας των εὑρίσκοντο εἰς τήν ἀνάγκην ἤ νά ἀπολύουν προσωπικόν ἤ νά παραμένουν εἰς ἐπικίνδυνον στασιμότητα. 'Η στασιμότης αὐτή, ἐνῶ ἀπεστέρει τό Δημόσιον τῶν εἰς αὐτό ὀφειλομένων — οὐκ ἄν λάβοις παρά τοῦ μή ἔχοντος... — ἐγίνετο ἐξ ἑτέρου ἀφορμή διογκώσεως τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνεργίας καί ἀπονεκρώσεως μερικῶν ἐνίοτε τομέων τῆς ἐθνικῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος. 'Ηταν κατά τινα τρόπον «παγωμέναι βιομηχανίαι», μέ παγωμένας ἐπίσης τάς χορηγηθείσας ποτέ εἰς αὐτάς πιστώσεις. Διότι ἡ διαχείρισις τῶν ἀκινητοποιημένων αὐτῶν ἐπιχειρήσεων ὑπό τοῦ Δημοσίου ἦτο μία ἄλλη μορφή ἀδρανείας. Τώρα αἱ ἐπιχειρήσεις αὐταί θά ἔχουν τήν δυνατότητα νά μετέχουν εἰς τάς δημοπρασίας τοῦ Δημοσίου καί νά δέχωνται παραγγελίας, ἐφόσον θά ἦσαν μειοδότριαι. 'Αλλά δέν θά εἶχαν τό δικαίωμα νά διαχειρίζωνται ἀνεξελέγκτως τάς προκαταβολάς πού θά ἐχορήγει εἰς αὐτάς τό Δημόσιον πρός ἐκτέλεσιν τῶν ἀναλαμβανομένων παραγγελιῶν. Κατά τό ὑποβληθέν πρός κρίσιν νομοσχέδιον, τό ἥμισυ τῆς ἀξίας τῆς παραγγελίας θά κατατίθεται εἰς τήν Τράπεζαν τῆς 'Ελλάδος ὑπό τοῦ Δημοσίου εἰς πίστωσίν των καί θά ἔχουν δικαίωμα νά τήν θίξουν μόνον διά τήν πληρωμήν τῶν πρώτων ὑλῶν καί τῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων. Διά τοῦ τρόπου τούτου πληροῦται διττός σκοπός. Τό μέν εὐνοεῖται ἡ παραγωγή εἰς τό πρῶτον αὐτῆς στάδιον — τό συνήθως ἀγροτικόν — τό δέ παρέχεται καί πάλιν ἡ δυνατότης πρός ἐργασίαν εἰς ἑλληνικάς ἐργατικάς χεῖρας.

Καί ἀφοῦ ὑπογραμμίζει ὅτι «τά τρία αὐτά μέτρα εἶναι τρεῖς ἐπιτυχεῖς βολαί ἐναντίον τοῦ τιμαρίθμου», τό ἄρθρο καταλήγει:

'Επί πληθυσμοῦ 7.000.000, οἱ ἄποροι κατά τρίμηνον 'Απριλίου — 'Ιουνίου 1955 ἀνῆλθον εἰς 2.670.726, δηλαδή εἰς τά 33,80% ἐπί τοῦ συνόλου. 'Από τούς ἀπόρους αὐτούς τά 25% εἶναι ἄποροι Α΄ κατηγορίας, ἔχουν δηλαδή μηνιαῖον εἰσόδημα — μηνιαῖον...— κάτω τῶν 120 δρχ. κατ' ἄτομον. Οἱ ὑπόλοιποι δέν εἶναι εἰς μοῖραν καλυτέραν. Διότι οὐδείς ὑπερβαίνει τάς 240 δραχ. μηνιαίως. 'Η φοβερά

αὐτή στατιστική μᾶς λέγει δηλαδή ὅτι τό τρίτον ἀκριβῶς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας — τά 33,80% — ἔχει πρός διατροφήν, ἔνδυσιν, στέγασιν κ.λ.π. εἰσόδημα κυμαινόμενον ἀπό 4 ἕως 8 δραχμάς τήν ἡμέραν.

Ἀσφαλῶς εἰς τήν ἐφιαλτικήν αὐτήν εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ πτωχεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, αἱ οἱαιδήποτε μειώσεις εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης δέν πρόκειται νά ἐπιφέρουν καμμίαν οὐσιαστικήν ἀλλαγήν. Διότι τό μέγα πρόβλημα θά μένη τραχύ εἰς τήν φυσιογνωμίαν τῶν ἀριθμῶν, θλιβερόν ὡς διαπίστωσις, ἀπειλητικόν ὡς πραγματικότης. Ἀλλά ἐπιβάλλει ἡ στατιστική εἰς τήν Κυβέρνησιν ὡς πρώτην αὐτῆς σκέψιν καί ὡς κορυφαίαν της μέριμναν τήν προσπάθειαν τῆς δημιουργίας ὅρων ζωῆς περισσότερον ἀνεκτῆς διά τόν ἑλληνικόν λαόν. Γι' αὐτό, ἀκριβῶς, ἡ εὐαισθησία πού δείχνει ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν ὑπόθεσιν τοῦ τιμαρίθμου εἶναι ἀξία ἐπαίνου. Καί τά μέτρα της — ἀρχή, ἐλπίζομεν, ἄλλων πού θά ἀκολουθήσουν — πρέπει νά ἐνθαρρυνθοῦν ἀπό τήν κοινήν γνώμην. Διότι τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τῆς πολιτικῆς ὅλων τῶν Κυβερνήσεων πρέπει νά εἶναι ἡ μάχη κατά τῆς ἐκφυλιζούσης πτωχείας...[208].

5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μετά ἀπό συνεργασία τοῦ Κ. Καραμανλῆ μέ τόν ὑπουργό Δικαιοσύνης, Κ. Ἀδαμόπουλο, ἀποφασίζεται ἡ λήψη σημαντικῶν μέτρων προορισμένων νά συμβάλουν στήν παγίωση τοῦ κλίματος πολιτικῆς ὁμαλότητας καί νά προστατεύσουν τά συμφέροντα τοῦ Δημοσίου. Τά μέτρα, σύμφωνα μέ τή διατύπωση τῆς σχετικῆς κυβερνητικῆς ἐξαγγελίας, εἶναι τά ἀκόλουθα:

1. Ἀπολύονται τῶν φυλακῶν οἱ καταδικασθέντες ἐπί κατασκοπίᾳ καί παραβάσει τοῦ νόμου 509 «περί προστασίας τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος», 11 ἀξιωματικοί καί ὑπαξιωματικοί τῆς ἀεροπορίας, ἀμνηστευομένων διά νόμου τῶν ἀδικημάτων των.

2. Ὅλοι οἱ φάκελλοι τῶν κρατουμένων εἰς τάς φυλακάς καταδίκων κομμουνιστῶν, ἀνερχομένων εἰς 5000 περίπου, θά ἐπανεξετασθοῦν μέ ταχύτερον ρυθμόν, οὕτως ὥστε νά ἀπολυθοῦν οἱ κρατούμενοι, ἐκτός τῶν ἐπικινδύνων.

3. Καθιεροῦνται αὐστηρόταται ποιναί κατά τῶν φοροφυγάδων. Διετάχθη ἤδη ἡ δίωξις διαφόρων βιομηχάνων, παραβατῶν τῶν φορολογικῶν νόμων.

4. Ὁ ἔλεγχος διά τάς πράξεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τῶν ὑπαλλήλων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου θά ἀνατεθῆ εἰς μέλη τοῦ ΑΣΔΥ, τά ὁποῖα θά ἔχουν δικαίωμα νά ἐρευνοῦν ἀκόμη καί τόν τρόπον ζωῆς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Σέ σχετική ἀνακοίνωση, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης ὑπογραμμίζει, μεταξύ ἄλλων:

«Τά μέτρα ταῦτα δέν εἶναι μέν γενικῆς μορφῆς, διότι ἄν ἦσαν τοιαῦτα, θά ἦτο ἐνδεχόμενον νά περιλάβωσι καί ἄτομα ἀνεπίδεκτα βελτιώσεως καί ἐθνικῶς ἐπικίνδυνα, ἡ τῶν ὁποίων ἡ ἀπόλυσις θά ἀπετέλει πρόκλησιν κατά τῆς κοινωνίας, ἀλλά ἀποβλέπουσιν εἰς τήν ἐπανεξέτασιν μιᾶς ἑκάστης τῶν περιπτώσεων μέ ταχύτατον ρυθμόν, ὥστε τελικῶς νά λάβωσι τήν μορφήν ὁμαδικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος. Συγχρόνως ἡ Κυβέρνησις θά εἰσηγηθῆ εἰς τήν Βουλήν τροποποίησιν τοῦ Νόμου 2058/1952 "περί μέτρων εἰρηνεύσεως" ἐπί σκοπῷ, τό μέν νά περιληφθῶσιν εἰς τό μέτρον τοῦτο πᾶσαι αἱ ποιναί αἱ στερητικαί τῆς ἐλευθερίας, τό δέ ἡ πρωτοβουλία καί ἡ εὐθύνη τῆς ἀπολύσεως νά ἀναληφθῆ ὑπό τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ἄνευ, ὡς συνέβαινε μέχρι τοῦδε, συμφώνου γνώμης τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς».

Σέ σχόλιό της, εὐθύς μετά τήν ἐξαγγελία τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων, ἡ ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» τονίζει ἐπιγραμματικά:

Τά ἐξαγγελθέντα χθές μέτρα ἀποδεικνύουν ἄλλην μίαν φοράν τήν ἀποφασιστικότητα τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Καραμανλῆ, διότι ἐπιλύονται οὕτω σοβαρώτατα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀφήνοντο μέχρι τοῦδε ἐν ἐκκρεμότητι διά λόγους ἀναποφασιστικότητος. Εἶναι ἀξιοσημείωτος, ἐξ ἄλλου, ἡ δραστηριότης καί ταχύτης, μέ τήν ὁποίαν τίθενται εἰς ἄμεσον ἐφαρμογήν. Ἤδη, καταρτίζονται ἐν σπουδῇ ὅλα τά σχετικά νομοσχέδια, ἐνῶ οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί προβαίνουν μέ γοργόν ρυθμόν εἰς τήν ἐξέτασιν τῶν φακέλλων τῶν ἐξορίστων καί καταδίκων κομμουνιστῶν καί καταρτίζουν τάς ὑπό τῶν μέτρων προβλεπομένας ἐπιτροπάς[209].

Τό νομοσχέδιο «περί ἀμνηστεύσεως καί παραγραφῆς ἀδικημάτων» θά συζητηθεῖ ἀπό τή Νομοθετική Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς, καί θά ψηφιστεῖ, στό σύνολό του, στίς 10 Νοεμβρίου.

8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει τήν κατάργηση τοῦ καθεστῶτος τῆς ἑτεροδικίας, τό ὁποῖο εἶχε καθιερωθεῖ στήν Ἑλλάδα μέ τό 694/48 καί ἐπεκταθεῖ μέ τά Ν.Δ. 2672 καί, κυρίως, 2733 τοῦ 1953 — βάσει τῆς σχετικῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας «περί στρατιωτικῶν εὐκολιῶν».

Σέ σχετικές ἀνακοινώσεις του πρός τούς δημοσιογράφους, ὁ πρωθυπουργός ὑπογράμμισε:

«Ἡ Κυβέρνησις, εὐθύς ἅμα τῷ σχηματισμῷ της, ἔθεσεν ἐνώπιον τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως τό ζήτημα τῆς τροποποιήσεως τῶν ἰσχυουσῶν ὑπέρ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀμερικανῶν διατάξεων περί ἑτεροδικίας, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργουν καθεστώς ἄνισον διά τήν Ἑλλάδα ἔναντι ἐκείνου, τό ὁποῖον ὑφίσταται εἰς τάς ἄλλας χώρας τοῦ NATO. Ἡ ἐνταῦθα ἀμερικανική πρεσβεία μοῦ ἀνήγγειλε σήμερον, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπεδέχθη τήν πρότασιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περί τροποποιήσεως τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων, εἰς τρόπον ὥστε νά ἐναρμονισθοῦν αὗται πρός τάς ἰσχυούσας εἰς τάς ἄλλας χώρας μέλη τοῦ NATO».

[Σέ κείμενο νεώτερης κυβερνητικῆς ἀνακοινώσεως, στίς 30 Δεκεμβρίου, θά καθοριστεῖ ἡ διαδικασία

γιά τή συμβατική ρύθμιση τοῦ θέματος:

«Τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1955 ἡ ἀμερικανική πρεσβεία ἀνεκοίνωσεν ἐπισήμως εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν ὅτι ἡ ἀμερικανική Κυβέρνησις ἀπεδέχετο κατ' ἀρχήν τήν ἑλληνικήν πρότασιν περί ἀναθεωρήσεως τοῦ ἄρθρου 3 τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας τῆς 12ης Ὀκτωβρίου 1953 "περί στρατιωτικῶν εὐκολιῶν", τῆς προβλεπούσης τό νομικόν καθεστώς τοῦ στρατιωτικοῦ καί πολιτικοῦ προσωπικοῦ τῆς εἰδικῆς ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς διά τήν ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας ταύτης.

»Πρός τούτοις, ἡ ἀμερικανική πρεσβεία ἐδήλωσεν ὅτι ἀνέμενε τάς σχετικάς ἐγγράφους προτάσεις τοῦ State Department, δι' ὧν καί θά ἐξουσιοδοτεῖτο νά ἀρχίση τάς ἐπί τοῦ θέματος διαπραγματεύσεις μετά τοῦ Β. ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

»Τῇ 23ῃ Δεκεμβρίου ἐλήφθη καί ἀνεκοινώθη εἰς τό Β. ὑπουργεῖον τμῆμα τῶν προτάσεων τούτων, αἵτινες ἤδη μελετῶνται ὑπό τῆς ἐπί τούτῳ ὁρισθείσης ὑπό τοῦ κ. ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου του.

»Ἡ πρώτη συνάντησις τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς μετά τῶν ἁρμοδίων ὑπαλλήλων τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας θά λάβη χώραν ἀμέσως μετά τάς ἑορτάς.

Σκοπός τῶν διαπραγματεύσεων θά εἶναι ἡ ἐξομοίωσις τῶν ἰσχυουσῶν ἐν Ἑλλάδι διατάξεων περί ἑτεροδικίας πρός ἐκείνας αἵτιναι ἰσχύουν εἰς ἄλλα κράτη - μέλη τοῦ NATO»].

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Σέ δύο διαδοχικές συσκέψεις στό ὑπουργεῖο Βιομηχανίας ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καί Βιομηχανίας, ἀποφασίζεται ἡ προώθηση καί ἐπέκταση τῶν μεγάλων ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, οἱ συμβάσεις τῶν ὁποίων εἶχαν ὑπογραφεῖ ἀπό τήν προκάτοχη Κυβέρνηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ.

Ἀναλυτικά, σύμφωνα μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, ἀποφασίστηκαν τά ἑξῆς:

Μέγδοβας

Ὡς πρός τό ἔργον τοῦ Μέγδοβα, διά τοῦ ὁποίου προβλέπεται ἡ κατασκευή ὑδροηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου 84.000 κιλοβάτ καί ἡ δυνατότης ἀρδεύσεως 114.000 στρεμμάτων τῆς πεδιάδος Καρδίτσης, διεπιστώθη ὅτι αἱ προπαρασκευαστικαί ἐργασίαι προχωροῦν ἱκανοποιητικῶς, καθωρίσθη δέ ἡ ἐπίσημος ἐγκαινίασις τῶν ἔργων διά τήν 18ην Δεκεμβρίου ἐ.ἔ.

Πτολεμαΐς

Διά τήν ἀξιοποίησιν τῆς λιγνιτοφόρου περιοχῆς Πτολεμαΐδος ἐκυρώθη ἡ σύμβασις μεταξύ τοῦ Δημοσίου καί τῆς Ἑταιρίας Λιπασμάτων, διά τῆς ὁποίας προβλέπεται ἡ ἐξόρυξις λιγνίτου 1.800.000 τόννων ἐτησίως διά τήν παραγωγήν 200.000 τόννων λιγνιτοπλίνθων, 100.000 μεταλλουργικοῦ ἡμικώκ καί τήν ἀναγκαιοῦσαν καύσιμον ὕλην διά τό εἰς Πτολεμαΐδα ἀνεγερθησόμενον θερμοηλεκτρικόν ἐργοστάσιον ὑπό τῆς ΔΕΗ.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συμβάσεως ταύτης ὑπεγράφησαν δύο συμβάσεις μεταξύ τῆς Ἑταιρίας Λιπασμάτων ἀφ' ἑνός καί τῆς ΔΕΗ καί τῶν ΣΕΚ ἀφ' ἑτέρου, ὑπολείπεται δέ ἡ ὑπογραφή τῆς τρίτης τοιαύτης μετά τοῦ ΟΧΟΑ διά τήν μερικήν δανειοδότησιν τοῦ ἔργου. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως συνέστησεν εἰς τούς ἐκπροσώπους τῶν ἐν λόγῳ Ἑταιριῶν τήν ταχεῖαν ἐξομάλυνσιν τῶν ἀναφυεισῶν δυσχερειῶν μέ προοπτικήν νά καταστῇ ἐφικτή ἡ ὑπογραφή καί ταύτης ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν, ὁπότε ὁλοκληροῦνται αἱ προϋποθέσεις πρός ἔναρξιν τῶν προβλεπομένων διά τῆς συμβάσεως ἔργων.

Παραλλήλως, ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ΔΕΗ προβῇ ἀμέσως εἰς τήν προκήρυξιν διαγωνισμοῦ, ὁ ὁποῖος θέλει διενεργηθῇ ἐντός τοῦ Ἰανουαρίου διά τήν μελέτην κατασκευῆς καί χρηματοδότησιν τοῦ θερμοηλεκτρικοῦ ἐργοστασίου, δυνάμεως 65.000 κιλοβάτ.

Ἀχελῶος

Ὡς πρός τό μέγα καί μακρᾶς πνοῆς ὑδροηλεκτρικόν ἔργον τοῦ Ἀχελώου, ἰσχύος 180.000 κιλοβάτ καί τό ὁποῖον θά ἐξασφαλίση πρόσθετον ὕδωρ πρός ἄρδευσιν 500.000 στρεμμάτων, ἡ πρόθεσις τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νά τό φέρη τό ταχύτερον εἰς τό στάδιον τῆς πραγματοποιήσεως. Δεδομένου ὅμως ὅτι πρός τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον νά ἔχη ἐπακριβῆ γνῶσιν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης, τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔργου καί τοῦ χρόνου κατασκευῆς αὐτοῦ, ἀπεφασίσθη νά προκηρυχθῇ διεθνής διαγωνισμός διά τήν ἐκπόνησιν γενικῆς μελέτης, βάσει τῆς ὁποίας θά προωθηθῇ ἡ ταχυτέρα ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου.

Ἐξηλεκτρισμός Κρήτης

Κατά τάς αὐτάς συσκέψεις ἐξητάσθη καί τό θέμα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Κρήτης, διά τό ὁποῖον ἔχει ἐγκριθῇ δαπάνη ἐκ 5.000.000 δολλαρίων διά τάς ὁριστικάς μελέτας καί ἀπεφασίσθη ὅπως ἐνταθῇ ὁ ρυθμός τῆς συντάξεως ταύτης εἰς τρόπον ὥστε νά εὐχερανθῇ ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν πραγματοποίησιν τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς μεγαλονήσου.

Ναυπηγεῖον

Ἡ Κυβέρνησις, ἀντιμετωπίζουσα τό θέμα τῆς ἀμέσου ἱδρύσεως ἐν Ἑλλάδι ναυπηγείου καί ἐργοστασίου ἐπισκευῆς πλοίων χωρητικότητος μέχρι 50.000 τόννων, ἀπεφάσισεν ὅπως καλέση τούς δύο ἐνδιαφερθέντας οἴκους, ἵνα ἐντός 10 ἡμερῶν δηλώσουν ἐάν ἀποδέχωνται τούς ὑπό τῆς Κυβερνήσεως καθορισθέντας ὅρους. Ἡ δαπάνη τοῦ ὅλου ἔργου ὑπολογίζεται ὅτι θά ἀνέλθη εἰς 11.000.000 δολλάρια, τά ὁποῖα κατά τό μέγιστον μέρος αὐτῶν θά καλυφθοῦν ἐκ κεφαλαίων τῶν ἐνδιαφερομένων.

Διυλιστήρια Πετρελαίου

Σχετικῶς μέ τήν κατασκευήν τῶν διυλιστηρίων πετρελαίου, τά ὁποῖα θά ἐπεξεργάζωνται περί τούς 1.300.000 τόννους ἐτησίως ἀργοῦ πετρελαίου διά τήν παραγωγήν βενζίνης αὐτοκινήτων, καυσίμων ἀεριοωθουμένων, φωτιστικοῦ πετρελαίου, ἀκαθάρτου πετρελαίου ντῆζελ, μαζούτ καί ἀσφάλτου, ἤρχισαν ἤδη αἱ προκαταρκτικαί ἐργασίαι καί καθωρίσθη ὡς ἡμέρα ἐπισήμων ἐγκαινίων ἡ 15η Δεκεμβρίου ἐ.ἔ.

Παραλλήλως, παριστaμένου καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Βουρδουμπᾶ ἐλύθη ὑπό τοῦ κ. Προέδρου

τῆς Κυβερνήσεως καί τό θέμα τῆς διακινήσεως τῶν ἐκ τῶν διυλιστηρίων προϊόντων, ἀφοῦ ἠκούσθησαν αἱ ἀπόψεις τόσον τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, ὅσον καί τοῦ ΓΕΕΘΑ.

Τό ἔργον τοῦτο, τό ὁποῖον θά ἀπαιτήση δαπάνην 500.000.000 δρχ. περίπου, ἐκτελεῖται ὡς γνωστόν διά τῆς χρησιμοποιήσεως γερμανικῶν πιστώσεων καί θά ἐπιφέρη οἰκονομίαν συναλλάγματος ἀμέσως μέν 4.000.000 δολλαρίων, βραδύτερον δέ καί μετά 7ετίαν θά αὐξηθῆ εἰς 6.000.000 δολλάρια»[210].

Στή συνέχιση καί ἐπέκταση τῶν σημαντικῶν ἔργων πού εἶχαν, σέ μεγάλο ποσοστό, ἀναληφθεῖ στή διάρκεια τῆς θητείας τοῦ Κ. Καραμανλῆ στό ὑπουργεῖο Δημόσιων Ἔργων, ἀναφέρεται σχόλιο τῆς «Καθημερινῆς»:

Ἡ κυβερνητική δραστηριότης περιέλαβεν εἰς τόν κλάδον της τά μεγάλα ἔργα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομικῆς δημιουργίας. Ἀνηγγέλθη χθές ἡ ἡμερομηνία θεμελιώσεως τοῦ Διυλιστηρίου καί τοῦ Μέγδοβα καί ἡ ἀπόφασις προωθήσεως τῆς μελέτης τοῦ μεγίστου τῶν ἔργων, τοῦ Ἀχελώου, καί τοῦ χρησιμωτάτου, τῶν ναυπηγείων διά πλοῖα μεγάλου ἐκτοπίσματος. Ἀκόμη ἐλήφθη μέριμνα διά νά τερματισθοῦν αἱ ἐκκρεμότητες τῆς Πτολεμαΐδος. Ὁ πρωθυπουργός, τοῦ ὁποίου ἡ δημοσία γνώμη ἐξετίμησε τήν θετικότητα εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐκτέλεσιν τεχνικῶν ἔργων, ἐπεμελήθη προσωπικῶς τῶν θεμάτων αὐτῶν καί ἔταξεν ἤδη προθεσμίας. Τώρα ἀκόμα αἱ ἑλληνικαί δημόσιαι ὑπηρεσίαι, πᾶσαι αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, θά ὑποβληθοῦν εἰς τόν κόπον νά ἐρωτήσουν τάς συναδέλφους των τῶν Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, τί σημαίνει διά τόν κ. Καραμανλῆν τακταί προθεσμίαι καί τί σημαίνει ἡ ὑπ' αὐτοῦ προσωπικῶς παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαταγῶν του. Θά ἐννοήσουν ἐντεῦθεν, ὅτι τά μεγάλα ἔργα πρόκειται νά προχωρήσουν μέ ρυθμόν ταχύν, νέον ρυθμόν, πρός τήν ἐκτέλεσίν των. Κωλυσιεργίαι, βραδύτητες, ἀναβολαί, ἀναποφασιστικότητες δέν πρόκειται ἁπλῶς νά τιμωρηθοῦν· ἡ τιμωρία εἰς τάς περιστάσεις αὐτάς δέν ἔχει σημασίαν. Σημασίαν ἔχει ὅτι καθυστερήσεις δέν θά γίνουν δεκταί[211].

10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ἐγκρίνεται παμψηφεί ἀπό τήν Ἐπιτροπή Ἐξουσιοδοτήσεως τό σχέδιο Ν.Δ. γιά τή σύσταση ὑπηρεσίας μελετῶν καί συντονισμοῦ τῆς διοικήσεως γενικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ἀκόμη ὅτι προβλέπεται καί ἰδιαίτερο ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα γιά τίς ἀγροτικές περιοχές τῆς χώρας καί ἡ ὀργάνωση ὑπηρεσίας ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Ὁ ὑπουργός Παιδείας, Α. Γεροκωστόπουλος, ἀνέλυσε τίς βασικές διάταξεις τοῦ νομοσχεδίου καί τίς καινοτομίες πού εἰσάγει:

«Πρῶτον, εἰσάγεται ἡ ἀρχή τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης εἰς τήν διοίκησιν. Σήμερον, εἰς τήν ἐποχήν τῆς ταχυτάτης ἐξελίξεως τῆς γνώσεως, ἡ ἐπιστημονική ἔρευνα καί ἡ βάσει αὐτῆς συνεχής ἐπιμόρφωσις τῶν ὀργάνων τῆς Πολιτείας κατέστη ἡ πρώτη λειτουργία τῆς διοικήσεως ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ Κράτους, πρός τό ὁποῖον πορεύονται οἱ δημοκρατικοί λαοί συμφώνως πρός τό ἑλληνικόν ἰδεῶδες.

»Δεύτερον, εἰσάγεται ἡ ἀρχή τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἑνότητος εἰς τήν διοίκησιν. Ἡ θεωρητική μελέτη εἶναι ἄχρηστος, ἐάν τά πορίσματα αὐτῆς δέν ἐφαρμόζωνται εἰς τήν πρᾶξιν. Διά τοῦτο ἡ νέα ὑπηρεσία θά ἔχη ἀποστολήν καί νά συντονίση τάς ἐπί μέρους προσπαθείας τῶν ὀργάνων τῆς γενικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπό τήν γενικήν ἀρχήν τῆς ἑνότητος τῆς Παιδείας. Σήμερον, οὐδεμία ἐκπαιδευτική ὑπηρεσία, εἴτε εἰς τό κέντρον εἴτε τοπικῶς, συνδέει τό ὑπουργεῖον Παιδείας μετά τῶν ἄλλων ὑπουργείων τῶν ἀσκούντων ἐκπαιδευτικάς λειτουργίας. Διά τοῦτο, τά μέν σχολεῖα γενικῆς ἐκπαιδεύσεως στεροῦνται πρακτικῆς, οἰκονομικῆς καί ἐπαγγελματικῆς φύσεως προγραμμάτων καί ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, τά δέ σχολεῖα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως στεροῦνται προγραμμάτων ἀνωτέρας γενικῆς μορφώσεως καί θεωροῦνται εὐλόγως ὑπό τῶν νέων κατώτερα τῶν γυμνασίων, μέ ἀποτέλεσμα τήν περιφρόνησιν τῆς ἐργασίας καί τάς λοιπάς γνωστάς κοινωνικάς συνεπείας. Ἀλλά καί εἰς αὐτό τοῦτο τό ὑπουργεῖον Παιδείας ὑπάρχουν ἀρκετά ὀργανωτικά χάσματα.

»Τρίτην σημαντικωτάτην καινοτομίαν ἀποτελεῖ ἡ διάταξις διά τήν μελέτην ἰδίου ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος διά τούς ἀγροτικούς πληθυσμούς τῆς χώρας. Ἡ ἐθνική καί οἰκονομική σημασία τῆς ἀγροτικῆς Ἑλλάδος, αἱ τεράστιαι ἀνάγκαι αὐτῆς καί ὁ διάφορος τρόπος τοῦ βίου ἐν αὐτῇ ἀπαιτοῦν ἰδιαιτέραν ἐκπαιδευτικήν μέριμναν ἀπό τό Κράτος. Μέχρι τοῦδε εἴχομεν πανομοιότυπον ἐκπαιδευτικόν πρόγραμμα διά τά ἀστικά καί ἀγροτικά κέντρα. Τό πρόγραμμα τοῦτο προσέφερε μεγάλας ἐθνικάς ὑπηρεσίας. Ἀλλά τώρα πλέον εἶναι, φρονοῦμεν, καιρός νά μεριμνήση τό ὑπουργεῖον Παιδείας καί διά τάς ἰδιαιτέρας κοινωνικάς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου καί νά ἐκπονήση ἐκπαιδευτικόν πρόγραμμα βοηθοῦν εἰς τήν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου καί εἰς τήν δι' αὐτοῦ οἰκονομικήν καί μορφωτικήν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας.

»Μία ἐπί πλέον καινοτομία εἰσάγεται ὡς πρός τά ἀνώτερα καί εἰδικά προσόντα τοῦ διορισθησομένου προσωπικοῦ. Ἡ ἐπιστημονική ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως εἶναι παγκόσμιον κίνημα ἀπό δεκάδων ἐτῶν, ἀλλ' ἡ Ἑλλάς ὑπελείφθη εἰς αὐτό, ἐλλείψει εἰδικῶν ἐπιστημόνων καί καταλλήλου νομοθεσίας. Μέχρι τοῦδε, ἀνώτατοι θέσεις καλύπτονται, ὅπως καί αἱ κατώτεραι, διά προσώπων ἐχόντων ἕνα οἱοδήποτε πανεπιστημιακόν πτυχίον ἄσχετον πρός τήν δι' ἥν προορίζονται λειτουργίαν. Διά τοῦ ἐγκριθέντος νομοσχεδίου τίθεται ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογίας μεταξύ τῶν λειτουργῶν μιᾶς ὑπηρεσίας καί τῶν προσόντων τῶν ὀργάνων αὐτῆς, ἀνυψώνεται ἡ στάθμη τῶν ἐπιστημονικῶν προσόντων τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων καί ἐνθαρρύνονται οἱ Ἕλληνες νά ὑπηρετήσουν τήν πατρίδα».

17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μετά ἀπό δύο διαδοχικές συσκέψεις στό ὑπουργεῖο Ἐργασίας ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τῶν ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καί

'Εργασίας, ἀνακοινώνεται σειρά κυβερνητικῶν ἀποφάσεων πάνω σέ ἐκκρεμῆ προβλήματα τῆς ἐργατοϋπαλληλικῆς τάξεως. Στή δεύτερη σύσκεψη κλήθηκαν νά παραστοῦν τά μέλη τῆς διοικήσεως τῆς ΓΣΕΕ, καθώς καί οἱ πρόεδροι τῶν 'Εργατικῶν Κέντρων 'Αθηνῶν, Πειραιῶς καί Θεσσαλονίκης.

Οἱ ἀναλυτικές ἀνακοινώσεις τοῦ ὑπουργοῦ 'Εργασίας ἀναφέρουν τά ἀκόλουθα:

«'Η ἐργατική τάξις, μετά σκληρούς καί ἐπιπόνους ἀγῶνας, ἐπέτυχε τήν καθιέρωσιν τοῦ φιλελευθέρου καί δημοκρατικοῦ συστήματος τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας διά καταργήσεως τοῦ ἀνελευθέρου θεσμοῦ τῆς διατιμήσεως τῆς ἐργασίας.

»'Η Κυβέρνησις, ὄχι μόνον θά σεβασθῆ τήν κατάκτησιν αὐτήν τῶν ἐργατῶν, ἀλλά θά ἐπιδιώξη ταυτοχρόνως τήν καθολικήν ἐφαρμογήν τοῦ θεσμοῦ τούτου καί θά παρέμβη, ὅπου ἐνδείκνυται, διά τήν προστασίαν τῶν μισθοσυντηρήτων, εἰς τρόπον ὥστε καί ἐκεῖ ὅπου τά ἡμερομίσθια δέν ἀναπροσαρμόσθησαν ἱκανοποιητικῶς ἐν σχέσει μέ τόν τιμάριθμον, ν' ἀναπροσαρμοσθοῦν ὑπό τῶν ἐνδιαφερομένων ἐν πνεύματι κατανοήσεως καί δικαιοσύνης. 'Ως σύστημα ρυθμίσεως τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας παραμένει τό διά τοῦ Νόμου 3239/55 καθιερωθέν τῶν ἐλευθέρων συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας καί ὁ θεσμός τῆς διαιτησίας.

»'Η Κυβέρνησις ἀποδέχεται ἐπίσης τά κάτωθι αἰτήματα τῶν ἐργαζομένων:

1. Τήν καταβολήν δώρου ἑορτῶν Χριστουγέννων καί Πάσχα, ἐξ ἑνός μισθοῦ ἤ 25 ἡμερομισθίων εἰς τήν πρώτην περίπτωσιν καί ἡμίσεος μισθοῦ ἤ 15 ἡμερομισθίων εἰς τήν δευτέραν.

2. Τήν ἐξ 75% προσαύξησιν διά τήν ἐργασίαν τῶν Κυριακῶν καί ἑορτῶν.

3. Τήν ἐξ 25% προσαύξησιν τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας ἤ τῆς καθ' ὑπερωρίαν παρεχομένης τοιαύτης.

4. Τήν παροχήν ἐκτός ἕδρας ἀποζημιώσεως εἰς τούς μισθοσυντηρήτους ἐκ ποσοῦ 100% ἐπί τῆς ἀναλογούσης εἰς τάς ἡμέρας ταύτας ἀντιμισθίας.

5. Τήν θέσπισιν προσαυξήσεως λόγω ποινικῆς ρήτρας ἐξ 100% ἐπί τῆς ἀναλογούσης ἀντιμισθίας διά τήν ἄνευ ἀδείας τῆς ἀρχῆς παρεχομένην ὑπερωριακῶς ἐργασίαν, καθώς καί διά τήν περίπτωσιν τῆς στερήσεως τῆς ἐτησίας ἀδείας τοῦ μισθωτοῦ.

Αὐξάνονται αἱ συντάξεις

1. 'Ενῶ ἀπό τοῦ προσεχοῦς ἔτους τό ΙΚΑ θά εὑρίσκετο εἰς τήν ἀναπότρεπτον ἀνάγκην νά μειώση τάς παρεχομένας ὑπ' αὐτοῦ συντάξεις, συνεπείᾳ τοῦ ἐμφανιζομένου σήμερον σημαντικοῦ ἀσφαλιστικοῦ ἐλλείμματος, καί ἀπό τοῦ προσεχοῦς ἔτους καί λογιστικοῦ τοιούτου, διά τῶν λαμβανομένων μέτρων ὄχι μόνον ἀποφεύγεται ὁ κίνδυνος μειώσεως, ἀλλά ἀντιθέτως διά τῆς ἀναμορφώσεως τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ ἐπί ὀρθολογιστικωτέρων βάσεων καί τοῦ καθορισμοῦ ὑγιῶν προϋποθέσεων, καθίσταται δικαιοτέρα καί πλέον ἀποτελεσματική ἡ ἀσφάλισις. Τοῦτο δέ ἐπιτυγχάνεται ἄνευ αὐξήσεως τοῦ συνολικοῦ ἀσφαλίστρου, διά μόνης τῆς ἀνακατανομῆς τούτου μεταξύ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀσφαλίσεως.

»Εἰδικώτερον, διά τοῦ θεσπιζομένου νέου τρόπου ὑπολογισμοῦ τῶν συντάξεων τῶν ἠσφαλισμένων τοῦ ΙΚΑ ἐπέρχεται σημαντική βελτίωσις τούτων, διά συναρτήσεως τοῦ ποσοῦ τῆς συντάξεως πρός τόν χρόνον ἀσφαλίσεως καί τό ὕψος τῶν ἀποδοχῶν, εἰς τρόπον ὥστε νά φθάσουν αὗται μέχρι τοῦ 80% τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀποδοχῶν ὡς καθορίζεται καί διά τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἐνῶ βάσει τοῦ ἰσχύοντος συστήματος αὗται ὑπελείποντο κατά πολύ τούτων.

2. 'Η κατά τ' ἀνωτέρω ὑγιής θεμελίωσις τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ΙΚΑ ἐν συνδυασμῷ μέ τάς θεσπιζομένας νέας χρονικάς προϋποθέσεις καί μέ τήν βελτίωσιν τῶν παροχῶν του ἀποτελεῖ τήν πρώτην φάσιν εἰς τήν ἐξυγίανσιν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως εἰς τήν χώραν γενικῶς καί θά ἀποτελέση ἀποφασιστικόν παράγοντα εἰς τήν ἑνοποίησιν τῶν ἀσφαλιστικῶν φορέων καί τήν οἰκονομικωτέραν ὀργάνωσιν τῆς ἀσφαλίσεως.

»'Ωσαύτως, ἐξετάζεται ὁ τρόπος ὀργανώσεως τῆς ἰατρικῆς περιθάλψεως καί ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος ἐλευθέρας ἐκλογῆς ἰατροῦ μέ δοκιμαστικήν ἐφαρμογήν ταύτης εἰς καθορισθησομένας περιοχάς.

3. Κατηρτίσθη ὁ συνταξιοδοτικός κῶδιξ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ὀργανισμῶν Κοινωνικῆς 'Ασφαλίσεως, ἁρμοδιότητος τοῦ ὑπουργείου 'Εργασίας, δι' οὗ σκοπεῖται ἡ ἐνιαία ρύθμισις τοῦ συνταξιοδοτικοῦ δικαιώματος τοῦ προσωπικοῦ τούτου βάσει τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκάστοτε ἰσχυουσῶν διά τήν συνταξιοδότησιν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

»'Η ρύθμισις αὕτη ἐκρίθη δικαία καί ἐν ἁρμονίᾳ πρός τήν χαραχθεῖσαν πολιτικήν τήν τείνουσαν πρός τήν κατεύθυνσιν ἐξομοιώσεως τῶν ὑπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. πρός τούς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἥτις καί συνετελέσθη ἤδη ἀπό ἀπόψεως μισθολογικῆς.

'Η ἀνεργία

»'Ως ἔχουν σήμερον αἱ περί ἐπιδοτήσεως τῶν ἀνέργων διατάξεις, παρουσιάζουν δύο μειονεκτήματα, ἤτοι: ἀφ' ἑνός μέν ὁρίζουν ηὐξημένας προϋποθέσεις διά τήν θεμελίωσιν τοῦ δικαιώματος ἐπιδοτήσεως, καί λόγω τούτου περιορίζεται ὁ κύκλος τῶν ἐπιδοτουμένων, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις τό χορηγούμενον ἐπίδομα ἐλάχιστα διαφέρει τῶν ἀποδοχῶν ἐνεργείας, ὥστε νά μή ἐπαυξάνη τήν πρός ἐργασίαν ἔφεσιν τῶν οὕτως ἐπιδοτουμένων.

»Πρός ἄρσιν τῶν μειονεκτημάτων τούτων, ἡ Κυβέρνησις προβαίνει εἰς τροποποίησιν τῶν σχετικῶν διατάξεων εἰς τρόπον ὥστε διά τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὑψηλῶν ἐπιδομάτων νά διευρυνθῆ ὁ κύκλος τῶν ἐπιδοτουμένων.

'Η 'Εργατική Κατοικία

»'Η Κυβέρνησις μέ ἀπόλυτον στοργήν καί ἐνδιαφέρον ἐξήτασε τήν δυνατότητα τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἀπό μακροῦ συγκινοῦντος τάς λαϊκάς τάξεις, καί συνεπῶς καί τήν ἐργατικήν, θέματος τῆς στέγης, καί κατέληξε εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως παράσχη κάθε συνδρομήν αὐτῆς εἰς τόν 'Οργανισμόν τῆς 'Εργατικῆς Κατοικίας διά τήν συνέχισιν τοῦ καταρτισθέντος προγράμματος ἔργων, τό ὁποῖον θά ἀνακοινωθῆ παρ' ἡμῶν.

»Πέραν ὅμως τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τούτου καί ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι διά τοῦ καταρτισθέντος ὑπό τοῦ 'Οργανισμοῦ 'Εργατικῆς Κατοικίας προγράμματος ἔργων δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀντιμετωπισθοῦν αἱ γενικώτεραι στε-

γαστικαί ἀνάγκαι τῶν ἐργαζομένων, ἡ Κυβέρνησις κατέληξεν εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως, πρός κάλυψιν τῶν εὐρυτέρων στεγαστικῶν ἀναγκῶν τῶν λαϊκῶν τάξεων, προκηρύξη διεθνῆ διαγωνισμόν, διά τήν ἐξεύρεσιν ὑπό τήν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους τῶν ἀπαραιτήτων κεφαλαίων πρός χρηματοδότησιν τοῦ ὅλου ἔργου.

»Μόνον οὕτω, κατά τήν ἀντίληψιν τῆς Κυβερνήσεως, δύναται ν' ἀντιμετωπισθῆ τό εὐρύτατον τοῦτο κοινωνικόν ζήτημα».

Στό πλαίσιο, τέλος, τῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων ἐντασσόταν ἡ κατάργηση ἤ τροποποίηση διατάξεων πού ἀπέβαιναν σέ βάρος ὁρισμένων κατηγοριῶν μισθωτῶν, καθώς καί ἡ ἀναδιοργάνωση καί ἐξυγίανση τῆς Ἐργατικῆς Ἑστίας, σέ συνδυασμό μέ τή μετατροπή της σέ Ν.Π.Δ.Δ.

Σέ ἄρθρο ἀφιερωμένο στά νέα μέτρα, ἡ «Καθημερινή» παρατηρεῖ:

Αἱ ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως διά τάς ἐργατοϋπαλληλικάς ἀποδοχάς ἐξεπορεύθησαν ἀπό τήν ἀνάγκην σταθεροποιήσεως μιᾶς καταστάσεως, τῆς ὁποίας ἡ θεραπεία δέν ἐξασφαλίζεται μέ κομπογιαννίτικα μέσα. Αἱ συλλογικαί συμβάσεις δέν εἶναι ἁπλῶς τό δραστικόν φάρμακον πού χρειάζεται διά τήν περίπτωσιν. Εἶναι τό τιμιώτερον, τό δημοκρατικώτερον σύστημα πού πρέπει νά διέπη τάς σχέσεις κεφαλαίου καί ἐργασίας. Παλαιά κατάκτησις τῆς ἑλληνικῆς ἐργατοϋπαλληλικῆς τάξεως, αἱ συλλογικαί συμβάσεις οὐδέποτε ἕως τώρα κατέστη δυνατόν νά ἰσχύσουν εἰς τήν ἐνδεικνυομένην πληρότητα. Αἱ Κυβερνήσεις ἀντεμετώπιζαν συνήθως μέ νωθρότητα —ὄχι πάντοτε συμπτωματικήν— τάς οἱασδήποτε ἀντιδράσεις, γενικάς ἤ μερικάς, μέ ἀποτέλεσμα, νά καθιερωθῆ βαθμηδόν ἕνα καθεστώς νοθείας εἰς τ' ἀφορῶντα τήν ἐφαρμογήν τοῦ θεσμοῦ. Ἡ Κυβέρνησις, ἀπροκαλύπτως ἀντίθετος εἰς πᾶσαν ἰδέαν ἐπαναφορᾶς τοῦ ἀναχρονιστικοῦ συστήματος τῆς διατιμήσεως τῆς ἐργασίας, ἔκρινεν ἀπαραίτητον νά δώση μίαν ριζικήν λύσιν εἰς τό ζήτημα τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, ὥστε νά καταστῆ δυνατή ἡ καθολική ἐφαρμογή των καί κατά τρόπον, ὁ ὁποῖος θά προσαρμόση αὐτομάτως τήν ἀμοιβήν ἐργασίας εἰς τά ἐπίπεδα πού ἐπιβάλλουν αἱ γενικώτεραι οἰκονομικαί συνθῆκαι[212].

Ἡ ἐξαγγελία τῶν πρώτων κυβερνητικῶν ἀποφάσεων προοιώνιζε τήν ἐφαρμογή εὐρείας καί συγχρονισμένης κοινωνικῆς πολιτικῆς. Σκοπός τῆς νέας πολιτικῆς ἦταν ἡ θεμελίωση κοινωνικοῦ Κράτους — σύμφωνα μέ τά πρότυπα τῶν περισσότερο προηγμένων χωρῶν — στά πλαίσια τοῦ ὁποίου ἡ κοινωνική ἀσφάλιση θά κάλυπτε ὅλο τόν πληθυσμό, θά συντελοῦσε στή σημαντική βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων στά ἀστικά κέντρα καί τήν ὕπαιθρο, καί θά ὁδηγοῦσε στήν ἐξάλειψη τῆς ἀθλιότητας, σέ ὅλες τίς μορφές της. Ὁπωσδήποτε, ἡ ἐπιτευξη τῶν στόχων αὐτῶν ἦταν συναρτημένη καί μέ τήν ἐξασφάλιση τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, βασικῆς ἐπιδιώξεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἐφόσον τό χαμηλό κατά κεφαλή εἰσόδημα δέν ἄφηνε, στίς ἀρχές τῆς διακυβερνήσεώς του, τά περιθώρια γιά τήν ἄντληση σημαντικῶν πόρων. Στήν ἐφαρμογή της, ὅμως, ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως ἔτεινε νά βασιστεῖ στή δαπάνη γιά κοινωνικούς σκοπούς ποσοστοῦ αἰσθητά ὑψηλότερου ἀπό τό ἀντίστοιχο ποσοστό αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Ἐργασίας ἀνακοινώνει τήν ἐπικείμενη θεμελίωση σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἐργατικῶν κατοικιῶν, σέ ἐφαρμογή τοῦ εὐρύτερου κυβερνητικοῦ στεγαστικοῦ προγράμματος.

Στίς σχετικές ἀνακοινώσεις του, ἀναφέρεται ἀναλυτικότερα εἰδικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

Ὁ κ. Πολυζωγόπουλος εἶπεν ὅτι ὑπό τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἐργατικῆς Κατοικίας ἀνεγείρονται ἤδη 97 ἐργατικαί κατοικίαι εἰς Ρόδον, 50 εἰς Μεσολόγγιον καί στήνονται 200 ξύλινα σπίτια εἰς Ζάκυνθον καί Κεφαλληνίαν, διά τήν στέγασιν ἰσαρίθμων ἐργατικῶν οἰκογενειῶν, ἔχουν ἀγορασθῆ εἰς Βόλον 200 οἰκόπεδα, ὅπου θά γίνη αὐτοστέγασις 200 ἐργατικῶν οἰκογενειῶν καί ἐχορηγήθη δάνειον διά τήν αὐτοστέγασιν 62 ἐργατικῶν οἰκογενειῶν εἰς Τρίπολιν. Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, ἀνεδείχθη ἐργολάβος διά τήν ἀνέγερσιν ἑτέρων 198 κατοικιῶν εἰς Νέαν Φιλαδέλφειαν, 32 εἰς Ἀγρίνιον καί πρόκειται νά ληφθῆ ἀπόφασις διά τήν ἀνάδειξιν ἐργολάβου ἀνεγέρσεως 50 ἐργατικῶν κατοικιῶν εἰς Θεσσαλονίκην καί 98 εἰς Πάτρας. Ἐπίσης, προεκηρύχθη δημοπρασία διά τήν ἀνάδειξιν ἐργολάβου πρός ἀνέγερσιν 150 κατοικιῶν εἰς Ἅγιον Ρέντην Πειραιῶς καί ἑτοιμάζονται αἱ μελέται προκηρύξεως δημοπρασιῶν διά 70 κατοικίας εἰς Ἰωάννινα, 50 εἰς Λεβάδειαν καί 50 εἰς Κέρκυραν. Τέλος, πρόκειται συντόμως νά ἀγορασθοῦν τά οἰκόπεδα διά τήν ἀνέγερσιν 45 κατοικιῶν εἰς Καβάλαν, ἑτέρων 150 εἰς Θεσσαλονίκην, 50 εἰς Σέρρας καί ἀνά 50 εἰς Ἀλεξανδρούπολιν, Καλάμας, Πύργον, Ἀμαλιάδα καί Μυτιλήνην καί 25 εἰς Ἅγιον Νικόλαον Κρήτης. Τά ἀνωτέρω ἔργα, προσέθεσεν ὁ κ. ὑπουργός, ἀποτελοῦν τό πρῶτον στάδιον τοῦ προγράμματος τῆς ἐργατικῆς κατοικίας. Δηλαδή, ἀνεγείρονται ἤ πρόκειται συντόμως νά ἀνεγερθοῦν ἐν συνόλῳ 2005 ἐργατικαί κατοικίαι, εἰς τάς ὁποίας θά στεγασθοῦν ἰσάριθμοι ἐργατικαί οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι θά λύσουν τό στεγαστικόν των πρόβλημα.

Κατά τό δεύτερον στάδιον τοῦ προγράμματος, προσέθεσεν ὁ κ. Πολυζωγόπουλος, προβλέπεται ἡ ἀνέγερσις τῶν κάτωθι ἐργατικῶν κατοικιῶν. Ἀνά 70 εἰς Λάρισαν, Δράμαν, Χανιά, Χαλκίδαν, Νάουσαν, Ξάνθην, Ἔδεσσαν, ἀνά 50 εἰς Λαμίαν, Χίον, Τρίκαλα, Καρδίτσαν καί ἀνά 30 εἰς Ἄρταν καί Αἴγιον, ἤτοι σύνολον 750 ἐργατικῶν κατοικιῶν. Ἐκτός τούτων, ὁ Ὀργανισμός Ἐργατικῆς Κατοικίας διαθέτει ἐκτάσεις διά τήν ἀνέγερσιν ἑτέρων 700, ἐκτός τῶν ἤδη ἀνεγειρομένων, 306 εἰς Νέαν Φιλαδέλφειαν καί τῶν 150 εἰς Ἅγιον Ἰωάννην Ρέντην Πειραιῶς[213].

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μετά τή σύγκληση δύο δια-

Συνάντηση τοῦ πρωθυπουργοῦ μέ τόν 'Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

δοχικῶν συνεδριάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μέ θέμα τή διατύπωση νέου ἐκλογικοῦ νόμου, ἀνεκοίνωσε τά ἑξῆς:

«Ἡ Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τήν παροῦσαν πολιτικήν κατάστασιν καί τήν ἀποφασιστικήν ἐπίδρασιν, τήν ὁποίαν θά ἔχη ὁ ἐκλογικός νόμος ἐπί τῆς περαιτέρω ἐξελίξεώς της, ἀπεφάσισεν ὅπως εἰσηγηθῆ εἰς τήν Βουλήν τό πλειοψηφικόν σύστημα μέ περιωρισμένην ἐκπροσώπησιν τῆς μειοψηφίας.

»Ἡ Κυβέρνησις ἤχθη εἰς τήν προτίμησιν τοῦ συστήματος τούτου διά τούς ἑξῆς κυρίως λόγους:

1. Διότι αὐτομάτως ὡθεῖται ἡ πολιτική μας ζωή πρός τό σύστημα τῶν δύο κομμάτων, τό ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ἐξασφαλίζει ὑγιᾶ δημόσιον βίον καί ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος.

2. Διότι ἐπιτυγχάνεται ὁ σχηματισμός σταθερᾶς Κυβερνήσεως, ἡ ἀνάγκη τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζεται ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν καί ταυτοχρόνως σοβαρᾶς ἐν τῇ Βουλῇ ἀντιπολιτεύσεως.

3. Διότι ἀφαιρεῖ τήν δικαιολογίαν τῆς συμπράξεως τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων μετά τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς καί ἀποτρέπει τόν κίνδυνον τῆς ἀπειλουμένης πολώσεως.

4. Διότι τό σύστημα τοῦτο, περιορίζον τά καταλογιζόμενα εἰς τό ἀμιγές πλειοψηφικόν μειονεκτήματα καί ἀπηλλαγμένον τῶν γνωστῶν ἐλαττωμάτων τῆς ἀναλογικῆς, ἀμβλύνει τήν πολιτικήν ὀξύτητα καί ἀσφαλίζει τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος».

Παράλληλα, ὁ ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν, Ι. Τριανταφύλλης, ἔκαμε τίς ἀκόλουθες ἐπεξηγηματικές δηλώσεις:

«Τό ὑπό τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου προκριθέν ἐκλογικόν σύστημα, πλειοψηφικόν, μέ περιωρισμένην ἐκπροσώπησιν τῆς μειοψηφίας, δέν εἶναι, τουλάχιστον κατά τήν κεντρικήν του γραμμήν, ἄγνωστον ἐν Ἑλλάδι. Ἐφηρμόσθη κατ' ἀνάλογον τρόπον κατά τάς ἐκλογάς τῆς Γερουσίας τό 1929. Κατά τό σύστημα τοῦτο, αἱ βουλευτικαί ἕδραι κατανέμονται μεταξύ τῶν δύο πρώτων κομμάτων ὡς ἀκολούθως:

»Εἰς ἐκλογικάς περιφερείας ἐκλεγούσας 2 ἤ 3 βουλευτάς, πάσας τάς ἕδρας λαμβάνει τό πρῶτον κόμμα, ἰσχύοντος τοῦ ἀμιγοῦς πλειοψηφικοῦ. Εἰς περιφερείας 4 ἕως καί 6 ἑδρῶν, τό δεύτερον κόμμα λαμβάνει μίαν ἕδραν καί τάς ὑπολοίπους τό πρῶτον. Εἰς περιφερείας 7 ἕως καί 9 ἑδρῶν, δύο λαμβάνει τό δεύτερον κόμμα καί τάς ὑπολοίπους τό πρῶτον. Εἰς περιφερείας 10 ἑδρῶν, τρεῖς λαμβάνει τό δεύτερον κόμμα καί τάς ὑπολοίπους τό πρῶτον. Εἰς περιφερείας 11 ἑδρῶν καί ἄνω, ἡ κατανομή μεταξύ τῶν δύο κομμάτων γίνεται ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων ἑκατέρου.

»Προϋπόθεσις τῆς ἐκπροσωπήσεως τῆς μειοψηφίας ἐν ἑκάστῃ περιφερείᾳ εἶναι ὅτι τό δεύτερον κόμμα πρέπει νά συγκεντρώση τά 15% τοῦ συνόλου τῶν ἐγκύρως ψηφοφορησάντων εἴς τε τήν ἐκλογικήν περιφέρειαν καί καθ' ὅλην τήν χώραν. Προκειμένου περί συνασπισμοῦ κομμάτων τό ποσοστόν ὁρίζεται εἰς 25%.

»Αἱ ἐκλογικαί περιφέρειαι θά εἶναι αἱ καθορισθεῖσαι, ὁμοφωνίᾳ ὅλων τῶν κομμάτων, κατά τάς ἐκλογάς τοῦ 1951, τῶν νομῶν λαμβανομένων κατά τά ἰσχύοντα σήμερον διοικητικά των ὅρια. Οὕτως, αἱ ἐκλογικαί περιφέρειαι θά εἶναι 41, διατηρουμένων ὡς χωριστῶν περιφερειῶν τοῦ τέως Δήμου Ἀθηναίων καί τοῦ τέως Δήμου Πειραιῶς κατά τά ἀνέκαθεν κρατοῦντα. Ἡ Κυβέρνησις θά ἐπεθύμει τήν διεύρυνσιν τῶν μικρῶν περιφερειῶν, οὕτως ὥστε αἱ ἐκλογικαί περιφέρειαι νά εἶναι περίπου ἰσοδύναμοι. Μή ἐπιθυμοῦσα, ὅμως, νά δώση λαβήν εἰς οἱονδήποτε σχόλιον οὐδέ ν' ἀπομακρύνη τούς ἐκλογεῖς ἀπό γνώριμον εἰς αὐτούς περιφέρειαν, ἀπεφάσισε νά ἀκολουθήση τό ὡς ἄνω προηγούμενον τοῦ 1951».

Ἡ συζήτηση γιά τό ἐκλογικό νομοσχέδιο θά ἀρχίσει στή Βουλή στίς 5 Δεκεμβρίου καί θά ψηφιστεῖ, χωρίς οὐσιαστικές μεταβολές, στίς 19 Δεκεμβρίου, ἀπό μόνους τούς βουλευτές τῆς κυβερνητικῆς πλειοψηφίας. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπέρριψαν στήν Κυβέρνηση τή μομφή ὅτι ἐπιδιώκει μέ τήν εἰσαγωγή τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου νά δημιουργήσει «ψυχολογία χαμένης ψήφου», νά τυποποιήσει τήν ἀνισότητα μέ τή διάκριση τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν χωρίς λογικό ἤ τεχνικό γνώμονα (Γ. Ρωμανός) καί νά παγιώσει τό δικομματισμό μέ τήν ἐκμαίευση τεχνητῶν πλειοψηφιῶν σέ βάρος τοῦ ἀληθινοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ (Σ. Μερκούρης). Ὁ Γ. Παπανδρέου τάχθηκε ὑπέρ τῆς δημιουργίας «μιᾶς σχετικῆς τουλάχιστον σταθερότητας ἐκλογικοῦ νόμου», κατά προτίμηση συστήματος ἀναλογικοῦ, ἐνῶ ὁ Κ. Καραμανλῆς παρεμβλήθηκε γιά νά τονίσει ὅτι ἡ Κυβέρνηση ἀνταποκρίθηκε *«εἰς ἕνα καθολικόν αἴτημα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας περί τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἰσχύοντος νόμου τῆς εὐρυτάτης περιφερείας».* Μετά τήν ψήφισή του, τό ἐκλογικό νομοσχέδιο ἔλαβε ἀριθμό Ν. 3457/55 μέ τόν τίτλο «Περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως καί καταργήσεως διατάξεων τῆς περί ἐκλογῆς βουλευτῶν νομοθεσίας».

Μεταξύ τῶν θεμάτων πού ἀποτέλεσαν τό ἀντικείμενο εὐρύτερης συζητήσεως, πέρα ἀπό τόν τρόπο κατανομῆς τῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν, ἦταν ἡ ψῆφος τοῦ στρατοῦ, ὑπέρ τῆς ὁποίας τάχθηκε ἡ πλειοψηφία μέ τόν εἰδικότερο προσδιορισμό ὅτι οἱ στρατευμένοι θά ψηφίζουν στόν τόπο τῆς ὑπηρεσίας τους τούς ὑποψήφιους τῆς ἰδιαίτερης περιφέρειάς τους, ἡ κατάργηση τῆς πολυσταυρίας καί ἡ καθιέρωση τῆς μονοσταυρίας καί, τέλος, ὁ ἀριθμός τῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν πού ἀποφασίστηκε νά ὁριστεῖ στίς 300[214].

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Σέ μυστική συνάντηση, μέ πρωτοβουλία τοῦ Φράνσις Νόελ Μπαΐκερ, ὁ στρατάρχης Χάρντιγκ ἐγχειρίζει στόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο ἔγγραφο,

στό ὁποῖο, ἀφοῦ τονίζεται ὅτι «δέν εἶναι ἴδιον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. νά μήν ἀναγνωρίση τό δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ», διευκρινίζεται ὅτι ὁ χρόνος δέν προσφέρεται γιά τήν ἄμεση ἄσκηση τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως καί προτείνεται ἡ εἰσαγωγή συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως. «Ἂν τό σύνταγμα τοῦτο ἤθελε λειτουργήσει ἱκανοποιητικῶς», κατέληγε ἡ δήλωση, «ἡ βρετανική Κυβέρνησις θά ἦτο διατεθειμένη νά ἐπανεξετάση τό ὅλον θέμα, συμφώνως πρός τήν θέλησιν τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ἀντιπρόσωποι δέ τοῦ κυπριακοῦ Κοινοβουλίου καί τῆς βρετανικῆς Κυβερνήσεως θά ἐκαλοῦντο νά συζητήσουν πρός τοῦτο περί τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου».

Ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θεώρησε καταρχήν τήν βρετανική πρόταση ὡς «πολύ ἐποικοδομητική». Ἀλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξέφρασε τήν ἀδυναμία του νά δεχτεῖ κυρίως ὅτι ὁποιεσδήποτε συνθῆκες καί ὑποχρεώσεις τῆς Μ. Βρετανίας εἶναι δυνατό νά ἐπηρεάσουν τήν ἐφαρμογή τοῦ δικαιώματος αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ἡ τοποθέτησή του ὑπαγορευόταν καί ἀπό τή σκέψη ἀφενός νά διαπραγματευθεῖ καλύτερους ὅρους μέ βάση τήν ἀποσαφήνιση τοῦ ὅρου τῆς αὐτοδιαθέσεως καί ἀφετέρου νά μήν ὑπερκεραστεῖ ἀπό τήν ἀδιάλλακτη μερίδα τῆς κοινῆς γνώμης.

Πρός τήν ἴδια κατεύθυνση, ὁ Κ. Καραμανλῆς κατέβαλε ἐξακολουθητικά προσπάθειες, στό διπλωματικό πεδίο, προκειμένου νά βελτιωθεῖ τό περιεχόμενο τῶν βρετανικῶν προτάσεων. Ἡ Κυβέρνησή του εἶχε σταθερά, ἀπό τήν πρώτη στιγμή, ἀποβλέψει στή στήριξη τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Μακαρίου καί στήν ἀπώθηση τῆς τουρκικῆς διεμβολῆς στή διαπραγματευτική διαδικασία. Παράλληλα, ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός θά καταβάλει, σέ κάθε περίπτωση, προσπάθεια ὥστε νά μήν ὑπονομευθεῖ, μέ τήν ἐκδήλωση τυχόν ἐπιφυλάξεων ἤ διαφωνιῶν του, ἡ διαπραγματευτική ἱκανότητα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Συγκεκριμένα, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά ἀπορρίψει τίς βρετανικές προτάσεις, προφορικῶς καί ἐγγράφως, δύο φορές, τήν 28η Νοεμβρίου καί τήν 2α Δεκεμβρίου, ὡς μή ἱκανοποιητικές· καί, παράλληλα, θά ἀρνηθεῖ κάθε παρέμβαση πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἡ κύρια φροντίδα τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἐντοπιζόταν, ἀκόμη, στήν ἀνταλλαγή ἐπιστολῶν μέ τόν πρωθυπουργό, Ἄντονυ Ἤντεν, καί σέ διαβήματα, μέσω καί τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκη, πρός τή βρετανική Κυβέρνηση[215].

Εἰδικότερα, στίς 23 Νοεμβρίου, δύο ἡμέρες μετά τήν ὑποβολή τῶν βρετανικῶν προτάσεων στόν Ἀρχιεπίσκοπο καί τήν παράλληλη κοινοποίησή τους στήν Ἀθήνα, καί ἐνῶ οἱ διπλωματικές ζυμώσεις ἐντείνονταν μέ ἐπίκεντρο τή Λευκωσία, τήν Ἀθήνα, τό Λονδίνο καί τήν Οὐάσιγκτων, ὁ Α. Ἤντεν διεβίβασε στόν Κ. Καραμανλῆ τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Μετά χαρᾶς ἐπληροφορήθην ἀπό τόν πρεσβευτήν τῆς Α.Μ. ὅτι θεωρεῖτε τήν δήλωσίν μας ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ ὡς ἐποικοδομητική. Ἀποτελεῖ αὕτη μίαν εἰλικρινῆ ἀπόδειξιν τῆς σταθερᾶς ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. ὅπως συμβάλη πλήρως εἰς τήν ἐξεύρεσιν μιᾶς διεξόδου ἐκ τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς διενέξεως. Ἐμελετήσαμεν αὐτήν λίαν ἐπισταμένως καί ἐλάβαμεν πλήρως ὑπ' ὄψιν τάς ὑμετέρας ἀπόψεις καί δυσχερείας. Πιστεύομεν ὅτι ἐπράξαμεν πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμεθα ἐν συνδυασμῷ πρός τάς ὑποχρεώσεις μας καί τάς βαρείας ἀμυντικάς μας εὐθύνας διά νά συναντήσωμεν τάς ὑμετέρας ἀπόψεις καί τάς τοιαύτας τῆς Ἐθναρχίας. Πιστεύω ὅτι μέ τήν συνεργασίαν σας ἔχομεν ἴσως μίαν πραγματικήν εὐκαιρίαν διά τήν ἐξεύρεσιν φιλικῆς ρυθμίσεως. Ἐάν ἀπωλεσθῆ αὕτη, οὐδείς δύναται νά προΐδη τάς συνεπείας καί τήν ζημίαν, αἱ ὁποῖαι θά προκύψουν διά τήν κοινήν μας δυτικήν ὑπόθεσιν. Ἀπευθύνω ἔκκλησιν πρός τήν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅπως ἀναλάβη μίαν τολμηράν πρωτοβουλίαν καί συστήση εὐμενῶς τήν δήλωσίν μας πρός τόν Ἀρχιεπίσκοπον. Πιστεύω ὅτι ἄν πράξητε τοῦτο θά ὑπάρχη εἰσέτι μία πιθανότης ὅπως πεισθῆ ἡ Ἐθναρχία νά μή ἀπορρίψη τήν προσφοράν μας. Θά καθίστατο τότε δυνατόν ὅπως ἡ μέν Κύπρος κάμη τά πρῶτα βήματα πρός ἕν εὐτυχέστερον μέλλον, ἡμεῖς δέ ἀποκαταστήσωμεν τάς πατροπαραδότους φιλικάς σχέσεις μεταξύ τῶν χωρῶν μας, ἀπαραιτήτους διά τό ὅλον σύστημα τῆς Δυτικῆς Ἀμύνης».

Σέ ἀπάντηση τῶν βρετανικῶν διαβημάτων, στίς 28 Νοεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπέστειλε στόν Ἤντεν τό ἀκόλουθο ἄκρως ἀπόρρητο μήνυμα:

«Ἐμελέτησα λίαν προσεκτικῶς τήν προτεινομένην δήλωσίν σας ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀποτελεῖ αὕτη, πράγματι, ἀπόδειξιν τῶν σοβαρῶν προσπαθειῶν, τάς ὁποίας καταβάλλει ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. διά μίαν ἐποικοδομητικήν λύσιν τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος καθ' ὅσον δι' αὐτῆς ἐξευρίσκεται τρόπος ἀναγνωρίσεως τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν Κυπρίων. Τοῦτο, ὅμως, ὑπόκειται εἰς τόσον πολλάς προϋποθέσεις καί ἐπιφυλάξεις, ὥστε νά καθίσταται σχεδόν ἀγνώριστον. Περαιτέρω παρόμοια ἐμπόδια τίθενται εἰς τήν ὁδόν τῆς αὐτοδιαθέσεως.

»Ὑπό τάς συνθήκας αὐτάς, λυποῦμαι βαθέως διότι, παρά τήν ζωηράν μου ἐπιθυμίαν ὅπως βοηθήσω, δέν δύναμαι νά ἴδω πῶς θά συνίστων εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον μίαν δήλωσιν, ἡ ὁποία, ὡς ἔχει, οὐδεμίαν ἔχει πιθανότητα ὅπως γίνη ἀποδεκτή ἀπό τόν κυπριακόν λαόν, πρός τόν ὁποῖον, πράγματι, ἀπευθύνεται. Ἐπί πλέον, ἡ πρότασις αὕτη ἔχει ἤδη ἀπορριφθῆ ἀπό τόν ὑπεύθυνον ἡγέτην τῶν Κυπρίων καί ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν δύναται νά υἱοθετήση λύσιν, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἀποδεκτή ὑπ' αὐτῶν.

»Παρά τάς ἀντιξοότητας αὐτάς, θέλω νά ἐλπίζω ὅτι δέν θά ἀποβῆ ἐπί ματαίῳ ἡ μέχρι τοῦδε ἐπιτευχθεῖσα πρόοδος εἰς τήν σμίκρυνσιν τοῦ χάσματος μεταξύ τοῦ Σέρ Τζών Χάρντιγκ καί τοῦ Ἀρχιεπισκό-

που Μακαρίου καί ὅτι αἱ προσπάθειαι θά καταβληθοῦν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν διά τήν ἐξεύρεσιν μιᾶς συνεννοήσεως. Ἡ Β. Κυβέρνησις καί ἐγώ προσωπικῶς εἴμεθα ἕτοιμοι ὅπως παράσχωμεν πᾶσαν δυνατήν βοήθειαν πρός τόν σκοπόν αὐτόν».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Α. Ἤντεν, στίς 30 Νοεμβρίου, ἦταν ἡ ἀκόλουθη:

«Μετ' ἐκπλήξεως καί ἀπογοητεύσεως ἔλαβον τήν ἀπό 28 Νοεμβρίου ὑμετέραν ἀπάντησιν. Εἴχομεν πιστεύσει ὅτι ἐθεωρήσατε ὡς λίαν ἐποικοδομητικήν τήν νέαν δήλωσίν μας περί τῆς θέσεώς μας ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ.

»Ἠλπίζαμεν ἐπομένως ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις θά ἦτο πρόθυμος ὅπως παράσχη τήν ὑποστήριξίν της πρός τήν πρωτοβουλίαν αὐτήν καί ὅπως χρησιμοποιήση τήν ἐπιρροήν της διά μίαν διευθέτησιν.

»Δυσκολεύομαι νά ἀντιληφθῶ πῶς δύνασθε τώρα νά θεωρῆτε ὅτι ἡ μνεία εἰς τήν δήλωσίν μας, τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὑπόκειται εἰς τόσον πολλάς προϋποθέσεις καί ἐπιφυλάξεις, ὥστε νά καθίσταται τοῦτο σχεδόν ἀγνώριστον. Αἱ ἐπιφυλάξεις, τάς ὁποίας εἴχομεν ἐν νῷ, ἐξηγήθησαν σαφῶς καί οὐδέποτε ἠρνήθητε τήν ὑψίστην σοβαρότητά των. Δέν δυνάμεθα ἐπίσης νά ἀντιληφθῶμεν τήν φράσιν σας περί "ἐμποδίων εἰς τήν ὁδόν τῆς αὐτοκυβερνήσεως". Οὐδέν ἐμπόδιον ὑφίσταται. Εἴχομεν καταστήσει σαφές ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι ὅπως εἰς οἱανδήποτε στιγμήν ἐγκαταστήσωμεν ἔν εὐρύ μέτρον αὐτοκυβερνήσεως καί ὅπως συζητήσωμεν τήν λειτουργίαν αὐτῆς μετά ἐκπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.

»Τό γεγονός ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δέν ἀπεδέχθη μέχρι τοῦδε τήν νέαν μας δήλωσιν, ἀποτελεῖ ἀκριβῶς τόν λόγον διά τόν ὁποῖον ἀπαιτεῖται μία ἐνέργεια τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως. Δέν δύναμαι νά πιστεύσω ὅτι ὑμεῖς καί οἱ συνεργάται σας, ἔχοντες ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τῶν θεμάτων, δύνασθε νά ὑποστηρίζητε μόνον προτάσεις, τάς ὁποίας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εὑρίσκει ἀποδεκτάς. Σᾶς ἀπηύθυνον τήν ἔκκλησίν μου πρός ὑποστήριξιν καί συνεργασίαν, μόνον ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἔχει συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν της καί ἀντιλαμβάνεται τά εὐρύτερα ζητήματα τά ὁποῖα διακυβεύονται.

»Ἐπιτρέψατέ μοι νά παρατηρήσω ὅτι ἡ δήλωσίς σας, ὅτι ἡ ὑπό τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. προτεινομένη λύσις δέν εἶναι ἀποδεκτή ὑπό τῶν Κυπρίων, δέν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν της ὅλα τά γεγονότα. Βεβαίως δέν εἶναι ἀποδεκτή ὑπό τῶν ἐξτρεμιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέπουν εἰς μίαν λύσιν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ὑπάρχει ἕνας μεγάλος ἀριθμός μετριοπαθῶν στοιχείων, τά ὁποῖα ἀγωνιωδῶς ἀποβλέπουν εἰς μίαν κίνησιν πρός λύσιν. Καίτοι ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός Ἀθηνῶν ἐπεδίωξε νά ταυτίση τούς τρομοκράτας μέ τόν κυπριακόν λαόν, εἶμαι βέβαιος, ὑμεῖς δέν θά ἐπιθυμῆτε νά πράξητε τό αὐτό. Θά ἔχετε, ἐπίσης, ἀναμφιβόλως πληροφορηθῆ ἀπό τόν πρεσβευτήν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῶν ΗΠΑ, ἡ ὁποία ζωηρῶς ἐνδιαφέρεται διά τό ζήτημα τοῦτο, κρίνει τάς προτάσεις μας λίαν συμπαθῶς καί θά ἀνησύχουν ζωηρῶς ἐάν αὐταὶ τελικῶς ἀπερρίπτοντο.

»Ζητεῖτε ὅπως "νέαι προσπάθειαι καταβληθοῦν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν". Ὀφείλω νά τονίσω ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ., διακινδυνεύουσα σοβαρῶς τάς σχέσεις της εἰς τήν Ἀνατολικήν Μεσόγειον, ἔπραξε πᾶν τό δυνατόν διά νά λάβη ὑπ' ὄψιν της τήν θέσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί ἐνεπιστεύθη πλήρως αὐτήν. Τό συνδιαλλακτικόν πνεῦμα τό ὁποῖον ἐπέδειξεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. δέν εὗρεν ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τῆς Ἐθναρχίας. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου ἐτήρησε μεγίστην αὐτοσυγκράτησιν ἔναντι τῆς αὐξανούσης τρομοκρατίας καί τῶν δολοφονιῶν ἐκ μέρους τῶν ἐξτρεμιστῶν εἰς τήν Κύπρον. Μόνον τώρα, λόγω τῆς περαιτέρω ἐντάσεως τῆς τρομοκρατίας, ὁ κυβερνήτης ἐξηναγκάσθη νά προκηρύξη κατάστασιν ἀνάγκης.

»Ἡ προσφορά μας, ὡς αὐτή ἐκτίθεται εἰς τήν νέαν μας δήλωσιν, παραμένει ἀνοικτή.

»Εἶναι οὐσιῶδες, ὅπως ἐπωφεληθῶμεν τῆς εὐκαιρίας διά μίαν δικαίαν ρύθμισιν, πρίν χειροτερεύση περαιτέρω ἡ κατάστασις εἰς τήν Κύπρον. Ἡ ἐπομένη κίνησις δέον νά προέλθη ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπον, μετά τοῦ ὁποίου ὁ κυβερνήτης θά ἦτο ἕτοιμος νά ἐπανασυναντηθῆ, ἀλλά εἶναι σαφές ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔχει ἀνάγκην καλῶν συμβουλῶν καί, κατά τήν γνώμην μας, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις φέρει βαρείας εὐθύνας διά τήν ἐξασφάλισιν τῆς παροχῆς τῶν συμβουλῶν αὐτῶν.

»Ἐλπίζω ὅτι θά μέ συγχωρήσητε διά τόν εἰλικρινῆ μου τόνον, ἀλλά ἡ σοβαρότης τῶν θεμάτων καθιστᾶ τοῦτο καθῆκον μου».

Στό νέο μήνυμα τοῦ Βρετανοῦ πρωθυπουργοῦ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπάντησε μέ ἐπιστολή πού ἀπηύθυνε, στίς 2 Δεκεμβρίου, στόν Ἄγγλο πρέσβη στήν Ἀθήνα, Τσάρλς Πήκ:

«Ἀγαπητέ κύριε Πρέσβυ,

Λυποῦμαι βαθέως διά τήν παρεξήγησιν εἰς τήν ὁποίαν φαίνεται νά ἤχθη ὁ πρωθυπουργός σας, ἐν σχέσει πρός τάς ἀπόψεις ἐπί τῆς προτεινομένης δηλώσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ. Ὡς σᾶς εἶπον χθές καί ὡς ἀναμφιβόλως θά ἐνθυμεῖσθε πρό τῆς 28ης Νοεμβρίου, ὅτε σᾶς ἀπέστειλον τήν ἀπάντησίν μου εἰς τό πρῶτον μήνυμα τοῦ Σέρ Ἄντονυ Ἤντεν, δέν εἶχον τήν εὐκαιρίαν νά σᾶς ἐκφράσω τήν γνώμην μου περί τῆς ρηθείσης δηλώσεως ἤ νά προβῶ εἰς οἱονδήποτε σχόλιον, ὑπό τήν ἔννοιαν ὅτι ἐθεώρουν ὡς "ἐποικοδομητικήν".

»Πρός τό συμφέρον τῆς κοινῆς προσπαθείας μας, ὅπως ἐξεύρωμεν μίαν λύσιν εἰς τά προβλήματά μας καί ἐκκαθαρίσωμεν οὕτω τήν ὁδόν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς παλαιᾶς φιλίας μεταξύ τῶν δύο χωρῶν μας, θεωρῶ προτιμώτερον ὅπως μή ἀπαντήσω εἰς τό μήνυμα τό ὁποῖον μοί ἐνεχειρίσθη χθές. Θά παρακαλέσω, πάντως, ὅπως εὐαρεστηθῆτε νά ἀνακοινώσετε τήν οὐσίαν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς εἰς τόν Σέρ Ἄντονυ.

»Τό ὅλον ζήτημα ἐξετάζεται ἐκ νέου, ὑπό τό φῶς τοῦ τελευταίου μηνύματος τοῦ πρωθυπουργοῦ σας, ὑπό τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καί τῶν συνεργατῶν του, καί ἐλπίζω ὅτι θά δυνηθῶμεν ἐντός τῶν

προσεχῶν ἡμερῶν νά ὑποβάλωμεν τάς ἀπόψεις τῆς Β. Κυβερνήσεως»[216].

Στή διάρκεια τῶν ἴδιων κρίσιμων ἡμερῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τήν εὐκαιρία καί τῆς εἰδικῆς ἀφίξεως στήν Ἀθήνα τοῦ Ν. Κρανιδιώτη, συγκάλεσε στήν οἰκία του σύσκεψη μέ τή συμμετοχή τοῦ Κ. Ροδόπουλου, τοῦ Σ. Θεοτόκη καί τοῦ διευθυντῆ τοῦ Διπλωματικοῦ Γραφείου του, Α. Λιάτη, καθώς καί τοῦ γενικοῦ προξένου στή Λευκωσία, Α. Παππᾶ. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ὁ γενικός γραμματέας τῆς Ἐθναρχίας ζήτησε ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση «σθεναρή καί ἀμετακίνητη ὑποστήριξη τῶν προτάσεων τοῦ Μακαρίου καί ἀνάληψη ἐνεργότερου ρόλου στίς διαπραγματεύσεις». Ὁ πρωθυπουργός, ἀφοῦ τόν διαβεβαίωσε ὅτι θά ὑποστηρίξει τό σχέδιο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, πρόσθεσε ὅτι *«οἱ προτάσεις Χάρντιγκ δέν ἀφίστανται πολύ ἀπό τίς προτάσεις Μακαρίου, καί θά μποροῦσαν μέ ὁρισμένες τροποποιήσεις νά γίνουν ἀποδεκτές»*. Ἡ πρωτοβουλία ὅμως ἀφηνόταν στήν ἀπόλυτη διάκριση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐφόσον, σύμφωνα μέ τήν ἀφήγηση τοῦ Ν. Κρανιδιώτη, ὁ πρωθυπουργός ἐπισήμανε ὅτι *«ἡ ἀγγλική Κυβέρνηση θεωροῦσε τό Κυπριακό ἐσωτερικό της ζήτημα καί δέν τό συζητοῦσε μέ τήν ἑλληνική Κυβέρνηση, ἀλλά μέ τούς Κυπρίους. Ἐνεργός καί ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἀνάμιξη τῆς Ἑλλάδος θά ἦταν δυνατόν νά προκαλέσει ἄμεσες τουρκικές ἀντιδράσεις, μέ καταστρεπτικές συνέπειες ὄχι μονάχα γιά τό Κυπριακό ἀλλά καί γιά τά εὐρύτερα ἐθνικά συμφέροντα»*[217].

Ἡ τοποθέτηση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θά ἀποσαφηνιστεῖ σέ ἐκτενές ὑπόμνημα πού διαμορφώθηκε σέ συνεργασία καί μέ τόν Ν. Κρανιδιώτη καί ὑποβλήθηκε ἀπό τόν ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκη, στόν Βρετανό ὁμόλογό του, Χάρολντ Μάκ Μίλλαν, στίς 5 Δεκεμβρίου:

«Κατά τήν ἐν Παρισίοις συνάντησίν των τῆς 25ης Ὀκτωβρίου 1955, καθ' ἣν ὁ Βρεταννός ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν καί ὁ Ἕλλην ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἀντήλλαξαν ἀπόψεις ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ καί συνεφώνησαν ἐπί τοῦ σκοπίμου τῆς ἐπαναλήψεως τῶν διαπραγματεύσεων μεταξύ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καί τοῦ Σέρ Τζών Χάρντιγκ, συνεφωνήθη ἐπίσης, ὅπως αἱ δύο Κυβερνήσεις τελοῦν ἐν στενῇ ἐπαφῇ καί συνεργάζωνται, μέσω τῶν οἰκείων πρεσβευτῶν των, διά τήν ἐξεύρεσιν προσφόρου βάσεως καί, ἀκριβέστερον, καταλλήλου διατυπώσεως (formula) πρός τόν σκοπόν τοῦτον.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐτέλει, συνεπῶς, ὑπό τήν ἐντύπωσιν ὅτι οὐδεμία τελικῶς νέα βρεταννική πρότασις θά ὑπεβάλλετο πρίν ἤ ἐρωτηθῇ αὕτη (ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις) τόσον περί τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀπόψεων ἐπί τοῦ κειμένου τῆς προταθησομένης διατυπώσεως, ἐφ' ὅσον ἦτο ἐνδεχόμενον νά ζητηθῇ ἡ συνδρομή της πρός ἐπίτευξιν συνεννοήσεως, ὅσον καί διά τήν ὑπ' αὐτῆς ἐκτίμησιν τῶν πιθανοτήτων, ὅπως τοιαύτη διατύπωσις γίνῃ ἀποδεκτή ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί τῆς πλειονότητος τῶν Κυπρίων.

»Ἀντιθέτως πρός τήν διαδικασίαν ταύτην, ἡ Β. Κυβέρνησις ἔλαβε γνῶσιν τῆς μελετημένης δηλώσεως περί τῆς βρεταννικῆς πολιτικῆς τό ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, 21ης Νοεμβρίου, μίαν περίπου ὥραν πρίν ἤ ἡ εἰρημένη δήλωσις ὑποβληθῇ ἐν Λευκωσίᾳ εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον, ὑπό τοῦ κυβερνήτου τῆς Κύπρου.

»Ἐπί πλέον, τό μνημόνιον τό συνοδεῦον τήν βρεταννικήν δήλωσιν ἐδείκνυε ὅτι οὐδέν περιθώριον ἀφίετο διά συζητήσεις.

»Ὑπό τάς περιστάσεις αὐτάς, οὐδεμία εὐλόγως δύναται νά ἐπιρριφθῇ μομφή ἐπί τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δεδομένου ὅτι αὕτη ἐτέθη εἰς πλήρη ἀδυναμίαν "νά συστήσῃ ἐκθύμως", ὡς τῇ ἐζητήθη, μίαν διατύπωσιν τήν ὁποίαν ἡ ἰδία οὐδέ κἄν εἶχε τόν χρόνον νά ἐξετάσῃ.

»Ἐπί τῆς οὐσίας τῆς βρεταννικῆς δηλώσεως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά κάμῃ τάς ἑξῆς παρατηρήσεις:

Ι. Ἡ Β. Κυβέρνησις ἐσημείωσε μετά μεγάλης ἱκανοποιήσεως ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἀναγνωρίζει τήν ἀρχήν τῆς αὐτοδιαθέσεως ὡς ἐφαρμοστέαν εἰς Κύπρον. Τοῦτο ἀποτελεῖ τό πλέον ἐνθαρρυντικόν ἐν τῇ βρεταννικῇ δηλώσει σημεῖον πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς κυρίας προσδοκίας τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Οὔχ ἧττον, ἡ διακήρυξις τῆς ἀρχῆς ταύτης γίνεται κατά τρόπον ἀρνητικόν καί εἶναι ἐπί πλέον τοσούτῳ βεβαρυμένη μέ ἀπόψεις στρατηγικῶν συμφερόντων καί ὑποχρεώσεις ἀπορρεούσας ἐκ συνθηκῶν, ὥστε ἡ ἐν αὐτῇ ὑποδηλουμένη ὑπόσχεσις νά καθίσταται σχεδόν ἀδιόρατος ἀπό ἐκείνους διά τούς ὁποίους προορίζεται.

»Κατά τήν γνώμην τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τό σημεῖον τοῦτο εἶναι ὑπερτάτης σημασίας. Ἡ ἀρχή τῆς αὐτοδιαθέσεως θά ἔπρεπε νά διατυπωθῇ κατά τρόπον ἄμεσον καί ρητόν. Ὅντως, ἡ φρασεολογία τῆς ὅλης δηλώσεως θά ἔδει, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ ἐφικτοῦ, νά καθίσταται καταληπτή ὑπό τοῦ μέσου Κυπρίου.

ΙΙ. Ἡ μελετωμένη ἐφαρμογή τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐξαρτᾶται ἐκ σωρείας προϋποθέσεων ἀκαθορίστου ἐκτάσεως καί ἐπιπτώσεως, διά μέσου τῶν ὁποίων οἱ Κύπριοι δυσκόλως δύνανται νά διίδουν σαφῆ διά τό μέλλον ἐλπίδα.

»Οἱ ἐμπειρογνώμονες τοῦ Β. ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν δυσκολεύονται νά συλλάβουν ἁπάσας τάς ἐμπιπτούσας εἰς τάς δύο τελευταίας περιόδους τῆς πρώτης παραγράφου τῆς βρεταννικῆς ἀνακοινώσεως περιπτώσεις. Ἐξεπλάγησαν δέ σφόδρα, ὅταν ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, κατά τήν μετά τοῦ Σέρ Τζών Χάρντιγκ συνάντησίν του, τήν 21ην Νοεμβρίου, εὑρέθη πρό καταλόγου συνθηκῶν καί συμμαχιῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων, πρός μεγάλην Αὐτοῦ ἔκπληξιν καί βαθεῖαν ἀπογοήτευσιν, ὡς ἀνέφερεν εἰς τόν κυβερνήτην, περιελαμβάνετο ἐπίσης ἡ Ἀγγλοτουρκική Συνθήκη τοῦ 1878 καί ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάνης.

»Ἡ Συνθήκη τοῦ 1878 ἔχει πρό πολλοῦ καταργηθῇ de facto (1914) καί de jure (1924). Ἡ Συνθήκη τῆς Λωζάνης ἀποτελεῖ τόν νόμιμον τίτλον τῆς παρούσης βρεταννικῆς κατοχῆς τῆς Κύπρου, ἀλλ' οὐδεμία τῶν διατάξεων αὐτῆς ἀποκλείει τήν ἐφαρμογήν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τήν νῆσον. Ἡ αὐτή παρατήρησις ἁρμόζει καί δι' ἄλλας συνθήκας, συναφθεῖσας ἤ συναφθησομένας ἐν τῷ μέλλοντι ὑπό τῆς Μεγάλης Βρεταννίας μετά χωρῶν ἐνδιαφερομένων

διά τήν ἄμυναν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Οὐδεμία τῶν συνθηκῶν τούτων δύναται νά ἑρμηνευθῆ ὡς ἀναιροῦσα τήν βασικήν ἀρχήν τῆς αὐτοδιαθέσεως καθ' ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐφαρμογήν αὐτῆς εἰς τήν τρίτην, τόσον εἰς ἔκτασιν ὅσον καί εἰς πληθυσμόν, νῆσον τῆς Μεσογείου.

»Ἐκεῖνο ὅπερ δύναται νά κρατηθῆ ὑπό σημείωσιν εἶναι τά στρατηγικά συμφέροντα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τά συνδεόμενα μέ τήν Κύπρον. Ἡ στρατηγική ἀξία τῆς νήσου δέν τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ ἐνταῦθα. Ἡ Β. Κυβέρνησις εἶναι ἑτοίμη νά ἀναγνωρίση ὅλην τήν σπουδαιότητα τῶν ἀμυντικῶν ὑποχρεώσεων τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί νά βοηθήση εἰς τήν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, δι' ὅλων τῶν εἰς τήν διάθεσίν της μέσων. Πρός τούτοις, ἡ μεγάλη πλειονότης αὐτῶν τούτων τῶν Κυπρίων ἐκτιμᾶ τό πρόβλημα τοῦτο καί θά ἦτο πρόθυμος νά συνεργασθῆ πρός τόν αὐτόν σκοπόν. Ἐκεῖνο πρός τό ὁποῖον οἱ Κύπριοι ἀντιτίθενται — τοῦτο δέ ἀποτελεῖ τήν ἀντιμετωπιζομένην ὑπό τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δυσχέρειαν — εἶναι ὅτι αἱ ἐν λόγῳ ὑποχρεώσεις δύνανται νά ἐγείρουν ἀνυπέρβλητον ἐκ πρώτης ὄψεως φραγμόν εἰς τόν νόμιμον πόθον των πρός αὐτοδιάθεσιν.

»Ἡ Β. Κυβέρνησις θά εἰσηγεῖτο, ὅπως ἡ περί στρατηγικῶν καί ἀμυντικῶν ἀπόψεων μνεία ἐν τῇ βρεταννικῇ δηλώσει γίνη κατά τρόπον γενικόν, ὥστε νά καταδεικνύεται, ὅσον τό δυνατόν σαφέστερον, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀπόψεις δέν ἀποτελοῦν φραγμόν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὅτι ἡ ὁδός πρός τήν αὐτοδιάθεσιν θά εἶναι ἀνοικτή, εὐθύς ὡς ἤθελον γίνη ἄλλαι κατάλληλοι διευθετήσεις ἐξασφαλίζουσαι τά στρατηγικά συμφέροντα.

»Ὡς μέλος τοῦ ΝΑΤΟ, ἔτι δέ μᾶλλον ὡς παλαιά καί σταθερά σύμμαχος τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, ἡ Ἑλλάς εἶναι ἑτοίμη νά ἐγγυηθῆ τήν πλήρη αὐτῆς ὑποστήριξιν καί συνεργασίαν πρός ἐπίτευξιν τῶν καλυτέρων δυνατῶν πρός τοῦτο διευθετήσεων. Οὐχ ἧττον, ὁ σπουδαιότερος ὑπό τήν ἄποψιν ταύτην παράγων εἶναι νά ἐξασφαλισθῆ ἡ καλή θέλησις καί συνεργασία τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, τοῦθ' ὅπερ θά ἀνυψώση τήν ἀξίαν καί ἀποτελεσματικότητα οἱωνδήποτε ἐν τῇ νήσῳ στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων.

III. Ὅσον ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς αὐτοκυβερνήσεως, ἡ πρώτη περίοδος τῆς παραγράφου 2 τῆς βρεταννικῆς δηλώσεως θά χρειασθῆ κάποιαν ἀποσαφήνισιν πρός ὄφελος τῶν Κυπρίων, συμφώνως πρός τά σχετικά σχόλια τά περιεχόμενα εἰς τό μήνυμα τοῦ Σέρ Ἄντονυ Ἤντεν τῆς 30ῆς Νοεμβρίου, οὕτως ὥστε νά καταστῆ πλέον κατανοητόν ὅτι τό παραχωρηθησόμενον εἰς τήν νῆσον πρῶτον σύνταγμα θά εἶναι φιλελεύθερον.

»Ὡς πρός τήν ἑπομένην περίοδον τῆς ἰδίας παραγράφου, δέν εἶναι σαφές κατά πόσον αἱ λέξεις "ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν συνθηκῶν καί συμμαχιῶν, εἰς ἃς συμμετέχουν αἱ χῶραι αἱ ἐνδιαφερόμεναι διά τήν ἄμυναν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου", ἀναφέρονται εἰς τήν περαιτέρω συνταγματικήν ἀνάπτυξιν ἢ εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς αὐτοδιαθέσεως. Εἰς τήν πρώτην περίπτωσιν, ἡ θέσις τοιούτων ὅρων ἐμφανίζεται ὡς ἐμπόδιον εἰς τήν ὁδόν πρός τήν μελλοντικήν συνταγματικήν ἀνάπτυξιν. Εἰς τήν δευτέραν περίπτωσιν ἐμφανίζεται ὡς ἔμφασις ἐκείνου ὅπερ ἔχει ἤδη ἀναφερθῆ εἰς τήν πρώτην παράγραφον. Εἰς ἀμφοτέρας τάς περιπτώσεις, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι αἱ λέξεις αὐταί θά ἔπρεπε νά διαγραφοῦν, καθόσον ἡ ἐξ αὐτῶν προκαλουμένη ἐντύπωσις εἶναι ἀναποφεύκτως δυσμενής.

IV. Ὅσον ἀφορᾶ τό τελευταῖον σημεῖον, περί τοῦ χρόνου καί τῆς διαδικασίας τῶν συζητήσεων διά τό μέλλον τῆς νήσου μεταξύ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καί ἀντιπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν βλέπει καμμίαν δυσκολίαν διά τήν ἀποδοχήν αὐτοῦ. Θά ἦτο, ὅμως, σκόπιμον, πρός ἀποφυγήν πιθανῶν παρεξηγήσεων, ὅπως ἡ δήλωσις διαλαμβάνη σαφέστερον πότε θά ἀπεδεικνύετο ὅτι ἡ αὐτοκυβέρνησις ἀποτελεῖ πρότασιν πραγματοποιήσιμον.

»Ἡ Β. Κυβέρνησις, ὡς ἐπίσης ἡ ἑλληνική πλειοψηφία τῆς νήσου ἔχουν πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν δικαιωμάτων καί συμφερόντων τῆς τουρκικῆς μειονότητος καί πιστεύουν ὅτι αὕτη θά θελήση νά συνεργασθῆ καλοπίστως διά νά ἐξασφαλισθῆ ἡ ἐπιτυχής ἐφαρμογή τῆς αὐτοκυβερνήσεως.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ ὡσαύτως νά ἐπισύρη τήν προσοχήν ἐπί τῶν πλεονεκτημάτων, τά ὁποῖα παρουσιάζει ὁ καθορισμός λογικῆς προθεσμίας, ἐπί τῇ ἐκπνοῇ τῆς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος θά συζητήση μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ τήν ἐφαρμογήν τῆς αὐτοδιαθέσεως.

»Εἰς τάς ἀνωτέρω παρατηρήσεις ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ὁδηγεῖται ὑπό τῆς κεντρικῆς ἰδέας ὅτι ἡ διατύπωσις ἥτις θά ὑποβληθῆ εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, θά ἔδει νά εἶναι συντεταγμένη εἰς γλῶσσαν σαφῆ, εὐχερῶς καταληπτήν ὑπ' αὐτῶν τῶν Κυπρίων καί νά δεικνύη εἰς αὐτούς σαφῶς τήν ὁδόν, τήν ὁποίαν καλοῦνται ν' ἀκολουθήσουν διά τό πολιτικόν των μέλλον.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά ἐκτιμήση ἀναμφιβόλως τό γεγονός ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις, ἔχουσα συναίσθησιν τῶν ἔναντι τοῦ λαοῦ αὐτῆς καί τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου εὐθυνῶν της, ἐπ' οὐδενί λόγῳ δύναται νά προβῆ εἰς οἱανδήποτε σύστασιν δι' ἣν θά ἠδύνατο εὐλόγως καί δικαίως νά κατηγορηθῆ ὅτι παρεπλάνησεν ἢ ἐξηπάτησε τούς Κυπρίους.

»Τό συναίσθημα τῆς εὐθύνης της πρός τούς φίλους καί συμμάχους της, πρός τό βρεταννικόν ἔθνος ἰδιαιτέρως, καθώς καί ἡ εἰλικρινής ἐπιθυμία της νά ἴδη τήν παροῦσαν διένεξιν μέ ἐκ παραδόσεως φίλους καί ἑταίρους διευθετουμένην, ἤγαγε τήν Β. Κυβέρνησιν νά ἐκθέση τάς ἀπόψεις της ἐν πάσῃ εὐθύνῃ καί εἰλικρινείᾳ ἐπί θέματος οὗτινος ἡ εὐτυχής ἐπίλυσις εἶναι ἐπιτακτική πρός τό συμφέρον ὁλοκλήρου τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου.

»Πιστεύει ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά μελετήση μετά τῆς δεούσης προσοχῆς τάς ὑποβαλλομένας ὡς ἄνω εἰσηγήσεις καί ὅτι θά ἀποσαφηνίση ἀναλόγως τάς προτάσεις της, κατά τρόπον ἀνταποκρινόμενον πρός τάς ἀπόψεις καί τάς ἀνησυχίας τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δύναται τότε νά εἶναι βεβαία ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις δέν θά παραλείψη νά ἀνταποκριθῆ πρός τήν παράκλησιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καί νά κάμη ὅλας τάς ἀναγκαίας συστάσεις, ἵνα συμβάλη εἰς τήν ταχεῖαν καί αἰσίαν ἐπίτευξιν τοῦ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐπιζητουμένου φιλικοῦ διακανονισμοῦ.

»Εὐελπιστοῦσα ὅτι μία ἀπό κοινοῦ ἐξέτασις τοῦ προβλήματος θά καταστῆ οὕτω δυνατή, καί ἐνισχυομένη εἰς τήν πεποίθησίν της ταύτην ἐκ δηλώσεων διαλαμβανομένων εἰς τό τελευταῖον μήνυμα τοῦ Βρεταννοῦ πρωθυπουρ-

γοῦ, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις λαμβάνει τό θάρρος νά ὑποβάλη προσθέτους τινάς σκέψεις, ἃς θεωρεῖ σχετικάς μέ τό ὑπ' ὄψιν θέμα.

Α. 'Η Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος φαίνεται νά νομίζη ὅτι ἡ βρεταννική δήλωσις τῆς 21ης Νοεμβρίου 1955 ἀπερρίφθη ὑπό τοῦ 'Αρχιεπισκόπου Μακαρίου διότι "δέν τυγχάνει τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀδιαλλάκτων στοιχείων". 'Η ἄποψις αὕτη εἶναι ἀβάσιμος. 'Ο 'Αρχιεπίσκοπος εἶναι ἐκ φύσεως καί ἐξ ἰδιοσυγκρασίας λίαν μετριοπαθής, ἡ δέ συμβολή του δι' ἕναν ἐπιτυχῆ διακανονισμόν τυγχάνει ἀπαραίτητος. 'Απτήν ἀπόδειξιν τόσον τῆς μετριοπαθείας του ὅσον καί τοῦ αἰσθήματος τῆς πολιτικῆς ἔναντι τοῦ λαοῦ του εὐθύνης ἔδωκε διά τῶν προτάσεων, εἰς ἃς, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, προέβη πρός τόν Σέρ Τζών Χάρντιγκ, κατά τήν δευτέραν συνάντησιν, τήν 4ην 'Οκτωβρίου 1955.

»Αἱ προτάσεις τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἀπετέλουν ἕνα θαρραλέον πρός τά πρόσω βῆμα, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ὅπως προσεγγίση τήν ἐπίσημον βρεταννικήν θέσιν. Δύναται δέ τώρα νά λεχθῆ, ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, ὅτι οὐδέν ἀντίστοιχον βῆμα ἐγένετο μέχρι τοῦδε ἀπό βρεταννικῆς πλευρᾶς. 'Η ραδιοφωνική ὁμιλία τοῦ Σέρ Τζών Χάρντιγκ τῆς 9ης 'Οκτωβρίου 1955, ἥτις ἐν ἀρχῇ ἐνεφανίσθη ὡς ἐνθαρρυντική ἀπομάκρυνσις ἀπό τάς ὑποβληθείσας κατά τήν Τριμερῆ Διάσκεψιν προτάσεις, ἀπεδείχθη, κατόπιν προσεκτικῆς ἐξετάσεως, ὅτι δέν προσέφερεν ἢ φραστικάς μόνον βελτιώσεις. Οὐδέ ἡ δήλωσις τῆς 21ης Νοεμβρίου 1955, ὑπό τήν παροῦσαν αὐτῆς μορφήν καί ὑφ' ὃν τρόπον ἐγένετο, ἀποτελεῖ τι τό ἀντίστοιχον, παρά τήν πρόοδον τήν ὁποίαν σημειοῖ.

»Θά ἔδει ἐπίσης νά τονισθῆ ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος ἦτο ὑποχρεωμένος νά ἀπορρίψη τήν δήλωσιν τῆς 21ης Νοεμβρίου, ὅταν ὁ κυβερνήτης ὑπέδειξεν ὅτι αὕτη ἀντεπροσώπευε τήν τελευταίαν λέξιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καί ὅτι δέν ὑπῆρχε περιθώριον δι' οἱανδήποτε συζήτησιν. Τό γεγονός ἐν τούτοις ὅτι ὁ 'Αρχιεπίσκοπος δέν ἐθεώρησε σῶφρον νά ὑποβάλη τήν δήλωσιν εἰς τό 'Εθναρχικόν Συμβούλιον καθιστᾶ τώρα εὐχερεστέραν μίαν νέαν ἐπαφήν μετά τοῦ κυβερνήτου ἐπί σαφεστέρας βάσεως, ὡς προτείνεται ἀνωτέρω.

Β. 'Η Β. Κυβέρνησις θέλει νά πιστεύη ὅτι, ὄπισθεν τοῦ προπετάσματος τῆς νομιμότητος καί τῆς σκοπιμότητος, ἡ ἀληθής κατάστασις ἐν Κύπρῳ καί ἡ πραγματική αὐτῆς ἔννοια δέν διαφεύγουν ἐντελῶς τῆς προσοχῆς ἐν Λονδίνῳ. Χωρίς πρόθεσιν ἀσκήσεως κριτικῆς ἐπί τῆς ἐν Κύπρῳ βρεταννικῆς πολιτικῆς, ἡ Β. Κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι θά ὑστέρει εἰς τό καθῆκον της ἔναντι φίλου καί συμμάχου, μεθ' οὗ ἐπιθυμεῖ νά ἀποκαταστήση, ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον, τήν μεταξύ αὐτῶν παλαιάν πατροπαράδοτον φιλίαν, ἐάν δέν ἐξεδήλου τήν βαθεῖαν ἀνησυχίαν της διά τήν σκληρότητα τῶν κατασταλτικῶν μέτρων καί ποινῶν, τῶν θεσπισθέντων προσφάτως ἐν Κύπρῳ. Καθιέρωσις τῆς μαστιγώσεως παίδων, συλλογική εὐθύνη καί ἐπιβολή προστίμων εἰς ὁλοκλήρους κοινότητας, καταναγκαστική ἐργασία, συλλήψεις ἀτόμων κατ' ἀπόλυτον διάκρισιν τῶν ὀργάνων τῆς ἀστυνομίας καί τοῦ στρατοῦ, φυλακίσεις ἄνευ δίκης, ἐκτοπίσεις, ἐπιτάξεις κινητῆς καί ἀκινήτου περιουσίας, πάντα ταῦτα προκαλοῦν βεβαίως ἀντίδρασιν καί πικρίαν εἰς τάς καρδίας τῶν καλῶν Κυπρίων καί καθιστοῦν τήν κατάστασιν ὁσημέραι ἔτι πλέον δυσχερῆ, ἐνῶ, ταυτοχρόνως, προκαλοῦν νέαν ἀγανάκτησιν καί διαμαρτυρίας ἐν 'Ελλάδι.

»'Υπό τό φῶς τῶν διδαγμάτων τῆς ἱστορίας εἰς πολλάς χώρας, ὁπουδήποτε διεξήχθη ἀγών διά τήν ἐλευθερίαν, καί ἐπί τῷ τέλει μιᾶς πλέον ἀντικειμενικῆς καί ρεαλιστικῆς ἐξετάσεως τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, θά πρέπει νά τονισθῆ ὅτι ἕνας Κύπριος, ἕνας καλός Κύπριος, παρ' ὅλον ὅτι ἠμπορεῖ νά εἶναι "τρομοκράτης" σήμερον εἰς τά ὄμματα τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου, ἠμπορεῖ κάλλιστα νά εἶναι κάτι τό τελείως διάφορον εἰς τήν καρδίαν καί τήν συνείδησίν του, διάφορον δέ ἐπίσης κατά τόν νόμον τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων.

Γ. Τό πρόβλημα τῆς Κύπρου δέν εἶναι μόνον πρόβλημα τῶν Κυπρίων, τῆς βρεταννικῆς Κυβερνήσεως καί τῆς 'Ελλάδος. Εἶναι πρόβλημα ἐπηρεάζον ὁλόκληρον τόν Δυτικόν Κόσμον. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Δυτικός Κόσμος, εἰς ὃν ἀνήκουν ἀμφότεραι, ἡ Μεγάλη Βρεταννία καί ἡ 'Ελλάς, ἔχει τά στρατιωτικά του συμφέροντα, τά ὁποῖα πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν. 'Αλλ' ὑπεράνω τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἵστανται τά ἠθικά συμφέροντα τοῦ ἐλευθέρου κόσμου. Καί εἰς αὐτήν τήν νέαν ἀτομικήν φάσιν τῆς ὑλιστικῆς ἐποχῆς μας, οἱαδήποτε καί ἄν εἶναι ἡ σπουδαιότης τῶν στρατιωτικῶν συμφερόντων, τῶν οἰκονομικῶν αἰτημάτων καί ἄλλων ὑλικῶν προβλημάτων, πυρήν τῆς δυνάμεως καί ἰσχύος τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν εἶναι ἡ ἀληθής αὐτῶν προσήλωσις εἰς τάς θεμελιώδεις ἀρχάς τῆς 'Ελευθερίας καί τῆς Δημοκρατίας. 'Ο κόσμος ἄγεται ἀκόμη ὑπό ἰδεῶν, καλῶν ἢ κακῶν. 'Εν ὄψει τοῦ συνεχῶς αὐξανομένου κινδύνου ἀπό τῆς πλευρᾶς ἐκείνων οἵτινες πρεσβεύουσι πεπλανημένας δοξασίας, ἡ κυρία ἄμυνα τῶν φιλελευθέρων ἐθνῶν καί ὁ ἰσχυρότερος μεταξύ των δεσμός ἔγκεινται εἰς τήν προσήλωσιν πάντων, μικρῶν καί μεγάλων, εἰς τάς θεμελιώδεις ἰδέας εἰς τάς ὁποίας πιστεύουν.

»Οἱ Κύπριοι πιστεύουν εἰς τά ἴδια ἰδεώδη καί πιστεύουν εἰς τό δίκαιον τῆς ὑποθέσεώς των. 'Επί τρία καί πλέον τέταρτα τοῦ αἰῶνος ἀνέμειναν ὑπομονητικῶς τήν ἀναγνώρισιν τῶν ἴσων δικαιωμάτων των ὑπό ἐκείνων τούς ὁποίους ἀπό τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἀποβάσεώς των εἰς τήν νῆσον ἐχαιρέτησαν ὡς ἐλευθερωτάς. 'Αναμένουν ἀκόμη καί ἐπιθυμοῦν ὅπως ἡ ἀναγνώρισις αὕτη γίνη κατά τρόπον δημοκρατικόν. 'Η 'Ελλάς θά θεωρήση ἑαυτήν διττῶς εὐτυχῆ ἐάν δυνηθῆ νά συμβάλη πρός μίαν τοιαύτην λύσιν»[218].

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

'Ο πρεσβευτής τῆς Μ. Βρετανίας ἐπισκέπτεται στό Πολιτικό Γραφεῖο τόν πρωθυπουργό, Κ. Καραμανλῆ.

Στήν ἐπίσκεψη, δεκάλεπτης διαρκείας, ἀποδόθηκε καθαρά ἐθιμοτυπικός χαρακτήρας. Τελικά, μετά ἀπό δημοσιογραφικές πληροφορίες ἀπό τό Λονδίνο, συνδυάστηκε μέ νέο ἔντονο διάβημα τοῦ Φόρειν Ὄφφις γιά τίς ἑλληνικές ἐκπομπές πού ἀναφέρονται στήν Κύπρο καί τό περιεχόμενό τους χαρακτηρίζεται ὡς ἐμπρηστικό. 'Ο Ἕλληνας πρωθυπουργός, σύμφωνα μέ δημοσιογραφικές πηγές, ἐπανέλαβε ὅτι ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός 'Αθηνῶν ἁπλῶς ἀναμεταδίδει εἰδήσεις καί σχόλια ἀπό τόν ἡμερήσιο τύπο,

ὅπως ὅλοι οἱ ραδιοφωνικοί σταθμοί στόν κόσμο. Ὁπωσδήποτε, ἐξέφρασε τή λύπη του γιά τήν τυχόν μετάδοση σχολίων πού περιεῖχαν προσωπικές ἐπιθέσεις.

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Σύμφωνα μέ ἀμερικανικές δημοσιογραφικές πηγές, ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος στόν ΟΗΕ, Χ. Ξανθόπουλος-Παλαμᾶς, μεταφέρει γραπτό κείμενο μέ τίς ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πάνω στό Κυπριακό, καθώς καί προσωπικό μήνυμα τοῦ Κ. Καραμανλῆ πρός τόν πρόεδρο Ἀϊζενχάουερ. Ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός —ὑποστηρίζουν οἱ ἴδιες πηγές— ὑπογραμμίζει στό μήνυμά του τούς λόγους πού ἐπιβάλλουν τήν ἐπίλυση τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, χωρίς ἄλλη καθυστέρηση, σέ μιά τελευταία εὐκαιρία γιά νά ἐξασφαλίσει ἡ Μεγαλόνησος τήν ἐλευθερία της καί νά διατηρήσει ἡ Δύση τή φιλία τῶν Ἑλλήνων.

30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέπτεται τήν Πάτρα καί παρίσταται στή δοξολογία πρός τιμή τοῦ πολιούχου Ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Κατά τήν ἄφιξή του ἔγινε δεκτός ἀπό τό δήμαρχο, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τό ἔργο καί τό μέγα ἐνδιαφέρον του γιά τήν πόλη. «Ἡ πόλις μας», εἶπε, «σᾶς ὑποδέχεται σήμερον μέ αἰσθήματα πλήρους ἀναγνωρίσεως τοῦ ὅλου ἔργου σας δι' αὐτήν καί μέ ἰδιαιτέραν εὐγνωμοσύνην διά τήν ὅλως ἰδιαιτέραν στοργήν πού ἐπεδείξατε καί ἐπιδεικνύετε πρός τήν πελοποννησιακήν πρωτεύουσαν». Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξέφρασε τή χαρά του γιά τήν ἐπίσκεψη στήν Πάτρα, μέ τήν ὁποία, ὅπως εἶπε, τόν συνδέουν συγγενικοί δεσμοί. *«Διά τήν πόλιν σας»*, πρόσθεσε, *«ἔπραξα ὅ,τι ὑπηγορεύετο ἀπό στοιχειῶδες καθῆκον. Ἐλπίζω δέ ὅτι συντόμως θά εὕρω τήν εὐκαιρίαν νά συνεχίσω τό ἐνδιαφέρον μου διά τήν πόλιν τῶν Πατρῶν, ἡ ὁποία εἶναι ἀξία καλυτέρας τύχης καί μεγαλυτέρας βοηθείας διά νά ἐπανεύρη τήν παλαιάν αἴγλην της»*.

Ἡ θερμή ὑποδοχή πού ἐπιφυλάχτηκε στόν Κ. Καραμανλῆ ὀφειλόταν καί στό γεγονός ὅτι, μετά ἀπό ἄγονες προσπάθειες πενήντα ἐτῶν, ὁ πρωθυπουργός ἐξασφάλισε τά μέσα γιά τήν ἀποπεράτωση τοῦ νέου ναοῦ τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκης, μέ ἐντολή τοῦ πρωθυπουργοῦ, δέχεται τούς ἀρχηγούς τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως σέ ἐνημερωτική σύσκεψη πάνω στά θέματα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, κυρίως τό Κυπριακό καί τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις. Συγκεκριμένα, στή σύσκεψη πῆραν μέρος οἱ Σ. Βενιζέλος, Γ. Παπανδρέου καί Σπ. Μαρκεζίνης, οἱ ὁποῖοι καί ἀποφασίστηκε ἀπό κοινοῦ νά λάβουν γνώση τῶν σχετικῶν διπλωματικῶν ἐγγράφων στό ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν.

Στήν πρωτοβουλία αὐτή τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἀναφέρεται τό ἀκόλουθο δημοσιογραφικό σχόλιο:

Πρό καιροῦ ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἶχε δηλώσει ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά ἐκάλει καί θά κατετόπιζε τούς ἡγέτας τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπί πάσης νέας ἐξελίξεως τοῦ κυπριακοῦ θέματος καί πρό πάσης σημαντικῆς ἀποφάσεώς της. Τό κυπριακόν θέμα εἰσῆλθε τώρα εἰς μίαν νέαν φάσιν. Ὁ κ. ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἐκάλεσε κατόπιν αὐτοῦ τούς τέσσαρας ἐν τῇ Βουλῇ ἀρχηγούς τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί τούς κατετόπισεν ἐπί τῶν τελευταίων ἐξελίξεων τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ πρᾶξις αὐτή τῆς Κυβερνήσεως ἀποδεικνύει ὅτι οὐδέν ἔχει νά φοβηθῆ ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως πρός τούς ἡγέτας τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως τῶν πληροφοριῶν καί πράξεών της, ὅτι ἐνεργεῖ μέ εὐθύτητα καί αὐτοπεποίθησιν καί ὅτι ἐπιθυμεῖ τήν συνεργασίαν παντός ἐθνικόφρονος κόμματος εἰς τό ἔργον της. Οὕτω, ὁλόκληρος ὁ χάρτινος πύργος τῆς περί τῶν ἀντιθέτων κατασυκοφαντήσεως, καταρρέει ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἡ δημοσία γνώμη, ἐν τούτοις, ἀναμένει τώρα νά μάθη κάτι ἄλλο: ποίαν στάσιν θά τηρήσουν οἱ κ.κ. ἡγέται —ἤ τουλάχιστον τινές ἐξ αὐτῶν— ἔναντι τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ ἔγιναν ἤδη κοινωνοί τῶν πληροφοριῶν καί τῶν ἐνεργειῶν της καί ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις θά ἀντιληφθῆ ὅτι ὑπάρχουν ἄπειρα θέματα, τά ὁποῖα ἠμποροῦν νά γίνουν ἀντικείμενον κομματικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἀλλά τό Κυπριακόν πρέπει, ἔστω τώρα, ἔστω καί ἀργά, νά μείνη ἔξω τοῦ κύκλου τοῦ κομματισμοῦ καί τοῦ καφενείου[219].

3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συνέρχεται σέ συνεδρίαση τό Ὑπουργικό Συμβούλιο, μέ κύριο θέμα ἡμερήσιας διατάξεως τίς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ. Εἰδικότερα, ἐξετάστηκε ἡ σκοπιμότητα τῆς υἱοθετήσεως τῆς προτάσεως τῆς Ἐθναρχίας γιά νέα προσφυγή τῆς Ἑλλάδος στόν ΟΗΕ, βάσει τοῦ ἄρθρου 15, τό ὁποῖο ἔχει ἐφαρμογή σέ θέματα ἐπείγουσας ἀνάγκης. Ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἀναφέρθηκε στίς ἐκθέσεις τοῦ πρέσβη στήν Οὐάσιγκτων, Γ. Μελᾶ, τοῦ μόνιμου ἀντιπρόσωπου στόν ΟΗΕ, Χ. Ξανθόπουλου - Παλαμᾶ, καί τοῦ καθηγητῆ Ι. Σπυρόπουλου, οἱ ὁποῖες συμπίπτουν ἀπόλυτα στήν ἄποψη ὅτι δέν εἶναι σκόπιμη καί συμφέρουσα ἡ κατάθεση προσφυγῆς στήν τρέχουσα σύνοδο τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ· παραπλήσιες ὑπῆρξαν καί οἱ εἰσηγήσεις τῶν ἁρμόδιων ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Μετά τή λήξη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐκδόθηκε τό ἀκόλουθο ἀνακοινωθέν:

«Ἡ Κυβέρνησις παρακολουθοῦσα μέ ἀδιάπτωτον ἐνδι-

Ἐπίσκεψη τοῦ Κ. Καραμανλῆ στήν Πάτρα.

αφέρον τάς ἐξελίξεις τοῦ Κυπριακοῦ, καί μάλιστα μετά τά τελευταίως ληφθέντα ἐν Κύπρῳ ἀνελεύθερα μέτρα, δέν ἔκρινε συμφέρουσαν κατά τήν παροῦσαν φάσιν τοῦ ζητήματος τήν ἄσκησιν ἐκ νέου προσφυγῆς κατά τήν τρέχουσαν σύνοδον τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἡ Κυβέρνησις ἦχθη εἰς τήν ἀπόφασιν ταύτην, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τάς εἰσηγήσεις τῶν ὑπευθύνων ὑπηρεσιακῶν της συμβούλων καί δεόντως σταθμίσασα ὅλα τά στοιχεῖα, ἅτινα ἔχει εἰς τήν διάθεσίν της καί τά ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀσφαλῆ κριτήρια διά τήν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τοῦ εὐρυτέρου συμφέροντος κατά τήν διαχείρισιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου θέματος».

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς συγκλήσεως τοῦ πανυπαλληλικοῦ συνεδρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τήν ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς ΑΔΕΔΥ καί ἀνακοινώνει τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως νά δεχτεῖ πολλά ἀπό τά αἰτήματα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀνάμεσα στά ὁποῖα καί τήν αὔξηση τῶν ἀποδοχῶν ὁρισμένων κατηγοριῶν ἐργαζομένων. Ἡ ἐπικοινωνία τοῦ πρωθυπουργοῦ μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ΑΔΕΔΥ καί οἱ νέες κυβερνητικές ἀποφάσεις ἀποτέλεσαν συνέχεια τῆς πρώτης συνεργασίας τους, στίς 4 Νοεμβρίου, ὅταν ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἐνημερωθεῖ γιά τά αἰτήματα τοῦ δημοσιοϋπαλληλικοῦ κόσμου καί εἶχε υἱοθετήσει τό αἴτημα γιά τήν κατάργηση τοῦ Ν. 2500 μέ τήν πρόσθετη ὑπόσχεση νά ἐξετάσει καί τή δυνατότητα ἐπανορθώσεως τῶν ἀδικιῶν, στό στάδιο τῆς ἐφαρμογῆς του.

Εἰδικότερα, ὁ πρωθυπουργός ἀνακοίνωσε:

«Ἡ Κυβέρνησις ἔχει εἰς τήν διάθεσίν της περιωρισμένον χρόνον καί περιωρισμένα οἰκονομικά μέσα. Οὕτω, παρά τήν ἀντίθετον ἐπιθυμίαν της δέν εἶναι δυνατόν νά ἱκανοποιήσῃ πάντα τά οἰκονομικά αἰτήματα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Παρά ταῦτα ἡ Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τάς ἀνάγκας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, κατέβαλε προσπάθειαν ἱκανοποιήσεως πολλῶν ἐκ τῶν αἰτημάτων αὐτῶν, τά ὁποῖα ἐχρόνιζον ἀπό μακροῦ.

1. Ἐδέχθη ὅπως οἱ γραμματεῖς β΄ τάξεως, οἱ λαμβάνοντες βασικόν μισθόν ἐκ δραχμῶν 1.320, ἀνεξαρτήτως προσαυξήσεως διά πολυετῆ καί εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν, λάβουν ἐπί πλέον 80 δραχμάς, ἐφ' ὅσον εἶναι ἔγγαμοι ἤ συντηροῦν ἀνέργους γονεῖς.

»Οἱ ἀκόλουθοι, οἱ λαμβάνοντες μηνιαῖον μισθόν 1.115 δραχμῶν, οἱ γραφεῖς α΄, οἱ λαμβάνοντες μηνιαῖον μισθόν 1.045 δραχμῶν, οἱ γραφεῖς β΄, οἱ λαμβάνοντες μηνιαῖον μισθόν 935 δραχμῶν, οἱ τελοῦντες ὑπό τούς αὐτούς ὡς ἄνω ὅρους, λαμβάνουν κοινωνικόν ἐπίδομα 200 δραχμῶν.

»Τό αὐτό ἐπίδομα λαμβάνουν καί οἱ κλητῆρες, οἱ ὁπωσδήποτε εἰσπράττοντες κάτω τῶν 1.000 δραχμῶν μηνιαίως, ἐφ' ὅσον εἶναι ἔγγαμοι ἤ συντηροῦν ἀνέργους γονεῖς.

2. Ἀπεφασίσαμεν ὅπως καθιερωθῇ ἐπίδομα ἀκριβείας ζωῆς ἀναλόγως τόπου διαμονῆς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, τῆς χώρας διαιρουμένης εἰς ζώνας, βάσει τοῦ κατά τόπους κόστους τῆς ζωῆς.

3. Διετάχθησαν αἱ ἁρμόδιοι ὑπηρεσίαι ὅπως μεριμνήσουν διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ συντάγματος εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τήν συμμετοχήν δημοσίων ὑπαλλήλων εἰς τά διάφορα ὑπηρεσιακά συμβούλια.

4. Ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος κατάργησις τοῦ νόμου 2500 τοῦ 1953, πλήν τῶν διατάξεων αὐτοῦ περί ὁρίου ἡλικίας. Σχετικόν νομοσχέδιον θά τεθῇ ὑπ' ὄψιν τῆς ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

5. Ἀπεφασίσθη ἡ ἐγγραφή εἰς τόν προϋπολογισμόν 20 ἑκατομμυρίων δραχμῶν καί ἡ εἰσήγησις εἰς τήν Βουλήν σχεδίου νόμου προβλέποντος ἐκτέλεσιν στεγαστικοῦ προγράμματος τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀρχή τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος τούτου θά γίνῃ ἀπό τάς ἐπαρχίας.

6. Ἀπεφασίσθη ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς ἀσφαλίσεως τῆς ὑγείας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων διά τῆς ἀναγνωρίσεως δικαιώματος ἰατρικῆς καί φαρμακευτικῆς περιθάλψεως αὐτῶν καί τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν των.

7. Ἀπεφασίσθη ἡ διατήρησις καί ἀναδιοργάνωσις τοῦ σανατορίου δημοσίων ὑπαλλήλων εἰς Νταοῦ Πεντέλης».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁλοκλήρωσε τίς ἀνακοινώσεις του πρός τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς ΑΔΕΔΥ, μέ τήν ἀκόλουθη ἀποστροφή:

«Ἡ πλήρης ἀποκατάστασις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων εἰς τήν θέσιν ἐκείνην, τήν ὁποίαν ἐπιβάλλουν ἡ δικαιοσύνη καί ἡ πολύτιμος ἀποστολή των, καί δύναται καί πρέπει ν' ἀναληφθῇ ἀπό μίαν Κυβέρνησιν διαρκείας, ὅπως ἐκείνη πού θά προκύψῃ ἀπό τάς ἐκλογάς».

Ἡ ἐφαρμογή τῶν νέων μέτρων προβλέπεται, σύμφωνα μέ ἔγκυρες πληροφορίες, νά ἀρχίσει ἀπό τόν Ἰανουάριο τοῦ νέου ἔτους.

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ προήδρευσε σέ νέα σύσκεψη πού ἔγινε στό Γενικό Λογιστήριο μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, ἀναγγέλλει τόν ὑπερδιπλασιασμό τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας γιά τό ἔτος 1955-1956:

«Ἡ ἀναγγελθεῖσα διά τό οἰκονομικόν ἔτος 1955-1956 βοήθεια ἐκ μέρους τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως ἀνέρχεται εἰς 76.6 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἐξ ὧν τά 15 παρέχονται ὡς δάνειον τεσσαρακονταετοῦς ἀποσβέσεως ἐπί τόκῳ 3% εἰς συνάλλαγμα ἤ 4% εἰς δραχμάς. Τό ὑπόλοιπον τῆς βοηθείας ἐξ 61.6 ἑκα-

τομμυρίων δολλαρίων παρέχεται ὡς δωρεά πρός τόν ἑλληνικόν λαόν καί ὑπό τάς αὐτάς ὡς μέχρι τοῦδε προϋποθέσεις.

»Ἐκ τῆς βοηθείας, θά χρησιμοποιηθῆ ποσόν ἀντιπροσωπεῦον 1400 ἑκατομμύρια δραχμῶν διά τάς ἀνάγκας τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἰδίᾳ διά τήν συνέχισιν τῶν ἐκτελουμένων παραγωγικῶν ἔργων. Ἡ ἀποδέσμευσις τοῦ ποσοῦ τούτου θά γίνεται, ἐφ' ὅσον ἡ χρησιμοποίησίς του δέν θά πρόκειται νά ἔχῃ πληθωριστικάς ἐπιδράσεις ἐπί τῆς κυκλοφορίας.

»Ἡ Κυβέρνησις ἔχει βάσιμον ἐλπίδα ὅτι ἐντός τοῦ ἀρχομένου ἔτους 1956 ἡ ἀνωτέρω βοήθεια θά ἐνισχυθῆ κατά 12.2 ἑκατομμύρια δολλάρια εἰσέτι, παρεχόμενα συμφώνως τῷ Νόμῳ 480 τοῦ Κογκρέσσου εἰς γεωργικά προϊόντα πρός ἐνίσχυσιν τῶν ἀπόρων λαϊκῶν τάξεων».

Σύμφωνα μέ συμπληρωματικές πληροφορίες ἀπό κυβερνητική πηγή, ἡ σημαντική αὔξηση τοῦ ποσοῦ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας θά συντελέσει ὥστε, τήν ἑπομένη ἑβδομάδα, νά κατατεθεῖ στή Βουλή ὁ προϋπολογισμός πλήρως ἰσοσκελισμένος, νά συνεχιστεῖ τό ἐκτελούμενο πρόγραμμα ἐπενδύσεων, τό ὁποῖο μάλιστα διευρύνεται μέ τήν προσθήκη ποσοῦ 300 ἑκατομμυρίων δραχμῶν γιά νέα ἔργα, καί νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐξισορρόπηση τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μέ τήν ἐξασφάλιση τῆς νομισματικῆς σταθερότητας.

6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τή συνοδεία τοῦ ὑφυπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας Γ. Κατσαφάδου, πραγματοποιεῖ αἰφνιδιαστική ἐπίσκεψη στό πολυιατρεῖο τοῦ ΙΚΑ στήν ὁδό Πειραιῶς. Ὁ πρωθυπουργός παρέμεινε γιά μεγάλο διάστημα καί παρακολούθησε τή λειτουργία τῶν διαφόρων τμημάτων ἀπό πλευρᾶς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀσφαλισμένων ἀσθενῶν, συνομίλησε μέ πολλούς ἀσθενεῖς καί ἄκουσε τίς ἀπόψεις τόσο τῶν ἰδίων ὅσο καί τῆς διοικήσεως, σχετικά μέ τήν καλύτερη λειτουργία τοῦ πολυιατρείου. Ἔδωσε ἀκόμη ὁρισμένες ἐντολές σχετικῶς καί, μεταξύ τῶν ἄλλων, διέταξε τήν ἐνίσχυση τῶν τμημάτων τοῦ πολυιατρείου μέ τήν πρόσληψη νέων ἰατρῶν.

Τέλος, ὁ πρωθυπουργός δήλωσε ὅτι θά καλέσει σέ συνεργασία τό διοικητή τοῦ ΙΚΑ, γιά νά ἐξετάσουν ἀπό κοινοῦ τό θέμα τῆς καλύτερης λειτουργίας τῶν ἰατρείων τοῦ ἱδρύματος σ' ὁλόκληρη τή χώρα.

7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει, μέσω τῆς κυπριακῆς ἐφημερίδας «Φιλελεύθερος», τό ἀκόλουθο μήνυμα πρός τόν κυπριακό λαό:

«Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἐπί τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος παγίαν πολιτικήν, τήν ὁποίαν ἐξέθεσε διά τῶν προγραμματικῶν της δηλώσεων. Εἶναι καί παραμένει ἀκλόνητος παραστάτης τοῦ αἰτήματος τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων πρός ἀπόκτησιν τοῦ ὑπερτάτου διά πάντα ἄνθρωπον ἀγαθοῦ, τῆς Ἐλευθερίας. Δέν ὑπάρχει δύναμις ἱκανή νά ἐμποδίση τόν λαόν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καί τήν ἐπί τῆς ἐμπιστοσύνης του στηριζομένην Κυβέρνησιν ἀπό τοῦ νά ἐπιτελέσουν εἰς τό ἀκέραιον τό ἐν προκειμένῳ καθῆκον των.

»Εἶμαι εὐτυχής, διότι ἔχομεν ἀποδείξεις περί τοῦ ὅτι ὁ λαός τῆς Κύπρου καί ἡ Ἐθναρχία του ἀναγνωρίζουν καί κατανοοῦν τά αἰσθήματα καί τάς προσπαθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς Κυβερνήσεώς του πρός ἱκανοποίησιν τοῦ ἱεροῦ καί νομίμου πόθου τῶν Κυπρίων».

7 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Ἐργασίας, Στ. Πολυζωγόπουλος, ἀναγγέλλει τήν κατάρτιση σχεδίου νόμου «περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τῶν περί ἀσφαλίσεως ἀνεργίας διατάξεως». Μέ τό νέο νομοσχέδιο ἐπεκτείνεται ἡ ἀσφάλιση τῆς ἀνεργίας σ' ὅλες τίς περιφέρειες, ὅπου ὑπάρχει ἀσφάλιση τοῦ ΙΚΑ, καί διευρύνεται ὁ κύκλος τῶν ἐπιδοτούμενων ἀνέργων σέ ποσοστό 70%.

Σέ σχετικό δημοσιογραφικό δελτίο, ἀφοῦ προσδιορίζεται ἡ κατηγορία τῶν ἐργαζομένων, ἀπό 18 μέχρι 65 ἐτῶν, πού ὑπάγονται στήν ἀρχή τοῦ νομοσχεδίου, ἀναλύονται οἱ εἰδικότερες διατάξεις του:

Ἠσφαλισμένος, τοῦ ὁποίου λύεται ἡ σχέσις ἐργασίας, δικαιοῦται ἐπιδόματος ἀνεργίας, ἐφ' ὅσον ἐπραγματοποιήθησαν 125 ἡμέραι ἐν τῇ ἀσφαλίσει ἀνεργίας ἐντός τῶν τελευταίων πρό τῆς λύσεως τῆς σχέσεως ἐργασίας 14 μηνῶν, τῶν ἡμερῶν ἐργασίας τῶν δύο τελευταίων μηνῶν μή ὑπολογιζομένων. Δύναται ὅμως, κατόπιν ἀποφάσεως, αἱ ἡμέραι ἐργασίας νά μειωθοῦν εἰς 100, ἐφ' ὅσον μετά παρέλευσιν ἑξαμήνου ἤθελε διαπιστωθῆ ὅτι ἡ διαχείρισις τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἀπασχολήσεως καί Ἀσφαλίσεως Ἀνεργίας ἐπιτρέπει τήν ἐπιδότησιν. Διά τοῦ ἰσχύοντος νόμου, αἱ ἡμέραι ἐργασίας ὁρίζονται εἰς 180 ἐντός τῶν τελευταίων 14 μηνῶν.

Ἡ διάρκεια τῆς καταβολῆς τοῦ ἐπιδόματος ἀνεργίας καθορίζεται ὡς ἀκολούθως: εἰς τούς ἔχοντας πραγματοποιήσει 180 τουλάχιστον ἡμέρας ἐργασίας, τό ἐπίδομα καταβάλλεται ἐπί 5 μῆνας. Εἰς τούς ἔχοντας 150 ἡμέρας, ἐπί 3 μῆνας. Εἰς τούς ἔχοντας 125 ἡμέρας, ἐπί 2 μῆνας. Ἐν περιπτώσει μειώσεως τῶν ἡμερῶν ἐργασίας εἰς 100, καταβάλλεται ἐπίδομα μέχρι 1½ μηνός τό πολύ. Μετά τήν συμπλήρωσιν τοῦ χρόνου ἐπιδοτήσεως, διά τήν ἐκ νέου ἐπιδότησιν ἀπαιτεῖται ἡ πραγματοποίησις τῶν καθοριζομένων ἡμερῶν ἐργασίας.

»Τό βασικόν ἐπίδομα ἀνεργίας ὁρίζεται εἰς τά 40% τοῦ ἡμερομισθίου ἤ τά 50% τοῦ μισθοῦ, τό ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ ἄνεργος, χωρίς νά ὑπερβαίνη τό ἑκάστοτε ἡμερομίσθιον τοῦ ἀνειδικεύτου ἐργάτου ἤ ἐργατρίας. Τό ἀνωτέρω βασικόν ἐπίδομα ἀνεργίας προσαυξάνεται κατά 10% δι' ἕκα-

στον προστατευόμενον μέλος οἰκογενείας, χωρίς τό καταβλητέον ἐπίδομα μετά τῶν προσαυξήσεων νά ὑπερβαίνη τά 70% τοῦ τεκμαρτοῦ ἡμερομισθίου, οὔτε καί κατώτερον τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἡμερομισθίου τοῦ ἀνειδικεύτου ἐργάτου ἤ ἐργατρίας.

»Αἱ ἡμέραι ἐπιδοτήσεως λόγω ἀνεργίας θεωροῦνται ὡς ἡμέραι ἐργασίας διά τήν συμπλήρωσιν τῶν προϋποθέσεων ἀπονομῆς τῶν παροχῶν ἀσθενείας»[220].

Μέ νεώτερη ἀπόφαση τοῦ ὑπουργείου Ἐργασίας στίς 21 Δεκεμβρίου προβλέφθηκε, μέ τή σύμφωνη γνώμη καί τῆς ΓΣΕΕ, ἡ βελτίωση τῶν προϋποθέσεων γιά τή χορήγηση ἐκτάκτου ἐπιδόματος στούς μή ἐπιδοτούμενους ἀνέργους.

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ὑπουργός Προνοίας, Π. Λεβαντῆς, ἀνακοίνωσε ὅτι προγραμματίστηκε ἡ ἐκτέλεση σειρᾶς στεγαστικῶν ἔργων γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν παραπηγματούχων προσφύγων στήν περιοχή τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποτελεῖ τήν ἀπαρχή ἐφαρμογῆς εὐρύτερου στεγαστικοῦ προγράμματος.

Στά νέα ἔργα περιλαμβάνονται, μετά τήν ἐξασφάλιση τῶν σχετικῶν πιστώσεων, ἡ ἀποπεράτωση 228 διαμερισμάτων στήν Καισαριανή καί ἡ βελτίωσή τους μέ πίστωση 2 ἑκατ., ἡ συμπλήρωση τοῦ ἀποχετευτικοῦ δικτύου τῆς Καισαριανῆς καί ἡ χορήγηση δανείων καί οἰκοπέδων σέ 200 παραπηγματούχους τῆς ἴδιας περιοχῆς γιά αὐτοστέγαση. Ἐπίσης, προγραμματίστηκε ἡ ἀποπεράτωση 48 διαμερισμάτων τῶν ἡμιτελῶν πολυκατοικιῶν Καλλιθέας, ἡ ἀνέγερση 100 κατοικιῶν στόν οἰκισμό Νέας Ἀρτάκης, μέ τήν συμπαράσταση τοῦ δήμου Νέας Σμύρνης, ἡ χορήγηση 250 οἰκοπέδων τῆς Ν. Ἰωνίας σέ πρόσφυγες τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, τῶν ὁποίων τά παραπήγματα θά κατεδαφιστοῦν, ἡ ἀνέγερση ἐπίσης στή Ν. Ἰωνία μέ ἐργολαβία 100 διώροφων κατοικιῶν καί ἡ κατασκευή τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως τοῦ νέου οἰκισμοῦ τῆς Ν. Ἰωνίας.

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κύριος Καραμανλῆς», κατέληξε ὁ ὑπουργός στήν ἀνακοίνωση του, «ἐνέκρινεν ἀπολύτως τήν χαρασσομένην γραμμήν, διά τήν ἀντιμετώπισιν τοῦ ὅλου θέματος. Ἡ νέα ὑπ' αὐτόν Κυβέρνησις θεωρεῖ τό στεγαστικόν πρόβλημα ὡς θέμα κοινωνικόν καί ἐθνικόν, ταυτοχρόνως, φιλοδοξοῦσα νά ὑπάρξη ριζοσπαστική καί ἐν προκειμένῳ».

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Γεωργίας σύσκεψη, μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκισμοῦ καί τῶν ὑπουργῶν καί ὑφυπουργῶν Γεωργίας καί Κοινωνικῆς Προνοίας. Στήν τρίωρη διάρκεια τῆς συσκέψεως ἐξετάστηκε κυρίως τό θέμα τῆς ἰατροφαρμακευτικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἀγροτῶν καθώς καί ζωτικά θέματα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, γενικότερα. Μετά τή λήξη τῆς συσκέψεως, ὁ πρωθυπουργός ἔδωσε στή δημοσιότητα μακρά ἀνακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις, συνεπής πρός τήν ἐξαγγελίαν αὐτῆς ὅτι θά λάβη ἰδιάζουσαν μέριμναν ὑπέρ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, παρά τήν περιορισμένην ἀποστολήν αὐτῆς, προῆλθεν εἰς τήν λῆψιν τῶν ἀκολούθων ἀποφάσεων:

»Πρῶτον: Ἐντός τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀρχομένης ἑβδομάδος κατατίθεται εἰς τήν Βουλήν σχέδιον νόμου περί τῆς κοινωνικῆς τῶν ἀγροτῶν ἀσφαλίσεως, τῇ συμπράξει τῶν ὑπουργείων Κοινωνικῆς Προνοίας καί Γεωργίας. Διά τοῦ νομοσχεδίου ἀντιμετωπίζεται ὡς πρῶτον στάδιον τῆς ἀσφαλίσεως ἡ ἰατροφαρμακευτική καί νοσοκομειακή περίθαλψις τῶν ἀγροτῶν. Χίλια πεντακόσια Ἰατρεῖα καί Ὑγειονομικοί Σταθμοί θά πλαισιώσουν τήν ὕπαιθρον ἐντός βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος. Οὕτω, παλαιόν ἔμμονον καί δίκαιον αἴτημα τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου ἱκανοποιεῖται ἐξ ὁλοκλήρου. Τέσσερα ἑκατομμύρια περίπου κατοίκων τῆς ὑπαίθρου θά ἀποκτήσουν συντόμως ἰατρούς, νοσοκόμους, μαίας καί φάρμακα ὡς καί ὁλοκληρωτικήν νοσοκομειακήν περίθαλψιν ἄνευ οὐδεμιᾶς οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεώς των. Ποσόν 120 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διατίθεται ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ διά τό τρέχον ἔτος διά τήν κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ προγράμματος, εἰς τό ὁποῖον ἐνσωματοῦνται οἱ ἤδη λειτουργοῦντες Ὑγειονομικοί Σταθμοί καί τά Κοινοτικά Ἰατρεῖα.

»Δεύτερον: Αἱ πιστώσεις διά τά μικρά καί μεγάλα ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα (ἁρμοδιότητος ὑπουργείων Δημοσίων Ἔργων καί Γεωργίας) αὐξάνονται κατά τό τρέχον ἔτος εἰς 384 ἑκατομμύρια δραχμῶν τῆς παρελθούσης χρήσεως.

»Τρίτον: Ἀπεφασίσθη ἡ αὔξησις τῶν μεσοπροθέσμων δανείων διά τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης κατά τό τρέχον ἔτος εἰς 204 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἔναντι 158 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἅτινα διετέθησαν κατά τό παρελθόν ἔτος.

»Τέταρτον: Ἀπεφασίσθη ἡ ἐγκατάστασις εἰς Θεσσαλονίκην τοῦ πρώτου εἰδικοῦ πιεστηρίου ἐπαναδεματοποιήσεως τοῦ ἐξαγομένου βάμβακος. Ἡ δαπάνη ὑπερβαίνει τάς 200 χιλιάδας δολλάρια. Ἐπί πλέον: διά τήν περαιτέρω προστασίαν τοῦ βάμβακος καί τήν ἐνίσχυσιν τῶν γεωργικῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων διατίθενται αἱ ἀναγκαιοῦσαι πιστώσεις διά τήν ἵδρυσιν νέων ἐκκοκκιστηρίων βάμβακος, ἰδίᾳ εἰς τάς περιοχάς, ὅπου τό πρῶτον ἀναπτύσσεται ἡ βαμβακοκαλλιέργεια, ὡς ἡ Ἤπειρος, Θεσσαλία καί Θράκη.

»Πέμπτον: Ἀπεφασίσθη ἡ πρός τούς ἀγρότας

καταβολή τῆς ἀξίας τῶν διά τάς πολεμικάς ἀνάγκας ἀπό τοῦ 1940 καί ἐντεῦθεν ἐπιταχθέντων ζώων μεταφορᾶς.

»Ἕκτον: Ἐνεκρίθη ἡ ἐπιδότησις τῶν λιπασμάτων τῆς σιτοκαλλιεργείας κατά τό τρέχον ἔτος μέ τό ποσόν τῶν 37 ἑκατομμυρίων δραχμῶν πρός τό παρόν, ἔναντι ποσοῦ 35 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἐπιδοτήσεως κατά τήν παρελθοῦσαν χρῆσιν. Ἐπί πλέον, καταργεῖται ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν (6%) ἐπί τῶν ἐπιχωρίως παρασκευαζομένων φωσφορικῶν λιπασμάτων καί ἀπεφασίσθη ἡ ἀτελής εἰσαγωγή ἀζωτούχων καί καλιούχων λιπασμάτων. Παραλλήλως ἐξησφαλίσθη μείωσις τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν φωσφορούχων λιπασμάτων κατά δραχμάς 20 κατά τόνον.

»Διά τῆς σειρᾶς τῶν μέτρων τούτων ἐξασφαλίζεται ἡ μείωσις τῆς τιμῆς τῶν λιπασμάτων γενικῶς, ἰδιαιτέρως δέ τῆς σιτοκαλλιεργείας παρά τήν αἰσθητήν αὔξησιν τῶν τιμῶν εἰς τήν διεθνῆ ἀγοράν. Ἰδιαιτέρας μεταχειρίσεως θά τύχουν οἱ καλλιεργηταί τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν.

»Ἕβδομον: Διά τήν προώθησιν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἀπό τόσων ἐτῶν χρονίσαντος ζητήματος τῆς ἐκδόσεως τῶν τίτλων κυριότητος (παραχωρητηρίων πρός τούς ἀποκατασταθέντας ἀκτήμονας καλλιεργητάς, γηγενεῖς καί πρόσφυγας) ἀπεφασίσθη ἡ ὀργάνωσις μεταβατικῶν συνεργείων, τά ὁποῖα θά ἐπιμεληθοῦν τῆς ἐπί τόπου ἐκδόσεως ἐπιδόσεως εἰς τούς ἐνδιαφερομένους καί μεταγραφῆς τῶν παραχωρητηρίων. Τά ἀναγκαῖα μέτρα θά τεθοῦν τό ταχύτερον εἰς ἐφαρμογήν διά νά τερματισθῆ τό συντομώτερον ἡ ἀπό δεκαετηρίδων ὑφισταμένη ἐκκρεμότης, εἰς τρόπον ὥστε νά ἀποκτήσουν οἱ κληροῦχοι τόν ὁριστικόν τίτλον κυριότητος. Τό θέμα τοῦτο ἀπασχολεῖ ζωηρῶς 215 χιλιάδας ἀποκατασταθείσας ἀγροτικάς οἰκογενείας.

»Ἡ Κυβέρνησις πιστεύει ὅτι τά ἀποφασισθέντα μέτρα ἀποτελοῦν ἐκδήλωσιν ἐπιβαλλομένης πολιτικῆς ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί ὅτι θά ἐνισχύσουν τήν ἀντίληψιν ὅπως τό κοινωνικόν σύνολον συμβάλη θετικῶς εἰς τήν προστασίαν καί τήν ἀνακούφισιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τό θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς μας εὐσταθείας».

Μέ βάση τίς πρωθυπουργικές ἐξαγγελίες, τό νομοσχέδιο «περί κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἀγροτῶν», μέ πρόβλεψη γιά τήν ἵδρυση 1500 ἀγροτικῶν ἰατρείων, ἀντί τῶν 489 πού λειτουργοῦν, τήν πρόσληψη 1650 ἰατρῶν, 900 μαιῶν καί νοσοκόμων, μέ στόχο τήν ἐξασφάλιση πλήρους ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως σέ 4 ἑκατομμύρια ἄτομα, κατατέθηκε στή Βουλή χωρίς καθυστέρηση, συζητήθηκε καί ψηφίστηκε, στό σύνολό του, στίς 16 Δεκεμβρίου. Ὑπέρ τῆς ψηφίσεως τάχθηκαν καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, χωρίς νά παραλείψουν νά διατυπώσουν ἐπιμέρους κριτικές παρατηρήσεις καί ὑποδείξεις. «Χαίρω ἰδιαιτέρως», τόνισε ὁ Γ. Κατσαφάδος, ὑφυπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, «ὅτι τό νομοσχέδιον ἔτυχεν, ἐν τῇ οὐσίᾳ τοὐλάχιστον, τῆς ὁμοθύμου ἐπιδοκιμασίας τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι δικαιολογημένη νά θέλη, σπεύδουσα, νά ψηφισθῆ καί νά ἐφαρμοσθῆ τό ταχύτερον τό νομοσχέδιον».

Κατά τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου, ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας, Δ. Στεφάνου, ἀφοῦ ἐξέφρασε τήν βαθειά προσωπική ἱκανοποίησή του, συνέχισε τήν ἀγόρευσή του ὡς ἑξῆς:

«Εἶμαι βέβαιος, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι καί ὑμεῖς τήν αὐτήν ἱκανοποίησιν δοκιμάζετε, διότι προσήχθη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως πρός ψήφισιν τό ἐν λόγῳ νομοσχέδιον, τό ὁποῖον ἀποσκοπεῖ εἰς τήν ἀσφάλισιν κατά τῆς νόσου ὁλοκλήρου τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

»Ὑπέρ τό ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ὑπάγεται εἰς τήν κοινωνικήν ἀσφάλισιν ἐν τῷ παρόντι ἔναντι τῆς νόσου, μέ τήν προοπτικήν νά συμπληρωθῆ αὕτη, ἐφ' ὅσον τό ἐπιτρέψουν αἱ οἰκονομικαί δυνατότητες τοῦ τόπου καί δημιουργηθοῦν αἱ κατάλληλοι προϋποθέσεις διά τούς κλάδους τῆς ἀσφαλίσεως ἔναντι τῶν κινδύνων τοῦ γήρατος καί τοῦ θανάτου.

»Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἐκ τῶν ἐξαγγελθέντων ὑπό τοῦ ἀξιοτίμου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρό ὀλίγων ἡμερῶν μέτρων ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν, ἡ καθιέρωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, μέ πρῶτον σταθμόν τήν ἰατροφαρμακευτικήν περίθαλψιν, ἀποτελεῖ τό σπουδαιότερον καί βασικώτερον ἐκ τῶν μέτρων αὐτῶν, διότι ἱκανοποιεῖ μίαν ἔκδηλον καί ἐπιτακτικήν ἀνάγκην τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

»Ἐπί σειράν ἐτῶν ὑπῆρξεν καθολικόν καί ἐπιτακτικόν τό αἴτημα τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου νά ἀποκτήση καί αὐτός ἰατροφαρμακευτικήν, στοιχειώδη ἔστω, περίθαλψιν πρός προστασίαν τῆς ὑγείας του. Οἱ ἀγρόται μας, ἡ σπονδυλική στήλη τοῦ ἔθνους, ὡς εἴθισται νά ἀποκαλοῦνται ἀπό μακροῦ, ἤρχισαν νά συνειδητοποιοῦν τήν ἀντίληψιν ὅτι ἡ περισσότερον παρημελημένη καί ἐγκαταλελειμμένη τάξις εἶναι ἡ ἰδική των, λόγω ἀκριβῶς τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τάς περισσοτέρας τῶν περιπτώσεων δέν εὑρίσκουν ἰατροφαρμακευτικήν καί νοσοκομειακήν περίθαλψιν καί ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁλόκληροι περιοχαί γεωργοκτηνοτροφικαί στεροῦνται ἰατροῦ. Καί δέν πρόκειται ὅτι ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῆς θυσιάζονται ἀδίκως ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις, ἀλλά καί περί κινδύνων, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ τούτου προβλήματος, ἐκ τῆς ὑπαρχούσης καί ἐπεκτεινομένης συνεχῶς δυσαρεσκείας, κινδύνων εἰς βάρος τοῦ οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἡ συναίσθησις τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας εἰς βάρος τῆς ἀγροτικῆς τάξεως ὁδηγεῖ τήν πλέον συντηρητικήν αὐτήν τάξιν πρός ἐπικινδύνους κατευθύνσεις. Ἡ παροχή ἐξ ἄλλου μιᾶς ἐπιτυχοῦς καί ἀμέσου ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως καί νοσοκομειακῆς τοιαύτης, ἡ ὁποία εἶναι δυνατή θά χαρίση τήν ψυχικήν γαλήνην εἰς τούς ἀγρότας, διότι οὗτοι δέν θά ἀγωνιοῦν πλέον ἀπό τήν ἀσθένειαν τήν ἰδικήν των καί τῶν

οἰκογενειῶν των καί δέν θά ἐξοργίζωνται ἀπό τούς ἀδικαιολογήτους θανάτους.

»Δέν θά ἐπεκταθῶ εἰς τήν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ νομοσχεδίου. Θά ἐπακολουθήση συζήτησις καί ἀνάλυσις λεπτομερεστέρα κατά τήν κατ' ἄρθρον συζήτησιν. Περιορίζομαι εἰς τάς γενικάς αὐτοῦ γραμμάς.

α. Ἡ παρεχομένη κοινωνική ἀσφάλισις εἰς τόν ἀγροτικόν πληθυσμόν δέν ἀποτελεῖ κοινωνικήν ἀσφάλισιν ὑπό τήν παραδεδεγμένην ἔννοιαν αὐτῆς, διότι τό ἀκολουθούμενον σύστημα δέν στηρίζεται ἐπί τῶν εἰσφορῶν τῶν ἠσφαλισμένων καί ἐργοδοτῶν, ἀλλά ἀποτελεῖ καθαράν κρατικήν παροχήν πρός τόν ἀγρότην, ὁ ὁποῖος λαμβάνει ὡς δικαίωμα τάς παροχάς τῆς ἀσφαλίσεως, δηλαδή τήν ἰατροφαρμακευτικήν του περίθαλψιν, τήν ἰδικήν του καί τῆς οἰκογενείας του. Καί ἡ κατά τοιοῦτον γενναῖον τρόπον ρύθμισις παρά τῆς Κυβερνήσεως τῆς ἀγροτικῆς ἀσφαλίσεως εἰς τόν τομέα τῆς ὑγείας ὑπῆρξεν ἀπολύτως ὀρθή καί ἐπιβεβλημένη. Διότι ὁ Ἕλλην ἀγρότης, μέ τόν μικρόν του κλῆρον, μέ τό χαμηλόν του εἰσόδημα δέν ἐπαρκεῖ γενικῶς νά καλύπτη τάς ἀνάγκας μιᾶς στοιχειώδους διαβιώσεως, διατροφῆς, κατοικίας κ.λ.π. καί συνεπῶς δέν εἶναι εἰς θέσιν νά εἰσφέρη πρός προάσπισιν τῆς ὑγείας του. Καί θά πρέπει κατά πολύ νά αὐξηθῆ τό εἰσόδημά του διά τήν ἐπέκτασιν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καί εἰς τούς τομεῖς τοῦ γήρατος καί τοῦ θανάτου.

β. Ἡ παρεχομένη ἀσφάλισις ἐπεκτείνεται εἰς τό σύνολον τοῦ ἀγροκτηνοτροφικοῦ πληθυσμοῦ. Προσδιορίζεται δηλαδή εὐρύτατος ὁ κύκλος τῶν ἀσφαλιζομένων προσώπων, ἀνερχομένων εἰς 4.000.000 περίπου.

»Εἰς τήν ἀσφάλισιν ὑπάγονται καί οἱ προδήλως εὔποροι ἀγρόται, ἀλλά προαιρετικῶς, δικαιούμενοι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τῶν παροχῶν τῆς ἀνοικτῆς ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως, ἔναντι μικροῦ ἀσφαλίστρου, ἐκ 50 δραχμῶν κατά κεφαλήν, καί περιωρισμένης συμμετοχῆς εἰς τήν ἀξίαν τῶν φαρμάκων ἐκ 30 δραχμῶν περίπου, ἐξαιρουμένων τῶν ἐχόντων ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 14 ἐτῶν, οἱ ὁποῖοι εἰς οὐδεμίαν συμμετοχήν ὑποβάλλονται. Οἱ ἀποδεδειγμένως εὔποροι θά τύχουν ἐνδεχομένως καί κλειστῆς περιθάλψεως ὑπό ὅρους, οἱ ὁποῖοι θά καθορίζωνται εἰς ἐκδοθησόμενον διάταγμα. Ὅλοι οἱ μή εὔποροι ἀγρόται εἰς οὐδεμίαν εἰσφοράν ὑπόκεινται πλήν μικρᾶς τοιαύτης εἰς 20% ἐπί τῆς λιανικῆς τιμῆς τῶν φαρμάκων.

γ. Καλύπτεται τό σύνολον τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνοικτῆς καί κλειστῆς περιθάλψεως τοῦ ἀγρότου καί τῶν κινδύνων εἰς τόν τομέα τῆς ὑγείας αὐτοῦ καί τῆς οἰκογενείας του. Παρέχονται ὅλαι αἱ βασικαί παροχαί εἰς εἶδος, ἤτοι ἰατρική περίθαλψις εἰς ἰατρεῖα καί κατ' οἶκον, παρακλινικαί ἐξετάσεις, νοσοκομειακή, σανατοριακή, ψυχιατρική περίθαλψις, μαιεύσεις, ὀδοντιατρική περίθαλψις κ.λ.π. ὡς καί φαρμακευτική τοιαύτη. Ὅσον ἀφορᾶ δέ τάς εἰδικάς παθήσεις θά χρησιμοποιοῦνται οἱ εἰδικοί ἰατροί τῶν νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων ὅπως καί ἰδιῶται εἰδικοί ἰατροί καί ὀδοντίατροι διά συλλογικῶν συμβάσεων.

δ. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν προωθεῖται καί ἀναπτύσσεται κατά τρόπον ἀποφασιστικόν ὁ ὑφιστάμενος σήμερον ὑγειονομικός καί νοσηλευτικός ἐξοπλισμός τῆς χώρας διά τῆς συμπράξεως τῶν δύο ὑπουργείων Προνοίας καί Γεωργίας. Προωθεῖται ἡ ὀργάνωσις καί λειτουργία τῶν νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων, ὑγειονομικῶν σταθμῶν καί ἰατρείων ἀγροτικῶν καί κοινοτικῶν εἰς τήν ὑπαιθρον εἰς ἀριθμόν ἀνταποκρινόμενον εἰς ὅλας τάς ὑπαρχούσας ἀνάγκας. Προβλέπεται οὕτω ἡ ἵδρυσις 1500 κοινοτικῶν καί ἀγροτικῶν ἰατρείων, ἐκ τῶν ὁποίων λειτουργοῦν ἤδη 489 καί 150 ὑγειονομικῶν σταθμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων λειτουργοῦν 55.

»Διά τήν λειτουργίαν τῶν ὑγειονομικῶν σταθμῶν καί ἰατρείων, θά χρησιμοποιηθοῦν 1650 ἰατροί γενικῆς ἰατρικῆς, 450 μαῖαι καί ἰσάριθμοι ἐπισκέπτριαι ἀδελφαί ἤ νοσοκόμοι καί ἀνάλογον βοηθητικόν προσωπικόν. Μέ τά κοινοτικά καί ἀγροτικά ἰατρεῖα καί τούς ὑγειονομικούς σταθμούς, ἐξασφαλίζεται ἡ ἀνοικτή περίθαλψις τῶν ἀσφαλιζομένων, ἡ ὁποία θά συμπληροῦται εἰς τά τμήματα τῶν ἰατρικῶν εἰδικοτήτων τῶν νοσοκομείων. Ὅσον ἀφορᾶ δέ τήν νοσοκομειακήν περίθαλψιν, αὕτη θά παρέχεται διά τῶν νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας καί θά καλύπτεται οἰκονομικῶς διά τῶν σχετικῶν πιστώσεων τοῦ ὑπουργείου αὐτοῦ. Παραλείπω νά σᾶς ἀναφέρω τήν ὁριζομένην ἐν τῷ νομοσχεδίῳ σύνθεσιν τῶν κοινοτικῶν καί ἀγροτικῶν ἰατρείων καί ὑγειονομικῶν σταθμῶν».

Στή συνέχεια ὁ εἰσηγητής τῆς πλειοψηφίας ἐπιβεβαίωσε μέ ἀντικειμενικά στοιχεῖα τή δυνατότητα τῆς ἐπαρκοῦς οἰκονομικῆς καλύψεως τοῦ προγράμματος ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως τῶν ἀγροτῶν, γιά νά καταλήξει μέ τήν ἀκόλουθη ἀποστροφή:

«Τό Κράτος εἶναι εἰς θέσιν καί πρέπει νά ἐπιβάλη τόν συντονισμόν καί τήν ἐνιαίαν προγραμματικήν κατεύθυνσιν εἰς τόν τομέα τῆς ἰατρικῆς ἀντιλήψεως καί προνοίας τοῦ πληθυσμοῦ, νά ἐπιτύχη τήν ὀρθολογιστικήν διάθεσιν τῶν οἰκονομικῶν μέσων, νά πραγματοποιήση πραγματικήν ἐποπτείαν καί ἔλεγχον.

»Κύριοι συνάδελφοι, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ σημερινός Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, τόν ὁποῖον διακρίνει θέλησις, θάρρος καί ἀποφασιστικότης εἰς τήν λῆψιν τῶν ὀρθῶν καί ἐνδεδειγμένων ἀποφάσεων, θά δώση τήν πρέπουσαν λύσιν καί εἰς τό ζήτημα τοῦτο, ὅταν ὁ ἑλληνικός λαός κατά τάς προσεχεῖς ἐκλογάς, ὡς ἡμεῖς πιστεύομεν, τοῦ ἐμπιστευθῆ τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας».

Ἰδιαίτερα χαρακτηριστική ἦταν καί ἡ σχετική ἀποστροφή τοῦ βουλευτῆ Κ. Καλλία:

«Κύριοι συνάδελφοι, τό οὐσιῶδες καί τό ἄξιον ἐξάρσεως δέν εἶναι αἱ κατ' ἰδίαν διατάξεις καί αἱ λεπτομέρειαι τοῦ νομοθετήματος, τό οὐσιῶδες εἶναι ἡ βασική του ἀρχή. Αὐτό δηλαδή, τό ὁποῖον ἄλλοτε ἀπετέλει κόσμημα ἁπλῶς τῶν προγραμμάτων, τά ὁποῖα ἐξεφωνοῦντο προεκλογικῶς, ὁ ρεαλισμός καί ἡ ἀποφασιστικότης τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ τό ἔκαμε πραγματικότητα, ἔστω καί ἄν ἡ πραγματικότης ἐπέβαλε τόν περιορισμόν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τοῦ ἀγρότου εἰς τό ἕνα μόνον σκέλος της, δηλαδή εἰς τήν ἰατροφαρμακευτικήν περίθαλψιν. Οὐσιωδέστατον γεγονός εἶναι ὅτι προστίθενται 1000 νέα ἰατρεῖα καί 100 νέοι Ὑγειονομικοί Σταθμοί καί ἐξασφαλίζεται καί ἡ δαπάνη διά τήν λειτουργίαν των, ἡ ὁποία δέν ἀποτίθεται εἰς ἄλλους ὤμους· ἐξασφαλίζεται ἐκ τοῦ τρέχοντος προϋπολογισμοῦ.

»Κύριοι βουλευταί, δέν εἶναι στιγμή νά ἐξετάσωμεν οὔ-

τε τήν κολοσσιαίαν σημασίαν τῆς ἀγροτικῆς τάξεως, οὔτε καί τά προβλήματα, τά ὁποῖα τήν ἀπασχολοῦν ἐν τῷ συνόλῳ. Γεγονός εἶναι ὅτι τό πρόβλημα τῆς ὑγείας ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά σημαντικώτερα προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς τάξεως, ἀκριβῶς διότι εὑρίσκονται ἀπομεμονωμένοι οἱ ἀγρόται, ἀκριβῶς διότι ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὅπου τά συγκοινωνιακά μέσα δέν ἐπιτρέπουν οὔτε τήν προσέλευσιν τοῦ ἰατροῦ, πολύ δέ περισσότερον τήν ἄφιξιν τοῦ ἀσθενοῦς εἰς τόπον ὅπου ὑπάρχουν ἰατροί. Διά τοῦτο, εἶναι κολοσσιαία ἡ κοινωνική σημασία τῆς παροχῆς ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως εἰς τήν ὕπαιθρον. Δέν εἶναι μεγάλη ἡ σημασία τοῦ μέτρου μόνον διότι ἀφορᾶ 4 ἑκατομμύρια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶναι καί γενικώτερον κοινωνική ἡ σημασία τούτου, διότι ἀφορᾶ τήν κατ' ἐξοχήν τάξιν ἐπί τῆς ὁποίας στηρίζεται τό ἑλληνικόν ἔθνος, ἀλλά καί διότι παρέχεται ἐκεῖ ὅπου ἦτο ἀπρόσιτος μέχρι τοῦδε ἡ ἰατροφαρμακευτική περίθαλψις. Ἐπί πλέον, διά τῆς λήψεως μέτρου, ὡς ἡ χορήγησις ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως, ἐπιτυγχάνεται ἡ συγκράτησις τῶν ἀγροτῶν εἰς τήν ὕπαιθρον, τοῦτο δέ ἔχει κολοσσιαίαν καί οἰκονομικήν καί κοινωνικήν σημασίαν. Ἡ χορήγησις τῆς περιθάλψεως συντελεῖ ἐπίσης εἰς τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἀγρότου, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται ἐπιρροάς μέχρι σήμερον, ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων τῆς ὑγείας του. Βεβαίως ἀπομένει διά ὁλοκλήρωσιν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τοῦ ἀγρότου, τό δυσκολώτερον μέρος, δηλαδή ἡ χορήγησις συντάξεων λόγω θανάτου, γήρατος καί ἀναπηρίας. Καί βεβαίως ἡ ὁλοκλήρωσις ἀπαιτεῖ νά ὑπάρχουν προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι δέν εἶναι ἀκόμη δυνατόν νά θεωρηθοῦν ὡς ὡραῖαι. Ἐκεῖνο, ἐπίσης, τό ὁποῖον πρέπει ἰδιαιτέρως νά ἐξαρθῆ εἶναι ὅτι τό μέτρον, τό ὁποῖον λαμβάνεται σήμερον, εἶναι τμῆμα ἑνός συνολικοῦ προγράμματος στροφῆς πρός τήν ὕπαιθρον, στροφῆς πρός τόν ἀγρότην, στροφῆς πρός τήν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλάδος»[221].

Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ νά ἀντιμετωπίσει μέ ταχύτητα καί ἀποφασιστικότητα τό ζωτικό θέμα τῆς ἰατροφαρμακευτικῆς ἀσφαλίσεως τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου ἔγινε δεκτή μέ εὐνοϊκά σχόλια ἀπό τήν κοινή γνώμη καί τόν ἡμερήσιο τύπο. Χαρακτηριστικό εἶναι τό ἄρθρο τῆς «Ἀκροπόλεως»:

Τά ριζικά καί σοβαρά μέτρα ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν πού ἀναγγέλλει ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς, ἀποτελοῦν ἱστορικήν πράγματι χειρονομίαν τῆς Κυβερνήσεως. Αἱ ἀγροτικαί μας μᾶζαι, πού εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί ἡ πηγή τῆς ἀνανεώσεώς του, εὑρίσκοντο πάντοτε εἰς περιφρονητικήν ἐγκατάλειψιν. Τό χωριό, ἡ ὕπαιθρος ὁλόκληρος, εἶναι ἀφημένη εἰς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Πλήν τοῦ σκληροῦ μόχθου καί τῆς ἐνδείας του, ὁ Ἕλλην ἀγρότης ἦτο τελείως ἀπροστάτευτος ἔναντι πάσης ἀσθενείας, συνταρακτικά δέ δράματα ἐκτυλίσσονται κάθε τόσον εἰς τήν ὕπαιθρον ἀπό τήν ἔλλειψιν ἰατρικῆς καί φαρμακευτικῆς περιθάλψεως. Αὐτήν τήν μόνιμον τραγωδίαν, καμμία Κυβέρνησις δέν ἠθέλησε μέχρι σήμερον νά τήν σταματήση. Ἀλλ' ἤδη ὁ κ. Καραμανλῆς καί οἱ ἁρμόδιοι ὑπουργοί θέτουν μέ ἀποφασιστικότητα καί ταχύτητα, διά πρώτην φοράν εἰς τά ἑλληνικά χρονικά, τά θεμέλια τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων εἰς τήν ὕπαιθρον. Ὁ ἀγρότης —καί μάλιστα δωρεάν — θά ἔχη πλέον εἰς τήν διάθεσίν του ἰατρόν, φαρμακοποιόν, νοσοκόμον. Οἱαδήποτε ἐπιβάρυνσις τοῦ συνόλου εἶναι εὐπρόσδεκτος δι' ἕνα τοιοῦτον σκοπόν, μέ τόν ὁποῖον θά ἀναγεννηθῆ τό χωριό καί θά ἀποκτήση ἀνθρωπίνους ὅρους ζωῆς τό ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Καί ἡ «Καθημερινή» παρατηρεῖ:

Οὔτε ἀνέφικτον πρακτικῶς εἶναι τό σχέδιον νόμου περί κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἀγροτῶν πού κατέθεσεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τήν Βουλήν, οὔτε προεκλογικόν τέχνασμα, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ ἔντυπος δημαγωγία. Τό θέμα ἀπησχόλησε κατ' ἐπανάληψιν καί τάς παλαιοτέρας Κυβερνήσεις, ἰδιαιτέρως δέ τάς Κυβερνήσεις τοῦ Κέντρου, αἱ ὁποῖαι ἠρέσκοντο νά κάμνουν πολύ φιλολογικόν θόρυβον καί καμμίαν ἐφαρμογήν. Ἡ σημερινή Κυβέρνησις, διότι ἐργάζεται μέ αὐστηρῶς πραγματικόν πνεῦμα, ἔκρινε χρήσιμον νά θεμελιώση ἐπί στερεῶν βάσεων ἕνα τεραστίας σημασίας διά τόν ἀγροτικόν κόσμον θεσμόν, χωρίς τόν ὁποῖον δέν ἠμπορεῖ νά προαχθῆ ἡ κοινωνική καί οἰκονομική ζωή τῆς ὑπαίθρου.

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται στό Πολιτικό Γραφεῖο καί ἔχει ἐνημερωτική συνομιλία μέ τούς προέδρους τῶν Ἐπαγγελματικῶν καί Βιοτεχνικῶν Ἐπιμελητηρίων τῆς χώρας πού εἶχαν μετάσχει στήν πρόσφατη ἐπιμελητηριακή διάσκεψη. Στό εἰδικότερο περιεχόμενο τῆς συναντήσεως ἀναφέρεται τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο:

Εἰς τόν κ. πρωθυπουργόν ἐπεδόθησαν τά πορίσματα τῆς διασκέψεως καί ἀνεπτύχθησαν τά κυριώτερα σημεῖα τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων.

Ἀπαντῶν, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν ὅτι ἀπό τῆς ἀναλήψεως ὑπ' αὐτοῦ τῆς πρωθυπουργίας ἐνεστερνίσθη τά προβλήματα τῆς μεσοαστικῆς τάξεως, ἐμελέτησεν αὐτά καί προέβη εἰς τήν λῆψιν ἐνδεικνυομένων ἀποφάσεων. Εἰδικώτερον ἐπί τῆς καταθέσεως τοῦ καταρτισθέντος νομοσχεδίου τροποποιήσεως τοῦ ΚΗ' ψηφίσματος εἶπεν ὅτι ὁ ἁρμόδιος ὑπουργός θά τό καταθέση ἐντός τῆς ἑβδομάδος πρός ψήφισιν εἰς τήν Βουλήν. Ἐπί τοῦ ζητήματος τοῦ ΤΕΒΕ ἐδέχθη τάς ἀπόψεις τῆς διασκέψεως τῶν Ἐπιμελητηρίων καί ἔδωσεν ἐντολήν διά διενέργειαν ἐκλογῶν πρός ἀνάδειξιν αἱρετῆς διοικήσεως καί καταρτισμόν ἐν συνεχείᾳ νομοσχεδίου ὑπαγωγῆς τούτου εἰς τό ὑπουργεῖον Ἐμπορίου.

Διά τήν χρηματοδότησιν τῶν ἐπαγγελματιῶν ὁ κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν ὅτι αὕτη θά πραγματοποιηθῆ ὁπωσδήποτε, ἐντός δέ τῶν ἀμέσως προσεχῶν ἡμερῶν θά ὁλοκληρωθῆ ὁ καθορισμός τῶν λεπτομερειῶν τοῦ προγράμματος πιστοδοτήσεων.

Διά τά λοιπά θιγέντα θέματα ὁ κ. Καραμανλῆς ἐδήλωσεν ὅτι θά τά μελετήση μετά τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν, λαμβάνων γνῶσιν τῶν καταρτισθέντων νομοσχεδίων καί θά προβῆ εἰς τάς ἐνδεικνυομένας λύσεις, τάς ὁποίας συντόμως θά ἀνακοινώση[222].

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Ἐμπορίου σύσκεψη ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί μέ τή συμμετοχή τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν, τοῦ ὑπουργοῦ καί τοῦ ὑφυπουργοῦ Γεωργίας καί Ἐμπορίου, τοῦ διοικητῆ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καί ἁρμόδιων ὑπηρεσιακῶν παραγόντων. Παράλληλα μέ τήν ἐξέταση τῶν βασικῶν θεμάτων τοῦ ἐλαίου, τοῦ καπνοῦ καί τοῦ βάμβακος, διευκρινίστηκαν, μετά ἀπό εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, Β. Παπαρρηγοπούλου, οἱ ὅροι γιά τήν ἵδρυση κεντρικῶν ἀγορῶν ἀγροτικῶν προϊόντων στήν Ἀθήνα καί τή Θεσσαλονίκη.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει τά ἑξῆς:

Ἐπί τοῦ θέματος τοῦ καπνοῦ διεπιστώθη κατά τήν σύσκεψιν, ὅτι, παρά τό γεγονός τῆς διαθέσεως κατά τό τρέχον ἔτος διά πλασματικά δάνεια 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν περισσοτέρων τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐσημειώθη εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις ἀνεπάρκεια τῶν χορηγήσεων τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης, διότι ἡ ἐφετεινή παραγωγή εἶναι πολύ μεγαλυτέρα τῆς περυσινῆς καί διότι ηὐξήθη ὁ ἀριθμός τῶν αἰτούντων παραγωγῶν. Πρός ἀντιμετώπισιν τῆς ἀνεπαρκείας αὐτῆς, ἀπεφασίσθη ὅπως, ἀναλόγως τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν καί τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν κατά περίπτωσιν, χορηγηθοῦν συμπληρωματικά ποσά, ὥστε ἡ ἐνίσχυσις τῶν παραγωγῶν νά εἶναι ἐπαρκής.

Ὡς πρός τό ἐλαιόλαδον, πρός τόν σκοπόν ὅπως ἐπιτευχθῆ ἡ μείωσις τῶν σημερινῶν τιμῶν αὐτοῦ, ἀπεφασίσθη ἐν συνδυασμῷ μέ τήν διάθεσιν εἰς τήν κατανάλωσιν σπορελαίου εἰς ἀπεριορίστους ποσότητας, ἡ ἀπαγόρευσις πάσης ἐξαγωγῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως.

Συνεζητήθη ἐπίσης καί ἐδόθη ἐντολή εἰς τάς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας, ὅπως μελετηθῆ ἡ λῆψις συμπληρωματικῶν μέτρων, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἡ ἵδρυσις εἰς τά μεγάλα ἀστικά κέντρα πρατηρίων λιανικῆς πωλήσεως μαγειρικοῦ σπορελαίου εἰς χαμηλάς τιμάς.

Διά τόν βάμβακα, συνεζητήθη ἡ λῆψις συμπληρωματικῶν μέτρων, διά τήν προώθησιν τῆς ἐξαγωγῆς.

Τέλος, ὁ ὑπουργός Ἐμπορίου κ. Παπαρρηγόπουλος προέβη εἰς λεπτομερῆ εἰσήγησιν ἐπί τοῦ νομοσχεδίου περί ἱδρύσεως κεντρικῶν ἀγορῶν εἰς τήν περιφέρειαν τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης καί εἰς τήν Θεσσαλονίκην καί ἱδρύσεως εἰς τά παραγωγικά κέντρα τοπικῶν ἀγορῶν καί κέντρων διαλογῆς ἀγροτικῶν προϊόντων. Διά τοῦ νομοσχεδίου τούτου, τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη σημασία εἶναι προφανής, ἐπιδιώκεται ἡ προστασία τόσον τῶν παραγωγῶν, ὅσον καί τῶν καταναλωτῶν, διά τῆς μειώσεως τῆς μεγάλης διαφορᾶς, ἥτις ὑφίσταται σήμερον μεταξύ τῆς τιμῆς εἰς ἣν οἱ παραγωγοί πωλοῦν τά προϊόντα των καί ἐκείνης εἰς ἣν ταῦτα φθάνουν εἰς τήν κατανάλωσιν. Ἡ ἔλλειψις κεντρικῶν ἀγορῶν ἀποτελεῖ τήν κυριωτέραν αἰτίαν τῆς παρατηρουμένης ἀναρχίας τῶν τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί τῆς ἀδυναμίας ἐλέγχου τῶν τιμῶν αὐτῶν εἰς τούς τόπους τῆς παραγωγῆς.

Διά τῆς ἱδρύσεως συγχρονισμένων κεντρικῶν ἀγορῶν εἰς τά δύο μεγάλα ἀστικά κέντρα, ὡς καί τῆς δημιουργίας τοπικῶν ἀγορῶν εἰς τούς τόπους τῆς παραγωγῆς, ὅπου θά γίνεται ἡ δημοσία διαπραγμάτευσις καί διαμόρφωσις τῆς τιμῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἐν συνδυασμῷ μέ τήν ὑπό τοῦ νομοσχεδίου καθιερουμένην τυποποίησιν αὐτῶν, τίθενται στερεαί αἱ βάσεις πλήρους ἐλέγχου τῶν τιμῶν, ἐνῶ ταυτοχρόνως περιορίζεται ὁ μεγάλος ἀριθμός τῶν μεσολαβούντων προσώπων καί ἐπιτυγχάνεται οὕτως ἡ καλυτέρα τιμή τοῦ προϊόντος, τόσον διά τόν παραγωγόν, ὅσον καί διά τόν καταναλωτήν.

Τό νομοσχέδιον ἐνεκρίθη, θά κατατεθῆ δέ ἀμέσως εἰς τήν Βουλήν πρός ψήφισιν[223].

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ δημοσιογραφική ἐρώτηση μέ ἀφορμή τήν ἀξίωση τῆς ἀντιπολιτεύσεως νά σχηματιστεῖ ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση γιά τή διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν, παρετήρησε ὅτι θεωρεῖ ἀνεπίκαιρη κάθε σχετική συζήτηση καί, κατά συνέπεια, δέν πρόκειται νά τήν παρακολουθήσει. *«Ὅταν θά ἐπιστῆ»*, πρόσθεσε, *«ὁ χρόνος τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καί τῆς προκηρύξεως τῶν ἐκλογῶν, θά ἐκθέσω τάς ἀπόψεις μου ἐπί τῆς ἀξιώσεως τῆς ἀντιπολιτεύσεως»*. Καί διευκρίνησε ὅτι μέ τό θέμα τῶν ἐκλογῶν θά ἀσχοληθεῖ μετά τίς ἑορτές.

Σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρει ἀκόμη τά ἑξῆς:

Ἀναφερόμενος περαιτέρω εἰς τά δημοσιευόμενα, ὅσον ἀφορᾶ τόν καθορισμόν τῆς ἡμερομηνίας τῶν ἐκλογῶν, τῆς προσωπικῆς του στάσεως κατά τάς ἐκλογάς καί συνεννοήσεών του μετά διαφόρων πολιτευτῶν πρός ἐκλογικήν συνεργασίαν, ὁ κ. πρωθυπουργός ἐβεβαίωσεν ὅτι τό θέμα τῶν ἐκλογῶν δέν ἀπασχολεῖ πρός τό παρόν οὔτε αὐτόν προσωπικῶς οὔτε τήν Κυβέρνησιν, ἔχουσαν νά ἀντιμετωπίση ἄλλα ἀμεσώτερα σοβαρά ζητήματα. Ἄλλωστε ἡ Κυβέρνησις ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς τῶν ζητημάτων αὐτῶν δέν ἐπιθυμεῖ καί δέν ἔχει συμφέρον νά δημιουργηθῆ ἀπό τώρα ἔντονος προεκλογική ἀτμόσφαιρα, ἡ ὁποία θά περισπάση τήν δραστηριότητά της.

Ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐξήγησεν ἐν συνεχείᾳ ὅτι, ἐάν ἐπέδειξεν ἡ Κυβέρνησις σπουδήν εἰς τήν ψήφισιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, τό ἔπραξε μόνον διά νά δώση εἰς τά κόμματα πλήρη ἐπάρκειαν χρόνου διά νά προπαρασκευασθοῦν διά τόν ἐκλογικόν ἀγῶνα[224].

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μετά τή γνωστοποίηση τῆς κυβερνητικῆς ἐντολῆς γιά τήν ἀνάκληση ἀπό τό Στρατηγεῖο τῆς Σμύρνης τοῦ ταξίαρχου Γερανόπουλου, ἐπιτελάρχη τοῦ ὑποπτέραρχου Γκρούντερτορφ, ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἀρχηγείου τοῦ ΝΑΤΟ στή Νεάπολη, ναύαρχος Φέτστελερ, διατύπωσε τήν παράκληση νά ἀναβληθεῖ ἡ μετακίνησή του γιά ἕνα 20ήμερο, προκειμένου νά ἀναπληρώσει τόν ἀρχηγό τῆς Ἀεροπορίας τοῦ Στρατηγείου κατά τήν ἐπικείμενη ἀπουσία του στή Νεάπολη καί τό Παρίσι.

Ἡ ἀνάκληση ἀποφασίστηκε ἀπό τήν Κυβέρνη-

ση, ὅταν διαπιστώθηκε ὅτι ὁ Ἕλληνας ἀξιωματικός, χωρίς νά ζητήσει τήν ἀπαιτούμενη ἄδεια, προσκάλεσε τή σύζυγό του νά ἐπιστρέψει στή Σμύρνη, μετά τά γεγονότα τοῦ Σεπτεμβρίου.

Σέ ἀπάντηση, ὁ πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Κ. Καραμανλῆς, διεβίβασε τήν ἄρνησή του νά ἱκανοποιήσει τήν ἐπιθυμία τοῦ ναυάρχου Φέτστελερ, μέ τήν παρατήρηση ὅτι πρόκειται γιά «ζήτημα καθαρῶς καί ἀποκλειστικῶς ἑλληνικῆς πειθαρχίας», καί ἔδωσε ἐντολή στόν ἀντικαταστάτη τοῦ ἀνακληθέντος ἀξιωματικοῦ νά ἀναχωρήσει αὐθημερόν γιά τή Σμύρνη.

14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τήν ἐπίσκεψη καί ἔχει μακρᾶς διαρκείας συνομιλία μέ τό Βρετανό πρέσβη στήν Ἀθήνα, μέ ἀντικείμενο τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ἐξεύρεση λύσεως τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος.

Στό περιεχόμενο τῆς συναντήσεως ἀναφέρεται ὁ ἴδιος ὁ Ἕλληνας πρωθυπουργός σέ τηλεγράφημά του, αὐθημερόν, πρός τόν ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκη:

«Μετ' Ἄγγλου πρεσβευτοῦ, ζητήσαντος ἐπιμόνως νά μέ ἴδῃ ἀπό πρωΐας παρελθούσης Δευτέρας, ἔσχον σήμερον ἐσπέραν μακράν συνομιλίαν συνοψιζομένην ὡς ἑξῆς:

»Ἄγγλος πρεσβευτής διετύπωσε παράπονον ὅτι, ἐνῶ ἀγγλική Κυβέρνησις πράττει ὅ,τι τό δυνατόν πρός ἐξεύρεσιν λύσεως διά Κυπριακόν, ἑλληνική Κυβέρνησις λαμβάνει ἀρνητικήν θέσιν χωρίς νά διατυπώνῃ συγκεκριμένας ἀντιπροτάσεις. Ἀπήντησα ὅτι δέν ἔχει δίκαιον, διότι ἑλληνική Κυβέρνησις δι' ὑπομνήματος τῆς 5ης Δεκεμβρίου ἐξέθεσε σαφῶς τάς ἀπόψεις της ὅσον ἀφορᾶ τάς προϋποθέσεις ὑπό τάς ὁποίας θά ἦτο δυνατόν νά ἐπιδιωχθῇ προώθησις ζητήματος, καί ὅτι διά λόγους εὐπρεπείας καί λεπτότητος ἔναντι ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως δέν ἐτέθησαν συγκεκριμένοι ὅροι. Ἐάν ὅμως ἀγγλική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ γνωρίζῃ πῶς ἑλληνική Κυβέρνησις ἀντιλαμβάνεται λύσιν προβλήματος, δηλῶ ὅτι, κατά τήν γνώμην μου, Κύπριοι θά ἦτο δυνατόν νά δεχθοῦν πρότασιν ἀπηλλαγμένην ἀπό τόν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀγγλικῇ διατυπώσει περιλαμβανόμενον ὅρον περί συμμαχικῶν ὑποχρεώσεων καί καθορίζουσαν, εἰ δυνατόν, προθεσμίαν ἐφαρμογῆς αὐτοδιαθέσεως μεταξύ πέντε καί δέκα ἐτῶν. Μέ ἠρώτησε τότε, ἐάν θά ἦτο δυνατόν νά ὁρισθῇ μέν προθεσμία ἀλλ' ὑπό τήν αἵρεσιν τῆς ἐκτιμήσεως κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην τῆς διεθνοῦς καταστάσεως. Τῷ ἀπήντησα ὅτι τοῦτο θά ἦτο ἀπαράδεκτον, διότι οὐσιαστικῶς θά ἐματαίωνε τόν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Εἰς τό σημεῖον τοῦτο Ἄγγλος πρεσβευτής μοί ἐδήλωσεν ὅτι δέν εἶναι ἐξουσιοδοτημένος νά διαπραγματευθῇ ἀλλ' ὅτι θά ἀνέφερε τά τῆς συνομιλίας μας εἰς Κυβέρνησίν του.

»Ἐν συνεχείᾳ μέ ἠρώτησεν ἐάν ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἦτο διατεθειμένη νά συστήσῃ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον δεχθῇ ἐπανάληψιν συνομιλιῶν, ἀλλά δυνάμεθα τῷ ἀπευθύνωμεν συστάσεις ἐπί τούτῳ, ἐφόσον ἡμέτερον ὑπόμνημα θά ἀπετέλει βάσιν διαπραγματεύσεων.

»Μέ ἠρώτησεν ἀκολούθως ἐάν, ἐπαναλαμβανομένων τῶν διαπραγματεύσεων μεταξύ Ἀρχιεπισκόπου καί Κυβερνήτου ἐπί τῆς ἀνωτέρω βάσεως, θά ἦτο δυνατόν εἴτε εἰς ἡμᾶς εἴτε εἰς Ἀρχιεπίσκοπον νά ἀναστείλῃ δρᾶσιν ΕΟΚΑ. Τῷ ἀπήντησα ὅτι ἑλληνική Κυβέρνησις δέν ἔχει τοιαύτην δυνατότητα, διότι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μετά τῆς ΕΟΚΑ. Ὅσον ἀφορᾶ Ἀρχιεπίσκοπον, εἶπον ὅτι δέν γνωρίζω ὁποίας ἔχει ἐν προκειμένῳ δυνατότητας, ἀλλά νομίζω ὅτι, ἄν εἶχε τοιαύτας καί ἐπανελαμβάνοντο αἱ συνομιλίαι, πιθανόν νά τάς ἐχρησιμοποίει.

»Ὁ Ἄγγλος πρέσβυς μοί ἐδήλωσεν ὅτι θά τηλεγραφήσῃ ἀπόψε τά ἀνωτέρω εἰς κ. Μάκ Μίλλαν»[225].

[Ἡ βρετανική ἀπάντηση στό ὑπόμνημα τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μέ ἡμερομηνία 5ης Δεκεμβρίου, εἶχε ἐπιδοθεῖ ἤδη, στίς 9 Δεκεμβρίου, μέ τό ἀκόλουθο περιεχόμενο:

«Εἰς ἀπάντησιν τῶν παρατηρήσεων τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐφ' ὡρισμένων σημείων τῆς δηλώσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἀναφορικῶς πρός τήν στάσιν της ἔναντι τῆς Κύπρου, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος παρέχει τάς ἑξῆς διευκρινήσεις:

1. Καθ' ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐφαρμογήν εἰς τήν Κύπρον τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἐφιστᾶται ἡ προσοχή τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῶν παρατηρήσεων τοῦ Βρεταννοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, τήν 5ην Δεκεμβρίου 1955, καί ἰδίως ἐπί τῶν λεχθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἀναφορικῶς πρός τόν χρόνον καί τάς συνθήκας, ὑπό τάς ὁποίας ἡ ἀρχή αὕτη θά ἠδύνατο νά ἐφαρμοσθῇ.

2. Οἱ κύριοι ὅροι, οἱ ὁποῖοι δέον νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν, δέν εὑρίσκονται ὅλοι ὑπό τόν ἀποκλειστικόν ἔλεγχον τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος δέν δύναται ἐπί τοῦ παρόντος νά δώσῃ καμμίαν διαβεβαίωσιν ὡς πρός τό πότε ἡ αὐτοδιάθεσις θά εἶναι ἐφικτή. Ἀλλ' ὅταν τό νέον σύνταγμα θά ἔχῃ τεθῇ ἐν ἰσχύι καί λειτουργῇ ἱκανοποιητικῶς, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά εἶναι πρόθυμος νά διεξαγάγῃ συνομιλίας μέ τούς ἐκλεγησομένους ἀντιπροσώπους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Εἰς τάς συνομιλίας αὐτάς, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου θά ἔχουν πᾶσαν δυνατότητα νά ἐκφράσουν τάς ἀντιλήψεις των καί νά εἰσηγηθοῦν προτάσεις ἀφορώσας τό μέλλον τῆς νήσου.

3. Διευκρίνησις ἐζητήθη ἀναφορικῶς πρός τήν δήλωσιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, περί τῆς ἀνάγκης ὅπως ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος

πεισθῆ ὅτι οἱαδήποτε τελική λύσις θά διασφαλίζη τά στρατηγικά συμφέροντα τόσον τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ὅσον καί τῶν συμμάχων αὐτοῦ καί περί τῆς προθέσεως αὐτῆς ὅπως ἐργασθῆ ὑπέρ μιᾶς λύσεως, ἡ ὁποία θά ἱκανοποιῆ τούς πόθους τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου ἐντός τοῦ πλαισίου τῶν συνθηκῶν καί συμμαχιῶν, τάς ὁποίας ἔχουν συνομολογήσει αἱ χῶραι, αἱ ἐνδιαφερόμεναι διά τήν ἄμυναν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Τό σημεῖον τοῦτο ἐκαλύφθη διά τῆς τροποποιήσεως τοῦ σχετικοῦ χωρίου τῆς δηλώσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος περί τῆς ἀπόψεώς της.

4. Καθ' ὅσον ἀφορᾶ τήν αὐτοκυβέρνησιν, ἡ πρότασις τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος προβλέπει ἕνα φιλελεύθερον σύνταγμα, εἰς τό ὁποῖον θά ὑφίσταται ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς μία πλειοψηφία προερχομένη ἐξ ἐκλογῶν. Ἡ εὐθύνη δι' ὅλα τά θέματα, ἐξαιρουμένων τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, τῆς ἀμύνης καί τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας, θά μεταβιβασθῆ εἰς Κυπρίους ὑπουργούς».

(Ἀκολουθεῖ σχέδιο δηλώσεως):

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος παραμένει προσηλωμένη εἰς τάς ἀρχάς, τάς περιλαμβανομένας εἰς τόν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τόν Χάρτην τοῦ Πότομακ καί τοῦ Εἰρηνικοῦ, τούς ὁποίους ὑπέγραψε. Ὡς ἐκ τούτου, ἄποψίς της δέν εἶναι τό ὅτι ἡ ἀρχή τῆς αὐτοδιαθέσεως δέν ἠμπορεῖ νά ἐφαρμοσθῆ ποτέ εἰς τήν Κύπρον. Ἡ ἄποψίς της εἶναι ὅτι δέν πρόκειται περί προτάσεως δυναμένης νά ἐφαρμοσθῆ σήμερον ἕνεκα τῆς παρούσης στρατηγικῆς καταστάσεως καί ἕνεκα τῶν συνεπειῶν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δυνάμεων τοῦ Ὀργανισμοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου εἰς τήν Ἀνατολικήν Μεσόγειον.

»Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος προσέφερεν ἕνα εὐρύ μέτρον αὐτοκυβερνήσεως. Ἐάν ὁ κυπριακός λαός συμμετάσχη εἰς τήν συνταγματικήν ἐξέλιξιν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος προτίθεται νά ἐργασθῆ διά μίαν τελικήν λύσιν συνάδουσαν πρός τάς ἐκ τῶν συνθηκῶν ὑποχρεώσεις καί πρός τά στρατηγικά συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καί τῶν συμμάχων της, ἡ ὁποία θά ἱκανοποιήση τάς ἐπιθυμίας τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά εἶναι ἕτοιμος νά συζητήση περί τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου μέ ἀντιπροσώπους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὅταν ἡ αὐτοκυβέρνησις ἀποδειχθῆ μέτρον ἐφαρμόσιμον καί ἱκανόν νά περιφρουρήση τά συμφέροντα ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος».

Στίς 16 Δεκεμβρίου, σέ συνδυασμό καί μέ τήν ὁλοκλήρωση τῶν ἐπαφῶν τοῦ Σ. Θεοτόκη, καθώς καί τῶν ἄμεσων συνεργατῶν του, πρέσβεων Μόστρα καί Λιάτη, μέ τούς Βρετανούς ὁμολόγους τους, στή διάρκεια τῆς Συνόδου τοῦ ΝΑΤΟ, στό Παρίσι, ἐπιδόθηκε καί νέα βρετανική διακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἰργάσθη ἐπί μακρόν ἀναζητήσασα ἕνα λογικόν συμβιβασμόν. Ὁ τύπος της παρεῖχε μίαν δικαίαν βάσιν διά τήν ἐπίτευξιν μιᾶς συμφωνίας. Ἀλλά ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, ἀνταποκρινομένη πρός τάς ἐπιθυμίας τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐμελέτησε τό ὑπόμνημα τῆς τελευταίας καί εἰς ἀπάντησιν ἡτοίμασεν ὡρισμένας ἐξηγήσεις καί διασαφηνίσεις ὡς καί μίαν τροποποίησιν τοῦ τύπου. Μέ τήν τροποποίησιν αὐτήν, ὡς ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις γνωρίζει, ὁ τύπος ἐθεωρήθη ἐκ μέρους τῆς ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως ὡς δημιουργικός καί ἐποικοδομητικός. Ὅθεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος ἐλπίζει ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἀποφασίση ἐπί δύο τινῶν:

α. Νά παρακαλέση τόν Ἀρχιεπίσκοπον ὅπως ἐπαναλάβη ἀμέσως τάς συνομιλίας μετά τοῦ κυβερνήτου.

β. Νά ἐκφράση καί τήν ἰδικήν της ἄποψιν πρός τόν Ἀρχιεπίσκοπον, ἵνα οὗτος ἐκφράση τήν γνώμην ὅτι ἡ συνταγματική πρόοδος θά ἠμποροῦσε δικαίως νά στηριχθῆ ἐπί τοῦ ἀναθεωρηθέντος τύπου καί τῶν περί αὐτοῦ ἐξηγήσεων, τάς ὁποίας παρέσχεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά ἦτο εὐτυχής νά γνωρίζη ὅσον τό δυνατόν συντομώτερον, κατά πόσον ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἦτο προητοιμασμένη νά προβῆ εἰς τάς ἐνεργείας αὐτάς. Ἐλπίζει ἀκόμη, ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἀναλάβη μίαν σταθεράν καί θαρραλέαν ἡγεσίαν, δυναμένην νά ἀποβῆ ἀποφασιστική εἰς τό νά παρακινηθῆ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὅπως συνεργασθῆ. Ἐάν τοῦτο ἀποτύχη, ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος θά ὑποχρεωθῆ νά θέση τέρμα εἰς τήν παροῦσαν κατάστασιν τῆς ἀναποφασιστικότητος καί νά καταστήση δημοσίᾳ γνωστήν τήν θέσιν της».

Σέ ἀπάντηση τῶν βρετανικῶν εἰσηγήσεων θά ἐπιδώσει, στίς 21 Δεκεμβρίου, ὁ Σ. Θεοτόκης στό Βρετανό πρέσβη στήν Ἀθήνα ρηματική διακοίνωση:

«Ἡ βασιλική ἑλληνική Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νά καταστήση γνωστά τά ἀκόλουθα, ἀναφορικῶς πρός τήν διακοίνωσιν, τήν ἐπιδοθεῖσαν ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐτῆς Βρετανικῆς Μεγαλειότητος πρός τόν Ἕλληνα ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν μετά τό πέρας τῆς συναντήσεώς των ἐν Παρισίοις, τό ἀπόγευμα τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1955.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐμελέτησε τόν νέον βρετανικόν τύπον καί τάς ἐξηγήσεις καί τάς διασαφηνίσεις, αἱ ὁποῖαι παρεσχέθησαν ὅσον ἀφορᾶ τό ὑπόμνημά της τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1955. Παρ' ὅλον ὅτι ἐκτιμᾶ τήν πρόοδον, πού ἐσημειώθη πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς ἱκανοποιήσεως μερικῶν ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τό ὑπόμνημα παρατηρήσεων, δυστυχῶς εἶναι ὑποχρεωμένη νά παρατηρήση ὅτι ὁ νέος τύπος εἶναι καί πάλιν ἀτελής, ὅσον ἀφορᾶ τήν σαφήνειαν καί τήν ἁπλότητα καί ὡς ἐκ τούτου ἀκατάλληλος διά τόν πρός ὃν προορίζεται σκοπόν, ἤτοι τό νά γίνη κατανοητός καί δεκτός ἀπό τόν λαόν τῆς Κύπρου.

»Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως γίνεται καί πάλιν διά μιᾶς διπλῆς ἀρνήσεως. Τά στρατηγικά συμφέροντα, τά ὁποῖα πρέπει νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐφαρμογήν τῆς αὐτοδιαθέσεως, βαρύνονται διά τῆς προσθήκης τῶν ἐκ τῶν συνθηκῶν ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων καί τῶν συνεπειῶν τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν συμμάχων τοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου, παρ' ὅλον ὅτι τά τοιαῦτα θέματα καί ὁπωσδήποτε τά κυριώτερα σημεῖα των περιλαμβάνονται, καί ἐπομένως καλύπτονται ἀπό τά στρατηγικά συμφέροντα.

»Κατά κάποιον τρόπον ὁ νέος τύπος ἔχει ἀκόμη μεγα-

λυτέραν πιθανότητα νά παρεξηγηθῆ ἐν Κύπρῳ ἕνεκα τῆς προτεινόμενης μνείας εἰς τάς παρατηρήσεις τοῦ κ. Μάκ Μίλλαν εἰς τήν Βουλήν τῶν Κοινοτήτων, τήν 5ην Δεκεμβρίου 1955. Καί τῷ ὄντι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θά προσπαθήσουν νά ὑποτιμήσουν τήν ἀξίαν τῆς ὑποσχέσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος περί τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου, θά ἠμποροῦσαν νά ἀντλήσουν οὐκ ὀλίγα ἐπιχειρήματα ἀπό τήν μακράν κοινοβουλευτικήν συζήτησιν τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς. Οὕτω, ἡ ἀναφερομένη κατωτέρω δήλωσις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἠμπορεῖ νά προκαλέση ἀμφιβολίας περί τῆς ἀποδιδομένης σημασίας εἰς οἱασδήποτε καί ὅλας ὁμοῦ τάς λέξεις καί τάς φράσεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τήν ἐπίσημον βρεταννικήν διατύπωσιν:

"...Συνεπῶς, διατί νά μή δυνηθῶμεν νά συμφωνήσωμεν ὅλοι ἵνα συνεργασθῶμεν διά τήν αὐτοκυβέρνησιν, ἀποφεύγοντες συγχρόνως κατά τήν δύσκολον αὐτήν στιγμήν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, νά ἐπιμείνωμεν ἐφ' ἑνός ἀκριβοῦς καθορισμοῦ ἑκάστης λέξεως καί φράσεως τῶν διαφόρων ἀπόψεών μας ἔναντι τοῦ προβλήματος τῶν τελικῶν φάσεων τοῦ θέματος;"

»Ὑπ' αὐτάς τάς συνθήκας ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀδυνατεῖ, μέ βαθεῖαν της θλῖψιν, νά εἰσηγηθῆ καί συστήση τήν νέαν βρεταννικήν διατύπωσιν εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον ἤ νά ζητήση ἀπό αὐτόν τήν ἐπανάληψιν τῶν συνομιλιῶν μέ τόν κυβερνήτην, βάσει τῆς ρηθείσης διατυπώσεως.

»Ἡ στάσις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δέν ὀφείλεται εἰς ἔλλειψιν καλῆς θελήσεως ἤ θάρρους καί ἀποφασιστικότητος κατά τήν παροῦσαν δυσχερῆ στιγμήν. Ἐξ ἐναντίας, αὕτη εἶναι πρόθυμος νά βοηθήση καί ἀποφασισμένη νά ριψοκινδυνεύση ἐντός λογικῶν ὁρίων, ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ὅπως μετάσχῃ εἰς μίαν φιλικήν διευθέτησιν. Ὅμως δέν δύναται νά ἀναλάβῃ μίαν ἐνέργειαν, ἡ ὁποία εἶναι βεβαία ὅτι ὄχι μόνον δέν θά ἐπιφέρῃ τό ποθούμενον ἀποτέλεσμα, ἀλλά ἐνδέχεται ἀντιθέτως νά προκαλέση χειροτέρευσιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ καταστάσεως καί ἀκόμη διά τοῦ ἀναποφεύκτου ἀντικτύπου νά ἐπιφέρῃ ἀνυπολογίστους ζημίας εἰς αὐτήν τήν Ἑλλάδα καί νά παραβλάψῃ ἀκόμη περισσότερον τάς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μέ τούς συμμάχους της καί τά συμφέροντα τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου εἰς τήν Νοτιοανατολικήν Εὐρώπην.

»Πρός τόν σκοπόν τῆς καλυτέρας διασαφηνίσεως τῆς θέσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν προκειμένῳ, θά πρέπει νά τονισθῆ ἐκ νέου ὅτι τό κύριον καί ζωτικόν σημεῖον, τό ὁποῖον δέον νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἐνταῦθα εἶναι ποῖαι αἱ πιθανότητες ἀποδοχῆς τῆς διατυπώσεως αὐτῆς ὑπό τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Διότι ἡ διατύπωσις αὐτή θά πρέπει νά ὑποβληθῆ πρός ἀποδοχήν εἰς τούς Κυπρίους τόσον ὑπό τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅσον καί ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐνεργούντων ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μέ τήν κυβέρνησιν τῆς Αὐτῆς Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος καί τοῦ κυβερνήτου τῆς Κύπρου.

»Τό παρόν σχέδιον διατυπώσεως, ἐν συνδυασμῷ μέ τάς ἐπεξηγήσεις καί διασαφηνίσεις, αἵτινες τό συνοδεύουν, καί τάς ἐπισήμους δηλώσεις, τάς γενομένας εἰς τήν Βουλήν τῶν Κοινοτήτων τήν 5ην Δεκεμβρίου 1955, δέν φαίνεται προωρισμένον νά προκαλέση τό ἐνδιαφέρον τῶν Κυπρίων κατά τήν παροῦσαν φάσιν τοῦ ἀγῶνος των καί νά τούς ἐμπνεύση τήν ἐμπιστοσύνην καί τήν καλήν θέλησιν, πού ἀπαιτοῦνται διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καί τῆς τάξεως εἰς τήν νῆσον.

»Ἀτενίζουσα περαιτέρω πρός τό μέλλον, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις δέν δύναται παρά νά ἐκφράση ἀπαισιοδοξίαν ἐπί διατυπώσεως, οἵα εἶναι ἡ παροῦσα. Ἀφιεμένων κατά μέρος τῶν σήμερον ὑφισταμένων δυσχερειῶν ὡς πρός τήν ἀποδοχήν της, διερωτᾶται κανείς τί εἴδους εἰρηνικαί συνθῆκαι θά ἐπικρατοῦν εἰς τήν νῆσον κατόπιν μιᾶς ἐπισήμου δηλώσεως καί τῶν παρακολουθημάτων της, ἥτις θά δώσῃ ἀσφαλῶς λαβήν εἰς τήν ἔναρξιν ζωηρῶν καί ἀτελευτήτων συζητήσεων ὡς πρός τήν ἀληθῆ σημασίαν τῆς κυπριακῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος.

»Ἡ μόνη ἀποτελεσματική θεραπεία δι' ἕν τόσον ἀνησυχητικόν ἐνδεχόμενον θά ἦτο ὁ καθορισμός ὡρισμένου χρόνου διά τήν ἔναρξιν συζητήσεων μεταξύ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος καί ἀντιπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, διά τόν καθορισμόν τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου. Εἶναι πολλαπλά τά πλεονεκτήματα ἐκ τοῦ καθορισμοῦ ἑνός λογικοῦ χρονικοῦ ὁρίου, κυρίως δέ θά ὠφεληθοῦν ἐκ τούτου τά πολιτικά καί στρατηγικά συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος εἰς τήν Ἀνατολικήν Μεσόγειον.

»Διά νά καταλήξῃ εἰς ἕνα κάπως περισσότερον αἰσιόδοξον τόνον, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις διαβλέπει ἤδη μίαν δυνατότητα ἐπαναλήψεως τῶν συζητήσεων μεταξύ τοῦ σέρ Τζών Χάρντιγκ καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἤτοι ἐάν αἱ συζητήσεις αὐταὶ ἤθελον διεξαχθῆ βάσει τῆς ἀναθεωρηθείσης βρεταννικῆς διατυπώσεως κ.λ.π., ἐν συνδυασμῷ πρός τό ἑλληνικόν ὑπόμνημα τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1955, ὡς ἐπροτάθη κατά τήν διάρκειαν τῆς συνομιλίας, τήν ὁποίαν ἔσχεν ὁ πρωθυπουργός κ. Καραμανλῆς μετά τοῦ σέρ Τσάρλς Πήκ, τήν 15ην Δεκεμβρίου 1955.

»Ἡ βασιλική Κυβέρνησις ἔχει τήν γνώμην ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος δέν θά ἔχῃ ἀντίρρησιν διά τήν ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων ἐπί τῆς τοιαύτης βάσεως. Πιστεύει ὅμως ἐπίσης ὅτι θά πρέπει νά καταβληθῆ ἐπιμελής προσπάθεια ὥστε νά ἀποφευχθῆ τό ἐνδεχόμενον ἀποτυχίας, δεδομένου ὅτι νέα ἀποτυχία ἐνδέχεται τήν φοράν αὐτήν νά ἔχῃ ἐπιζήμια ἀποτελέσματα, ἐξικνούμενα πολύ πέραν τῆς Κύπρου»][226].

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέσω τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας στήν Ἄγκυρα, ζητεῖ ἐπιτακτικά ἀπό τήν τουρκική Κυβέρνηση νά ἐκπληρώσει, χωρίς καθυστέρηση, τίς ἐκκρεμεῖς ὑποχρεώσεις της ἀπέναντι στά θύματα τῶν βανδαλισμῶν τοῦ Σεπτεμβρίου:

«Παρακαλοῦμεν προβῆτε ἐπειγόντως εἰς νέον διάβημα περί οὗ ἡμέτερον τηλεγράφημα 52124. Τονίσατε ἰδιαιτέρως ἀνάγκην ὅπως κατάστασις ἐκκαθαρισθῆ τό ταχύτερον ἵνα ἀποφευχθῆ μοιραία ἐπιδείνωσις σχέσεων. Ἑλληνική Κυβέρνησις καί κοινή γνώμη δέν δύνανται ἀνεχθοῦν περαιτέρω ἀδικαιολόγητον καθυστέρησιν. Ἐπισύρατε προσοχήν ἐπί σοβαρᾶς εὐθύνης τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐν προκειμένῳ».

Τό τηλεγράφημα πού μνημονεύεται ἀπό τόν πρωθυπουργό, μέ τήν ὑπογραφή τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καί μέ ἡμερομηνία 2 Δεκεμβρίου, ἀνέφερε σχετικά:

«Παρακαλοῦμεν ὅπως, εὐθύς μετά σχηματισμόν νέας Κυβερνήσεως, ἐπισκεφθῆτε κ. Μεντερές ἵνα πληροφορηθῆτε εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται χρονίσαν πλέον ζήτημα ἀποζημιώσεων καί ὑπενθυμίσητε κατηγορηματικάς ὑποσχέσεις του περί ταχείας ρυθμίσεως αὐτοῦ.

»Κατά συνομιλίαν παρακαλοῦμεν τονίσητε ἐξῆς:

1. Ὅτι προβαίνετε εἰς νέον διάβημα, κατόπιν ὁδηγιῶν Κυβερνήσεως σας,

2. Ὅτι ἑλληνική Κυβέρνησις μετά ζωηρᾶς δυσαρεσκείας διαπιστώνει ὅτι, παρά ρητάς ὑποσχέσεις, οὐδέν θετικόν μέτρον ἐλήφθη μέχρι σήμερον εἰς τρόπον ὥστε τρεῖς ὁλόκληρους μῆνας μετά τραγικά γεγονότα δέν διετέθη οὔτε μιά λίρα ἐκ δημοσίου ταμείου πρός ἱκανοποίησιν παθόντων. Καταβληθέντα ποσά ἐξ ἰδιωτικῶν ἐράνων μόλις καλύπτουν τό 2% τῶν ζημιῶν συμφώνως πρός προσφάτους ἀνακοινώσεις ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν Τουρκίας,

3. Ἑλληνική Κυβέρνησις, ἥτις ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ὅπως προλάβῃ περαιτέρω διατάραξιν τῶν μετά τῆς Τουρκίας σχέσεων προέβη εἰς καθησυχαστικάς διαβεβαιώσεις περί ταχείας καταβολῆς ἀποζημιώσεων, εἶναι ἤδη ἐκτεθειμένη ἐνώπιον ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης καί ἀδυνατεῖ δικαιολογήση ἀπαράδεκτον καθυστέρησιν,

4. Ὡς ἐκ τούτου ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι ἀναγκασμένη ἐπισύρῃ σοβαρῶς προσοχήν τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐπί λίαν δυσμενοῦς ἀντικτύπου, ὅν δύναται ἔχῃ ἐπί ἐξελίξεως σχέσεων τοιαύτη ἀδικαιολόγητος στάσις,

5. Ἀναφερόμενοι εἰς μετά κ. Μεντερές συνομιλίαν 11 Νοεμβρίου καί δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν περί ἐγγράφου ἀπαντήσεως εἰς ἡμέτερα αἰτήματα, παρακαλοῦμεν ζητήσητε ὅπως τουρκική Κυβέρνησις γνωρίσῃ ἔγγραφον σύμφωνον γνώμην της ἐπί ὑποβληθέντος κειμένου διά ἡμετέρου 48643, εἰς τρόπον ὥστε ἐξασφαλισθῆ δι' ἐπισήμου πράξεως ἀναγνώρισις πάντων ἀναφερομένων αἰτημάτων μας ἐπέχουσα οὕτω θέσιν συμφωνίας,

6. Τέλος, καταστήσατε σαφές εἰς κ. Μεντερές ὅτι πρό τῆς λήψεως ὑποσχεθέντων νομοθετικῶν μέτρων διά τῶν ὁποίων παρασχεθῆ πλήρως ἱκανοποίησις εἰς ζητήματα ἀποζημιώσεων δέν εἶναι δυνατόν δεχθῶμεν συμμετοχήν μας εἰς σύνοδον ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν Βαλκανικῆς Συμμαχίας καί ὅτι, πλήν τούτου, δέν δύναται ἀποκλεισθοῦν περαιτέρω ἀντιδράσεις ἐξ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, αἵτινες ἐνδεχομένως θά ὁδηγήσουν εἰς ἐπιδείνωσιν μετά τῆς Τουρκίας σχέσεων, τήν ὁποίαν εἰλικρινῶς ἀπευχόμεθα».

Σέ ἀπάντηση τῆς ἐντολῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ ὁ πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στήν Ἄγκυρα θά ἀποστείλει τό ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Ὑμέτερον τηλεγράφημα ὑπ' ἀριθ. 54023.

»Ἐπεσκέφθην πρό ὀλίγου νέον ὑπουργόν Ἐξωτερικῶν Τουρκίας, ὅν συνεχάρην ἐπί ἐπανόδῳ του εἰς ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, παρουσία τοῦ ὁποίου, ἐλπίζω, θά συντελέση εἰς βελτίωσιν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Ἀφοῦ ἐνημέρωσα αὐτόν ἐπί ἐξελίξεως ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων ἀπό τραγικῶν γεγονότων 6ης Σεπτεμβρίου, ἐξέθεσα αὐτῷ διά μακρῶν ἀπόψεις ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τάς ἐκτιθεμένας ἐν τῷ ὑμετέρῳ τηλεγραφήματι ὑπ' ἀριθ. 52124, τονίσας μετά ὅλως ἰδιαιτέρας ἐπιμονῆς ἀνάγκην ταχείας καταβολῆς ἀποζημιώσεων, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐ μόνον δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπέλθῃ βελτίωσις σχέσεων ἀλλά ὑπάρχει κίνδυνος περαιτέρω ἐπιδεινώσεως αὐτῶν.

»Κύριος Κιοπρολοῦ, ἀφοῦ μοῦ ἐξέφρασε λύπην διά τό σημεῖον εἰς ὃ εὑρίσκονται σήμερον ἑλληνοτουρκικαί σχέσεις, μοῦ ἐξιστόρησε τάς ἐν τῷ παρελθόντι ἐνεργείας του διά σύσφιξιν ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας, τήν ὁποίαν δέν θεωρεῖ ὡς μίαν ἁπλῆν διπλωματικήν ἔκφρασιν, ἀλλά ἔχει τήν στερεάν πεποίθησιν ὅτι ἀποτελεῖ μίαν ζωτικήν ἀνάγκην διά δύο χώρας μας, αἵτινες ἔχουν κοινά συμφέροντα καί κοινούς ἐχθρούς. Διά ὡς ἄνω λόγους θά καταβάλῃ ἐκ νέου προσωπικῶς πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν διά τήν διευθέτησιν προκυψάντων ζητημάτων καί ἐπάνοδον εἰς προτέρας φιλικάς σχέσεις.

»Ὡς πρός ζήτημα ἀποζημιώσεων, κ. Κιοπρολοῦ μέ διεβεβαίωσε κατά τόν πλέον κατηγορηματικόν τρόπον ὅτι οὐδεμίαν ἐπί προκειμένου δέον νά ἔχωμεν ἀνησυχίαν, διότι εἶναι ζήτημα τιμῆς διά τουρκικήν Κυβέρνησιν ἡ καταβολή δικαίων καί ἀκεραίων ἀποζημιώσεων εἰς θύματα 6ης Σεπτεμβρίου ἄνευ ἐξαιρέσεως, δηλαδή εἰς Ἕλληνας καί ξένους ὑπηκόους ὅσον καί Τούρκους ὑπηκόους. Εἰς σχετικάς ἐπιμόνους ἐρωτήσεις μου περί χρόνου λήψεως σχετικῶν νομοθετικῶν μέτρων, κ. Κιοπρολοῦ μοί ἀπήντησεν ὅτι ταῦτα μελετῶνται ὑπό ὑπηρεσιῶν ἁρμοδίων ὑπουργείων καί εὐθύς ὡς ἐνημερωθῆ νέος ὑπουργός Οἰκονομικῶν θά κατατεθῆ σχετικόν νομοσχέδιον εἰς Ἐθνοσυνέλευσιν πρός ἐπιψήφισιν. Μοί προσέθεσεν ὅτι, δυστυχῶς, λόγω τελευταίας μακρᾶς κυβερνητικῆς κρίσεως ἐπῆλθε σχετική καθυστέρησις.

»Ἐν τέλει παρεκάλεσα κ. Κιοπρολοῦ, ὅπως, λόγω εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντός του διά ἀποκατάστασιν ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας καταβάλῃ πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν διά ὅσον τό δυνατόν ταχυτέραν λῆψιν ἐνδεικνυομένων μέτρων, καθόσον ἄνευ αὐτῶν οὐδεμία ὑπάρχει ἐλπίς βελτιώσεως ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων. Κύριος Κιοπρολοῦ μοί ὑπεσχέθη ὅτι καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διά ἐπίσπευσιν λήψεως μέτρων»[227].

[Στίς ἀντιδράσεις πού προκλήθηκαν στήν Τουρκία μετά τήν ἐκδήλωση τῶν ἔντονων ἑλληνικῶν διαβημάτων, ἀναφέρεται ἀναλυτικά σύγχρονος μελετητής τῶν τουρκικῶν πηγῶν:

«Ἡ ἀπάντηση τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στά παραπάνω αἰτήματα ὑπῆρξε, κατά τούς Τούρκους, "σχετικῶς" ἤπια (βλ. *Ayin Tarihi*, τεῦχος 264, Δεκέμβριος 1955, σελ. 55-57). Στόν ἴδιο τόνο ἦταν καί τό κύριο ἄρθρο τῆς κυβερνητικῆς *Zafer*, 23 Δεκεμβρίου 1955. Ἀντίθετα, οἱ ἐφημερίδες τῆς ἀντιπολίτευσης ἔδωσαν ὀξύ τόνο. Βλ. Esmer, Ahmet Sükrü, "Yunanistanin Baskisi" (Ἡ πίεση τῆς Ἑλλάδος), *Ulus*, 25 Δεκεμβρίου 1955 (.... οἱ Ἕλληνες δέν δίστασαν ἀκόμη καί νά ἐπέμβουν στίς ἐσωτερικές μας ὑποθέσεις, πρᾶγμα ἀνήκουστο γιά τήν ἱστορία τῆς Δημοκρατίας μας. Ἡ ἐνέργεια αὐτή τῶν Ἑλλήνων ὠθεῖ τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις στό κλίμα τό πρό τῶν

Βαλκανικῶν Πολέμων). Ὁ Φαλίχ Ριφκῆ Ἀτάη χαρακτήριζε "διεστραμμένη" καί "τρελλή" τήν ἑλληνική Κυβέρνηση. Βλ. Atay, Falih Rifki, "Yunanistan yolunu sasirmistir" (Ἡ Ἑλλάδα ἔχασε τό δρόμο της) σέ *Dünya* τῆς 25 Δεκεμβρίου 1955. Καί ὁ Ἀχμέτ Ἐμίν Γιαλμάν "Demirperdede oldugu gibi" ("Ὅπως συμβαίνει στό σιδερένιο παραπέτασμα) σέ *Vatan*, 26 Δεκεμβρίου 1955, μεταξύ ἄλλων γράφει: "Σήμερα στήν Ἑλλάδα κατέχει τήν κυβερνητική μηχανή ὄχι ἕνα ὑπεύθυνο κόμμα μέ πρόγραμμα, ἀλλά μιά ὁμάδα βασιβουζούκων πού ἀγωνιοῦν νά κρατήσουν τήν ἐξουσία μέ τόν ἐρεθισμό τῆς συγκινήσεως καί τῶν προκαταλήψεων τοῦ λαοῦ". Ἡ σκλήρυνση αὐτή τῆς τουρκικῆς θέσεως ἐντάθηκε ἀπότομα τούς ἐπόμενους μῆνες, σέ σημεῖο πού νά ἀνακινοῦνται καί πάλι θέματα τοῦ Πατριαρχείου, τῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους καί τῶν Τούρκων τῆς Δυτικῆς Θράκης. Πρβλ. συζήτηση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν στήν Τ.Μ.Ε., 22 Φεβρουαρίου 1956, καί ἀγορεύσεις κυβερνητικῶν βουλευτῶν (βλ. *Cumhuriyet*, 22 Ἰανουαρίου 1956). Γιά σχετικές ἐρωτήσεις καί ἐπερωτήσεις βλ. Armaoglu, ὅπ. παραπ., σελ. 197.

»Ποῦ ὀφείλεται ὅμως ἡ γενίκευση τῆς ἑλληνοτουρκικῆς ρήξεως μέ τήν προβολή ἄλλων ζητημάτων ἀπό μέρους τῆς Τουρκίας; Τήν ἐξήγηση δίνει ὁ καθηγητής Ἀρμάογλου: "Ἂν πρέπει νά ἀναζητήσουμε τήν ἀπαρχή μιᾶς τέτοιας ἐξέλιξης, τότε δίχως ἄλλο θά πρέπει νά τήν ἀνεύρουμε στά αἰτήματα τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ πού πρόβαλε στίς 17 Δεκεμβρίου 1955. Ἡ Ἑλλάδα, προκρίνοντας γιά τόν ἑαυτό της τόν ρόλο τοῦ προστάτη τῶν Ρωμηῶν τῆς Ἰσταμπούλ, κατάφερε ἕνα βαρύ πλῆγμα στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις (sic) καί ἔγινε ἀφορμή νά ἔρθουν στήν ἐπιφάνεια στήν Τουρκία ἀρκετά μελανά σημεῖα τά ὁποῖα φαίνονταν μέχρι σήμερα 'ἐν ὑπνώσει'». Armaoglu, ὅπ. παραπ., σελ. 199. Ὁ αὐτός συγγραφέας, ἀναφερόμενος στήν περικοπή τῆς ἀγόρευσης τοῦ Κ. Καραμανλῆ στήν ἑλληνική Βουλή (5 Ἀπριλίου 1956) πού ἀναφέρεται στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις, σχολιάζει:" ... φαίνεται ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἤλπισε ὅτι ἡ Τουρκία, φοβουμένη ἀπό τά γεγονότα τῆς 6/7 Σεπτεμβρίου, θά ἐγκατέλειπε τό Κυπριακό, ἀλλά ὅταν δέν πραγματοποιήθηκε αὐτό, ἔχασε τίς ἐλπίδες της. Ἡ Ἑλλάδα πλέον εἶχε μετατρέψει τό Κυπριακό σέ λυδία λίθο τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, κρίνοντας τό Κυπριακό μέσα στά ἴδια πλαίσια τούτων. Ἡ Τουρκία ὅμως ἔκαμε τό ἀντίθετο, προσπαθώντας νά ἐκλάβει τό Κυπριακό καί τίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις πού βασίζονταν στήν Βαλκανική Συμμαχία σέ διαφορετικά πλαίσια. Στήν συνέχεια, ὅταν ἐνώθηκαν τά δύο αὐτά στοιχεῖα, ἡ Τουρκία τοποθετοῦσε σέ πρῶτο πλάνο τήν φιλία μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν συμμαχία καί ἐπιζητοῦσε σέ δεύτερο πλάνο τήν ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ μέσα στά πλαίσια αὐτῆς τῆς φιλίας καί τῆς συμμαχίας. Ἡ Ἑλλάδα, ἀντίθετα, ἐλάμβανε τά δύο θέματα μαζί καί ἔδιδε στό Κυπριακό προτεραιότητα καί μεγαλύτερη σημασία σέ σχέση πρός τίς σχέσεις της μέ τήν Τουρκία. Ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς τῆς διαφορᾶς στήν σύλληψη τοῦ θέματος τό 1956 διατηρήθηκε μιά ἀπόσταση μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί Τουρκίας". Armaoglu, ὅπ. παραπ., σελ. 202»[228]].

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μετά τήν ἀναγγελία τῆς εἰσδοχῆς τῆς Ἀλβανίας στόν ΟΗΕ καί σέ ἀπάντηση σχετικῆς ἐρωτήσεως τῶν δημοσιογράφων, ὁ Κ. Καραμανλῆς κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ Ἑλλάς ἀντετάχθη εἰς τήν εἰσδοχήν τῆς Ἀλβανίας εἰς τόν ΟΗΕ, διά λόγους εἰδικούς ἀφορῶντας τήν κατάστασιν τῶν ἑλληνοαλβανικῶν σχέσεων καί διά λόγους γενικούς ἀφορῶντας τήν διεθνῆ θέσιν τῆς χώρας.

»Ὑπεστηρίξαμεν ὅτι ἡ Ἀλβανία δέν θά ἔπρεπε νά γίνη δεκτή εἰς τόν ΟΗΕ, διότι δέν πληροῖ τούς ὅρους τοῦ Καταστατικοῦ, βάσει τῶν ὁποίων μετέχουν τοῦ Ὀργανισμοῦ μόνον τά κράτη, ἅτινα εἶναι ἱκανά καί διατεθειμένα νά ἐκπληρώσουν τάς ὑπό τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου προβλεπομένας ὑποχρεώσεις. Ἡ στάσις τῆς Ἀλβανίας ἐπί τοῦ πεδίου τῶν διεθνῶν σχέσεων, τόσον κατά τό πρόσφατον παρελθόν, ὅσον καί σήμερον, χαρακτηρίζεται ἀπό συνεχεῖς παραβιάσεις διεθνῶν κανόνων.

»Ἐτονίσαμεν ἰδιαιτέρως ὅτι ἡ Ἀλβανία οὐδόλως ἐσεβάσθη τάς ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως τοῦ ΟΗΕ κατά τήν ἐποχήν τῆς ἔξωθεν ἐπιβουλῆς ἐναντίον τῆς ἑλληνικῆς ἀκεραιότητος καί ἀνεξαρτησίας, ὅτι προβαίνει εἰς τήν συστηματικήν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου, κατακρατεῖ παρανόμως Ἕλληνας στρατιωτικούς καί ὁμήρους καί ἀποστέλλει πράκτορας καί κατασκόπους εἰς τό ἑλληνικόν ἔδαφος.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις διετύπωσε περαιτέρω ρητάς ἐπιφυλάξεις διά τήν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Ἀλβανία ἐγίνετο δεκτή εἰς τά Ἡνωμένα Ἔθνη.

»Συγκεκριμένως, ἐδόθη ἐντολή εἰς τήν ἀντιπροσωπίαν μας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ νά προβῆ εἰς ἐπισήμους διευκρινήσεις, καθ' ἃς ἐξακολουθεῖ νά ὑφίσταται διεθνῶς καί νομικῶς κατάστασις πολέμου μεταξύ τῶν δύο χωρῶν, ἥτις δέν δύναται νά τερματισθῆ, εἰμή διά διεθνοῦς πράξεως, διά τῆς ὁποίας θά ρυθμίζωνται πάντα τά ὑφιστάμενα ἐκκρεμῆ ζητήματα. Ἐδηλώσαμεν περαιτέρω ὅτι δι' ἡμᾶς ἡ συμμετοχή τῆς Ἀλβανίας εἰς τόν ΟΗΕ οὐδεμίαν θέλει ἐπιφέρει μεταβολήν εἰς τό ὑφιστάμενον σήμερον καθεστώς τῶν ἑλληνοαλβανικῶν σχέσεων.

»Συνεπῶς, ἡ θέσις μας ἔναντι τῆς Ἀλβανίας παραμένει ἀμετάβλητος. Ἐξ ἄλλου, ἡ εἰσδοχή τῆς Ἀλβανίας οὐδόλως μεταβάλλει τήν οὐσίαν καί τήν θέσιν τῶν ἑλληνοαλβανικῶν προβλημάτων.

»Ἡ Κυβέρνησις ἐμμένει σταθερῶς εἰς τήν χαραχθεῖσαν ἐθνικήν γραμμήν ἐπί τῶν ἀπαραγράπτων δικαίων μας. Τό ζήτημα παραμένει πάντοτε ἀνοικτόν ἐνώπιον τῶν ἁρμοδίων διεθνῶν ὀργάνων».

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Σέ ἀπάντηση τῶν πληροφοριῶν ὅτι οἱ Κυβερνήσεις τῶν τριῶν κρατῶν-μελῶν τῆς Βαλκανικῆς Συμ-

μαχίας ἄρχισαν συνεννοήσεις γιά τή σύγκληση τῆς ἐτησίας συνόδου σέ ἐπίπεδο ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνακοίνωσε τά ἑξῆς:

«Ἡ πληροφορία αὕτη δέν εἶναι ἀκριβής. Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἐγκαίρως ἀνεκοίνωσε τόσον εἰς τήν γιουγκοσλαβικήν ὅσον καί εἰς τήν τουρκικήν ὅτι, κατά τήν ἄποψίν της, δέν καθίσταται δυνατή ὑπό τάς παρούσας περιστάσεις ἡ σύγκλησις τοῦ Συμβουλίου τῆς Τριμεροῦς Συμμαχίας. Τά τραγικά γεγονότα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί Σμύρνης ἐδημιούργησαν κατάστασιν, ἡ ὁποία πρέπει νά ἐκκαθαρισθῆ τό ταχύτερον πρός τό συμφέρον τῆς συμμαχικῆς συνεργασίας. Ὑπάρχει πάντοτε ἐκκρεμές τό ζωτικόν θέμα τῆς ἀποζημιώσεως τῶν θυμάτων. Ἄνευ ταχείας καί ἱκανοποιητικῆς ρυθμίσεως αὐτοῦ, δέν θά δεχθῶμεν νά συμμετάσχωμεν εἰς τήν Διάσκεψιν τοῦ Βαλκανικοῦ Συμβουλίου.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις προέβη εἰς ἐπανειλημμένα ἔντονα διαβήματα ἐν Ἀγκύρᾳ καί ἐζήτησε: Πρῶτον, τήν πλήρη καί ἔγκαιρον ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν μέ παραλλήλους φορολογικάς καί συναλλαγματικάς διευκολύνσεις. Δεύτερον, ἐγγυήσεις διά τό μέλλον τῆς ἐν Τουρκίᾳ μειονότητος. Τρίτον, τήν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Τέταρτον, ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τῆς ἁλιείας, ὅρους τούς ὁποίους κατ' ἀρχήν ἀπεδέχθη ἡ τουρκική Κυβέρνησις.

»Δυστυχῶς ὅμως, λόγω ἴσως καί τῆς παρεμβληθείσης κυβερνητικῆς κρίσεως, οὐδέν νομοθετικόν μέτρον ἐλήφθη μέχρι σήμερον. Ὡς ἐκ τούτου, δέν ἐσημειώθη ἡ ἀναμενομένη πρόοδος εἰς τήν ἐξομάλυνσιν τῶν μετά τῆς Τουρκίας σχέσεων. Ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς εἰς τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά προβῆ εἰς τάς ἐπιβαλλομένας ἐνεργείας καί νά ἐπιδείξη τήν καλήν της θέλησιν. Εἰς τάς προγραμματικάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως ἐτονίσαμεν τήν προσήλωσιν τῆς χώρας μας εἰς τάς συμμαχικάς ὑποχρεώσεις. Ὑπεράνω ὅμως αὐτῶν τίθενται τά καθαρῶς ἑλληνικά συμφέροντα καί ἡ ἐθνική μας ἀξιοπρέπεια. Ἐπ' αὐτῶν δέν πρόκειται νά δεχθῶμεν συμβιβασμούς, οὔτε νά προβῶμεν εἰς ὑποχωρήσεις. Ἀναμένομεν ἀπό τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν νά ἐκδηλώση ἐμπράκτως τήν ἀπόφασιν ὅπως χωρήση ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τήν ἐκκαθάρισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως διά τῆς ταχείας καταβολῆς τῶν ἀποζημιώσεων. Μόνον εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν θά σημειωθῆ ἱκανοποιητική ἐξέλιξις τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων καί θά δεχθῶμεν συμμετοχήν εἰς τήν Διάσκεψιν τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας, ἥτις ἀναμφισβητήτως ἐξυπηρετεῖ τά ἀμυντικά συμφέροντα τῶν τριῶν χωρῶν».

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τῆς ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βελιγραδίου, σέ ἀπάντηση ἐρωτήματος ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, διέψευσε τίς πληροφορίες γιά δραστηριότητα στήν περιοχή τῆς Δημοκρατίας τῶν Σκοπίων, μέ στόχο τή δημιουργία «αὐτονόμου Μακεδονίας».

«Αἱ πληροφορίαι αὗται», δήλωσε, «εἶναι τελείως ἀσύστατοι καί ἀποτελοῦν καθαράν ἐπινόησιν. Παρόμοιαι δημοσιεύσεις δύνανται μόνον νά βλάψουν τήν δεδοκιμασμένην ἑλληνογιουγκοσλαβικήν φιλίαν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι τήν ἄποψίν μας αὐτήν συμμερίζονται ἐπίσης οἱ ἑλληνικοί ἐπίσημοι κύκλοι, ἡ ἑλληνική κοινή γνώμη καί αἱ λοιπαί ἑλληνικαί ἐφημερίδες».

Σέ ἀνακοίνωση, στίς 22 Δεκεμβρίου, ἐκπρόσωπος τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν εἶχε τονίσει ὅτι «τά γραφέντα ὅτι εἰς Σκόπια ἀνεβίωσαν αἱ ἐνέργειαι διά τήν δημιουργίαν αὐτονόμου Μακεδονίας, ἐτέθησαν προεκλογικῶς εἰς κυκλοφορίαν ἀπό κύκλους ἀποβλέποντας νά θίξουν τούς ὑφισταμένους στενωτάτους δεσμούς μεταξύ τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος καί Γιουγκοσλαβίας» καί ὅτι «ἡ φιλία τῶν δύο λαῶν εἶναι τόσον ἐγκάρδιος καί ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τόσον εἰλικρινής, ὥστε δέν πρόκειται νά ἐπηρεασθοῦν ἀπό ἀποπείρας ἀνευθύνων παραγόντων».

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, ἡ ἐφημερίδα «Μπόρμπα», σέ ἄρθρο μέ τίτλο «Ἀμοιβαία καταδίκη», θά ἐπιδοκιμάσει τίς δηλώσεις τοῦ Ἕλληνα ἐκπροσώπου:

Μετά ἱκανοποιήσεως χαιρετίζομεν τήν τοιαύτην στάσιν τῶν ἑλληνικῶν ἐπισήμων κύκλων. Συμφωνοῦμεν πλήρως ὅτι τάς φιλικάς καί ἐγκαρδίους ἑλληνογιουγκοσλαβικάς σχέσεις δέν δύναται νά ἐπηρεάσουν ἀνεύθυνοι παράγοντες, ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῖοι τούς ἐμπνέουν καί τούς ὑποκινοῦν. Ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ ἐπεισοδίου τούτου, τό ὁποῖον ἔχει ἐκκαθαρισθῆ, δυνάμεθα μόνον νά ἐξαγάγωμεν τό συμπέρασμα ὅτι αἱ σχέσεις μετά τῆς Ἑλλάδος ἔφθασαν εἰς ὑψηλόν ἐπίπεδον φιλίας καί ἐμπνέονται ὑπό πνεύματος πλήρους εἰλικρινείας, ἀμοιβαίας κατανοήσεως καί ἐμπιστοσύνης. Εἶναι σαφές ὅτι παρομοία θετική καί ἀμοιβαία ἐξέλιξις σχέσεων καλῆς γειτονίας, μεταξύ Ἑλλάδος καί Γιουγκοσλαβίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι καί πρός τό γενικόν συμφέρον, δέν εἶναι τῆς ἀρεσκείας ὡρισμένων. Διά τοῦτο δέν ἀποκλείεται καί μελλοντικῶς νά ὑπάρξη κακόβουλός τις ἀπόπειρα καί ὑποβολιμαία «τρικλοποδιά», ἐμπνεομένη ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀλλά ἡ τοσάκις ἐπιβεβαιωθεῖσα γιουγκοσλαβική φιλία, ἀνταποκρινομένη πλήρως εἰς τούς πόθους καί τά συμφέροντα τῶν συμμάχων λαῶν, εἶναι ἀσφαλής φραγμός ἐναντίον τοιούτων ἤ παρομοίων προθέσεων. Ἐπί τοιούτων στερεῶν βάσεων καί ἀδιαταράκτων καί πατροπαροδότων δεσμῶν ἑδράζεται ἡ καθολική συνεργασία. Πιστεύομεν ὅτι αὐτήν τήν ἄποψιν συμμερίζονται καί οἱ Ἕλληνες φίλοι μας, οἱ ὁποῖοι τόσον ἀποφασιστικῶς κατεδίκασαν τάς προσφάτους ἐχθρικάς ἀποπείρας καί ὅτι, ὅπως μέχρι τοῦδε, θά μετέχουν ὁλοψύχως εἰς τάς κοινάς προσπαθείας πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην[229].

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Κατατίθεται στή Βουλή ὁ νέος προϋπολογισμός, τά κυριότερα κονδύλια τοῦ ὁποίου εἶναι σύμφωνα μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, τά ἀκόλουθα:

1. Ὁ προϋπολογισμός εἶναι πλήρως ἰσοσκελισμένος ἐμφανίζων συνολικῶς:

ἔξοδα	13.511	ἑκατομμυρίων δραχμῶν
ἔσοδα	11.469	ἑκατομμυρίων δραχμῶν
ἔλλειμμα δέ	2042	ἑκατομμυρίων δραχμῶν

καλυπτομένων διά τῶν 1400 ἑκατομμυρίων τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας καί 642 ἑκατομμυρίων ἀδιαθέτων πιστώσεων καί ἐπιστροφῶν χρημάτων.

2. Τό ὕψος τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων εἰδικώτερον ἀνέρχεται εἰς 2917 ἑκατ. δρχ., ἔναντι 2167 προβλεφθέντων τοῦ λήξαντος ἔτους καί 1269 ἐκτελεσθέντος. Τό πρόγραμμα τοῦτο χρηματοδοτεῖται ἐκ 1472 ἑκατ. δρχ. ὑπό τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἐκ 545 ἑκατ. δρχ. διατεθησομένων ὑπό τῆς ΔΕΗ καί τοῦ ΟΧΟΑ ἐξ ἰδίων διαθεσίμων ἀπ' εὐθείας καί τῶν πιστώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Συνολικῶς ἐκ τοῦ ὅλου προγράμματος 562 ἑκατ. θά διατεθοῦν εἰς ξένο νόμισμα.

3. Τά τακτικά ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ προβλέπονται εἰς 10.418 ἔναντι 8.923.5 ἑκατ. δρχ. τελικῶν εἰσπράξεων τοῦ λήξαντος ἔτους. Τό σύνολον τῶν ἐσόδων προβλέπεται εἰς 12.289.3 ἑκατ., ἔναντι 10.888 πραγματοποιήσεων τοῦ λήξαντος ἔτους, ἤτοι προβλέπεται αὔξησις ἐπί πλέον κατά 1.387 ἑκατ. Αἱ ἐπί πλέον αὐταί εἰσπράξεις προέρχονται κυρίως ἐκ τῆς ἀποδόσεως τῶν νέων φορολογιῶν ὑπέρ τῶν σεισμοπλήκτων καί τοῦ προϋπολογισμοῦ.

4. Ἡ κατανομή μεταξύ ἀμέσων καί ἐμμέσων φόρων τῶν ἐσόδων τοῦ κανονικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι: 2.323 ἄμεσοι φόροι, 7.384.1 ἔμμεσοι φόροι, αἱ δέ ἐκ ξένων πηγῶν χρηματοδοτήσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνέρχονται εἰς 225 ἑκατ. ἐξ εἰσφορᾶς τῶν κρατῶν τοῦ ΝΑΤΟ καί εἰς 1.400 ἑκατ. τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας.

5. Αἱ δαπάναι τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ ἀνέρχονται εἰς 11.814 ἑκατ. δρχ., ἔναντι 10.802 τοῦ παρελθόντος, ὡς αὐταί τελικῶς διεμορφώθησαν. Προβλέπονται ὅθεν ἐπί πλέον πιστώσεις 1.299 ἑκατ. δρχ., κυρίως ἐξ αἰτίας τῶν σεισμῶν τοῦ Βόλου καί τοῦ ταχυτέρου ρυθμοῦ ἀποκαταστάσεως τῶν σεισμοπλήκτων ἐν γένει. Αἱ δαπάναι τῶν πολιτικῶν ὑπουργείων ἀντιπροσωπεύουν τό 61,44%, τῶν σεισμοπλήκτων τό 6,77%, τῶν σωμάτων Ἀσφαλείας τό 7,03% καί τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης τό 24,76% τοῦ συνόλου τῶν ἐξόδων αὐτοῦ, χωρίς τάς δαπάνας τοῦ ΝΑΤΟ καί τάς ἐπενδύσεις.

6. Τό σύνολον τῶν δαπανῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης θά ἀνέλθη εἰς 2.800 ἑκατ. δρχ. Προστιθεμένου καί τοῦ προβλεπομένου ἐκ τῆς κατανομῆς τοῦ ἀποθεματικοῦ ποσοῦ τῶν 75 ἑκατ. ὡς ἐπίσης καί 50 ἑκατ. ἐκ τῶν δαπανῶν παρελθόντων ἐτῶν, τό σύνολον τῶν δαπανῶν ἀμύνης φθάνει τάς 2.925.1 ἑκατ. δρχ. ἔναντι 3.053.4 τοῦ λήξαντος ἔτους. Τό ἀρχικῶς ὑπό τοῦ ΓΕΕΘΑ αἰτηθέν ποσόν περιεκόπη κατά 437 ἑκατ. δρχ.

7. Ἐπί τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ παρατηροῦνται τά ἀκόλουθα: δέν προβλέπει ἐπιβολήν νέων φορολογιῶν, ἀντιθέτως ἀναγγέλλονται διά τούτων καταθέσεις νομοσχεδίων περί μειώσεως τοῦ φόρου μεταβιβάσεων, καί μείωσις ὡρισμένων ὑποχρεώσεων ἐκ παρελθόντων ἐτῶν. Οὐδεμία πρόβλεψις γίνεται περί ρυθμίσεως τοῦ παλαιοῦ δημοσίου χρέους, ἀναγγέλλεται δέ μικρά βελτίωσις τῆς θέσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἐπί τῇ βάσει τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν προβλέπεται εἰς 60 ἑκατ. δολλάρια[230].

18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς θεμελιώνει τά μεγάλα ὑδροηλεκτρικά ἔργα τοῦ Μέγδοβα.

Στήν τελετή τῶν ἐγκαινίων ἔλαβαν τό λόγο, μετά τήν τέλεση τοῦ ἁγιασμοῦ, ὁ πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τῆς ΔΕΗ, Α. Δημητρακόπουλος, καί ὁ πρέσβης τῆς Γαλλίας, Μ. Σαρπαντιέ. Ἀφοῦ ἐξέφρασε βαθειά ἱκανοποίηση γιά τή συμβολή τῆς χώρας του στήν ἀνασυγκρότηση τῆς Ἑλλάδος, ὁ Γάλλος διπλωμάτης ἐξῆρε μέ ζωηρές ἐκφράσεις τή δημιουργική προσωπικότητα τοῦ Κ. Καραμανλῆ, τόν ὁποῖο χαρακτήρισε ὡς «οἰκοδόμο».

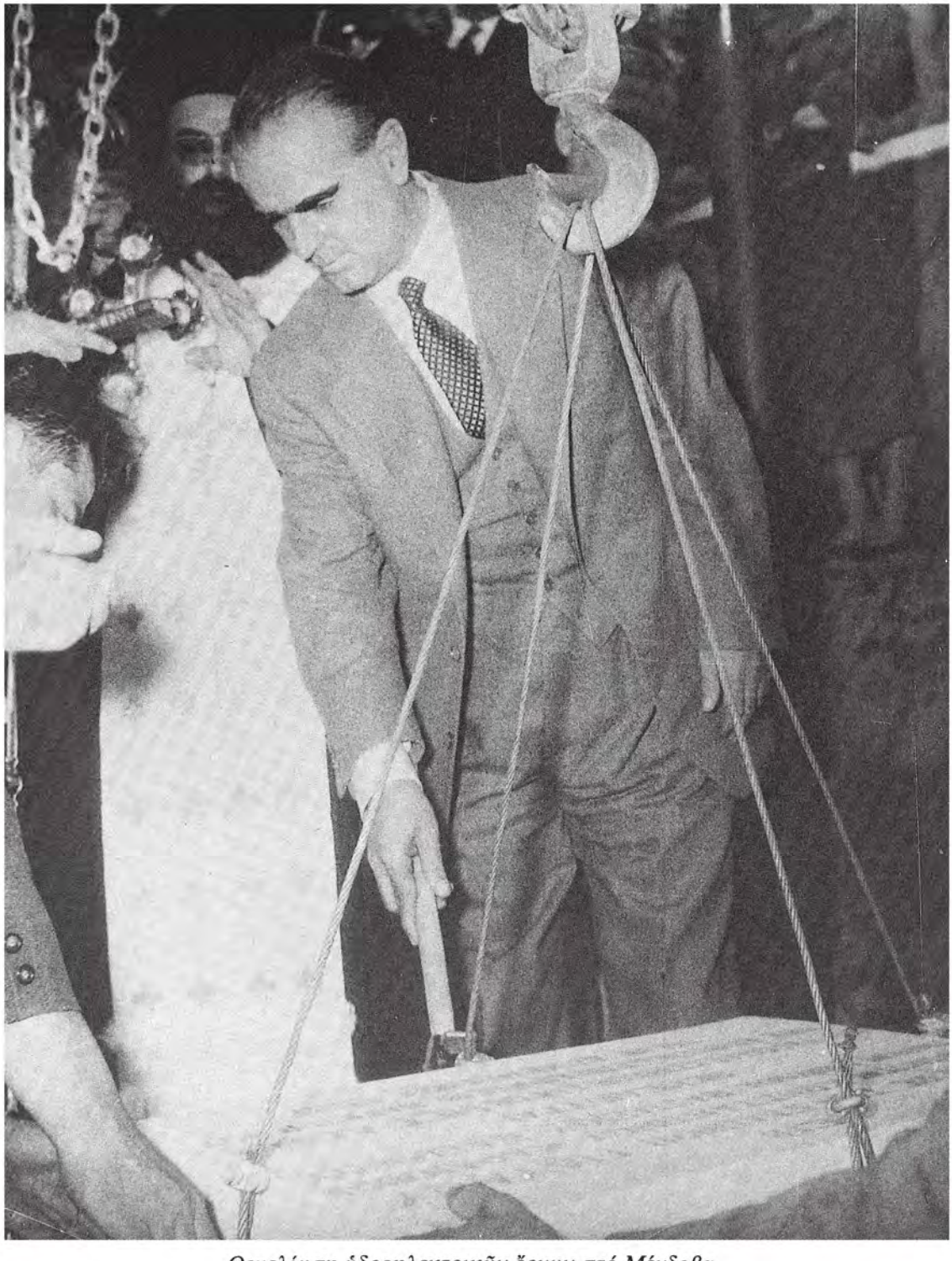
Ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τόν ἐκπρόσωπο τῆς Γαλλίας γιά τήν οἰκονομική καί τεχνική συμβολή τῆς χώρας του στά ἔργα τῆς ἀνασυγκροτήσεως, συνέχισε ὡς ἑξῆς:

«Αἰσθάνομαι εἰλικρινῆ χαράν, διότι ἔχω τήν ἀγαθήν τύχην νά θεμελιώνω τά ὑδροηλεκτρικά ἔργα τοῦ Μέγδοβα. Τήν σημασίαν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἔργων μᾶς τήν ἀνέπτυξε παραστατικώτατα ὁ πρόεδρος τῆς ΔΕΗ καί δέν νομίζω ὅτι ἔχει ἀνάγκην νά τήν ἐξάρω ἐκ νέου. Ἀρκοῦμαι νά ἐπαναλάβω καί νά τονίσω μίαν διαπίστωσιν, εἰς τήν ὁποίαν μᾶς ὁδηγοῦν οἱ ἀριθμοί, τούς ὁποίους μᾶς ἐξέθεσε, διαπίστωσιν δηλαδή κατά τήν ὁποίαν ἡ οἰκονομική ἀπόδοσις τῶν ἔργων εἶναι τοιαύτη, ὥστε νά δύναται νά καλύψη ἐντός ὀλίγων ἐτῶν τήν δαπάνην τῆς κατασκευῆς των.

»Ἀπό τήν διαπίστωσιν αὐτήν δύνανται νά συναχθοῦν χρήσιμα συμπεράσματα καί νά ἐξηγηθοῦν τά αἴτια τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς κακοδαιμονίας τῆς χώρας μας. Ἐάν λάβη κανείς ὑπ' ὄψιν ὅτι τό πολύτιμον αὐτό ἔργον παρέμενε μέχρι σήμερον ἀνεκτέλεστον καί ὅτι πολλά ἄλλα ἔργα ἀναλόγου ἤ καί μεγαλυτέρας ἀποδόσεως δύνανται νά ἐκτελεσθοῦν εἰς τήν χώραν, ἀντιλαμβάνεται διατί ἡ Ἑλλάς θεωρεῖται χώρα καθυστερημένης οἰκονομίας.

»Παρά τήν σημειωθεῖσαν κατά τά τελευταῖα ἔτη πρόοδον μέ τά ἐκτελεσθέντα καί ἐκτελούμενα μεγάλα παραγωγικά ἔργα, τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἀλιάκμονος, τοῦ Λούρου, τοῦ Ἄγρα, τοῦ Ἔβρου, τοῦ Ἀχελώου, τῆς Πτολεμαΐδος, τῶν διυλιστηρίων πετρελαίου κ.λ.π. ἀναμφιβόλως ἡ χώρα μας ἐξακολουθεῖ νά παρουσιάζη καθυστέρησιν εἰς τόν οἰκονομικοτεχνικόν τομέα.

»Ἔχω τήν βεβαιότητα, βεβαιότητα τήν ὁποίαν στηρίζω εἰς προσωπικήν μου πεῖραν καί ἔρευναν, ὅτι

Θεμελίωση ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων στό Μέγδοβα.

τό ἐθνικόν εἰσόδημα τῆς χώρας μας δύναται σχεδόν νά διπλασιασθῆ ἐντός δεκαετίας, ἐάν διά τῆς πλήρους χρησιμοποιήσεως τῆς συγχρόνου τεχνικῆς ἀξιοποιήσωμεν ὅλας τάς φυσικάς της δυνατότητας. Τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖ ὡρισμένας προϋποθέσεις. Ἀπαιτεῖ ὕπαρξιν Κράτους μεθοδικά ὠργανωμένου, ἱκανοῦ νά ἐκτελέση μέ συνέπειαν καί συνέχειαν μακρᾶς πνοῆς προγράμματα. Ἀπαιτεῖ, λέγω, ἤρεμον καί σταθεράν πολιτικήν ἀτμόσφαιραν καί πρό παντός ἀπαιτεῖ μίαν καθολικήν καί ἔντονον προσπάθειαν ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ προϋποθέσεις αὐταί θά δημιουργηθοῦν εἰς τό μέλλον καί ὅτι ἡ νέα γενεά θά πραγματοποιήση τά ἐπιτεύγματα ἐκεῖνα, διά τῶν ὁποίων θά ἀλλάξη ἡ μορφή τῆς χώρας μας καί ἡ μοῖρα τοῦ λαοῦ μας».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπωφελήθηκε ἀπό τή μετάβασή του στό Μέγδοβα γιά νά ἐπισκεφθεῖ τή Λάρισα, τά Τρίκαλα καί τήν Καρδίτσα, καί, στή συνέχεια, νά διασχίσει τήν ὕπαιθρο τῆς Θεσσαλίας, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας τόν ὑποδέχτηκαν μέ θερμές ἐκδηλώσεις. Στή διάρκεια τῆς διελεύσεώς του ἀπό τήν Καρδίτσα, εἶχε τήν εὐκαιρία νά ἐπικοινωνήσει μέ ἐκπροσώπους τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί σέ ἀπάντηση προσφωνήσεως τοῦ Α. Ταλιαδούρου, ὁ ὁποῖος ὑπογράμμισε τή σπουδαιότητα τῶν ἔργων τοῦ Μέγδοβα γιά τή μεταμόρφωση τῆς περιοχῆς καί τήν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων της, νά τονίσει μεταξύ ἄλλων:

«Ἡ Κυβέρνησις, χωρίς νά ἀπομακρύνη οὐδ' ἐπί στιγμήν τήν σκέψιν της ἀπό τά μεγάλα ἐθνικά θέματα, καταβάλλει ἔντονον προσπάθειαν διά τήν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων ἐκείνων, τά ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ἐπείγοντα καί ἀποσχολοῦν εὐρείας μάζας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διά τά ζητήματα πού ἀφοροῦν τόν ἀγροτικόν κόσμον. Θά ἐδικαιούμην νά εἴπω ὅτι κατά τό βραχύ διάστημα πού εὑρίσκομαι εἰς τήν ἐξουσίαν παρέσχον ἐμπράκτους ἀποδείξεις περί τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ.

»Ἐκτός τῶν ἄλλων μέτρων πού ἐλήφθησαν διά τά ζητήματα τῶν ἀγροτῶν, μόλις πρό ἑβδομάδος ἀνεκοινώθη ἡ ἐπέκτασις τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων εἰς τήν ἀγροτικήν τάξιν.

»Τό μέτρον αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα κοινωνικά μέτρα τῶν τελευταίων 20 ἐτῶν. Καί δέν τό ἀνήγγειλα ἁπλῶς, ἀλλά ἐνέγραψα καί τάς σχετικάς πιστώσεις, τό δέ σχετικόν νομοσχέδιον εὑρίσκεται ἤδη ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά συνεχίση μέ αὐξανόμενον ρυθμόν τό ἐνδιαφέρον της ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν, ἐλπίζω δέ ὅτι εἰς τήν προσπάθειαν αὐτήν θά ἔχη τήν ἐμπιστοσύνην σας καί τήν συμπαράστασίν σας».

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μέ ἀφορμή ἐπερώτηση γιά τούς βανδαλισμούς τοῦ Σεπτεμβρίου σέ βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας, ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκης, προβαίνει στόν ἀπολογισμό τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ:

»Ὅταν ἐσχηματίσθη ἡ Κυβέρνησις, εἰς τήν ὁποίαν ἔχω τήν τιμήν νά μετέχω, εὑρέθημεν πρό τῆς καταστάσεως καθ' ἥν ἐπεβάλλετο ζωηρά ἀντίδρασις ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῆς στάσεως τῆς τουρκικῆς τοιαύτης. Καί δέν ἐδιστάσαμεν, κατά τρόπον κατηγορηματικόν, ἀμέσως, ἅμα τῷ σχηματισμῷ τῆς Κυβερνήσεως, νά ὑπογραμμίσωμεν καί εἰς τούτους καί ὅπου ἔδει ἀλλοῦ, ὅτι ἡ προσπάθεια τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας, ἡ ὁποία ἐνεκαινιάσθη διά λόγους εὐρυτέρας ἐθνικῆς ἀνάγκης ἀπό τόν ἀείμνηστον πρῶτον ἀρχηγόν τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων καί εἰς τήν ὁποίαν ἑλληνοτουρκικήν φιλίαν ὁ ἑλληνικός λαός, τοὐλάχιστον, καί δείγματα πίστεως ἀλλά καί δείγματα προσπαθείας ἐπί σειράν ἐτῶν εἶχε προσδώσει, ὅτι αὐτή, λέγω, κύριοι βουλευταί, ἡ ἑλληνοτουρκική φιλία, ἤτις τόσον ἠλπίσθη ὅτι ἀπετέλει τό βάθρον μιᾶς κοινῆς κατευθύνσεως εἰς τήν ἀνατολικήν λεκάνην τῆς Μεσογείου, εἶχεν ὑποστῆ βαθύτατον, ριζικώτατον κλονισμόν. Ἀλλά τό ὅτι ἡ γραμμή αὐτή ὑπέστη κρίσιν οὐχί κοινήν, κρίσιν τῆς ὁποίας αἱ πληγαί θά ἀργήσουν —κατά τήν ἰδικήν μου γνώμην— νά ἐπουλωθοῦν, δέν σημαίνει, ἀξιότιμοι κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡ ἔκτοτε χαραχθεῖσα πολιτική εἰς τόν τομέα τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας εἴτε ἦτο ἐσφαλμένη, εἴτε ἦτο ἀδικαιολόγητος. Τοὐναντίον, τά αὐτά δεδομένα, τά ὁποῖα ὡδήγησαν ἔκτοτε εἰς τήν χάραξιν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, εἶμαι βέβαιος, ἀξιότιμοι κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ὅλοι ὅσοι πιστεύουν εἰς τόν προορισμόν τῆς πατρίδος μας, τήν αἰσθάνονται κατά τόν ἴδιον τρόπον, ὅπως καί ὁ ὁμιλῶν πρός ὑμᾶς τήν στιγμήν αὐτήν.

»Ὑπό τό πρῖσμα αὐτῶν τῶν σκέψεων, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις εὐθύς ἀμέσως, ὡς πρός τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, κατέστησε σαφές ὅτι αἱ σχέσεις αἱ ἑλληνοτουρκικαί, ὑποστᾶσαι, ὅπως εἶπον, βαθύτατον καί ριζικόν κλονισμόν, δέν ἦτο δυνατόν κατ' οὐδεμίαν ἔννοιαν νά λάβουν τήν νέαν ἀφετηρίαν τῆς ὁμαλοποιήσεώς των, ἐάν ἐκ μέρους τοῦ ἀδικήσαντος δέν ἐδίδετο πλήρης ἱκανοποίησις εἰς τόν ἀδικηθέντα. Ἐάν μέ ἄλλους λόγους τό τουρκικόν ἔθνος ἐν τῷ συνόλῳ του, μέ ἐπί κεφαλῆς τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν, δέν ἠσθάνετο τήν ἀνάγκην τῆς πλήρους ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν γενομένων.

»Ἠλέγχθη ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ὅτι ὁ ἐπιδειχθείς κατά τήν τελετήν τῆς Σμύρνης σεβασμός πρός τήν ἑλληνικήν σημαίαν ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὄχι μόνον δέν ἦτο ἐπαρκής, ἀλλά καί ἕν μέρος τοῦ ἡμερησίου τύπου τήν ἐχαρακτήρισεν ὡς γελοίαν. Κύριοι βουλευταί, ὅταν κανείς εὑρίσκεται ἐκτός τῶν εὐθυνῶν τῆς Κυβερνήσεως, εἶναι εὔκολον νά ρίπτη χαρακτηρισμούς. Ἀλλ' ἐγώ πρέπει νά πληροφορήσω τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν ὅτι αἱ τελεταί τῆς Σμύρνης, αἱ ὁποῖαι σκοπόν εἶχον νά ἐπιδειχθῆ ἐκ μέρους τοῦ ἀδικήσαντος ὁ ἐπιβεβλημένος σεβασμός πρός τό ἐθνικόν μας λάβαρον, δέν ὑπῆρξαν αἱ τελεταί αὐταί, λέγω, ἀποτέλεσμα τῆς τουρκικῆς πρωτοβου-

λίας, ἀλλά κατά τούς στρατιωτικούς κανονισμούς, τούς διεθνῶς παραδεδεγμένους, τό πρόγραμμα τούτων καθωρίσθη, ὅπως τό ἀντιλαμβάνονται αἱ στρατιωτικαί ἀρχαί ὄχι μόνον αἱ ξέναι, ἀλλά κυριώτατα αἱ ἐθνικαί, αἱ ἰδικαί μας. Μέ ἄλλους λόγους τό πρόγραμμα τῆς τελετῆς ἐκείνης, ἡ μορφή τήν ὁποίαν ἔλαβε καί ἡ ἐκδήλωσις ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ σεβασμοῦ πρός τήν σημαίαν μας, ὑπῆρξαν ἀποτέλεσμα σκέψεως καί ἀποφάσεως καί εἰσηγήσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, συμβουλευθείσης ἐν προκειμένῳ τούς ἐπί τούτῳ τεταγμένους στρατιωτικούς της συμβούλους.

»Ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῶν ὑλικῶν ζημιῶν καί τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν, ὀφείλομεν νά διαχωρίσωμεν τρεῖς τομεῖς. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ τομεύς ὁ ἀφορῶν τούς Ἕλληνας ὑπηκόους κατοικοῦντας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δεύτερος τομεύς ἀφορᾶ τάς ἐκκλησίας καί τά ἱδρύματα. Ὁ τρίτος, τήν μειονότητα ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοὐτέστιν τούς Ἕλληνας ἀλλά Τούρκους ὑπηκόους. Καί ὅσον ἀφορᾶ μέν τήν πρώτην κατηγορίαν, ἡ εὐθύνη διά τήν πλήρη ἀποκατάστασιν καί τήν ἐγγύησιν τῆς ἀποζημιώσεως βαρύνει ἀποκλειστικῶς τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν. Ὅσον ἀφορᾶ τά ἱδρύματα, τά ὁποῖα πράγματι, κύριοι συνάδελφοι, δημιουργοῦν μέγα ἠθικόν θέμα, διότι ἐπί 85 ἐκκλησιῶν 72 ἐσυλήθησαν καί κατεστράφησαν, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, ἔχουσα νά ἀντιμετωπίση τό ὅτι τά ἱδρύματα καί αἱ ἐκκλησίαι αὐταί τῆς Ὀρθοδοξίας, τό σύμβολον τῆς ἠθικῆς ζωῆς, ἀποτελοῦν κατά τό Δίκαιον περιουσίαν τουρκικήν, δέν ἠδύνατο παρά νά στραφῆ εἰς διεθνῆ ὀργανισμόν διά νά ἐπιδιώξη δι' αὐτοῦ, τό μέν τήν γενικωτέραν διαπίστωσιν τῆς γενομένης καταστροφῆς καί τῶν βανδαλισμῶν, τό δέ νά ἐπιτύχη, κατά τό μέτρον τοῦ δυνατοῦ, τήν παρέμβασιν διά τήν ὑλικήν ἀποκατάστασιν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν.

»Ὁ διεθνής αὐτός ὀργανισμός εἶναι πανίσχυρος καί ὀνομάζεται "Τό Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν". Ἡ δέ ἑλληνική Κυβέρνησις, ἀπετάνθη ἀμέσως εἰς τήν ἕδραν ἐν Εὐρώπῃ, εἰς τήν Γενεύην, καί ἐπέτυχε καί ἀπεστάλη ἐπιτροπή ἐπί τόπου, ἡ ὁποία ὄχι μόνον διεπίστωσε τό μέγεθος τῶν γενομένων καταστροφῶν καί βανδαλισμῶν, ἀλλά ἐφρόντισε ἐπιστρέφουσα εἰς τόν Νέον Κόσμον, νά κυκλοφορήση, ὡς ὤφειλεν, εὐρυτέραν ἔκθεσιν, περί τῶν λαβόντων χώραν γεγονότων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἀπετέλεσεν, κύριοι βουλευταί, παμμέγιστον ὅπλον, διά τήν ἐμφάνισιν τῶν γενομένων ζημιῶν, πολύ μεγαλύτερον ἀπό ὅ,τι θά ἦτο μία Βίβλος ἑλληνική, ἥτις δύναται νά χαρακτηρισθῆ ὡς ἐνέχουσα μίαν τάσιν ἐμφανίσεως ἐπί τό μεῖζον τῶν ἑλληνικῶν ἀπόψεων. Καί διά νά εἴπω καί περισσότερον συγκεκριμένως τήν ἀντίληψίν μου διά τό θέμα τῆς Βίβλου αὐτῆς, ἀνεξαρτήτως τῆς σκοπιμότητος καί τῆς ἀναγκαιότητός της, γεγονότα, ὡσάν ἐκεῖνα πού συνέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔχουν ἀπαραιτήτως ἀνάγκην ἐπιμελείας, εἰς τήν ἐξεύρεσιν, συγκέντρωσιν καί ἐμφάνισιν τῶν στοιχείων. Καί δέν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νά ὑποστηριχθῆ βασίμως ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἐξετέλει κατά τό σημεῖον τοῦτο τό καθῆκον της, ἐάν συνεκέντρου ἁπλᾶ στοιχεῖα τῆς πρώτης στιγμῆς καί δέν ὤφειλε νά ἀκολουθήση τόν δρόμον τῆς ὁλοκληρώσεως ὅλων τῶν γεγονότων — διά νά ἐμφανίση μίαν ἔκθεσιν εἰς μίαν Βίβλον. Παρέχω δέ τήν πληροφορίαν εἰς τήν Ἐθνικήν Ἀντιπροσωπείαν, ὅτι εἰς τόν τομέα αὐτόν, ἀπό ἐξέχουσαν ἑλληνικήν

Θεμελίωση ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων στό Μέγδοβα.

προσωπικότητα, τῇ προτροπῇ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, γίνεται ἀξιολογωτάτη ἐργασία.

»Κύριοι βουλευταί, ὑπεστηρίχθη ἀπό τόν ἀξιότιμον κ. ἀρχηγόν τῶν Φιλελευθέρων ὅτι ἡ ἀντίδρασις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὤφειλε νά εἶναι ἡ ἐπίκλησις, μεταξύ τῶν ἄλλων, μιᾶς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς ἐρεύνης, ἡ ὁποία θά διεπίστωνε τό τί συνέβη εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν.

»Κύριοι βουλευταί, ἀρνοῦμαι νά συνταχθῶ μέ τήν ἄποψιν αὐτῶν, ὄχι διότι εἰς περιστάσεις τοιαύτας δέν ἐπιβάλλεται, ἀλλά διότι ὑπῆρξεν τοιοῦτον τό μέγεθος καί τοσαύτη ἡ ἔκτασις τῶν λαβόντων χώραν γεγονότων, ὥστε δέν χρειάζεται κἄν μία διεθνής ἐπιτροπή νά διαπιστώση, διότι ὁμιλοῦν, ὄχι μόνον ἀφ' ἑαυτῶν τά γεγονότα, ἀλλά διότι, κατά τήν ἡμέραν ἐκείνην, κύριοι συνάδελφοι, ἐξέχουσαι προσωπικότητες τοῦ δυτικοῦ κόσμου παρευρέθησαν καί ὑπῆρξαν αὐτόπται μάρτυρες τῶν λαβόντων χώραν γεγονότων. Καί ἡ μαρτυρία αὐτῶν τῶν μή ἐπί τούτων σταλέντων ἐπί τόπου, ἀλλά εὑρεθέντων τυχαίως ἐκεῖ, καί οἵτινες ἀπανταχοῦ, κατά τρόπον γλαφυρόν, βέβαιον καί ἀντικειμενικόν ἐνεφάνισαν τό μέγεθος τῆς καταστροφῆς, ὑπῆρξεν ἡ καλυτέρα ὑποστήριξις καί ἐμφάνισις μέχρι ποίου σημείου ἐγένοντο ἐγκλήματα κατά τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλως.

»Ἀλλά, ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τάς πρωτοβουλίας τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ προκειμένου. Δέν θά θελήσω νά ἀπαριθμήσω τά γενόμενα διαβήματα ἐντονωτάτης φύσεως πρός τήν τουρκικήν Κυβέρνησιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Θά σᾶς εἴπω μόνον ὅτι εἰς πάντα ταῦτα ὑπῆρξε κατηγορηματική καί ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἐπιφυλάξεως ἡ διαβεβαίωσις τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὅτι θά ἔδιδε πλήρη καί ἀκεραίαν τήν ἀποζημίωσιν εἰς τούς "Ελληνας δι' ὅ,τι συνέβη εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν.

»Θά μοῦ εἴπητε, κύριε ὑπουργέ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐστηρίχθητε ἐπί τῶν διαβεβαιώσεων τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως καί μόνον; Θά σᾶς ἀπαντήσω ὅτι μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, δέν εἶναι δυνατόν ἐπισημοτάτας διαβεβαιώσεις νά θέτη τίς ἐν ἀμφιβόλῳ. Ἀλλά, ἐάν, κύριοι βουλευταί, δέν θέτη κανείς ἐν ἀμφιβόλῳ τήν καλήν πίστιν καί τήν διαβεβαίωσιν τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἐν τῇ πλήρει ἐκτιμήσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν καί τῆς εὐρυτέρας συμφορᾶς, τήν ὁποίαν ὑφίσταται τό τουρκικόν ἔθνος εἰς τά ὄμματα τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης μετά τά γεγονότα τῆς 6 Σεπτεμβρίου, ἐάν λέγω, δέν δύναται κανείς νά ἀμφισβητήση τήν καλήν πίστιν δέν ἔπεται ὅτι κανείς ἔπρεπε ἐπί ταύτης καί μόνον νά στηριχθῆ. Καί ἀπαντῶ ἐπί τοῦ σημείου τούτου καί εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπέκριναν τήν Κυβέρνησιν καί τήν ἤλεγξαν ἐπί ἐλλείψει ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, ὅτι, κύριοι, δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι ἡμεῖς παρακαθήμεθα μετά τῶν Τούρκων εἰς συζητήσεις, ἄνευ τῆς πλήρους προηγουμένως ἀποκαταστάσεως τῶν γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐδήλωσα, κατά τρόπον κατηγορηματικόν, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά συναντώμεθα εἰς τό Συμβούλιον τῆς Βαλκανικῆς Συμμαχίας, ὅπως προβλέπει τοῦτο ἡ συμμαχία αὐτή καί νά παρακαθήμεθα μετά τῶν Τούρκων, ἐάν προηγουμένως δέν ὑπάρξη ἡ πλήρης, ἡ ἔμπρακτος καί οὐχί μόνον διά λόγων ἀπόδειξις ὅτι ἡ Τουρκία, ὅσας ἐπανειλημμένας διαβεβαιώσεις μᾶς δίδει, ὄχι μόνον μᾶς τάς δίδει, ἀλλά καί τάς ἐκτελεῖ.

»Ἡ περίπτωσις τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ εἶναι ἐντελῶς διάφορος. Ἐκεῖ εἶναι εὐρυτέρα ἡ τοποθέτησις τῶν πραγμάτων καί τῆς ἀνειλημμένης ὑποχρεώσεως τῆς Ἑλλάδος· καθ' ἅ τουλάχιστον ἡμεῖς πιστεύομεν, εἶναι νά παραμείνη εἰς τήν δυτικήν συμμαχίαν, πιστή σύμμαχος τῶν ἄλλων. Ἀλλά δέν εἶναι αὐτό, τό ὁποῖον ἐπηρεάζει τήν τοποθέτησιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῆς Τουρκίας. Ἡ Τουρκία ὑπεσχέθη. Ἡ Τουρκία ὀφείλει νά ἐκτελέση καί πρέπει νά ἐκτελέση τά ὑπεσχημένα, διά νά εἶναι δυνατόν νά ἔχη συνομιλητήν τήν Ἑλλάδα.

»Αὐτό ὄχι μόνον ἐλέχθη εἰς τούς Τούρκους, ὄχι μόνον ὑπεγραμμίσθη πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν, ἀλλά αὐτό εἶναι ἡ τοποθέτησις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐπανειλημμένως καί δημοσίᾳ ἐξεδηλώθη.

»Κύριοι βουλευταί, ὑποθέτω ὅτι θά ἐπείσθητε ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, ὄχι μόνον δέν εἶναι διατεθειμένη νά προβῇ εἰς πράξεις ἐν σχέσει πρός τό ὑπό συζήτησιν θέμα, αἵτινες θά εὑρίσκωνται μακράν τῆς κοινῆς συνειδήσεως τοῦ ἔθνους, ἀλλά ὑποθέτω ὅτι, μετά πίστεως καί ἐμπιστοσύνης, ὁ ἑλληνικός λαός καί ὑμεῖς, κύριοι βουλευταί, δύνασθε νά ἀποβλέψητε εἰς τήν ἀμετακίνητον, σταθεράν καί ἀπολύτως ἐθνικήν στάσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως»[231].

[Τά ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν καί τῶν διαβημάτων τῆς ἑλληνικῆς πρός τήν τουρκική Κυβέρνηση εἶναι τελικά δυνατό νά ἐκτιμηθοῦν βάσει μεταγενέστερου σημειώματος τῆς ἁρμόδιας ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν μέ ἡμερομηνία 29ης Δεκεμβρίου 1956, ὅπου καί ἐπιχειρεῖται συγκεφαλαιωτική ἀποτίμηση ζημιῶν καί ἀποζημιώσεων γιά τίς καταστροφές τοῦ Σεπτεμβρίου 1955:

Α. Κωνσταντινούπολις:

1. Αἱ ζημίαι.

Αὗται διακρίνονται εἰς τρεῖς βασικάς κατηγορίας:

α. Ζημίαι προσγενόμεναι εἰς "Ελληνας ὑπηκόους.

Αὗται, συμφώνως πρός τάς δηλώσεις τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀνῆλθον εἰς 27 περίπου ἑκατομμύρια Λ.Τ. Ἐν τῇ πραγματικότητι, ὡς παρεδέχθησαν ἐμπιστευτικῶς ἐκπρόσωποι τῶν ἐνδιαφερομένων πρός τόν γενικόν πρόξενον κύριον Καψαμπέλην, οὗτοι θά ἦσαν ἐνθουσιασμένοι (καί θά ἐκάλυπτον τάς ζημίας των) μέ 20 ἑκατομμύρια, ἀκόμη δέ καί μέ 15 ἑκατομμύρια «θά τά ἐβόλευαν».

β. Ζημίαι προσγενόμεναι εἰς ὁμογενεῖς Τούρκους ὑπηκόους.

Αὗται ἀνέρχονται, συμφώνως πρός τάς δηλώσεις τῶν ἐνδιαφερομένων, εἰς 68 περίπου ἑκατομμύρια Λ.Τ.

γ. Ζημίαι Ναῶν καί Ἁγιασμάτων.

Αὗται ὑπελογίσθησαν ἀρχικῶς ὑπό τοῦ Πατριαρχείου εἰς 35 ἑκατομμύρια Λ.Τ., ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως δέν φαίνεται νά ὑπερβαίνουν τό ἥμισυ περίπου τοῦ ποσοῦ. Αἱ δαπάναι ἀνοικοδομήσεως (μικρότεραι τῶν ζημιῶν, λόγω τοῦ ὅτι αἱ τελευταῖαι περιλαμβάνουν καί ἀναντικατάστατα τιμαλφῆ κ.λ.π.) ὑπολογίζεται ὅτι καλύπτονται μέ 12-15 ἑκατομμύρια.

δ. Ζημίαι σχολικῶν κτιρίων.

Αὗται δέν ὑπερέβησαν τάς 450.000 Λ.Τ. καί ἐπισκευάσθησαν ἤδη μερίμνῃ τῶν Τούρκων.

2. Τρόπος ἀποζημιώσεως.

α. "Ερανοι. Συνεστήθη μικτή Ἐπιτροπή Βοηθείας,

ἥτις συνεκέντρωσε χρήματα ἐξ ἐράνων (κυρίως ὑποχρεωτικάς εἰσφοράς Τραπεζῶν, ἐπιχειρήσεων κ.λ.π.) καί εἶχε διανείμει, μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1955, περί τά 4,5 ἑκατ. Λ.Τ. εἰς 3.110 πληγέντα πρόσωπα (συμπεριλαμβανομένων Ἑβραίων, Ἀρμενίων κ.λ.π.), οὐχί ὅμως ἱδρυμάτων ἤ ξένων ὑπηκόων. Πολλάκις ἐζητήθη ἀπό πρόσωπα, τυγχάνοντα μικρᾶς ἀμέσου βοηθείας παρά τῆς Ἐπιτροπῆς καί ἔχοντα ἀνάγκην ταύτης, ἡ ὑπογραφή δηλώσεως περί παραιτήσεως ἀπό πάσης ἄλλης ἀξιώσεως, μολονότι τό βοήθημα δέν ἀντιπροσώπευε πολλάκις ἤ 5-10% τῆς ζημίας.

Νεώτερα ἀκριβῆ στοιχεῖα διά τό συνολικῶς διατεθέν ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς ποσόν δέν ὑφίστανται.

Ὡσαύτως ἡ Ἐρυθρά Ἡμισέληνος διένειμε περί τάς 100.000 Λ.Τ. εἰς θύματα τῶν γεγονότων.

β. Κρατική ἀποζημίωσις.

Αἱ τουρκικαί ἀρχαί προέβησαν εἰς πρόχειρον προκαταρκτικόν ἔλεγχον τῶν δηλώσεων ζημιῶν τῶν ὁμογενῶν, ὡς ἐπί τό πλεῖστον δέ οἱ ἐλεγκταί ἐδέχθησαν ποσά κυμαινόμενα μεταξύ τοῦ ἡμίσεος καί τῶν δύο τρίτων τῶν δηλωθέντων. Ἐπί τῇ βάσει, πιθανότατα, αὐτῶν τῶν ὑπολογισμῶν ἐψηφίσθη ὑπό τῆς τουρκικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καί ἐδημοσιεύθη τήν 1.3.56 ὁ περί ἀποζημιώσεως Νόμος, ὅστις τάσσει ἀνώτατον ὅριον διά τό σύνολον τῶν ἀποζημιώσεων 60 ἑκατομμύρια Λ.Τ.

Ἐδηλώθη σχετικῶς ἀπό τουρκικῆς πλευρᾶς, εἰς ἀπάντησιν πρός ἡμετέρας διαμαρτυρίας περί ἀνεπαρκείας τοῦ ποσοῦ, ὅτι, ἐάν τοῦτο δέν ἐπαρκέση, θά ἐγκριθῆ καί συμπληρωματικόν τοιοῦτον, καί ὅτι ὁ κατ' ἀρχήν προσδιορισμός ποσοῦ τινός ἦτο νομοτεχνικῶς ἀναγκαῖος.

Συγχρόνως ἐψηφίσθη καί ἕτερος νόμος, προβλέπων φορολογικάς τινάς ἀπαλλαγάς ὑπέρ τῶν πληγέντων.

Αἱ ἐν Τουρκίᾳ ἡμέτεραι ἀρχαί εὗρον κατ' ἀρχήν τά ψηφισθέντα ἀρκούντως ἱκανοποιητικά.

Τήν 16.6.56 ἐδημοσιεύθη «Κανονισμός» εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ περί ἀποζημιώσεων νόμου. Διά τούτου προεβλέφθη ἡ ἀκόλουθος διαδικασία: αἱ ὑποβληθεῖσαι ἤδη εἰς Ἐφορείας δηλώσεις ὁμογενῶν, ὡς καί αἱ ἐντός 30-45 ἡμερῶν ὑποβληθησόμεναι τοιαῦται ἀλλοδαπῶν (μέσω προξενείων καί πρεσβειῶν) καί ἱδρυμάτων, θά διαβιβασθοῦν ἐντός τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω προθεσμιῶν εἰς ἱδρυομένας Ἐπιτροπάς Ἐκτιμήσεως. Αὗται μεταβιβάζουν ἑκάστην δήλωσιν, μετά τῶν δικαιολογητικῶν αὐτῆς, εἰς ἕναν εἰσηγητήν, τάσσουσαι αὐτῷ προθεσμίαν, ἐντός τῆς ὁποίας οὗτος προβαίνει εἰς ἐκτίμησιν καί ἐπιστρέφει τόν φάκελλον εἰς τήν Ἐπιτροπήν, ἥτις ἐκδίδει ἀπόφασιν καί διαβιβάζει ταύτην εἰς τήν Ἐφορείαν. Ἡ τελευταία καλεῖ τότε τόν ἐνδιαφερόμενον καί τῷ καταβάλλει τό ἐκδικαζόμενον ποσόν, εἴτε εἰς μετρητά εἴτε εἰς ἄτοκα γραμμάτια ἑνός ἔτους, δυνάμενα νά προεξοφληθοῦν ὑπό Τραπέζης.

Καθ' ὅσον εἶναι μέχρι τοῦδε γνωστόν, οὐδείς ἰδιώτης ὁμογενής ἤ Ἕλλην ὑπήκοος παθών εἰσέπραξεν εἰσέτι κρατικήν ἀποζημίωσιν διά τῆς ὡς ἄνω διαδικασίας.

γ. Εἰδικόν θέμα Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο καθυστέρησεν ἐπί μακρόν λόγω κωλυσιεργείας τοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ, δηλῶσαν ἀρχικῶς τό προαναφερθέν ὑπέρογκον ποσόν τῶν 35 ἑκατομμυρίων διά ζημίας εἰς αὐτούς κ.λ.π., ἀπήτει τοῦτο εἰς τό ἀκέραιον καί ἠρνεῖτο νά τό δικαιολογήση ἔναντι τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐζήτουν πλείονα στοιχεῖα καί συγκεκριμένον προϋπολογισμόν ἀνοικοδομήσεως, ἵνα βάσει αὐτοῦ ἀρχίσουν νά προκαταβάλλουν ποσά. Ἡ ὑπόθεσις περιεπλάκη εἰς πολυμήνους διαπραγματεύσεις, τελικῶς δέ κατέληξεν εἰς τά ἑξῆς:

1. Τό Πατριαρχεῖον περιώρισε τάς ἀπαιτήσεις του ἐπισήμως σέ 22 ἑκατομμύρια, ἐν τῇ πράξει δέ θά συμβιβασθῆ καί μέ πολύ ὀλιγώτερα.

2. Τήν διαχείρισιν τοῦ ποσοῦ ἀποζημιώσεως ἀνέλαβε ἐπιτροπή ἐκ 5 ὁμογενῶν λαϊκῶν καί 2 ἐκκλησιαστικῶν.

3. Ἡ Διεύθυνσις βακουφίων θά ἔχη τυπικόν μόνον ἔλεγχον ἐπί τῶν ἐργασιῶν καί ἀπολογισμῶν.

4. Οἱ Τοῦρκοι θά δίδουν προκαταβολάς ἔναντι μεταγενεστέρας ἀποδόσεως λογαριασμοῦ. Τό βασικόν προβλεπόμενον ποσόν διά τήν ἀνοικοδόμησιν ἐκκλησιῶν εἶναι 10 ἑκατομμύρια Λ.Τ., δυνάμενον νά αὐξηθῆ.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἐδημοσιεύθη τήν 18.9.56 Νομοθετικόν Διάταγμα ρυθμίζον τήν σχετικήν διαδικασίαν καί τήν 16.10.56 ἐδόθη ὑπό τῶν Τούρκων εἰς τήν Ἐπιτροπήν πρώτη προκαταβολή ἐκ Λ.Τ. 2.850.000. Ἔκτοτε δέν ἐπληροφορήθημεν ἐξέλιξίν τινα.

Β. Σμύρνη:

1. Ζημίαι.

α. Αἱ ζημίαι Ἑλλήνων ὑπηκόων ἰδιωτῶν ἀνῆλθον εἰς 234.500 Λ.Τ.

β. Αἱ ζημίαι ὁμογενῶν εἰς 17.750 Λ.Τ.

γ. Αἱ ζημίαι Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν εἰς 42.000 Λ.Τ.

δ. Αἱ ζημίαι τοῦ γενικοῦ προξενείου εἰς 70.000 Λ.Τ.

ε. Αἱ ζημίαι τοῦ παρεκκλησίου τούτου εἰς 20.500 Λ.Τ.

στ. Αἱ ζημίαι τοῦ γενικοῦ προξένου ἀτομικῶς ἀνῆλθον εἰς 52.000 Λ.Τ.

ζ. Αἱ ζημίαι τοῦ ἑλληνικοῦ Περιπτέρου τῆς Ἐκθέσεως Σμύρνης εἰς 57.000 Λ.Τ.

2. Τρόπος ἀποζημιώσεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν ζημιῶν αἱ ὑπό (γ), (δ), (ε) καί (στ) ἐκαλύφθησαν πλήρως ὑπό τοῦ τουρκικοῦ Δημοσίου, ἡ δέ (β) ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐράνων. Ἡ τελευταία ἐκάλυψεν ὡσαύτως τό μέγιστον μέρος τῶν ὑπό (α) ἀπαιτήσεων, ὑπολειπομένης μιᾶς μόνον περιπτώσεως (τοῦ κ. Χαλκιοπούλου), διέθεσε δέ καί 20.000 Λ.Τ. ἔναντι τῆς ὑπό (ζ) περιπτώσεως, ἥτις κατά τά λοιπά ἐκκρεμεῖ»][232].

25-29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ πρέσβης Α. Λιάτης, διευθυντής τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν, ἐπισκέπτεται μέ προσωπική ἐντολή τοῦ Κ. Καραμανλῆ τήν Κύπρο καί μεταφέρει στόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο τίς ἀπόψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ γιά τήν ἀνάγκη νά ἀξιοποιηθεῖ κάθε δυνατότητα συνεννοήσεως μέ τή βρετανική Κυβέρνηση, ἔστω καί περιορισμένης, καί νά μή δοθεῖ ἡ ἐντύπωση προαποφασισμένης ἀσυνεννοησίας. Ὁπωσδήποτε, ἡ ἑλληνική Κυβέρνηση θά συμπαρασταθεῖ σέ κάθε περίσταση στόν ἀγώνα του, ἀλλά θά ἦταν σκόπιμο καί ὁ ἴδιος νά ἐκτιμᾶ «τά δυνατά γενέσθαι» καί νά δεχτεῖ τή συνέχιση τῶν συνομιλιῶν μέ βάση τό ἑλληνικό ὑπόμνημα τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1955.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος φάνηκε νά ἀντιδρᾶ καταρχήν θετικά καί ἐξουσιοδότησε τόν Α. Λιάτη νά δια-

βιβάσει στόν Σέρ Τζών Χάρντιγκ ὅτι εἶναι διατεθειμένος νά ἐπαναλάβει τίς συνομιλίες. Παράλληλα καί ἀνεξάρτητα ἀπό τή διατεταγμένη ἀποστολή του, ὁ Ἕλληνας διπλωμάτης εἶχε συνάντηση μακρᾶς διάρκειας καί ἀνταλλαγή ἀπόψεων μέ τόν Βρετανό κυβερνήτη. Ἐγκαταλείποντας τή Μεγαλόνησο, ὁ Α. Λιάτης ἀπεκόμιζε τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος δέν εἶχε φανεῖ, σέ ὁποιοδήποτε στάδιο τῶν συνομιλιῶν τους — πέντε συνολικά — διατεθειμένος νά ὑποχωρήσει, ἄν δέν γίνονταν ἀπό τήν ἀγγλική πλευρά μεγάλες παραχωρήσεις, καί ὅτι, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὁ στρατάρχης ἀντιμετώπιζε μέ καχυποψία τόν Κύπριο Ἱεράρχη καί μέ αἴσθημα ὀργῆς τή δράση τῆς ΕΟΚΑ[233].

Ἡ μετάβαση καί οἱ συνομιλίες Λιάτη στήν Κύπρο ἔδωσαν ἀφορμή γιά τήν ἔκδοση στίς 27 Δεκεμβρίου τῆς ἀκόλουθης ἀνακοινώσεως ἀπό τό γραφεῖο τῆς Ἐθναρχίας:

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ἐδέχθη τήν 26ην καί τήν 27ην Δεκεμβρίου εἰς ἀκρόασιν τόν διευθυντήν τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀλέξανδρον Λιάτην. Ἐκτελῶν ἐντολήν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ κ. Λιάτης ἐνημέρωσε τόν Μακαριώτατον ἐπί τῶν ἐν Παρισίοις συνομιλιῶν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Θεοτόκη μετά τοῦ κ. Μάκ Μίλλαν, κατά τήν 14ην καί τήν 18ην Δεκεμβρίου, ὡς ἐπίσης καί ἐπί τῶν ἐν γένει ἐνεργειῶν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διά τό κυπριακόν ζήτημα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος συνεζήτησε μετά τοῦ κ. Λιάτη τό ὅλον θέμα, διεπιστώθη δέ ταυτότης ἀντιλήψεων μεταξύ Ἐθναρχίας καί ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος παρεκάλεσε τόν κ. Λιάτην νά διαβιβάση εἰς τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν τάς θερμάς αὐτοῦ εὐχαριστίας διά τήν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδεικνυομένην ἐνεργόν συμπαράστασιν καί συνεργασίαν εἰς τόν ἀγῶνα ὑπέρ τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.

Ὁ ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκης, σχολίασε τό ἀνακοινωθέν τῆς Ἐθναρχίας ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Κυβέρνησις εἶναι πλήρως ἱκανοποιημένη διότι ὁ Ἐθνάρχης Ἀρχιεπίσκοπος διά μίαν ἀκόμη φοράν ὑπεγράμμισε τήν ἀπόλυτον ταυτότητα τῶν ἀντιλήψεων πού ἐπικρατοῦν μεταξύ τῆς Κυβερνήσεως καί τῆς Ἐθναρχίας. Ἰδιαιτέραν δέ ἐντύπωσιν προκαλεῖ τό γεγονός ὅτι καταβάλλεται συστηματικῶς μία ἀτυχεστάτη προσπάθεια, διά λόγους καθαρῶς ἀντιπολιτευτικούς, νά μειωθῆ ἡ σημασία καί ἡ ἀξία τοῦ ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος, τοῦ ὑπευθύνως χειριζομένου τό κυπριακόν ζήτημα».

Καί διευκρίνησε:

«Ὁ ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν μετέβη κατ' ἐντολήν τῆς Κυβερνήσεως εἰς Κύπρον. Σκοπός τῆς ἀποστολῆς του ἦτο ἡ λεπτομερής κατατόπισις τοῦ ὑπευθύνως χειριζομένου τό κυπριακόν θέμα Ἐθνάρχου καί Ἀρχιεπισκόπου ἐπί τῶν συνομιλιῶν εὐρυτέρας ἐρεύνης τούτου, αἵτινες ἔλαβον χώραν κατά τάς τελευταίας ἑβδομάδας τόσον ἐν Παρισίοις, ὅσον καί ἐν Ἀθήναις».

Καί τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἐπισημαίνει, ἀκόμη:

Ὁ κ. Θεοτόκης, ἀπαντῶν εἰς ἄλλην ἐρώτησιν ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδέν κοινόν σχέδιον ἰδικόν του καί τοῦ Μάκ Μίλλαν εἶχε καταρτισθῆ, τό ὁποῖον καί νά διαβιβασθῆ εἰς τόν Ἐθνάρχην. Ἄλλωστε, ἐτονίσθη ἤδη κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, καθορίσασα ἐξ ἀρχῆς δι' ἑαυτήν τόν ρόλον τοῦ συμπαραστάτου εἰς τόν ἀγῶνα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ διά τήν αὐτοδιάθεσίν του καί τοῦ ἐντολοδόχου αὐτοῦ διά τήν διεθνῆ προβολήν τοῦ αἰτήματός του, δέν ἠμπορεῖ οὔτε νά δεχθῆ οὔτε νά ἀπορρίψη προτάσεις, ἀλλά μόνον, ἐάν καί ὅταν ὑπάρχουν, νά τάς διαβιβάση εἰς τόν Ἐθνάρχην. Ὁμιλῶν γενικώτερον, ὁ ὑπουργός κ. Θεοτόκης ἐξέφρασε τήν ἀπορίαν του διότι ὡρισμένα ὄργανα τοῦ τύπου δέν ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ εὐτυχής λύσις τοῦ Κυπριακοῦ δύναται νά ἐπιτευχθῆ μόνον διά τῆς ὁδοῦ τῶν διαπραγματεύσεων μεταξύ τῶν ἐχόντων ὑπεύθυνον ἁρμοδιότητα διά τήν διαχείρισιν αὐτοῦ. Ἡ τακτική ὅμως αὕτη ὡρισμένης μερίδος τοῦ τύπου —ἐτόνισεν ὁ κ. ὑπουργός—ὁδηγεῖ εἰς διαιώνισιν τῆς ἐκκρεμότητος, ἡ ὁποία ἀποβαίνει προφανῶς εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί τῆς εὐτυχοῦς ἐπιλύσεως τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος, ὅπως τοῦτο ἀντιλαμβάνεται τό σύνολον τοῦ ἔθνους[234].

[Τό θέμα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Α. Λιάτη στή Λευκωσία ἔμελλε νά ἀνακινηθεῖ καί μεταγενέστερα ἀπό τίς στῆλες τοῦ ἡμερήσιου τύπου, μέ ἀποτέλεσμα, στίς 12 Ἀπριλίου 1956 νά δώσει ὁ ἴδιος στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Μέ πολλήν ἔκπληξιν ἀνέγνωσα εἰς τό σημερινόν φύλλον τῆς "Ἐλευθερίας" τά ὅσα ἀναγράφονται ἐν σχέσει πρός τήν εἰς Κύπρον ἀποστολήν μου τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, περί δῆθεν ἀποκρούσεως ὑπ' ἐμοῦ τῆς αὐτοδιαθέσεως καί ἐάν ἀκόμη προσεφέρετο, κατά τήν συνομιλίαν τήν ὁποίαν εἶχα μέ τόν στρατάρχην Χάρντιγκ, ὡς καί περί ἀσκήσεως δῆθεν ὑπ' ἐμοῦ πιέσεως ἐπί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου πρός ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων.

»Οὔτε τό ἕνα οὔτε τό ἄλλο εἶναι ἀκριβές. Λυποῦμαι διότι θά σᾶς ζητήσω νά ἀρκεσθῆτε πρός τό παρόν εἰς τήν ὑπεύθυνον αὐτήν διάψευσίν μου, καθόσον δέν εἶναι ἀκόμη δυνατόν νά ἔλθη ἀζημίως εἰς τήν δημοσιότητα ἡ σχετική μακρά πρός τό ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἔκθεσίς μου. Τοῦτο ὅμως δύναμαι νά προσθέσω: ὅτι σκοπός τῆς ἀποστολῆς μου ἐκείνης ἦτο νά θέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί Ἐθνάρχου Μακαρίου, τόν ὁποῖον γνωρίζω καί ὅστις μέ γνωρίζει ὡσαύτως καλῶς ἀπό τῆς ἐν Κύπρῳ προϋπηρεσίας μου (1949-50), τήν πρότασιν τήν ὁποίαν εἶχε ὑποβάλει ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις, ἀπορρίπτουσα τό δεύτερον σχέδιον τῆς ἀγγλικῆς δηλώσεως καί κατά τήν ὁποίαν μόνη, κατά τήν γνώμην της (τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως), δυνατότης ἐπαναλήψεως τῶν διαπραγματεύσεων ἦτο ἐάν αὐταί διεξήγοντο ἐπί τῇ βάσει τῶν νέων ἀγγλικῶν προτάσεων ἐν συνδυασμῷ πρός τό ἑλληνικόν ὑπόμνημα τῆς 5ης Δεκεμβρίου, τό ὁποῖον, σημειωτέον, εἶχεν ἤδη τύχει τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τῆς Ἐθναρχίας. Ἡ ἑλληνική αὕτη πρότασις εἶχεν ὑποβληθεῖ ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετά τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἔπρεπε δέ ἐπίσης νά ἐνημερωθῆ λεπτο-

μερῶς ὁ Μακαριώτατος ἐπί τῶν συναφῶν συνομιλιῶν τῆς Κυβερνήσεως μετά τῶν Ἄγγλων καί Ἀμερικανῶν ἁρμοδίων ἐνταῦθα, ἐν Οὐασιγκτῶνι καί ἐν Παρισίοις.

»Τά περί ἀσκήσεως ὑπ' ἐμοῦ πιέσεως ἐπί τοῦ Ἐθνάρχου εἶναι τελείως ἀνυπόστατα. Δι' ὅσους μέ γνωρίζουν, οὐδεμία χρειάζεται διάψευσις καί μάλιστα τῶν δημοσιευθέντων ἀλλαχοῦ περί δῆθεν ἀσκηθείσης πιέσεως πρός ὄφελος ἐκλογικῶν συμφερόντων τῆς Κυβερνήσεως, μέ τήν ὁποίαν δέν συμβαίνει νά ἔχω κανέναν κομματικόν δεσμόν.

»Σημειῶ, τέλος, ὅτι ἡ συνομιλία μου μέ τόν στρατάρχην Χάρντιγκ οὐδαμῶς εἶχε χαρακτῆρα ἐπισήμου διαπραγματεύσεως καί οὔτε περιεστράφη εἰς τό ἀναφερόμενον εἰς τό δημοσίευμα τῆς "Ἐλευθερίας" θέμα καθ' ὃν τρόπον ἀναφέρεται. Ταῦτα πρός ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθείας, ἐν ᾧ μέτρῳ εἶναι τοῦτο σήμερον δυνατόν»].

26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς διαψεύδει κατηγορηματικά τίς πληροφορίες γιά εἰσήγησή του πρός τό βασιλέα ὑπέρ τῆς ἐπισπεύσεως τῶν ἐκλογῶν, μέ συγκεκριμένη ὑποθετική ἡμερομηνία διεξαγωγῆς τους τήν 5η Φεβρουαρίου 1956. Ὅπως ἔχει ἐπανειλημμένα δηλωθεῖ, ὁ πρωθυπουργός δέν ἔχει τήν πρόθεση νά ἀσχοληθεῖ μέ τό ὅλο θέμα τῶν ἐκλογῶν πρίν ἀπό τό πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Ἰανουαρίου. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἐπαναβεβαιώθηκε ἡ κυβερνητική θέση ὅτι ἡ ἀξίωση τῆς ἀντιπολιτεύσεως νά διενεργηθοῦν οἱ ἐκλογές ἀπό ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση δέν εἶναι δυνατό νά ἀποτελέσει τό ἀντικείμενο συζητήσεως. Σχετικά, ἔχει διατυπωθεῖ ἡ ἄποψη τοῦ πρωθυπουργοῦ ὅτι ὁ διορισμός ὑπηρεσιακῶν Κυβερνήσεων στερεῖται συνταγματικοῦ ἐρείσματος ἐφόσον δέν περιέχεται στόν καταστατικό χάρτη τῆς Πολιτείας ὁποιαδήποτε σχετική διάταξη.

27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Στό πλαίσιο τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος δημοσίων ἐπενδύσεων γιά τό τρέχον οἰκονομικό ἔτος, ὁ Κ. Καραμανλῆς προήδρευσε σέ μακρά σύσκεψη στό Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων καί Συγκοινωνιῶν μέ τή συμμετοχή τῶν Ὑπουργῶν Δημοσίων Ἔργων καί Οἰκονομικῶν, Λ. Εὐταξία καί Α. Ἀποστολίδη. Μετά τόν τερματισμό τῆς συσκέψεως, ὁ πρωθυπουργός ἔκαμε τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις, συνεπής πρός τάς προγραμματικάς της δηλώσεις, ὄχι μόνον ἐξησφάλισε τά μέσα διά τήν ἀπρόσκοπτον συνέχισιν τοῦ προγράμματος τῶν ἐκτελουμένων ἔργων, ἀλλά διηύρυνε τό πρόγραμμα τῶν ἐπενδύσεων διά τῆς προσθήκης νέων ἔργων, δαπάνης 300.000 δραχμῶν περίπου. Οὕτω τό πρόγραμμα τῶν ἐπενδύσεων διά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος ἔχει ὡς ἀκολούθως: Τό συνολικόν ὕψος τῶν κατά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος διατιθεμένων πιστώσεων δι' ἔργα ἐπενδύσεων ἀνέρχεται εἰς 2.017 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἔναντι πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν κατά μέν τό οἰκονομικόν ἔτος 1954-55, 1 ἑκατομμυρίου δραχμῶν (συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἐξ ἰδίων διαθεσίμων τοῦ ΟΧΟΑ πληρωμῶν ἐκ 42 ἑκατομμυρίων δραχμῶν), κατά δέ τό οἰκονομικόν ἔτος 1953-54, 1.248 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

»Ἐκ τῶν κατά τό τρέχον οἰκονομικόν ἔτος διατιθεμένων πιστώσεων (2.017 ἑκατομμυρίων δραχμῶν), τά 1.442 ἑκατομμύρια δραχμαί προέρχονται ἐκ κρατικῶν πόρων καί κεφαλαίων ἀμερικανικῆς βοηθείας, 30 ἑκατομμύρια ἐκ πιστώσεων ἐξωτερικοῦ διά τήν κατασκευήν τοῦ Διυλιστηρίου, 305 ἑκατομμύρια δραχμαί ἐκ διαθεσίμων τῆς ΔΕΗ καί τοῦ ΟΧΟΑ καί 240 ἑκατομμύρια δραχμαί ἐκ πιστώσεων ἐξωτερικοῦ παρεχομένων εἰς τήν ΔΕΗ δι' ἀγοράν ἠλεκτρολογικοῦ ὑλικοῦ.

»Ἐκ τῶν κατά τά ἀνωτέρω διατιθεμένων ἐκ κρατικῶν πόρων πιστώσεων, 1.147 ἑκατομμύρια προορίζονται διά τήν ἀποπεράτωσιν ἤ συνέχισιν τῶν κατά τό παρελθόν ἀρξαμένων ἔργων καί 295 ἑκατομμύρια διά τήν ἔναρξιν νέων ἔργων ὡς καί διά τήν ἐπαύξησιν τῶν ἀρχικῶς προβλεφθεισῶν πιστώσεων διά τά ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργα.

»Ἡ κατανομή τῶν ἀνωτέρω πιστώσεων εἰς τούς διαφόρους τομεῖς ἔχει ὡς ἀκολούθως:

»Πρῶτον: Εἰς τόν τομέα τῆς ἐνεργείας διατίθεται συνολική πίστωσις ἐκ 491,3 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου 126,3 ἑκατομμύρια δραχμῶν διατίθενται ἐκ κρατικῶν πόρων διά τήν ἀποπεράτωσιν πάντων τῶν ἐν ἐκτελέσει ἔργων, ἤτοι τοῦ θερμικοῦ ἐργοστασίου Ἀλιβερίου, τῶν ὑδροηλεκτρικῶν ἐργοστασίων Λάδωνος καί Ἄγρα, τῶν ὑπό κατασκευήν γραμμῶν μεταφορᾶς ἐνεργείας μετά σημαντικοῦ τμήματος τῶν γραμμῶν διανομῆς, τήν ἀνάπτυξιν τῶν λιγνιτωρυχείων Ἀλιβερίου, τήν κατασκευήν γραμμῆς συνδεούσης τό ἐθνικόν δίκτυον ἠλεκτρισμοῦ Βορείου καί Νοτίου Ἑλλάδος (Ἄγρας - Λαρίσης), ὡς καί τήν ἐκπόνησιν τῆς μελέτης τῶν ἐνεργειακῶν καί ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων Κρήτης. Ἀφ' ἑτέρου 365 ἑκατομμύρια διατίθενται ἐξ ἰδίων διαθεσίμων τῆς ΔΕΗ καί ἐκ πιστώσεων ἐξωτερικοῦ διά τήν ἔναρξιν νέων ἐνεργειακῶν ἔργων, μεταξύ τῶν ὁποίων τό ὑδροηλεκτρικόν ἐργοστάσιον Μέγδοβα ἰσχύος 80.000 KW καί νέα δίκτυα διανομῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καί ἀλλαγῶν ἐσωτερικῶν ἐγκαταστάσεων.

»Δεύτερον: Εἰς τόν τομέα Γεωργίας καί ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων διατίθενται συνολικῶς κρατικαί πιστώσεις ἐκ 433,9 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐξ ὧν τά 230,8 ἑκατομμύρια προορίζονται διά τήν συνέχισιν τῶν κατά τό παρελθόν ἔτος ἀρξαμένων νέων μεγάλων ἀρδευτικῶν ἔργων Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος καί Ἀχελώου, τῶν μεγάλων ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων Ἔβρου, Στρυμόνος καί Χαβρία, τῆς ἀποξηράνσεως τῶν λι-

μνῶν Λαψίστης, Ἰωαννίνων καί Χειμαρρίτιδος, Φλωρίνης, ὡς καί ὀγδόντα μικροτέρων ἔργων καθ' ἅπασαν τήν χώραν. 42,5 ἑκατομμύρια διατίθενται διά τήν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως νέων ἔργων, μεταξύ τῶν ὁποίων τά ἐγγειοβελτιωτικά ἔργα Κάλας Λαρίσης, Ἄνω Μεσσηνίας, ἀρδευτικά Ἀχέροντος κ.λ.π. ὡς καί 35 ἄλλα μικρότερα ἔργα, διά τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἀφ' ἑνός μέν ἡ ἀνάπτυξις τῶν γεωργικῶν πόρων εἰς περιοχάς, ὅπου ἐμφανίζεται ἰδιαιτέρως ὀξύ τό πρόβλημα τῆς στενότητος γῆς ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ ἀντιμετώπισης ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν ἐπιβαλλομένων ἀπό τήν ἀνάγκην λήψεως ἀντιπλημμυρικῶν μέτρων.

»100 ἑκατομμύρια προορίζονται διά τήν χορήγησιν μεσοπροθέσμων καί μακροπροθέσμων γεωργικῶν δανείων μέσω τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης Ἑλλάδος, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καί δάνεια πρός συνεταιρισμούς διά τήν ἵδρυσιν νέων γεωργικῶν βιομηχανιῶν, 39,4 ἑκατομμύρια διά τόν ἐπανεποικισμόν παραμεθορίων περιοχῶν, 9,7 ἑκατομμύρια διά τήν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀρξαμένων γεωργικῶν βιομηχανιῶν καί 11,45 ἑκατομμύρια διά τήν μηχανικήν καλλιέργειαν, γεωργικάς ἐφαρμογάς καί ἐρεύνας.

»Τρίτον: Εἰς τόν τομέα βιομηχανίας, μεταλλείων καί ἁλιείας διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις ἐκ 389,7 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου 110 ἑκατομμύρια ἐκ κεφαλαίων τῆς ἀμερικανικῆς βοηθείας προορίζονται διά τήν χορήγησιν δανείων μέσω τοῦ ΟΧΟΑ εἰς ὑφισταμένας καί νέας βιομηχανίας καί ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας, 95,8 ἑκατομμύρια διά τήν ἔναρξιν τῆς κατασκευῆς τοῦ διυλιστηρίου πετρελαίου, 180 ἑκατομμύρια ἐξ ἰδίων διαθεσίμων τοῦ ΟΧΟΑ διά τήν χορήγησιν δανείων εἰς ἐπιχειρήσεις κατά κύριον λόγον βιομηχανικάς, τουριστικάς καί μεταλλευτικάς καί 4,6 ἑκατομμύρια δραχμαί διά τήν κατασκευήν ἰχθυοσκαλῶν ἐν Πειραιεῖ καί Βόλῳ.

»Τέταρτον: Εἰς τόν τομέα τῶν συγκοινωνιῶν διατίθενται ἐν συνόλῳ πιστώσεις ἐκ δραχμῶν 224,6 ἑκατομμυρίων κατανεμόμεναι ὡς ἀκολούθως:

α. Ὁδοί - Γέφυραι: 150,6 ἑκατομμύρια διά τήν συνέχισιν ἤ ἔναρξιν τῆς ἀνακαινίσεως τῶν ὁδικῶν ἀρτηριῶν τῆς χώρας, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται αἱ ἐθνικαί ὁδοί: Λαρίσης - Τεμπῶν - Κατερίνης - Γιδᾶ, συνολικοῦ μήκους 139 χλμ., ἥτις ὡς διεθνής ἀρτηρία α΄ κατηγορίας κατασκευάζεται μέ πλάτος καταστρώματος 10 μ. καί μέ ἀσφαλτικόν τάπητα, Ἀλεξανδρουπόλεως - Διδυμοτείχου - Συνόρων, Ἀρδανίου - Γέφυρα Ἰψάλων, ἥτις ἀποτελεῖ τήν πρόσβασιν πρός τήν κατασκευαζομένην ἐπί τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου νέαν μεγάλην γέφυραν, Τρικάλων - Ἰωαννίνων, Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίτσης, Καρδίτσης - Φαρσάλων, Βόλου - Ἁλμυροῦ, ὁδικοῦ κυκλώματος Πηλίου, Βουλιαγμένης - Σουνίου, Τριπόλεως - Ὀλυμπίας, Τριπόλεως - Καλαμῶν, Τριπόλεως - Σπάρτης, Ἡρακλείου - Ἁγίου Νικολάου καί ἕτεραι 37 ἐθνικαί ὁδοί καί 54 γέφυραι, κατανεμόμεναι καθ' ἅπασαν τήν χώραν.

β. Λιμένες: 20,5 ἑκατομμύρια διά τήν συνέχισιν καί ἔναρξιν κατασκευῆς νέων λιμενικῶν ἔργων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται οἱ λιμένες: Κερκύρας, Μυκόνου, Ἄνδρου, Θάσου, Θεσσαλονίκης, Ρεθύμνου, Ρόδου, Μεσολογγίου καί 19 μικρότεροι.

γ. Πολιτική ἀεροπορία: 17,1 ἑκατομμύρια διά τήν ἀνακαίνισιν καί συγχρονισμόν τῶν ἀεροδρομίων τῆς χώρας καί τοῦ ἐξοπλισμοῦ αὐτῶν.

δ. Σιδηρόδρομοι: 36,4 ἑκατομμύρια διά τήν ἀποκατάστασιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς χώρας καί ἰδίᾳ τῶν προσφάτως ὑπό κρατικήν ἐκμετάλλευσιν ὑπαχθέντων δικτύων τῶν ΣΠΑΠ, Θεσσαλικῶν καί Γαλλοελληνικῶν Σιδηροδρόμων, τήν διαπλάτυνσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βόλου - Λαρίσης καί τήν προμήθειαν νέου τροχαίου ὑλικοῦ, ἡ ἀπόκτησις τοῦ ὁποίου θά συμβάλη εἰς τήν μείωσιν τῶν ἐλλειμμάτων τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων.

ε. Μικρότερα ποσά ἐπίσης διατίθενται διά τήν ἐξόφλησιν ὑποχρεώσεων ἐκ τοῦ παρελθόντος διά προμηθείας Τηλεπικοινωνιῶν καί Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας.

»Εἰς τόν τομέα Τουρισμοῦ - Μουσείων - Μνημείων διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις 42,5 ἑκατομμυρίων διά τήν συνέχισιν ἤ τήν ἔναρξιν κατασκευῆς τουριστικῶν ξενοδοχείων, περιπτέρων, ξενώνων καί τουριστικῶν ὁδῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται τά τουριστικά ξενοδοχεῖα Δελφῶν, Ναυπλίου, Ἀργοστολίου, Ζακύνθου, Πορταριᾶς καί Ζαγορᾶς, τά τουριστικά περίπτερα Κανονίου Κερκύρας καί Ἁγίου Δημητρίου Λομπαρδιάρη, οἱ ξενῶνες Ἐπιδαύρου, Φιγαλίας, Θάσου, Πύλου καί Μονεμβασίας, αἱ τουριστικαί ὁδοί Διστόμου - Ὁσίου Λουκᾶ, Καλαμπάκας - Μετεώρων, Ἀρχαιοτήτων Σαμοθράκης, Ἀνδριτσαίνης - ναοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος, Λιανοκλαδίου - Ὑπάτης, Κιάτου - Συκιῶνος, Μυκόνου - Ἁγίου Στεφάνου, Ζαχάρως - Καϊάφα, Φυχτίων -Μυκηνῶν, Κάστρου - Λουτρῶν Κυλλήνης. Ἐπίσης, καί διά τήν ἀνέγερσιν μουσείων καί ἀναστήλωσιν μνημείων, εἰς τά ὁποῖα περιλαμβάνονται τά μουσεῖα Ἀρχαιολογικόν Ἀθηνῶν, Ἀκροπόλεως, Ἡρακλείου καί Ὀλυμπίας καί τά μνημεῖα Δήλου, Μυκηνῶν, Κνωσοῦ καί Σουνίου.

»Εἰς τόν τομέα τῆς δημοσίας ὑγείας διατίθενται πιστώσεις 30,8 ἑκατομμυρίων διά τήν συνέχισιν ἤ τήν ἔναρξιν κατασκευῆς νοσοκομείων, μαιευτηρίων, σανατορίων, ψυχιατρείων καί ἐξυγιαντικῶν ἔργων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται τό Κεντρικόν Νοσοκομεῖον Θεσσαλονίκης, Λαϊκόν Ἀθηνῶν, Κρατικόν Πειραιῶς, Ἱεραπέτρας Κρήτης, Ἱπποκράτειον Ἀθηνῶν, νοσοκομεῖα Κυπαρισσίας, Φιλιατρῶν,

Ναυπλίου, Δράμας, Καρδίτσης, Ἀγρινίου, Χατζηκώστα, Σερρῶν καί Ἄρτης, Ψυχιατρεῖον καί Μαιευτήριον Θεσσαλονίκης, σανατόρια Ἀσβεστοχωρίου καί Ἰωαννίνων.

»Εἰς τόν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις 46,9 ἑκατομμυρίων διά τήν συνέχισιν ἤ τήν ἔναρξιν κατασκευῆς κτιρίων κατωτάτης, μέσης καί ἀνωτάτης καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

»Εἰς τόν τομέα τῆς Ἐργατικῆς Κατοικίας διατίθενται πιστώσεις 60 ἑκατομμυρίων διά τήν ἔναρξιν κατασκευῆς 801 ἐργατικῶν κατοικιῶν εἰς τάς ἀκολούθους πόλεις: Θεσσαλονίκην 50, Μεσολόγγιον 50, Ρόδον 97, Βόλον 200, Ἰωάννινα 70, Πάτρας 98, Καβάλαν 50, Ἀθήνας 198.

»Εἰς τόν τομέα Στεγάσεως Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις 34,3 ἑκατομμυρίων διά τήν συνέχισιν ἤ τήν ἔναρξιν κατασκευῆς διοικητηρίων, δικαστικῶν μεγάρων, φυλακῶν καί σταθμῶν Χωροφυλακῆς.

»Εἰς τόν τομέα τῆς στεγάσεως περιλαμβάνοντα τήν "Λαϊκήν Στέγην", τήν "Στέγασιν καί Ἀποκατάστασιν Πολεμοπαθῶν καί Συμμοριοπλήκτων", τήν "Στέγασιν ἀστῶν προσφύγων", "Ἐπαναπατριζομένων ὁμήρων καί ὁμογενῶν, ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ" διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις 30,1 ἑκατομμυρίων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καί αἱ λαϊκαί πολυκατοικίαι Καισαριανῆς καί Δραπετσώνας.

»Εἰς τόν τομέα ὑδρεύσεως δήμων καί κοινοτήτων διατίθενται ἐν συνόλῳ πιστώσεις 20,6 ἑκατομμυρίων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται τοῦ συνδέσμου κοινοτήτων Ξηρομέρου, τῶν δήμων Δράμας, Γρεβενῶν, Ἱεράπετρας, Ξάνθης καί Ἐδέσσης ὡς καί ἑτέρων 40 καθ' ἅπασαν τήν χώραν.

»Εἰς τόν τομέα μικρῶν κοινωφελῶν ἔργων ἀφορώντων τήν ἐνίσχυσιν κοινοτήτων διά τήν κατασκευήν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἔργων ὁδοποιίας, γεφυρῶν καί ἐξυγιάνσεων, τῶν ὁποίων ὁ προγραμματισμός καί ἡ ἐκτέλεσις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τάς κατά νομούς ἀρχάς, διατίθενται συνολικῶς πιστώσεις δραχμῶν 115,1 ἑκατομμυρίων.

»Εἰς τόν τομέα τῆς τεχνικῆς βοηθείας, τό Ἑλληνικόν Κέντρον Παραγωγικότητος, τό Ἰνστιτοῦτον Γεωλογίας καί Ἐρευνῶν Ὑπεδέφους, δι' ἐκπόνησιν μελετῶν καί προμήθειαν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ διατίθενται πιστώσεις 22,7 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

»Τέλος ἔχει προβλεφθῆ πίστωσις ἐκ δραχμῶν 74,4 ἑκατομμυρίων πρός κάλυψιν παρουσιαζομένων ἐπαυξήσεων εἰς τά ἐν ἐκτελέσει ἔργα».

Στό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων ἀναφέρεται καί τό ἀκόλουθο δημοσιογραφικό σχόλιο:

Ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ παρουσίασε χθές εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν ἕνα λίαν εὐρύ, πολύ πλούσιον, καλῶς συγκεκροτημένον πρόγραμμα, ὅπως ἐπισήμως ὀνομάζεται, «κρατικῶν ἐπενδύσεων». Δηλαδή, τοποθετήσεις χρημάτων ἐκ τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ διά μεγάλα τεχνικά παραγωγικά ἔργα καί διά τήν ἀνάπτυξιν ἄλλων παραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, ὡς καί δι' ἔργα κοινῆς ὠφελείας καί ἐπιβεβλημένης κρατικῆς προνοίας. Εἰς ἄλλας στήλας ὁ ἀναγνώστης θά πληροφορηθῆ τάς λεπτομερείας τοῦ προγράμματος. Ἐκεῖνο, ἐπί τοῦ ὁποίου πρέπει νά ἑλκυσθῆ ἡ προσοχή τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἶναι ὅτι ἐφέτος θά δαπανηθοῦν γενικῶς δι' ἔργα πεντακόσια ἑκατομμύρια περισσότερα τῶν περυσινῶν καί ἐξ αὐτῶν τά τριακόσια δι' ἔργα ἐντελῶς νέα. Τοῦτο ἔγινε κατορθωτόν, διότι χάρις εἰς τήν ἐπιμονήν τῆς Ἑλλάδος, ηὐξήθη ἡ ἀμερικανική πίστωσις διά κρατικάς ἐπενδύσεις καί διότι ἐπραγματοποιήθησαν οἰκονομίαι εἰς μή παραγωγικάς δαπάνας τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Τό διπλοῦν ἐπίτευγμα ἐπέτρεψεν ὄχι μόνον νά διασφαλισθοῦν οἰκονομικῶς τά ὑπό ἐκτέλεσιν ἔργα, ἀλλά καί νά ἀρχίσουν νέα τοιαῦτα. Ἡ διάρθρωσις τῶν νέων ἔργων, ἡ εἰδική μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως διά τήν Γεωργίαν, παρέχει δείγματα τῆς συνέσεως μετά τῆς ὁποίας ἔγινεν ἡ διάθεσις τῶν χρημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁλόκληρος ἡ χώρα καί πάντες οἱ κλάδοι τῆς οἰκονομίας της θά ἐπωφεληθοῦν[235].

28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὑπό τήν προεδρία τοῦ Κ. Καραμανλῆ συγκροτεῖται στό ὑπουργεῖο Ἐμπορίου σύσκεψη τῆς Κυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Καπνοῦ. Στή συνεδρίαση πῆραν μέρος οἱ ὑπουργοί Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου καί Γεωργίας, οἱ διοικητές τῶν Τραπεζῶν Ἑλλάδος καί Ἀγροτικῆς, ἐκπρόσωποι τοῦ Ὀργανισμοῦ Καπνοῦ καί οἱ διευθυντές τῶν ἁρμόδιων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν. Μετά τή λήξη τῆς συσκέψεως, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἐξετάστηκε ἡ γενική καπνική κατάσταση σέ σχέση καί μέ τίς συνθῆκες τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς, ἐκδόθηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ἡ Κυβέρνησις, ἐν ὄψει τῆς ἐπηυξημένης ἐσοδείας καπνῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους 1955, ἡ ὁποία προβλέπεται νά ὑπερβῆ τά 73.000.000 ὀκάδων ἔναντι 52.700.000 ὀκάδων τοῦ προηγουμένου ἔτους 1954 καί τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν, ὑπό τάς ὁποίας τελεῖ ἡ ἐφετεινή ἐσοδεία, ἰδίᾳ ἀπό ἀπόψεως συνθέσεως, πρός τόν σκοπόν δέ ὅπως ἀφ' ἑνός μέν οἱ παραγωγοί ἐπιτύχουν διά τό προϊόν των τιμήν ὅσον τό δυνατόν ἱκανοποιητικήν, ἐν τῷ πλαισίῳ πάντοτε τοῦ διεθνοῦς συναγωνισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δέ πρός διευκόλυσιν τῆς ταχείας καί ὁμαλῆς διαθέσεως τῶν καπνῶν, ἀπεφάσισε τήν λῆψιν τῶν κάτωθι μέτρων:

1. Ἐνέκρινε τήν χορήγησιν εἰς τούς παραγωγούς συμπληρωματικῶν πλασματικῶν δανείων, εἰς περίπτωσιν δέ βραδείας ἐξελίξεως τῶν ἀγορῶν οἱ παραγωγοί θά ἐνισχυθοῦν καί ἔτι περαιτέρω διά νέων πλασματικῶν δανείων.

2. Ἐνέκρινεν εὐρυτέραν χρηματοδότησιν τοῦ καπνεμπορίου πρός τόν σκοπόν διευκολύνσεως ἀπορροφήσεως τῆς ηὐξημένης παραγωγῆς καπνοῦ.

»Εἰδικώτερον θά τύχουν μεγαλυτέρας χρηματοδοτήσεως οἱ καπνέμποροι ἐκεῖνοι πού θά ἀγοράσουν ποσότητας

καπνῶν μεγαλυτέρας τῶν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ χρηματοδότησις εἰς τάς περιπτώσεις αὐτάς καθωρίσθη εἰς 80% διά τάς ἐπί πλέον τῶν περυσινῶν ἀγορασθησομένας ποσότητας καπνῶν. Ηὐξημένη ἐπίσης χρηματοδότησις θά γίνη διά τάς ἀγοράς καπνῶν ἐκ τῶν ἀνεγνωρισμένων κλασσικῶν περιοχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καί Θράκης.

3. Νά ἐνταθοῦν αἱ προσπάθειαι διά τήν διεύρυνσιν τῶν ἀγορῶν τοποθετήσεως τῶν καπνῶν μας.

4. Πρός πρόληψιν δυσχερειῶν, αἱ ὁποῖαι θά προέκυπτον εἰς τό προσεχές μέλλον εἰς βάρος τοῦ καπνοῦ ἐκ τῆς ἀλογίστου ἐπεκτάσεως τῆς καπνοκαλλιεργείας, θά ληφθοῦν διά τό προσεχές καλλιεργητικόν ἔτος τά ἐνδεικνυόμενα ρυθμιστικά μέτρα, ὥστε ἡ παραγωγή καπνοῦ νά εὑρίσκεται ἐν ἁρμονίᾳ πρός τάς δυνατότητας ἀπορροφήσεώς της ὑπό τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς καί γενικώτερον τῆς καταναλώσεως.

»Ἡ Κυβέρνησις, συνεχίζουσα καί ὁλοκληροῦσα τό ἐνδιαφέρον της ὑπέρ τῶν καπνοπαραγωγῶν εἶναι ἀποφασισμένη, ἐάν διά τῶν ὡς ἄνω λαμβανομένων μέτρων δέν ἐξελιχθῆ ὁμαλῶς ἡ ἀγορά τῶν καπνῶν, νά λάβη ἐγκαίρως τά ἐνδεικνυόμενα πρόσθετα μέτρα πρός προστασίαν τῶν καπνοπαραγωγῶν.

»Κατά τήν αὐτήν συνεδρίασιν ἐνεκρίθη τό κονδύλιον τῶν δραχ. 4.420.000 ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ αὐτονόμου καπνικοῦ ὀργανισμοῦ διά τήν ἐκτέλεσιν μικρῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων εἰς τάς καπνικάς περιοχάς Μακεδονίας καί Θράκης».

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν Σπυρίδωνα, πρόεδρο τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως Κύπρου, καί τούς ἐθναρχικούς συμβούλους στήν Ἀθήνα, Ν. Λανίτη καί Σ. Λοϊζίδη, τούς ὁποίους καί ἐνημερώνει γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος.

Μετά τή συνάντησή τους μέ τόν πρωθυπουργό, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καί οἱ Κύπριοι ἀγωνιστές ἔκαμαν τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Κατά τήν σημερινήν μας συνάντησιν μετά τοῦ προέδρου τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἴχομεν τήν εὐχαρίστησιν νά κατατοπισθῶμεν ἐπί τῶν ἐνεργειῶν του διά τήν ἱκανοποίησιν τοῦ περί αὐτοδιαθέσεως αἰτήματος τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων καί νά διαπιστώσωμεν τήν συνεχῆ μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως, καί εἰδικῶς τοῦ προέδρου αὐτῆς, διά τήν σημειουμένην πρόοδον. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, διότι αἱ διαπιστώσεις μας αὗται τόσον περί τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως ὅσον καί τῆς συμπαραστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, ἐνισχύουν τήν αἰσιοδοξίαν μας ὅτι ὁ ἱερός ἀγών τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ θά στεφθῆ ὑπό ἐπιτυχίας».

31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1955

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ νέου ἔτους 1956 ὁ πρωθυπουργός Κ. Καραμανλῆς ἀπηύθυνε στόν ἑλληνικό λαό τό ἀκόλουθο διάγγελμα:

«Σήμερον, ὅπως πάντοτε κατά τόν ἑορτασμόν τῆς Πρωτοχρονιᾶς, στρέφομεν τήν σκέψιν μας πρός τό παρελθόν διά νά ἀντλήσωμεν διδάγματα, θάρρος καί ἐμπιστοσύνην διά τό μέλλον.

»Τό 1955 δικαιοῦται νά λάβη τήν θέσιν του εἰς τήν Ἱστορίαν, διότι κατά τήν διάρκειαν αὐτοῦ, ἀφ' ἑνός μέν ὁ προαιώνιος πόθος τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ πρός ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του ἐξεδηλώθη κατά τόν πλέον ἔντονον καί ἀποφασιστικόν τρόπον, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ ὑψηλή περί δικαίου καί ἠθικῆς ἀντίληψις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔλαβε τήν πληρεστέραν της ἔκφρασιν μέ τήν διατρανωθεῖσαν συμπαράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους εἰς τόν ἀγῶνα τῶν ἀδελφῶν, μας Κυπρίων, τόν ἱερόν ὑπέρ τῆς αὐτοδιαθέσεως ἀγῶνα, ἡ τελική δικαίωσις τοῦ ὁποίου δέν θά βραδύνη, παρά πᾶσαν ἀντίδρασιν καί ὑπονόμευσιν.

»Ὡσαύτως κατά τό λῆξαν ἔτος ἡ Ἑλλάς δεινῶς δοκιμασθεῖσα εἰς τά ἱερώτερα αἰσθήματά της ἀπό τάς πρωτοφανεῖς εἰς βάρος τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὁμογενῶν βιαιότητας, ἔδωσεν, ὅπως πάντοτε, δείγματα τοῦ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ της μέ τήν ἄρνησιν αὐτῆς ὅπως ἀκολουθήση παρομοίας μεθόδους, ἀλλά καί τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφάνειας μέ τήν ἀκλόνητον ἐμμονήν της εἰς τήν ἀξίωσιν διά τήν παροχήν τῆς ὀφειλομένης ἱκανοποιήσεως.

»Ὁ ἑλληνικός λαός μέ σκληράς στερήσεις, ἀλλά καί ἀκάματον ζωτικότητα συνέχισε κατά τό παρελθόν ἔτος τήν προσπάθειάν του διά τήν οἰκονομικήν τοῦ τόπου ἀνάπτυξιν καί τήν κατάκτησιν τῆς εὐημερίας του. Καταστροφαί ἐκ θεομηνιῶν, διά τήν ἀνόρθωσιν ἐκ τῶν ὁποίων ἐχρειάσθη ἡ θυσία μέρους τῶν δυνατοτήτων τοῦ τόπου, ὄχι μόνον δέν ἔκαμψαν τήν πρός τά πρόσω πορείαν, ἀλλά τοὐναντίον ἐτόνωσαν τήν ἐμπιστοσύνην του εἰς τάς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις. Οἱ Ἕλληνες, ἡνωμένοι ὑπό τήν ἐμπνευσμένην ἡγεσίαν τῶν βασιλέων μας, μέ πίστιν, ἐργατικότητα καί πειθαρχίαν θά συνεχίσωμεν τούς ἀγῶνας μας διά τήν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καί τήν δημιουργίαν μιᾶς καλυτέρας αὔριον.

»Μέ τήν πεποίθησιν ταύτην, εὔχομαι εἰς ὅλους τούς Ἕλληνας καί τάς Ἑλληνίδας χαρούμενον καί εὐτυχές τό νέον ἔτος».

3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Λ. Εὐταξίας, ἀνακοινώνει τήν κατανομή ποσοῦ 215 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ὡς συμπληρωματικῶν πιστώσεων γιά δημόσια ἔργα πού εἶχε ἤδη προαναγγείλει ὁ Κ. Καραμανλῆς. Σύμφωνα μέ τίς ἀνακοινώσεις, προβλέπεται ἡ κατασκευή ἤ ἐπισκευή ὁδῶν, γεφυρῶν καί ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων καί ἡ ἀνέγερση ἤ ἐπισκευή δημοσίων κτιρίων. Ἐξαγγέλλεται ἀκόμη ἡ προκήρυξη δημοπρασίας γιά τά νέα ἔργα

στήν Κάρλα, τόν Ἀχελῶο καί τόν Ἀλιάκμονα.

Κατά περιοχές, οἱ συμπληρωματικές πιστώσεις, πέρα ἀπό τήν ἀρχική, κατανέμονται ὡς ἑξῆς: Θράκη 4.850.000 (ἀρχική 15.400.000), Μακεδονία 16.020.000 (11.000.000), Ἤπειρος 2.330.000 (3.000.000), Θεσσαλία 13.000.000 (17.400.000), Στερεά Ἑλλάδα 16.900.000 (13.000.000), Πελοπόννησος 9.650.000 (16.000.000), Νησιά 6.000.000 (4.700.000).

Ἐξάλλου, προβλέπεται ποσό 47.427.000 δραχμῶν γιά τά ἀκόλουθα ἔργα: φράγματα τοῦ Ἀξιοῦ καί Ἀλιάκμονα, ἀντιπλημμυρικά Στρυμόνα, χειμάρρου Χαβρία, Νέστου, Πηνειοῦ καί χειμάρρου Ἰορδάνου Ἠλείας, ἀρδευτικά Σερρῶν, ἀποστραγγιστικό δίκτυο Κατερίνης, ἔργα πεδιάδας Ἄρτας καί Θεσσαλίας, φράγμα καί ἀντιπλημμυρικά Ἀχελώου, ἀποστραγγιστικά Καρακαλοῦ Δημητσάνης. Γιά τήν ἐκτέλεση ἐπειγόντων ἔργων σέ διάφορες περιοχές προβλέφθηκε ἡ διάθεση 1.562.000 δραχμῶν καί γιά τήν προμήθεια συρματοπλεγμάτων 3.500.000 δραχμῶν.

Τά ποσά πού ὁρίζονται γιά τίς προκηρυγμένες δημοπρασίες: λίμνη Κάρλας 80.000.000 δραχμές· συμπληρωματικά ὑδραυλικά Θεσσαλίας 10.000.000· μεταλλικά θυροφράγματα Ἀξιοῦ, Ἀλιάκμονος καί Ἀχελώου 10.000.000 καί προμήθεια συρματοπλεγμάτων 1.000.000. Γιά τούς πολιτικούς ἀερολιμένες ἔχει προβλεφθεῖ ποσό 7.500.000 δραχμῶν.

Τέλος, σύμφωνα μέ ἀνακοίνωση τοῦ ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, δημοπρατήθηκαν ἀπό τίς δημόσιες ἐπενδύσεις τά ἔργα ὁδοποιίας Λουτρῶν Αἰδηψοῦ - Ἰστιαίας Νομοῦ Εὐβοίας, ἀντί δραχμῶν 1.972.366, καί ἡ διάνοιξη ὁδοῦ μήκους 10 χιλιομέτρων ἀπό τά λουτρά τῆς Ἰκαρίας στό Εὔδηλο ἀντί 2.463.350.

3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μέ πράξη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου προβλέπεται ἡ κατ' ἔτος ἀναγραφή στόν προϋπολογισμό πιστώσεως γιά τήν οἰκονομική διευκόλυνση τῶν ὑπαλλήλων πού δέν διαθέτουν καί ἐπιθυμοῦν νά ἀποκτήσουν στέγη. Παράλληλα, παρέχεται στό δημόσιο ἡ δυνατότητα νά ἀγοράζει ἤ νά ἀνεγείρει στίς ἐπαρχίες οἰκήματα, πού θά προσφέρονται μέ χαμηλό ἐνοίκιο ἤ θά πωλοῦνται στούς ὀργανικά τοποθετημένους στίς ἐπαρχίες δημοσίους ὑπαλλήλους.

Μέ τήν εὐκαιρία, ἐξάλλου, ἐπισκέψεως σέ συνοικίες τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὑπουργός Προνοίας, Π. Λεβαντῆς, τόνισε ὅτι ἄν συνεχιστεῖ ὁ ρυθμός μέ τόν ὁποῖο προχωρεῖ ἡ Κυβέρνηση στό στεγαστικό πρόβλημα, ὄχι μόνο τό αἴσχος τῆς παράγκας θά περάσει στήν ἱστορία, ἀλλά θά ἀποκτήσουν στέγη καί ὅλοι ὅσοι ἔχουν ἀνάγκη, ὅπως οἱ πολεμοπαθεῖς, οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες. «Ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ», εἶπε, «ὡς γνωρίζετε, ὅλοι, ἀντιμετωπίζει ὅλα τά θέματα κατά τρόπον ρεαλιστικόν. Οὕτω καί τό στεγαστικόν πρόβλημα τῆς χώρας, τό ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τήν πρώτην γραμμήν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος θά ἀντιμετωπισθῆ μέ τόν αὐτόν ρωμαλέον τρόπον».

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ

Ἡ σύσταση τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως, στίς 4 Ἰανουαρίου 1956, σηματοδοτεῖ τήν ἀφετηρία στήν πορεία πρός τήν ἐκλογική ἀναμέτρηση τῆς 19ης Φεβρουαρίου. Ἀπέναντι στό νεότευκτο συμπαγῆ κομματικό σχηματισμό ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ Κ. Καραμανλῆ θά ἀντιπαραταχθοῦν οἱ συνασπισμένες δυνάμεις τοῦ φιλελεύθερου Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς, μέ τήν σύμπραξη καί τῶν ἀντισυναγερμικῶν ὑπολειμμάτων τοῦ συντηρητικοῦ χώρου. Προσανατολισμένη στήν ἀνάγκη τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπό τά σύνδρομα τοῦ παρελθόντος, ἡ παράταξη τῆς ΕΡΕ θά ἀντιπαραθέσει τή δική της ὁμοιογένεια καί ἑνότητα στήν εὐκαιριακή συσπείρωση τῶν ἀντιπάλων της, τήν προοπτική τῆς κυβερνητικῆς σταθερότητας στήν ἀστάθεια καί τήν ἀκυβερνησία, τήν ἀνανέωση στόν παλαιοκομματισμό, τήν ἐφαρμογή δημιουργικοῦ προγράμματος στήν ἄγονη πολιτική συνθηματολογία. Ἡ ἔκβαση τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγώνα, ἀβέβαιη ὡς τήν ὕστατη στιγμή, θά ἀποδώσει στόν Κ. Καραμανλῆ αὐτοδύναμη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, διανοίγοντας ἕνα νέο, τό σημαντικότερο ἤδη, στάδιο στήν πολιτική του ἀνέλιξη.

4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει τήν ἵδρυση νέου κόμματος, ὑπό τήν ἡγεσία του, τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως.

Ἡ ἀναγγελία ἔγινε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ ἑλληνικοῦ καί ξένου τύπου ἀπό τόν ἴδιο τόν πρωθυπουργό, στήν οἰκία του, παρουσία τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας, Γεωργίου Ράλλη. Ἀφοῦ ἀνέγνωσε τήν ἱδρυτική διακήρυξη, ὁ Κ. Καραμανλῆς διευκρίνησε ὅτι δέν εἶχε προηγηθεῖ ὁποιαδήποτε συνεννόηση μέ πολιτικούς φίλους του, τούς ὁποίους ἐπιθυμεῖ νά ἀφήσει ἐλεύθερους νά μελετήσουν τίς βασικές κατευθύνσεις τοῦ νέου κόμματος καί νά καθορίσουν ἀνάλογα τή στάση τους. *«Οὕτω»*, προσέθεσε, *«τήν στιγμήν αὐτήν εἶμαι ἐντελῶς μόνος. Αὔριον θά ἴδωμεν ποῖοι θ' ἀκολουθήσουν τήν νέαν πολιτικήν κίνησιν»*.

Ὁ πρωθυπουργός ἐξήγησε ὅτι ἡ ἐπιλογή τῆς ἐπωνυμίας τοῦ κόμματος ἔγινε ὥστε νά ἐκφραστοῦν ὅλοι συγχρόνως οἱ σκοποί τῆς νέας πολιτικῆς κινήσεως. Μέ τή λέξη «ἐθνική» ἐκφράζεται ἡ ἀντίθεση στόν κομμουνισμό, μέ τή λέξη «ριζοσπαστική» οἱ προοδευτικές τάσεις τῆς κινήσεως καί μέ τή λέξη «ἕνωσις» ἡ πρόθεση νά συσπειρωθοῦν ὅλα τά προοδευτικά στοιχεῖα, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν προγενέστερη κομματική τοποθέτησή τους. Σέ ἐρώτηση, ἄν θά δεχτεῖ συμπράξεις ἤ μόνο προσχωρήσεις, παρατήρησε ὅτι, κατά βάση, δέν προβλέπει συμπράξεις, οἱ ὁποῖες, ὅπως πιστεύει, νοθεύουν τά προγράμματα, ἀλλά κάτω ἀπό ὁρισμένες τοπικές συνθῆκες εἶναι δυνατό νά καταστοῦν ἐπιβεβλημένες γιά τήν ἐξυπηρέτηση ἐθνικῶν συμφερόντων.

Ἡ ἀνακοίνωση τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως συνοδεύτηκε ἀπό τήν ἐξαγγελία τῶν βασικῶν σκοπῶν τῆς νέας, ριζικά ἀνανεωτικῆς, πολιτικῆς κινήσεως. Τό σχετικό κείμενο ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

«Εἰς τάς πολυκυμάντους καί πολλάκις ἀπιθάνους ἐξελίξεις τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς ἡ προσεχής ἐκλογή δύναται νά ἀποτελέση σταθμόν ἱστορικόν. Σταθμόν, ὅστις θά ἀποβῆ τό τέρμα μιᾶς μακρᾶς πολιτικῆς περιόδου καί ἡ ἀφετηρία μιᾶς νέας τοιαύτης, πού θά πρέπει νά συμπέση μέ τήν ἐμφάνισιν νέων πολιτικῶν σχημάτων καί τήν προβολήν τῆς ἡγεσίας τῆς νέας γενεᾶς.

»Αἱ δύο μεγάλαι πολιτικαί παρατάξεις, αἵτινες προέκυψαν ἀπό τόν διχασμόν τοῦ 1915, ἐτερμάτισαν ἱστορικῶς ἀπό μακροῦ χρόνου τήν ἀποστολήν των. Παρά ταῦτα ἐξηκολούθησαν νά ἐπηρεάζουν μέχρι σήμερον ὑπό διαφόρους μορφάς τήν δημοσίαν μας ζωήν μέ μοναδικήν των σχεδόν δύναμιν τό πνεῦμα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης διαιρέσεως.

»Ἡ ἀναχρονιστική αὕτη διαμόρφωσις τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων συνετέλεσεν εἰς τήν δημιουρ-

γίαν ἐνός νοσηροῦ πολιτικοῦ κλίματος, κλίματος, τό ὁποῖον ἐξέθρεψε κινήματα, ἐπαναστάσεις, μεταπολιτεύσεις, οἰκονομικάς χρεοκοπίας καί πρό παντός χαλάρωσιν τῶν πολιτικῶν μας ἠθῶν. Ἀνέστειλε πολλάκις τήν πρόοδον τῆς χώρας καί, τό σπουδαιότερον, κατέστησεν ἀδύνατον τήν πλήρη ἀξιοποίησιν τῶν θυσιῶν καί τῶν ἀγώνων τοῦ ἔθνους.

»Ὁ λαός δυσφορῶν ἐξεδήλωσε κατ' ἐπανάληψιν τήν τάσιν νά τερματίση τήν κατάστασιν αὐτήν. Τελευταίως, ἀπετάθη πρός τόν ἀείμνηστον στρατάρχην Παπάγον, τό κίνημα τοῦ ὁποίου — ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός — εἰς μίαν τοιαύτην ὥραν γενικοῦ πολιτικοῦ ἀδιεξόδου καί καθολικῆς ἀπογοητεύσεως συνεκράτησε τήν κατάστασιν καί προσέφερεν ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν πολυτίμους ὑπηρεσίας. Τό κίνημα ὅμως τοῦτο, λόγω τῆς ἰδιοτυπίας του, ἔχον χαρακτῆρα καθαρῶς μεταβατικόν, δέν ἦτο δυνατόν νά ἀποβῆ μόνιμος πολιτικός σχηματισμός καί νά ἐπιβιώση τοῦ ἱδρυτοῦ του.

»Καί ἤδη διαπιστοῦται ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν, ὅτι ἡ ὑφισταμένη εἰς τήν χώραν μας κατάστασις δέν εἶναι ἱκανοποιητική. Αἱ διαπιστώσεις ὅμως αὗται γίνονται κατά τρόπον τόσον ἀόριστον καί πολλάκις ἀντιφατικόν, ὥστε νά ἐπιτείνουν ἀντί νά δαμάσουν τήν σύγχυσιν, μέσα εἰς τήν ὁποίαν τό ἔθνος μέ ἀγωνίαν ἀναζητεῖ τόν δρόμον του. Κατά τήν γνώμην μας, βασική αἰτία τῆς κακοδαιμονίας τοῦ λαοῦ μας εἶναι ἡ ἀτελής ὀργάνωσις καί λειτουργία τῆς δημοσίας μας ζωῆς. Θά ἠδύνατο κανείς νά εἴπη ὅτι εἰς τήν χώραν μας Κράτος, ὑπό τήν ἔννοιαν τῆς λειτουργίας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐνθαρρύνει καί προωθεῖ τήν δραστηριότητα τοῦ ἔθνους, δέν ὑφίσταται. Τά πολιτικά πάθη, ἡ δυσπιστία τῶν πολιτῶν πρός τό Κράτος καί προπαντός τό πνεῦμα τῆς εὐκολίας καί τῶν συμβιβασμῶν περιστέλλουν τό αἴσθημα τοῦ δημοσίου συμφέροντος, χωρίς τήν ἐπικράτησιν τοῦ ὁποίου εἶναι ἀδύνατος ἡ εὐδοκίμησις τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

»Ἐξ ὅλων αὐτῶν συνάγεται ὅτι τό πρόβλημα τό ὁποῖον ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας εἶναι κυρίως πολιτικόν, χωρίς τήν ἐπίλυσιν τοῦ ὁποίου ἀποβαίνει ματαία κάθε προσπάθεια ἀφορῶσα τήν λύσιν προβλημάτων. Ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος, ἀπαραιτήτου διά τήν ἐπιβίωσιν τῆς φυλῆς μας, ἡ ἀνακούφισις τῶν λαϊκῶν τάξεων διά τῆς ἐπιβολῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀναγκαία ἠθική ἐξυγίανσις καί τόσα ἄλλα ἀποτελοῦν συνάρτησιν τοῦ πρωταρχικοῦ τούτου προβλήματος, δηλαδή τοῦ πολιτικοῦ. Πιστεύω — καί ἡ πίστις μου αὐτή στηρίζεται εἰς προσωπικήν μου πεῖραν καί ἔρευναν — ὅτι ἡ Ἑλλάς δύναται νά ἀλλάξη μορφήν καί ὁ λαός της μοῖραν. Γνωρίζω ὅτι ἡ δύναμις τοῦ λαοῦ δύναται νά καταστῆ ἀπεριόριστος, ἐάν ὑπάρξη ἡ διοικητική καί τεχνική ἐκείνη προπαρασκευή, ἡ ὁποία θά καταστήση δυνατήν τήν ἀξιοποίησίν της· ἐάν ὑπάρξη δηλαδή Κράτος συγχρονισμένον, ἱκανόν νά κινηθῆ μέ ἀποφασιστικόν, γοργόν ρυθμόν, ἀλλά καί δικαιοσύνην.

»Τό πρόβλημα δέ τοῦτο ἀκριβῶς καλεῖται νά λύση ὁ ἑλληνικός λαός κατά τάς προσεχεῖς ἐκλογάς, καί θά τό λύση ἐάν δημιουργήση μίαν νέαν πολιτικήν δύναμιν, ἡ ὁποία θά καταστῆ τό σημεῖον τῆς συναντήσεως ὅλων τῶν προοδευτικῶν καί ὑγιῶν στοιχείων τῆς ἐποχῆς μας. Μίαν δύναμιν ἱκανήν καί ἀποφασισμένην νά πραγματοποιήση τήν εἰρηνικήν ἐκείνην ἐπανάστασιν, ἡ ὁποία θά διαλύση τήν πικρίαν καί τήν ἀπογοήτευσιν τήν συσσωρευθεῖσαν εἰς τάς ψυχάς τοῦ λαοῦ μας καί θά καταστήση ἀνίσχυρον τήν φθοροποιόν ἐπίδρασιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Μίαν δύναμιν, τέλος, ἡ ὁποία θά δημιουργήση ἕνα νέον πολιτικόν καί ἠθικόν κλίμα: τό κλίμα τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας, ἐντός τοῦ ὁποίου τό ἔθνος πειθαρχημένον καί αἰσιόδοξον θά ἀναλάβη τόν τραχύν ἀγῶνα διά τήν κατάκτησιν μιᾶς νέας μορφῆς ζωῆς. Νά πραγματοποιήση μέ ἄλλους λόγους τήν ἀλλαγήν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀπό μακροῦ χρόνου καθολικόν καί ἔντονον αἴτημα τοῦ λαοῦ μας.

»Ἀλλά ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ πολιτικοῦ μας βίου καθίσταται περισσότερον ἀναγκαία σήμερον, ὁπότε διά πρώτην φοράν ἀπό τῆς λήξεως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου τίθενται ἐνώπιον τοῦ ἔθνους τόσον κρίσιμα ζητήματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Ζητήματα, τά ὁποῖα προκαλοῦν ἐπικινδύνους ἐξωτερικάς καί ἐσωτερικάς ἐπιπτώσεις καί ἀπαιτοῦν σώφρονα καί ἀποφασιστικήν ἀντιμετώπισιν. Αὐτήν τήν στιγμήν ἡ Ἑλλάς διεξάγει, μέ ἐπίκεντρον τήν Κύπρον, σκληρούς ἀγῶνας εἰς πολλά μέτωπα πρός προάσπισιν τῶν ἱερωτέρων καί εὐγενεστέρων αἰτημάτων τῆς φυλῆς καί πρέπει εἰς τούς ἀγῶνας αὐτούς ὁπωσδήποτε νά ἐπιτύχη. Ἀπηλλαγμένοι ἀπό τάς προκαταλήψεις τοῦ παρελθόντος καί ἀπό τάς δεσμεύσεις ἐκείνας, πού δημιουργοῦν τά ἀθέμιτα πολιτικά καί οἰκονομικά συμφέροντα, μέ τό συναίσθημα ὅτι εἰς τάς κρισίμους αὐτάς περιστάσεις προσφέρομεν ὑπηρεσίαν εἰς τόν τόπον, ἀναλαμβάνομεν τήν πρωτοβουλίαν τῆς δημιουργίας τῆς νέας αὐτῆς πολιτικῆς δυνάμεως. Καλοῦμεν ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμμερίζονται τήν ἀγωνίαν μας διά τήν σημερινήν κατάστασιν, ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι διακαίονται ἀπό τόν πόθον μιᾶς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως καί πιστεύουν εἰς τάς ἀρχάς τῆς κοινωνικῆς προόδου καί δικαιοσύνης νά συστρατευθοῦν μαζί μας. Ἀπευθυνόμεθα πρός ὅλους ὅσοι μοχθοῦν καί ἐργάζονται καί ἰδιαιτέρως πρός τούς νέους, οἱ ὁποῖοι ἐνσαρκώνουν τό μέλλον, καί τούς καλοῦμεν νά ἀποτελέσουν τήν πρωτοπορίαν εἰς μίαν ἐξόρμησιν ἐθνικῆς ἀναδημιουργίας».

Στό ἐπίπεδο τῆς ἐσωτερικῆς κοινῆς γνώμης, εἰδικότερα τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ὀργάνων τοῦ ἡμερήσιου τύπου, ἡ ἐξαγγελία τῆς ἱδρύσεως τῆς ΕΡΕ ἔγινε

δεκτή μέ διαφορετικά συναισθήματα.

Ἡ «Καθημερινή», σέ σημείωμα μέ τίτλο «Ἡ νέα πολιτική δύναμις», παρατηρεῖ:

Ἡ ἑλληνική κοινή γνώμη θά χαιρετίση μέ συγκίνησιν καί μέ ἐμπιστοσύνην τήν ἐμφάνισιν τοῦ νέου πολιτικοῦ σχηματισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἐξαγγέλλει διά τῆς σημερινῆς διακηρύξεώς του ὁ πρωθυπουργός καί ἡγέτης τῆς κινήσεως αὐτῆς κ. Κ. Καραμανλῆς. Ὁ σχηματισμός αὐτός, ἐξ ὁλοκλήρου ξένος πρός τάς ἀντιθέσεις τοῦ παρελθόντος, πρόθυμος νά καταστῆ κέντρον τῆς συναντήσεως ὅλων τῶν καλῶν θελήσεων τοῦ τόπου διά μίαν ἐθνικήν, γενναίαν καί ριζοσπαστικήν ἀντιμετώπισιν τῶν κρισίμων προβλημάτων τῆς παρούσης ὥρας, ἔχει ἐξ ὑπαρχῆς τό στοιχεῖον τῆς ἐπιτυχίας καί τῆς ἐπιβιώσεως. Πράγματι, τῆς νέας αὐτῆς πολιτικῆς δυνάμεως στήλη σπονδυλική θά καταστῆ ἡ ἄφθαρτος νεότης τοῦ ἔθνους, καί ἡ νεότης αὐτή καλεῖται νά συστρατευθῆ μέ ὅλους ἐκείνους πού πιστεύουν εἰς τάς ἱκανότητας τῆς φυλῆς μας νά ἀνανεοῦται πολιτικῶς διά νά ἀναδεχθῆ τάς μεγάλας προσπαθείας πρός οἰκοδόμησιν στερεοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος.

Ἡ διακήρυξις τοῦ κ. Καραμανλῆ ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν ἀνάγκην, ἡ ὁποία ἔγινεν ἐκδήλως αἰσθητή ἀφ' ἧς ὥρας ὁ δημιουργός τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ ἔλειψεν ἀπό τήν πολιτικήν σκηνήν τοῦ τόπου. Ἐφ' ὅσον, ζῶντος τοῦ ἀρχηγοῦ του, τό κίνημα τοῦτο δέν εἶχε λάβει τήν στερεάν συγκρότησιν πού διεκδικοῦν οἱ εἰς ἐνεργόν δρᾶσιν εὑρισκόμενοι πολιτικοί ὀργανισμοί, ἡ διατήρησίς του, ἀπόντος πλέον τοῦ δημιουργοῦ του, δέν θά εἶχε οὔτε ἔννοιαν οὔτε δικαίωσιν. Ἡ κυρία πολιτική εὐθύνη θά κατετεμαχίζετο καί ἡ ἀπαραίτητος ἑνότης τῆς δημιουργικῆς του δράσεως θά ὑφίστατο συνεχῆ διαβρωτικήν φθοράν. Ὁ νέος πολιτικός σχηματισμός τοῦ κ. Καραμανλῆ ἔρχεται διά νά προβληθῆ εἰς τήν θέσιν, ἡ ὁποία ἔμεινε πλέον κενή. Καί μέ συνείδησιν τῶν νέων αἰτημάτων τοῦ ἔθνους ἡ Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις, ἕνωσις εἰς κοινήν προσπάθειαν τιμίων Ἑλλήνων, θά προχωρήση πρός τήν κάλπην διά νά ζητήση τήν ἔγκρισιν τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας[236].

«Τό Βῆμα», σέ κύριο ἄρθρο μέ τίτλο «Τό νέον πολιτικόν κόμμα», γράφει:

Μέ τάς χθεσινοβραδυνάς ἀνακοινώσεις του, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει τήν ἵδρυσιν τοῦ νέου κόμματος, μέ τό ὁποῖον θά κατέλθη εἰς τάς ἐκλογάς, αἵτινες ἐπισπεύδονται. Τό γεγονός τοῦτο πρόκειται νά ἀσκήση σημαντικήν ἐπίδρασιν ἐπί τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, καί θά εὐχηθῶμεν ἡ ἐπίδρασις αὐτή νά εἶναι ἀγαθή, ὅπως πιστεύομεν ὅτι εἶναι καί εἰς τήν πρόθεσιν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ.

Ἀπό τήν στιγμήν πού ὁ κ. Καραμανλῆς ἐκλήθη ὑπό τοῦ βασιλέως εἰς τήν Κυβέρνησιν, μετά τόν θάνατον τοῦ στρατάρχου Παπάγου, μέ τήν ἐντολήν νά προετοιμάση τάς ἐκλογάς, νά διαλύση τήν Βουλήν, καί νά προβῆ εἰς προκήρυξιν τῆς νέας λαϊκῆς ἐτυμηγορίας, ἦτο φυσικόν νά ἀντιμετωπίση ἕνα πολιτικόν καί προσωπικόν δίλημμα. Εἰς τήν Κυβέρνησιν ἐκλήθη ὡς ἐπιτυχών ὑπουργός τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, ὁ ὁποῖος διετηρήθη, τυπικῶς τοὐλάχιστον, μέ μίαν διοικοῦσαν ἐπιτροπήν καί μετά τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως καί μετά τήν ψῆφον ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ἀλλά οὔτε ἡ ἀνάληψις τῆς ἀρχῆς, οὔτε ἡ ψῆφος ἐμπιστοσύνης, οὔτε ἡ τυπική διατήρησις τοῦ Συναγερμοῦ ἐδέσμευσε τόν κ. Καραμανλῆν νά διατηρήση τό πολιτικόν τοῦτο σχῆμα, τό ὁποῖον ἄλλωστε ἔδειξεν εὐθύς ἀμέσως συμπτώματα προϊούσης χαλαρώσεως. Ἡ διοικοῦσα ἐπιτροπή, λαβοῦσα ἀπό τήν κοινοβουλευτικήν συνέλευσιν τοῦ Συναγερμοῦ τήν ἐντολήν νά παρουσιάση συντόμως σχέδιον ὀργανώσεως, σπανίως ἠκούσθη ὅτι συνῆλθε ἤ ὅτι ἔλαβεν οἱανδήποτε σοβαράν πολιτικήν ἀπόφασιν. Καί ἐπί πλέον ἕνα μέρος της, ὁ κ. Στεφανόπουλος, ἔπαυσε νά προσέρχεται, καί δέν ἀπέκρυπτε τήν πρόθεσίν του νά μή μετέχη καί εἰς τόν Συναγερμόν. Τό δίλημμα διεγράφετο ἔτσι σαφέστερα εἰς τήν σκέψιν τοῦ κ. Καραμανλῆ: τί θά ἦτο προτιμότερον, νά διατηρήση τόν Συναγερμόν καί νά κατέλθη εἰς τάς ἐκλογάς μέ αὐτόν, ἤ νά τεθῆ ἐπικεφαλῆς νέου κόμματος; Ὁ Συναγερμός δέν ἀπετέλεσε κατά τά συνήθη μέτρα πολιτικόν κόμμα. Ὑπῆρξε ἕνωσις πολιτικῶν ὁμάδων ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ στρατάρχου Παπάγου. Καί ζῶντος δέ αὐτοῦ ἀπεδείχθη εὔθραυστος, ὅταν ὁ κ. Μαρκεζίνης καί οἱ φίλοι του ἀπεχώρησαν ὁμαδικῶς. Τό δεύτερον κροῦσμα ἐνεφανίσθη ὅταν ὁ στρατάρχης ἐπάλαιε πρός τόν θάνατον, καί ὁ κ. Κανελλόπουλος ἠπείλησε ἤ καί ὑπέβαλε παραίτησιν διά νά ματαιώση τήν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς ἀναπληρώσεως τοῦ στρατάρχου εἰς τόν κ. Στεφανόπουλον. Ἦτο λοιπόν ἀποδεδειγμένον ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι χωρίς ἕναν ἀρχηγόν τοῦ κύρους καί τοῦ σεβασμοῦ, ἀκόμη δέ καί τοῦ φόβου, πού ἐνέπνεεν ὁ Παπάγος, ὁ Συναγερμός δέν θά ἠδύνατο οὔτε νά συμπηχθῆ, οὔτε νά διατηρηθῆ ὑπό τήν μορφήν συνασπισμοῦ πολιτικῶν ὁμάδων, ὑπό μορφήν δηλαδή πάντοτε πρόσκαιρον. Ἐάν ὁ κ. Καραμανλῆς ἤ οἱοσδήποτε ἄλλος ἤθελε νά παραμείνη ὑπό παρομοίαν πολιτικήν στέγην, δέν θά ἠδύνατο νά βασισθῆ εἰς τήν στερεότητά της, καί θά ἐκινδύνευε τήν ἐπομένην τῶν ἐκλογῶν — ἐάν τάς ἐκέρδιζε —νά ἴδῃ διαλυόμενον τό στρατόπεδον τῆς νίκης καί τήν Βουλήν ἀνίκανον νά δώση Κυβέρνησιν.

Τό δεύτερον τμῆμα τοῦ διλήμματος πού ἀντιμετώπιζεν ὁ κ. Καραμανλῆς, ὁ σχηματισμός δηλαδή ἰδίου κόμματος, παρουσίαζε πλεονεκτήματα. Ἕνα νέο κόμμα ὑπό τήν ἡγεσίαν ἑνός ἀνδρός θά ἔμενε μέσα εἰς τήν γενικωτέραν παράδοσιν τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς, καί θά παρεῖχεν ἐξ ἀρχῆς τήν ἐγγύησιν, ὅτι ἐπειδή δέν θά περιέκλειε κεντροφύγους δυνάμεις, θά ἐξησφάλιζε τήν ἐπιτυχίαν καί τήν συνοχήν του καί μετά τάς ἐκλογάς. Ἡ συνοχή του δέν θά ἐξηρτᾶτο ἀπό τήν πίστιν πολιτικῶν ὁμάδων εἰς μίαν κοινήν πολιτικήν ἐπιχείρησιν, ἀλλά ἀπό τήν εὐκολώτερα ἐπιβαλλομένην πειθαρχίαν ἑνός ἀρχηγοῦ εἰς τά μέλη ἑνός κόμματος. Ἡ συνοχή του θά ἐξηρτᾶτο ἀπό τήν προσωπικήν δύναμιν τοῦ ἀρχηγοῦ του νά τήν συγκρατήση, καί ὄχι ἀπό τήν φιλοδοξίαν καί τά συμφέροντα πολιτικῶν ἡγετῶν ἀντιζήλων μεταξύ των, ἕκαστος τῶν ὁποίων θά ἠδύνατο νά διαθέση χωριστά τούς φίλους του.

Τό δίλημμα κατά συνέπειαν δέν ἦτο περίπλοκον καί δέν παρουσίαζε σχεδόν δυσκολίαν εἰς τήν λύσιν του. Ἡ ἀπόφασις, τήν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ κ. Καραμανλῆς, θά ἔπρεπε νά ληφθῆ καί ἀπό οἱονδήποτε εὑρισκόμενον εἰς τήν θέσιν του, διότι εἶναι ἀνθρωπίνως καί πολιτικῶς ὀρθή. Ἀνθρωπίνως, ἐπειδή ἕκαστος πολιτικός ἀρχηγός εἶναι ὑποχρεωμένος νά φροντίζη διά τήν ἀσφάλειαν τῆς προσωπικῆς του θέσεως. Καί πολιτικῶς, ἐπειδή ἕνας κομματικός ὀργανι-

σμός, διά νά δυνηθῆ νά προσφέρη ἀληθεῖς ὑπηρεσίας, πρέπει νά εἶναι ὅσον τό δυνατόν ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένος εἰς κινδύνους θρυμματισμοῦ καί διαλύσεως. Πρέπει λοιπόν νά καταλήξωμεν συμπεραίνοντες ὅτι ὁ κ. πρωθυπουργός, ἐγκαταλείπων τόν Συναγερμόν, τοῦ ὁποίου ἐξεπεράσθη μέ τόν Παπάγον ἡ ἐποχή, καί δημιουργῶν ἕνα νέον κόμμα ὑπό τήν ἡγεσίαν του, ἔλαβε τήν ἐπιβεβλημένην ἀπόφασιν.

Ἀλλά πρέπει νά συμβοῦν δύο ἀκόμη πράγματα διά νά ἐπιβεβαιωθῆ ἡ ὀρθότης της. Τό ἕνα εἶναι νά ἐγκρίνη καί ὁ λαός τήν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, καί μετά τοῦτο νά ἀποδειχθῆ πλέον καί ἐκ τῶν πραγμάτων ὁ κ. Καραμανλῆς ἄξιος τῆς καλῆς του τύχης καί τῆς φιλοδοξίας του. Ὅσον ἀφορᾶ ἡμᾶς, ἐνδιαφερομένους ὑπεράνω κομμάτων καί προσώπων διά τήν πολιτικήν ὑγείαν τῆς χώρας καί διά τήν ὕπαρξιν δημοκρατικῶν πολιτικῶν δυνάμεων ἰσχυρῶν, τόσον πρός τό μέρος τῆς Κυβερνήσεως ὅσον καί πρός τό μέρος τῆς ἀντιπολιτεύσεως, εὐχόμεθα εἰς τόν νέον κομματικόν ὀργανισμόν τοῦ κ. Καραμανλῆ, τόν ἀποκληθέντα «Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις», ἀρκετήν ἐπιτυχίαν κατά δύναμιν καί χρόνον, ὥστε νά ἐκπληρώση καί πρός τά δύο μέρη τήν ἀποστολήν του, ἀναλόγως τῶν λαϊκῶν προτιμήσεων καί τῶν περιστάσεων[237].

Ἡ ἀναγγελία τῆς ἱδρύσεως τοῦ νέου κόμματος προκάλεσε σέ μερίδα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου —καί κατ' ἐπέκταση τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν δημοσιογραφικῶν της ὀργάνων— ἔντονες ἀντιδράσεις. Ἐνδεικτικά, ἡ «Ἐλευθερία» ὑποδέχτηκε τήν εἴδηση τῆς ἱδρύσεως τῆς ΕΡΕ μέ πρωτοσέλιδο ἀνυπόγραφο ἄρθρο πού ἔφερε τόν τίτλο «Ὁ Ἀναδημιουργός»: «Ὁ πρωθυπουργός τοῦ Συναγερμοῦ καί μέλος τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς του ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ του, ἔρριψε χθές βιαστικά τό διαβόητον "κίνημα" εἰς τό δοχεῖον ἀπορριμάτων τῆς ἱστορίας καί ἀνήγγειλε τήν ἵδρυσιν νέου κόμματος, καλέσας τόν ἑλληνικόν λαόν ὅπως παράσχη τήν ἐμπιστοσύνην του εἰς τήν πολλοστήν αὐτήν μεταμόρφωσιν τῆς χρεοκοπημένης Δεξιᾶς». Στή συνέχεια, ἀφοῦ ὑποστηρίζει ὅτι τά συνθήματα τοῦ νέου κόμματος, «ὠχραί ἀπηχήσεις» τῶν συνθημάτων τοῦ Συναγερμοῦ, δέν πρόκειται νά παραπλανήσουν κανένα, διερωτᾶται: «ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ πολιτικός αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται τώρα ὡς "ἡγεσία τῆς νέας γενεᾶς" καί ὑπόσχεται τήν δημιουργίαν "νέου πολιτικοῦ καί ἠθικοῦ κλίματος εἰς τόν τόπον";». Ἀκολουθεῖ σειρά ἀπό κατηγορίες γιά τό πρόσωπο τοῦ ἱδρυτῆ τοῦ νέου κόμματος: τό ξεκίνημα τῆς πολιτικῆς του σταδιοδρομίας μέ συμμετοχή στή «μονόπλευρον Βουλήν τοῦ 1935, ὅταν ἐκυριάρχει ὁ διαβόητος γιγαντισμός»· ἡ συμμετοχή του στό Λαϊκό κόμμα κατά τήν μεταπελευθερωτική περίοδο καί ἡ προσχώρησή του στό Συναγερμό.

«Διά δευτέραν φοράν βουλευτής τοῦ Συναγερμοῦ τό 1952» — συνεχίζει — «ὁ σημερινός "ἀναμορφωτής" ἀναλαβών τό ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων, ἐπεδόθη συστηματικῶς εἰς τήν αὐτοδιαφήμισίν του». Χάρη στίς σχέσεις πού κατάφερε νά καλλιεργήσει «μέ τούς διαφόρους ἀπιθάνους καί τραγικῶς ἀκατατοπίστους Ἀμερικανούς καί μέ μερικούς διεφθαρμένους αὐλικούς», ἔγινε «πραξικοπηματικῶς» πρωθυπουργός τήν ἐπαύριο τοῦ θανάτου τοῦ Α. Παπάγου. Τέλος, ὁ Κ. Καραμανλῆς κατηγορεῖται γιά «πρωτοφανῆ πολιτικήν φαυλότητα», κατά τό διάστημα τῆς τρίμηνης πρωθυπουργίας του, καί γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο προχώρησε στήν κατάργηση τοῦ Συναγερμοῦ καί τήν ἵδρυση τοῦ νέου κόμματος, «χωρίς ν' ἀναγγείλη τήν ἀποχώρησίν του ἀπό τήν διοικοῦσαν ἐπιτροπήν (τοῦ Συναγερμοῦ) καί νά παραιτηθῆ ἀπό τήν πρωθυπουργίαν, τήν ὁποίαν κατέχει ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Συναγερμοῦ». Καί τό ἄρθρο καταλήγει: «Ὁ ἑλληνικός λαός εὑρίσκεται σήμερον ἐνώπιον μιᾶς χονδροειδέστατα ἀδεξίας — ἀντικειμενικῶς καί ὑποκειμενικῶς —ἀποπείρας ἀνανεώσεως τῆς Δεξιᾶς... Νά ἐξαπατηθῆ ὅμως οὐδείς ὑπάρχει φόβος. Ἡ ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν δέν ἀπέχει πολύ, καί τότε καί ὁ κ. Καραμανλῆς καί οἱ ὑποστηρικταί του θά τρίβουν τά μάτια των καί θ' ἀντιληφθοῦν πόσον ἠλιθίως συμπεριεφέρθησαν»[238].

Στό ἐπίπεδο τοῦ διεθνοῦς τύπου ἐνδεικτικό τῶν θετικῶν προσδοκιῶν πού εἶχε ἀνακινήσει ἡ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ νά ἱδρύσει νέο πολιτικό κόμμα, ἀλλά καί τῶν ἐρωτημάτων πού συνέχονταν μέ τή μελλοντική πορεία τῶν ἐσωτερικῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, εἶναι ἄρθρο τῶν «Times» τοῦ Λονδίνου, ὅπως ἀναδημοσιεύτηκε στόν ἡμερήσιο ἀθηναϊκό τύπο:

Ἡ ἀπόφασις τοῦ κ. Καραμανλῆ νά σχηματίση νέον κόμμα καί νά διεκδικήση τήν νίκην κατά τάς γενικάς ἐκλογάς ἐν Ἑλλάδι τόν Φεβρουάριον, οὐδόλως ἀπετέλεσεν ἔκπληξιν. Ἦτο γνωστόν ἀπό τινος ὅτι τόσον αὐτός, ὅσον καί τά νέα μέλη τοῦ «Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ» ἐσκέπτοντο νά πράξουν τοῦτο. Ὁ θάνατος τοῦ Παπάγου ἀφήρεσεν ἀπό τόν Συναγερμόν τήν πεμπτουσίαν τῆς ἰσχύος του καί ἐξηνάγκασε τά ἡγετικά στελέχη του νά σκεφθοῦν σοβαρῶς περί τοῦ μέλλοντός των. Τό ἑλληνικόν ἔθνος ἀνεγνώρισεν εἰς τόν Παπάγον τόν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρέσχεν δύο φοράς εἰς τήν Ἑλλάδα ἐξαιρετικάς ὑπηρεσίας διά τῆς ὀργανώσεως στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἀντέστη ἐπιτυχῶς εἰς τόν Μουσσολίνι καί διά τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν, ὁ ὁποῖος ἐτερματίσθη τό 1949. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ σύστασις τοῦ Συναγερμοῦ ὡς ἐθνικοῦ κινήματος μᾶλλον, παρά ὡς πολιτικοῦ κόμματος, ἔθεσε τέρμα εἰς τάς ζημίας πού προεκαλοῦντο εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας λόγω τῶν ἀτερμόνων διενέξεων τῶν ἑλληνικῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ἡ ἀσθένεια καί ὁ θάνατός του ἔφερον εἰς τό προσκήνιον τάς διαφωνίας τῶν διισταμένων τοῦ Συναγερμοῦ μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἀπροκαλύπτου ρήξεως. Ἡ ἀποχώρησις τοῦ κ. Μαρκεζίνη καί τῶν ὀπαδῶν του ἔβλαψαν τήν ἑνότητα τοῦ Συναγερμοῦ πρό τοῦ θανάτου τοῦ Παπάγου. Ἡ ὑπό τοῦ βασιλέως Παύλου ἐκλογή τοῦ κ. Καραμανλῆ ὡς διαδόχου τοῦ Παπάγου καί ἡ ὑπό τοῦ κ. Στεφανοπούλου καταγγελία τῆς ἐκλογῆς ταύτης προεκά-

λεσεν μεγαλυτέρας διαφωνίας. Ὁ κ. Καραμανλῆς καί οἱ ὀπαδοί του φαίνονται ὅτι ἐπιθυμοῦν νά ἀναδιοργανώσουν τόν Συναγερμόν ὡς πολιτικόν κόμμα μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν ὅπως ἐμφυσήσουν εἰς τήν Κυβέρνησιν σφρίγος, τιμιότητα καί ἀποδοτικότητα, τῶν ὁποίων κατά τήν γνώμην τοῦ κ. Καραμανλῆ στεροῦνται ὡρισμένα στοιχεῖα τοῦ Συναγερμοῦ. Πράττων τοῦτο, ὁ κ. Καραμανλῆς διακινδυνεύει πολλά πράγματα. Θά δικαιωθῆ δέ μόνον ἄν λάβη μεγάλην πλειοψηφίαν κατά τάς ἐκλογάς τοῦ Φεβρουαρίου.

Ἡ διάλυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ ὑπάρχει κίνδυνος νά συνεπιφέρη τήν διάσπασιν τῶν κομμάτων τῆς Δεξιᾶς καί τοῦ Κέντρου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ σχηματισμός Κυβερνήσεως δυνατόν νά ἐξαντληθῆ ἀπό τήν συγκρότησιν λίαν ἐπισφαλῶν συνασπισμῶν. Πιθανόν τοῦτο νά ἐπιφέρη ἀναζωογόνησιν τοῦ πολιτικοῦ παιχνιδίου, εἰς τό ὁποῖον ὁ Παπάγος ἔθεσε τέρμα καί τό ὁποῖον θά προκαλέση ἀκόμη μεγαλυτέραν ζημίαν ἀπό ἐκείνην, τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ὑπέστη πρίν ὁ Παπάγος ἀνέλθη εἰς τήν ἐξουσίαν. Ὁ κ. Καραμανλῆς, ἄν καί δέν εἶναι τόσον σημαίνουσα προσωπικότης ὅσον ὁ Παπάγος, ἐντούτοις χαίρει μεγάλης δημοτικότητος. Ὁ κ. Καραμανλῆς θαυμάζεται διά τήν ἐπιτυχῆ ἀποκατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων ἀγροτῶν κατά τά ἔτη 1948, 1949 καί 1950 καί διά τήν βελτίωσιν τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό 1953. Τά ἐπιτεύγματα αὐτά εἶναι τεχνικῆς καί ὄχι πολιτικῆς φύσεως. Ὡς ἐκ τούτου δυνατόν νά μήν εἶναι ἀρκούντως θεαματικά διά νά προσελκύσουν εὐρείας ἐκλογικάς μάζας.

Πάντως, πολλά θά ἐξαρτηθοῦν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιτικῶν ὁμάδων τοῦ Συναγερμοῦ πού θά ἀκολουθήσουν τόν κ. Καραμανλῆ εἰς τό νέον κόμμα του. Ὁ,τιδήποτε ὅμως καί ἄν συμβῆ, πρέπει νά ἐλπίζεται ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ κ. Καραμανλῆ δέν θά προκαλέση ἐκ νέου εἰς τήν Ἑλλάδα πολιτικήν σύγχυσιν καί χάος, ἐκ τῶν ὁποίων καθίστατο δυσχερής ὁ σχηματισμός σταθερᾶς Κυβερνήσεως εἰς τήν χώραν αὐτήν[239].

7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὑπογράφεται ἡ τελευταία ἀπό τίς προβλεπόμενες συμβάσεις γιά τήν ἔναρξη τοῦ ἔργου ἀξιοποιήσεως τῆς Πτολεμαΐδας. Τή σύμβαση ὑπέγραψαν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑταιρείας Λιπασμάτων καί ὁ Κ. Ἀρλιώτης, ὡς διοικητής τῆς Κτηματικῆς Τράπεζας, ἡ ὁποία μεσολαβεῖ στό δάνειο πού χορηγεῖ ὁ ΟΧΟΑ γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν κοιτασμάτων λιγνίτη τῆς περιοχῆς.

9 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ἐπαναλαμβάνονται, μέ πρωτοβουλία τῆς βρετανικῆς πλευρᾶς, οἱ συνομιλίες Χάρντιγκ - Μακαρίου.

Ἡ νέα φάση τῶν συνομιλιῶν θά ἀρχίσει μέ τή διατύπωση, ἀπό τόν Ἄγγλο κυβερνήτη, ἐλαφρῶς βελτιωμένων προτάσεων σέ σχέση μέ τίς προγενέστερες τῆς 21ης Νοεμβρίου 1955. Ἡ διατύπωση νέων ἐπιφυλάξεων ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο θά ἐπιφέρει τήν ἐπαναδιατύπωση ὁρισμένων σημείων. Ἡ σχετική, πάνω στή βάση αὐτή, μονομερής δήλωση τῆς βρετανικῆς «φόρμουλας», ἡ ὁποία διατυπώθηκε μετά ἀπό ἀνταλλαγή ἀπόψεων μέ τόν Μακάριο καί ἀπό εἰδικές διαβουλεύσεις τοῦ Χάρντιγκ στό Λονδίνο, θά προσλάβει στίς 27 Ἰανουαρίου, τό ἀκόλουθο «ὁριστικό» — σύμφωνα μέ τή δήλωσή του — περιεχόμενο:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. μετέχει τῶν ἀρχῶν αἵτινες ἐνεσωματώθησαν εἰς τόν Καταστατικόν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τόν Χάρτην τοῦ Πότομακ καί τόν Χάρτην τοῦ Εἰρηνικοῦ, τούς ὁποίους ἔχει προσυπογράψει. Δέν εἶναι, ὅθεν, θέσις τῆς Βρεταννικῆς Κυβερνήσεως τό ὅτι ἡ ἀρχή τῆς αὐτοδιαθέσεως οὐδέποτε δύναται νά ἐφαρμοσθῆ εἰς τήν Κύπρον. Ἡ ἄποψίς της εἶναι ὅτι τώρα ἡ ἀρχή αὕτη δέν εἶναι πρότασις δυναμένη νά ἐφαρμοσθῆ ἕνεκεν τῆς παρούσης καταστάσεως εἰς τήν Ἀνατολικήν Μεσόγειον. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. ἔχει τώρα προσφέρει μέτρα εὐρείας αὐτοκυβερνήσεως. Ἐάν ὁ κυπριακός λαός συμμετάσχη εἰς τήν συνταγματικήν ἐξέλιξιν, ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. προτίθεται νά ἐργασθῆ διά μίαν τελικήν λύσιν, ἡ ὁποία θά ἱκανοποίει τούς πόθους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, θά συνῆδε πρός τά στρατηγικά συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. καί τῶν συμμάχων της καί θά ἐλάμβανε ὑπ' ὄψιν τάς ὑπαρχούσας συμμαχίας, εἰς τάς ὁποίας μετέχει ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. θά εἶναι διατεθειμένη νά συζητήση τό μέλλον τῆς Νήσου μετ' ἀντιπροσώπων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὅταν ἡ αὐτοκυβέρνησις ἀποδειχθῆ ἱκανή νά διασφαλίση τά συμφέροντα ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος θά ζητήσει, στό σημεῖο αὐτό, τήν παροχή νέων διευκρινήσεων μέ ἐκτενῆ ἐπιστολή πρός τό βρετανό κυβερνήτη, στίς 2 Φεβρουαρίου, ἐνῶ στό ἐσωτερικό τῆς Μεγαλονήσου ἐκδηλώνονταν ἰσχυρές πιέσεις γιά τή διακοπή τῶν διαπραγματεύσεων ἀπό τή μερίδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ δόγματος «Ἕνωσις καί μόνον Ἕνωσις», καθώς καί ἀπό τόν ἴδιο τό Γεώργιο Γρίβα-Διγενῆ[240].

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁλοκληρώνεται ἡ πρώτη φάση τῆς στελεχώσεως τῆς ΕΡΕ μέ τήν προσχώρηση τοῦ συνόλου σχεδόν τῶν πολιτευτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ καί μέ τήν ἔνταξη στό νέο σχηματισμό σημαντικῶν προσωπικοτήτων ἀπό τόν εὐρύτερο φιλελεύθερο χῶρο. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ἡ θετική ἀπήχηση τῆς διακηρύξεως τοῦ Κ. Καραμανλῆ γιά τή ζωτική ἀνάγκη ὑπερβάσεως τῶν συμπτωμάτων καί τῶν ἐπιπτώσεων τοῦ διχασμοῦ.

Σέ διάστημα λίγων εἰκοσιτετραώρων ἀπό τήν ἐξαγγελία τῆς ἱδρύσεώς της, εἶχαν προσχωρήσει στήν ΕΡΕ 180 βουλευτές τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, πολλοί γνωστοί πολιτευτές ἀπό ὅλα τά διαμερίσματα τῆς χώρας καί, ἀκόμη, διακεκριμένα στελέχη ἀπό τήν πολιτική οἰκογένεια τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, μεταξύ ἄλλων, οἱ Δ. Μακρῆς, Γ. Μα-

νέντης, Α. Θεολογίτης, Σ. Κωτιάδης καί, κυρίως,ὁ Ε. Ἀβέρωφ, ὁ Γ. Κασιμάτης καί ὁ Κ. Τσάτσος. Εὐθύς μετά τήν ἀναγγελία τῆς προσχωρήσεως τῶν τριῶν τελευταίων, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε:

«Εἶμαι εὐτυχής διότι ἡ ἐπίκλησίς μου περί ἑνώσεως ὅλων τῶν προοδευτικῶν καί ὑγιῶν στοιχείων τοῦ τόπου εἰς κοινήν προσπάθειαν πρός ἀνανέωσιν τοῦ πολιτικοῦ μας βίου εὗρεν ἀπήχησιν. Ἤδη μέ ἱκανοποίησιν ἀνακοινῶ ὅτι ἀνταπεκρίθησαν εἰς τήν ἔκκλησίν μου οἱ Ε. Ἀβέρωφ, Γ. Κασιμάτης, Κ. Τσάτσος, βασίμως δέ ἐλπίζω ὅτι ἐντός τῆς ἑβδομάδος θά ἐπακολουθήσουν καί ἄλλες προσχωρήσεις. Συνεπής πρός τήν γραμμήν τήν ὁποίαν ἐχάραξα, ὅσον ἀφορᾶ τήν σύνθεσιν τοῦ κόμματος, συνέστησα ὑπό τήν προεδρίαν μου ἐπιτροπήν ἐκ τῶν Ε. Ἀβέρωφ, Α. Ἀποστολίδη, Λ. Εὐταξία, Σ. Θεοτόκη, Γ. Κασιμάτη, Γ. Ράλλη, Κ. Ροδόπουλου καί Κ. Τσάτσου, ἥτις θά συμπληρωθῆ διά δύο νέων μελῶν. Αὕτη θά ἀσχοληθῆ μέ τήν ἐπεξεργασίαν τοῦ προγράμματος καί τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κόμματος, βάσει τοῦ ὁποίου μετεκλογικῶς θά ἀναδειχθοῦν τά ὁριστικά ὄργανα αὐτοῦ, καθώς καί μέ τήν ὀργάνωσιν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος. Πρόθεσίς μου εἶναι ὅπως εἰς τούς ὑπό κατάρτισιν συνδυασμούς συμπεριληφθῆ μέγιστος ἀριθμός νέων ὑποψηφίων, εἰς τρόπον ὥστε νά καταστῆ πραγματικότης ἡ ἐπαγγελία μου περί ἀνανεώσεως τῶν δύο μέχρι σήμερον μερίδων τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου».

Ἀπό τήν πλευρά τους, οἱ τρεῖς φιλελεύθεροι πολιτικοί συνόδευαν τήν προσχώρηση μέ ἐπιστολή πού ἀπηύθυναν στόν ἀρχηγό τῆς ΕΡΕ ἤ μέ δημόσιες δηλώσεις τους. Ὁ Κ. Τσάτσος σέ ἐπιστολή του πρός τόν Κ. Καραμανλῆ ἀνέφερε τά ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ μου Πρόεδρε, τό βαθύτερον αἴτιον τῆς κακοδαιμονίας, ἀπό τήν ὁποίαν μαστίζεται ὁ πολιτικός μας βίος, εἶναι ἡ διάστασις μεταξύ τῶν ψυχολογικῶν τάσεων καί τῶν κοινωνικῶν διαφορισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐσχηματίσθησαν εἰς τόν τόπον μας καί τῶν πολιτικῶν σχημάτων, τά ὁποῖα θά ἔπρεπε, ἀλλά δέν ἀνταποκρίνονται εἰς αὐτούς. Τά σχήματα αὐτά, στηριζόμενα ἐν πολλοῖς ἀκόμη εἰς τήν διάκρισιν μεταξύ βενιζελισμοῦ καί ἀντιβενιζελισμοῦ, ἔχουν πρό πολλοῦ ξεπερασθῆ ἀπό τήν λαϊκήν συνείδησιν καί μόνον τεχνητῶς συντηροῦνται ἀπό τάς παλαιάς στελεχώσεις.

»Αἱ ἐπιβιώσεις αὗται, ὅμως, δημιουργοῦν χάσμα εὐρύ τοῦ λαοῦ μας καί τῆς πολιτικῆς του ἡγεσίας, ἄγουν εἰς διασποράν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων καί ἐγκυμονοῦν καί ἄλλους σοβαρωτέρους κινδύνους. Διά νά ἐξέλθη ἡ χώρα ἀπό τό τέλμα αὐτό ἡ καλυτέρα ὁδός θά ἦτο ἡ δημιουργία ἑνός ἰσχυροῦ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος θά κατέλυε τούς ἀνυπάρκτους διαφορισμούς καί τά νεκρά σχήματα, διά νά ἐνώση ἐκείνας τάς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀπό τίποτε οὐσιαστικό πλέον δέν χωρίζονται. Ἐφόσον ἐπηγγέλθητε διά τῶν τελευταίων δηλώσεών σας τήν ὑπέρβασιν τῶν παλαιῶν διχασμῶν καί τόν συγχρονισμόν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ἐφόσον, πρός ἀντιμετώπισιν τῶν δυσχερῶν περιστάσεων, καλεῖτε εἰς σύμπραξιν καί συνεργασίαν μέσα εἰς τό πλαίσιον ἑνός ἐντελῶς νέου καί ἀσχέτου πρός τό οἱονδήποτε παρελθόν κόμματος ὅσους πιστεύουν εἰς τήν ἀνάγκην τῆς ριζικῆς ἀνανεώσεως, αἰσθάνομαι τήν ὑποχρέωσιν νά παραμερίσω μέ πόνον ἀλλά καί μέ ἀποφασιστικότητα πολλούς προσωπικούς δισταγμούς καί πολλά προσωπικά ἐμπόδια καί νά συστρατευθῶ μεθ' ὑμῶν, προσφέρων τάς ὅσας διαθέτω ἀσθενεῖς δυνάμεις εἰς τόν κοινόν ἀγῶνα».

Ὁ Ε. Ἀβέρωφ ἔδωσε στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ὅπως διεμορφώθη ἡ ἐσωτερική πολιτική κατάστασις καί ἐνώπιον τῶν δυσχερειῶν πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα, ἦτο φανερόν ὅτι ἡ πολιτική κίνησις, ἡ ὁποία θά συνεκέντρωνε ὅλους τούς νέους ἀνθρώπους τούς ἐμπνευσμένους ἀπό τάς ἀρχάς τοῦ ἐθνικόφρονος Κέντρου, θά ἠδύνατο νά προσφέρη θετικάς ὑπηρεσίας. Ἐπείσθην ὅτι ἡ ὑπό τήν ζωντανήν ἡγεσίαν τοῦ Καραμανλῆ δημιουργουμένη κίνησις, ὑπερνικῶσα παλαιούς διχασμούς, θά προβῆ εἰς ἀνανέωσιν στελεχῶν καί ὅτι θά καταβάλη τήν πλέον σφριγώδη προσπάθειαν διά τήν ἀξιοποίησιν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, διά τήν ἀνακούφισιν τῶν λαϊκῶν μαζῶν, διά τήν ἄκαμπτον προάσπισιν τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας καί διά τήν ἀναδιοργάνωσιν τῆς κρατικῆς μηχανῆς. Ὡς ἐκ τούτου, καί ἐν ὄψει τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν συνθηκῶν, ἐθεώρησα καθῆκον μου νά ἐργασθῶ διά τήν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως».

Τέλος, ὁ Γρ. Κασιμάτης γνωστοποίησε τήν προσχώρησή του στήν Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωση μέ τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ θαρραλέα πρᾶξις τοῦ κ. Καραμανλῆ, ἀρνηθέντος τήν εὔκολον ἀλλ' ὀλεθρίαν διά τόν τόπον συνέχειαν τοῦ πειράματος τοῦ Συναγερμοῦ, ἐπιβάλλει καί εἰς τούς ἀνήκοντας εἰς τό Κέντρον ἀνάλογον θάρρος διακοπῆς τῶν δεσμῶν μέ τό κομματικόν τους παρελθόν, διότι ἀνοίγει τήν θύραν πρός τήν νέαν πολιτικήν σύνθεσιν, ἡ ὁποία θά ὁδηγήση εἰς τήν ἀνασύνταξιν τοῦ τόπου. Δι' αὐτόν τόν σκοπόν ὄχι μόνον ἐγώ καί οἱ φίλοι μου, οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν ὅτι ἔχομεν ἀπό ἔτους διασπάσει κάθε δεσμόν μέ τό κομματικόν μας παρελθόν, ἀλλά καί ὅλοι οἱ νέοι καί ἄφθαρτοι ἄνθρωποι, ὅσοι παρέμειναν ἀκόμη εἰς ἄλλους σχηματισμούς καί ὅλοι γενικῶς οἱ Ἕλληνες πού θέλουν τήν ἀνανέωσιν τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἐντός τῶν ἐθνικῶν πλαισίων, πρέπει νά ἐνισχύσωμεν τήν Ἐθνικήν Ριζοσπαστικήν Ἕνωσιν.

»Ἀλλ' ὑπάρχει καί ἄλλος, βαθύτατα ἐθνικός, λόγος πού ἐπιβάλλει σήμερον τήν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως. Αἱ προσεχεῖς ἐκλογαί, ἐξ αἰτίας τῶν λαθῶν τῆς παρελθούσης τριετίας, λαθῶν διά τά ὁποῖα ὑπῆρξαν ὅλοι ὑπεύθυνοι, κινδυνεύει νά διεξαχθοῦν ὑπό κλίμα πολώσεως. Πολώσεως δέ ὄχι μεταξύ Δεξιᾶς καί Ἀριστερᾶς, ἀλλά μεταξύ τῶν δικτατορικῶν δυνάμεων, Δεξιῶν καί Ἀριστερῶν, πού ἐπιχειροῦν νά παρασύρουν διά μίαν ἀκόμη φοράν τούς ἀφελεῖς ἰδεοπλήκτους ἀφ' ἑνός καί τῆς δημοκρατίας ἀφ' ἑτέρου. Διά τοῦτο πρέπει νά δώσωμεν εἰς τήν δημοκρατίαν συγχρονισμένον ὄργανον μάχης, τό

ὁποῖον, ἀφῆνον ἔξω τῶν πλαισίων του τήν ἄκραν Δεξιάν καί τήν ἄκραν Ἀριστεράν, νά συντρίψη τάς σκοτεινάς δυνάμεις. Τήν μάχην θά τήν δώση ἡ πρόοδος, καί αὐτῆς φορεύς θά γίνη μέ τήν ἐνεργόν συμπαράστασιν τῶν στελεχῶν τοῦ Κέντρου ἡ ΕΡΕ. Συνεχίζοντες τήν παράδοσιν τῆς δημοκρατίας καί τῆς προόδου καί ὄχι ἐγκαταλείποντες τάς ἰδέας μας διά τήν ἱκανοποίησιν ἀρνητικῶν φιλοδοξιῶν, νομίζομεν ὅτι ἐπιτελοῦμεν τό ἐθνικόν καθῆκον. Ἡ "ἀλλαγή" πρέπει νά παύση νά εἶναι κενόν σύνθημα. Πρέπει νά γίνη πραγματικότης»[241].

Στόν τομέα τῆς στελεχώσεως τοῦ νέου κόμματος, ἡ πρωτοβουλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, πέρα ἀπό τήν ὑπερκέραση τῶν βιωμάτων τοῦ διχασμοῦ, εἶχε ὡς συνισταμένη καί τή ριζική ἀνανέωση τοῦ πολιτικοῦ δυναμικοῦ τῆς παρατάξεως. Στίς ἐπικείμενες ἐκλογές ἀπό τούς 299 ὑποψηφίους τῆς ΕΡΕ, μόνο οἱ 171 ἦταν ὑποψήφιοι καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, ἐνῶ ἀπό τούς ὑπολοίπους 128, οἱ περισσότεροι πολιτεύονταν γιά πρώτη φορά. Τό γεγονός θεωρήθηκε ἰδιαίτερα σημαντικό, ἐφόσον μάλιστα τό νέο κόμμα ἀνέκυψε ἀπό τούς κόλπους ἑνός πολιτικοῦ σχηματισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐξασφαλίσει τή συντριπτική πλειοψηφία στήν ἀμέσως προηγούμενη Βουλή, μέ ἀποτέλεσμα νά ἔχει ἰσχυροποιηθεῖ ἡ παρουσία τῶν τοπικῶν κομματικῶν παραγόντων σ' ὁλόκληρη τήν ἐπικράτεια.

11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Δημοσιεύεται τό διάταγμα γιά τή διάλυση τῆς Βουλῆς καί τή διενέργεια γενικῶν ἐκλογῶν στίς 19 Φεβρουαρίου. Ἡ σύγκληση τῆς νέας Βουλῆς προβλέφθηκε νά γίνει στίς 2 Ἀπριλίου.

Παράλληλα, ὁρκίστηκαν ὡς ὑπηρεσιακοί ὑπουργοί οἱ Σ. Στεριόπουλος, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Α. Μπουρόπουλος, Δικαιοσύνης, Ν. Λιανόπουλος, Ἐσωτερικῶν, Χ. Φραγκίστας, Βορείου Ἑλλάδος, καθώς καί ὁ Σ. Μανιδάκης, ὡς ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Κατά τήν κάθοδό του ἀπό τά Ἀνάκτορα, εὐθύς μετά τήν ὁρκωμοσία τῶν ὑπηρεσιακῶν ὑπουργῶν, ὁ Κ. Καραμανλῆς δήλωσε στούς δημοσιογράφους:

«Θά ἠδυνάμην νά παρατείνω τήν παραμονήν μου εἰς τήν ἐξουσίαν μέχρι τέλους τοῦ 1956, ἀφοῦ εἶχον τήν κοινοβουλευτικήν πλειοψηφίαν. Ἐν τούτοις, προτιμῶ τήν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως διά τοῦ λαοῦ, εἰς τήν ἐτυμηγορίαν τοῦ ὁποίου καταφεύγω.

»Ἡ ἀποδοχή τοῦ αἰτήματος τῆς ἀντιπολιτεύσεως, περί ὑπηρεσιακῆς, ὡς φυσικόν, δέν ἦτο δυνατή καί ὑπῆρξεν ἀκατανόητος ἡ σχετική της ἀξίωσις. Τό σύνταγμα δέν προβλέπει ὑπηρεσιακάς Κυβερνήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀντεδείκνυνται εἰς στιγμάς ὡς αἱ σημεριναί. Ἡ ἀντιπολίτευσις μόνον εὐχήν περί ὑπηρεσιακῆς ἠδύνατο νά διατυπώση καί ὄχι ἀξίωσιν, πολύ δέ περισσότερον δέν δικαιοῦται νά ἐκτοξεύη ἀπειλάς».

Ἤδη, ἀπό τήν παραμονή, ἀργά τό βράδυ, ὁ πρωθυπουργός εἶχε καλέσει στήν κατοικία του τούς δημοσιογράφους καί εἶχε ἀνακοινώσει τά ἀκόλουθα:

«Ἡ Α.Μ. ὁ βασιλεύς ηὐδόκησε νά μοῦ ἀνακοινώση σήμερον ὅτι ἀπεδέχθη τήν εἰσήγησίν μου· κατόπιν δέ τούτου θά ἀνέλθω αὔριον τήν πρωίαν εἰς τά Ἀνάκτορα διά τήν ὑπογραφήν τοῦ διατάγματος τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καί τήν ὁρκωμοσίαν τῶν κ.κ. Α. Μπουροπούλου ὡς ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης, στρατηγοῦ Στεργιοπούλου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ν. Λιανοπούλου Ἐσωτερικῶν, Χ. Φραγκίστα Βορείου Ἑλλάδος καί στρατηγοῦ Σ. Μανιδάκη ὡς ὑφυπουργοῦ Ἀσφαλείας».

Περαιτέρω — ἀναφέρεται στό σχετικό δελτίο — ὁ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἔκρινεν ἀναγκαίαν τήν ἐπιτάχυνσιν τῶν ἐκλογῶν, διότι ἡ δημιουργηθεῖσα, κατά τάς τελευταίας ἑβδομάδας, ἔντονος προεκλογική ἀτμόσφαιρα δυσχεραίνει τήν δέουσαν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς χώρας. Ἐδήλωσεν ἐπίσης ὁ κ. πρωθυπουργός ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν ἦτο δυνατόν νά ἀναλάβη τήν εὐθύνην τῆς εἰσηγήσεως τοῦ διορισμοῦ ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως διά τούς ἀκολούθους λόγους:

Πρῶτον, διότι τά ἐθνικά μας ζητήματα, τά ὁποῖα τόσον συγκινοῦν τήν κοινήν γνώμην καί τά ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν συνεχεῖ ἀνελίξει, διανύουν ἤδη ἀποφασιστικόν στάδιον, εἰς τρόπον ὥστε νά ἐπιβάλλεται ἡ ὑπεύθυνος καί μετά συνεχείας παρακολούθησίς του καί, δεύτερον, διότι ὁ θεσμός τῆς ὑπηρεσιακῆς δέν προβλέπεται ἀπό τό πολίτευμά μας.

Ἤδη, μετά τήν προκήρυξιν τῶν ἐκλογῶν, ἡ πρωτοβουλία περιέρχεται εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ κυριαρχικῷ του δικαιώματι θά ἀποφασίση ἐλευθέρως καί ἀνεπηρεάστως περί ἡμῶν καί διά τό μέλλον τῆς χώρας.

Ἡ προκήρυξη τῶν νέων ἐκλογῶν καί ἡ διεξαγωγή τους ἀπό τήν Κυβέρνηση τοῦ Κ. Καραμανλῆ, μέ ὑπηρεσιακούς ὑπουργούς στούς πολιτικά εὐαίσθητους τομεῖς της, συνετέλεσε στήν κορύφωση τῶν ὀξύτατων ἐπιθέσεων ἀπό τήν πλευρά τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἤδη, ἡ ἐπιτροπή ἀγῶνος τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου εἶχε «καταγγείλει» στόν ἑλληνικό λαό ὅτι «ὁ κ. Καραμανλῆς δέν διστάζει νά διατηρήση τά ὀφέλη ἐκ τῆς φατριαστικῆς διενεργείας τῶν ἐκλογῶν, παρ' ὅτι τοῦτο ἐκθέτει εἰς τήν συνείδησιν ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ τόν Ἀνώτατον Ἄρχοντα» καί ὅτι «τοιαύτη, ἐξ ἐλλείψεως συναισθήσεως εὐθύνης, ἀδίστακτος ἐνέργεια εἶναι προάγγελος μεγίστων κακῶν». Ὁ Σ. Στεφανόπουλος, ἀφοῦ, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἱδρύσεως ὑπό τήν ἡγεσία του τοῦ Λαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Κόμματος, εἶχε δηλώσει ὅτι «ἡ σημερινή Κυβέρνησις δέν ἔχει δικαίωμα νά διενεργήση αὐτή τάς ἐκλογάς» καί «ὁ ρυθμιστής τοῦ πολιτεύματος δέν δεσμεύεται μέ τήν δοθεῖσαν ἐντολήν διαλύσεως τῆς Βουλῆς καί ἐπιβάλλεται ἤδη ὁ σχηματισμός ὑπηρεσιακῆς», μετά τήν ἐπίσημη προκήρυξη τῶν ἐκλογῶν, δήλωνε ὅτι «ἡ χρησιμοποίησις τῆς δυ-

νάμεως τῆς ἐξουσίας ὄχι μόνον πρός δημιουργίαν κόμματος, ἀλλά καί πρός ἐπιβολήν καί ἐπικράτησιν αὐτοῦ, εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτος καί ἀσυμβίβαστος μέ τάς θεμελιώδεις ἀρχάς τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας». Σέ ἐπάλληλες δηλώσεις οἱ Κ. Τσαλδάρης, Γ. Καρτάλης, Σ. Παπαπολίτης, Η. Τσιριμῶκος καί Ι. Πασαλίδης ἐξέφραζαν τήν ἀντίθεσή τους στίς κυβερνητικές ἀποφάσεις πάνω στό θέμα τῶν ἐκλογῶν, ἐνῶ ὁ Σ. Βενιζέλος, ἀρχηγός τῆς ΦΔΕ, ἐντόπιζε ἐξακολουθητικά τήν κριτική καί τά αἰτήματά του στό διορισμό ἀμιγοῦς ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀπό τήν πρώτη ἐκδήλωση τῶν ζωηρῶν ἀντιπολιτευτικῶν ἀντιδράσεων πού συνοδεύονταν καί ἀπό τή διατύπωση βαρύτατων προσωπικῶν μομφῶν εἶχε ἐκφράσει τή λύπη του *«διότι τάς τελευταίας ἡμέρας καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας ἀτμοσφαίρας συγχύσεως καί φανατισμοῦ»* καί εἶχε δηλώσει ὅτι *«ὁ ἴδιος δέν εἶναι διατεθειμένος νά ἀκολουθήσῃ τήν τακτικήν τοῦ ἀμοιβαίου διασυρμοῦ, ἡ ὁποία, ἐκτός τοῦ ὅτι ἔφθειρε τόν πολιτικόν κόσμον ἐν τῷ συνόλῳ του, ἐπροκάλεσε εἰς τό παρελθόν τόσας ἐθνικάς συμφοράς»*. Παράλληλα, πολιτικοί κύκλοι προσκείμενοι στήν Κυβέρνηση διατύπωναν, σύμφωνα μέ τό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο, τίς ἀκόλουθες ἀπόψεις:

Μολονότι τινές τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν ὁμιλοῦν σαφῶς περί συνταγματικοῦ ζητήματος, εἰς τάς ἰδιωτικάς των συνομιλίας ἀφήνουν νά ἐννοηθῇ ὅτι ἡ διενέργεια τῶν ἐκλογῶν ἀπό τήν σημερινήν Κυβέρνησιν θά θέση αὐτομάτως πολιτειακόν ζήτημα.

Σχετικῶς, παρατηρεῖται ὅτι αἱ ἀπειλαί αὐταί προδίδουν πανικόν εἰς τάς τάξεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως μετά τήν ἵδρυσιν τῆς ΕΡΕ. Ὁ πανικός οὗτος ἐκδηλοῦται διά σαθρῶν ἐπιχειρημάτων, δεδομένου ὅτι ἡ Κυβέρνησις κατέχει ἤδη διά δηλώσεων τῶν βουλευτῶν εἰς τό προεδρεῖον τῆς Βουλῆς τήν λεγομένην «δεδηλωμένην» καί ἐπομένως ἀντισυνταγματική ἐνέργεια θά ἦτο ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς παρούσης Κυβερνήσεως. Διότι, ὁ βασιλεύς ἀπολαύει μέν συνταγματικῆς προνομίας, ὅσον ἀφορᾶ τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, κατ' ἐπικρατῆσαν, ὅμως, ἔθιμον, δέν δύναται νά παύσῃ Κυβέρνησιν παρά μόνον ἐάν διαπιστώσῃ ὅτι αὕτη εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν πρός τό δημόσιον αἴσθημα.

Προκειμένου περί τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ, τῆς ὁποίας ὁ βίος εἶναι μόλις τρίμηνος, μόνον τεκμήριον δυνάμενον νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη πρός αὐτήν τοῦ Κοινοβουλίου, ἔχει δέ αὕτη ἐκφρασθῇ πανηγυρικῶς πρό καί μετά τήν ἵδρυσιν τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως. Ἑπομένως, ὁ ἄναξ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη παραχωρήσει τό δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς εἰς τόν κ. Καραμανλῆν, ἐνεργεῖ συμφώνως πρός τό σύνταγμα καί τά κοινοβουλευτικά παραδεδεγμένα. Ἀντίθετος ἐνέργεια τοῦ βασιλέως θά ἦτο ἀντισυνταγματική, δεδομένου, ἄλλωστε, ὅτι τό σύνταγμα οὐδαμοῦ προβλέπει σχηματισμόν ὑπηρεσιακῶν Κυβερνήσεων πρός διενέργειαν τῶν ἐκλογῶν[242].

Ἰδιαίτερα ἐνδεικτικό ἐξάλλου, γιά τίς ἐντυπώσεις πού ἡ στάση τῆς ἀντιπολιτεύσεως πάνω στό θέμα ἔτεινε νά δημιουργήσει καί μεταξύ τῶν ξένων ἀντικειμενικῶν παρατητητῶν, ἐπίκαιρο εἶναι τό σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Le Monde»:

Καθώς ὁρισμένα στοιχεῖα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπέκριναν τήν στάση τοῦ βασιλέως Παύλου σχετικά μέ τή διάλυση τοῦ Κοινοβουλίου, ἡ κοινή γνώμη ἀντέδρασε ἔντονα στίς ἀδικαιολόγητες κριτικές πού στρέφονται κατά τοῦ Στέμματος. Ἐνώπιον τῆς γενικῆς συγκινήσεως, ὅλα τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπιβεβαίωσαν τήν προσήλωσή τους στόν βασιλέα καί τήν θέλησή τους νά μην θέσουν μέ κανένα τρόπο καθεστωτικό ζήτημα.

Εἶχε γίνει πράγματι λόγος γιά ἀναθεώρηση τῶν συνταγματικῶν προνομίων τοῦ Ἄνακτα, γιά ἄμεση ἀλλαγή τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου μετά τίς ἐκλογές πού θά γίνουν στίς 19 τοῦ ἐρχόμενου Φεβρουαρίου καί γιά νέες γενικές ἐκλογές μέ ἀναλογικό σύστημα. Ἀλλά ὁ ἑλληνικός λαός ἐπιθυμεῖ προπάντων νά ἐργασθεῖ εἰρηνικά καί μέσα σέ συνθῆκες ἐσωτερικῆς ἠρεμίας. Πρέπει νά ἀποκλεισθεῖ ἡ ἐπιστροφή στά παλαιά πάθη πού θά βύθιζαν αὐτήν τή χώρα σέ μιά νέα ἄβυσσο. Ἡ κοινή γνώμη ἀρνεῖται νά παραδεχθεῖ ὅτι ἡ χώρα θά μποροῦσε νά ξαναβρεθεῖ στή θλιβερή κατάσταση τοῦ 1945 ἐξ αἰτίας διενέξεων πού ἔχουν σέ μεγάλο βαθμό ξεπεραστεῖ.

Ἡ πολιτική θερμοκρασία εἶναι ἤδη ἀρκετά ὑψηλή, ὥστε νά μήν χρειάζεται νά τεθεῖ τό ζήτημα μιᾶς ἐνδεχόμενης ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος. Τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως συνειδητοποίησαν γρήγορα τόν κίνδυνο πού θά ἀντιπροσώπευε μιά τέτοια ἐκστρατεία καί εὐτυχῶς ὑπογράμμισαν τήν ἀντίθεσή τους σέ κάθε νέα περιπέτεια.

Εἶναι πάντως πολύ λυπηρό ὅτι ὁρισμένα ἀνεύθυνα καί ὑπερβολικά βιαστικά σχόλια ἐπέκριναν τό Στέμμα γιά τόν μή σχηματισμό ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως γιά τή διενέργεια νέων ἐκλογῶν. Ἡ ἐθνικιστική ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» ἀναδημοσιεύει τό ἄρθρο τοῦ Ἀλεξάνδρου Σβώλου πού δημοσιεύθηκε στίς 20 Σεπτεμβρίου 1952 καί πού χαρακτηρίζει ὡς ἀντισυνταγματική τήν ὑπηρεσιακή Κυβέρνηση. Καθηγητής τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου καί ἀπό τούς πιό σεβαστούς ἡγέτες τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ κ. Σβῶλος εἶναι ἀναντίρρητα μία αὐθεντία στό θέμα αὐτό, καί ἡ δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου προκάλεσε μεγάλη ἐντύπωση στούς ἑλληνικούς πολιτικούς κύκλους[243].

14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Στή συνέχεια προηγούμενων συναντήσεών του καί σέ ἐκτέλεση τῆς ὑποσχέσεως, ὅτι θά μελετήσει τά δημοσιοϋπαλληλικά αἰτήματα πού εἶχαν ὑποβληθεῖ στίς 30 Δεκεμβρίου, ὁ Κ. Καραμανλῆς δέχεται ἐκ νέου, παρουσία καί τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, τήν ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς ΑΔΕΔΥ καί ἀνακοινώνει τίς ἀποφάσεις του γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων τοῦ κλάδου. Στό σχετικό εἰδησεογραφικό δελτίο ἀναφέρονται τά ἀκόλουθα:

Ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. πρωθυπουργός πρός τήν Ε.Ε. καταργεῖται διά πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁ νόμος 2500 καθ' ὅλας τάς διατάξεις αὐτοῦ, ἐδόθη δέ ἐντολή

διά τήν ἄμεσον ἀναστολήν τῆς ἰσχύος του μέχρις ὁριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ θέματος. Βελτιοῦται ἐπίσης τό σχέδιον διατάγματος «περί νοσοκομειακῆς περιθάλψεως τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων», διά τῆς καταργήσεως τῆς προβλεπομένης γ΄ θέσεως καί καθιερώσεως ἀντ' αὐτῆς τῆς β΄ θέσεως καί τῆς ἐπεκτάσεως τῆς νοσηλείας καί εἰς τάς ἀγάμους ἀδελφάς αὐτῶν. Παραλλήλως ἐνισχύονται τά ἀσφαλιστικά ταμεῖα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων διά ποσοῦ 5 ἑκατ. δραχμῶν, μέχρις ὅτου ἐξευρεθῆ τρόπος μονίμου ἐνισχύσεώς των. Ἐπίσης καταργεῖται ἡ ἀπογευματινή ἐργασία, ἐνσωματωμένη εἰς τήν πρωινήν τοιαύτην καί ὁρίζεται ὡράριον λειτουργίας τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀπό 8.15 π.μ. ἕως 3ην μ.μ. Ὡσαύτως προωθεῖται ἡ ρύθμισις τοῦ ζητήματος διά τήν στέγασιν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, προκηρυσσομένου συντόμως διεθνοῦς διαγωνισμοῦ διά τήν ἀνέγερσιν 100.000 κατοικιῶν. Ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν ἐπεξεργάζεται ἤδη σχέδιον στεγάσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ὅσον ἀφορᾶ τό κύριον αἴτημα τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, θά ρυθμισθῆ ἐκ τῶν πρώτων μετά τάς ἐκλογάς, διότι, ὡς ἐδήλωσεν ὁ κ. πρωθυπουργός, θεωρεῖ τοῦτο ὡς πρωταρχικόν καί ἄμεσον, εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νά τό μελετήση προηγουμένως, ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξη Κράτος ἄν δέν ἱκανοποιοῦνται ὑλικῶς καί ἠθικῶς οἱ λειτουργοί του[244].

Σέ νεώτερη ἀνακοίνωσή του, στίς 21 Ἰανουαρίου, ὁ πρωθυπουργός θά ἀναγγείλει τή λήψη νέων θετικῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων ὑπέρ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων:

«Ἡ Κυβέρνησις, ἐνδιαφερομένη διά τούς ἐργαζομένους, ἔθεσε πρώτη αὐτή καί ἀνεγνώρισε τήν ὕπαρξιν ζητήματος μισθῶν καί ἡμερομισθίων τόσον διά τῶν προγραμματικῶν της δηλώσεων, ὅσον καί διά τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ 1955-56.

»Πιστεύει ὅμως ὅτι τό ζήτημα δύναται νά λυθῆ μόνον ὑπό Κυβερνήσεως ἀναβαπτισμένης εἰς τήν λαϊκήν ἐμπιστοσύνην.

»Παρά ταῦτα, ἐκτιμῶσα τάς ἐπιτακτικάς ἀνάγκας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί συνταξιούχων, ἀπεφάσισε πρός ἐνίσχυσίν των, τήν ἄμεσον χορήγησιν ἐπιδόματος, ἀπηλλαγμένου κρατήσεων, ἀκριβείας βίου, γενικῶς εἰς τούς δημοσίους ὑπαλλήλους καί τούς τῶν Ὀργανισμῶν Δημοσίου Δικαίου 10% ἐπί τοῦ βασικοῦ μισθοῦ διά τούς ὑπαλλήλους τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης καί Θεσσαλονίκης καί 7% διά τούς ὑπαλλήλους τῶν πόλεων ἄνω τῶν 20.000 κατοίκων. Τό ἐπίδομα ὅμως τοῦτο δέν δύναται νά εἶναι ἀνώτερον τῶν 250 δραχμῶν κατά μῆνα, ἔστω καί ἄν ἡ ἀναλογία ἐπί τοῦ βασικοῦ μισθοῦ εἶναι ἀνωτέρα.

»Τό μέτρον τοῦτο ὑπέρ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τῶν συνταξιούχων, ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖ δαπάνην ἀνερχομένην εἰς τό ποσόν τῶν 18 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἐτησίως καί ἥτις προέρχεται ἐκ τῶν ἐπιτευχθεισῶν οἰκονομιῶν ὑπό τῆς παρούσης Κυβερνήσεως εἰς τούς διαφόρους τομεῖς τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὡς καί τά λοιπά ἐξαγγελθέντα πρό ἡμερῶν μέτρα ὑπέρ τῶν ἀνωτέρω τάξεων, δαπάνης 25 ἑκατομμυρίων περίπου (ἐπέκτασις ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως μελῶν οἰκογενειῶν καί ἐφ' ἅπαξ εἰσφορά εἰς Μετοχικόν Ταμεῖον δημοσίων ὑπαλλήλων), ὁμοῦ μέ τήν ἐπίλυσιν τῶν ἀπό ἐτῶν παραμενόντων ἀνεπιλύτων διαφόρων ἐπί μέρους κλαδικῶν ζητημάτων, ἀποτελοῦν πλήρη ἀπόδειξιν τοῦ πραγματικοῦ κυβερνητικοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπέρ αὐτῶν».

Τέλος, στίς 7 Φεβρουαρίου, μέ νέες δηλώσεις του, ὁ πρωθυπουργός θά ἐξαγγείλει τή χορήγηση ἐπιδόματος ἀκρίβειας σέ ὅλους τούς δημόσιους ὑπαλλήλους καί συνταξιούχους τῆς χώρας:

«Διά τῶν ἀπό τῆς 21ης παρελθόντος μηνός δηλώσεώς μου εἶχον ἀνακοινώσει ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τάς ἐπιτακτικάς ἀνάγκας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τῶν συνταξιούχων καί μέχρι τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τῶν μισθῶν καί τῶν συντάξεων ὑπό Κυβερνήσεως ἀναβαπτισμένης εἰς τήν λαϊκήν ἐμπιστοσύνην, ἀπεφάσισε τήν χορήγησιν προσωρινοῦ ἐπιδόματος ἀκριβείας ζωῆς ἐκ ποσοστοῦ 10% ἐπί τοῦ βασικοῦ μισθοῦ διά τούς ὑπηρετοῦντας εἰς τήν τέως Διοίκησιν Πρωτευούσης καί εἰς τήν Θεσσαλονίκην καί 7% διά τούς ὑπηρετοῦντας εἰς τάς λοιπάς ἄνω τῶν 20.000 κατοίκων πόλεις.

»Διά τούς λοιπούς ὑπαλλήλους εἶχε διαταχθῆ ὑπό τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου συγκέντρωσις στοιχείων πραγματικοῦ κόστους ζωῆς τῶν διαφόρων περιφερειῶν διά νά ρυθμισθῆ τό ζήτημα ἀναλόγως.

»Ἐπειδή ἡ ἐξέτασις κατά περιφέρειαν τῶν συνθηκῶν ζωῆς θά ἀπήτει ἀρκετόν χρόνον, ἡ Κυβέρνησις, ἀπό συμφώνου μετά τῆς ἡγεσίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀπεφάσισεν ἀφ' ἑνός μέν τήν καθολικήν παροχήν τοῦ ἐπιδόματος, ἀδιακρίτως πληθυσμοῦ, τόπου ὑπηρεσίας τοῦ ὑπαλλήλου, ἀφ' ἑτέρου δέ τήν μείωσιν τοῦ ποσοστοῦ εἰς 9% διά τούς ὑπηρετοῦντας εἰς τήν περιφέρειαν τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης καί εἰς τήν Θεσσαλονίκην καί εἰς 6% διά τούς λοιπούς.

»Ἡ τοιαύτη διάκρισις μεταξύ τῶν ἐπαρχιακῶν καί τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὑπηρετούντων, δέν προδικάζει τήν ἐν τῷ μέλλοντι ὁριστικήν ρύθμισιν τοῦ μισθολογίου ὑπό τήν βάσιν ταύτην.

»Τό ἀποφασισθέν ἤδη νά χορηγηθῆ ἀπό 1ης Ἰανουαρίου ἐπίδομα ἐπί τοῦ βασικοῦ μισθοῦ καί τῆς βασικῆς συντάξεως, ἀπηλλαγμένον παντός ὑπέρ τοῦ δημοσίου ἤ τρίτων φόρου ἤ ἄλλης κρατήσεως, παρέχεται εἰς ὅλους τούς ἐν ἐνεργείᾳ δημοσίους, στρατιωτικούς καί πολιτικούς ὑπαλλήλους, τακτικούς καί

ἐκτάκτους, εἰς τούς συνταξιούχους, εἰς τούς ὑπαλλήλους τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, εἰς τό προσωπικόν τῶν κρατικῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων καί εἰς τούς ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου μισθοδοτουμένους ἐφημερίους. Οἱ μισθωτοί τοῦ Δημοσίου, τῶν ὁποίων αἱ ἀπολαυαί καθορίζονται βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐργασίας, θά τύχουν τῆς αὐξήσεως κατά τήν ὑπό τῆς νομοθεσίας τοῦ ὑπουργείου Ἐργασίας ὁριζομένην διαδικασίαν».

Στό κύριο μέρος τῶν σχετικῶν κυβερνητικῶν ἀποφάσεων ἀναφέρεται τό ἀκόλουθο δημοσιογραφικό σχόλιο:

Αἱ ἀποφασισθεῖσαι ὑπό τῆς Κυβερνήσεως αὐξήσεις τῶν μισθῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων κατά 7-10% δέν λύουν ἐξ ὁλοκλήρου τό πρόβλημα τῆς δημοσιοϋπαλληλικῆς τάξεως. Ἀλλ' ἐρχόμεναι μετά τήν ἤδη χορηγηθεῖσαν ἐνίσχυσιν εἰς τούς κατωτέρους ὑπαλλήλους καί οἰκογενειάρχας καί τήν ἐπέκτασιν τῆς δωρεάν ἰατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως εἰς τάς οἰκογενείας πάντων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀποτελεῖ μίαν ἀξιόλογον ἀνακούφισιν. Τόσον τά ἀνωτέρω μέτρα, ὅσον καί ἡ θεμελίωσις τοῦ στεγαστικοῦ προγράμματος διά τούς δημοσίους ὑπαλλήλους εἶναι ἐνδεικτικά τῆς ἐκ μέρους τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως κατανοήσεως τοῦ προβλήματος τῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους. Ἡ κατανόησις αὐτή καί τά πρῶτα ταῦτα μέτρα ἀποτελοῦν ἐξ ἄλλου, ἕνα εἶδος ἀρραβῶνος μεταξύ τοῦ κυβερνῶντος κόμματος καί τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων διά μίαν μετεκλογικήν ἐξέτασιν καί ἐπίλυσιν τοῦ ὅλου προβλήματος καί παραλλήλως ὑποχρεώνουν τήν ἀντίπαλον πολιτικήν παράταξιν νά μή ὑστερήση εἰς ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων πρός τήν δημοσιοϋπαλληλικήν τάξιν. Δύναται, ἑπομένως, νά λεχθῆ ὅτι καί ἀπό τῆς γενικωτέρας ταύτης πλευρᾶς αἱ κυβερνητικαί ἀποφάσεις ἀποτελοῦν μίαν ἄμεσον πρακτικήν συμβολήν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν πλήρη ἐπίλυσιν τοῦ δημοσιοϋπαλληλικοῦ[245].

17-18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Γενικός Γραμματέας τοῦ ΟΗΕ, Ντάγκ Χάμμερσκελντ, μετά ἀπό πρόσκληση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπισκέπτεται τήν Ἀθήνα. Κατά τήν ἄφιξή του, ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Θεωρῶ ἰδιαίτερον προνόμιον τήν εὐκαιρίαν νά ἐπισκεφθῶ τήν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπίσκεψίς μου αὐτή εἶναι ἀποτέλεσμα εὐγενοῦς προσκλήσεως τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀπευθυνθείσης πρό μακροῦ χρόνου. Ἡ παροῦσα ἐπίσκεψίς μου εἰς τήν Ἑλλάδα ἔχει χαρακτῆρα φιλοφρονήσεως καί σκοπόν ἔχω νά ὑποβάλω τά σέβη μου πρός τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν. Ταυτοχρόνως αὕτη ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τοῦ μεγάλου μου ἐνδιαφέροντος διά τά ἑλληνικά προβλήματα. Φυσικόν ἐπίσης εἶναι ὅπως ἐπωφεληθῶ τῆς ἐνταῦθα ἐπισκέψεως διά νά ἐπεκτείνω τάς γνώσεις μου ἐπί τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς αὐτῆς».

Στή διάρκεια τῆς σύντομης παραμονῆς του στήν ἑλληνική πρωτεύουσα, ὁ Ντάγκ Χάμμερσκελντ εἶχε τήν εὐκαιρία νά συναντηθεῖ δυό φορές μέ τόν πρωθυπουργό Κ. Καραμανλῆ, καθώς καί μέ τόν ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν, Σ. Θεοτόκη.

Μέ τήν εὐκαιρία, ἐξάλλου, συνεντεύξεως τύπου πρός τούς ἀντιπροσώπους τοῦ ἑλληνικοῦ καί ξένου τύπου, ἀφοῦ ἐξέφρασε τήν βαθειά ἱκανοποίησή του γιά τήν εὐκαιρία πού τοῦ δόθηκε νά ἐπισκεφθεῖ τά μνημεῖα τῆς χώρας, ἀλλά καί νά ἐπικοινωνήσει μέ τούς ἐπίσημους ἐκπροσώπους της καί νά γνωρίσει καλύτερα τίς ἀπόψεις τους πάνω στά διεθνῆ ζητήματα, ὁ Γενικός Γραμματέας τοῦ ΟΗΕ ἐξῆρε τή συμβολή τῆς Ἑλλάδος στά πλαίσια τοῦ διεθνοῦς Ὀργανισμοῦ, χωρίς ὅμως νά πάρει προσωπική θέση πάνω στό κυπριακό πρόβλημα. Συγκεκριμένα, σέ ἀπάντηση ἐρωτήσεως, ἄν «ἡ κατάστασις, ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον ἐν Κύπρῳ, συμβιβάζεται μέ τάς ἀρχάς καί τούς σκοπούς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν», ὑπενθύμισε ὅτι «ὁ Γενικός Γραμματεύς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν εἶναι ἀνώτερος ὑπάλληλος 76 κρατῶν - μελῶν τοῦ ΟΗΕ· αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν σχηματίζει προσωπικάς ἀντιλήψεις ἐπί τῶν διαφόρων θεμάτων ἀλλά πρέπει νά εὕρη τόν κατάλληλον τόπον καί χρόνον ἑκάστοτε διά νά τάς ἐκφράση». Καί κατέληξε ὅτι ὅλα τά ἔθνη συμφωνοῦν γιά τήν ἀνάγκη νά βρεθεῖ λύση πού νά ἱκανοποιεῖ ὅλους τούς ἐνδιαφερόμενους.

17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μετά ἀπό μακρές συζητήσεις καί ζυμώσεις διατυπώνονται οἱ ὅροι τῆς συνεργασίας καί ἐξαγγέλλεται ἐπίσημα ἡ συγκρότηση τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως, εὐρύτερου ἐκλογικοῦ μετώπου τῶν κομμάτων τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς, μέ ἀρχηγό, καί σέ περίπτωση νίκης πρωθυπουργό, τόν Γ. Παπανδρέου.

Ἡ σύσταση τῆς ΔΕ βασίστηκε στή συσσωμάτωση δύο πολιτικῶν συσπειρώσεων, τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου καί τῆς Ἐθνικῆς Κινήσεως Ἀλλαγῆς. Ἡ πρώτη εἶχε συμπηχθεῖ στίς ἀρχές Δεκεμβρίου 1955, ἀπό τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων (Γ. Παπανδρέου) καί τήν ΦΔΕ (Σ. Βενιζέλος), σέ συνεργασία μέ τήν ΕΠΕΚ (Σ. Παπαπολίτης) καί τό κόμμα Ἀγροτῶν Ἐργαζομένων (Α. Μπαλτατζῆς). Ἡ δεύτερη βασιζόταν στή σύμπραξη τῆς ΕΔΑ μέ τό ΔΚΕΛ (συναρχηγοί Γ. Καρτάλης καί Α. Σβῶλος), ἡ ὁποία καί εἶχε ἀναγγελθεῖ τέσσερις ἡμέρες νωρίτερα. Στίς δύο αὐτές πολιτικές συσπειρώσεις προστέθηκε, μετά λίγες ἡμέρες, καί τό Λαϊκόν Κόμμα (Κ. Τσαλδάρης), τό ὁποῖο ἐντάχθηκε εἰδικότερα στό συνασπισμό τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου.

Σύμφωνα μέ τό πρακτικό τῆς συνεργασίας, ὅπως δόθηκε στόν ἡμερήσιο τύπο λίγες ἡμέρες ἀργότερα, ἐξαγγελλόταν ὅτι:

«Κατόπιν τῆς ψηφίσεως τοῦ νέου ἐκλογικοῦ νόμου καί τῆς μή ἀποδοχῆς τοῦ αἰτήματος τῆς ὑπηρεσιακῆς Κυβερνή-

σεως πρός ἐνέργειαν τῶν ἐκλογῶν, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ "Δημοκρατικοῦ Κέντρου" καί τῆς "Ἐθνικῆς Κινήσεως Ἀλλαγῆς", συναντηθέντες σήμερον ἀπεφάσισαν ὅπως συγκροτήσουν τήν "Δημοκρατικήν Ἕνωσιν" καί συνεργασθοῦν πρός ἀπαλλαγήν τῆς χώρας ἀπό τήν τελευταίαν μεταμφίεσιν τοῦ Συναγερμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐβύθισε τόν λαόν εἰς τήν ἐξαθλίωσιν καί τό ἑλληνικόν ἔθνος εἰς μείωσιν».

Εἰδικότερα, προβλεπόταν ὅτι «ἡ συνεργασία θά εἶναι μόνον ἐκλογική, διατηρουμένων ἐκατέρωθεν πλήρως τῶν ἰδεολογικῶν ἀρχῶν ἑκάστου» καί ἀναφέρονταν, στή συνέχεια, οἱ ἀρχές τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου, τίς ὁποῖες καί ἀποδεχόταν ἡ ΕΔΑ ὡς βάση συνεργασίας: «Ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική, περιφρούρησις τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, ἀνένδοτος διεκδίκησις ἀμέσου αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ· ἀποκατάστασις ἰσοπολιτείας καί ἐλευθέρων δημοκρατικῶν θεσμῶν διά τῆς καταργήσεως τῶν ἐκτάκτων καί ἐξαιρετικῶν μέτρων ἐκτοπίσεων καί κοινωνικῶν φρονημάτων· ἀμνηστεία· ἀπόδοσις δικαιοσύνης εἰς τούς διωχθέντας δημοσίους λειτουργούς· μέτρα ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργαζομένων πρός ὑπεράσπισιν τοῦ μόχθου των ἀπό πάσης ἐκμεταλλεύσεως καί πρός βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου των». Τέλος, καθοριζόταν ὅτι «ἡ μετεκλογική Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου θά προβῆ εἰς ἄμεσον ψήφισιν τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς πρός παγίωσιν τῆς ὁμαλότητος εἰς τόν πολιτικόν βίον» καί ὅτι «πρός ἐξασφάλισιν αὐτοδυνάμου Κυβερνήσεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου, ἀπεφασίσθη ὅπως εἰς τήν ΕΔΑ χορηγηθοῦν μόνον 20 ὑποψηφιότητες».

Μετά τή ἀποσαφήνιση τῆς προθέσεως τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως νά συμπήξουν ἐνιαῖο ἐκλογικό σχηματισμό μέ τήν ΕΔΑ, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε, στίς 18 Ἰανουαρίου, τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ ἀναγγελθεῖσα ἀπόφασις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως συνεργασθῆ μέ τήν ἄκραν Ἀριστεράν εἶναι καταπληκτική. Τά κόμματα τοῦ Κέντρου ἀπολέσαντα τήν ψυχραιμίαν, ἀλλά καί τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης, προσεχώρησαν εἰς μίαν πολιτικήν, ἡ ὁποία, ἐάν δέν ἀντιδράση ἀποφασιστικῶς ὁ λαός, εἶναι δυνατόν νά μᾶς ὁδηγήση εἰς ἀπροβλέπτους περιπετείας, ὅπως συνέβη καί κατά τό παρελθόν. Διότι ὁ ἑλληνικός λαός δέν δύναται παρά νά ἐνθυμῆται ὅτι παρομοία πολιτική, δοκιμασθεῖσα εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, ὡδήγησεν εἰς τό μεταπελευθερωτικόν δράμα τῆς Ἑλλάδος.

»Ὅσον ἀφορᾶ τούς λόγους, τούς ὁποίους ἐπικαλεῖται ἡ ἀντιπολίτευσις, προκειμένου νά δικαιολογήση τήν σύμπηξιν τοῦ ἀπιθάνου αὐτοῦ σχηματισμοῦ, πρόκειται περί ἀφελῶν προσχημάτων. Ὁ ἰσχύων ἐκλογικός νόμος, εὑρισκόμενος μεταξύ πλειοψηφικοῦ καί ἀναλογικῆς, κατήργησε τό σύστημα τῆς εὐρυτάτης περιφερείας καί ἐγένετο ἀκριβῶς διά νά ἀποτρέψη τήν ἀνάγκην δημιουργίας ἀθεμίτων πολιτικῶν συνδυασμῶν. Θά ἠδύνατο κανείς νά εἴπη ὅτι ἐγένετο ἀποκλειστικῶς καί μόνον χάριν τοῦ Κέντρου. Λυποῦμαι, διότι τά κόμματα τοῦ Κέντρου δέν ἠθέλησαν νά ἐπωφεληθοῦν αὐτοῦ».

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Σέ ἀπάντηση προτάσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΦΔΕ, Σ. Βενιζέλου, γιά δεκαπενθήμερη ἀναβολή τῶν ἐκλογῶν καί πρόβλεψη, στή συνέχεια, τῆς διεξαγωγῆς τους μέ τό σύστημα τῆς ἁπλῆς ἀναλογικῆς, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Δέν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νά συζητηθοῦν αἱ προτάσεις τοῦ κ. Βενιζέλου περί ἀναβολῆς τῶν ἐκλογῶν καί ἀλλαγῆς τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, διότι ἀμφότεραι εἶναι καταφώρως ἀντισυνταγματικαί. Τό Σύνταγμα ὁρίζει ρητῶς ὅτι αἱ ἐκλογαί διεξάγονται ἐντός 45 ἡμερῶν ἀπό τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καί ὅτι ὁ ἐκλογικός νόμος ψηφίζεται ὑπ' αὐτῆς.

»Ἡ Κυβέρνησις, ἐπισπεύδουσα τήν ἐκκαθάρισιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, ἠκολούθησε τήν πλέον συνταγματικήν καί δημοκρατικήν ὁδόν διά τῆς προκηρύξεως γενικῶν ἐκλογῶν. Αἱ ἐκλογαί θά διεξαχθοῦν ἀνυπερθέτως τήν 19ην Φεβρουαρίου».

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Σέ ἐκτέλεση τῆς κυβερνητικῆς ἀποφάσεως νά ἐκκαθαρίσει, χωρίς καθυστέρηση, τό θέμα τῶν «παγωμένων πιστώσεων», ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, Α. Ἀποστολίδης, καθορίζει τήν κυβερνητική στάση, σέ συνάρτηση μέ τά πορίσματα τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τή μελέτη τοῦ ὅλου θέματος.

Τά πρῶτα πορίσματα τῆς ἔρευνας τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τή μελέτη τοῦ θέματος τῶν παγωμένων πιστώσεων εἶχαν δοθεῖ στή δημοσιότητα στίς 14 Νοεμβρίου 1955, μέ συνοδευτική δήλωση τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν:

«Ἐπειδή αἱ παγομέναι πιστώσεις ἐπιδροῦν δυσμενῶς ἐπί τῆς δυνατότητος πιστοδοτήσεων τῶν διαφόρων τομέων τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί ἐπειδή τά χρήματα τῶν παγωμένων αὐτῶν πιστώσεων προέρχονται ἐκ τῆς κυκλοφορίας, δηλαδή ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρησε καθῆκον της νά ἀπογράψη καί νά φέρη εἰς τήν δημοσιότητα τήν ἐπί μακρόν μή ἐλθοῦσαν εἰς φῶς πραγματικότητα ὡς πρός τάς παγωμένας πιστώσεις».

Ἀναλυτικά, ἡ εἰδησεογραφική κάλυψη τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν περιελάμβανε τά ἑξῆς:

Ὁ κ. ὑπουργός ἀνεκοίνωσε τά πορίσματα τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς συσταθείσης διά τήν ἔρευναν τοῦ θέματος τῶν παγωμένων πιστώσεων. Ὡς γνωστόν, ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπή ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ.κ. Β. Κυριακοπούλου, Ι. Πα-

ρασκευοπούλ ου, ὑποδιοικητοῦ τῆς Τραπέζης Ἐθνικῆς καί Ἀθηνῶν, καί Θ. Μερτικοπούλου, πρώην γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, καί ἔλαβε τήν ἐντολήν ὅπως ἐντός 20 ἡμερῶν ὑποβάλη τά πορίσματά της. Ἤδη ἡ ἐπιτροπή περατώσασα τό ἔργον της ὑπέβαλε τά πορίσματά της, τά ὁποῖα, ὡς ἀνεκοίνωσεν ὁ κ. ὑπουργός, ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

Αἱ καθυστερούμεναι ἐκ μέρους βιομηχανικῶν καί ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, καθώς καί συνεταιρικῶν ὀργανώσεων ὀφειλαί πρός α) τάς Τραπέζας, β) τόν ΟΧΟΑ, γ) τό Μετοχικόν Ταμεῖον Στρατοῦ, δ) τό ΙΚΑ ἐξ εἰσφορῶν, ε) τό Δημόσιον ἐκ φόρων καί στ) τό Ταμεῖον ἐπικουρικῆς ἀσφαλίσεως μισθωτῶν κλωστοϋφαντουργίας ἐξ εἰσφορῶν καί δανείων ἀπό τοῦ 1948 μέχρι καί τοῦ 1954 ἀνέρχεται εἰς 694.414.000 δραχμάς. Σημειωτέον ὅτι αἱ παγωμέναι αὐταί ὀφειλαί ἀφοροῦν καθυστερούμενα χρέη πρός μέν τάς Τραπέζας καί τόν ΟΧΟΑ ἄνω τοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου δραχμῶν κατά ὀφειλέτην, πρός δέ τό ΙΚΑ ἄνω τῶν 200.000 δραχμῶν καί πρός τήν Ἀγροτική Τράπεζαν καί τό Δημόσιον ἄνω τῶν 500.000 δραχμῶν. Εἰς τό ἀνωτέρω ποσόν τῶν παγωμένων ὀφειλῶν περιλαμβάνονται, ὅσον ἀφορᾶ τάς πρός ΙΚΑ καί πρός τό Δημόσιον, μόνον τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν καί Πειραιῶς. Ἐπομένως τό ὕψος τῶν 694.414.000 δραχμῶν θά αὐξηθῆ κατά τάς ὀφειλάς τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιχειρήσεων ἐκ φόρων πρός τό Δημόσιον καί εἰσφορῶν πρός τό ΙΚΑ, αἱ ὁποῖαι πάντως δέν εἶναι πολύ σημαντικαί. Αἱ ὀφειλαί αὐταί θά ἀνακοινωθοῦν ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν, ἵνα μή καθυστερήση ἡ ἀνακοίνωσις τῶν μεγάλων ὀφειλῶν.

Ὁ κ. Ἀποστολίδης παρέσχε προσέτι τάς κάτωθι χαρακτηριστικάς λεπτομερείας διά τάς παντός εἴδους παγωμένας πιστώσεις, ὑποσχεθείς ὅτι θά δώση αὖριον καί ὀνομαστικήν κατάστασιν τῶν ὀφειλετίδων ἐπιχειρήσεων.

Τό σύνολον τῶν χορηγήσεων τῶν Τραπεζῶν πρός τάς ἰδίας ἐπιχειρήσεις καί πρόσωπα, βαρυνομένας μέ παγωμένας πιστώσεις, ἀνέρχεται εἰς 1.101.746.000 δραχμῶν, ἐξ ὧν, κατά τήν κρίσιν τῶν Τραπεζῶν αἱ ὁποῖαι ἐχορήγησαν τά δάνεια ταῦτα, 481.427.000 δραχμῶν εἶναι παγωμέναι. Δηλαδή ἔχει παγώσει τό 43,7% τῶν χορηγηθεισῶν πιστώσεων. Αἱ παγωμέναι πιστώσεις πρός τάς Τραπέζας καί τόν ΟΧΟΑ ὀφείλονται ἀπό 123 ἐπιχειρήσεις, ἤτοι: 78 βιομηχανικάς, 38 ἐμπορικάς, ἱδρύματα καί ἄλλας ἐπιχειρήσεις καί 7 συνεταιρικάς ἐπιχειρήσεις.

Αἱ 76 ὀφειλέτιδες βιομηχανικαί ἐπιχειρήσεις ἀναλύονται εἰς 22 κλωστοϋφαντουργικάς, 17 χημικάς, 16 μεταλλουργικάς, 15 εἰδῶν διατροφῆς, 8 δέρματος, 2 ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καί ἀνά μίαν καπνοῦ-σιγαρέττων καί ἱματισμοῦ. Τό σύνολον τῶν παγωμένων πιστώσεων τῆς βιομηχανίας ἀνέρχεται εἰς 341.767.000 νέων δραχμῶν.

Αἱ 38 ὀφειλέτιδες ἐμπορικαί καί λοιπαί ἐπιχειρήσεις ἀναλύονται εἰς 22 ἐμπορικάς, 6 μεταλλευτικάς, 3 συγκοινωνιακάς, 3 οἰκοδομικάς-τεχνικάς καί ἀνά δύο γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων καί κοινῆς ὠφελείας-τουριστικάς. Τό σύνολον τῶν παγωμένων πιστώσεων τῶν ἐμπορικῶν καί ἄλλων ἐπιχειρήσεων ἀνέρχεται εἰς 122.119.000 νέας δραχμάς.

Τέλος, 7 συνεταιρικαί ἐπιχειρήσεις καθυστεροῦν ὑποχρεώσεις των 17.541.000 δραχμῶν, οὕτω δέ τό σύνολον τῶν παγωμένων πιστώσεων πρός τάς Τραπέζας καί τόν ΟΧΟΑ ἀνέρχεται εἰς τό προαναφερθέν ποσόν τῶν 481.427.000 δραχμῶν.

Ἐπί πλέον τῶν ἀνωτέρω παγωμένων τραπεζικῶν πιστώσεων καθυστεροῦνται ὑπό τῶν ἰδίων ἐπιχειρήσεων καί ποσά συνολικοῦ ὕψους 212.987.000 νέων δραχμῶν, ἀναλυόμενα εἰς 124.161.000 ἐκ καθυστερουμένων φόρων πρός τό Δημόσιον, 83.220.000 ἐξ εἰσφορῶν πρός τό ΙΚΑ καί 5.606.000 ἐξ εἰσφορῶν καί δανείων πρός τό Ταμεῖον ἐπικουρικῆς ἀσφαλίσεως μισθωτῶν κλωστοϋφαντουργῶν.

Οὕτω, τό σύνολον τῶν παγωμένων πιστώσεων ἀνέρχεται, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐλέχθη, εἰς 694.414.000 δραχμῶν, ποσόν ἀντιπροσωπεῦον τό 15,3% τοῦ σήμερον κυκλοφοροῦντος χαρτονομίσματος καί μέ τό ὁποῖον θά ἠμπορούσαμεν νά θεραπεύσωμεν τήν χρηματικήν στενότητα τῆς ἀγορᾶς μας.

Ὁ κ. Ἀποστολίδης ἀνακοινῶν τά ἀνωτέρω στοιχεῖα προσέθεσεν ὅτι ἡ συσταθεῖσα ἐπιτροπή συμπληρώνει τήν ἔρευνάν της, παραλλήλως δέ καταρτίζει εἰσήγησιν περί τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῶν παγωμένων πιστώσεων.

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἔκαμε τίς ἀκόλουθες συμπληρωματικές δηλώσεις:

«Ἤδη ἡ ἐπιτροπή συνεπλήρωσε τό ἔργον της. Καί αἱ μέν πρός τάς Τραπέζας καί τόν ΟΧΟΑ ὀφειλόμεναι "παγωμέναι" πιστώσεις δέν ηὐξήθησαν εἰμή κατά 8 περίπου ἑκατ. δραχμάς. Αἱ πρός τό Δημόσιον ὅμως, πρός τό ΙΚΑ καί πρός τούς λοιπούς βασικούς ἀσφαλιστικούς ὀργανισμούς καθυστερούμεναι ὀφειλαί (ἄνω τῶν 200.000 δραχμῶν κατά ὀφειλέτην) ηὐξήθησαν ἀπό 399.126.000 εἰς 572.196.000 δραχμάς. Τοῦτο δέ διότι ἡ ἔρευνα τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξετάθη εἰς ὁλόκληρον τήν χώραν καί δι' ὅλας τάς ἐπιχειρήσεις τάς ὀφειλούσας ἄνω τῶν 200.000 δραχμῶν κατά ἐπιχείρησιν, χρονικῶς δέ μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1954-55.

»Καί ὡς πρός μέν τήν ἐξόφλησιν τῶν "παγωμένων" ὀφειλῶν πρός τό Δημόσιον, ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε καί λαμβάνει μέτρα διευκολύνοντα τούς ὀφειλέτας, ἵνα διά τμηματικῶν δόσεων καταστῆ δυνατή ἡ καταβολή τῶν ὀφειλῶν. Ὡς πρός δέ τάς "παγωμένας" πιστώσεις πρός τάς Τραπέζας καί τόν ΟΧΟΑ, ἡ ἐπιτροπή συνεκέντρωσε καί τά ὑπολειπόμενα στοιχεῖα καί ἤλεγξε λεπτομερῶς τάς περιπτώσεις μιᾶς ἑκάστης ὀφειλέτιδος ἐπιχειρήσεως.

»Ἐπί τῇ βάσει τῆς λεπτομεροῦς αὐτῆς ἐρεύνης ἡ ἐπιτροπή κατέταξε τάς ἐχούσας "παγωμένας" πιστώσεις ἐπιχειρήσεις εἰς ἐννέα κατηγορίας, συγκεκριμένα εἰς ἐπιχειρήσεις α) "ὑπό πλήρη ἀναστολήν ἐργασιῶν καί ὑπό ἀναγκαστικά μέτρα ἐν ἐξελίξει", β) "ὑπό ἀναγκαστικήν διαχείρισιν", γ) "συνεχιζούσας τήν λειτουργίαν καί αἱ ὁποῖαι ἐρρύθμισαν τάς καθυστερουμένας ὀφειλάς εἴτε δι' ἐξοφλήσεως εἴτε διά συμφωνίας προθεσμιακῆς τακτοποιήσεως τῶν ὀφειλῶν", δ) "λειτουργούσας μετά δυσχερειῶν ὁλικῶς ἤ μερικῶς", ε) "λειτουργούσας ὄχι ἀποδοτικῶς πρός τό παρόν, παρεχούσας ὅμως προοπτικήν δημιουργίας μελλοντικῶς βελτιωμένων συνθηκῶν», στ) "προσωρινῶς ἀδρανούσας, παρεχούσας ὅμως τήν δυνατότητα καί τήν προοπτικήν δημιουργίας μελλοντικῶς εὐνοϊκῶν συνθηκῶν διά τήν ἐπαναλειτουργίαν των", ζ) "ἐκκαθαριστέας, ἐφ' ὅσον ἐντός τριμήνου προθεσμίας δέν ρυθμίσουν καθ' οἱονδήπο-

τε τρόπον τάς καθυστερήσεις των», η) "ἐκκαθαρισθείσας ἤδη μέ μερικήν ἤ ὁλικήν ἀπώλειαν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν Τραπεζῶν", θ) "μή λειτουργήσασας εἰσέτι, διότι δέν ὡλοκληρώθη ἡ τεχνική συγκρότησίς των, ἐξαρτωμένη ἀπό τήν ἐξασφάλισιν σειρᾶς σοβαρῶν προϋποθέσεων"».

Καί ὁ Α. Ἀποστολίδης κατέληξε:

«Ἀπό τήν κατάταξιν τῶν ὀφειλετίδων ἐπιχειρήσεων εἰς τάς ἐννέα αὐτάς κατηγορίας, γενομένην ἀπό τήν εἰδικήν ἐπιτροπήν ἐπί τῇ βάσει τῶν ὁδηγιῶν τῆς Κυβερνήσεως, συνάγεται ὅτι:

α. Ἀπό τό σύνολον τῶν πιστώσεων πού ἐπάγωσαν μεταξύ 1948 καί 1952 καί αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς 481.427.000 δραχμῶν, μόνον ποσόν 55.950.000 δραχμάς ἐπληρώθη ἤδη ἤ εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ ἐξόφλησις του. β. Ποσόν 213.369.000 δραχμῶν ὀφειλόμενον ἀπό ἐπιχειρήσεις τῶν κατηγοριῶν α, β καί ζ εἶναι δύσκολον νά εἰσπραχθῆ, θά ἀπαιτηθῆ δέ πρός τοῦτο μακρός χρόνος. γ. Ποσόν 164.553.000 δραχμῶν ὀφειλόμενον ἀπό τάς ἐπιχειρήσεις τῶν κατηγοριῶν δ, ε καί στ, εἶναι δυνατόν νά εἰσπραχθῆ ἄν αἱ ὀφειλέτιδες ἐπιχειρήσεις ἐνισχυθοῦν οἰκονομικῶς, ἰδίως διά κεφαλαίων κινήσεως. δ. Ποσόν 12.200.000 δραχμῶν θά πρέπει νά θεωρηθῆ ὡς ὁριστικῶς ἀπολεσθέν, ὀφειλόμενον ὑπό τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς η κατηγορίας. Καί ε. Ποσόν 35.355.000 δραχμῶν ὀφειλόμενον ὑπό τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς θ κατηγορίας, εἶναι μέν δυνατόν νά εἰσπραχθῆ, θά ἀπαιτηθῆ ὅμως πρός τοῦτο ἀρκετός χρόνος μή δυνάμενος νά καθορισθῆ ἀπό τοῦδε.

»Τό δεύτερον στάδιον τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας θά ἀποτελέσουν τά μέτρα πρός ρευστοποίησιν τῶν παγωμένων πιστώσεων.

» Ἤδη ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν ὅλα τά μέτρα πρός ἀποφυγήν οἱουδήποτε "παγώματος" εἰς τό μέλλον. Πέραν τούτου διά νομοθετικῶν μέτρων παρέσχε διευκολύνσεις πρός ὅλους τούς ὀφειλέτας φόρων καί εἰσφορῶν νά ἐξοφλήσουν τάς καθυστερουμένας ὀφειλάς των. Ἐπί πλέον ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τήν ἄμεσον λῆψιν νομοθετικῶν μέτρων ἀφ' ἑνός πρός ἐπιτάχυνσιν τοῦ τερματισμοῦ τῆς πτωχευτικῆς διαδικασίας καί τῆς διαδικασίας πάσης ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως διά συντμήσεως τῶν προθεσμιῶν καί ἄλλων μέσων καί ἀφ' ἑτέρου πρός οὐσιαστικωτέραν ρύθμισιν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου 2810.

»Διά τήν ρευστοποίησιν τῶν παγωμένων πιστώσεων πρός τάς Τραπέζας, αἱ ὁποῖαι "ἐπάγωσαν" μεταξύ τῶν ἐτῶν 1948 καί 1952, θά ἀπαιτηθοῦν, πλήν τῶν διοικητικῶν καί νομοθετικῶν μέτρων, τά ὁποία ἡ Κυβέρνησις ἔχει μελετήσει πλήρως, καί κεφάλαια. Τό διά τόν σκοπόν τοῦτον ἀπαιτούμενον ποσόν, τό ὁποῖον ἐγγίζει τά 500 ἑκατ. δραχμῶν, ἔχει ἐξεύρει ἡ Κυβέρνησις, καί ἡ διάθεσις αὐτοῦ τμηματικῶς καί ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἀναγκῶν, θά ἀρχίση λίαν συντόμως.

»Πιστεύω ὅτι ἐκ τῆς ἐπαναλειτουργίας θά ἐπανεισπραχθοῦν ἐντός 2 ἐτῶν ἄνω τῶν 300 ἑκατ. φόροι, διάφοροι δασμοί καί κοινωνικαί εἰσφοραί. Διά τοῦ συνδυασμοῦ ὁλοκλήρου σειρᾶς μέτρων τῆς διαθέσεως τοῦ ἀναγκαιοῦντος κεφαλαίου καί τῆς ἀγρύπνου παρακολουθήσεως τοῦ ὅλου ζητήματος θά ἐκκαθαρισθῆ μία κατάστασις οἰκονομικῶς νεκρά καί κοινωνικῶς ἐπικίνδυνος.

»Ἐκ τῶν μέτρων πού ἔχουν προγραμματισθῆ θά ἀπασχοληθοῦν περί τούς 7 ἕως 15.000 ἐργάται, οἱ ὁποῖοι ἐταλαιπωρήθησαν ἀπό τό πάγωμα τῶν προαναφερθεισῶν ἐπιχειρήσεων».

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀναγγέλλει ὅτι ὁ Π. Κανελλόπουλος ἀνταποκρίθηκε θετικά σέ παράκλησή του νά ἡγηθεῖ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ΕΡΕ στό νομό Ἀχαΐας.

Σχετικά, ὁ ἴδιος ὁ Π. Κανελλόπουλος ἔδωσε στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

«Ὅπως καί διά προηγουμένων δηλώσεων ἔχω ἀνακοινώσει, ἡ ἀπό ἐτῶν χαραχθεῖσα γραμμή μου ἐπέβαλλε νά συμπαρασταθῶ εἰς τήν πανελλήνιον ἐθνικήν προσπάθειαν, τήν ὁποίαν κατά τάς προσεχεῖς ἐκλογάς ἀνέλαβεν ὁ κύριος Καραμανλῆς. Συνεπής πρός τήν γραμμήν αὐτήν, ἀπεδέχθην πρότασιν τοῦ κυρίου προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἀναλάβω τήν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τήν ἰδιαιτέραν μου περιφέρειαν, τόν νομόν Ἀχαΐας. Τήν ἀπόφασίν μου αὐτήν δικαιώνει ἔτι μᾶλλον ἡ πολιτική ἐξέλιξις τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Ἡ σύμπηξις τοῦ πανδημοκρατικοῦ μετώπου, μέ συμμετοχήν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀναγνωρισθέντος κατ' οὐσίαν ὑπό τόσων ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν καί κομμάτων ὡς ἐθνικῶς ἀνεπιλήπτου παράγοντος τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, ἀνοίγει, ἄν ὄχι ἀκόμη πολιτικῶς, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἠθικῶς, τόν δρόμον πρός τό χάος».

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μέ τήν εὐκαιρία συγκεντρώσεως τῶν ναυτιλιακῶν συντακτῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος, ὁ ὑπουργός Ναυτιλίας, Γ. Βογιατζῆς, ἀφοῦ ἐξῆρε τίς προόδους τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, ἀναφέρθηκε στίς προσπάθειες γιά τήν ἀπαγκίστρωση τῶν ἑλληνικῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων ἀπό τούς ὀδοντωτούς τροχούς τῆς γραφειοκρατίας, τόνισε ὅτι δέν εἶναι ἀπόλυτα ἱκανοποιητικός ὁ ρυθμός προσελεύσεως σκαφῶν ἑλληνικῆς πλοιοκτησίας στά ἑλληνικά νηολόγια, ἀλλά καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ ρυθμός θά ἐπιταχυνθεῖ μέ τά προστατευτικά μέτρα τῆς Κυβερνήσεως. «Συντόμως» συμπλήρωσε, «ἡ ὑπό ἑλληνικήν σημαίαν χωρητικότης θά ὑπερβῆ τό προπολεμικόν ἐπίπεδον τῶν δύο ἑκατομμυρίων τόνων. Τά αἴτια τῆς βραδυπορίας, εἶναι πολλά καί μεταξύ αὐτῶν ἡ μή εἰσέτι πλήρης ἀποκατάστασις τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἐφοπλιστῶν πρός τούς νόμους τοῦ Κράτους».

Στά σχετικά θετικά μέτρα τοῦ πρώτου τριμήνου τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ἀναφέρεται ὑπηρεσιακό ἐνημερωτικό σημείωμα:

1. Ἡ αὔξησις τῆς χωρητικότητος τοῦ Ἐμπορικοῦ μας Στόλου ἐσυνεχίσθη μέ ταχύτερον ρυθμόν κατά τό τελευταῖον τρίμηνον, ὅπερ ἀποδεικνύει τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἐφοπλιστικοῦ κεφαλαίου ἐπί τῶν ληφθέντων καί λαμβανο-

μένων ὑπέρ τῆς Ναυτιλίας μέτρων. Ἀποδεικνύεται δι' αὐτοῦ ἐπίσης ὅτι μετ' ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης περιβάλλουν τήν παροῦσαν Κυβέρνησιν οἱ παράγοντες τῆς Ναυτιλίας.

Οὕτω, ἐνῶ ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ Ν.Δ. 2687/53 «περί ἐπενδύσεως καί προστασίας κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ» μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1955 προσετέθησαν εἰς τήν δύναμιν τοῦ Ἐμπορικοῦ μας Στόλου 37 πλοῖα, 243.948 κόρων ὁλικῆς χωρητικότητος, ἀπό τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι Δεκεμβρίου 1955 προσετέθησαν πλοῖα 10, ὁλικῆς χωρητικότητος κόρων 87.000. Μεταξύ τῶν προστεθέντων τελευταίως πλοίων περιλαμβάνεται καί τό μεγαλύτερον δεξαμενόπλοιον τοῦ κόσμου, ὀνόματι «Σπύρος Νιάρχος», χωρητικότητος 47.500 τόννων.

2. Ἐδημοσιεύθη τό Ν.Δ. 3415/8.10.55 «περί τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Ν. 1880/51 περί φορολογίας τῶν πλοίων». Τό Νομοθετικόν τοῦτο Διάταγμα ἀποτελεῖ συμπλήρωσιν τῶν μέτρων ἐπί τῆς ναυτιλιακῆς πολιτικῆς, τῆς ἀποβλεπούσης εἰς τήν αὔξησιν τῆς συναγωνιστικῆς ἱκανότητος τῶν ὑπό ἑλληνικήν σημαίαν πλοίων καί προσελκύσεως εἰς τό ἑλληνικόν νηολόγιον περισσοτέρων σκαφῶν. Διά τοῦ ἐν λόγῳ Ν.Δ. ἐπιφέρονται σοβαρόταται τροποποιήσεις εἰς τόν Ν. 1880/51 ἀφορῶσαι εἰς τήν ἁπλούστευσιν τῆς διαδικασίας ὑποβολῆς τῶν φορολογικῶν δηλώσεων, τήν παροχήν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν εἴς τινας περιπτώσεις καί γενικώτερον ρυθμίζονται ἐπί τό εὐνοϊκώτερον τά ζητήματα τῆς Ναυτιλίας.

3. Διαβήματα ἐγένοντο πρός τάς ἀμερικανικάς ναυτιλιακάς ἀρχάς ὅπως συμπεριληφθῆ καί ἡ ἑλληνική σημαία μεταξύ τῶν σημαιῶν εἰς τάς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἡ μεταφορά τῶν ὑπό ἀμερικανικήν σημαίαν πλοίων.

4. Ἐμισθώθησαν πέντε ἄγονοι ἀκτοπλοϊκαί γραμμαί καί οὕτω μέρη ἀπομεμακρυσμένα καί μή παρουσιάζοντα ἐμπορικόν ἐνδιαφέρον διά τάς ἀκτοπλοϊκάς ἐπιχειρήσεις ἀποκτοῦν τακτικήν συγκοινωνίαν μετά τῶν κέντρων τῆς χώρας.

5. Προωθήθη τό σημαντικώτατον ζήτημα τῆς συνδέσεως τῆς Ἰταλίας μετά τῆς Ἑλλάδος διά φέρυ - μπότ πρός τόν σκοπόν αὐξήσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως τῆς χώρας καί διευκολύνσεως τῶν δι' αὐτοκινήτων ταξειδευόντων τουριστῶν.

6. Προωθήθη τό θέμα τῆς ἐγκαταστάσεως 15 ραδιοτηλεφωνικῶν σταθμῶν εἰς τάς λιμενικάς ἀρχάς. Διά τῶν σταθμῶν τούτων πρόκειται νά ἐξυπηρετηθῆ μεγάλως ἡ ἀσφάλεια τῆς ναυσιπλοΐας ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπικοινωνία τῶν ταξειδευόντων[246].

20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Σέ ἀπάντηση ρηματικῆς διακοινώσεως τῆς Σόφιας μέ ἀντικείμενο τήν ὁμαλοποίηση τῶν διμερῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων, ἡ ἑλληνική πλευρά, ἀφοῦ ἐπισημαίνει ὅτι «ἡ βουλγαρική Κυβέρνησις ἐπαναλαμβάνει τήν ἐπιθυμίαν της ὅπως ὁμαλοποιήση τάς μετά τῆς Ἑλλάδος σχέσεις της καί δηλοῖ ὅτι εἶναι ἑτοίμη ὅπως συμβάλη πρός τοῦτο κατά τόν καλύτερον δι' αὐτήν δυνατόν τρόπον» καί ὅτι, παράλληλα, σχετικά μέ τίς ἐπανορθώσεις, «προσφέρεται ὅπως προβῆ εἰς μίαν καταβολήν ὑπό τύπον προκαταβολῆς, χωρίς ἐν τούτοις νά παρέχη οἱανδήποτε ἔνδειξιν τόσον ὡς πρός τό ὕψος, ὅσον καί ὡς πρός τόν τρόπον πληρωμῆς τοῦ ποσοῦ τούτου», καταλήγει στήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις εἶναι ἑτοίμη ὅπως ἐπαναλάβη τάς ἀπό ἔτους διακοπείσας διαπραγματεύσεις ἐπί σκοπῷ ὅπως ἐκκαθαρισθῆ τό ἔδαφος ἐκ τῶν ἐμποδίων τά ὁποῖα φράσσουν τήν ὁδόν πρός τήν βελτίωσιν τῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν σχέσεων. Ἡ ἀφετηρία μιᾶς ἐποικοδομητικῆς πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην προσπαθείας πρέπει νά εἶναι ὁ προσδιορισμός τοῦ ὕψους τοῦ πληρωτέου ποσοῦ ὡς προκαταβολή τῶν ἐπανορθώσεων ὡς καί ὁ τρόπος τῆς πληρωμῆς του. Ἡ βασιλική Κυβέρνησις ἀναμένει συνεπῶς ὅπως ἀνακοινωθοῦν εἰς αὐτήν αἱ ἀπόψεις τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἐν σχέσει πρός τό ποσόν τῆς καταβολῆς ταύτης — τό ὁποῖον πρέπει νά εἶναι οὐσιαστικόν — πρίν ἔλθη εἰς νέας διαπραγματεύσεις. Ἡ συμφωνία ἐπί τῆς καταβολῆς ταύτης θά ἠδύνατο νά ἐπέλθη ἄνευ χρονοτριβῆς καί θά ἐπραγματοποιεῖτο τότε ἡ πλήρης ὁμαλοποίησις τῶν διπλωματικῶν σχέσεων διά τῆς ἀνταλλαγῆς πρεσβευτῶν. Ἀμέσως μετά ταῦτα θά ἐλάμβανον χώραν διαπραγματεύσεις διά τήν συνολικήν ἐκκαθάρισιν ὅλων τῶν οἰκονομικῶν μεταξύ τῶν δύο χωρῶν ζητημάτων».

21 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μετά τήν ἐπάνοδό του ἀπό εἰδική ἀποστολή στήν Κύπρο, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καί Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Μετέβην εἰς Κύπρον διά ζητήματα ἀφορῶντα τάς ἐμπορικάς συναλλαγάς τῆς Μεγαλονήσου μετά τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ὡς καί ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδωνος, ἵνα ἔλθω εἰς προσωπικήν ἐπαφήν μετά τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου πρός συντονισμόν τῶν ἐνεργειῶν Ἐθναρχίας καί «Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως Κύπρου» διά τό μέγα ἐθνικόν θέμα.

»Εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Μακάριον μετέδωσα μήνυμα τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Καραμανλῆ περί ὁλοψύχου συμπαραστάσεως τῆς Κυβερνήσεως εἰς τόν κυπριακόν ἀγῶνα καί τόν διεβεβαίωσα ἐκ νέου ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ συνομιλίαι του μετά τοῦ κυβερνήτου δέν ἀπολήξουν εἰς αἴσιον ἀποτέλεσμα, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀποφασισμένη νά καταθέση νέαν προσφυγήν εἰς τόν Ὀργανισμόν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

»Ἡ Α.Μ. καί Ἐθνάρχης Κύπρου κ. Μακάριος μοῦ ἐξέφρασε τήν ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησίν του διά τήν πλήρη συνεργασίαν του μετά τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως».

22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐγκαινιάζει τήν προεκλογική του περιοδεία μέ βαρυσήμαντο λόγο πού ἐκφωνεῖ στήν πλατεία Ἀριστοτέλους τῆς Θεσσαλονίκης:

«Αἰσθάνομαι βαθεῖαν συγκίνησιν διότι εὑρίσκομαι σήμερον ἐν μέσῳ τοῦ ὑπερηφάνου λαοῦ τῆς Μα-

Προεκλογική περιοδεία στή Μακεδονία.

κεδονίας καί εὐχαριστῶ τόν θεόν διότι μοῦ ἐπεφύλαξε τήν τύχην νά χαιρετίσω τούς συμπολίτας μου ὡς πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος.

»Λαέ τῆς Μακεδονίας,

»Ἀπό αἰώνων ἡ μοῖρα σᾶς ἔταξεν ἀκρίτας τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τήν προκεχωρημένην αὐτήν ἔπαλξιν τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους. Εἰς τό ἔδαφος αὐτό μέ ἀδάμαστον θέλησιν καί ἀκατανίκητον θάρρος διεφυλάξατε τάς ἐθνικάς μας παραδόσεις. Ἐχρειάσθησαν διά τοῦτο θυσίαι καί αἵματα, πίστις καί καρτερία. Ἡ ἀνάμνησις αἰώνων καί ἡ ἱστορία τοῦ προσφάτου παρελθόντος ἔχουν συνδέσει τό μακεδονικόν ἔδαφος μέ ἐθνικάς περιπετείας, ἐνδόξους ἀγῶνας, ἀλλά καί συμφοράς καί πένθη. Ὅλα αὐτά ὅμως ἐχαλύβδωσαν τό φρόνημα τῶν ἀγνῶν Ἑλλήνων καί ἐπροίκισαν τόν πληθυσμόν τοῦ τόπου αὐτοῦ μέ τό προνόμιον νά διακρίνῃ εὐχερῶς τό ἐθνικόν συμφέρον καί νά ἀγωνίζεται διά τήν ἐπικράτησίν του. Ἔρχομαι εἰς τήν Μακεδονίαν ὡς φορεύς μιᾶς νέας πολιτικῆς κινήσεως, ἡ ὁποία φιλοδοξεῖ νά δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τό καθολικόν καί ἔντονον αἴτημα τῆς ἐποχῆς μας, τό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς. Γνωρίζω ὅτι καί ἄλλα κόμματα ὑπεσχέθησαν, καί ἴσως ὑπεσχέθησαν καλοπίστως, τήν ἀλλαγήν αὐτήν. Δέν ἠδυνήθησαν ὅμως νά τήν πραγματοποιήσουν, διότι ὑπῆρξαν τά ἴδια ἄλλοτε ἡ αἰτία καί ἄλλοτε τό ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως τήν ὁποίαν ἐκλήθησαν νά θεραπεύσουν. Ὑπῆρξαν συνέχεια τοῦ παρελθόντος καί δέν κατώρθωσαν νά ἀπολυτρωθοῦν ἀπό τόν παλαιόν διχασμόν, ἐνῶ ὁ λαός, ὡριμώτερος ἀπό τήν ἡγεσίαν του, τόν εἶχε πρό πολλοῦ ξεπεράσει. Εἰς τήν ἱδρυτικήν διακήρυξιν τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως ἀνέπτυξα τούς λόγους, οἵτινες ἐπέβαλον τήν δημιουργίαν νέας πολιτικῆς κινήσεως. Μιᾶς νέας κινήσεως, ἡ ὁποία, παραμερίζουσα τά παλαιά μίση, θ' ἀφοσιωθῇ μέ πίστιν καί ἐνθουσιασμόν εἰς τήν ἐπίλυσιν τῶν ζωτικῶν προβλημάτων πού γεμίζουν τήν ζωήν τοῦ λαοῦ μας.

»Μόνον μία νέα πολιτική κίνησις, ξένη πρός τάς ἀκρότητας τῆς Δεξιᾶς καί τάς προδοσίας τῆς Ἀριστερᾶς, ξένη πρός τά οἱαδήποτε δημιουργημένα συμφέροντα, ξένη πρός ὅλα τά παλαιά κόμματα, δύναται νά ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφήν μέ τήν ψυχήν τοῦ λαοῦ, διά νά λύσῃ μαζί μέ αὐτόν καί ὑπέρ αὐτοῦ τά μεγάλα του προβλήματα. Μόνον μία κίνησις, συγκροτημένη εἰς μίαν ἐνιαίαν δύναμιν, ἀρραγής, πειθαρχοῦσα εἰς κοινά ἐθνικά ἰδανικά, ἠμπορεῖ νά προσδώσῃ νέαν πνοήν καί νά ἐπιβάλῃ νέον ρυθμόν εἰς τήν λειτουργίαν τοῦ Κράτους. Ὁμαδεύσεις ἀνομοιογενῶν στοιχείων προκαλούμεναι ἀπό τήν ἀδίστακτον καταπάτησιν πάσης ἐθνικῆς καί πολιτικῆς ἰδεολογίας καί πάσης ἠθικῆς τάξεως, ἀποκλείεται νά συλλάβουν, ἀκόμη δέ ὀλιγώτερον νά λύσουν, τά μεγάλα προβλήματα τοῦ ἔθνους. Πρό παντός τά δυσχερέστατα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζει σήμερον καί θά ἔχῃ νά ἀντιμετωπίσῃ αὔριον ἡ χώρα μας. Ἐκλήθημεν πρό τριμήνου εἰς τήν ἐξουσίαν ὑπό συνθήκας ἐκτάκτως δυσχερεῖς καί μολονότι εἴχομεν εἰς τήν διάθεσίν μας περιωρισμένον χρόνον, χρόνον τόν ὁποῖον ἐπλήρου ἡ συνεχής φροντίς διά τήν τύχην τῆς ἡρωικῆς Κύπρου καί ἄλλων σπουδαίων προβλημάτων εἰς τόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, ἐπετύχαμεν καί τήν προώθησιν τῶν κυριωτέρων ἐσωτερικῶν μας ζητημάτων πού ἀποφασιστικῶς συνδέονται μέ τόν καθημερινόν μόχθον τῶν πολλῶν Ἑλλήνων. Ὄχι μόνον ζητήματα οἰκονομικά καί κοινωνικά, ἀλλά καί θέματα ἠθικῆς καί πολιτικῆς τάξεως ἐπελύσαμεν, κατά τρόπον μαρτυροῦντα ὅτι εἴμεθα ἀδέσμευτοι εἰς τό παρελθόν ἀπό τά παλαιά μίση, ἀπό τά ὠργανωμένα μεγάλα συμφέροντα, ὅτι εἴμεθα πολύ κοντά εἰς τόν μοχθοῦντα λαόν, ἀπό τόν ὁποῖον καί προερχόμεθα. Ἐάν λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι μία Κυβέρνησις χρειάζεται συνήθως ἓν τρίμηνον διά νά κατατοπισθῇ καί χαράξῃ τήν πολιτικήν της, θά ἐκτιμήσετε τήν ἐπιδειχθεῖσαν ἀποφασιστικότητα καί τόν ταχύν ρυθμόν τῆς κυβερνητικῆς μας δραστηριότητος.

»Πρό παντός ὅμως θά ἐκτιμήσετε τήν ἀπόδοσίν μας ταύτην εἰς ὅλους τούς ἐσωτερικούς τομεῖς, ἄν σκεφθῆτε πόσον ἀδιάπτωτα εἰργάσθημεν διά τήν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῶν θεμάτων τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Ἀπό πολλῶν ἐτῶν ποτέ καμμία Κυβέρνησις δέν εὑρέθη εἰς τήν ἀνάγκην νά ἀντιμετωπίσῃ σοβαρωτέρας διά τήν τύχην τοῦ ἔθνους μας καταστάσεις. Τάς ἀντιμετωπίσαμεν ἐν τούτοις, ἀρθέντες ὑπεράνω τῶν ἀγοραίων δημαγωγιῶν, κατά τρόπον ὁ ὁποῖος ἐναρμονίζεται μέ τήν ὅλην ἱστορίαν καί τήν παράδοσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπό αἰώνων τό ἑλληνικόν ἔθνος εἶναι τεταγμένον εἰς τήν γωνίαν αὐτήν τῆς γῆς, προστάτης καί φρουρός τῶν ὑπερτάτων τοῦ ἀνθρώπου ἰδανικῶν. Εἰς τό σταυροδρόμι αὐτό τῆς ἱστορίας ἐπάλαισε μόνος ὁ Ἑλληνισμός, χωρίς τήν βοήθειαν συγγενῶν γειτόνων, μέ μόνα ἐφόδια τήν πίστιν του εἰς τήν θρησκείαν του, τάς παραδόσεις του καί τήν ἀποστολήν του. Ἐγαλούχησε τά ἰδανικά τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καί τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τά θεμέλια τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καί τόν κρίκον ὁ ὁποῖος μᾶς συνδέει πρός τάς χώρας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἀπό τάς ἰδίας αὐτάς ἀρχάς ἐμπνέονται. Δέν ἐμπνέονται, δυστυχῶς, ἀπό τάς ἀρχάς αὐτάς τῆς ἐλευθερίας καί τῆς δημοκρατίας ὅλαι αἱ χῶραι τοῦ κόσμου. Τό ἀναμφισβήτητον τοῦτο γεγονός καί προπαντός ἡ ἀνάγκη τῆς προασπίσεως τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας, ὅπως αὕτη προκύπτει ἀπό τήν πρόσφατον καί παλαιάν ἱστορίαν, ἔχουν καθορίσει τήν διεθνῆ θέσιν τῆς Ἑλλάδος. Συνεπῶς θά πρέπει νά παραγνωρίζουν τούς παράγοντας αὐτούς οἱ παρασυρόμενοι τόν τελευταῖον καιρόν ἀπό τά δημαγωγικά περί ἴσης φιλίας

συνθήματα. Ἄλλωστε, ἡ φιλία εἶναι σχέσις διμερής καί δέν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἰδική μας φιλική διάθεσις διά νά ἐξασφαλίση τά σύνορα τῆς Ἑλλάδος. Σχέσις ἴσης φιλίας δέν εἶναι νοητή. Νοητή εἶναι μόνο ἡ σχέσις τῆς ἀμοιβαίας φιλίας. Ὀφείλω νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τοῦ ἔθνους ἐπί τῶν κινδύνων τούς ὁποίους συνεπάγεται ἡ υἱοθέτησις τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία μέ τόσην προχειρότητα ὑποστηρίζεται. Ἐάν ἀποστῶμεν αὐτήν τήν στιγμήν τῆς διεθνοῦς μας θέσεως, ὄχι μόνον ὑπάρχει κίνδυνος νά τραυματίσωμεν τήν κυπριακήν ὑπόθεσιν, ἀλλά θά εὑρεθῶμεν ἴσως εἰς τήν ἀνάγκην ν' ἀγωνισθῶμεν εἰς τό μέλλον διά τήν προστασίαν τοῦ ἐθνικοῦ μας ἐδάφους.

»Ἡ χώρα μας, ὑφισταμένη πάντοτε τήν πίεσιν τοῦ Βορρᾶ, πίεσιν τῆς ὁποίας ἡ Βόρειος Ἑλλάς ἔχει πικράν πεῖραν, συνεδέθη μέ τόν δυτικόν κόσμον διά λόγους ἐθνικῆς ἀσφαλείας. Ὅλαι δέ αἱ Κυβερνήσεις καί ὅλα τά κόμματα τῆς χώρας υἱοθέτησαν καί ἠκολούθησαν τήν πολιτικήν αὐτήν. Ἐάν ὅμως ἡ σχέσις μας πρός τήν Δύσιν εἶναι ἐξ ἱστορικῶν καί πολιτικῶν λόγων προδιαγεγραμμένη, τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι δέν δύναται ν' ἀναθεωρηθῆ, ἐάν ποτέ ἡ ἀσφάλεια τῆς χώρας, ἡ ἐθνική μας ἀξιοπρέπεια καί τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας ἤθελον καταστήσει τοῦτο ἐπιβεβλημένον. Ἡ ἐκτίμησις ὅμως τῶν παραγόντων αὐτῶν εἶναι μέγα θέμα καί πρέπει νά γίνεται μετά περισκέψεως καί πάντως οὐχί ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας προεκλογικῆς. Ἡ περίσκεψις αὕτη εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιβεβλημένη, καθ' ὅσον τόν τελευταῖον καιρόν εἰς τόν διεθνῆ ὁρίζοντα ἡ ἔντασις διαδέχεται τήν ὕφεσιν καί ἡ ὕφεσις τήν ἔντασιν, κατά τρόπον ὥστε νά διαγράφεται ἀσαφές καί ἀγωνιῶδες τό μέλλον. Φυσικόν εἶναι τήν ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων προκληθεῖσαν πανελλήνιον ἀγανάκτησιν νά ἐπιχειροῦν νά ἐκμεταλλευθοῦν ὅσοι προφανῶς συμπορεύονται μέ ἐπιδιώξεις ξένας πρός τά δημοκρατικά μας ἰδανικά καί τά ἐθνικά συμφέροντα. Θ' ἀντιδράσωμεν κατά τῶν καπήλων τῆς πικρίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλά καί θά διαφυλάξωμεν ὡς Κράτος ἀνεξάρτητον τήν ἐλευθερίαν νά καθορίζωμεν τήν ἐξωτερικήν μας πολιτικήν, ὅπως αὕτη ὑπαγορεύεται ἀπό τό συμφέρον τοῦ ἔθνους. Μέ ἐφόδια τάς σκέψεις αὐτάς καί τάς παρακαταθήκας ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἀντιμετώπισε τά κρισιμώτερα σημερινά προβλήματα τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς χώρας καί εἶναι βέβαιον ὅτι ἄν δέν εἶχε τήν ἐπίγνωσιν τῆς κυβερνητικῆς της εὐθύνης θά ἠδύνατο καί σήμερον νά ἀποκαλύψη ποῦ παρέλαβε καί μέχρι ποίου σημείου προώθησε τόσον τό κυπριακόν ζήτημα, ὅσον καί τό θέμα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων.

»Δέν νομίζω ὅτι δέν ἔχω τό δικαίωμα νά ὑπενθυμίσω πρός τόν λαόν τῆς Μακεδονίας, ὅτι κατά τήν διάρκειαν τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἀπό τήν Κυβέρνησίν μας, τήν ἀναστολήν τῆς προωθήσεως τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος πού εἶχε προκαλέσει ἡ ἀρνητική στάσις τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καί ἡ ἀποτυχία τῆς Τριμεροῦς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου, ὡς καί τήν βρετανικήν ἀκαμψίαν, τήν ἀντικατέστησεν ἡ ἀναγνώρισις τῆς πλήρους αὐτοκυβερνήσεως καί ἐν συνεχείᾳ ἡ κατ' ἀρχήν ἀναγνώρισις τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἡ πρόοδος αὕτη, πέραν τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὀφείλεται εἰς τόν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων καί εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, τοῦ ὁποίου ἐπιθυμῶ, κατά τήν παροῦσαν στιγμήν νά ἐξάρω τό ἠθικόν ἀνάστημα, τόν ἅγιον ἐθνικόν παλμόν καί τήν ἀφοσίωσιν εἰς τήν ἱστορικήν του ἀποστολήν, καί ἡ μετά τοῦ ὁποίου συνεργασία καί στενή ἐπαφή ἀποτελοῦν τήν καλυτέραν ἀπόδειξιν, ἀλλά καί τήν μεγαλυτέραν ἐγγύησιν διά τήν εὐοίωνον ἐξέλιξιν τοῦ μεγίστου τούτου ἐθνικοῦ μας θέματος. Ἤδη συνεχίζομεν τόν ἀγῶνα καί ζητοῦμεν ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν νά μᾶς δώση μέ τήν ψῆφον του τήν δύναμιν νά ἐπιτύχωμεν τήν ὁλοκληρωτικήν λύσιν τοῦ προβλήματος, συμφώνως πρός τούς πόθους τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Εἰς ὀξύτατον σημεῖον παρελάβομεν τήν διαχείρισιν τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, μετά τούς βανδαλισμούς τῆς 6ης Σεπτεμβρίου, καί εἶναι δυστυχῶς βέβαιον ὅτι τό μέγεθος, ἡ τραγικότης καί αἱ συνέπειαι τῶν γεγονότων αὐτῶν δέν εἶχον εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπαρκῶς ἐκτιμηθῆ εἰς ὅλην των τήν ἔκτασιν.

»Δέν εἶναι εὔκολον ἐγχείρημα αἱ βαθύταται αὐταί ἠθικαί καί ὑλικαί πληγαί, αἱ ὁποῖαι τόσον ἐγκληματικῶς ἠνοίχθησαν εἰς ὁλόκληρον τό ἔθνος καί ἰδίᾳ εἰς τήν Ὁμογένειαν καί εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, νά ἐπουλωθοῦν. Χωρίς νά ἀγνοοῦμεν τήν χρησιμότητα τῆς ἑλληνοτουρκικῆς καί βαλκανικῆς συμμαχίας καί τήν ἀνάγκην τῆς προστασίας τῆς ἑλληνικῆς Ὁμογενείας, διεκηρύξαμεν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῶν σχέσεών μας μετά τῆς Τουρκίας θά ἐξαρτηθῆ ἀπό τήν παροχήν πλήρους ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἱκανοποιήσεως. Εἶναι γνωστόν ὅτι καθωρίσαμεν τήν πολιτικήν μας εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν μέ τοιαύτην σταθερότητα καί ἀποφασιστικότητα, ὥστε ὄχι μόνον τήν ἐθνικήν μας ἀξιοπρέπειαν νά προστατεύσωμεν, ἀλλά νά προωθήσωμεν τό θέμα τῆς ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως, τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ζημιῶν καί τῆς μελλοντικῆς ἀσφαλείας τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος εἰς ἱκανοποιητικόν βαθμόν. Ὁμιλῶν περί τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς δέν δύναμαι νά μήν ἀναφερθῶ εἰς τούς στενούς δεσμούς οἱ ὁποῖοι μᾶς ἑνώνουν μέ τήν παλαιάν φίλην καί σύμμαχον Γιουγκοσλαβίαν.

»Ἡ συνεργασία μετά τῶν φίλων Γιουγκοσλάβων καθίσταται διαρκῶς εὐρυτέρα καί ἀποδοτικωτέρα, τά ἐξ αὐτῆς δέ ἀγαθά εἶναι ἰδιαιτέρως αἰσθητά εἰς τούς σπουδαιοτέρους τομεῖς τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Τό ἀξιοζήλευτον σημεῖον εἰς τό ὁποῖον εὑρίσκονται αἱ ἑλληνογιουγκοσλαβικαί σχέσεις, παρέ-

χουν ζωντανόν δεῖγμα τοῦ πῶς διαμορφώνονται, πῶς πρέπει νά ρυθμίζωνται καί νά ἐξελίσσωνται αἱ σχέσεις μεταξύ γειτόνων χωρῶν, ὅταν καί ἀπό τά δύο μέρη συντρέχουν αἱ ἀναγκαῖαι πρός τοῦτο προϋποθέσεις, ὅταν ὑπάρχει ἀμοιβαῖος σεβασμός τῶν δικαιωμάτων καί συμφερόντων καί εἰλικρινής διάθεσις καί καλή θέλησις.

»Τοῦτο θά ἔπρεπε νά ἔχουν ὑπ' ὄψιν αὐτῶν ἡ Βουλγαρία καί ἡ Ἀλβανία. Ἀπέναντι καί τῶν δύο αὐτῶν γειτόνων μας ἡ ἐξωτερική μας πολιτική ἐμπνέεται ἀπό ἀναλόγους διαθέσεις καί τείνει πρός τούς ἰδίους σκοπούς. Δέν ἀρκεῖ, ὅμως, διά τήν δημιουργίαν σχέσεων καλῆς γειτονίας μόνον ἡ ἰδική μας εἰλικρίνεια καί καλή θέλησις. Χρειάζεται καί ἀνάλογος στάσις καί ἀνταπόκρισις ἔμπρακτος, καί ἀπό τήν ἄλλην πλευράν, χρειάζεται ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ παρελθόντος, ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐκ τῶν συνθηκῶν ὑποχρεώσεων, ἡ καταβολή τῶν ὀφειλομένων ἐπανορθώσεων, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀποκατάστασις τῶν σχέσεών μας νά στηριχθῆ ἐπί στερεῶν θεμελίων.

»Μέ τήν Ἀλβανίαν εἰδικώτερον τό ζήτημα παρουσιάζεται ἔτι μᾶλλον δυσχερές, διότι μέ τήν χώραν αὐτήν εὑρισκόμεθα ἀκόμη τυπικῶς εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, ἔχομεν δέ νά διακανονίσωμεν ἐκκρεμότητας ἀκόμη σοβαρωτέρας, αἱ ὁποῖαι βαθύτατα συγκινοῦν κάθε ἑλληνικήν ψυχήν. Ὁ ἑλληνικός λαός εἶναι λαός βαθύτατα φιλειρηνικός καί ἐπιθυμεῖ νά εὑρίσκεται εἰς ἀγαθάς σχέσεις μέ ὅλους τούς λαούς τοῦ κόσμου. Θά ἠῦχετο συνεπῶς νά ὑπάρξῃ ἡ δυνατότης πραγματικοῦ διεθνοῦς κατευνασμοῦ καί σταθεροποιήσεως τῆς παγκοσμίου εἰρήνης.

»Τάς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μας ἐπί τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, ἀγροτικῶν καί διοικητικῶν προβλημάτων θά ἀναπτύξω προσεχῶς εἰς ἄλλην πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Γνωρίζω τήν δυσπιστίαν τήν ὁποίαν ἔχετε πρός τά προγράμματα, τά ὁποῖα κατά καιρούς ἐξαγγέλλουν τά διάφορα κόμματα. Μέ τήν εὐκαιρίαν τῆς προσεχοῦς ἐκλογῆς θά ἀκούσητε τά πλέον ἀπίθανα πράγματα καί θά λάβητε, ὅπως κατά τό παρελθόν, ὑποσχέσεις παραδείσων. Ἡ εὐημερία ὅμως τῶν λαῶν δέν δημιουργεῖται διά τῆς δημαγωγίας. Δημιουργεῖται διά τῆς εἰλικρινείας, ἡ ὁποία πρέπει νά διέπῃ τάς σχέσεις ἡγεσίας καί λαοῦ καί ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν δύναμιν τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας. Ἀποφεύγων διά τόν λόγον αὐτόν νά παραπλανήσω τόν λαόν πρόκειται νά ἐξαγγείλω πρόγραμμα τό ὁποῖον δύναται καί πρέπει νά πραγματοποιηθῆ, ἀφοῦ τονίσω ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, διά νά πραγματοποιηθῆ ἡ ἀνόρθωσις τοῦ τόπου, θά ἀπαιτηθῆ ταχεῖα καί καθολική προσπάθεια ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Διά νά ἀναλάβωμεν ὅμως ἐπιτυχῶς μίαν τοιαύτην προσπάθειαν, ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τυγχάνει ἡ ἐξυγίανσις τῆς δημοσίας μας ζωῆς καί ἡ δημιουργία Κράτους σοβαροῦ καί δικαίου. Ὄχι Κράτους βενιζελικοῦ ἤ ἀντιβενιζελικοῦ, δεξιοῦ ἤ ἀριστεροῦ, ἀλλά Κράτους ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ. Πρέπει νά πιστεύσωμεν εἰς τό Κράτος αὐτό καί πρέπει νά σεβώμεθα τό πολίτευμά του καί νά μή σπεύδωμεν μόλις μᾶς ἐνοχλήσῃ εἰς τάς προσωπικάς μας ἐπιδιώξεις, νά ζητοῦμεν τήν μεταρρύθμισίν του, συμφώνως πρός τάς παρορμήσεις τῆς στιγμῆς. Κατά τά τελευταῖα 50 ἔτη μόνον μία Βουλή ἐξήντλησε τήν τετραετίαν της. Εἴχομεν 17 κινήματα καί ἀλλάξαμεν τρεῖς φορές πολίτευμα. Εἴχαμεν δύο δικτατορίας καί πέντε ὑποτιμήσεις τοῦ νομίσματος. Πῶς θέλετε ὑπ' αὐτάς τάς συνθήκας νά ὑπάρξῃ εἰς αὐτόν τόν λαόν εὐημερία καί εὐτυχία, ἀκόμη καί ἄν ἔζῃ βίον γεμᾶτον ἀσφάλειαν καί εἰρήνην;

»Πρέπει νά γίνωμεν Κράτος. Πρέπει νά προσλάβῃ ἡ πολιτική μας διάρθρωσις μίαν μορφήν συγχρονισμένην καί ἀνταποκρινομένην εἰς τάς τάσεις καί τούς διαφορισμούς τοῦ λαοῦ μας. Ὅταν, καταργοῦντες τόν ἐκλογικόν νόμον τῆς εὐρυτάτης περιφερείας, διά τοῦ ὁποίου ἐπεδιώκετο ἡ πόλωσις τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ἐψηφίσαμεν τόν ἰσχύοντα ἐκλογικόν νόμον, πρόθεσίς μας ἦτο νά ὑποβοηθήσωμεν τήν ἐξυγίανσιν καί τήν ἐπ' ἀγαθῷ ἀναμόρφωσιν τοῦ πολιτικοῦ μας βίου. Πρόθεσίς μας ἦτο νά ἀποτρέψωμεν τήν δημιουργίαν ἑνός κονιορτοῦ μικρῶν κομμάτων, τά ὁποῖα δυσχεραίνουν τόν σχηματισμόν ἰσχυρῶν καταστάσεων καί ἀποφεύγοντες τά ἄκρα, νά ἐνισχύσωμεν τά πράγματι δημοκρατικά καί μετριοπαθῆ κόμματα πάσης ἀποχρώσεως, ὥστε νά συναποτελέσουν συγγενεῖς κορμούς καί νά δύνανται οὕτως ὁμαλῶς νά διαδέχωνται ἄλληλα εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Μέ τόν τρόπον αὐτόν ἐπεδιώξαμεν, χωρίς νά ρίψωμεν τήν χώραν εἰς τήν ἀναρχίαν ἑνός κατακερματισμένου Κοινοβουλίου, νά καταστήσωμεν πλέον ἥμερα τά πολιτικά μας ἤθη καί νά ὁδηγήσωμεν τήν χώραν εἰς τόν μέσον δρόμον τοῦ μέτρου καί τῆς ἰσορροπίας, τόν δρόμον τῆς πραγματικῆς δημοκρατίας καί τῆς γνησίας ἑλληνικῆς σκέψεως. Ἀντί ὅμως νά ἐκτιμηθοῦν ἀπό τούς ἀντιπάλους μας αἱ σκέψεις μας αὐταί, ἀντί νά κατανοηθοῦν αἱ δυνατότητες τάς ὁποίας τούς παρέσχομεν, ἐξαρθέντες ὑπεράνω κομματικῶν ὑπολογισμῶν, παριστάμεθα σήμερον πρό τοῦ θλιβεροῦ θεάματος μιᾶς ἀθεμίτου συμμαχίας, ἡ ὁποία ἀπετέλει τήν ἐπίμονον ἐπιδίωξιν τῶν ὄπισθεν τοῦ Παραπετάσματος Ἑλλήνων προδοτῶν. Ὁ κομμουνισμός, ἐφαρμόζων τήν δι' ὅλας τάς δυτικάς χώρας χαραχθεῖσαν πολιτικήν, συστηματικῶς ἐπεδίωξε καί ἐν τέλει ἐπέτυχε τήν συνεργασίαν αὐτήν. Δέν ἔχουν σημασίαν οἱ ὅροι τῆς συνεργασίας, καίτοι καί αὐτοί, προσεκτικά ἐξεταζόμενοι, ἐλέγχονται ἐπικίνδυνοι διά τήν χώραν. Σημασίαν ἔχει ἡ ἀρχή τῆς συνεργασίας. Καί ὅταν ἱδρύθη τό πρῶτον ΕΑΜ, οἱ τιθέμενοι εἰς τούς συνεργάτας τῶν κομμουνιστῶν ὅροι ἦσαν ἀθωότατοι, ἀλλά ἐν τῇ τεχνικῇ τῆς ἐφαρμογῆς μετετρέποντο εἰς ἀθραύστους τροχοπέ-

δας. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ἰδία τύχη περιμένει καί τούς μή διδαχθέντας ἀπό τά παλαιά των παθήματα. Καί τό τί μέν θά πάθουν ἐκ τῶν ἰδίων των ἁμαρτιῶν αὐτοί, ὀλίγον μᾶς ἐνδιαφέρει. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅμως ἡ περιπέτεια εἰς τήν ὁποίαν εἶναι δυνατόν νά ριφθῆ ἡ χώρα διά τῆς ὑποταγῆς μιᾶς ἐθνικόφρονος ἀντιπολιτεύσεως εἰς τά κελεύσματα τοῦ κομμουνισμοῦ.

»Ἀντί οἱ ἐθνικόφρονες ἀντίπαλοί μας, ἔστω καί ἡνωμένοι, νά ἀμιλλῶνται μαζί μας εἰς τόν εὐγενῆ ἀγῶνα τῆς ἀναζητήσεως τοῦ καλυτέρου τρόπου τῆς βελτιώσεως τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ μας, ἀντί νά ἀναβιβάζουν τόν πολιτικόν ἀνταγωνισμόν εἰς ὑψηλότερον πάντοτε ἐπίπεδον, φοβοῦμαι ὅτι διά λόγους κατ' ἐξοχήν προσωπικούς νοθεύουν τήν πολιτικήν μας ζωήν καί ἀπειλοῦν νά δημιουργήσουν τό χάος. Ἡμεῖς δέν θά τούς ἀκολουθήσωμεν εἰς τόν ὀλισθηρόν τοῦτον δρόμον. Καί δέν θά τούς ἀκολουθήση καί ὁ λαός. Ἐν τῇ εὐθυκρισίᾳ του δέν πρόκειται νά δώση τήν ψῆφον του εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἄν μή τι χεῖρον, θά μετατρέψουν μόνοι των τήν νίκην των εἰς ἥτταν, εἰς ἥτταν ἰδικήν των καί εἰς ἥτταν τοῦ ἔθνους. Δέν ἐπιτρέπεται νά ὑπερψηφισθοῦν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐκ τῶν διαφορῶν των δέν θά εἶναι εἰς θέσιν νά σχηματίσουν Κυβέρνησιν, ἐκτός ἄν δημιουργήσουν μίαν Κυβέρνησιν ὁμοίαν πρός τήν τῆς Ἀπελευθερώσεως. Ἀνθρώπους ἀνικάνους νά ἐργασθοῦν ἡνωμένοι δι' οἱονδήποτε θετικόν ἔργον; Μέ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι δέν ὀρρωδοῦν, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καί χωρίς συναίσθησιν τῶν κινδύνων πού προκαλοῦν, νά βαδίζουν χέρι μέ χέρι μέ τήν προδοτικήν ἄκραν Ἀριστεράν, μέ μόνον σκοπόν τήν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας, δέν εἶναι δυνατόν νά κυβερνηθῆ αὐτός ὁ τόπος καί νά ἐπιτελεσθῆ ἔργον δημιουργικόν. Ἀλλά μέ τοιούτους ἀντιπάλους δέν νομίζομεν ὅτι πρέπει νά ἀσχοληθῶμεν περισσότερον. Ἀνήκουν εἰς τό παρελθόν καί ἡμεῖς ἀνήκομεν εἰς τό μέλλον. Τό μέλλον εἶναι ἰδικόν μας. Οἱ καιροί ἐπείγουν καί δέν νομίζω ὅτι καί ἡμεῖς καί ἐσεῖς πρέπει νά χάνωμεν τόν καιρόν μας εἰς τήν ἄρνησιν τῆς ἀρνήσεως. Ἄς στρέψωμεν μέ αἰσιοδοξίαν ὁλόκληρον τήν δύναμιν τῆς ψυχῆς μας πρός τό δημιουργικόν ἔργον τοῦ μέλλοντος. Διά νά γίνη πραγματικότης τό ἔργον αὐτό ὅπως τό ὁραματιζόμεθα, δέν πρέπει νά ἀναλάβη τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας ἕνα ἀνοργάνωτον, ἀπείθαρχον συνονθύλευμα ἀλληλοσπαρασσομένων φατριῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων θά κυριαρχοῦν ἐντέχνως τά ἀντεθνικά στοιχεῖα. Διά νά γίνη ἔργον δημιουργικόν πρέπει ἕνα νέον συγχρονισμένον πολιτικόν κόμμα νά ὁπλισθῆ ἀπό τόν λαόν μέ τήν ἀπαραίτητον δύναμιν. Πρέπει νά ἀναλάβη τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας μας Κυβέρνησις ὄχι κατ' ἐπίφασιν, ἀλλ' ἀληθῶς ἰσχυρά ὄχι μόνον ἀπό τόν ἀριθμόν τῶν ψήφων πού θά τῆς δώσητε, ἀλλά ἀπό τήν ἑνότητα, τήν σύμπνοιαν καί τήν ἐσωτερικήν της πειθαρχίαν.

»Αὐτήν τήν πρώτην ἀρετήν σεμνύνεται ὅτι τήν ἔχει ἡ Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις. Ἡμεῖς, ἀγαπητοί φίλοι, σᾶς ὑποσχόμεθα ἰσχυράν, δυναμικήν, ὁμονοοῦσαν καί δημιουργικήν Κυβέρνησιν. Τά ὅσα ἐπετελέσθησαν ἐντός τριῶν μηνῶν, ὑπό τάς πλέον δυσμενεῖς συνθήκας, πρίν ἤ πραγματοποιηθῆ ἡ βαθεῖα ἀνανέωσις τοῦ κινήματός μας, τά ὅσα ἐπετελέσθησαν εἰς τόν τομέα τῶν δημοσίων ἔργων, ἐντός σχετικοῦ βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, ἀποτελοῦν τήν ἀπόδειξιν καί παρέχουν τήν ἐγγύησιν τοῦ τί εἶναι δυνατόν νά ἐπιτελέσωμεν, ἐάν ὁ λαός μᾶς ἐνισχύση διά τῆς ψήφου του. Ἀγαπητοί φίλοι, εἶπα εἰς τήν ἱδρυτικήν διακήρυξιν τοῦ νέου κόμματός μας, ὅτι ἡ Ἑλλάς δύναται νά ἀλλάξη μορφήν καί ὁ λαός της μοῖραν. Αὐτή ἡ ὁμολογία πίστεως δέν εἶναι κενός λόγος. Γνωρίζετε ἄλλωστε ὅτι δέν εἶμαι ἄνθρωπος τῶν λόγων. Πιστεύω ὅτι ἄν συμμερισθῆτε μαζί μου αὐτήν τήν ἐλπίδα καί αὐτήν τήν πίστιν, ἄν θελήσητε νά ξεκινήσητε μαζί μου διά τόν ὡραῖον αὐτόν ἀγῶνα, ὁ ταλαιπωρημένος αὐτός τόπος θά ἴδη ταχέως καλυτέρας ἡμέρας. Ἀπευθύνομαι ὡς Ἕλλην πολίτης, πρός ὅλους τούς Ἕλληνας πολίτας. Ἀπευθύνομαι, αὐτήν τήν στιγμήν, ὡς Μακεδών πρός τούς Μακεδόνας. Ἀπευθύνομαι ὡς νέος πρός τούς νέους. Ἀπευθύνομαι πρός ὅσους δέν παρελθοντολογοῦν, δέν φοβοῦνται τήν πρόοδον καί τάς ἐπιβαλλομένας κοινωνικάς μεταρρυθμίσεις, πρός ὅλους ὅσοι δέν εἶναι αἰχμάλωτοι τῶν μεγάλων ὠργανωμένων συμφερόντων ἀλλά καί πρός ὅσους δέν ἐπιδιώκουν τήν ἀναρχίαν καί τήν ἀποσύνθεσιν.

»Ἀπευθύνομαι πρός ὅσους δέν πιστεύουν εἰς τήν ξεπερασμένην θεωρίαν τῶν ταξικῶν ἀγώνων ἀλλά εἰς τήν ἁρμονικήν συμβίωσιν καί σύνθεσιν ὅλων τῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας. Ἀπευθύνομαι τέλος πρός ὅλους ὅσοι ὑπεράνω κάθε προσωπικῆς πικρίας, κάθε συμφέροντος ἀτομικοῦ, θέτουν τήν Ἑλλάδα. Ἀπευθύνομαι πρός ὅλους ὑμᾶς καί σᾶς καλῶ νά ὑποστηρίξετε τήν προσπάθειάν μας. Ἔχετε νά ἐκλέξετε μεταξύ θέσεως καί ἀρνήσεως, μεταξύ δημιουργίας καί ἀποσυνθέσεως καί εἶμαι βέβαιος ὅτι θά προτιμήσετε τήν ζωήν καί τήν δημιουργίαν».

Εὐθύς μετά τήν ὁμιλία του στήν Θεσσαλονίκη ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐπισκέφθηκε τήν ἰδιαίτερη περιφέρειά του καί, ἀφοῦ ἀπηύθυνε σύντομους χαιρετισμούς στούς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ στά χωριά κατά μῆκος τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ, μίλησε τό ἴδιο ἀπόγευμα, μέ καταφανῆ συγκίνηση, πρός τούς συμπολίτες του Σερραίους:

«Ἀγαπητοί Σερραῖοι, δοξάζω τόν θεόν διότι μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νά σᾶς ἐπισκεφθῶ ὡς πρωθυπουργός τῆς χώρας καί νά σᾶς ζητήσω νά μέ περιβάλετε διά τῆς ἐμπιστοσύνης σας καί εἰς τό μέλλον.

»Ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνην

μου διότι μέ τήν ἐμπιστοσύνην σας καί τήν ἀγάπην σας συνετελέσατε νά εὑρίσκωμαι ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκομαι σήμερον. Ἐπεθύμουν ἐπίσης νά σᾶς παράσχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐδικαίωσα τήν ἐμπιστοσύνην σας, τήν ὁποίαν ἐστηρίξατε ἐπ' ἐμοῦ καί σᾶς βεβαιῶ ὅτι οὐδέποτε θά δώσω ἀφορμήν εἰς τό μέλλον νά μεταμεληθῆτε διότι σταθερῶς μέ ἐμπιστεύεσθε. Ὁ ἀνίερος συνασπισμός τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀποτελεῖ ἕνα προηγούμενον ἐπικίνδυνον διά τάς προσεχεῖς ἐξελίξεις τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς.

»Συνησπίσθησαν διά νά ἀποτρέψουν τήν ἐπικράτησίν μου. Τούς πληροφορῶ ὅτι ὁ λαός ἔχει πικράν πεῖραν τοῦ παρελθόντος. Καί ἄν μέρος τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου ἀπώλεσε τήν μνήμην του, ὁ ἑλληνικός λαός τήν διατηρεῖ.

»Συνασπισμοί πολιτικοί, οἱ ὁποῖοι γίνονται χωρίς εὐθύνας πολιτικάς, χωρίς πολιτικούς σκοπούς, μέ σκοπόν νά ἀποτρέψουν τήν ἐπικράτησιν τοῦ Καραμανλῆ καί νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐξουσίαν, εἶναι συνασπισμοί οἱ ὁποῖοι μοιραίως θά καταδικασθοῦν ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν.

»Ἀγαπητοί μου συμπολῖται, πρό ὀλίγου ὁμιλῶν εἰς τήν Θεσσαλονίκην ἀνέπτυξα διά μακρῶν τάς ἀπόψεις τοῦ κόμματός μου ἐπί τῶν ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς καί ἐσωτερικῆς μας πολιτικῆς. Δέν θά ἤθελα νά μακρηγορήσω καί συνεπῶς νά σᾶς καταπονήσω. Θά ἤθελα μόνον νά σᾶς παράσχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι, ὅπως ὑπῆρξα πιστός καί τίμιος ὑπηρέτης σας ἐπί μίαν 20ετίαν, θά ἐξακολουθήσω νά ἀγωνίζωμαι διά τόν λαόν, ἀπό τά σπλάχνα τοῦ ὁποίου ὁ ἴδιος προέρχομαι.

»Θά ἤθελα, πρίν τερματίσω τήν ὁμιλίαν μου, νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τῶν ἀγαπημένων μου Σερραίων ἐπί τῶν ἀσχημιῶν τῶν πολιτικῶν, αἱ ὁποῖαι διαπράττονται τόν τελευταῖον καιρόν εἰς τήν χώραν μας. Ἄνθρωποι ὑβρισθέντες μεταξύ των, συκοφαντηθέντες μεταξύ των, νά κατορθώνουν αὐτό πού καί ἕνας φιλότιμος πολίτης θά ἠρνεῖτο, νά ἀνταλλάσσουν χειραψίαν. Συνασπίζονται πολιτικῶς χωρίς νά ἔχουν κοινάς ἐπιδιώξεις μέ μόνον τόν σκοπόν τήν κατάκτησιν τῆς ἐξουσίας. Εἶναι σημεῖα τῶν καιρῶν. Ἐάν ὁ ὑγιής λαός δέν ἀντιδράση κατά τῆς προσπαθείας αὐτῆς, τῆς νοθεύσεως τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς καί τῆς δημιουργίας πολιτικοῦ χάους, ὁ λαός θά εὑρεθῆ εἰς τήν ἀνάγκην συντόμως νά μεταμεληθῆ. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἔχω βαθεῖαν τήν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης, τήν ὁποίαν ἔχω αὐτήν τήν στιγμήν ἔναντι τῆς χώρας. Θά διεξαγάγω τόν ἀγῶνα αὐτόν μέ πίστιν, ἐνθουσιασμόν καί πεῖσμα ἐθνικόν, στηριζόμενος εἰς τήν ἐμπιστοσύνην καί μόνον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἀγαπητοί Σερραῖοι, ἐπιθυμῶ νά σᾶς ἐκφράσω καί πάλιν τήν εὐγνωμοσύνην μου διά τήν ἐμπιστοσύνην, μέ τήν ὁποίαν μέ περιβάλλετε καί διά τήν ἀγάπην μέ τήν ὁποίαν μέ ὑπεδέχθητε, καί νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι θά σταθῶ πάντοτε εἰς τό ὕψος τῆς συμπαθείας, εἰς τό ὕψος τῆς ἐμπιστοσύνης σας.

»Δέν θά ὑπάρξη ποτέ περίπτωσις νά μεταμεληθῆτε διότι ἐστάθητε συμπαραστάται μου, διότι μοῦ ἐδείξατε τήν ἀγάπην σας καί τήν ἐμπιστοσύνην σας. Σᾶς εὐχαριστῶ καί πάλιν, ἀγαπητοί μου Σερραῖοι».

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέχισε τήν περιοδεία του κατά τίς δύο ἑπόμενες ἡμέρες, 23 καί 24 Ἰανουαρίου, μέ τήν ἐπίσκεψη τῆς κεντροδυτικῆς Μακεδονίας.

Συγκεκριμένα, μέ ἀφετηρία τή Θεσσαλονίκη, ὅπου καί διανυκτέρευσε, ἐπισκέφθηκε τήν Κατερίνη, τά Γιαννιτσά, τήν Ἔδεσσα, τή Φλώρινα, τό Ἀμύνταιο καί τήν Καστοριά, τήν πρώτη ἡμέρα, καί τό Ἄργος Ὀρεστικό, τήν Κοζάνη, τή Βέροια, τή Νάουσα καί τήν Ἀλεξάνδρεια, τήν ἑπομένη. *«Ἡ Βόρειος Ἑλλάς»*, εἶχε τήν εὐκαιρία νά τονίσει, *«εἶναι ἡ περιφέρεια, ἡ κατ' ἐξοχήν πολυβασανισμένη, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην γαλήνης, ἡσυχίας καί ἀνασυγκροτήσεως. Βοηθῆστε με καί δέν θά μετανοήσετε... Κατά τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς δύο κόσμοι συναντῶνται εἰς μίαν πρωτοφανῆ ἐκλογικήν σύγκρουσιν, ὁ παλαιός κόσμος καί ὁ νέος. Ἦλθεν ἡ στιγμή νά ἀποφανθῆτε διά τό μέλλον σας. Μάχομαι μόνος ἐναντίον ὅλων καί εἶμαι βέβαιος ὅτι θά τούς νικήσω, διότι ἔχω μαζί μου τόν λαόν».*

Ὁ ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Κ. Καραμανλῆ στή Θεσσαλονίκη ἔγινε δεκτός μέ εὐνοϊκά σχόλια ἀπό εὐρύτερη μερίδα τῆς κοινῆς γνώμης. «Μέ τόν λόγο του», παρατήρησε χαρακτηριστικά τό «Βῆμα», «ὁ πρωθυπουργός ἐπεβεβαίωσε τήν φήμη του ὡς σεμνοῦ καί εὐπρεποῦς πολιτικοῦ»[247]. Ἡ «Καθημερινή», ἐξάλλου, δημοσίευσε τό ἀκόλουθο σχόλιο μέ τόν τίτλο «Ἀλλαγή»:

Τόσον εἰς τόν λόγον του τῆς Θεσσαλονίκης ὅσον καί εἰς ἐκείνους πού ἐξεφώνησεν εἰς τάς ἄλλας μακεδονικάς πόλεις, τάς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὁ κ. Καραμανλῆς, ἔθεσε μέ αὐστηράν θετικότητα τά προβλήματα τῆς ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Χωρίς ρητορικά πυροτεχνήματα, ἀπό τά ὁποῖα ἐχόρτασεν ὁ ἑλληνικός λαός, μέ ἁπλότητα δωρικήν, ἀλλά καί μέ πείθουσαν ἐπιχειρηματολογίαν, ἔδωσε μίαν παραστατικήν εἰκόνα τῶν ὅσων ἔπραξεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τό τρίμηνον μόλις τῆς ζωῆς της εἰς ὅλους τούς τομεῖς καί ἐξήγησε τήν ἔννοιαν τῆς ἱδρύσεως καί τήν ἀποστολήν τῆς Ἐθνικῆς Ἑνώσεως, ὡς φορέως μιᾶς οὐσιαστικῆς καί ἀνταποκρινομένης εἰς τάς σημερινάς ἐθνικάς καί κοινωνικάς ἀνάγκας ἀλλαγῆς. Τό σύνθημα τῆς ἀλλαγῆς δέν εἶναι νέον. Τό ἐπηγγέλθησαν κατά καιρούς διάφορα κόμματα, ἀλλά δέν ἠμπόρεσαν νά κάμουν βῆμα, διότι δέν εἶχαν τήν δύναμιν νά ἀποκολληθοῦν ἀπό τό παρελθόν καί τήν σκωρίαν του. Τό ἐπαγγέλλεται καί τό σημερινόν πανάθλιον μωσαϊκόν τῆς ἀντεθνικῆς συμμαχίας, διότι δέν ἀμφιβάλλει, προφανῶς, ὅτι ἄν κατώρθωνε νά παραπλανήση τόν λαόν καί νά ἀποσπάση τήν ψῆφον του θά ἔκαμε,

πράγματι τήν ἀλλαγήν πρός τά... ἀριστερώτερα. Ἡ Ἐθνική Ἕνωσις ἐπαγγέλλεται τήν ἀλλαγήν, διότι ἔχει τήν δύναμιν καί τήν θέλησιν καί τήν ἱκανότητα νά τήν πραγματοποιήση μέ τό δημιουργικόν περιεχόμενον πού ἀπαιτεῖ ἡ ἐθνική καί ἡ κρατική ἀνάγκη.

Στήν πρώτη προεκλογική ἔξοδο τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ὡς ἀρχηγοῦ κόμματος, ἀναφέρεται καί παραστατική δημοσιογραφική ἀνταπόκριση ἀπό τόν Κ. Ζαφειρόπουλο:

Οἱ μυριάδες τοῦ κόσμου πού ὠθοῦντο εἰς τόν σιδηροδρομικόν σταθμόν τήν περασμένην Κυριακήν, ἐπέμενον νά τόν σηκώσουν εἰς τά χέρια. Ἔπιασαν τό αὐτοκίνητον, τόν ὑπεχρέωσαν νά ἐξέλθη, καί αὐτοί οἱ ψύχραιμοι ἐξ ἰδιοσυγκρασίας Μακεδόνες τόν ἐσήκωσαν εἰς τά χέρια διά νά τόν ἐπιδείξουν ὡς ἰδικόν τους ἄνδρα, ἰδικόν τους παιδί, εἰς ποίους; Εἰς τούς ἄλλους Μακεδόνας πού ἐχειροκροτοῦσαν καί ἐζητωκραύγαζαν καί ὡρύοντο ἀπό τήν συγκίνησιν καί τόν ἐνθουσιασμόν. Ὅταν μετ' ὀλίγον ἡ ἀνθρωποθάλασσα τόν ἀντίκρυζεν, ὑψηλά εἰς τόν ἐξώστην τῆς ὁδοῦ Ἀριστοτέλους, τόν ἐκαμάρωνε διά τήν εὐθύτητα μέ τήν ὁποίαν ὠμίλει. Ἦτο ὁ κ. Καραμανλῆς τήν στιγμήν ἐκείνην εἴδωλον καί ἐλπίς πολλῶν μυριάδων λαοῦ πού ἔβλεπον εἰς τήν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν του τόν θαρραλέον καί ἀποφασιστικόν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ἡ σκέψις ἦτο διαυγής ὅπως τό κρύσταλλον. Καί ὅταν, τερματίζων τό ἀπό χειρογράφου λόγον του — ἀλλά διατί κατηγορήθη διότι ἐξεφώνησεν ἀπό χειρογράφου τόν πρῶτον προεκλογικόν λόγον — ἐβεβαίωσεν ὅτι δέν φοβᾶται διότι ὅλοι συνεμάχησαν ἐναντίον του καί δέν φοβᾶται, διότι μαζί του εἶναι ὁ λαός, καί πολλαί μυριάδες ἐξέσπασαν εἰς οὐρανομήκη διαβεβαίωσιν πίστως καί ἀφοσιώσεως. Τό μυστικόν τοῦ κ. Καραμανλῆ εἶναι ὅτι γίνεται πιστευτός ἀπό τόν λαόν, τόν ὁποῖον σαγηνεύει μέ τό θάρρος του, τήν πίστιν του εἰς ὅ,τι λέγει καί τήν ἄδολον ἀφοσίωσίν του εἰς τάς ὡρισμένας σταθεράς ἀρχάς πού πιστεύει.

Ἐπεχείρησαν μερικοί νά συγκρίνουν τήν προχθεσινήν συγκέντρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης μέ ἐκείνην τοῦ 1952 κατά τήν ὁποίαν ὡμίλησεν ὁ ἀείμνηστος στρατάρχης Παπάγος καί συναγάγουν συμπεράσματα διά τόν ὄγκον καί τόν ἐνθουσιασμόν. Ἡ ἰδέα τῆς συγκρίσεως εἶναι ἀτυχής. Ὅσοι εἶχαν τήν εὐκαιρίαν νά παρακολουθήσουν καί τάς δύο συγκεντρώσεις, ἀδιστάκτως βεβαιώνουν ὅτι ἡ προχθεσινή ἦτο σημαντικῶς ὀγκοδεστέρα καί πολύ περισσότερον ἐκκρηκτική. Ἀλλά ποῦ ὀφείλεται αὐτό; Ὁ ἀείμνηστος στρατάρχης ὑπῆρξε μία προσωπικότης πού ἐνέπνεεν εἰς τάς μάζας πολλήν ἐκτίμησιν, ἀπεριόριστον σεβασμόν καί ἂν θέλετε δέος. Ἡ ἱστορία του, οἱ ἀγῶνες του, οἱ δάφνες μέ τάς ὁποίας εἶχε καλυφθῆ, ἐκρατοῦσαν τόν κοινόν πολίτην εἰς ἀπόστασιν πλημμυρισμένην ἀπό θαυμασμόν καί σεβασμόν. Ὁ σημερινός πρωθυπουργός εἶναι ἄλλη περίπτωσις, ἐντελῶς διαφορετική. Ἔχει τό εἰδικόν προσόν νά πλησιάζη, νά προσελκύη, νά ἐμπνέη αἰσθήματα ἀγάπης, φιλίας καί ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης. Κατέχει δηλαδή τό μυστικόν νά συνδέεται προσωπικῶς ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΡΕ μέ τόν κοινόν πολίτην, νά δημιουργῆ δεσμόν. Ὑπῆρξαν, ἐπομένως, ἐντελῶς διαφορετικαί αἱ συγκεντρώσεις τοῦ ἀειμνήστου στρατάρχου ἀπό τάς σημερινάς ἑνός λαϊκοῦ ἡγέτου πού ἐξεπήδησεν ἀπό τά σπλάχνα τοῦ λαοῦ, χάρις εἰς τάς ἱκανότητάς του καί τάς ἀρετάς του καί ἠγωνίσθη ὅπως ὅλα τά παιδιά εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς ἰδιωτικῆς καί τῆς δημοσίας ζωῆς διά νά φθάση ἐκεῖ πού ἔφθασε. Καί ἀκριβῶς, ἐπειδή γνωρίζει τόν πόνον καί ἔχει ὁ ἴδιος δοκιμάσει τάς καθημερινάς πικρίας τῆς ζωῆς τῶν λαϊκῶν τάξεων, αἰσθάνεται εὐδιάθετον τήν ἀνάγκην νά σκύψη καί ν' ἀκούση τό παράπονον τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλά ἡ μάζα πού ἔχει ἀνεπτυγμένην τήν διαίσθησιν ἀντιλαμβάνεται ποιός εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού τήν πονεῖ καί τήν καταλαβαίνει. Αὐτή εἶναι ἡ στενή ψυχική ἐπαφή τοῦ ἡγέτου μέ τόν λαόν πού εἶχε μίαν μεγαλειώδη ἐκδήλωσιν εἰς ὅλας τάς συγκεντρώσεις τῆς Μακεδονίας[248].

25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ψηφίζεται ἀπό τή Βουλή νόμος γιά τήν ὑποχρεωτική τυποποίηση τῶν νωπῶν ἀγροτικῶν προϊόντων καί τήν ἵδρυση κεντρικῶν καί τοπικῶν ἀγορῶν σ' ὁλόκληρη τήν ἐπικράτεια. Σέ ἀναλυτικό εἰδησεογραφικό δελτίο πού ἀναφέρεται στό περιεχόμενο τοῦ νέου νόμου, ἐπισημαίνονται, προεισαγωγικά, τά ἀκόλουθα:

Ὁ νόμος αὐτός, τυχών ἰδιαιτέρας προσοχῆς ὑπό τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν, καταρτισθείς δέ κατά τό πρότυπον ἰσχυόντων ἀλλαχοῦ, ἀποτελεῖ τό πλαίσιον ἐντός τοῦ ὁποίου θά εἶναι δυνατόν νά κινηθοῦν εὐχερῶς τά ἁρμόδια ὑπουργεῖα Οἰκονομικῶν, Ἐμπορίου καί Γεωργίας ὥστε διά Βασιλικοῦ Διατάγματος νά ὀργανώσουν τά τῆς ἀγορᾶς ἀγροτικῶν προϊόντων ἐν τῇ χώρᾳ μας.

Διά τοῦ νόμου τούτου προβλέπεται ἡ κατά στάδια ὀργάνωσις τοῦ ἐμπορίου τῶν φρούτων καί λαχανικῶν: 1) διά τῆς τυποποιήσεως τῶν σχετικῶν προϊόντων εἰς τούς τόπους παραγωγῆς, 2) τῆς συστάσεως τοπικῶν ἀγορῶν καί ὑποχρεωτικῶν δημοσίᾳ πωλήσεων εἰς κεντρικά σημεῖα τῶν παραγωγικῶν περιφερειῶν καί 3) διά τῆς ἱδρύσεως δύο μεγάλων συγχρονισμένων κεντρικῶν ἀγορῶν χονδρικῆς πωλήσεως εἰς τάς Ἀθήνας καί τήν Θεσσαλονίκην.

Διά τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνωτέρω προγράμματος ἐπιδιώκεται ἡ προστασία τόσον τοῦ παραγωγοῦ ὅσον καί τοῦ καταναλωτοῦ, ἡ μείωσις τοῦ κόστους διαθέσεως διά τοῦ περιορισμοῦ τῆς φθορᾶς τῶν λίαν φθαρτῶν νωπῶν προϊόντων, ὁ ἐξοστρακισμός τῶν πολλῶν διαμέσων, τέλος δέ ἡ αὔξησις τῆς προσφορᾶς τόσον εἰς τήν ἐσωτερικήν ὅσον καί τήν ἐξωτερικήν ἀγοράν[249].

29-30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς συνεχίζει τήν προεκλογική περιοδεία του μέ τήν ἐπίσκεψη τῶν πόλεων καί τῆς ὑπαίθρου τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος.

Σχετικό εἶναι τό ἀκόλουθο εἰδησεογραφικό δελτίο:

Τά Ἰωάννινα, ἡ Πρέβεζα, ἡ Ἄρτα, τό Ἀγρίνιον, τό Μεσολόγγιον, ἡ Ναύπακτος, τό Λιδωρίκι, ἡ Λεβάδεια καί αἱ μεταξύ αὐτῶν κωμοπόλεις καί τά χωρία συνηγωνίσθησαν εἰς ἐνθουσιασμόν καί παντοίας ἐκδηλώσεις τήν Θεσ-

σαλονίκην καί τάς ἄλλας περιοχάς τῆς Βορείου Ἑλλάδος κατά τήν δευτέραν προεκλογικήν περιοδείαν τοῦ πρωθυπουργοῦ καί ἀρχηγοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως κ. Κ. Καραμανλῆ. Διεδήλωσαν οὕτω τήν πίστιν των καί τήν ἐκτίμησίν των πρός τόν πολιτικόν ἄνδρα ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται ἠθικήν γραμμήν εἰς τήν πολιτικήν ζωήν τοῦ τόπου, δημιουργικήν ἐργασίαν καί σταθερότητα διακυβερνήσεως τῆς χώρας. Οὐδέποτε εἰς τά χρονικά τῶν προεκλογικῶν ἀγώνων ὁ λαός ἔδειξε τόσον ἐνθουσιασμόν διά πολιτικόν ἄνδρα. Καί τοῦτο διότι γνωρίζει καί πιστεύει ὅτι ὅσα ὑπόσχεται ὁ κ. πρωθυπουργός θά πραγματοποιηθοῦν.

Αἱ ἐκδηλώσεις του ἦσαν ζωηρότεραι ἐκείνων μέ τάς ὁποίας ὑπεδέχθη τόν ἀείμνηστον στρατάρχην Α. Παπάγον εἰς τάς προεκλογικάς περιοδείας του. Καί ἡ δευτέρα προεκλογική περιοδεία τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ κατέδειξε πόσον ἀπόλυτος εἶναι ἡ ἐπαφή λαοῦ καί ἡγέτου, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τήν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ἑλλάς θά εὑρεθῆ τήν ἐπομένην τῆς 19ης Φεβρουαρίου εἰς τήν ἐθνικήν ὁδόν πού τῆς διανοίγει ἡ Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις.

Ἄνω τῶν 10.000 ἦσαν οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τάς Ἰωάννινα διά νά ἐπευφημήσουν τόν κ. πρωθυπουργόν. Περί τάς 4.000 εἰς τήν Πρέβεζαν, ὑπερδιπλάσιοι εἰς τό Ἀγρίνιον καί σχεδόν ὁλόκληρος ὁ πληθυσμός εἰς τάς ἄλλας πόλεις ὑπεδέχθησαν τόν κ. Καραμανλῆν διά νά τόν ἀκούσουν ὁμιλοῦντα καί νά τόν ἐπευφημήσουν.

Ὁ κ. πρωθυπουργός, συγκεκινημένος ἐκ τῆς ὑποδοχῆς, ὡμίλησε πρός τούς ἐνθουσιώδεις ἀκροατάς του τήν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας.

«*Ἠδυνάμην*», εἶπεν εἰς τούς λόγους του, «*νά παραμείνω εἰς τήν ἀρχήν μέχρι τοῦ φθινοπώρου. Ἐν τούτοις ἐπροτίμησα τήν λύσιν τῶν ἐκλογῶν, διά νά δοθῆ ἡ εὐκαιρία εἰς τόν λαόν νά ἐκφράση τήν θέλησίν του καί νά μή παραμείνη ἡ χώρα εἰς ἐπιβλαβῆ προεκλογικήν ἐκκρεμότητα ἐπί τόσον μακρόν χρονικόν διάστημα, καθ' ἥν στιγμήν πολυάριθμα ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά ζητήματα ἀπαιτοῦν δημιουργικήν ἀντιμετώπισιν. Ὁ ἐκλογικός νόμος διετυπώθη κατά τρόπον δίδοντα τήν δυνατότητα εἰς τάς παρατάξεις τοῦ Κέντρου νά ἐπιτύχουν ἐκπροσώπησιν χωρίς νά συμπράξουν μέ τούς κομμουνιστάς. Τά παλαιά ὅμως κόμματα ἀπεφάσισαν νά συνεργασθοῦν μέ τούς κομμουνιστάς ἀποδεικνύοντα οὕτω ὅτι δέν ἔχουν λαϊκόν ἔρεισμα.*

»*Δέν θέλω*», εἶπε, «*νά προκαλέσω τόν ἐκφοβισμόν καί νά ἐπωφεληθῶ ἐκλογικῶς. Ἀλλά ὁ τόπος ἔχει μακράν καί πικράν πεῖραν τῶν συμπράξεων μέ τόν κομμουνισμόν. Δέν δύναμαι ἐπομένως νά ἀποκρύψω ἀπό τόν ἑλληνικόν λαόν ὅτι ἡ κατάστασις, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς συνεργασίας μέ τούς κομμουνιστάς ἐπιβάλλει εἰς αὐτόν νά ἀντιδράση ἐγκαίρως καί ὑγιῶς. Τήν πολιτικήν τῆς συνεργασίας μετά τοῦ κομμουνισμοῦ τήν ἐδοκίμασαν οἱ ἴδιοι πολιτικοί πού τήν ἐφαρμόζουν καί πάλιν, πρό 12ετίας, εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί ὅλοι γνωρίζουν τά ἀποτέλεσματά της.*

»*Ἀποφασισμένοι νά προστατεύσωμεν τήν ἀσφάλειαν καί τήν γαλήνην τοῦ τόπου ἀπεδύθημεν εἰς τόν παρόντα σκληρόν καί τραχύν ἀγῶνα, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἔχομεν συμπαραστάτην μας τόν ἑλληνικόν λαόν.*

»*Ὑποσχόμεθα Κυβέρνησιν σταθεράν, ὁμοιογενῆ, δυναμικήν, δημιουργικήν. Οἱ ἀντίπαλοί μας ὑπόσχονται τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς, τήν καθιέρωσιν τῆς ἀναλογικῆς μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἐάν αἱ νέαι ἐκλογαί δι' ἀναλογικῆς δέν ἀποδώσουν βιώσιμον Κυβέρνησιν, ὅπως καί δέν θά ἀποδώσουν, θά γίνη νέα διάλυσις τῆς Βουλῆς καί νέαι ἐκλογαί.*

»*Κατέρχομαι εἰς τόν ἀγῶνα μόνος ἐναντίον ὅλων, διότι πιστεύω ὅτι, ἐάν δέν ἀποφύγωμεν τό πνεῦμα τῶν κομματικῶν συμβιβασμῶν, δέν εἶναι δυνατόν νά φανῶμεν χρήσιμοι εἰς τόν τόπον.*

»*Ἠρνήθην κάθε πολιτικόν συμβιβασμόν διά νά δώσω τό παράδειγμα ἤθους καί εὐπρεπείας. Ὁ λαός δύναται ἀπό τάς χεῖρας μας νά πάρη τήν ἀλλαγήν. Βοηθῆστε με νά σᾶς βοηθήσω*».

Ἐτόνισεν ἐπίσης τήν ὑποχρέωσιν πού ἔχει ὁ λαός νά ἀντιδράση εἰς τήν περιπέτειαν πού τοῦ ἑτοιμάζουν τά συνεργαζόμενα μέ τούς κομμουνιστάς κόμματα, διότι ὁ τόπος εἶναι πτωχός καί πρέπει νά προστατευθῆ ἀπό ἄλλας συμφοράς καί νά ἐργασθοῦν ὅλοι χωρίς μίση καί πάθη.

«*Δέν ἐπιθυμῶ*», εἶπεν ὁ κ. Καραμανλῆς, «*νά δώσω ψευδεῖς προεκλογικάς ὑποσχέσεις. Ἡ μέχρι σήμερον πολιτική μου ζωή σᾶς ὑπόσχεται διά τό μέλλον. Δέν θά μετανοήσετε ὅταν ἔλθετε μαζί μου. Δύο δρόμοι ἀνοίγονται μπροστά σας: ὁ δικός μου καί τῶν ἀντιπάλων μου. Ἐκεῖ εἶναι ὅλοι μαζί: κομμουνισταί, φαυλοκράται, πλουτοκράται, ὅ,τι παλαιό καί σάπιο ἔχει ὁ τόπος. Ἐμένα μέ γνωρίζετε ἀπό τό παρελθόν μου. Ἐάν πονᾶτε τόν τόπον, ἐλᾶτε μαζί μου.*

»*Ὁ παλμός σας μέ ἐνισχύει εἰς τό ἔργον μου. Τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, χωρίς πρόγραμμα, ὅλα μαζί, κινοῦνται τώρα ἐναντίον τοῦ λαοῦ. Ἐγώ ἀνέλαβον τόν ἀγῶνα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς πολιτικῆς καταστάσεως διά τῆς δημιουργίας νέας τάξεως πραγμάτων. Εἶναι καιρός νά κλείση ἡ σελίδα τοῦ παρελθόντος καί νά ἀνοίξωμεν μαζί μίαν νέαν διά τήν νέαν γενεάν μας, διά τά παιδιά μας, διά τό μέλλον τῆς φυλῆς. Εἶμαι ἀδέσμευτος ἀπό τό παρελθόν, ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοί μου εἶναι αἰχμάλωτοί του καί συνησπίσθησαν διά νά συνεχίσουν πολιτικήν ἄκαρπον, ἡ ὁποία δέν ἔχει θέσιν εἰς τήν σημερινήν νέαν πραγματικότητα. Οἱ καιροί ἤλλαξαν. Ἔχομεν ἀνάγκην ἀπό ἐργασίαν καί ἀπό ἔργα. Ὄχι ἀπό λόγια. Τά πολλά λόγια εἶναι φτώχεια. Δι' αὐτό εἴμεθα φτωχοί. Ἦρθε ἡ σειρά μας νά τούς κλείνωμε τήν πόρτα. Ἐδῶ εἰς τήν ΕΡΕ ἡ πρόοδος, ἡ ρεαλιστική ἀντιμετώπισις τῶν ζητημάτων, ἡ ριζοσπαστική λύσις των. Ἐκεῖ τό χάος, ἡ ἀπαθλίωσις, ἡ ρουσφετολογία. Σᾶς λέγω τήν ἀλήθειαν, διότι αὐτήν θέλετε καί αὐτήν βλέπω εἰς τά μάτια σας ζωγραφισμένη.*

»*Εὑρίσκομαι μακράν καί ἀπό τήν Δεξιάν καί ἀπό τήν Ἀριστεράν. Δέν ἔχω σχέσεις μέ τάς δύο αὐτάς πτέρυγας. Μοναδική μου ἐπιδίωξις εἶναι νά δώσω εἰς τόν τόπον ἰσχυράν Κυβέρνησιν, ἱκανήν νά ἐφαρμόση ἕνα ρεαλιστικόν πρόγραμμα καί νά ἐπιλύση τά πάσης φύσεως ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά προβλήματα τῆς χώρας μας. Γνωρίζω τάς ἀνάγκας καί τά προβλήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί γνωρίζω καλά τί πρέπει νά γίνη διά νά ἀνακουφισθῆ. Νέα πολιτική περίοδος ἐγκαινιάζεται διά τήν χώραν μέ τήν ΕΡΕ καί εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶσθε μαζί μου.*

»*Ἡ ἐκλογή τῆς 19ης Φεβρουαρίου εἶναι κρίσιμος καί ἀποφασιστική. Ἦλθεν ὁ καιρός διά νά παύση ἡ Ἑλλάς νά εἶναι ἕνα ἀπέραντον καφενεῖον, πρέπει νά γίνη Κράτος δίκαιον καί ἔντιμον. Νά τεθοῦν αἱ βάσεις διά τήν ἀνόρθωσιν, διά τήν ἀνασυγκρότησιν, διά τήν βελτίωσιν τῆς ζωῆς. Προσέξατε. Οἱ ἀντίπαλοί μου σᾶς ὑπόσχονται σταθεράν καί μόνιμον πολιτικήν περιπέτειαν δι' ἀλλεπαλλήλων*

ἐκλογῶν. Δέν ἔχουν πρόγραμμα. Μοναδικός των σκοπός εἶναι ἡ διαιώνισις τῆς καταστάσεως».

Ὁ κ. πρωθυπουργός ἀνεφέρθη ἐπίσης εἰς τό καθῆκον τό ὁποῖον ἔχει τό ἔθνος ὁλόκληρον νά ὑπερασπίση τά μεγάλα ἐκκρεμῆ ἐθνικά αἰτήματα, ὅπως τό αἴτημα διά τήν ἐλευθερίαν τῆς Κύπρου καί τῆς Βορείου Ἠπείρου[250].

Ἔμμεσο σχόλιο στίς θέσεις πού ὁ Κ. Καραμανλῆς διακύρηξε μέ τήν εὐκαιρία τῆς περιοδείας του στήν Ἤπειρο, ἀλλά καί γενικότερη ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ὅπως διαγράφεται ἐνόψει τῶν ἐπικειμένων ἐκλογῶν, ἀποτελεῖ ἄρθρο τοῦ Α. Ἀντωνακάκη:

Αἱ ἐκλογαί τῆς 19ης Φεβρουαρίου ἔχουν τοῦτο τό χαρακτηριστικόν «ζήτημα», ἐπί τοῦ ὁποίου οἱ ἐκλογεῖς καλοῦνται νά ἐκφράσουν ἄνευ περιστροφῶν γνώμην. Τό «ζήτημα» εἶναι ἄν ὁ ἑλληνικός λαός θά ἐγκρίνη τήν σύμπραξιν μέ τό Κομμουνιστικόν κόμμα τῶν κομμάτων καί ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι προέκυψαν ἀπό τόν παλαιόν ὀργανισμόν τῶν Φιλελευθέρων καί τάς πολιτικάς συνεπείας της, ἤ θά τήν ἀποδοκιμάση.

Τό «ζήτημα» προέκυψεν ἀπό τήν σύμπραξιν καί ἐτέθη σαφῶς εἰς τόν λόγον τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τῶν Ἰωαννίνων. Δέν ἠδύνατο προφανῶς νά τό ἀγνοήση καί οὔτε ἡ ἀντίπαλος εἰς αὐτόν παράταξις δύναται πλέον νά τό ὑπεκφύγη. Ὁ γράφων παρηκολούθησεν εἰς τά Ἰωάννινα τάς ἀντιδράσεις τῶν πολιτῶν εἰς τόν λόγον τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ, ὅταν οὗτος ἔθεσεν ἐνώπιον τῶν ἐκλογέων τό κρίσιμον θέμα. Πιστεύομεν ὅτι δέν πλανώμεθα εἰς τήν ἐντύπωσιν, ὅτι δηλαδή μία μεγάλη μερίς, ἡ μεγίστη, τῶν ἀκροατῶν του εἰς τήν πρωτεύουσαν τῆς Ἠπείρου ἐπέδειξε κατανόησιν τοῦ θέματος.

Ὡς τίθεται ἀπό τήν κυβερνητικήν παράταξιν τό ζήτημα, ὁ λαός θά κληθῆ τήν 19ην Φεβρουαρίου νά ἀπαντήση ἐπί τριῶν σημείων του: πρῶτον, ἐάν ἀποτελῆ ἐθνικῶς ἠθικήν πρᾶξιν ἡ συνεργασία τῶν ὡς ἄνω κομμάτων μέ κόμμα, τό ὁποῖον τά ἴδια — τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ «ἰδιωνύμου» — ἔθεσαν ἐκτός νόμου καί ἐκτός τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος· δεύτερον, ἐάν διά τῆς πράξεως αὐτῆς οὐσιαστικῶς καθίσταται τό Κομμουνιστικόν κόμμα ἐλεύθερον νά ἀναλάβη ἐκ νέου τήν ὑπονόμευσιν τῆς Ἑλλάδος καί, τρίτον, ἐάν αἱ μετεκλογικαί συνέπειαι τῆς συνεργασίας δέν θά εἶναι καταστρεπτικαί δι' ὅλα ὅσα — ἀσφάλειαν, εὐνομίαν, εὐημερίαν ἔστω σχετικήν, δυνατότητα ἀναμορφώσεως τῆς πολιτικῆς ζωῆς καί τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ τόπου — ἐδημιούργησαν αἱ ἀπό τοῦ Ἰανουαρίου 1945 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1956 ἤτται τῆς κομμουνιστικῆς ἐπιθέσεως. Εἰς τήν ἐμφάνισιν τοῦ «ζητήματος» καί τῶν τριῶν ἐπί μέρους σημείων του ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ἡ παράταξις τῆς Ἐθνικῆς Ἑνώσεως πρόκειται προδήλως νά ἐπικαλεσθῆ τήν μνήμην καί τήν μαρτυρικήν ἐμπειρίαν τῶν ἐπιβιωσάντων τοῦ Δεκεμβρίου καί τῶν Μεταδεκεμβριανῶν Ἑλλήνων πολιτῶν.

Ἐπ' ἀρκετόν χρόνον ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς προσεπάθησε νά δώση τήν ἐκλογικήν μάχην ἐπί ἄλλου πεδίου —ἔργων, νέων ἰδεῶν, μεθόδων, συστημάτων, προγραμμάτων. Εἰς ἐπανειλημμένας συνομιλίας μέ τόν ὑπογράφοντα ρεπόρτερ ἐτόνισεν ὅτι τό ἐκλογικόν σύστημα, τό ὁποῖον ἐπέτυχε νά ψηφισθῆ ἀπό τήν διαλυθεῖσαν Βουλήν, ἀπέβλεπεν ἀκριβῶς εἰς τό νά κλείση τό παρελθόν καί νά μεταθέση ἀπό τοῦδε καί εἰς τό ἑξῆς τάς πολιτικάς μάχας ἐπί τῶν θεμάτων τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας. Ἡ ἐξωτερική ἀσφάλεια, παρ' ὅλας τάς ἀντιξοότητας τῶν τελευταίων καιρῶν, ἡ ἐξωτερική τοποθέτησις τῆς χώρας καί ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας καθίστων τοῦτο δυνατόν. Ἦρκει αἱ πολιτικαί ὁμάδες καί τά κόμματα, τά ἀπορρεύσαντα ἀπό τό κόμμα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, νά εἶχον περισσοτέραν αὐτοπεποίθησιν, ὅσην καί ὁ νέος πολιτικός ἡγέτης καί νά κατήρχοντο εἰς τήν μάχην ἄνευ προσφυγῆς εἰς τήν κομμουνιστικήν συνεργασίαν. Δυστυχῶς, ἡ προσπάθεια αὐτή δέν ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν, διότι τά ὡς ἄνω κόμματα ἀνέλαβον τήν εὐθύνην νά συνεργασθοῦν μέ τούς κομμουνιστάς.

Ἐάν αἱ ἀνωτέρω διαπιστώσεις εἶναι βάσιμοι, τό τιθέμενον περαιτέρω θέμα εἶναι κατά ποῖον ποσοστόν θά κατορθωθῆ νά παρουσιασθοῦν μέ ἔστω καί ἠμβλυμένην ἔμφασιν τά θέματα τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καί νά πεισθῆ ὁ λαός νά ἀπαντήση καί ἐπί τῶν θεμάτων τούτων. Ὁ κ. Καραμανλῆς ἔθιξε τά θέματα αὐτά εἰς τούς λόγους, τούς ὁποίους ἐξεφώνησε μέχρι τοῦδε: τό ἐξωτερικόν εἶναι πρῶτον μεταξύ αὐτῶν. Ὅταν ὡμίλησεν ὁ κ. πρωθυπουργός εἰς τά Ἰωάννινα, ἐκτός τοῦ θέματος τῆς Κύπρου, καί περί τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἡ εὐμενής ἀντίδρασις τοῦ λαοῦ ἦτο ἔκδηλος. Τό αὐτό συνέβη καί εἰς τήν Θεσσαλονίκην. Πιστεύεται ὅτι εἰς τόν λόγον τῶν Πατρῶν ὁ ἀρχηγός τῆς Ἐθνικῆς Ἑνώσεως δέν θά λησμονήση τόν χαρακτῆρα της ὡς «Ριζοσπαστικῆ»: τό νέον πρόγραμμα, τά ἔργα, τό μέλλον, τήν πολιτικήν ἀναμόρφωσιν.

Διότι ὅσον καί ἄν ἡ ἀνάγκη κατέστησεν ἐπιβεβλημένην τήν ἄμυναν τῆς ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας καί «ζήτημα» τῶν ἐκλογῶν τήν «σύμπραξιν» μέ τούς κομμουνιστάς, οἱ Ἕλληνες ἐκλογεῖς βλέπουν εἰς τόν κ. Καραμανλῆν — αὐτό ἦτο καί εἰς Μακεδονίαν καί εἰς Ἤπειρον καί εἰς Αἰτωλοακαρνανίαν σαφές εἰς τόν παρατηρητήν —τόν πολιτικόν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἐνεργητικόν τήν ἐκτέλεσιν ἔργων προόδου, τήν ἀποφασιστικήν λύσιν τῶν προβλημάτων καί τήν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς μέ ἔργα[251].

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀπευθύνει ἔκκλησιν πρός τόν ἑλληνικό λαό καί σύσταση πρός τούς ὑποψήφιους βουλευτές τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως νά κρατήσουν τόν ἐκλογικό ἀγώνα σέ ὑψηλό ἐπίπεδο. Παράλληλα, ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία νά μή παρίστανται στίς προεκλογικές περιοδεῖες του, λόγω τῆς ἰδιότητάς του ὡς πρωθυπουργοῦ, οἱ τοπικές στρατιωτικές καί πολιτικές ἀρχές.

Ἡ ἔκκλησις εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

«Ἀπευθύνω ἔκκλησιν πρός τόν λαόν, ὅπως καθ' ὅλην τήν προεκλογικήν περίοδον ἀποφύγη πᾶσαν ἐκδήλωσιν δυναμένην νά ὁδηγήση εἰς ὀξύτητα τόν ἐκλογικόν ἀγῶνα. Ἐπεσήμανα ἤδη τήν ἐξαιρετικήν σημασίαν πού ἔχει διά τάς τύχας τοῦ ἔθνους ἡ ψῆφος τοῦ λαοῦ κατά τάς ἐπικειμένας ἐκλογάς. Ἡ ἀπόφασίς του πρέπει νά ληφθῆ μέ ψυχραιμίαν καί σύνεσιν.

Αἱ ἀκρότητες καί οἱ φανατισμοί πάντοτε ἔβλαψαν τόν τόπον. Ἂς κρατηθῆ ἀπό ὅλους ὁ ἀγών εἰς ὑψηλόν ἐπίπεδον, ὅπως ἁρμόζει εἰς τήν πολιτικήν ὡριμότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Ἡ ἐγκύκλιος, ἐξάλλου, πρός τούς ὑποψήφιους βουλευτές τῆς ΕΡΕ εἶχε τό ἑξῆς περιεχόμενο:

«Ἀγαπητοί φίλοι,

»Εὐχαριστῶν ὑμᾶς διά τήν προθυμίαν μεθ' ἧς ἐδέχθητε νά ἀγωνισθῆτε ὑπό τήν σημαίαν τοῦ νέου πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως, παρακαλῶ θερμῶς ὅπως κατά τήν διεξαγωγήν τοῦ ἀγῶνος σας ἔχετε πάντοτε ὑπ' ὄψιν τάς ἑξῆς συστάσεις μου:

»Ἐπιθυμῶ ὅπως ὁ προεκλογικός ἀγών κρατηθῆ ἐκ μέρους τῶν στελεχῶν τῆς ΕΡΕ εἰς ὑψηλόν ἐπίπεδον καί ὅπως ἀποφευχθῆ ἡ ὀξύτης, ἔστω καί ἄν ὑπάρχη συνεχής πρόκλησις ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Εἶναι γνωστόν πόσον ἡ ὀξύτης τῶν πολιτικῶν παθῶν ἔβλαψε τόν τόπον καί διά τοῦτο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς προσεπάθησα εἰλικρινῶς νά ἀποφύγω πᾶσαν ἐνέργειαν δυναμένην νά ὁδηγήση εἰς πόλωσιν τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας μας καί νά ὀξύνη τόν πολιτικόν ἀγῶνα εἰς βαθμόν ἐπικίνδυνον διά τά συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Δυστυχῶς, ἡ ἀντιπολίτευσις, διά τῶν λόγων της καί τῶν πράξεών της καί δή διά τῆς συμπράξεώς της μέ τούς κομμουνιστάς, ἐπιχειρεῖ νά προσδώση εἰς τόν προεκλογικόν ἀγῶνα μίαν ἐπικίνδυνον ὀξύτητα. Δέν θά τήν παρακολουθήσετε εἰς τήν τακτικήν της, ἀλλ' ὡς νέος πολιτικός ὀργανισμός μέ πλήρη συνείδησιν ἐθνικῆς εὐθύνης θά πειθαρχήσετε τόν ἀγῶνα σας — καί προκαλούμενοι —ἐντός τῶν ὁρίων τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης διά τήν ἐπικράτησιν τῶν ἰδεῶν μας. Ὁ ἀγών τόν ὁποῖον διεξάγομεν μόνοι ἡμεῖς ἐναντίον ὅλων τῶν ἄλλων συνησπισμένων δυνάμεων, ἀπό τῆς ἄκρας Δεξιᾶς μέχρι τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς, εἶναι τραχύς καί θά χρειασθῆ συστηματική διαφώτισις τοῦ λαοῦ διά νά τόν κερδίσωμεν. Παρακαλῶ ὅπως οἱ ὑποψήφιοι ἑκάστου συνδυασμοῦ ὀργανώσουν τόν γενικόν ἀγῶνα ἐντός τῆς περιφερείας των μέ πνεῦμα ἀπολύτου συμπνοίας καί μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν νά προσελκύσουν εἰς τήν ΕΡΕ ὅσον τό δυνατόν μεγαλυτέρας λαϊκάς μάζας. Πρός τοῦτο, κατά τό πρῶτον δεκαήμερον τοῦ προεκλογικοῦ ἀγῶνος, πρέπει νά ὀργανωθοῦν κοιναί ἐμφανίσεις ὅλων τῶν ὑποψηφίων ἢ ὁμάδων ἐξ αὐτῶν, ἐφόσον πρόκειται περί μεγάλων περιφερειῶν, εἰς τά κυριώτερα κέντρα ἑκάστης ἐκλογικῆς περιφερείας. Ἡ προσπάθεια διά τήν ἐξασφάλισιν σταυρῶν προτιμήσεως ὑφ' ἑνός ἑκάστου ὑποψηφίου δέν πρέπει ἐπ' οὐδενί λόγῳ νά καταστήση ἄτονον τόν γενικόν ἀγῶνα διά τήν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καί δέ πρέπει νά ἐξέλθη τῶν ὁρίων τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης μεταξύ συναδέλφων. Μέ τήν πεποίθησιν ὅτι οἱ ἀγῶνες σας θά ὁδηγήσουν τήν ΕΡΕ εἰς περιφανῆ νίκην σᾶς ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμόν».

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μέ κοινή ἀπόφαση τῶν ὑπουργῶν Γεωργίας καί Οἰκονομικῶν διατίθεται ἀπό τόν προϋπολογισμό ποσό 87 ἑκατ. δραχμῶν γιά τήν ἐπιδότηση τῶν λιπασμάτων ὅλων τῶν καλλιεργειῶν. Ὑπολογίζεται ὅτι στό τρέχον ἔτος ἡ ἐπιδότηση θά καλύψει 250.000 τόνους ἀζωτούχων λιπασμάτων.

Ἡ κυβερνητική αὐτή ἀπόφαση ἐντάσσεται στό πλαίσιο τῆς γενικότερης προσπάθειας γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς μέ τή χορήγηση λιπασμάτων, τά ὁποῖα, συνολικά, ἀπό 370 χιλιάδες, τό 1955, θά φτάσουν, τό 1963, στούς 680 χιλιάδες τόνους.

4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ἐνόψει τῆς ἐντεινόμενης ἀναφορᾶς, στό πλαίσιο τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας, τῶν ἐκπροσώπων τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως στό ἐθνικό θέμα τῆς Κύπρου, ὁ Κ. Καραμανλῆς κρίνει ἀναγκαῖο νά κάμει τίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Ἔχων πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν εὐθυνῶν μου ὡς προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀπέφυγα μέχρι τοῦδε, ἄν καί ὑπῆρξα στόχος ἀχαρακτηρίστου πολεμικῆς, νά ὁμιλήσω ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, διότι εἶναι θέμα ἐθνικόν τό ὁποῖον ἔκρινα ὅτι δέν θά ἔπρεπε νά ἀποτελέση ἀντικείμενον προεκλογικῶν ἀντεγκλήσεων. Ἀφ' ἧς ὅμως στιγμῆς, οἱ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν ἐδίστασαν, εἰς τήν κρισιμωτέραν φάσιν τοῦ ἀγῶνος, μέ κίνδυνον νά τραυματίσουν τήν κυπριακήν ὑπόθεσιν, νά ἀποπειραθοῦν νά θίξουν καί νά διαβάλουν τήν ἐθνικήν ἡγεσίαν τῶν Κυπρίων, μέ τήν κατηγορίαν ὅτι αὕτη ὑπέκυψε δῆθεν εἰς ἰδικάς μας πιέσεις καί κατέστη ὄργανον τῶν κατακτητῶν, εἶναι ὑποχρέωσίς μου ἐθνική νά εἴπω τά ἑξῆς:

»Ἡ θέσις τῆς Κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας ἡγοῦμαι, εἶναι ἔναντι τοῦ Κυπριακοῦ σαφής καί καθαρά. Ἔχομεν υἱοθετήσει ἀνεπιφυλάκτως τούς σκοπούς τῶν ἀγωνιζομένων Κυπρίων ἀδελφῶν μας καί πιστεύομεν, μαζί μέ αὐτούς, ὅτι μόνη λύσις εἶναι ἡ αὐτοδιάθεσις. Πρός τόν σκοπόν αὐτόν καί μόνον αὐτόν, ἡ Κυβέρνησις εἰργάσθη ἐν ἀπολύτῳ πάντοτε συμπνοίᾳ, μετά τῆς ἡγεσίας τῶν Κυπρίων. Καί ὀφείλω νά διαβεβαιώσω τόν ἑλληνικόν λαόν ὅτι οἱ Κύπριοι εἶχον πάντοτε πλήρη πρωτοβουλίαν εἰς τήν διαχείρισιν τοῦ ἀγῶνος καί ὅτι οὐδέποτε ἐξεδηλώθη ἀπό τῆς ἰδικῆς μας πλευρᾶς διάθεσις ἐπηρεασμοῦ των ἀντίθετος πρός τόν ταχθέντα σκοπόν.

»Δηλῶ ὑπευθύνως εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν ὅτι οὐδέποτε ἡ Κυβέρνησίς μου ἀνέλαβεν οἱανδήποτε δέσμευσιν ἔναντι τῶν ξένων. Οὐδέ διενοήθη ποτέ ἡ

Κυβέρνησις νά συστήση, πολύ δέ όλιγώτερον νά πιέση τόν 'Εθνάρχην εις παρέκκλισιν άπό τῆς ὑπ' αὐτοῦ χαραχθείσης ἐθνικῆς γραμμῆς. 'Αντιθέτως, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀποκαλύψω ὅτι, ὅταν, τόν παρελθόντα Νοέμβριον, ἡ βρετανική Κυβέρνησις ἐκοινοποίησε καί εἰς ἡμᾶς τό ἐκ μέρους αὐτῆς ὑποβληθέν τότε εἰς τόν Μακάριον σχέδιον ρυθμίσεως τοῦ Κυπριακοῦ καί μᾶς ἐζήτησε νά συστήσωμεν εἰς τόν 'Εθνάρχην τήν ἀποδοχήν του, ἀπήντησα ὅτι ὄχι μόνον ἀρνοῦμαι νά παρέμβω ἀλλ' ὅτι καί ἐγώ θεωρῶ τό σχέδιον ἀπαράδεκτον. Κατέστησα ἐπιπροσθέτως γνωστόν εἰς τούς "Αγγλους ὅτι αἱ ἀπόψεις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ταυτίζονται ἀπολύτως πρός τάς ἀπόψεις τοῦ 'Εθνάρχου. Τήν ἀρχήν αὐτήν τῆς πλήρους εὐθυγραμμίσεως Κυβερνήσεως καί 'Εθναρχίας ἐτηρήσαμεν εἰς ὅλας τάς μέχρι σήμερον φάσεις τοῦ συνεχιζομένου κυπριακοῦ ἀγῶνος.

»'Ιδιαιτέρως ἐπιθυμῶ νά τονίσω ὅτι ἡ μή κατάθεσις μέχρι τοῦδε νέας προσφυγῆς εἰς τόν ΟΗΕ ὀφείλεται εἰς τό ὅτι ἀπό συμφώνου μετά τῆς 'Εθναρχίας ἐκρίθη σκόπιμον καί ἐπιβεβλημένον ὅπως ἀποφευχθῆ πᾶσα πρόωρος πρός τήν κατεύθυνσιν ταύτην ἐνέργεια, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐκβάσεως τῶν διεξαγομένων ὑπό τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ἐν Λευκωσίᾳ διαπραγματεύσεων. Νέα προσφυγή θά κατατεθῆ ἐμπροθέσμως, εὐθύς ὡς τό συμφέρον τῆς Κύπρου τό ὑπαγορεύση. Τήν ἐν προκειμένῳ πρόθεσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσα ἀπεριφράστως εἰς τόν Γενικόν Γραμματέα τῶν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν κατά τήν πρόσφατον ἐξ 'Αθηνῶν διέλευσίν του.

»'Η ἑλληνική κοινή γνώμη πρέπει ἀσφαλῶς νά ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ ὑπεύθυνος χειρισμός ἑνός ἐθνικοῦ θέματος, τῆς σημασίας τοῦ Κυπριακοῦ, ἐπιβάλλει καί ὡρισμένην τακτικήν ἀγῶνος. Αἰσθάνομαι δέ τήν ὑποχρέωσιν νά διερμηνεύσω πρός τόν 'Εθνάρχην Μακάριον τόν θαυμασμόν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διά τήν σταθερότητα καί τήν γενναιότητα μέ τήν ὁποίαν ὁδηγεῖ τούς Κυπρίους εἰς τήν ἐλευθερίαν.

»Προειδοποίησα τόν λαόν, ὅτι ἡ ἀδικαιολόγητος σύμπραξις τῆς ἀντιπολιτεύσεως μετά τοῦ κομμουνισμοῦ δημιουργεῖ ἐθνικούς κινδύνους. Εἶναι λυπηρόν ὅτι ἡ κυπριακή ὑπόθεσις ἀπετέλεσε τόν πρῶτον στόχον τοῦ κοινοῦ μετώπου, κομμάτων ἀντιπολιτεύσεως καί ΚΚΕ, μέ πιστήν ἐφαρμογήν τῆς τακτικῆς συκοφαντήσεως καί ὑπονομεύσεως τῆς ἐθνικῆς ἡγεσίας τῶν Κυπρίων, τακτικήν, τήν ὁποίαν ἀπό μακροῦ ἀκολουθεῖ ὁ κομμουνισμός.

»Οἱ ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως διώκησαν ὅλοι μεταπελευθερωτικῶς τήν 'Ελλάδα. Οὐδέποτε ἐτόλμησαν νά θέσουν διεθνῶς τό Κυπριακόν. 'Ο πρῶτος ὅστις ἐπισήμως τό ἔθεσεν ὡς βασικήν ἐπιδίωξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς εἶναι ὁ στρατάρχης Παπάγος. Τήν γραμμήν ταύτην συνεχίζομεν καί ἡμεῖς.

»Σήμερον, ὁπότε οἱ ἡρωικοί ἀγῶνες τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, μέ τήν ἀμέριστον πάντοτε συμπαράστασιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἤρχισαν νά ἀποδίδουν τούς πρώτους καρπούς των, τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως δέν διστάζουν νά πλήξουν τήν ἱεράν κυπριακήν ὑπόθεσιν, παραλαμβάνοντα ἀπό τάς χεῖρας τῶν κομμουνιστῶν τό ὅπλον τῆς κατασυκοφαντήσεως καί τῆς διαστροφῆς τῶν γεγονότων. Αὐτή ὑπῆρξεν ἡ εἰσφορά τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τόν κυπριακόν ἀγῶνα.

»'Η σύμπραξίς της μέ τόν κομμουνισμόν ἰσοδυναμεῖ μέ ἀπόπειραν δολοφονίας τοῦ Κυπριακοῦ. Εἶμαι, ἐν τούτοις, βέβαιος ὅτι καί αὐτή ἡ ἀπειλή θά ἐξουδετερωθῆ. Διότι ὅλοι οἱ "Ελληνες παραμένουν ἡνωμένοι ἐπί τοῦ θέματος τῆς Κύπρου καί διότι ἡ "Ενωσίς μας θά ὁδηγήση εἰς τήν εὐτυχῆ διά τῆς αὐτοδιαθέσεως ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ».

Οἱ δηλώσεις τοῦ Κ. Καραμανλῆ ἔγιναν σέ ἀπάντηση τῶν ὀξύτατων μομφῶν καί χαρακτηρισμῶν πού διατυπώθηκαν σέ βάρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπό ἡγετικά στελέχη τῆς ἀντιπολιτεύσεως μετά τήν ἀποδοχή τῶν προτάσεων Χάρντιγκ ὡς βάσεως συζητήσεως ἀπό τόν 'Εθνάρχη Μακάριο. 'Ο ἐπικεφαλῆς τοῦ μετώπου Γ. Παπανδρέου, εἶχε μόλις δηλώσει:

«'Επιβεβαιοῦται δυστυχῶς ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ αἰτήματος τῆς αὐτοδιαθέσεως τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, τό ὁποῖο καί μόνο ἀποτελοῦσε τόν λόγο τοῦ ἀγῶνος. Καί ἡ Κυβέρνηση καί ὁ κυβερνητικός τύπος πανηγυρίζουν. 'Αποδεικνύεται τοιουτοτρόπως ὅτι ἡ παράλειψη ἀκόμη καί τῆς λέξεως "αὐτοδιάθεση" ἀπό τίς προγραμματικές δηλώσεις τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως δέν ἦτο τυχαία, ἀλλά ἀποτελοῦσε προμελετημένη γραμμή. 'Εν τούτοις, στίς αὐτές προγραμματικές δηλώσεις ἀνεγράφετο ὅτι "ἡ Κυβέρνηση θά ἀποφύγη τήν δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων" καθώς καί ὅτι "θά ἐνημερώση τούς πολιτικούς ἀρχηγούς ἐπί τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς". Καί σήμερα παραβιάζονται ἀμφότεραι αἱ ἐπαγγελίαι. Καί δημιουργοῦνται τετελεσμένα γεγονότα καί δέν ἐνημερώνονται οἱ πολιτικοί ἀρχηγοί. Τό ἔθνος κατέχεται ἀπό ἀγωνία. Καί ἐπαυξάνεται ἡ ὀργή τοῦ λαοῦ ἀπό τήν προκλητική προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως νά συγκαλύπτη τό γεγονός καί νά τό ἐμφανίζη ὡς θρίαμβο».

'Ανάλογες ἦταν οἱ δηλώσεις καί ἄλλων ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως. 'Η Κυβέρνηση, κατά τόν Σ. Στεφανόπουλο, ἐγκατέλειψε τό Κυπριακό καί ὁ 'Εθνάρχης Μακάριος βρίσκεται στήν ἀνάγκη νά διαπραγματευθεῖ σάν «συμβιβαστική» λύση τήν εἰσαγωγή καθεστῶτος αὐτοκυβερνήσεως: «'Η Κυβέρνησις», προσθέτει, «δηλοῖ ὅτι δέν ἔχει καμμίαν δέσμευσιν πρός ἀποδοχήν τῶν βρετανικῶν προτάσεων. 'Αλλ' ἄς μή ἀπατώμεθα. 'Εξ αἰτίας τῆς οὐσιαστικῆς ἐγκαταλείψεως τῶν Κυπρίων ἀπό τήν παροῦσαν Κυβέρνησιν, τό κυπριακόν ζήτημα ἔχει ὀπισθοδρομήσει εἰς τήν κατάστασιν εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκετο πρό τῆς υἱοθετήσεως αὐτοῦ ὑπό τοῦ στρατάρχου

Παπάγου». «Ἡ ἀντεθνική σκευωρία, πού ἐπεσημάναμε», δήλωνε ὁ Γ. Καρτάλης, «ἐγκαίρως ἀπεκαλύφθη. Ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ - Θεοτόκη - Ράλλη, δημιουργηθεῖσα ἀνωμάλως, ἔπραξε τό πᾶν διά νά ἐξυπηρετήση τούς Ἄγγλους εἰς τήν ἀποτελμάτωσιν τοῦ Κυπριακοῦ... Ἐπώλησαν τήν ψυχήν των εἰς τόν διάβολον διά νά κρατήσουν τά κέρδη τῆς ἐξουσίας». Τέλος, ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ, Ι. Πασαλίδης, εἶχε δηλώσει:

«Ἡ Κυβέρνησις ἐσυνθηκολόγησε ἐπαισχύντως καί παρέσυρε εἰς τήν συνθηκολόγησιν καί τήν Κυπριακή Ἐθναρχία. Δέν μᾶς προξενεῖ κατάπληξιν ὁ ἐνταφιασμός τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό τήν Κυβέρνησιν καί τούς Ἀγγλοαμερικανούς συμμάχους της. Ἀπό τήν πρώτη στιγμή πού ἐπεβλήθη ἡ Κυβέρνησις Καραμανλῆ ἀντισυνταγματικῶς καί ἀντικοινοβουλευτικῶς, ὑποπτεύθημεν καί κατηγγείλαμεν ὅτι ὁ διορισμός της κρύπτει ἕνα ὕποπτο μυστήριο».

Τίς καταγγελίες τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶχε πρῶτος διαψεύσει κατηγορηματικά ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος: «Ἡ ἀποδοχή τῆς διακηρύξεως», ὑπογράμμιζε, «κακῶς ἡρμηνεύθη ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐγκατάλειψις τοῦ αἰτήματος τῆς αὐτοδιαθέσεως· καί ἐπεσήμαινε ὅτι ἀκριβῶς ἐξασφαλίστηκε ἡ ἐφαρμογή του. Καί σέ συνέντευξή του στήν κυπριακή ἐφημερίδα «Ἐλευθερία», ἐξέφραζε τή σύμφωνη ἄποψή του μέ τίς δηλώσεις τοῦ Ἕλληνα πρωθυπουργοῦ ὅτι τό Κυπριακό πρέπει νά μείνει ἔξω ἀπό τήν προεκλογική διαμάχη. «Ἐπιθυμία ἡμῶν», κατέληγε, «εἶναι ὅπως τό ζωηρόν ἐνδιαφέρον τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν παρατάξεων διά τήν ἱεράν ὑπόθεσιν τῆς Κύπρου διατηρηθῆ εἰς ὑψηλόν ἐθνικόν ἐπίπεδον καί μή μεταπέση εἰς ἀντικείμενον θλιβερᾶς κομματικῆς διαπάλης».

Παράλληλα, ὁ Ν. Κρανιδιώτης ἔκαμε, στίς 9 Φεβρουαρίου ἐκ μέρους τῆς Ἐθναρχίας, τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ αὐτοδιάθεσις παραμένει πάντοτε ὁ μοναδικός σκοπός καί ἡ τελική ἐπιδίωξις τοῦ ἀγῶνος μας. Ἡ αὐτοκυβέρνησις θά ἐγίνετο δεκτή ὡς μεταβατικόν στάδιον, ἐφ' ὅσον θά ἠγγυᾶτο εἰς τόν κυπριακόν λαόν τήν δυνατότητα νά συνεχίση τόν ἀγῶνα του ἐντός τῶν δημοκρατικῶν πλαισίων διά τήν ὅσον τό δυνατόν ταχίστην ἐφαρμογήν τῆς ἀναγνωριζομένης ἤδη εἰς αὐτόν ἀρχῆς τῆς αὐτοδιεθέσεως. Αἱ ἀνωτέρω προϋποθέσεις δέν ὑφίσταντο εἰς τόν παρελθόν, ὁπότε ἐγίνετο ἁπλῶς λόγος περί περιωρισμένου ἀποικιακοῦ Συντάγματος ὡς τελικῆς λύσεως τοῦ κυπριακοῦ.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις οὐδεμίαν ἀπολύτως πίεσιν ἤσκησεν ἐπί τῆς Ἐθναρχίας διά τήν υἱοθέτησιν νέας γραμμῆς».

5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, ἀφοῦ περιόδευσε τήν Αἰτωλοακαρνανία καί τήν Ἤπειρο καί, στή συνέχεια, τή Θεσσαλία, τήν ἀνατολική Στερεά Ἑλλάδα καί τήν

'Επίσκεψη στήν Πάτρα. Στό μέσο, δεξιά, ὁ Π. Κανελλόπουλος.

Εὔβοια, ἐξεφώνησε λόγο σέ μεγάλη προεκλογική συγκέντρωση στήν Πάτρα:

«Αἰσθάνομαι βαθεῖαν συγκίνησιν ἀπευθυνόμενος σήμερον πρός τόν λαόν τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, μιᾶς πόλεως μέ μακράν πολιτικήν παράδοσιν, ἡ ὁποία ἀνέδειξε πλειάδα διακεκριμένων πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ὁμιλῶν εἰς τάς Πάτρας, κέντρον κατ' ἐξοχήν οἰκονομικόν, ἐπιθυμῶ νά ἐκθέσω δι' ὀλίγων τάς ἀντιλήψεις μας ἐπί τῶν βασικῶν κοινωνικῶν καί οἰκονομικῶν προβλημάτων πού ἀπασχολοῦν τήν χώραν μας. Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κατάστασις τῆς χώρας μας ἐμφανίζεται ἀνησυχητικῶς καθυστερημένη. Ἡ καταβληθεῖσα μεταπολεμικῶς προσπάθεια ἀπό ὅλους τούς ἐργαζομένους Ἕλληνας, δέν ἀπέδωσεν ἀποτελέσματα ἀνταποκρινόμενα εἰς τάς μεγάλας προσδοκίας τῶν μαζῶν, παρ' ὅλον ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτή ἐνισχύθη καί ἐνισχύεται ἀπό γενναίαν ἐξωτερικήν οἰκονομικήν βοήθειαν.

»Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι ἔλειψεν ἀπό τήν προσπάθειαν αὐτήν ἀπό ἀπόψεως μέν ὀργανωτικῆς ἡ συστηματικότης καί ἡ συνέπεια, ἀπό ἀπόψεως δέ ἠθικῆς ἡ δημιουργοῦσα τήν λαϊκήν πίστιν πνοή. Δέν ἐπίστευσε τό ἔθνος εἰς τήν δυνατότητα ἑνός καλυτέρου μέλλοντος καί πρό παντός δέν ἐπίστευσεν ὅτι ὁ κοινός μόχθος ὁδηγεῖ εἰς τήν καθολικήν εὐημερίαν. Εἶχε πάντοτε σαφές τό αἴσθημα ὅτι ὁ μόχθος τοῦ λαοῦ ὁδηγεῖ κατά κανόνα εἰς τόν πλουτισμόν τῶν ὀλίγων. Ἡ δυσπιστία αὐτή πρός τό Κράτος καί τό οἰκονομικόν μέλλον τῆς χώρας καί πρό παντός πρός τήν κοινωνικήν δικαιοσύνην ἐδημιούργησεν εἰς τήν χώραν μας ἕνα κλίμα νευρικότητος καί ἀπαισιοδοξίας, τό ὁποῖον ἀναστέλλει τήν γόνιμον δραστηριότητα τοῦ ἔθνους. Γνωρίζω τήν δυσπιστίαν τήν ὁποίαν ἔχει ὁ ἑλληνικός λαός εἰς τάς προεκλογικάς ἐπαγγελίας. Ἐπαγγελίας, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν ψευδεῖς ἐντυπώσεις καί μεταβαλλόμεναι εἰς βαθείας ἀπογοητεύσεις ὡδήγησαν τόν πολιτικόν κόσμον τῆς χώρας εἰς καθολικήν ἀνυποληψίαν. Ἐπειδή λοιπόν γνωρίζω καλῶς τήν ἀλήθειαν αὐτήν δέν πρόκειται νά παρασυρθῶ εἰς τόν συναγωνισμόν τῶν ὑποσχέσεων.

»Ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τάς δυνατότητας τοῦ ἔθνους καί γνωρίζομεν ὅτι ὁ λαός μας δύναται νά εὐημερήσῃ. Πρός τοῦτο ὅμως θά πρέπει νά πραγματοποιηθῇ προηγουμένως μία βαθεῖα μεταβολή εἰς τά πολιτικά μας πράγματα. Μεταβολή, τήν ὁποίαν ἀπό μακροῦ χρόνου ἐπιζητεῖ ὁ ἑλληνικός λαός. Ἡμεῖς εἴμεθα ἀποφασισμένοι, ἀφοῦ δημιουργήσωμεν Κράτος σοβαρόν καί δίκαιον, νά ἐπιδιώξωμεν, πρῶτον, τήν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος διά τῆς ἀναπτύξεως ὅλων τῶν παραγωγικῶν μας κλάδων. Θά ἀπαιτηθῇ πρός τοῦτο τεχνική καί διοικητική ὀργάνωσις, συνέχεια καί συνέπεια καί πρό παντός πίστις καί ἐπιμονή. Θά χρειασθῇ σχέδιον μακροχρονίου πνοῆς, τετραετές κατ' ἀρχήν, ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας μας, ἐντός τοῦ ὁποίου θά κινῆται ἡ οἰκονομική δραστηριότης τῶν πολιτῶν. Θά χρειασθῇ ἀκόμη κινητοποίησις ὅλων τῶν κεφαλαίων πού ὑπάρχουν εἰς τήν χώραν διά τόν ἱερόν σκοπόν τῆς ἀνασυγκροτήσεώς του. Καί ἡ κινητοποίησις αὐτή πρέπει νά γίνῃ μέ τήν κοινήν πίστιν ὅλου τοῦ λαοῦ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος διά τήν ἐπιβίωσιν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, πρέπει νά γίνῃ ἐν ἀνάγκῃ καί μέ τήν κρατικήν ἐπιταγήν. Ἡ Ἑλλάς δέν ἠμπορεῖ νά παραμείνῃ χώρα ὑποανάπτυκτος εἰς ἐποχήν πού ἡ ἀτομική ἐνέργεια μεταβάλλει τήν μορφήν τῶν οἰκονομιῶν ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου.

»Πιστεύομεν ὅτι ἄν ὑπάρξουν αἱ προϋποθέσεις αὐταί, τό ἐθνικόν εἰσόδημα τῆς χώρας δύναται ἐντός δεκαετίας νά διπλασιασθῇ καί ἡ οἰκονομία της νά ἀναμορφωθῇ. Εἰς τόν τομέα τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς βιομηχανίας καί τοῦ τουρισμοῦ δύνανται νά σημειωθοῦν καταπληκτικαί βελτιώσεις ἐάν χρησιμοποιήσωμεν τήν σύγχρονον τεχνικήν πρόοδον καί πρό παντός ἐάν τό Κράτος ἀπό τροχοπέδη μεταβληθῇ εἰς βοηθόν τῶν ἐργαζομένων Ἑλλήνων.

»Δεύτερον, θά ἐπιδιώξωμεν τήν δικαίαν κατανομήν τοῦ ηὐξημένου αὐτοῦ εἰσοδήματος, ἐπιβάλλοντες κοινωνικήν δικαιοσύνην. Ὑπάρχουν εἰς τήν χώραν μας νησίδες εὐνοουμένων ἀτόμων καί τάξεων. Αἱ νησίδες αὐταί θά καταργηθοῦν. Διότι, ὅπως ἐτονίσαμεν καί ἄλλοτε, ἡ ἀδικία, περισσότερον ἀπό τήν φτώχειαν ὁδηγεῖ τόν Ἕλληνα εἰς τήν ἐπανάστασιν.

»Ἡ βελτίωσις τῶν ὅρων διαβιώσεως τοῦ ἀγρότου, τοῦ ἐργάτου καί τοῦ ὑπαλλήλου εἶναι καθῆκον τοῦ Κράτους καί θά ἀποτελέσῃ σταθεράν φροντίδα τῆς Κυβερνήσεώς μου. Δέν ἐπιτρέπεται εἰς τήν ἐποχήν μας νά ὑπάρχουν πληθυσμοί μέ ἀνύπαρκτον σχεδόν εἰσόδημα, ὅπως οἱ πληθυσμοί τῶν ὀρεινῶν μας περιοχῶν. Οὔτε συγχωρεῖται νά ὑπάρχουν μισθοί πείνης, ἀκόμη ἀνεργία καί ὑποαπασχόλησις.

» Νομίζω πώς ἔχω τό δικαίωμα νά ἰσχυρίζωμαι ὅτι ἐμπράκτως ἀπέδειξα ὅτι εὑρίσκομαι μακράν τῶν ὠργανωμένων συμφερόντων καί πλησίον τοῦ λαοῦ. Τοῦτο, ἀντί πάσης ὑποσχέσεως, ἀποτελεῖ ἐγγύησιν ὅτι θά παραμείνω καί εἰς τό μέλλον κοντά του.

»Δέν θά ἐπεκταθῶ ἐπί τοῦ θέματος τούτου καί λόγω τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, ἀλλά καί διότι κατά τάς προσεχεῖς ἐκλογάς δέν καλεῖσθε νά κάμετε ἐπιλογήν μεταξύ διαφόρων προγραμμάτων. Διότι κατά τόν τελευταῖον καιρόν ἐσημειώθησαν ἐξελίξεις εἰς τήν πολιτικήν μας ζωήν, αἱ ὁποῖαι δίδουν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα καί σοβαρότητα εἰς τάς προσεχεῖς ἐκλογάς. Κατά τάς ἐκλογάς αὐτάς δέν ἐμφανίζονται, ἐκτός ἡμῶν, ἐνώπιόν σας κόμματα μέ συγκεκριμένας ἰδέας καί προγράμματα. Ὅλα τά παλαιά κόμματα τῆς χώρας, ἀπό τῆς ἄκρας Δεξιᾶς μέχρι τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς ἠνώθησαν εἰς ἕναν πολιτικῶς καί ἐθνικῶς ἀπαράδε-

κτον συνασπισμόν μέ μοναδικόν σκοπόν νά ἀποτρέψουν τήν ἰδικήν μας ἐπικράτησιν καί νά ματαιώσουν τήν μεταβολήν, τήν ὁποίαν ἐπιδιώκομεν.

»Πολιτικοί ἀρχηγοί, οἱ ὁποῖοι διεσύρθησαν ἀμοιβαίως κατά τό παρελθόν, κόμματα ἔχοντα ἐντόνους πολιτικάς ἀντιθέσεις, χωρίς καμμίαν λογικήν ἤ ἠθικήν δικαιολογίαν, συνέπηξαν εἰς τήν χώραν μας τό λαϊκόν μέτωπον. Τό πρῶτον λαϊκόν μέτωπον τό ὁποῖον ἐδημιουργήθη μεταπολεμικῶς εἰς τήν Εὐρώπην, ὅπως μέ ὑπερηφάνειαν ἐτόνισεν ἡ ΕΔΑ εἰς τήν πρόσφατον διακήρυξίν της. Καί ἐσχηματίσθη τό μέτωπον αὐτό εἰς τήν χώραν μας, ἡ ὁποία ἔχει πικράν καί πρόσφατον πεῖραν παρομοίων πειραμάτων. Ἡ πολιτική, ὡς γνωστόν, τῆς συνεργασίας ἐθνικοφρόνων κομμάτων μέ τόν κομμουνισμόν ἐδοκιμάσθη τό πρῶτον εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν, τά δέ ἀποτελέσματά της εἶναι γνωστά. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἡ Ἑλλάς, ἀντί νά ἀξιοποιήση τόν νικηφόρον πόλεμον τοῦ 1940 καί τήν ἐθνικήν της ἀντίστασιν, ἔζησε μίαν δραματικήν δεκαετίαν. Ὁ κομμουνισμός εἰς τήν χώραν μας εἶναι ἀριθμητικῶς ἀκίνδυνος. Καθίσταται ὅμως ἐπικίνδυνος ὅταν εὑρίσκη κόμματα μειωμένης ἐθνικῆς ἀντιστάσεως πρόθυμα νά συνεργασθοῦν μαζί του. Διότι, διά τῆς νοθείας τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ἐπιτυγχάνει ἐκεῖνο τό ὁποῖον δέν τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ ἀριθμοί του.

»Ἰσχυρίζονται οἱ ἀντίπαλοί μου ὅτι εἰς τήν συνεργασίαν των αὐτήν τούς ἐξώθησε τό ὑφιστάμενον ἐκλογικόν σύστημα. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀναληθές, διότι τό σύστημα αὐτό, εὑρισκόμενον μεταξύ τοῦ ἁπλοῦ πλειοψηφικοῦ καί τῆς ἀναλογικῆς, ἀντικατέστησε τό πλειοψηφικόν σύστημα μέ τήν εὐρυτάτην περιφέρειαν, διά τοῦ ὁποίου ὡς γνωστόν, ἐπεδιώκετο ἡ πόλωσις τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ ἰσχύων ἐκλογικός νόμος ἐγένετο μέ σκοπόν ἀντικειμενικόν νά ἀποτρέψη τάς ἀθεμίτους πολιτικάς συμπράξεις καί νά ἐξυγιάνη τήν πολιτικήν μας ζωήν. Τό γεγονός παρά ταῦτα ὅτι τά παλαιά κόμματα ἀπεφάσισαν νά συνεργασθοῦν μέ τήν ΕΔΑ σημαίνει ὅτι ἀπώλεσαν τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης των ἀπέναντι τοῦ τόπου καί ὁμολογοῦν ὅτι ἐστερήθησαν τοῦ λαϊκοῦ των ἐρείσματος. Ἄλλωστε καί οἱ ἴδιοι ἀντίπαλοί μας ἀδυνατοῦν νά ὑποστηρίξουν ὅτι ἡ συνεργασία αὐτή εἶναι ὠφέλιμος διά τόν τόπον καί τήν ἐμφανίζουν ἁπλῶς ὡς κατάστασιν ἀνάγκης δι' αὐτούς, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μέ ὁμολογίαν τοῦ σφάλματός των.

»Δέν νομίζω ὅμως ὅτι τά κόμματα ἔχουν τό δικαίωμα διά θεμιτῶν καί ἀθεμίτων μέσων νά ἐκβιάζουν τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ διά νά ἐπιτύχουν τήν ἐξουσίαν. Ὀφείλουν ν' ἀποφεύγουν τάς βαναύσους παραβιάσεις τῶν ἀρχῶν των καί νά περιορίζωνται νά παίζουν τόν ρόλον πού προσδιορίζει ἡ δύναμίς των. Πρέπει νά ἐπιστήσω τήν προσοχήν τοῦ λαοῦ ἐπί τῶν κινδύνων, τούς ὁποίους δημιουργεῖ ἡ σύμπραξις αὐτή τῶν κομμάτων διά τό μέλλον τῆς χώρας. Ἀνεξαρτήτως τῶν προσχημάτων τά ὁποῖα ἐπικαλοῦνται διά νά δικαιολογήσουν τήν πρωτοφανῆ αὐτήν πρᾶξιν των, τό ἀληθές εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, ὅτι συνωμολόγησαν τήν συμμαχίαν αὐτήν μέ σκοπόν ἀποκλειστικόν ν' ἀποτρέψουν τήν ἐπικράτησίν μου καί νά ματαιώσουν τήν μεταβολήν πού ἐπιδιώκομεν. Αὐτός δέ εἶναι καί ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον ἐγενόμην ὁ στόχος ὅλων τῶν ἀντιπάλων μου, οἱ ὁποῖοι δέν διστάζουν τόν τελευταῖον καιρόν νά χρησιμοποιοῦν ὕβρεις καί συκοφαντίας ἐναντίον μου.

»Εἶναι γνωστόν ὅμως ὅτι εἰς τόν τόπον μας ὑπάρχει μία θλιβερά παράδοσις. Ἡ παράδοσις τῆς κατασυκοφαντήσεως οἱασδήποτε ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Θύματα τῆς παραδόσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν κατά καιρούς ὅλοι οἱ πολιτικοί ἄνδρες τῆς χώρας. Ἐχαρακτηρίσθησαν προδόται ὁ Γούναρης, ὁ Βενιζέλος, ὁ βασιλεύς Κωνσταντῖνος, ὁ Μεταξᾶς, ὁ Πλαστήρας καί τελευταίως ὁ Σοφούλης. Ἀλλά τό μέγα θύμα τῆς τακτικῆς αὐτῆς ὑπῆρξε πάντοτε ἡ Ἑλλάς. Κατέστη ἀδύνατον ν' ἀξιοποιηθοῦν οἱ λαμπροί πολεμικοί ἀγῶνες τοῦ ἔθνους καί ὡδηγήθημεν, ἀντί τούτου, εἰς τάς γνωστάς ἐθνικάς συμφοράς. Φαίνεται ὅτι δέν ἦτο δυνατόν ν' ἀποτελέση ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος αὐτοῦ καί ἡ ἱερά κυπριακή ὑπόθεσις. Μᾶς κατηγοροῦν ἐν γνώσει των ψευδῶς ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, κυβερνήσαντες προσφάτως τόν τόπον, δέν ἐτόλμησαν οὐδέ κἄν νά προφέρουν τό ὄνομα τῆς Μεγαλονήσου, ὅτι δῆθεν ἀπεδέχθημεν λύσιν ἀσύμφορον διά τούς Κυπρίους καί ὅτι ἐδεσμεύσαμεν τό ἔθνος.

»Δηλῶ ὑπευθύνως πρός ὑμᾶς ὅτι οὐδεμίαν ἀνελάβαμεν δέσμευσιν καί ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν βάναυσον συκοφαντίαν. Δύναμαι ἀντιθέτως νά εἴπω ὅτι παραλαβόντες τό Κυπριακόν εἰς μίαν δραματικήν του φάσιν, τό προωθήσαμεν κατά τρόπον ὥστε νά δικαιούμεθα νά εἴμεθα ὑπερήφανοι δι' αὐτό. Ἐνισχυόμενοι διά τῆς ψήφου σας, θά συνεχίσωμεν τόν ἀγῶνα ἐν ἀπολύτῳ συμπνοίᾳ μέ τήν ἡγεσίαν τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι θά τό φέρωμεν συντόμως εἰς αἴσιον πέρας.

»Ἀγαπητοί κάτοικοι τῶν Πατρῶν. Ἐπιθυμῶ πρίν τερματίσω τήν ὁμιλίαν μου νά ἐπιστήσω καί πάλιν τήν προσοχή σας ἐπί τῆς ἀποφασιστικῆς σημασίας, τήν ὁποίαν θά ἔχη διά τό μέλλον τοῦ τόπου μας ἡ προσεχής ἐκλογή. Ἡ ἐκλογή αὐτή δύναται ν' ἀποβῆ ἡ ἀφετηρία μιᾶς νέας εὐτυχοῦς περιόδου διά τό ἔθνος, δύναται ὅμως ἐξ ἴσου νά γίνη ἡ ἀπαρχή νέων συμφορῶν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι μέ τήν πολιτικήν ὡριμότητα πού σᾶς διακρίνει, ὡριμότητα τήν ὁποίαν ἐπλούτισαν αἱ δοκιμασίαι τῶν τελευταίων ἐτῶν, θ' ἀποτρέψετε τούς κινδύνους αὐτούς καί θά γίνετε οἱ πρωτοπόροι εἰς τόν ἀγῶνα πού ἀνελάβομεν διά τήν ἀναμόρφωσιν τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους».

Ἡ μετάβαση καί ἡ ὁμιλία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, στήν Πάτρα ἐντασσόταν σέ εὐρύτερη περιοδεία του στίς πόλεις καί τήν ὕπαιθρο τῆς Πελοποννήσου. Ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΡΕ ἐπισκέφθηκε τό Αἴγιο, τήν Ἀμαλιάδα, τόν Πύργο, τήν Καλαμάτα, τήν Κόρινθο, καθώς καί ἐνδιάμεσες κωμοπόλεις καί χωριά. Ἐξαιτίας τῆς κακοκαιρίας δέν κατόρθωσε νά ἐπισκεφθεῖ τήν Τρίπολη, τό Ἄργος καί τό Ναύπλιο.

Εἰδικότερα, στή διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ὁμιλίας στήν Κόρινθο, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε τήν εὐκαιρία νά ἀπαντήσει στόν ἡγέτη τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου, Γ. Παπανδρέου:

«Ἀνεμένετο μέ ἐνδιαφέρον ὁ πρῶτος λόγος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Ὁ κ. Παπανδρέου, ὁμιλῶν χθές εἰς Πάτρας, ἀντί νά εἴπη εἰς τόν λαόν τί πρόκειται νά κάμη μετά τάς ἐκλογάς ὁ τραγελαφικός συνασπισμός, τοῦ ὁποίου αὐτοεχειροτονήθη ἀρχηγός, ἐξετράπη εἰς προσωπικάς ὕβρεις ἐναντίον μου. Σᾶς πληροφορῶ ὅτι μέ τούς πολιτικούς μου ἀντιπάλους δέν μέ χωρίζουν ἀντιθέσεις προσωπικαί, ἀλλά μέ χωρίζει πολιτική νοοτροπία. Διά τόν λόγον αὐτόν, περιοδεύων ἐπί 20ήμερον ἀνά τήν χώραν, ἀπέφυγα προσωπικούς χαρακτηρισμούς καί ἐπιθέσεις. Ἤδη ὅμως δέν δύναμαι, ὑβριζόμενος νά μή ἀπαντήσω. Δέν μέ ἐνοχλοῦν κατ' ἀρχήν αἱ ὕβρεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων. Ὁ ἑλληνικός λαός γνωρίζει καλῶς τόσον αὐτόν, ὅσον καί ἐμέ. Ἄλλωστε, ὁ κ. Παπανδρέου ἔχει ὑβρίσει διαδοχικῶς βαρύτατα ὅλους τούς σημερινούς συνεργάτας του. Τόσον ὥστε ὁ κ. Βενιζέλος, ὑβριζόμενος πρό τινος παρ' αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νά δηλώση: "Ἔξεστι... Παπανδρέῳ ἀσχημονεῖν".

»Ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων, ἀναφερόμενος εἰς ἐκεῖνο τό ὁποῖον τονίζω κατά τάς ὁμιλίας μου, ὅτι εἶμαι εἰς τόν ἀγῶνα "εἷς ἐναντίον ὅλων", εἶπεν ὅτι δέν εἶμαι "εἷς", ἀλλά "κανείς". Δέν ἐσκέφθη ὅμως νά ἐξηγήση εἰς τό ἀκροατήριόν του διατί, ἀφοῦ εἶμαι "κανείς", προκειμένου ν' ἀναμετρηθῆ μαζί μου αὐτός καί οἱ συνεταῖροι του, παρέστη ἀνάγκη νά συνεργασθοῦν καί μέ τούς κομμουνιστάς ἀκόμη;

»Ὁ κ. Παπανδρέου ἀνεφέρθη ἐπίσης ἀτυχῶς καί χωρίς νά προκληθῆ ἀπό κανένα καί εἰς τό πολιτειακόν, ἰσχυρισθείς ὅτι αὐτός οὐδέποτε διενοήθη νά θίξη τό πολιτειακόν καί ὅτι ἡμεῖς δῆθεν καπηλευόμεθα τό Στέμμα. Ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων ἔχει τό πολιτικόν ἐλάττωμα νά λησμονῆ τήν ἐπομένην ὅ,τι λέγει τήν προτεραίαν. Ἐνθυμεῖται ὅμως ὁ λαός ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου, ἀπό τοῦ σχηματισμοῦ τῆς παρούσης Κυβερνήσεως καί μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς, ὅτε ἠγωνίζετο διά τήν ὑπηρεσιακήν, κατ' ἐπανάληψιν ἔκαμεν ὑπαινιγμούς κατά τοῦ Στέμματος, ἀπειλήσας μάλιστα μέ τήν γνωστήν μεγαλοστομίαν του ὅτι θά δημιουργήση "μέγα θέμα". Παρέστη δέ ἀνάγκη νά τοῦ δώση μάθημα ἐκλογικῆς τακτικῆς ὁ κ. Πασαλίδης μέ τάς γνωστάς δηλώσεις του διά νά παύση τούς ὑπαινιγμούς του.

»Μέ ἐχαρακτήρισεν ἐπίσης ὁ ἀρχηγός τῶν Φιλελευθέρων "ἐπιβάτην καί διαβάτην τῆς ἐξουσίας". Καί εἰς τήν ἐξουσίαν μέν εὑρίσκομαι μέ σύμφωνον γνώμην τοῦ ρυθμιστοῦ τοῦ πολιτεύματος καί τῆς Βουλῆς. Δηλαδή τῶν δύο ἐκείνων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι μετά τόν λαόν, κατά τό Σύνταγμα, ἀποφασίζουν διά τήν Κυβέρνησιν τῆς χώρας. Τό ἄν πάλιν εἶμαι "διαβάτης", θά τό πληροφορηθῆ ὁ κ. Παπανδρέου τήν ἐπαύριον τῶν ἐκλογῶν.

»Λυποῦμαι διότι προκληθείς εὑρέθην εἰς τήν ἀνάγκην ν' ἀπαντήσω εἰς προσωπικήν ἐναντίον μου ἐπίθεσιν τοῦ κ. Παπανδρέου. Καί ἐλπίζω ὅτι δέν θά μοῦ δοθῆ ἐκ νέου ἀφορμή νά τό ἐπαναλάβω».

13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ἀφοῦ ἐπισκέφθηκε τήν Κρήτη, τά Δωδεκάνησα καί τά μεγάλα νησιά τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου — τή Χίο, τή Σάμο καί τή Μυτιλήνη — ὁ Κ. Καραμανλῆς περιοδεύει τή Θράκη καί τήν ἀνατολική Μακεδονία, μέ κύριους σταθμούς τήν Ἀλεξανδρούπολη, τήν Κομοτηνή, τήν Ξάνθη, τή Χρυσούπολη καί τήν Ἐλευθερούπολη καί, τέλος, τήν Καβάλα. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἀναφέρθηκε, εἰδικότερα, στίς προσπάθειες τῆς Κυβερνήσεως στόν τομέα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς:

«Κατά τό τρίμηνον τοῦτο, μολονότι εἶχα νά ἀσχοληθῶ μέ κρισιμώτατα ἐξωτερικά θέματα, εὗρον τόν τρόπον καί τά μέσα νά ἐπιλύσω διάφορα οἰκονομικά, κοινωνικά καί ἠθικά ἀκόμη θέματα. Ἐκτός τῆς ἀνακουφίσεως τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομίας μας διά τῆς διευρύνσεως τῆς πιστοδοτήσεως, τῶν μέτρων τά ὁποῖα ἐλάβομεν ἐναντίον τῶν Τραπεζῶν, τήν ἀμνήστευσιν τῶν ἀεροπόρων καί τήν ἀπόλυσιν 2.500 περίπου ἐξορίστων, ἐπεδείξαμεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διά τόν ἀγροτικόν κόσμον. Ἐνδιαφέρον τό ὁποῖον ἐξεδηλώθη μέ πράξεις καί ἀριθμούς καί οὐχί μέ προεκλογικάς ὑποσχέσεις. Ἱκανοποιήσαμεν πρῶτον τό παλαιόν καί δίκαιον αἴτημα τῶν ἀγροτῶν περί ἀσφαλίσεώς των εἰς τόν κλάδον τῆς ὑγείας, παρέχοντες εἰς αὐτούς δωρεάν ἰατροφαρμακευτικήν περίθαλψιν. Δεύτερον, κατά τό τρίμηνον Ὀκτωβρίου 1955 - Ἰανουαρίου 1956 ηὐξήσαμεν τήν πιστοδότησιν πρός τήν γεωργίαν ἀπό 1.300 ἑκατ. τοῦ ἀντιστοίχου τριμήνου 1954-55 εἰς 1.910 ἑκατ., ἤτοι κατά 45% περίπου ἐπί πλέον. Τρίτον, ἀντί τῶν 240.000.000, τά ὁποῖα διετέθησαν κατά τό παρελθόν ἔτος δι' ἔργα ἐγγειοβελτιωτικά, διαθέσαμεν ἐφέτος 384.000.000, ἤτοι 60% ἐπί πλέον. Τέταρτον, διεθέσαμεν 87.000.000 διά τήν ἐπιδότησιν τῶν λιπασμάτων ἔναντι 35.000.000 τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἕκτον, διεθέσαμεν πιστώ-

'Επίσκεψη στήν Κρήτη.

σεις καί διετάξαμεν τήν καταβολήν τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἐπιταχθέντων κατά τόν πόλεμον τοῦ 1940 ζώων. Καί πολλά ἄλλα μέτρα ἐλήφθησαν, τά ὁποῖα δέν κρίνω ἀναγκαῖον νά μνημονεύσω τήν στιγμήν ταύτην. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτά ἐγένοντο ἐντός τριμήνου καί χωρίς τήν ὕπαρξιν τῶν προϋποθέσεων ἐκείνων, αἵτινες ἐπιτρέπουν τήν ἐφαρμογήν συγκεκριμένου καί πλήρους προγράμματος.

»Ἐλάβομεν, ἐπίσης, μέτρα προστασίας τῶν διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων, ἐλαίου, βάμβακος, σταφίδος καί καπνοῦ. Εἰδικώτερον, προκειμένου περί τοῦ καπνοῦ, διεθέσαμεν ἐφέτος διά πλασματικά δάνεια 510.000.000 ἔναντι 330.000.000 τοῦ παρελθόντος ἔτους καί λαμβάνομεν ἤδη τά ἀναγκαῖα μέτρα διά τήν ἔγκαιρον ἀπορρόφησιν τῶν καπνῶν καί τήν προστασίαν τῶν παραγωγῶν. Γνωρίζω τό θέμα τοῦ καπνοῦ ὅσον οὐδείς ἄλλος. Γνωρίζω τήν ἀγωνίαν τοῦ καπνοπαραγωγοῦ, διότι τήν ἔζησα προσωπικῶς κατά τά μικρά μου χρόνια. Σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωσιν, χωρίς αὐτό νά ἀποτελῆ συνήθη προεκλογικήν ὑπόσχεσιν, ὅτι τό καπνικόν θά εἶναι ἕνα ἀπό τά πρῶτα καί κύρια θέματα μέ τήν ἐπίλυσιν τῶν ὁποίων θά ἀσχοληθῶ. Ἡ ἐπίλυσίς του ὅμως προϋποθέτει πολιτικήν μακρᾶς πνοῆς. Ἔχω τήν πρόθεσιν νά λάβω μέτρα πλήρους προστασίας τοῦ καπνοῦ. Ὑπάρχει ἀνάγκη δημιουργίας καταλλήλου ὀργάνου, τό ὁποῖον παρεμβαῖνον θά προστατεύη τόν παραγωγόν ἐναντίον τῶν περιοδικῶν κρίσεων καί ἐναντίον πάσης ἐκμεταλλεύσεως. Ὅπως ὑπάρχει, ἐπίσης, ἀνάγκη τῆς ἀπασχολήσεως τῶν καπνεργατῶν καί τῆς θεραπείας τῶν ἀδικιῶν αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς τόν κλάδον αὐτόν κατά τό παρελθόν. Καί ὁμιλῶν περί γεωργίας γενικώτερον, δύναμαι νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι θά ληφθοῦν ἐπί τῇ βάσει προγράμματος μέτρα, τά ὁποῖα θά ἐπιφέρουν τήν αὔξησιν τοῦ γεωργικοῦ μας εἰσοδήματος καί τήν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τῶν ἀγροτῶν. Δηλαδή: ἡ ἐκτέλεσις εἰς εὐρεῖαν κλίμακα μεγάλων καί μικρῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἡ ἀναδιάρθρωσις τῆς γεωργικῆς μας οἰκονομίας, ἡ χορήγησις οἰκονομικῶν καί τεχνικῶν μέσων καί πρό παντός εὐθηνῶν λιπασμάτων διά τόν συγχρονισμόν τῆς γεωργίας μας.

»Πρίν ἤ τερματίσω τήν ὁμιλίαν μου ἐπιθυμῶ νά ἐπαναλάβω ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐτόνισα καί εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος: ὅτι ὅλα τά προβλήματα τῆς χώρας μας εἶναι δυνατόν νά εὕρουν τήν λύσιν των καί ὁ λαός μας νά εὐημερήση. Μέ μίαν ὅμως βασικήν προϋπόθεσιν: ὅτι θά πραγματοποιηθῆ εἰς τά πολιτικά μας πράγματα ἡ βαθεῖα ἐκείνη μεταβολή, τήν ὁποίαν ἡμεῖς ἐπιδιώκομεν καί ὁ λαός ἀπό μακροῦ χρόνου ἐπιζητεῖ. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ χώρα μας ὑποφέρει ὄχι τόσον διότι στερεῖται οἰκονομικῶν μέσων, ὅσον διότι στερεῖται δημοσίας ζωῆς ὑγιοῦς καί μεθοδικῶς ὠργανωμένης. Αὐτήν τήν μεταβολήν, τήν ἐπανάστασιν θά ἠδυνάμην νά εἴπω, ἀνελάβομεν νά πραγματοποιήσωμεν, καί χάριν αὐτῆς ζητοῦμεν τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ».

Μετά τήν Καβάλα, ὁ Κ. Καραμανλῆς συνέχισε τήν πορεία του πρός τή Δράμα, ὅπου καί μίλησε στήν κεντρική πλατεία, ἀφοῦ προηγουμένως στάθμευσε καί ἀπηύθυνε χαιρετισμό πρός τούς κατοίκους τοῦ Δοξάτου. Στή συνέχεια ἐπισκέφθηκε τό Σιδηρόκαστρο καί τό Κιλκίς καί ἐπέστρεψε, μέσω Θεσσαλονίκης, στήν Ἀθήνα. Κατά τή διάβασή του ἀπό τά χωριά καί τίς κωμοπόλεις τῆς περιοχῆς, ὁ πρωθυπουργός ἔγινε ἀντικείμενο θερμῶν ἐκδηλώσεων.

14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ τήν ἐπίσκεψη καί τήν ὁμιλία του πρός τούς κατοίκους τῆς Τριπόλεως καί τοῦ Ἄργους, ὁλοκληρώνει τήν προεκλογική περιοδεία του στήν ἑλληνική ἐπαρχία. *«Ἑρμηνεύων τάς ἀνησυχίας τῶν μεταπολεμικῶν γενεῶν»*, εἶχε τήν εὐκαιρία νά ὑπογραμμίσει, *«ἀνέλαβα τήν πρωτοβουλίαν τῆς δημιουργίας νέας πολιτικῆς κινήσεως, ἡ ὁποία φιλοδοξεῖ νά δημιουργήση νέαν Ἑλλάδα, καλυτέραν τῆς σημερινῆς»*. Μέ τό ἴδιο πνεῦμα, τόνισε στήν Τρίπολη: *«Οἱ ἀντίπαλοί μας ἀντιπροσωπεύουν τό παρελθόν. Ἡμεῖς ἀντιπροσωπεύομεν τό μέλλον καί δέν νομίζομεν ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι εἰς τόν τόπον μας, οἱ ὁποῖοι νά νοσταλγοῦν τό θλιβερόν αὐτό παρελθόν»*.

Στήν ὁλοκληρωμένη ἤδη προεκλογική περιοδεία τοῦ Κ. Καραμανλῆ, ἀναφέρεται τό ἀκόλουθο δημοσιογραφικό κείμενο:

Ἐτερματίσθησαν χθές τό βράδυ αἱ προεκλογικαί περιοδεῖαι τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί ἀρχηγοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως κ. Κ. Καραμανλῆ. Ἑπτά ἐν ὅλῳ ἐξορμήσεις ἐπεχειρήθησαν ἐξ Ἀθηνῶν πρός ὅλα τά σημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Ἐταξίδευσε μέ ὅλα τά συγκοινωνιακά μέσα, μέ ἀεροπλάνα, μέ σιδηροδρόμους, μέ αὐτοκίνητα καί με πλοῖα, διά νά ἐπικοινωνήση ἀπ' εὐθείας μέ τόν λαόν καί διά νά τοῦ ἐξηγήση διά ζώσης διά ποῖον λόγον ὅλαι αἱ κοινωνικαί τάξεις, οἱ ἀγρόται καί οἱ ἐργάται, οἱ ὑπάλληλοι καί οἱ ἐπαγγελματίαι, ὀφείλουν νά ψηφίσουν τήν Ἐθνικήν Ριζοσπαστικήν Ἕνωσιν. Ἔτσι, ὁ κ. Καραμανλῆς, εὑρισκόμενος εἰς συνεχῆ κίνησιν ἐπί 18 ἡμέρας, διέσχισε τούς κάμπους, ἀνέβηκε στά βουνά, ἐταξίδεψε στήν θάλασσα, διά νά ἔχη μίαν ἱκανοποίησιν: νά τόν ἀκούσουν ὑπέρ τάς 600 χιλιάδες ψηφοφόροι καί διά νά αἰσθανθῆ ὁ ἴδιος τήν ἀγάπη, τήν στοργή καί τήν ἐμπιστοσύνην ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὑπό τίς χειρότερες συνθῆκες ἐπεχείρησε τίς περιοδεῖες του στήν ὕπαιθρον ὁ κ. Καραμανλῆς. Ἡ κακοκαιρία, τά χιόνια, ἡ θαλασσοταραχή δέν τόν ἠμπόδισαν νά πραγματοποιήση ὁλόκληρο τό πρόγραμμά του, μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας, νά ἀψηφήση κινδύνους καί κόπους, πού θά μποροῦσαν νά λυγίσουν καί πολύ νεωτέρους του, γιά νά φθάση ὡς τό ἀκρότατον σημεῖον τῆς χώρας καί νά

διακηρύξη ὅτι ἡ Ἑλλάδα «μπορεῖ νά ἀλλάξη μορφή καί ὁ λαός της μοῖρα». Ἡ ἀκαταπόνητη δραστηριότης τοῦ κ. Καραμανλῆ, ἔδωσε καί εἰς τόν λαό νά ἀντιληφθῆ ἀπ' εὐθείας δύο ἀπό τίς μεγαλύτερες ἀρετές του: τήν ἀποφασιστικότητα καί τήν δραστηριότητα. Τοῦ ἔδωσε νά ἀντιληφθῆ ἐπίσης τόν γοργό ρυθμό πού κυριαρχεῖ στίς ἀποφάσεις του καί τίς ἐνέργειές του καί νά τόν πείση ὅτι εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού μπορεῖ νά κινήση τόν κρατικό μηχανισμό, γιά νά τόν θέση εἰς τήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀκατάβλητη θεληματικότητα εἶναι μία ἀρετή ἀπό ἐκεῖνες πού ἐκτιμᾶ πολύ ὁ ἑλληνικός λαός. Καί τόν μέτρον τῆς θεληματικότητός του αὐτῆς τό ἔδωσε ὁ κ. Καραμανλῆς μέ τήν εὐκαιρία τῆς προεκλογικῆς μάχης.

Ὑπῆρξαν σκληρές οἱ συνθῆκες τῶν ταξιδιῶν αὐτῶν. Ὁ πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος ἐταξίδευσε χωρίς συνοδεία. Μερικοί δημοσιογράφοι ἀπεσταλμένοι τῶν ἐφημερίδων, ὀλίγοι φωτορεπόρτερς ἦσαν ἡ ἀκολουθία του. Δέν εἶχε κἄν μαζί του τόν ἰδιαίτερο γραμματέα του. Ἐγευμάτιζε ὅπου βρισκόταν, μέσα στό αὐτοκίνητο ἤ στό βαγόνι τοῦ τραίνου, μέ ἕνα κομμάτι ψωμί καί τυρί. Ἡ λιτότης του, ἄλλωστε, στήν τροφή καί ἡ περιφρόνησίς του πρός τίς ἀνέσεις, εἶναι δύο ἀπό τά προσόντα του. Μέ αὐτές τίς συνθῆκες ὁ κ. Καραμανλῆς διέσχισε τήν Ἑλλάδα, ἀπό τῶν βορείων συνόρων της μέχρι τῆς Κρήτης, καί ἀπό ἀνατολῶν πρός δυσμάς. Ἔκοψε τό κάπνισμα, γιατί καί τά λίγα τσιγάρα πού ἐκάπνιζε ἄλλοτε, μαζί μέ τό κρύο καί τίς ἄλλες κακουχίες, ἔκλειναν τήν φωνή του, ὥστε νά κινδυνεύη νά μή γίνεται ἀκουστός στό ἀκροατήριό του. Ὅλοι οἱ ἄλλοι μαζί ἀρχηγοί, δέν ἔκαμαν οὔτε τό ἕνα τρίτον τῶν περιοδειῶν πού ἔκαμε μόνος του ὁ κ. Καραμανλῆς. Φυσικά εἶναι ζήτημα ἀντοχῆς, ἡλικίας καί ἰδιοσυγρασίας.

Ὅσοι παρηκολούθησαν τήν προεκλογική αὐτή ἐκστρατείαν, ἐδοκίμασαν ἔκπληξιν ἀπό τήν ἀγάπην, τήν ἀφοσίωσιν καί τήν ἐμπιστοσύνην πού τοῦ ἔδειξε ὁ κόσμος. Ὅλοι παρόντες στίς ὑποδοχές. Καί γυναῖκες καί νέοι, καί παιδιά, καί ἱερεῖς, ὅλοι ἔβγαιναν νά τόν ὑποδεχθοῦν, νά τόν ἐπευφημήσουν, νά τοῦ δείξουν μέ τό βλέμμα, μέ τίς χειρονομίες καί τό χαμόγελό τους, ὅτι τόν λογαριάζουν σάν παιδί τους, σάν ἀδελφό, σάν δικό τους ἄνθρωπο. Καί ὅτι πιστεύουν καί προσδοκοῦν πώς θά τούς ἀπαλλάξη ἀπό τίς χίλιες δύο συμφορές, πού τό παρελθόν συσσώρευσε ἐπάνω στίς πλάτες τοῦ λαοῦ. Τό ἀλάνθαστο ἔνστικτον τοῦ λαοῦ, τόν ὁδηγεῖ κοντά στόν ἄνθρωπο πού ἔχει τήν θέληση καί τήν ἱκανότητα νά ἐργασθῆ. Στόν ἄνθρωπο πού σκύβει στοργικά γιά νά ἀκούση τό παράπονο τοῦ καθενός, τήν πίκρα του καί τήν δυστυχία του καί νά κάμη κάθε τί γιά νά τήν ἀνακουφίση[252].

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ἐνῶ οἱ διαπραγματεύσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς βρετανικῆς Κυβερνήσεως εἰσέρχονται στό τελικό ἀποφασιστικό στάδιο, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀποστέλλει στό Γενικό Προξενεῖο τῆς Λευκωσίας τό ἀκόλουθο τηλεγράφημα (ἀρ. πρ. 5823):

«Παρακαλοῦμεν ἀνακοινώσατε εἰς Ἀρχιεπίσκοπον ὅτι ἐφ' ὅσον ἀπάντησις Κυβερνήτου δέν εἶναι ἱκανοποιητική δύναται ἀδιστάκτως τήν ἀπορρίψη, ὑπολογίζων πάντοτε εἰς ἀμέριστον συμπαράστασιν Κυβερνήσεως»[253].

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Μέ βαρυσήμαντο λόγο πρός τό λαό τῆς πρωτεύουσας, ὁ Κ. Καραμανλῆς ὁλοκληρώνει τήν προεκλογική ἐκστρατεία τῆς ΕΡΕ.

Ἡ ἐφημερίδα «Καθημερινή» ἀπέδωσε ὡς ἐξῆς τή γενική εἰκόνα τῆς συγκεντρώσεως:

Ἡ χθεσινή συγκέντρωση τῶν Ἀθηνῶν στήν πλατεία Κλαυθμῶνος, ὅπου μίλησε ἀπό τῆς 7.45 μέχρι τῆς 9.15 μ.μ. ὁ ἀρχηγός τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως Κ. Καραμανλῆς, ἀποτέλεσε σαφές καί κατηγορηματικό πρόκριμα τῆς ἐκλογῆς τῆς Κυριακῆς. Διακόσιες χιλιάδες ἄκουσαν τόν λόγο τοῦ πρωθυπουργοῦ. Οἱ ἴδιοι οἱ πολιτικοί κύκλοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως παραδέχθηκαν τήν διαπίστωση αὐτή. Ἡ συγκέντρωση κρίθηκε, πράγματι, ὅτι ἦταν μεγαλειώδης, ἐπιβλητική, φανατική καί ἀπόλυτα αὐθόρμητη καί εἰλικρινής στίς ἐκδηλώσεις της... Ὁ Κ. Καραμανλῆς μίλησε ἀπό τόν ἐξώστη τοῦ ἐπί τῶν ὁδῶν Κοραῆ καί Σταδίου ξενοδοχείου τῶν «Ἀθηνῶν».... Μίλησε χωρίς χειρόγραφο. Στενογράφοι τῆς Βουλῆς καί μηχανήματα μαγνητοφωνήσεως ἀποτύπωσαν τόν λόγον. Ἡ ἐπαφή μεταξύ τοῦ ὁμιλητῆ καί τοῦ ἀκροατηρίου ὑπῆρξε πλήρης. Ὁ μέσος ἀκροατής εἶχε τό συναίσθημα ὅτι ἀκούει τήν δική του φωνή γιά τά προβλήματα τῆς παρούσης ὥρας. Ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ καμμία στιγμή δέν κολάκευσε τό πλῆθος καί δέν προέβη σέ ὑποσχέσεις. Σπάνια πολιτικός λόγος σέ ἀνοικτό χῶρο διήρκεσε γιά μιάμισυ ὥρα, χωρίς νά προκαλέσει κόπωση τοῦ ἀκροατηρίου. Καί σπάνια λόγος ἐπευφημήθηκε σέ τόσα σημεῖα του, ἐνῶ σαφῶς καί ἠθελημένα δέν περιλάμβανε ρητορικά σχήματα[254].

Τό πλῆρες κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Κ. Καραμανλῆ εἶναι τό ἀκόλουθο:

«Ἀθηναῖοι,

»Δέν νομίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην νά τονίσω ἰδιαιτέρως τήν ἀποφασιστικήν σημασίαν, τήν ὁποίαν θά ἔχη διά τό μέλλον τῆς χώρας ἡ μεθαυριανή ἐκλογή. Ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια εἰς τόν τόπον μας νά χαρακτηρίζεται πᾶσα ἐκλογή ἀποφασιστική καί κρίσιμος. Ἀλλά ἐάν αὐτό λεγόμενον εἰς τό παρελθόν ἀπετέλει λόγον κενόν, σήμερον ἀποτελεῖ σκληράν καί ὀδυνηράν πραγματικότητα. Ἡ ἐπικειμένη ἐκλογή θά σημειώση σταθμόν εἰς τήν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους. Δύναται νά ἀποβῆ ἡ ἀφετηρία μιᾶς νέας εὐτυχοῦς περιόδου, ἀλλά δύναται ἐξ ἴσου νά ἀποβῆ ἡ ἀφετηρία νέων συμφορῶν διά τήν Ἑλλάδα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ δευτέρα αὐτή περίπτωσις δέν ὑφίσταται. Ἐτερμάτισα μόλις χθές τήν μεγάλην προεκλογικήν περιοδείαν μου καί διεπίστωσα μέ βαθεῖαν ἱκανοποίησιν ὅτι ὁ ἑλληνικός λαός ἐν τῇ μεγάλῃ πλειοψηφίᾳ του ἀγρυπνεῖ ἐπί τῶν ἐθνικῶν ἐπάλξεων.

»Ἀθηναῖοι,

»Προκειμένου νά σᾶς ἐξηγήσω τό ἀληθές νόημα τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἐκλογῆς, θά σᾶς ὁμιλήσω μέ εἰλικρίνειαν καί ἁπλότητα, διότι πιστεύω ὅτι ἡ εἰλικρίνεια εἰς τάς σχέσεις λαοῦ καί ἡγεσίας ἀποτελεῖ τήν δύναμιν τῆς συγχρόνου δημοκρατίας.

»Ἡ χώρα μας ἀπό μακροῦ χρόνου διέρχεται μίαν μόνιμον πολιτικήν κρίσιν, ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ βαθυτέρα αἰτία τῆς κακοδαιμονίας τοῦ λαοῦ μας. Ἡ παρατεταμένη αὐτή πολιτική κρίσις, ἡ ὁποία μαστίζει τήν πολιτικήν ζωήν τῆς χώρας, ἔφθασεν εἰς ὀξύτατον σημεῖον κατά τό παρελθόν φθινόπωρον. Μετά τά γεγονότα τοῦ Σεπτεμβρίου καί τόν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου στρατάρχου Παπάγου προέκυψε κατάστασις ἀνησυχητική διά τό μέλλον τῆς χώρας. Ἀντεμετωπίζαμεν τήν ἀποσύνθεσιν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων, διότι κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην συνωμότουν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος ἐχθροί τοῦ ἔθνους, ἐντόπιοι καί ξένοι.

»Ἐκλήθην τότε νά ἀναλάβω τάς εὐθύνας τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπό συνθήκας ἐκτάκτως δυσχερεῖς. Ἐκλήθην εἰς μίαν στιγμήν κατά τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἐκλυδωνίζετο, καί τήν ψυχήν τοῦ ἔθνους συνεῖχεν ἡ ἀγωνία. Ἀνέμενον εὐλόγως εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν, τοὐλάχιστον κατανόησιν, ἀπό μέρους τῶν ἀντιπάλων μου, ἀφοῦ τά θέματα, τά ὁποῖα ἐκλήθην νά διαχειρισθῶ δέν ἦσαν προσωπικά, δέν ἦσαν θέματα κομματικά, ἦσαν καθ' αὐτά ἐθνικά θέματα. Ἀντί τούτου, εὐθύς ὡς ἐσχημάτισα Κυβέρνησιν, κατά τόν πλέον συνταγματικόν καί νόμιμον τρόπον, ἀντί κατανοήσεως, ἐδέχθην ἀπό τούς ἀντιπάλους μου προκλήσεις, ὕβρεις καί ἔγινα στόχος συκοφαντιῶν.

»Παρά ταῦτα, δέν ἀπήντησα. Ἔχων συνείδησιν τῆς κρισιμότητος τῶν περιστάσεων καί τῆς βαρείας εὐθύνης, κατέβαλα προσπάθειαν νά κρατήσω τά ἐθνικά θέματα ἔξω τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν καί νά δημιουργήσω τάς προϋποθέσεις ὁμαλῆς ἐξελίξεως τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς.

»Ἀντιλαμβανόμενος ὅτι χάριν τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων, ἐπεβάλλετο ἡ ταχεῖα ἐκκαθάρισις τοῦ πολιτικοῦ μας θέματος, εὐθύς ὡς ἐσχηματίσθη ἡ Κυβέρνησις, καθώρισα περιωρισμένην τήν ἀποστολήν της, δηλώσας εἰς τήν Βουλήν ὅτι θά δημιουργήσω τό ταχύτερον τάς προϋποθέσεις, αἵτινες θά ἐπιτρέψουν εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν, κατά τρόπον ἀσφαλῆ καί ἀκίνδυνον, νά ἀποφανθῆ περί τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας. Συνεπής πρός τήν ἀποστολήν τήν ὁποίαν οὕτως ἔταξα εἰς τήν Κυβέρνησιν ἐκείνην, ἀφοῦ ἐπέτυχα νά προωθήσω σημαντικῶς τά ἐξωτερικά μας ζητήματα καί νά ἐπιλύσω χρονίζοντα ἐσωτερικά προβλήματα, ἔφερα εἰς τήν Βουλήν τόν ἐκλογικόν νόμον καί εἰσηγήθην ὁ ἴδιος τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καί τήν προκήρυξιν ἐκλογῶν.

»Ἐπιθυμῶ νά βεβαιωθῆτε, καί τό λέγω αὐτό εἰς ἀπάντησιν τῶν ἰσχυρισμῶν τῶν ἀντιπάλων μου, ὅτι ὁ δρόμος, τόν ὁποῖον ἠκολούθησα διά τήν ἐκκαθάρισιν τοῦ πολιτικοῦ μας θέματος, ὑπῆρξεν ὁ πλέον δημοκρατικός. Διότι δέν ὑπάρχει δημοκρατικώτερος τρόπος ἐπιλύσεως τῶν πολιτικῶν διαφορῶν, ἀπό τήν προσφυγήν εἰς τήν λαϊκήν ἐτυμηγορίαν. Διά νά ἐξασφαλίσω ὁμαλήν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτικοῦ μας βίου, εἰσηγήθην ἐκλογικόν σύστημα, διά τοῦ ὁποίου καθίστατο τουλάχιστον ἀδικαιολόγητος ἡ συνεργασία τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων μετά τῶν κομμουνιστῶν. Γνωρίζων καλῶς τήν ἀδυναμίαν ὡρισμένων ἀστικῶν κομμάτων καί τάς ὑπόπτους τάσεις ὡρισμένων ἐκ τῶν ὀπαδῶν των, ἐφρόντισα ὁ ἐκλογικός νόμος νά διατυπωθῆ κατά τρόπον, ὥστε νά καθιστᾶ ἀδικαιολόγητον καί τεχνικῶς καί ἠθικῶς τήν συνεργασίαν μετά τῶν κομμουνιστῶν.

»Τοῦτο εἶναι τόσον ἀληθές, ὥστε ὅταν ἔφερα εἰς τήν Βουλήν τόν ἰσχύοντα ἐκλογικόν νόμον, τόν ἀνεγνώρισαν καί οἱ ἀντίπαλοί μου. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι ἐνδιεφέρθην περισσότερον ἐγώ διά τήν ἐπιβίωσιν τῶν κομμάτων τοῦ λεγομένου Κέντρου, ἀπ' ὅ,τι ἐνδιεφέρθησαν οἱ ἰδικοί των ἡγέται. Τό γεγονός, παρά ταῦτα, ὅτι τά ἀστικά κόμματα τῆς χώρας μας ἀπεφάσισαν νά συμπράξουν μέ τόν κομμουνισμόν ἀποδεικνύει εἰς ποῖον βαθμόν ἐχαλαρώθησαν τά πολιτικά ἤθη τῆς χώρας μας. Ἐπιμένω ἐπί τοῦ σημείου τούτου, διότι τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, προκειμένου νά δικαιολογήσουν τήν πολιτικῶς καί ἐθνικῶς ἀπαράδεκτον αὐτήν πολιτικήν πρᾶξιν των, ἐπικαλοῦνται συνεχῶς τό γεγονός, ὅτι δῆθεν τούς ὤθησε εἰς αὐτήν ὁ ἐκλογικός νόμος. Ἐπικαλοῦνται προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, διότι ὁ ἐκλογικός νόμος, συνδυάζων τά πλεονεκτήματα τοῦ πλειοψηφικοῦ καί τῆς ἀναλογικῆς, χωρίς νά ἔχη τά ἐλαττώματά των, ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τήν δημιουργίαν ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως, ἀλλά καί ἰσχυρᾶς ἐθνικόφρονος ἀντιπολιτεύσεως.

»Ἀλλά, ἀγαπητοί Ἀθηναῖοι, δέν ἦτο δυνατόν νά γνωρίζωμεν ἡμεῖς ποῖος θά εἶναι ἡ πλειοψηφία καί ποῖος ἡ μειοψηφία. Αὐτό τό γνωρίζει καί τό ἀποφασίζει ὁ ἑλληνικός λαός.

»Ἐάν οἱ ἀντίπαλοί μας ἐπίστευαν ὅτι ἔχουν τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, δέν ἔχαναν τό πολιτικόν των θάρρος, ἐάν ἐπίστευσαν εἰς τάς ἀρχάς καί τήν ἀποστολήν των, δέν εἶχον παρά νά ἀναμετρηθοῦν μαζί μας, ὁπότε ὁ ἐκλογικός νόμος δέν θά ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θά ἀπετέλει ἐμπόδιον εἰς τόν ἀγῶνα. Ἀλλά διαγνώσαντες ὅτι ἀπώλεσαν τό λαϊκόν των ἔρεισμα, ἀπεφάσισαν νά συμπράξουν μετά τοῦ κομμουνισμοῦ, δημιουργοῦντες διά τῆς συνεργασίας αὐτῆς σοβαρωτάτους κινδύνους εἰς βάρος τοῦ τόπου. Αὐτό τό ὁποῖον συνέβη εἰς τήν χώραν μας κατά τόν τελευταῖον καιρόν, δέν συνέβη εἰς οὐδεμίαν ἐποχήν

καί εἰς οὐδεμίαν χώραν. Κόμματα διιστάμενα ἰδεολογικῶς, κόμματα ἔχοντα ἀντιθέσεις, διαφόρους ἀρχάς καί προγράμματα καί διαφόρους πολιτικάς ἐπιδιώξεις, κόμματα τά ὁποῖα τά ἐχώριζαν πάθη καί μίση, ἀκόμη καί αἵμα, παρεβίασαν κατά κανόνα ἀδίστακτον τάς ἀρχάς των, κατεπρόδωσαν τούς ὀπαδούς των, συνέπηξαν τό τερατῶδες αὐτό πολιτικόν σχῆμα, τό ὁποῖον θά ἐξαπολύση θυέλλας εἰς τόν τόπον μας, ἐάν ὁ ἑλληνικός λαός, ὅπως σταθερῶς τό πιστεύω, δέν ματαιώση ἐγκαίρως τάς ἐπιδιώξεις του.

»Ἀλλά καί ἐάν δεχθῶμεν ὅτι οἱ ἀντίπαλοί μας δέν ἠδύναντο ὑπό τό κράτος τοῦ ἰσχύοντος ἐκλογικοῦ νόμου νά ἀναμετρηθοῦν μαζί μας, δέν εἶχον τό δικαίωμα νά παραβιάζουν τάς ἀρχάς των καί νά κάμουν συμβιβασμούς εἰς βάρος τοῦ ἔθνους καί τῶν ὀπαδῶν των. Ἡ σχέσις μεταξύ λαοῦ καί πολιτικῆς ἡγεσίας εἶναι σχέσις προσφορᾶς ὑπηρεσίας. Ὁ πολιτικός προσφέρεται νά ὑπηρετήση τόν λαόν. Ἐάν ὁ λαός ἀποδέχεται τάς ὑπηρεσίας του, ὁ πολιτικός τίθεται εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλά ἐάν ὁ λαός ἀποκρούση τάς ὑπηρεσίας του, δέν ἔχει κανένα δικαίωμα ὁ πολιτικός, ἐκβιάζων τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ, νά ἐπιβάλη μέ θεμιτά καί ἀθέμιτα μέσα τήν προσωπικότητά του.

»Εἶναι ζήτημα πολιτικῆς καί ἠθικῆς ἀρχῆς δι' ἕναν πολιτικόν νά ἀποσύρεται ἀπό τόν πολιτικόν στίβον, ὅταν διαπιστώση ὅτι ἔπαυσεν ὁ λαός νά ἐκτιμᾶ τάς ὑπηρεσίας του. Ἰσχυρίζονται οἱ ἀντίπαλοί μας ὅτι ἡ συνεργασία των μέ τόν κομμουνισμόν εἶναι προεκλογική. Ἀλλά καί ἡ ἐκλογική συνεργασία δέν εἶναι ἀσήμαντος πολιτική πρᾶξις. Ὑπό τάς παρούσας μάλιστα πολιτικάς συνθήκας, εἶναι ἡ πλέον σημαντική πολιτική πρᾶξις, ἡ ὁποία ἦτο δυνατόν νά γίνη ἀπό μέρους τῶν ἀντιπάλων μας. Αὐτό εἶναι τόσον ἀληθές, ὥστε τό διεκήρυξε πρό ἡμερῶν ἡ ἄκρα Ἀριστερά, τονίζουσα ὑπερηφάνως ὅτι ἐπέτυχε νά ἐμφανισθῆ εἰς τήν Ἑλλάδα τό πρῶτον λαϊκόν μέτωπον τῆς Εὐρώπης. Τό βαρύ αὐτό σφάλμα καί τάς συνεπείας του εἶναι δυνατόν νά διαπιστώσουν ἀπό τοῦδε οἱ ἀρχηγοί τῶν κομμάτων, τά ὁποῖα συμπράττουν μέ τήν ἄκραν Ἀριστεράν. Ἔδωσαν διά τῆς πράξεώς των αὐτῆς ἠθικήν ἀμνηστίαν εἰς τόν κομμουνισμόν, τόν ἔβγαλαν ἀπό τήν ἀπομόνωσιν καί τοῦ ἐπέτρεψαν νά διευθύνη σήμερον μέ τήν ὀργάνωσιν, τήν ὁποίαν διαθέτει, τό σύνολον τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

»Ἀθηναῖοι,

»Ἐάν πράγματι αἱ ἐξελίξεις, αἵτινες ἐσημειώθησαν εἰς τά πολιτικά μας πράγματα κατά τόν τελευταῖον καιρόν δέν ἦσαν ἐπικίνδυνοι διά τό μέλλον, δέν εἴχομεν κανένα λόγον νά ἀναλάβωμεν τό τραχύ καί δύσκολον αὐτόν ἀγῶνα ἐναντίον ὅλων τῶν ἄλλων ἡνωμένων. Ἡ διαφορά μεταξύ ἡμῶν καί τῶν ἀντιπάλων μας συνίσταται εἰς τό ἑξῆς:

»Μολονότι δυνάμεθα νά ἡγηθῶμεν τοῦ μεγαλυτέρου συνασπισμοῦ κομμάτων, ἀπεκρούσαμεν τήν λύσιν αὐτήν, πιστεύοντες εἰς τήν ἀντίληψιν ὅτι οἱ συμβιβασμοί εἰς τήν πολιτικήν ἀποβαίνουν πάντοτε εἰς βάρος τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Οἱ ἀντίπαλοί μας, ἀντιθέτως, μέ σκοπόν μοναδικόν νά ἀποτρέψουν τήν ἰδικήν μας ἐπικράτησιν καί νά ματαιώσουν τήν πολιτικήν μεταβολήν τήν ὁποίαν ἐπιδιώκομεν, ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου νά συμβιβασθοῦν μέ τούς ἐχθρούς τοῦ ἔθνους. Εἶχα τήν εὐκαιρίαν νά εἴπω εἰς ἄλλην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ὁ κομμουνισμός εἰς τήν χώραν μας ἀριθμητικῶς εἶναι ἀκίνδυνος. Καθίσταται ὅμως ἐπικίνδυνος, ὅταν εὑρίσκει κόμματα μειωμένης ἐθνικῆς ἀντιστάσεως καί ἐπιτυγχάνει νά νοθεύη δι' αὐτῶν τήν πολιτικήν ζωήν τοῦ τόπου διαβιβρώσκων οὕτω τήν ἀσφάλειαν τῆς χώρας. Ἐπιδίωξις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ δημιουργία λαϊκῶν μετώπων διά τῆς διαφθορᾶς καί κάμψεως ἀστικῶν κομμάτων. Μόλις πρό ἡμερῶν, ὁ γενικός γραμματεύς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, ὁμιλῶν εἰς τό 20όν συνέδριον τοῦ κόμματος, διεκήρυξεν ὅτι αὐτή εἶναι πλέον ἡ πολιτική γραμμή του: νά συνιστᾶ καί νά ἐνθαρρύνη τά κομμουνιστικά κόμματα ὅλων τῶν χωρῶν, εἰς τάς ὁποίας, ὡς ἐδήλωσεν, ὑπάρχουν ἀστικά κόμματα μέ ἀδύνατον λαϊκήν βάσιν, νά ἐπωφελοῦνται τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς τῶν ἀστικῶν κομμάτων καί νά πραγματοποιοῦν ἐκλογικήν συνεργασίαν μετ' αὐτῶν. Ὅπως βλέπετε, τήν πρώτην του ἐπιτυχίαν ὁ διεθνής κομμουνισμός τήν ἐσημείωσεν εἰς τήν Ἑλλάδα.

»Θά ἦτο δυνατόν, οἱ φόβοι, τούς ὁποίους ἐκφράζω τήν στιγμήν αὐτήν, νά ἔχουν θεωρηθῆ ἀπό τινας ἀκροατάς μου ὑπερβολικοί, ἐάν εἰς τήν χώραν αὐτήν δέν εἶχε δοκιμασθῆ κατά τό παρελθόν ἡ ἰδία πολιτική καί ἐάν τά ἀποτελέσματα ταῦτα δέν ἦσαν γνωστά εἰς ὁλόκληρον τόν ἑλληνικόν λαόν. Ἡ πολιτική τῆς συνεργασίας ἐθνικοφρόνων κομμάτων μέ τούς κομμουνιστάς ἐδοκιμάσθη τό πρῶτον εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν. Τά ἀποτελέσματά της τά γνωρίζετε. Ἡ Ἑλλάς, συνεπείᾳ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης, ἀντί τήν ἐπαύριον ἑνός ἐνδόξου, ἑνός νικηφόρου πολέμου, ὅπως ὁ πόλεμος τοῦ 1940, νά αἰσθάνεται ὑπερήφανος καί νά ζῆ ὁ λαός της ἀνέτως, παρέστη ἀνάγκη, ἐξ αἰτίας τοῦ βαρυτάτου ἐκείνου σφάλματος, μεταπολεμικῶς νά ζήση μίαν δραματικήν δεκαετίαν.

»Ἔχει λοιπόν ὁ ἑλληνικός λαός πικράν καί πρόσφατον πεῖραν αὐτῆς τῆς πολιτικῆς καί δέν εἶναι δυνατόν καί δέν ἔχω ἀνάγκην νά ἐπιμείνω περαιτέρω, ἐφιστῶν τήν προσοχήν του.

»Ὁμιλοῦν οἱ ἀντίπαλοί μας συχνά περί δημοκρατικῆς τάξεως. Ἀλλά ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θέτουν ἐν κινδύνῳ τό ἐλεύθερον πολίτευμα τῆς χώρας καί ἀπειλοῦν τήν δημοκρατίαν τοῦ τόπου μας, εἶναι οἱ ἀντίπαλοί μου. Ἡ συνεργασία των μέ τόν κομμουνι-

σμόν, ὁ κίνδυνος τῆς νοθεύσεως τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, ὁ κίνδυνος τῆς ἀποσυνθέσεως, ὁ ὁποῖος θά προκύψη ἀπό τάς πολιτικάς αὐτάς ἐξελίξεις, θέτουν ἐν κινδύνῳ τό ἐλεύθερον πολίτευμα τῆς χώρας. Ἡμεῖς εἴμεθα ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦμεν τήν ἐγγύησίν του. Ὅλαι αἱ μέχρι τοῦδε πράξεις μας ὑπῆρξαν αὐστηρῶς συνταγματικαί καί ἀπολύτως δημοκρατικαί. Καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἐσχηματίσαμεν τήν Κυβέρνησιν καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον καθιερώσαμεν τό ἐκλογικόν σύστημα καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἐπιδιώκομεν τήν ἐκκαθάρισιν τοῦ πολιτικοῦ μας θέματος. Διότι, δυνάμενοι νά παραμείνωμεν εἰς τήν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ ἐρχομένου φθινοπώρου, ἐπειδή πιστεύομεν ὅτι ὕψιστα συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἐπέβαλον τήν ταχεῖαν ἐκκαθάρισιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, ἐπροτιμήσαμεν, χρησιμοποιοῦντες τό πλέον δημοκρατικόν δρόμον, νά ἐπιζητήσωμεν τήν ἐτυμηγορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς, λοιπόν, ἀκολουθοῦντες μεθόδους δημοκρατικάς καί ἐμπιστευόμενοι εἰς τόν λαόν, προστατεύομεν τό πολίτευμα. Οἱ ἀντίπαλοί μας, καταφεύγοντες εἰς ἐθνικῶς ὑπόπτους συμμαχίας, ἀπειλοῦν τήν βάσιν τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατίας.

»Ὅτε ἐκλήθημεν πρό τετραμήνου εἰς τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, εἴχομεν νά ἀντιμετωπίσωμεν ὀξύτατα ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά προβλήματα. Ἐκλήθημεν νά διαχειρισθῶμεν τό Κύπριακόν εἰς τήν ὀξυτέραν του φάσιν. Καί παρελάβομεν τό θέμα τοῦτο προσωρινῶς κλειστόν, τήν ἐπαύριον τῆς ἀποτυχίας τῆς Τριμεροῦς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου καί τῆς ἀπορρίψεως τῆς προσφυγῆς μας ἀπό τά Ἡνωμένα Ἔθνη. Παρελάβομεν τήν ἁγίαν ὑπόθεσιν τῆς Κύπρου εἰς μίαν στιγμήν, κατά τήν ὁποίαν ἀδέξιοι πολιτικοί χειρισμοί μᾶς εἶχον φέρει εἰς τραγικόν ἀδιέξοδον. Μᾶς ἐπαγίδευον εἰς τό Λονδῖνον, μᾶς ἀπέπεμπον ἀπό τήν Ἀμερικήν καί μᾶς ἐμαστίγωναν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν.

»Αὐτή ἦτο ἡ στιγμή, κατά τήν ὁποίαν ἐκλήθην νά ἀναλάβω τάς εὐθύνας τοῦ Κυπριακοῦ. Ἠγωνίσθημεν τότε καί ἐπετύχομεν νά ἐπαναληφθοῦν αἱ συζητήσεις, μεταβαλλόμεναι πλέον ἀπό τριμερεῖς εἰς διμερεῖς. Ἠγωνίσθημεν καί ἐπετύχομεν, ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἀμερικῆς νά μεταβληθῆ εἰς ἔντονον καί ζωηρόν ἐνδιαφέρον ὑπέρ τῆς ἐπιλύσεως τοῦ Κυπριακοῦ καί κατωρθώσαμεν τήν ἀκαμψίαν καί τήν ἀμετακίνητον στάσιν τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως νά τήν ἀντικαταστήση ἡ προσφορά ὄχι μόνον τῆς αὐτοκυβερνήσεως, ἀλλά καί τῆς αὐτοδιαθέσεως κατ' ἀρχήν. Ἐάν λάβετε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι παρομοίας φύσεως θέματα, διερχόμενα ἀπό στάδια πολλά, ἀπαιτοῦν διά τήν πλήρη ἐπίλυσίν των χρόνον μακρόν, δέν δύνασθε παρά νά ἀναγνωρίσητε ὅτι αὐτά τά ὁποῖα ἐπετύχθησαν ἐντός τριμήνου εἶναι ἐπιτεύγματα, τά ὁποῖα ἐπιτρέπουν εἰς τήν Κυβέρνησίν μας νά εἶναι ὑπερήφανος.

»Δέν ἠθελήσαμεν τό μέγα αὐτό θέμα νά καταστῆ ἀντικείμενον πολιτικῶν ἀντεγκλήσεων καί ἐκλογικῆς διαμάχης. Διά τόν λόγον αὐτόν ἐπί τόσον χρόνον προκαλούμενοι καί συκοφαντούμενοι ἀπό τούς ἀντιπάλους μας, ἠρνούμεθα καί ἀπαντήσωμεν. Ἀλλά ἀφ' ἧς στιγμῆς αἱ συκοφαντίαι καί τά ψεύδη τῶν ἀντιπάλων μας ἀπειλοῦν νά βλάψουν τήν ἁγίαν αὐτήν ὑπόθεσιν καί νά ἐξασθενίσουν τόν ἀγῶνα τῆς ἡγεσίας τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, εἶμαι ὑποχρεωμένος, προστατεύων τόν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων, νά εἴπω τήν ἱστορίαν τῶν τελευταίων τριῶν μηνῶν. Ἅμα τῇ ἀναλήψει παρ' ἡμῶν τῆς ἀρχῆς, ἐπετύχομεν τήν ἐπανάληψιν τῶν διαπραγματεύσεων καί τήν ὑποβολήν νέων προτάσεων πρός τόν Μακάριον παρά τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Αὗται ὅμως, μή ἱκανοποιοῦσαι τό αἴτημα τῶν Κυπρίων, ἐκρίθησαν ἀσύμφοροι τόσον ἀπό τόν Ἐθνάρχην, ὅσον καί ἀπό τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία κατά Νοέμβριον ἀπέρριψε τάς προτάσεις τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, θεωροῦσα αὐτάς ἀπαραδέκτους. Καί ὅταν παρεκλήθη ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις νά ἀπευθύνη συστάσεις εἰς τόν Ἐθνάρχην πρός διαπραγμάτευσιν ἐπί τῇ βάσει τῶν προτάσεων αὐτῶν, ὄχι μόνον ἠρνήθημεν νά ἀπευθύνωμεν τοιαύτην σύστασιν, ἀλλά ἐκάμαμεν ἀντιπροτάσεις, αἵτινες περιεῖχον τήν ἀξίωσιν τῆς πλήρους αὐτοκυβερνήσεως καί τῆς πλήρους αὐτοδιαθέσεως μέ καθωρισμένον χρόνον. Καί ἐδηλώσαμεν σαφῶς ὅτι τότε μόνον θά ἦτο δυνατόν νά ἐπιδείξη ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις προθυμίαν νά συζητήση τό Κυπριακόν καί νά ἀπευθύνη σύστασιν εἰς τόν Μακάριον, ὅταν ὡς βάσις τῶν νέων διαπραγματεύσεων θά ἐτίθετο τό ὑπόμνημά μας τῆς 5ης Δεκεμβρίου. Τό ὑπόμνημα αὐτό, διά τοῦ ὁποίου καθορίζεται κατά τρόπον σαφῆ καί ὁριστικόν ἡ θέσις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ, τό ἐχαρακτήρισεν ὁ περισσότερον φωνασκῶν ἀρχηγός τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὡς "ἔγγραφον περιποιοῦν τιμήν εἰς τήν Κυβέρνησιν Καραμανλῆ".

»Αὐτή ὑπῆρξεν ἡ πολιτική μας ἐπί τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θέματος, τοῦ Κυπριακοῦ. Καί εἶναι πάντα ταῦτα τόσον ἀληθῆ, ὥστε κατ' ἐπανάληψιν ὁ ἡγούμενος τοῦ ἀγῶνος τῶν Κυπρίων, ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος, ἐδήλωσεν ὅτι εὑρίσκεται ἐν ἀπολύτῳ συμπνοίᾳ μέ τήν ἑλληνικήν Κυβέρνησιν, πρός τήν ὁποίαν καί ἐξέφρασε τάς εὐχαριστίας του διά τήν ἀποφασιστικήν συμπαράστασιν πού τοῦ παρέχει.

»Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική, τήν ὁποίαν ἐπιχειροῦν οἱ ἀντίπαλοί μας νά ἐμφανίσουν ὡς πολιτικήν μειοδοσίας. Αὐτοί, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε κατά τό παρελθόν διενοήθησαν νά ἀσχοληθοῦν καί μέ τό θέμα τῆς Κύπρου, αὐτοί οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἐκυβέρνων τήν Ἑλλάδα, δέν ἐδέχθησαν κἄν τήν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαρίου, φοβούμενοι μήπως παρεξηγηθοῦν ἀπό τούς Ἄγγλους. Αὐτοί οἱ ἴδιοι, ἐπιδιώκοντες προεκλογικάς

ἐντυπώσεις, ἐμφανίζονται σήμερον κατήγοροι ἡμῶν, μή σκεπτόμενοι ὅτι διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ τραυματίζουν τήν ἱεράν κυπριακήν ὑπόθεσιν. Διά νά μή εἴπωμεν τό χειρότερον, ὅτι καί μόνη ἡ συνεργασία μέ τούς κομμουνιστάς καταφέρει κατ' αὐτῆς θανάσιμον πλῆγμα.

»Ἀθηναῖοι,

»Ἐάν δέν ἤμην ἀποφασισμένος νά ἀγωνισθῶ διά τήν πλήρη δικαίωσιν τῶν Κυπρίων, δέν θά εἶχον λόγον νά ἐπισπεύσω τάς ἐκλογάς. Ἐπροτίμησα, χάριν τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν θεμάτων, τήν ἐπίσπευσιν τῶν ἐκλογῶν, ἵνα περιβαλλόμενος μέ τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ, τά φέρω ὁπωσδήποτε εἰς τό ὁριστικόν των τέρμα.

»Ἀθηναῖοι,

»Οἱ ἀντίπαλοί μας ἀντιπροσωπεύουν τό παρελθόν. Ἡμεῖς ἀντιπροσωπεύομεν τό μέλλον. Δέν νομίζω ὅτι ὑπάρχουν πολλοί μεταξύ τῶν ἀκροατῶν μας, οἱ ὁποῖοι νά νοσταλγοῦν τό θλιβερόν αὐτό παρελθόν.

»Ἰδού διατί ἀπεφασίσαμεν νά ἀναλάβωμεν τήν πρωτοβουλίαν νέας πολιτικῆς κινήσεως. Ὑπάρχει εἰς τήν χώραν μας ἀφάνταστος πολιτική ἀθλιότης. Ὁ ἑλληνικός λαός, ἀπό μακροῦ χρόνου διεπίστωσε τήν ἀνάγκην τῆς βαθείας ἀλλαγῆς εἰς τά πολιτικά πράγματα τῆς χώρας. Δύναμαι νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἐάν ὁ ἑλληνικός λαός ὑποφέρη, τοῦτο δέν ὀφείλεται εἰς τήν ἔλλειψιν μέσων ὑλικῶν, ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπό ἀπόψεως πολιτικῆς κακοδαιμονεῖ.

»Ἐπιθυμοῦμεν νά πραγματοποιήσωμεν τήν πολιτικήν ἐπανάστασιν τήν ὁποίαν ἀπό μακροῦ χρόνου ἐπιζητεῖ ὁ λαός. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον, ἀπηλλαγμένος ἀπό τό πνεῦμα τῆς εὐκολίας, τό ὁποῖον διέπει τήν δημοσίαν ζωήν καί ἀρνηθείς οἱονδήποτε συμβιβασμόν, ἀπεφάσισα νά κατέλθω εἰς τόν ἀγῶνα αὐτόν μόνος. Δέν ἀντέχει ἡ χώρα μας, δέν ἀντέχει ὁ λαός εἰς νέας περιπετείας. Ἐδεινοπάθησεν ἀρκετά τό ἔθνος, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νά τεθῆ τέρμα εἰς τήν πολιτικήν φαυλότητα καί νά δημιουργηθῆ νέα πολιτική ζωή, εἰς τά πλαίσια τῆς ὁποίας θά εὕρη ὁ Ἕλλην πολίτης τό δίκαιόν του καί θά ἐξασφαλίση τήν εὐημερίαν του.

»Πιστεύω εἰς τήν ἀνάγκην τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς δημοσίας μας ζωῆς. Πιστεύω ὅτι ὑπό τήν προϋπόθεσιν αὐτήν εἶναι δυνατόν νά ἐπιλυθοῦν τά προβλήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί δι' αὐτό ἀνέλαβον τόν ἀγῶνα, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὑπηρετῶ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ. Ἀνέλαβον τόν ἀγῶνα αὐτόν μέ πίστιν καί ἐνθουσιασμόν. Τόν ἀνέλαβον ὑπέρ τοῦ λαοῦ καί διά τόν λόγον αὐτόν ζητῶ τήν συμπαράστασίν του.

»Δέν πρόκειται, ἀκολουθῶν τό παράδειγμα τῶν ἀντιπάλων μου, νά προβῶ εἰς τήν διατύπωσιν προεκλογικῶν ὑποσχέσεων. Γνωρίζω καλῶς τήν δυσπιστίαν, τήν ὁποίαν τρέφει ὁ ἑλληνικός λαός πρό τάς προεκλογικάς ἐπαγγελίας. Ἐπαγγελίας, αἵτινες, δημιουργοῦσαι ψευδεῖς ἐντυπώσεις καί μεταβαλλόμεναι εἰς βαθείας ἀπογοητεύσεις, προεκάλεσαν ἐπικίνδυνον δυσαρμονίαν μεταξύ λαοῦ καί πολιτικῆς ἡγεσίας. Ἀντί ὑποσχέσεων, δύναμαι νά ἐπικαλεσθῶ τήν πολιτείαν μου κατά τό παρελθόν. Ἀπέδειξα ἐμπράκτως ὅτι εὑρίσκομαι εἰς σταθεράν ἀντίθεσιν πρός τά μεγάλα συμφέροντα, ἀπέδειξα ἐμπράκτως, πολιτευόμενος ἐπί μίαν 20ετίαν, ὅτι εὑρίσκομαι πλησίον τοῦ λαοῦ. Καί ἔχω τό δικαίωμα, ἀντί ὑποσχέσεων, νά προβάλω ὡς ἐγγύησιν διά τό μέλλον τήν πολιτείαν μου κατά τό παρελθόν.

»Γνωρίζω καλῶς τάς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ μας, ὅπως γνωρίζω καλά καί τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον δύνανται νά θεραπευθοῦν. Εἶναι πλάνη νά νομίζωμεν ὅτι δέν ὑπάρχει τρόπος νά τακτοποιηθοῦν καί νά ἱκανοποιηθοῦν αἱ συνθῆκαι τῆς διαβιώσεως τοῦ λαοῦ. Ἐάν ἐπιτύχωμεν κάποτε νά νοικοκυρεύσωμεν πολιτικῶς τόν τόπον αὐτόν, ὑπάρχει τρόπος νά ἐπιλυθοῦν ὅλα τά προβλήματα τοῦ λαοῦ μας. Κατανοῶ τόν πόνον τοῦ λαοῦ μας καί εἶμαι ἕτοιμος νά παραμείνω πιστός καί τίμιος ὑπηρέτης του.

»Αἱ μεταπολεμικαί γενεαί καλοῦνται νά ἀγωνισθοῦν διά τήν δημιουργίαν μιᾶς νέας Ἑλλάδος, καλοῦνται νά ἀγωνισθοῦν διά τήν δημιουργίαν ἑνός καλυτέρου μέλλοντος. Γνωρίζω τήν ἀγωνίαν καί τάς ἀνησυχίας τῶν νέων ἀνθρώπων, γνωρίζω τήν ἀπαισιοδοξίαν, ἀπό τήν ὁποίαν κατέχονται, ἀλλά τούς βεβαιῶ ὅτι δύνανται νά ἀποβλέπουν μέ αἰσιοδοξίαν εἰς τό μέλλον, ἐάν ὑπάρξη ἡ ὀρθή ἐκτίμησις τῆς καταστάσεως καί θάρρος πολιτικόν.

»Εἶναι ἔργον αὐτῶν νά θέσουν διά τῆς ψήφου των τήν προσεχῆ Κυριακήν τά θεμέλια μιᾶς νέας Ἑλλάδος, καλυτέρας τῆς σημερινῆς.

»Ἡμεῖς ἔχομεν ὡς ἐπιδίωξιν τόν σχηματισμόν Κυβερνήσεως ὁμοιογενοῦς καί σταθερᾶς, τήν δημιουργίαν Κράτους δικαίου, αὐστηροῦ καί ἠθικοῦ. Οἱ ἀντίπαλοί μας τό ὀλιγώτερον κακόν πού προσφέρουν εἰς τόν λαόν εἶναι ἡ ἀκυβερνησία, διότι ἐμφανίζονται πρό τοῦ λαοῦ, καί τολμῶ νά εἴπω χωρίς ἐντροπήν, ζητοῦντες τήν ψῆφον του, ἐνῶ γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δέν δύνανται νά τοῦ δώσουν Κυβέρνησιν.

»Οὐδείς ἀγνοεῖ εἰς τόν τόπον αὐτόν ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διά τήν ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομίας μας εἶναι ἡ ὕπαρξις πολιτικῆς σταθερότητας. Διότι χωρίς αὐτήν δέν δύναται νά ὑπάρξη πίστις καί χωρίς τήν ὕπαρξιν πίστεως δέν δύναται νά ὑπάρξη προσπάθεια ἀνασυγκροτήσεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας.

»Νομίζω ὅτι ὁσονδήποτε καί ἄν εἶναι κρίσιμος ἡ ἐπικειμένη ἐκλογή, εἶναι ἐν ταὐτῷ ἁπλῆ καί εὔκολος ἀπό τῆς ἀπόψεως τοποθετήσεως τοῦ ἐκλογέως. Ἡμεῖς προσφέρομεν τήν σταθερότητα καί τήν δημιουργικότητα καί οἱ ἀντίπαλοί μας τήν περιπέτειαν καί τό χάος.

»Ἀγαπητοί Ἀθηναῖοι,

»Εἴμεθα ἀποφασισμένοι νά λάβωμεν ὅλα τά μέτρα, τά ὁποῖα θά ἀνακουφίσουν πραγματικῶς τάς λαϊκάς τάξεις.

»Γνωρίζω τά μέσα ἐκεῖνα, διά τῶν ὁποίων θά προστατεύσω τά συμφέροντα τῶν λαϊκῶν τάξεων. Ἔχω τήν πρόθεσιν νά δημιουργήσω τάς προϋποθέσεις τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἂν ἀνασκάψωμεν ὁλόκληρον τήν Ἑλλάδα ἀπό τοῦ ἑνός ἄκρου ἕως εἰς τό ἄλλον, ὄχι μόνον θά δημιουργήσωμεν καί τάς προϋποθέσεις τῆς ἀπασχολήσεως τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν, ἀλλά θά δημιουργήσωμεν καί μίαν ἀτμόσφαιραν αἰσιοδοξίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διά τήν ἀξιοποίησιν τῆς δραστηριότητος τοῦ ἔθνους. Πιστεύω ὅτι μία τοιαύτη προσπάθεια εἶναι δυνατόν ἐντός μιᾶς τετραετίας νά δώση τούς καρπούς της. Ἡ φροντίς διά τούς ἐργάτας, ἡ φροντίς διά τούς μισθωτούς ἀποτελεῖ στοιχειώδη καί τακτικήν ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους. Πιστεύω, ἐπίσης, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπιτύχη οἱαδήποτε πολιτική, ἐάν αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι δέν λειτουργοῦν καλῶς. Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας νά διαμορφώσωμεν Κράτος, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὁποίου, ἱκανοποιούμενοι δικαίως, θά εἶναι δυνατόν νά γίνουν πραγματικοί ὑπηρέται τοῦ λαοῦ.

»Ἀθηναῖοι,

»Ἀπέδειξα ἐμπράκτως ὅτι τά ἔργα μου εἶναι περισσότερα τῶν λόγων μου. Δέν ἔχω ἀνάγκην νά παράσχω ὑποσχέσεις ἤ νά παραπλανήσω τόν λαόν. Ἤ θά δικαιώσω τάς προσδοκίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἤ θά ἐγκαταλείψω τήν πολιτικήν μου. Μοναδική μου φιλοδοξία εἶναι νά ὑπηρετήσω τόν πτωχόν λαόν. Διά τόν λόγον αὐτόν εἰς τούς περιωρισμένους τομεῖς τούς ὁποίους διηύθυνα κατά τό παρελθόν, ἐδημιούργησα παράδοσιν συγκρούσεως μέ τά μεγάλα συμφέροντα καί μέ ξένας δυνάμεις.

»Εἶμαι ἀποφασισμένος νά προστατεύσω τόν λαόν ἐναντίον οἱασδήποτε ἐκμεταλλεύσεως. Εἶμαι ἀποφασισμένος νά προστατεύσω, ἐκτός τῶν ἰδικῶν του συμφερόντων, καί τήν ἐθνικήν μας ἀξιοπρέπειαν.

»Δύναμαι νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι καθ' ὅλην τήν πολιτικήν μου σταδιοδρομίαν καί εἰδικώτερον κατά τό τελευταῖον τρίμηνον, κατά τό ὁποῖον ἔχω τήν τιμήν νά κυβερνῶ τήν χώραν αὐτήν, οὐδείς ξένος ἐτόλμησεν οὐδέ σύστασιν ἤ εὐχήν νά διατυπώση. Ἔχω πολύ ἀνεπτυγμένον τό αἴσθημα τῆς προσωπικῆς καί ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας. Δέν ἀναγνωρίζω εἰς κανένα ξένον, ὁσονδήποτε ἰσχυρόν, τό δικαίωμα νά ἔχη γνώμην διά τά ἐσωτερικά πράγματα τῆς χώρας μας. Οἱ ἀντίπαλοί μου δέν ἀπέδειξαν κατά τόν παρελθόν ὅτι ἔχουν παρομοίαν εὐαισθησίαν. Δέν θέλω νά ἐμφανισθῶ ἀπό τῆς θέσεως αὐτῆς κατήγορος. Οὔτε θέλω νά κάμω προσωπικούς χαρακτηρισμούς, διότι μέ τούς ἀντιπάλους μου δέν μέ χωρίζουν ἀντιθέσεις προσωπικαί, μέ χωρίζει ἡ πολιτική νοοτροπία. Ἀλλοιῶς ἀντιλαμβάνονται οἱ ἀντίπαλοί μου τήν λειτουργίαν τοῦ Κράτους καί ἀλλοιῶς τήν ἀντιλαμβάνομαι ἐγώ. Ἀλλοιῶς ἀντιλαμβάνονται οἱ ἀντίπαλοί μου τήν διαμόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ μέλλοντος καί ἀλλοιῶς τήν ἀντιλαμβάνομαι ἐγώ. Αὐτή, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία, ἡ ὁποία μᾶς χωρίζει καί ὄχι ἀντιθέσεις προσωπικαί. Διά τόν λόγον αὐτόν δέν θά ἤθελα νά κάμω προσωπικούς χαρακτηρισμούς. Ἀλλά ἔχω τό δικαίωμα νά εἴπω ὅτι δέν ἐπέδειξαν οἱ ἀντίπαλοί μου κατά τό παρελθόν τήν εὐαισθησίαν αὐτήν.

»Κατά τάς προσεχεῖς ἐκλογάς, προστίθεται ἕνας νέος παράγων, ὁ ὁποῖος θά ἐπιδράση εὐεργετικῶς ἐπί τῆς διαμορφώσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς χώρας: ἡ συμμετοχή τῶν γυναικῶν. Ὁ παράγων αὐτός, μέ τό νά εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπό τά παλαιά μίση καί πάθη, θά ἀσκήση τά δικαιώματά του ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς δημοσίας μας ζωῆς.

»Ἀθηναῖοι,

»Αὐτήν τήν στιγμήν δίδεται ἡ σκληροτέρα πολιτική μάχη πού ἐδόθη ποτέ εἰς τήν χώραν μας. Ἀπό τήν ἔκβασιν τῆς μάχης αὐτῆς θά ἐξαρτηθῆ τό μέλλον τοῦ ἔθνους. Διακυβεύεται κατ' αὐτήν ἡ ἀσφάλεια καί ἡ γαλήνη τοῦ τόπου μας καί ἴσως τό ἐλεύθερον πολίτευμα τῆς χώρας.

»Σᾶς καλῶ νά τά προστατεύσετε.

»Σᾶς εὐχαριστῶ διά τήν συμπάθειαν καί τήν ἐμπιστοσύνην μέ τήν ὁποίαν μέ ὑποδέχεσθε. Σᾶς παρέχω τήν διαβεβαίωσιν ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος νά δικαιώσω τήν ἐμπιστοσύνην σας».

Προτοῦ ὁλοκληρώσει τήν ἐπικοινωνία του μέ τό λαό τῆς πρωτεύουσας, ὁ Κ. Καραμανλῆς εἶχε ἐπισκεφθεῖ τόν Πειραιᾶ, ὅπου σχηματίστηκε χωρίς εἰδική προετοιμασία συγκέντρωση δεκάδων χιλιάδων λαοῦ μπροστά στά γραφεῖα τῆς ΕΡΕ, καθώς καί τή Ν. Φιλαδέλφεια, τό Περιστέρι καί τό Αἰγάλεω. Ἡ παρουσία του στίς συνοικίες τοῦ λεκανοπεδίου ἔδωσε τό ἔναυσμα γιά τή δημιουργία, παρά τήν κακοκαιρία, πολυπληθῶν συγκεντρώσεων, πρός τίς ὁποῖες ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΡΕ ἀπηύθυνε σύντομο χαιρετισμό. «Δέν ἔχω ἀνάγκην», εἶπε μεταξύ ἄλλων, «νά ἐπικαλεσθῶ ἐπιχειρήματα διά νά σᾶς πείσω ὅτι συμφέρον τοῦ τόπου, ἀλλά καί ἰδικόν σας, εἶναι νά ὑποστηρίξετε τόν ἀγῶνα πού ἀνελάβαμεν. Ἔχετε ἰδίαν ἀντίληψιν καί πικράν πεῖραν ποῦ πρόκειται νά ὁδηγηθῶμεν ἀπό τούς ἀντιπάλους μας».

Ἐνόψει, τέλος, τῆς ἐπικείμενης κρίσιμης πολιτικῆς ἀναμετρήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς ἔδωσε στή δημοσιότητα τό ἀκόλουθο μήνυμα:

«Ἑλληνικέ λαέ,

»Αὔριον καλεῖσαι νά ἐκφράσης τήν κυρίαρχον θέλησίν σου. Ἔχων πεποίθησιν εἰς τήν ψυχραιμίαν

καί τήν πολιτικήν ὡριμότητα τοῦ Ἕλληνος, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἐκλογή θά διεξαχθῆ μέ τήν προσήκουσαν εἰς ἀληθῶς δημοκρατικήν χώραν εὐπρέπειαν καί τάξιν. Ὁ ἐκλογικός ἀγών, ὡς μή ὤφειλε, κατέστη ἀγών τοῦ ἔθνους κατά τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἀπό τόν ἀγῶνα αὐτόν οὐδείς ἔχει δικαίωμα νά λείψη. Οὐδείς Ἕλλην καί οὐδεμία Ἑλληνίς ἐπιτρέπεται νά δείξουν ὀλιγωτέραν πίστιν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος ἀπό ὅσον ὁ κομμουνιστής εἰς τό κομμουνισμόν.

»Καμμία ψῆφος δέν πρέπει νά ριφθῆ ἐπί ματαίῳ ὑπέρ ὑποψηφιοτήτων, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν ἔχουν ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Πᾶσα ψῆφος, μή διδομένη ὑπέρ ἡμῶν, δίδεται ὑπέρ τοῦ κομμουνισμοῦ.

»Μέ τήν πίστιν ἐπί τήν Νίκην, προοιωνίζομαι μίαν καλυτέραν αὔριον διά τήν Ἑλλάδα».

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, μέ ἀφορμή τήν ἐπανάληψη τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ἐπικρίσεων γιά τό χειρισμό τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος, κάμει τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Οἱ ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπεχείρησαν καί χθές νά καπηλευθοῦν προεκλογικῶς τό Κυπριακόν. Ἐπεκαλέσθησαν δέ πρός τοῦτο, ἐν γνώσει των, καί πάλιν ἀνακριβείας. Παρ' ὅτι διά πρώτην φοράν ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς ἰδικῆς μας Κυβερνήσεως ἡ Μεγάλη Βρετανία ἀνεγνώρισε τήν ἀρχήν τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ἔκρινε δίς ἀπορριπτέας, τήν 28ην Νοεμβρίου καί τήν 2αν Δεκεμβρίου, τάς σχετικάς προτάσεις, διότι αὗται ἄφηναν ἀμφιβολίας ὡς πρός τόν τρόπον καί τόν χρόνον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως.

»Ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις ὄχι μόνον ἠρνήθη νά συστήση εἰς τούς Κυπρίους τήν ἀποδοχήν τῶν ἐν λόγῳ προτάσεων, ἀλλά ἀπηύθυνε τήν 5ην Δεκεμβρίου ἔγγραφον, εἰς τό ὁποῖον ἐτόνιζεν ὅτι δύναται νά παρέμβη, ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι αἱ ἀγγλικαί προτάσεις θ' ἀνεγνώριζον: α) αὐτοδιάθεσιν ἀπηλλαγμένην τῶν ὅρων καί τῶν προϋποθέσεων, αἵτινες καθίστων ἀμφίβολον τήν ἐφαρμογήν της, β) τόν καθορισμόν χρόνου διά τήν πραγματοποίησιν αὐτῆς καί γ) φιλελεύθερον Σύνταγμα, δηλαδή πλήρη αὐτοκυβέρνησιν ὡς μεταβατικόν στάδιον.

»Συνεπῶς, ἡ Κυβέρνησις ὄχι μόνον δέν ἐγκατέλειψε τήν αὐτοδιάθεσιν, ὡς ἀνακριβῶς ἰσχυρίζεται ἡ ἀντιπολίτευσις, ἀλλά καί προσφερθεῖσαν, τήν ἀπέκρουσε, διότι προσεφέρετο κατά τρόπον μή ἱκανοποιητικόν. Ἔκτοτε οὐδεμία μεταβολή ἐπῆλθεν εἰς τήν γραμμήν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐδηλώθη ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί ἐμοῦ, καθωρίσθη ἀπό συμφώνου μέ τήν Ἐθναρχίαν».

Τήν ἴδια ἡμέρα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, σέ δηλώσεις του στή Νέα Ὑόρκη, ἐπαναβεβαίωσε τήν πρόοδο πού ἔχει σημειωθεῖ στήν ἐξέλιξη τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος καί ἐξῆρε, γιά μιά ἀκόμη φορά, τή συμπαράσταση τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στόν ἀγώνα γιά τήν Ἕνωση.

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ φορολογικοῦ συστήματος — δηλώνει ὁ Κ. Καραμανλῆς σέ ἐπιτροπή ἐπαγγελματιῶν καί βιοτεχνῶν πού τόν ἐπισκέφθηκε καί τοῦ ἀνέπτυξε τά αἰτήματά της — ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά κύρια καί σοβαρότερα μελήματά του.

Πράγματι — τόνισε χαρακτηριστικά — οἱ ὦμοι τῶν παραγωγικῶν τάξεων γογγύζουν ἀπό τή βαρειά φορολογία καί τίς πολύπλοκες διατυπώσεις πού ἀπαιτεῖ ἡ εἴσπραξη τῶν φόρων. Καί διαβεβαίωσε τούς ἐπαγγελματοβιοτέχνες ὅτι, μετά τίς ἐκλογές, θά μεριμνήσει γιά τήν ἐξυγίανση τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, τήν ἁπλούστευση τῆς ἰσχύουσας διαδικασίας καί τήν ἀπαλλαγή τῶν παραγωγικῶν τάξεων ἀπό τό βάρος τῆς τηρήσεως τῶν περισσότερων ἀπό τίς τρέχουσες διατυπώσεις. Δέν ἐπιτρέπεται νά μή γνωρίζει ὁ ἐπαγγελματίας καί βιοτέχνης τί πρόκειται νά πληρώνει καί εἶναι ἀπαράδεκτο νά ἀντιμετωπίζεται ἀπό τά ὄργανα τῆς πολιτείας ὡς ἐχθρός τοῦ Κράτους. Ὁ φορολογούμενος — κατέληξε — στηρίζει τήν οἰκονομική ὕπαρξη τοῦ Κράτους.

19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Οἱ βουλευτικές ἐκλογές διεξάγονται μέ ἀπόλυτη ἡσυχία καί τάξη. Ἡ ΕΡΕ, μέ ποσοστό 47,38% τῶν ψήφων, ἐξασφαλίζει τήν ἀπόλυτη πλειοψηφία στό Κοινοβούλιο, μέ 165 ἕδρες ἔναντι 132 τῆς συνασπισμένης ἀντιπολιτεύσεως καί 3 ἀνεξαρτήτων.

Τά ἐπίσημα ἀποτελέσματα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1956, εἶναι τά ἀκόλουθα:

Νόμιμος πληθυσμός: 7.395.219. Ἐγγεγραμμένοι ἐκλογεῖς: 4.507.907. Ἐψήφισαν: 3.379.445 (ποσοστό συμμετοχῆς τῶν ἐγγεγραμμένων: 74,97%). Ἔγκυρα ψηφοδέλτια: 3.364.367. Σύνολο ἑδρῶν: 300. Σύνολο ὑποψήφιων βουλευτῶν: 976.

Κατανομή ψήφων καί ἑδρῶν

Κόμματα	Ψῆφοι σέ ἀπόλυτους ἀριθ. ἐπί %	Ἕδρες
Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις	1.594.112 (47,38%)	165
Δημοκρατική Ἕνωσις	1.620.007 (48,15%)	132
Κόμμα Προοδευτικῶν	74.545 (2,2 %)	—
Λαϊκόν Κοινωνικόν Κόμμα	29.375 (0,88%)	—
Ἀνεξάρτητοι	46.322 (1,57%)	3

Ὁ Κ. Καραμανλῆς στό ἐκλογικό τμῆμα τήν ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν.

Ὁ ἀρχηγός τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως, Κ. Καραμανλῆς, μετά τήν ἔκδοση τῶν ὁριστικῶν ἀποτελεσμάτων, ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Αἰσθάνομαι βαθεῖαν ἱκανοποίησιν διότι ὁ ἑλληνικός λαός, μέ ἀπόλυτον κατανόησιν τῆς σημασίας τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος καί τῶν συνεπειῶν τῆς ἐπικρατήσεως τῶν μετά τῶν κομμουνιστῶν συνεργασθέντων ἀντιπάλων μας, ἔδωσεν εἰς τήν ΕΡΕ τήν πλειοψηφίαν καί τήν δύναμιν νά προχωρήση εἰς τήν πραγματοποίησιν τοῦ προγράμματός της. Ἡ ἐναντίον μας συνένωσις ὁλοκλήρου τοῦ παλαιοῦ πολιτικοῦ κόσμου, προσδίδει ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τήν νίκην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀπευθύνω θερμάς εὐχαριστίας πρός ὅλους τούς Ἕλληνας καί τάς Ἑλληνίδας πού ἀνταπεκρίθησαν εἰς τήν πρόσκλησίν μας. Ὁ ἐκλογικός ἀγών, παρ' ὅλην τήν ὀξύτητα τήν ὁποίαν τοῦ προσέδωσεν ἡ ἀνάμειξις τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς, διεξήχθη μέ τάξιν ἀπόλυτον καθ' ὅλην τήν χώραν. Θεωρῶ χρέος μου νά συγχαρῶ τόν λαόν καί τούς ὑπευθύνους κρατικούς λειτουργούς διά τήν ἄψογον διεξαγωγήν τῶν ἐκλογῶν.

»Ἡ περίοδος τοῦ ἐκλογικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐτερματίσθη. Τώρα, ὀφείλομεν ὅλοι νά στρέψωμεν τήν σκέψιν μας ἀποκλειστικῶς εἰς τό μέλλον τοῦ τόπου καί νά ἀφοσιωθῶμεν εἰς τό ἔργον τῆς δημιουργίας, τό ὁποῖον, εὐλόγως, ἀξιοῖ ἡ χώρα ἀπό ὅλους ἡμᾶς. Μᾶς ἀναμένει ὅλους ἔργον βαρύ. Ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νά πράξωμεν τό καθῆκον μας ἀπέναντι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Ὁ ἀρχηγός τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως, Γ. Παπανδρέου, δήλωσε:

«Ἀδίστακτον ὑπῆρξε τό ἐκλογικόν ὄργιον τῆς Κυβερνήσεως τῶν "νέων ἀνδρῶν", καί ἰδίως ὅσον ἀφορᾶ τούς στρατιωτικούς, οἱ ὁποῖοι ἐψήφισαν κατά διαταγήν καί ὄχι κατά συνείδησιν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Δημοκρατική Ἕνωσις ἐνίκησε. Ἔλαβεν ἡ Δημοκρατική Ἕνωσις 1.626.286 ψήφων καί ἡ ΕΡΕ 1.482.688.

»Ἀλλά, ἐνῶ ὁ ἑλληνικός λαός ἔδωσε τήν πλειοψηφίαν εἰς τήν Δημοκρατικήν Ἕνωσιν, τό ἐκλογικόν σύστημα τῆς Κυβερνήσεως μεταβάλλει τήν πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ εἰς μειοψηφίαν βουλευτῶν!

»Τό προφανές συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ σημερινή Κυβέρνησις εἶναι Κυβέρνησις μειοψηφίας, δέν εἶναι δημοκρατική Κυβέρνησις καί κατά συνέπειαν δέν ἔχει τό δικαίωμα νά παραμείνη εἰς τήν ἀρχήν».

Καί σέ συμπληρωματική δήλωσή του, παρατήρησε:

«Ὅλαι αἱ πληροφορίαι αἱ ὁποῖαι φθάνουν ἀπό τάς ἐπαρχίας, ἐπιβεβαιοῦν τό ἀφάνταστον ἐκλογικόν ὄργιον τῆς Κυβερνήσεως, τό ὁποῖον ἔχει προκαλέσει τήν ἀγανάκτησιν καί τήν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ. Ἡ βία καί νοθεία ἡ ὁποία ἠσκήθη δέν ἔχει προηγούμενον. Ἐξ ὀνόματος τῆς πλειοψηφίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰδοποιοῦμεν ὅτι τοῦ ἐκλογικοῦ αὐτοῦ ὀργίου τό ἀποτέλεσμα δέν ἀναγνωρίζομεν».

Σέ ἀπάντηση, ὁ ὑπουργός Προεδρίας Γ. Ράλλης ἀνακοίνωσε:

«Χωρίς νά ἀναμένουν οἱ ἀρχηγοί τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως τήν τελικήν συγκέντρωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων καί παραβλέποντες τά θετικά ἐκλογικά δεδομένα τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας, ὡς εἶναι αἱ βουλευτικαί ἕδραι, αἱ ὁποῖαι καί μόνον εἰς ὅλας τάς δημοκρατικάς χώρας ἀποτελοῦν τό ἀποφασιστικόν κριτήριον καθορισμοῦ τῆς πλειοψηφίας, ἀποπειρῶνται, βάσει ἀρνητικῶν στοιχείων, νά συναγάγουν τό αὐθαίρετον συμπέρασμα περί δῆθεν Κυβερνήσεως μειοψηφίας.

»Ἀλλά καί ἐάν ἡ Κυβέρνησις ὑπελείπετο τελικῶς εἰς ἀριθμόν ψήφων ἁπάντων τῶν πρός αὐτήν ἀντιθέτων κομμάτων καί ἀνεξαρτήτων συνδυασμῶν, τοῦτο οὐδόλως θά ἀπετέλει ἐπιχείρημα ἐπαληθεῦον τόν ἰσχυρισμόν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως καί τοῦτο διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ὑφ' οἱοδήποτε ἐκλογικόν σύστημα δέν εἶναι ἀναγκαῖον, ἀλλά οὔτε καί δυνατόν, νά συμβαδίζη πάντοτε τό ποσοστόν τῶν ψήφων πρός τόν ἀριθμόν τῶν ἑδρῶν. Τά παραδείγματα εἶναι ἄπειρα καί ἐν Ἑλλάδι καί εἰς τάς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης.

»Οὕτω, κατά τάς ἀγγλικάς ἐκλογάς τοῦ 1951, ἡ Κυβέρνησις Τσῶρτσιλ, καίτοι ἐπέτυχε ποσοστόν μόνον 47,9% τῶν ψήφων κατέλαβε 321 ἕδρας, ἐνῶ τό Ἐργατικόν κόμμα, λαβόν 49% τῶν ψήφων, δηλαδή ὑπερτερῆσαν τῆς Κυβερνήσεως εἰς ποσοστόν, περιωρίσθη εἰς 294 μόνον ἕδρας. Ἀλλά καί περαιτέρω: Κατά τάς ἐκλογάς τοῦ Μαΐου 1955, τό Συντηρητικόν κόμμα μέ ποσοστόν 49,86% ἐξησφάλισε 344 ἕδρας, τά δέ ὑπόλοιπα κόμματα μέ ποσοστόν 50,14% ἔλαβον μόνον 285 ἕδρας.

»Ἐξ ἄλλου, εἰς τήν Γαλλίαν, εἰς τάς ἐκλογάς τῆς 2ας Ἰανουαρίου 1956, τό κόμμα Πουζάντ μέ ποσοστόν 11% τῶν ψήφων ἔλαβε 49 ἕδρας, ἐνῶ οἱ Λαϊκοί Ρεπουμπλικᾶνοι μέ ποσοστόν 12%, δηλαδή μέ διαφοράν μόνον 1% ἐπί πλέον, ἐπέτυχον 68 ἕδρας, οἱ σοσιαλισταί μέ ποσοστόν 16% ἐκέρδισαν 93 ἕδρας καί τέλος οἱ κομμουνισταί μέ ποσοστόν 25% συνεκέντρωσαν 151 ἕδρας.

»Χαρακτηριστικώτερον ἀκόμη τῶν τελευταίων γαλλικῶν ἐκλογῶν, εἶναι τό γεγονός ὅτι τό κόμμα Πιναί, ἐνῶ ἐκέρδισεν εἰς ψήφους 2% ἐν συγκρίσει πρός τάς προηγουμένας ἐκλογάς, ἐν τούτοις ἀπώλεσε 42 ἕδρας. Καί ἀντιθέτως, τό Κομμουνιστικόν κόμμα μέ μείωσιν κατά 1% τῶν ψήφων, ἄς εἶχε λάβει προηγουμένως, ηὔξησε κατά 53 τάς ἐν τῇ νέᾳ Βουλῇ ἕδρας του.

»Παρά ταῦτα, οὐδείς διενοήθη κἄν νά ἀμφισβητήση τήν ἐκ τῶν προαναφερθεισῶν ἐκλογῶν εἰς ἕδρας κατάστασιν καί κατανομήν τῆς πλειοψηφίας.

»Ἀλλά καί εἰς τήν χώραν μας, κατά τάς περισσοτέρας ἐκλογάς τῆς τελευταίας 25ετίας, παρετηρήθησαν ἀνάλογα φαινόμενα. Οὕτω, κατά τάς ἐκλογάς τοῦ 1932 τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, μέ 391.000 ψήφων ἐπέτυχεν 98 ἕδρας, ἐνῶ τό Λαϊκόν κόμμα, ὑπερτερῆσαν εἰς ψήφους κατά 5.000 καί λαβόν 396.000, περιωρίσθη εἰς 95 ἕδρας μόνον. Τό 1933, τό Λαϊκόν κόμμα, μέ 507.000 ψήφων κατέλαβεν 135 ἕδρας, ἐνῶ τό κόμμα τῶν Φιλελευθέρων μέ 514.000 ψήφων ὑστέρησε κατά 30 ἕδρας, λαβόν μόνον 105. Καί, τέλος κατά τάς

ἐκλογάς τοῦ 1952, μέ 783.000 ψήφων, ὁ Ἑλληνικός Συναγερμός ἐκέρδισε 247 ἕδρας, ἐνῶ τά ἄλλα κόμματα συγκεντρώσαντα 808.000 ψήφων, κατέλαβον μόνον 53 ἕδρας.

»Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτων, θά ὤφειλον οἱ κ.κ. ἀρχηγοί τῆς ἀντιπολιτεύσεως νά γνωρίζουν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει τήν συντριπτικήν πλειοψηφίαν τῶν ψήφων τῶν μή κομμουνιστῶν, πρᾶγμα ὅπερ καί μόνον ἔχει σημασίαν».

Τούς ἰσχυρισμούς τῶν ἐκπροσώπων τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως ἀντικρούει, σέ κύριο ἄρθρο, καί «Τό Βῆμα»:

Σέ ἐξαιρετικές δριμεῖες δηλώσεις των οἱ ἀρχηγοί τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου ἀμφισβήτησαν χθές τό ἔγκυρο τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προχθεσινῶν ἐκλογῶν ἀρνηθέντες εἰς αὐτόν (τόν Κ. Καραμανλῆν) τό δικαίωμα νά σχηματίσει βάσει αὐτῶν τήν νέαν Κυβέρνηση. Τά ἐπιχειρήματά των εἶναι δύο κυρίως: Τό πρῶτον, ὅτι ἡ Δημοκρατική Ἕνωσις ἔλαβε στά πολιτικά τμήματα 24.000 περίπου ψήφους περισσότερους ἀπό τήν ΕΡΕ. Συνεπῶς Κυβέρνηση τῆς τελευταίας θά εἶναι Κυβέρνηση μειονοψηφίας. Καί τό δεύτερο, ὅτι τό ὑπέρ τῆς Κυβερνήσεως ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε προϊόν «ἀδιστάκτου ὀργίου βίας καί νοθείας», πού δέν ἔχει τό προηγούμενό του στήν πολιτική μας ἱστορία.

Τό πρῶτο ἐπιχείρημα εἶναι βάσιμο, διότι στηρίζεται σέ ἐπισήμους ἀριθμούς. Ἡ ΕΡΕ μειοψηφεῖ, πράγματι, ἀπέναντι τῆς Δημοκρατικῆς Ἑνώσεως, σέ ἀριθμό ψήφων. Ἀλλ' ἐκτός τοῦ ὅτι ἡ διαφορά αὐτή θά μειωθεῖ, προφανῶς, μέ τά στρατιωτικά ἀποτελέσματα, οὔτε ἡ συνταγματική οἰκονομία οὔτε ἡ πολιτική παράδοση τῆς χώρας μας ἐμποδίζουν νά σχηματισθεῖ Κυβέρνηση ἀπό ἕνα κόμμα, τό ὁποῖο ἔλαβε ὀλιγώτερους ψήφους, ἐκέρδισε ὅμως περισσότερες βουλευτικές ἕδρες ἀπό τούς ἀντιπάλους του.

Συνέβη καί ἄλλοτε στήν Ἑλλάδα, ἀκόμη καί κατά τίς μοιραῖες ἐκλογές τοῦ 1920, τά ἡττηθέντα σέ ἀριθμό ἑδρῶν κόμματα νά ἔχουν κερδίσει τήν πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ, ἀλλά οὐδείς ἐσκέφθη τήν νομιμότητα τοῦ σχηματισμοῦ τοιούτων «Κυβερνήσεων μειοψηφίας». Τό πλειοψηφικό σύστημα ἐπιφυλάσσει συχνά τέτοιες ἐκπλήξεις καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου, ὁδηγηθείς ἀκριβῶς ἀπό τά ἀποτελέσματα τοῦ 1920, ἐπρωτοστάτησε στήν καθιέρωση τῆς ἀναλογικῆς στήν Ἑλλάδα. Μέ ἄλλο σύστημα ἄλλα θά ἦσαν καί προχθές τά σέ ἕδρες ἀποτελέσματα.

Ἀλλά μέ αὐτό ἔγιναν οἱ ἐκλογές καί συνεπῶς οἱ ἐκ τῶν ὑστέρων διαμαρτυρίες δέν εἶναι δυνατόν νά ἀνατρέψουν νομικῶς τήν δημιουργηθεῖσα πραγματικότητα. Τό μόνο πολιτικό ἀποτέλεσμα πού ἠμπορεῖ νά προέλθει ἀπό τήν ὑπογράμμιση τῶν ἀδικιῶν τοῦ ἰσχύσαντος συστήματος, θά εἶναι ἡ μελλοντική του καταδίκη. Κανείς ὅμως δέν δύναται νά ἐμποδίσει τήν ΕΡΕ νά σχηματίσει Κυβέρνηση, ἀφοῦ ἔλαβε τήν πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν καί μάλιστα μέχρις ὡρισμένου ὕψους, ἀνεξαρτήτου ἀπό τά στρατιωτικά ἀποτελέσματα.

Μένει τό δεύτερο ἐπιχείρημα, τοῦ προεκλογικοῦ ὀργίου. Ἐφόσον οἱ Παπανδρέου καί Βενιζέλος πιστεύουν ὅτι διεπράχθη πράγματι παρόμοιο ὄργιο, δέν εἶναι ἁπλῶς δικαίωμά των ἀλλά καί ὑποχρέωσίς των νά τό καταγγείλουν εἰς τόν ἑλληνικόν λαόν, εὐλόγως εὐαίσθητον εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν στραγγαλισμοῦ ἤ παραχαράξεως τῆς θελήσεώς του. Ὀφείλουν, ὅμως, τήν γενικήν περί ὀργίου καταγγελίαν των νά τήν καταστήσουν περισσότερον συγκεκριμένην διά τῆς ὑποβολῆς ἐνστάσεων ἐπί ἑκάστης χωριστά περιπτώσεως στό Ἐκλογοδικεῖο. Τό ἀνώτατο αὐτό ὄργανο, τό ὁποῖο θά κρίνει τελεσιδίκως περί τῆς ἐγκυρότητος τῶν ἐκλογῶν, ἀπαρτίζεται, ὡς γνωστόν, ἀπό ἀντιπροσώπους τῆς κορυφῆς τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας καί θά πρέπει συνεπῶς ὅλοι νά δεχθῶμεν ὅτι θά κρίνει μέ ἀμεροληψία, σύμφωνα πρός τήν ὑψηλή παράδοση τῆς ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης. Καί δέν νομίζομε νά εἶναι δικαιολογημένοι οἱ φόβοι τοῦ Βενιζέλου ὅτι ἡ Κυβέρνηση θά θελήσει νά ἐπηρεάσει τό Ἐκλογοδικεῖο στήν κρίση του ἤ νά ἀσεβήσει πρός τίς ἀποφάσεις του. Τό πρῶτο θά ἀποτελοῦσε προσβολή κατά τῆς ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης καί τό δεύτερο ἀνατροπή τοῦ πολιτεύματος. Θά ἔπρεπε, συνεπῶς, ὅλοι, ἀφήνοντες κατά μέρος δικαιολογημένες πικρίες ἀλλά καί ἄσκοπες ὀξύτητες, νά ἀναθέσουν μέ ἐμπιστοσύνη καί καλή θέληση τήν λύση τῶν διαφορῶν των στό Ἐκλογοδικεῖο. Καί αὔριο, ὅταν συνέλθει ἡ νέα Βουλή, θά ἔχει τήν εὐχέρεια ἡ ἀντιπολίτευση νά ἀσκήσει ὑπεύθυνον ἔλεγχο κατά τῆς Κυβερνήσεως γιά τίς ὑπερβάσεις τίς ὁποῖες τῆς καταλογίζει[255].

Ἡ ἐπισήμανση τῆς βαρύτητας τῶν ἐκλογῶν τῆς 19ης Φεβρουαρίου ἀποτέλεσε τό ἀντικείμενο πολλῶν σχολίων καί ἄρθρων ἀπό τίς στῆλες τόσο τοῦ ἑλληνικοῦ ὅσο καί τοῦ ξένου τύπου. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ ἀνάλυση τοῦ Α. Ἀντωνακάκη μέ τόν τίτλο «Τό θεμελιῶδες γεγονός τῆς 19ης Φεβρουαρίου»:

Ὅλων τά βλέμματα εἶχον ἑλκυσθῆ τήν Κυριακήν τήν νύκτα εἰς τούς ἀριθμούς τῶν ψήφων καί εἰς τούς ἀριθμούς τῶν ἑδρῶν διά νά διαπιστωθῆ κατά πόσον ἡ Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωσις θά εἶχε τήν πλειοψηφίαν, καί ἐντεῦθεν, ἄν θά ἠδύνατο νά σχηματίση Κυβέρνησιν. Καί χθές πολλοί εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπησχολήθησαν μέ τούς ἀριθμούς — τάς τρεῖς ἕδρας τῆς Πιερίας, τῆς Ροδόπης τάς πέντε, τήν μίαν περισσοτέραν ἤ ὀλιγωτέραν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐζήσαμεν καί ζῶμεν, ὅπως λέγει ἡ κοινοτοπία, μέσα εἰς τό δάσος καί δέν εἴμεθα εἰς θέσιν νά ἴδωμεν τό δάσος ὁλόκληρον ὡς σύνολον. Φαίνεται ὅτι μᾶς διέφυγεν ἡ κυρία εἰκών, ἡ πλήρης εἰκών τῆς προχθεσινῆς ἐκλογῆς. Αὐτή, ἡ ἄνετος θέα τῆς ὁποίας ἐπιτρέπει νά διαγνωσθῆ ὅτι τό θεμελιῶδες πολιτικόν γεγονός τῆς Κυριακῆς ὑπῆρξε τοῦτο: ἕνας μέγας κόσμος ἑλληνικός, ἐθνικόφρων, ἄνευ συμβιβασμῶν μέ τόν κομμουνισμόν καί προοδευτικός κατά τά πολιτικά, τά οἰκονομικά καί τά κοινωνικά αἰτήματα, ἀπέκτησεν αἱρετόν, ἐκ τῶν καλπῶν ἡγέτην. Ἀλλά ἴσως εἶναι ἀνάγκη νά ἀποσυρθῶμεν ἐκεῖθεν τῶν παρυφῶν τοῦ δάσους διά νά ἴδωμεν τήν πλήρη εἰκόνα καί μάλιστα εἰς τήν ἱστορικήν ἐξέλιξιν τῆς δημιουργίας της.

Διά νά τήν ἴδωμεν ἔτσι πλήρη, πρέπει νά ἀνατρέξωμεν εἰς τό παρελθόν, εἰς τήν ἀμέσως μετά τήν ἀνάδειξιν τοῦ μακαρίτου Παπάγου ὡς πρωθυπουργοῦ, τό ἐρωτηματικόν: Τί θά ἐγίνετο μέ τόν ἐθνικόφρονα κόσμον τῆς Ἑλλάδος ὅταν ὁ Παπάγος θά ἀπεσύρετο ἀπό τήν σκηνήν; Εἰς τό ἐρώτημα τοῦτο προσετέθη — προϋπῆρχεν ἴσως — ἕνα ἄλλο: εἰς τόν τόπον μας πλήν τοῦ παλαιοῦ, τοῦ ὀνομαζομένου «πολιτικοῦ κόσμου», ὑπάρχει ἕνας νέος κόσμος, ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς, ὅπως ἐξῆλθεν ἀπό τήν χοάνην τῆς πολεμικῆς καί

τῆς μεταπολεμικῆς δοκιμασίας. Πρόκειται περί τοῦ νέου κόσμου, ἐθνικόφρονος τήν ψυχήν, προοδευτικοῦ, ριζοσπαστικοῦ εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τά πολιτικά, τά οἰκονομικά καί τά κοινωνικά αἰτήματα. Αὐτός ὁ νέος κόσμος εἶχε τό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς καί εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τούς σκοπούς καί εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τάς μεθόδους καί τά ὄργανα, τό πολιτικόν ἔμψυχον ὑλικόν. Τό ἐρώτημα ἦτο ἄν θά ἐγίνετο κάποτε ἡ ἀλλαγή πραγματικά καί ὄχι εἰς τά πλαίσια τῆς συνήθους εὐθηνῆς ρητορείας τῶν προεκλογικῶν ἐξωστῶν καί τῶν δημοσιογραφικῶν στηλῶν τῶν λογιωτάτων τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης. Ὁ θάνατος τοῦ Παπάγου κατέστησε τήν ἀπάντησιν εἰς τά ἐρωτήματα αὐτά ἐπιτακτικήν. Ἡ ἀπάντησις δέ ἦτο προδήλως δίπτυχος. Ἡ πολιτική ζωή τοῦ ἔθνους ἔπρεπε νά ἀνανεωθῆ καί εἰδικῶς ὁ ἐθνικόφρων κόσμος ἔπρεπε νά ἀποκτήση ἡγέτην προσφέροντα λύσιν εἰς τό πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς, λύσιν ἱκανοποιητικήν.

Τά αἰτήματα αὐτά ἐφήπτοντο τοῦ πολιτειακοῦ μηχανισμοῦ τῆς χώρας, τοῦ ὁποίου οἱ παράγοντες εἶναι οἱ γνωστοί δύο. Ὅταν εἰς τάς ἀρχάς Ὀκτωβρίου, ὁ Ἄναξ, ἀκολουθῶν τόν θεμελιώδη Νόμον, ἔδωσε τήν ἐντολήν σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως εἰς τόν κ. Καραμανλῆν, ὁ εἷς παράγων, ὁ ἀνώτατος Ἄρχων, ἐτελείωσε τόν ρόλον του. Εἰς ἕνα πρόσωπον, πολιτικόν, ριζοσπαστικόν εἰς τάς ἐπιδιώξεις καί τάς μεθόδους, ἐθνικόφρον, τοποθετημένον εἰς τά κοινωνικά πλαίσια τῶν ἐργαζομένων Ἑλλήνων, νέον τήν ἡλικίαν, εὑρισκόμενον εἰς μόνιμον ἀντίθεσιν μέ τά συμφέροντα τῆς ἐντοπίας καί τῆς ἀλλοδαπῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας, εἶχεν ἤδη ἐπενδυθῆ μία γενική, ἀλλά ἀκόμη ἀμορφοποίητος ἐμπιστοσύνη τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ὁ ἀνώτατος Ἄρχων, ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ λειτουργήματός Του, εἶχε τό αἰσθητήριον τῆς ψυχολογίας τοῦ λαοῦ, ἠσθάνθη καί ἠννόησε τήν ἐμπιστοσύνην των. Ὁ θεμελιώδης Νόμος καί αἱ περιστάσεις ἐβοήθησαν. Ἡ τότε Βουλή ἔδωσε τόν τύπον τῆς νομιμότητος μέ τήν ψῆφον τῆς ἐμπιστοσύνης της. Ὁ ἕτερος παράγων, ὁ λαός, ἐκλήθη προχθές νά ἐπιβεβαιώση ἄν ὁ κ. Καραμανλῆς ἦτο ἡγέτης διωρισμένος ἤ αἱρετός. Τόν ἀνέδειξεν ἡγέτην αἱρετόν τῶν λαϊκῶν ἐκείνων μαζῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καταστήσει πρᾶξιν τήν ἄνευ συμβιβασμοῦ μέ τούς κομμουνιστάς ἐθνικοφροσύνην, καί αἴτημα τήν ἀλλαγήν, πολιτικήν, οἰκονομικήν, κοινωνικήν.

Ἡ ἀνωτέρω ἀνάλυσις ἐχρειάζετο, διά νά φανῆ καθαρά ἡ εἰκών τῆς προχθεσινῆς ἐκλογῆς καί νά καταστῆ σαφές καί εὐδιάκριτον τό κεντρικόν της σημεῖον: ὅτι ὁ ἐθνικόφρων προοδευτικός κόσμος, ὅστις ἔχει βαθείας προεκτάσεις καί εἰς τόν ἄλλον κόσμον πού ἐψήφισε τά κόμματα τοῦ Κέντρου, ἀπέκτησεν ἡγέτην. Τοιαῦτα φαινόμενα δέν εἶναι καθημερινά εἰς τόν πολιτικόν βίον. Παρουσιάζονται κατά ἀραιά διαστήματα, ἔστω καί ἄν ἡ ἀνάγκη τῶν εἶναι πολλάκις ἐπί μακρόν ἔκδηλος — συνοψιζομένη εἰς τήν φράσιν: «Πρέπει νά εὑρεθῆ ἀρχηγός». Σήμερον ὑπάρχει ἀρχηγός. Ὁ Καραμανλῆς συγκεντρώνει ἐλπίδας πολλά πολύ περισσοτέρων ἀνθρώπων καί ἐκείνων πού τόν ἐψήφισαν καί εὐθύνας μεγάλας. Ὁ ὑπογράφων ρεπόρτερ διατελεῖ ὑπό τήν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς ἔχει συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του καί τῶν εὐθυνῶν του[256].

Τά ἐκλογικά ἀποτελέσματα ἔγιναν δεκτά ἀπό τό διεθνῆ τύπο μέ σχετική ἔκπληξη ἀλλά καί μέ ἐπιφυλάξεις πού ἀφοροῦσαν κυρίως τή δυνατότητα μακρᾶς ἐπιβιώσεως τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ μέ τά στενά κοινοβουλευτικά περιθώρια πού τοῦ παρεῖχε ἡ ἐκλογική νίκη.

Ἀξιοσημείωτο εἶναι τό γεγονός ὅτι, ὡς τήν ἡμέρα διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν, ὁ διεθνής τύπος ἀφενός εἶχε ἐπισημάνει τήν κρισιμότητα καί συχνά ἐκφράσει ἀνησυχία γιά τήν ἔκβαση τῶν ἐπικείμενων ἐκλογῶν καί ἀφετέρου δέν εἶχε πράγματι καταλήξει στή διατύπωση συγκεκριμένης προβλέψεως. Ἡ «Figaro» χαρακτήριζε τόν Κ. Καραμανλῆ ὡς τό «νέο ἄνθρωπο», ὁ ὁποῖος «διακρίθηκε γιά τόν δυναμισμό του», ὡς ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, ἀλλά ἀπέδιδε ἴδιες πιθανότητες στούς δύο ἀντίπαλους σχηματισμούς, μέ μιά πιθανή τάση πρός τήν Ἀριστερά. Οἱ «Times» τοῦ Λονδίνου ἐπεσήμαιναν ὅτι ἡ ἐκλογή ἐντοπίζεται στή διαμάχη μεταξύ τῆς ΕΡΕ τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τῶν ἡγετῶν τοῦ Κέντρου καί τῆς Ἀριστερᾶς, οἱ ὁποῖοι συνασπίστηκαν μέ μοναδικό στόχο τήν ἥττα τοῦ Κ. Καραμανλῆ καί τήν προκήρυξη νέων ἐκλογῶν μέ τό σύστημα τῆς ἀναλογικῆς.

Στή Νέα Ὑόρκη, οἱ «Times» προέβλεπαν ὅτι ἡ ΕΡΕ θά ἐρχόταν «ἀκριβῶς πίσω» ἀπό τόν κύριο ἀντίπαλό της, ὑπογραμμίζοντας, παράλληλα, ὡς γενική διαπίστωση, ὅτι ἡ δημοτικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ εἶχε μειωθεῖ αἰσθητά καί ὅτι στίς παραμονές τοῦ θανάτου τοῦ στρατάρχη Παπάγου εἶχαν παρουσιαστεῖ «σοβαρά σημεῖα διαλύσεως». Τέλος, ἡ «Monde» ἐξέφραζε ἀνησυχία γιά τό μέλλον:

> Ἁπλή διαδικασία, οἱ γενικές ἐκλογές τῆς 19ης Φεβρουαρίου προσλαμβάνουν ὁλοένα καί περισσότερο τόν χαρακτήρα ἑνός δημοψηφίσματος, μιᾶς σκληρῆς δοκιμασίας. Πράγματι, ὁ ἐκλογικός συνασπισμός, ὁ ὁποῖος καλύπτει τόν χῶρο ἀπό τόν Τσαλδάρη ὡς τήν ΕΔΑ, προκάλεσε ὀξεῖς ψυχολογικές ἀντίδρασεις μεταξύ ὅσων διαβλέπουν κίνδυνο ἀπό τήν Ἀριστερά. Γιά τούς τελευταίους αὐτούς, ἡ Δημοκρατική Ἕνωση εἶναι συνώνυμη μέ τό Λαϊκό Μέτωπο, τήν κοινωνική ἀναταραχή, τίς ἐσωτερικές διαμάχες, τήν ἐκδήλωση νέων περιπετειῶν, ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν. Ἐλάχιστα τούς ἀπασχολεῖ ὅτι δέν θά ἐκλέγονταν περισσότεροι ἀπό εἴκοσι κομμουνιστές ἀντιπρόσωποι στό Κοινοβούλιο. Τό οὐσιῶδες, κατά τήν ἄποψή τους, εἶναι ὅτι αὐτή ἡ ὁμάδα θά ἀποτελέσει πόλο ἕλξεως, κατά μείζονα λόγο ἐπικίνδυνη, ἐφ' ὅσον τό Κέντρο εἶναι διασπασμένο καί ἡ Δεξιά δέν ἔχει ἀναλάβει ἀπό τήν πολιτική ἀποτυχία τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ.
>
> Ἡ Ἑλλάδα ἀπειλεῖται ἐκ νέου νά διαιρεθεῖ σέ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα. Στή διάρκεια ἑνός αἰώνα κοινοβουλευτικοῦ βίου 41 γενικές ἐκλογές ἔχουν σχεδόν πάντοτε καταλήξει σέ νίκη τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁποιαδήποτε καί ἀν εἶναι ἡ ἐκλογική ἐτυμηγορία τῆς 19ης Φεβρουαρίου ὑπάρχει φόβος ὅτι ὁ πολιτικός ὁρίζοντας δέν θά ἐκκαθαριστεῖ. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο θά πρέπει νά ἐπιζητηθεῖ ἡ ἐξεύρεση λογικῶν λύσεων στά προβλήματα πού προσδιορίζουν στήν πράξη τήν πορεία τῆς χώρας.

Ἀπό τό γερμανικό τύπο, σέ ἐνδιαφέρουσα ἀνταπόκριση τοῦ Κάρλ Κέρμπερ στήν «Frankfurter Allgemeine Zeitung», μέ τόν τίτλο «Κινδυνεύουν οἱ δεσμοί τῆς Ἑλλάδας μέ τή Δύση», διατυπώνονταν καί οἱ ἀκόλουθες παρατηρήσεις:

Γιά πέμπτη φορά κατά τή διάρκεια τῆς μεταπολεμικῆς περιόδου καλεῖται ὁ ἑλληνικός λαός νά ψηφίσει νέα Βουλή. Στήν προκειμένη περίπτωση ἀποφασίζονται ζητήματα πού ὑπερβαίνουν τήν ἐσωτερική πολιτική τῆς χώρας. Οἱ ἐκλογεῖς καλοῦνται νά ἀπαντήσουν στό ἐρώτημα, ποιά στάση ἐπιθυμεῖ ἡ Ἑλλάδα στό μέλλον νά τηρήσει ἀπέναντι στούς δυτικούς συμμάχους της. Μέ τόν τρόπο αὐτό διαμορφώνονται ἀποφάσεις πάνω σ' ἕνα ζήτημα, ἡ ἔκβαση τοῦ ὁποίου, ὑπό ὁρισμένες προϋποθέσεις, εἶναι δυνατό νά σημάνει τή μεγαλύτερη διπλωματική ἥττα τῆς Δύσεως μετά τό τέλος τοῦ πολέμου.

Μετά τήν πρώτη γνωστοποίηση τῶν ἀποτελεσμάτων ἡ «Washington Post» ἐπισήμανε καί πάλι: «Τό περιθώριο τῆς νίκης ὑπῆρξε τόσο περιορισμένο ὥστε νά εἶναι ἐνδεχόμενο νά στραφεῖ ὁ Καραμανλῆς πρός τούς ἀντιπάλους του γιά ὑποστήριξη. Ἀναμένεται ἕνα πολιτικό κλίμα γαλλικοῦ τύπου καί ὁρισμένοι παρατηρητές πιστεύουν ὅτι θά ἦταν δυνατό νά διεξαχθοῦν στό ἄμεσο μέλλον νέες ἐκλογές». Οἱ «Times» τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐπιζητώντας νά ἑρμηνεύσουν τό ἀποτέλεσμα, ὑπογράμμιζαν τήν τελική στροφή πρός τόν Κ. Καραμανλῆ ἀκόμη καί τῶν δυσαρεστημένων ψηφοφόρων τοῦ Συναγερμοῦ, ἐξαιτίας τῆς συνεργασίας τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου μέ τούς κομμουνιστές.

Στό περιοδικό «Time», ἀφοῦ ὑπογραμμιζόταν ὅτι ὁ Κ. Καραμανλῆς «κέρδισε μόνος τίς σημαντικότερες ἐκλογές πού ἔγιναν στήν Ἑλλάδα μετά τό 1946», ἀναφερόταν ἐκτενέστερα στήν προσωπικότητά του:

Σέ ἀντίθεση μέ τούς περισσότερους Ἕλληνες πολιτικούς ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς (τώρα πρωθυπουργός) δέν εἶναι μέλος πλούσιας ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας, ἀλλά γιός ἑνός δασκάλου ἀπό τή Μακεδονία, μέ σκληρή γλώσσα καί ἴχνη ἀπό τούς ἀπότομους τρόπους τοῦ Βορρᾶ. Ἔχοντας τήν πεῖρα δικηγόρου καί μέλους τῆς Βουλῆς ἀπό τό 1935, ὁ Καραμανλῆς ἔδειξε νωρίς τό θάρρος του. Ὅταν ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς κλείδωσε μέ λουκέτο τή Βουλή καί ἀνακήρυξε τόν ἑαυτό του δικτάτορα, κάλεσε τόν Καραμανλῆ καί τοῦ προσέφερε μία θέση ὑπουργοῦ. Ὁ Καραμανλῆς κοίταξε κατάματα τόν Μεταξᾶ καί τοῦ εἶπε: *«Κύριε πρωθυπουργέ, ὅλες οἱ δικτατορίες περιέχουν τό σπέρμα τοῦ θανάτου. Εἶναι καταδικασμένες ἀπό τήν ἀρχή, ὅπως καί ἡ δική σας. Νομίζω ὅτι εἶναι καλύτερα να βρεῖτε μερικούς μεγαλύτερους σέ ἡλικία ἀνθρώπους νά συνεργασθεῖτε».* (Ὁ Μεταξᾶς ἀπάντησε σταθερά: «Νεαρέ, νομίζω ὅτι ἔχεις δίκιο».

Τό 1952 ὁ πρωθυπουργός Ἀλέξανδρος Παπάγος ἔδωσε στόν Καραμανλῆ τό ἄχαρο ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων, ἕνα νεκροταφεῖο πολιτικῶν πού πέθαιναν ἀπό ἔλλειψη κεφαλαίων γιά χρόνια. Ὁ Καραμανλῆς κινήθηκε ζωηρά, περιμάζεψε τόν προϋπολογισμό καί σέ δυόμισυ χρόνια κατασκεύασε καί ἐπισκεύασε ἑκατοντάδες μιλίων δρόμους, ἔφερε νερό σέ χιλιάδες στρέμματα χέρσας γῆς, μέσω ὑδροφρακτῶν καί ἀρδευτικῶν ἔργων, ἀντικατέστησε τούς παλαιούς λιθόστρωτους δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης μέ ἄσφαλτο. Σέ ταξίδια πού ἔκανε γιά ἐπιθεώρηση, συχνά καθόταν μέ τίς ὁμάδες τῶν ἐργατῶν καί μοιραζόταν τό τυρί καί τίς ἐλιές. Αὐτό πού ἦταν πρωτοφανές, εἶναι ὅτι τούς πίεζε καί τούς ἀνάγκαζε, ἐάν εἶχαν ἀργοπορήσει τήν κατασκευή πέρα ἀπό τή συμφωνημένη ἡμερομηνία παραδόσεως καί τούς φοβέριζε μέ φυλάκιση, ἄν προσπαθοῦσαν νά ξεφύγουν χρησιμοποιώντας κακῆς ποιότητας ὑλικά.

Μετά τό θάνατο τοῦ στρατάρχη Παπάγου, πρίν ἀπό τέσσερις μῆνες, ὁ βασιλεύς Παῦλος, ἀγνοώντας ἀρκετά ἀρχαιότερους πολιτικούς, ἐπέλεξε τόν 48χρονο Καραμανλῆ γιά τήν πρωθυπουργία. Ἀπό τότε οἱ κυβερνητικές αἴθουσες ἀντηχοῦν ἀπό τή δυνατή φωνή του καθώς κατευθύνει καί ταυτόχρονα ἐνθαρρύνει τούς ὑφισταμένους του.

Δέν ἀνέχεται τή μετριότητα· μπορεῖ νά καλέσει ἕναν ὑπουργό καί νά ζητήσει ἐπιτακτικά νά δραστηριοποιηθεῖ ἤ νά παραιτηθεῖ. *«Ὁποιαδήποτε λύση εἶναι καλύτερη ἀπό καμία λύση»*, φωνάζει.

Ἡ Ἑλλάδα πραγματικά βρῆκε ἕνα νέο καί σφριγηλό ἡγέτη. Ἄν καί ἀπέτυχε νά κερδίσει τήν ἀπόλυτη πλειοψηφία τῶν ἐκλογέων, γεγονός εἶναι ὅτι ὁ πλησιέστερος σέ ψήφους μεμονωμένος ἀντίπαλός του ἔλαβε μόνο 18%. Σέ πολυκομματικές ἐκλογές, κανένας Ἕλληνας πρωθυπουργός δέν ἔχει λάβει τό ἀξίωμα μέ ἀπόλυτη πλειοψηφία ἀπό τό 1928. Καί περισσότερο, ἕνας εὐρωπαῖος πρωθυπουργός θά ἦταν εὐγνώμων ἄν ἐξασφάλιζε μιά λειτουργική πλειοψηφία 22 βουλευτῶν ὑπέρ μόνου τοῦ κόμματός του.

Ἀπό τίς στῆλες τοῦ βρετανικοῦ τύπου, οἱ «Times» ἐκφράζονταν μέ ἀρκετές ἐπιφυλάξεις γιά τά περιθώρια πού διέθετε ὁ νικητής τῶν ἐκλογῶν νά σταθεροποιήσει τήν ἐξουσία του:

Ἡ ἰσχνή πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν στήν ἑλληνική Βουλή πού κέρδισε ἡ Ἐθνική Ριζοσπαστική Ἕνωση τοῦ Κ. Καραμανλῆ στίς τελευταῖες γενικές ἐκλογές κάνουν τό σχηματισμό τῆς Κυβερνήσεως δύσκολο ἀλλά ὄχι ἀδύνατο. Ὁπωσδήποτε, προσφέρει περισσότερο ἐλπιδοφόρες προοπτικές ἀπό αὐτές πού θά ὑπῆρχαν ἄν ἐπικρατοῦσε ὁ κύριος ἀντιπολιτευτικός σχηματισμός, ἡ Δημοκρατική Ἕνωση, ὑπό τήν ἡγεσία τοῦ Φιλελεύθερου Γ. Παπανδρέου. Αὐτή ἡ συμμαχία, πού ἐκτείνεται ἀπό τούς ἀκραίους βασιλόφρονες ὥς τούς μόλις καμουφλαρισμένους κομμουνιστές, σχηματίστηκε εἰδικά γιά ἐκλογικούς σκοπούς καί ἄν εἶχε ἐπιτύχει, θά προετοιμάζονταν νέες ἐκλογές μέ τό σύστημα τῆς ἀναλογικῆς, τό ὁποῖο εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ μετά τίς ἐκλογές τοῦ 1951.

...Οἱ Ἕλληνες πολίτες, εἶναι ἀλήθεια, συνήθως ἀνησυχοῦν λιγότερο γιά μιά ἀνάλογη πολιτική ἀστάθεια ἀπό τούς φίλους τους στό ἐξωτερικό, ἀλλά εἶναι ἐξίσου ἀληθές σήμερα, ὅπως καί τέσσερα χρόνια νωρίτερα, ὅτι μόνο μιά ἰσχυρή Κυβέρνηση εἶναι ἱκανή νά ἀποβλέψει στή δραστική ἀντιμετώπιση τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων πού συνιστοῦν ἐξακολουθητικά τό σοβαρότερο κίνδυνο γιά τήν ἀσφάλεια καί τήν εὐημερία τῆς Ἑλλάδος.

Μέ ἀνάλογο πνεῦμα ἐκφραζόταν καί ἡ «Economist»:

'Ο Κ. Καραμανλῆς, διαψεύδοντας πολλές προβλέψεις, κατάφερε νά ἐπικρατήσει ὁριακά στίς ἑλληνικές ἐκλογές τῆς Κυριακῆς. Σύμφωνα μέ τά τελευταῖα ἀποτελέσματα, πού δέν ἔχουν ἀκόμα γνωστοποιηθεῖ στό σύνολό τους, ἡ Ριζοσπαστική Ἕνωση κέρδισε 155 ἀπό 300 ἕδρες, 142 ἐξασφάλισε ἡ Δημοκρατική Ἕνωση, ὁ ἑτερογενής συνασπισμός τῆς ἀντιπολιτεύσεως πού σχηματίστηκε μέ καθαρά ἐκλογικούς στόχους, καί 3 οἱ ἀνεξάρτητοι.

Ἂν καί ὁ Κ. Καραμανλῆς ἐξασφάλισε τήν πλειοψηφία τῶν ἑδρῶν, ἔλαβε λιγότερο ἀπό τό ἥμισυ τῶν ψήφων τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος. Αὐτό θά ἐξασθενήσει τή θέση του στή χώρα, ἰδίως ἐφόσον οἱ ἀντίπαλοί του ἔχουν καταγγείλει τόν ἐκλογικό νόμο ὡς τέχνασμα μέ σκοπό τήν ἐπάνοδό του στήν ἐξουσία. Θά ἐπωφεληθεῖ πιθανότατα ἀπό τήν τάση ὁρισμένων 'Ελλήνων πολιτικῶν πού ἕλκονται πρός τό ἐπικρατέστερο κόμμα, ἀλλ' εἶναι καί ἐξίσου πιθανό νά δεινοπαθήσει ἀπό τή μοιραία διασπαστική ἐπιθυμία ἄλλων. Σέ ἀντίθεση μέ τόν 'Ελληνικό Συναγερμό, ὁ ὁποῖος τό 1952 κέρδισε 239 ἕδρες, ἡ Ριζοσπαστική Ἕνωση δέν ἔχει περιθώρια γιά ἀπώλειες.

Δέν εἶναι δυνατό νά ὑπολογίζει σέ αὔξηση τοῦ γοήτρου της ἀπό τήν Κύπρο. Ἤδη τοῦ ἔχουν ἐπιτεθεῖ βιαίως μέ τή μομφή ὅτι ὑποχώρησε στό θέμα τῆς Κύπρου καί ἐπέτρεψε νά ὑποκατασταθεῖ ἡ αὐτοδιάθεση ἀπό τήν αὐτοκυβέρνηση. 'Αλλά ὁποιαδήποτε ἐναλλακτική ρεαλιστική λύση στό συνεχιζόμενο ἀδιέξοδο φέρει πράγματι τήν αὐτοκυβέρνηση σέ πρώτη θέση. Σέ ὁποιαδήποτε περίπτωση, δέν ὑπάρχει ἑλληνική Κυβέρνηση ἱκανή νά ἀκολουθήσει τόσο «σκληρή γραμμή» στό θέμα αὐτό ὅσο ἡ Κυβέρνηση Παπάγου.

Οἱ Ἕλληνες πολιτικοί συνεργάστηκαν μέ τούς κρυπτοκομμουνιστές γιά ἐκλογικά ὀφέλη καί ἡ 'Ελλάδα ἀντιμετωπίζει τό ἐνδεχόμενο μιᾶς νέας περιόδου πολιτικῆς ἀστάθειας πού δέν προσφέρει ἰσχυρά ἐρείσματα σέ ὅσους, τόσο στή χώρα αὐτή ὅσο καί στήν 'Ελλάδα, ὑποστηρίζουν ὅτι τό Δυτικό 'Αρχηγεῖο στήν 'Ανατολική Μεσόγειο θά εἶναι τόσο ἀσφαλές σ' ἕνα ἑλληνικό ὅσο καί σ' ἕνα βρετανικό νησί.

Εἶναι πιθανόν ὅτι ἡ μεγαλύτερη δυνατότητα γιά σταθερή Κυβέρνηση στήν 'Αθήνα συνδέεται μέ ἕνα συνασπισμό μεταξύ τῆς Ριζοσπαστικῆς 'Ενώσεως καί ἑνός ἀπό τά κόμματα τοῦ Κέντρου, εἰδικότερα τό Δημοκρατικό Φιλελεύθερο κόμμα τοῦ κ. Βενιζέλου. Τοῦτο θά ἦταν δύσκολο νά γίνει αὐτομάτως, ἀλλά δέν ὑπάρχει τίποτα τό οὐσιῶδες ἱκανό νά ἀποτρέψει τούς δύο νά ἑνώσουν τίς δυνάμεις τους, ὅταν τά ἐκλογικά πάθη κοπάσουν, προκειμένου νά ἀντιμετωπίσουν τά πιεστικά οἰκονομικά προβλήματα, πού σχεδόν ὁλοκληρωτικά εἶχαν παραμεληθεῖ στή διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας.

Στό γαλλικό τύπο, ἡ «Figaro» περιέλαβε στήν ἀνταπόκρισή της τίς ἀκόλουθες διαπιστώσεις.

'Η ὁριακή νίκη τοῦ κόμματος τοῦ κ. Καραμανλῆ ἔναντι τῆς ἐπονομαζόμενης Δημοκρατικῆς 'Ενώσεως, ἡ ὁποία περιλαμβάνει σέ ἕνα ἐνιαῖο λαϊκό μέτωπο τό Κέντρο, τήν 'Αριστερά καί τήν ἄκρα 'Αριστερά, ἀποτελεῖ εὐχάριστη ἔκπληξη. Μόνο οἱ φανατικοί ὀπαδοί τοῦ κ. Καραμανλῆ εἶχαν παραμείνει αἰσιόδοξοι ὡς τό τέλος. Γιά τούς οὐδέτερους παρατηρητές, τό γεγονός ὅτι ἕνας πολιτικός, ἀκόμη ἄγνωστος ὡς πρόσφατα, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τό χαρτοφυλάκιο τῶν Δημοσίων Ἔργων στήν Κυβέρνηση Παπάγου, κατόρθωσε νά ἀντιμετωπίσει ἕνα συνασπισμό πού εἶχε περιλάβει τά παραδοσιακά κόμματα καί τούς μαρξιστές, παρουσιάζεται σάν ἕνα θαῦμα.

Καί τό σχόλιο κατέληγε:

Σχετικά μέ τήν Κυβέρνηση ἡ ὁποία πρόκειται νά συγκροτηθεῖ, προβάλλει ἕνα δυσεπίλυτο πρόβλημα: ἡ ἰσχνή πλειοψηφία παρέχει στόν Κ. Καραμανλῆ μιά ἐξουσία ἡ ὁποία κινδυνεύει νά ἀποδειχτεῖ πρόσκαιρη.

Παράλληλα, ἡ «Monde», ἀφοῦ χαρακτήριζε, στούς τίτλους της, τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν ὡς «προσωπική ἐπιτυχία τοῦ προέδρου Καραμανλῆ», κατέληγε στό ἀκόλουθο συμπέρασμα: «'Οπωσδήποτε, ἡ νίκη τοῦ Κ. Καραμανλῆ κινδυνεύει νά ἀποδειχτεῖ "Πύρρειος νίκη". Τό περιθώριο ἀσφάλειας πού τοῦ προσφέρει εἶναι πολύ περιορισμένο γιά νά κυβερνήσει μιά χώρα τόσο πόλιτικά ταραγμένη ὅπως ἡ 'Ελλάδα χωρίς νά προσφύγει σέ προσωπικότητες πού τόν καταπολέμησαν στή διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας»[257].

Σέ μεταγένεστερο σημείωμά του, ὁ ἴδιος ὁ Κ. Καραμανλῆς συγκεφαλαιώνει καί ἑρμηνεύει τά γεγονότα πού μεσολάβησαν ἀπό τήν ψήφιση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου ὡς τή διεξαγωγή τῶν γενικῶν ἐκλογῶν:

«'Ικανοποιῶν αἴτημα τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατέθεσα εἰς τήν Βουλήν τόν ἐκλογικόν νόμον, ὁ ὁποῖος προέβλεπε μικτόν σύστημα, τό ὁποῖον προσηρμόζετο, κατά τήν γνώμην μου, εἰς τήν διάρθρωσιν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, καθ' ὅσον ἐνεφάνιζε τά πλεονεκτήματα τοῦ πλειοψηφικοῦ καί τῆς ἀναλογικῆς καί περιώριζε τά μειονεκτήματά του. 'Ο ἐκλογικός οὗτος νόμος ἐγένετο εὐνοϊκῶς δεκτός ἀπό τήν Βουλήν, παρά τάς κατά συνήθειαν ἀντιρρήσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐψηφίσθη ἐντός τριῶν συνεδριάσεων. Τόν συλλογισμόν αὐτόν δύνανται νά τόν ἐκτιμήσουν ὅσοι γνωρίζουν τήν δυνατότητα ἀλλά καί τήν συνήθειαν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐν 'Ελλάδι νά κωλυσιεργῆ ἐπί μῆνας καί πολλάκις νά ματαιώνη τήν ψήφισιν νομοσχεδίων.

»Μετά τήν ψήφισιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, ἦτο προφανές ὅτι ἡ χώρα ἤγετο πρός ἐκλογάς. Τά κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἀντιλαμβανόμενα ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶχε καταστῆ συμπαθής εἰς τήν κοινήν γνώμην, ἤρχισαν νά ἀντιδροῦν ἐντονώτερα καί ἐζήτουν ὑπηρεσιακήν Κυβέρνησιν, χρησιμοποιοῦντα πρός ἐκβίασιν τήν καθιερωθεῖσαν ἀτυχῶς ἔκτοτε ἀπειλήν περί ἀποχῆς ἐκ τῶν ἐκλογῶν. 'Ωρισμένα δέ ἐξ αὐτῶν ἔκαμαν τάς πρώτας ἐπαφάς των μέ τήν ΕΔΑ.

»Τήν 4ην Ἰανουαρίου 1956, ἀνεκοίνωσα τήν ἵδρυσιν τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως.

»Τήν προηγουμένην εἶχα καλέσει τούς συνεργάτας μου, καί ἀφοῦ τούς ἐνημέρωσα ἐπί τῆς ἀποφάσεώς μου, τούς ἐδήλωσα ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι νά καθορίσουν τήν θέσιν των, χωρίς κίνδυνον οἱασδήποτε παρεξηγήσεως. Ἅπαντες μοῦ ἐδήλωσαν ὅτι ἐπικροτοῦν τήν ἀπόφασίν μου ἀνεπιφυλάκτως.

»Προῆλθον δέ εἰς τήν ἵδρυσιν τοῦ νέου κόμματος, μολονότι ἠδυνάμην νά γίνω ἀρχηγός τοῦ Συναγερμοῦ, διότι ἐπίστευα —ἀφ' ἧς εἰσῆλθον εἰς τήν πολιτικήν— εἰς τήν ἀνάγκην τερματισμοῦ τῆς δραματικῆς πολιτικῆς περιόδου, ἡ ὁποία ἤνοιξε μέ τόν διχασμόν τοῦ 1915. Ἡ νοοτροπία μου ἄλλωστε αὐτή, εὐρύτατα γνωστή, μέ καθίστα συμπαθῆ καί εἰς τάς τάξεις τῶν φιλελευθέρων, μολονότι προηρχόμην ἀπό τό λεγόμενον ἀντιβενιζελικόν στρατόπεδον. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ σύμπτωσις περιστάσεων καί προσώπου εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία κατέστησε συμπαθῆ τήν νέαν πολιτικήν κίνησιν, εὐθύς ὡς ἐξεδηλώθη. Ἐντός τῶν πρώτων 48 ὡρῶν, προσεχώρησαν εἰς αὐτήν 180 βουλευταί. Ἀπέφυγα νά δεχθῶ τήν συνεργασίαν τῶν διαφόρων ἡγετῶν τῆς ἀντιβενιζελικῆς παρατάξεως, καί διότι ἤθελα νά καταστήσω συνείδησιν τό γεγονός ὅτι ἡ νέα κίνησις οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μέ τό παρελθόν, ἀλλά καί διότι ἡ διατήρησις μιᾶς περιωρισμένης Δεξιᾶς θά ἐπέτρεπε εἰς τό κόμμα μου νά καταλάβη τόν χῶρον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀνῆκε εἰς ἕνα νέον καί προοδευτικόν πολιτικόν κίνημα. Τοῦτο ἄλλωστε ἀνταποκρίνεται καί εἰς τήν νοοτροπίαν μου καί εἰς τήν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων. Συνεπείᾳ αὐτοῦ ἐξεδηλώθη ζωηρά ἀντίδρασις τῶν ἐν λόγῳ ἡγετῶν, καί ἐγένοντο ἀλλεπάλληλοι συσκέψεις τῶν κ.κ. Τσαλδάρη, Στεφανοπούλου, Κανελλοπούλου, Τουρκοβασίλη, Μαυρομιχάλη, Κοτζαμάνη κ.τ.λ., πρός χάραξιν κοινῆς γραμμῆς. Ἡ βαθεῖα ἀπήχησις, τήν ὁποίαν εἶχε παρά τῇ κοινῇ γνώμῃ ἡ ἵδρυσις τῆς ΕΡΕ, καί ἡ ἄρνησίς μου νά δεχθῶ συνεργασίας μέ τόν παλαιόν πολιτικόν κόσμον, προεκάλεσε μεγάλην ὀξύτητα ἀλλά καί μεγάλην σύγχυσιν. Μεγάλος ἀριθμός σημαντικῶν στελεχῶν τοῦ φιλελευθέρου κόμματος, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ κ.κ. Ἀβέρωφ, Τσάτσος, Κασιμάτης, Θεολογίτης, Μανέντης κ.λ.π., προσεχώρουν εἰς τήν ΕΡΕ. Ὁ κ. Στεφανόπουλος καί ὁ κ. Κατσώτας ἵδρυον νέα κόμματα. Ὁ κ. Μαρκεζίνης καί ὁ κ. Καρτάλης, διεπραγματεύοντο συνεργασίαν μέ τήν ΕΔΑ. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐζήτει, μεταξύ πολλῶν ἄλλων, τήν ἀντικατάστασιν τοῦ προσφάτως ψηφισθέντος ἐκλογικοῦ νόμου διά τῆς ἀναλογικῆς. Τέλος, ὅλοι μαζί, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν κ. Παπανδρέου, ἐπετίθεντο, κατά τό σύνηθες, ἐναντίον τοῦ Στέμματος, ἀπειλοῦντες διά τήν περίπτωσιν πού δέν θά ἐγένοντο δεκταί αἱ ἀπόψεις των, μέ ἀποχάς, μέ λαϊκά μέτωπα καί μέ πεζοδρόμιον, μέ μοναδικόν σκοπόν τήν ματαίωσιν τῶν ἐκλογῶν, τάς ὁποίας ἐφοβοῦντο.

»Τήν 11ην Ἰανουαρίου 1956, κατόπιν εἰσηγήσεώς μου, διελύθη ἡ Βουλή, καί προεκηρύχθησαν ἐκλογαί διά τήν 19ην Φεβρουαρίου. Τήν αὐτήν ἡμέραν, καί διά νά παράσχω ἐγγυήσεις διά τήν ἀδιάβλητον διεξαγωγήν τῶν ἐκλογῶν, προσέλαβα εἰς τήν Κυβέρνησιν πέντε ὑπηρεσιακούς ὑπουργούς, διά τά ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν, Δικαιοσύνης, Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἀσφαλείας καί Βορείου Ἑλλάδος.

»Ἐν τῷ μεταξύ ὁ ταχύς καί ἀποφασιστικός τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἀντιμετώπισα ἐξ ἀρχῆς τήν ὅλην κατάστασιν (σχηματισμός Κυβερνήσεως, ἐμφάνισις εἰς τήν Βουλήν, ἐκλογικός νόμος, ἵδρυσις κόμματος καί διάλυσις τῆς Βουλῆς) ἔδιδον εἰς τούς ἀντιπάλους μου τό μέτρον τῆς ἡγετικῆς μου παρουσίας. Ἐνῶ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ἀντεμετώπισα, κατά τό βραχύ διάστημα πού εὑρισκόμην εἰς τήν ἐξουσίαν, τά κοινωνικά καί οἰκονομικά προβλήματα τῆς χώρας, ἔδιδε τήν ποιότητα τῆς πολιτικῆς μου νοοτροπίας, ἡ ὁποία ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τίς ἐκδηλώσεις τῆς κοινῆς γνώμης, ἀντεπεκρίνετο πρός τήν ψυχολογίαν καί τάς προσδοκίας τῆς μάζης.

»Συνεπείᾳ ὅλων αὐτῶν, αἱ ἀντιδράσεις τῶν κομμάτων ἐγένοντο ἐντονώτεραι καί ἡ σύγχυσις ἐπεξετάθη. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐπεσκέφθη ὡς ἐκπρόσωπος καί ἄλλων κομμάτων τόν βασιλέα καί ἠπείλησε, κατά τό σύνηθες, μέ ἀποχήν καί λαϊκόν μέτωπον. Παραλλήλως, διευρύνοντο αἱ συζητήσεις διά τήν συγκρότησιν λαϊκοῦ μετώπου. Ὁ κ. Σ. Βενιζέλος μοῦ ἐζήτησε διά τῶν κ.κ. Βελίδη καί Δ. Καταβόλου ἐκλογικήν συνεργασίαν διά νά ἀπαλλαγῆ τῆς ἀνάγκης, ὅπως μοῦ διεμήνυσε, νά συνεργάζεται μέ τόν κ. Παπανδρέου. Ἀπέκρουσα τήν πρότασιν διότι, ὅπως τούς ἐξήγησα, τοῦτο δέν συνεβιβάζετο μέ τάς ἐπιδιώξεις τοῦ νέου κόμματος, κυριωτέρα τῶν ὁποίων ἦτο ὁ τερματισμός τοῦ παλαιοκομματισμοῦ. Ἤθελα, ἐξ ἄλλου, νά γνωρίζω σαφῶς τί ἀντιπροσωπεύει ἡ ΕΡΕ, ὡς λαϊκή δύναμις. Ἐδέχθην κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τήν Ἀχαΐαν τήν συνεργασίαν τοῦ κ. Κανελλοπούλου καί διότι γενικῶς ἐθεωρεῖτο ὡς προοδευτικόν στοιχεῖον, καί διότι προσεφέρθη νά μετάσχη τοῦ συνδυασμοῦ μου ὡς ἄτομον, καί ὄχι ὡς κόμμα, ἀλλά καί διότι δέν μετέσχε εἰς τάς προσφάτους ἀθλιότητας τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ἐν τῷ μεταξύ, αἱ διαπραγματεύσεις διά τό λαϊκόν μέτωπον ἐνετάθησαν καθώς καί αἱ ἀπειλαί καί αἱ ἐπιθέσεις κατά τοῦ Στέμματος. Ἀξίζει νά περιγραφῆ ἡ τακτική τῶν κομμάτων τοῦ λεγομένου Κέντρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διά νά ἀποδειχθῆ ὅτι εἰς τήν βάσιν τῆς πολιτικῆς των νοοτροπίας ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ἐκβίασις, πρός συγκάλυψιν τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦνται πάντοτε τά ἴδια παραπλανητικά ψεύδη καί οἱ ἴδιοι εὐτελεῖς καί πολλάκις ἀντεθνικοί συμβιβασμοί. Διότι, καί τό 1956 καί τό 1958 καί τό 1961 καί τό 1963 ἐχρησιμοποιήθη ἡ ἴδια τακτική μέ

τά ἴδια ἐπιχειρήματα, μολονότι αἱ περιστάσεις ἦσαν διάφοροι. Τακτική, ἡ ὁποία ἀπεδείκνυε πλέον ἔλλειψιν παντός σεβασμοῦ πρός τό πολίτευμα καί ἡ ὁποία μοιραίως, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἐτόνισα, θά ὁδηγοῦσε μίαν ἡμέραν εἰς ἀνωμαλίαν.

»Τήν 18ην Ἰανουαρίου ἀνεκοινώθη ἡ συγκρότησις τοῦ λαϊκοῦ μετώπου, τοῦ ὁποίου μετέσχον 9 κόμματα. Τήν αὐτήν ἡμέραν ὁ Βενιζέλος ἐζήτει, διά νά μήν μετάσχῃ τοῦ λαϊκοῦ μετώπου, τήν ἀναβολήν τῶν ἐκλογῶν καί τήν ἀλλαγήν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, ἐνῶ ὁ κ. Παπανδρέου, ὡς ἀρχηγός πλέον τοῦ λαϊκοῦ μετώπου, συνεπλήρωνε τάς συμφωνίας του μέ τήν ΕΔΑ καί κατήρτιζε τό πρόγραμμα τοῦ ἀγῶνος του. Ὁ δέ κ. Ρέντης κατήγγειλε ὑπευθύνως ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου, ἐκτός τῆς φανερᾶς, εἶχε συνάψει καί μυστικήν συμφωνίαν μέ τήν ΕΔΑ, προβλέπουσαν γενικήν ἀμνηστίαν, ἐπάνοδον τῶν συμμοριτῶν τοῦ Παραπετάσματος κ.λ.π.

»Τήν συγκρότησιν τοῦ λαϊκοῦ μετώπου τήν κατεδίκασα διά δηλώσεών μου τήν 19ην Ἰανουαρίου.

»Ἦτο πράγματι ἐκπληκτικόν τό γεγονός ὅτι πέντε μόλις ἔτη μετά τόν τερματισμόν τοῦ συμμοριτοπολέμου ἀπετολμήθη ἡ ἐμφάνισις ἐν Ἑλλάδι τοῦ λαϊκοῦ μετώπου. Εἰς οἱανδήποτε ἄλλην χώραν, κατέχουσαν τήν γεωγραφικήν θέσιν τῆς Ἑλλάδος καί ἔχουσαν ὑποστῆ τάς γνωστάς ἀγριότητας τοῦ κομμουνισμοῦ, θά ἦτο ἀδύνατος, ἐπί 2 τουλάχιστον γενεάς, ἡ συγκρότησις, καί πολλῷ μᾶλλον ἡ ψήφισις λαϊκοῦ μετώπου. Ἡ πρᾶξις αὐτή δέν ἦτο μόνον ἐθνικῶς ἀπαράδεκτος, ἀλλά ἦτο ἐπιβλαβής ἀκόμη καί διά τά συμφέροντα τῶν συμπραττόντων κομμάτων. Ἦτο δέ καί λογικῶς ἀνεξήγητος, δεδομένου ὅτι ἠδύναντο νά συνεργασθοῦν ὅλα τά κόμματα, ἀποκλείοντα τήν ΕΔΑ, ἐφ' ὅσον εἶχαν νά ἀντιμετωπίσουν ἕνα νέον καί μεμονωμένον κόμμα, τοῦ ὁποίου ἡ λαϊκή δύναμις ἦτο εἰσέτι ἄγνωστος.

»Ὅταν ἐρευνήσῃ κανείς τά περιστατικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκπλήσσεται μέ τόν παραλογισμόν καί τήν ἔλλειψιν αἰσθήματος εὐθύνης πού ἐπικρατοῦν εἰς τήν δημοσίαν μας ζωήν· καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά ἐξηγεῖ καί τά αἴτια τῆς νοσηρότητος τοῦ πολιτικοῦ μας κλίματος καί τῆς ἀτελοῦς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος εἰς τήν χώραν μας.

»Μετά τήν ἐξαγγελίαν τοῦ λαϊκοῦ μετώπου ἡ χώρα εἰσῆλθε πλήρως εἰς προεκλογικήν περίοδον. Καθ' ἣν δέ ἐποχήν συνεχίζοντο αἱ ἔριδες τῶν ἀντιπάλων μου, προχώρησα εἰς τήν κατάρτισιν τῶν συνδυασμῶν, εἰς τούς ὁποίους ἐχρησιμοποίησα, ὅσον ἦτο δυνατόν, νέα πρόσωπα, καί κατήρτισα τό πρόγραμμα τῶν περιοδειῶν μου. Τήν 23ην Ἰανουαρίου ὡμίλησα ἐνώπιον μεγάλης συγκεντρώσεως εἰς τήν Θεσσαλονίκην.

»Ὁ ἀγών διεξήχθη μέ μεγάλην ὀξύτητα ἀπό μέρους τῶν ἀντιπάλων μου, παρά τήν ἰδικήν μου μετριοπάθειαν, ἡ ὁποία ἐκφράζεται καί εἰς τήν ἐγκύκλιον τήν ὁποίαν ἀπηύθυνα πρός τούς ὑποψηφίους τῆς ΕΡΕ, τήν 1ην Φεβρουαρίου 1956. Ἀλλά πρό παντός οἱ ἀντίπαλοί μου ἐξεμεταλλεύοντο κατά τρόπον ἀντεθνικόν τό Κυπριακόν, συκοφατοῦντες τήν Κυβέρνησιν καί ἐξάπτοντες τόν φανατισμόν τοῦ πλήθους. Τήν 16ην, τερματίζων τήν ἐντατικήν προεκλογικήν μου περιοδείαν, ὡμίλησα ἐνώπιον μεγάλης καί ἐνθουσιώδους συγκεντρώσεως εἰς τάς Ἀθήνας.

»Τήν 19ην διεξήχθησαν μέ πλήρη τάξιν αἱ ἐκλογαί, κατά τάς ὁποίας ἔλαβεν ἡ ΕΡΕ 162 ἕδρας ἐπί 300, δηλαδή τήν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν. Τό ἀποτέλεσμα αὐτό προεκάλεσε ἀνακούφισιν εἰς τήν κοινήν γνώμην τῆς Ἑλλάδος καί ὁλοκλήρου τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχε ὁ βάσιμος φόβος ὅτι ἐνδεχομένη ἐπικράτησις τοῦ λαϊκοῦ μετώπου θά ὡδήγει τήν χώραν εἰς ἐπικίνδυνον περιπέτειαν.

»Τήν 22αν Φεβρουαρίου 1956, οἱ κ.κ. Βενιζέλος καί Παπανδρέου κατήγγειλον τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς ὡς προϊόν βίας καί νοθείας, καί μάλιστα ἠπείλησαν μέ ἀποχήν ἐκ τῆς Βουλῆς ἀρνούμενοι νά ἀναγνωρίσουν τήν νομιμότητα αὐτῆς. Ὁ κ. Βενιζέλος μάλιστα ἔκαμε ὑπό τό πνεῦμα αὐτό δηλώσεις εἰς ξένον Πρακτορεῖον, εἰς τάς ὁποίας ἀπήντησεν ὁ κ. Ράλλης.

»Αἱ δηλώσεις αὐταί ὑπῆρξαν τοσοῦτον μᾶλλον ἀδικαιολόγητοι καθόσον ἦτο εὐρύτατα γνωστόν, πρῶτον, ὅτι εἶχεν ἀναγνωρίσει ὡς τήν καλυτέραν λύσιν τήν εἰς ἐμέ ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς, δεύτερον, εἶχεν ἐπαινέσει τόν ἐκλογικόν νόμον πού εἰσηγήθην εἰς τήν Βουλήν, τρίτον, δέν εἶχεν ἀντιρρήσεις διά τήν διενέργειαν τῶν ἐκλογῶν ὑπό τῆς Κυβερνήσεώς μου, διότι, ὅπως ὀρθῶς παρετήρει, εἶχε διενεργήσει ὁ ἴδιος τάς ἐκλογάς τοῦ 1951, καί μάλιστα ὡς Κυβέρνησις μειοψηφίας, πρᾶγμα πού κατηγγέλθη ἀπό τόν κ. Παπανδρέου —καί ἦτο ἀσφαλῶς— ὡς σαφής εὔνοια τοῦ Στέμματος, καί τέταρτον, ἐζήτησεν ἐπιμόνως νά συνεργασθῇ μαζί μου ἐκλογικῶς.

»Καί θά ἠδύνατο νά ἐκπλαγῇ κανείς διά τήν παρατηρουμένην ἀντίφασιν μεταξύ ἔργων καί λόγων ἐάν δέν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ θλιβεράν ἀλλά καθιερωμένην συνήθειαν εἰς τόν τόπον μας, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νά εὕρῃ τόν δρόμον του ἐν μέσῳ ἑνός κλίματος ψεύδους καί ὑποκρισίας. Καί δέν θά ἐδικαιολογεῖτο ἐπίσης ἔκπληξις ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅπως ἐτόνισα καί ἀνωτέρω, ὅτι ἐπρόκειτο περί καθιερωθείσης τακτικῆς, ἡ ὁποία ἐπανελήφθη μέ τά ἴδια ψευδῆ ἐπιχειρήματα καί μέ τάς αὐτάς ἐκβιαστικάς μεθόδους εἰς ὅλας τάς ἐκλογάς, διά νά καταλήξῃ εἰς τόν ἀνένδοτον ἀγῶνα μέ τάς γνωστάς θλιβερᾶς συνεπείας».

23 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς, σέ συνέντευξη πρός τούς ἀν-

ταποκριτές καί τούς ἔκτακτους ἀπεσταλμένους τοῦ ξένου τύπου, ἐκθέτει τίς βασικές γραμμές τῆς Κυβερνήσεώς του στόν τομέα τόσο τῆς ἐξωτερικῆς ὅσο καί τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς.

Τό σχετικό εἰδησεογραφικό κείμενο ἀναφέρει τά ἑξῆς:

'Ο κ. Καραμανλῆς, ἐρωτηθείς ὑπό τῶν ξένων δημοσιογράφων ἐξ ἀφορμῆς προηγουμένης δηλώσεώς του, ποῖα εἶναι τά θέματα ἐπί τῶν ὁποίων ἡ 'Ελλάς θά ζητήση τήν συμπαράστασιν τῆς Δύσεως, ἀπήντησεν ὅτι τά θέματα αὐτά εἶναι πολιτικά, ἠθικά καί ὑλικά, καί ἐπ' αὐτῶν ἡ 'Ελλάς ἀναμένει περισσοτέραν κατανόησιν ἐκ μέρους τῶν δυτικῶν συμμάχων.

Εἰς ἐρώτησιν, ἐάν θά ἐκδηλωθῆ ἡ συμπαράστασις τῆς Κυβερνήσεως, ὡς εἶχε προσφάτως δηλωθῆ ἐπισήμως, πρός τήν κυπριακήν 'Εθναρχίαν, κατόπιν τῆς ἀπορρίψεως τῶν ἀγγλικῶν προτάσεων ὑπό τοῦ 'Εθνάρχου, ὁ κ. Καραμανλῆς εἶπεν ὅτι δέν ἔχει ἐνημερωθῆ ἐπί τῶν τελευταίων ἐξελίξεων τοῦ Κυπριακοῦ καί ἐπομένως δέν δύναται νά ἀναφερθῆ εἰς τήν στάσιν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν προκειμένῳ.

'Ερωτηθείς περαιτέρω, ἐάν ἡ ἑλληνική Κυβέρνησις θά ἀποδεχθῆ πλήρη αὐτοκυβέρνησιν τῆς Κύπρου μέ βρετανικόν ἔλεγχον μόνον ἐπί τῶν θεμάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καί ἀμύνης τῆς νήσου, ὁ κ. πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι ἡ πολιτική τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἀπολύτως εὐθυγραμμισμένη μέ τήν πολιτικήν τῆς 'Εθναρχίας Κύπρου.

'Αναφερόμενος ἐν συνεχείᾳ εἰς τήν οἰκονομικήν ἰδίως πολιτικήν, τήν ὁποίαν θά ἀκολουθήση ἡ νέα Κυβέρνησις, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐτόνισεν ὅτι ἡ πολιτική αὕτη θά εἶναι προοδευτική καί ριζοσπαστική, ἀποβλέπουσα εἰς τήν ἀνακούφισιν τῶν λαϊκῶν τάξεων. Τοῦτο, προσέθεσε, θά ἐπιτευχθῆ διά σειρᾶς μέτρων.

'Απαντῶν εἰς σχετικάς ἐρωτήσεις, ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἶπεν ὅτι δέν νομίζει πώς θά περιλάβη εἰς τήν Κυβέρνησίν του πρόσωπα προερχόμενα ἐξ ἄλλων κομμάτων καί ἀπέρριψε μέ ἀγανάκτησιν τάς αἰτιάσεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως περί νοθείας καί ἐκβιάσεως τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος, διότι, ὡς ἐτόνισεν, αἱ κατηγορίαι αὐταί διασύρουν τήν ὑπόληψιν τῆς χώρας ἀφ' ἑνός καί διότι θεωρεῖ ὅτι οὐδέποτε διεξήχθησαν τόσο τίμιαι, πολιτισμέναι καί ἀμερόληπτοι ἐκλογαί. Καταρρίπτων ἐν συνεχείᾳ τούς ἰσχυρισμούς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ κ. Καραμανλῆς προσέθεσεν ὅτι, ἐνῶ θά ἠμποροῦσε νά μείνη εἰς τήν ἀρχήν μέχρι τοῦ προσεχοῦς Νοεμβρίου, ἐπέσπευσε τάς ἐκλογάς, ἱκανοποιῶν οὕτω τό αἴτημα τῆς ἀντιπολιτεύσεως. 'Επίσης, ἐτόνισεν, ἐτροποποίησε τό ὑπάρχον ἐκλογικόν σύστημα τοῦ πλειοψηφικοῦ μέ εὐρεῖαν περιφέρειαν, συμφώνως σχεδόν πρό τάς ἀπόψεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως καί τέλος παρέδωσε τόν ἐκλογικόν μηχανισμόν εἰς πέντε ὑπηρεσιακούς ὑπουργούς.

Συνεχίζων ὁ κ. Καραμανλῆς, εἶπεν ὅτι δέν ἔκαμε χρῆσιν τοῦ κυβερνητικοῦ μηχανισμοῦ ὑπέρ αὐτοῦ, ἀνέφερε δέ χαρακτηριστικῶς ὅτι κατά τάς προεκλογικάς περιοδείας του κατέβαλεν ἐξ ἰδίων τήν ἀξίαν τῆς βενζίνης τοῦ αὐτοκινήτου καί τῶν σιδηροδρομικῶν του εἰσιτηρίων. 'Η νοοτροπία αὐτή τῶν αἰτιάσεων, ἐτόνισεν ὁ κ. πρωθυπουργός, ἔχει ἐπιφέρει τήν σῆψιν τῶν πολιτικῶν ἠθῶν τῆς χώρας καί θεωρεῖ ὡς ἀποστολήν του τήν κατάργησιν τῆς νοοτροπίας αὐτῆς. Διά τόν λόγον αὐτόν, προσέθεσε, κατῆλθεν εἰς τάς ἐκλογάς μέ ἀκαμψίαν καί ἠγωνίσθη χωρίς συμβιβασμούς[258].

25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

'Ο Κ. Καραμανλῆς δίνει στή δημοσιότητα τήν ἀκόλουθη δήλωση:

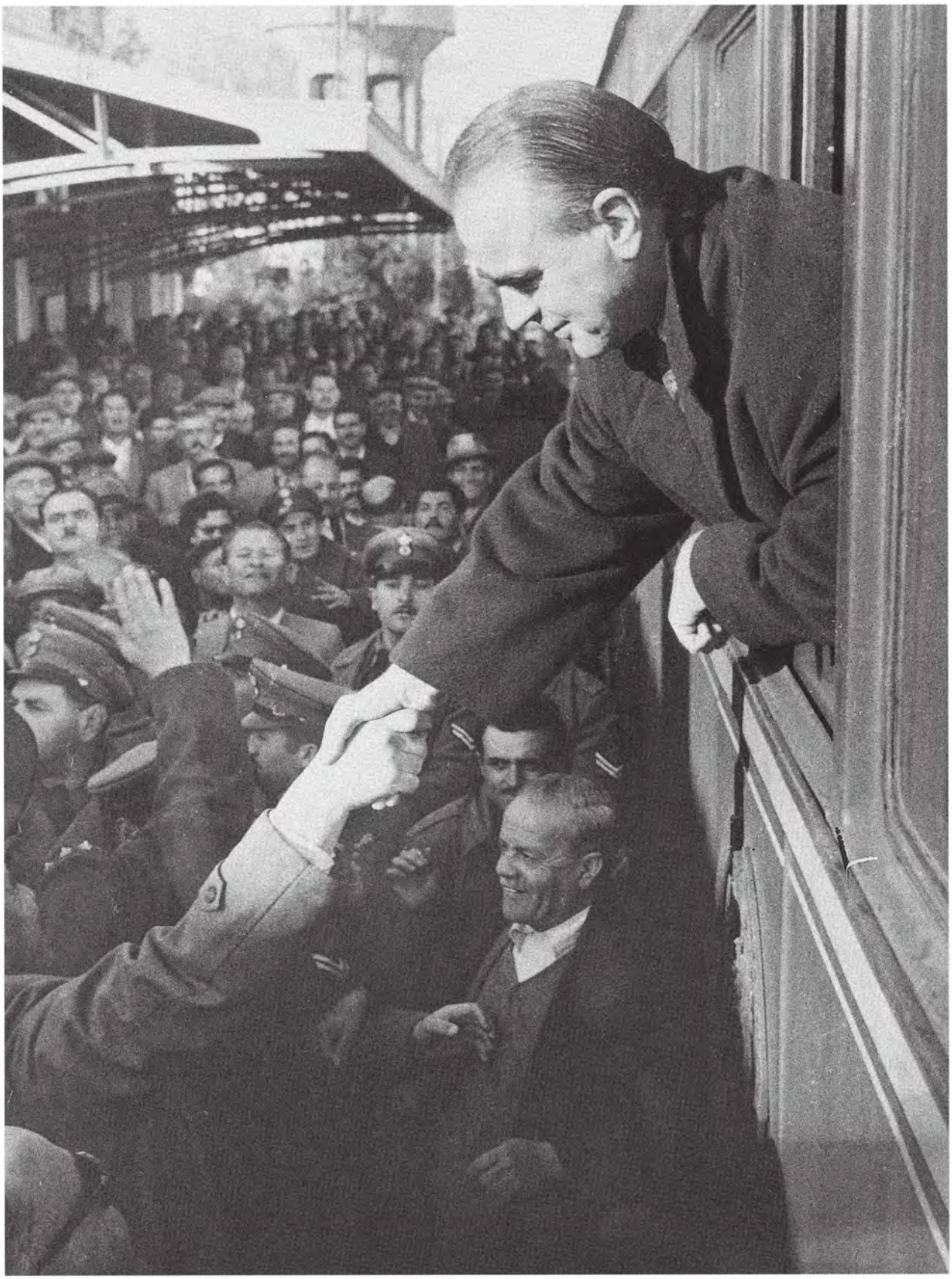
«Νομίζω ὅτι εἶναι καιρός ἡ ἀντιπολίτευσις νά ἀποκτήση τήν ψυχραιμίαν της καί τό αἴσθημα τῆς εὐθύνης. Εἰς τόν τόπον αὐτόν ὑπάρχουν Σύνταγμα καί νόμοι, οἵτινες καθορίζουν τόν τρόπον, μέ τόν ὁποῖον διεξάγονται αἱ ἐκλογαί καί ἀναδεικνύεται ἡ Κυβέρνησις τῆς χώρας. Αἱ ἐκλογαί διεξήχθησαν ἐπί τῇ βάσει νόμου ψηφισθέντος ὑπό τῆς Βουλῆς, τήν συνταγματικότητα τοῦ ὁποίου δέν ἠμφισβήτησεν ἡ ἀντιπολίτευσις. Αἱ ἐκλογαί διεξήχθησαν κατά τρόπον ὁμαλόν καί ἀδιάβλητον. Τό Σύνταγμα καί ἡ νομοθεσία διαγράφουν τήν διαδικασίαν τῆς ὑποβολῆς ἐνστάσεων διά πᾶσαν τυχόν πλημμέλειαν κατά τήν διεξαγωγήν τῆς ἐκλογῆς, ἐνώπιον δικαστηρίου ἀποτελούμενου ἐξ ἀνωτάτων ἰσοβίων δικαστῶν. Εἰς τό δικαστήριον τοῦτο δύναται νά προσφύγη ἡ ἀντιπολίτευσις καί διά τάς ὑποτιθεμένας ἀνωμαλίας καί διά τόν ἔλεγχον τῆς συνταγματικότητος τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

»Δέν δύναται ὅμως νά ζητῆ ἀπό τόν ρυθμιστήν τοῦ πολιτεύματος νά παραβιάση τό Σύνταγμα καί τούς νόμους, δίδων πολιτικάς λύσεις ἀντιθέτους πρός αὐτούς καί τά κοινοβουλευτικά ἔθιμα.

»Αἱ ἐκλογαί τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἔδωσαν εἰς τήν ΕΡΕ τήν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν βουλευτῶν καί διά μόνης τῆς ψήφου τῶν πολιτικῶν ἐκλογικῶν τμημάτων. 'Εκτός τούτου, ἡ ΕΡΕ συγκεντρώνει τήν συντριπτικήν πλειοψηφίαν τῶν 'Ελλήνων πολιτῶν, ἐξαιρέσει τῶν κομμουνιστῶν, ἐπί τῆς ψήφου τῶν ὁποίων εἶχον ρητῶς δηλώσει ὅλοι οἱ ἀρχηγοί τοῦ Δημοκρατικοῦ Κέντρου ὅτι δέν πρόκειται νά στηριχθοῦν μετεκλογικῶς. 'Ημεῖς ἔχομεν ὑποχρέωσιν νά ἐπιμείνωμεν εἰς τήν τήρησιν τοῦ Συντάγματος καί τήν ἐφαρμογήν τῶν νόμων. 'Εάν ἡ ἀντιπολίτευσις, μή δυνηθεῖσα δι' ὁμαλοῦ καί δημοκρατικοῦ τρόπου νά ἀνέλθη εἰς τήν ἐξουσίαν, ἐπιθυμῆ νά ὁδηγήση τόν τόπον εἰς ἀνωμαλίαν, ἡμεῖς δέν εἴμεθα διατεθειμένοι νά τήν παρακολουθήσωμεν εἰς τήν ὁδόν ταύτην».

25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Σέ ἀπάντηση ἐπιστολῆς τοῦ "Ελληνα πρωθυπουργοῦ μέ ἀναφορά στό Κυπριακό, ἀπό 25 'Ιανουαρίου 1956, ὁ Πρόεδρος τῶν ΗΠΑ, Ντ. 'Αϊζενχάουερ, ἀπευθύνει στόν Κ. Καραμανλῆ, τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Ἀγαπητέ Κύριε πρωθυπουργέ,

»Ἀνέγνωσα τήν ἐπιστολή σας, στίς 25 Ἰανουαρίου 1956, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στήν Κύπρο, μέ μεγάλη προσοχή καί ἐνδιαφέρον. Τά αἰσθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στό θέμα αὐτό βρίσκουν ἄμεση ἀνταπόκριση μεταξύ τῶν Ἀμερικανῶν, πού ἔχουν πάντοτε σέ ὑψηλό βαθμό ἐκτιμήσει τά ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας καί τῆς αὐτοκυβερνήσεως.

»Ἡ ἐπιστολή σας ἦταν ἐπίκαιρη καθώς μοῦ ἔδωσε τή δυνατότητα νά ἐνημερωθῶ γιά τίς σκέψεις σας τήν κατάλληλη στιγμή. Ἡ κοινή δήλωση πού ἐκδόθηκε κατά τήν ἐπίσκεψη τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἦντεν, ὑπογραμμίζει τήν πίστη μας στό "βασικό δικαίωμα τῶν λαῶν νά ἐπιλέγουν τόν τρόπο διακυβερνήσεώς τους". Αὐτό ἀναφέρεται στό λαό τῆς Κύπρου, ὅσο καί σέ ὁποιονδήποτε ἄλλο λαό.

»Παράλληλα, ἔχουμε τήν ἄποψή μας ὅτι τά νόμιμα συμφέροντα τῶν συμμάχων μας καί ὅλων τῶν ὁμάδων τῆς νήσου πρέπει νά εἶναι σεβαστά. Σέ κατάλληλες περιστάσεις ἔχουμε προσπαθήσει νά συμβιβάσουμε τίς διάφορες ἀπόψεις μέ ἀφανεῖς διπλωματικές ἐνέργειες παρά μέ δημόσιο διάλογο. Πιστεύω ὅτι τό κυπριακό πρόβλημα μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο ὅταν αὐτοί, πού πρωτίστως ἐνδιαφέρονται, φθάσουν στό σημεῖο νά ἐμπιστεύονται καί νά κατανοοῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλον ἐπαρκῶς ὥστε νά συνεργάζονται, μέ σκοπό νά πετύχουν μιά δίκαιη λύση. Ἀπό αὐτή τή ζωτικῆς σημασίας ἄποψη σᾶς συγχαίρω γιά τήν ἀληθινή πρόοδο πού ἔχει ἐπιτελεστεῖ. Θά ἐξακολουθήσουμε νά ἐνδιαφερόμαστε ἐνεργά γιά τό ζήτημα.

»Παρακαλῶ, κύριε πρωθυπουργέ, δεχθεῖτε τούς προσωπικούς χαιρετισμούς καί τίς καλύτερες εὐχές μου σέ αὐτή τή σημαντική στιγμή γιά τίς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος» [259].

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ὑποβάλλει στό βασιλέα τήν παραίτηση τῆς Κυβερνήσεως καί δέχεται τήν ἐντολή νά σχηματίσει τή νέα μετεκλογική Κυβέρνηση.

Σχετικά, ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΡΕ ἔκανε στούς δημοσιογράφους τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἐνημέρωσα τόν Ἀνώτατον Ἄρχοντα ἐπί τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκλογῆς τῆς 19ης Φεβρουαρίου, ἡ ὁποία δίδει εἰς τήν Ἐθνικήν Ριζοσπαστικήν Ἕνωσιν τήν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν ἑδρῶν τῆς νέας Βουλῆς. Ἐν συνεχείᾳ ὑπέβαλα τήν παραίτησιν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως καί εἰσηγήθην τήν συμφώνως πρός τά συνταγματικά καί κοινοβουλευτικά θέσμια ἀνάθεσιν εἰς ἐμέ τῆς ἐντολῆς, ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ πλειοψηφοῦντος κόμματος. Ἡ Α.Μ. ηὐδόκησε νά μοῦ ἀναθέσῃ τόν σχηματισμόν τῆς νέας Κυβερνήσεως».

Τήν ἑπομένη, προτοῦ ἀνακοινώσει τή σύνθεση τῆς νέας Κυβερνήσεως, ὁ Κ. Καραμανλῆς συγκάλεσε τό Ὑπουργικό Συμβούλιο σέ τελευταία συνεδρίαση καί εὐχαρίστησε τά μέλη του γιά τίς ὑπηρεσίες πού πρόσφεραν στή χώρα. Ἰδιαίτερα εὐχαρίστησε τούς ὑπηρεσιακούς ὑπουργούς γιά τή συμβολή τους στήν ὁμαλή διεξαγωγή τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Οἱ τελευταῖοι, σέ ἀπάντηση, διαβεβαίωσαν ὅτι ἡ ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντός τους ὑπῆρξε εὐχερής ἐφόσον δέν σημειώθηκε ἀπό ὁποιαδήποτε πλευρά παρέμβαση στό ἔργο τους καί, μέ τόν τρόπο αὐτό, ἐξασφαλίστηκε τό ἀδιάβλητο ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογικῆς ἀναμετρήσεως.

Χαρακτηριστικά γιά τή γενική εἰκόνα πού παρουσίαζε ἡ Ἑλλάδα τήν ἐπαύριο τῆς πρώτης ἐκλογικῆς νίκης τοῦ Κ. Καραμανλῆ, εἶναι τά σχόλια μέ τά ὁποῖα συνόδευσε τίς δηλώσεις του ὁ ἀπεσταλμένος τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδας «Parisien Liberé».

Ἡ καταπολέμηση τῆς μεγάλης λαϊκῆς δυσπραγίας, πού ἔρχεται σέ ἐντυπωσιακή ἀντίθεση μέ τό θέαμα ὁρισμένων πάμπλουτων Ἑλλήνων, εὐνοημένων ἀπό τήν τύχη, ὀφείλει νά ἀποτελέσει τό πρώτιστο ἔργο τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ὁ λαός δέν ἔχει καμία ἐμπιστοσύνη στό νόμισμα, ἔστω καί ἄν ἔχουν ἀρχίσει νά διαγράφονται κάποιες ἐλπίδες γιά τήν ἀνόρθωση μέ τήν οἰκονομική βοήθεια ἀπό τό ἐξωτερικό.

Σέ ἰδιαίτερη, τέλος, δήλωση πρός τήν εἰδικὴ ἀπεσταλμένη τῆς ἐφημερίδας «Figaro», Ντομινίκ Κλαίρ, ὁ πρωθυπουργός διευκρίνιζε ὅτι δέν ἦταν διατεθειμένος νά προσφύγει σέ πολιτική συμβιβασμῶν στήν ἀντιμετώπιση τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος, ἀλλά θά ἀποδεχόταν, τρέφοντας ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στόν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, ὁποιαδήποτε λύση φέρει τή σφραγίδα τῆς καλῆς πίστεως· στό πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, θά ἀποβλέψει στή βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ καί στήν παροχή συνδρομῆς στούς ἀγροτικούς πληθυσμούς[260].

29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Κ. Καραμανλῆς σχηματίζει νέα Κυβέρνηση μέ τήν ἀκόλουθη σύνθεση:

Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, Πρόεδρος Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἀνδρέας Ἀποστολίδης, Ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως.

Ὑπουργοί: Δ. Χέλμης Συντονισμοῦ, Α. Πρωτοπαπαδάκης Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Σ. Θεοτόκης Ἐξωτερικῶν, Κ. Παπακωνσταντίνου Δικαιοσύνης, Δ. Μακρῆς Ἐσωτερικῶν, Π. Λεβαντῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων, Χρ. Θηβαῖος Οἰκονομικῶν, Π. Παπαληγούρας Ἐμπορίου καί προσωρινός Βιομηχανίας, Γ. Ράλλης Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, Ε. Ἀβέρωφ Γεωργίας, Λίνα Τσαλδάρη Κοινωνικῆς Προνοίας, Στ. Κωτιάδης Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Λ. Μπουρνιᾶς Ἐργασίας, Κ. Τσάτσος παρά τῇ Προεδρίᾳ τῆς Κυβερνήσεως, Β. Παπαρρηγόπουλος Βορείου Ἑλλάδος, Γ. Κασιμάτης ἄνευ Χαρτοφυλακίου.

Ὑφυπουργοί: Δ. Δαβάκης Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ν. Ἀθανασίου Ἐσωτερικῶν, Δ. Ἀλιμπράντης Οἰκο-

νομικῶν, Ν. Μάρτης Ἐμπορίου, Χ. Καραπιπέρης Συγκοινωνιῶν, Τρ. Τριανταφυλλάκος Οἰκισμοῦ, Δ. Μανέντης Γεωργίας καί Ι. Ψαρέας Κοινωνικῆς Προνοίας.

Μετά τήν ὁρκωμοσία, ὁ πρωθυπουργός ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἡ ὑπό τήν προεδρίαν μου σήμερον ὁρκισθεῖσα νέα Κυβέρνησις, ἀποτελεῖ τήν φυσικήν κατάληξιν τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας τῆς 19ης Φεβρουαρίου.

»Ὁμοιογενής, ἀπό ἐνιαῖον πνεῦμα καί κοινάς ἠθικάς καί πολιτικάς ἀρχάς διαπνεομένη, θά χωρήση ἤδη εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς κρατικῆς δραστηριότητος ἐπί τό ἔργον της, μέ ταχύν ρυθμόν, ἀνταποκρινομένη οὕτω εἰς τάς πρός τόν λαόν δοθείσας προεκλογικάς ἐπαγγελίας.

»Τά κυριώτερα καί ἀμεσώτερα μέτρα, τά ὁποῖα θά λάβη ἡ Κυβέρνησις θά ἐξαγγελθοῦν ἐντός τῶν προσεχῶν ἡμερῶν. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θά τύχουν τῆς ὁμοθύμου ἐπιδοκιμασίας τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ ὁποία εὐλόγως ἤδη ζητεῖ ἀπό ἐκείνους εἰς τούς ὁποίους ἐνεπιστεύθη τήν διακυβέρνησιν τῆς χώρας, τήν ἐπίμονον καί ἐπιτυχῆ προβολήν τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων καί τήν ταχεῖαν προώθησιν τῆς οἰκονομικῆς καί διοικητικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας».

29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956

Ὁ Π. Κανελλόπουλος ἔκαμε τήν ἀκόλουθη δήλωση:

«Ἀπό σήμερον ἡ χώρα ἔχει Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία, στηριζομένη ἐπί τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν ἐθνικοφρόνων Ἑλλήνων, τῶν μόνων ἐχόντων τό ἠθικόν δικαίωμα νά ρυθμίζουν τήν ζωήν τοῦ ἔθνους, θά προχωρήση, ὅπως ἐλπίζω, ἀποφασιστικῶς εἰς τό ἔργον της, μέ τήν προοπτικήν οὐσιώδους χρονικῆς διαρκείας.

»Θά συμπαρασταθῶ δι' ὅλων μου τῶν δυνάμεων εἰς τήν προσπάθειαν τῆς Κυβερνήσεως, δίδων πρός αὐτήν ἐν τῇ Βουλῇ ἀνεπιφύλακτον τήν ἐμπιστοσύνην μου».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ*

* Προκειμένου ν' ἀποφευχθεῖ ἡ ἄσκοπη ἐπιβάρυνση τοῦ κειμένου, δέν κρίθηκε σκόπιμη ἡ παραπομπή στόν ἡμερήσιο τύπο τῆς ἐποχῆς γιά κοινά εἰδησεογραφικά στοιχεῖα, καθώς καί γιά δηλώσεις ἤ ἀνακοινώσεις πού δόθηκαν γιά δημοσίευση στά μέσα ἐνημερώσεως, γενικῶς. Οἱ παραπομπές στόν ἡμερήσιο τύπο ἀφοροῦν σχόλια, εἰδικές πληροφορίες, αὐτούσια κείμενα εἰδησεογραφικῶν δελτίων ἤ ἀποκλειστικές συνεντεύξεις.

1. Ὁ Κ. Καραμανλῆς στή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στό Παρίσι —στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960— ὑπαγόρευσε ἀποσπασματικά βιογραφικά στοιχεῖα ἤ πρόχειρα μεμονωμένα σημειώματα.
2. Φάκελλος [= Φ.] 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ (δακτ.).
3. Ὅ.π.
4. Ὅ.π.
5. Φ. 73Β, Συνέντευξη Κ. Καραμανλῆ πρός Βασ. Βασιλείου.
6. Ἀρχεῖο Κ. Τσαλδάρη [= Α.Τ.], Φ. 66, Ἔκθεσις τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Οὐασινγκτῶνι Οἰκονομικῆς Ἀποστολῆς κ. Σοφοκλῆ Βενιζέλου.
7. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
8. «Ἡ Καθημερινή», 10 Δεκεμβρίου 1946.
9. Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς [= Ε. Π. Σ. Β.], Δ΄ Ἀναθεωρητική, τ. Γ΄, σ. 870.
10. Ὅ.π., σ. 816.
11. Φ. 1, Σημείωμα.
12. «Τό Βῆμα», 20 Μαΐου 1947.
13. Ε.Π.Σ.Β., Δ΄ Ἀναθεωρητική, τ. Δ΄, σ. 1435.
14. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
15. Ὅ.π.
16. Ε.Π.Σ.Β., Δ΄ Ἀναθεωρητική, συν. Β΄, τ. Γ΄, σ. 906.
17. Ὅ.π., σ. 1066.
18. «Τό Βῆμα», 31 Ἰουλίου 1948.
19. Ὅ.π., 5 Αὐγούστου 1948.
20. Ὅ.π., 6 Αὐγούστου 1948.
21. Φ. 1, Ἔκθεση ἐπί τοῦ ζητήματος τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ Θεσσαλονίκης, 31 Ἰουλίου 1948.
22. «Ἑστία», 26 Αὐγούστου 1948.
23. «Τό Βῆμα», 31 Αὐγούστου 1948.
24. Α. Τ., Φ. 37, Κ. Καραμανλῆς πρός Ὑπουργικό Συμβούλιο, 1 Σεπτεμβρίου 1948.
25. «Τό Βῆμα», 2 Ὀκτωβρίου 1948.
26. Ὅ.π., 10 Ὀκτωβρίου 1948.
27. Ὅ.π., 17 Ὀκτωβρίου 1948.
28. Ε.Π.Σ.Β., Δ΄ Ἀναθεωρητική, συν. Γ΄, τ. Α΄, σσ. 58-9.
29. Ὅ.π., σ. 19.
30. «Μακεδονία», 26 Ὀκτωβρίου 1948.
31. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
32. Φ. Ε. Κ., τεῦχ. Α΄/1948, εὑρετήριο περιεχομένων, σ. 45.
33. «Τό Βῆμα», 20 Νοεμβρίου 1948.
34. Ὅ.π., 24 Νοεμβρίου 1948.
35. «Ἐθνικός Ἀγών», 25 Νοεμβρίου 1948.
36. Ὅ.π., 24 Νοεμβρίου 1948.
37. Ὅ.π., 25 Νοεμβρίου 1948.
38. «Ἐθνική Ἀντίστασις», 26 Νοεμβρίου 1948.
39. Ὅ.π., 28 Νοεμβρίου 1948.
40. «Τό Βῆμα», 27 Νοεμβρίου 1948.
41. «Ἠπειρωτικός Ἀγών», 10 Δεκεμβρίου 1948.
42. Α. Τ., Φ. 32, Κ. Καραμανλῆς πρός Ὑπουργικό Συμβούλιο, 14 Δεκεμβρίου 1948.
43. «Μακεδονία», 15 Δεκεμβρίου 1948.
44. «Ἡ Καθημερινή», 16 Δεκεμβρίου 1948.
45. «Τό Βῆμα», 16 Δεκεμβρίου 1948.
46. «Ἑστία», 14 Δεκεμβρίου 1948.
47. «Ἐθνικός Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1948.
48. Α. Τ., Φ. 39-40, Κ. Καραμανλῆς πρός Θ. Σοφούλη, 25 Ἰανουαρίου 1949.
49. «Ἑστία», 27 Ἰανουαρίου 1949.
50. «Ἡ Καθημερινή», 27 Ἰανουαρίου 1949.
51. Ε.Π.Σ.Β., Δ΄ Ἀναθεωρητική, συν. Γ΄, τ. Α΄, σ. 219.
52. Φ. 1, Κ. Καραμανλῆς πρός Ὑπουργικό Συμβούλιο, 8 Φεβρουαρίου 1949.
53. «Τό Βῆμα», 13 Φεβρουαρίου 1949.
54. «Ἡ Καθημερινή», 12-13 Φεβρουαρίου 1949.
55. «Τό Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1949.
56. «Ἐθνικός Ἀγών», 13 Μαΐου 1949.
57. «Ἑστία», 8 Ἰουνίου 1949.
58. Φ. 1, Ὑπ. Προνοίας πρός Γ.Ε.Σ., 10 Ἰουνίου 1949.
59. «Τό Θάρρος», 12 Ἰουλίου 1949.
60. Πρβλ. «Ἡ Καθημερινή», 12 Ἰουλίου 1949.
61. «Ἡ Καθημερινή», 15 Ἰουλίου 1949.
62. «Τό Βῆμα», 13 Αὐγούστου 1949.
63. Ὅ.π., 25 Αὐγούστου 1949.
64. Δημοσιεύματα τύπου, Φ. 4.
65. «Τό Βῆμα», 18 Σεπτεμβρίου 1949.
66. Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν Συνδριάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως (ψήφισμα ΞΖ΄ τῆς 19 Ἰουλίου 1949), Δ΄ Ἀναθεωρητική, σσ. 159-161.
67. Φ. 1, Κ. Τσαλδάρης - Σ. Βενιζέλος πρός Ἀμερικανική Οἰκονομική Ἀποστολή, 8 Ὀκτωβρίου 1949.
68. «Ἡ Καθημερινή», «Τό Βῆμα», 11 Ὀκτωβρίου 1949.
69. «Ἡ Καθημερινή», 18 Ὀκτωβρίου 1949.
70. Φ. 1, Εἰσηγητική ἔκθεσις ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας πρός τήν Βουλή, 19 Ὀκτωβρίου 1949.
71. Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως (ψήφισμα ΞΗ΄), σ. 461 κ.ἑ.
72. «Ἐθνικός Ἀγών», 2 Νοεμβρίου 1949.

73. «Ἡ Καθημερινή», 7 Δεκεμβρίου 1949.
74. Ε.Π.Σ.Β, Δ΄ Ἀναθεωρητική, συν. Δ΄, σσ. 35-53.
75. Ὅ.π., σ. 77.
76. «Ἡ Καθημερινή», 5 Ἰανουαρίου 1950.
77. Πρβλ. ἐφ. «Ἡ Πρόοδος» (Σέρρες), 11 Νοεμβρίου 1952.
78. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
79. «Ἡ Καθημερινή», 6 Ἀπριλίου 1950.
80. «Τό Ἔθνος», 6 Ἀπριλίου 1950.
81. Ε.Π.Σ.Β., περ. Α΄, συν. Α΄, σσ. 137, 141.
82. Ὅ.π., σ. 168.
83. Ὅ.π., περ. Α΄, συν. ἔκτ., σσ. 45-6.
84. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
85. «Τό Βῆμα», 15 Ὀκτωβρίου 1950.
86. «Ἡ Καθημερινή», 8 Ὀκτωβρίου 1950.
87. «Τό Βῆμα», 5 Ὀκτωβρίου 1950.
88. «Τά Στρατιωτικά Νέα», 8 Ὀκτωβρίου 1950.
89. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
90. Ὅ.π.
91. Φ. 73Β, Συνέντευξη Κ. Καραμανλῆ πρός Σ. Μαρκεζίνη.
92. Ε.Π.Σ.Β., περ. Α΄, συν. Β΄, τ. Α΄, σσ. 81, 86, 125· περ. Β΄, συν. Α΄, σσ. 46-8.
93. Ε.Π.Σ.Β., περ. Α΄, συν. Β΄, τ. Α΄, σ. 130.
94. Ὅ.π., τ. Γ΄, σσ. 1143-4.
95. Ὅ.π., σσ. 1315-6.
96. Φ. 73Β, Ἀπαντήσεις Κ. Καραμανλῆ σέ ἐρωτήματα Σ. Μαρκεζίνη.
97. Ὅ.π.
98. Ὅ.π.
99. Ε.Π.Σ.Β., περ. Β΄, συν. Α΄, σ. 791 κ.ἑ.
100. Ὅ.π., τ. Β΄, σ. 137.
101. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
102. Ὅ.π.
103. Ι. Σ. Τριανταφυλλίδου, «Ἡ ὕδρευσις τῶν Ἀθηνῶν» (κείμενο ὁμιλίας στίς 15 Ἀπριλίου 1991), σσ. 10-11.
104. «Τό Βῆμα», 10 Δεκεμβρίου 1952.
105. «Ἑστία», 22 Νοεμβρίου 1952.
106. «Ἡ Καθημερινή», 1 Ἰανουαρίου 1953.
107. Ι. Βασδραβέλλης, «Ὁ λιμήν τῆς Θεσσαλονίκης» (Θεσσαλονίκη 1959), σσ. 75-9.
108. «Τό Βῆμα», 13 Ἰανουαρίου 1953· «Ἡ Καθημερινή», 18 Ἰανουαρίου 1953.
109. «Ἡ Καθημερινή», 15 Φεβρουαρίου 1953.
110. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Α΄, σσ. 395-404.
111. Ὅ.π., σ. 61.
112. Ὅ.π., σσ. 28-31.
113. «Ἡ Καθημερινή», 18 Μαΐου 1953.
114. «Ὁ Νεολόγος», 22 Μαΐου 1953.
115. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Α΄, σ. 828.
116. «Ἐλευθερία», 11 Ἰουλίου 1953.
117. «Τό Βῆμα», 8 Αὐγούστου 1953.
118. «Ἡ Καθημερινή», 9 Αὐγούστου 1953.
119. Ὅ.π., 1 Σεπτεμβρίου 1953.
120. «Ἐλεύθερος Λόγος», 14 Σεπτεμβρίου 1953.
121. «Ἡ Καθημερινή», 15 Σεπτεμβρίου 1953.
122. «Τό Βῆμα», 15 Σεπτεμβρίου 1953.
123. «Ἐλευθερία», 15 Σεπτεμβρίου 1953.
124. Ὅ.π., 6 Ὀκτωβρίου 1953.
125. Δημοσιεύματα τύπου, Φ. 7.
126. «Ἡ Καθημερινή», 17 Νοεμβρίου 1953.
127. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
128. «Ἡ Καθημερινή», 14 Νοεμβρίου 1953.
129. «Τό Βῆμα», 18 Νοεμβρίου 1953.
130. «Ἡ Καθημερινή», 17 Φεβρουαρίου 1954.
131. Ε.Π.Σ.Β. (παράρτ.), περ. Γ΄, συν. Β΄, σσ. 401-420.
132. Ὅ.π., σσ. 547-9.
133. «Ἡ Καθημερινή», 13 Μαΐου 1954.
134. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Β΄, τ. Β΄, σ. 1122 κ.ἑ.
135. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Β΄, σσ. 21-36.
136. «Ἐλευθερία», 20 Ἰουνίου 1954.
137. «Ἡ Καθημερινή», 25 Ἰουνίου 1954.
138. Ι. Σ. Τριανταφυλλίδου, ὅ.π.
139. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
140. Ἐπίσημα Πρακτικά τῶν Συνεδριάσεων τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως, περ. Γ΄, συν. Β΄, σσ. 127-143.
141. «Ἡ Καθημερινή», 20 Ἰουλίου 1954.
142. Ὅ.π.
143. «Τό Βῆμα», 5 Αὐγούστου 1954.
144. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
145. «Ἡ Καθημερινή», 12 Σεπτεμβρίου 1954.
146. «Τό Βῆμα», 3 Ὀκτωβρίου 1954.
147. Ὅ.π., 10 Νοεμβρίου 1954.
148. Κ. Καραμανλῆς πρός Α. Παπάγο, 1 Δεκεμβρίου 1954. Ἡ ἐπιστολή παραχωρήθηκε εὐγενῶς ἀπό τόν κ. Λεωνίδα Α. Παπάγο.
149. Ἐφημερίς Συζητήσεων τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων [= Ε.Σ.Β.Ε.], περ. Γ΄, συν. Γ΄, τ. Α΄, σσ. 274-6.
150. «Ἡ Καθημερινή», 21 Δεκεμβρίου 1954.
151. Ὅ.π., 22-23 Δεκεμβρίου 1954.
152. Ὅ.π., 26 Ἰανουαρίου 1955.
153. «Τό Βῆμα», 6 Φεβρουαρίου 1955.
154. Ε.Σ.Β.Ε., περ. Γ΄, συν. Γ΄, τ. Α΄, σσ. 625, 735-57.
155. «Τό Βῆμα», 10 Φεβρουαρίου 1955.
156. «Ἡ Καθημερινή», 9 Φεβρουαρίου 1955.
157. Ὅ.π., 4 Μαρτίου 1955.
158. Ε.Σ.Β.Ε., περ. Γ΄, συν. Γ΄, τ. Β΄, σσ. 446-459.
159. «Τό Βῆμα», 29 Μαρτίου 1955.
160. Ὅ.π., 14 Ἀπριλίου 1955.
161. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Γ΄, σσ. 1626-1642.
162. «Ἡ Καθημερινή», 22 Μαΐου 1955.
163. Ε.Σ.Β.Ε., περ. Γ΄, συν. Γ΄, σσ. 396-436.
164. «Τό Βῆμα», 25-26 Μαΐου 1955.
165. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Γ΄, σ. 1942.
166. «Τό Βῆμα», 5 Ἰουνίου 1955.
167. «Ἡ Καθημερινή», 7 Ἰουνίου 1955.
168. Ε.Σ.Β.Ε., περ. Γ΄, συν. Γ΄, σσ. 2532-2540.
169. Ι. Πούλου, «Τό χρέος τοῦ δημοσίου ἀνδρός. Ἡ περίπτωση τοῦ Κων. Εὐστ. Παπακωνσταντίνου» (Ἀθήνα 1990), σσ. 66-7.
170. «Τό Βῆμα», 5 Ἰουλίου 1955.
171. Ἡ ἐπιστολή παραχωρήθηκε εὐγενῶς ἀπό τόν κ. Λεωνίδα Α. Παπάγο.
172. Φ. 71Β, Σημείωμα καθ' ὑπαγόρευση Κ. Καραμανλῆ: «Σχέσεις μέ τό κεφάλαιο».
173. «Ἡ Καθημερινή», 10 Σεπτεμβρίου 1955.
174. Φ. 1, Ἀπόσπασμα πρακτικῶν συνεδριάσεως Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου 13ης Σεπτεμβρίου 1955.
175. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
176. Βλ. καί, περισσότερο πρόσφατα, Γ. Ράλλη, «Πολιτικές ἐκμυστηρεύσεις, 1950-1989», Ἀθήνα 1990.
177. Φ. 73Β, Συνέντευξη Κ. Καραμανλῆ μέ Γ. Ροῦσσο.
178. Φ. 73Β, Συνέντευξη Κ. Καραμανλῆ μέ Βασ. Βασιλείου.
179. «Ἡ Καθημερινή», 6 Ὀκτωβρίου 1955.
180. «Ἀκρόπολις», 7 Ὀκτωβρίου 1955.
181. «Τό Βῆμα», 7 Ὀκτωβρίου 1955.
182. «Ἐλευθερία», 6 Ὀκτωβρίου 1955.
183. «Ἑστία», 8 Ὀκτωβρίου 1955.
184. Φ. 1, Πρακτικό Συνεδριάσεως Κ. Ο. τοῦ Ἑλληνικοῦ Συναγερμοῦ, 6-7 Ὀκτωβρίου 1955.
185. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. ἔκτ., σ. 4 κ.ἑ.

186. Φ. 73Β, Συνέντευξη Κ. Καραμανλῆ μέ Βασ. Βασιλείου.
187. Ε.Π.Σ.Β., ὅ.π., σ. 6 κ.ἑ.
188. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
189. «Τό Βῆμα», 13 Ὀκτωβρίου 1955.
190. Πρβλ. «Ἐλευθερία», 13-14 Ὀκτωβρίου 1955.
191. Πρβλ. «Ἡ Καθημερινή», 12 Ὀκτωβρίου 1955.
192. «Ἀκρόπολις», 13 Ὀκτωβρίου 1955.
193. «Ἡ Καθημερινή», 14 Ὀκτωβρίου 1955.
194. Φ. 1, Πρακτικά διατυπ. ἀπό ὑποναύαρχο Α. Σπανίδη, 13 Ὀκτωβρίου 1955.
195. «Ἡ Καθημερινή», 16 Ὀκτωβρίου 1955.
196. Φ. 1, Α. Μεντερές πρός Κ. Καραμανλῆ, 15 Ὀκτωβρίου 1955· Κ. Καραμανλῆς πρός Α. Μεντερές, 20 Ὀκτωβρίου· Ἑλλ. Πρεσβεία Ἄγκυρας πρός ΥΠΕΞ, 23 Ὀκτωβρίου.
197. Φ. 1, Κ. Καραμανλῆς πρός ἑλλ. ἀντιπροσωπεία στόν ΟΗΕ, 21 Ὀκτωβρίου 1955.
198. Ἀρχεῖο Ἐ. Ἀβέρωφ-Τοσίτσα [=Α.Α.] Πεπραγμένα τοῦ Ὑπ. Γεωργίας περιόδου Ὀκτ. 1955 μέχρι καί Φεβρ. 1956.
199. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
200. «Ἡ Καθημερινή», 26 Ὀκτωβρίου 1955.
201. Ὅ.π., 27 Ὀκτωβρίου 1955.
202. Πρβλ. «Τό Βῆμα», 30 Ὀκτωβρίου 1955.
203. «Τό Βῆμα», 1 Νοεμβρίου 1955.
204. Φ. 71Β, Ἀφήγηση Κ. Καραμανλῆ.
205. «Ἀκρόπολις», 4 Νοεμβρίου 1955.
206. Φ. 1, Σ. Θεοτόκης πρός Ἑλλ. Πρεσβεία Οὐάσιγκτων, 7 Νοεμβρίου 1955.
207. «Ἡ Καθημερινή», 4 Νοεμβρίου 1955.
208. Ὅ.π., 6 Νοεμβρίου 1955.
209. «Ἀκρόπολις», 6 Νοεμβρίου 1955.
210. Ὅ.π., 11 Νοεμβρίου 1955.
211. «Ἡ Καθημερινή», 12 Νοεμβρίου 1955.
212. Ὅ.π., 18 Νοεμβρίου 1955.
213. «Ἀκρόπολις», 20 Νοεμβρίου 1955.
214. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Δ΄, σσ. 77 κ.ἑ., 121 κ.ἑ., 228 κ.ἑ.
215. Φ. 24, Ὑπηρεσιακό σημείωμα (ἀνυπογρ.-ἀχρον.).
216. Τά κείμενα τῶν ἐπιστολῶν, Φ. 24.
217. Ν. Κρανιδιώτη, «Οἱ διαπραγματεύσεις Μακαρίου-Χάρντιγκ 1955-1956», σ. 27.
218. Φ. 24, Σ. Θεοτόκης πρός Χ. Μάκ Μίλλαν, 5 Δεκεμβρίου 1955.
219. «Ἡ Καθημερινή», 2 Δεκεμβρίου 1955.
220. «Ἀκρόπολις», 8 Δεκεμβρίου 1955.
221. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Δ΄, σσ. 257-272, 315-328, 379-383.
222. «Ἀκρόπολις», 11 Δεκεμβρίου 1955.
223. «Ἡ Καθημερινή», 14 Δεκεμβρίου 1955.
224. «Ἀκρόπολις», 14 Δεκεμβρίου 1955.
225. Φ. 24, Κ. Καραμανλῆς πρός Σ. Θεοτόκη, 14 Δεκεμβρίου 1955.
226. Ὅ.π., πρβλ. ἐπίσης «Καθημερινή», 21-22 Ἰουνίου 1956.
227. Τα σχετικά κείμενα, Φ. 1.
228. Βλ. Ν. Σαρρῆ, «Ἡ ἄλλη πλευρά», τ. Β΄, Ἀθήνα, 1982, σσ. 133-5.
229. Βλ. «Ἡ Καθημερινή», 27 Δεκεμβρίου 1955.
230. Ὅ.π., 18 Δεκεμβρίου 1955.
231. Ε.Π.Σ.Β., περ. Γ΄, συν. Δ΄, σσ. 369-371.
232. Φ. 1, Σημείωμα Α΄ Πολιτικῆς Δ/σεως μέ ὑπογραφή Ρ. Λ. Κανακάρη-Ρούφου.
233. Ε. Ἀβέρωφ-Τοσίτσα, «Ἱστορία χαμένων εὐκαιριῶν», τ. Α΄, (Ἀθήνα 1982), σσ. 103-4.
234. «Ἀκρόπολις», 29 Δεκεμβρίου 1955.
235. «Ἡ Καθημερινή», 28 Δεκεμβρίου 1955.
236. Ὅ.π., 5 Ἰανουαρίου 1956.
237. «Τό Βῆμα», 5 Ἰανουαρίου 1956.
238. «Ἐλευθερία», 5 Ἰανουαρίου 1956.
239. Πρβλ. «Ἡ Καθημερινή», 7 Ἰανουαρίου 1956.
240. Ν. Κρανιδιώτη, ὅ.π., σ. 71 κ.ἑ.
241. Βλ. «Τό Βῆμα», 11 Ἰανουαρίου 1956.
242. «Ἡ Καθημερινή», 7 Ἰανουαρίου 1956.
243. «Le Monde», 14 Ἰανουαρίου 1956.
244. «Ἡ Καθημερινή», 15 Ἰανουαρίου 1956.
245. Ὅ.π., 21 Ἰανουαρίου 1956.
246. Φ. 2, Γ. Βογιατζῆς πρός Γραφεῖο Προέδρου Κυβερνήσεως (2 Ἰανουαρίου 1956).
247. «Τό Βῆμα», 24 Ἰανουαρίου 1956.
248. «Ἡ Καθημερινή», 24 Ἰανουαρίου 1956.
249. Ὅ.π., 26 Ἰανουαρίου 1956.
250. Ὅ.π., 31 Ἰανουαρίου 1956.
251. Ὅ.π.
252. Ὅ.π., 15 Φεβρουαρίου 1956.
253. Φ. 24, Πρόεδρος πρός Γενικό Προξενεῖο Λευκωσίας, 15 Φεβρουαρίου 1956.
254. «Ἡ Καθημερινή», 18 Φεβρουαρίου 1956.
255. «Τό Βῆμα», 23 Φεβρουαρίου 1956.
256. «Ἡ Καθημερινή», 21 Φεβρουαρίου 1956.
257. Γιά τό διεθνῆ τύπο: «Figaro» (17-2, 21-2), «Times» (18-2), «Times» τῆς Νέας Ὑόρκης (19-2), «Le Monde» (19-2, 22-2), «Frankfurten Allgemeine Zeitung» (18-2), «Washington Post» (21-2), «Times» (21-2), «Economist» (22-2).
258. «Ἡ Καθημερινή», 24 Φεβρουαρίου 1956.
259. Φ. 24, Ντ. Ἀιζενχάουερ πρός Κ. Καραμανλῆ, 25 Φεβρουαρίου 1956.
260. Βλ. «Ἡ Καθημερινή», 25 Φεβρουαρίου 1956.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Στό εὐρετήριο μνημονεύονται ὀνόματα τῶν προσώπων πού ἔχουν συμμετοχή στά γεγονότα, τοπωνύμια, ὡς βασικά σημεῖα ἀναφορᾶς συγκεκριμένων γεγονότων καί θεματικά λήμματα μέ ἀναφορά στά γεγονότα πού συνθέτουν τόν κεντρικό ἱστό τῆς δραστηριότητας τοῦ Κ. Καραμανλῆ.

Α

Ἀβέρωφ, Ε., 98, 99, 147, 148, 342, 382, 386
Ἀβραάμ, Ν., ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, 49
Ἀγγελόπουλος, Α., 37
Ἀγκλιόν, Ρ., μέλος Ἐπιτροπῆς ΟΗΕ γιά Βαλκάνια, 93
Ἀδαμόπουλος, Κ., ὑπουργός Δικαιοσύνης, 267, 296
Ἀθανασίου, Ν., ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν, 386
ΑΘΗΝΑ, προεκλογική ὁμιλία Κ. Καραμανλῆ (= Κ.Κ.), 369-375· ἠλεκτροδότηση, 58-60, 61-70· ὑδροδότηση, 156-157, 160, 163-164, 182, 190, 196-204, 209, 218-220, 229-233, 242, 256· βλ. καί ΕΡΓΑ, ἀποχετευτικά, ἐξωραϊστικά, ὁδοποιίας, συγκοινωνιακά
Αἰζενχάουερ, Ντ., 384
Αἰλιανός, Μ., ὑφυπουργός Συντονισμοῦ, 46, 47, 49
ΑΛΒΑΝΙΑ, σχέσεις μέ —, 321
Ἀλιμπράντης, Δ., ὑφυπουργός Ἐμπορίου, 267, 386
Ἀλιμπράντης, Ε., βουλευτής, 138
Ἀλτηγός, Ν., 197, 201, 231
Ἀνδριανόπουλος, Γ., δήμαρχος Πειραιῶς, 206
ΑΝΤΑΡΤΟΠΛΗΚΤΟΙ, ἀπογραφή, 72, 75, 77, 80, 89-91, 97· περίθαλψη-ἐπανατρισμός, 71-77, 79-89, 91, 93-94, 96-101, 104, 107-109, 115
Ἀντωνακάκης, Α., 359, 378
Ἀντωνόπουλος, Α., βουλευτής, 138
Ἀποστολίδης, Α., ὑπουργός Οἰκονομικῶν, 267, 281, 294, 295, 331, 342, 347, 348, 349, 386
Ἀριστοτέλης, 145
Ἀρλιώτης, Κ., διοικητής Κτηματικῆς Τράπεζας, 341
Ἀρμάογλου, 321
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΑ, σύσταση στήν ὕπαιθρο, 72, 76-78, 80, 83-85
Ἀτάη, Φ.Ρ., Τοῦρκος δημοσιογράφος, 321
Ἄτσεσον, Ντ. (Acheson, Dean), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 47, 49
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΣΤΕΣ, μέτρα ὑπέρ —, 56, 68-69, 229

Β

Βάιν, Τζ., ἀντιπρόσωπος Παγκοσμίου Ὀργανισμοῦ Ὑγείας, 93
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ, 322
Βαμβέτσος, Α., βουλευτής, 66, 86, 115, 116
Βάν Φλήτ, στρατηγός, 99
Βάντεμπεργκ, Χ. Σ. (Vandenberg Hoyt), ἀρχηγός ἀμερικανικοῦ Ἐπιτελείου Ἀεροπορίας, 134, 135
Βασιλειάδης, Π., πολεοδόμος, 237
Βασιλείου, Β., 45, 263, 272
Βασιλικός, Β., βουλευτής, ὑπουργός Βιομηχανίας, 138, 267
Βγενόπουλος, Α., ὑπουργός ἄνευ Χαρτοφυλακίου, 130
Βελλίδης, Ι., 382
Βενιζέλος, Ε., 28, 30, 44, 149, 262, 365
Βενιζέλος, Σ., 46, 49, 50, 52, 72, 94, 95, 99, 101, 120, 121, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 147, 150, 151, 163, 255, 262, 274, 308, 344, 346, 347, 366, 378, 381, 383· Βενιζέλου, Σ. Κυβέρνηση, Κ. Κ. ἔναντι —, 128-129, 140, 141
Βικέντιος, Σέρβος πατριάρχης, 288
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, 332
Βίσμαρκ, Ὄττο φον, 50
Βογιατζῆς, Γ., βουλευτής, ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, 138, 188, 218, 267, 349
ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ, ζήτημα, 44
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, σχέσεις μέ —, 131-133, 350
Βουλπιώτης, Θ., ὑπόθεση —, 251-253
Βουρδουμπᾶς, Δ., βουλευτής, ὑφυπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 203, 267, 284, 297

Γ

ΓΑΛΛΙΑ, σχέσεις μέ —, 285, 323, 325
Γαρουφαλιᾶς, Π., ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως, 37, 39, 121
Γερανόπουλος, Κ., ταξίαρχος, 316
Γεροκωστόπουλος, Ἀχ., ὑπουργός Παιδείας, 267, 289, 298
Γεωργακόπουλος, Κ., πρόεδρος ΕΕΣ, 93
Γεωργαντᾶς, Μ., βουλευτής, 275
ΓΕΩΡΓΙΑ, ἐνίσχυση καλλιεργειῶν - διάθεση προϊόντων, γενικά, 281, 285, 316, 332, 357, 360
ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ, διάθεση-προστασία προϊόντων: καπνά, 53, 121-128, 148, 281, 333-334
Γεώργιος Β΄, βασιλεύς, 50· ἐπάνοδος, 43, 44, 50
Γιαλμάν, Α.Ε., Τοῦρκος δημοσιογράφος, 321
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, σχέσεις μέ —, 131, 140, 273, 288, 321, 322
Γκαστόν, Χ. (Gaston, Herbert), 48, 49
Γκιλρόυ, Χ., δημοσιογράφος, 276
Γκρέιντυ, Χ. (Grady, Henry), πρεσβευτής ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, 99, 104
Γλάδστων, Οὐίλλιαμ, Ε. (Gladstone, W.), 208
Γονῆς, Ε., βουλευτής, 56, 106, 107
Γοργίας, Χ., βουλευτής, 126
Γουλόπουλος, Χ., ὑπουργός Γεωργίας, 96
Γούναρης, Δ., 365
Γρηγορίου, Ε., ὑποδιοικητής Τραπέζης Ἑλλάδος, 177
Γρηγορόπουλος, Θ., ἀντιστράτηγος, 80
Γρίβας, Γ. (Διγενῆς), 260, 341

Δ

Δαβάκης, Δ., ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν, 267, 386
Δερδεμέζης, Δ., βουλευτής, ὑφυπουργός Γεωργίας, 138, 267
Δερτιλῆς, Λ., ὑφυπουργός Οἰκονομι-

κῶν, 267, 295
Δεσύλλας, Θ., ὑπουργός ἄνευ Χαρτοφυλακίου, 130
Δημητρακόπουλος, Α., πρόεδρος Δ.Σ. ΔΕΗ, 323
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, μέτρα ὑπέρ—, 293-294· στέγαση ὑπηρεσιῶν, 161, 168, 175, 190, 333, 334-335· ἐνοποίηση τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, 158, 160, 162, 165-167, 178, 185-188
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ, βλ. ΕΡΓΑ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ, Κ. Κ. ὑπουργός, 153-258
Διομήδης, Α., 43, 82, 94, 95, 96, 103, 104, 111, 117
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ, ζήτημα, 44· ἐπίσκεψη Κ.Κ., 92

Ε

ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ, 280, 284-285, 316
ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ, Κ. Κ. ὑπουργός, 119, 129-136· — σχολή, 133
ΕΘΝΙΚΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ, σύσταση, 337-341, 382-383
ΕΙΡΗΝΕΥΣΕΩΣ ΜΕΤΡΑ, 296
ΕΚΛΟΓΕΣ (1946), 43-44· (1950), 119-120· (1951), 144-145· (1952), 150-151· (1956), ἐξαγγελία, προετοιμασία διεξαγωγῆς, προεκλογικός ἀγώνας, 263, 270-277, 294, 316, 331, 343-344, 346-347, 349, 359-360, 381, 383· ἀποτελέσματα, 375, 377-381, 383-384
ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ (1951), 141-144, 148-149· (1956), 300-302
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ἐπαγγελματική, 298, 333
Ἐλευθεριάδης, Ε., βουλευτής, 255
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ, σύσταση, προσχώρηση Κ.Κ., 144-145· συμμετοχή στίς ἐκλογές (1951), 144-145· (1952), 151, 153· κριτική πορείας ἀπό Κ.Κ., 213-214· συνέλευση Κ.Ο. (6/10/1955), 267-270
ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ, ἐνίσχυση, 130-131, 135-136· στέγαση ἀξιωματικῶν, 130, 131, 135· ἡμερήσια διαταγή Κ.Κ., 280-281· δαπάνες, 284-285
Ἐξηντάρης, Γ., ἀντιπρόσωπος Ἑλλάδος στό ΝΑΤΟ, 278, 284, 285
ΕΠΤΑΝΗΣΑ, περιοδεία Κ.Κ., 216, 225, 229, 237, 249, 254
ΕΡΓΑ:
— Ἀποχετευτικά, γενικά, 154· περιοχή Θεσσαλονίκης, 190· περιοχή λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, 160, 169, 171, 194, 200, 208-211, 242, 256
— Ἐγγειοβελτιωτικά, γενικά, 154, 170, 172, 175-176, 246-248, 255, 331-334· περιοχή Ἠπείρου, 160, 162, 173, 176, 179, 190, 211, 225, 226, 237-238, 246-248, 256, 332, 335, (Λίμνη Λαψίστης), 173, 176, 185, 190, 204, 206, 207, 225, 226, 237-238, 256, 331-332· περιοχή Θεσσαλίας, 156, 160, 167, 169, 176, 211, 218, 225, 226, 246-248, 255, 256, 332, 335· περιοχή Θράκης, 176, 182-183, 206, 211, 246-248, 255-256, 335, (Ἔβρος), 173, 222, 244-248, 255-256· περιοχή Κρήτης, 256· περιοχή νήσων, 160, 335· περιοχή Μακεδονίας, 173, 175, 182-183, 185, 206, 211, 218, 225, 226, 227-228, 246-248, 256, 331-332, (Ἀλιάκμονας), 167, 170, 172, 176, 182, 185, 204, 211, 225, 226, 227-228, 246-249, 255-256, 331, 335, (Ἀξιός), 165, 167, 170, 172, 176, 182, 185, 204, 211, 225, 226, 227-228, 246-249, 255-256, 331, 335, (Νέστος), 173, 182-183, 246, 256, 335, (Στρυμόνας), 173, 175, 254, 255, 331, 335, (Χαβρίας), 190, 204, 225, 226, 256, 331, 335· περιοχή Πελοποννήσου, 160, 163, 176, 212, 225, 226, 332, 335· περιοχή Στερεᾶς Ἑλλάδας, 203, 225, 335, (Ἀχελῶος), 172, 176, 185, 203, 204, 211, 225, 246, 255-256, 331-335
— Ἐνεργειακά, γενικά, 280, 297-298, 331· περιοχή Εὐβοίας (Ἀλιβέρι), 331· περιοχή Θεσσαλίας, 172, (Μέγδοβας), 172, 297-298, 323-325, 331· περιοχή Κρήτης-νήσων, 185, 297, 331· περιοχή Μακεδονίας, 160, 173, 185, (Ἄγρα), 172, 331, (Πτολεμαΐδα), 280, 297-298, 331· περιοχή Πελοποννήσου, 185, (Λάδωνας), 185, 331· περιοχή Στερεᾶς Ἑλλάδας (Κρεμαστά Ἀχελώου), 185, 297-298
— Ἐξωραϊστικά, γενικά, 154, 192-193, 249, 332· περιοχή λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, 171, 172, 173, 179, 182-185, 188-189, 192-196, 209-212, 217-218, 224, 236-237, 249· περιοχή Θεσσαλονίκης, 170, 183, 188-191, 211, 228-229
— Λιμενικά, 154, 160, 165, 167, 175, 204, 209, 238, 249-250, 254, 256, 332, βλ. καί ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΠΑΤΡΑ, ΠΕΙΡΑΙΑΣ
— Ὁδοποιίας, γενικά, 154, 161, 167, 171-172, 173, 174, 176, 178, 188-189, 192-193, 194, 221-224, 238-242, 256, 332, 334-335· περιοχή Θεσσαλονίκης, 165, 170, 174-175, 178, 183, 190, 220, 221, 228-229, 256· περιοχή λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, 162, 171, 172, 173, 174-175, 179, 182, 183, 189, 192, 193-194, 196, 211, 221, 224, 240, 255-256, 332· κεντρική ὁδική ἀρτηρία (Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης-Εὐζώνων), 154, 156, 160, 167, 173, 183, 185, 188, 211, 241, 332· (Θεσσαλονίκης-Καβάλας-Γέφυρας Ἔβρου), 154, 179, 188, 209, 211, 241, 332· (Ἀθηνῶν-Κορίνθου), 154, 160· (Κορίνθου-Πατρῶν), 168· ἐπαρχιακό ὁδικό δίκτυο (Βορείου Ἑλλάδας), 156, 167, 173, 174-175, 179, 183, 185, 190, 211, 220, 221, 229, 241, 256, 332· (Δυτικῆς Ἑλλάδας), 154, 162, 167, 173, 174-175, 192, 214, 221, 242-244, 256, 332· (Κεντρικῆς Ἑλλάδας), 162, 167, 173, 174-175, 211, 221, 222-223, 256, 332, 335· (Κρήτης), 163, 174-175, 188, 221, 256, 332· (Νήσων), 174-175, 221, 253-254, 256, 335· (Πελοποννήσου), 154, 173, 174-175, 192, 211, 212, 221, 241, 256, 332
—Συγκοινωνιακά, γενικά, 167, 192-193, 238-242, 253-254, 332· ἀντικατάσταση τροχιοδρόμων, 179-182, 190· ἀποκατάσταση-ἐπέκταση ἀεροδρομίων, 175, 332· ἀποκατάσταση-ἐπέκταση σιδηροδρομικοῦ δικτύου, 332· σηματοδότηση κυκλοφορίας, 209, βλ. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ
— Τουριστικά, 156, 249, βλ. καί ΕΡΓΑ ἐξωραϊστικά
— Ὑδρευτικά, 182, 214, βλ. καί ΑΘΗΝΑ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ, Κ.Κ. ὑπουργός, 50-53
Εὐταξίας, Λ., βουλευτής, ὑπουργός Συγκοινωνιῶν καί Δημοσίων Ἔργων, 138, 267, 331, 334, 342

Ζ

Ζαΐμης, Φ., ὑπουργός Προνοίας, 139
Ζαννῆς, Ε., βουλευτής, 147
Ζαφειρόπουλος, Κ., 357
Ζενεβουά, Μ. (Genevoix, M.), Γάλλος δημοσιογράφος, 26
Ζεϊτίνογλου, Κ., Τοῦρκος ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 244, 246
Ζέρβας, Ναπ., ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 157, 165
Ζίγδης, Ι., βουλευτής, 231
Ζολώτας, Ι., βουλευτής, 101
Ζολώτας, Ξ., 37, 39
Ζορλοῦ, Φ.Ρ., Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, 284
Ζορμπᾶς, Ν., βουλευτής, 139, 169, 186

Η

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς (ΗΕΑΠ), προσπάθεια Κ.Κ. γιά βελτίωση λειτουργίας, βλ. ΑΘΗΝΑ
Ἤντεν, Α., 208, 260, 262, 303, 304, 306, 386
ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ, διμερεῖς σχέσεις (πολιτικές) μέ—, 278-280, 285, 296-297, 308, 386· οἰκονομική βοήθεια ἀπό—, 46-50, 294-295, 310-311· συν-

δρομή πρός ἀνταρτόπληκτους, 93, 99, 101-102, 105, 115· συνδρομή πρός Ἔνοπλες Δυνάμεις, 130, 132, 134, 280· — καί ἐσωτερική πολιτική Ἑλλάδας, 151· μετάβαση Κ.Κ. (1946), 45-52, (1951), 146
ΗΠΕΙΡΟΣ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 73-75, 81, 99, 109, 162, 179, 206, 237· προεκλογική περιοδεία Κ.Κ., 357-359
Ἡσίοδος, 138

Θ

Θεολογίτης, Α., βουλευτής, 342, 382
Θεοτόκης, Γ., βουλευτής, 275
Θεοτόκης, Ι., πρόεδρος ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως, 117, 119
Θεοτόκης, Σπ., ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, 267, 284, 285, 294, 303, 305, 308, 317, 318, 325, 330, 342, 346, 362, 386
Θεοχαρίδης, Δ., βουλευτής, 53, 124, 173
ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 81, 96, 99, 109, 134, 167-169, 178, 185
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ἠλεκτροδότηση, 58-60, 67-68· Ὀργανισμός Λιμένος —, 160-161, 165, 167, 170-171, 173-174, 183· ἐπέτειος ἀπελευθερώσεως, 288· βλ. καί ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ· ἐπίσης, ΕΡΓΑ, ἀποχετευτικά, ἐξωραϊστικά, ὁδοποιίας κ.λ.π., ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ
Θηβαῖος, Χρ., ὑπουργός Οἰκονομικῶν, 386
Θουκυδίδης, 45
ΘΡΑΚΗ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 99, 110, 165, 178· προεκλογική περιοδεία Κ.Κ., 366, 368

Ι

Ἰσκέλ, Σ., πρεσβευτής τῆς Τουρκίας στήν Ἀθήνα, 283

Κ

Καλαντζάκος, Α., βουλευτής, 138
Καλαντζῆς, Ε., βουλευτής, ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν, 107, 139, 267
Καλίνσκης, Α., γενικός διευθυντής ὑπουργείου Συντονισμοῦ, 197, 201, 231
Καλκάνης, Θ., βουλευτής, 268
Καλλίας, Κ., βουλευτής, 64, 139, 222, 275, 315
Καλογερόπουλος, Π., ἀντιστράτηγος, 80
Κανελλόπουλος, Παν., 99, 103, 120, 129, 138, 141, 142, 143, 147, 153, 159, 251, 252, 254, 260, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 270, 339, 349, 363, 382, 387
Κάννον, Κ., πρεσβευτής ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, 294
Καραθόδωρος, Α., βουλευτής, 138
Καρακασώνης, Γ., καθηγητής ΕΜΠ, 197, 201, 231
Καραμανλῆ, Φωτεινή, μητέρα Κ.Κ., 125
Καραμανλῆ-Κανελλοπούλου, Ἀμαλία, 141, 142
Καραμανλῆς, Ἀλ., ἀδελφός Κ.Κ., 28
Καραμανλῆς, Ἀχ., ἀδελφός Κ.Κ., 34
Καραμανλῆς, Γ., πατέρας Κ.Κ., 25, 27, 28, 31
ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ, Κ., passim. — Κυβέρνηση: ἀνάθεση ἐντολῆς, 259-267, 270· σύνθεση, 263· προγραμματικές δηλώσεις - ψῆφος ἐμπιστοσύνης πρός —, 272-277
Καραπιπέρης, Χ., βουλευτής, ὑφυπουργός Συγκοινωνιῶν, 138, 387
Καρτάλης, Γ., 151, 187, 264, 344, 346, 362
Κασιμάτης, Γρ., 260, 342, 382, 386
Κατάβολος, Δ., 382
Κατσαφάδος, Γ., ὑφυπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, 267, 311, 313
Κατσώτας, Π., 236, 382
Κέμπ, διευθυντής ΗΕΑΠ, 57, 62
Κιοπρολοῦ, Φ., Τοῦρκος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, 320
Κιουσόπουλος, Δ., πρόεδρος ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως, 150
Κιτριλάκης, Σ., ἀντιστράτηγος, 136
Κιτσίκης, Κ., καθηγητής ΕΜΠ, 183, 209, 211
Κλαίητον, Οὐίλλιαμ (Clayton, William), ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν ΗΠΑ, 49
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ἱκανοποίηση αἰτημάτων δημοσίων ὑπαλλήλων, 310, 344-346· — ἐργατοϋπαλλήλων, 298-300· — ἐπαγγελματοβιοτεχνῶν, 315· ἀσφάλιση ἐργαζομένων, 50-53, 311-312, — ἀγροτῶν, 312-315· ἀνεργίας ἐπίδομα, 311-312· στέγαση, 101, 300, 312, 333, 335· ὑγεία, 332-333
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ, Κ.Κ. ὑπουργός, 71-117
Κόλλινς, Τζ., Λ. (Collins, J. Lawton), Ἀμερικανός στρατηγός, 278, 280
Κόνναλλυ, Τ. (Connally, T.), πρόεδρος Ἐπιτροπῆς Ἐξωτερικῶν Σχέσεων Ἀμερικανικῆς Γερουσίας, 47
Κορκολῆς, Δ., βουλευτής, 138
Κορόζος, Κ., ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, 57, 76, 96
Κορύζης, Ι., βουλευτής, 138
Κορωναῖος, Γ., ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 157
Κουντούρης, Ν., βουλευτής, 203
Κρανιδιώτης, Ν., ἐκπρόσωπος Ἐθναρχίας Κύπρου, 305, 362
ΚΡΗΤΗ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 163, 253
Κριεζῆς, Ἀλ., καθηγητής ΕΜΠ, 183
ΚΥΚΛΑΔΕΣ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 204
ΚΥΠΡΟΣ, ἀπόψεις Κ.Κ. γιά — στό Ὑπουργικό Συμβούλιο (1955), 257-258· διαδηλώσεις γιά —, 298· διαπραγματεύσεις Χάρντιγκ-Μακαρίου, 292-293, 302-307, 317-319, 329-331, 334, 341, 350, 360-362, 369, 375· διάσκεψη Παρισίων (1947), 44-45· ἔνοπλος ἀγώνας (1955-), 259-260· κατάθεση προσφυγῆς στόν ΟΗΕ (1954), 206-208, (1955), 258, 285, 290-292, 308-310, 361· προγραμματικές κατευθύνσεις (1955), 273, 276-277, 290-293, 311, 360-361· στάση ἀντιπολιτεύσεως, 293, 308, 360-362, 375· συνεργασία (συνάντηση) Κ.Κ. μέ Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο, 290-293· τριμερής Διάσκεψη Λονδίνου (1955), 256-257
Κυριακόπουλος, Β., ὑποδιοικητής Τραπέζης Ἑλλάδος, 281, 347
Κυριακός, Κ., 197, 201, 231
Κωνσταντῖνος, βασιλεύς, 28, 30
Κωστόπουλος, Α., βουλευτής, 125, 165
Κωτιάδης, Σ., βουλευτής, ὑπουργός Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, 342, 386

Λ

Λαδόπουλος, Α., βουλευτής, 138
ΛΑΪΚΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ, 138-139
ΛΑΪΚΟ ΚΟΜΜΑ, ἀπόψεις Κ.Κ. περί — 44, 117, 120-121, 136
Λαμπρόπουλος, Ι., βουλευτής, 107
Λανίτης, Ν., ἐκπρόσωπος Ἐθναρχίας Κύπρου, 277, 334
Λεβαντῆς, Π., ὑπουργός Γεωργίας, ὑπουργός Παιδείας, 206, 244, 267, 268, 335, 386
Λεγανᾶς, Γ., ὑπουργός ἄνευ Χαρτοφυλακίου, 130
Λέγιος, Α., βουλευτής, 138
Λέμπερτ, γιατρός, 45
Λῆ, Τρίγκβυ (Lie, Trygve, H.), 133
Λιανόπουλος, Ν., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 343
Λιάτης, Α., πρεσβευτής, 305, 318, 329, 330
Λοϊζίδης, Σ., σύμβουλος Ἐθναρχίας Κύπρου, 334
Λούνδρας, Κ., πρόεδρος ΟΛΠ, 213
Λυμπέρης, Π., βουλευτής, 150

Μ

Μακάριος, Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, 208, 260, 290, 292, 293, 301, 302, 303, 305, 306, 307, 319, 329, 330, 341, 350, 353, 361, 362, 369, 375, 386
Μάκ Γκύ, Τζ. (Mc Ghee, George), ὑφυ-

πουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ γιά ὑποθέσεις Μέσης Ἀνατολῆς, 101
Μάκ Μίλλαν, Χ. (Macmillan, H.), Βρετανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, 262, 305, 317, 319, 330
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 75-77, 82, 89, 91-92, 96, 99-100, 109-110, 112, 160-161, 165, 167, 170, 171, 178, 183, 185, 189, 190, 209, 220, 227, 246· προεκλογική περιοδεία Κ.Κ., 350, 352-356, 366, 368· ἐξωτερικές πιέσεις ἔναντι—, 140
Μακκᾶς, Π., βουλευτής, 268
Μακρῆς, Δ., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 341, 386
Μακρῆς, Φ., συνδικαλιστής, 52
Μανέντης, Γ., βουλευτής, ὑφυπουργός Γεωργίας, 342, 382, 387
Μανιδάκης, Σ., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 343
Μαντές Φράνς, Π. (Mendès-France, P.), 266
Μάξιμος, Δ., πρωθυπουργός, 43, 44, 52
Μαριδάκης, Γ., καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 150
Μαρκεζίνης, Σπ., 72, 138, 150, 153, 154, 156, 159, 163, 172, 173, 190, 253, 259, 264, 273, 308, 339, 340, 382
Μάρσαλ, Τζ. (Marshall, George Catlett), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, Σχέδιο—, 58, 60, 62, 63, 65, 72, 93, 98, 99, 101, 104, 115, 124, 125, 131, 132, 246
Μάρτης, Ν., ὑφυπουργός Ἐμπορίου, 387
Μαῦρος, Γ., 37, 99, 260
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ, διμερεῖς σχέσεις μέ—, 285, 303-308, 317-319
Μελᾶς, Γ., πρεσβευτής στίς ΗΠΑ, 308
Μεντερές, Α., πρωθυπουργός Τουρκίας, 225, 281, 282, 283, 284, 320
Μερκούρης, Σπ., βουλευτής, 302
Μερτικόπουλος, Θ., γενικός διευθυντής ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, 281, 348
Μεταξᾶς, Ι., 34, 365, 380
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, Κ.Κ. ὑπουργός, 56-70
Μηλιάδης, Ι., διευθυντής Μουσείου Ἀκροπόλεως, 218, 237
Μητσόπουλος, Β., βουλευτής, 138
Μητσοτάκης, Κ., 186, 187, 188, 226, 227
Μιχελῆς, Π., καθηγητής ΕΜΠ, 183
Μόδης, Γ., βουλευτής, 140, 147, 150
Μοντιάνο, Μ., ἀνταποκριτής πρακτορείου Ρώυτερ, 131
Μόστρας, Β., πρεσβευτής στό Λονδίνο, 318
Μουσσολίνι, Μπ., 340
Μπαΐκερ, Φράνσις Νόελ, βουλευτής τοῦ βρετανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, 302
Μπακάλμπασης, Α., βουλευτής, 46, 47, 48
Μπακόλας, Κ., βουλευτής, 101, 203
Μπακόπουλος, Ν., βουλευτής, πρώην ὑπουργός, 149
Μπαλτατζῆς, Α., 346
Μπαμπάκος, Δ., ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, 267, 268, 289
Μπάτζιος, Η., βουλευτής, 116
Μπέμπλερ, Α. (Bebler, Ales), ὑφυπουργός Ἐξωτερικῶν Γιουγκοσλαβίας, 140
Μπέρνς, Τζ. (Byrnes, J.), ὑπουργός Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 46
Μπλούμ, Σ. (Bloom, Sol), μέλος ἀμερικανικοῦ Κονγκρέσου, 46
Μποδοσάκης-Ἀθανασιάδης, Θ., 56
Μπόμπολας, Ν., βουλευτής, 253
Μπουρνιᾶς, Λ., ὑπουργός Ἐργασίας, 386
Μπουρόπουλος, Α., ὑπουργός Δικαιοσύνης, 343
Μπρέιν, βλ. συμφωνία Τσαλδάρη-Μπρέιν
Μπρόνσαλ, Φ., ἀναπληρωτής ἀντιπρόσωπος ΟΟΣΑ, 99

Ν

ΝΑΤΟ, σχέσεις μέ —, 278-280, 282-283, 284-288, 318
ΝΑΥΤΙΛΙΑ, μέτρα ὑπερ—, 349-350· ἵδρυση ναυπηγείων, 295
Νικολαΐδης, Σ., ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 157
Νίξον, Ρ. (Nixon, R.), 130, 134
Νόρμπλαντ, Α, 46
Νόρτον, Σέρ, Κλ., πρεσβευτής τῆς Μεγάλης Βρετανίας στήν Ἀθήνα, 68
Ντεντιδάκης, Π., βουλευτής, ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 157, 186, 187, 203, 233
Ντιντερώ, Ντ. (Diderot, D.), 146

Ξ

Ξανθόπουλος-Παλαμᾶς, Χ., ἀντιπρόσωπος Ἑλλάδος στόν ΟΗΕ, 308

Ο

ΟΗΕ, 93, 133, 285, 290, 308, 310, 321, 346
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, οἰκονομική πολιτική: γενικές κατευθύνσεις, 272, 288· δημόσια οἰκονομικά: προϋπολογισμός, 281, 323· δημόσιες ἐπενδύσεις, 331, 333· φορολογικά μέτρα, 295-296, 375· ἐξωτερικές οἰκονομικές σχέσεις: δασμοί, 295-296, βλ. καί ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, ΓΕΩΡΓΙΑ, ΝΑΥΤΙΛΙΑ
ΟΟΣΑ, συνδρομή πρός ἀνταρτοπλήκτους, 116
Ὀρλάνδος, Ἀν., καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 218
Οὐάλλας, Χ.Α. (Wallace, H. A.), ὑπουργός Ἐμπορίου ΗΠΑ, 48, 49
Οὐίλκοξ, Τζ. (Wilcox, J.), διευθυντής Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 47

Π

ΠΑΓΩΜΕΝΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ, ἐκκαθάριση, 281, 347-349
Πάντζαρης, Κ., 218
Παπαγιάννης, Κ., ὑπουργός Οἰκονομικῶν, 196, 223, 224
Παπάγος Α., 71, 82, 97, 109, 119, 129, 130, 132, 133, 136, 138, 142, 143, 144, 145, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 196, 208, 210, 246, 252, 254, 259, 262, 266, 267, 269, 270, 272, 276, 277, 280, 282, 283, 289, 290, 338, 339, 340, 341, 358, 361, 362, 370, 378, 379, 381· ἀνάληψη ἀρχιστρατηγείας, 71, 82· — Κυβέρνηση, 153, 159, —, ἀπόδοση κυβερνητικοῦ ἔργου, ἄποψη Κ.Κ., 213, 214, 259, 270
Παπάγος, Λ., 252-253
Παπαδόγιαννης, Ε., ὑπουργός Ἀνοικοδομήσεως, 115
Παπαδόπετρος, Γ., βουλευτής, 138
Παπαδόπουλος, ἀντιστράτηγος, 82
Παπαζῆς, Σ., βουλευτής, 138
Παπαθανάσης, Α., βουλευτής, 138, 156
Παπακωνσταντίνου, Κ., 226, 229, 236, 251, 252, 253, 267, 285, 386
Παπαληγούρας, Π., 185, 253, 261, 267, 386
Παπαναστασίου, Ἀλ., 149, 378
Παπανδρέου, Γ., 37, 39, 119, 120, 121, 126, 132, 138, 139, 143, 144, 151, 264, 274, 275, 302, 308, 346, 361, 366, 377, 378, 380, 382, 383
Παπαπολίτης, Σ., 274, 275, 344, 346
Παπαρρηγόπουλος, Β., βουλευτής, ὑπουργός Ἐμπορίου, ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, 244, 267, 268, 289, 316, 386
Παπαρρηγόπουλος, Ι., βουλευτής, 138
Παπᾶς, Ι., καθηγητής ΕΜΠ, 183
Παπασταύρου, Χ., βουλευτής, 192, 193
Παππᾶς, Α., γενικός πρόξενος Ἑλλάδος στή Λευκωσία, 305
Παρασκευόπουλος, Ι., ὑποδιοικητής Ἐθνικῆς Τραπέζης, 281, 347/8
Πασαλίδης, Ι., 344, 362, 366
ΠΑΤΡΑ, λιμενικά ἔργα, 168, 169· ἐπίσκεψη Κ.Κ., 308· βλ. καί ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ
Πατρίκιος, Μ., βουλευτής, 148
Παῦλος Α΄, διάδοχος, βασιλεύς, 50, 110, 239, 259, 260, 262, 267, 340, 344, 380
ΠΕΙΡΑΙΑΣ, Ὀργανισμός Λιμένος —,

157-158, 162-163, 170, 190-192, 212-213, 216-217, 233-236, 254-255· βλ. καί ΕΡΓΑ, ἐξωραϊστικά, ὁδοποιίας κ.λ.π.
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, ἐνημερωτική περιοδεία Κ.Κ., 163, 168, 179, 192, 212· προεκλογική περιοδεία Κ.Κ., 364-366, 368-369
Πέππερ, Κλ. (Pepper, Cl.), Ἀμερικανός γερουσιαστής, 46
Πήκ, Τσ. (Peake, Ch.), πρεσβευτής τῆς Μεγάλης Βρετανίας στήν Ἀθήνα, 304, 319
Πικιώνης, Δ., καθηγητής ΕΜΠ, 218, 237
Πιναί, Α., (Pinay, A.), 377
Πιουρυφόυ, Τζ. Ε. (Peurifoy, J. E.), πρεσβευτής τῶν ΗΠΑ στήν Ἀθήνα, 151
Πίπας, Δ., καθηγητής ΕΜΠ, 47, 201, 213
Πιπινέλης, Π., 260
Πλαστήρας, Ν., 52, 120, 128, 144, 145, 150, 151, 157, 365· Κυβέρνηση—, 144· Κ.Κ. ἔναντι —, 146, 147, 148, 150
Πλυτᾶς, Γ., πολιτευτής, 138
Πολυζωγόπουλος, Στ., ὑπουργός Ἐργασίας, 267, 300, 311
Πορφυρογένης, Μ., ὑπουργός Ἐργασίας, 53
«ΠΡΟΝΟΙΑ-ΕΡΓΑΣΙΑ», πρόγραμμα, 72, 76, 78, 82, 87-89, 93-94, 96, 100, 106-107, 110, 114, 139, 169
Πρωτοπαπαδάκης, Ἀρ., βουλευτής, ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 138, 261, 268, 386

Ρ

Ράλλης, Γ., 138, 206, 244, 248, 249, 261, 262, 267, 268, 289, 337, 342, 362, 377, 383
Ραυτόπουλος, Γ., 201
Ρέντης, Κ., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 39, 80, 82, 149, 383
Ρέππας, Γ., γενικός διοικητής Ἠπείρου, 73
Ροδόπουλος, Κ., 80, 92, 134, 262, 270, 305, 342
Ροῦσβελτ, Φ., 40, 49
Ρουσσόπουλος, Ε., καθηγητής ΕΜΠ, 183, 201
Ρωμανός, Γ., βουλευτής, ὑφυπουργός Ἀποκαταστάσεως Σεισμοπλήκτων, 216, 302

Σ

Σακαλῆς, Η., βουλευτής, 275
Σακελλαρίου, Α., βουλευτής, 125
Σαρπαντιέ, Μ. (Charpantier, M.), πρεσβευτής τῆς Γαλλίας στήν Ἀθήνα, 323
Σβῶλος, Α., 344, 346
ΣΕΙΣΜΟΠΛΗΚΤΟΙ, περίθαλψη-ἀποκατάσταση, 154, 173, 212, 216-217, 224-225, 229, 249, 254, 255
Σκλίας, Π., δημοσιογράφος, 100
Σμίθ, Χ. (Smith, H.), Ἀμερικανός ναύαρχος, 48
Σνάιντερ, Τζ. (Snyder, J.), ὑπουργός Οἰκονομικῶν ΗΠΑ, 48, 98, 104
Σοφιανόπουλος, Ι., 39, 126, 128
Σοφούλης, Θ., 43, 44, 49, 53, 65, 68, 70, 71, 82, 86, 90, 92, 94, 96, 148, 180, 365
Σπαῆς, Λ., ὑπουργός - γενικός διοικητής Βορείου Ἑλλάδος, 144
Σπανίδης, Α., ὑποναύαρχος, ὑπαρχηγός ΓΕΕΘΑ, 277, 278
Σπέντζας, Ν., ὑπουργός Οἰκισμοῦ καί Σεισμοπλήκτων Νήσων, 267
Σπυρίδων, μητροπολίτης Ἰωαννίνων - Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, 73, 107, 334, 350
Σπυρόπουλος, Ι., καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 308
Στεριόπουλος, Σ., ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 343
Στεφανόπουλος, Β., βουλευτής, 138
Στεφανόπουλος, Στ., 65, 67, 73, 99, 125, 134, 136, 138, 144, 153, 159, 190, 252, 253, 260, 261, 262, 264, 270, 275, 339, 340, 343, 361, 382
Στεφάνου, Δ., βουλευτής, 313
Στράτος, Α., βουλευτής, 189, 268
Στράτος, Γ., βουλευτής, πρώην ὑπουργός, 136, 150, 170
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, ἀεροπορικές, 60, 135, 136, 218, 226-227, 250· ἀστικές-ὑπεραστικές, 53-56, 63, 66, 67, 220, 227-228, 236, 238· σιδηρόδρομοι, 60, 63, 66, 220, 226, 236, 250, 332
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ, Κ.Κ. ὑπουργός, 216

Τ

Ταίηλορ, Γ.Χ. (Taylor, G.H.), διευθυντής ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ΗΠΑ, 48
Ταλιαδοῦρος, Α., βουλευτής, 138, 325
Τέρρα, Στ., δημοσιογράφος, 179
Τζαννετάκης, Π., βουλευτής, 238, 240, 241
Τζίλλετ, Γκύ, Μ. (Gillette, Guy, M.), Ἀμερικανός συνταγματάρχης, 49
Τίτο, στρατάρχης, 198
ΤΟΥΡΚΙΑ, σχέσεις μέ —, 260, 272-273, 277-278, 281-284, 285-288, 292-293, 319-321, 325-329
Τουρκοβασίλης, Θ., βουλευτής, 129, 382
Τριανταφυλλάκος, Τρ., ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, 267, 268, 281, 289, 293, 302
Τριανταφυλλίδης, Σ., 156, 197
Τρικούπης, Χαρ., 262
Τροῦμαν, Χ., 48, 49, 52, 93
Τσακαλῶτος, Θ., ἀντιστράτηγος, 75, 80
Τσαλδάρη-Μπρέιν συμφωνία, 52, 53
Τσαλδάρης, Κ., 34, 37, 39, 43, 45, 46, 49, 51, 54, 55, 58, 60, 68, 80, 81, 82, 94, 95, 101, 104, 120, 121, 129, 134, 136, 138, 149, 180, 344, 346, 379, 382
Τσανάκας, Α., 176, 177
Τσάτσος, Κ., 37, 342, 382, 386
Τσιμπιδάρος, Π., βουλευτής, 101
Τσιριμῶκος, Η., 344
Τσουδερός, Ἐμμ., 120, 159, 261, 262, 267, 268, 270
Τσῶρτσιλ, Σέρ, Οὐίστων, 377

Υ

ΥΓΙΕΙΝΗΣ, Κ.Κ. ὑπουργός (προσωρινῶς), 88

Φ

Φραγκίστας, Χ., ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, 343
Φωκᾶς, Ν., γενικός γραμματέας ΕΟΤ, 156, 218
Φώρ, Ε. (Faure, E.), 266

Χ

Χαβίνης, Θ., ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων, 157, 186, 187, 188, 200, 201, 203, 204, 229, 230, 232, 233, 238, 241
Χαλικιόπουλος, Σ., βουλευτής, 275
Χάμμερσκελντ, Ντάγκ, γενικός γραμματέας ΟΗΕ, 346
Χάννεγκαν, Ρ.Ε. (Hannegan, R.E.), ὑπουργός Τ.Τ.Τ. ΗΠΑ, 48
Χάρριμαν, Οὐ. Α. (Harriman, W. Averell), πρεσβευτής τῶν ΗΠΑ στό Λονδίνο, 46, 47, 99
Χάρντιγκ, Τζ. (Harding, J.), 292, 293, 302, 303, 305, 307, 319, 330, 341, 361
Χέλμης, Δ., ὑπουργός Οἰκονομικῶν (καί Ἐφοδιασμοῦ), ὑπουργός Συντονισμοῦ, 73, 80, 99, 386
Χέντερσον, Λ. (Henderson, Loy W.), διευθυντής Ἀνατολικῶν ὑποθέσεων ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ΗΠΑ, 47
Χιούμ, Λόρδος (Home, Lord), 262
Χόφμαν, Π. (Hoffman, P.), διαχειριστής Ὀργανώσεως Οἰκονομικῆς Συνεργασίας (Σχέδιο Μάρσαλ), 98, 104, 115

Ψ

Ψαρρέας, Ι., ὑφυπουργός Κοινωνικῆς Προνοίας, 387